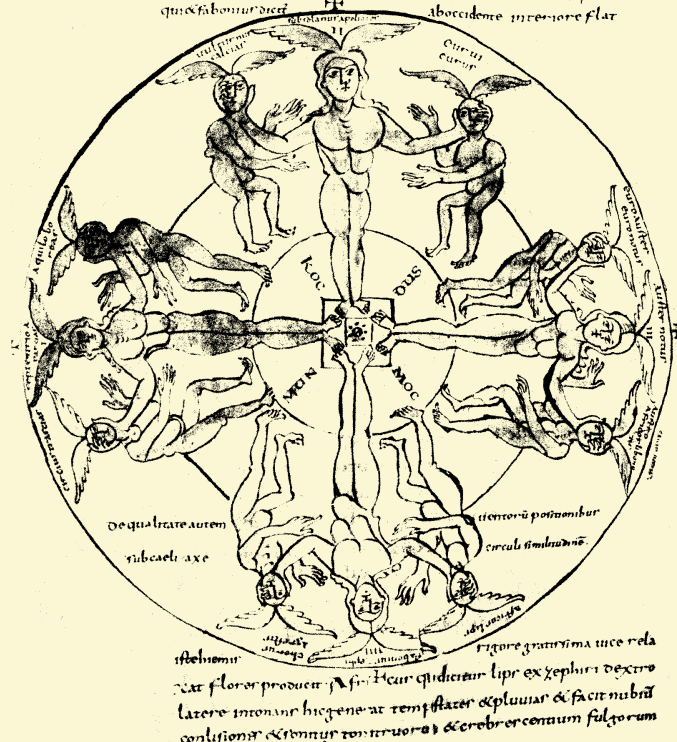

PO PLINIJEVEM NEBU IN ZEMLJI

MATEJ HRIBERŠEK

HISTORIA
SCIENTIAE

uenient subielan: orientem nubibus mergat. Tethus uentorum auster
cardinalis quicquid uocatur. Plage meridiana ex humili planie
humida calidus atque fulmineus generant larum nubes & pluiar
le et nimas soluentem etiam flores. Euroaster calidus uentus ad ex
trimitatem austeris temperat. Euroaster uentus calidus a
nistrum austeris inspirat. Quatuor uentorum cardinalis zephyrus
quicquid bonum dicitur ab occidente in regione flat

Komentarji h knjigam 1–6 Plinijevega Naravoslovja

Avtor vsebine: Matej Hriberšek
Avtorica zemljevida: Manca Volk Bahun

© Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU 2013

Narejeno z (Made with) Natural Earth

HISTORIA
SCIENTIAE

Matej Hriberšek

Po Plinijevem nebu in zemlji

Zbirka HISTORIA SCIENTIAE
Urednik zbirke Matjaž Vesel

Matej Hriberšek

Po Plinijevem nebu in zemlji

Komentar h knjigam 1–6
Plinijevega *Naravoslovja*

Jezikovni pregled
Urednik

Mateja Pogačar
Aleš Pogačnik

Oblikovna zasnova
Prelom

Mateja Goršič
Brane Vidmar

Kartografija

Manca Volk Bahun

Založnik
Za založnika

Založba ZRC, ZRC SAZU
Oto Luthar

Tisk
Naklada

Littera picta, d. o. o., Ljubljana
500 izvodov

Prva izdaja, prvi natis.

Knjiga je bila delno pripravljena v okviru večletnega knjižnega projekta v obdobju 2010–2012, ki ga je sofinancirala Javna agencija za knjigo RS.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

5(37):929Plinius S.G.
913(3)
5"652"

HRIBERŠEK, Matej

Po Plinijevem nebu in zemlji : komentar h knjigam 1-6 Plinijevega
Naravoslovja / Matej Hriberšek ; [kartografija Manca Volk Bahun]. - 1.
izd., 1. natis. - Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2013. - (Zbirka
Historia scientiae)

ISBN 978-961-254-462-1
268184320

© 2013, Založba ZRC, ZRC SAZU

Vse pravice pridržane. Noben del te izdaje ne sme biti reproduciran, shranjen ali prepisan v kateri koli obliki oz. na kateri koli način, bodisi elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali kako drugače, brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic (copyrighta).

Matej Hriberšek

Po Plinijevem nebu in zemlji

Komentar h knjigam 1–6
Plinijevega *Naravoslovja*

Ljubljana 2013

KAZALO

1.	Posvetilna stran	6
2.	Knjigi na pot	7
3.	Seznam kratic in virov	11
4.	Seznam Plinijevih virov	17
5.	Komentar	
	Komentar k uvodnemu posvetilnemu pismu.	119
	Komentar k 2. knjigi	129
	Komentar k 3. knjigi	207
	Komentar k 4. knjigi	329
	Komentar k 5. knjigi	455
	Komentar k 6. knjigi	583
6.	Imensko in stvarno kazalo	681

Nini

carae coniugi

KNJIGI NA POT

Knjiga, ki je pred vami, je dopolnilo k prevodu prvih šestih knjig Plinijevega *Naravoslovja*, projektu, ki ga je pred več kot tremi leti prevzela Založba ZRC, podprla pa ga je Javna agencija za knjigo Republike Slovenije. V njej je obsežen komentar k prevodu prvih šestih knjig Plinijevega naravoslovja, nadgrajen z nekaterimi dopolnili.

Ob tem se bralcu gotovo najprej zastavi vprašanje, zakaj je komentar izšel v posebni knjigi. Sprva je bilo načrtovano, da bo komentar z vsemi bistvenimi podatki in napotili dopolnjeval prevod v opombah pod črto. Med njegovo pripravo pa se je izkazalo, da bo zaradi izjemno velikega števila stvarnih podatkov, ki zahtevajo pojasnila, zelo obsežen in da bo močno obremenil prevod. Zato sva se z urednikom odločila, da bo komentar izšel v posebni knjigi. Tako se lahko bralec povsem posveti prevodu, če ga kak podatek posebej zanima, pa si lahko pojasnilo prebere v komentarju. Knjige prav tako ne dopolnjujeta obsežna študija o Plinijevem življenju in delu ter bibliografija; predvideni sta kot dopolnilo k zadnji od štirih načrtovanih knjig.

Čeprav je komentar avtorsko delo spodaj podpisane, je končni rezultat plod skupinskega dela.

Na veznih listih sta **zemljevida**, narejena prav za ta projekt; po pripravljenem vsebinskem gradivu avtorja ju je izdelala **Manca Volk Bahun**, strokovna sodelavka Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU. Zemljevida sta dragoceno dopolnilo k prvim šestim knjigam, od katerih so štiri posvečene antični geografiji, in omogočata bralcu orientacijo po antičnem evropskem, azijskem in afriškem prostoru, ki ga v njih opisuje Plinij. Zemljevid prvega veznega lista ponuja izbor pomembnejših mest rimskega imperija v Plinijevem času, drugi zemljevid pa je izbor najpomembnejših dežel, pokrajin, rek, morij, jezer ter gorstev ali posameznih gora. Dodajam še nekaj pojasnil:

- če je ime geografske enote v oklepaju, pomeni, da je poimenovanje redko, morda celo neustaljeno; tak primer je npr. Pont (Evksejnos), sicer izvirno antično ime Črnega morja, vendar pa se drugi del tako redko uporablja, da ga je smiselno dati v oklepaj, ker antični pisci v večini primerov govorijo samo o Pontu;

- nekatere geografske enote antični pisci, še zlasti geografi, različno imenujejo; pri tistih enotah, kjer imamo v antičnih virih več imen, sta imeni na zemljevidu ločeni s poševnico, npr. Danuvij/Histros/(H)Ister (imena za Donavo) ali Tirensko morje/Spodnje morje itd. (ob tem je treba opozoriti, da celo Plinij včasih uporablja različna poimenovanja v različnih knjigah ali celo v isti knjigi);
- za številne geografske enote (gore, reke, pokrajine idr.) ne vemo, kako so se v antiki imenovali, prav tako za mnoga poimenovanja ne vemo, na katere geografske enote so se nanašala; pri tistih, kjer obstaja dvom, ali geografski pojem ustreza antičnemu poimenovanju (tj. ali je antični pisec s poimenovanjem imel v mislih prav to pokrajino, mesto, goro ...), je na koncu vprašaj v oklepaju; natančnejše razlage so v komentarju.

V **seznamu kratic in uporabljenih virov** so:

- pri delu uporabljene kritične in komentirane izdaje Plinijevega *Naravoslovja*;
- uporabljene referenčne zbirke;
- okrajšave najpogosteje upoštevanih antičnih piscev in njihovih del; gre tako za dela in pisce, ki jih je pri pisanju *Naravoslovja* uporabljal Plinij, kot tudi za avtorje, upoštevane pri pisanju komentarja;
- kratice jezikov in druge kratice.

Sledi seznam **Plinijevih virov**, v katerem je zbranih 512 grških in latinskih piscev s kratkimi predstavitvami njihovega dela. Točna številka piscev je v resnici nekoliko nižja, ker je v indeksu Plinijevih virov 146 rimskih in 327 grških piscev, skupaj 473, vendar se mnogi podvajajo ali pa jih najdemo pod drugim imenom. Pri vsakem piscu je predstavljen njegov opus z navedbami ohranjenih in neohranjenih del, če ne vseh, vsaj večine; tako lahko bralec dobi približen vpogled v izjemno obsežno materijo, skozi katero se je moral prebiti Plinij in jo obdelati. Seznam Plinijevih virov je enkraten dodatek, ki dopolnjuje samo prvi del prevoda in bo veljal za vseh 37 knjig; knjigam, ki bodo še sledile, seznam ne bo dodan.

Osrednji del knjige je **komentar** k uvodnemu posvetilnemu pismu in h knjigam 2–6 (1. knjiga je samo vsebinski pregled vseh 37 knjig in ne potrebuje komentarja). Ta vključuje: pojasnila realij; predstavitve zgodovinskih dogodkov in okoliščin; zgodovinske in geografske predstavitve mest, dežel, rek, in drugih geografskih pojmov; reference znotraj samega *Naravoslovja*; reference na druge grške in latinske pisce; predstavitve in primerjave prevodov in prevodnih različic imen, izrazov ali krajših odlomkov; etimologije; primerjave besedilnih in včasih tudi rokopijskih različic besedila.

Velika težava pri Pliniju so lastna imena, kopica jih je prav v knjigah 2–6. Imena še vedno sprožajo številna vprašanja v zvezi z njihovim slovenjenjem.

Pri tem so mi s svojimi izkušnjami priskočili na pomoč **akad. prof. dr. Primož Simoniti**, **akad. prof. dr. Kajetan Gantar**, **zasl. prof. v pokoju dr. Erika Mihevc Gabrovec**, **dr. Marjeta Šašel Kos**, **znanstvena svetnica na Inštitutu za arheologijo ZRC SAZU** in **akad. prof. dr. Rajko Bratož**, s katerimi sem se sestajal pred začetkom prevajanja in skušal ob posvetih z njimi vzpostaviti čim bolj enoten način slovenjenja. Na podlagi njihovih sugestij in lastnih izkušenj s prevodom sem se trudil ta način čim bolj dosledno uveljavljati; kljub temu je ostalo še veliko odprtih problemov (v primerih, ko je slovenjenje vprašljivo, so različice imena navedene v komentarju). Vsem naštetim se za njihovo pomoč iskreno zahvaljujem.

Prav tako sem bil dolgo v dvomu, ali naj vsa zemljepisna imena in pojme podrobneje predstavim v komentarju ali naj se jih zgolj bežno dotaknem. Kljub pomislekom sem se zaradi celovitosti odločil za prvi pristop. Pri natančnem določanju krajev je bila upoštevana vsa ustaljena znanstvena in strokovna literatura (Aufstieg und Niedergang der römischen Welt (ANRW), Pauly's Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft (PWRE), Der Neue Pauly, Encyclopedia Iranica, Barrington Atlas ...), številne študije, znanstvene in strokovne publikacije, v veliko pomoč pa so mi bili tudi nekateri **spletni portali in baze**, npr.: Pelagios: Enable Linked Ancient Geodata In Open Systems (The Networking Medium for Ancient Place); Google Ancient Places; Wikimapia; Google Maps; Pleiades (A community-built gazetteer and graph of ancient places); Arachne (central Object database of the German Archaeological Institute (DAI) and the Archaeological Institute of the University of Cologne); Open Context: Web-based research data publication; Fasti Online; Perseus Digital Library; Trismegistos, še zlasti Trismegistos Places (GEO and GEOREF); ORBIS – The Stanford Geospatial Network Model of the Roman World; Ancient Ports – Ports Antiques – Le catalogue des Ports Antiques; Ancient World Mapping Center; Ancient History Encyclopedia idr.

Posebej bi želel opozoriti na izraze za uteži in mere, ki so sicer standardne: čevlj (*pes*) = 29,6 cm; komolec (*cubitus*) = 44,4 cm; korak (*passus*) = 1,48 m; stadij = 185 m; milja = 1000 korakov = 1,48 km itd. Pretvarjanje merskih enot iz rimskih v slovenske je drugače kot pri večini komentatorjev povsem natančno, kar pomeni: če razdalja med dvema krajema znaša 80 milj, to po pretvorbi znesi 118,4 km in tako je v komentarju tudi zapisano. Uporabniku je prepuščeno, ali bo uporabil točno to vrednost ali pa jo bo zaokrožil, navzdol ali navzgor.

Na koncu je **združeno imensko in stvarno kazalo**. Za pomoč pri pripravi kazala sem zaprosil študente klasične filologije, sodelovali so **Polonca Zupančič**, **Blaž Zabel**, **Lara Unuk**, **Jana Kirn**, **Matej Petrič** in **Doroteja Novak**. Vsem se za njihov trud in vloženi čas iskreno zahvaljujem. Sledil je avtorski

pregled in dopolnitev, ki sta kljub zbranemu gradivu vzela več kot mesec dni. Na koncu je kazalo pregledal in prečistil urednik **mag. Aleš Pogačnik**, ki ima s takimi projekti bogate izkušnje.

Posebej bi opozoril na dve posebnosti, ki po moje zaznamujeta slovensko komentirano izdajo Plinija:

- komentar ni najobsežnejši in ne ponuja toliko in tako natančno obdelanega gradiva kot nekatere tujejezične izdaje (zlasti nemška in francoska), je pa trenutno, vsaj kar zadeva knjige o geografiji (knjige 3–6), najsodobnejši in najbolj merodajen, saj sem lahko uporabljal nekatere knjižne in spletne pripomočke, ki jih pripravljavci drugih komentiranih izdaj še niso imeli na voljo;
- drugače kot pri velikih založbah, kjer so priprave komentiranih izdaj dolgotrajni projekti (nemški prevod je nastajal več kot 30 let, francoski še dlje), v katere je vključeno več sodelavcev (navadno vsako knjigo pripravi en avtor ali nastane v sodelovanju več avtorjev), je slovenski komentar h knjigam 2–6 delo enega samega avtorja.

Na koncu bi se rad zahvalil še celotni ekipi sodelavcev na ZRC SAZU in Založbi ZRC:

- urejevalcu g. **Branetu Vidmarju** za marljivo in korektno opravljeno delo ter veliko mero potrpežljivosti;
- **Manci Volk Bahun**, ki je izdelala oba zemljevida, in predstojniku Geografskega inštituta Antona Melika **dr. Dragu Perku** za pomoč in sodelovanje;
- nekdanjemu vodji Založbe ZRC **dr. Vojislavu Likarju**, ki je bil eden prvih pobudnikov projekta, njegov spodbujevalec in podpornik.

Prav posebej pa bi se rad zahvalil svojim najtesnejšima sodelavcema pri tem projektu, uredniku zbirke *Historia scientiae* **dr. Matjažu Veselu** ter vodji Založbe ZRC in uredniku **mag. Alešu Pogačniku**, ki sta z izjemno mero potrpežljivosti in razumevanja vseskozi bdela nad mojim delom ter po svojih najboljših močeh in s kopico dobre volje poskrbela, da se je uspešno končalo; brez njiju in njunega sodelovanja bi končni rezultat projekta še zdaleč ne bil takšen, kakršen je.

Knjigi posvečam svoji ženi Nini.

Matej Hriberšek
Miklavž na Dravskem polju, julija 2013

Seznam kratic in uporabljenih virov

1. Izdaje

- a) standardna kritična izdaja (BTL = *Bibliotheca Teubneriana Latina*)
 - C. Plinii Secundi *Naturalis historiae libri XXXVII post Ludovici Iani obitum recognovit et scripturae discrepantia adiecta edidit Carolus Mayhoff. Vol. I. Libri I–VI*. Editio stereotypa editionis prioris (MCMVI). Stuttgartiae et Lipsiae in aedibus B. G. Teubneri MCMXCVI (Stuttgart–Lepizig, B. G. Teubner 1996).
- b) nemška izdaja (nem.)
 - C. Plinius Secundus d. Ä.: *Naturkunde. Lateinisch–deutsch. Buch I.: Vorrede. Inhaltsverzeichnis des Gesamtwerkes. Fragmente. Zeugnisse*. Herausgegeben und übersetzt von Roderich König und Gerhard Winkler. Artemis&Winkler Verlag, Sammlung Tusculum, Düsseldorf–Zürich 1997 (2., erweiterte und bearbeitete Auflage).
 - C. Plinius Secundus d. Ä.: *Naturkunde. Lateinisch–deutsch. Buch II.: Kosmologie*. Herausgegeben und übersetzt von Gerhard Winkler und Roderich König. Artemis&Winkler Verlag, Sammlung Tusculum, Düsseldorf–Zürich 1997 (2., überarbeitete Auflage; 1974¹).
 - C. Plinius Secundus d. Ä.: *Naturkunde. Lateinisch–deutsch. Bucher III/IV: Geographie: Europa*. Herausgegeben und übersetzt von Gerhard Winkler in Zusammenarbeit mit Roderich König. Artemis&Winkler Verlag, Patmos Verlag, Sammlung Tusculum, Düsseldorf–Zürich 2002 (2. Auflage; 1988¹).
 - C. Plinius Secundus d. Ä.: *Naturkunde. Lateinisch–deutsch. Buch V: Geographie: Afrika und Asien*. Herausgegeben und übersetzt von Gerhard Winkler in Zusammenarbeit mit Roderich König. Artemis&Winkler Verlag, Artemis Verlags, Sammlung Tusculum, München 1993.
 - C. Plinius Secundus d. Ä.: *Naturkunde. Lateinisch–deutsch. Buch VI: Geographie: Asien*. Herausgegeben und übersetzt von Kai Brodersen. Artemis&Winkler, Sammlung Tusculum, Düsseldorf–Zürich 1993.

c) francoska izdaja (fr.)

- Pline l'Ancien: *Histoire naturelle. Livre I*. Texte établi, traduit et commenté par Jean Beaujeu. Introduction de Alfred Ernout. Paris, Les Belles Lettres, 2003.
- Pline l'Ancien: *Histoire naturelle. Livre II*. Texte établi, traduit et commenté par Jean Beaujeu. Paris, Les Belles Lettres, 2003² (1951¹).
- Pline l'Ancien: *Histoire naturelle. Livre III*. Texte établi, traduit et commenté par Hubert Zehnacker. Paris, Les Belles Lettres, 2004² (1998¹).
- Pline l'Ancien: *Histoire naturelle. Livre V, 1re partie : 1-46 (L'Afrique du Nord)*. Texte établi, traduit et commenté par Jehan Desanges. Paris, Les Belles Lettres, 2003² (1980¹).
- Pline l'Ancien: *Histoire naturelle. Livre VI, 2e partie. (L'Asie central et oriental. L'Inde)*. Texte établi, traduit et commenté par Jacques André et Jean Filliozat. Paris, Les Belles Lettres, 2003² (1980).
- Pline l'Ancien: *Histoire naturelle. Livre VI, 4e partie. (L'Asie africaine sauf l'Égypte, les dimensions et les climats du monde habité)*. Texte établi, traduit et commenté par Jehan Desanges. Paris, Les Belles Lettres, 2008.

č) italijanska izdaja (it.)

- Gaio Plinio Secondo: *Storia naturale. I: Cosmologia e geografia. Libri 1-6*. Prefazione di Italo Calvino. Saggio introduttivo di Gian Biagio Conte. Nota biobibliografica di Alessandro Ranucci. Traduzioni e note di Alessandro Barchiesi, Roberto Centi, Mauro Corsaro, Arnaldo Marcone, Giuliano Ranucci.

d) angleška izdaja (ang.)

- Pliny: *Natural history in ten volumes. Volume I: Praefatio, Libri I, II*. With an English translation by H. Rackham, M.A., Fellow of Christ's College, Cambridge. Harvard University Press (Cambridge, Massachusetts), William Heinemann LTD (London), 1957.
- Pliny: *Natural history with an English translation in ten volumes. Volume II: Libri III-VII*. By H. Rackham, M.A., Fellow of Christ's College, Cambridge. Harvard University Press (Cambridge, Massachusetts), William Heinemann LTD (London), 1961.

2. Zbirke

CIL – *Corpus Inscriptionum Latinarum* (Korpus latinskih napisov)

DK – Diels-Kranz: *Die Fragmenta der Vorsokratiker*. Griechisch und deutsch von H. Diels, 6. verbesserte Auflage herausgegeben von W. Kranz, Bd. 1–3, Berlin 1952. Dublin–Zürich 1972–1973¹⁶.

FGrHist – F. Jacoby, (izd.): *Die Fragmente der griechischen Historiker*. Berlin–Leiden 1923–1958.

GGM – *Geographi Graeci Minores. Vol. I. et II.* Ed. Karl Müller. Cambridge University Press, 2010 (ponatis).

HRF – *Historicorum Romanorum Fragmenta*. Coll. H. Peter, Leipzig 1883.

HRR – Peter, H. (izd.): *Historicorum Romanorum Reliquiae*. Leipzig I 1914², II 1906 (ponatis: Stuttgart 1967).

NH – *Naturalis historia* – Plinijevo Naravoslovje.

Pfeiffer, R.: *Callimachus, vol. I: Fragmenta*. Oxford, Clarendon Press, 1949 (ponatis 1985); *Callimachus, vol. II: Hymni et epigrammata*. Oxford, Clarendon Press, 1953 (ponatis 1985).

PH – *Periplus Hannonis*

PME = *Periplus Maris Erythraei* – Obplutje Rdečega morja

PV – Plinijevi viri (gl. abecedni seznam piscev, ki jih je Plinij uporabljal pri pisanju Naravoslovja)

Rose, Valentin: *Aristotelis qui ferebantur librorum fragmenta*. Leipzig 1886³ (ponatis 1967).

3. Kratice za antične pisce in njihova dela

Aristotel

- HA – *Nauk o živalih*
- GA – *O razmnoževanju živih bitij*
- Meteo. – *Meteorologija*
- Mirab. – *O čudovitih stvareh, o katerih je slišati*

Ajlijan

- *O lastnostih živali*

Amijan Marcelin

- *Zgodovina v 31 knjigah*

Apijan

- *Rimska zgodovina*

Apolodor

- *Biblioteka*

Apolonij Rodoški

- *Argonavtika*

Atenaj

- *Gostija sofistov*

Diodor Sicilski

- *Obča zgodovina*

Diogen Laertski

- *Življenja in misli znamenitih filozofov*

Dionizij Halikarnaški

- *Rimske starožitnosti*

Dionizij Perieget

- *Opis sveta*

Evtropij

- *Brevir (Kratek prikaz zgodovine od ustanovitve Rima)*

Fest

- *O pomenu besed*

Flor

- *Povzetek iz Tita Livija ali Povzetek vseh vojn v 700 letih*

Fotij

- *Biblioteka*

Gelij

- *Atiške noči*

Herodot

- *Zgodovina ali Zgodbe*

Izidor iz Haraksa

- *Plovba okoli sveta ali Obplutje sveta*

Justin

- *Povzetek Filipove zgodovine*

Kasij Dion

- *Rimska zgodovina*

Kolumela

- *O kmetijstvu*

Kurcij Ruf

- *Zgodovina Aleksandra Velikega*

Lidos

- *O čudežnih znamenjih*

Livij

- *Od ustanovitve mesta*

Lukan

- *Državljanska vojna ali Farzalijske vojne*

Lukrecij

- *O naravi sveta*

Manilij

- *Astronomija*

Marcijan Kapela

- *O svatbi Merkurja in Filologije*

Mela

- *Popis dežel*

Nepot

- *O slavnih možeh*

Obsekvens (*Obsequens*)

- *Knjiga čudežev*

Pavzanas

- *Vodič po Grčiji ali Opis Grčije*

Polibij

- *Zgodovina*

Ptolemaj

- *Geografska navodila*

Rutilij Namacijan

- *O vrnitvi*

Silij Italik

- *Punska vojna*

Solin

- *Zbirke spomina vrednih stvari*

Strabon

- *Geografija*

Suda

- *leksikon Zbirka imen po abecednem zaporedju ali različnih avtorjev*

Štefan iz Bizanca

- *Ethnika ali Posebnosti ljudstev*

Tab. Peut.

- *Tabula Peutingeriana (Peutingerjev zemljevid)*

Teofrast

- *CP – O vzrokih rastlin*
- *DL – O kamnih*
- *HP – O raziskovanju rastlin*

Trog

- *Filipova zgodovina*

Valerij Flak

- *Argonavtika*

Valerij Maksim

- *Spomina vredna dejanja in besede*

Velej Paterkul

- *Rimska zgodovina*

Vitruvij

- *O arhitekturi*

Zosim

- *Nova zgodovina*

4. Kratice jezikov

akad. – akadsko

ang. – angleško

arab. – arabsko

aram. – aramejsko

asir. – asirsko

av. – avestijsko

babil. – babilonsko

bolg. – bolgarsko

egip. – egiptovsko/egipčansko

etr. – etruščansko

fen. – feničansko

fr. – francosko

got. – gotsko

gr. – grško

hebr. – hebrejsko

it. – italijansko

kelt. – keltsko

lat. – latinsko

nem. – nemško

perz. – perzijsko

port. – portugalsko

pragerm. – pragermansko

romun. – romunsko

sem. – semitsko

sir. – sirsko

skr. – sanskrtsko

sl. – slovensko

stang. – staroangleško

stind. – staroindijsko

stiran. – staroiransko

stperz. – staroperzijsko

turš. – turško

ukr. – ukrajinsko

5. Druge kratice

rkp. – rokopisne različice, ki jih

ponujajo kritične izdaje besedila

Seznam Plinijevih virov (PV)

Celoten seznam piscev, ki jih je kot vire uporabil Plinij, vključuje 146 rimskih in 327 (ne vedno neposredno uporabljenih) grških piscev, skupaj 473. Da bi se izognili sprotnemu pojasnjevanju v vsaki knjigi, je tu pripravljen seznam s predstavitvami vseh piscev, ki bo veljal za vseh 37 knjig *Naravoslovja*; imen je nekaj več, ker se nekatera podvajajo ali pa so isti avtorji v eni knjigi citirani z enim imenom, v drugi z drugim. Bolj znana imena so predstavljena le z osnovnimi podatki, ker je podatke o teh piscih mogoče zlahka dobiti; nekoliko obsežnejše so predstavljeni manj znani avtorji, če je bilo podatke zanje sploh mogoče dobiti. Težava je tudi, da podatkov o nekaterih piscih sploh ni na voljo ali pa so zelo skopi, pri mnogih pa ni mogoče potrditi njihove istovetnosti. Predstavljen je tudi njihov opus, naslovi njihovih del pa so prevedeni.

1. Adejmant (*Adimantus*) – 12, 13

- grški pisec (zgodovinar ali geograf), domnevno iz 4. stol. pr. Kr. Njegova zgodovinska in geografska dela so izgubljena.

2. Agatarhid (*Agatarchides*) – 7

- iz Knidosa, grški zgodovinar in geograf iz 2. stol. pr. Kr. Ohranjeni so fragmenti iz njegovih najpomembnejših geografskih del: *O Evropi* (Εὐρωπιακά; zgodovina Evrope v 49 knjigah), *O Aziji* (Ἀσιατικά; zgodovina Azije v 10 knjigah) in *O Rdečem morju* (Περὶ τῆς ἑρυθρᾶς θαλάσσης). Poznamo še naslove štirih del: *Izbrane zgodbe* (Ἐκλογαὶ ἱστοριῶν), *O prijateljskem občevanju* (Περὶ τῆς προσφιλοῦς ὁμιλίας), *Povzetek spisa o čudežnih vetrovih ali navadah ali ljudeh* (Ἐπιτομὴ τῶν συγγεγραφότων περὶ θαυμασίων ἀνέμων ali νομίμων ali ἀνθρώπων), *Povzetek Antimahove »Lidijke«* (Ἐπιτομὴ τῆς Ἀντιμάχου Λύδης).

3. Agatokles¹ (*Agathocles*) – 4, 5, 6

- iz Kizika (po nekaterih virih iz Babilona), grški zgodovinar iz 5. ali 4. stol. pr. Kr. Napisal je zgodovino rodnega mesta z naslovom *O Kiziku* (Περὶ Κυζίκου) v jonskem dialektu in vsaj v 3 knjigah. Avtor z istim imenom je napisal tudi delo *Zapiski* (Ὑπομνήματα) z geografsko in

zgodovinsko vsebino, vendar verjetno ni istoveten z Agatoklom iz Kizika.

4. Agatokles² s Hiosa (*Agathocles Chius*) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- grški pisec o poljedelstvu. Kot vir ga omenjajo Varon, Kolumela in Plinij.

5. Aglaosten (*Aglaosthenes*) – 4

- grški zgodovinar iz 2. stol. pr. Kr. Morda je istoveten z Laostenidasom, grškim piscem dela *Zgodovina Krete* (Κρητικά), ali pa Agatostenom, ki ga učenjak Joanes Tzetzes omenja med pisci bajnih zgodb. Napisal je lokalno zgodovino otoka Naksos z naslovom *Zgodovina Naksosa* (Ναξιακά).

6. Mark Agripa (*Marcus Agrippa*) – 3, 4, 5, 6

- Mark Vipsanij Agripa (64/63–12 pr. Kr.), rimski politik, vojskovodja (kot vojskovodja Oktavijanove armade je premagal Pompeja in pozneje še Marka Antonija) in pisec, je bil prijatelj, sodelavec in zet cesarja Avgusta. Med njegovimi pomembnejšimi gradbenimi dosežki sta gradnja Panteona in obnova rimskih vodovodov. Agripa je tudi zasnoval in dal izdelati zemljevid sveta, ki naj bi ponazarjal in povečeval velikost in pomen rimskega cesarstva; k temu zemljevidu je na podlagi grških virov in uradnih meritev pripravil tudi zemljepisni komentar s pojasnili ter navedbami meja in razdalj z naslovom *Geografski zapiski* (*Commentarii geographici*). Po njegovi smrti l. 12 pr. Kr. je dal cesar Avgust zemljevid vklesati v marmor in razstaviti v Vipsanijevem stebrišču (*porticus Vipsania*) na Marsovem polju, ki ga je začela graditi Mesalova sestra Pola, dokončal pa ga je Avgust. Poznejša geografska dela z naslovi *dimensuratio provinciarum* ali *divisio orbis* so nastajala najbrž na podlagi Agripovega dela, verjetno pa je na osnovi tega zemljevida v 13. stoletju nastal tudi znameniti *Peutingerjev zemljevid* (*Tabula Peutingeriana*).

7. Agripina, Klavdijeva žena (*Agrippina Claudii*) – 7

- Julija Agripina mlajša, hči Germanika in Agripine starejše, soproga Gneja Domicija Ahenobarba in pozneje cesarja Klavdija ter Neronova mati je bila ženska z zelo burnim življenjem. Plinij jo omenja kot avtorico danes izgubljene avtobiografije (antični viri navajajo naslov *Zapiski* (*Commentarii*)), v kateri je popisala svoje življenje in zgodovino svoje družine.

8. Ajshil (*Aeschylus*) – 10, 37

- grški dramatik iz 6./5. stol. pr. Kr. (525–456 pr. Kr.), eden od treh velikih tragikov. Od njegovih 80–90 dramskih del (okoli 70 tragedij in 20 satirskih iger) se je v celoti ohranilo 7 tragedij (*Peržani* (Πέρσαι); *Sed-*

merica proti Tebam (Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας); trilogija *Oresteja* (Ὀρέστεια), ki vključuje tragedije Agamenon (Ἀγαμέμνων), *Prinašalke pitnih darov* (Χορηφόροι) in *Evmenide* (Εὐμενίδες); *Pribežnice* (Ἰκέτιδες); *Vklenjeni Prometej* (Προμηθεὺς δεσμώτης)) in v fragmentih dve satirski igri, *Romarji* ali *Udeleženci istmijskih iger* (Θεωροὶ ἢ Ἰσθμιασταί) in *Ribiči z vlečnimi mrežami* (Δικτιολοῦχοι).

9. Ajshin, zdravnik (*Aeschines medicus*) – 28

- grški zdravnik iz Aten iz neznanega obdobja. Omenja ga samo Plinij kot vir za 28. knjigo. Iznašel je iz pepela človeških iztrebkov izdelano zdravilo, imenovano botrion, proti anginam, otečenim mandljem in rakastim tvorom.

10. Ajshrion (*Aeschrion*) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- grški pisec o poljedelstvu. Kot vir ga omenjajo Varon, Kolumela in Plinij (*qui de agri cultura scripsit* »ki je pisal o poljedelstvu«).

11. Akti (*Acta*) – 7, 8, 10

- *Acta* so poročila, zapiski, zapisniki, uradni listi. V Rimu so jih uvedli okoli l. 131 pr. Kr. in sprva so z njimi javnost obveščali o pravnih postopkih in rezultatih sodnih obravnav, kmalu pa tudi o pomembnih dogodkih, porokah, rojstvih ipd. Poznali več vrst takih dokumentov: a) *acta diurna*, »dnevni akti« ali »dnevni dogodki« (imenovani tudi *acta publica*, *acta urbana*, *acta urbis*, *acta rerum urbanarum*, *acta populi*; vpeljal jih je Cezar l. 59 pr. Kr.), so bili nekakšni dnevni časniki, primerljivi z današnjim časopisjem, ki se niso strogo omejevali na politične novice in upravna poročila, ampak so poročali tudi o dogodkih iz vsakdanjega življenja ter o nenavadnih in čudežnih dogodkih, brali pa so jih tako v Rimu kot v provincah; b) *acta senatus*, »senatne odredbe«, »odločitve rimskega senata« (imenovane tudi *commentarii senatus* in *acta patrum*), so bile pravzaprav zapiski senatnih sej, ki so bili skrivnost do Cezarjevega konzulata l. 59 pr. Kr., poznejši vladarji pa so jih pogosto cenzurirali. Hranili so jih v posebnih depozitorijih javnih knjižnic in dostop do njih je bil mogoč le s posebnim dovoljenjem; c) *acta forensia*, »sodna poročila«, ki so se delila na državna (zakoni, plebisciti, edikti) in zasebna (obvestila o izidih sodnih procesov); č) *acta militaria* (poročila o legijah, njihovih nalogah, številu vojakov, stroških ...); d) *acta principis*; e) *acta ordinis*. Akti so bili pisani v preprostem in natančnem slogu; izdajali so jih vse do pozne cesarske dobe, ko se je oblast prenese v Konstantinopol.

12. Akti triumfov (*Acta triumphorum*) – 5, 37

- Vojskovodje, ki so slavili triumf, so morali poročati ne le senatu, ampak tudi javnosti na javni skupščini (*contio*), kjer so predstavili svoje

dosežke. Ta poročila vojskovodij so bila sprva pisna, včasih objavljena kot napisi, pozneje pa najbrž tudi v obliki knjige; glavni del poročila je bilo naštevanje podrejenih ljudstev in mest (prim. *NH* 37, 12 in nasl.). *Acta triumphalia* (ali *Fasti triumphales*) so bili v času cesarja Avgusta (ok. l. 12 pr. Kr.) na kamnite table vklesani zapisi o več kot 200 triumfih od treh mitičnih Romulovih triumfov l. 753 pr. Kr. do triumfa Lucija Kornelija Balba l. 19 pr. Kr.; te so stale nekje na rimskem Forumu.

13. Julij Akvila, ki je pisal o etruščanskem nauku (*Iulius Aquila, qui de Etrusca disciplina scripsit*) – **2, 11**

- sicer neznani rimski pisec, ki je pisal o etruščanskem nauku (*disciplina Etrusca*). – Etruščani, še zlasti njihovi svečeniki haruspeksi (oz. haruspiki), so imeli obsežno enciklopedično znanje s področja različnih ved (botanika, astronomija, meteorologija, arhitektura idr.), še zlasti teologije in verskih običajev; razen redkih pisanih etruščanskih virov njihovo vednost poznamo iz besedil latinskih piscev. Vse plati javnega in zasebnega življenja Etruščanov je uravnaval zakonik verskih običajev; Rimljani so to univerzalno vedenje, močno prežeto z misticizmom, poimenovali »etruščanski nauk« (disciplina Etrusca).

14. Aleksander¹ Veliki (*Alexander Magnus*) – **6**

- Aleksander II. Veliki, sin Filipa II. Makedonskega, 356–323 pr. Kr., kralj Makedonije v letih 336–322 pr. Kr. Ni jasno, kateri vir ima Plinij v mislih: ali poročila piscev, ki so opisovali Aleksandrov pohod (neka-teri med njimi so celo sodelovali na njem), ali dela samega Aleksandra, morda njegov *Dnevnik* (Ἡμερήσιος) ali pa njegova pisma.

15. Aleksander², polihistor (*Alexander polyhistor*) – **3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 16, 36, 37**

- Kornelij Aleksander iz Mileta je bil grški vsestranski učenjak, slovničar in pisec iz 1. stol. pr. Kr., ki je prišel v Rim kot vojni ujetnik. Ukvarjal se je s številnimi področji znanosti (odtod vzdevek polihistor) in objavil številna dela s področja zgodovine in zemljepisa, pisal je tudi o Rimu, Delfih in preročiščih, o pitagorejskih simbolih, o filozofskih šolah in čudežnih dogodkih, je pa tudi avtor komentarjev h Korinini in Alkmanovim pesmim. Od del so ohranjeni samo fragmenti, poznamo pa naslove: *O Arabiji* (Περὶ Ἀραβίας), *O Bitiniji* (Περὶ Βιθυνίας), *O Cipru* (Περὶ Κύπρου), *O Egiptu* (Αἰγυπτιακά), *O Frigiji* (Περὶ Φρυγίας), *O Iberiji* (Περὶ Ἰβηρίας), *O Iliriji* (Περὶ Ἰλλυρίας), *O Indiji* (Ἰνδικά), *O Kaldeji* (Χαλδαιικά), *O Kariji* (Περὶ Καρίας), *O Kilikiji* (Περὶ Κιλικίας), *O Kreti* (Κρητικά), *O Libiji* (Λυβικά), *O Likiji* (Περὶ Λυκίας), *O Paflagoniji* (Περὶ Παφλαγονίας), *O Pontu* (Περὶ Εὐξείνου πόντου), *O Rimu* (Περὶ Ῥώμης), *O Siriji* (Περὶ Συρίας), *Filozofske šole*

(Λαδοχαὶ φιλοσόφων), *O Judih* (Περὶ Ἰουδαίων), *O Likoreji* (Περὶ Λυκωρείας), *O pitagorejskih simbolih* (Περὶ Πυθαγορικῶν συμβόλων), *O preročišču v Delfih* (Περὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς χρηστήριου), *O toponimih pri Alkmanu* (Περὶ τῶν παρ' Ἀλκμᾶνι τοπικῶς εἰρημένων), *Zapiski o Korini* (Κορίννης ὑπομνήματα).

16. Alkaj (*Alcaeus*) – 22

- grški lirski pesnik iz Mitilene na Lezbosu iz 7./6. stol. pr. Kr. Sodeloval je v bojih z Atenci, boril pa se je tudi proti domačim tiranom (Pitak), zaradi česar je moral v izgnanstvo, a se je pozneje vrnil domov. Pisal je monodično liriko v različnih metričnih oblikah, njegove pesmi so bile pogosto politično motivirane in obarvane, bojevite, pisal pa je tudi ljubezenske pesmi, pivske pesmi in himne.

17. Amfiloh¹ iz Aten (*Amphilochus Atheniensis*) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- grški strokovni pisec, domnevno iz 2. stol. pr. Kr. Antični viri navajajo, da je živel za Aristotelom in Teofrastom ter pred Kratevasom. Napisal je delo *O drevesasti meteljki in medijski detelji* (Περὶ κυτίσου καὶ μηδικῆς), v katerem je podal natančna navodila za gojenje teh dveh rastlin. Od njegovega opusa ni nič ohranjeno.

18. Amfiloh² (*Amphilochus*) – 12, 13

- = Amfiloh iz Aten (gl. Amfiloh¹).

19. Amomet (*Amometus*) – 6

- grški pisec iz 3. stol. pr. Kr. V času Ptolemaja II. Filadelfa je napisal potopis *Plovba po reki navzgor iz Memfisa* (Ἐκ Μέμφεως ἀνάπλους) in fantastično utopistično delo o srečnem indijskem ljudstvu Atakori severno od Himalaje z naslovom *Atakori* ali *Otorokori* (Ἀττακόρεις ali Ὀττοροκόραι); od obeh del so ohranjeni le skromni fragmenti.

20. Anakreont (*Anacreon*) – 7

- iz Teosa v Joniji, grški lirski pesnik iz 6. stol. pr. Kr. (rojen okoli 570 pr. Kr.). Živel je zelo burno: bežati je moral pred Perziji, sodeloval je pri ustanavljanju mesta Abdere v Trakiji, bival pri samoškem tiranu Polikratu in v Atenah pri Hiparhu, nato pa je odšel v Tesalijo. Ni znano, kje je umrl. Napisal je menda 5 knjig pesmi, ki so jih zaznamovale tri tematike, ljubezen, uživanje in popivanje, odlikovali pa so jih preprost slog, igrivost in duhovit humor. V celoti so se ohranile le tri pesmi in precej fragmentov.

21. Anaksilaj (*Anaxilaus*) – 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31

- iz Larise v Tesaliji, grški naravoslovec in pitagorejec iz 1. stol. pr. Kr., ki ga je zaradi suma čarovništva dal cesar Avgust l. 28 pr. Kr. izgnati iz Italije. Poznamo ga iz Plinija (navedel ga je v seznamu avtorjev in šestkrat citiral) in Dioskurida; bil je vir za Sekstija Nigra. Je eden

od novopitagorejcev, ki so filozofski nauk povezovali tudi z medicino; bil je avtor naravoslovnih del in dela o magiji ali alkimiji (naslova ne poznamo), v katerem je pisal o magičnih lastnostih kamnin, rastlin in drugih snovi ter iz njih pridobljenih zdravil in drog. Napisal je tudi delo *O filozofih* (Περὶ φιλοσοφῶν).

22. Anaksimander¹ (Anaximander) – 2, 18

- iz Mileta, grški filozof iz 6. stol. pr. Kr., Talesov učenec, avtor (ne ohranjenega) dela *O naravi* (Περὶ φύσεως), ki je prvo znano grško prozno delo in obenem prvi poskus znanstvene in racionalne razlage narave. Kot počelo vsega je postavil »neomejeno« (ἄπειρον), zemljo si je predstavljal kot valjasto kroglo, ki jo ljudje poseljujejo na njeni zgornji ploskvi, in domneval, da so prva živa bitja izšla iz morja. Menda je bil prvi, ki je izdelal zemljevid sveta, velja pa tudi za iznajditelja sončne ure.

23. Anaksimander² (Anaximander) – 4

- iz Mileta (mlajši), grški pisec iz 4. stol. pr. Kr. Napisal je prozaično predstavitev grških junakov z naslovom *Razprava o herojih* (Ἡρωολογία), delo *Razlaga pitagorejskih simbolov* (Ἐξήγησις συμβόλων Πυθαγορείων) in izgubljeno alegorično razlago Homerja.

24. Anaksimenes (Anaximenes) – 12, 13

- iz Lampsaka, grški zgodovinar in retor iz 4. stol. pr. Kr., učenec Diogena iz Sinope in Zoila, učitelj Aleksandra Velikega, kateremu je posvetil delo o retoriki z naslovom *Retorika za Aleksandra* (Ῥητορικὴ πρὸς Ἀλέξανδρον), ki so ga prej pripisovali Aristotelu. Njegova zgodovinska dela so bila: *Grška zgodovina* (Ἑλληνικά) v 12 knjigah, *Zgodovina Filipa Makedonskega* (Φιλιππικά) in *Zgodovina Aleksandra Velikega* (Ἀλεξανδρικά). Med naslovi njegovih del se omenjajo še: *Aleksandriada* (Ἀλεξανδριάς; ep), *O Homerju* (Περὶ Ὁμήρου), *Triglavi* (Τρικάρανος), *Zgodnja zgodovina* (Πρῶται ἱστορίαι) in *Smrti kraljev* (Βασιλέων μεταλλαγαί); zadnje delo sicer pripisujejo njegovemu istoimenskemu nečaku, prav tako zgodovinarju iz Lampsaka.

25. Anaksipolis s Tasosa (Anaxipolis Thasius) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- grški pisec o poljedelstvu. Omenjajo ga samo Varon, Kolumela in Plinij

26. Andreas¹, zdravnik (Andreas) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32

- Andreas, grški zdravnik iz 3. stol. pr. Kr., osebni zdravnik kralja Ptolemaja IV. Filopatorja, ki je bil l. 217 pr. Kr. pred bitko pri Rafiji pomotoma umorjen namesto kralja, je veljal za eno največjih avtoritet na področju farmakologije. Napisal je: a) farmakološko delo *Narteks*, kar pomeni *Škatlica za zdravila* ali *Škatlica za zdravilne zeli* (Νάρθηξ), farmakopejo, v kateri je opisoval rastline in korenine; b) iološko delo

O živalih z nevarnim ugrizom oz. O ugrizih (Περὶ δακετῶν); c) delo O praznoverjih (Περὶ τῶν ψευδῶς πεπιστευμένων), naperjeno proti knjigam čudežev. Vprašljivo je avtorstvo del O vencih (Περὶ στεφανῶν) in O rodovniku zdravnikov (Περὶ τῆς ἱατρικῆς γενεαλογίας). Eratosten ga je obtožil plagiatorstva in mu nadel vzdevek »knjižni Ajgist« (Βιβλιαγίστος).

27. Andreas² (Andreas) – 33, 34, 35

- = Andreas¹.

28. Androtion, ki je pisal o poljedelstvu (*Androtion, qui de agricultura scripsit*) – **8, 10, 14, 15, 17, 18**

- grški pisec o poljedelstvu. Omenjajo ga samo Varon, Kolumela in Plinij.

29. Antaj (Antaeus) – 12, 13

- Sekstiliј Antaj (gl. tudi Sekstiliј Antaj), grški zdravnik iz 1. stol. pr. Kr., je živel v času pred Skribonijem Largom. Od njegovega opusa ni nič ohranjeno; enkrat ga omenja Galen (12, 764).

30. Valerij Antias (Valerius Antias) – 2, 3, 12, 13, 21, 22, 28, 29, 34

- Lucij Valerij Antias (tudi Antiat) je bil rimski zgodovinar iz 1. stol. pr. Kr.; sodi med t. i. mlajše analiste. V delu *Anali (Annales; v virih najdemo tudi naslov Zgodovina (Historiae in Historia))* je v vsaj 75 knjigah popisal rimsko zgodovino od ustanovitve Rima do Sulove smrti (79 pr. Kr.); dve tretjini dela sta bili menda posvečeni zadnjim desetletjem. Ohranjeni so le razmeroma skopi fragmenti, citati in omembe pri drugih piscih.

31. Antigen (Antigenes) – 5

- grški zgodovinar iz 4. stol. pr. Kr. Bil je avtor zgodovinskega dela o Aleksandru Velikem, v katerem je podal številne topografske in naravoslovne opazke in notice; delo je izgubljeno. Morda je istoveten s piscem Aleksandrove zgodovine, ki ga omenja Plutarh v 46. poglavju Aleksandrovega življenjepisa.

32. Antigon¹ iz Kime (Antigonus Cymaeus) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- iz Kime v Mali Aziji, grški pisec o poljedelstvu. Omenjajo ga Varon, Kolumela in Plinij.

33. Antigon², ki je pisal o torevtiki (Antigonus, qui de toreutice scripsit) – 33, 34

- iz Karista (Evboja), grški pisec in ulivalec kipov iz 3. stol. pr. Kr. Živel je na dvoru pergamonskega kralja Atala I. (241–197 pr. Kr.), kjer je sodeloval pri izdelavi kipov za spomenik zmage nad Galci. Njegovo najodmevnejše delo so bili *Življenjepisi filozofov* (Βίοι φιλοσόφων), napisal je *Zbirko neverjetnih zgodb* (Ἱστορίων παραδόξων συναγωγή), pod

njegovim imenom se je ohranilo delo *Zgodovinski zapiski* (Ἱστορικά ὑπομνήματα), kot navaja Plinij, pa je pisal tudi teoretične spise o obdelavi kovin in o slikarstvu (*volumina de sua arte*). Nekateri strokovnjaki menijo, da naj bi obstajala dva različna pisca: prvi naj bi bil avtor prvih treh navedenih del, drugi pa ulivalec kipov in avtor spisov o obdelavi kovin in slikarstvu.

34. Antiklejd (Anticlides) – 4, 7, 12, 13

- tudi Antiklid, grški zgodovinar in starinoslovec iz 3. stol. pr. Kr. Napisal je dve zgodovinski deli, *Deloška zgodovina* (Δηλιακά) in *O Aleksandru* (Περὶ Ἀλεξάνδρου), ter 17 knjig obsegajoče delo *Vrnitve [domov]* (Νόστου), v katerem je zbral mitične in zgodovinske zgodbe o vrnitvah. Delo *Razlage* (Ἐξηγητικά ali Ἐξηγητικόν) o sakralnih starožitnostih, ki so ga pripisovali Antiklidu, danes filološka stroka pripisuje Avtoklidu iz Aten (4. stol. pr. Kr.). Od Antiklidovih del so ohranjeni samo skromni fragmenti.

35. Antipater¹ (Antipater) – 8

- iz Tarza, grški filozof iz 2. stol. pr. Kr., učenec Diogena iz Selevkeje in njegov naslednik kot vodja stoe. Bil je v sporu s Karneadom, ker je skušal stoiški nauk s povrnitvijo k tradiciji ohraniti čim bolj čist; od njegovega opusa je ohranjenih nekaj fragmentov in naslovi: *O biti* (Περὶ οὐσίας), *O bogovih* (Περὶ θεῶν), *O duši* (Περὶ ψυχῆς), *O gospodujočem* (Περὶ κοριεύοντος), *O izrazu in izraženem* (Περὶ λέξεως καὶ τῶν λεγομένων), *O jezi* (Περὶ ὀργῆς), *O mogočem* (Περὶ δυνατῶν), *O opredelitvah* (Περὶ ὀρῶν), *O prerokovanju* (Περὶ μαντικῆς), *O skupnem življenju s soprogo* (Περὶ συμβιώσεως), *O strahu pred bogovi* (Περὶ δεισιδαιμονίας), *O svetu* (Περὶ κόσμου), *O tem, da je po Platonu lepo dobro* ("Ὅτι κατὰ Πλάτωνα τὸ καλὸν ἀγαθόν), *O zakonu* (Περὶ γάμου), *O živalih* (Περὶ ζώων), *Proti filozofskim šolam* (Κατὰ τῶν αἱρέσεων).

36. Celij Antipater² (Caelius Antipater) – 2

- rimski zgodovinar, pravnik in govornik iz 2. stol. pr. Kr. V zgodovinskem delu *Punska vojna* (*Bellum Punicum*) je v 7 knjigah popisal dogodke 2. punske vojne. Od dela, ki so ga kot vir uporabljali številni poznejši pisci, je ohranjenih nekaj več kot 60 fragmentov.

37. Antisten (Antisthenes) – 36

- z Rodosa, grški pisec s preloma 3. in 2. stol. pr. Kr. Napisal je zgodovinsko delo, v katerem je popisal zgodovino svojega rodnega otoka z naslovom *Zgodovina Rodosa* ali *Zgodovina* (Ῥοδιακά ali Ἱστορίαι), ki jo je pozneje povzemal zgodovinar Polibij, in zgodovino filozofskih šol, ki jo je naslovil *Nasledstva filozofov* ali *Zamenjave filozofov* (Λιανοχαί

φιλοσόφων) in v njej orisal življenje in delo filozofov od Talesa do Kleanta, iz nje pa je črpal gradivo Diogen Laertski.

38. Apel¹, zdravnik (*Apelles medicus*) – 28, 31, 32

- grški zdravnik (domnevno s Tazosa) s prehoda 1. stol. pr. v 1. stol. po Kr. Galen omenja njegov antidot in sredstvo proti razjedam. Kot vir ga je uporabljal Sekstij Niger. V virih nastopa njegovo ime (*Apelles*, Ἀπελλῆς) tudi v različicah Apelas (Ἀπελλᾶς) in Apolas (Ἀπολλᾶς).

39. Apel² (*Apelles*) – 35

- iz Kolofona, znameniti grški slikar iz 4. stol. pr. Kr., učenec Efora iz Efeza in Pamfila iz Sikiona. Bil je dvorni slikar Aleksandra Velikega in njegovega kroga zaupnikov in prijateljev (pred tem je slikal že njegovega očeta Filipa) ter – kot navaja Plinij – tudi avtor dela o slikarstvu. Med njegovimi umetninami so poleg upodobitev Aleksandra še iz morske pene porojena Afrodita, Artemida s skupino deklet pri žrtvovanju, portreti Antigona Monoftalma, Klejta, Arhelaja I. Makedonskega in še mnoge druge. Prav Pliniju dolgujemo večino vedenja o njem, tudi nekatere znane anekdote.

40. Apion¹ (*Apion*) – 30, 31, 32, 37

- iz mesta Oazis v Egiptu, grški gramatik in leksikograf iz 1. stol. po Kr., z vzdevkom Plejstonik (Πλειστονίκης), vodja gramatične šole v Aleksandriji, popotnik (po Grčiji in Italiji), nasprotnik Judov (vodja antisemitske stranke v Aleksandriji in l. 40 vodja njenega poslanstva v Rim, kjer ga je srečal tudi Plinij). Njegovo najpomembnejše delo je bila *Zgodovina Egipta* (Ἀἰγυπτιακά) v 5 knjigah (na njegove antisemitske težnje v tem delu je odgovoril Jožef Flavij z delom *Proti Apionu*). Kot slovníčar se je ukvarjal predvsem s Homerjem; njegove komentarje k Homerju z naslovom *Homerske glose* ali *Homerski izrazi* (Ὅμηρικαὶ γλῶσσαι), v katerih se je veliko posvečal etimologijam, so s pridom uporabljali poznejši komentatorji. Antični viri navajajo še dela: *O Apicijevem razkošju* (Περὶ τῆς Ἀπικίου τρυφῆς), *O črkah* (Περὶ στοιχείων), *O narečju Rimljanov* (Περὶ Ῥωμαίων διαλέκτου), *O magu* (Περὶ μάγου), *O vednosti o kovinah* (*De metallica disciplina*).

41. Apion² Plejstonik (*Apion Plistonicus*) – 36

- = Apion¹.

42. Apion³, slovničar (*Apion grammaticus*) – 35

- = Apion¹.

43. Apolodor¹ – 4, 6

- iz Aten, grški slovničar iz 2. stol. pr. Kr. Študiral je v Atenah, v Aleksandriji (je najbolj znan Aristarhov študent) in v Pergamonu. Kot znanstvenik se je ukvarjal s slovnico, zgodovino in teologijo. Njego-

va najpomembnejša dela so: a) etimološke študije *Glose* ali *Etimologije* (Γλῶσσαι ali Ἑτυμολογίαι); b) komentar k *Ladijskemu katalogu* v *Iliadi* z naslovom *O ladijskem katalogu* (Περὶ τοῦ νεῶν καταλόγου) v 12 knjigah s številnimi zastranitvami o epskem pesništvu in o jeziku, od katerega se je ohranilo precej obsežnih fragmentov; c) *Kronika* (Χρονικά) v 4 knjigah, napisana v jambskem trimetru, v kateri je popisal zgodovino od uničenja Troje (1184 pr. Kr.) do l. 144 pr. Kr., dodal pa ji je veliko podatkov o književnosti in umetnosti. Njegovo najboljše delo, ki se ni ohranilo, je bila zgodovina grške religije v 24 knjigah. Manjši deli sta bili *O bogovih* (Περὶ θεῶν) in *O atenskih heterah* (Περὶ τῶν Ἀθηνησιν ἑταιρῶν). Apolodorovo avtorstvo dela *Pot okoli sveta* (Γῆς περίοδος) je vprašljivo.

44. Apolodor² (Apollodorus) – 29, 30, 33, 34, 35

- = Apolodor iz Aleksandrije (gl. Apolodor³).

45. Apolodor³, zdravnik (Apollodorus medicus) – 24, 25, 26, 27, 28

- iz Aleksandrije, grški zdravnik in naravoslovec iz 3. stol. pr. Kr., avtor neohranjenega, menda ilustriranega dela *O strupenih živalih* (Περὶ θηρίων; *De bestiis venenatis*) in dela o rastlinskih strupih z naslovom *O smrtonosnih zdravilih* ali *O pogubonosnih zdravilih* (Περὶ θανασίμων φαρμάκων ali Περὶ δηλητηρίων φαρμάκων). Velja za utemeljitelja toksikologije oz. iologije, na njegovo delo pa so se opirali vsi poznejši iologi: Numenij, Nikander, Heraklid iz Tarenta, Sostrat (nanj Ajlijan), Sekstij Niger (nanj Plinij in Dioskurid), Arhigen in Emilij Macer.

46. Apolodor⁴ iz Kitiona, zdravnik (Apollodorus Citiensis medicus) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- sicer neznani grški zdravnik iz Kitiona na Cipru.

47. Apolodor⁵ iz Tarenta, zdravnik (Apollodorus Tarentinus medicus) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- sicer neznani grški zdravnik iz Tarenta v južni Italiji.

48. Apolodor⁶ z Lemnosa (Apollodorus Lemnius) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- grški pisec o poljedelstvu, ki je živel v času pred Aristotelom. Omenjajo ga Varon, Kolumela in Plinij. Ali je istoveten z zdravnikom Apolodorom, ki je napisal delo o vinu, posvečeno (menda) kralju Ptolemaju, ostaja neznanka.

49. Apolodor⁷, ki je pisal o dišavah (Apollodorus, qui de odoribus [scripsit]) – 12, 13

- grški pisec iz 3. stol. pr. Kr., naravoslovec in pisec del o različnih naravoslovnih temah, npr. *O dišavah, mazilih in vencih* (Περὶ ὀσμῶν, περὶ μύρων καὶ στεφάνων = *De odoribus*). Morda je istoveten z istoi-menskim zdravnikom iz Aleksandrije, ki je v 3. stol. pisal o strupenih

živalih (gl. Apolodor³, zdravnik), vendar tega ni mogoče z gotovostjo potrditi.

50. Apolodor⁸, ki je pisal o strupenih živalih (*Apollodorus, qui de bestiis venenatis [scripsit]*) – **11**

- = Apolodor zdravnik (gl. Apolodor³).

51. Apolonid (*Apollonides*) – **7**

- grški geografski pisec iz 2./1. stol. pr. Kr., avtor dela *Obplutje Evrope* ali *Pot ob obalah Evrope* (Περίπλους τῆς Εὐρώπης); ohranjenih je le nekaj fragmentov, ki govorijo o Bližnjem vzhodu. Nekateri strokovnjaki ga enačijo z Apolonidom Horapionom, grškim zgodovinarjem iz 1. stol. pr. Kr., avtorjem del *Semenuthi* (Σεμενουθί) in zgodovinskega dela o egiptovski religiji in o egiptovskih kraljih (ἱστορία περὶ τῆς θρησκείας Αἰγυπτιακῆς καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν).

52. Apolonij¹ iz Pergamona (*Apollonius Pergamenus*) – **8, 10, 14, 15, 17, 18**

- grški pisec o poljedelstvu. Omenjajo ga Varon, Kolumela in Plinij.

53. Apolonij² iz Pitane, zdravnik (*Apollonius Pitanaeus medicus*) – **29, 30**

- sicer neznani grški zdravnik. Omenja ga samo Plinij kot svoj vir.

54. Apolonij³ Mis (*Apollonius, qui et Mys*) – **28**

- grški zdravnik iz 1. stol. pr. Kr., pripadnik Herofilove medicinske šole, sošolec Heraklida iz Eriter. Dolgo je deloval v Aleksandriji. Napisal je obsežno medicinsko delo *O Herofilovem nauku* (Περὶ τῆς Ἡροφίλου αἰρέσεως) v vsaj 29 knjigah, v katerem je branil in zagovarjal svojo šolo. Pisal je tudi o zdravilih, ohranila sta se dva naslova: *O domačih zdravilih* (Περὶ εὐπορίστων φαρμάκων) in *O mazilih* (Περὶ μύρων).

55. Arat (*Aratus*) – **18**

- iz Solov v Kilikiji, grški pesnik, Kalimahov prijatelj (ok. 310–ok. 240 pr. Kr.). Po študiju v Atenah je bil po posredovanju Zenona iz Kitiona povabljen na makedonski dvor v Pelo k Antigonu Gonatasu, nekaj časa pa je živel tudi pri sirskega kralju Antiohu I. Soterju; končno se je vrnil v Pelo in tam okoli l. 240 pr. Kr. tudi umrl. Bil je vsestransko literarno dejaven; to kažejo tudi ohranjeni naslovi. Njegovo najpomembnejše delo je poučna pesnitev v 1154 heksametrih z naslovom *Nebesni pojavi* (Φαινόμενα), v kateri je v verze prelil opis zvezdnega neba (ozvezdja, zvezde stalnice, premičnice) ter vremenske spremembe in pojave, ki jih napovedujejo; pri tem se je oprl na astronoma Evdoksa iz Knidos (ok. 410–ok. 350). Arat je užival v antiki velik ugled: v latinščino so ga prevajali Varon iz Ataksa, Cicero, Germanik in Avien, nastalo je veliko komentarjev, večkrat je bil preveden tudi v arabščino, v srednjem veku pa so pesnitev uporabljali v gramatikalnih šolah, tudi kot astro-

nomski učbenik. Druga dela, ki jih omenjajo antični viri: *Astrologija* (Ἀστρολογία), *Elegije* (Ἑλεγεία), *Epigrami* (Ἐπιγράμματα), *Harite* (Χάριτες), *Igračkarije* (Πάγνια), *Katalepton* (Κατὰ λεπτόν), *Konstelacija* (Ἀστροθεσία), *Korist strupenih živali* (Θηριακῶν ἐπιτήδεια), *Kritična izdaja Odiseje* (Διόρθωσις Ὀδυσσεύας), *Nastanek lju-di* (Ἀνθρωπογονία), *Nebesna znamenja ali Prognoza* (Διοσημύαι ἢ Πρόγνωσις), *O Homerju* (Περὶ Ὁμήρου), *O zdravljenju* (Ἱατρικά), *O zvezdah* (Ἀστρικά), *Opisi značajev* (Ἡθοποιίαι); *Sestavljanje zdravil* (Σύνθεσις φαρμάκων), *Žalostinke* (Ἐπικήδεια), himne (npr. *Himna v čast arkadijskemu Panu* ("Ὑμνος εἰς τὸν Πᾶνα τῆς Ἀρκადίας)), epigrami (2 ohranjena v *Palatinski antologiji*), pisma. Za nepristne velja jo *O žrtvovanju* (Θυστικά), *O žrtvah* (Ἐπιθυτικόν) in *O pticah* (Περὶ ὀρνέων).

56. Arhedem¹, zdravnik (Archedemus medicus) – 12, 13, 29, 30

- Arhedem ali Arhidam (Archidamus) je bil grški zdravnik iz 4. stol. pr. Kr., starejši sodobnik Diokla iz Karista. Njegov strokovni opus je izgubljen. Omenja ga tudi Galen.

57. Arhedem² (Archedemus) – 33, 34, 35

- = Arhedem¹.

58. Arhelaj¹, kralj (Archelaus rex) – 8, 9, 17, 18, 37

- Arhelaja Sisina, sicer kapadokijskega plemenitaša, je na prestol postavil triumvir Mark Antonij po zaslugi Arhelajeve matere Glafire, ki je bila Antonijeva priležnica; Antonij je l. 36 pr. Kr. odstavljal in usmrtil tedanjega kapadokijskega kralja Ariarta X. in namesto njega postavil Arhelaja. Oktavijan je razširil njegovo kraljestvo z deli Kilikije in Male Armenije. Med podložniki ni bil priljubljen, zato so ga v Rimu tožili, a ga je pred obtožbami branil Tiberij, ki pa se je pozneje, ko je hotel kapadokijsko kraljestvo spremeniti v provinco, obrnil proti Arhelaju; povabil ga je v Rim, tu pa ga je obtožil, da kuje upor proti Rimu. Umrli je v zaporu v Rimu l. 17 po Kr., Kapadokija pa je postala rimska provinca. Napisal je neohranjeno horografsko delo, po poročilih antičnih virov pa naj bi napisal tudi deli *O kamnih* (Περὶ λίθων) in *O rekah* (Περὶ ποταμῶν).

59. Arhelaj², ki je pisal o stvareh s posebnimi lastnostmi (Archelaus, qui scripsit ἰδιόφυῳ) – 28

- grški pisec s Hersoneza iz 3. stol. pr. Kr., po rodu iz Egipta. Napisal je delo z naslovom *Posebnosti ali Stvari s posebnimi lastnostmi* (Ἰδιόφυῳ); ohranjeni fragmenti kažejo, da se je v njem veliko ukvarjal z živalstvom in zgodovino živali, pri pisanju pa se je opiral na starejše pisce. Pisal je tudi epigrame.

60. Arhemah (*Archemachus*) – 7

- grški zgodovinar in slovníčar iz 3. stol. pr. Kr., po rodu z Evboje. Napisal je zgodovinsko delo *Zgodovina Evboje* (Εὐβοϊκά) v vsaj 3 knjigah in slovníčno delo *Metonimije* (Μετωνυμίας).

61. Arhibij (*Archibius*) – 18

- grški pisec iz neznanega obdobja. Živel je na dvoru enega od sirskih kraljev Antiohov, in napisal delo o čudežnih sredstvih proti nevihtam in drugim vremenskim nevšečnostim. Treba ga je razlikovati od istoimenskega grškega zdravnika, ki je živel v 1. polovici 1. stol. po Kr. in je avtor neohranjenega medicinskega dela.

62. Arhimed (*Archimedes*) – 2

- iz Sirakuz (287–212 pr. Kr.), največji grški matematik in fizik, astronom, izumitelj, Kononov, Dozitejev in Eratostenov učenec. Ubit je bil med rimskim obleganjem Sirakuz. Ukvarjal se je z geometrijo in mehaniko: konstruiral je škripčevje in katapulte, odkril težišče, zakon vzvoda, specifično težo, zakon vzgona, vijak za dvigovanje vode, sestavljeni škripec, kot matematik pa se je ukvarjal s kvadratnimi koreninami, obsegom kroga, kubičnimi enačbami, ploščino kroga in elipse parabole. Svoja odkritja je predstavil v vrsti del; nekatera so se ohranila tudi v latinskih in arabskih prevodih. Najpomembnejši naslovi: *Kvadratura parabole* (Τετραγωνισμὸς παραβολῆς), *Merjenje kroga* (Κύκλου μέτρησις), *O dolžini leta* (Περὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ μεγέθους), *O izdelavi globusa* (Περὶ σφαιροποιίας), *O konoidih in sferoidih* (Περὶ κωνοειδῶν καὶ σφαιροειδῶν), *O krogli in valju* (Περὶ σφαίρας καὶ κυλίνδρου), *O kvadrilih in valjih* (Περὶ πλυνθίδων καὶ κυλίνδρων), *O ogledalih* (Κατοπτρικά), *O poliedrih* (Περὶ πολυέδρων), *O spiralah* (Περὶ ἐλίκων), *O telesih, potopljenih v vodo ali O plavajočih telesih* (Περὶ τῶν ὑδατι ἐφισταμένων ἢ Περὶ τῶν ὀχουμένων), *O težišču* (Κεντροβαρικά), *Problematika govedi* (Πρόβλημα βοεικόν), *Peščeno računalno* (Ψαμμίτης), *Ravnotežje ravnih likov* (Ἐπιπέδων ἰσορροπία), *Stomahij* (Στομάχιον) ...

63. Arhitas¹ (*Archytas*) – 8, 14, 15, 17, 18

- grški pisec o poljedelstvu. Omenjajo ga Varon, Kolumela in Plinij.

64. Arhitas² iz Tarenta (*Archytas Tarentinus*) – 10

- Strokovna literatura je glede določitve avtorja neenotna. Nekateri ga enačijo s piscem o poljedelstvu (gl. Arhitas¹), drugi pa menijo, da gre za pitagorejskega filozofa Arhitaso iz Tarenta (4. stol. pr. Kr.).

65. Aristagoras (*Aristagoras*) – 36

- grški pisec iz Mileta iz 4. stol. pr. Kr., Platonov sodobnik. Poznamo samo eno njegovo delo z naslovom *Egiptovska zgodovina* (Αἰγυπτιακά),

ki je obsegalo vsaj 2 knjigi, nastalo pa je v obdobju pred Aleksandrom Velikim. Antični viri poročajo, da je njegovo delo povzemal Aleksander polihistor.

66. Aristander¹ iz Aten (*Aristander Athenaeus*) – 8, 10, 14, 15, 18

- grški pisec o poljedelstvu iz helenističnega obdobja. Kot navaja jo antični viri, je morda živel v času ustanavljanja mesta Laodikeja ob Likosu, ko je vladal kralj Antioh II. (261–237 pr. Kr.). V delu, ki se ni ohranilo, je veliko pozornosti namenil čudežnim stvarjem.

67. Aristander², ki je pisal o čudežnih znamenjih (*Aristander qui de portentis*) – 17

- Aristander iz Telmesa, videc in tolmač žrtev, prijatelj Filipa II. Makedonskega, je spremljal Aleksandra Velikega na njegovem pohodu. Večkrat ga omenjajo Aleksandrovi zgodovinarji. Njegovim prerokbam in tolmačenjem znamenj so prisluhnili po Klejtovi smrti l. 328 pr. Kr. Napisal je neohranjeno delo o čudežnih znamenjih.

68. Aristarh iz Sikiona (*Aristarchus Sicyonius*) – 5

- sicer neznani grški zgodovinar.

69. Aristeas (*Aristeas*) – 7

- s Prokoneza, grški pesnik in čudodelnik iz 6. stol. pr. Kr. Njegove dogodivščine so opisane v epu *O Arimaspih* (Ἀριμάσπεια), ohranjenem pod njegovim imenom. Gre za fantastični potopis, v katerega je vpletel raziskovalna poročila, etnografske opise in pravljice o neznanih ljudstvih.

70. Aristid (*Aristides*) – 4

- iz Mileta, grški pisec iz 1. stol. pr. Kr. Napisal je delo z naslovom *Miletske zgodbe* (Μιλησιακά), zbirko krajših pustolovskih in ljubezenskih, tudi erotično začinjenih zgodb. Aristid je zgodbe umestil v Milet, ki je slovel kot središče razkošja, lahkoživosti in razvrata. Zgodbe je v latinščino prevedel Lucij Kornelij Sizen in jih naslovil *Milesiae fabulae*. Približen vtis o vsebini in slogu teh zgodb lahko dobimo iz zgodbe o efeški vdovi, ki je vključena v Petronijev roman *Satirikon*, in iz Apulejevega romana *Metamorfoze* ali *Zlati osel* (zgodba o Psihi in Kupidu).

71. Aristofan iz Mileta (*Aristophanes Milesius*) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- grški pisec o poljedelstvu. Omenjajo ga Varon, Kolumela in Plinij. V resnici gre za Aristofana iz Malosa v Kilikiji, ne iz Mileta, kot navaja Plinij.

72. Aristogeiton, zdravnik (*Aristogiton medicus*) – 27

- sicer neznani grški zdravnik, Plinijev vir.

73. Aristogen, zdravnik (*Aristogenes medicus*) – 29, 30, 33, 34, 35

- iz Knidosa, grški zdravnik iz 3. stol. pr. Kr., Hrizipov učenec. Pozne-

je je postal osebni zdravnik Antigona Gonatasa, avtor številnih, a neohranjenih strokovnih del s področja medicine. O njegovem strokovnem opusu piše leksikograf Suda, vendar ni jasno, ali govori zgolj o področjih delovanja ali navaja naslove del (Περὶ διαίτης, περὶ δυνάμεως, περὶ δακετῶν, περὶ σπέρματος, ὑγιεινὰ, ἐπιστολικά, ἐπιτομὴ φυσικῶν βοηθημάτων πρὸς Ἀντίγονον).

74. Aristokreon (Aristocreon) – 5, 6

- grški zgodovinar, domnevno iz 3. stol. pr. Kr. Bil je avtor danes izgubljenega zgodovinskega dela o Etiopiji; skromni ohranjeni fragmenti prinašajo zgolj poročila o deželah, ki ležijo južno od Egipta. Morda je istoveten z istoimenskim pesnikom in filozofom, Hrizipovim nečakom in učencem, ki je napisal spis *Hrizipov pogreb* (Χρυσίππου ταφάι), epigram njemu v čast, pripisujejo pa mu tudi historiografsko delo.

75. Aristokrit (Aristocritus) – 4, 5

- grški zgodovinar iz 2. stol. pr. Kr. Bil je avtor mitografsko zasnovane zgodovine mesta Milet z naslovom *O Miletu* (Περὶ Μιλήτου) in tudi polemičnega spisa proti nekemu Herakleodoru (naslov ni znan).

76. Aristomah¹, ki je pisal o pridobivanju medu (Aristomachus qui μελιττουργικά) – 11

- iz Solov, grški pisec iz 2. stol. pr. Kr. 58 let svojega življenja je posvetil opazovanju in preučevanju čebel, svoja spoznanja pa je zapisal v danes izgubljenem delu o čebelarstvu (Μελιττουργικά).

77. Aristomah² (Aristomachus) – 12, 13, 19

- = Aristomah¹.

78. Aristomah³, ki je pisal o pripravi vina (Aristomachus, qui de conditura vini scripsit) – 14, 15

- grški pisec, ki je najbrž istoveten s prejšnjim(a) dvema), vendar tega ni mogoče zanesljivo potrditi.

79. Aristotel (Aristoteles) – 2, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 17, 18, 28, 29, 30

- grški filozof in učenjak iz Stagire na vzhodni obali polotoka Halkidike (384–322), Platonov učenec, učitelj Aleksandra Velikega, ustanovitelj peripatetske filozofske šole (Peripat ali »Sprehajališče«, tudi Likajon oz. Licej), začetnik in utemeljitelj znanstvenega pristopa. Literarno izročilo Aristotelu pripisuje ok. 400 različnih del (ohranjenih je približno petina), natančen obseg njegovega opusa pa ni znan. Pri antičnih piscih se je ohranilo več kot dvesto naslovov njegovih del, ki jih razvrščamo na: a) zgodnja objavljena dela, ki jih je objavljala še sam, večinoma v obliki dialogov (t. i. eksoterični spisi, namenjeni izobraževanju širših množic tudi zunaj kroga filozofske šole; večinoma izgubljeni); b) zbirke podatkov oz. virov, ki so bile del priprav na pisanje filozofskih in znanstvenih

del (didaskalijske, sezname olimpijskih zmagovalcev, dionizijskih zmagovalcev, pitijskih zmagovalcev, zbirka pregovorov, zbirka ustav idr.); c) filozofska in znanstvena dela. Plinij se je večinoma opiral na njegova dela s področja naravoslovja; nekaj pomembnejših: *Fizika* (*Predavanja o naravi*) (Φυσικὴ ἀκρόασις, *Physica*, 184–267, *Ph. ali Phys.*); *O nebu* (Περὶ οὐρανοῦ, *De caelo*, 268–313, *Cael.*); *O nastajanju in minevanju* (Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, *De generatione et corruptione*, 314–338, *GC*); *Meteorologija* (Μετεωρολογικά, *Meteorologica*, 338–390, *Meteo.*); *O svetu za Aleksandra* (Περὶ κόσμου πρὸς Ἀλέξανδρον, *De mundo*, 391–401, *Mu.*); *O duši* (Περὶ ψυχῆς, *De anima*, 402–435, *de An.*); *O zaznavanju in o čutno zaznavnih predmetih* (Περὶ αἰσθησεως καὶ αἰσθητῶν, *De sensu et sensibili*, 436–449, *Sens.*); *O dihanju* (Περὶ ἀναπνοῆς, *De respiratione*, 470–480, *Resp.*); *O duhu* (Περὶ πνεύματος, *De spiritu*, 481–486, *Spir.*); *Nauk o živalih* (Περὶ τὰ ζῷα ἱστορίαι, *Historia animalium*, 486–638, *HA*); *O delih živih bitij* (Περὶ ζῶων μορίων, *De partibus animalium*, 639–697, *PA*); *O gibanju živih bitij* (Περὶ ζῶων κινήσεως, *De motu animalium*, 698–704, *MA*); *O premikanju živali* (Περὶ πορείας ζῶων, *De incessu animalium*, 704–714, *Inc.*); *O razmnoževanju živih bitij* (Περὶ ζῶων γενέσεως, *De generatione animalium*, 715–789, *GA*); *O rastlinah* (Περὶ φυτῶν, *De plantis*, 815–830, *Plant.*) idr.

80. Artemidor iz Efeza (*Artemidorus Ephesius*) – 2, 3, 4, 5, 6, 7, 36

- grški politik in geograf, ki je živel na prehodu 2. v 1. stol. pr. Kr. Svoja popotovanja (v Hispanijo, Egipt, Rim) in doživetja na njih je popisal v delu z naslovom *Geografija* (Γεωγραφούμενα; tudi *Geografski zapiski*) v 11 knjigah, ki je nastalo po vzoru *Obplutij* (Περὶ πλοῖ), v njem pa je tudi natančno popisal razdalje. Od izvirnega dela se je ohranilo zgolj nekaj skromnih fragmentov. Grški geograf Markijan je pozneje (med 3. in 5. stol. po Kr.) naredil povzetek tega dela.

81. Artemon (*Artemon*) – 28

- grški zdravnik iz 1. polovice 1. stol. po Kr. Antični viri poročajo, da je pri svojem delu uporabljal tudi nenavadna (magična) zdravilna sredstva, npr. nočno pitje studenčnice iz lobanje umrlega pri epilepsiji. Morda je bilo po njem imenovano mazilo artemonij.

82. Aruncij (*Arruntius*) – 3, 5, 6

- iz Atine (v Laciju), rimski zgodovinar iz 1. stol. pr. Kr. V bitki pri Akciju se je bojeval na strani Oktavijana. Napisal je delo *Punska vojna* (*Bellum Punicum*), v katerem je predstavil zgodovino 1. punske vojne; zgledoval se je po Salustiju (gl. Seneka, *Moralna pisma Luciliju* 114, 17 in nasl.). Ohranjenih je le nekaj skromnih fragmentov.

83. Asklepiad¹, zdravnik (*Asclepiades medicus*) – 7, 11, 14, 15, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- iz Pruze ali iz Kiosa v Bitiniji, zdravnik na prehodu 2. v 1. stol. pr. Kr. (rojen ok. 130 pr. Kr.). Sprva je v Rimu deloval kot učitelj govornišva, nato pa se je brez ustrezne predizobrazbe odločil, da bo deloval kot zdravnik. Čeprav je bil šarlatan, je zelo uspel in si med sodobniki pridobil priznanje in ugled. Povabilo kralja Mitridata VI. Evpatorja, da bi prišel na njegov dvor, je zavrnil. Pri svojem delu je uporabljal veliko dietetičnih zdravilnih sredstev, ker mu je za pravi medicinski pristop manjkala ustrezna izobrazba; zato je predpisoval vino, kopeli, diete, masaže, gibanje, boljše ležišče, skratka preprosta sredstva, ki so temeljila zlasti na kurah in dietah in le v redkih primerih na uporabi zdravilnih sredstev. Ti pristopi niso bili novost, ampak si jih je izposodil od Kleofanta, Kleombrotovega sina, zdravnika iz 3. stol. pr. Kr.; izogibal se je mučnim in bolečim postopkom in prijemom in s pridom izkoriščal praznoverje, a je kljub temu imel njegov nauk precejšen vpliv na medicino (korpuskularna teorija, metodična šola, nauk o pulzu in dihanju). Tudi na področju kirurgije in ginekologije je bil razmeroma uspešen, z anatomijo pa se je ukvarjal zelo površno. Omenja se 17 njegovih del (vsa so izgubljena): *O akutnih boleznih* (Περὶ ὀξέων παθῶν), *O čirih* (Περὶ ἐλκῶν), *O dajanju vina* (Περὶ οἴνου δόσεως), *O dihanju in utripih* (Περὶ τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῶν σφυγμῶν), *O klistirjih* (*De clysteribus*), *O kugi* (*De lue*), *O ohranjanju zdravja* (*De tuenda sanitate*), *O periodičnih vročicah* (*De periodicis febribus*), *O plešavosti* (Περὶ ἀλωπεκίας), *O počelih* (Περὶ στουχεῖων), *O splošnih zdravilih* (*De communibus auxiliis*), *O vodenici* (*De hydropē*), *Opredelitve* (*Definitiones*), *Priprave* (Παρασκευαί), *Zdravniška večšina za Geminija* (*Salutaria ad Geminium*), komentar k Hipokratovim *Aforizmom* in k njegovemu spisu *Κατ' ἐητρεῖον*.

84. Asklepiad², ki pisal o vsebinah tragedij (*Asclepiades, qui τραγῳδοῦμενα*) – 7

- iz Tragila v Trakiji, grški slovničar iz 4. stol. pr. Kr., Izokratov učenec. Napisal je delo z naslovom *Vsebine tragedij* (Τραγῳδοῦμενα) v 6 knjigah in v njem zajel vse v tragedijah obdelane mite, ki jih je primerjal z njihovimi različicami v epiki in liriki (pomemben vir za poznejše mitografe).

85. Asklepiodor (*Asclepiodorus*) – 35

- iz Aten, grški slikar iz srede 4. stol. pr. Kr. Plutarh (*O slavi Atencev* 2) ga kot pomembnega predstavnika atiške slikarske šole uvršča v čas Apolodora, Evfranorja in drugih slikarskih mojstrov. Slovel je kot mojster simetrije, ki jo je dosegal s proporcionalnim dvodimenzionalnim

prostorskim razporejanjem motivov, s katerim je ustvaril prostorsko perspektivo. Napisal je tudi teoretično delo o slikarski kompoziciji, v katerem se je ukvarjal s simetrijo in perspektivo.

86. Askonij Pedijan (*Asconius Pedianus*) – 7

- Kvint Askonij Pedijan iz Patavija je bil rimski slovničar iz 1. stol. po Kr. Od njegovega opusa se je ohranil komentar k petim Ciceronovim govorom (*Proti Pizonu* (*In Pisonem*), *Za Skavra* (*Pro Scauro*), *Za Milona* (*Pro Milone*), *Za Kornelija* (*Pro Cornelio*) in *V beli togi* (*In toga candida*)), napisal pa je tudi (neohranjeno) delo *Proti Vergilijevim obrekovalcem* (*Contra obtretractores Vergilii*) in (neohranjeni) *Salustijev življenjepis* (*Vita Sallustii*).

87. Astinom (*Astynomus*) – 4, 5

- grški slovničar iz aleksandrinskega obdobja. Njegovo ime poznamo iz del Plinija in bizantinskega leksikografa Štefana iz Bizanca (gl. Ἐθνικά pod Κύπρος). Naslov njegovega dela ni znan; po eni domnevi naj bi imelo naslov *O Cipru* (Περὶ Κύπρου; filološka stroka v to dvomi), po drugi *Preimenovanja* oz. *Spremembe imen* (Μετωνομασίαι), po tretji *O otokih* (Περὶ νήσων) ali kaj podobnega.

88. Atal¹, zdravnik (*Attalus medicus*) – 28, 31, 33

- sicer neznani grški zdravnik; ni istoveten s kraljem Atalom III. Filometorjem (gl. Atal²).

89. Atal², kralj (*Attalus rex*) – 8, 10, 11, 14, 15, 17, 18

- Kralj Atal III. Filometor iz Pergamona, sin Atala II. Filadelfa, je bil rojen l. 171 pr. Kr. Osemnajstleten je prišel v Rim; tam je bil prijazno sprejet in nabral si je veliko poznanstev in prijateljev. Po očetovi smrti je pri 33 letih prevzel oblast; vladal je v letih 138–133 (o tem obdobju je le malo znanega). Večina virov ga opisuje kot napol norega posebnosti, ki si je s tiransko okrutnostjo nakopal sovraštvo tako prijateljev kot sovražnikov, po drugih pa se sploh ni zanimal za politiko in svojo državo, ampak se je kot diletant ukvarjal z literarnimi in umetnostnimi študijami, z vrtnarstvom, kmetovanjem in botaniko. Umrli je l. 133, star 38 let; našli so oporoko, v kateri je svoje kraljestvo zapustil rimskemu ljudstvu.

90. Lucij Atej, filolog (*L. Ateius [Praetextatus] philologus*) – 3, 4

- Lucij Atej Pretekstat, imenovan tudi *Filolog* (*Philologus*), je bil rimski slovničar in učitelj govornišstva iz 1. stol. pr. Kr., po rodu iz Aten. Napisal je: a) obsežno delo z naslovom *Različni spisi* (*Miscellanea*, tudi Ὑλη ali *Commentarii*), ki je zajemalo 800 knjig različne vsebine; b) *Kratki pregled celotne rimske zgodovine* (*Breviarium rerum omnium Romanarum*), oris rimske zgodovine, ki ga je naredil za Salustija, zanj pa

je menda napisal tudi zbirko arhaizmov (*antiqua verba*); c) Navodila za pisanje (*Praecepta de arte dicendi*), stilistiko za Azinija Poliona; č) delo Izrazi (*Glossemata*, tudi *Knjiga izrazov* (*Liber glossematorum*)); d) Sezname ali Popisi (*Pinaces* ali Πινάκων); e) razpravo *Ali je Enej ljubil Didono* (*Utrum amaverit Didun Aeneas*). Kljub temu da je v svojem času užival velik ugled, je njegovo delo kmalu utonilo v pozabo.

91. Atij (*Attius*) – 18

- sicer neznani rimski pisec, ki je napisal delo *Praksidik* (*Praxidicus*; najdemo ga tudi pod naslovom *Praxidica*). V njem naj bi združeval številne astronomske in astrološke podatke ter kmetovalske nasvete. – Po eni od domnev naj bi šlo za tragiškega pesnika Lucija Akcija (170–90/85 pr. Kr.), po splošnem prepričanju najboljšega rimskega tragika. Akcij je bil literat aleksandrinskega tipa, dejaven tako na literarnem kot tudi na znanstvenem in didaktičnem področju. Antični viri navajajo 45 naslovov njegovih predelav grških tragedij in nekaj dram z rimsko tematiko (ohranjenih je okoli 700 verzov (*Brutus*, *Aeneadae* ali *Decius*, *Armorum iudicium*, *Eurysaces*, *Philocteta*, *Telephus*, *Epinausimache*, *Nyctegresia*, *Atreus*, *Oenomaus*, *Antigona*, *Phoenissae*, *Amphitruo*, *Andromeda*, *Athamas*, *Medea*, *Meleager*, *Tereus*, *Hellenes*, *Myrmidones*, *Troades*, *Clutaemestra* ...). Ohranili so se tudi naslovi njegovih nedramskih del: *Didaskalije* (*Didascalica*) v vsaj 9 knjigah po zgledu Varonovih *Menipejskih satir* (mešanica poezije in proze), v katerem je obravnaval zgodovinske in literarne teme, zlasti zgodovino grškega in latinskega gledališča, menda pa tudi pravopisna vprašanja (*praecepta de orthographia*); delo *Sotadični verzi* ali *Knjiga sotadičnih verzov* (*Sotadica* ali *Sotadicorum libri*), podobno Enijevim *Analom*, le da je šlo za pesniški koledar, podoben Ovidijevim *Fastom*; vsebine *Pragmatike* (*Pragmatica*) ne poznamo (morda je obravnaval literarnokritične vsebine), v delu *Postranske stvari* (*Parerga*) v vsaj 2 knjigah se je zgledoval pri Heziodovih *Dela in dnevi* in je najbrž obravnaval poljedelsko tematiko, enako kot tudi v delu *Praksidik* (*Praxidicus*), ki ga Plinij pripisuje Atiju, sodobna filologija pa Akciju.

92. Atik¹ (*Atticus*) – 35

- = Atik².

93. Tit Pomponij Atik² (*T. Pomponius Atticus*) – 7, 33

- Tit Pomponij Atik (109–32 pr. Kr.) je bil rimski učenjak, pisec in prvi založnik, Ciceronov prijatelj. Zanimali sta ga predvsem zgodovina in genealogija. Od njegovega opusa so ohranjeni samo skromni fragmenti, poznamo pa naslove treh del: *Pisma* (*Epistulae*; ohranjena v Ciceronovi zbirki pisem *Ad Atticum*), *Podobe* (*Imagines*; zbirka predsta-

vitev znamenitih oseb) in *Letopis* (*Annalis*; kronološki prikaz svetovne in rimske zgodovine). Njegova genealoška dela, v katerih je predstavil nekatere ugledne rimske družine, ter v grščini napisani spis o Cicero-novem konzulatu se niso ohranili.

94. Julij Atik³ (*Iulius Atticus*) – 14, 15, 17

- sicer neznani rimski pisec iz 1. stol. po Kr. Napisal je monografijo o vinogradništvu (*De vitium cultura*).

95. božanski Avgust (*Divus Augustus*) – 3, 4

- Gaj Julij Cezar Oktavijan, rimski cesar v letih 27 pr. Kr.–14 po Kr. Ob živahnem političnem, vojaškem in reformnem delu je bil tudi literarno dejaven. Poznamo dela: a) *Zapiski o mojem življenju* (*Commentarii de vita sua*), ki ga je v bolj uradni obliki objavil kot svojo politično oporoko; b) *Res gestae Divi Augusti*, imenovano tudi *Spomenik iz Ankare* (*monumentum Ancyranum*), ki se je ohranilo v treh napisnih prepisih, najdenih v Mali Aziji (*monumentum Ancyranum*, *monumentum Antiochenum*, *monumentum Apolloniense*); c) filozofska dela (*Spodbude k filozofiji* (*Hortationes ad philosophiam*)); č) biografska dela (*Druzov življenjepis* z naslovom *O Druzovem življenju* (*De vita Drusi*); spomini); d) govore (npr. pogrebni govor v čast babici Juliji, v čast Agripi in Druz); e) tragedije (*Ajant* (*Aiax*)); f) epigrame; g) zbadljivke; h) pisma (vsa izgubljena); i) različna dela, npr. *Spis proti Brutu o Katonu* (*Rescripta Bruto de Catone*) in *Sicilija* (*Sicilia*); j) popisal je tudi razdelitev Italije na 11 regij ter sestavil sezname (*formulae*) skupnosti v posameznih provincah svojega cesarstva.

96. Azarubas (*Asarubas*) – 37

- sicer neznani pisec, ki je malo pred Plinijem pisal o elektronu (*ἤλεκτρον*, *electrum*), vir za 37. knjigo.

97. Bajton (*Baeton*) – 5, 6, 7

- grški pisec iz 4. stol. pr. Kr. Kot zemljemerec se je udeležil Aleksandrovega pohoda; svoja doživetja in opažanja je popisal v izgubljenem geografskem delu z naslovom *Postaje Aleksandrovega pohoda* (*Σταθμοὶ τῆς Ἀλεξάνδρου πορείας*).

98. Bakhij iz Mileta (*Bacchius Milesius*) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- sicer neznani grški pisec o poljedelstvu. Kot vir ga omenjajo Varon, Kolumela in Plinij.

99. Julij Bas¹ (*Iulius Bassus*) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- Julij Bas, asklepiadejec, prijatelj mladega Sekstija Nigra, je živel na prelomu 1. stol. pr. Kr. in 1. stol. po Kr. Enako kot njegov prijatelj je v grščini napisal botanično-medicinsko delo (to omeni tudi Plinij: *qui*

Graece de medicina scripsit), ki je bilo v poznejših časih večkrat citirano, pisal pa je tudi o botaniki.

100. Julij **Bas**², ki je pisal o grški medicini (*Iulius Bassus, qui de medicina Graeca scripsit*) – 33, 34

- = Julij Bas¹.

101. Kalpurnij **Bas**³ (*Calpurnius Bassus*) – 16, 17, 18, 19, 21, 22

- rimski strokovni pisec o naravoslovnih temah. Natančnejša določitev ni mogoča; omenja ga samo Plinij, tudi njegov opus je izgubljen.

102. **Bazilid** (*Basiles*) – 6

- tudi Bazilis, grški pisec iz 3. ali 2. stol. pr. Kr. Napisal je delo z naslovom *O Indiji* (Ἰνδικά), ki je obsegalo vsaj 2 knjigi, v njem pa je pogosto omenjal tudi Etiopijo; nekateri strokovnjaki menijo, da je o Etiopiji napisal tudi posebno delo z naslovom *O Etiopiji* (Αἰθιοπικά). Od opusa so ohranjeni le skromni fragmenti. Viri ga skupaj s Hekatajem navajajo kot avtoriteto za vzhod.

103. **Beroz** (*Bero(s)sus*) – 7

- ali Beros, Belosov duhovnik v Babilonu v 3. stol. pr. Kr. (živel je še v Aleksandrovem času). Je avtor grškega zgodovinskega dela z naslovom *Babilonska zgodovina* (Βαβυλωνιακά) v 3 knjigah (v nekaterih viri *Kaldejska zgodovina* (Χαλδαϊκά)), ki ga je posvetil kralju Antiohu I. Soterju; v njem je orisal dogodke od stvarjenja sveta do Aleksandra Velikega (obdobje 468 215 let).

104. **Bialkon** (*Bialcon*) – 28

- sicer neznani rimski pisec. Nekateri strokovnjaki ga – brez prave utemeljitve – enačijo z zdravnikom Dalionom (gl. Dalion²).

105. **Bion**¹ (*Bion*) – 6

- grški zgodovinar, najbrž iz 3. stol. pr. Kr. Napisal je več knjig obsegačo delo *O Etiopiji* (Αἰθιοπικά), ki je razen skromnih fragmentov izgubljeno.

106. Kajkilij **Bion**² (*Caecilius Bion*) – 28

- grški zdravnik iz (domnevno) 2./1. stol. pr. Kr., neznanega porekla. Plinij ga navaja kot svoj vir za 28. knjigo. Napisal je neohranjeno delo z naslovom *O zdravilnih učinkih* (ali *O zdravilih*) (Περὶ δυνάμεων), v katerem je opisal delovanje različnih zdravilnih učinkovin. Nekateri ga enačijo z Bionom iz Solov (gl. Bion³).

107. **Bion**³ iz Solov (*Bion Solensis*) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- grški pisec o poljedelstvu. Strokovna literatura ga enači z zgodovinarjem Bionom (gl. Bion¹).

108. Kvint **Birij** (*Q. Birrius*) – 19

- sicer povsem neznani rimski pisec, Plinijev vir za 19. knjigo.

109. Bitos iz Durahija (*Bithus Durrachenus*) – 28

- sicer neznani grški pisec, zdravnik ali mag. Plinij mu pripisuje iznajdbo dveh čarovnih učinkovin (*NH* 28, 82).

110. Bojos (*Boeus*) – 10

- = Bojo (Βοῶ), domnevna stara duhovnica v Delfih in pesnica iz neznanega obdobja, soproga mitičnega atenskega kralja Aktaja in mati epskega pesnika Palajfata. Pod njenim imenom sta v antiki krožili dve pesnitvi: himna na čast Apolonu (omenja jo Pavzаний (10, 5, 7)) in pesnitev z naslovom *Preobrazbe v ptice* (Ὀρνιθογονία; očitno so bili vanjo zajeti miti o ljudeh, ki so se spremenili v ptice). Obe deli, ki sta najverjetneje nastali v aleksandrinskem obdobju pod peresom neznanega avtorja (ali avtorjev), sta izgubljeni. Pozneje je zaradi dvomov o avtorstvu prišlo do pomote: iz pesnice Bojo (Βοῶ) je nastal moški Bojos (Βοῖος). Tudi Plinij je ime povzel in navedel narobe: *Boethus, qui ὀρνιθογονίαν* (sc. *scripsit*), »Boet, ki [je pisal] o preobrazbah v ptice«.

111. Kornelij Bokh¹ (*Cornelius Bocchus*) – 16, 37

- Lucij Kornelij Bokh je bil rimski politik iz avgustejskega obdobja. Plinij ga omenja kot strokovnjaka za razmere, posebnosti in nenavadnosti v Hispaniji, še zlasti Luzitaniji, in avtorja dela o tej tematiki z naslovom *O čudih Hispanije* (*De admirandis Hispaniae*). Verjetno gre za istega pisca, ki ga trikrat omenja tudi Solin (27, 3; 37, 8; 38, 22). O njegovi prisotnosti v teh krajih pričajo tudi ohranjeni epigrafski napisi, s katerih je razvidno, da je opravljal več pomembnih političnih funkcij (vojaški tribun, *praefectus fabrum*, *pontifex perpetuus*, *flamen perpetuus*, flamen province Luzitanije in dvakrat cesarski prefekt (*praefectus Caesarum bis*)).

112. Bokh² (*Bocchus*) – 33, 34

- = Bokh¹.

113. Botris¹, zdravnik (*Bothrys medicus*) – 12, 13, 29, 30

- grški zdravnik iz 1. stol. po Kr., Plinijev vir. Njegov medicinski opus ni ohranjen; farmakolog Asklepiad omenja zdravilo, ki ga je Botris iznašel proti krvavitvam v ušesu (navedbo najdemo pri Galenu).

114. Botris² (*Bothrys*) – 33, 34, 35

- = Botris¹.

115. Butoridas (*Butoridas*) – 36

- Butorida kronološko ni mogoče umestiti. Poznamo ga le iz Plinija, ki ga navaja kot svoj vir in omeni, da je napisal delo o piramidah.

116. Cecilij, zdravnik (*Caecilius medicus*) – 29

- sicer neznani zdravnik iz neznanega obdobja. Plinij ga navaja kot avtorja (medicinskega?) dela *Zabeležke* (*Commentarii*).

117. Cecina (Caecina) – 2

- Avel Cecina (Kajkina), rimski politik iz 1. stol. pr. Kr., Cezarjev nasprotnik, Ciceronov klient, zelo nadarjen, dober govornik. V državljanski vojni med Cezarjem in Pompejem je bil privrženec slednjega; proti Cezarju je napisal sramotilni spis, a ga je po zmagi prosil za milost in dovoljenje za vrnitev v domovino z delom *Knjiga tožb* ali *Tožbe* (*Liber querelarum* ali *Querelae*). Oče je Cecino poučeval o vedi, ki jo poznamo pod skupnim imenom etruščanski nauk (*disciplina Etrusca*; za pojasnilo gl. Akvila). Cecina je bil eden najpomembnejših piscev o etruščanskem nauku; v svojem delu je obravnaval le nauk o bliskih oz. strelah, ki je eno od pomembnih področij etruščanskega nauka.

118. Celij (Caelius) – 3, 31

- Avtorja ne moremo z gotovostjo določiti. Morda je istoveten z Lucijem Celijem Antipatom (gl. Antipater²).

119. Kornelij Celz (Cornelius Celsus) – 7, 8, 10, 11, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31

- Avel Kornelij Celz, rimski učenjak in enciklopedist iz 1. stol. po Kr., je živel v času cesarja Tiberija. Je avtor obsežnega enciklopedičnega dela z naslovom *Artes*, ki je menda vključevalo medicino, poljedelstvo, retoriko, filozofijo, pravo in vojskovanje; ohranil se je le del *O medicini* (*De re medica*) v 8 knjigah (sam Celz morda sploh ni bil zdravnik). Delo obsega: a) kratko zgodovino medicine; b) splošno predstavitev medicine, metodologijo in dietetiko; c) patologijo; č) bolezni, njihovo zdravljenje (terapija) in prognostiko; d) farmakologijo (zdravila); e) kirurgijo in bolezni kosti. S koncem antike je delo izginilo iz vedenja, ponovno pa so ga odkrili v 15. stoletju, ko je postalo zelo priljubljeno zaradi elegantnega in preprostega jezika.

120. Cepion (Caepio) – 21, 22

- botanik iz obdobja cesarja Tiberija, Plinijev vir. Omenja ga samo Plinij; drugih podatkov o njem ni.

121. Cezar, diktator (C. Iulius Caesar) – 18

- Gaj Julij Cezar (100–44 pr. Kr.), rimski politik, vojskovodja in pisec, začetnik julijske dinastije. Njegova najpomembnejša ohranjena dela so: *Zapiski* ali *Komentarji o galski vojni* (*Commentarii de bello Gallico*), *Komentarji o državljanski vojni* (*Commentarii de bello civili*) in pisma. Niso se ohranila dela: *Hvalnica Herkulu* (*Laudes Herculis*); tragedija *Ojdip* (*Oedipus*); grške in erotične pesmi; *Popotovanje* (*Iter*); *Zbrani izreki* (*Dicta collectanea*); govori; *O analogiji* (*De analogia*); *Protikaton* ali *Antikaton* (*Anticatones*). Med izgubljenimi deli je tudi *O zvezdah* (*De astris*), v katerem se je ukvarjal z astronomijo in koledarjem, po-

vezano pa je z njegovo reformo koledarja l. 45 pr. Kr., pri kateri mu je pomagal aleksandrinski matematik Sozigen; s 1. januarjem 45 je vpeljal leto, dolgo 365 dni, ter tudi prestopno leto, in sicer napačno vsako tretje leto. Delo je menda temeljilo na spoznanjih egiptovske astronomije. Po nekaterih domnevah je avtor dela Sozigen; ni znano, kolikšen je bil Cezarjev prispevek.

122. Cezenij (Caesennius) – 19

- avtor spisa *O vrtnarstvu* (κηπουρικά). Omenja ga samo Plinij kot svoj vir; drugih podatkov o njem ne najdemo.

123. Cicero¹ (Cicero) – 9, 29, 31

- Mark Tulij Cicero, rimski politik, govornik in filozof, prvo ime rimske književnosti in najvidnejši predstavnik klasičnega obdobja rimske književnosti. Ob burnem političnem in zasebnem življenju je ustvaril zavidanja vreden književni opus, postavil normo rabi latinskega jezika, obenem pa presajal grško strokovno, zlasti filozofsko in retorično terminologijo v latinščino in skušal Rimu približati grško misel. Plinij ga pogosto citira, tako njegova ohranjena kot neohranjena dela. Uveljavljal se je kot: a) govornik (*Za Kvinkcija* (*Pro Quinctio*), *Za Seksta Roscija iz Amerije* (*Pro Sexto Roscio Amerino*), *Proti Veru* (*In Verrem*), *O poveljstvu Gneja Pompeja* (*De imperio Gnaei Pompei*), *Proti Katilini* (*In Catilinam*), *Za pesnika Arhijo* (*Pro Archia poeta*), *Proti Vatiniju* (*In Vatinium*), *Proti Pizonu* (*In Pisonem*), *Za Milona* (*Pro Milone*), *Za Ligarija* (*Pro Ligario*), *Filipike* (*Philippicae*) ...); b) pisec političnih del (*O državi* (*De re publica*), *O zakonih* (*De legibus*)); c) pisec retoričnih del (*O invenciji* (*De inventione*), *O govorniku* (*De oratore*), *Brut* (*Brutus*), *Govornik* (*Orator*) ...); č) pisec filozofskih del (*Stoiški paradoksi* (*Paradoxa Stoicorum*), *Akademika* (*Academica*), *O najvišjem dobrem in najvišjem zlu* (*De finibus bonorum et malorum*), *Razprave v Tuskulu* (*Tusculanae disputationes*), *O naravi bogov* (*De natura deorum*), *O dolžnostih* (*De officiis*) ...); d) epistolograf (*Pisma prijateljem* (*Ad familiares*), *Atiku* (*Ad Atticum*), *Bratu Kvintu* (*Ad Quintum fratrem*), *Marku Brutu* (*Ad Marcum Brutum*)); e) pesnik (ne preveč dober in tudi ne cenjen, npr. *Glavk* (*Glaucus*), *Travnik* (*Limon*), *O svojem konzulatu* (*De consulatu suo*), *O svojem času* (*De temporibus suis*)) in f) prevajalec (prevod Platonovih dialogov *Timaj* in *Protagora*, *Ksenofontov Ojkononikos*, *Arateja* (*Aratea*)). Med neohranjenimi deli so *Hortenzij* (*Hortensius*), *O vrlinah* (*De virtutibus*), *O avgurijih* (*De auguriis*), zemljepisno delo *Popis dežel* (*Chorographia*), *O čudesih* (*Admiranda*) ...

124. Mark Cicero² (M. Cicero) – 7, 18, 30

- = Cicero¹.

125. Cincij (Cincius) – 36

- Lucij Cincij je bil rimski starinoslovec, jurist in slovničar, domnevno Varonov sodobnik (1. stol. pr. Kr.); nekateri ga umeščajo v avgustejsko obdobje. V svojih delih (nekaj naslovov se je ohranilo pri poznejših piscih, zlasti Veriju Flaku) se je ukvarjal z antikvarnimi in državno-pravnimi vprašanji: *O fastih* ali *O koledarju* (*De fastis*), *O ljudskih skupščinah* ali *O komicijih* (*De comitiis*), *O oblasti konzulov* (*De consulum potestate*) v vsaj 2 knjigah, *O pravniški funkciji* (*De officio iurisconsulti*), *O starodavnih besedah* (*De verbis priscis*), *O vojskovanju* (*De re militari*) in *Uvod v misterije* (*Mystagogica* ali *Mystagogicon libri*) v vsaj 2 knjigah.

126. Dalion¹ (Dalion) – 6

- grški pisec iz (najbrž) 3. stol. pr. Kr., popotnik iz časa prvih Ptolemajcev. Napisal je več knjig obsegajoče delo *O Etiopiji* (*Αἰθιοπικά*); potoval je daleč proti jugu, naprej od Meroe in pisal poročila o ljudstvih ob zgornjem toku Nila, ki naj bi živela blizu nekega zunanjega južnega morja. Ohranjeni so le skromni fragmenti.

127. Dalion², zdravnik (Dalion medicus) – 20, 21, 22, 23

- sicer neznani grški zdravnik, ki se je ukvarjal z botaniko. Plinij ga označi za botanika oz. strokovnjaka za zelišča (*NH* 20, 191: *herbarius*); nekateri strokovnjaki ga enačijo z Damionom (gl. Damion) in verjetno gre res za eno in isto osebo.

128. Damast (Damastes) – 4, 5, 6, 7

- iz Sigejona v Troadi, grški geograf in zgodovinar iz 5. stol. pr. Kr., domnevno Helanikov učenec, avtor več izgubljenih del s področja grške zgodovine, geografije in etnologije, od katerih so ohranjeni skopi fragmenti. Poznamo naslove naslednjih del: *Katalog ljudstev in mest* ali *O ljudstvih* ali *Obplutje* (*Ἐθνῶν κατάλογος καὶ πόλεων* ali *Περὶ ἔθνῶν* ali *Περὶ πλοῦς*), *O dogodkih v Grčiji* (*Περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι γενομένων*), *O pesnikih in sofistih* (*Περὶ ποιητῶν καὶ σοφιστῶν*), *O prednikih in potomcih udeležencev vojaške odprave proti Ilionu* (*Περὶ γονέων καὶ προγόνων τῶν εἰς Ἴλιον στρατευσαμένων*).

129. Damion, zdravnik (Damion medicus) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- sicer neznani grški zdravnik, ki se je ukvarjal z botaniko; Plinij ga označi za botanika oz. strokovnjaka za zelišča (*NH* 20, 191: *herbarius*). Nekateri strokovnjaki ga enačijo z zdravnikom Dalionom (gl. Dalion²) in verjetno gre res za eno in isto osebo.

130. Damon (Damon) – 7

- grški pisec iz neznanega obdobja, avtor del s področja regionalne geografije in etnografije. Morda gre za Damona iz Bizantija (Bizanca), lokalnega zgodovinarja iz (domnevno) helenističnega obdobja, avtorja

dela *O Bizantiju* (Περὶ Βυζαντίου), po drugi domnevi pa je istoveten z Dalionom, popotnikom iz obdobja Ptolemajcev (gl. Dalion¹).

131. Dekulon (*Deculon*) – 10, 35

- sicer neznani rimski zgodovinar iz 1. stol. po Kr. Domnevno je živel v obdobju cesarja Tiberija ali njegovih naslednikov Kaligule in Klavdija. Domneva se, da je avtor zgodovinsko-biografskega spisa o življenju cesarja Tiberija.

132. Demetrij¹, naravoslovec (*Demetrius physicus*) – 8

- grški pisec o naravoslovju, domnevno iz 1. stol. po Kr. Omenja ga samo Plinij, ki po njem povzame zgodbo o hvaležni panterici (NH 8, 59–60). Več o njem ni znano.

133. Demetrij², zdravnik (*Demetrius medicus*) – 28

- grški zdravnik, ki je poznal pitagorejski nauk o tetraktis (τετρακτὺς; grški izraz za vsoto prvih štirih števil: $1 + 2 + 3 + 4 = 10$). Njen simbolični pomen je uporabljal tudi v medicini. Plinij omenja še njegov voz pri povezah (NH 28, 64), zlasti pri podvezovanju ran, ter navaja, da je avtor spisa *O herkulskega številu štiri* (*Herculaneus numerus quaternarius*), ki mu je očitno prav tako pripisoval velik pomen, tudi v medicini.

134. Demetrij³ (*Demetrius*) – 36

- iz Magnezije, grški zgodovinar, slovníčar in kompilator iz 1. stol. pr. Kr., prijatelj Tita Pomponija Atika. Poznamo tri naslove njegovih del (ohranjeni so samo fragmenti): *O mestih z enakimi imeni* (Περὶ ὁμονύμων πόλεων), *O pesnikih in piscih z enakimi imeni* (Περὶ ὁμονύμων ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων) in *O slogi* (Περὶ ὁμονοίας).

135. Demodamant (*Demodamas*) – 6

- grški potopisec iz 3. stol. pr. Kr., po rodu iz Halikarnasa ali Mileta. Kot general kraljev Selevka I. in Antioha I. je sodil med posameznike, ki so jih člani selevkidske kraljeve rodbine, zvesti Aleksandrovi politični zapuščini, pošiljali na Daljni vzhod. Tako je l. 299 pr. Kr. prečkal tudi Jaksart (Sir Darja); o potovanju je napisal potopisno delo, napisal pa je tudi zgodovino ali kroniko mesta Halikarnas. Deli sta izgubljeni, ohranjeni so le skromni fragmenti.

136. Demokles, zdravnik (*Democles medicus*) – 12, 13, 33, 34, 35

- Strokovna literatura navaja, da je istoveten z Dioklom iz Karista (gl. Diokles). Po eni od rokopisnih različic naj bi bil avtor Demoked.

137. Demokrat (*Servilius Democrates*) – 29

- = *Damocrates Servilius*, Demokrat Servilij, grški zdravnik iz Aten iz 1. stol. po Kr. (obdobje Nerona in Vespazijana). Bil je osvobojenec konzularja Marka Servilija; svobodo si je prislužil s tem, da je ozdravil njegovo hčer Konsidijo. Je zastopnik medicinsko-naravoslovnega didak-

tičnega pesništva, saj je svoje recepte zapisoval v pesniški obliki, in sicer v jambskih trimetrih; v takšni obliki je izdal več manjših del (*Κλινικός*, *Πυθικός*, *Φιλίατρος*), večina v njih navedenih sredstev pa je povzeta po sodobnikih in starejših farmakoloških piscih (Temizon, Andromah, Menekrat, Harmid, Nikerat, Ruf). Menda je v seznam zdravil vključil tudi rastlino, ki jo je odkril neki njegov prijatelj v Hispaniji, Demokrat pa jo je po deželi najdbe poimenoval iberida ali hiberida (*iberis* ali *hiberis*).

138. Demokrit (*Democritus*) – 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 37

- iz Abdere v Trakiji, grški filozof (5. stol. pr. Kr.; ok. 460–370 pr. Kr.), Levkipov učenec, vsestranski učenjak in pisec. Pri svojem delu je posegal na vsa področja znanosti, veliko pa je tudi potoval. Najbolj je znan kot utemeljitelj nauka o atomizmu. Njegov opus je bil izjemen; od številnih del se je ohranilo 70 naslovov in okoli 300 fragmentov. Nekaj naslovov: *Amaltejin rog* (*Ἀμαλθείης κέρας*), *Astronomska tablica* ali *Koledar* (*Παράπηγμα*), *Geometrija* (*Γεωμετρικά*), *Mala ureditev sveta* (*Μικρὸς διάκοσμος*), *O besedah* (*Περὶ ῥημάτων*), *O blagoglasnih in neblagoglasnih črkah* (*Περὶ εὐφώνων καὶ δυσφώνων γραμμάτων*), *O magnetu* (*Περὶ τῆς λίθου*), *O naravi, prva knjiga* (*Περὶ φύσιως πρῶτον*), *O Oceanu* (*Περὶ Ὠκεανοῦ*), *O planetih* (*Περὶ τῶν πλανήτων*), *O poljedelstvu* ali *Zemljemerstvo* (*Περὶ γεωργίας ἢ Γεωμετρικόν*), *O različnih oblikah* (*Περὶ τῶν διαφερόντων ῥυσμῶν*), *O ritmih in harmoniji* (*Περὶ ῥυθμῶν καὶ ἁρμονίας*), *O slikanju* (*Περὶ ζωγραφίας*), *O tekočinah* (tudi *O sokovih*) (*Περὶ χυμῶν*), *O vročici in kašljanju zaradi bolezni* (*Περὶ πυρετοῦ καὶ τῶν ἀπὸ νόσου βησόντων*), *O zemljemerstvu* (*Περὶ γεωμετρίας*), *O zgodovini* (*Περὶ ἱστορίας*), *Opis neba* (*Οὐρανογραφία*), *Opis pola* (*Πολογραφία*), *Opis sveta* (*Κοσμογραφία*), *Števila* (*Ἀριθμοί*), *Taktika* (*Τακτικόν*), *Velika ureditev sveta* (*Μέγας διάκοσμος*), *Veliko leto* ali *Astronomija* (*Μέγας ἐνιαυτὸς ἢ Ἀστρονομία*), *Vzroki nebesnih pojavov* (*Αἰτίαι οὐρανίαι*), *Vzroki, povezani s semeni, rastlinami in plodovi* (*Αἰτίαι περὶ σπερμάτων καὶ φυτῶν καὶ καρπῶν*), *Vzroki, povezani z živalmi* (*Αἰτίαι περὶ ζώων*), *Zemljepis* (*Γεωγραφία*) ...

139. Demostrat (*Demostratus*) – 37

- = *Damostrates*, Demostrat (pri Pliniju in Ajlijanu Demostrat), rimski senator z začetka cesarstva. Leksikograf Suda (pod geslom *Δαμόστρατος*) navaja tri njegova dela: *O ribištvu* (*Ἀλιευτικά*; tudi *Ribiške zgodbe* (*Λόγοι ἁλιευτικοί*)) v 20 knjigah, iz katerega je veliko odlomkov ohranjenih pri Ajlijanu, ki se je močno opiral na Damostrata, *O prerokovanju iz vode* (*Περὶ τῆς ἐνύδρου μαντικῆς*) in *Različne*

pripovedi (Σύμμικτοι ἱστορίαι). Ohranjeni odlomki kažejo, da se je precej oddaljil od znanstvene tradicije, saj je bilo v delu polno paradoksografskih zgodb o ribah, ribičih in ribištvu, ki jih je še stopnjeval s senzacionalizmom in opisovanjem čudežnih primerov in pojavov. Plinij je edini, ki navaja, da je napisal tudi neko delo *O kamnih* (Περὶ λίθων).

140. Demotel (*Demoteles*) – 36

- grški pisec iz neznanega obdobja. Omenja ga samo Plinij. Navedba, da je pisal o piramidah in labirintu, je vse, kar vemo o njem; naslova dela in njegove vsebine ne poznamo.

141. Desij Mund (*Dessius Mundus*) – 17

- sicer neznani rimski pisec, ki ga omenja samo Plinij. Ali se je res imenoval Mund, ni znano. Nekateri strokovnjaki ga enačijo z osebo, ki jo omenja Cicero v pismih Atiku (15, 26, 5; 15, 29, 1).

142. Diagoras¹ (*Diagoras*) – 33, 34, 35

- = zdravnik Diagoras (gl. Diagoras²).

143. Diagoras², zdravnik (*Diagoras*) – 12, 13, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- s Cipra, grški zdravnik s konca 3. stol. pr. Kr. Pisal je o zdravilnih rastlinah in rudninah ter njihovih zdravilnih učinkih; pod njegovim imenom antični viri navajajo delo *O rastlinah* (Περὶ φυτῶν). Njegov opus je v celoti izgubljen; iz poznejših omemb je znano, da je pri zdravljenju očesnih in ušesnih bolezni uporabljal opij, da je izdelal očesno mazilo za različne poškodbe oči, menda pa je tudi komentiral Hipokrata.

144. Dievh, zdravnik (*Dieuches medicus*) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- grški zdravnik iz 3. stol. pr. Kr., avtor dela o dietetiki, pripadnik dogmatične šole. V delu je med drugim pisal o pripravi kruha, polente in drugih jedi, navajal pa je tudi recepture za pripravo napitkov iz rastlin in uporabo rastlinskih zdravilnih sredstev. Zanimiva so dietetična napolila pri obolenjih vida. Posebej je cenil zelje. V medicinsko teorijo je uvedel toplo, hladno, suho in vlažno kot štiri temeljne snovi človeškega telesa.

145. Diil, zgodovinar (*Diyllus historicus*) – 7

- iz Aten, grški zgodovinar iz 4./3. stol. pr. Kr., menda sin zgodovinarja Fanodema. Napisal je obsežno, 26 ali 27 knjig obsegajoče zgodovinsko delo *Grška zgodovina* (Ἑλληνικά; navajajo ga tudi pod naslovom *Zgodovina* (Ἱστορία)), s katerim je nadaljeval delo zgodovinarja Efora, vanj pa je zajel zgodovinske dogodke od fokidske vojne l. 357 pr. Kr. do Kasandrove smrti l. 297.

146. Dikajarh (*Dicaearchus*) – 2, 4, 5, 6

- iz Mesene, grški filozof (živel ok. 300 pr. Kr.), Aristotelov učenec. V

svojih delih se je posvečal predvsem geografskim, kulturnozgodovinskim, literarnozgodovinskim in tudi splošnim filozofskim temam (med drugim je naredil načrt sveta in izračunal obseg Zemlje); od del so ohranjeni le fragmenti. Nekaj naslovov: *Dionizična [gledališka] tekmovanja* (Διονυσιακοὶ ἀγῶνες), *Izmera meja na Peloponezu* (Καταμέτρησις τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ὁρίων), *Korintski dialog* (Κορινθιακός), *Lezboški dialog* (Λεσβιακός), *O prerokovanju* (Περὶ μαντικῆς), *Panatenajski dialog* (Παναθηναϊκός), *Pot okoli Zemlje* (Περίοδος γῆς), *Spust v Trofonijevo pečino* (Ἡ εἰς Τροφωνίου κατάβασις), *Ustave* (Πολιτεῖαι), *Vsebine Sofoklovih in Evripidovih tragedij* (Ὑποθέσεις τῶν Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου μύθων), *Življenjepis Grčije* (Βίος Ἑλλάδος), *Življenjepisi* (Βίoi) ...

147. Dinon¹ (Dinon) – 12, 13

- = Dinon iz Kolofona (gl. Dinon²).

148. Dinon² iz Kolofona (Dinon Colophonius) – 14, 15, 17, 18

- Dinon iz Kolofona je bil grški zgodovinar iz 4. stol. pr. Kr., oče zgodovinarja Klejtarha iz Aleksandrije, avtor velikopoteznega zgodovinskega dela *Perzijska zgodovina* (Περσικά) v 3 delih (συντάξεις), od katerih je vsak del obsegal po več knjig; velja za vmesni člen med zgodovinarjem Kteziasom in romanizirajočimi pisci Aleksandrove zgodovine, nanj kot vir pa se je opiral tudi Plutarh pri pisanju Artakserksovega življenjepisa. Nekateri ga enačijo z Dionom iz Kolofona (gl. Dion), kar najbrž ne drži.

149. Diodor¹, zdravnik (Diodorus medicus) – 29, 30

- grški zdravnik, empirik iz 1. stol. pr. Kr., Plinijev vir. Najbrž je pripadal šoli Heraklida iz Tarenta. Napisal je delo z naslovom *Empirični nauk* (Ἐμπειρικά); Plinij v 29. knjigi omenja njegovo precej absurdno notico, da uživanje bazilike povzroča uživost.

150. Diodor² iz Priene (Diodorus Prieneus) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- grški pisec o poljedelstvu. Omenjajo ga Varon, Kolumela in Plinij.

151. Diodor³ iz Sirakuz (Diodorus Syracusanus) – 3, 5

- iz Agirija (Agiriona) na Siciliji, grški zgodovinar iz 1. stol. pr. Kr. Njegovo najpomembnejše delo je *Biblioteka* ali *Knjižnica* (Βιβλιοθήκη), splošna (svetovna) zgodovina v 40 knjigah, ki jo je pisal skoraj 30 let, poleg zgodovine Rima in Grčije pa je vanjo zajel tudi druge, »barbarske« dežele (Mezopotamija, Indija ...). Ohranile so se knjige 1–5 in 11–20. Diodor se je opiral na starejšo grško in rimsko zgodovinopisno tradicijo.

152. Diodot Petronij, zdravnik (Petronius Diodotus medicus) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- grški zdravnik, farmakolog, Asklepiadov učenec, avtor dela, ki ga

Plinij imenuje *Nabiranje cvetov* (Ἀνθολογούμενα; najbrž delo o zdravilih), Erotijan pa ga imenuje *Mirologije* (Μυρολογία). Plinij avtorja pomotoma imenuje Petronij (za pojasnilo gl. Petronij). Vir za Plinijeve citate in pozneje citate pri Dioskuridu je Sekstij Niger.

153. Diofan¹ (*Diophanes*) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- iz Nikaje, grški pisec iz 1. stol. pr. Kr., avtor izvlečka iz grškega prevoda Magonovega dela, ki ga je pripravil Kasij Dionizij v 6 knjigah (gl. Magon in Dionizij⁵), zato ga Plinij označi *qui ex Dionysio epitomen fecit*, »ki je naredil izvleček iz Dionizija«. Omenjata ga tudi Varon in Kolumela (1, 1, 10). Izvleček je obsegal 6 knjig, posvečen pa je bil kralju Dejotaruru, kar pomeni, da je Diofan živel v Ciceronovem času. Njegovo delo je iz mesta Trale v Rim menda prinesel Azinij Polion.

154. Diofan² iz Nikaje (*Diophanes Nicaeensis*) – 10

- = Diofan¹.

155. Diognet (*Diognetus*) – 6, 12, 13

- iz Eriter (?), grški pisec iz 3. stol. pr. Kr., spremljevalec in zemljemerec Aleksandra Velikega. Njegovo delo, v katerem je popisal svoja opažanja in doživetja, je izgubljeno, ohranili so se le skromni fragmenti.

156. Diokles, zdravnik (*Diocles medicus*) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- iz Karista na Evboji, grški zdravnik iz 4. stol. pr. Kr., najpomembnejši predstavnik dogmatične šole v 4. stol. V antiki je bil zelo slaven in v več antičnih medicinskih kanonih postavljen takoj za Hipokrata; Atenci so ga imenovali celo Hipokrat mlajši. Nanj sta se opirala Praksagora in Aristotel, citiral ga je tudi Teofrast. Drugače kot večina zdravnikov njegovega časa je pisal v atiščini. Bil je izjemen sintetik znanja in metodik in eden prvih zdravnikov, ki je že uporabljal zbirko hipokratških spisov. Njegov nauk in delo poznamo zgolj iz omemb pri poznejših piscih. Galen trdi, da je napisal prvi anatomski priročnik, napisal pa je tudi pomembna dela o fiziologiji, ajtiologiji, medicinski semiotiki in prognostiki; po njem je bil imenovan poseben zavoj, sam je izumil tudi nekatere pripomočke. Enako kot teoretik je slovel tudi kot praktik. Iz antičnih virov poznamo nekaj naslovov njegovih del: *Anatomija* (Ἀνατομή), *Arhidam* (Ἀρχίδαμος), delo o terapiji *Bolečina, vzrok, zdravljenje* (Πάθος Αἰτία Θεραπεία), *O kirurgiji* (Περὶ τῶν κατ' ἑγχεῖον), *O povojih* (Περὶ δεσμῶν), *O prebavi* (Περὶ πέψεως), *O sokovih* (Περὶ χυμῶν), *O strupih* (Περὶ θανασίμων φαρμάκων), *O terapijah* (Περὶ θεραπειῶν), *O vročicah* (Περὶ πυρετῶν), *O zelenjavi* (Περὶ λαχάνων), *O ognju in zraku* (Περὶ πυρὸς καὶ ἀέρος), *O ženskih boleznih* (Περὶ γυναικείων), *Nauk o zdravilnih zeliščih* ali *Priprava zdravilnih zelišč* (Πρὶ ζοτομικόν), ki je najstarejše grško delo o zdravilnih zeliščih, *Pro-*

gnoziranje bolezni (Προγνωστικόν) in Zdravstveni napotki [Plejstarhu] (Ἑγχειρίδιον z dodatkom [πρὸς Πλείσταρχον]) v več knjigah.

157. Dion iz Kolofona (*Dion Colophonius*) – **8, 10**

- grški pisec o poljedelstvu. Nekateri ga enačijo z Dinonom iz Kolofo-na (gl. Dinon²), kar najbrž ne drži.

158. Dionizij¹ (*Dionysius*) – **4, 5**

- iz Halkide na Evboji, grški zgodovinar iz 4. stol. pr. Kr., avtor dela *Ustanovitve mest* (Κτίσεις), v katerem se je posvečal vprašanjem ustanovitve mest, lokalni zgodovini in legendam; ne gre za Dionizija Peri-egeta, pisca geografske pesnitve v 1186 heksametrih z naslovom *Opis obljudenega sveta* (Περὶ ἡγεσις τῆς οἰκουμένης), ki je živel v času ce-sarja Hadrijana (vladal 117–138 po Kr.).

159. Dionizij² – **36**

- grški astronom iz 3. stol. pr. Kr. Deloval je v Aleksandriji v času kralja Ptolemaja II. Filadelfa, ukvarjal se je s časoslovjem (pripravljal je sistem merjenja časa), v razpravah pa je pisal o svojih opazovanjih Merkurja, Marsa in Jupitra.

160. Salustij Dionizij³ (*Sallustius Dionysius*) – **31**

- grški zdravnik, Plinijev vir. Plinij omenja (NH 32, 80), da je proti zobobolu in za utrjevanje razmajanih zob priporočal posebno zdravilno sredstvo.

161. Dionizij⁴, zdravnik (*Dionysius medicus*) – **12, 13, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 33, 34, 35**

- grški zdravnik iz 4. stol. pr. Kr. Njegov opus je izgubljen. Tudi identifikacija samega avtorja je zelo težavna, saj se pod tem imenom skriva več zdravnikov, ki jih ni mogoče z gotovostjo ločiti in določiti. Morda je istoveten s Salustijem Dionizijem (gl. Dionizij³), vendar tega ni mogoče z gotovostjo dokazati.

162. Dionizij⁵ (*Dionysius, qui Magonem transtulit*) – **8, 10, 11, 14, 15, 17, 18**

- Kasij Dionizij je l. 88 pr. Kr. v grščino prevedel poljedelski strokovni priročnik kartažanskega avtorja Magona iz 2. stol. pr. Kr.; delo o plan-tažnem poljedelstvu in vseh drugih področjih kmetovanja in poljedel-stva je obsegalo 28 knjig. Po uničenju Kartagine je posebna komisija pod vodstvom Decima Junija Silana poskrbela za latinski prevod tega dela, ki je prav tako izgubljeno, enako kot okrajšana grška verzija v 20 knjigah, ki jo je pripravil Kasij Dionizij. Zato ga Plinij označi za »Dioni-zija, ki je prevedel Magona« (*Dionysius, qui Magonem transtulit*).

163. Diotim iz Teb (*Diotimus Thebanus*) – **28**

- sicer neznani grški zdravnik.

164. Domicij Kalvin (*Domitius Calvinus*) – **11, 18**

- rimski upravitelj v eni od alpskih provinc, verjetno Plinijev znanec ali prijatelj, sicer neznani rimski pisec.
- 165. Domicijan, cesar (*Domitianus Caesar*) – 33**
- Tit Flavij Domicijan je bil rimski cesar v letih od 81 do 96 po Kr. Napisal je danes izgubljeno avtobiografsko pesnitev, v kateri je med drugim opisal boje okoli Kapitola l. 69 in obleganje Jeruzalema. O njegovih strokovnih spisih ni podatkov.
- 166. Dorotej iz Aten (*Dorotheus Athenaeus*) – 12, 13**
- grški zdravnik iz neznanega obdobja, avtor dela o zdravilih v pesniški obliki (*NH* 22, 91).
- 167. Fabij Dosen (*Fabius Dossennus*) – 14, 15**
- rimski pisec iz neznanega obdobja. O njem ni podatkov.
- 168. Doziad (*Dosiades*) – 4**
- grški zgodovinar iz 3. stol. pr. Kr., v virih imenovan tudi *Dosiadas* in *Dotiades*. Napisal je delo *Zgodovina Krete* (Κρητικά) v vsaj 4 knjigah, ki ga je kot vir uporabljal tudi Diodor Sicilski.
- 169. Dozitej (*Dositheus*) – 18**
- astronom iz Peluzija v Egiptu, učenec Konona s Samosa (konec 3. stol. pr. Kr.). Deloval je v Aleksandriji, bil pa je tudi Arhimedov prijatelj, kateremu je posvetil več svojih razprav. Od njegovih raziskav s področja astronomije in meteorologije so ostali samo raztreseni citati in omembe v delih Ptolemaja (2. stol. pr. Kr.) in Gemina (1. stol. pr. Kr.).
- 170. Duris¹ (*Duris*) – 7, 8, 12, 13, 36**
- grški zgodovinar in kritik (ok. 340–ok. 260 pr. Kr.), vsestranski pisec, menda Teofrastov učenec (tega ni mogoče potrditi) in peripatetik. Domnevno ok. l. 301 pr. Kr. je za očetom postal vladar na rodnem Samosu; o tej epizodi v njegovem življenju ni nobenih podatkov. Vladal je do l. 281, ko je otok prišel pod oblast egiptovskega kralja Ptolemaja II. Njegova najpomembnejša dela so: *Makedonska zgodovina* ali *Zgodovina ali Grška zgodovina* (Μακεδωνικά ali Ἱστορίαι, tudi Ἑλληνικά), *Agatoklova zgodovina* ali *Libijska zgodovina* (Περὶ Ἀγαθοκλέα ἱστορίαι ali Τὰ περὶ Ἀγαθοκλέα, tudi Λιβυκά; zgodovina Agatokla iz Sirakuz, vir za Diodora Sicilskega), *Samoški anali* (Σαμίων ᾠροί), *O zakonih* (Περὶ τῶν νόμων), *Homerski problemi* (Προβλήματα Ὀμηρικά), *O tragediji* ali *O Evripidu in Sofoklu* (Περὶ τραγῳδίας ali Περὶ Εὐριπίδους καὶ Σοφοκλοῦς), *O slikarjih* (Περὶ ζωγράφων), *O torevtiki* (Περὶ τορευτικῆς) in *O tekmovanjih* (Περὶ ἀγώνων).
- 171. Duris², ki je pisal o torevtiki (*Duris, qui de toreutice scripsit*) – 34**
- = Duris¹.
- 172. Efip (*Ephippus*) – 12, 13**

- iz Olinta, grški zgodovinar iz 4. stol. pr. Kr., udeleženec Aleksandrovega pohoda. Njegove istovetnosti ni mogoče zanesljivo potrditi; ena od domnev se opira na Arijana, ki v svojem delu *Aleksandrova anabaza* (3, 5, 3) omenja Efipa iz Halkide, ki ga je Aleksander skupaj z Ajshilom z Rodosa pustil v Egiptu kot nadzornika (ἐπίσκοπος) vojaških poveljnikov. Poleg Plinija ga omenja še Atenaj. Velja za avtorja neohranjenega dela, katerega točen naslov ni znan; glasilo se je ali *O Aleksandrovu in Hefajstionovi smrti* (Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου καὶ Ἡφαιστίωνος τελευτῆς ali μεταλλαγῆς) ali *O Aleksandrovem in Hefajstionovem pogrebu* (Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου καὶ Ἡφαιστίωνος ταφῆς), prav tako ni znano, ali gre za eno ali za dve deli. Ohranjeni fragmenti na splošno slikajo življenje na Aleksandrovem dvoru (razdor med Aleksandrovimi dvorjani, odkrit strah pred Aleksandrom) in njegovo zasebno življenje ter razkrivajo precejšen odpor do kralja (očitki o čezmernem uživanju alkohola in nečimrnosti).

173. Efor (Ephorus) – 4, 5, 6, 7

- iz Kume, grški zgodovinar iz 4. stol. pr. Kr. (ok. 405–330 pr. Kr.), Izokratov učenec. Njegovo najpomembnejše delo je bila splošna grška zgodovina v 30 knjigah z naslovom *Zgodovina* (Ἱστορίαι), ki je ni začel v mitološkem obdobju, ampak z vrnitvijo Heraklidov oz. dorsko selitvijo, segala pa je do obdobja Filipa Makedonskega, natančneje do l. 341 pr. Kr., ko je Filip oblegal Perint. V delo je vključil posamezne mite in legende, etnografske in geografske opise, politično in vojaško zgodovino ter pomembne dogodke na vzhodu, posebej pa se je posvetil selitvam, ustanovitvam mest in zgodovini pomembnih družin. Opiral se je na zgodovinske in literarne vire, na logografe, atidografe, lokalne zgodovinske vire in zgodovinarje. Menda je imela vsaka knjiga svoj poseben uvod. Delo je končal njegov sin Demofil. V antiki je bil zelo priljubljen in vir za poznejše zgodovinarje (Diodor Sicilski, Polibij, Strabon, Poliajn, Plutarh, Pompej Trog). Napisal je še zgodovino svojega rodnega mesta Kume z naslovom *Spis o rodnem mestu* (tudi *Spis o domovini*; Ἐπιχώριος λόγος) ter deli *Iznajdbe* (Εὐρήματα) in *O jezikovnem izrazu* (Περὶ λέξεως).

174. Elefantida (Elephantis) – 28

- grška pisateljica (ime je verjetno izmišljeno). Napisala je svetovalni priročnik, v katerem je zbrala recepte, kozmetične napotke in tudi ljubezenske položaje (nekakšna antična Kamasutra). Ta v antiki zelo priljubljeni priročnik je imel v svoji spalnici cesar Tiberij (Svetonij, *Tiberij* 43: *librisque Elephantidis instruxit*).

175. Lucij Elij (Lucius Aelius) – 14, 15

- = Lucij Elij Stilon Prekonin; gl. Stilon.

176. Empedokles (*Empedocles*) – 11

- grški politik, zdravnik, mistik, čudodelnež, vsestranski mislec in filozof (zadnji izmed velikih naravoslovcev) iz Akraganta na Siciliji. Živel je v obdobju ok. 495–ok. 435 pr. Kr.; od njegovega opusa so ohranjeni samo fragmenti. Iz omemb pri poznejših avtorjih vemo, da je napisal dve pesnitvi, v kateri je prelil svojo filozofsko misel: *O naravi* (Περὶ φύσεως) in *Očiščenja* (Καθαρμοί). Empedokles je osnovnim štirim, večno ohranjajočim se in neminljivim prvinam (zemlja, zrak, ogenj, voda) dodal še dve načeli: ljubezen in boj. Ti dve učinkujeta na omenjene štiri prvine; z njihovim spajanjem in ločevanjem nastajajo in minevajo vse stvari; ljubezen ohranja ravnovesje med njimi, boj pa jih razgrajuje. Obe načeli izmenično vladata univerzumu, zato se procesi v njem ciklično izmenjujejo. V njegovem nauku so opazni vplivi orfičnih in pitagorejskih nazorov. Velja tudi za začetnika grške retorike. Ni znano, ali je ta ocena podana na podlagi Empedoklovih govorniških zmoglosti ali zato, ker se je morda prvi ukvarjal s teorijo retorike, čeprav v ohranjenih fragmentih njegovih del potrdila za to ne najdemo.

177. Gaj Epidij (*C. Epidius*) – 17

- avtor dela o čudežnih pojavih (prodigijih) z naslovom *Zabeležke* (*Commentarii*). Njegove istovetnosti ne moremo z gotovostjo potrditi; morda gre za Marka Epidija, rimskega govornika in učitelja govornišstva iz 1. stol. pr. Kr., ki ga omenja Svetonij (*O gramatikih in retorjih* 28), bil pa je učitelj Antonija, Avgusta in Vergilija. Po drugi domnevi gre za njegovega sina.

178. Epigen¹ (*Epigenes*) – 2, 7

- iz Bizantija, grški astrolog iz 2. stol. pr. Kr., ki se je menda izobraževal pri kaldejskih zvezdoslovcih in njihov nauk posredoval Grkom. V svojih (neohranjenih) spisih se je ukvarjal z astrološkimi vprašanji (obravnaval je vpliv in delovanje zvezd in ozvezdij na človeka: na rojstvo, življenjsko dobo itd.). Poznamo samo eno delo z naslovom *O kaldejskih zvezdoslovcih* (Περὶ τῶν Χαλδαϊκῶν μαθηματικῶν; v virih navedeno tudi kot *Kaldejski nauk* (Χαλδαϊκά)). Nanj se je poleg Plinija opiral tudi Pozejdonij.

179. Epigen² z Rodosa (*Epigenes Rhodius*) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- grški pisec o poljedelstvu. Omenjajo ga Varon, Kolumela in Plinij.

180. Epigen³ (*Epigenes*) – 31

- (domnevno) grški zdravnik iz 4. stol. pr. Kr. Omenjen je tudi v Teofrastu pripisanem spisu *O utrujenostih* (Περὶ κόπων).

181. Epiharm, zdravnik (*Epicharmus medicus*) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- grški komiški pesnik iz 6./5. stol. pr. Kr. (ok. 550–460 pr. Kr.), najpomembnejši predstavnik sicilske komedije. Živel in deloval je na dvoru tiranov Gelona in Hierona; posebnost njegovih komedij (poznamo 37 naslovov) je bilo parodiranje mitov in norčevanje iz mitoloških junakov ter tudi sodobnikov, npr. *Kmetavzar* (Ἀγρωτῆνος), *Upanje ali Bogastvo* (Ἐλπὶς ἢ Πλοῦτος), *Veseljaki ali Hefajst* (Κωμισταὶ ἢ Ἀφαιστος), *Kiklop* (Κύκλωψ) idr. Pod njegovim imenom se je ohranilo tudi medicinsko delo z naslovom *Hiron* (Χίρων) ali *Hejron* (Χείρων), ki pa je poznejša potvorba. Ali je zdravnik Epiharm istoveten s komiškim pesnikom, ni znano in potrjeno, po mnenju nekaterih pa je tudi malo verjetno. Kot drugo možnost strokovna literatura omenja Kolumelo, ki v svojem delu *O kmetovanju* (1, 1, 8 in 7, 3, 6) navaja tudi Epiharma iz Sirakuz, pisca del o kmetovalskih in veterinarsko-medicinskih temah (*Epicharmus autem Syracusanus, qui pecudum medicinas diligentissime conscripsit*).

182. Eratosten (*Eratosthenes*) – 2, 4, 5, 6, 22

- iz Kirene, grški učenjak iz 3. stol. pr. Kr., knjižničar v aleksandrinski knjižnici, Kalimahov učenec. Leta 246 pr. Kr. ga je Ptolemaj III. Everget povabil za vodjo aleksandrinske knjižnice. Bil je prvi, ki se je poimenoval filolog. Velja za utemeljitelja matematične geografije; rezultate svojih raziskav, ki so temeljili na natančnih matematičnih in astronomskih izračunih, je predstavil v dveh delih: *Geografija* (Γεωγραφία) v 3 knjigah, ki je prvi opis naseljenega sveta, in *O merjenju Zemlje* (Περὶ ἀναμετρήσεως τῆς γῆς), v katerem je podal svoj izračun obsega sveta. Deli je dopolnil tudi s približnimi zemljevidi znanega sveta. V delu *Postavitve med zvezde* ali *Umestitve med ozvezdja* (Καταστερισμοί) je predstavil mite in zgodbe, povezane z nastankom ozvezdij. Z delom *Kronografije* (tudi *Letopisi*, *Letopisja*, dobesedno *Časopisja*; Χρονογραφία) je postavil temelje znanstvene kronologije antičnega sveta v zgodovini in literarni vedi; v njem je v obliki preglednic kronološko po olimpiadah razvrstil pomembne dogodke iz zgodovine in književnosti od padca Troje do smrti Aleksandra Velikega l. 323 pr. Kr.; verjetno je kronologijo obravnaval tudi v delih *Olimpijski zmagovalci* (Ὀλυμπιονίκαι) in *O osemletnem obdobju* (Περὶ τῆς ὀκταετηρίδος). Kot pravi filolog se je Eratosten ukvarjal tudi s tekstno kritiko; najbolj znano filološko delo je bilo *O stari komediji* (Περὶ ἀρχαίας κωμῳδίας) v 12 knjigah. Posvečal se je tudi filozofiji (*O dobrih in slabih stvareh* (Περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν), *O bogastvu in revščini* (Περὶ πλούτου καὶ

πενίας), *Platonski spis* (Πλατωνικός), *O srednjih velikostih/vrednostih* (Περὶ μεσοτήτων), *O breztegnosti* (Περὶ ἀλυπίας), pisal je dialoge in pesmi, med ohranjenimi naslovi pa so še *Za Batona* (Πρὸς Βάτωνα), *Arzinoa* (Ἀρσινόη), *Besednjak gledališke opreme* (Σκενογραφικός), *Erigona* (Ἑριγόνη), *Hermes* (Ἑρμῆς), *Protierinija* (Ἀντερινύς) in *Vaje* (Μελέται).

183. Erazistrat, zdravnik (*Erasistratus medicus*) – 11, 14, 15, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- iz Julide na Keosu, grški zdravnik iz 3. stol. pr. Kr. Velja za utemeljitelja patološke anatomije. Od njegovega obsežnega opusa ni ohranjeno nič, antični viri pa navajajo naslednja njegova dela: *Anatomija* (Ἀνατομία), *Kirurški prijemi* (Λαϊρέσεις, v latinskih virih *Anatomicorum libri*), glavno anatomsko delo v 2 knjigah, ki ga je napisal v visoki starosti; *O splošnih razpravah* (Περὶ τῶν καθόλου λόγων ali ἡ περὶ τῶν καθόλου πραγματεία) v vsaj 2 knjigah; *Higiena* (Ἑγχεινιά (*Salutaria*)) v 2 knjigah; *O vročicah* (Περὶ πυρετῶν (*De febribus*)) v 3 knjigah; *O puščanju krvi* (Περὶ αἵματος ἀναγωγῆς) v 2 knjigah; *O vzrokih* (Περὶ αἰτιῶν); *O trebušnih boleznih* (Περὶ τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν παθῶν (*De ventre*)) v 3 knjigah; *O paralizi* (Περὶ παραλύσεως) v 2 knjigah; *O požiranju, hranjenju in prebavi* (Περὶ καταπόσεως καὶ ἀναδόσεως καὶ πέψεως); *O protinu* (Περὶ ποδάγρας); *O vodenici* (Περὶ ὕδρωτος); *O zdravilih in strupih* (Περὶ δυνάμεων καὶ θανάσιμων); *Kuharica* (Ὀψαρτυτικά); *O nezvestih* (Περὶ παρέσεων); *Knjige o medicini* (Ἰατρικὰ βιβλία θ' v 8 knjigah).

184. Evagon s Tasosa (*Euagon Thasius*) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- grški pisec o poljedelstvu; omenjajo ga Varon, Kolumela in Plinij.

185. Evant (*Euanthes*) – 8

- = Neant (gl. Neant), grški pisec o poljedelstvu.

186. Evdik (*Eudicus*) – 31

- sicer neznani grški pisec, Plinijev vir.

187. Evdoks (*Eudoxus*) – 2, 4, 5, 6, 7, 18, 30, 31

- iz Knidosa, grški matematik, astronom, naravoslovec, zdravnik, filozof in zakonodajalec iz 4. stol. pr. Kr. (ok. 391–338 pr. Kr.), avtor del s področja teologije, kozmologije in meteorologije. Posebej znano in vplivno je bilo delo *Pot okoli sveta* (Περίοδος γῆς), v katerem je opisal svet (matematična in deskriptivna geografija) in velja za njegovo poznejše delo. Na področju astronomije je zasnoval koledar in sistem 27 homocentričnih sfer, iznašel pa je tudi poseben astronomski instrument, imenovan pajek (ἀράχνη). Njegovo prvo delo o astronomiji z naslovom *Pojavi* (Φαινόμενα) – delo je vzel za osnovo svoje enako

naslovljene pesnitve Arat iz Solov – je izšlo v 3 knjigah, v njem pa je objavil natančen opis zvezdnega neba s koledarjem vzhodov in zahodov zvezd stalnic in iz njih izhajajoče vremenske napovedi (1. knjiga: opis relativnega položaja zvezd; 2. knjiga: njihov položaj na nebesni krogli in njihove razdelitve; 3. knjiga: katalog zvezd z navedbami njihovih vzhodov in zahodov); je edino njegovo delo, ki ga tudi približe poznamo. Bolj praktične narave je bilo delo *Ogledalo* (Ἑνοπτρον), ki je bilo predelava *Pojavov* (ohranjeno je v dveh različicah). Na papirusih so odkrili tudi izvleček iz njegovega nauka (Εὐδόξου τέχνη oz. *Eudoxi ars astronomica* z navedbo nekaterih osnovnih koledarskih in astronomskih podatkov), ki ni njegovo delo. Objavil je še delo o izdelavi nebesnih krogel, napisal razpravo *O razmerjih* (Περὶ ἀναλογίας ali Περὶ ἀναλογιών), s katero je vplival na Evklida, ukvarjal se je z aritmetiko (v navezavi na pitagorejski nauk), s teorijo glasbe, predaval o bogovih, o vesoljstvu in o meteorologiji. V času študija astronomije je nekaj časa preživel v Heliopoli v Egiptu pri egiptovskih svečeniških in se tam posvečal opazovanju zvezd; je prvi Grk, ki je sestavil matematični sistem za razlago gibanja nebesnih teles (homocentrične sfere). Tej problematiki je namenil svoje najpomembnejše astronomsko delo z naslovom *O hitrostih* (Περὶ ταχῶν); v njem je obravnaval gibanja petih tedaj znanih planetov. Med njegova dela uvrščajo še: koledarsko delo z naslovom *Osemletni cikel* (Ὀκταετηρίς), razlago astronomskega koledarja, ki je temeljil na osemletnem ciklusu (Evdoksovo avtorstvo je sporno), in pesnitev z naslovom *Astronomija* (Ἀστρονομία), ki je poznejše delo, vendar je nastalo pod vplivom Evdoksovega nauka. Diogen Laertski, ki se sklicuje na Eratostena, omenja še delo *Pasji dialogi* (Κυνῶν διάλογοι), ki naj bi bili izvorno dialogi, pisani v egiptovskem jeziku, te pa naj bi Evdoks prevedel v grščino (Evdoksovo avtorstvo je vprašljivo in malo verjetno).

188. Evfrantor (*Euphranor*) – 35

- iz Korinta, grški vsestranski umetnik (slikar, kipar, ulivalec kipov, reliefni umetnik) iz 4. stol. pr. Kr. (ok. 370–330 pr. Kr.). Znan je po Apolonovem kipu, po upodobitvah personifikacij (*Vrlina*, *Helada*), herojev (*Ahil*, *Paris*), po portretih (Filip, Aleksander Veliki) in po slikah *Bitka pri Mantineji*, *Dvanajst bogov* ter *Tezej z Demokracijo in Demosom* v Kraljevi Stoi. Je tudi avtor teoretičnih del o slikarstvu, v katerih se je ukvarjal s problematiko sorazmerja in z barvami; viri navajajo vsaj dve: *de symmetria* (*O simetriji*) (NH 35, 123) oz. *praecepta symmetriarum* (*Načela simetrij* (gl. Vitruvij, *O arhitekturi* 7, praef. 14); ni znano, ali gre za isto delo, ki ga poznejši pisci drugače naslavljajo) in *de pictura* (*O slikarstvu*; gl. NH 1, ind. 35).

189. Evfron, zdravnik (*Euphron medicus*) – 12, 13

- sicer neznani grški zdravnik. Strokovna literatura ga včasih enači z Evfronijem iz Aten, ki je pisal o pripravi vina (gl. Evfronij).

190. Evfronij iz Aten (*Euphronius Athenaeus*) – 8, 10, 11, 14, 15, 17, 18

- grški pisec o poljedelstvu iz 2. stol. pr. Kr., ki je pisal o pridelovanju vina (*de apparatu vini*). Plinij ga omenja skupaj z Aristomahom, Komiadom in Hikezijem. Morda je istoveten z manj znanim grškim zdravnikom Evfronom (gl. Evfron), ki ga Plinij omenja kot vir h knjigama 12 in 13. Treba ga je ločevati od Evfronija iz Amfipole, ki je prav tako pisal o tej tematiki.

191. Evhemer (*Euchemerus*) – 36

- iz Mesene na Siciliji, grški filozof in pisec iz 4./3. stol. pr. Kr. Zaslovel je s svojim fantazijskim, danes le fragmentarno ohranjenim potopisom z naslovom *Sveti spis* (Ἱερά ἀναφραφή) v vsaj 3 knjigah, v katerem je popisal svoje namišljeno potovanje na otok Panhaja v Indijskem oceanu. To utopistično delo, v katerem je avtor predstavil tudi svojo utopično predstavo o izmišljeni družbi in jo povezal s kritiko in racionalistično razlago mitov (evhemerizem), je v latinščino prevedel pesnik Enij, pozneje pa so po njem radi posegali Varon in krščanski apologeti, zlasti Laktancij.

192. Evklid (*Euclides*) – 2

- iz Aleksandrije, grški matematik iz 3. stol. pr. Kr. Njegovo daleč najpomembnejše in najodmevnejše delo je bilo *Elementi* (Στοιχεῖα) v 13 knjigah, v katerem se je ukvarjal s planimetrijo, sorazmerji, aritmetiko, teorijo racionalnih in iracionalnih števil ter stereometrijo in z njim postavil znanstvene temelje matematike. *Elemente* odlikujeta logična zgradba in jasen jezik. V tem delu je Evklid zbral in združil ugotovitve starejših matematikov, ki jih je tudi kritično ovrednotil in selekcioniral. Delo, ki so ga v antiki pogosto komentirali in v 4. stol. po Kr. prevedli v latinščino, v 8. stol. pa tudi v arabščino, je ostalo vse do novega veka šolski učbenik za matematiko. Poleg *Elementov* so se ohranila še dela in naslovi (nekateri med njimi najbrž niso Evklidovi): *Podmene* (Λεδομένα), *Optika* (Ὀπτικά), *Pojavi* (Φαινόμενα), *Razdelitev monokorda* (Κατατομή κανόνης), *O delitvah* (Περὶ αἰρέσεων), *O ogledalih* (Κατοπτρικά), *Napačni sklepi* (Ψευδάρια), *Porizme* (Πορίσματα), *Mesta na ravnini* (Τόποι πρὸς ἐπιφανείᾳ), viri mu pripisujejo še dela o stožcu, arabski viri pa številna dela o mehaniki.

193. Evktemon (*Euctemon*) – 18

- iz Aten, grški astronom, meteorolog in geograf iz 5. stol. pr. Kr. V povezavi z Metonom ga omenjajo kot tvorca reforme atenskega koledarja

l. 432 pr. Kr.; oba sta sodelovala pri izdelavi parapegme (παράπηγμα), astronomskega in meteorološkega koledarja, vklesanega v kamen ali vrezanega v les (dnevi meseca so bili vstavljeni na premične zatiče ob strani besedila); na podlagi tega koledarja se je razvila teorija o povezavi vremenskih sprememb in zvezdnih faz. Menda je pripravil tudi knjižno izdajo meteorologije, ki je močno vplivala na Teofrasta in njegovo delo *O nebesnih znamenjih* (Περὶ σημειῶν). Velja tudi za pisca dela *Obplutje Notranjega morja*, ki je zelo vplivalo na geografijo Zahoda.

194. Evripid (Euripides) – 37

- najmlajši od treh velikih tragikov (ok. 485–406 pr. Kr.). Umril je v Peli na dvoru makedonskega kralja Arhelaja. Od 92 dram, ki so mu jih pripisovali, se jih je ohranilo 19, poznamo pa še 80 naslovov. Ohranjena dela: *Alkestida* (Ἀλκηστis), *Andromaha* (Ἀνδρομάχη), *Bakhantke* (Βάκχαι), *Besni Herakles* (Ἡρακλῆς μαινόμενος), *Elektra* (Ἑλέκτρα), *Feničanke* (Φοίνισσαι), *Hekaba* (Ἑκάβη), *Helena* (Ἑλένη), *Heraklidi* (Ἡρακλεῖδαι), *Hipolit* (Ἱππόλυτος), *Ifigenija v Avlidi* (Ἰφιγένεια ἡ ἐν Αὐλίδι), *Ifigenija med Tavrijci* (Ἰφιγένεια ἡ ἐν Ταύροις), *Ion* (Ἴων), *Medeja* (Μήδεια), *Orest* (Ὀρέστης), *Pribežnice* (Ἰκέτιδες), *Trojanke* (Τρωάδες), *Kiklop* (Κύκλωψ; edina v celoti ohranjena satirska igra). Tragedija *Rezoz* (Ῥῆσος) najbrž ni pristna.

195. Fabijan (Fabianus) – 2, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 23, 25, 28, 36

- Papirij Fabijan je bil rimski govornik in filozof na prehodu 1. stol. pr. Kr. v 1. stol. po Kr. Po svojem filozofskem nazoru je bil stoik; bil je tudi učitelj Seneke starejšega. Kot literarni ustvarjalec je bil izjemno dejaven; po antičnih poročilih ga lahko postavimo ob bok najplodovitejšim rimskim avtorjem, slovel pa je tudi kot odličen deklamator. Njegova dela s področja politične filozofije in naravoslovja (ta citira Plinij) se niso ohranila. Poznamo naslove vsaj treh: *Naravni vzroki* (*Causarum naturalium* (sc. libri), tudi samo *Causarum* (= αἰτιῶν φυσικῶν); vsaj 3 knjige); *O živalih* (*De animalibus* (sc. libri); vsaj 2 knjigi); *Politika* (*Civilium* (sc. libri) = Πολιτικῶν – politična filozofija). Kot vir sta ga uporabljala Plinij in Seneka.

196. Fabricij Tusk (Fabricius Tuscus) – 3, 4, 6

- sicer neznani rimski pisec. Literarni zgodovinarji ga enačijo z možem, ki ga poznamo z napisa iz Aleksandrije v Troadi, deloval pa je v Germaniji v času Germanika (14–16 po Kr.).

197. Fancias, naravoslovec (Phanias physicus) – 21, 22, 23, 24, 25, 26

- pravilneje Fajnias (*Phainias*), iz Ereza na Lezbosu, grški zgodovinar, učenjak in polihistor iz 4. stol. pr. Kr., Aristotelov učenec. Dejaven je bil na številnih znanstvenih področjih (zgodovina, filozofija, književnost,

naravoslovne vede). Naslovov številnih njegovih del ne poznamo, znani pa so: *O pesnikih* (Περὶ ποιητῶν); *O pritanih v Erezu* (Περὶ πρυτανέων Ἐρεσίων); *O rastlinah* (Περὶ φυτῶν); *O sicilskih tiranah* (Περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ τυράννων); *O sokratskih vprašanjih* (Περὶ τῶν Σωκρατικῶν); *Proti Diodoru* (Πρὸς Διόδωρον); *Proti sofistom* (Πρὸς τοὺς σοφιστάς); *Uboj tiranov iz maščevanja* (Τυράννων ἀναίρεσις ἐκ τιμωρίας).

198. Fecial¹ (Fetialis) – 16, 33

- rimski zgodovinar, domnevno iz zgodnjega cesarskega obdobja (1. stol. po. Kr.); več o njem ni znanega. Morda je istoveten z Lucijem Anijem Fecialom, omenjenim na enem od epigrafskih napisov (CIL XV 796).

199. Anij Fecial² (Annius Fetialis) – 36

- = Fecial¹.

200. Femonoa (Phemonoe) – 10

- Femonoa je mitološka Apolonova hči in njegova prva svečenica v preročišču v Delfih; velja za iznajditeljico heksametra, menda pa je napisala tudi razpravo o vzreji ptic.

201. Fenestela (Fenestella) – 8, 9, 14, 15, 33, 35

- rimski starinoslovec in zgodovinar (ok. 35 pr. Kr.–ok. 35 po Kr.), avtor dela *Anali* v vsaj 22 knjigah. Začelo se je menda z rimsko prazgodovino, v njem pa se je veliko posvečal literarni in kulturni zgodovini ter tudi starinoslovju; ohranilo se je le nekaj skromnih fragmentov.

202. Filarh (Phylarchus) – 7, 8, 10

- iz Aten ali iz Navkratisa, grški zgodovinar iz 3. stol. pr. Kr. Filarhovo najpomembnejše delo je bila *Zgodovina* (Ἱστορίαι) v 28 knjigah, v kateri je opisoval obdobje od Pirove smrti l. 272 do smrti spartanskega kralja Kleomena III. l. 220/219 pr. Kr.; z njim je nadaljeval delo zgodovinarja Durisa s Samosa (po njem se je tudi zgledoval) in Hieronima iz Kardije. Kot kažejo ohranjeni fragmenti, je bil zanj značilen precej senzacionalističen slog, poln zastranitev, v katerih je opisoval čudežne dogodke, nenavadne živalske zgodbe, različne anekdote, ljubezenske afere ipd. Kot vir so ga uporabljali Polibij, Plutarh (za življenjepise Agisa, Kleomena, Pira in Arata) ter Pompej Trog. Drugo zgodovinsko delo z naslovom *Zgodovina Antioha in Evmena iz Pergamona* (Τὰ κατὰ τὸν Ἀντίοχον καὶ τὸν Περγᾶμενὸν Εὐμενῆ) je bilo verjetno dodatek k *Zgodovini* ali pa njegovo nadaljevanje (v njem je opisoval obdobje Antioha III. (vladal 223–187 pr. Kr.) in Evmena II. (vladal 197–158)). Druga dela so še: *Mitični povzetek* (Ἐπιτομὴ μυθική; najbrž kratek povzetek mitoloških zgodb), *Nenapisano* (Ἄγγραφα; domnevno zbirka mitoloških zgodb, ki niso bile literarno obdelane), *O Zevsovem prikaza-*

nju (Περὶ τῆς τοῦ Διὸς ἐπιφανείας), *O iznajdbah* (Περὶ εὐρημάτων) in *Zastranitve* (Παρέμβασεις).

203. Filemon (Philemon) – 4, 10, 37

- grški geograf iz 1. stol. pr. Kr. Napisal je delo o deželah severne Evrope, domnevno z naslovom *Obplutje zunanjega morja* (Περὶ πλοῦς τῆς ἐκτὸς θαλάττης) ali *O oceanu* (Περὶ ὠκεάνου). Delo se ni ohranilo; nekaj vsebine je mogoče rekonstruirati iz navedb pri Pliniju.

204. Filin, zdravnik (Philinus medicus) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- s Kosa, grški zdravnik iz 3. stol. pr. Kr., pripadnik empirične medicinske šole, Herofilov učenec, od katerega se je pozneje pod vplivom skeptične filozofije oddaljil in z njim polemiziral. Velja za utemeljitelja empirične medicinske smeri, ki je izhajala iz opazovanj in izkustev. V njegovem opusu so bili komentarji k Hipokratovim spisom in dela o farmakologiji, med drugim *O strupenih živalih* (Θηριακά) ter 6 knjig proti Bakhejevemu glosariju k Hipokratu. Iz skromnih omemb ni mogoče dobiti jasnejše predstave o njegovem opusu; njegovi dosežki so se izgubili v vedenju in delu poznejših empirikov.

205. Filip¹ (Philippus) – 18

- iz Opunta (Lokrida), grški matematik, filozof in astronom iz 4. stol. pr. Kr., Platonov učenec in v zadnjih letih njegovega življenja tudi njegov osebni tajnik. Menda je po Platonovi smrti izdal njegove *Zakone* (Νόμοι) in k njim napisal še trinajsto knjigo z naslovom *Dodatek k zakonom* (Ἐπινομίς). Bil je zelo plodovit pisec, ki je deloval na različnih področjih, vendar od njegovega opusa razen fragmentov ni nič ohranjenega. Naslovi najpomembnejših neohranjenih del: a) matematika: *Aritmetika* (Ἀριθμητικά), *O poligonalnih številih* (Περὶ πολυγώνων ἀριθμῶν), *Razprava o krogu* (Κυκlica), *Srednja vrednost* (Μεσότης); b) astronomija: *O oddaljenosti sonca in lune* (Περὶ τῆς ἀποστάσεως ἡλίου καὶ σελήνης), *O luninem mrku* (Περὶ ἐκλείψεως σελήνης), *O velikosti sonca in lune* (Περὶ μεγέθους ἡλίου καὶ σελήνης), *O [zvezdah] premičnicah* (Περὶ πλανητῶν), antični viri pa pogosto citirajo tudi njegove *Parapegme* (Παραπήγματα); c) optika: *Optika* (Ὀπτικῶν β'), *Razprava o optični geometriji* (Ὑποπτικῶν ali Ἑνοπτικῶν); d) meteorologija: *O bliskih* (Περὶ ἀστραπῶν); e) fizika: *O času* (Περὶ χρόνου); f) etika: *O jezi* (Περὶ ὀργῆς), *O ljubezni* (Περὶ ἔρωτος), *O prijateljih in prijateljstvu* (Περὶ φίλων καὶ φιλίας), *O svobodi* (Περὶ ἐλευθερίας), *O ugodju* (Περὶ ἡδονῆς) ...; g) razno: *O bogovih* (Περὶ θεῶν β'), *O mitih* (Περὶ μύθων), *O pisanju* (Περὶ τοῦ γράφειν), *O opuntijskih Lokrih* (Περὶ Λοκρῶν τῶν Ὀπουντίων), *O Platonu* (Περὶ Πλάτωνος).

206. Filip², zdravnik – 30

- sicer neznani grški zdravnik (datacija ni mogoča), Plinijev vir za zdravila, pridobljena iz živali.
- 207. Filisk (*Philiscus*) – 11**
- s Tasosa, grški pisec dela *O čebelarstvu* (Μελιττουργικά). Ker se je v samoti povsem predajal vzreji čebel, so ga imenovali Divji (Ἄγριος). Plinij ga je poznal po Higinu.
- 208. Filist (*Philistus*) – 8**
- grški zgodovinar iz 5./4. stol. pr. Kr., po rodu iz Sirakuz (umrl je l. 356 pr. Kr. v spopadih). Kot vojak in politik je deloval na dvoru tiranov Dionizija I. in II. v Sirakazah. Po Tukididovem zgledu je napisal delo *Zgodovina Sicilije* (Σικελικά) v dveh delih: 7 knjig o najstarejši zgodovini in 6 knjig o sodobni in polpretekli zgodovini. Ohranjeni so le skromni fragmenti.
- 209. Filistid iz Malosa (*Philistides Mallotes*) – 4**
- grški slovničar in pisec iz (domnevno) 5. stol. pr. Kr., avtor dela o geografskih imenih, menda tudi avtor komentarja k Homerju in spisa *O sorodnih besedah* (Συγγενικά).
- 210. Filistion, zdravnik (*Philistion medicus*) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27**
- grški zdravnik iz 4. stol. pr. Kr., po rodu iz italških Lokrov. Po eni od domnev naj bi bil tudi Aristotelov znanec. Naslovi spisov niso znani; antični viri poročajo o njegovih nazorih o izvoru bolezni in splošnih fizioloških vprašanjih. Velja za posrednika zahodne medicine vzhodu, njegov vpliv je segel tudi na Kos (Hipokratovi nasledniki), vplival pa je tudi na razvoj fiziologije in ajtiologije bolezni. Menda je napisal priročnik o dietetiki, pisal pa je tudi o nadomestnih zdravilih (ἀντεμβασσόμενα sc. φάρμακα).
- 211. Filoksen (*Philoxenus*) – 37**
- Ni jasno, katerega pisca ima v mislih Plinij. Strokovnjaki kot prvo možnost predlagajo Filoksena s Kitere (ok. 435–380 pr. Kr.), grškega ditiramskega pesnika, ki je prišel v Atene kot suženj; tu ga je izobrazil in pozneje osvobodil ditiramski pesnik Melanipid. Pozneje je živel na dvoru sirakuškega tirana Dionizija; ta ga je zato, ker Filoksen ni hotel pohvaliti njegovih pesniških poskusov, kazensko poslal na delo v kamnolome. Umrl je v Efezu. Antični viri navajajo, da je napisal 24 ditirambov, med katerimi sta najbolj znana parodični *Kiklop ali Galateja* (Κύκλωψ ἢ Φαλάτεια; v njem se je ponorčeval iz Dionizija, ki je bil slep na eno oko) ter *Mizijci* (Μυσοί; tega je očitno spesnil v dorskem in frigijskem tonovskem načinu), pripisujejo pa mu tudi kitarodske nometose ter verzificirani in uglasbeni *Rodovnik Ajakidov* (Γενεαλογία τῶν Αἰακιδῶν). V antiki je bil izjemno priljubljen, bil pa je tudi glasbeni

inovator, saj je v ditiramb vnesel veliko elementov, ki jih ima sodobna opera. Kot drugo možnost navajajo njegovega sodobnika Filoksena z Levkade, znanega parazita in gurmana, avtorja gastronomske parodične pesnitve *Gostija* (Δεῖπνον), pisane v ditirambskem metrumu in jeziku.

212. Filometor, kralj (Philometor rex) – 8, 10, 11, 14, 15, 17, 18

- = Atal III. Filometor (gl. Atal²).

213. Filonid (*Philonides*) – 4, 5

- grški matematik in filozof iz 2. stol. pr. Kr., učenec epikurejskega filozofa Artemona, vodja filozofske šole v Antiohiji. V svojih delih se je ukvarjal z višjo matematiko in tudi zagovarjal in branil Epikurjev nauk. Znani naslovi njegovih del so: *Dva zgodnja spisa nauka o šestem sestavu* (Δύο ἀρχαῖα τῶν πρὸς ἕκτον), *Navodilo za Patareja* (Σύνταγμα πρὸς τὸν Παταρέα), *O zapiskih ob Artemonu* (Περὶ τῶν παρ' Ἀρτέμωνι ὑπομνημάτων), *O znanstvenem mišljenju* (Περὶ ἐπιστηματικῶν διανοήσεων) in *Predavanja Dionizodorovih privržencev* (Περὶ σχολῶν τῶν παρὰ Διονυσοδώρω).

214. Filostefan (*Philostephanus*) – 7

- iz Kirene, grški starinoslovec iz 3. stol. pr. Kr., Kalimahov učenec, avtor več geografskih, starinoslovskih in mitografskih del. Ohranili so se naslovi: *O čudežnih izvirih* (Περὶ κρηνῶν παραδόξων), *O čudežnih rekah* (Περὶ παραδόξων ποταμῶν), *O iznajdbah* (Περὶ εὐρημάτων), *O Kileni* (Περὶ Κυλλήνης), *O mestih v Aziji* (Περὶ τῶν ἐν Ἀσίᾳ πόλεων), *O otokih* (Περὶ νήσων), *Zabeležke* (Ῥπομνήματα; v njem je zbral omembe vredne znamenitosti in nenavadnosti), *Zgodovina Epira* (Ἡπειρωτικά). Pod njegovim imenom se je ohranil tudi epigram.

215. Firm (*Firmus*) – 19

- sicer neznani rimski pisec. Plinij ga navaja kot svoj vir (je edini, ki ga omenja), pisal pa je o vrtnarstvu (κηπουρικά).

216. Alfij Flav (*Alfius Flavius*) – 9

- rimski pesnik, retor in deklamator s konca avgustejskega obdobja (konec 1. stol. pr. Kr., začetek 1. stol. po Kr.). Nekaj citatov iz njegovih deklamacij, v katere je menda vključeval tudi odlomke iz Ovidija, najdemo v *Kontroverzijah* Seneke starejšega, drugače pa je njegov pesniški in deklamatorski opus izgubljen (tudi naslovi njegovih del).

217. Gaj Galba (*C. Galba*) – 36

- Gaj Sulpicij Galba, ded cesarja Galbe, je bil rimski zgodovinar. Živel je sredi 1. stol. pr. Kr., napisal pa je zgodovinsko delo z naslovom *Zgodovina* (*Historia*), v katerem je popisal rimsko zgodovino od Eneja do svojega časa.

218. Gnej Gelij (Cn. Gellius) – 7

- rimski zgodovinar iz 2. stol. pr. Kr. Napisal je zgodovinsko delo z naslovom *Anali (Annales)*, v katerem je v okoli 100 knjigah popisal rimsko zgodovino od začetkov Rima do svojega časa; ohranjeni so le skromni fragmenti.

219. Gelijan (Gellianus) – 3

- Zelo verjetno gre za Gneja Gelija (gl. Gelij), rimskega zgodovinarja iz 2. stol. pr. Kr., avtorja zgodovinskega dela *Anali (Annales)* v okoli 100 knjigah, v katerem je popisal zgodovino Rima od začetkov do svojega časa (ohranjenih je le nekaj skromnih fragmentov).

220. Glavkias, zdravnik (Glaucias medicus) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- grški zdravnik iz 4. stol. pr. Kr., empirik, sodobnik Heraklida iz Tarenta. Bil je eden prvih komentatorjev Hipokrata; med komentarji sta posebne omembe vredna komentar k 6. knjigi Hipokratovega spisa *Epidemije* in komentar k delu *O [telesnih] sokovih* (Περὶ χυμῶν). K Hipokratovim delom je napisal tudi obsežen slovar pojmov po abecednem vrstnem redu. Menda je napisal še farmakološko delo o zdravilnih rastlinah, viri pa omenjajo tudi njegove predpise za diete.

221. Turanij Gracil (Turranius Gracilis) – 3, 9, 18

- Omenjeni avtor je morda istoveten z Gajem Turanijem, ki je bil v času Avgustove vladavine prefekt Egipta in je pri devetdesetih letih vodil oskrbo Rima z žitom (*praefectura rei frumentariae*). Napisal je danes izgubljeno delo, v katerem je popisal nenavadne znamenitosti svoje domovine Betike (Betiške Hispanije).

222. Junij Grakhan (Iunius Gracchanus) – 33

- Mark Junij Kong Grakhan, rimski zgodovinar iz 2. stol. pr. Kr., je bil prijatelj Gaja Sempronija Grakha (zato menda *Gracchanus*). Napisal je neohranjeno delo z naslovom *O političnih funkcijah (De potestatibus)*, ki je obsegalo vsaj 7 knjig (omenja se tudi pod naslovom *Zapiski (Commentarii)*). Delo so kot vir gotovo uporabljali Varon, Plinij in Svetonij. Skromni ohranjeni fragmenti in omembe nakazujejo, da se je v njem veliko posvečal pravnim vprašanjem.

223. Granij, zdravnik (Granius medicus) – 28

- sicer neznani grški zdravnik. Omenja ga samo Plinij.

224. Grecin (Graecinus) – 14, 15, 16, 17, 18

- rimski senator. Bil je oče Gneja Julija Agrikole, tasta zgodovinarja Tacita. Napisal je delo o pridelavi vina, na katero se je opiral Kornelij Celz; znan je bil tudi po svojem zanimanju za filozofijo. Med avgustom 40 in januarjem 41 po Kr. je cesar Kaligula ukazal, naj ga usmrtijo, ker

ni hotel sodno preganjati Kaligulovega sorodnika Marka Junija Sinala Torkvata.

225. Hajreas iz Aten (*Chaereas Athenaeus*) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- grški pisec o poljedelstvu. Živel je domnevno v 1. stol. pr. Kr., malo pred Varonom; napisal je delo o kmetovanju in poljedelskih vprašanjih. Od dela je ohranjena samo notica, da so v Babilonu pridelovali nektarjevo vino (Atenaj, *Gostija sofistov* 1, 32 B).

226. Hajrest, gl. Herest.

227. Hanon (*Hanno*) – 5

- kartažanski vojskovodja in pomorščak iz 6./5. stol. pr. Kr. Okoli l. 480 pr. Kr. se je podal na raziskovalno odpravo od Gibraltarja proti jugu ob zahodni obali Afrike; na tej poti je menda prišel celo do Senegala in Sierra Leone. Njegovo poročilo o tem potovanju, napisano v punščini, je bilo v 4. stol. pr. Kr. prevedeno v grščino z naslovom *Plovba kartažanskega kralja Hanona ob obali* (Ἀνωνος Καρχηδονίων βασιλέως περίπλους); v tem delu velja omeniti opis gore, imenovane Voz bogov, in srečanja z gorilami.

228. Hares iz Mitilene (*Chares Mytilenaeus*) – 12, 13, 37

- Hares (ali Haret) iz Mitilene na Lezbosu, grški zgodovinar iz 4. stol. pr. Kr., se je kot dvorni ceremoniar (εἰσαγγελεύς) udeležil Aleksandrovega pohoda in o njem napisal zgodovinsko delo v 10 ali 11 knjigah, menda z naslovom *Aleksandrova zgodovina* (Περὶ Ἀλέξανδρον ἱστορίαι). Iz ohranjenih skromnih fragmentov ter iz navedb in izvlečkov pri piscih, ki so ga uporabljali kot vir, je vidno, da je težil k romanuiranju. Kot dvorjan se je posvetil zlasti Aleksandrovemu zasebnemu življenju in dogajanju na njegovem dvoru (množična poroka v Suzi; Kallistenova zavrnitev zdravice s čistim vinom; proskineza; Aleksandrova rana v bitki pri Isu v dvoboju z Darejem; orientalske zgodbe; opis razkošja na perzijskem dvoru ...), dodal je tudi veliko anekdot. Haresovo delo so gotovo uporabljali številni poznejši pisci o Aleksandru (Aristobul, Duris, Klejarh, Plutarh, Atenaj), vendar pa je za natančnejše ovrednotenje ohranjenega premalo gradiva in premalo pričevanj o njegovem poznejšem vplivu.

229. Harpal (*Harpalus*) – 18

- domnevno s Teneda, gradbenik, ki je l. 480 pr. Kr. zgradil pontonski most čez Helespont za perzijskega kralja Kserksa. Morda je ista oseba tudi astronom, ki je vzpostavil osemletni cikel (med Kleostratom iz 6. stol. in Metonom (432 pr. Kr.)); Cenзорin (*O rojstnem dnevu* 18–19) omenja, da je postavil osnove osemletnega ciklusa (ὀκταετηρίς) in da

je leto določil na 365 dni in 13 ur. Zelo vprašljivo je, ali gre za eno in isto osebo.

230. Hegezias¹ (Hegesias) – 7

- iz Magnezije, grški govornik in zgodovinar iz 3. stol. pr. Kr. Je avtor dela *Aleksandrova zgodovina* (Περὶ Ἀλέξανδρον ἱστορία), od katerega je ohranjenih le nekaj fragmentov, ter številnih govorov (edini ohranjeni naslov je *Hvalnica Rodosu* (Ἐγκώμιον Ῥόδου)). Znan je bil po izjemno nabuhlem slogu, zaradi katerega je bil v antiki deležen številnih kritik; velja za utemeljitelja azijskega govorniškega sloga. Gelij ga omenja kot enega od avtorjev, ki so pisali o še neslišanih in neverjetnih stvareh (*Atiške noči* 9, 4, 3), Vitruvij pa omenja nekega Hegeziasa med zgodovinarji, ki so pisali »o značilnostih krajev, dobrih lastnostih in o odlikah podnebij« (*O arhitekturi* 8, 3, 27); ali ima Vitruvij v mislih Hegeziasa iz Magnezije ali morda Hegeziasa iz Maroneje (gl. Hegezias²), ni znano.

231. Hegezias² iz Maroneje (Hegesias Maroneus) – 8

- grški pisec o poljedelstvu. Kot vir ga omenjajo Varon, Kolumela in Plinij. Vitruvij omenja nekega Hegeziasa med zgodovinarji, ki so pisali »o značilnostih krajev, dobrih lastnostih in o odlikah podnebij« (*O arhitekturi* 8, 3, 27); ali ima v mislih Hegeziasa iz Maroneje ali morda Hegeziasa iz Magnezije (gl. Hegezias¹), ni znano. Nekateri izdajatelji se odločajo za rokopisno različico imena *Hegesius*, »Hegezij«.

232. Hegezidem (Hegesidemus) – 9

- grški zgodovinar, menda iz 3. stol. pr. Kr., Plinijev vir. O njem in njegovem delu obstajajo le domneve; omenja ga samo Plinij.

233. Hekataj (Hecataeus) – 4, 5, 6, 18

- iz Mileta, grški zgodovinar logograf in geograf iz 6./5. stol. pr. Kr. (ok. 560–ok. 480 pr. Kr.), eden najpomembnejših zgodnjejskih prozaičnih piscev. Svoja opazovanja s popotovanj je združil z dognanji starejših piscev potopisnih del in na podlagi Anaksimandrovega kozmološkega nauka izdelal zemljevid sveta (γῆς περίοδος), ki velja za pionirsko delo sistematične geografije; z njim je izpopolnil zemljevid sveta, ki ga je pred njim izdelal Anaksimander. Zemljevid je dopolnjevalo delo s skupnim naslovom *Opis sveta* (ali *Vodič po svetu* ali *Pot okoli sveta*; Περιήγησις (γῆς) ali Περίοδος γῆς), ki je vključevalo 2 knjigi: *Evropa* (Εὐρώπη) in *Azija* (Ἀσία, skupaj z Afriko). V njem je opisal svet v smeri urnega kazalca vzdolž obal Sredozemskega morja in Ponta; začel je pri Gibraltarju, končal na atlantski obali Oceana (današnji Maroko), posegel pa je tudi na druga območja (otoki, Skitija, Perzija, Indija, Egipt, Nubija). Napisal je tudi zbirko mitov in zgodb z naslovom *Genealogije*

ali *Rodoslovja* (Γενεηλογίαι; delo najdemo tudi pod naslovom *Zgodbe* (Ἱστορίαι) in *Zgodbe o herojih* (Ἡρωολογία) v vsaj 4 knjigah (ohranjenih je okoli 40 fragmentov). V njem je drugače kot v epskih genealogijah v prozi predstavil božanski izvor rodbin, ki naj bi izvirale iz mitičnih časov (tudi njegova) in je bil njihov prednik kateri od bogov ali junakov, pri čemer je izhajal iz predpostavke, da za vsako tradicionalno mitizirano zgodbo stojijo neka zgodovinska dejstva, ki so jih pretiravanje ali literarna predelava oz. interpretacija popačili. Ne smemo ga enačiti ali zamenjevati s Hekatajem iz Abdere, grškim piscem, filozofom in zgodovinarjem iz 4./3. stol. pr. Kr., ki je deloval v času Ptolemaja I. v Egiptu in je avtor del: *O Hiperborejcih* (Περὶ Ὑπερβορέων; fantastični roman o idealni družbi in državi); *O Egiptu* (Αἰγυπτιακά; zgodovina Egipta in opis ureditve egiptovske države; delo je nastalo po njegovem bivanju v Egiptu na dvoru Ptolemaja I.); *O Homerjevem in Heziodovem pesništvu* (Περὶ τῆς ποιήσεως Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου).

234. Helanik (Hellanicus) – 4, 5, 6, 7

- iz Mitilene na Lezbosu, grški logograf in zgodovinar iz 5. stol. pr. Kr. Bil je izjemno dejaven pisec geografskih, zgodovinskih, etnografskih, kronoloških, mitoloških in genealoških del. Antični viri ga omenjajo kot avtorja del (avtorstvo nekaterih je sporno): *Atlantiada* (Ἀτλαντιάς), *Azopida* (Ἀσωπίς), *Barbarske navade* (Βαρβαρικά νόμιμα), *Devkalioneja* (Δευκαλιωνεία), *Foronida* (Φορωνίς), *Herine svečenice v Argosu* (Ἱέρειαι τῆς Ἥρας αἱ ἐν Ἀργεῖ), *Imena [tujih] ljudstev* (Ἑθνῶν ὀνομασίαι), *Karnejski zmagovalci v poeziji* (Καρνεονῆκαι οἱ ἔμμετροι), *Karnejski zmagovalci v prozi* (Καρνεονῆκαι οἱ καταλογάδην), *O Arkadiji* (Περὶ Ἀркаδίας), *O ljudstvih* (Περὶ ἐθνῶν), *O ustanovitvi Hiosa* (Περὶ Χίου κτίσεως), *Pot do Amonovega svetišča* (Εἰς Ἀμμωνος ἀνάβασις), *Ustanovitve ali Osnutki* (Κτίσεις), *Zgodovina Ajolije* (Αἰολικά), *Zgodovina Argosa ali Argolide* (Ἀργολικά), *Zgodovina Atike* (Ἀτθίς), *Zgodovina Bojotije* (Βοιωτικά), *Zgodovina Cipra* (Κυπριακά), *Zgodovina Egipta* (Αἰγυπτιακά), *Zgodovina Lezbosa* (Λεσβιακά), *Zgodovina Lidije* (Λυδία), *Zgodovina Perzije* (Περσικά), *Zgodovina Skitije* (Σκυθικά), *Zgodovina Tesalije* (Θεσσαλικά), *Zgodovina Troje* (Τρωϊκά).

235. Heliodor, ki je pisal o posvetilnih darovih Atencev (Heliodorus qui de Atheniensium anathematis scripsit) – 34, 35

- iz Aten, grški potopisec iz 2. stol. pr. Kr. Napisal je obsežen potopisni opis rodnege mesta, s posebnim poudarkom na Akropoli v 15 knjigah, naslovljen *O atenski akropoli* (Περὶ τῆς Ἀθήνησιν ἀκροπόλεως), zato je dobil vzdevek *Perieget* (Περιηγητής). V njem je predstavil kulturo in

zgodovino svojega mesta. Delo *O posvetilnih darovih na Akropoli* (Περὶ τῶν ἀναθημάτων τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει), ki ga omenja Plinij, verjetno ni bilo samostojno delo, ampak le del omenjenega opisa Aten, katerega velik del je bil posvečen trinožnikom, razstavljenim v Atenah, zato se včasih navaja pod posebnim naslovom *O atenskih trinožnikih* (Περὶ τῶν Ἀθηναίων τριποδῶν).

236. Kasij Hemina (*Cassius Hemina*) – 12, 13, 18, 29, 32

- Lucij Kasij Hemina je bil rimski zgodovinar (eden starejših rimskih analistov) iz 2. stol. pr. Kr. Biografskih podatkov o njem ni; datiramo ga v obdobje četrtil stoletnih iger (*quarti ludi saeculares*; okoli l. 146 pr. Kr.). V delu *Anali* (*Annales*), ki je obsegalo 4 knjige (po nekaterih navedbah tudi 7 do 9 knjig), je po Katonovem vzoru popisal rimsko zgodovino od zgodnje dobe do vsaj l. 146 pr. Kr., po drugih virih do začetka 3. punske vojne l. 149 pr. Kr. Ohranjenih je nekaj fragmentov (okoli 40 pri Pliniju in pri slovničarjih), iz katerih je mogoče približno določiti vsebino posameznih knjig ter njegov slog, zaznamovan s kratkostjo in rabo historičnega prezenta. Antični viri omenjajo tudi njegovo delo *O cenzorjih* (*De censoribus*).

237. Heraklid¹ (*Heraclides*) – 4

- imenovan tudi Kritik (Κριτικός), grški geograf iz 3. stol. pr. Kr. Vti-se s svojih popotovanj po Grčiji je združil v delu z naslovom *O mestih v Grčiji* (Περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι πόλεων). Delo se je ohranilo v izvlečkih, ki so nastali med 12. in 15. stoletjem. Antični viri mu pripisujejo tudi delo *O otokih* (Περὶ νήσων).

238. Heraklid² (*Heraclides*) – 33, 34, 35

- Ni znano, ali gre za Heraklida iz Tarenta (gl. Heraklid⁴) ali Herakli-da Kritika (gl. Heraklid¹).

239. Heraklid³, zdravnik (*Heraclides medicus*) – 12, 13, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- tudi Heraklejd, iz Eriter, grški zdravnik iz 1. stol. pr. Kr., Hrizermov učenec, Strabonov sodobnik. Napisal je komentar k Hipokratovim spisom (komentar k vsaj 3. in 6. knjigi dela *O epidemijah*) in delo o metodah zdravljenja svojega vzornika Herofila iz Halkedona z naslovom *O Herofilovi šoli* (Περὶ τῆς Ἡροφίλου αἰρέσεως) v vsaj 7 knjigah, v katerem se je ukvarjal izključno z utripom.

240. Heraklid⁴ iz Tarenta (*Heraclides Tarentinus*) – 12, 13

- grški zdravnik iz 1. stol. pr. Kr., (ok. l. 75), ki je deloval v Aleksandriji. Je najpomembnejši empirični zdravnik v antiki, ki se je ukvarjal s terapijo, dietetiko, farmakologijo in farmakognozijo; veljal je za izrednega poznavalca zdravil. Antični viri omenjajo dela (iz veči-

ne so ohranjeni le skromni fragmenti): *Antiohidu* (Πρὸς Ἀντιοχίδα); *Astidamantu* (Πρὸς Ἀστυδάμαντα); *Bakheju o Hipokratovih izrazih* (Πρὸς Βακχεῖον περὶ τῶν Ἱπποκράτους λέξεων; v 3 knjigah, gramatično-kritično delo s pojasnili k nekaterim medicinskim izrazom); *Knjiga o dieti* (Διαιτητικόν, lat. *Liber regularis sive diaeteticon*); *Nikolaj* (Νικόλαος); *Notranja terapija* (Τῶν ἐντὸς θεραπευτικῶν βιβλία δ', lat. *Curationes de internis passionibus*); *O empirični šoli* (Περὶ τῆς ἐμπειρικῆς αἰρέσεως); *O kroničnih mravljinjčenjih* (Πρὸς τὰς χρονίουσ μυρμηκίας); *O pripravi in preverjanju zdravil* (Περὶσκευασίας καὶ δοκιμασίας φαρμάκων); *O zdravilih proti kačjim pikom* (Περὶ θηρίων πραγματεία ali *Θηριακά*; o strupih in protistrupih); *Proti Herofilovemu spisu »O utripu«* (Πρὸς τὸ (ali τὰ) περὶ σφυγμῶν Ἡροφίλου); *Simpozij* (Συμπόσιον; spis o vprašanjih dietetike, napisan v obliki dialoga); *Vojak* (Στρατιώτης; prva vojaška farmakopeja); *Zunanja terapija* (Τῶν ἐκτὸς θεραπευτικῶν βιβλία δ'). Poseben dosežek so bili njegovi komentarji k celotnemu Hipokratovemu korpusu (Ἱπομνήματα εἰς Ἱπποκράτους ἔργα).

241. Heraklid⁵ Pontski (*Heracledes Ponticus*) – 7

- grški filozof iz 4. stol. pr. Kr., Platonov in Spevzipov učenec (umrl je ok. 310 pr. Kr.). Ukvarjal se je s številnimi področji filozofije (naravoslovja in družboslovja), po svojem filozofskem nazoru pa je bil eklektik. Poznamo naslove 47 del, ki so bila večinoma napisana kot dialogi (ohranjenih je le nekaj fragmentov). Nekaj naslovov: *O bogovih podzemlja* (Περὶ τῶν ἐν Ἄιδου), *O dobrem* (Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ), *O duši* (Περὶ ψυχῆς), *O glasbi* (Περὶ μουσικῆς), *O Homerju in Arhilohu* (Περὶ Ὀμήρου καὶ Ἀρχιλόχου), *O iznajdbah* (Περὶ εὐρημάτων), *O moči* (Περὶ ἐξουσίας), *O nebeščanih* (Περὶ τῶν ἐν οὐρανῷ), *O oblasti* (Περὶ ἀρχῆς), *O pravičnosti* (Περὶ δικαιοσύνης), *O sreči* (Περὶ εὐδαιμονίας), *O pesništvu in o pesnikih* (Περὶ τῆς ποιητικῆς καὶ τῶν ποιητῶν), *O pitagorejcih* (Περὶ τῶν Πυθαγορείων), *O pobožnosti* (Περὶ εὐσεβείας), *O pogumu* (Περὶ ἀνδρείας), *O prerokbah* (Περὶ χρηστηρίων), *O preudarnosti* (Περὶ σωφροσύνης), *O ukvarjanju z retoriko ali Protagora* (Περὶ τοῦ ῥητορέειν ἢ Πρωταγόρας), *O treh tragikih* (Περὶ τριῶν τραγωδωποιῶν), *O umu in duši* (Περὶ νοῦ καὶ ψυχῆς), *O vrlini* (Περὶ ἀρετῆς), *Proti Zenonovemu nauku* (Πρὸς τὸ Ζήνωνος), *Rešitve* (Λύσεις), *Rešitve homerskih vprašanj* (Λύσεις Ὀμηρικαί), *Rešitve spornih vprašanj* (Λύσεις ἐριστικά), *Značaji* (Χαρακτῆρες), *Zoroaster* (Ζωροάστρης).

242. Herest iz Aten (*Cherestus Atheniensis*) – 14, 15, 17, 18

- = Hajrest ali Hajrestej, grški pisec o poljedelstvu iz neznanega ob-

dobja. Kot kmetovalca in agronoma ga omenjajo Varon, Kolumela in Plinij.

243. Hermip (Hermippus) – 30

- iz Smirne, grški filozof, slovníčar in biograf iz 3. stol. pr. Kr., Kalimahov učenec. Njegovo najpomembnejše delo je obsežna zbirka z naslovom *Življenjepisi* (Βίαι), v kateri je zbral biografije pomembnih Grkov in njihovih učencev ali privržencev njihovega nauka (Gorgias, Pitagora, Aristotel idr.), pa tudi starih zakonodajalcev in sedmerice modrih. Gradivo zanjo je dobil v aleksandrijski knjižnici, veliko pa se je opiral tudi na nepreverjene in nezanesljive vire. Plinij omenja, da naj bi bil tudi avtor dela o magiji (NH 30, 4), viri pa omenjajo še delo *Pojavi* (Φαινόμενα), vendar je Hermipovo avtorstvo zelo vprašljivo.

244. Herodot (Herodotus) – 2, 5, 7, 8, 12, 13, 19, 36

- iz Halikarnasa, grški zgodovinar iz 5. stol. pr. Kr., »oče zgodovinskega pisanja«. Je avtor zgodovinskega dela v 9 knjigah, naslovljenih po Muzah (delo običajno prevajamo kot *Zgodbe* ali *Zgodovina*). V njem je popisal zgodovino od trojanske vojne do Kserksovega pohoda v Grčijo (l. 480/479 pr. Kr.), vanjo pa je vključil številne daljše geografske in etnografske ekskurze, ki so nastali na podlagi njegovih popotovanj po območju Sredozemlja, Egipta in Črnega morja. S svojim delom je zelo močno vplival na poznejše pisce in tudi na svetovno literaturo.

245. Herofil (Herophilus) – 11

- iz Halkedona, grški zdravnik iz 4./3. stol. pr. Kr., Praksagorov učenec, utemeljitelj znanstvene anatomije. Sprva je bil pripadnik hipokratske šole, pozneje pa se je pridružil empirično-skeptični šoli. Ugotovil je centralni pomen možganov in utemeljil nauk o utripu. Od njegovih del so ohranjeni samo fragmenti, poznamo pa naslove: *Anatomija* (Ἀνατομικά), *O dieti* (Διαιτητικόν), *O Hipokratovem spisu »O prognozi«* (Πρὸς τὸ Προγνωστικὸν Ἱπποκράτους), *O očeh* (Περὶ ὀφθαλμῶν), *O porodništvu* (Μαιωτικόν), *O splošnih pogledih* (Περὶ τὰς κοινὰς δόξας), *O utripu* (Περὶ σφυγμῶν), *O vzrokih* (Περὶ αἰτιῶν), *Razprava o terapiji* (Θεραπευτικὴ πραγματεία). Napisal je menda tudi komentar k Hipokratovim aforizmom in delo o glosah v hipokratskem korpusu (*corpus Hippocraticum*).

246. Heziod (Hesiodus) – 7, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28

- iz Askre (ok. 700 pr. Kr.), za Homerjem najpomembnejši grški epik. Njegovi najznamenitejši pesnitvi sta *Teogonija* (ali *Rodovnik bogov*; Θεογονία), v kateri sistematično navaja grške bogove in orisuje njihovo rodoslovje, ter didaktična pesnitev *Dela in dnevi* (Ἔργα καὶ ἡμέραι),

v kateri opisuje dela, ki jih mora kmet opraviti med letom, ter dneve, ki so ugodni ali neugodni za posamezna opravila.

247. Hieron, kralj (*Hiero rex*) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- Kralj Hieron II. iz Sirakuz (269–216 pr. Kr.) je napisal (neohranjeno) delo o poljedelstvu; omenjajo ga Varon, Plinij in Kolumela. V času 1. punske vojne se je z Rimom povezal proti Kartagini. Kot vladar je veljal za pravičnega in blagega; obdobje njegove vladavine je bilo zlato obdobje Sirakuz.

248. Higin (*Hyginus*) – 3, 4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22

- Gaj Julij Higin (ok. 64 pr. Kr.–17 po Kr.) je bil rimski učenjak, filolog in polihistor, učenec Lucija Kornelija Aleksandra Polihistorja in Ovidijev prijatelj. Po rodu iz Hispanije ali Aleksandrije je v Rim prišel kot vojni ujetnik; cesar Avgust mu je podaril svobodo in ga postavil za vodjo palatinske knjižnice. Kot učenjak se je ukvarjal s številnimi področji: a) filologija: kritično-eksegetični komentar k Vergiliju in komentar k neoteriku Helviju Cini (k njegovi pesmi *Pesem za popotnico*); b) naravoslovje in poljedelstvo: razpravi *O kmetovanju* (*De agricultura*) in *O čebelah* (*De apibus*; menda je bil prvi rimski pisec, ki je pisal o čebelah); c) zgodovina: *O življenju in delih slavnih ljudi* (*De vita rebusque inlustrium virorum*, v virih tudi *O slavnih možeh* (*De viris claris*)); č) geografija: *O položaju italških mest* (*De situ urbium Italicarum*; v virih najdemo tudi naslove *Italška mesta* (*Italicae urbes*), *O izvoru italških mest* (*De origine urbium Italicarum*) in *Knjiga o [italških] mestih* (*Liber urbium*)); d) starinoslovje: zbirka *Primeri* (*Exempla*), v kateri je zbral raznovrstne zanimivosti in kuriozitete; *O trojanskih družinah* (*De familiis Troianis*; poskus, da bi – enako kot pred njim Varon – vzpostavil neposredno povezavo med Trojo in nekaterimi pomembnimi starimi rimskimi družinami, zlasti s cesarsko hišo); *O lastnostih bogov* (*De proprietatibus deorum*); *O bogovih penatih* (*De dis Penatibus*). Od celotnega opusa so ohranjeni le fragmenti.

249. Hiketidas, zdravnik (*Hicetidas medicus*) – 28

- sicer neznani grški zdravnik. Omenja ga samo Plinij.

250. Hikezij¹, zdravnik (*Hicesius medicus*) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- grški zdravnik iz 1. stol. pr. Kr. iz Erazistratove šole. Napisal je neohranjeno medicinsko delo z naslovom *O zdravilni snovi* (*Περὶ ἱατρικῆς ὕλης*) v 2 knjigah, v katerem se je ukvarjal zlasti z dietetiko. Plinij ga oceni za pomembno medicinsko avtoriteto (*NH* 27, 31: *non parvae auctoritatis medicus*).

251. Hikezij² (*Hicesius*) – 14, 15

- Po domnevah filologov je istoveten z grškim zdravnikom Hikezijem (gl. Hikezij').
- 252. Hylas** (*Hylas, qui de auguriis*) – 10
- grški pisec iz neznanega obdobja, ki je pisal o ptičjegledju (*de auguriis*), obravnaval pa je tudi naravoslovna vprašanja. Omenja ga samo Plinij.
- 253. Himilkon** (*Himilco*) – 5
- kartažanski pomorščak iz 6. stol. pr. Kr. Raziskoval je zlasti zahodne obale in sever Evrope oz. Severno morje (gl. *NH* 2, 196); njegovo poročilo o odpravi je izgubljeno, uporabljal pa ga je še Rufus Festus Avien v 4. stol. po Kr.
- 254. Hiparh** (*Hipparchus*) – 2, 5, 6, 18
- iz Nikaje, grški astronom, geograf in filozof iz 2. stol. pr. Kr., je poučeval na Rodosu in v Aleksandriji. Gre za znanstvenika, ki je astronomijo iz teoretične znanosti spremenil v praktično; izhajal je iz spoznanj predhodnikov in dobro poznal babilonsko astronomijo. Razvil je trigonometrijo, odkril precesijo enakonočij, popisal več kot 800 zvezd stalnic, izračunal dolžino naravnega leta, razdaljo do Sonca in Lune, izračunal mrke Sonca in Lune, utemeljil je sistem za izračunavanje nebesnih položajev, iznašel več instrumentov, bil zagovornik geocentričnega sistema, sestavil je astronomski koledar, razpravljal o optiki in kombinatorni aritmetiki, pa tudi o astrologiji. Ohranjen je samo njegov kritično-polemični komentar k Aratovi, na osnovi Evdoksovih opazanj in dela z istim naslovom nastali pesnitvi *Phainomena* (Φαινόμενα) v 3 knjigah (Τῶν Ἀράτου καὶ Εὐδόξου Φαινομένων ἐξηγήσεως βιβλία τρία), v kateri je določil dolžino let in mesecev. V njem je sestavil tudi seznam več kot 800 zvezd z višino in širino. Drugi naslovi: *Nasprotna sence* (Ἀντίσκια), *O dolžini leta* (Περὶ τοῦ ἐνιαυσίου), *O dolžini meseca* (Περὶ μηναίου χρόνου), *O gibanju meseca v širino* (Περὶ τῆς κατὰ πλάτος μηναιᾶς κινήσεως), *O gibanju Sonca skozi sedem zon* (Περὶ ἐκλείψεων ἡλίου κατὰ τὰ ἑπτὰ κλίματα), *O paralaksi* (Παραλλακτικά) v vsaj 2 knjigah, *O premikih solsticijev in enakonočij* (Περὶ τῆς μεταπτώσεως τῶν τροπικῶν καὶ ἡσημερινῶν σημείων), *O razpravi o ravninah v ukrivljenem prostoru* (Περὶ τῆς παραγματείας τῶν ἐν κύκλῳ εὐθειῶν βιβλία ιβ'), *O telesih, ki se zaradi teže gibljejo navzdol* (Περὶ τῶν διὰ βαρύτητα κάτω φερομένων), *O velikosti in oddaljenosti Sonca in Lune* (Περὶ μεγεθῶν καὶ ἀποστημάτων ἡλίου καὶ σελήνης), *O velikosti leta* (Περὶ ἐνιαυσίου μεγέθους), *O vstavljenih mesecih in dnevih* (Περὶ ἐμβολίμων μηνῶν τε καὶ ἡμέρων), *O vzhajanju 12 znamenj živalskega kroga* (Περὶ τῆς τῶν ιβ' ζῴδιων

ἀναφορᾶς), *Parapegma* (Παράπηγμα), *Popis lastnih del* (Ἀναγραφὴ τῶν ἰδίων συνταγμάτων), *Popis zvezd stalnic* (Αἱ περὶ τῶν ἀπλανῶν ἀναγραφαί), *Proti Eratostenovi Geografiji* ali *Proti Eratostenu* (Πρὸς τὴν Ἐρατοσθένους Γεωγραφίαν ali Πρὸς Ἐρατοσθένην) ... Antični viri navajajo še druge naslove, ki pa jih ni mogoče z gotovostjo pripisati Hiparhu.

255. Hipokrat¹ (*Hippocrates*) – 11, 28, 31

- = Hipokrat².

256. Hipokrat², zdravnik (*Hippocrates medicus*) – 7, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- s Kosa, grški zdravnik iz 5./4. stol. pr. Kr. (ok. 460–ok. 370 pr. Kr.), vodja medicinske šole na Kosu, prvo in najpomembnejše ime antične medicine. O njegovem življenju je znanega malo; z njim so povezane številne zgodbe in legende. Pod njegovim imenom se je ohranila zbirka več kot 60 medicinskih spisov, ki jih poznamo pod skupnim imenom *Hipokratov korpus* (t. i. *corpus Hippocraticum*). Dela so pisana v jon-skem narečju, večinoma so nastala med letoma 430 in 330 pr. Kr., po eni od domnev pa naj bi nastajala v obdobju ok. 500 let. Gre za zelo raznoliko zbirko, ki je verjetno ni napisal Hipokrat osebno; najbrž je nastala v aleksandrinskem obdobju. Morda gre za vsebino knjižnice njegove medicinske šole s Kosa, vanjo pa so uvrščeni tudi spisi konkurenčne medicinske šole s Knidosa. Obravnavajo številna področja medicine (kirurgija, epidemiologija, embriologija, anatomija, prognostika in splošna zdravstvena nega), terapije in farmakologije. Njegov nauk je temeljil na znanstvenem pristopu, na poudarjanju neizogibne povezave med vzrokom in posledico, na opazovanju in obravnavi telesa kot celote ter natančni analizi in sistematiziranju z njo pridobljenih podatkov in zavračanju nadnaravnih vzrokov in vplivov. Velik pomen je pripisoval prognostiki, terapiji in kirurgiji. V korpus, ki je imel velik vpliv na poznejšo grško medicino, dela pa so prevajali tudi v latinščino, hebrejščino, arabščino in sirščino, je uvrščenih tudi 24 Hipokratovih pisem, ki so poznejši ponaredek. Nekaj naslovov: *Aforizmi* (Ἀφορισμοί), *Epidemije* (Ἐπιδημίας), *Koške prognoze* (Κωακαὶ προγνώσεις), *O čirih* (Περὶ ἐλκῶν), *O členkih* (Περὶ ἄρθρῶν), *O deklislih boleznih* (Περὶ παρθενίων), *O dieti pri akutnih boleznih* (Περὶ διαίτης ὀξέων), *O hemoroidih* (Περὶ αἱμορροΐδων), *O kritičnih trenutkih* (Περὶ κρίσεων), *O naravi človeka* (Περὶ φύσιος ἀνθρώπου), *O naravi otroka* (Περὶ φύσιος παιδίου), *O neplodnih ženskah* (Περὶ ἀφόρμων), *O notranjih obolenjih* (Περὶ τῶν ἐντος παθῶν), *O poškodbah glave* (Περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τραυμάτων), *O prehrani* (Περὶ τροφῆς), *O prognozi* (Προγνωστικόν),

O rasti zob (Περὶ ὀδοντοφυΐης), *O srcu* (Περὶ καρδίας), *O starodavni medicini* (Περὶ ἀρχαίας ἱατρικῆς), *O sveti bolezni* (Περὶ ἱερῆς νόσου), *O telesnih sokovih* (Περὶ χυμῶν), *O vetrovih* (Περὶ φυσῶν), *O vidu* (Περὶ ὄψις), *O zlomih* (Περὶ ἀγμῶν), *O zraku, vodah in krajih* (Περὶ ἀέρων ὑδάτων τόπων), *O ženskih boleznih* (Περὶ γυναικείων), *O žlezah* (Περὶ ἀδένων), *O zdravlilih* (Περὶ φαρμάκων), *Prisega* ("Ὀρκος) ...

257. Homer (Homerus) – 10, 16, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30

- najstarejši in najznamenitejši grški epik, domnevni avtor *Iliade* in *Odiseje*.

258. Horacij (Horatius) – 10

- iz Venuzije, rimski pesnik iz 1. stol. pr. Kr. (65–8 pr. Kr.). Velja za prvo ime rimskega lirskega pesništva, kar je dosegel z metrično in oblikovno raznolikostjo, uglasenostjo, duhovitostjo, prefinjeno ironičnostjo, jezikovno prečiščenostjo in izbiro besed. Njegov opus obsega dela: a) *Epode* ali *Jambi* (*Epodae* ali *Iambi*; 17 pesmi različnih vsebin, poimenovanih po prevladujočem metrumu in nekoliko napadalnega tona); b) *Satire* (*Saturae* ali *Sermones*; 2 knjigi poetičnih klepetov z močno osebno noto); c) *Ode* (*Carmina* ali *Odae*; 88 pesmi v 3 knjigah); č) *Pisma* (*Epistulae*; 2 knjigi in *Pismo o pesništvu* (*Ars poetica*, *Epistula de arte poetica*, *Epistula ad Pisones*)).

259. Hrizerm (Chrysermus) – 22

- zdravnik iz Herofilove medicinske šole iz srede 1. stol. pr. Kr., učitelj Heraklida iz Eriter. Je avtor več medicinskih del, ki se niso ohranila in tudi njihovih naslovov ne poznamo; delen vpogled v njegov nauk lahko dobimo iz navedb pri poznejših piscih. Kot vir sta ga uporabljala Plinij in Galen.

260. Hrizip¹, filozof (Chrysippus philosophus) – 29, 30

- Glede določitve Hrizipa, ki ga Plinij omenja kot vir za 29. in 30. knjigo, med strokovnjaki ni enotnega mnenja. Nekateri menijo, da je istoveten z zdravnikom Hrizipom iz Knidosa (gl. Hrizip²), drugi pa, da gre za znamenitega grškega filozofa iz Solov, ki je postal l. 232/231 vodja stoiške šole; bil je izjemno ustvarjalen, saj viri navajajo, da je napisal 705 del, od katerih se je ohranila večina naslovov in precej fragmentov.

261. Hrizip², zdravnik (Chrysippus medicus) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- Pod tem imenom je obstajalo več zdravnikov, ki pa jih pogosto ni mogoče razločiti in natančneje določiti. Najverjetneje je, da je v knjigah 20–27 omenjeni Hrizip iz Knidosa grški zdravnik iz 4./3. stol. pr. Kr., učenec Evdoksia in Filistiona, Metrodorov učitelj, avtor dela *O zelenjavi* (Περὶ λαχάνων). V njem je opisoval različne vrste zelenjave in predpisoval, kako jih uporabljati kot zdravilna sredstva. Zelo je cenil zelje,

ki mu je v delu namenil veliko prostora. Po njem je bila poimenovana tudi rastlina hrizipij. – Omenjenega Hrizipa je treba ločiti od njegovega istoimenskega strica, Aetlijevega učenca in Erazistratovega učitelja, ki je menda deloval v Aleksandriji (na to nakazujejo njegovo ukvarjanje z anatomijo in tesne zveze z dvorom Ptolemaja II.); od njegovega opusa so ohranjene le skromne omembe pri poznejših piscih.

262. Ismenias (*Ismenias*) – 37

- sin Ismeniasa iz Teb, menda odličen flavtist in tudi strasten zbira-
lec rezanega kamena. Ali je istoveten z avtorjem dela *O kamnih* (Περὶ
λίθων), ki ga Plinij navaja kot vir, ni znano.

263. Izidor iz Haraksa (*Isidorus Characenus*) – 2, 3, 4, 5, 6

- grški geograf iz avgustejskega obdobja, po rodu iz Mezopotami-
je. Antični viri navajajo tri njegova dela: *Partske postaje* (Σταθμοὶ
Παρθικοί), zelo suhoparen opis poti od Zevgme ob Evfratu do da-
našnjega Kandaharja, *Obplutje poseljenega sveta* (Περὶ πλοῦς τῆς
οἰκουμένης) in *Vodnik po Partiji* (Παρθίας περιηγητικόν). Je tudi av-
tor neohranjenega spisa o izmeri sveta, ki je vsebovalo navedbe razdalj
med mesti.

264. Izigon (*Isigonus*) – 7, 12, 13

- iz Nikaje, grški pisec iz 1. stol. pr. Kr. ali 1. stol. po Kr. Napisal je
delo *Neverjetne zgodbe* (Ἀπίστα ali Παράδοξα ali Περὶ ἀπίστων) v 2
knjigah, v katerem je zbral čudežne zgodbe in nenavadne posebnosti;
delo je izgubljeno.

265. Jakh (*Iacchus*) – 32, 37

- Sescenij Jakh je bil rimski slovničar iz obdobja Julija Cezarja ali ce-
sarja Avgusta, ki je poučeval v severni Italiji (omenja ga Svetonij (*O slov-
ničarjih* 3)). Ni znano, ali je istoveten s piscem, ki ga je Plinij uporabljal
kot vir.

**266. Jolas, zdravnik (*Iollas medicus*) – 12, 13, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27,
28, 33, 34, 35**

- grški zdravnik iz Bitinije iz srede 3. stol. pr. Kr., avtor dela o zdra-
vilnih rastlinah in njihovih zdravilnih učinkih, menda pa tudi (čeprav
je avtorstvo dvomljivo) spisa z naslovom *O mestih Peloponeza* (Περὶ
Πελοποννησιακῶν πόλεων). Celz poroča tudi o prašku, ki ga je iznašel
(5, 22, 5).

267. Juba¹ (*Iuba*) – 12, 13, 25, 26, 31, 32, 33

- = kralj Juba (gl. Juba²).

268. Juba², kralj (*Iuba rex*) – 5, 6, 8, 10, 14, 15, 28, 36, 37

- mavretanski kralj (50 pr. Kr.–23 po Kr.), ki je slovel po svoji učenosti.
Ukvarjal se je z zgodovinskimi študijami, kulturno zgodovino različnih

ljudstev, zgodovino gledališča in slikarstva, z botaniko in farmakologijo. Bil je avtor številnih kompilatorskih strokovnih del z naštetih področij, v njih pa je povzemal številne najpomembnejše grške in latinske pisce (Aristotel, Polibij, Dionizij Halikarnaški, Varon, Livij ...). Poznejši pisci so ga pogosto uporabljali kot vir; razen skromnih fragmentov so njegova dela izgubljena. Ohranjeni naslovi: *O Arabiji za Gaja Cezarja* (Περὶ Ἀραβίας πρὸς Γαῖον Καίσαρα = *Volumina, quae scripsit ad C. Caesarem Aug. filium de Arabia* (NH 32, 10) ali *De expeditione Arabica* (NH 6, 141)); *O Asircih* (Περὶ Ἀσσυρίων) v 2 knjigah; *O evforbiju* (Περὶ εὐφορβίου; manjše delo o rastlini *euphorbea* (mleček)); *O kmetovanju* (*De re rustica*, tudi Μελισσουργικά); *O propadanju govora* (Περὶ διεφθορίας λέξεως oz. Περὶ φθορᾶς λέξεως), slovníčno-jezikovno delo v vsaj 2 knjigah (več ni znano); *O slikarstvu* (Περὶ γραφικῆς) ali *O slikarjih* (Περὶ ζωγράφων); *Podobnosti* (Ὁμοιότητες) ali *O podobnostih* (Περὶ ὁμοιοτήτων) v vsaj 15 knjigah, kulturna zgodovina različnih ljudstev (navade, ustanove, običaji, jezik (zlasti Rimljanov in Grkov, pa tudi drugih), etimološka vprašanja); *Raziskave narave* (Φυσιολογίαι; Jubovo avtorstvo ni dokazljivo); *Rimska zgodovina* (Ῥωμαικὴ ἱστορία) ali *Rimske starožitnosti* (Ῥωμαικὴ ἀρχαιολογία); *Spis o Libiji* (Περὶ Λιβύης συγγράματα ali samo Περὶ Λιβύης) o Afriki (o obali in notranjosti); *Spis o ugrizih strupenih živali* (Θηριακός); *Zgodovina gledališča* (Θεατρικὴ ἱστορία) ali *O gledališču* (Περὶ τῆς θεατρικῆς, Θεατρικά).

269. Kalidem (Callidemus) – 4

- sicer neznani grški zgodovinar. Poznamo ga samo iz Plinija.

270. Kalifan (Calliphanes) – 3, 5, 7

- grški pisec, ki ga ne moremo oprijemljiveje določiti, verjetno zgodovinar.

271. Kalikrat (Callicrates) – 3, 5

- grški zgodovinar iz neznanega obdobja. Napisal je geografsko delo *O Atenah* (Περὶ Ἀθηνῶν); kot avtor dela se v antičnih virih omenja Menekles.

272. Kalimah¹ (Callimachus) – 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 31

- iz Kirene, grški pesnik in učenjak iz 3. stol. pr. Kr. (310/305–240 pr. Kr.), knjižničar v aleksandrinski knjižnici. Njegov največji filološki dosežek je katalog aleksandrine knjižnice, ki ga je objavil pod naslovom *Pinakes* (Πίνακες = »deščice«, »tablice« = popis, seznam); v njem je popisal celoten knjižni inventar aleksandrine knjižnice in v njem grško književnost po literarnih zvrsteh, znotraj teh pa avtorje po abecednem vrstnem redu. Celoten naslov se glasi *Seznam tistih, ki so se proslavili v sleherni zvrsti, in del, ki so jih napisali* (Πίνακες τῶν ἐν πάσῃ παιδείᾳ

διαλαμπάντων καὶ ὧν συνέγραψαν). Vsak opis je vključeval: življenjepisa pisca, seznam njegovih del, naslov in začetek (*incipit*) ter število knjig ali verzov. Menda je celoten katalog obsegal 120 knjig. Kalimah je bil pravi erudit, izjemno dejaven na različnih področjih; po antičnih virih naj bi napisal 800 zvezkov; od obsežnega opusa se je ohranilo samo 6 himen in 63 epigramov. Nekaj naslovov: *Barbarski običaji* (Νόμιμα βαρβαρικά), *O nimfah* (Περὶ νυμφῶν), *O pticah* (Περὶ ὀρνέων), *O rekah* (Περὶ ποταμῶν), *O ribah* (Περὶ ἰχθύνων), *O tekmovanjih* (Περὶ ἀγώνων), *O vetrovih* (Περὶ ἀνέμων), *Poimenovanja mesecev po ljudstvih in po mestih* (Μηνῶν προσηγορίαι κατὰ ἔθνος καὶ πόλεις), *Ustanovitve otokov in mest in spremembe imen* (Κτίσεις νήσων καὶ πόλεων καὶ μετονομασίαι), *Vzroki* (Αἴτια), *Zapiski* (Ἵπομνήματα), *Zbirka čudes in neverjetnih stvari po vsej Zemlji glede na mesto, kjer so se zgodile* (Θαυμασίων καὶ παραδόξων εἰς ἅπασαν τὴν γῆν κατὰ τόπους ὄντων συναγωγὴ) ...

273. Kalimah², zdravnik (Callimachus medicus) – 23, 24, 25, 26, 27

- zdravnik iz Herofilove šole (ok. 225–150 pr. Kr.). Bil je avtor slovarja k Hipokratovim delom, dela z naslovom *Zdravniška vprašanja* (Ἑρωτήματα ἱατρικά) in po Pliniju tudi nekega dela z naslovom *O vencih, ki škodujejo glavi* (*De coronis, quae nocent capiti*), v katerem je grajal uporabo vencev in drugega cvetnega okrasja pri udeležbi na gostijah zaradi njihovega škodljivega vpliva na možganske živce.

274. Kalimah³ (Callimachus medicus, qui de coronis) – 21, 22

- zdravnik Kalimah, ki je pisal o vencih (*qui de coronis* sc. *scripsit*) = Kalimah².

275. Kalip (Callipus) – 18

- iz Kizika, grški astronom iz 4. stol. pr. Kr. V Atene je prišel skupaj s Polemarhom, učencem Evdoksa iz Knidosa, in se povezal z Aristotelom. Izboljšal je Evdoksovo teorijo o koncentričnih sferah s tem, da je dodal še po dve sferi za Sonce in Luno in po eno za vsakega od planetov, pa tudi koledar, ki sta ga l. 330 pr. Kr. v Atenah izdelala Meton in Evktemon, z uvedbo t. i. kalipske periode (76 let); za leto je predlagal 365,25 dneva (tako v svojem *Uvodu v zvezdoslovje* (Ἐισαγωγή εἰς τὰ φαινόμενα) poroča Gemin z Rodosa, grški filozof in astronom iz 1. stol. pr. Kr.). Kalipska perioda je obsegala 76 let (= 27 759 dni = 940 mesecev, od tega je 28 interkalarnih); prva se je začela v letih 330–329. Menda je bil prvi, ki je sestavil parapegmo (παράπηγμα), astronomski in meteorološki koledar.

276. Kalisten (Callisthenes) – 12, 13

- iz Olinta, grški zgodovinar iz 4. stol. pr. Kr., Aristotelov pranečak.

Udeležil se je Aleksandrovega pohoda, l. 327 pr. Kr. pa je zaradi nasprotovanja Aleksandru padel v nemilost (uprl se je uvedbi proskineze) in bil usmrčen. Njegova najpomembnejša dela so: a) *Grška zgodovina* (Ἑλληνικά) v 10 knjigah (v njej je opisal tridesetletno obdobje od Antalkidovega miru 387/386 in konca spartanske hegemonije, obdobje tebanske hegemonije, vzpon Makedonije pod Filipom II. Makedonskim, do izbruha »svete vojne« proti Fokajcem 357/356); b) zgodovina Aleksandra Velikega z naslovom *Aleksandrova dejanja* (Πράξεις Ἀλεξάνδρου), prva povezana predstavitev njegovega pohoda, namenjena propagandiranju Aleksandra (Aleksander kot Zevsov sin). Delo je bilo objavljeno po delih; v duhu jonskega zgodovinopisja in peripatetične filozofske šole so ga zaznamovali številni ekskurzi. Bilo je dragocen vir za poznejše zgodovinarje in je močno vplivalo na oblikovanje Aleksandrove podobe. Domneva se, da je v njem predstavil obdobje vsaj do bitke pri Gavgameli l. 331; ohranjeni so le skromni fragmenti. Ukvarjal se je še z drugimi področji znanosti: geografijo, zoologijo, botaniko, filologijo idr. Med manjšimi deli velja omeniti: 1. sezname zmagovalcev na pitijskih igrah; 2. enkomij v čast Hermiasa iz Atarneja ob njegovi smrti l. 342 ali 341; 3. *O sveti vojni* (Περὶ τοῦ ἱεροῦ πολέμου; v letih 356/346); 4. *Izreki* (Ἀποφθέγματα); 5. *Obplutje* (Περίπλους).

277. Kalistrat (Callistratus) – 37

- grški pisec, avtor dela *O kamnih* (Περὶ λίθων). Zaradi pomanjkanja podatkov ga ni mogoče natančno določiti, prav tako pa tudi ne časovno umestiti. Nekateri ga enačijo z istoimenskim aleksandrinskim slovničarjem, učencem Aristofana iz Bizanca, avtorjem del *O kritičnih izdajah Homerja* (Διορθωτικά), *Proti [Aristarhovim] atetezam* (Πρὸς τὰς ἀτετήσεις), *O Iliadi* (Περὶ Ἰλιάδος), *O Odiseji* (Περὶ Ὀδυσσεΐας), *O heterah* (Περὶ ἑταίρων), *Mešani spisi* (Σύμμικτα) ter številnih komentarjev k antičnim piscem (Pindar, Aristofan, Sofokles, Evripid, Kratin).

278. Licinij Kalv (Licinius Calvus) – 33

- Gaj Licinij Macer Kalv je bil rimski pesnik, pravnik in govornik iz 1. stol. pr. Kr., eden od neoterikov, Katulov prijatelj. Poznamo ga kot lirskega pesnika (zlasti znan je njegov epilij *Io*), govornika, pisca epigramov (tudi sramotilnih epigramov proti Cezarju in Pompeju) in avtorja pisem (Ciceronu in ženi). Pod njegovim imenom se je ohranila tudi razprava z naslovom *O uporabi mrzle vode* (*De aquae frigidae usu*).

279. Atej Kapiton (Ateius Capito) – 3, 4, 14, 15, 18

- Gaj Atej Kapiton je bil rimski pravnik iz obdobja Avgusta in Tiberija (rojen ok. 30 pr. Kr., umrl l. 22 po Kr.), *consul suffectus* l. 5 po Kr. Njegov opus, ki je razen nekaj fragmentov izgubljen, je obsegal naslednja dela:

Sklepi (Coniectanea) v vsaj 9 knjigah, v katerem je obravnaval vprašanja različne vsebine (pozneje so ga pogosto uporabljali leksikografi; delo je izgubljeno); *O senatorski službi (De officio senatorio)*; drugače naslovene od knjig iz *Coniectanea*); *O pontifikalnem pravu (De iure pontificio)* v vsaj 7 knjigah); *O pravu, povezanem z žrtvovanji* ali *O žrtvovanjih (De iure sacrificiorum* ali *De sacrificiis)*; delo o avguralnem pravu in avgurijih; menda tudi zbirka pisem (*Liber epistularum*).

280. Kasij iz Parme (*Cassius Parmensis*) – **31**

- Gaj Kasij iz Parme (poznamo ga tudi iz Ciceronovih pisem) je l. 44 sodeloval pri Cezarjevem umoru. Po bitki pri Filipih l. 42 je zbral ostanke poraženih Brutovih in Kasijevih čet in se pridružil Sekstu Pompeju, nato pa l. 36 Antoniju. Po bitki pri Akciju l. 31 so ga na Oktavijanov ukaz usmrtili. Dejaven je bil kot pesnik: pisal je satire, elegije in epigrame, morda tudi tragedije.

281. Antonij Kastor (*Antonius Castor*) – **20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27**

- iz 1. stol. pr. Kr., osvobojenec Marka Antonija. Pisal je o botaniki (spis ni ohranjen in tudi naslova ne poznamo) in v Rimu uredil prvi botanični vrt; za Teofrastom, Mitridatom in Atalom je četrti mož antike, za katerega je znano, da je imel botanični vrt, kjer se je občasno izobraževal tudi Plinij (*NH* 25, 9).

282. Kastričij (*Castritius, qui κηπουρικᾶ scripsit*) – **19**

- avtor dela o vrtnarstvu, Plinijev vir. Morda je istoveten z Gajem Kastričijem Kalvom, ki se je kot odsluženi vojaški tribun vneto posvečal poljedelstvu (gl. CIL XI 600).

283. Mark Porcij Katon Starejši Cenzor (*Cato censorius*) – **3, 4, 7, 8, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 28, 36**

- Mark Porcij Katon Cenzor Starejši je bil rimski državnik, vojskovodja, govornik in literat (234–149 pr. Kr.). Njegova najpomembnejša dela so: a) priročnik za kmetovanje *O poljedelstvu (De agricultura)*, ki je najstarejše ohranjeno latinsko prozno besedilo, sestavlja pa ga vrsta skopih in shematično podanih navodil o ravnanju zemljiškega posestnika; b) enciklopedično delo *Napotki sinu Marku (Libri ad Marcum filium)*, v katero je zajel različna področja vednosti, namenjena vzgoji sina, in jih združil s praktično življenjsko modrostjo, vse pa dopolnil s poučnim in moralističnim tonom; c) *Izvori (Origines)* v 7 knjigah, prvo zgodovinsko delo v latinščini, v katerem je popisal zgodovino italških mest od njihove zgodovinske ali legendarne ustanovitve do svojega časa, s posebnim poudarkom na Rimu; č) *Pesem o nraveh*. Ohranilo se je veliko fragmentov drugih Katonovih del, zlasti govorov (menda okoli 150, zbranih v zbirko).

284. Klavdij, cesar (*Claudius Caesar*) – 5, 6, 12, 13

- rimski cesar v letih 41–54. V mladosti se je posvečal študiju zgodovine in je v latinščini pisal o rimski zgodovini ter v grščini o etruščanski in kartažanski zgodovini; dela so razen skromnih fragmentov izgubljena. V času svoje vladavine je menda napisal tudi avtobiografijo in odgovor na pamflet Azinija Gala.

285. Klejtarh (*Clitarchus*) – 6, 7, 12, 13

- iz Aleksandrije, grški zgodovinar iz 4./3. stol. pr. Kr. Bil je avtor romanizirane zgodovine Aleksandra Velikega v vsaj 12 knjigah z naslovom *Aleksandrova zgodovina* ali *Zgodovina Aleksandrovega obdobja* z različnimi grškimi naslovi: *Περὶ Ἀλέξανδρον ἱστορίαι*, *Τὰ περὶ Ἀλέξανδρον*, *Περὶ Ἀλεξάνδρου*. Ni znano, ali se je udeležil Aleksandrovega pohoda, je pa s svojim delom trajno vplival na poznejšo Aleksandrovo podobo.

286. Kleobul (*Cleobulus*) – 4, 5

- nedoločljiv grški pisec, zgodovinar ali/in geograf.

287. Kleofant, zdravnik (*Cleophantus medicus*) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- grški zdravnik iz 3. stol. pr. Kr. (okoli 270–240 pr. Kr.), Kleombrotov sin, najbrž brat zdravnika Erazistrata. Kot kažeta ohranjena naslova njegovih del, se je ukvarjal predvsem z ginekologijo (*Ginekologija* (*Γυναικεῖα*)) v vsaj 11 knjigah in dietetiko (*O dajanju vina* (*Περὶ οἴνου δόσεως*)); priporočal je predvsem hladno vino). Istoimenskega farmakologa večkrat omenja Galen.

288. Kojran, filozof (*Coeranus philosophus*) – 2

- malo znani grški filozof iz 1. stol. po Kr., prijatelj Rubelija Plavta (gl. Tacit, *Anali* 14, 59, 1). Kot vir ga omenja samo Plinij.

289. Kolumela (*Columella*) – 8, 11, 14, 15, 17, 18, 19

- Lucij Junij Moderat Kolumela, rimski strokovni pisec iz 1. stol. po Kr., doma iz Gadesa v Hispaniji. Njegovo delo *O kmetijstvu* (*De re rustica*) v 12 knjigah je bilo izdano dvakrat. Od prve izdaje se je ohranila knjiga *O drevesih* (*De arboribus*), ki se včasih šteje kot 13. knjiga dela. Druga izdaja je sprva obsegala 10 knjig, nato pa jo je pisec razširil na 12 knjig, v njej pa je predstavil celotno vedenje o kmetovanju: 1. knjiga: izbor kraja za ukvarjanje s poljedelstvom in urejanje pristav; 2. knjiga: obdelovanje zemlje; 3.–5. knjiga: sadjarstvo, vinogradništvo in gozdarstvo; 6.–9. knjiga: živinoreja: perutninarstvo, ribogojstvo in čebelarstvo; 10. knjiga: vrtnarstvo (v verzih); 11.–12. knjiga: dolžnosti oskrbnika in oskrbnice posesti. Antični viri mu pripisujejo še avtorstvo dveh del: *Proti astrologom* (*Contra astrologos*) in *O obdelovanju vinogradov*

in dreves Epriju Marcelu (De cultura vinearum et arborum ad Eprium Marcellum).

290. Komiad (Commiades) – 14, 15

- grški pisec, ki ga Plinij omenja skupaj z Evfronijem, Aristomahom in Hikezijem kot pisca, ki je pisal o pridelavi vina (*qui de conditura vini scripsit*).

291. Konon (Conon) – 18

- s Samosa, grški astronom in matematik iz 3. stol. pr. Kr., učitelj Doziteja iz Peluzija. Deloval je predvsem v Aleksandriji, astronomska opazovanja pa je izvajal tudi na Siciliji in v Italiji. Bil je blizu kralju Ptolemaju III. Evergetu in njegovi ženi Bereniki; Arhimed, s katerim sta bila v rednih stikih, je hvalil njegove matematične dosežke in spise o stožcu. Poseben sloves si je prislužil ok. l. 245 pr. Kr. z »odkritjem« Berenikinega kodra (Πλόκαμος ali πλόκαμος Βερηνίκης, lat. *Coma Berenices*) kot novega nebesnega ozvezdja, v katero se je spremenil koder, ki ga je kraljica Berenika posvetila srečni vrnitvi moža s pohoda proti Siriji l. 246 (motiv poznamo po Kalimahovi literarni upesnitvi in Katulovi predelavi (pesem 66)). Njegovo delo poznamo iz različnih antičnih virov, ki omenjajo tri naslove: *O astronomiji* (Περὶ ἀστρολογίας) v 7 knjigah, ki ga je dopolnil s tabelami o vzhajanju in zahajanju zvezd stalnic ter s podatki o lastnih opažanjih, med drugim sončnih mrkov (o slednjem sodobni strokovnjaki dvomijo); *Trazidaju* (Πρὸς Θρασυδᾶϊον); zapiski o egipčanskih opazovanjih sončnih mrkov.

292. Domicij Korbulon (Domitius Corbulo) – 5, 6

- rimski vojskovodja iz 1. stol. po. Kr., ki se je uspešno bojeval proti Germanom in Partom. Leta 67 po Kr. je po Neronovem ukazu naredil samomor. Napisal je svoje spomine z naslovom *Zabeležke (Commentarii)*, ki jih je Plinij uporabljal kot vir za dogodke na vzhodu rimskega cesarstva.

293. Kremucij Kord (Cremutius Cordus) – 7, 10, 16

- Avel Kremucij Kord, rimski zgodovinar iz avgustejskega obdobja in prepričan republikanec. Napisal je zgodovinsko delo z (domnevnim) naslovom *Anali (Annales)*, v katerem je popisal dogodke po Cezarjevi smrti do Avgustove vladavine. Ker ga je Sejan obtožil izdaje, je naredil samomor, delo pa so zažgali, vendar je njegova hči shranila kopije, zato so ga v času Kaligulove vladavine še enkrat objavili.

294. Korvin (Corvinus) – 33

- = Mesala Korvin.

295. Kota Mesalin (Cotta Messalinus) – 14, 15

- Glede Mesalina ni enotnega mnenja. Morda gre za Marka Avrelija

Koto Mesalina, rimskega govornika in politika (konzularja iz patricijskih vrst) iz avgustejskega obdobja, sina govornika Marka Valerija Mesale Korvina, posvojenca Avrelija Kote, Ovidijevega prijatelja. Plinij navaja (*NH* 32, 123), da je umrl zaradi pijavke.

296. Krates¹, slovníčar (*Crates grammaticus*) – 4

- iz Pergamona, najbrž istoveten s Kratesom iz Malosa, grški stoiški filozof in slovníčar iz 2. stol. pr. Kr., eden od poslancev kralja Atala v Rimu, kjer je v času odposlanstva tudi predaval, in vodja pergamonske gramatične šole. Bil je znanstveno in literarno zelo dejaven. Od njegovih del se je ohranil samo epigram v zbirki *Palatinska antologija*. Veliko se je posvečal filologiji, središče njegovega znanstvenega dela pa je bil Homer, k čigar delom je napisal komentar v 9 knjigah; njegova epika je v duhu stoiške filozofske šole interpretiral in razlagal alegorično. Napisal je tudi komentarje k Heziodovi pesnitvi *Dela in dnevi*, k Evripidu, Aristofanu in Aratu. Ukvarjal se je še z geografijo, naravoslovjem in poljedelstvom. Antični viri navajajo, da je izdelal prvi globus. Od njegovega opusa so ohranjeni le skromni fragmenti in 5 naslovov: *O izdelavi globusa* (Περὶ τῆς σφαιροποιίας), *O tekstni kritiki* (Περὶ διορθώσεως), *Kritična izdaja Iliade in Odiseje* (Διόρθωσις Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας), *O atiškem narečju* (Περὶ Ἀττικῆς διαλέκτου), *Raziskave Homerja* (Ὅμηρικὰ), *Popis knjig* (Πίνακες).

297. Krates² (*Crates*) – 7

- = Krates¹.

298. Kratevas, zdravnik (*Crateuas medicus*) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- grški botanik in farmakolog iz 1. stol. pr. Kr., ki je deloval na dvoru Mitridata VI. Evpatorja kot njegov zdravnik (po njem je poimenoval rastlino *Mithridatia*); oprijel se ga je vzdevek Ῥιζοτόμος (»zbiralec korenin«, »koreniničar«). Napisal je obsežno strokovno farmakološko-botanično delo v več delih o zdravilnih učinkih rastlin z naslovom *Nauk o zdravilnih zeliščih* (ali *Priprava zdravilnih zelišč* ali *Zbiranje korenin*; Ῥιζοτομικόν) v več kot 3 knjigah; naslov si je izposodil pri najstarejšem tovrstnem priročniku, ki ga je napisal Diokles iz Karista. Šlo je za abecedno urejeni farmakološki učbenik o zdravilnih zeliščih z barvnimi slikami, verjetno namenjen široki uporabi (zato je bil napisan bolj poljudno in ilustriran). V drugem farmakološkem delu z naslovom *O zdravilih iz kovin in aromatičnih rastlin* (Περὶ μεταλλικῶν καὶ ἄρωμάτων) je pisal o zdravilnih učinkih kovin in aromatičnih rastlin (najbrž začimb), bilo je prav tako urejeno po abecedi, v njem pa je navedel tudi sinonime in opise rastlin ter opisal njihovo uporabo v medicini. Njegovi deli sta bili vir za poznejše pisce.

299. Kritodem (Critodemus) – 2, 7

- grški astronom iz (domnevno) helenističnega obdobja, neznanega izvora. Njegovo najpomembnejše delo z naslovom *Gledanje* ali *Videnje* (Ὅρασις) je bil napisano v zelo poetičnem slogu; razen skromnih fragmentov se je ohranil tudi seznam vsebine. Poznejši pisci so ga radi uporabljali kot vir za podatke o planetih.

300. Kriton (Criton) – 18

- z Naksosa, grški astronom, ki je domnevno živel v obdobju med Evdoksom iz Knidosa in Eratostenom iz Kirene. Menda je pravi avtor koledarskega dela z naslovom *Osemletni cikel* (Ὀκταετηρίς), ki ga sicer pripisujejo Evdoku iz Knidosa.

301. Ksant (Xanthus) – 25, 26

- z vzdevkom Lidijec, helenizirani grški zgodovinar iz Sard iz 5. stol. pr. Kr., Herodotov sodobnik. Napisal je zgodovinsko delo o svoji domovini, v katerem je popisal izvor in zgodovino Lidijcev od najzgodnejših časov do osvojitve Sard Kira Velikega l. 547/546. Delo, ki je bilo v antiiki zelo cenjeno, so pod naslovom *Zgodovina Lidije* (Λυδία) razdelili na 4 knjige; pozneje so ga priredili in naredili tudi izvleček. Avtor je skušal z mitologijo prežeto domačo zgodovinsko tradicijo podpreti z jezikovnimi, geološkimi, racionalističnimi in znanstvenimi utemeljitvami in to je bil njegov glavni prispevek k zgodovinski metodologiji. V delo je vključil melodramatične in fantastične zgodbe, pa tudi poročila o magiji. Menda je Ksant tudi avtor dela z naslovom *O magiji* (Μαγικά), čeprav se domneva, da je bil spis del *Lidijske zgodovine*. Po trditvi Diogena Laertskega naj bi napisal tudi delo *O Empedoklu* (Περὶ Ἐμπεδοκλέους).

302. Ksenagoras (Xenagoras) – 4, 5, 7

- grški zgodovinar iz (domnevno) 1. stol. po Kr. Napisal je vsaj dve zgodovinski deli: zgodovino grškega sveta *Kronika* (Χρόνοι ali Χρονικά), v kateri je veliko prostora namenil Siciliji in zahodnemu Sredozemlju, in *O otokih* (Περὶ νήσων).

303. Ksenofont¹ (Xenophon) – 4, 7

- = Ksenonont iz Lampsaka (gl. Ksenofont³).

304. Ksenofont² (Xenophon) – 14, 15, 17, 18

- iz Aten, grški zgodovinar in pisec iz 5./4. stol. pr. Kr. (ok. 428–ok. 354 pr. Kr.). Njegov opus obsega: a) zgodovinska dela: *Grška zgodovina* (Ἑλληνικά; 7 knjig, v katerih opisuje obdobje med letoma 411 in 362 pr. Kr.), *Kirova anabaza* (Κύρου ἀνάβασις; 7 knjig, v katerih opisuje pohod grških najemniških vojakov pod vodstvom Kira mlajšega in njihovo vrnitev domov), *Kirova vzgoja* (Κύρου παιδεία; 8 knjig,

v katerih orisuje vzgojo perzijskega kralja Kira Velikega in predstavi svojo vizijo idealnega vladarja); b) manjše strokovne razprave: *Ojkonomikos* (Οἰκονομικός; spis o vodenju hišnega gospodarstva s posebnim poudarkom na poljedelstvu), *O konjeništvu* (Περὶ ἱππικῆς), *Poveljnik konjenice* (Ἱππαρχικός), *O lovu s psi* (Κυνηγετικός); *Spartanska ustava* ali *Ustava Lakedajmoncev* (Λακεδαιμονίων πολιτεία), *O dohodkih* (Περὶ πόρων), *Hieron* (Ἱερών), *Agezilaj* (Ἀγχιλάος); c) filozofska dela: *Spomini na Sokrata* (Ἀπομνημονεύματα Σωκράτους), *Simpozij* (Συμπόσιον), *Sokratova apologija* (Ἀπολογία Σωκράτους).

305. Ksenofont³ iz Lampsaka (*Xenophon Lampsacenus*) – 3, 5, 6

- grški geograf iz 3. stol. pr. Kr., avtor dela o višinah hribov in gora z naslovom *Izmere gora* (Ἀναμετρήσεις τῶν ὄρων) in horografskega opisa sveta, naslovljenega *Obplutje* (Περὶ πλοῦς), v katerem je obravnaval severne dežele.

306. Ksenokrat¹, zdravnik (*Xenocrates medicus*) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 33

- iz Afrodiziade, grški zdravnik in farmakolog iz avgustejskega obdobja, pisec farmakoloških del o zdravilnih rastlinah in zdravilnih učinkih živalskih in človeških organov ter izločkov. Njegovo najpomembnejše in najboljše delo je bilo *O koristnosti živih bitij* (Περὶ τῆς τῶν ζώων ὠφελείας), v katerem je opisoval uporabo ne le živalskih, ampak tudi človeških organov in snovi, npr. jeter in možganov, ter celo izločkov (urin, blato, menstrualna kri itd.); ta sredstva, ki so jih uporabljali v tedanji ljudski medicini in tudi magiji, je priporočal za medicinsko uporabo (zato ga je Galen kritiziral). Ni dokazov, da se je poleg farmakologije ukvarjal še z drugimi področji medicine. Pod njegovim imenom je ohranjen tudi traktat z naslovom *O vodnih živalih v prehrani* (Περὶ τῆς ἀπ' ἐνύδρων τροφῆς), ki je bil verjetno vključen v večje delo, v njem pa so naštetih ribe, morski klobučnjaki, večje morske živali nasoljeni in prekajeni (npr. tune) z navodili glede užitnosti, hranilne vrednosti in medicinske uporabe. Pripisujejo mu še druga dela, a za nobeno ni mogoče zagotovo potrditi njegovega avtorstva, npr. *Strokovnjak za kamne* (Λιθογνώμων), *Imena zdravil* (Ὀνομασίαι τῶν φαρμάκων), *Domače prerokovanje iz leta ptic* (Οἰκοσκοπικὸν οἰώνισμα), *O zdravilih iz rastlin* (Περὶ βοτανικῶν φαρμάκων).

307. Ksenokrat² (*Xenocrates*) – 28

- = Ksenokrat iz Afrodiziade (gl. Ksenokrat¹).

308. Ksenokrat³, Zenonov sin (*Xenocrates Zenonis*) – 34, 35, 37

- grški pisec iz Efeza iz 1. stol. po Kr. (obdobje cesarja Nerona), Plinijev sodobnik in vir. Ukvarjal se je z naravoslovjem, in sicer z botani-

ko in mineralogijo. Njegovo delo o kamnih, katerega izvirni naslov je bil menda *Strokovnjak za kamne* (*Λιθογνώμων*), so v začetku 9. stol. prevedli v arabščino, a je tudi arabski prevod enako kot grški izvirnik izgubljen; ohranjenih je 14 obsežnejših citatov. Težko je tudi ugotoviti istovetnost pisca. Plinij navaja, da je Zenonov sin Ksenokrat njegov vir za 34., 35. in 37. knjigo, Ksenokrat iz Efeza pa za 12. in 13. knjigo. Vendar v § 25 in § 27 v 37. knjigi omeni Ksenokrata iz Efeza kot strokovni vir za kameno streljo. To potrjuje domnevo, da sta Zenonov sin Ksenokrat in Ksenokrat iz Efeza ista oseba. Iz fragmentov, ohranjenih pri antičnih in arabskih piscih, vemo, da je Ksenokrat pri vsakem kamnu popisal lastnosti, podvrste, deželo najdišča, barvo, obliko, težo, njegovo konsistenco, možnosti uporabe, fizikalne lastnosti in njegovo uporabo v medicini.

309. Ksenokrat⁴ iz Efeza (*Xenocrates Ephesius*) – 12, 13

- = Ksenokrat, Zenonov sin (gl. Ksenokrat³).

310. Ksenokrat⁵, ki je pisal o torevtiki (*Xenocrates, qui de toreutice scripsit*) – 34

- kipar iz 3. stol. pr. Kr. (njegov vrhunec sega v čas ok. 260 pr. Kr.) iz Lizipove šole, Tejzikratov ali Evtikratov učenec. Plinij ga omenja kot pisca strokovnih besedil o torevtiki in slikarstvu.

311. Ktezias (*Ctesias*) – 2, 7, 8, 31, 37

- iz Knidosa, grški zdravnik in zgodovinar iz 5./4. stol. pr. Kr. V času, ko je bil v perzijskem ujetništvu, je bil osebni zdravnik kralja Artakserksa II. Njegov opus obsega dela: a) *Perzijska zgodovina* (*Περσικά*) v 23 knjigah (ohranjeni so le skromni fragmenti); b) *Pot okoli [obal]* ali *Obplutje [obal]* (*Περίοδος* ali *Περίπλους*) v 3 knjigah (opis Egipta in Ponta); c) *Zgodovina Indije* (*Ἰνδικά*; menda prva študija o Indiji v grščini, ki je temeljila na poročilih obiskovalcev iz Perzije, indijskih trgovcev in poslancev, edino sistematično poročilo o Indiji do Aleksandrovega pohoda); d) *O davkih v Aziji* (*Περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν φορέων*); e) *O nameščanju sklepov* (*Περὶ ἀρθρῶν ἐμβολῆς*).

312. Kurion oče (*Curio pater*) – 3

- Gaj Skribonij Kurion oče (starejši), rimski politik in govornik iz 1. stol. pr. Kr., konzul l. 76 in Pompejev privrženec, je bil avtor pamfleta v obliki dialoga proti Cezarjevi upravi v Galiji. Ohranjeni so tudi naslovi nekaterih njegovih govorov.

313. Antistij Labeon (*Antistius Labeo*) – 10

- rimski pravnik na prelomu 1. stol. pr. v 1. stol. po Kr., učenec svojega očeta Marka Antistija Labeona in Trebacija Teste. Da bi se lahko ukvarjal z znanostjo, se je odrekel politični karieri. Napisal je številna

dela (menda 700 zvezkov), v katerih se je ukvarjal s pravom, zgodovino prava in tudi zgodovino, retoriko, filozofijo, slovnico in filologijo; nobeno delo ni ohranjeno, najdemo le citate in odlomke pri poznejših piscih (največ v *Digesta*). Ohranjeni so naslovi (Labeonovo avtorstvo nekaterih je negotovo): *O pontifikalnem pravu* (*De iure pontificio*), *Komentarji zakonov na dvanajstih ploščah* (*Commentarii ad XII tabulas*), *Komentarji pretorskega edikta* (*Commentarii ad praetoris edictum*), *Pisma* (*Epistulae*), *Odgovori* (*Responsa*), *Poznejše knjige* (*Posteriores*; izšle so po njegovi smrti v 40 zvezkih), *Verodostojne izjave* (*Πιθανά*), *O dolžnosti avgurjev* (*De officio augurum*), *[Komentar] k ediktu kurulskih edilov* (*Ad edictum aedilium curulium*), *[Komentar] k Julijevega zakonu o prešuštvovanju* (*Ad legem Iuliam de adulteriis*), *[Komentar] k Julijevega zakonu o porokah stanov* (*Ad legem Iuliam de maritalibus ordinibus*), *Fasti* (*Fasti*).

314. Laberij, mimograf (*Laberius mimographus*) – 9

- Decim Laberij, rimski vitez iz 1. stol. pr. Kr. (106–43 pr. Kr.), je bil ob Publiliu Siru najpomembnejši predstavnik literarnega mima. Z ostrino, zajedljivostjo in aluzijami na aktualne politične dogodke in na tedanje najvidnejše predstavnike političnega življenja, zlasti Cezarja, si je pridobil simpatije publike. Ohranjenih je 43 naslovov in 106 fragmentov (*Aleksandrija* (*Alexandrea*), *Avernsko jezero* (*Lacus Avernus*), *Avgur* (*Augur*), *Barvar* (*Colorator*), *Devica* (*Virgo*), *Dvojčka* (*Gemelli*), *Ječa* (*Carcer*), *Oven* (*Aries*), *Prilizovalec* (*Colax*), *Revščina* (*Paupertas*), *Ribič* (*Piscator*), *Sestre* (*Sorores*), *Solinar* (*Salinator*), *Svatba* (*Nuptiae*), *Valjavec* (*Epulo*) idr.).

315. Laida (*Laïs*) – 28

- grška strokovnjakinja za babištvo, ki jo Plinij navaja kot vir skupaj s Sotiro in Salpo. Omenja jo samo Plinij v 28. knjigi, kjer na kratko opisuje tudi njeno delo in babiške postopke.

316. Pompej Lenaj (*Pompeius Lenaeus*) – 14, 15, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- osvobojenec Gneja Pompeja Velikega, slovníčar in obdelovalec literarne zapuščine kralja Mitridata VI. Evpatorja, povezane z zdravili, pridobljenimi iz rastlin. Svetonij mu je posvetil odlomek v svojem delu *O gramatikih in retorjih* (15). Po rodu je bil iz Aten; v Rim je prišel kot ujetnik in tam postal suženj, nato se je vrnil v domovino in se izobrazil za slovníčarja (bil je učenec Lelija Arhelaja). Zaradi učenosti si je pridobil precejšnje premoženje; hotel si je kupiti svobodo, a ga je Pompej sam osvobodil. Nato je spremljal Pompeja in ta ga je tudi spodbudil, da je obdelal literarno zapuščino kralja Mitridata VI. Evpatorja o zdravilih,

pridobljenih iz rastlin in zelišč (na to delo se je opiral Plinij). Po Pompejevi smrti je v Rimu odprl šolo pri svetišču boginje Telus.

317. Licinij Mucijan – 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 19

- gl. Mucijan.

318. Likeas (Lyceas) – 36

- O Likeasu iz Navkratisa vemo samo to, da je napisal delo *Zgodovina Egipta* (Αἰγυπτιακά) v vsaj 3 knjigah; v njem je skušal Kambiza predstaviti kot zakonitega pretendenta na egiptovski prestol, opisoval pa je tudi piramide.

319. Likos¹ (Lycus) – 12, 13, 31

- iz Regiona, grški zgodovinar ok. 300 pr. Kr. in adoptivni oče pesnika Likofrona. Bil je avtor več zgodovinskih del: *O Siciliji* (Περὶ Σικελίας) in *O Libiji* oz. *Zgodovina Libije* (Περὶ Λιβύης oz. Ἱστορία Λιβύης), *O Tebah* (Περὶ Θηβῶν), *O Aleksandru [Epirskem]* (Περὶ Ἀλεξάνδρου) in *O Nestorjevi čaši* (Περὶ τοῦ Νέστορος; avtorstvo je vprašljivo). Kot zgodovinar je bil nagnjen h kuriozitetam in poročilom o nenavadnih in čudežnih dogodkih, zato ga včasih označujejo bolj za etnografa kot zgodovinarja. Od del so ohranjeni le fragmenti, bil pa je vir za številne poznejše pisce, enciklopediste, komentatorje, etnografe in slovaropisce.

320. Likos², zdravnik (Lycus medicus) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- iz Neapole, grški zdravnik iz 2./1. stol. pr. Kr., pripadnik empirične medicinske šole. Poleg spisov o ginekologiji, farmakologiji in dietetiki je napisal tudi zelo natančen komentar (ἐξηγητικόν) k Hipokratovemu delu *O mestih na človeku* (Περὶ τόπων τῶν κατ' ἀνθρώπων).

321. Tit Livij¹ (Titus Livius) – 2, 3, 7

- Livij, rimski zgodovinar iz avgustejskega obdobja, avtor monumentalnega zgodovinskega dela z naslovom *Od ustanovitve mesta (Ab urbe condita)* v 142 knjigah, v katerem je obdelal rimsko zgodovino od začetkov Rima do l. 9 pr. Kr.; ohranjene so knjige 1–10, 20–45, od preostalih pa izvlečki (*periochae* ali *epitomae*). Pisal je tudi filozofske spise, filozofske dialoge, navajajo tudi pismo sinu. – Livijevih citatov v Plinijevem delu ne najdemo; morda gre v 3. knjigi za Livijevega sina, ki naj bi napisal neko historično ali horografsko delo.

322. Tit Livij² sin (Titus Livius filius) – 5, 6

- gl. Livij¹.

323. Lizimah¹ (Lisimachus) – 28

- grški zdravnik s Kosa s preloma 2. in 1. stol. pr. Kr. V svojem delu, ki je obsegalo 20 knjig, je pojasnil težje razumljive besede iz Hipokratovih del, poleg tega pa je napisal polemično razpravo v 3 knjigah, v kateri je nastopil proti interpretacijam Hipokratovih del, katerih avtor-

ja sta bila pripadnik Herofilove šole Kidias in epikurejec Demetrij. Zaradi ukvarjanja s Hipokratovim opusom je dobil vzdevek hipokratejec (Ἱπποκράτειος). Čeprav nekateri domnevajo, da je Plinijev vir v 28. knjigi Lizimah farmacevt in pisec o poljedelstvu (gl. Lizimah²), je verjetnejši vir Lizimah s Kosa.

324. Lizimah² (*Lysimachus, qui de agri cultura scripsit*) – 8, 10, 14, 15, 17, 18

- grški farmacevt in pisec o poljedelstvu. Omenjajo ga Varon, Kolumela in Plinij.

325. Kasij Sever Longulan (*Cassius Severus Longulanus*) – 35

- Kasij Sever iz Longule (zato imenovan Longulan) je bil rimski govornik in politik iz avgustejskega obdobja, opozicionist in satirik, znan po svoji duhovitosti. Zaradi pikre zajedljivosti, s katero je nastopal proti nasprotnikom, je prišel v spor z oblastniki: cesar Avgust ga je izgnal na Kreto, Tiberij pa na otok Serif.

326. Lucilij (*Lucilius*) – 8

- rimski satirik iz 2. stol. pr. Kr., član Scipionovega kroga. Od njegovih po metrumih urejenih *Satir* (*Saturae*) v 30 knjigah se je ohranilo okoli 1400 fragmentov. Ti kažejo, da je bil zanj značilen zelo živ in razgiban jezikovni izraz, da je bil ne le dober opazovalec življenja in družbe, ampak tudi njun odločen in spreten kritik.

327. Tit Lukrecij (*Titus Lucretius*) – 10

- Tit Lukrecij Kar je bil rimski pesnik in filozof (98–ok. 55 pr. Kr.). Njegovo edino ohranjeno delo je pesnitev *O naravi sveta* (*De rerum natura*), v kateri je v heksametre preli Epikurov nauk o nastanku in obstoju sveta, vanj pa je vpletel številne teme o človeškem življenju, delovanju, čustvovanju in verovanju.

328. Emilij Macer¹ (*Aemilius Macer*) – 9, 10, 11, 17

- rimski pesnik iz 1. stol. pr. Kr., doma iz Verone, Vergilijev in Ovidijev prijatelj. Njegov opus obsega vsaj tri naslove: a) didaktično pesnitev *Nastanek ptic* (Ὀρνιθογονία) o preobrazbah ljudi v ptice, v kateri se je zgledoval po Bojosu oz. pesnici Bojo (gl. Bojo); b) didaktično pesnitev *O strupenih živalih* (Θηριακά), v kateri se je zgledoval po delu *O ranah ali ugrizih* (Περὶ βλητῶν ἢ δακέτων) grškega zdravnika in naravoslovca Sostrata (1. stol. pr. Kr.); c) (verjetno) botanično delo *O zdravih rastlinah* (*De herbis*).

329. Licinij Macer² (*Licinius Macer*) – 19, 21, 22, 28, 29, 30, 32

- = Licinij Kalv (gl. Licinij Kalv).

330. Magon (*Mago*) – 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- kartažanski pisec iz 2. stol. pr. Kr. Napisal je obsežen priročnik v 28 knjigah o plantažnem poljedelstvu in vseh drugih področjih kme-

tovanja in poljedelstva. Po porušenju Kartagine l. 146 pr. Kr. je senat ustanovil posebno komisijo pod vodstvom Decima Junija Silana, ki je poskrbela za prevod tega dela v latinščino, v grščino pa ga je v skrajšani obliki prevedel Kasij Dionizij (gl. Kasij Dionizij). Delo je zelo vplivalo na poznejše strokovne pisce; izvirnik se ni ohranil, prav tako pa tudi nobeden od prevodov.

331. Mamilij (*Mamilius*) – 11

- = Mamilij Sura (gl. Sura).

332. Manilij (*Manilius*) – 10

- rimski pisec iz 2./1. stol. pr. Kr. V danes izgubljenem delu (naslov ni znan) je pisal tudi o ptiču feniksu. Morda gre za Lucija Manilija, rimskega politika in pisca iz istega obdobja, avtorja epigramov, mitološke pesnitve o Latoni, dela z naslovom *Sveto pravo* (*Ius sacrum*), pripisujejo pa mu tudi potopis.

333. Markion iz Smirne (*Marcion Smyrnaeus*) – 28

- sicer neznani grški zdravnik, domnevno pisec učbenika o terapiji z naslovom *O učinku preprostih posegov* (Περὶ τῆς τῶν ἀπλῶν δυνάμεως).

334. Mars, pesnik (*Marsus poeta*) – 34

- Domicij Mars je bil rimski pesnik iz avgustejskega obdobja, Ovidijev prijatelj. Gojil je več zvrsti poezije (epika, elegija, epigram idr.); od njegovega opusa so se ohranili le skromni fragmenti. Znani naslovi so: *Trobelika* (*Cicuta*; zbirka zbadljivih in posmehljivih epigramov), *Amazonida* (= *Ep o Amazonkah*; *Amazonis*), *Pripovedke* (*Fabellae*), spis *O duhovitosti* (*De urbanitate*). Antični viri navajajo tudi zbirko pesmi v 9 knjigah (najbrž ljubezenskih in erotičnih); je tudi avtor Tibulovega epitafa.

335. Marzias iz Makedonije (*Marsyas Macedo*) – 12, 13

- imenovan tudi Marzias (ali Marsias) mlajši, iz Pele v Makedoniji, grški zgodovinar iz 4. stol. pr. Kr., brat ali polbrat Antigona Monoftalma in sodrug Aleksandra Velikega. Napisal je zgodovinsko delo *Makedonska zgodovina* (Μακεδονικά) v vsaj 10 knjigah (od začetka makedonskega kraljestva do Filipa II.) in delo *Aleksandrova zgodovina* (Τὰ περὶ Ἀλέξανδρον) v vsaj 5 knjigah (do l. 331 pr. Kr.); ohranjeni so le skromni fragmenti.

336. Mazurij¹ Sabin (*Masurius Sabinus*) – 7, 10, 14, 15, 16, 18, 21, 22, 28

- rimski pravnik iz 1. stol. po Kr. Bil je vodja pravne šole sabinijcev, ki jo je ustanovil sam, in avtor številnih del o civilnem pravu (odlomke in fragmente najdemo pri poznejših pravnih piscih). Ohranjeni naslovi del: *Civilno pravo* (*Ius civile*), *Fasti* (*Fasti*), *O krajah* (*De furtis*), [*Ko-*

mentar] k pretorskemu ediktu (*Ad edictum praetoris*), Pravni odgovori (*Responsa*), Prisedniška dolžnost (*Assessorium*), Spomini (*Memorialia*), Viteliju (*Ad Vitelium*), Zapiski o domorodcih (*Commentarii de indigenis*).

337. Mazurij² (Masurius) – 28

- = Mazurij¹.

338. Mecenat (Maecenas) – 9, 32, 37

- Gaj Cilnij Mecenat, rimski politik, pisec in literarni mecen iz 1. stol. pr. Kr., prijatelj, svetovalec in najožji sodelavec cesarja Avgusta ter pospeševalec pesništva, ki je okoli sebe zbral krog mladih obetavnih pesnikov (Vergilij, Horacij, Propertij). Njegova literarna dejavnost je bila omejena na zbirko dialogov o filozofskih temah, od katere so ohranjeni le fragmenti, in avtobiografijo, ki je v celoti izgubljena; znan je bil po zelo ocvetličnem in nabuhlem slogu. Ohranjeni so fragmenti del *Prometej* (*Prometheus*), *Simpozij* (*Symposion*), *Pesmi* (*Carmina*), izgubljena pa so *O svoji modi oblačenja* (*De cultu suo*), *Oktaviji* (*In Octaviam*) in *Dialogi* (*Dialogi*).

339. Medij (Medios) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- ugledni grški zdravnik iz 4./3. stol. pr. Kr., učenec Hrizipa iz Knidos, po materini strani Erazistratov stric. Zelo je slovel kot strokovnjak za anatomijo, enako kot njegov učitelj pa je zavračal puščanje krvi kot del terapije.

340. Megasten (Megasthenes) – 5, 6, 7

- grški geograf iz 4./3. stol. pr. Kr. Po naročilu kralja Selevka I. je okoli l. 300 pr. Kr. kot odposlanec potoval k indijskemu kralju Sandarakotu (Čandragupta I., ok. 320–298 pr. Kr., ustanovitelj indijske vladarske rodbine Maurja). O svojem odposlanstvu je napisal neohranjeno zgodovinsko delo o Indiji z naslovom *O Indiji* (Ἰνδική) v 4 knjigah s številnimi geografskimi, etnografskimi in stvarnimi podatki; ohranil se je samo (Diodorov) izvleček in tudi veliko fragmentov.

341. Pomponij Mela (Pomponius Mela) – 3, 4, 5, 6, 8, 12, 13, 21, 22

- rimski geograf iz 1. stol. po Kr., po rodu iz Hispanije. Okoli l. 43 po Kr. je napisal delo *Popis dežel* (*De chorographia*) v 3 knjigah, ki je najstarejše v celoti ohranjeno geografsko delo rimske književnosti. V njem je svet razdelil na hemisferi in na 5 geografskih pasov; v nasprotni smeri urnega kazalca je opisal vse tri celine in morja znotraj njih (Sredozemsko morje, Pont, Perzijski zaliv, Rdeče morje in Kaspijsko morje). V 1. knjigi podaja splošni opis dežel, v 2. knjigi opisuje Skitijo, Trakijo, Grčijo, Italijo, Galijo, Hispanijo in sredozemske otoke, v 3. knjigi pa nemeditransko Hispanijo in Galijo, Germanijo ter bolj odročne dele

znanega sveta (Britanija, zahod Afrike, Etiopija, Indija). Večinoma opisuje obalna območja in navaja le malo podatkov o notranjosti; zanimajo ga tudi etnografija (opisi navad in običajev), pokrajine, naravni pojavi, zgodovinsko pomembnejši dogodki in kraji. Delo je bilo najbrž namenjeno širokim množicam.

342. Melantij (*Melantius*) – 35

- domnevno iz Sikiona, grški slikar iz 4. stol. pr. Kr. Izhajal je iz sikionske slikarske šole. Bil je Apelov sodobnik in Pamfilov učenec, avtor dela o slikarstvu; Diogen Laertske navaja, da je delo nosilo naslov *O slikarstvu* (Περὶ ζωγραφικῆς).

343. Melet (*Meletus*) – 28

- grški zdravnik iz 1. stol. pr. Kr., avtor obsežnega neohranjenega dela o zdravlilih in zdravlilnih sredstvih.

344. Melis (*Melissus*) – 7, 9, 10, 11, 35

- Gaj Melis je bil rimski pesnik iz avgustejskega obdobja, Mecenatov osvobojenec, ki mu je Avgust zaupal vodenje knjižnice v Oktavijinem stebrišču (*porticus Octaviae*), avtor 150 knjig zabavnih anekdot (*Ineptiae*), ki so se delno ohranile v Makrobijevem delu *Saturnalijs* (ok. 400 po Kr.)

345. Menajhmos¹ (*Menaechmus*) – 4, 12, 13

- iz Sikiona, grški zgodovinar in antikvar iz 2. polovice 4. stol. pr. Kr., avtor antikvaričnih in zgodovinskih del. Antični viri navajajo naslove: *Zgodovina Sikiona* (Σικυωνικά; ohranjeni le skromni fragmenti); *Pitijski seznam* (Πυθικός; popis zmagovalcev na pitijskih igrah; delo je kmalu zasenčil Aristotel s svojimi seznamami); *Zgodovina obdobja Aleksandra Makedonskega* (Τὰ κατὰ τὸν Μακεδόνᾳ Ἀλέξανδρον; od dela ni nič ohranjenega); *O umetnikih* (Περὶ τεχνιτῶν; posvečal se je predvsem glasbenikom).

346. Menajhmos², ki je pisal o torevtiki (*Menaechmus, qui de toreutice scripsit*) – 33, 34

- grški ulivalec kipov iz neznanega obdobja. Napisal naj bi tudi strokovno delo o obdelavi kovin in torevtiki (*scripsit de sua arte*). V nekaterih izdajah najdemo ime Menander.

347. Menander¹ iz Herakleje (*Menander Heracleotes*) – 8, 11

- grški strokovni pisec o kmetovanju, ki ga poznamo samo po imenu. Omenjata ga tudi Varon in Kolumela.

348. Menander² iz Priene (*Menander Prienaeus*) – 8, 11

- grški strokovni pisec o kmetovanju, ki ga poznamo samo po imenu. Omenjata ga tudi Varon in Kolumela.

349. Menander³ (*Menander, qui βιόχρηστα scripsit*) – 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- Plinijevega vira Menandra, »ki je pisal o stvareh, potrebnih za življenje«, ni mogoče natančno določiti ali časovno umestiti. Po eni od domnev naj bi šlo za Menandra iz Herakleje, ki se omenja na epigrafskih napisih, česar pa ni mogoče dokazati.

350. Menander⁴ (*Menander*) – 30

- sicer neznani grški zdravnik, Plinijev vir.

351. Menander⁵, komediograf (*Menander comoedus*) – 31

- iz Kefizije v Atiki, največji pesnik nove komedije (νέα), Teofrastov učenec. Poznamo naslove več kot 100 komedij; v celoti se je ohranila samo ena komedija z naslovom *Čemernež* (Δύσκολος), od drugih pa daljši ali krajši odlomki (večino so jih našli na papirusih). Nekaj naslovov: *Brata* (Ἀδελφοί), *Dekle z Androsa* (Ἀνδρία), *Ščit* (Ἀσπίς), *Evnuh* (Εὐνοῦχος), *Tesalka* (Θηττάλη), *Kartažanček* (Καρχηδόνιος), *Prilizovalec* (Κόλαξ), *Košaronoska* (Κωνηφόρος), *Dekle s Samosa* (Σαμία), *Dekle iz Perinta* (Περινθία), *Sikionijec* (Σικυώνιος), *Vojaki* (Στρατιῶται), *Ogrlica* (Πλόκιον), *Krmarji* (Κυβερνήται), *Pijanost* (Μέθη) ...

352. Menekrat¹, pesnik (*Menecrates poeta*) – 8

- iz Efeza, grški didaktični pesnik iz 4./3 stol. pr. Kr. (330–270 pr. Kr.), učitelj Arata iz Solov. Poznamo dva naslova njegovih pesnitev: *Dela* (Ἔργα), v kateri se je zgledoval po Heziodovi pesnitvi *Dela in dnevi*, ter *Čebelarstvo* (Μελισσοουργικά).

353. Menekrat² (*Menecrates*) – 11

- = Menekrat¹.

354. Mesala¹ Korvin (*Messalla Corvinus*) – 9, 35

- Mark Valerij Mesala Korvin (64 pr. Kr.–13 po Kr.) je bil rimski vojskovodja, politik, pisec, govornik in mecen iz avgustejskega obdobja. Sam je pisal pesmi, napisal spomine, se ukvarjal s filološkimi študijami in prevajal grške govornike v latinščino; ohranjeni so le skopi fragmenti. *Dela: Avgustu* (*Ad Augustum*), *O Antonijevih kipih* (*De Antonii statuis*), *O določanju davka za Azijo* (*De vectigalium Asiae constitutione*), *Proti Antonijevemu pismu* (*Contra Antonii litteras*), *Proti Avfidiji* (*Contra Aufidiam*), *Za Liburnijo* (*Pro Liburnia*), *Za Pitodora* (*Pro Pythodoro*). Antični viri navajajo tudi bukolčne pesmi v grščini, prevode grških govornikov v latinščino, zgodovinske zapiske in slovnične spise.

355. Mesala² Ruf (*Messalla Rufus*) – 7, 34

- Mark Valerij Mesala Ruf Avgur je bil rimski politik in pisec iz 1. stol. pr. Kr., avgur l. 55 pr. Kr. (odtod njegov vzdevek) in konzul l. 53. V svojih delih se je ukvarjal z verskoprnimi vprašanji (delo *O ptičjegledjih*

oziroma *O avspicijih* (*De auspiciis*) in z družinskopravnimi problemi (delo *O rimskih družinah* (*De familiis Romanis*)).

356. Mesala³, govornik (*Mesala orator*) – **35**

- = Mesala Korvin (gl. Mesala¹).

357. Mesala⁴, stari (*Mesalla senex*) – **35**

- = Mesala Ruf (gl. Mesala²).

358. Meton (*Meton*) – **18**

- iz Aten, grški astronom in geometer iz 5. stol. pr. Kr.; menda je iz protesta proti sicilski odpravi Atencev hlinil norost in zažgal svojo hišo. Za uskladitev lunarnega in sončevega leta je predlagal, naj se v koledar redno vrivajo lunarni meseci (sedem na vsakih 19 let; t. i. metonski krog = 235 mesecev, od teh 110 s po 29 dnevi in 125 s po 30 dnevi, skupaj 6940 dni); s tem je zagotovil stalni sistem izračunavanja astronomskih opažanj, po katerem je vsakih 76 let prišlo do enodnevnega zamika. Sistem s točno kombinacijo sončevega in lunarnega leta je uvedel skupaj z Evktemonom (verjetno sta se oprla tudi na spoznanja babilonskih astronomov; skupaj sta izdelala tudi koledarske tabele in sončno uro). Pozneje ga je nadomestil Kalip s svojim kalipskim sistemom (gl. Kalip), ki sta ga uporabljala tudi Hiparh in Ptolemaj. 28. junija 432 pr. Kr. je določil poletni sončni obrat ob 11.27; pri tem je upošteval opažanja metojka Fajneja.

359. Metrodor¹ (*Metrodorus*) – **4, 5, 6, 37**

- = Metrodor iz Skepse (gl. Metrodor²).

360. Metrodor² iz Skepse (*Metrodorus Scepsius*) – **3, 7, 28, 34**

- grški filozof, govornik in retor iz 2. stol. pr. Kr., učitelj filozofije in zgodovinar, potopisec in naravoslovec, Karneadov učenec. Učil je na Rodosu in v Rimu. Antični viri ga omenjajo kot pisca del: *O Tigranu* (Τὰ περὶ Τιγράνην), *O zgodovini* (Περὶ ἱστορίας), *Aleksander ali O tem, da imajo nerazumne živali razum* (Ἀλέξανδρος ἢ Περὶ τοῦ λόγον ἔχειν τὰ ἄλογα ζῷα), *O navadah živali* (Περὶ συνηθείας), *O telovadbii* (Περὶ ἀλειπτικῆς).

361. Metrodor³, ki je pisal o arhitekturi (*Metrodorus, qui de architectonice scripsit*) – **35**

- grški slikar in filozof iz 2. stol. pr. Kr. Leta 168 pr. Kr. je spremljal Lucija Emilija Pavla iz Aten v Rim, da bi bil vzgojitelj njegovih otrok in da bi kot slikar proslavil Pavlov triumf. Kot navaja Plinij, je očitno napisal tudi delo o arhitekturi.

362. Metrodor⁴ (*Metrodorus*) – **20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27**

- grški zdravnik, domnevno iz 1. stol. pr. Kr., avtor *Izvlačka iz nauka o zdravih zeliščih* (Ἐπιτομὴ ῥιζοτομουμένων (*Epitome rhizotomum*)).

menon)). Morda je šlo za izvleček njegovega lastnega, obsežnejšega dela o tej tematiki ali pa dela katerega od drugih piscev (Diokles, Kasij Dionizij, Mikion).

363. Mikion (*Micion*) – 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27

- grški zdravnik, ki je živel in deloval ok. l. 100 pr. Kr., avtor neohranjenega dela o zdravilnih zeliščih z naslovom *Nauk o zdravilnih zeliščih* (Ῥιζοτομούμενα ali Περὶ Ῥιζοτομικῶν). Nanj se je pri svojem delu opiral Kratevas; več o njem ni znanega.

364. Mirzil (*Myrsilus*) – 4, 5

- iz Metimne na Lezbosu, grški zgodovinar iz 3. stol. pr. Kr. Napisal je delo o zgodovini svojega otoka z naslovom *Zgodovina Lezbosa* (Λεσβιακά) in zbirko nenavadnih zgodb z naslovom *Neverjetne zgodbe* (Ἱστορικὰ παράδοξα). Dela so izgubljena, ohranili so se samo fragmenti.

365. Mitridat (*Mitridates*) – 37

- Mitridat VI. Evpator, šesti kralj pontskega kraljestva na južni obali Črnega morja, je vladal v letih 120–63 pr. Kr. Z Rimljani je bil v nenehnih sporih, ker je ogrožal Rimljanom naklonjena ali podvržena klientska kraljestva v Aziji (današnja Mala Azija). Z Rimom se je spopadel v treh t. i. mitridatskih vojnah, po spopadih s Sulo, Lucijem Mureno, Lukulom in Pompejem pa je bil poražen, zato je naredil samomor. Zelo se je zanimal za rastline in zelišča, iz njih pridobljena zdravila in strupe ter tudi za kamnine; o tem je tudi pisal. Njegovo literarno zapuščino je obdelal Pompejev osvobojenec Pompej Lenaj (gl. Pompej Lenaj). Mitridat je zato, da bi se izognil morebitnim poskusom zastrupitve, redno užival majhne doze strupov in protistrupe; ko se je hotel po porazu zastrupiti, je bil že tako imun, da strup nanj ni več učinkoval, zato ga je moral neki suženj zabosti.

366. Mnazeas (*Mnaseas*) – 37

- iz Pater ali iz Patare v Likiji, grški popotnik, geograf in potopisec iz 3. stol. pr. Kr., verjetno Eratostenov učenec. Napisal je geografsko-mitološko-paradoksografsko delo, ki ga antični viri naslavljajo kot *Vodiči* oz. *Opisi* (Περὶ ἡγήσεις) in tudi *Obplutje* oz. *Plovba ob obalah* (Περὶ πλους). Obsegalo je več knjig, razdeljeno pa je bilo na tri dele: 1. *Evropa* ali *O Evropi* (Εὐρώπη ali Περὶ Εὐρώπης ali Εὐρωπιακά); 2. *O Aziji* (Περὶ Ἀσίας); 3. *O Libiji* (= Afriki) (Περὶ Λιβύης). V njem je po geografskem zaporedju popisoval geografske, mitografske in paradoksografske posebnosti dežel. Je tudi pisec dela *O prerokbah* (Περὶ χρησμῶν), od katerega se je ohranilo nekaj fragmentov.

- 367. Mnezid¹**, zdravnik (*Mnesides medicus*) – 12, 13, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27
- grški zdravnik in farmakolog. Datacija ni znana. Njegov opus je izgubljen; omenja ga samo Plinij.
- 368. Mnezid²** (*Mnesides*) – 33, 34, 35
- = zdravnik Mnezid (gl. Mnezid¹).
- 369. Mnezigejton** (*Mnesigeitonos*) – 7
- grški pisec, verjetno iz helenističnega obdobja. Nekega Mnezigejtona omenja Plutarh (*Grška vprašanja* 19, 295 F); ali je istoveten s piscem, ki je bil Plinijev vir, ni znano.
- 370. Mnezitej¹**, ki je pisal o venci (*Mnesitheus, qui de coronis scripsit*) – 21, 22
- iz Aten, grški zdravnik iz 4. stol. pr. Kr. (ok. 350 pr. Kr.), priznan strokovnjak za dietetiko; veljal je za dogmatika. Njegovo najpomembnejše delo je imelo naslov *O prehrani* (Περὶ τῶν ἐδεσμάτων ali Περὶ ἐδεστών); po poročilih antičnih virov naj bi napisal tudi poseben spis z naslovom *O prehrani otroka* (Περὶ παιδίου τροφῆς) oziroma *Prehrana dojenčkov* (Νηπιοτροφικός) s podnaslovom *Pismo Likisku* (Ἐπιστολὴ πρὸς Λυκίσκον). Poleg dietetike se je ukvarjal še z drugimi področji medicine; med drugim je – o tem poroča Plinij – napisal spis *O venci* (*De coronis*). Od njegovega opusa so ohranjeni samo skromni fragmenti.
- 371. Mnezitej²** (*Mnesitheus medicus*) – 23, 24, 25, 26, 27
- = Mnezitej¹.
- 372. Mucijan** (*Mucianus*) – 31, 33, 35, 36
- Gaj Licinij Kras Mucijan je bil rimski politik, učenjak in starinoslovec iz 1. stol. pr. Kr., trikrat konzul. Med drugim je bil upravitelj Likije in Pamfilije in pod Neronom upravitelj Sirije. Pozneje se je spoprijateljil z Vespazijanom, mu pomagal priti na oblast in postal njegov spremljevalec, pomočnik in svetovalec. Po umiku iz javnega življenja se je posvetil starinoslovju. Napisal je neohranjeno popotno paradoksografsko delo o vsakovrstnih nenavadnostih (geografska *mirabilia* in *admiranda*), zlasti o vzhodu, v katerem je zbral veliko veliko naravoslovnih in geografskih podatkov. Bil je tudi dober govornik. Med njegovimi deli se omenjajo še zbirka govorov iz republikanskega obdobja, zbirka *Dokumenti* (*Acta*; 11 knjig) in *Pisma* (*Epistulae*; 3 knjige).
- 373. Muzaj** (*Musaeus*) – 21, 22, 23, 24, 25, 26
- bajeslovni grški pesnik, Orfejev učenec, menda po rodu iz Trakije. Pod njegovim imenom so se ohranile številne himne in prerokbe ter pesnitev o nastanku bogov *Teogonija* (*Nastanek bogov*; Θεογονία). Njegova dela naj bi izdal njegov sin Evmolp, prerokbe pa je v času tirana

Pejzistrata uredil Atenec Onomakrit, ki je menda dodal lažno prerokbo in napisal nekatere od Muzaju pripisanih pesmi.

374. Neant (Neanthes) – 8

- iz Kizika, grški zgodovinar iz 3. stol. pr. Kr. Poleg številnih zgodovinskih del (*Grška zgodovina* (Ἑλληνικά), *O Atalih* (Περὶ Ἀττάλων) idr.) je objavil tudi delo *O slavnih možeh* (Περὶ εὐδόξων ἀνδρῶν; ohranjeni so le skromni fragmenti). V nekaterih izdajah najdemo različico avtorjevega imena Evant.

375. Nearh (Nearchus) – 6, 12, 13

- s Krete, spremljevalec Aleksandra Velikega. Leta 326 pr. Kr. je povečeval ladjevju, ki se je odpravilo na pot po Hidaspu, Akezinu in Indu, in l. 325 pomorski odpravi od ustja Inda do Perzijskega zaliva in ustja Evfrata, da bi odkril pomorsko pot iz Indije v Perzijo. O teh odpravah je napisal tudi delo, v katerem je zbral veliko podatkov in poročil o živalstvu, rastlinstvu, podnebjju in etnografiji (viri navajajo različne naslove: *Obplutje* (Περὶ πλοῦς), *Plovba ob obali* (Παράπλους) in *Plovba po reki navzgor* (Ἀνάπλους)); od dela, ki sta ga uporabljala tudi Arijan in Strabon, se je ohranilo nekaj fragmentov.

376. Neheps (Nechepsus) – 2, 7

- tudi Nehepsos ali Nehepso; gl. Petozirid.

377. Neoptolem, ki je pisal o čebelarstvu (Neoptolemus, qui μελιττουργικά) – 11

- sicer neznani rimski pisec o čebelarstvu (μελιττουργικά).

378. Kornelij Nepot (Cornelius Nepos) – 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 16, 17, 33, 34, 35, 36

- Kornelij Nepot je bil rimski zgodovinar in biograf iz 1. stol. pr. Kr. (ok. 100–ok. 25 pr. Kr.). Njegov opus obsega dela: a) monografija o Katonu Starejšem; b) *O slavnih možeh* (*De viris illustribus*) v vsaj 16 knjigah, v katerih je po skupinah obdelal znamenite moške antike (kralji, vojskovodje, pesniki, govorniki, zgodovinarji, slovničarji), ohranilo se je 23 življenjepisov nerimskih vojskovodij, od rimskih pa življenjepis Katona Starejšega (predelana različica že prej objavljene monografije o Katonu) in Atika; c) *Primeri* (*Exempla* ali *Exemplorum libri*) v 5 knjigah, v katerih je zbral primere nenavadnih in čudežnih naravnih in zgodovinskih pojavov; d) *Kronika* (*Chronica*), splošna zgodovina v 3 knjigah, ki jo je začel z mitološko Saturnovo dobo; e) Življenjepis Marka Tulija Cicerona (*Vita M. Tullii Ciceronis*). Pisal je tudi pesmi.

379. Sekstij Niger (Sextius Niger) – 14, 15, 16

- Kvint Sekstij Niger, rimski zdravnik iz 1. stol. pr. Kr. in prijatelj zdravnika Julija Basa, je bil pripadnik asklepiadske medicinske šole.

Njegovo delo so zelo cenili Galen, Dioskurid in Plinij. V grščini je napisal danes izgubljeno delo *O zdravilni snovi* (Περὶ ὕλης ἰατρικῆς); pri svojem delu se je opiral na Teofrasta, Diokla iz Karista, Filistiona iz Lokrov, Erazistratovega učitelja Hrizipa, toksikologa Apolodora in Heraklida iz Tarenta. Kot vir sta ga uporabljala Plinij in Dioskurid.

- 380. Sekstij Niger²** (*Sextius Niger, qui graece de medicina scripsit*) – **12, 13, 33, 34**

- = Sekstij Niger¹.

- 381. Sekstij Niger³** (*Sextius Niger, qui graece scripsit*) – **20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32**

- = Sekstij Niger¹.

- 382. Trebij Niger⁴** (*Trebius Niger*) – **8, 9, 32**

- rimski pisec, eden od spremljevalcev Lucija Lukula, prokonzula v Betiški Hispaniji l. 150 pr. Kr., avtor dela o naravoslovju. Od njegovega opusa so se ohranili le skromni fragmenti. Obstaja dvom, ali je pisec Trebij Niger istoveten z Lukulovim spremljevalcem; nekateri menijo, da gre za pisca iz cesarskega obdobja in da sta to dve različni osebi.

- 383. Nigidij Figul** (*Nigidius Figulus*) – **6, 7, 8, 9, 10, 11, 16, 29, 30**

- Publij Nigidij Figul, rimski politik, naravoslovec, učenjak in filozof (novopitagorejec) iz 1. stol. pr. Kr., Ciceronov prijatelj in Pompejev podpornik, je umrl v izgnanstvu l. 45 pr. Kr. Objavljal je dela z različnih področij: a) slovnica: obsežno delo *Slovnčni zapiski* (*Commentarii grammatici*); b) teologija: *O bogovih* (*De diis*; 19 ali 20 knjig); c) naravoslovje: *O naravi ljudi* (*De hominum natura*); *O živih bitjih* (*De animalibus*); č) astrologija, meteorologija, astronomija: *O vetru* (*De vento*); *Nebesna krogla* (*Sphaera*; v dveh delih: *Grška nebesna krogla* ali *Grško nebo* (*Sphaera Graecanica*) in *Barbarska nebesna krogla* ali *Barbarsko nebo* (*Sphaera barbarica*); opis ozvezdij, zgodbe in miti o zvezdah, pomen konstelacij za horoskop); d) prerokovanje: *O drobovju* (*De extis*); *O zasebnem ptičjegledju* (*De augurio privato*); o prerokovanju iz leta ptic zasebnikom); *O sanjah* (*De somniis*); e) izgubljena dela: *O gestikulaciji* (*De gestu*); *O deželah* (*De terris*); *Pomen grmenja po dnevih* (Ἐφήμερος βροντοσκοπία). Menda je prevedel tudi etruščanski brontoskopski koledar. Njegov opus je izgubljen; ohranjeni so samo fragmenti pri poznejših piscih.

- 384. Nikander¹** (*Nicander*) – **8, 10, 11, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 31, 32, 36, 37**

- iz Kolofona, helenistični didaktični pesnik in avtor strokovnih priročnikov, je živel v 2. stol. pr. Kr. Od njegovega obsežnega opusa sta se ohranili le dve deli, ki nas pobliže seznanita tudi z njegovim pesni-

štvom: didaktična pesnitev *Zdravila proti pikom strupenih živali* (ali *Strupene živali* ali *Živali s strupenim pikom*) (Θηριακά) v 958 heksametrih in *Protistrupi* (Ἀλεξιφάρμακα) v 630 heksametrih. Obe deli razkrivata, da je bil Nikander tipičen učeni helenistični pesnik, ki ga je bolj kot strokovnost zanimala pesniška oblika. V *Palatinski antologiji* se je ohranilo tudi nekaj epigramov pod njegovim imenom. Naslovi njegovih neohranjenih del: zbirka *Glose* (Γλῶσσαι) (vsaj 3 knjige); *Zgodovina Ajtolije* (Αἰτωλικά); *Georgike* (Γεωργικά; 2 knjigi); *Preobrazbe* (Ἑτεροποιούμενα; vsaj 4 knjige); *Evropija* ali *Evropa* ali *Evropeja* (Εὐρωπία ali Εὐρώπη ali Εὐρώπεια; vsaj 5 knjig); *Tebanska zgodovina* (Θηβαϊκά; vsaj 3 knjige); *Zbir postopkov za zdravljenje* (Ἰάσεων συναγωγή); *Kimerijci* (Κιμμέριου); *Zgodovina Kolofona* (Κολοφωνιακά; vsaj 6 knjig); *Lov [s psi]* (Κυνηγετικά; v delu je pisal tudi o izvoru pasjih pasem); *Čebelarstvo* (Μελισσοουργικά); *O kamnih* (Λιθικά); *Zgodovina Ojte* (Οἰταικά; vsaj 2 knjigi); *Pesnitev o kačah* (Ὀφιακά; menda o mitih, povezanih s kačami); *O vseh preročiščih* (Περὶ χρηστηρίων πάντων; 3 knjige); *O pesnikih* (Περὶ ποιητῶν); *Prognostika v epski obliki* (Προγνωστικά δι' ἐπῶν); *Sicilija* (Σικελία; vsaj 8 knjig).

385. Nikander², zdravnik (Nicander medicus) – 29, 30

- = Nikander¹ (že antični viri govorijo o njem kot zdravniku, na primer leksikograf Suda).

386. Nikerat (Niceratus) – 31

- grški zdravnik iz obdobja okoli Kristusovega rojstva, učenec Asklepiada iz Bitinije, priznan farmakolog. V duhu asklepiadejske tradicije je napisal delo z naslovom *O zdravilni snovi* (Περὶ ὕλης ἱατρικῆς), v katerem je zbral številne recepte proti vsakovrstnim tegobam.

387. Nikias (Nicias) – 37

- grški pisec, ki ga Plinij omenja kot svoj vir. Kot navaja Plinij, naj bi po njegovi teoriji jantar nastal iz soka sončnih žarkov. Istovetnost tu omenjenega Nikija ostaja nejasna.

388. Nikobul (Nicobulus) – 12, 13

- = *Nicobule* Nikobula; grška pisateljica oziroma psevdonim za avtorja pamfleta na Aleksandra Velikega. Nikobulo oz. Nikobula povzema Atenaj, ko navaja (*Gostija sofistov* 10, 44 p. 434 C; 12, 53 p. 537 C), da je Aleksander na zadnji gostiji umrl zaradi nezmernege popivanja. Pamflet datirajo v čas Aleksandra, ohranjeni so le skopi fragmenti.

389. Nimfodor (Nymphodorus) – 3, 5, 7, 33, 34, 35

- iz Sirakuz, grški pisec (paradoksograf) iz 4./3. stol. pr. Kr. Bil je avtor predvsem geografskih del, v katera je vključeval številne neverjetne

posebnosti. Njegov opus je obsegal dela: a) *Plovbe ob obali* ali *Obplutja obal* (Περὶ πλοῦ), katerega del je bil opis obale (Male) Azije z naslovom *Obplutje Azije* oz. *Plovba okoli Azije* (Περὶ πλοῦς Ἀσίας); b) *O zanimivostih Sicilije* (Περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ θαυμαζομένων); c) *Barbarski običaji* (Νόμιμα βαρβάρικα; Nimfodorovo avtorstvo je vprašljivo).

390. Ofilij, zdravnik (Ofilius medicus) – 28

- sicer neznani, najbrž rimski pisec o medicini iz neznanega obdobja, Plinijev vir. Plinij citira njegovo priporočilo o uporabi pljunka proti kačam (NH 28, 38).

391. Ofion (Ophion) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- sicer neznani grški zdravnik, domnevno iz 3. stol. pr. Kr., Plinijev vir. Plinij ga citira dvakrat (NH 20, 34 in 22, 80).

392. Ojnopid (Oenopides) – 18

- grški matematik in astronom iz 5. stol. pr. Kr. Menda je odkril nagib ekliptike in v Olimpiji postavil koledar; njegov sistem je temeljil na ciklusu, ki je obsegal 59 let (t. i. veliko leto), in dolžini leta 365 dni in 22/59 dneva. Raziskoval je tudi vzrok Nilovega poplavljanja. Od njegovega opusa so ohranjeni le drobci, ukvarjal pa se je z različnimi področji znanosti: kozmologijo, astronomijo, matematiko in (fizično) geografijo. V njegovem nauku so opazni vplivi pitagorejske misli.

393. Olimpiada¹ iz Teb (Olympias Thebana) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- grška pisateljica o medicini, domnevno iz 1. stol. pr. Kr. Delovala je kot babica, svoje izkušnje in dognanja pa je zbrala v delu, ki je obravnavalo ginekologijo in porodništvo (ženske težave, sredstva za splav, sredstva proti neplodnosti ipd.). Kot vir sta jo uporabljala vsaj Plinij in Dioskurid.

394. Olimpiada² iz Teb, zdravnica (Olympias Thebana medica) – 28

- = Olimpiada¹.

395. Olimpik (Olympicus) – 37

- grški pisec, avtor dela o kamninah z naslovom *O kamnih* (Περὶ λίθων). Enačijo ga z zdravnikom Olimpikom iz Mileta, učiteljem Apolonija s Cipra, ki je sodil med privrženice metodične medicinske šole; ni nemogoče, da bi se zdravnik ukvarjal tudi s kamninami, vendar verjetno ne gre za eno in isto osebo, ker je omenjeni zdravnik nekoliko mlajši (živel je okoli 100 po Kr.), medtem ko naj bi tukaj omenjeni Olimpik deloval v začetku vladavine cesarja Vespazijana.

396. Olimpiodor (Olympiodorus) – 12, 13

- malo znani grški zgodovinar iz neznanega obdobja, avtor zgodovinskega dela o Aleksandru Velikem (naslova ne poznamo). Omenja ga samo Plinij.

397. Onezikrit (*Onesicritus*) – 2, 6, 7, 10, 12, 13, 14, 15

- iz Astipalaje, grški pomorščak iz 4. stol. pr. Kr., učenec kinika Diogena; sodeloval je na Aleksandrovem pohodu v Indijo, sprva kot tolmač in krmar kraljeve ladje, in pozneje na Nearhovi pomorski odpravi. Kot očividec in živa priča teh dogodkov je napisal precej natančno, a tudi s kiniško mislijo prežeto biografsko delo o Aleksandrovem življenju z naslovom *Kako je bil vzgojen Aleksander* (Πῶς Ἀλέξανδρος ἡχθῆ). Od dela, ki je bilo vir za številne poznejše Aleksandrove zgodovinarje, se je ohranilo nekaj skromnih fragmentov.

398. Opij (*Oppius*) – 11

- Rimski vitez Gaj Opij je bil v letih 54–44 pr. Kr. eden najpomembnejših in najzaupnejših spremljevalcev Julija Cezarja. Menda je bil avtor biografije Scipiona Afričana starejšega (*Vita prioris Africani*) in Cezarja (*Vita Caesaris*), po kateri je posegal Plutarh, pamfleta proti Cezarjevemu morilcu Kasiju z naslovom *Kasijev življenjepis* (*Vita Cassii*), pripisovali pa so mu tudi avtorstvo zgodovinskega dela *Aleksandrinska vojna* (*Bellum Alexandrinum*).

399. Orfej¹ (*Orpheus*) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30

- mitični predhomerski pevec in igralec na liro iz obdobja pred trojansko vojno. Za njegovo domovino velja Trakija, njegovo ime pa je povezano s številnimi miti. Pripisovali so mu avtorstvo več teogonističnih in kozmogonističnih pesnitev, povezanih z misteriji (o očiščevanju in posvetitvah), pa tudi skrivno obredje misterijev so menda izvajali po navodilih Orfejevih in Muzajevih knjig, ki so bile Pliniju v Rimu najbrž na voljo v različnih predelavah. Na pesmih, pripisanih Orfeju, je temeljilo tudi gibanje, ki ga po njem imenujemo orfizem.

400. Orfej², ki je pisal o stvareh s posebnimi lastnostmi (*Orpheus, qui de ἰδιόφυῳ scripsit*) – 28

- = Orfej¹.

401. Oros (*Orus*) – 29, 30, 37

- sicer neznani kralj Asirijcev. Plinij ga omenja kot iznajditelja sredstva proti pijanosti, v 37. knjigi (§ 138) pa navaja, da je predlagal uporabo žganega in zmletega kamna iritida proti ihnevmonovim ugrizom. Ime je morda psevdonom.

402. Ovidij (*Ovidius*) – 18, 29, 31, 32

- rimski pesnik avgustejskega obdobja iz Sulmone (43 pr. Kr.–17 po Kr.), izjemno plodovit ustvarjalec. Leta 8 pr. Kr. ga je cesar Avgust izgnal v Tome ob Pontu, kjer je tudi umrl. Ohranjena dela: *Ljubezni* (*Amores*) v 5 knjigah; *Heroide* (*Heroides*); *Umetnost ljubezni* (*Ars amatoria*) v 3 knjigah; *Zdravila za ljubezen* (*Remedia amoris*); *Nega ženske-*

ga obraza (*Medicamina faciei femineae*); *Metamorfoze* (*Metamorphoses* ali *Metamorphoseon libri*) v 15 knjigah; *Žalostinke* (*Tristia*) v 5 knjigah; *Pisma iz Ponta* (*Epistulae ex Ponto*) v 4 knjigah; *Ibis* (*Ibis*). Med Ovidijevimi deli so Plinijev najverjetnejši vir poleg *Metamorfoz* Ovidijeve *Fasti* (oz. *Koledar*); s tem delom, ki ga je končal v izgnanstvu, se je najtesneje vključil v Avgustov program kulturne prenoje Rima, v njem pa je po zgledu Aratove pesnitve *Pojavi* (*Φαινόμενα*) in Kalimahovega dela *Vzroki* (*Αιτίαι*) preučil in pojasnil rimski koledar, praznike v njem in z njimi povezane obrede ter njihov izvor. Izgubljena dela: tragedija *Medeja* (*Medea*); *O ribolovu* (*Halieutica*); *Oreh* (*Nux*); *Liviji v tolažbo* (*Consolatio ad Liviam*).

403. Palajfat (*Palaephatus*) – 29

- grški pisec iz 4. stol. pr. Kr., po rodu iz Egipta ali iz Aten; morda gre za psevdonom. Pod njegovim imenom sta se ohranila dva naslova. V svojem najodmevnejšem delu *O neverjetnih zgodbah* (*Περὶ ἀπίστων*; viri navajajo različno število knjig, od 1 do 5) je skušal racionalno pojasniti mitične zgodbe in odkriti njihovo pravo ozadje, ki sta ga zabrisala in popačila tradicija in zlasti pesništvo. Rekonstrukcija dela *O Troadi* (*Τρωϊκά*), ki je izšlo v vsaj 7 knjigah, zaradi premalo ohranjenega besedila ni mogoča. Leksikograf Suda navaja še pet njegovih del: *Egiptovska teologija* (*Αἰγυπτιακὴ θεολογία*), *Razrešitve mitičnih zgodb* ali *Razrešitve vprašanj, povezanih z miti* (*Λύσεις τῶν μυθικῶς εἰρημένων*), *Ena knjiga mitičnih zgodb* (*Μυθικῶν βιβλίον α'*), *Uvod k Simonidu* (*Ἔργοι εἰς Σιμωνίδην*) in avtobiografija (naslov se ni ohranil). Palajfat je zelo vplival na pisce bizantinskega obdobja.

404. Panajtij (*Panaetius*) – 5, 6

- z Rodosa, grški filozof iz 2. stol. pr. Kr. (ok. 185–ok. 110), učenec Kratesa iz Malosa in učitelj Pozejdonija iz Apameje. Je najpomembnejši predstavnik srednje stoe, katere vodstvo je prevzel l. 129; prišel je tudi v Rim, kjer se je spoprijateljil s Scipionom mlajšim in ga v letih 140–139 pr. Kr. spremljal na njegovem potovanju po vzhodnem Sredozemlju. Kritično se je ukvarjal s stoiškim naukom (kozmogija, spoznavna teorija, etika, psihologija), bil pa je tudi bolj kot drugi stoiki odprt za Platonove in Aristotelove nazore. Vplival je tudi na Cicerona. Viri navajajo naslednja njegova dela: *O dolžnostih* (*Περὶ τοῦ καθήκοντος*), *O državi* (*Περὶ πολιτείας*), *O duševnem miru* (*Περὶ εὐθυμίας*), *O filozofskih šolah* ali *O Sokratu in sokratikih* (*Περὶ Σωκράτους καὶ τῶν Σωκρατικῶν*), *O previdnosti* (*Περὶ προνοίας*).

405. Parmenisk (*Parmeniscus*) – 18

- iz Aleksandrije, grški slovničar (ok. 100 pr. Kr.), učenec Aristarha s

Samotrake. Kot učenjak se je ukvarjal s Homerjem in Evripidom, pa tudi z mitološkimi, geografskimi in astronomskimi vprašanji. Njegovo znanje astronomije je temeljilo na didaktični pesnitvi *Pojavi* (Φαινόμενα) naravoslovca Kleostrata s Teneda (6. stol. pr. Kr.), ki ga poznamo samo po Parmenisku. Kot slovničar je sodil med analogiste. Njegovo edino ohranjeno delo ima naslov *Proti Kratesu* (Πρὸς Κράτην), v katerem je menda obravnaval homerska vprašanja ter polemiziral s Kratesom iz Malosa in pergamonsko gramatično šolo.

406. Patrokles (Patrocles) – 6

- grški potopisec in vojskovodja iz 3. stol. pr. Kr., predstojnik kraljevega arhiva v Babilonu. Kot poveljnik ladjevja kraljev Selevka I. in Antioha I. je l. 285 in 282 pr. Kr. prispel do Kaspijskega jezera in do ustja neke reke, domnevno Oksosa (= Amu Darja); o tem je napisal tudi delo, ki je izgubljeno, ohranjenih je le nekaj fragmentov.

407. Pavlin (Paulinus) – 5

- gl. Svetonij.

408. Pazitel¹, ki je pisal o znamenitih umetninah (Pasiteles, qui de mirabilibus operibus scripsit) – 33, 34

- grški kipar in priznan torevt iz južne Italije (1. stol. pr. Kr.), od l. 89 rimski državljani. Napisal je danes izgubljeno delo o najpomembnejših umetniških mojstrovinah z naslovom *O znamenitih umetninah po vsem [poseljenem] svetu* (Περὶ ἐνδόξων κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην) v 5 knjigah.

409. Pazitel² (Pasiteles) – 35, 36

- = Pazitel¹.

410. Pelops (Pelops) – 31, 32

- grški zdravnik, Plinijev vir. Natančnejša določitev ni mogoča; morda gre za prednika istoimenskega zdravnika, ki je bil Galenov učitelj v Smirni.

411. Petoziris (Petosiris) – 2, 7

- tudi Petozirid. Skupaj s Nehepsom (tudi Nehepsos ali Nehepso) sta najbrž izmišljeni imeni, ki sta postali običajni naslov anonimnega grškega astrološkega priročnika, nastalega med letoma 150 in 120 pr. Kr. (Nehepso je predstavljen kot kralj, Petoziris kot svečenik). V njem so bili v mistično-religiozni preobleki predstavljeni različni nauki astrološkega sistema: gibanje planetov, njihov vpliv na usodo ljudi, napovedovanje usode iz položaja in gibanja zvezd. – Obstaja tudi zgodovinska oseba Petoziris (s pravim imenom Ankhefenkhons), ki je bil veliki duhovnik v Thotu pri Hermopolisu; živel je v 2. polovici 4. stol. pr. Kr.

412. Petrih (Petrichus) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- grški pisec iz (domnevno) 2. stol. pr. Kr., avtor pesnitve *O kačah* (Ὀφιακά ali Ὀφιακόν). Plinij ga citira dvakrat, bil pa je tudi Nikandrov in Mikionov vir.

413. Petronij (Petronius) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- rimski farmakolog iz 1. stol. po Kr., pripadnik asklepiadejske šole, avtor dela o farmakologiji z naslovom *Medicinska snov* (lat. *Materia medica*, v grških virih Ὑλικά). Domneva se, da je napisal tudi posebno delo o sestavljenih zdravilih. Ohranjeni fragmenti so tako skopi, da si ne moremo ustvariti vtisa o njegovem nauku. Ker so ga antični viri navajali skupaj s farmakologom Diodotom, ga najbrž Plinij pomotoma navaja kot Petronija Diodota (gl. tudi Diodot).

414. Fabij Piktör ([Q.] Fabius Pictor) – 10, 14, 15

- rimski politik in zgodovinar iz 3. stol. pr. Kr., udeleženec 2. punske vojne. Kot prvi Rimljan je popisal rimsko zgodovino, pisano v grščini, v kateri je opisoval obdobje od ustanovitve Rima (po njegovem štetju l. 747 pr. Kr.) do 2. punske vojne; delo je bilo pomemben zgodovinski vir za poznejše pisce. Latinsko delo z naslovom *Anali (Annales)* iz 2. stol. pr. Kr. je bilo morda prevod Piktörjevega originala, ki se je ohranilo le v skromnih fragmentih.

415. Pirander (Pyrrander) – 5

- grški pisec (najbrž zgodovinar ali geograf) iz neznanega obdobja. Natančna določitev ni mogoča.

416. Pitagora (Pythagora) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- grški učenjak, filozof, mistik, teolog, kozmolog in matematik s Samosa (rojen ok. 580/570 pr. Kr.). Okoli l. 530 pr. Kr. se je izselil v mesto Kroton v Veliki Grčiji (južna Italija); tu je ustanovil svojo šolo, nekakšno komuno, ki je združevala moške in ženske. Proti koncu 6. stol. je bil skupaj s privrženci izgnan, zato se je zatekel v mesto Metapont, kjer je pozneje tudi umrl. Sam ni zapustil nobenega dela, se je pa ukvarjal z matematiko in teorijo glasbe. Plinij je najbrž uporabljal kak sekundarni vir, ki je opisoval Pitagorov nauk, ali pa katero od nepristnih del, ki so jih pripisovali Pitagori ali njegovim učencem.

417. Pitagorejci (Pythagoraei) – 2

- Pitagorovi učenci (gl. Pitagora).

418. Piteas (Pytheas) – 2, 4, 37

- iz Masilije, grški pomorščak in geograf iz 4. stol. pr. Kr. Leta 325 pr. Kr. se je odpravil na raziskovalno odpravo v severno Evropo, na kateri je prepotoval obale Hispanije, Galije, prišel v Britanijo, menda celo do otoka Tule in do reke Vistule, svoja opažanja in dogodivščine pa je

popisal v delu z naslovom *O Oceanu* (Τὰ περὶ ὠκεανοῦ ali samo Περὶ ὠκεανοῦ). Njegovi sodobniki so delo šteli za izmišljotino.

419. Lucij Pizon (*Lucius Piso*) – 2, 3, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 28, 29, 33, 34, 36

- Lucij Kalpurnij Pizon Frugi je bil rimski zgodovinar iz 2. stol. pr. Kr., konzul l. 133 in cenzor l. 120 pr. Kr. V danes le fragmentarno ohranjenem delu *Anali* (*Annales*) je popisal rimsko zgodovino od Eneja do konca 3. punske vojne (l. 146 pr. Kr.).

420. Makcij Plavt¹ (*Maccius Plautus*) – 14, 15, 19

- Tit Makcij Plavt (ok. 250–184 pr. Kr.), znameniti rimski komediograf iz Sarsine. Od njegovega opusa je v celoti ohranjenih 21 komedij in 52 fragmentarno: *Amfitruon* (*Amphitruo*), *Bahavi vojščak* (*Miles gloriosus*), *Bakhidi* (*Bacchides*), *Dvojčka* (*Menaechmi*), *Epidik* (*Epidicus*), *Grobijan* (*Truculentus*), *Hišni strah* (*Mostellaria*), *Kartažanček* (*Poenulus*), *Kazina* (*Casina*), *Komedija o kovčku* (*Vidularia*), *Komedija o loncu* (*Aulularia*), *Komedija o oslih* (*Asinaria*), *Komedija o skrinjici* (*Cistellaria*), *Kurkulion* (*Curculio*), *Ladijska vrv* (*Rudens*), *Perzijec* (*Persa*), *Pseudol* (*Pseudolus*), *Stihus* (*Stichus*), *Trgovec* (*Mercator*), *Trije novci* (*Trinummus*), *Ujetniki* (*Captivi*).

421. Plavt² (*Plautus*) – 29

- = Plavt¹.

422. Sergij Plavt³ (*Sergius Plautus*) – 2, 18

- stoiški filozof iz 1. stol. po Kr., Plinijev vir. Kvinitilijan omenja, da je latinil grške pojme. – V nekaterih izdajah in včasih v strokovni literaturi najdemo ime *Sergius Paulus*.

423. Plejstonik (*Plistonikus*) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- grški zdravnik iz 3. stol. pr. Kr., pripadnik dogmatične šole, učenec Praksagore s Kosa. Skupaj s Hipokratom, Dioklom, Mnezitejem in Praksagoro je veljal za enega najuglednejših starih zdravnikov, čeprav je živel precej v senci Praksagore in Diokla. Najbrž je deloval na Kosu skupaj s svojim učiteljem. O njegovem opusu ni podatkov; iz omemb pri poznejših piscih lahko dobimo vpogled v del njegovega nauka o fiziologiji, anatomiji, patologiji in terapiji.

424. Polibij (*Polybius*) – 4, 5, 6, 8, 31

- iz Megalopole, grški zgodovinar iz 2. stol. pr. Kr. Po bitki pri Pidni l. 168 pr. Kr. je prišel kot talec v Rim, kjer se je spoprijateljil s Scipionom mlajšim, ki ga je morda spremljal tudi v 3. punski vojni in v spopadu z Numancijo. Njegovo najpomembnejše delo je *Zgodovina* (Ἱστορίαι) v 40 knjigah, v katerem je opisal čas med letoma 220 in 146 pr. Kr., torej obdobje rimske ekspanzije. V celoti se je ohranilo samo prvih 5 knjig,

od preostalih pa fragmenti različnega obsega. Neohranjena dela: *O Filopojmenu* (Περὶ Φιλοποίμενος), *Zapiski o taktiki* (Περὶ τῆς τάξεως ὑπομνήματα), *O poseljenosti območja ob ekvatorju* (Περὶ τῆς περὶ τὸν ἰσημερινὸν οἰκήσεως), *O numantinski vojni* (Περὶ τοῦ Νομαντίνου πολέμου).

425. Poliklejt (Polyclitus) – 12, 13

- iz Larise, grški zgodovinar iz 4. stol. pr. Kr., je spremljal Aleksandra Velikega na pohodu v Indijo. Njegov čas je popisal v zgodovinskem delu *Zgodovina* (Ἱστορίαι) v 8 knjigah, ki je domnevno zajemalo obdobje do l. 315 pr. Kr.; ohranjeni so le skromni fragmenti. – V nekaterih, zlasti starejših izdajah ga zamenjujejo s Polikritom iz Mendesa (gl. Polikrit).

426. Polikrit (Polycritus) – 31

- iz Mendesa, grški zgodovinar in paradoksograf iz 4. stol. pr. Kr. Antični viri omenjajo tri njegova dela: *O Dioniziju* (Περὶ Διονυσίου), *O Siciliji* (Σικελικά) in *Zgodbe* (Ἱστορίαι).

427. Azinij Polion (Asinius Pollio) – 7

- Gaj Azinij Polion (76 pr. Kr.–4 po Kr.), rimski politik, vojskovodja in literarni mecen, se je tudi sam ukvarjal z znanostjo in književnostjo. Napisal je zgodovinsko delo *Zgodovina* (*Historiae*) v 17 knjigah, v katerem je popisal dogodke med letoma 60 in 42 pr. Kr.; pisal je tudi pisma, govore, tragedije, pesmi in slovnične razprave. Ohranjeni so fragmenti 7 govorov in več tragedij.

428. Potit, ki je pisal o vrtnarstvu (Potitus, qui κηπουρικᾶ) – 19

- Plinij navaja Potita, ki je pisal o vrtnarstvu (κηπουρικᾶ), kot enega od svojih virov za 19. knjigo. Ali je istoveten z (Markom?) Valerijem Mesalo Potitom, rimskim politikom (*consul suffectus* l. 29, *XV vir sacris faciundis*, kvestor, mestni pretor, upravitelj province Azije), ni mogoče z gotovostjo potrditi.

429. Pozejdonij¹ (Posidonius) – 2, 4, 6

- iz Apameje (ok. 135–51 pr. Kr.), grški filozof, stoik, Panajtijev učenec. Bil je vodja filozofske šole na Rodosu, v kateri so se šolali številni znameniti Rimljani (Cicero, Pompej, Cezar, Hortenzij idr.), pa tudi polihistor, ki se je pri svojem znanstvenem delu posvečal mnogim področjem znanosti: zgodovini, naravoslovju (zemljepis, klimatologija), astrologiji, kozmologiji, fiziki, psihologiji, teologiji, etiki idr. Je tudi avtor številnih del, ki so vsa izgubljena: spisi o retoriki, polemični spisi, pisma, komentar Platonovega dialoga *Timaj*, *Naravoslovna razprava* (Φυσικὸς λόγος), *O bogovih* (Περὶ θεῶν), *O dolžnosti* (Περὶ καθήκοντος), *O duši* (Περὶ ψυχῆς), *O jezi* (Περὶ ὀργῆς), *O herojih in demonih* (Περὶ ἡρώων καὶ δαιμόνων), *O nebesnih pojavih* (Περὶ μετεώρων), *O Oce-*

anu in vsem, kar je povezano z njim (Περὶ ὠκεανοῦ καὶ τῶν κατ' αὐτοῦ), *O sodbi* (Περὶ κριτηρίου), *O strasteh* (Περὶ παθῶν), *O svetu* (Περὶ κόσμου), *O usodi* (Περὶ εἰμαρμένης), *O prerokovanju* (Περὶ μαντικῆς), *O velikosti Sonca* (Περὶ τοῦ Ἡλίου μεγέθους), *O vrlinah* (Περὶ ἀρετῶν), *O vzpodbujanju* (Περὶ τοῦ προτρέπεσθαι), *Razprava o etiki* (Ἐθικὸς λόγος), *Taktična veščina* (Τέχνη τακτική), *Uvod v jezikovni izraz* (Ἐισαγωγὴ περὶ λέξεως), *Vzporedna primerjava Homerja in Arata* (Σύγκρισις Ὀμήρου καὶ Ἀράτου), *Zgodovina po Polibiju* (Ἱστορία ἡ μετὰ Πολύβιον).

- 430. Pozejdonij²**, ki je napisal *Obplutje* ali *Potopis* (Posidonius, qui Περίπλουν aut Περιήγησιν) – 5

- = Pozejdonij¹.

- 431. Pozejdonij³**, stoik (Posidonius Stoicus) – 11

- = Pozejdonij¹.

- 432. Praksagora** (Praxagoras) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- s Kosa, grški zdravnik iz 4. stol. pr. Kr., Plejstonikov učitelj, vodja koške medicinske šole. Bil je utemeljitelj humoralne patologije, po kateri vse bolezni izvirajo iz napačne mešanice telesnih sokov. Humoralno teorijo je nadgradil z naukom o desetih telesnih sokovih. Iz ohranjenih omemb pri drugih piscih lahko dobimo približen vtis o področjih, na katerih je deloval: fiziologija, anatomija, patologija, terapija, dietetika in farmakologija. Dela (nobeno ni ohranjeno): *Anatomija* (Ἀνατομή; več knjig; za Dioklom drugi pisec dela o anatomiji); *Dodatni [bolezenski] pojavi* (Τὰ ἐπιγενόμενα (sc. πάθη); zelo obsežna knjiga o njihovem pomenu za prognozo); *Naravoslovna vprašanja* (Φυσικά; vsaj 2 knjigi); *O boleznih* (Περὶ νοῦσων; vsaj 3 knjige); *O načinih zdravljenja* (Περὶ θεραπειῶν; vsaj 4 knjige); *O tujih boleznih* (Περὶ τῶν ἀλλοτρίων παθῶν; vsaj 2 knjigi); *Spremljajoči simptomi* (Τὰ συνεδρεύοντα (sc. σημεῖα ali συμπτώματα); o simptomih, ki niso nujni za razpoznavanje bolezni, vendar omogočajo boljše diagnozo; 2 knjigi); *Vzroki, bolezni, zdravljenja* (Αἷτια, πάθη, θεραπείαι). Pripisujejo mu tudi deli *O sokovih* (Περὶ χυμῶν) in *O rastlinah* (Περὶ φυτῶν (De plantis)); ni znano, ali je dietetiko in farmakologijo obravnaval v posebnem delu ali v zadnjem omenjenem.

- 433. Procilij** (Procilius) – 8, 12, 13

- rimski zgodovinar in starinoslovec iz 1. stol. pr. Kr., morda istoveten s Procilijem, ki je bil ljudski tribun l. 56 pr. Kr. Je avtor opisa mesta Rim, od katerega je ohranjenih le nekaj skromnih fragmentov. – V nekaterih virih in izdajah najdemo namesto *Procilius* ime *Fabius Proculus*; ker pa rod Fabijcev ne sodi k Prokulom (= Procilijem), je treba to ime povezati

z nekim drugim piscem, morda s sicer neznanim Fabijem Dosenom, ki je bil Plinijev vir za 14. in 15. knjigo (gl. Dosen).

434. Ptolemaj, Lagov sin (*Ptolemaeus Lagi*) – **12, 13**

- Ptolemaj I., Lagov sin, z vzdevkom Soter, prijatelj in general Aleksandra Velikega, pozneje kralj v Egiptu, začetnik dinastije Ptolemajcev (imenovanih tudi Lagidi), ki se je končala s Kleopatro. V visoki starosti je napisal danes izgubljeno zgodovino Aleksandra Velikega, ki je bila glavni vir za zgodovinarja Arijana. Delo je menda odlikovala objektivnost, v njem pa sta bili v središču vojaška in stvarna zgodovina, brez pretiranih slavospevov v čast Aleksandru; domneva se, da je zelo povzdignil svojo vlogo v dogodkih.

435. Rabirij, zdravnik (*Rabirius medicus*) – **28**

- rimski pisec o medicini iz neznanega obdobja. Plinij, ki ga navaja kot vir, je edini, ki ga omenja.

436. Sabin (ali **Sabinij**) Tiron (*Sabin(i)us Tiro*) – **18, 19**

- rimski pesnik iz avgustejskega obdobja. Napisal je delo o vrtnarstvu (*cepurica, κηπουρικὰ*), ki ga je posvetil Mecenatu; verjetno je pripadal njegovemu literarnemu krogu.

437. Salpa (*Salpe*) – **28, 32**

- grška strokovnjakinja za babištvo, ki je pisala o zdravilih za ženska obolenja. V delu je bilo veliko ljudske medicine in mazaštva (tako je na primer pri tetanusu priporočala zdravljenje s pljunkom na prsi ali s premazom vek s slino).

438. Satir (*Satyrus*) – **37**

- grški pisec iz neznanega obdobja. Plinij navaja, da je napisal delo o dragih kamnih (*de gemmis*). Morda je bil pesnik, saj ga Plinij v § 94 v 37. knjigi navaja na zadnjem mestu med pesniki, ki so pisali o jantarju.

439. Sazerna¹, oče (*Saserna pater*) – **10, 11, 14, 15, 17, 18**

- Hostilij Sazerna, dva istoimenska pisca (oče in sin) iz 1. stol. pr. Kr., oba avtorja dela o kmetovanju z naslovom *De agricultura* (izšlo naj bi l. 67 pr. Kr.), v katerem sta se menda veliko posvečala razmeram v Cisalpinski Galiji, kjer je imela družina Sazerna posestva. O njunem življenju ni nobenih zanesljivih podatkov, od njunega dela pa so ohranjeni le skromni fragmenti.

440. Sazerna², sin (*Saserna filius*) – **10, 11, 14, 15, 17, 18**

- gl. Sazerna¹.

441. Scevola (*Scaevola*) – **14, 15**

- Kvint Mucij Scevola Pontifeks, rimski politik in pravnik, je bil tribun l. 106 pr. Kr., konzul l. 95, pozneje vrhovni svečenik (*pontifex maximus*). Umrli je l. 82 v nemirih; ubili so ga v Vestinem svetišču, njegovo

truplo pa vrgli v Tiberio. Velja za utemeljitelja študija prava; napisal je razpravo z naslovom *O civilnem pravu* (*De iure civili*), ki je obsegala 18 knjig, v njej pa je zbral in prvi sistemiziral tedaj veljavno pravo. Sestavil je tudi kratek priročnik, slovar izrazov z osnovnimi pojasnili z naslovom *Opredelitve* ("Ὅροι"). Bil je tudi zelo dober govornik.

442. Metel Scipion (*Metellus Scipio*) – 8, 29

- Kvint Cecilij Metel Pij Scipion, rimski politik iz 1. stol. pr. Kr., Pompejev tast, je l. 56 pr. Kr. napisal polemični spis proti Katonu mlajšemu, ki ga je v svojem spisu *Anticatores* uporabil Cezar.

443. Seboz (*Sebosus*) – 2, 3, 5, 6, 7, 9, 12, 13

- Stacij Seboz je bil rimski naravoslovec iz (domnevno) avgustejskega obdobja, popotnik in popisovalec vsakovrstnih znamenitosti. Nobeno delo ni ohranjeno, omenja ga samo Plinij.

444. Sekstilij Antaj (*Sextilius Antaeus*) – 28

- gl. Antaj.

445. Seneka (*Seneca*) – 6, 9, 36

- Lucij Anej Seneka mlajši (4 pr. Kr.–65 po Kr.), rimski pisec, politik in filozof, prepričan stoik, avtor številnih filozofskih razprav o etiki (*O jezi* (*De ira*), *O previdnosti* (*De providentia*), *O kratkosti življenja* (*De brevitae vitae*), *O srečnem življenju* (*De vita beata*) ...), esejev (*O blagosti* (*De clementia*) ...), pisem (*Moralna pisma Luciliju* (*Epistulae morales ad Lucilium*); 124 pisem), tragedij (*Besni Herkul* (*Hercules furens*), *Trojanke* (*Troades*), *Medeja* (*Medea*) ...) in satire *Potikvitev božanskega Klavdija* (*Apocolocyntosis divi Claudii*). Veliko njegovih del je ohranjenih le fragmentarno npr. *Spodbude* (*Exhortationes*), *O praznoverju* (*De superstitione*), *O prijateljstvu* (*De amicitia*), *O dolžnostih* (*De officiis*) ... Plinij je kot vir uporabljal predvsem Senekova naravoslovna dela, od katerih so se ohranila *Naravoslovna vprašanja* (*Naturales quaestiones*) v 7 knjigah, izgubljena pa so npr. *O naravi kamnov* (*De lapidum natura*), *O naravi rib* (*De piscium natura*), *O obliki sveta* (*De forma mundi*), *O položaju Indije* (*De situ Indiae*), *O položaju in svetinjah Egipčanov* (*De situ et sacris Aegyptiorum*), *O potresu* (*De motu terrarum*) idr.

446. Serapion¹, gnomonik (*Serapion gnomonicus*) – 2

- = Serapion iz Antiohije (gl. Serapion²).

447. Serapion² iz Antiohije (*Serapion Antiochenus*) – 4, 5

- iz Antiohije, grški matematik in geograf iz 2. ali 1. stol. pr. Kr., domnevno učenec Hiparha iz Nikaje. Sestavil je astronomske tabele za preračunavanje astronomskih datumov in časa, pisal pa je tudi spise s področja zemljepisa in astronomije.

448. Decij Silan (*D. Silanus*) – 14, 15, 18, 19

- Decim Junij Silan, rimski politik iz 2. stol. pr. Kr., je dobro znal punski jezik, zato ga je senat postavil na čelo komisije, ki je v latinščino prevedla delo kartažanskega pisca Magona (gl. Diofan¹, Dionizij⁵ in Magon).
- 449. Simonid mlajši (*Simonides minor*) – 6**
 - grški geograf, najbrž iz 3. stol. pr. Kr. Njegovo delo poznamo le iz dveh navedb pri Pliniju v 6. knjigi *Naravoslovja*.
- 450. Simos, zdravnik (*Simus medicus*) – 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27**
 - grški zdravnik iz neznanega obdobja, strokovnjak za farmakologijo. Kot strokovnega pisca ga omenja samo Plinij.
- 451. Skopas, ki je pisal o olimpijskih zmagovalcih (*Scopas, qui Ὀλυμπιονίκας*) – 8**
 - sicer neznani grški pisec, ki ga zaradi pomanjkanja podatkov časovno ne moremo umestiti. Plinij ga navaja kot svoj vir in omeni, da je sestavil seznam olimpijskih zmagovalcev oz. o njih napisal knjigo. Težava je tudi pri imenu, saj so kritične izdaje neenotne (*Apellas, Acopas, Copas, Apocas, Apollas, Agriopas*). Najmerodajnejša strokovna literatura (PWRE) ga navaja pod geslom Agriopas z dostavkom, da gre za napačni popravek, in predlaga popravek v *Harpocras*.
- 452. Skrofa (*Scrofa*) – 11, 14, 15, 17, 18**
 - Gnej Tremelij Skrofa, rimski politik iz 1. stol. pr. Kr., kvestor l. 71 in l. 70 sodnik na procesu proti Veru, l. 58 pretor in l. 52 ali 51 upravitelj Kirene ali Makedonije, eden od udeležencev dialoga v Varonovem delu *O kmetijstvu*, je tudi sam napisal delo o poljedelstvu. Iz njegove predstavitve pri Varonu lahko razberemo, da je bil priznan strokovnjak za to področje.
- 453. Sofokles (*Sophocles*) – 21, 22, 23, 24, 25, 26, 37**
 - iz Aten, znameniti grški tragiški pesnik (496–406 pr. Kr.). V antiki so poznali okoli 130 njegovih dramskih iger, s katerim je na tekmovalnih pobiral samo prva in druga mesta. Bil je ljubljeneц atenskega občinstva, od njegovega obsežnega opusa pa se je ohranilo 7 tragedij: *Ajant* (Αἴας), *Antigona* (Ἀντιγόνη), *Elektra* (Ἑλέκτρα), *Kralj Ojdip* (Οἰδίπους τύραννος), *Ojdip na Kolonu* (Οἰδίπους ὁ ἐπὶ Κολωνῷ), *Trahinke* (Τραχίνιαι) in *Filoktet* (Φιλοκτῆτης).
- 454. Solon, zdravnik (*Solon medicus*) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27**
 - iz Smirne, grški zdravnik iz neznanega obdobja. O njegovem življenju in delu ni podatkov. Natančna identifikacija kljub nekaterim poskusom ni mogoča.
- 455. Sornacij (*Sornatius*) – 31, 32**
 - rimski vojak, legat Lucija Licinija Lukula v času 3. vojne proti Mitri-

datu (74–63 pr. Kr.). O njegovem strokovnem delu ali literarni in znanstveni ustvarjalnosti ni podatkov; glede na to, da ga Plinij citira, se je očitno ukvarjal tudi z medicino.

456. Sotades (Sotades) – 5

- iz Maroneje v Trakiji, grški pesnik iz 3. stol. pr. Kr., pesnik zabavnih jambskih pesnitev. Zaradi žaljivega verza o poroki Ptolemaja II. Filadelfa s sestro je bil utopljen (gl. Atenaj, *Gostija sofistov* 14, 621 A).

457. Sotak (Sotacus) – 36, 37

- grški pisec s konca 4. stol. pr. Kr. Veliko se je ukvarjal z geografijo, napisal pa je tudi delo *O kamnih* (Περὶ λίθων), v katerem je klasificiral posamezne minerale in opisal tudi njihovo uporabo v medicini in magiji.

458. Sotejra (Sotira) – 28

- grška strokovnjakinja za babištvo. Omenja jo samo Plinij kot svoj vir.

459. Sozigen (Sosigenes) – 2, 18

- iz Aleksandrije, grški astronom in filozof iz 1. stol. pr. Kr., Cezarjev svetovalec pri njegovi reformi rimskega koledarja. Vplival je tudi na nastanek njegovega izgubljenega dela z naslovom *De astris*, iz katerega se je ohranilo samo nekaj fragmentov (o vremenskih pojavih); domnevajo celo, da bi lahko bil Sozigen pravi avtor dela.

460. Sozimen, zdravnik (Sosimenes medicus) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- grški zdravnik iz neznanega obdobja. O njegovem življenju in delu ni podatkov; omenja ga samo Plinij.

461. Stafil (Staphylus) – 4, 5

- iz Navkratisa, grški zgodovinar iz aleksandrinskega obdobja. Ohranili so se nekateri naslovi njegovih del: *Zgodovina Tesalije* (Θεσσαλικά ali Τὰ περὶ Θεσσαλῶν) ali *O Tesalcih* (Περὶ Θεσσαλῶν) v vsaj 3 knjigah, *O Atenah* (Περὶ Ἀθηνῶν) v vsaj 2 knjigah, *O Ajolcih* (Περὶ Αἰολέων), *O Arkadcih* (Περὶ Ἀρκάδων).

462. Elij Stilon (Aelius Stilo) – 9

- Lucij Elij Stilon Prekonin, rimski slovničar iz 2./1. stol. pr. Kr., po filozofskem prepričanju stoik. Njegova pripadnost stoiški misli je vidna tudi v njegovem delu, zlasti v dejstvu, da se je v duhu stoiške tradicije ukvarjal z etimologijami. Bil je prijatelj Kvinta Metela Numidika, ki ga je Stilon spremljal v izgnanstvo. V Rimu je deloval kot učitelj (njegova najpomembnejša učenca sta bila Cicero in Varon) in pisec govorov za druge. V literarno zgodovino se je zapisal kot izdajatelj Plavtovih, Enijevih in Lucilijevih del ter tudi kot utemeljitelj filologije v Rimu; menda je napisal tudi danes izgubljeno leksikalno delo, v katerem je zbral stari-

noslovska, zgodovinska in etimološka poročila in opažanja. Ohranjeni naslovi njegovih del so: *Razlaga salijskih pesmi* (*Interpretatio carminum Saliorum* ali *Explanatio carinum Saliarium*), *Seznam Plavtovih komedij* (*Index comoediarum Plautinarum*; od 130 znanih Plavtovih komedij jih je 25 razglasil za nepristne); *Zapisek o aksiomih* (*Commentarius de proloquiis*). – Stilona kot vir za 14. in 15. knjigo Plinij navede z imenom Lucij Elij (gl. Lucij Elij).

463. Straton (*Straton, qui contra Ephori εὐρύματτα scripsit*) – 7

- iz Lampsaka, grški filozof iz 3. stol. pr. Kr., vodja peripatetske filozofske šole v Atenah (Teofrastov naslednik), učitelj kralja Ptolemaja II. Fildelfa. Kot filozof se je ukvarjal z naravoslovjem in fiziko ter tudi z etiko in logiko; zaradi svojega dela na področju naravoslovja je dobil vzdevek Naravoslovec (*Φυσικός*). Od njegovega obsežnega opusa so ohranjeni le skromni fragmenti. Nekaj naslovov: *Graje iznajdb* (*Εὐρημάτων ἐλεγχου*), *O barvah* (*Περὶ χρωμάτων*), *O bogovih* (*Περὶ θεῶν*), *O času* (*Περὶ χρόνου*), *O človeški naravi* (*Περὶ φύσεως ἀνθρωπίνης*), *O gibanju* (*Περὶ κινήσεως*), *O hrani in rasti* (*Περὶ τροφῆς καὶ αὐξήσεως*), *O krivičnosti* (*Περὶ ἀδίκου*), *O lahkem in težkem* (*Περὶ κούφου καὶ βαρέος*), *O mešanju* (*Περὶ μίξεως*), *O opredelitvi* (*Περὶ τοῦ ὅρου*), *O pravičnosti* (*Περὶ δικαιοσύνης*), *O praznem prostoru* (*Περὶ κενοῦ*), *O rojevanju živali* (*Περὶ ζωογονίας*), *O vidu* (*Περὶ ὄψεως*), *O zaznavanju* (*Περὶ αἰσθήσεως*) ...

464. Sudin (*Sudines*) – 9, 36, 37

- kaldejski astronom iz 3. stol. pr. Kr. S pergamonskim kraljem Atalom I. se je bojeval poti Galatijcem; omenjajo ga različni antični pisci, napisal pa je tudi delo o okrasnih kamnih.

465. Sulpicij¹ Gal (*Sulpicius Gallus*) – 2

- Gaj Sulpicij Gal, rimski politik iz 2. stol. pr. Kr., je bil pretor l. 169 in konzul l. 166; slovel je po izobraženosti. Na stara leta se je posvetil študiju astronomije, in kot navaja Plinij, je tudi napisal sicer izgubljeno delo s področja astronomije.

466. Servij Sulpicij² (*Servius Sulpicius*) – 28

- Servij Sulpicij Ruf je bil rimski politik in pravnik iz 1. stol. pr. Kr., Ciceronov sodobnik in prijatelj. Napisal je menda 180 spisov s področja prava, od katerih se je ohranilo 6 naslovov: *Komentar k [pretorskemu] ediktu* (*Ad edictum*), *O zavračanju svetinj* (*De sacris detestandis*), *O dotah* (*De dotibus*), *Proti Luciju Liciniju Mureni* (*Contra L. Licinium Murenam*), *Za Avfidijo* (*Pro Aufidia*), *Ovržena Scevolova poglavja* (*Reprehensa Scaevolae capita*). Napisal je še komentarje k *Zakonom dvanaajstih plošč*, ohranili pa sta se tudi dve pismi Ciceronu.

467. Mamilij Sura (*Mamilius Sura*) – 8, 10, 17, 18, 19

- sicer neznani rimski strokovni pisec o poljedelstvu, domnevno iz 1. stol. pr. Kr.; od njegovega opusa se ni nič ohranilo. Omenja ga samo Plinij.

468. Svetonij (*Suetonius*) – 5

- Gaj Svetonij Pavlin je bil rimski vojskovodja iz 1. stol. pr. Kr. Leta 42 je odšel v Mavretanijo zatreti upor in takrat je z vojsko prišel tudi do Atlasa; verjetno mu je uspelo prodreti celo v podsaharsko Afriko. Svojo odpravo do Atlasa l. 41 pr. Kr. je popisal; v virih najdemo včasih naslov *Zapiski* (*Commentarii*). Delo ni ohranjeno.

469. Tales (*Thales*) – 18

- iz Mileta, grški filozof iz 7./6. stol. pr. Kr. (624–545 pr. Kr.), po izročilu začetnik jonske naravoslovne filozofije in eden od sedmerice modrih, poznavalec astronomije in geometrije. Kot trgovec je veliko potoval in se seznanjal s spoznanji drugih ljudstev, med drugim je bil v Egiptu, kjer so ga poučevali egiptovski svečeniki. Zelo je zaslovel z napovedjo sončnega mrka l. 585 pr. Kr., v Egiptu pa se je seznanil z načinom merjenja s pomočjo sence. Od njegovega opusa so ohranjeni samo iztrgani izreki.

470. Tarkvicij, ki je pisal o etruščanskem nauku (*Tarquitius, qui de Etrusca disciplina scripsit*) – 2, 11

- Tarkvicij Prisk, rimski starinoslovec iz 1. stol. pr. Kr., je v latinščino prevajal dela, ki so obravnavala etruščanski nauk (*disciplina Etrusca*; za pojasnilo gl. Akvila), zlasti spise in poročila o čudežnih pojavih (*prodigia*).

471. Tavron (*Tauron*) – 7

- sicer neznani grški pisec, morda istoimenski vojskovodja Aleksandra Velikega.

472. Lucij Tarucij, ki je v grščini pisal o zvezdah (*Lucius Tarutius, qui graece de astris scripsit*) – 18

- Lucij Tarucij iz Firma (*Firmanus*) je bil prijatelj Cicerona in Marka Terencija Varona. Na Varonovo pobudo je – precej pod vplivom babilonske in egiptovske astrologije – v grščini napisal delo o rojstnem dnevu mesta Rim in njegovega ustanovitelja Romula ter na podlagi tega izdelal horoskop.

473. Temizon¹ (*Themison*) – 11

- iz Laodikeje, grški zdravnik iz avgustejskega obdobja, je bil učenec Asklepiada iz Pruze in utemeljitelj metodične šole. Od njegovega opusa je ohranjeno samo nekaj skromnih fragmentov. Poznamo naslove treh del: *O akutnih obolenjih* (Περὶ ὀξέων παθῶν), *O kroničnih obolenjih*

(Περὶ χρονικῶν παθῶν) in *O periodičnih vročicah* (Περὶ περιοδικῶν πυρετῶν). O drugih spisih ni podatkov.

474. Temizon², zdravnik (*Themison medicus*) – 14, 15

- = Temizon¹.

475. Teofrast (*Theophrastus*) – 3, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32, 35, 36, 37

- iz Ereza na Lemnosu, grški filozof (372–287 pr. Kr.), Aristotelov učenec in prijatelj ter njegov naslednik kot vodja peripatetične filozofske šole v Atenah, polihistor in avtor številnih (ok. 200) večinoma neohranjenih del. Kot znanstvenik je posegal na vsa področja znanosti: fizika, meteorologija, astronomija, mineralogija, zoologija, botanika, medicina, logika, metafizika, ekonomija, politika, poetika, retorika, topika, etika, ekonomija, zgodovina filozofije ... Njegovo najbolj znano delo so *Značaji* (Ἡθικοὶ χαρακτῆρες), v katerem je opisal 30 različnih človeških značajev. Druga pomembnejša dela (izbor): a) naravoslovje (meteorologija, mineralogija, astronomija): *Astronomsko raziskovanje* (Ἀστρολογικὴ ἱστορία); *Fizika* (Φυσικῶν); *Meteorologija* (Μεταρσιολογικῶν); *O Demokritovi astronomiji* (Περὶ τῆς Δημοκρίτου ἀστρολογίας); *O gibanju* (Περὶ κινήσεως; 3 knjige); *O izbruhu vulkana na Siciliji* (Περὶ ῥύακος τοῦ ἐν Σικελίᾳ); *O kamnih* (Περὶ λίθων); *O kovinah* (Περὶ μετάλλων); *O medu* (Περὶ μέλιτος); *O naravi* (Περὶ φύσεως); *O naravoslovnih problemih* (Περὶ τῶν προβλημάτων φυσικῶν); *O nebu* (Περὶ οὐρανοῦ); *O ognju* (Περὶ πυρός); *O okamninah* (Περὶ τῶν λιθουμένων); *O predznakih deževij, vetrov, neviht in jasnega vremena* (Περὶ σημείων ὕδατων καὶ πνευμάτων καὶ χειμῶνων καὶ εὐδιδῶν); *O toplem in hladnem* (Περὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ); *O ureditvi sveta* (Περὶ τοῦ διακόσμου); *O vetrovih* (Περὶ ἀνέμων); *O vodi* (Περὶ ὕδατος) ...; b) psihologija, medicina (fiziologija, patologija): *O božanskem zanosu* (Περὶ ἐνθουσιασμοῦ); *O melanholiji (črnožolčnosti)* (Περὶ μελαγχολίας); *O čutih* (Περὶ αἰσθήσεων); *O duši* (Περὶ ψυχῆς); *O epilepsiji* (Περὶ ἐπιλήψεως); *O izločanju* (Περὶ ἐκκρίσεως); *O laseh* (Περὶ τριχῶν); *O načinih življenja* (Περὶ βίω); *O nasladi* (Περὶ ἡδονῆς); *O omamah in vrtoglavicah* (Περὶ ἰλλίγγων καὶ σκοτώσεων); *O paralizi* (Περὶ παραλύσεως); *O potu* (Περὶ ἰδρώτων; vrste potu, pretirano znojenje, vpliv na šport, o vodi, boleznih ...); *O sokovih, barvah in mesu* (Περὶ χυμῶν χροῶν σαρκῶν); *O spanju in o sanjah* (Περὶ ὕπνου καὶ ἐνυπνίων); *O starosti* (Περὶ γῆρας); *O strasteh* (Περὶ παθῶν); *O utrujenostih* (Περὶ κόπων; o vzrokih, učinkovanju in zdravljenju); *O vidu* (Περὶ ὀφθαλμοῦ); *O vonjavah* (Περὶ ὀσμῶν); *O znamenjih [bolezni]* (Περὶ σημείων) ...; c) zoologija: *O različnih glasovih pri istorodnih živali* (Περὶ ἑτεροφωνίας ζῴων

τῶν ὁμογενῶν); O razumu in značaju živali (Περὶ ζῶων φρονήσεως καὶ ἡθους); O samoniklih živalih (Περὶ τῶν αὐτομάτων ζῶων); O tako imenovanih zavidljivih živalih (Περὶ τῶν ζῶων ὅσα λέγεται φθονεῖν); O živalih, ki grizejo in prebadajo (Περὶ τῶν δακετῶν καὶ βλητικῶν); O živalih, ki menjujejo barvo (Περὶ τῶν μεταβαλλόντων τὰς χρώας); O živalih, ki živijo na suhem (Περὶ τῶν ἐν ξηρῷ διαμενόντων); O živalih, ki živijo v brlogih (Περὶ τῶν φωλεούντων) ... Z botaniko se je ukvarjal v delu O raziskovanju rastlin (Περὶ φυτικῶν ἱστοριῶν, lat. *Historia plantarum*) v 9 knjigah, v katerem je predstavil celoten botanični sistem, napisal pa je tudi spis o fiziologiji in ajtiologiji rastlin z naslovom O vzrokih rastlin (Περὶ φυτικῶν αἰτιῶν, lat. *Causae plantarum*).

476. Teohrest (*Theochrestus*) – 37

- grški pisec, ki ga časovno ne moremo določiti, pa tudi njegove istovetnosti ne moremo z gotovostjo potrditi. Napisal je delo z naslovom *O Libiji* (tj. *O Afriki*; Λιβυκά). Ker edini ohranjeni fragment tega dela orisuje nastanek mesta Kirene, pri tem pa upošteva lokalno izročilo, se domneva, da je bil doma iz Kirene. Ker sta tudi druga dva Teohresta, ki ju poznamo iz antičnih virov, doma iz Kirene, obstaja majhna možnost, da je istoveten s katerim od njiju.

477. Teomen (*Theomenes*) – 37

- sicer neznani grški pisec, Plinijev vir.

478. Teomnest (*Theomnestus*) – 33, 34, 35

- Domnevno gre za Teotimovega sina iz Sard. Plinij ga omenja med ulivalci kipov, Pavzanas kot umetnika, ki je izdelal kip Agelesa s Hiosa, zmagovalca v boksu v Olimpiji. Glede istovetnosti omenjenega Teomnesta in pisca strokovnega dela, o katerem govori Plinij, ostajajo dvomi; prav tako ga ni mogoče časovno umestiti in tudi o njegovem delu (ali morda opusu) ni podatkov.

479. Teopomp (*Theopompus*) – 2, 3, 7, 17, 31

- s Hiosa, grški zgodovinar iz 4. stol. pr. Kr. Njegovi napomembnejši zgodovinski deli sta bili *Filipova zgodovina* (Φιλippiκαὶ ἱστορίαι ali Φιλippiκά), v kateri je v 58 knjigah popisal zgodovino Filipa II. Makedonskega v času med letoma 359 in 336 pr. Kr., ter *Grška zgodovina* (Ἑλληνικαὶ ἱστορίαι ali Ἑλληνικά) v 12 knjigah, s katero se je navezal na Tukidida, popisal pa je obdobje od l. 410 do pomorske bitke pri Knidosu l. 394 pr. Kr. Druga dela, o katerih poročajo antični viri: *Čudežne stvari* (Θαυμάσια), *Graja Aleksandra* (Ἀλεξάνδρου ψόγος), *Hioška pisma* (Ἐπιστολαὶ Χῖαι), *Hvalnica Aleksandru* (Ἐγκώμιον Ἀλεξάνδρου), *Hvalnica Filipu* (Ἐγκώμιον Φιλίππου), *Napad na Platonovo šolo* (Καταδρομὴ τῆς Πλάτωνος διατριβῆς), *O demagogih*

v *Atenah* (Τὰ περὶ τῶν Ἀθηνῆσι δημαγωγῶν), *O pobožnosti* (Περὶ εὐσεβείας), *O zakladu, vzetem iz Delfov* (Περὶ τῶν συληθέντων ἐκ Δελφῶν χρημάτων), *Panatenajski govor* (Παναθηναϊκός), *Povzetek Herodotovih Zgodb* (Ἐπιτομή τῶν Ἡροδότου), *Svetovalni govor za Aleksandra* (Συμβουλευτικὸς πρὸς Ἀλέξανδρον), *Za Evagoro* (Πρὸς Εὐαγόραν).

480. Tergila (Tergila) – 14, 15

- rimski pisec iz 1. stol. pr. Kr. O njem ni nič znanega.

481. Timagen (Timagenes) – 3

- iz Aleksandrije, grški zgodovinar iz avgustejskega obdobja. Leta 55 pr. Kr. je prišel v Rim kot vojni ujetnik. Njegovo glavno delo je bila splošna zgodovina kraljev z naslovom *Kralji* (Βασιλεῖς), v katero je zajel kralje od pradavnine do Cezarja. Bil je pomemben vir za poznejše zgodovinarje.

482. Timaj¹ (Timaëus) – 2

- istoveten z astrologom Timajem (gl. Timaj³).

483. Timaj² s Sicilije (Timaëus Siculus) – 4, 6, 37

- grški zgodovinar iz Tavromenija na Siciliji (356–260 pr. Kr.), v Atenah učenec Filiska iz Mileta. Od njegovega obsežnega opusa so ohranjeni le skromni fragmenti. Uvedel je datacijo po olimpiadah in s tem namenom tudi sestavil seznam olimpijskih zmagovalcev. Njegov opus je obsegal dela: *Zgodovina* ali *Zgodovina Sicilije* ali *Zgodovina Italije* v 38 knjigah (Ἱστορίαι ali Σικελικά ali Ἰταλικά; zgodovina Italije in Sicilije od najstarejših časov do l. 264 pr. Kr., ogromno podatkov o geografiji in zgodovini grškega zahoda; vir poznejšim piscem); zbirka *Olimpijski zmagovalci* (Ὀλυμπιονίκαι); *O Piru* (Περὶ Πύρρου); *Zbir govorniških tem* (Συναγωγὴ ῥητορικῶν ἀφορμῶν).

484. Timaj³, astrolog (Timaëus mathematicus) – 5, 16

- slabo znani grški astrolog iz 1. stol. pr. ali 1. stol. po Kr., domnevno avtor astronomsko-astrološkega dela z naslovom *Praksidik* (Πραξίδικος). Astrologa Timaja Plinij kot vir uporabi trikrat; kot vir za 5. in 16. knjigo ga izrecno imenuje *mathematicus*, »astrolog«, kot vir za 2. knjigo pa samo Timaj.

485. Timaj⁴, zgodovinar (Timaëus historicus) – 33, 34

- = Timaj².

486. Timarist, zdravnik (Timaristus medicus) – 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- sicer neznani grški zdravnik iz neznanega obdobja. Omenja ga samo Plinij.

487. Timosten (Timosthenes) – 4, 5, 6

- z Rodosa, grški pomorščak iz 3. stol. pr. Kr. Po naročilu Ptolemaja

II. je plul vzdolž afriške obale in zapisoval svoja opažanja; ta je dopolnil s starejšimi opisi in izdal poročilo o svoji plovbi v 10 knjigah z naslovom *O pristaniščih* (Περὶ λιμένων). Pozneje ga je izdal v skrajšani obliki pod naslovom *Povzetek dela O pristaniščih* (Ἐπιτομὴ τῶν Περὶ λιμένων), objavil pa je tudi delo z naslovom *Razdaljar* ali *Spis o razdaljah* (Σταδισμός), v katerem je v stadijih popisal razdalje. Njegovo avtorstvo dela *Knjiga pojasnil* (Ἐξηγητικόν) je vprašljivo.

488. Tulij Tiron (Tullius Tiro) – 2

- Mark Tulij Tiron je bil Ciceronov osvobojenec in osebni tajnik. Za zapisovanje njegovih del, zlasti govorov, je izdelal poseben sistem stenografskih znamenj, po njem imenovanih *notae Tironianae*. Tiro je poskrbel za izdajo Ciceronovih pisem in govorov, pa tudi sam je napisal več del, ki so vsa izgubljena: *O Ciceronovem življenju* (*De vita Ciceronis*), *O Ciceronovih šalah* (*De iocis Ciceronis*), *O rabi in pravilih latinskega jezika* (*De usu atque ratione linguae Latinae*) in zbirko različnih spisov, zbranih pod skupnim naslovom *Različni spisi* ali *Različna vprašanja* (*Pandectae* oz. Πανδέκται ali *Promiscuae quaestiones*).

489. Tit Cezar, cesar (Titus Caesar) – 2

- Rimski cesar Tit (39–81 po Kr.), ki je vladal v letih 79–81 po Kr., je napisal več pesnitev, ki so jih njegovi sodobniki zelo čislali, med njimi tudi pesnitev o kometih l. 76 po Kr.

490. Tlepolem, zdravnik (Tlepolemus medicus) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- sicer neznani grški zdravnik. Omenja ga samo Plinij; o njem ne najdemo nobenih drugih podatkov ali poročil.

491. Trazil (Thrasyllus) – 2, 9, 31, 32

- Klavdij Trazil Tiberij iz Mendesa v Egiptu je bil grški astronom, astrolog in filozof, ki je deloval v Aleksandriji v 1. stol. po Kr. (umrl je l. 36). Na Rodosu je bil učitelj cesarja Tiberija; ta ga je pripeljal v Rim, kjer je Trazil postal njegov dvorni astrolog in dobil rimsko državljanstvo. Ni bil šarlatan, ampak resen raziskovalec; ohranjen je izvleček iz enega od njegovih astroloških priročnikov iz bizantinskega obdobja. Menda je pisal tudi o pitagorejskem in platonskem nauku o principih, pripisujejo mu delitev Platonovih dialogov na tetralogije, zanimal pa se je tudi za glasbo (avtor dela *O sedmih tonih* (Περὶ ἑπτὰ τόνων)). Tudi njegovi potomci so bili astrologi.

492. Trog (Trogus) – 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 31

- Pompej Trog, rimski zgodovinar iz avgustejskega obdobja, po rodu iz Narbonske Galije (oče je bil Cezarjev častnik), je avtor danes izgubljenih del o botaniki in zoologiji (*O rastlinah* (*De plantis*), *O živalih* (*De*

animalibus); opiral se je na zlasti na Aristotela in njegovo delo *Nauk o živalih*) ter splošne zgodovine z naslovom *Filipova zgodovina* v 44 knjigah (*Historiae Philippicae* ali *Historiarum Philippicarum libri XLIV*). V delu je obravnaval zlasti dobo Filipa II.; opiral se je na grške vire, sam pa je bil dragocen vir za zgodovino Makedonije in helenističnih kraljevin. V prvih šestih knjigah je obravnaval zgodovino velikih kraljestev vzhoda, v knjigah 7–42 zgodovino vzhodnega Sredozemlja in Partov, v 43. in 44. knjigi pa zgodovino Rima od obdobja kraljev do Avgustovih osvajanj v Hispaniji. Delo je v zelo okrajšani in razmeroma nespremenjeni obliki ohranjeno pri Marku Junijanu Justinu, rimskem zgodovinarju iz 3. stol. po Kr., avtorju dela *Povzetek Filipove zgodovine* (*Epitome Historiarum Philippicarum*).

493. Kvint Tuberón (Q. Tuberón) – 2, 18, 36

- Istovetnost pisca ni z gotovostjo potrjena. Nekateri menijo, da gre za Kvinta Elija Tuberona, rimskega politika in filozofa iz 2. stol. pr. Kr., nečaka Lucija Emilija Pavla, ki je kot ljudski tribun nasprotoval Scipionu mlajšemu in bratoma Grakh, bil pa je tudi zelo priznan jurist. Drugi domnevajo, da gre za Kvinta Elija Tuberona, rimskega pisca iz 1. stol. pr. Kr., sina Lucija Elija Tuberona. V bitki pri Farzalu se je bojeval na Pompejevi strani, a ga je Cezar pomilostil. Po neuspehu kot tožnik na procesu proti Kvintu Ligariju (l. 46 pr. Kr.), ki ga je branil Cicero, se je karieri odrekel in se posvetil pisanju. Njegovo najpomembnejše delo je bilo danes neohranjena *Zgodovina* (*Historiae* ali po drugih *Anali* (*Annales*)) v vsaj 14 knjigah (verjetno jih je bilo še več), v katerem je predstavil zgodovino Rima od prvih začetkov do svojega časa. Pisal je tudi razprave o javnem in zasebnem pravu (npr. monografiji o senatu in *O sodniški službi* (*De officio iudicis*)). Menda ga je zaznamoval zelo arhaičen jezik. Dionizij Halikarnaški mu je posvetil delo *O Tukididovem značaju* (*Περὶ τοῦ Θουκυδίδου χαρακτῆρος*), kot vir pa ga je uporabljal tudi Plinij.

494. Tuditan (Tuditanus) – 12, 13

- Gaj Sempronij Tuditan je bil rimski politik in zgodovinar iz 2. stol. pr. Kr., kvestor l. 145., pretor l. 132, konzul l. 129, nasprotnik bratov Grakh. Senat mu je na pobudo Publija Kornelija Scipiona Emilijana zaupal sodniško vlogo v sporih, povezanih z zemljiško reformo bratov Grakh, ki je ni hotel izpeljati in je tako onemogočil delo agrarne komisije. Odlikoval se je tudi kot vojak v bojih proti Ilirom in Japodom. Napisal je obsežno delo *Knjige magistratov* (*Libri magistratuum*), v katerem je obravnaval državnopravna vprašanja v vsaj 13 knjigah (vprašanje interkalacije, koledarja ipd.); ker je bil sam optimat, je pisal precej

tendenciozno v prid stranke optimatov, zato je bilo delo odsev tedanjih strankarskih sporov v Rimu. Domnevno je avtor še nekega drugega zgodovinskega dela, ki je obravnavalo rimsko zgodovino od njenih začetkov do 2. stol. pr. Kr., mogoče pa je, da je šlo le za daljši ekskurz iz njegovih *Knjig magistratov* (ohranjeni le skromni fragmenti). Slovel je po izbranem slogu, opiral pa se je na Katona Starejšega in Lucija Kasija Hemino.

495. Tukidid (*Thucydides*) – 3, 4, 7

- iz Aten, najpomembnejši grški zgodovinar 5. stol. pr. Kr. Napisal je sicer nedokončano zgodovinsko delo (opisani so dogodki do l. 411 pr. Kr.), v katerem je v 8 knjigah opisal zgodovino peloponeške vojne; delo običajno navajamo kot *Peloponeška vojna*, njegov izvirni naslov pa je bil *Zapis o vojni med Peloponežani in Atenci* (Ἐϋγγραφὴ περὶ τοῦ πολέμου τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων).

496. Umbricij Melior, ki je pisal o etruščanskem nauku (*Umbricius Melior, qui de Etrusca disciplina scripsit*) – **10, 11**

- etruščanski haruspiks v času cesarja Galbe, avtor dela o etruščanskem nauku (*disciplina Etrusca*; za pojasnilo gl. Akvila).

497. Valerij Maksim (*Valerius Maximus*) – 7, 33

- rimski pisec iz 1. stol. po Kr. Napisal je obsežno zbirko anekdot in posebnosti in jo izdal pod naslovom *Spomina vredna dejanja in besede* (*Factorum ac dictorum memorabilium libri IX*). Delo, ki so ga v poznejših obdobjih veliko uporabljali in večkrat okrajšali, je posvetil cesarju Tiberiju.

498. Kornelij Valerijan (*Cornelius Valerianus*) – 8, 10, 14, 15

- sicer neznani rimski strokovni pisec, domnevno iz 1. stol. po Kr.

499. Gaj Valgij (*C. Valgius*) – 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27

- Gaj Valgij Ruf, pesnik in pisatelj iz avgustejskega obdobja, je bil avtor različnih pesmi (elegije, epigrami, pesmi različne tematike) in strokovnih spisov (prozna dela o retoriki, gramatiki in farmakologiji). V latinščino je tudi prevedel učbenik *Govorniška veščina* (Τέχνη) svojega učitelja Apolodora iz Pergamona. Najbolj znano delo so njegove slovnične raziskave in razprave, objavljene v pisemski obliki pod naslovom *Odgovori na vprašanja, zastavljena v pisemski obliki* (*De rebus per epistulam quaesitis* v vsaj 2 knjigah; delo je uporabljal tudi Plinij); fragmenti kažejo, da se je posvečal etimološkim vprašanjem in problematiki prevajanja iz grščine, pri tem pa sta bila njegova vzornika Varon in Tiron. Kot slovničar je bil anomalist; Plinij ga je kot vir uporabljal tudi v svojem delu *Dubii sermonis libri VIII*. Njegovo delo *Zdravila iz rastlin* (*Medicina herbarum* (?)), ki je bilo posvečeno Avgustu, je ostalo

nedokončano; Plinij ga je uporabljal kot vir za knjige o medicinski botaniki.

500. Varon¹ iz Ataksa (*Varro Atacinus*) – 3, 4, 5, 6

- Rimskega pesnika Varona iz Ataksa v Narbonski Galiji (1. stol. pr. Kr.) poznamo kot pisca elegij, satir in epskih pesnitev. Njegovi najpomembnejši epski pesnitvi sta bili *Sekvanska vojna* (*Bellum Sequanicum*), zgodovinski ep, v katerem je najverjetneje opisoval Cezarjevo vojno proti Ariovistu (58 pr. Kr.), zgledoval pa se je po Eniju, ter *Argonavti* (*Argonautae*), v katerem se je zgledoval po Apoloniju Rodoškem in njegovem delu *Argonavtika* ali *Ep o Argonavtih* (*Argonautica*). Napisal je tudi geografsko delo *Popis dežel* (*Chorographia*), opis sveta v heksametrih (po grški predlogi), v katerem je obravnaval kozmos in dele sveta. Od del so ohranjeni samo fragmenti.

501. Mark Varon² (*Marcus Varro*) – 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37

- Mark Terencij Varon iz Reata (Reatinec), učenec antikvarja Elija Stilona, je bil rimski učenjak, polihistor in pisec (116–27 pr. Kr.). Bil je politično in vojaško dejaven in zaradi svoje vsestranske nadarjenosti tudi osrednja osebnost na znanstvenem področju v svojem času; s svojim delom je uspešno prenašal metode, pristope in spoznanja grške znanosti v Rim. Bil je pisec številnih naravoslovnih in zgodovinskih del; literarna tradicija mu pripisuje avtorstvo več kot 600 del s področja zgodovine, zemljepisa in starinoslovja, jezikoslovja, literarne zgodovine, retorike, prava, filozofije, znanosti ... Večina del je izgubljenih, ohranilo pa se je precej fragmentov. Ohranili sta se dve deli: *O latinskem jeziku* (*De lingua Latina*; fragmentarno ohranjeno; obsega 6 nepopolno ohranjenih knjig od 25) in *O kmetijstvu* (*Res rusticae* oz. *Rerum rusticarum libri tres* v 3 knjigah, v katerem v obliki dialoga piše o vsem, kar je povezano s kmetovanjem). Nekaj najpomembnejših naslovov neohranjenih del: *Starožitnosti* (*Antiquitates*, razdeljene na *Res humanae* (25 knjig) in *Res divinae* (16 knjig)); *Logistorikon* (66 knjig dialogov o filozofskih in zgodovinskih temah), *O civilnem pravu* (*De iure civili*); *O izvoru latinskega jezika* (*De origine linguae Latinae*); *O morski obali* (*De ora maritima*); *O Plavtovih komedijah* (*De comoediis Plautinis*); *O rimskem ljudstvu* (*De gente populi Romani*; 4 knjige); *O trojanskih družinah* (*De familiis Troianis*); *O zgodovini pisave* (*De antiquitate litterarum*); *O življenju rimskega ljudstva* (*De vita populi Romani*; 4 knjige); *Pomorski dnevnik* (*Ephemeris maritima*); *Poslanske službe* (*Legationes*; 3 knjige); *Sedmice ali podo-be* (*Hebdomades vel de imaginibus*); *Znanosti in umetnosti* (*Disciplinae*)

...

502. Vergilij (*Vergilius*) – 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19

- Rimski pesnik Publij Vergilij Maro (70–19 pr. Kr.) je avtor: a) rimskega nacionalnega epa *Eneida* (*Aeneis*) v 12 spevih (nekaj manj kot 10 000 heksametrov), ki je slavospev nastanku in razvoju rimskega imperija, Rimljanom in cesarju Avgustu; b) didaktične pesnitve *Georgike* (*Georgica*) v 4 knjigah (skupaj 2188 heksametrov); c) desetih kratkih bukolčnih pesmi z naslovom *Bukolike* (*Bucolica*) ali *Ekloge* (*Eclogae*) v skupaj 829 heksametrih. Pod Vergilijevim imenom je ohranjena tudi zbirka pesmi, naslovljena *Vergilijev apendiks* (*Appendix Vergiliana*) (npr. *Katalepton* (*Catalepton*), *Čaplja* (*Ciris*), *Krčmarica* (*Copa*), *Komar* (*Culex*), *Priapske pesmi* (*Priapea*) ...); Vergilij je avtor le nekaterih med njimi.

503. Verij Flak (*Verrius Flaccus*) – 3, 7, 8, 14, 15, 18, 28, 29, 34, 35

- rimski slovničar in starinoslovec, sodobnik cesarja Avgusta, ki mu je zaupal izobraževanje svojih vnukov; umrl je v času cesarja Tiberija. Bil je največji rimski učenjak Avgustovega obdobja in avtor številnih del; znana so: *O pravopisu* (*De orthographia libri*); *Nejasnosti pri Katonu* (*De obscuris Catonis libri* v vsaj 2 knjigah; o nejasnostih v spisih in jeziku Marka Porcija Katona Starejšega); *Res Etruscae* ali *Etruscarum rerum libri* (najbrž o vedeževanju in o ptičjegledju (avgurijih)); *Saturn* (*Saturnus*), tudi *Saturnalijske* (*Saturnalia*; antikvarno delo, v katerem se je menda ukvarjal z vprašanji rimskih običajev in kultov); *Spomina vredne stvari* (*Res memoria dignae* ali *Rerum memoria dignarum libri*, enciklopedično antikvarno-zgodovinsko delo, ki ga je uporabljal tudi Plinij, podobno Varonovim *Starožitnostim* (*Antiquitates*)); *Pisma* (*Epistulae*; v njih je obravnaval razna slovnična vprašanja); *Prenestinski fasti* (oziroma *Prenestinski koledar* (*Fasti Praenestini*), domnevno verski in pravni komentar rimskega koledarja in rimskih praznikov). Njegovo najbolj znano, najpomembnejše, najobsežnejše in tudi najvplivnejše pa je leksikalno delo *O pomenu besed* (*De significatu verborum*), največji, najobsežnejši in najvplivnejši znanstveni dosežek antične latinske leksikografije. Urejeno je bilo po abecedi (vsaki črki je bilo namenjenih več knjig), v njem pa je slovnično in zgodovinsko razlagal zastarele besede in besede, ki niso bile več v rabi; dragoceno je bilo tudi zaradi starinoslovskega gradiva in izvlečkov iz del zgodnjih piscev. Z njim je poznejši tradiciji posredoval svoje delo in dosežke učenjakov iz poznega republikanskega obdobja (zlasti Varona). V 2. stoletju po Kr. je Pompej Fest naredil okrajšavo oz. izvleček iz Flakovega dela v 20 knjigah, iz Festa pa je črpal gradivo Pavel Diakon (8. stoletje).

504. Fabij Vestalis (*Fabius Vestalis*) – 7, 34, 35, 36

- sicer neznani rimski pisec iz 1. stol. pr. Kr.; omenja ga samo Plinij in navaja, da je pisal tudi o slikarstvu (*qui de pictura scripsit*). Če to drži, je edini znani rimski pisec, ki je pisal o slikarstvu.
- 505. Vestin (Vestinus) – 21, 22**
- sicer neznani rimski pisec, Plinijev vir, ki je pisal o cvetovih in rastlinah (*de floribus et herbis*).
- 506. Lucij Vetus (Lucius Vetus) – 3, 4, 5, 6**
- Lucij Antistij Vetus, rimski pisec iz 1. stol. pr. Kr., konzul l. 55 po Kr., upravitelj Zgornje Germanije (gl. Tacit, *Anali* 13, 53 in nasl.). Plinij omenja njegova dela kot vir za knjige o geografiji; ni znano, ali je dela objavil ali pa je šlo – kar je verjetneje – za njegove zapiske.
- 507. Vibij Rufin (Vibius Rufinus) – 14, 15, 19, 21, 22**
- rimski politik iz 1. stol. po Kr., oskrbnik vodovodov l. 24 po Kr., *consul suffectus* l. 39 ali 40, avtor danes izgubljenega dela o poljedelstvu, o katerem ni nobenih podatkov razen omemb pri Pliniju.
- 508. Vitruvij (Vitruvius) – 16, 35, 36**
- Vitruvij (Polion) je bil rimski inženir in arhitekt s konca 1. stol. pr. Kr. Deloval je kot vojaški inženir, veliko pa se je posvečal študiju tehnike in gradbeništva. Na stara leta je deloma po lastnih izkušnjah deloma po grških, zlasti helenističnih virih napisal delo *O arhitekturi (De architectura)* v 10 knjigah, ki je edino ohranjeno antično delo o gradbeništvu; izdal ga je l. 25 pr. Kr., posvečeno pa je bilo cesarju Avgustu. Vanj je vključil naslednja področja (vsebina po knjigah): 1. uvod v arhitekturo, urbanizem, pogoji za arhitekta; 2. gradbeni materiali; 3. in 4. svetišča in »stebrni redi«; 5. javne stavbe (terme, gledališča, bazilike); 6. stanovanjske zgradbe (»hišna arhitektura«); 7. notranja ureditev in oprema (mozaični tlaki, štukature, barve); 8. vodovodi ter zgradbe in naprave za vodno oskrbo; 9. merilne tehnike in izdelava ur (geometrija, astronomija, meritve, klepsidre); 10. izdelava strojev (civilnih in vojaških). Delo je dopolnil tudi s slikovnim gradivom (slike, sheme, tabele, diagrami), ki pa se ni ohranilo. Posebno močno je vplival na italijansko renesančno arhitekturo.
- 509. Zahalias (Zachalias) – 37**
- iz Babilona, avtor dela o kamnih, ki je očitno obsegalo več knjig. Posvetil ga je kralju Mitridatu, najbrž pontskemu kralju Mitridatu VI. Evpatorju (gl. Mitridat). Dragim kamnom je pripisoval zmožnost, da vplivajo na usodo tistih, ki jih nosijo. V rokopisih najdemo poleg oblike imena *Zachalias* še različice *Zactalla*, *Zacthalia*, *Zacthalias* in *Zactalias*.
- 510. Zenotemis (Zenothemis) – 37**
- geograf iz 2. polovice 2. stol. pr. Kr. Napisal je vsaj eno didaktič-

no delo z naslovom *Obplutje* (Περίπλους); napisano je bilo v elegičnih distihih, v njem pa je opisoval tudi drage kamne. Ohranilo se je samo nekaj fragmentov.

511. Zoil iz Makedonije (Zoilus Macedo) – 12, 13

- iz Amfipole, grški filozof, retor in zgodovinar iz 4. stol. pr. Kr., avtor *Grške zgodovine* (Ἱστορίαι) v 3 knjigah (od bogov do Filipove smrti), zgodovine svojega rodnega mesta z naslovom *O Amfipoli* (Περὶ Ἀμφιπόλεως), menda tudi retoričnega priročnika *Govorniška veščina* (Ῥητορικὴ τέχνη), govorov (*Hvalnica Tenedošanov* (Τενεδίων ἐγκώμιον), *Hvalnica Polifemu* (Εἰς Πολύφημον ἐγκώμιον), *Graja Homerja* (Ψόγος Ὁμήρου) ...), znan pa je bil predvsem po ostrih napadih na Homerja, proti kateremu je naperil svoje obsežno delo *Proti Homerjevemu pesništvu* (Κατὰ τῆς Ὁμήρου ποιήσεως) v 9 knjigah, zato se ga je oprijel vzdevek *Homeromastix*, Homerjev bič. Menda je pisal tudi slovnične razprave.

512. Zoroaster (Zoroaster) – 18, 37

- staroiranski (perzijski) prerok in utemeljitelj zoroastrizma, ki je deloval ok. l. 600 pr. Kr. na območju današnjega Irana. Kot prerok je oznanjal v stanju ekstaze prejeta razodetja najvišjega boga Ahura Mazde, boga luči in stvarnika sveta, in pozival k odločanju za dobro in k odrekanju slabemu, ki ga je poosebljal zli duh Angri Mainju. Ostro je nasprotoval žrtvovanjem in orgijam Mitrovega kulta, zato je bil pregnan iz domovine, zatočišče pa je našel pri knezu Vištaspi, kjer je umrl, star 77 let. V helenizmu so ga zelo mitizirali, njegov nauk pa napačno razumeli kot magijo, astrologijo in alkemijo.

Komentar k uvodnemu posvetilnemu pismu

§ 1

Knjige Naravoslovja: Plinijevo uvodno posvetilno pismo je izrazito retorično; napiše ga kot govor. Pri tem upošteva delitev na dele govora, kot jih v svoji *Vzgoji govornika* (3, 9, 1) določa Kvintilijan: uvod (*prooemium*; § 1–11), pripoved (*narratio*; § 12–15), dokazovanje oz. navajanje dokazov (*probatio*; § 16–23), zavrnitev oz. ovržba (nasprotnikovih) dokazov (*refutatio*; § 24–32) in sklep oz. zaključek (*epilogus*; § 33). – *Kamene*: lat. *Camenae*, prvotno staroitalske boginje studencev ali nimfe, ki so bile jasnovidne; najbolj znani sta bili Egerija in Karmenta. Livij Andronik jih je poistovetil z grškimi Muzami (prim. 1. verz njegovega prevoda *Odiseje* v latinščino: *Virum mihi, Camena, insece versutum*). – *tvojih Kviritorov*: Kviriti so bili prvotno prebivalci sabinskega mesta Kures (*Cures*). Ko pa so se pod Romulom Sabinci z Rimljani združili v eno državo, se je združeno ljudstvo imenovalo *populus Romanus Quirites*; od tedaj so bili Kviriti rimski državljani z vsemi državljanskimi pravicami, ki jih je posamezniku določalo rimsko pravo (*ius civile Romanum*). – *posvetiti tebi*: Plinij svoje delo posveča tedaj še princu Titu (Flaviju Vespazijanu), Vespazijanovemu sinu in poznejšemu cesarju, s katerim ga je vezalo osebno prijateljstvo, saj sta se skupaj bojevala v Germaniji (gl. § 3). – *s tvojim očetom*: tj. s Titom Flavijem Vespazijanom, rimskim cesarjem v obdobju 69–79, ki je ustanovil dinastijo Flavijcev. Za cesarja so ga l. 69 najprej imenovali armade na vzhodu, nato so ga potrdili poveljniki podonavskih provinc in konec leta tudi senat. Obdobje njegove vladavine so zaznamovali vojaški uspehi in razširitev ozemlja (Germanija, Britanija), reorganizacija vojske, utrditev meja, gradbeni podvigi in utrditev državnih financ. – »*Saj si navadno menil, / da te igrčke moje nekaj vredne so*«: Plinij malce prirejeno navede 3. in 4. verz Katulove prve pesmi v njegovi zbirki, posvečeni Korneliju Nepotu. Katul pravi (1, 3–4):

... namque tu solebas

meas esse aliquid putare nugas,

Plinij pa verz nekoliko predela:

... namque tu solebas

nugas esse aliquid meas putare.

– *omehčam verz*: Metrum pesmi je Falajkov enajsterec, ki ima strukturo – ∪ – ∪ ∪ – ∪ – ∪ – ∪; v prvih dveh zlogih je namesto jamba (– ∪) mogoč tudi trohej (∪ –) ali spondej (– –). V cesarskem obdobju so menili, da lahko na začetku enajsterca stoji samo spondej, ker jamb in trohej naredita verz (pre)trd. Trdost verzov pri pesnikih klasičnega obdobja, med njimi pri Katulu, je pograjal tudi Plinijev nečak Plinij mlajši (1, 16, 5: *inserit ... duriusculos quosdam* (sc. *versus*)). – *svojega rojaka Katula*: Katul je bil po rodu iz Verone, Plinij pa iz mesta Novi Komum (zdaj Como); oba sta bila torej iz severne Italije, zato se je Plinij čutil s Katulom še posebno povezanega in ga je imenoval *conterraneus* »rojak«. – *z zamenjavo prvih zlogov izkazal za nekoliko tršega*: gl. zgoraj. – *Veranija in Fabula*: Plinij uporabi ljubkovalni pomanjševalnici za svoja prijatelja: Veranija (*Veraniolus*) in Fabula (*Fabullus*). Prim. Katul 9, 1; 12, 15 in nasl.; 13, 1 in 14; 28, 3; 47, 3.

§ 2

v odgovoru na neko drugo moje predrzno pismo potožil: O korespondenci med Titom in Plinijem ni podatkov. Omenjeno pismo ni ohranjeno. – *v akte*: gl. PV, št. 11. – *tvoji podrejeni živijo v enakih razmerah kot ti*: Tit je bil kljub kratki vladavini (vladal je tri leta, od l. 79 do l. 81 po Kr.) med ljudstvom zelo priljubljen; njegovo obdobje velja za srečno in uspešno. Rimski zgodovinar Evtropij piše (7, 21), da so mu zaradi priljudnosti in vrlin ljudje nadeli vzdevek *amor et deliciae humani generis* »ljubljenec in miljenec človeškega rodu«.

§ 3

Slavil si triumf: l. 71 po judovski vojni, ko je triumfiral skupaj s svojim očetom Vespazijanom. – *bil si cenzor*: l. 74. – *šestkrat konzul*: l. 70, 72, 74, 75, 76 in 77. – *nosilec tribunske oblasti*: Od l. 71, ko je vladal skupaj s svojim očetom, je bil Tit tudi ljudski tribun. Ljudski tribuni (funkcijo so uvedli l. 493 pr. Kr.) so bili prvotno zaščitniki preprostega ljudstva. Sprva so imeli razmeroma majhna pooblastila: preprečevali so krivične odredbe uradnikov in senata na vojaškem naboru, pri odrejanju davkov in na sodišču, kjer so imeli pravico veta. Sčasoma so si pridobili to pravico tudi pri poseganju v domene drugih oblastništev, celo senata, in pri volitvah. Imeli so tudi pravico sklicevati in voditi ljudska zborovanja (skupščine), predsedovati tributnim komicijam, prirejati ptičegledje, nalogati globo idr. Sula je oblast tribunov močno omejil, Pompej pa jim je vrnil vse pravice. Cezar in njegovi nasledniki so na funkciji ljudskega tribuna in njenih pooblastilih utemeljili cesarsko oblast, kajti ljudski tribuni so bili tudi nedotakljivi in neoskrunljivi (*sacrosancti*). Ljudski tribunat je obstajal tudi v času cesarstva, a tribuni niso imeli več pomembne politične vloge; njihova funkcija je bila častna. – *prefekt pretorijanske straže*:

Prefekt pretorijancev (*praefectus praetorii* ali *praefectus praetorio*) je poveljeval devetim kohortam pretorijancev, elitnim enotam rimske vojske, ki so bile cesarjeva telesna straža. Poveljniki pretorijanske straže so bili tudi politično vplivni. – *ko sva si v vojaškem taboru delila šotor*: Plinij je bil v letih 57/58 poveljnik (prefekt) krila vojske v Zgornji Germaniji. V to obdobje segajo tudi začetki njegovega prijateljevanja s poznejšim cesarjem Titom, s katerim je bival v istem šotoru. Plinij to označi z izrazom *contubernium* »sošotorništvo«, »vojaško tovarištvo«.

§ 4

Ne poznam več nobenega sramu: prim. Kvintilijan, *Vzgoja govornika* 11, 3, 160.

§ 5

neomejena ljudskotribunska oblast zgovornosti: tj. moč govorništva, ki ji nihče ne more do živega in ji nihče ne more in ne sme oporekati. Tita kot govornika hvali tudi Svetonij (*Tit* 3), ki piše, da je bil zelo spreten in da je zlahka nastopal tudi brez priprave (*facilis ad extemporalitatem usque*). – *uspešen si na področju pesništva*: Svetonij (*Tit* 3) hvali Tita tudi kot pesnika (*Latine Graeceque ... in fingendis poematibus promptus et facilis*), glasbenika, (*ne musicae quidem rudis, ut qui cantaret et psalleret iucunde scienterque*) in hitropisca (*notis quoque excipere velocissime solitum*). – *plodovitost tvojega duha*: Plinij morda namiguje na njegov dnevnik, v katerem je popisoval svoje vojaške prigode (gl. Jožef Flavij, *Proti Apionu* 1, 10). – *posnemati brata*: Tudi Titov brat Domicijan je imel literarne ambicije, kar omenjajo njegovi sodobniki Svetonij (*Domicijan* 2: ... *poeticae studium ... recitavitque etiam publice*), Tacit (*Zgodovina* 4, 86: *studiumque litterarum et amorem carminum simulans*), še posebej pa Kvintilijan (*Vzgoja govornika* 10, 1, 91–92), ki o njem kot pesniku govori v presežnikih (verjetno zato, ker se mu je hotel prikupiti).

§ 6

za nizko ljudstvo, za množico kmetov, obrtnikov in končno tudi za tiste, ki imajo čas za ukvarjanje z znanostjo: Iz zapisanega je očitno, da Plinij ni želel, da bi *Naravoslovje* postalo vademekum bodočemu cesarju, ampak je hotel, da bi ga kot priročnik uporabljale širše množice. Namenjeno je bilo torej brez omejitvev tako najnižjim kot najvišjim slojem.

§ 7

Mark Ciceron ... »Ne <pišem> za zelo učene ljudi ...«: prim. Cicero, *O govorniku* 2, 6, 25. – *Manij Perzij*: gl. spodaj. – *Junij Kong*: Mark Junij Kong (2. stol. pr. Kr.), prijatelj bratov Grakh, je bil zgodovinar in pravnik ter avtor dela o

uradnih službah (*De potestatibus*) v vsaj 7 knjigah (prim. NH 33, 36; Cicero, *O govorniku* 1, 256; *Za Planka* 58). – *Lucilij ... utemeljitelj posmehljivo satiričnega sloga*: Gaj Lucilij (ok. 180–102 pr. Kr.) je bil latinski satirični pesnik, član Scipionovega literarnega kroga, avtor 30 knjig danes le fragmentarno ohranjenih *Satir* (*Saturae*), v katerih je opisoval dogodivščine iz svojega življenja in življenja svojih prijateljev, literarne teme, moralo in podobno; v njih je uveljavil heksameter kot verz rimske satire. Po njem so se zgledovali vsi poznejši satiriki. – *Cicero ... citat izposoditi, še posebno ko je pisal o državi*: Odlomek iz Ciceronovega dela *O državi* (*De re publica*), iz katerega je vzet citat, ni ohranjen (prim. tudi Cicero, *O dolžnostih* 1, 7: *Nec vero, ut noster Lucilius, recusabo, quo minus omnes mea legant*). Izdajatelji ga skušajo na različne načine dopolniti; domnevajo, da Lucilij ne govori o Maniju Perziju (*Manium Persium*), ampak o dveh osebah: o Maniju Maniliju in o Perziju (*Man<ium Manil>ium Persium<ve>*). Manij Manilij je bil pomemben pravnik, priznan govornik (gl. Cicero, *O govorniku* 3, 133) in eden od udeležencev pogovora v Ciceronovem dialogu *O državi*, Gaj Perzij pa govornik, ki je l. 122 napisal oster govor proti zaveznikom in proti bratoma Grakh (prim. Cicero, *Brut* 99 in nasl.).

§ 9

Katonu ... dajali v hrambo znatne vsote denarja: O Katonu gl. PV, št. 283. Katon je bil zgled starorimske npravnosti in kot cenzor neprizanesljiv nadzornik morale v Rimu. Njegovo poštenje in nepodkupljivost hvalijo številni poznejši pisci; nekateri pišejo tudi o primerih, ki jih omenja Plinij, ko so kandidati pri njem shranili denar, npr. Cicero (*Pisma bratu Kvintu* 2, 15, 4) in Seneka mlajši (*Materi Helvijji o utehi* 13, 5; *Marciji o utehi* 20, 6). – *znameniti Ciceronov vzdih*: »Oj ... nepoštenega!«: O Ciceronovem vzdihu piše samo Plinij.

§ 10

Lucij Scipion Azijatik ... Grakh ... ki mu je sovražen: O procesu, v katerega so bili vpleteni Scipioni in Tiberij Sempronij Grakh, oče bratov Grakh, poroča več antičnih piscev: Cicero (*O konzularnih provincah* 8, 18), Livij (38, 52–60), Valerij Maksim (4, 1, 8; 4, 2, 3) in Kasij Dion (19, 65, 1).

§ 11

soljen zdrob: lat. *mola*. Fest (p. 141 M) razlaga: *mola vocatur far tostum et sale sparsum, quod eo molito hostiae aspergantur*. »Mola (zdrob) se imenuje pražena in osoljena pira, ki jo namočijo, ker z njo oškropijo žrtvene živali«. Prim. tudi NH 12, 83; 18, 7; 31, 89; Valerij Maksim 2, 5, 5.

§ 12

razmeroma malo truda ... vsebina ni plod genialnosti, ki se v nas skriva v zelo povprečni meri: Iz Plinijeve navedbe je mogoče prvič sklepati: a) da *Naravoslovje* ni izvirno delo, ampak kompilacija in b) da za obravnavana področja sam ni strokovnjak, ampak se opira na druge strokovne avtoritete. – *ne zastranitev ... snovi, o kateri je sicer prijetno poročati in mikavno prebirati jo:* *Naravoslovne* in geografske teme so od pisca zahtevale stvaren in suh znanstveni slog, ki ni dovoljeval literarizacije in slogovnega okraševanja. Podobno v uvodu v svoje delo piše tudi Mela (I, 1: *Orbis situm dicere aggredior, impeditum opus et facundiae minime capax ..., quem persequi longa est magis quam benigna materia*).

§ 14

Pot... ni steza, ki bi jo utrli <mnogi> pisci: Podobno tudi Lukrecij (4, 1 in nasl.) in Vergilij (*Georgike* 2, 174 in nasl.). – *ni nikogar ... ki bi sam obravnaval vsa ta področja:* Čeprav v § 12 Plinij opozori, da njegovo delo ni znanstveno izvirno, pa zdaj poudari, da je zasnova, kot si jo je zamislil (združitev različnih področij znanosti v eno delo), novost tako v grški kot rimski književnosti. *Naravoslovje* je preseglo vsa druga nam znana enciklopedična dela antike in postalo predhodnik sodobnih enciklopedij. – *zaokrožena izobrazba:* Koncept zaokrožene omike oziroma izobrazbe je utemeljil Izokrat z uvedbo izobrazbenega ideala ἡ ἐγκύκλιος παιδεία /*hè enkýklios paideía*/ (latinska ustreznica je *orbis doctrinae*). Zaokrožena izobrazba je sprva vključevala gramatiko, glasbo, geometrijo, astronomijo in gimnastiko, pozneje pa sedem t. i. svobodnih umetnosti (*septem artes liberales*), »svobodnih« zato, ker so »oblikovale svobodnega človeka«. Gre za krog ved, ki svobodnemu človeku (tj. posamezniku, ki se mu za preživetje ni treba ukvarjati s fizičnim delom) dajejo vse, kar je potrebno za njegovo splošno izobrazbo, vključeval pa je gramatiko, dialektiko, retoriko, geometrijo, aritmetiko, astronomijo in glasbo. V rimski književnosti poznamo vsaj dve deli, ki sta predstavljali sedem svobodnih umetnosti: *Znanosti in umetnosti* (*Disciplinae*) Marka Terencija Varona (v 9 knjigah) in *O svatbi Merkurja in Filologije* Marcijana Kapele (prav tako v 9 knjigah).

§ 15

Težka naloga ... naravi vse njene lastnost: Plinij verjetno namiguje na vsa svoja dela, ne samo na *Naravoslovje*. Celoten korpus njegovih del je predstavil njegov nečak v pismu Bebiju Marku (*Pisma* 3, 5).

§ 16

Tita Livija ... v eni od knjig svojega zgodovinskega dela ... takole: V ohranjenem Livijevem korpusu navedenega odlomka ne najdemo.

§ 17

Dvajset tisoč obravnave vrednih dejstev: Sodobne raziskave kažejo, da *Naravoslovje* predstavi okoli 34 000 dejstev. – *Domicij Pizon:* sicer neznani Plinijev prijatelj. – *okoli 2000 prebranih knjig stotih najboljših piscev:* Plinij je pri svojem delu uporabil 146 rimskih in 327 grških piscev, skupaj torej 473 piscev (v abecednem seznamu Plinijevih virov na začetku jih je 512, ker se številna imena podvajajo ali ker Plinij istega pisca kot vir poimenuje enkrat z osebnim, drugič z rodovnim imenom, tretjič znova kako drugače, npr. s strokovnim nazivom). Koliko knjig naštetih piscev je uporabil, ostaja neznanka.

§ 18

v prostem času: Plinijevo literarno ustvarjanje opisuje njegov nečak Plinij mlajši v že omenjenem pismu Bebiju Marku (*Pisma* 3, 5; gl. § 15). – *kot pravi Varon:* Ni znano, kje je Varon izrekel to misel, morda v uvodu v svoje delo *Znanosti in umetnosti* (gl. § 14).

§ 20

o tvojem očetu ... in o tvojem bratu: tj. o Vespazijanu in o Domicijanu. – *delu o zgodovini našega časa ... začeli tam, kjer jo je končal Avfidij:* Gre za delo *Zgodovina od smrti Avfidija Basa v 31 knjigah* (*A fine Aufidii Bassi historiarum libri XXXI*). Avfidij Bas, rimski zgodovinar iz 1. stol. po Kr. (Neronovo obdobje), epikurejec in priznan govornik, je bil avtor vsaj dveh zgodovinskih del: zgodovine vojn z Germani (*Libri belli Germanici*), v kateri je predstavil vojaško delovanje Tiberija, Druza in Germanika, in zgodovine svojega časa (verjetno z naslovom *Historiae*), ki jo je začel s Cezarjevo smrtjo l. 44 pr. Kr., končal pa z l. 40 po Kr. oz. s Klavdijevo smrtjo. Plinijevo delo je menda nadaljevalo Basovo, opisovalo pa je dogodke od vladavine cesarja Klavdija do cesarja Vespazijana. V času, ko je izšlo *Naravoslovje*, delo – kot izvemo iz nadaljevanja – še ni izšlo.

§ 21

na začetek ... dodal imena <uporabljenih> strokovnih piscev: Seznam uporabljenih piscev je bil prvotno dodan na začetku vsake knjige, v rokopisni tradiciji pa so ga že kmalu začeli dodajati vsebinskemu kazalu, ki skupaj s predgovorom oz. posvetilnim pismom Titu tvori 1. knjigo. – *da priznaš, kdo so tisti, ki so ti pomagali k uspehu, in da ne narediš tako, kot je naredila večina ...:* Problem plagiatorstva je bil pereč že v antiki.

§ 22

Cicerona, ki v Državi prizna, da sledi Platonu: Odlomek ni ohranjen.

Prim. Cicero, *O državi* 1, 66 (Scipion prevaja odlomek iz Platonove *Države* (Πολιτεία)). – v *Tolažbi ob hčerini smrti*: Spis ni ohranjen. – *Krantorju*: Krantor iz Solov je bil akademski filozof iz zgodnjega 3. stol. pr. Kr., Ksenokratov in Polemonov učenec. Od njegovega obsežnega opusa so ohranjeni le skromni fragmenti (prim. Diogen Laertski 2, 24). Njegovo najodmevnejše delo je bilo *O žalovanju* (Περὶ πένθους), ki je močno vplivalo na Cicerona in mu pomagalo, ko mu je l. 45 umrla hči Tulija, ki jo je imel zelo rad. Cicero je Krantorjevo delo opisal kot »knjižico, ki ni obsežna, je pa zlata in se jo je treba naučiti na pamet« (Akademika 1, 135: *non magnus, verum aureolus et ... ad verbum ediscendus libellus*). – v <dialogu> *O dolžnostih*: gl. Cicero, *O dolžnostih* 3, 7: *Panaetius ... quemque nos correctione quadam adhibita potissimum secuti sumus ...* – *Panajtiju*: stoiški filozof z Rodosa (ok. 185–109 pr. Kr.), član Scipionovega filhelenskega kroga in Scipionov spremljevalec, od l. 138 vodja stoiške šole v Atenah. Njegovo najpomembnejše delo je bilo *O dolžnosti* (Περὶ τοῦ καθήκοντος), po katerem se je Cicero zgledoval, ko je pisal delo *O dolžnostih* (*De officiis*).

§ 24

Kerion ... satovje: gr. Κηρίον. Prim. *Palatinska antologija* 9, 190, 1: Λέσβιον Ἡρίωνης τόδε κηρίον. Plinijev seznam naslovov povzema tudi Avel Gelij v § 5–9 v predgovoru svojega dela *Atiške noči*. – *Amaltejin rog ... rog obilja*: gr. Κέρας Ἀμαλθείας. V mitologiji je bila Amalteja ali koza, ki je na Kreti dojila Zeusa, ali Nimfa, ki ga je hranila s kozjim mlekom, Zevs pa ji je v zahvalo podaril kozji rog, s katerim si je lahko pričarala vse, kar je želela (rog izobilja). Delo s tem naslovom je napisal tudi peripatetski filozof Sotion iz 2. stol. pr. Kr., ki ga omenja tudi Avel Gelij (1, 8, 1). – *požirek petelinjega mleka*: lat. *lac gallinaceum*, pregovorni izraz, ki pomeni »redka stvar«, »nenavadna zadeva«. – *Vijolice*: gr. Ὕα. Naslov omenja samo Plinij. – *Muze*: lat. *Musae*, gr. Μοῦσαι. Svoja dela so tako naslovili Herodot (9 knjig), retor Bion iz Sirakuz (9 knjig; prim. Diogen Laertski 4, 58) in Avrelij Opilij (Gelij 1, 25, 17; Svetonij, *O slovničarjih* 6). – *Pandekte*: gr. Πανδέκται (»vseobsegajoče«, »vsestransko«). Delo z enakim naslovom je menda napisal Ciceronov osvobojenec in tajnik Tiron (gl. Gelij 13, 9, 3). – *Priročniki*: gr. Ἐγχερίδιον. Delo s takim naslovom je napisal stoiški filozof Epiktet. – *Travnik*: gr. Λειμών, lat. *Pratum* ali *Prata*. Delo z naslovom Λειμών je napisal slovničar Pamfilij iz Aleksandrije (1. stol. po Kr.; gl. Suda pod λειμών), Cicero je tako naslovil svojo pesnitev (ohranjeni so 4 verzi), Svetonij pa je svoje enciklopedično (ali morda starinoslovsko) delo v 10 knjigah naslovil *Prata*. – *Tablica*: gr. Πίναξ, lat. *Tabula*. Tak naslov je imel eden od treh dialogov, ki jih Diogen Laertski (2, 125) pripisuje Sokratovemu prijatelju, filozofu Kebesu iz 5./4. stol. pr. Kr. Prim. tudi Svetonij, *O slovničarjih*

6. – *Improvizacije*: gr. Σχέδια. – *Starožitnosti*: lat. *Antiquitates*. Mark Terencij Varon je svoje starinoslovno delo naslovil *Antiquitates rerum humanarum et divinarum* (Človeške in božanske starožitnosti). – *Primeri*: lat. *Exempla*. Tako je svojo zbirko anekdot in drugih posebnosti naslovil Kornelij Nepot. – *Veščine*: lat. *Artes*. *Artes rhetoricae* je bil naslov Ciceronovega izgubljenega dela o retoriki. – *Delovne nočne urice*: lat. *Lucubrationes*. – *pisec bibaculus* <popivalček> ... *Bibakul* <Popivalček>: Katulov sodobnik, rimski pesnik Mark Furij Bibakul iz 1. stol. pr. Kr. (103–letnica smrti ni znana), je bil znan po svoji žolčnosti in kot zvest prijatelj dobre kapljice; zanj je veljalo načelo *nomen est omen* (lat. *bibaculus* »pivec«, »pijanec«, »pijandura«). Poleg dela *Lucubrationes* (gl. zgoraj) mu antični viri pripisujejo tudi ep o Cezarjevi vojni v Galiji (*Pragmatia belli Gallici*). – *Varon v svojih satirah*: tj. v *Menipejskih satirah* (*Saturae Menippeae*), nastalih po vzoru grškega kiniškega filozofa Menipa iz Gadare. – *Poldrugi Odisej*: lat. *Sesculixes*, naslov ene od Varonovih menipejskih satir (po zvitem sleparju, ki nastopa v njej). – *Zložljiva tabla*: lat. *Flextabula*.

§ 25

Diodor ... naslovil Knjižnica: Grški zgodovinar Diodor Sicilski je med letoma 60 in 30 pr. Kr napisal svetovno zgodovino od mitične prazgodovine do Julija Cezarja v 40 knjigah, ki jo je naslovil Βιβλιοθήκη ἱστορική /*Bibliothéke historiké*. Naslov običajno prevajamo kot *Obča zgodovina*, pravi naslov pa je *Zgodovinska knjižnica*. V celoti so ohranjene knjige 1–5, 11–17 in 18–20, preostale pa so ohranjene deloma. – *Slovničar Apion*: gl. PV, št. 40, 41, 42. – *cesar Tiberij imenoval cimbele sveta*: Ni znano, po kom Plinij povzema to navedbo. Tiberij je vladal v letih 14–37.

§ 26

»To je delal ...«: Plinij je pri opisovanju (ne)dovršenosti umetnine slovnično dosleden; ko govori o nedovršeni umetnini, na kateri je pripis »To je delal ...«, v obeh primerih uporabi imperfekt (*faciebat* »je delal«, »je izgotavljal«, »je izpopolnjeval«) in že s časom nakaže na njeno nedokončanje in nedovršenost; ko v § 27 govori o dovršeni umetnini (»Naredil ta in ta«), uporabi perfekt (*fecit* »je naredil«, »je izgotovil«) in s časom nakaže njeno dokončanje. – *Apel*: Apel velja za najslavnejšega slikarja antike; točni letnici rojstva in smrti nista znani, njegov vrhunec pa sega v obdobje 112. olimpiade (332–329 pr. Kr.). Rodil se je v Kolofonu, jonskem mestu na zahodni obali Male Azije, dalj časa pa je živel tudi na otoku Kosu in v Efezu. Bil je sin torevtja Piteasa; najprej se je šolal pri Eforju v Efezu, pozneje pa pri Pamfilu v Sikionu. Največja odlika njegovih slik je bila χάρις /*cháris*/, »ljubkost«, »milina«, »mikavnost«, »čar«, »gracioznost«. Nobeno Apelovo delo se ni ohranilo; svojo slikarsko doktrino je predstavil v

razpravi, posvečeni učencu Perzeju, a je tudi ta izgubljena. Plinij njegovo delo in anekdote, povezane z njim, predstavi v 35. knjigi. – *Poliklejt*: ob Fejdiasu najslavnejši grški kipar, ki je deloval v 2. polovici 5. stol. pr. Kr. Tudi njegov opus je izgubljen; Plinij ga večkrat omenja v 34. knjigi.

§ 27

napis »Naredil ta in ta«: gl. prvo opombo k § 26.

§ 28

mojim knjigam o slovnici: Gre za delo *O jezikovnih problemih* v 8 knjigah (*Dubii sermonis libri VIII*). – *še sloni hitreje povržejo*: Slone Plinij natančneje opisuje v 8. knjigi, v kateri predstavi kopenske živali; o brejosti slonov govori v § 28.

§ 29

Teofrastu ... dobil vzdevek božanski: O Teofrastu gl. PV, št. 475. Teofrastovo rojstno ime je bilo Tirtam; ime Teofrast »božansko govoreči« (iz gr. θεῖος /*theios*/ »božanski« in φράζω /*phrázo*/ »govorim«) mu je nadel Aristotel kot priznanje njegovih izjemnih govorniških sposobnosti. Prim. Cicero, *Govornik* 62 (<a> divinitate loquendi nomen invenit); Kvintilijan, *Vzgoja govornika* 10, 1, 83 (*In Theophrasto tam est loquendi nitor ille divinus, ut ex eo nomen quoque traxisse dicatur*); Diogen Laertski 5, 38 (διὰ τὸ τῆς φράσεως θεσπέσιον); Suda Θ 199 (διὰ τὸ θεῖως φράζειν). – *proti ... napisala spis celo ženska*: Cicero (*O naravi bogov* 1, 93) in Diogen Laertski (10, 5–6; 10, 23) poročata, da je spis proti Teofrastu v lepi atiščini napisala Epikurova učenka (in menda tudi ljubica) Leontion (prim. tudi NH 35, 99; 35, 199), izobrazena in lepa atenska hetera. – *pregovor Izbrati si drevo, na katero boš obešen*: = biti na robu obupa.

§ 30

Katona Cenzorja: O Katonu gl. PV, št. 283. Katon je bil hud nasprotnik Kartagine; njegovo sovraštvo do nje je postalo pregovorno, saj je svoje nastope v senatu, kadar so ga vprašali za mnenje o katerikoli zadevi, vedno končal s stavkom: *Ceterum censeo Carthaginem esse delendam*. »Sicer pa menim, da je treba Kartagino uničiti.« – *delo O vojaški disciplini*: Omenjeni Katonov spis, ki so ga prebirali in uporabljali še v pozni antiki (npr. Flavij Vegetij Renat, avtor priročnika *Povzetek vojaške veščine* (*Epitoma rei militaris*), ki je živel okoli l. 400), je izgubljen. – *Scipionom*: tj. Scipionom Afričanom starejšim (236–183 pr. Kr.), zavojevalcem Hispanije in zmagovalcem nad Kartagino. Katon se je v 2. punski vojni bojeval kot vojaški tribun, l. 204 pa je pod Scipionovim poveljstvom postal kvestor v Afriki. – *Hanibalom*: kartažanski vojskovodja (247–183/182) v 2. punski vojni, izjemen strateg. – *triumf*: Scipion je Kartažane

odločilno porazil 19. oktobra l. 202 pr. Kr. v bitki pri Zami; to je bila edina bitka v 2. punski vojni, v kateri je bil Hanibal poražen. Scipion je kot nagrado za svoj uspeh slavil triumf, dobil pa je tudi častni pridevek (*agnomen*) Afričan (*Africanus*).

§ 31

Plankova: Lucij Munacij Plank (90/85–15 pr. Kr.) je bil izjemno uspešen rimski politik in vojskovodja, ustanovitelj kolonij Lugdunum (zdaj Lyon) in *colonia Raurica* (zdaj Augst), pa tudi priznan govornik in mecen. Po številnih pretresih v spopadih med člani 2. triumvirata je, čeprav je bil prvotno Antonijev privrženec, pred bitko pri Akciju stopil na Oktavijanovo stran; zanj je tudi l. 27 predlagal vzdevek *Augustus* »Vzvišeni«. – *Azinij Polion*: Rimski politik in vojskovodja Gaj Azinij Polion (76 pr. Kr.–4 po Kr.) je bil v kulturnem življenju avgustejskega obdobja pomembna osebnost kot mecen enega od treh literarnih krogov, ki so delovali v Rimu (druga dva sta podpirala Mecenat in Mesala Korvin). Bil je vsestransko nadarjen; ukvarjal se je z govorništvo, zgodovinopisjem, poezijo in literarno kritiko. Njegove govorniške dejavnosti sicer ne poznamo; vemo le, da je bil aticist in Ciceronov nasprotnik in da je v Rim vpeljal modo javnih recitacij (gl. Seneka, *Kontroverzije* 4, praef. 2). Pisal je tudi tragedije in pesmi, kot prozni pisec pa se je posvečal zgodovinopisju; njegova *Zgodovina* (*Historiae*) je zajemala obdobje od 1. triumvirata naprej. Slovel je tudi kot oster in neprizanesljiv literarni kritik (gl. Seneka, *Kontroverzije* 4, praef. 3). Z vojnim plenom, pridobljenim med vojaškimi operacijami na ozemlju današnje Dalmacije, je financiral odprtje prve javne knjižnice v Rimu (gl. *NH* 35, 10).

§ 33

Valerij Soran v svojih knjigah, ki jih je naslovil Eoptide: Kvint Valerij Soran je bil rimski govornik, pisec, starinoslovec in jezikoslovec iz 1. stol. pr. Kr.; strokovnjaki domnevajo, da je bil Varonov predhodnik in prvi rimski enciklopedist. Od njegovih pesnitev in jezikoslovnih del so ohranjeni le zelo skromni fragmenti in nekaj naslovov. Delo *Eoptide* (Ἐπότιδες) »Čuvajke« je edino znano prav zaradi omembe pri Pliniju; ni ohranjeno, njegove strukture ne poznamo, prav tako ne vsebine. Verjetno so bile *Eoptide* enciklopedično delo. Plinij omenja (*NH* 3, 65), da je Soran – najbrž prav v tem delu – razkril skrivno ime mesta Rim in da je bil za to kmalu kaznovan (verjetno s smrtjo). Iz tega lahko sklepamo, da je obravnaval skrivnostne, prepovedane teme (morda tudi misterije ali kulte), ali pa, da je po vzoru stoikov alegorično razlagal imena. Kot kaže, je povzetek vsebine na začetku skupna točka *Eoptid* in *Naravoslovja*.

Komentar k 2. knjigi

§ 1

svet ... obod obdaja vse: prim. tudi Platon, *Timaj* 28 b in nasl.; Cicero, *Timaj* 4. – *božanstvo ... ki nikoli ni nastalo*: dobesedno »ni bilo spočeto«, »ni bilo rojeno«.

§ 2

Svet je *svet*: lat. *sacer* »svet«, »posvečen«. Plinij svetu pripisuje božanskost, božanski vpliv in moč. – *neskončen in podoben <nečemu> končnemu*: tudi »brezmejen in podoben <nečemu> mejnemu«. Na tem mestu se izdaje med seboj razlikujejo: nekatere predlagajo *infinitus ac finito similis* »neskončen in podoben <nečemu> končnemu«, druge *finitus ac infinito similis* »končen in podoben <nečemu> neskončnemu«. V prevodu je upoštevana različica, ki jo najdemo v nemški izdaji.

§ 4

kakor da bi človeški um mogel videti stvari: Na tem mestu nemška izdaja ponuja besedilno različico *aut mereantur homines videre* »ali bi si ljudje zaslužili videti tiste stvari, ki jih svet sam ne zajema«; druge ponujajo različico, ki je upoštevana v prevodu: *aut mens hominis videre* (sc. *possit*) »kot da bi človeški um mogel videti stvari, ki jih svet ne zajema«.

§ 5

oblika sveta zaokrožena ... popolna krogla: Plinij se pri tem opre na stoiški nauk o svetu in njegovi obliki, ki temelji na predstavi o več sferah (kroglah, oblak), nakopičenih ena na drugi, v njegovem središču pa je Zemlja. Prim. Cicero, *O naravi bogov* 2, 47; Diogen Laertski 7, 195. – *izraz orbis*: = »krogla«, »obla«. – *ker se takšen lik z vsemi svojimi deli usmerja k sebi*: lat. *omnibus sui partibus vergit in sese*. Mogoči prevodi so še: »se nagiba/steaka k sebi«, »se približuje sam sebi«, »konvergira vase«. – *ne potrebuje nobenih spojev*: lat. *compages*, tudi »vezi«, tj. »zgradba«, »struktura«. – *znova in znova krožno giblje*: Izdaje se na tem mestu razlikujejo; nemška ponuja besedilno različico *sublime verti*

»se giblje visoko«, francoska in angleška pa *subinde verti* »se znova in znova krožno giblje« (slednja je bolj smiselna).

§ 6

zvok ... neizmeren in presega naše slušne zmožnosti: Plinij govori o harmoniji, ki nastaja ob izjemno hitrem gibanju nebesnih sfer (gl. § 84); zvok, ki pri tem nastaja, je tako glasen, da ga človeško uho ne more zaznati (prim. Cicero, *Scipionove sanje* 19). – *s svojimi oblami*: tudi »sferami«. – *ljubko in neverjetno prijetno ubrano sozvočje*: tudi »harmonija«.

§ 7

trdili zelo slavni strokovnjaki: zlasti Platon in Cicero. – *podoba medveda ... bika ... črke*: Mišljene so oblike ozvezdij: Mali medved in Veliki medved, ozvezdje Bik, med črkami pa Triangulum (Trikotnik), ozvezdje na severnem nebu, ki tvori obliko grške črke delta (Δ). – *na sredi nad tečajem pa je bel krog*: tj. Rimska cesta.

§ 8

Grki so ga namreč poimenovali z izrazom okras: tj. kozmos, gr. $\kappa\acute{o}\sigma\mu\omicron\varsigma$ /*kósmos*/. – *mi ... poimenovali mundus*: Latinski izraz *mundus* kot pridevnik pomeni »čeden«, »snažen«, »brhek«, »ličen«, »nališpan«, »nakičen«, kot samostalnik pa je prevod grškega izraza $\kappa\acute{o}\sigma\mu\omicron\varsigma$ /*kósmos*/ in pomeni »red«, »urejenost«, »okras«, »lišp«, v geografiji, astronomiji in filozofiji pa »svetovni red«, »svetovna ureditev«, »vsemir(je)«, »vesolje«, »vesoljstvo«, »vesoljni svet«, »svet«, »kozmos«, včasih tudi »zemlja«, »zemljekrog«. – *Caelum ... zato, ker je izcizeliran <caelatum>*: Plinij to razlago najbrž opira na Marka Terencija Varona (gl. PV, št. 501), ki v svojem delu *O latinskem jeziku* (5, 18–19) poda etimološko razlago izraza *caelum*, izpeljano iz glagola *caelo* »cizelirati«: *caelum dictum scribit Aelius, quod est c<a>elatum aut contrario nomine, celatum quod apertum est; non male, quod † posterior multo potius a c<a>elo quam caelum a c<a>elando. sed non minus illud alterum de celando ab eo potuit dici, quod interdiu celatur, quam quod noctu non celatur. omnino e<g>o magis puto a chao cho<um ca>vum et hinc caelum, quoniam, ut dixi, 'hoc circumsupraque quod complexu continet terram', cavum caelum*. Varon je svojo razlago oprl na svojega učitelja, filologa Lucija Elija (Ajlija) Stilona Prekonina (154–74 pr. Kr.).

§ 9

naravni red stvarstva: lat. *rerum ordo*, tudi »red stvari«. – *tako imenovani živalski krog*: tj. zodiak, pas neba ob ekliptiki, ki je razdeljen na dvanajst zodiakalnih znakov, na njem pa ležijo zodiakalna ozvezdja. – *na dvanajst*

živalskih podob: Zodiakalna ozvezdja so: Oven, Bik, Dvojčka, Rak, Lev, Devica, Tehnica, Škorpion, Strelec, Kozorog, Vodnar in Ribi.

§ 10

glede prvin ni dvoma, da so štiri: tudi »elementi«. Nauk o štirih prvinah ali elementih je utemeljil Empedokles iz Akraganta (ok. 495–ok. 435 pr. Kr.); ta je osnovnim štirim, večno ohranjajočim se in neminljivim prvinam (zemlja, zrak, ogenj, voda) dodal še dve temeljni načeli, ki prevladujeta v vesoljstvu: ljubezen in boj, ki sta tudi glavni sprožili sprememb in učinkujeta na omenjene štiri prvine; z njihovim spajanjem in ločevanjem nastajajo in minevajo vse stvari, njihovo predrugačenje ali prerazporejanje pa sproža spremembe, ljubezen ohranja ravnovesje med njimi, boj pa jih razgrajuje. Obe načeli izmenično vladata univerzumu, zato se procesi v njem ciklično izmenjujejo. Empedokles je prvine imenoval *ῥιζώματα* /*rizómata*/, Platon pa je zanje uvedel izraz *στοιχεῖα* /*stoicheía*/, Nauk o štirih prvinah je bil tudi podlaga za Plinijevo razdelitev druge knjige *Naravoslovja*. – zrak ... Grki in naši rojaki poimenovali z isto besedo: *aer*: lat. *aer*, gr. *ἀήρ* /*aér*/. – z njegovo močjo ... *lebdi Zemlja*: prim. Cicero, *O naravi bogov* 2, 84; 2, 116; *Razprave v Tuskulu* 5, 69; Manilij 1, 167–173.

§ 12

v istem zraku: lat. *spiritus*, tudi »dah«, »dih«, »hlap«. – *visi sedem zvezd, ločenih z določenimi razdaljami*: tj. sedem nebesnih teles = sedem planetov: Luna, Merkur, Venera, Sonce, Mars, Jupiter in Saturn. – *zaradi njihovega premikanja imenujemo tavajoče zvezde*: lat. *errantia* sc. *sidera*, tudi »(zvezde) premičnice«, »planeti«. Planete so latinski pisci imenovali *stellae vagantes* ali *stellae errantes* »tavajoče zvezde« ali »popotne zvezde«; izraza sta dobesedna prevoda gr. *πλανήτης* /*plánes*/ »tavajoč«, »blodeč«, ker planeti drugače kot neta-vajoče zvezde, tj. zvezde nepremičnice ali zvezde stalnice, ki ne spreminjajo medsebojnih leg, nenehno potujejo (»tavajo«, »blodijo«) naokoli po nebu. Cicero piše, da je to poimenovanje napačno (*O naravi bogov* 2, 51): »Najbolj občudovanja vredne so gibanja teh zvezd, ki jih napačno imenujejo tavajoče zvezde (*quae falso vocantur errantes*), kajti ne tava nič, kar v vsej večnosti ohranja napredovanja in vračanja in druga stalna in določena gibanja. In to je še toliko bolj občudovanja vredno pri teh zvezdah, ki smo jih omenili, kajti enkrat so skrite, drugič jasno vidne, enkrat se približujejo, drugič umikajo, enkrat prehitevajo, drugič pa zaostajajo, enkrat se gibljejo hitreje, drugič počasneje, tretjič se sploh ne gibljejo, ampak v določenem trenutku obstojijo.« Prim. tudi Izidor, *De rerum natura* 23, 3. – *gospodar ... neba*: lat. *rector*, tudi »usmerjevalec«, »voditelj«, »upravljaec«.

§ 13

Sonce duh ... um vsega sveta: Plinij s slikovito predstavitvijo, ki zelo spominja na slavno himno, opisuje Sonce, ki je imelo pomembno vlogo v verskem življenju Grčije, Rima in drugih pomembnih kultur od Egipta naprej, pa tudi njegovo vodilno vlogo v naravnem redu stvari. – *glede na potrebe narave*: lat. *ex usu naturae*. Nekateri prevajalci predlagajo tudi »skladno z zakoni narave«. – *Homer ... to lastnost uvidel samo pri njem*: gl. *Iliada* 3, 277; *Odiseja* 11, 109; *Odiseja* 12, 323.

§ 14

ves <en sam> ...: prim. DK 21 B 24. – *takšni, ki ustrezajo tudi človeškim napakam*: Nekatere izdaje dodajajo tudi *non virtutibus tantum* »ne samo vrlinam«. – *Spodobnost ... Zvestoba*: O naštetih božanstvih piše Cicero; prim. *O naravi bogov* 2, 61 (*Fides ... Mens ... Fides ... Virtutis templum ... Honoris ... Opis ... Salutis ... Concordiae Libertatis Victoriae*); *O zakonih* 2, 28 (*Mens, Pietas, Virtus, Fides ... fecerunt Contumeliae fanum et Inpudentiae ... Amorum et Cupidinum ... Virtutes enim, non vitia consecrari decet. Araque ... Febris ... Malae Fortunae ... Salutis, Honoris, Opis, Victoriae ... Spes ... Fortunaque sit vel Huiusce diei ... Respicens ... Fors ... Primigenia*). – *Demokrit, samo dva, Kazen in Nagrada*: Plinijeva trditev o samo dveh bogovih, v katera naj bi verjel Demokrit, je najbrž popačena reminiscenca na Demokritovo trditev, da bogovi nagrajujejo in kaznujejo človeška dejanja.

§ 16

na Palatinu: lat. *Palatium, mons/collis Palatinus*, tudi Palacij, najpomembnejši od sedmih rimskih gričev. – *svetišče Mrzlice*: Gre za boginjo Febris, ki so jo v Rimu posebej častili, ker je bila mrzlica pogosta bolezen. Prim. Cicero, *O zakonih* 2, 28: *Araque vetusta in Palatio Febris ...*; *O naravi bogov* 3, 63: *Febris enim fanum in Palatio ... videmus*; Ajlijan, *Pisana zgodovina* 12, 11: *Ῥωμαῖοι ὑπὸ τῷ λόφῳ τῷ Παλλαντίῳ Πυρετοῦ καὶ νέων καὶ βωμὸν ἰδρύσαντο*; Valerij Maksim 2, 5, 6: *Febrem autem ad minus nocendum templis colebant, quorum adhuc unum in Palatio, alterum in area Marianorum monumentorum, tertium in summa parte vici longi extat*). – *ob svetišču Larov svetišče Orbone*: Lari so bili prvotno etruščanski, pozneje tudi rimski bogovi zaščitniki, po ljudskem verovanju duše umrlih prednikov, ki ščitijo dom svojcev. Njihove podobe so stale v mali shrambi (*aedes Larum* ali *Larium*) ob ognjišču pri podobah penatov, v hišah bogatašev tudi v posebni kapelici (*lararium*). Rimska boginja Orbona (ime izhaja iz lat. pridevnika *orbis* »oropan otrok« ali »osirotel«) je imela svoje svetišče v Rimu na Marsovem polju blizu svetišča Larov. Nanjo so se obračali tisti, ki so bili brez otrok, ali starši, ki so izgubili

otroke in so si jih znova želeli. Prim. Cicero, *O naravi bogov* 3, 63: ... *fanum ... Orbonae ad aedem Larum ... videmus*. – na Eskvilinu ... *oltar Zle usode*: prim. Cicero, *O zakonih* 2, 28: *Araque vetusta ... altera Esquiliis Malae Fortunae ...*; *O naravi bogov* 3, 63: ... *et aram Malae Fortunae Exquiliis consecratam videmus*. – *privzemajo svoje zasebne Junone in Genije*: Junone in Geniji so bili v Rimu nekakšni angeli varuhi. Geniji so bili duhovi zaščitniki, božanstva, ki so človeka spremljala od rojstva do smrti, ljudje pa so jim ob pomembnih dogodkih (rojstni dnevi, svatbe idr.) darovali kadilo, vino in cvetlice, in kakor je vsak moški imel svojega Genija, tako je imela vsaka ženska svojo Junono. Prim. Seneka, *Moralna pisma Luciliju* 110, 1; Cenzorin, *O rojstnem dnevu* 3, 1. – *tuja ljudstva ... tudi nekatere živali*: prim. Cicero, *O naravi bogov* 1, 81; 1, 101; 3, 39. – *prisegajo pri smrdljivih jedeh*: Plinij sam omenja, da Egipčani pri prisegah med bogovi omenjajo tudi česen in čebulo (NH 19, 101: ... *alium cepasque inter deos in iure iurando habet Aegyptus*).

§ 17

nekatere vedno stari in sivolasi: npr. Uran in Saturn. – *drugi mladeniči in otroci*: npr. Apolon, Bakh in Amor. – *črne polti*: npr. bog noči Ereb. – *krilati*: npr. Merkur in zlasti Amor. – *šepavi*: npr. Vulkan. – *rojeni iz jajca*: npr. Dioskura Kastor in Poluks. – *izmenoma en dan živi in drugi dan mrtvi*: npr. Prozerpina, ki je preživljala pol leta v podzemlju in pol leta na Zemlji. – *zakonolomstev ... prepiri in sovraštvo ... bogovi kraje in zločina*: prim. tudi Cicero, *O naravi bogov* 1, 42; 1, 83.

§ 18

Za smrtnika je bog tisti, ki pomaga smrtniku: prim. Cicero, *Za Ligarija* 38; Seneka, *O blagosti* 1, 24, 5. – *s svojimi otroki*: tj. s Titom in Domicijanom. – *Vespazijan Avgust*: Tit Flavij Vespazijan, ustanovitelj flavijske dinastije, je bil rimski cesar v obdobju 69–79. – *prihaja na pomoč izčrpanemu svetu*: Obdobje Vespazijanove vladavine so zaznamovali vojaški uspehi in razširitev ozemlja, reorganizacija vojske, utrditev meja, gradbeni podvigi in utrditev državnih financ.

§ 19

postavijo med božanstva: Plinij namigne na dejstvo, da so bili vladarji julijsko-klavdijske dinastije (Cesar, Avgust, Tiberij, Klavdij) pobožanstveni. Iz pobožanstvenja cesarja Klavdija se je ponorčeval filozof Seneka, ki je napisal delo *Apocolocyntosis Divi Claudii* »Potikvitev božanskega Klavdija« oz. »Spremenitev božanskega Klavdija v bučo«, pri tem pa se je duhovito poigral z besedo *apotheosis* (»apoteoza«, »pobožanstvenje«), ki jo je spremenil v *apocolocyntosis*

(»apokolokintoza«, »potikvitev«, »spremenitev v bučo«). – *imena ... zvezd ... izvirajo iz oseb, zaslužnih za ljudi*: Po posameznikih, zaslužnih za ljudi, so včasih poimenovali zvezde ali ozvezdja; takšno umestitev med zvezde so imenovali katasterizem (gr. καταστερισμός /katasterismós/). Delo z naslovom *Umestitve med ozvezdja* (Καταστερισμοί), v katerem je predstavil mite in zgodbe, povezane z nastankom ozvezdij, je napisal aleksandrinski učenjak Eratosten (gl. PV, št. 182).

§ 21

sluge v službi tujih kultov: tj. kultov, ki so v Rim prodrli ob stiku z Grčijo in vzhodnimi deželami. – *nosijo bogove na prstih*: Gre za amulete, ki so jih nosili vdlane v prstane. – *častijo tudi pošasti*: tj. bogove v podobah pošasti in živali. – *prepovedujejo in si izmišljajo jedi*: namig na posebne diete in prehrabne režime, ki so jih zahtevali nekateri kult. – *Kapitolu*: lat. *mons* ali *collis Capitolinus* ali *Capitolium*, eden od sedmih rimskih gričev med Forumom in Marsovim poljem, religiozno in politično središče, ker so bila na njem vsa pomembnejša upravná in verska poslopja. – *Jupitru, metalcu strel*: lat. *Iuppiter fulminans* ali *Fulminator*, eden od bogoslužnih vzdevkov Jupitra kot vladarja strele.

§ 22

samó Srečo: lat. *Fortuna*, boginja usode, poosebljena Usoda, ki je ustrezala grški boginji Tihi (Τύχη). Že samo ime je t. i. *vox media*, kar pomeni, da gre za izraz, ki ima dva pomena, pozitivnega (Sreča) in negativnega (Nesreča); Usoda je nevtralen izraz med obema. Zaradi svojega izjemnega vpliva na življenje posameznikov, pa tudi skupnosti in države ter zaradi svoje spremenljivosti je dobila številne vzdevke; v Rimu je imela več svetišč (npr. na živinskem trgu (*forum boarium*), na Kvirinalu pred Kolinskimi vrati), najznamenitejše pa je bilo v mestu Preneste, kjer je bilo tudi njeno preročišče. – *v celotnem obračunu smrtnikov zapolni obe strani*: Plinij želi povedati, da v življenju ljudi *Fortuna* nekaj prinese in nekaj vzame. To ponazori s primero iz antičnega računovodstva. Pri obračunavanju v antiki dohodkov in odhodkov niso zapisovali na isto stran voščene tablice, ampak prihodke na sprednjo, odhodke oz. izdatke pa na zadnjo. – *podvrženi usodi*: lat. *Sors*.

§ 24

prerokbe haruspeksov: Haruspeksi ali haruspiki so bili drobogledci, prvotno etruščanski, pozneje pa tudi rimski vedeževalci, ki so prerokovali iz drobovja žrtvovanih živali, zlasti iz srca, jeter, pljuč in žolča. – *pri ptičjegledju*: Ptičjegledje ali avspicije (lat. *auspicia*), opazovanje ptic in prerokovanje iz njihovega leta, je bilo v Rimu način vedeževanja, s katerim so avgurji ugotavljali naklonjenost

bogov. Avgurji so edini smeli izvajati ptičjegledje in brati znamenja, ki so jih dajale ptice; k avspicijam so se zatekali pred pomembnimi političnimi in vojaškimi dogodki, redkeje tudi zasebnimi. – *stvari, ki so popolnoma nepomembne, kot so kihanje in spotiki*: prim. Cicero, *O vedeževanju* 2, 84: *pedis offensio nobis et abruptio corrigiae et sternumenta erunt observanda*. – *Božanski Avgust ... narobe obul levi čevelj*: Avgustovo vraževernost opisuje Svetonij v Avgustovi biografiji. Če si je zjutraj narobe obul čevelj in si je levega nataknil na desno nogo, je v tem videl nadvse zlovesče znamenje (Svetonij, *Božanski Avgust* 92).

§ 25

gotovo samo to, da ni nič gotovega: Misli, ki jih Plinij navede v § 25, so močno prežete z epikurejsko filozofijo. Podobno misel najdemo pri Seneki (*Moralna pisma Luciliju* 88, 45): »Če verjamem Protagori, ni v naravi <stvari> ničesar razen dvomljivega; če verjamem Navzifanu, je gotovo samo eno: da ni ničesar gotovega; če Parmenidu, da ni ničesar razen enega; če Zenonu, da ni niti enega.« Filozof Navzifan, ki ga omenja Seneka, je deloval v 4. stol. pr. Kr.; bil je Demokritov učenec, med Navzifanovimi učenci pa je bil tudi Epikur.

§ 27

tisto, kar imenujemo bog: prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 2, 45, 3.

§ 28

Zvezde, za katere smo dejali, da so pritrjene na nebo: gl. § 7 in nasl. Prim. Cicero, *O naravi bogov* 2, 54: *Nec vero eae stellae, quae inerrantes vocantur, non significant eandem mentem atque prudentiam, quarum est cotidiana conveniens constansque conversio, nec habent aethorios cursus neque caelo inhaerentes, ut plerique dicunt physicae rationis ignari*. – *dodeljene posameznim ... skladno z usodo*: Plinij odločno zavrne vraževerna prepričanja o povezavi med zvezdami in človeško usodo, ki so bila v miselnosti Rimljanov precej močno zakoreninjena.

§ 30

nebesna telesa, ki prepletajo svet: lat. *caelestia intextentia mundum*, tudi »ki tvorijo preplet sveta«. – *Njihov vpliv na Zemljo je velik ... zaradi njihovih učinkov*: Plinij namigne na vremenske pojave in spremembe, povezane z vzhajanjem in zahajanjem ozvezdij ali zvezd. – *kot bomo pokazali na ustreznem mestu*: gl. NH 18, 207. Plinij vplive zvezd in ozvezdij na vreme in vremena na poljedelstvo natančneje opisuje v 18. knjigi (§ 230–253). – *Nauk o nebesnih krogih ... ko bo govor o Zemlji*: gl. NH 6, 211 in nasl. – *odkriteljev živalskega kroga*: Nekateri izdaje namesto *inventoribus* »odkriteljev« predlagajo *inventionibus*

»odkritij«. – *živalskega kroga*: Zodiakalna znamenja, ki so še danes pomembna v astrologiji, so: Oven (*Aries*), Bik (*Taurus*), Dvojčka (*Gemini*), Rak (*Cancer*), Lev (*Leo*), Devica (*Virgo*), Tehtnica (*Libra*), Škorpion (*Scorpio*), Strelec (*Sagittarius*), Kozorog (*Capricornus*), Vodnar (*Aquarius*) in Ribi (*Pisces*).

§ 31

njegovo nagnjenost prvi odkril Anaksimander iz Mileta: jonski naravoslovec, eden od Plinijevih virov (gl. PV, št. 22). Prim. DK 12 A 5; Diogen Laertski 2, 1, 2. Plinij govori o ekliptiki, navideznem letnem tiru Sonca na nebesni krogli, ki teče čez zodiakalna ozvezdja; naklon njene ravnine k ravnini nebesnega ekvatorja znaša $23^{\circ} 27'$, sekata pa se v dveh presečiščih: v pomladišču (pomladni točki), ki leži v ozvezdju Ribi (okoli 21. marca), in v jesenišču (jesenski točki), ki leži v ozvezdju Devica (okoli 23. septembra). – *v času 58. olimpijade*: 548–545 pr. Kr. – *ozvezdja*: lat. *signa*, tudi »znamenja«. – *Kleostrat*: grški astronom s Teneda (ok. 520–med 448 in 432). V antični astronomiji je tradicionalno veljal za tistega, ki je zodiak razdelil na znamenja in vpeljal sončni koledar. Prim. DK 6 B 2. – *najprej <ozvezdji> Ovna in Strelca*: V ozvezdju Ovna, ki je vidno pozimi, je bila v 2. stol. pr. Kr. pomladna točka (ta se je zaradi precesije osi že premaknila), vendar znamenje Ovna (20. marec–19. april) še vedno uporabljajo za označitev pomladne točke (imenovane tudi točka gama, ker znamenje spominja na grško črko gama). Ozvezdje Strelca (22. november–21. december) je vidno poleti na južnem delu večernega neba. – *<nebesno> sfero ... Atlant*: Mišljen je Gigant Atlant oz. Atlas, ki je moral zaradi sodelovanja pri uporabi Gigantov za kazni sam podpirati nebo; zaradi te mitološke zgodbe je postal del izročila kot astronom ali astrolog. Prim. NH 7, 203; Avguštin, *O božji državi* 18, 39. O nebesni sferi gl. Cicero, *O naravi bogov* 2, 52; Diodor Sicilski 3, 60, 2; 4, 27, 1.

§ 32

najvišja zvezda tista, ki jo imenujejo Saturn: tudi »Saturnova zvezda«, lat. *sidus Saturni*. O Saturnu gl. tudi Cicero, *O naravi bogov* 2, 52; Vitruvij 9, 1, 10; Marcijan Kapela 8, 886. – *da kroži po največji krožnici*: Saturn kroži okoli Sonca po eliptičnem tiru na srednji razdalji 1427 milijonov kilometrov. – *najkrajši čas njegove vrnitve na izhodiščni položaj trideset let*: Saturnova obhodna doba znaša 29,46 leta (gre za t. i. zvezdno leto, ki traja 365,25636 dneva = 365 dni, 5 ur, 48 minut in 45 sekund), vrtilna doba na ekvatorju pa 10 ur in 39,9 minute. – *kroženja vseh tavajočih zvezd, med njimi tudi Sonca in Lune*: gl. nadaljevanje.

§ 33

z neizmerno hitrostjo dviguje kvišku: prim. tudi Seneka, Naravoslovna vprašanja 7, 9, 4: quid enim est illa conversione mundi citatius? Hac omnium ventorum in unum congesta vis dissiparetur et terrae solida fortisque compages, nedum particula aeris torti. – z nasprotnim gibanjem ... zrak ... zaradi večnega kroženja sveta stisnjen: V § 116 Plinij omenja, da sta nenehno hitro gibanje sveta in srečevanje z zvezdami, ki se gibljejo v nasprotni smeri, eden od možnih razlogov za nastanek vetrov.

§ 34

daleč pod njo je Jupitrova krožnica ... krožni tek sklene v dvanajstih letih: lat. Iovis sidus, Iovis circulus. Obhodna doba Jupitra, ki je največji planet našega osončja, po malce ekscentrični elipsi znaša 11,86 leta, vrtilna doba pa 9 ur in 50,5 minute. O Jupitru gl. tudi Cicero, O naravi bogov 2, 52; Marcijan Kapela 8, 885. – Tretja zvezda je Marsova: lat. Martis sidus. O Marsu gl. tudi Cicero, O naravi bogov 2, 53; Vitruvij 9, 1, 10. – zaradi bližine Sonca žari v ognju: To je v antiki veljalo za vzrok njegove rdeče barve. – kroženje pa sklene v približno dveh letih: Obhodna doba Marsa traja 687 dni, vrtilna doba pa znaša 24 ur, 37 minut in 23 sekund. – Herkulova: lat. sidus Herculis. Poimenovanje Marsa Herkul (oz. Herakles) se v astronomiji ni uveljavilo. Makrobij v svojih Saturnalijah omenja (3, 12, 6), da je boga Marsa z imenom Herakles poimenoval Mark Terencij Varon v eni od svojih menipejskih satir z naslovom Ta drugi Herakles (Ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς) in da so planet Mars tako poimenovali kaldejski astronomi (Chaldaei quoque stellam Herculis vocant quam reliqui omnes Martis appellant). – Marsovega premočnega žarenja ... Saturnovega ledenega mraza: O vzajemnem učinkovanju planetov in vplivu na temperaturo pišeta tudi Cicero (O naravi bogov 2, 119) in Vitruvij (6, 1, 11; 9, 1, 16). – Jupiter ... postane zvezda z blagodejnim vplivom: tj. zdravilnim, zdravje prinašajočim učinkom.

§ 35

Nato sledi Sončeva pot, ki je razdeljena na 360 delov: tj. na 360 stopinj. Obhodna doba Sonca, ki se skupaj z osončjem giblje med zvezdami in skupaj z njimi, okoli Galaksije znaša 230 milijonov let, njegova vrtilna doba pa 25,03 dneva. – se vsakemu letu doda po 5 dni in četrtno dneva: Julij Cezar je l. 46 s pomočjo aleksandrinskega matematika Sozigena izpeljal reformo rimskega koledarja. Ta je temeljila na spoznanjih egiptovske astronomije in uskladitvi lunarnega in solarnega leta v lunisolarno leto. Cezar je po zgledu egipčanskega koledarja opustil odvisnost mesecev od Luninih men in s 1. januarjem 45 vpeljal leto, dolgo 365 dni, vsakemu četrtemu letu pa so dodali še prestopni

dan (koledarsko leto je torej trajalo 365,25 dneva). S koledarjem in astronomijo se je ukvarjal tudi v izgubljenem delu *O zvezdah* (*De astris*); najbrž je v njem predstavil svojo reformo. Kaj je k reformi prispeval Cezar, ni znano (po nekaterih domnevah je bil njen tvorec Sozigen); vsekakor pa je njen idejni oče. Dobrih 1600 let pozneje, l. 1582, je na pobudo italijanskega učenjaka, astronoma, filozofa in strokovnjaka za kronologijo Luigija Lilia (Aloysius Lilius) koledarsko reformo izpeljal papež Gregor XIII. (papež v letih 1572–1585). Z njo so preskočili deset dni, ki so se nabrali od julijanske reforme (s 4. oktobra 1582 so preskočili na 15. oktober 1582), začetek pomladi postavili na 21. marec, vsako četrto leto pa je ostalo prestopno, razen pri stoletjih, deljivih s 400. Dolžina leta v gregorijanskem koledarju znaša 365,2425 dneva. – *vsakemu četrtemu letu: quinto cuique anno* dobesedno »vsako peto leto«, vendar je treba upoštevati, da so Rimljani pri računanju vedno upoštevali in šteli tudi začetno leto. – *doda en vrinjeni dan: t. i. dies intercalarius* »interkalarni dan«, tj. prestopni dan. – *da se štetje časa: lat. ratio temporum*, kar pomeni tudi »koledar« ali »kronologija«.

§ 36

Venera: lat. sidus Veneris »Venerina zvezda«. O Veneri gl. tudi Cicero, *O naravi bogov* 2, 53; Vitruvij 9, 1, 7; Marcijan Kapela 8, 883. – *z izmenljivim tekom: Obhodna doba Venere okoli Sonca traja 224,7 dneva. Venera se vrti v nasprotni smeri kot drugi planeti. – po vzdevkih tekmeč Sonca in Lune: Mišljeni sta njeni imeni Lucifer in Vesper* (gl. nadaljevanje). – *vzide pred svitom, se imenuje Lucifer, ker kakor drugo Sonce prej prinaša dan: Venera se od Sonca na videz oddalji največ 47° vzhodno ali zahodno. Vzide na vzhodni strani neba kot zvezda danica ali zvezda jutranjica; njeno latinsko ime Lucifer (Lucifer) je prevod njenega grškega imena Φώσφορος /Phósphoros/ »Prinašalec luči«, tj. dnevne svetlobe, oz. »Jutranjik«. – ko pa nasprotno zasiže po sončnem zahodu, se imenuje Vesper: Venera zaide na zahodni strani neba največ štiri ure za Soncem kot zvezda večernica; njeno latinsko ime Vesper (Vesper) ali Hesper (Hesperus) je prevod grškega imena Ἑσπερος /Héesperos/ »zvezda večernica« oz. »Večernik«. – podaljšuje dan in nadomešča Luno: Kot je bilo omenjeno, Venera (večernica) zaide do štiri ure za Soncem; je za Soncem in Luno nasvetlejša nebesno telo.*

§ 37

prvi opazil Pitagora s Samosa: Grški učenjak, filozof, mistik, teolog, kozmolog in matematik Pitagora s Samosa (ok. 580/570 pr. Kr.–480 pr. Kr.) se je ok. l. 530 pr. Kr. izselil v mesto Kroton v Veliki Grčiji (južna Italija); tu je ustanovil svojo šolo, nekakšno komuno, ki je združevala tako moške kot ženske. Proti

koncu 6. stol. je bil skupaj s svojimi privrženci izgnan; zatekel se je v mesto Metapont, kjer je tudi umrl. – *okoli 42. olimpijade*: = 612 pr. Kr. Navedba ne drži, ker se ne ujema z obdobjem, v katerem je živel Pitagora. – *leta 142 mesta Rim*: tj. l. 142 (od ustanovitve) mesta Rim (= 612 pr. Kr.). Legendarna letnica ustanovitve Rima je 753 pr. Kr. – *tako svetla, da je edina zvezda, katere žarki ustvarjajo sence*: prim. Diogen Laertski 8, 1, 14; Marcijan Kapela 8, 882. – *pri njenem poimenovanju velika konkurenca*: Plinij je edini, ki omenja ta poimenovanja. – *drugi Izidina <zvezda>*: egipčanska boginja, žena boga Ozirisa. Njen kult se je v 4. stol. pr. Kr. razširil tudi med Grki, med Rimljani pa v času cesarja Kaligule (vladal v letih 37–41 po Kr.). – *tretji <zvezda> Matere bogov*: Mati bogov je Kibela, frigijska boginja plodnosti, ki so jo v Rimu častili tudi kot Veliko mater (*Magna mater*); kot boginjo plodnosti so jo častili z divjimi orgiastičnimi plesi. Njeni častilci so se imenovali koribanti.

§ 38

ob obeh njunih vzhodih: tj. ko vzide kot danica in kot večernica. – *prši plodilno roso ... spodbuja tudi razmnoževanje vseh živih bitij*: Ta lastnost planeta se ujema z Venero kot boginjo ljubezni, enako pa velja tudi za druge boginje, katerih imena so ji nadeli: Junono kot boginjo zakona in porodov; Izido kot boginjo narave ter vzor idealne matere in žene; Kibelo kot boginjo plodnosti. – *Svoje kroženje ... sklene v 348 dneh*: Navedeno število je preveliko; obhodna doba Venere traja 224,7 dneva (= 0,62 zvezdnega leta). – *Timaj*: gl. PV, št. 482 in 484. – *ni od Sonca nikoli oddaljena več kot 46 stopinj*: Elongacija Venere oz. njena oddaljenost od Sonca znaša največ 47°. Prim. tudi Cicero, *O naravi bogov* 2, 53.

§ 39

Merkurjeva zvezda: lat. *sidus Mercurii*. – *nekateri imenujejo Apolonova zvezda*: Plinij je edini antični pisec, pri katerem najdemo ta podatek. – *krožno pot konča devet dni prej*: tj. devet dni prej kot Venera. Po Pliniju torej obhodna doba Merkurja traja 339 dni (= 348 – 9). Tudi navedbe drugih antičnih piscev so precej visoke: Cicero navaja eno leto (*O naravi bogov* 2, 53: *cursum anno conficit*), Vitruvij pa 360 dni (9, 1, 8: *ita peraequatur eius iter ut circiter trice-nos dies in singulis signis habeat numeri rationem*). Obhodna doba Merkurja sicer traja 88 dni (= 0,42 zvezdnega leta). – *včasih sije pred sončnim vzhodom, včasih po sončnem zahodu*: gl. § 36. – *Kidena*: Kidenas s pravim imenom Kidinnu (Kidunnu) je bil kaldejski astronom in matematik, domnevno iz 2. stol. pr. Kr., utemeljitelj sistema babilonskih lunarnih izračunov. Njegove ugotovitve so pri svojih raziskavah uporabljali Kritodem, Hiparh in Ptolemaj. – *Sozigena*: gl. PV, št. 459. – *od Sonca nikoli ni oddaljena več kot 22 stopinj*:

Merkurjeva elongacija niha od 17,9° (v prisončju/periheliju) do največ 27,8° (v odsončju/afeliju). – *posebne lastnosti*: Plinij uporabi izraz *ratio*, kar lahko pomeni »lastnosti« ali »teorija«, »teoretični nauk«.

§ 40

pri predstavitvi teorije o velikem letu: Plinij teorijo bežno predstavi v 10. knjigi (§ 5). Veliko leto je časovna perioda, v kateri se Sonce, Luna in planeti vrnejo na svoje prvotne položaje (t. i. ἀποκατάστασις /*apokatástasis*/). Teorijo o velikem letu so utemeljili stoiki pod vplivom babilonske astronomije. Prim. tudi Cicero, *O naravi bogov* 2, 51; *Scipionove sanje* 24; Cenzorin, *O rojstnem dnevu* 18, 11.

§ 41

zdravilo proti temi: Luna: Tudi opis Lune Plinij začne tako, kot je začel opis sveta: s hvalnico na čast njej, njenemu vplivu in vsem spremembam, na katere vpliva in ki jih doživlja.

§ 42

doživlja mrk: Plinij uporabi glagol *laborare* »trpeti od napora«, »prenašati napor«, kar v astronomiji pomeni »mrkniti«, »doživeti mrk«; samostalnik *labor* je pesniški izraz za Sončev ali Lunin mrk (prim. Vergilij, *Eneida* 1, 742; *Georgike* 2, 478).

§ 43

Endimion ... o njegovi ljubezni do nje: Endimion je bil v grški mitologiji lep mladenič. Mitološko izročilo o njem ponuja različne zgodbe o njegovem izvoru in podvigih. Bil je ljubimec boginje Selene, ki se je vanj zaljubila, ko ga je videla v votlini na gori Latmos blizu Mileta v Kariji. Izprosila je, naj bo večno tak, zato ga je Zevs zazibal v večno spanje ter mu podelil večno mladost in nesmrtnost. Prim. tudi Cicero, *Razprave v Tuskulu* 1, 92.

§ 44

tečaju: lat. *cardo*, tudi »vrtišče«, »osišče«, »pol«. – *najmanjši krožni obhod*: lat. *ambitus*. – *v 27 dneh in eni tretjini dneva*: Obhodna doba Lune okoli Zemlje je 27,32166 dneva (t. i. zvezdni mesec). – *Saturn ... kot je bilo povedano, v 30 letih*: gl. § 32. – *v konjunkciji s Soncem*: lat. *coitus*, tudi »združitev«, »spoj«, »stik«.

§ 45

Luna v celoti sije s svetlobo, ki si jo izposodi od Sonca ... migotati v odsevu na

vodi: Kot navaja Diogen Laertski (7, 145), je bila to domneva filozofa Pozejdonija. – *kadar se nahaja nasproti Soncu*: tj. v opoziciji s Soncem.

§ 46

polovica njene krogle madežasta ... Zemljina nečistoča: Avtor teorije o Luninih madežih je, kot piše Diogen Laertski (7, 145), filozof Pozejdonij. – *njeni in Sončevi mrki ... znanilci njenih velikosti*: lat. *magnitudo eorum indices exsistere*. Večina izdajateljev se je odločila za besedilno različico *magnitudo umbraeque indices exsistere* »znanilci njenih različnih velikosti in sence«.

§ 47

se Sonce skrije, ker pred njega pride Luna: lat. *interventus*. Gre za t. i. interpozicijo. – *s svojo vmesno postavitvijo*: lat. *interpositus* = interpozicija. – *zatemni Luno*: Plinij na tem mestu za Luno uporabi samo izraz *sidus*.

§ 48

kjer je konec zraka in začetek etra: V § 12 Plinij omeni, da planeti visijo v zraku. Eter je peti element (gr. πέμπτη οὐσία /*pémpthē ousía*/, lat. *quinta essentia*); Aristotel je domneval, da obstaja, in tako ga je tudi poimenoval (αἰθήρ /*aíthēr*/); iz njega naj bi nastali štirje elementi, saj je njihovo nezamenljivo in večno bistvo. – *raznoterih nihanj v Luninem gibanju*: lat. *flexus*, tudi »oscilacije«, »odstopanja«. – *se gibanje nebesnih teles ne ujema vedno do delčka stopinje natančno*: tj. do minute natančno.

§ 50

goro Ida: Obstajali sta dve gori s tem imenom, ena v Troadi v Mali Aziji (zdaj Kaz Daği, 1774 m), druga pa na Kreti (zdaj Psiloritis, 2456 m). Iz besedila ni mogoče ugotoviti, za katero goro gre. Prim. tudi Mela 1, 94; Solin 11, 6; Diodor Sicilski 16, 7, 5 in nasl.

§ 51

da ima senca podobo pokonci stoječe vrtavke: lat. *turbo rectus*, tudi »narobe obrnjeni stožec«.

§ 52

Sonce ... pozimi odmakne <od Zemlje>: Zemlja je v prisončju/periheliju januarja, v odsončju/afeliju pa julija.

§ 53

Sulpicij Gal ... konzul skupaj z Markom Marcelom: Gaj Sulpicij Gal in Mark

Marcel sta bila konzula l. 166 pr. Kr. Sulpicij Gal je napovedal Lunin mrk, ki je nastopil v noči na 22. junij l. 168 pr. Kr., tik pred bitko pri Pidni, v kateri so Rimljani pod poveljstvom Lucija Emilija Pavla premagali makedonskega kralja Perzeja. Prim. Cicero, *O državi* 1, 23; Livij 44, 7, 5; Frontin 1, 12, 8; Valerij Maksim 8, 11, 1; Flor 1, 12, 8 idr. – *o tem napisal tudi knjigo*: gl. PV, št. 465. – *Tales iz Mileta*: grški filozof naravoslovec (ok. 625–ok. 545), eden od sedmerice modrih, ki je za osnovno počelo vsega postavil vodo. – *v četrtem letu 48. olimpijade*: = 585 pr. Kr.; 48. olimpijada = 488–485 pr. Kr. – *napovedal Sončev mrk*: Tales je napovedal mrk, ki je nastopil 28. maja 585 ravno v času spopada med Lidijci in Medijci ob reki Halis (gl. DK 11 A 5; Herodot 1, 74, 1–3). – *kralja Aliata*: predzadnji lidijski kralj, predhodnik in oče Krojza (Kreza), ki je vladal v obdobju od 605 do 561 pr. Kr. – *leta 170 od ustanovitve Rima*: Plinij se v izračunu zmoti; 170 let od ustanovitve Rima (753 pr. Kr.) je l. 583 pr. Kr. – *pot obeh zvezd*: tj. mrke Sonca in Lune. – *Hiparh*: gl. PV, št. 154.

§ 54

sramotnega madeža: tj. strahu pred temi božanstvi. – *Stezihor*: Grški zbornski pesnik Stezihor (ok. 640–556 pr. Kr.) iz Metavra (na Siciliji ali v južni Italiji) je živel in deloval v Himeri na Siciliji. Bil je mojster zbornske lirike; snov za svoje pesmi je črpal iz epov, tako cikličnih kot Homerjevih. Od njegovega opusa, ki je obsegal 26 knjig, so ohranjeni samo fragmenti. Stezihor je menda vsako svojo knjigo naslovil po enem od mitičnih junakov ali junakinj; posebno znana je bila knjiga z naslovom *Helena*, v kateri je Heleno prikazal kot vlačugo, ki so jo hoteli Grki kamenjati. Helena se je – kot pravi izročilo – Stezihoru maščevala tako, da sta ga njena brata Dioskura oslepila, sam pa je v dokaz kesanja napisal novo knjigo z naslovom *Palinodija* (= *Preklic*) *na Heleno*, v kateri se je opravičil za svojo knjigo in je njeno dejanje skušal upravičiti. Baje mu je nato vrnila vid. – *Pindar ob Sončevem mrku*: Grški lirik Pindar iz Kinoskefal pri Tebah (518–446 pr. Kr.) je bil največji mojster grške zbornske lirike. Ob Sončnem mrku 30. aprila 463 pr. Kr. so hoteli Tebanci s prošnjami odvrniti grozečo nevarnost, Pindar pa je prav za to priložnost spesnil prošnjiško pesem in jo zapel ob oltarju v Apolonovem svetišču na griču Ismenij. – *Nikias ... bal odpeljati ladjevje iz pristanišča ... uničil moč Atencev*: Atenski politik Nikias (ok. 470–413 pr. Kr), nadaljevalec Periklove politike in vojskovodja v peloponeški vojni, je drugače kot Alkibiad nasprotoval odpravi Atencev na Sicilijo, vendar jo je kljub temu moral voditi. Zaradi Sončnega mrka 27. avgusta 413 je za 27 dni odložil odplutje ladjevja in s tem obleganje Sirakuz; istega leta je bil zaradi neuspeha obtožen in usmrčen (prim. Tukidid 7, 50; Polibij 9, 19, 1; Plutarh, *Nikias* 23).

§ 55

ustaljenih trudapolnih muk zvezd: tj. mrkov. Prim. § 43; Vergilij, *Eneida* 1, 742 in nasl.: *Hic canit errantem lunam solisque labores ...*

§ 56

mrki ciklično ponavljajo na 223 mesecev: Gre za t. i. obdobje saros ali saroško obdobje, ki so ga poznali že Kaldejci. Po preteku tega obdobja nastanejo enaki pogoji za to, da nastopijo Sončevi oziroma Lunini mrki; ponovi se vsakih 6585,32 dneva (6585 dni, 7 ur in 42 minut) in tedaj prideta Sonce in Luna v isto medsebojno lego glede na Zemljo. Če 223 mesecev, ki jih omenja Plinij, pomnožimo z lunacijo oz. sinodskim mesecem (obdobje med zaporednima istovrstnima Luninima menama, npr. ščipoma ali mlajema), ki traja 29,530589 dneva (29 dni, 12 ur, 44 minut, 2,9 sekunde), dobimo 6585,321347 dneva, kar ustreza obdobju saros. – *da Sončevi mrki nastopajo samo ob Lunini zadnji ali prvi fazi*: tj. ob ščipu ali mlaju (lat. *novissima primave luna*). Sončev mrk nastopi, ko pride Luna med Sonce in med opazujočo osebo, in sicer tedaj, ko je v meni mlaja in prečka ravnino ekliptike (t. i. drakonski točki, vozla Luninega tira, v katerih ali v bližini katerih nastopajo Sončevi in Lunini mrki), kraj, kjer opazujemo, pa je v Lunini senci (popolni Sončev mrk) ali polsenci (delni Sončev mrk). – *konjunkcija*: lat. *coitus*. – *Lunini mrki pa samo ob polni luni*: Lunin mrk nastopi, ko gre Luna v meni ščipa skozi Zemljino senco; tedaj so Luna, Sonce in Zemlja v isti črti. Lunin mrk je lahko delen ali popoln.

§ 57

Hiparh: gl. PV, št. 154. – *ko sta bili obe zvezdi vidni nad Zemljo*: tj. nad horizontom. – *v letu, ko sta bila cesarja Vespazijana konzula, oče tretjič, sin pa drugič*: Plinij se je zmotil. Vespazijan in njegov sin Tit sta bila konzula l. 70 (Vespazijan drugič, Tit prvič), l. 71 sta bila konzula Vespazijan in Kokcej Nerva, l. 72 pa znova Vespazijan (četrtič) in Tit (drugič). – *zgodilo, da so v 15 dneh zaman iskali obe zvezdi*: tj. da sta tako Sonce kot Luna v 15 dneh doživela mrk.

§ 58

vsak dan ... dlje: prim. NH 18, 324. – *47,5 minute*: lat. *dodrantes semuncias horarum*; *dodrants* (kot časovna mera) = $\frac{3}{4}$ ure = 45 minut; *semuncia* = $\frac{1}{24}$ = 2,5 minute. – *tavajoče zvezde*: tj. planeti.

§ 59

za katere smo zgoraj povedali: gl. § 32 in nasl. – *Tri od tavajočih zvezd ... da so nad Soncem*: Trije zgornji planeti so Saturn, Jupiter in Mars. – *skrite, dokler potujejo skupaj z njim*: tj. dokler so z njim v konjunkciji (prim. Vitruvij 9, 1, 6

in 11; Marcijan Kapela 8, 884 in nasl.). – *v trikotni razporeditvi*: tj. v trikotni konfiguraciji, v trikotnem aspektu = trigon. Trigon je (navidezna) lega (aspekt), ko kot med Soncem in planetom ali med dvema planetoma znaša 120°. – *jutranje postanke, imenovane tudi prvi*: lat. *stationes matutinae ... primae*, tudi »mirujoči položaji«, »postaje«, »mirujoča stanja«, »mirovanja«. – *v nasprotnem položaju*: tj. v opoziciji (konfiguracija, ko je planet ali Luna na nasprotni strani neba kot Sonce, torej ko kot med njima znaša 180°). – *večernim postankom*: lat. *stationes vespertinae ... secundae*.

§ 60

Planet Mars: gl. § 34. – *v kvadratni razporeditvi*: tj. v kvadraturi, konfiguraciji, ko kot med Soncem in planetom ali med dvema planetoma znaša 90°.

§ 61

Spodnja dva planeta: tj. Venera in Merkur (gl. § 38 in nasl.). – *njuna jutranja vzhoda na oddaljenosti prav toliko stopinj*: tj. prav toliko stopinj od Sonca kot zgoraj omenjeni trije planeti. – *Nato zvečer na enaki razdalji vzhajata*: tj. enaki kot zjutraj.

§ 62

proces sijanja in skrivanja planetov: tj. proces prikazovanja in izginjanja. – *generacije vedno napredujejo*: Plinijeve razlage o gibanju planetov kažejo, da tematike ni dovolj dobro poznal in da ni imel dovolj matematičnega znanja, zato se je v celoti oprl na svoje vire, ki jih je pogosto napačno razlagal.

§ 63

krogi, ki jih Grki pri planetih imenujejo apside: Apsidi (lat. *apsides*, gr. ἀψίδες /*apsídes*/ »krogi«, »okrogline«) sta nabližja in najbolj oddaljena točka na eliptični tirnici nebesnega telesa, ki kroži okoli drugega nebesnega telesa. Črta, ki ju povezuje, se imenuje apsidna črta.

§ 64

Najvišje nad središčem Zemlje so torej apside ...: O apsidah ozvezdij gl. Marcijan Kapela 8, 884 in nasl.

§ 65

da imajo apside, ki so najvišje od njihovega središča ...: = elevacija.

§ 66

iz <nebesne> širine: Gibanje po širini je deklinacijsko gibanje, pogojeno z nagnjenostjo ekliptike. – v *pustih območjih sveta*: gl. § 172.

§ 67

Mnogi so napačno menili, da se s tem ujema tudi ...: tj. s tem vzrokom za širine in nagnjenost živalskega kroga. – *tretji vzrok za dviganje <planetov> od Zemlje na nebo*: gl. konec § 65.

§ 68

Obstaja enotno mnenje: = *ratio prima*; gl. § 63. – *da se znajdejo v mirovanjih na osrednjih členih svojih širin, imenovanih ekliptika*: Ekliptika je navidezna letna pot Sonca na nebesni krogli, ki teče skozi znamenja zodiaka. Presečišči ekliptike in nebesnega ekvatorja (krog na nebesni krogli, ki poteka v isti ravni ni kot Zemljin ekvator) sta točki enakonočja: pomladna točka ali pomladišče, v katerem je Sonce ok. 21. marca vsako leto, in jesenska točka ali jesenišče, v katerem je Sonce ok. 23. septembra vsako leto. Omenjeni členi (lat. *articuli* »členi«, »členki«) so vozli, presečišča tirnic nebesnih teles z ravnino ekliptike; v dvižnem (ali severnem) vozlu nebesno telo preide ekliptiko v smeri proti severu, v spustnem (ali južnem) vozlu pa nebesno telo preide ekliptiko v smeri proti jugu. Črta, ki povezuje oba vozla, se imenuje vozliščnica ali vozliščna črta. – *Dalje se priznava*: = *ratio secunda*; gl. § 65. – *to najbolj potrjujejo višine Lune*: tj. elevacije. – *Enako ni dvoma*: = *ratio tertia*; gl. § 65. – *od prvih postankov do drugih postankov*: prvi postanki = jutranji postanki (*stationes matutinae*); drugi postanki = večerni postanki (*stationes vespertinae*).

§ 69

Ker so dejstva takšna ...: Prav v paragrafih, v katerih predstavlja teorijo gibanja planetov, je mogoče opaziti, da Plinij ni dobro poznal astronomije in da se je povsem oprl na grške vire. Tako med drugim ni poznal teorije epiciklov, ki jo je razvil grški matematik in astronom Apolonij iz Perge (ok. 260 pr. Kr.–ok. 190 pr. Kr.), za njim pa izpopolnil astronom, geograf in matematik Hiparh iz Nikaje (ok. 190 pr. Kr.–ok. 120 pr. Kr.). – *v stopinji, ki smo jo omenili*: tj. 120 stopinj. – *trikotna razporeditev*: tj. trigon.

§ 70

od tod tudi izraz postanek: lat. *statio*. – *se prisila teh žarkov še okrepi*: lat. *violentia*, tudi »divja moč«, »nasilje«.

§ 71

Po večernem vzhodu ... ob večernem zahodu: Tudi nadaljevanje razlage o gibanju planetov potrjuje dejstvo, da se Plinij pri predstavitvi zakonitosti gibanje nebesnih teles zgolj opira na svoje grške vire, ki jih velikokrat očitno ni dobro razumel. Tudi ta paragraf, v katerem skuša s pomočjo matematičnih in fizikalnih utemeljitev pojasniti gibanja planetov, kaže, da predstavitvi teh vprašanj in problematike strokovno ni bil kos.

§ 72

določata meji njunih apsid: lat. *margines*, dobesedno »robova«.

§ 74

razlog nasprotnih gibanj planetov: tj. zakonitosti nasprotnih gibanj zgornjih planetov. – *se ta <dva> zelo počasi:* tj. Merkur in Venera.

§ 75

Merkur začne na oba načina: tj. po širini in višini.

§ 77

kadar je v trikotni razporeditvi: tj. v trigonu. – *glede na Jupiter:* tj. v kotu 120°. – *da <ta dva planeta> ne vzhajata skupaj:* tj. Jupiter in Mars.

§ 78

zgodba o Linkejevi ostrovidnosti: Linkej (ime iz gr. λύγξ, λυγκός /*lýnx*, *lynkós*/ »ris«), sin Afareja in Arene in Idasov brat, se je skupaj z bratom udeležil lova na kalidonskega merjasca in odprave Argonavtov. Slovel je po ostrem vidu, saj je lahko videl skozi drevje, grmovje, zidove in celo skozi zemljo. Njegova ostrovidnost je prešla tudi v pregovor: ὀξύτερον βλέπειν τοῦ Λυγκέος /*oxýteron blépein toû Lynkéos*/ »gledati ostreje od Linkeja«. Skupaj z Idasom in z Dioskuroma Kastorjem in Polidevkom se je odpravil na pohod v Arkadijo; v sporu, ki je izbruhnil zaradi Levkipovih hčera Hilaejre in Fojbe (ti sta bili obljubljeni svojima bratrancema Idasu in Linkeju, a sta ju Kastor in Poluks hotela ugrabiti), je Linkej ubil Kastorja, Poluks pa Linkeja.

§ 79

kajti ta postane podobna tistim višinam, v ozračje katerih planeti pridejo pri dvigovanju: lat. *earum similitudinem trahunt, in quarum aëra venere subeundo*. Mogoča sta dva prevoda: a) »kajti te (sc. barve) postanejo podobne tistim višinam, v ozračje katerih planeti pridejo pri dvigovanju«; b) »kajti te (sc. barve) postanejo podobne tistim zvezdam/planetom, v ozračje katerih planeti pridejo

pri dvigovanju«. – *Vsak planet ima namreč svojo barvo*: Saturn – svetlo bel (*candidus*); Jupiter – svetel (*clarus*); Mars – ognjen (*igneus*); Lucifer – belkast (*candens*); Vesper – bleščeč (*refulgens*), Merkur – žaren (*radians*); Luna – blage barve (*blandus*), Sonce – žareče (*ardens*), sijoče (*radians*).

§ 80

Tako je v kvadratnem položaju s Soncem: tj. v kvadraturi s Soncem. Kvadratura je aspekt, ko kot med Soncem in planetom ali med dvema planetoma znaša 90°. – *v trikotnem položaju*: tj. v trigonu. – *v nasprotnem položaju*: tj. v opoziciji. – *kaže v enakih časovnih presledkih enake podobe*: tj. gre skozi iste faze.

§ 81

v osmi stopinji Ovna in Tehnice: Takšno je bilo mnenje babilonskih astronomov, ki je zastarelo s Hiparhovim odkritjem precesije. – *ob poletnem obratu v isti stopinji*: tj. v 8°.

§ 82

strele ... padajo predvsem s tistega planeta med njimi, ki leži na sredini: tj. z Jupitra. – *ker tako izvrže stik med čezmerno vlago iz zgornjega kroga*: tj. s Saturna. – *vročino iz spodnjega kroga*: tj. z Marsa. – *zato pravimo, da Jupiter luča strele*: Jupiter je kot bog neba tudi bog vseh atmosferskih pojavov in gospodar strele. – *ker vlaga, ki se nabere, spodbudi presežek vode*: tj. spodbudi ga k temu, da se izprazni oz. da izbruhne.

§ 83

da je Sonce od Lune oddaljeno devetnajstkrat toliko, kolikor je Luna oddaljena od Zemlje: Podatek Plinij povzame po astronomu in matematiku Aristarhu s Samosa (ok. 310–230 pr. Kr.), ki je to razdaljo izračunal v svojem edinem ohranjenem delu *O velikostih in razdaljah* (<Sonca in Lune>). Sicer oddaljenost Zemlje od Lune niha od 356 400 km do 406 700 km; srednja vrednost znaša 384 400 km. – *Pitagora*: gl. § 37 in PV, št. 416 in 417. – *je sklepal, da razdalja od Zemlje do Lune meri 126 000 stadijev*: = 23 310 km. – *razdalja od Lune do Sonca dvakrat toliko*: = 254 000 stadijev = 46 620 km. – *od Sonca do dvanajstih znamenj pa trikrat toliko*: = 378 000 stadijev = 69 930 km. – *Gal Sulpicij*: gl. PV, št. 465. Svoje delo je posvetil Marku Terenciju Varonu; kot vir sta ga uporabljala Plinij in Cenzorin.

§ 84

Pitagora: gl. § 37 in PV, št. 416 in 417. – *včasih izhaja iz glasbene teorije in razdaljo med Luno in Zemljo imenuje <en> ton*: Eden od pitagorejskih naukov je

tudi nauk o harmoniji nebesnih sfer. Vesolje je bilo v antiki in srednjem veku pojmovano kot sferični kozmos; v njegovem središču je Zemlja, okrog nje pa se dvigajo nebesne sfere, na katerih krožijo: Luna, Merkur, Venera, Sonce, Mars, Jupiter, Saturn in sfera zvezd stalnic. Tvorci te teorije, ki temelji na deloma glasbeni, deloma matematični in deloma mitično-verski teoriji o skladnem gibanju nebesnih teles, so Pitagora in člani njegove filozofske šole. Pitagora je menda glasbo sfer slišal, ko ga je nagovoril egipčanski bog Tot (Thoth) in mu dal to zmožnost. Po njem se zvezde in planeti premikajo vsak po svoji sferi po določenih matematičnih enačbah, da so med seboj v takem razmerju kot glasbeni intervali in da pri tem ustvarjajo različne tone, ti pa simfonijo. Pitagora je ugotovil, da je mogoče glasbene intervale izraziti tudi s številčnimi razmerji. Glasba, ki jo ustvarjajo nebesna telesa, ni slišna zaradi izjemno hitrega kroženja (prim. *Scipionove sanje* 19: *Hic vero tantus est totius mundi incitatissima conversione sonitus, ut eum aures hominum capere non possint*), z odzvokom krožnic nebesnih teles pa vpliva na življenje na Zemlji. Pitagorov nauk o harmoniji sfer je v svoji astronomsko-geografski didaktični pesnitvi predstavil Aleksander Lihnos iz Efeza (1. stol. pr. Kr.). Idejo harmonije sfer je uporabil tudi Johannes Kepler v svojem delu *Harmonija sveta* (*Harmonices mundi*), ki je izšlo l. 1619. – *s sedmimi toni nastaja tako imenovana harmonija dià pasôn*: Grška besedna zveza ἁρμονία διὰ πασῶν /*harmonía dià pasôn*/ »popolna/vsesplošna harmonija« je okrajšana različica za ἁρμονία διὰ πασῶν τῶν χορδῶν /*harmonía dià pasôn tōn chordōn*/ »harmonija, <dosežena> na vseh strunah«, tj. ubrano sozvočje, ki ga dosežemo, ko zaigramo na vse strune instrumenta. – *vsesplošno sozvočje*: lat. *universitas concentus*. – *da se v njej Saturn giblje v dorskem tonovskem načinu, Jupiter pa v frigijskem*: Starogrška glasba je temeljila na različnih lestvicah ali načinih ali harmonijah (ἁρμονίαι /*harmoníai*/, τόνοι /*tónoi*/, τρόποι /*trópoi*/), ki so precej spominjale na sodobne oktavne lestvice, a so se med seboj razlikovale v zaporedju glasbenih intervalov (približno tako kot dur in mol); intervali v lestvicah so lahko bili večji od celih tonov in manjši od poltonov današnjih lestvic. Tonovske načine so poimenovali z etničnimi imeni: ajolski (eolski), jonski, lidijski, dorski in frigijski; lahko so bili poimenovani tudi s predpono mikso- (»mešani«, npr. miksolidijski, miksofrigijski) ali pa s predpono hipo- (»pod«, npr. hipolidijski, hipofrigijski). Platon v dialogu *Lahe*s 188 d omenja štiri tonovske načine: dorskega, jonskega, frigijskega in lidijskega. Poleg naštetih so poznali še hipodorskega, hipofrigijskega, hipolidijskega, miksolidijskega, sintonolidijskega idr. Platon v *Državi* (398 d–400 a) za miksolidijski način in še nekatere druge oceni, da so preveč otožni in »neuporabni celo za ženske, ki naj bi bile spodobne, kaj šele za moške«. Jonske in lidijske označi za »ohlapne« (tj. mehkužne); za može, večše bojevanja, ostaneta še dorski in frigijski, ker se v njiju izražata pogum

in zmernost. Dorska lestvica ali dorski modus v srednjeveški cerkveni glasbi je diatonična lestvica nealteriranih tonov od tona d navzgor (C–D–E–F–G–A–B–C), frigijska lestvica ali frigijski modus pa je diatonična lestvica nealteriranih tonov od tona e navzgor (c–des–es–f–g–as–b–c).

§ 85

En stadij: = 185 m. – *125 naših korakov*: = $125 \times 1,48 \text{ m} = 185 \text{ m.}$ – *625 čevljev*: $625 \times 29,6 \text{ cm} = 185 \text{ m.}$ – *Pozejdoniju*: gl. PV, št. 429. – *40 stadijev*: = 7,4 km (v sodobni meteorologiji plast visokih oblakov). – *od območja neviht do Lune ... 2 000 000 stadijev*: = 370 000 km. – *od Lune do Sonca 500 000 000 stadijev*: = 92 500 000 km. Povprečna oddaljenost Zemlje od Sonca znaša 149 669 180 km oz. 149 785 000 km, oddaljenost Lune od Sonca pa 149 284 345 km oz. 149 400 165 km. – *900 stadijev*: = 166,5 km.

§ 86

krog, ki ga prepotuje, meri skoraj 366 stopinj: = 365 dni, 5 ur, 48 minut in 46 sekund. – *premer <kroga> vedno znaša tretjino plus malo manj kot sedmino tretjine oboda*: Po Plinijevi navedbi se enačba glasi: $7/21 + 1/22$. Če upoštevamo uporabni približek števila π , tj. $22/7$, potem račun znese $1/\pi = 7/22 - 1/66$. Ko Plinij govori o obodu, misli na obseg. – *višina Sonca*: tj. oddaljenost Sonca od Zemlje.

§ 87

človeški duh v svoji predrznosti: Plinijeva kritika je seveda znova usmerjena proti Grkom. – *ker je Sonce na sredini*: tj. na sredi med nebom in Zemljo; na sredi med planeti. – *Trdijo namreč, da je premer enak sedmim dvaindvajsetinam oboda*: lat. *quantas dimetiens habeat septimas, tantas habere circum duoetvicesimas*, kar dobesedno pomeni »kolikor sedmin ima namreč premer, toliko dvaindvajsetin ima obod«; torej je razmerje med premerom in obodom $7 : 22$ oz. premer meri $7/22$ oboda.

§ 88

Petoziris: gl. PV, št. 411. – *Neheps*: gl. PV, št. 376 in 411. – *kot je bilo omenjeno*: gl. § 44. – *33 000 stadijev*: = 6105 km. Po Pliniju torej Lunina krožnica skupaj meri 11 880 000 stadijev (= $33\,000 \text{ stadijev} \times 360^\circ$) = 2 197 800 km. – *v Saturnovi krožnici ... dvakrat toliko*: tj. $66\,000 \text{ stadijev} = 12\,210 \text{ km}$. Po Pliniju torej Saturnova krožnica skupaj meri $23\,760\,000 \text{ stadijev}$ (= $66\,000 \text{ stadijev} \times 360^\circ$) = 4 395 600 km. – *v krožnici Sonca ... polovico med obema vrednostma*: tj. $49\,500 \text{ stadijev} = 9157,5 \text{ km}$. Po Pliniju torej Sončeva krožnica skupaj meri $17\,820\,000 \text{ stadijev}$ (= $49\,500 \text{ stadijev} \times 360^\circ$) = 3 296 700 km.

§ 89

na nebu ... nenadoma nastajajo zvezde: V poglavjih, ki sledijo, Plinij obravnava komete. Prim. tudi Aristotel, *Meteo.* I, 7, 344 a 23; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 1, 14, 1; 7, 1–29. – *Grki ... kometi, mi lasate zvezde:* lat. *cometas Graeci ... nostri crinitas* (sc. *stellas*). Tujka komet izhaja iz gr. κομήτης /*kométes*/ »dolgolas«, »lasat« (iz gr. κόμη /*kóme*/ »las(je)«, posamostaljeno ὁ κομήτης /*ho kométes*/ »komet«, »zvezda repatica«. Latinska izraza *stella crinita* in *sidus crinitum* (»lasata zvezda«, »zvezda repatica«, »komet«) sta dobesedna prevoda grškega izraza. – *sršeče zaradi krvavo rdečega čopa:* tudi »repa«, »šopa las«. – *Grki imenujejo pogónias ... dolgi bradi podobna griva:* lat. *pogonias*, gr. πωγωνίας (iz gr. πῶγων /*pógon*/ »brada«; nem. *Bartstern*, ang. *bearded star*, fr. *pogonie*, it. *pogonie*) »(komet) bradatec«, »(zvezda) bradatica«, »bradata zvezda«. – *Akóntiasi švigajo kakor kopja:* lat. *acontias*, gr. ἀκοντίας (iz gr. ἀκόντιον /*akóntion*/ »kopje«, »sulica«; nem. *Pfeilstern*, ang. *javelin-star*, fr. *aconties*, it. *aconzie*) »kopjak«, »kopjasti komet«, »kopjasta repatica«. – *preroško napovedala dogodek ... cesar Tit Cezar ... opisal v znameniti pesnitvi:* Pesniške poskuse cesarja Tita Plinij omenja v uvodnem posvetilnem pismu (§ 5). Pesem o kometih, ki je nastala l. 76 po Kr. (leto njegovega petega konzulata), ni ohranjena, prav tako tudi ni znano, kateri dogodek je komet napovedoval. – *krajše ... kakor bodalo ... ksífiās:* lat. *xiphias*, gr. ξίφιας (iz gr. ξίφος /*xíphos*/ »meč«; nem. *Schwertstern*, ang. *dagger*, fr. *xiphies*, it. *xifie*) »(komet) mečar«, »(komet) mečevnik«, »mečasti komet«, »(zvezda) mečarica«, »mečasta repatica«. – *diskêj ... podoben disku:* lat. *disceus*, gr. δισκεύς (iz gr. δίσκος /*dískos*/ »disk«; nem. *Scheibstern*, ang. *quoit-star*, fr. *discoïde*, it. *disceo*) »diskar«, »diskovnik«, »diskasti komet«, »diskovnica«, »diskasta repatica«.

§ 90

Pitêj ... v obliki sodov: lat. *pitheus*, gr. πιθεύς, v besedilih najdemo tudi različici *pithus* (πίθος) in *pithias* (πιθιάς) (iz gr. πῖθος /*píthos*/ »(velik) vrč«, »sod«, »kad«; nem. *Faßstern*, ang. *tub-star*, fr. *pitheus*, it. *piteo*) »sodar«, »sodasti/sodati komet«, »sodasta/sodata zvezda«, »zvezda sodatica«, »sodata repatica«. – *Kerátias ... kot rog ... Grčija bojevala ... pri Salamini:* lat. *ceratias*, gr. κερατίας (iz gr. κέρας /*kéras*/ »rog«; nem. *Hornstern*, ang. *horned star*, fr. *cératies*, it. *ceratia*) »rogar«, »rogač«, »rogačar«, »rogatec« »rogati/rogasti komet«, »rogata/rogasta zvezda«, »zvezda rogatica«. Grki so se pri otoku Salamina v Saronskem zalivu spopadli s Perzijci l. 480 pr. Kr.; o kometu v obliki roga poroča samo Plinij. – *Lampádias ... gorečim baklam:* lat. *lampadias*, gr. λαμπάδιας (iz gr. λαμπάς /*lampás*/ »bakla«, »plamenica«; nem. *Lampenstern*, ang. *torch-star*, fr. *lampadies*, it. *lampadia*) »baklar« (»plameničar«), »baklač«, »baklasti komet« (»plameničasti komet«), »baklasta zvezda« (»plameničasta zvezda«), »zvezda

baklarica« (»zvezda plameničarka«), »zvezda bakla« (»zvezda plamenica«). – *hipêj konjskim grivam*: lat. *hippeus*, gr. ἵππεύς (iz gr. ἵππος /*híppos*/ »konj«; nem. *Pferdestern*, ang. *horse-star*, fr. *hippées*, it. *ippeo*) »konjar«, »konjačar«, »konjičnik«, »konjski komet«, »konjska zvezda«, »zvezda konjičarka«. – *svetlo beli komet ... sliko boga*: lat. *candidus cometes*. V nekaterih izdajah najdemo besedilno različico *candidus* Διὸς *cometes* »svetlo beli Zevsov komet«. – *kozlovski kometi*: lat. *hirci villorum specie*. Izdaje in komentatorji nihajo med *hirci* (»kozli«, »kozlovniki«, »kozji kometi«, »kozlovski kometi«, »kozje zvezde«, »zvezde kozatice«) in *hirti* (»kosmati (kosmatinasti, dlakavi, sršati) kometi«, »kosmatini«, »kosmatinčniki«, »kosmate zvezde«, »zvezde kosmatice«), nem. *rauhe Kometen*, ang. *goat comets*, fr. *comètes-boucs, hérissées*, it. *caproni*. – *griva spremenila v kopje, v času 108. olimpijade, leta 407 mesta Rim*: To je bilo l. 408 (od ustanovitve) mesta Rim oz. l. 345 pr. Kr.; domnevno gre za zvezdo, ki je svetica, ko je korintski politik Timoleont potoval v Sirakuze (gl. Diodor Sicilski 16, 66, 3). – *Najkrajše ... obdobje vidnosti kometov je sedem dni, najdaljše 180 dni*: prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 7, 6, 1 in nasl.

§ 91

eni ... kot tavajoče zvezde <oz. *planeti*>: lat. *errantes* (sc. *stellae*), tudi »premične zvezde«, »zvezde premičnice«. – *skoraj vsi so na severnem nebu*: lat. *sub septentrione*, kar dobesedno pomeni »pod sedmerimi vpreženimi voli« = pod Veliko medvedko/Velikim medvedom (gl. § 110). Prim. tudi Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 7, 11, 1; 7, 21, 1. – *na belem pasu ... Mlečni krog*: = Mlečna cesta ali Rimska cesta. Latinski izraz zanjo je *circulus lacteus* ali *orbis lacteus* (»mlečni krog«), kar izhaja iz gr. γαλαξίας /*galaxías*/ »galaksija« (iz gr. γάλα /*gála*/ »mleko«). – *Aristotel navaja ... več kometov naenkrat*: gl. *Meteo.* I, 6, 343 a 25 in 35; I, 7, 345 a 9. – *Ljudstva Etiopije*: prvotno ime za ljudstva na skrajnem jugovzhodu znanega sveta (prim. *Iliada* 1, 423; 23, 206; *Odiseja* 5, 282 idr.), pozneje za Nubijce, ljudstvo, ki je naseljevalo območja južno od Egipta. – *zlovešč komet ... ime po tedanjem kralju Tifonu*: Ni znano, za kateri komet gre. Tifon je bil v grški mitologiji pošastni sin Tartara in Gaje s stotimi kačjimi glavami in ognjenimi očmi, v egipčanski mitologiji pa so ga istovetili z Ozirisovim bratom Setom. – *ognjeni klobčič*: lat. *nodus igneus*, tudi »ognjeni vozec«, »ognjeni zvitek«.

§ 92

pokrivajo lasje: prim. Aristotel, *Meteo.* I, 6, 343 b 9 in nasl. – *med državljanskimi nemiri v času Oktavijevega konzulovanja*: Gnej Oktavij je bil konzul l. 87 pr. Kr. skupaj z Lucijem Kornelijem Cino. Ker je Cina podpiral Marija, Oktavij pa Pompeja, sta se konzula sprla; v spopadih je zmagal Cina in Oktavija so l. 87

ujeli ter usmrtili. Omenjeni komet je najbrž Halleyjev komet, ki se je pojavil 6. avgusta 87 pr. Kr. – v času vojne med Pompejem in Cezarjem: Pesnik Lukan v svojem epu *Farzalijske* (1, 526 in nasl.) omenja številne nebesne pojave, ki so l. 48 pr. Kr. napovedovali spopad med Pompejem in Cezarjem pri Farzalu, med drugim neznane zvezde (*ignota sidera*), gorenje nebesnega tečaja (*ardentem polum*), žarenje na nebu (*flammis caelo*), nebesne bakle (*faces*), strah vzbujajočo repatico (*crinem timendi sideris*) idr. – ob zastrupitvi ... Klavdij Cezar prepustil vrhovno oblast Domiciju Neronu: Cesar Klavdij, ki je vladal v obdobju 41–54 po Kr., je umrl zaradi zastrupitve; menda ga je z gobami zastrupila njegova druga žena (in nečakinja) Agripina. Nasledil ga je njegov posvojenec, Agripinin sin Neron. O kometu, ki se je pojavil ob Klavdijevi smrti, pišejo Svetonij (*Klavdij* 46), Kasij Dion (60, 35, 1) in Seneka (*Naravoslovna vprašanja* 7, 17, 2; 7, 21, 3; 7, 28, 3). – v času Neronovega principata: Neron je vladal v obdobju 54–69 po Kr. V tem času sta se pojavila dva kometa: leta 60 (gl. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 7, 23, 1; Tacit, *Anali* 14, 22, 1; Svetonij, *Neron* 36) in l. 64 (gl. Tacit, *Anali* 15, 47, 1).

§ 93

trikotnik ali kvadrat z enakimi koti: tj. enakostranični trikotnik ali kvadrat. – na glavi severne ali južne Kače: Ozvezdje Kača (lat. *Serpens*, gr. Ὠφίς), ki leži na severnem nebu, je posebno zato, ker je razdeljeno na dva med seboj nepovezana dela: na Kačjo glavo (*Serpens Caput*) in na Kačji rep (*Serpens Cauda*), med njima pa je ozvezdje Kačenosca (lat. *Ophiuchus* ali *Anguitenens*, gr. Ὠφιοῦχος), ki leži blizu nebesnega ekvatorja (večji del južno od njega), severozahodno od središča Mlečne ceste. – napoveduje zastrupitev: lat. *venena fundere* dobesedno »razliva strupe«. – Komet v svetišču ... božanski Avgust ... zanj ugodno znamenje: Omenjeni komet se je pojavil julija l. 44 pr. Kr. na severnem nebu. Poimenovali so ga *sidus Iulium* »julijska zvezda« ali »Julijeva zvezda«, menili pa so, da je komet pravzaprav Cezarjeva duša. Avgust kot Cezarjev naslednik je v njem videl srečno napoved za svoje načrte, uspešno pa je ga izkoristil tudi za politično propagando. Svetišče, v katerem so častili komet in gojili kult božanskega Cezarja, je dal zgraditi in posvetiti Avgust; graditi so ga začeli l. 42, Avgust pa ga je posvetil 18. avgusta l. 29. – Venere Roditeljice: Venera Roditeljica (*Venus Genetrix*) je bila pramati Cezarja in rodu Julijcev; svoje svetišče, posvečeno l. 46 pr. Kr., je imela na Julijskem forumu (*Forum Iulium*), za njen kult pa je skrbel poseben svečeniški kolegij. – nedolgo po smrti očeta Cezarja: Cezar je umrl kot žrtev atentata na marčeve ide (15. marca) l. 44. pr. Kr. – v kolegiju, ki ga je sam ustanovil: Igre na čast Venere Roditeljice je kolegij prirejal vsako leto ob obletnici posvetitve njenega svetišča 26. septembra.

§ 94

v času mojih iger ...: gl. HRF F 4. – *sedem dni opažali lasato zvezdo*: Julijsko zvezdo poleg Plinija omenjajo še mnogi drugi antični pisci: Horacij (*Ode* 1, 12, 46 in nasl.), Vergilij (*Eneida* 8, 681 in nasl.; *Ekloge* 9, 46 in nasl.), Seneka (*Naravoslovna vprašanja* 7, 17, 2), Kasij Dion (60, 7, 1) idr. – *okoli enajste dnevne ure*: tj. ob 17. uri. – *to znamenje dodali na kip njegove glave ... posvetili na Forumu*: Omenjeni okras na Cezarjevih upodobitvah najdemo tudi na novcih.

§ 95

Hiparh: gl. PV, št. 254. – *odkril novo zvezdo*: lat. *novam stellam*. Nekatere izdaje ponujajo besedilno različico *novam stellam et aliam* »novo zvezdo, drugačno <kot so kometi>«. Hiparh je l. 135 pr. Kr. odkril novo zvezdo v ozvezdju Škorpion. – *njeno gibanje tistega dne, ko je zasijala*: lat. *qua die fulsit*. V nekaterih izdajah najdemo besedilno različico *qua fulsit* »na mestu, kjer je zasijala«. – *zvezde ... da so pritrjene*: lat. *fixae* tudi »pričvrščene«, tj. zvezde nepremičnice ali stalnice. – *začel šteti zvezde in sestavljati imenske sezname ozvezdij*: Hiparhov zvezdni katalog se ni ohranil v izvirniku; povzel in objavil ga je Ptolemaj v svojem delu *Almagest*. – *izmislil priprave ... posameznih zvezd*: Hiparhu pripisujejo iznajdbo dioptre (oz. dioptra), astrolaba in armilarne sfere, izpopolnil je gnomon, uvedel številne postopke meritev in izdelal nebesni globus.

§ 96

bakle, ki so vidne samo, kadar padajo: Bakle so meteorji, morda tudi meteoriti. Prim. *Meteo.* I, 5, 342 a 35; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 1, 14, 1; 7, 4, 3; 7, 5, 1 in nasl. – *Germanik Cezar priredil gladiatorske igre*: Rimski vojskovodja in Druzov sin Germanik (15 pr. Kr.–19 po Kr.) je igre priredil l. 6 po Kr. (gl. *NH* 8, 4). – *svetilke ... izrecno bakle, drugo vrsto ... bolidi*: Svetilke so *lampades*, bolide (lat. *bolides*, gr. βολίδες) pa lahko poslovenimo kot »izstrelki«. Gre za meteorje (sodobna astronomija ločuje bolide in utrinke; bolid je meteor, ki je svetlejši od Venere, šibkejši meteor pa imenujemo utrinek) in meteorite (izpodnebne). – *v času nesrečnih dogodkov pri Mutini*: Omenjeni dogodek sega v leti 44/43 pr. Kr., ko je Mark Antonij pri Mutini (zdaj Modena) oblegal Cezarjevega morilca Marka Bruta; med drugim sta v spopadih padla tudi oba konzula, Hircij in Panza. – *Podobno ... bruna, ki jih <Grki> ... dokoí*: vrsta meteorja (iz gr. δορός /*dokós*/ »bruno«, »tram«, »prečnik«, »gred«). – *Lakedajmonci ... izgubili prevlado nad Grčijo*: Lakedajmonsko mornarico pod poveljstvom Pejzandra je avgusta l. 394 pr. Kr. pri Knidosu porazila atenska mornarica pod poveljstvom Konona. – *razpoka, ki jo imenujejo chásma*: iz gr. χάσμα /*chásma*/ »razpoka«, »prepad«, »žrelo«, »zev«.

§ 97

v tretjem letu 108. olimpijade: tj. l. 349 pr. Kr. – *kralj Filip povzročal pretrese v Grčiji:* Filip Makedonski je po osvojitvi Trakije l. 349 pr. Kr. napadel Halkidiko in eno za drugim osvajal mesta, ki so bila atenski zavezniki. Na koncu je l. 348 osvojil Olint; mesto je dal do tal porušiti, prebivalce pa je prodal v sužnost. – *ti in enako tudi drugi naravni pojavi ... vzhode, zahode, mrke in številne druge pojave:* prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 1, 1, 4; 2, 32, 2.

§ 98

zvezde ... po cele dneve skupaj s Soncem: Pojave, ki jih opisuje Plinij v tem paragrafu, poznamo kot haló (iz gr. ἅλως /hálos/), optični pojav na nebu, ki je posledica loma in odboja Sončeve ali Lunine svetlobe v kristalnih ledu v cirostratusih (prosojnih, enakomerno plastovitih ledenih oblakih) v atmosferi. Tako nastajajo avreola in kolobar okrog Lune ali Sonca, obroč okoli Sonca, krogi, sosonca, sončni stebri, protisonca, svetlobni stebri ... Poleg haloja kot optičnega pojava poznamo tudi galaktični halo. Prim. tudi Aristotel, *Meteo.* III, 2, 371 b 23. – *Avgust Cezar ... po očetovi smrti vstopil v Rim:* Ko je Avgust po Cezarjevem umoru iz Apolonije prišel v Rim, so opazili raznobarven krog okoli Sonca (gl. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 1, 2, 1: *circa solem visum coloris varii circulum*; Svetonij, *Avgust* 95: *liquido ac puro sereno circulus ad speciem caelestis arcus orbem solis ambiit*), ki se je kot krona pojavil prav nad Avgustovo glavo (Velej Paterkul 2, 59, 6: *solis orbis super caput eius curvatus aequaliter rotundatusque in colorem arcus velut coronam tanti mox viri capiti imponens*). – *Enaki venci ... zvezd stalnic:* Nekatere izdaje (nem., it.) se odločajo za to besedilno različico (*circa mobilia astra, caelo quoque inhaerentia*), druge (ang., fr.) pa za različico *circa nobilia astra caeloque inhaerentia* »okoli glavnih zvezd stalnic«. – *Lucija Opimija in Kvinta Fabija:* l. 121 pr. Kr. – *lok:* lat. *arcus*, tudi »obok«, »blok«. – *Gajem Porcijem in Manijem Acilijem:* l. 114 pr. Kr. – *krog:* lat. *circulus*, tudi »obroč« ali »prstan«. – *Lucija Julija in Publija Rutilija:* l. 90 pr. Kr. Za našete pojave gl. tudi Obsekvens 33, 37 in 55. – *ob umoru diktatorja Cezarja:* tj. 15. marca (marčeve ide) l. 44. O bledikastem pojemanju sončne svetlobe pišeta tudi Plutarh (Cezar 69) in Kasij Dion (45, 17, 5). – *v času vojne z Antonijem:* tj. v letih 32–30 pr. Kr., ko se je Oktavijan spopadal z Antonijem in Kleopatro. Po bitki pri Akciju l. 31 je l. 30 zasedel Egipt, Antonij in Kleopatra pa sta naredila samomor.

§ 99

hkrati več sonc: Gre za sosonca, atmosferski pojav, pri katerem je opazna svetla lisa desno ali levo od Sonca, ki nastane zaradi lomljenja žarkov v kristalnih ledu v ozračju. Prim. tudi Aristotel, *Meteo.* III, 2, 372 a 10; Seneka, *Naravoslovna*

vprašanja 1, 11, 2. – *poševno ob strani: ex obliquo*, tudi »diagonalno«. – *Po tri sonca*: prim. Livij, 41, 21, 12: *tres simul soles effulserunt*; Obsekvens 45: *Sub occasu solis orbis clipei similis ab occidente ad orientem visus perferri*; 68: *Soles tres fulserunt*; 70: *soles tres circiter hora tertia diei visi*). – *Spurija Postumija in Kvinta Mucija*: l. 174 pr. Kr. – *Kvinta Marcija in Marka Porcija*: l. 118 pr. Kr. – *Marka Antonija in Publija Dolabele*: l. 44 pr. Kr. – *Marka Lepida in Lucija Planka*: l. 42 pr. Kr. – *Klavdija, ko je bil konzul ... Kornelij Orfit*: Cesar Klavdij je vladal v obdobju 41–54 po Kr.; konzul skupaj s Kornelijem Orfitom je bil l. 51 po Kr. – *po tri lune naenkrat ... Gneja Domicija in Gaja Fanija*: Gl. Obsekvens 32: *In Gallia tres soles et tres lunae visae*. Gnej Domicij in Gaj Fani sta bila konzula l. 122 pr. Kr.

§ 100

nočna sonca: prim. Vergilij, *Georgike* 1, 365 in nasl.; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 1, 14, 2 in nasl.; Obsekvens 38. – *Gaja Cecilija in Gneja Papirija*: l. 113 pr. Kr. – *Žareče iskreči se ščit*: prim. Obsekvens 45. – *Lucij Valerij in Gaj Marij*: l. 100 pr. Kr. – <...>: V izvirnem besedilu je na tem mestu vrzel. – *Gneja Oktavija in Gaja Skribonija*: l. 66 pr. Kr. – *prokonzul Silan*: prokonzul v provinci Aziji v letih 76/75. Prim. NH 35, 130. – *zvezde nikoli ne švigajo ... siloviti vetrovi*: Najbrž gre za zvezdne utrinke.

§ 101

sprijete na konicah kopij ... okopom: Pojav, ki ga Plinij opisuje, poznamo pod imenom Elijev ogenj ali ogenj sv. Elma, ki ga lahko ob nevihtnem vremenu opazimo kot modrikaste ali rožnate pramene svetlobe na izpostavljenih predmetih (konice, cerkveni stolpi, ladijski jambori, strelovodi ...) in je posledica razelektritve oz. izravnave nabojev zaradi močne koncentracije električnega polja. Lahko ga tudi čutimo kot statično prasketanje ali mravljinice. Prim. Livij 22, 1, 8; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 1, 1, 13 in nasl. – *ladijski gredelj*: lat. *ima* ali *imum*, tudi »najnižji del ladje« (podladje, podpalubje, podkrovje, skladišče na dnu ladijskega trupa). – *pogubonosno in grozečo zvezdo, imenovano Helena*: Helena in Dioskura Kastor in Poluks so otroci spartanskega kralja Tindareja in Lede. – *Poluksu in Kastorju*: Mišljeno je ozvezdje Dvojčka, katerega najpomembnejša dela sta večzvezdje (šestzvezdje) Kastor in svetla orjakinja Poluks, ki je nam najbližja orjakinja. – *se priporočajo na morju*: Kastor in Poluks sta veljala za zaščitnika mornarjev, ki sta se jim prikazovala kot Elijev ogenj (gl. zgoraj).

§ 102

omembe vrednih posebnosti neba: prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 2,

10, 1 in nasl. – *nebo*: lat. *caelum*. – *zrak*: lat. *aer*. – *spopad narave same s sabo*: tj. medsebojni spopad naravnih sil oz. prvin narave. Prim. Cicero, *O naravi bogov* 2, 56; *O državi* 6, 17.

§ 103

iz višjega zraka: lat. *e sublimi aere*, tj. iz visokega ozračja. – *ta pa se temu upira*: lat. *contra nititur*, tj. »se dviga«. – *Zemlja razliva življenjski dih po tako rekoč praznem nebu*: Utemeljitelj nauka o medsebojnem učinkovanju Zemlje in neba ter o vlogi vetrov je bil Pozejdonij (gl. PV, št. 429). Prim. tudi Cicero, *O naravi bogov* 2, 117; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 2, 4, 1.

§ 104

vojaško lučalo: lat. *tormentum*. – *vse druge vzroke ozračja*: tj. zračnih pojavov.

§ 105

na nastanek poletij, zim in vseh sprememb ... vpliva gibanje zvezd?: Cicero piše (*O prerokovanju* 2, 89), da so teorijo o vplivu zvezd na vremenske pojave prvi razvili kaldejski filozofi.

§ 106

v svojem gibanju udejanja svojo naravo: tj. svoje naravno bistvo. – *Saturnove prehode spremljajo deževja*: Plinij omenja, da je Saturn po svoji naravi hladen in zaleđenel (§ 34), Seneka pa, da je po svoji naravi vetrovna in mrzla zvezda (*Naravoslovna vprašanja* 7, 4, 2). – *nimajo samo zvezde premičnice*: tj. planeti (gl. § 12). – *mnoge ... pritrjene na nebo*: lat. (*sidera*) *adhaerentia caelo* = »zvezde nepremičnice«, »zvezde stalnice«. – *v tek požene približevanje tavajočih zvezd*: lat. *errantium accessu impulsa*, tudi »nanje vpliva približevanje tavajočih zvezd«. – *tavajočih zvezd*: tj. premičnic ali planetov. – *Praščiki*: lat. *Suculae*, tudi »Svinjke«. Ime Praščiki je napačen prevod grškega imena Hiade (gl. nadaljevanje). – *Grki ... poimenovali z imenom, izpeljanim iz izraza za dež*: Gre za Hiade (lat. *Hyades*, gr. Ὕαδες), kar pomeni »Dežujoče«, »Deževnice«, »Dežnice« (iz gr. ὕω /*hýō*/ »dajem dež«, »dežujem«). Ljudska etimologija je njihovo ime napačno povezala s samostalnikom ὕς, ὅς /*hýs*, *hyós*/ »svinja«, »praščik«; od tod lat. *Suculae* »Praščiki«, »Svinjke«. V mitologiji so Hiade nimfe, hčere Atlasa in Ajtre (ali Plejone), ki so zelo žalovale za svojim bratom Hiantom; spremenjene so bile v skupino zvezd na čelu ozvezdja Bik. Kot zvezdna kopica so slabo vidne zaradi Aldebarana, najsvetlejše zvezde v Biku. – *Kozlička*: lat. *Haedi*, dve zvezdi v ozvezdju Volar (*Auriga*, *Bootes*), severno od nebesnega ekvatorja; danes ju poznamo kot Zeta Volarja (*Zeta Aurigae*) in Eta Volarja (*Eta Aurigae*). Ob njunem vzhodu 27. septembra se začena jesensko deževje.

Prim. Kolumela 11, 2, 66: *V Kal. Oct. Haedi exoriuntur, Favonius, nonnumquam Auster cum pluvia.* – Zvezda Arktur: lat. *Arcturus*, gr. Ἀρκτοῦρος. Ime zvezde pomeni »Čuvaj medvedov« (iz gr. ἄρκτος *árktos* »medved«), ker leži poleg ozvezdij Veliki in Mali medved. Je najsvetlejša zvezda v ozvezdju Volar. Sodi med zvezde orjakinje; njen premer je 23-krat večji od premera Sonca, od Zemlje pa je oddaljena 36 svetlobnih let.

§ 107

ob vzhajanju Pasje zvezde: lat. *Canicula* »Kanikula« (iz lat. *canis* »pes«) = Sirij (Sirius, gr. Σείριος /*Seírios*/ »žareči«, »žgoči«; po eni od razlag naj bi zvezda dobila ime po egipčanskem bogu Ozirisu), najsvetlejša zvezda v ozvezdju Veliki pes (*Canis maior*, ki se nahaja južno od nebesnega ekvatorja) in najsvetlejša zvezda neba. Sirij je dvozvezdje, saj ga spremlja še majhna bela pritlikavka, imenovana Sirij B. Egipčansko novo leto in z njim astronomski koledar sta bila vezana na Sirijev prvi vidni vzhod tik pred Soncem (heliakični vzhod) 19. julija vsako leto; enačili so ga z bogom Sotiom (Sothis), ki je Egiptu prinašal blaginjo, ker je ob njegovem vzhodu Nil začel poplavljati. Takrat so nastopili najbolj vroči poletni dnevi, po njem imenovani pasji dnevi (*dies caniculares*, 23. ali 24. julij–23. ali 24. avgust). – *óriks žival ... spoštovanje*: lat. *oryx*. Oriksi so rod konjskih antilop, v katerega spadajo: sabljasta antilopa (*Oryx dammah*; v starem Egiptu je bila tudi domača žival), pasan ali južnoafriška bajza (*Oryx gazella*), bajza (*Oryx beisa*) in arabska bajza (*Oryx leucoryx*). Plinij verjetno omenja sabljasto antilopo ali arabsko bajzo. – *psi ... podvrženi steklini*: O vplivu Pasje zvezde (Sirija) gl. NH 8, 152 (vpliv na pse; učinkovanje stekline in njeno zdravljenje); 9, 58 (siluri tj. somi); 18, 270 (vpliv na kopnine in morja).

§ 108

nebesnih znamenj <oz. ozvezdij>: lat. *signa*, tudi »konstelacije«. – *ob jesenskem enakonočju*: 23. septembra. – *ob zimskem sončnem obratu*: 21. decembra. – *po nevihtah ugotavljamo ... kroženje*: lat. *tempestatibus confici sidus intellegimus*. Mogoča je tudi prevodna različica: »ko po nevihtah ugotavljamo, da nevihte krnijo moč zvezde«. – *izkustvih, ki se kažejo na naših telesih in na poljih*: prim. § 221. – *dobijo sončarico*: lat. *afflantur sidere*. V prevodih najdemo tudi različico »ene zvezda omrtviči/paralizira«. Besedna zveza *afflari sidere* dobesedno pomeniti »biti zadet od diha (nadiha, piša) zvezde« in ima enak pomen kot glagol *sideror*, za katerega najdemo v slovarjih in komentarjih več različic prevoda: »bolehati za vnetjem možganov zaradi sončarice«, »bolehati za vrtoglavostjo«, »bolehati za sončarico«, »zaradi sončarice imeti vnetje možganov«, »biti vrtoglav (= gr. ἀστροβολεῖσθαι)«. – *oljki, belemu topolu in vrbi zvija listje*: prim. NH 16, 87; Varon, *O kmetijstvu* 1, 46; Gelij 9, 7, 1 in

nasl. – *cveti polaj*: Trajnica polaj (*Mentha pulegium*; tudi »polegla meta«) sodi v rod met (*Mentha*) iz družine ustnatic (*Lamiaceae*) iz reda ustnatičevcev (*Lamiales*). Zraste od 10 do 50 cm, ima manjše ovalne ali nazobčane liste in rdečkaste ali vijolično do svetlomodre cvetove. V Sloveniji raste na vlažnih rastiščih, cveti pa od junija do septembra. Uporabljali so ga za zdravljenje prebavnih, jetrnih, ledvičnih, žolčnih obolenj in pri menstrualnih težavah. Uporablja se tudi kot dišavnica, vendar je treba biti pri uporabi previden, ker vsebuje spojino pulegon ($C_{10}H_{16}O$; 5-metil-2-(1-metiletiliden)cikloheksanon), oljnato tekočino, ki diši po poprovi meti (sodi med monoterpenske ketone), ki lahko deluje dražljivo, nefrotoksično in hepatotoksično. Prim. tudi NH 18, 227; Cicero, *O prerokovanju* 2, 33. – *raznese ... mehove*: prim. Cicero, *O prerokovanju* 2, 33.

§ 109

posončnica ... obrača skupaj z njim: Posončnica (*Heliotropium*; lat. *heliotropium*, gr. ἡλιοτρόπιον), tudi »osončnica«, »heliotropij« ali »heliotrop«, sodi v družino srhkolistnic oz. srhkolistovk (*Boraginaceae*), in sicer v poddružino *Heliotropioideae* iz reda ustnatičevcev (*Lamiales*). Ime, ki je zloženka iz gr. ἥλιος /*hélíos*/ »sonce« in τρέπω /*trépo*/ »obračam«, pomeni »soncobratnica«, tj. »rastlina, ki se <z listi> obrača za (ali skupaj s) Soncem«. Plinij gotovo omenja vrsto *Heliotropium europaeum* (sl. »navadna posončnica« ali »evropska posončnica«), okrasno, od 5 do 35 cm visoko grmičasto rastlino, ki ima 3–4 mm široke modre, bele ali vijoličaste cvetove, svetlozeleno, razvejano steblo ter eliptične ali lopataste od 0,5 do 2,5 cm dolge bele, rahlo dlakaste liste. Cveti od junija do septembra. Nekateri prevodi predlagajo prevod »sončnica«, vendar so sončnico (*Helianthus annuus*) prinesli v Evropo iz Amerike šele v 16. stoletju. Obe rastlini druží heliotropizem, spreminjanje lege in usmerjena rast glede na Sonce. – *telesla ostrig, lupinarjev in vseh školjk povečujejo in znova zmanjšujejo*: prim. NH 9, 18; 9, 96; 29, 59. – *število jetrnih režnjev pri rovkah*: Rovka (lat. *sorex*; njeno ime menda pomeni »žvižgajoča (ali piskajoča) žival«) je imela pri prerokovanju poseben pomen; haruspeksi so pogosto pregledovali njihovo drobovje, zlasti jetra, njihovo žvižganje (lat. *occensus*) pa je veljalo za zlovesče znamenje. Prim. tudi NH 11, 196; 32, 59; Ajlijan 2, 56. – *število Luninih dni*: tj. starosti Lune v posamezni fazi oz. meni. – *mravlja ... nedejavna*: prim. NH 11, 109.

§ 110

očesne bolezni ... skupaj z Luno: prim. NH 11, 149. – *navajajo širno prostranstvo neba*: lat. *patrocinator vastitas caeli*. Nekatere izdaje predlagajo *vastitas rei* »dejstvo, da je ta problematika zelo široka«. – *razdeljeno na 72 znamenj*: lat.

signa, tudi »ozvezdja«. – *nekateri opazili 1600 zvezd*: Od kod Plinij povzema te podatke, ni znano. Hiparh je v svojem katalogu zvezd zbral 1080 zvezd, Klavdij Ptolemaj pa 1022 zvezd in 48 ozvezdij. Morda je število povzeto iz egipčanske ali babilonske astronomije. – *sedem zvezd na repu Bika ... Vergilije*: Ozvezdje Bik (*Taurus*) je ozvezdje na severnem zimskem nebu. Vergilije (*Vergiliae*) je latinsko ime za Plejade (Πλειάδες), ki so v mitologiji hčere Atlasa in nimfe Pleone, sestre Hiad, Hianta, Hesperid in Kalipso, spremljevalke boginje Artemide. Ko jih je preganjal Orion, jih je Zevs najprej spremenil v golobice, potem pa jih je postavil na nebo. Slovensko ime zanje je Gostosevci (pravilneje bi bilo Gostosevke). Gre za odprto zvezdno kopico z več kot 3000 zvezdami, od katerih jih je s prostim očesom vidnih šest. Plejade se nahajajo na vratu Bika, ne na njegovem repu. – *na njegovem čelu Prašički*: gl. § 106. – *Volarja*: gl. § 106. – *Sedmim vpreženim volom*: lat. *septem triones* ali *Septem triones*, tudi *septemtriones* (*Septemtriones*), kar pomeni »sedem vršечih volov« (vršiti = ločevati zrna od latov, klasov s stopanjem po njih), »sedmeri vpreženi voli« (iz lat. *septem* »sedem« in *trio* »mlateči vol«). Gre za staro ime severnega sedmerozvezdnega ozvezdja, imenovanega Veliki medved (oz. Velika medvedka; lat. *Ursa maior*), katerega del je tudi Veliki voz, ki ima obliko voza in vanj vpreženih volov. Beseda je postala tudi sopomenka za sever.

§ 111

deževja in vetrovi nastajajo ...: prim. tudi Aristotel, *Meteo.* I, 9, 346 b 25; I, 6, 346 b 30 in nasl.; Cicero, *O prerokovanju* 2, 44; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 2, 12, 3 in nasl. – *njihovo gostoto in telesnost*: tj. dejstvo, da so <sprijeti> v telo, da tvorijo telo oz. da imajo neko konsistenco.

§ 112

nastajajo neurja ... grmenje ... strele ... bliski: tudi »bliskavice«. Prim. tudi Cicero, *O prerokovanju* 2, 44 in nasl.; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 2, 12, 3; 2, 16, in nasl.; 2, 19; 2, 20, 2; 2, 27, 1–2, 28, 3; 2, 30, 1–4.

§ 114

vetrovi ali bolje piši: Plinij ločuje dve osnovni vrsti vetrov: (prave) vetrove (lat. *venti*) in piše (tudi pihljaje, sape, sapice; lat. *flatus*). Prim. Aristotel, *Meteo.* I, 13, 349 a 17. – *nastanejo ... izparine zemlje*: O nastanku vetrov gl. § 111; Vitruvij 1, 6, 2. Plinij se je pri pojasnilih glede nastanka vetrov opiral predvsem na Aristotela in njegovo *Meteorologijo* ter Teofrasta in njegovo delo *O vetrovih*. – *nič drugega kot zračni tok*: lat. *fluctus aëris*. – *altani, dvigajo s kopnega*: lat. *altani* »odprtomorniki« (jugojugozahodniki, južni jugozahodniki); po Izidorju Seviljskem (*Etimologije* 13, 11) in Serviju (*Ad Verg.* 7, 27) so jih tako imenovali

zato, ker pihajo z odprtega morja (lat. *altum*). Prim. tudi Vitruvij 1, 6, 10. – *tropaji*: lat. *tropaei* sc. *venti* (iz gr. τροπαῖος /*tropaîos*/ »obračajoč«, »spreminjajoč«) »(vetrovi) povratniki«, »(vetrovi) obratniki«, tj. vetrovi, ki se vračajo oz. ki pihajo z morja proti kopnemu (prim. sl. zmorec ali maestral, ki piha podnevi z morja). – *apogeji*: lat. *apogaei* sc. *venti* (iz gr. ἀπόγαιος /*apógaios*/ »kopenski«, »prihajajoč s kopnega«) »kopniki«, »odkopniki«, »kopninčniki«, tj. »kopni vetrovi«, »kopenski vetrovi«, »zemelniki«, »odzemelniki«, torej vetrovi, ki pihajo še dlje stran od kopnega na odprto morje (prim. sl. kopnik ali burin, ki piha ponoči s kopnega).

§ 115

gorske verige ... globoko ugreznjene doline ... neprenehoma ustvarjajo vetrove: prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 5, 7, 1 (prim. sl. gornik (danik) in dolnik (nočnik)). – *Dalmaciji*: gl. NH 3, 141–145. – *Senija*: lat. *Senia* ali *Segnia*, zdaj Senj (senjska burja). Prim. NH 3, 140. – *Kirenajki*: gl. NH 5, 31–40. – *Avstru posvečena skala ... vrtinčiti pesek*: Avster je Južnik (Južni veter), ki je tu pobožanstven (zato velika začetnica). Podobno poroča Mela (1, 39).

§ 116

med zračnim pišem ali vetrom: Plinij znova poudari razliko med piši (pihljaji, sapami, sapicami; lat. *flatus*, gr. αὔραι /*aûrai*/) in praviimi vetrovi (lat. *venti*, gr. ἄνεμοι /*ánemoi*/). – *pravi vetrovi, moškega spola, kot kaže tudi njihovo poimenovanje*: lat. *ventus*, gr. ἄνεμος /*ánemos*/). Oba samostalnika sta moškega spola. – *znameniti porajajoči dih narave*: lat. *generabilis rerum naturae spiritus* »ustvarjalni dih«, »plodni dih«, »plodilni dih«. – *sunki tavajočih zvezd*: tj. planetov.

§ 117–§ 118

svet neenoten in razdeljen: Plinij prekine strokovno razpravo in dve poglavji posveti kritiki svojega časa, ki jo preplete s hvalnico starim časom. Kritičen ostaja kljub temu, da je bilo Vespazijanovo obdobje čas razvoja in napredka in da je bil sam s cesarsko družino v tesnih prijateljskih odnosih. – *na gostinske zveze ni mogoče zanesti*: lat. *infida hospitia*. Mišljene so kršitve gostoljubja, gostinskega prava in gostinskih zvez, ki so tistim, ki so jih sklenili, zagotavljale gostoljubje v tujini in predvsem osebno in premoženjsko varnost. Gostinska zveza je bila tako sveta institucija, da je bil njen zaščitnik sam Jupiter. – *materialna blaginja in kulturni napredek*: lat. *proventus rerum artiumque*. Prevajalci se odločajo za različne prevode: »napredek znanosti in umetnosti«, »splošna blaginja in napredek umetnosti«, »materialni in kulturni napredek« idr.

§ 119

štiri vetrove, ki ustrezajo štirim stranem neba: Homer omenja samo štiri vetrove (Odiseja 5, 295): evros, notos, zefir in boreas. – *V naslednjem obdobju so jih dodali osem*: Na različnih mestih v Vergilijevih *Georgikah* najdemo sedem vetrov (akvilon, avster, boreas, kavros, evros, notos in zefir), grški astronom Andronik iz Kiroso (ok. 100 pr. Kr.) pa je, opirajoč se na Aristotela (Aristotel, *Meteo.* II, 6, 363 b 11 in nasl.), v Atenah zgradil osemkotni horologij oz. Stolp vetrov (Vetrovni stolp) z vetrovnico, v katerem je označil osem glavnih vetrov. Na stolpu je bil v antiki bronasti kip Tritona, ki je s palico v roki vedno kazal smer, iz katere je pihal veter (gl. tudi Vitruvij 1, 6, 4). Pozejdonij (gl. PV, št. 429) je vetrovnicu še natančneje razdelil na dvanajst delov (prim. Varon, *O kmetijstvu* 3, 5, 17; Vitruvij 1, 6, 10; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 5, 16, 3–6; Gelij 2, 22, 3–18), Vitruvij pa na 24 (1, 6, 10). Plinij se pri svoji delitvi opira na Aristotelovo razdelitev, ki pa jo je dopolnil; če gledamo njegovo vetrovnicu, si vetrovi (vse opisuje v nadaljevanju) od severnika v smeri urnega kazalca sledijo takole: septentrion/aparktias (severniki); akvilon/boreas (severni severovzhodnik); kajkias/helespontias (vzhodni severovzhodnik); subsolan/apeliot (vzhodnik); vulturn (vulturn)/evros (vzhodni jugovzhodnik); fojniks/evronot (južni jugovzhodnik); avster/notos (južnik), libonot (južni jugozahodnik); afrik/libis (zahodni jugozahodnik); favonij/zefir (zahodnik); skiron; korus/argest (zahodni severozahodnik); olimpias; traksias (severni severozahodnik). – *z enakonočnega vzhoda*: tj. iz smeri, kjer Sonce vzhaja ob enakonočju. – *subsolan*: lat. *subsolanus* (*Subsolanus*) = vzhodnik, vzhodni veter. – *z vzhoda ob zimskem sončnem obratu*: tj. iz smeri, kjer Sonce vzhaja ob zimskem sončnem obratu (*bruma*). – *vulturn*: lat. *volturnus* (*Volturnus*) = vzhodni jugovzhodnik. – *Grki ... apeliót ... évros*: lat. *apeliotes* (*Apeliotes*), gr. ἀπελιώτης, ἀφελιώτης; lat. *eurus* (*Eurus*), gr. εὐρός. – *ávster*: lat. *auster* (*Auster*) = južnik, južni veter. – *z zahoda ob zimskem sončnem obratu*: tj. iz smeri, kjer Sonce zahaja ob zimskem sončnem obratu (*bruma*). – *áfrik*: lat. *africus* (*Africus*) = zahodni jugozahodnik, zahodnojugozahodni veter. – *Grki ... nótos ... líbs*: lat. *notus* (*Notus*), gr. νότος; lat. *Libs*, *Libis*, gr. Λίψ, gen. Λιβός. – *z enakonočnega zahoda*: tj. iz smeri, kjer Sonce zahaja ob enakonočju (*aequinoctium*). – *favonij*: lat. *favonius* (*Favonius*) = zahodnik, zahodni veter, zapadnik. – *z zahoda ob poletnem sončnem obratu*: tj. iz smeri, kjer Sonce zahaja ob poletnem sončnem obratu (*solstitium*). – *kórus*: lat. *corus* (*Corus*), tudi *caurus* (*Caurus*) = zahodni severozahodnik, zahodnoseverozahodni veter. – *Grki ... zefír ... argést*: lat. *zephyrus* (*Zephyrus*), gr. ζέφυρος; lat. *argestes* (*Argestes*), gr. ἀργεστής (*Ἀργεστής*). – *septéntrion*: lat. *septentrio* (*Septentrio*) = severnik, severni veter. – *med njim in vzhodom ob poletnem sončnem obratu*: tj. med septentrionom in smerjo, kjer Sonce vzhaja ob poletnem sončnem

obratu (*solstitium*). – *ákvilon*: lat. *aquilo* (*Aquilo*) = severni severovzhodnik, severoseverovzhodnik, severoseverovzhodni veter. – *Grki ... apárktias ... bóreas*: lat. *aparctias* (*Aparctias*), gr. ἀπαρκτίας; lat. *boreas* (*Boreas*), gr. βορέας.

§ 120

še štirje: prim. tudi Aristotel, *Meteo.* III, 6, 363 b 11 in nasl. O vetrovih, predstavljenih v tem paragrafu, pišejo tudi Seneka (*Naravoslovna vprašanja* 5, 17, 5), Gelij (2, 22, 19), Strabon (1, 2, 20) idr. – *tráskias*: lat. *thrascias* (*Thrascias*), *tracias*, gr. θρασκίας, θρακίας »trákias« = severni severozahodnik, severoseverozahodnik, severoseverozahodni veter. – *zahodom ob poletnem sončnem obratu*: tj. v smeri, kjer Sonce zahaja ob poletnem sončnem obratu (*solstitium*). – *kájkias*: lat. *caecias* (*Caecias*), gr. καικίας = vzhodni severovzhodnik, vzhodnoseverovzhodnik, vzhodnoseverovzhodni veter. – *akvilónom*: gl. § 119. – *enakonočnim vzhodom*: tj. v smeri, kjer Sonce vzhaja ob enakonočju (*aequinoctium*). – *vzhoda ob poletnem sončnem obratu*: tj. v smeri, kjer Sonce vzhaja ob poletnem sončnem obratu. – *fójniks*: lat. *phoenix* (*Phoenix*), gr. φοῖνιξ = južni jugovzhodnik, jugojugovzhodnik, jugojugovzhodni veter. – *vzhodom ob zimskem sončnem obratu*: tj. v smeri, kjer Sonce vzhaja ob zimskem sončnem obratu. – *líbsom in nótosom*: gl. § 119. – *libónot*: lat. *libonotus* (*Libonotus*), gr. λιβόνωτος (ime je zloženka iz Libs in Notus; gl. § 119) = južni jugozahodnik, jugojugozahodnik, jugojugozahodni veter. – *zimskim sončnim zahodom*: tj. v smeri, kjer Sonce zahaja pozimi. – *mézes*: lat. *meses* (*Meses*), gr. μέσης = mézes ali méses, ki piha med severnim severovzhodnikom in vzhodnim severovzhodnikom (kajkias). – *évrosa in nótos*: gl. § 119. – *evrónota*: lat. *euronotus* (*Euronotus*), gr. εὐρόνωτος (ime je zloženka iz Evrus in Notus; gl. § 119) = južni jugovzhodnik, jugojugovzhodnik, jugojugovzhodni veter. – *Atenci skíron*: lat. *sciron* (*Sciron*), gr. σκίρων = oster severozahodni veter (severozahodnik), ki je pihal s Skironovega (Skironskega) skalovja (*Scironia saxa*, Σκιρωνίδες πέτραι), ki se je nahajalo na območju južno od Megare in je ločevalo Megarido od ožine Istmos pri Korintu. – *argésta*: gl. § 119. – *olímpias*: lat. *olympias* (*Olympias*), gr. Ὀλυμπίας (Ὀλυμπίας) = zahodni severni zahodnik, ki je iz smeri Trakije pihal proti Evboji (zlasti okoli Halkide).

§ 121

argést: gl. § 119. – *helespóntias*: lat. *hellespontias*. – *Narbonski provinci*: zdaj Provansa (gl. *NH* 3, 31–37). – *círcij*: lat. *circius* (*Circius*), zdaj cers, suh severozahodni veter, zelo podoben mistralu, ki piha jugovzhodno od mesta Narbonne v regiji Languedoc-Roussillon v Franciji. Prim. *NH* 17, 21; Gelij 2, 22, 28; Strabon 4, 1, 7. – *Ligursko morje*: še zdaj Ligursko morje, del Sredozemskega morja med Korziko ter francosko in italijansko obalo (gl. *NH* 3, 74). – *Ostije*:

rimsko pristanišče ob izlivu Tibere v Tirensko morje, ustanovljeno v 4. stol. pr. Kr. kot najstarejša rimska kolonija. – *Viena v isti provinci*: mesto v Narbonski Galiji ob Rodanu (zdaj Rhône), središče Alobrogov (gl. NH 3, 34), zdaj Vienne (gl. NH 3, 36). – *Fabijan*: gl. PV, št. 195.

§ 122

favóniji: gl. § 119. Za vremenski koledar, ki prinaša tudi poročila o vetrovih, gl. NH 18, 212; Kolumela 11, 4, 4 in nasl. – *Vodnarja*: lat. *Aquarius*, zodiakalno ozvezdje med Kozorogom in Ribama, vidno na jesenskem večernem nebu. – *šesti dan pred februarскими idami*: = 8. februarja. – *v naslednjem obdobju*: tj. naslednja tri leta do novega prestopnega leta. – *Osmi dan pred marčevimi kalendami*: = 22. februarja. – *helidónias, ker tedaj opazijo lastovke*: lat. *chelidonias* (*Chelidonias*), gr. χελιδονίας (iz gr. χελιδών /*chelidón*/ »lastovica«, »lastovka«) = »lastovičji veter«, »lastovičnik«. – *ornítias*: lat. *ornithias* (*Ornithias*), gr. ὄρνιθίας (iz gr. ὄρνις, ὄρνιθος /*órnīs, órnithos*/ »ptica«, »ptič«) = »ptičji veter«, »ptičnik«. – *od 71. dne po zimskem sončnem obratu*: tj. od 71. dne po sončnem obratu 21. decembra (*bruma*). – *subsolán*: gl. § 119.

§ 123

vzhod Vergilij: gl. § 110. – *v isti stopinji Bika*: tj. v 25. stopinji (v isti kot začetek pomladi v Vodnarju). O ozvezdju Bik gl. § 106 in § 110. – *šest dni pred majskimi idami*: = 10. maja. – *ávstra*: = južni veter, južnik; gl. § 119. – *septéntrion*: = severnik, severni veter; gl. § 119. – *Pasja zvezda*: gl. § 107. – *1. stopinjo Leva*: lat. *Leo*, zodiakalno ozvezdje med Rakom in Devico, trozvezdje, vidno na spomladanskem večernem nebu. – *15. dan pred avgustovskimi kalendami*: 18. julija. – *osem dni pred njenim vzhodom*: tj. ok. 16. julija. – *akvilóni*: = severni severovzhodniki; gl. § 119. – *pródromi*: lat. *prodromi*, gr. πρόδρομοι = »predhodniki«. – *Dva dneva po njenem vzhodu*: 25. ali 26. julija. – *etézijske*: lat. *etesiae*, gr. ἐτησίαι sc. ἄνεμοι, tudi »etézijski vetrovi« = »letni vetrovi«. Ime izhaja iz gr. ἐτήσιος /*etésios*/ »leten« (iz ἔτος /*étos*/ »leto«) zaradi njihovega rednega letnega pojavljanja v določenem letnem obdobju (v sodobni gr. μετέμι /*metémi*/). Gre zlasti za tople in suhe poletne severozahodne vetrove v Sredozemlju, ki pihajo od aprila do oktobra (ne samo 40 dni) in močno vplivajo na vreme, zato sredozemsko morsko podnebje imenujemo tudi etezijsko podnebje, njihov vpliv pa je čutiti tudi v Aziji in na območju Črnega morja. Najmočnejši so popoldne, zvečer se pogosto poležejo. Podobne vetrove najdemo tudi v Jadranskem in Jonskem morju. Prim. NH 18, 335; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 5, 11, 1; 5, 18, 2; Gelij 2, 22, 25; 2, 22, 31.

§ 124

sončna pripeka, ki jo žarenje zvezde podvoji, blaži: prim. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 5, 361 b 35 in nasl. – *ni vetrov, ki bi bili stalnejši*: tj. ki bi se pojavljali bolj redno ob določenem času. – *ávstri*: = južni vetrovi, južniki; gl. § 119. – *Arkturja*: gl. § 106. – *11 dni pred jesenskim enakonočjem*: = 12. ali 13. septembra. – *kórus*: = zahodni severozahodnik; gl. § 119. – *Kórus prinaša jesen*: Plinij uporabi preprosto zvezo *corus autumnat*, kar lahko pomeni tudi »kórus ustvarja jesenske razmere«, »kórus je tipičen jesenski veter«, »kórus je znanilec jeseni«. – *voltúrni*: = vzhodni jugovzhodnik; gl. § 119.

§ 125

Vergilij: gl. § 110. – *44 dni po jesenskem enakonočju pomeni začetek zime*: Jesensko enakonočje nastopi ok. 23. septembra, koledarska zima pa se začne 21. ali 22. decembra in traja do 21. marca. – *tretji dan pred novembrskimi idami*: = 11. november. – *čas zimskega akvilóna*: lat. *aquilo* (*Aquilo*) *hibernus* = severni severovzhodnik. O poletnem akvilonu gl. § 119. – *áfrik*: lat. *africus* (*Africus*) = zahodni jugozahodnik; gl. § 119. – *morje umirjeno za gnezdenje vodomcev*: Za vodomce (družina *Alcedinidae* iz rodu *Alcedo*) je značilno čokato telo z veliko glavo in dolgim kljunom. Razširjeni so po vsem svetu ob vodotokih ali redkeje stoječih vodah, razen na polarnih območjih; gnezdiijo v drevesnih duplih ali rovih, ki jih izkopljejo v strma obrežja voda. Plinij opisuje evropskega vodomca (*Alcedo atthis*), ki je po hrbtu zelenomoder s kovinskim sijajem, po trebuhu pa rdečkast; je odličen letalec, lovi s strmoglavljenjem v vodo, prehranjuje pa se z ribami, žuželkami, mehkužci in raki. Gnezdi tudi v Sloveniji. – *ti dnevi dobili tudi ime*: Gre za t. i. vodomske dneve (lat. *dies (h)alcyonides*, tudi *dies (h)alcyonei* ali *alcedonia*), sedem dni pred najkrajšim zimskim dnevom in sedem dni po njem, ki so jih imenovali tudi »obdobje morske tišine«. Vodomce natančneje opisuje v 10. knjigi (89–91): »(89) Morja in pomorščaki vedo, kdaj valijo. Ptič je malo večji od vrabca, temnomodrikaste barve in samo po spodnjem delu škrlaten, po vratu ima primešano belo perje, kljun je tanek in dolg. Druga vrsta vodomcev se razlikuje po velikosti in načinu petja; manjši pojejo v trstičju. (90) Vodomca vidimo zelo redko, in sicer samo ob zahajanju Vergilij ter okoli poletnega ali zimskega sončnega obrata; takrat včasih obleti ladjo in nemudoma odleti v skrivališče. Valijo ob zimskem sončnem obratu, ob tako imenovanih vodomskih dnevih, med katerimi je morje, še zlasti Sicilsko, mirno in plovno. Gnezda gradijo sedem dni pred zimskim sončnim obratom, sedem dni po njem pa valijo. (91) Njihova gnezda vzbujajo občudovanje s svojo obliko; so kot nekoliko podaljšane žoge, z zelo ozko odprtino, podobna velikim spužvam. Z rezilom vanje ni mogoče zarezati; razbijejo se ob močnem udarcu, tako kot suha morska spužva. Iz

česa jih gradijo, ni ugotovljeno; domnevajo, da iz bodičastih ribjih koščic, saj se hranijo z ribami. Včasih potujejo tudi po rekah navzgor. Znesejo po pet jajc.« Prim. tudi NH 18, 231.

§ 126

najhladnejši ... pihajo s severa: prim. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 6, 364 b 13. – *kórus*: = zahodni severozahodnik; gl. § 119. – *áfrik ... ávster*: gl. § 119. – *na Pontu*: tj. Pont Evksejn(os), zdaj Črno morje, pa tudi območje ob njem, zlasti območje Male Azije južno od Črnega morja med Bitinijo in Armenijo, kjer je bilo središče kraljestva Mitridata VI. – *kájkias priteguje k sebi oblake*: = vzhodni severovzhodnik; gl. § 120. Prim. tudi Gelij 2, 22, 24. – *Kórus in voltúrn*: gl. § 119. – *Ákvilon in septéntrion*: gl. § 119. – *ávster*: gl. § 119. – *favónij*: gl. § 119. – *subsolána*: gl. § 119.

§ 127

zdrav ... ákvilon: gl. § 119. O vplivu vetrov na zdravje ljudi gl. Celz 2, 1. Prim. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 5, 362 a 1 in 23; II, 5, 358 b 1–3. O vplivu vetrov na plovbo gl. Polibij 4, 44, 6; 5, 5, 3; Strabon 3, 2, 5. – *ávster*: gl. § 119. – *živa bitja ... manj občutijo lakoto*: prim. Aristotel, *Meteo.* II, 5, 362 a 22–24. – *Etézije*: gl. § 123. – *Hispaniji*: gl. NH 3, 6–30. – *Aziji*: tj. današnja Mala Azija. – *na Pontu*: gl. § 126. – *iz smeri akvilóna*: tj. severoseverovzhoda (akvilon je severni severovzhodnik; gl. § 119). – *ornítiji*: tudi »ornítiasi« = ptičji vetrovi, ptičniki; gl. § 122.

§ 128

četrti dan mlaja: Komentatorji mesto razlagajo tako, da veter, ki piha četrti dan mlaja, piha nato ves mesec. – *jadrne uzde*: lat. *pedes*. Uzda jadra je vrv, s katero se pri jadranju priteguje ali popušča deblo. – *Ávster ... ákvilon*: gl. § 119.

§ 129

Ávster ... ákvilon: gl. § 119. – *Sonce krepi vetrove in jim jemlje moč*: O vplivu Sonca na vetrove gl. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 5, 8, 2 in nasl. O temah, ki jih Plinij obravnava v tem paragrafu, gl. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 5, 361 b 14; II, 8, 366 a 17.

§ 130

Evdoks: gl. PV, št. 187. – *Pasje zvezde*: gl. § 107.

§ 131–§ 132

nenadnih piših: prim. tudi Aristotel, *Meteo.* III, 1, 371 b 2 in 4. – *kot je bilo*

omenjeno: gl. § 111. – *njihovo stališče smo predstavili*: gl. § 112. – *vihar*: lat. *procella*, tudi »viharni veter«, »viharnik«. – *Grki imenujejo eknéfias*: lat. *ecnephias*, gr. ἐκνεφίας »izoblačnik« (iz gr. ἐκ /ek/ in νέφος /néphos/ »oblak«; prim. ang. *cloud-burst*, nem. *Orkan*, fr. *ouragan*, it. *uragano*). V prevodu je najustrezneje ohraniti tujko, kajti izraz orkan (kar eknéfias v resnici je) oz. hurikan izhaja iz karibskega jezika taino in so ga v evropske jezike zanesli Španci (*huracán*); v slovenščino je bil izraz prevzet iz nemščine (*Orkan*), ti so ga prevzeli iz nizozemščine (*orkaan*), Nizozemci pa iz španščine. Prim. tudi Aristotel, *Meteo.* III, 1, 370 b 28–34; Lukrecij 6, 300–308; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 5, 12, 1–5; 5, 13, 1–3. – *vrtinec, imenovan tifón*: lat. *typhon*, gr. τυφών. – *jadrnih prečk*: lat. *antemnae*, tudi »rajne«, »prečniki (na jamboru)«, »križi (na jamboru)«, »drogovi«. – *vlijemo nanj kis*: Ni znano, po kom Plinij povzema ta protiukrep; verjetno gre za vražo.

§ 133

vrtinčnik: lat. *turbo* tudi »turbo«, »turbin«, »vrtinec«, »vrtinčati veter«, »zračni vrtinec«, »hohorin«. – *prestêr*: lat. *prester*, gr. πρηστήρ »ognjeni vrtinec«, »ognjeni smrk«, »ognjeni hohorin«, »ognjeni vrtelj«, »ognjena vrtulja«. Prim. tudi Aristotel, *Meteo.* III, 1, 371 b 4.

§ 134

Vrtinec: lat. *vertex*. – *steber*: lat. *columna*. – *ávlon ... kot po cevi vsrkava vodo*: lat. *aulon*, gr. αὐλὼν (»rov«, »prekop«, »cev«, »vodovod«).

§ 135–§ 136

Pozimi in poleti so strele redke: prim. Lukrecij 6, 357–361. – *Skitiji*: gl. NH 5, 65. – *v Egiptu ... prehuda pripeka*: Ni znano, od kod Pliniju ta podatek; iz omemb pri poznejših piscih (npr. Janezu Stobaju) lahko domnevamo, da je bil Plinijev vir zgodovinar Arijan. – *Kampanije*: gl. NH 3, 60.

§ 137

Strel ... več vrst: prim. tudi Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 2, 31, 1. – *ugledno Rimljanko Marcijo*: Marcija je bila hči Kvinta Marcija Rekse in babica Julija Cezarja (mati njegovega očeta). Prim. Svetonij, *Cezar* 6. – *zloveščimi znamenji, ki so napovedovala Katilinovo zaroto*: prim. Cicero, *O vedeževanju* 1, 18, 18 in nasl. – *dekuriona*: Dekurion (lat. *decurio* 'desetnik') je bil v vojaški hierarhiji vodja dekurije (desetnije), oddelka desetih vojakov (pripadnikov konjenice), v municipijih in naselbinah pa mestni svetnik ali starešina. – *Marka Herenija*: O Hereniju ni nič znanega. Julij Obsekvens za l. 63 pr. Kr. poroča, da je v Pompejih strela ob jasnem nebu zadela dekuriona Vargunteja (ne Marka Herenija):

61: *Sereno Vargunteius Pompeiis de caelo exanimatus*. – iz municipija Pompeji: lat. *municipium Pompeianum*, mesto v južni Italiji ob vznožju Vezuva, sprva oskijsko, nato samnitsko mesto, od l. 80 pr. Kr. rimska kolonija. Leta 79 po Kr. ga je zasul izbruh Vezuva skupaj s Herkulaneumom in Stabijami.

§ 138

Po navedbah etruščanskih spisov: Nauk o strelah, ki je bil pomemben del etruščanskega nauka (*disciplina Etrusca*), je Plinij povzel po Varonu ter po Juliju Akvili (gl. PV, št. 13), Cecini (gl. PV, št. 117), Tarkviciju (gl. PV, št. 470) in Umbriciju Meliorju (gl. PV, št. 496). Nauku o strelah je svoje delo v celoti posvetil Cecina. – *Jupiter namreč luča tri vrste*: prim. tudi Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 2, 41, 1 in nasl. – *Jupitru pripisujejo dnevne strele, Sumanu pa nočne*: Suman ali Subman (*Summanus, Submanus*) je bil prvotno najbrž etruščansko ali sabinsko božanstvo, pozneje v Rimu pa bog nočnega neba; nasprotno je bil Jupiter bog dnevnega neba. Sumanu so v času vojne z epirskim kraljem Pirom (280–275 pr. Kr.) posvetili svetišče blizu Velikega cirkusa (*Circus Maximus*), ker je njegov kip, ki je stal na svetišču kapitolskega Jupitra, zadela strela. Vsako leto so mu 20. junija darovali posebne kolače, imenovane *summanalia*, kot nočnemu božanstvu pa so mu darovali tudi temne živali (črne vole in kostrune). Gl. tudi NH 24, 57; Cicero, *O vedeževanju* 1, 16; Varon, *O latinskem jeziku* 5, 74; Ovidij, *Fasti* 6, 731; Livij 32, 29, 1; Avguštin, *O božji državi* 4, 23.

§ 139

strela do tal požgala najbogatejše etruščansko mesto Volziniji: staro etruščansko mesto Velzna (ali Velusna), imenovano tudi Stari Volziniji (*Volsinii Veteres*), eno od dvanajstih mest etruščanske zveze. Mesta ni uničila strela (o tem poroča Tertulijan: *Ad nationes* 1, 9; *Apologetik* 40), ampak rimska vojska l. 265 pr. Kr.; Rimljani so prebivalstvo preselili in Volzinijci so ustanovili mesto Novi Volziniji (*Volsinii Novi*). – *strel, ki so povezane z zasebnim življenjem*: prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 2, 47; 2, 48, 1. – *ob prvi pridobitvi lastnega imetja*: lat. *primum patrimonium*.

§ 140

Letopisna poročila: tj. anali (*annales*). – *pošast ... Volta*: Volta ali Olta je bila sicer neznana etruščanska pošast, ki je ogrožala mesto Volziniji; ubil jo je kralj Porsena, ki je priklical strela. Zgodbo najdemo samo pri Pliniju. – *mestu Volziniji*: gl. § 139. – *Porsena*: etruščanski kralj v Kluziju (zdaj Chiusi), ki je sprejel izgnanega zadnjega rimskega kralja Lucija Tarkvinija Ošabnega in se je l. 509 ali 508 spopadel z Rimljani (oblegel je celo Rim). Vojna se je končala

z mirovno pogodbo. – *Lucij Pizon ... v prvi knjigi svojih Analov*: gl. PV, št. 419; prim. HRR F 10. – *Numa ... Tula Hostilija ... strela*: Numa Pompilij in Tula Hostilij sta bila drugi in tretji rimski kralj; prvi velja za utemeljitelja rimske religije, drugi pa se je proslavil s svojimi vojaškimi uspehi. O tem, da je Tula Hostilija zadela strela, poroča Livij (1, 31, 8: *non rite initum aut curatum id sacrum esse ... ira Iovis sollicitati prava religione fulmine ictum cum domo conflagrasset*). – *Jupitre ... Elicija*: Plinij omeni štiri Jupitrove bogoslužne vzdevke: *Sator* »Sator« = »ustavitelj«, »(za)ustavljalec bega« (od tod »ohranitelj«, »ohranjevalec«); *Tonans* »Gromovnik« (iz *tonare* »grmeti«); *Feretrius* »Feretrij« = »bog plena«, vzdevek Jupitra, ki so mu zmagoviti rimski vojskovodje na nosilu (*feretrum*) darovali opravo ubitega sovražnega vojskovodje (*spolia opima*); *Elicius* »Elicij«, vzdevek Jupitra kot boga, ki se je oglašal z bliskom in gromom, če so se nanj obrnili z zagovori (iz *elicere* »izvabiti«, »priklicati z zaklinjanjem«). Poleg teh najdemo še pridevke: *altus*, *Conservator*, *Custos*, *pluvius*, *uvidus*, *Stygius* idr.

§ 141

ali bodo izničile usodo ali bodo vnaprej razkrile druge, skrite usode: Izvirno besedilo je nejasno: nemška izdaja se odloča za besedilno različico *an peremptura sint fatum aut apertura prius alia fata, quae lateant* »ali bodo uničile usodo ali bodo vnaprej razkrile druge, za zdaj še skrite usode«, angleška, francoska in italijanska pa za različico *an peremptura sint factum aut apertura prius alia facta, quae lateant* »ali bodo izničile učinek prejšnje strele ali pa bodo razkrile predhodne strele, ki ostajajo skrite«.

§ 142

blisk: Za delitev bliskov gl. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 2, 49, 2; 2, 39, 1 in nasl. Za razmerje med bliskom in grmenjem gl. Lukrecij 5, 164–172; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 2, 12, 6; 2, 57, 4. – *zvok*: tj. grmenje oz. grom. – *zračni sunek*: prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 2, 20, 3. – *Strele z leve strani veljajo za ugodne*: prim. Cicero, *O prerokovanju* 2, 43; Fest p. 339. – *ker sončni vzhod leži na levi strani nebesnega svoda*: tj. če opazovalec stoji obrnjen v smeri proti jugu.

§ 143

Etruščani ... nebo razdelili na 16 predelov: Enako kot nebo so Etruščani tudi jetra žrtvovanih živali razdelili na 16 delov, vsak del pa je bil povezan z enim od božanstev, ki so vplivala na prerokovanje. Gl. tudi Cicero, *O prerokovanju* 2, 42; Servij, *Eneida* 8, 427. – *enakonočnega vzhoda*: tj. do predela, kjer Sonce

vzhaja ob enakonočju. – *enakonočnega zahoda*: tj. do predela, kjer Sonce zahaja ob enakonočju.

§ 144

čudežnega znamenja deležen diktator Sula: Rimski politik in vojskovodja, poznejši diktator Lucij Kornelij Sula (138–78 pr. Kr.) je l. 82 dobil vzdevek *Felix* »Srečni«, »Srečnež« oz. gr. Ἐπαφρόδιτος /*Epaphróditos*/ »ljubljenec/varovanec Afrodite« zaradi svojih vojaških sposobnosti, uspehov in sreče pri svojih vojaških operacijah (uspehi v vojni z Jugurto, zmaga nad Samniti, uspehi proti kralju Mitridatu VI. Evpatorju, zmaga nad Marijem). Drugače kot večina diktatorjev je umrl naravne smrti l. 78 pr. Kr. – *gostu*: lat. *hospes*, tudi »gostinski prijatelj«, torej ljudem iz najožjega kroga zaupnikov. – *strela udarila v Junonino svetišče v Rimu*: Ni znano, za katero svetišče gre, morda za svetišče Junone Lucine (bogosluzšno ime Junone kot porodne boginje), ki je stalo ob vznožju griča Cispij (*mons Cispius*, eden od vrhov Eskvilina) v Rimu. Svetišče je l. 190 pr. Kr. zadela strela (gl. Livij 37, 3, 2). – *konzulovanja Skavra ... prvak senata*: Mark Emilij Skaver je bil konzul l. 115 pr. Kr., l. 112 pa je postal prvak senata (lat. *princeps senatus* ali samo *princeps*, redko *princeps senatorum*), tudi »prvi senator«, »prvak/prvi v senatu«; ta je bil na seznamu senatorjev vedno zapisan prvi. Na čelo seznama ga je pri branju postavil cenzor in konzula sta za mnenje vedno najprej vprašala njega, zato je imel velik politični vpliv. Z ustanovitvijo cesarstva je *princeps senatus* postal cesar.

§ 145

Tisti, ki jih zadene strela: O tem, kako ravnati v primeru, ko strela zadene človeka, pišeta Plinij (NH 28, 47) in Seneka (*Naravoslovna vprašanja* 2, 31, 2). – *ni dovoljeno sežgati; versko izročilo zahteva pokop*: prim. Tertulijan, *Apologetik* 48.

§ 146

strela ne udari v lovorjev grm: prim. NH 15, 134. – *pet čevljev*: = 1,48 m. – *šotori iz kož živali, imenovanih morska teleta ... edina, v katero strela ne udari*: lat. *vitulus marinus* »morsko tele« = tjulenj. Čeprav uporablja termin morsko tele, tj. tjulenj (*vitulus marinus*), Plinij zelo verjetno opisuje sredozemsko medvedjico (*Monachus monachus*, *Monachus albiventer*), edino vrsto tjulnja, ki živi v Sredozemskem in Jadranskem morju in je danes eden najbolj ogroženih sesalcev. Svetonij v Avgustovem življenjepis navaja (*Božanski Avgust* 90), da se je Avgust zelo bal bliskanja in grmenja in da je za zaščito pred njima in tudi preventivno pred vsemi večjimi vremenskimi nevšečnostmi s seboj vedno nosil kožo morskega teleta, kadar je grmelo in se je bliskalo, pa se je umaknil v kak skrit obokan kraj. – *med pticami ne udari v orla ... orožjenosca tega*

<Jupitrovega> kopja: Podobno v 10. knjigi (§ 15): »Pravijo, da te ptice strela ni še nikoli ubila; zato je v tradiciji obveljal za Jupitrovega orožjenosca.« Tako v grški kot tudi v rimski mitologiji je orel sveta ptica; pogosto je Jupiter oz. Zevs upodobljen z orlovskim žezlom v roki ali z orlom na roki. Homer orla imenuje »najljubša Zevsova ptica« (*Iliada* 24, 293 in 311). – *Taracino ... Feronijinim svetiščem*: Feronija (*Feronia*) je bila staroitalska (etrusčanska) boginja zemlje in rodovitnosti ter smrti. Imela je dve pomembni kultni središči: v svetem gaju v etrusčanskem mestu Kapena (*Capena*) pod goro Sorakte, kjer so ob njenih praznikih prirejali sejme, in v svetem gaju približno tri kilometre stran od mesta Taracina (zdaj Terracina) v Laciju, kjer so jo častili predvsem osvobodenci, saj je tu potekal poseben obred pri osvoboditvi sužnjev. – *stolpe ... vse uničile strele*: O omenjenih stolpih ni poročil.

§ 147

konzulata Manija Acilija in Gaja Porcija: l. 114 pr. Kr. – *deževala mleko in kri*: Verjetno je šlo za pojav, ki je pogost tudi danes, ko zračni tokovi v višinah prinesejo svetel ali rdečkast pesek iz Sahare, ki pomešan z dežjem pade na tla. – *konzulovanja Publija Volumnija in Servija Sulpicija*: l. 461 pr. Kr. – *deževalo meso ... niso zgnili*: prim. Livij 3, 10, 6; Valerij Maksim 1, 6, 5; Dionizij Halikarnaški 10, 2. – *Lukaniji*: pokrajina v južni Italiji med Tirenskim morjem in Tarentinskim zalivom med Kampanijo, Samnijem, Apulijo in Brutijem. – *leto prej, kot so Parti ubili Marka Krasa*: Železo je deževalo l. 54 pr. Kr. Mark Licinij Kras Dives (»Bogataš«), ki je l. 71 pr. Kr. krvavo zatrl upor sužnjev pod Spartakom, je l. 60 s Cezarjem in Pompejem sklenil prvi triumvirat. V želji, da bi se s svojima kolegoma lahko kosal tudi po vojaških uspehih, je l. 54 kot upravitelj (prokonzul) v Siriji napadel Partijo in bil l. 53 poražen v bitki pri Karah (zdaj Harran v Turčiji), v kateri je tudi padel. Menda so mu Parti že mrtvemu v usta vlili stopljeno zlato kot simbol njegovega pohlepa po denarju (gl. Kasij Dion 40, 26, 3). – *vse lukanijske vojake*: Krasova vojska, ki so jo sestavljali večinoma pehotni vojaki (Plinij je edini, ki omenja, da je bilo v njej veliko Lukanov), v bitki pri Karah ni bila kos partski konjenici, ki je uporabljala konje in kamele, zlasti ne lokostrelcem na konjih. Po Plutarhovem poročilu (*Kras* 31) je bilo v spopadu ubitih 20 000 Rimljanov, 10 000 je bilo ujetih, Krasov kvestor Gaj Kasij Longin (eden od poznejših zarotnikov proti Cezarju) pa je ok. 10 000 preživelih popeljal nazaj v Sirijo in jo kot prokvestor dve leti branil pred napadi Partov. – *železo ... podobno spužvam*: prim. *NH* 34, 146. – *haruspeksi ... opozarjali na poškodbe od zgoraj*: lat. *vulnera superna*. Mesto ni jasno; po eni razlagi gre za »poškodbe, povzročene od zgoraj (tj. z neba)«, po drugi za »zgornje poškodbe = poškodbe zgornjih delov telesa«. – *konzulata Lucija Pavla in Gaja Marcela*: l. 50 pr. Kr. – *kastela Kompsanum*: tudi

»kastela Kompsa« (zdaj Conza v Kampaniji), majhno, staro mesto Hirpinov v Samniju blizu izvira reke Avfid (zdaj Ofanto). – *deževala volna*: O dogodku ni drugih poročil. Glede na Plinijevo poročilo je bilo to l. 49 pr. Kr. – *leto pozneje ubit Tit Anij Milon*: Tit Anij Milon Papinijan je bil ljudski tribun l. 57 in vodja ene od dveh zloglasnih rimskih tolpe. Ko je bil v enem od spopadov ubit Publij Klodij Pulher, vodja druge tolpe in znani Ciceronov nasprotnik, je bil Milon kljub temu, da ga je zagovarjal Cicero, obsojen, nato pa je odšel v izgnanstvo v Masilijo. Leta 48 se je pridružil uporu proti Cezarju; umrl je l. 48 pri Kompzi zaradi kamna, ki ga je nekdo vrigel z mestnega obzidja. Prim. Cezar, *Državljanska vojna* 3, 22, 2; Velej Paterkul 2, 68, 3. – *Akte*: gl. PV, št. 11. – *v času sodnega procesa proti Milonu*: Sodni proces proti Milonu je bil l. 52. pr. Kr.

§ 148

v času vojne s Kimbri: Germansko pleme Kimbri se je skupaj s Tevtoni prvič spopadlo z Rimljani l. 119 pr. Kr. pri Noreji; nato so ogrožali Galijo in Italijo, dokončno pa jih je v severni Italiji porazil Gaj Marij, najprej l. 102 pri Akvah Sekstijah (zdaj Aix-en-Provence), nato pa l. 101 pri Vercelah (zdaj Vercelli). – *z neba zaslišalo žvenketanje orožja in donenje trobent*: prim. Vergilij, *Georgike* 1, 474–475: *armorum sonitum toto Germania caelo / audiit, insolitis tremuerunt motibus Alpes*. – *Marijevega tretjega konzulata*: l. 103 pr. Kr. – *Amerini*: tudi Amêrijci, prebivalci umbrijskega mesta Amerija (zdaj Amelia). – *Tuderti*: prebivalci umbrijskega mesta Tuder (zdaj Todi). – *na nebu videli spopad orožja*: O tem čudežnem pojavu poroča Plutarh (*Marij* 17, 8).

§ 149

Anaksagora iz Klazomen: Grški filozof Anaksagora iz Klazomen (ok. 500–428 pr. Kr.) je večino svojega življenja preživel v Atenah, kjer je deloval kot učitelj in filozof; bil je tudi Periklov učitelj in prijatelj. Ker je bil obtožen brezboštva, se je ok. l. 450 umaknil v izgnanstvo v Lampsak, kjer je tudi umrl. – *v drugem letu 78. olimpijade*: l. 467/466 pr. Kr. – *napovedal, ob katerih dneh bo s Sonca padla skala*: prim. Plutarh, *Lizander* 12; DK 59 A 11; Amijan Marcelin 22, 8, 5. – *Trakije*: gl. NH 4, 40–51. – *ob Kozji reki*: lat. *Aegros flumen*, gr. Αἰγροσποταμός (iz gr. αἶξ, αἰγρός /*laix, aigós*/ »koza« in ποταμός /*potamós*/ »reka«), majhna reka na Trakijskem Hersonezu (zdaj Gelibolu oz. Galipoli), ki se je izlivala v Helespont (zdaj Dardanele). Tu je l. 405 pr. Kr. spartanska mornarica pod poveljstvom Lizandra odločilno porazila atensko ladjevje in s tem odločila peloponeško vojno v prid Sparte. Ime reke se običajno pojavlja v množini (gr. Αἰγρὸς Ποταμοί »Kozje reke«). – *velik kot en peljaj na vozu*: Plinij uporabi izraz *vehes* z osnovnim pomenim »(s)peljaj«, tj. toliko, kolikor lahko enkrat

naložimo na voz: zato se uporablja tudi v pomenu »tovor« in »voz«. – *Sonce kamen ... vsebovalo kamen*: prim. tudi Aristotel, *Meteo.* I, 7, 344 b 32.

§ 150

v gimnaziju: Gimnazij je bil v grških mestih javni prostor, kjer so mladeniči in moške v lahki obleki ali celo nagi telovadili, se urili v teku, borbi idr., torej »telovadišče«, »telovadnica«, »vadišče«. – *v Abidu*: grško mesto v Miziji na azijski strani Helesponta (zdaj območje severno od turškega mesta Çanakkale ob Dardanelah); gl. tudi *NH* 5, 141. – *isti Anaksagora*: gl. § 149. – *v Kasandreji*, *nekoč imenovani Potidaja*: mesto v Makedoniji na polotoku Palena (zdaj Nea Potidaia na polotoku Kassandra na Halkidiki). Mesto je l. 316 pr. Kr. ustanovil Kasander na mestu nekdanjega mesta Potidaja in ga poimenoval po sebi; gl. tudi *NH* 4, 36. – *Sam sem videl tak kamen*: Čeprav se Plinij večinoma opira na strokovne vire, dostikrat posebej omeni kraje in pojave, ki jih je sam obiskal ali videl. – *na ozemlju Vokontijcev*: ljudstvo v Narbonski Galiji, ki je živelo na levem bregu reke Rodan (zdaj Rhône) med mestoma Arelate (zdaj Arles) in Valencija (zdaj Valence). – *Mavrice*: Plinij se pri predstavitvi mavric opira na Aristotela; gl. *Meteo.* I, 2, 372 a 26; 3, 2, 371 b 27 in nasl.; 372 a 1–10 ter 22 in nasl.; prim. tudi Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 1, 3, 1–8. – *se sončni žarek ... prelomi*: Osnovni princip nastanka mavrice so torej približno poznali že v antiki. Mavrica sicer nastane zaradi loma in odboja sončne svetlobe na dežnih kapljicah, ki delujejo kot prizma in sončno svetlobo razklonijo v njen spekter. – *barve nastanejo z mešanjem oblakov, ognja in zraka*: prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 1, 3, 12–14; 1, 4, 4. – *Barve mavrice (od vrha proti dnu) si sledijo*: rdeča (rdeča svetloba se najmanj lomi, ker ima najnižjo frekvenco), oranžna, rumena, zelena, modra, indigo in vijolična, ker se vijolična svetloba najbolj lomi, saj ima najvišjo frekvenco. – *nekoč videli ponoči*: Nočno ali lunarno mavrico je mogoče videti ob močni mesečini. – *ko je Luna stara 30 dni*: lat. XXX luna. Prevajalci predlagajo še prevoda »štirinajsti dan lunarnega meseca« (ang.) in »vsako trideseto lunacijo« (it.).

§ 151

Večinoma nastajajo pozimi ... nikoli več kot dve naenkrat: prim. Aristotel, *Meteo.* I, 2, 371 a 30 in nasl.; I, 5, 377 a 11 in nasl.; I, 4, 375 b 12.

§ 152

toča ... sneg: prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 4, 12; 4, 3, 1; 4, 3, 6; 4, 4, 1. – *ob zaledenitvi količina vode zmanjša*: Prostornina ledu je za 1/11 večja od enake količine vode, ne manjša. – *na oblakih ... različne barve in oblike*: prim.

Lukrecij 4, 140; Vergilij, *Georgike* 1, 397. – ... *zmaguje ali doživlja poraz*: prim. tudi Aristotel, *Meteo.* I, 11, 347 a 16 in nasl.; I, 12, 347 b 36 in nasl.

§ 153

v Afriki: gl. NH 5, 1 in nasl. – *v Lokrih*: grško mesto v Veliki Grčiji v Brutiju (zdaj Locri v Kalabriji v južni Italiji), imenovano tudi Lokri Epizefiriji (tj. Lokri pod zefirjem ali Zahodni Lokri), severovzhodno od Regija. – *Velinskim jezerom*: Velinsko jezero ali Velin je bilo močvirsko jezero na ozemlju Sabinov blizu mesta Reate (zdaj Rieti), ki so ga tvorile reke Avent, Himela in Tolen. Konzul Manij Kurij Dentat ga je dal l. 272 pr. Kr. deloma izsušiti. Ob njem so imeli mnogi znani Rimljani podeželske hiše (npr. Cicero). Ostanek tega jezera je Lago di Piediluco v jugovzhodni Umbriji na meji z Lacijem. – *na Rodosu*: grški otok v južnih Sporadih. O tamkajšnjem vremenu gl. Solin 11, 32: *Numquam ita caelum nubilum est ut in sole Rhodos non sit.* – *v Siraku-zah*: grško mesto na vzhodni obali Sicilije, kolonija Korinta. O tamkajšnjem vremenu gl. Solin 5, 8: *Principem urbium Syracusas habet, in qua etiam cum hiberno conduntur serena, nullo non die sol est.*

§ 154

Sledi zemlja: Enako kot predstavitev neba začne Plinij tudi predstavitev Zemlje s hvalnico (§ 154–159), ki jo združi s kritiko svojega časa, še posebej s kritiko pohlepa po denarju, dobrinah in surovinah. – *častni vzdevek mati*: prim. Lukrecij 2, 994 in nasl.; Cicero, *O zakonih* 2, 56, 63. – *prosimo, naj tem, ki jih ni več, ne bo težko*: Plinij namigne na znani vzklik: *Sit tibi levis terra!* »Naj ti bo lahka zemlja!«

§ 155

škodljive živali: prim. NH 18, 1 in nasl.; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 6, 28, 1. – *kača piči človeka ... jo kaznuje*: prim. NH 29, 74.

§ 156

strupe: prim. NH 18, 2 in nasl.

§ 157

železa: prim. NH 34, 138.

§ 158

prodiramo ... izkopavamo ... kopljemo ... iščemo ... trgamo: O pridobivanju naravnih surovin (zlasti kovin) iz pohlepa gl. NH 33, 1; Seneka, *Moralna pisma Luciliju* 94, 57.

§ 159

boginja: tj. Zemlja (*Terra, Tellus*).

§ 160

zemljekrogu: lat. *orbis terrae* ali *orbis terrarum*. – *krogla*: lat. *globus*. Prim. tudi Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 4, 11, 2 in nasl. – *tečaja*: lat. *vertices*, tudi »pola«. – *se ... steka sama vase*: lat. *in se vergit*, tudi »se nagiba sama nase« ali »se opira sama nase«. – *Svet teži proti središču, Zemlja beži stran od središča*: Oblika Zemlje je torej posledica delovanja centripetalnih in centrifugalnih sil.

§ 161

si stojijo nasproti z nogami: Gre za antipode. Prim. Platon, *Timaj* 63 a; Lukrecij 2, 1075 in nasl.; Makrobij, *Komentar k Scipionovim sanjam* 2, 5, 23 in nasl. – *ljudje, ki so na drugi strani*: tj. antipodi. – *Zemlja ... kot bi bila podobna pinijevemu storžu*: lat. *pineae nux*. Nekateri komentarji predlagajo »pinijevemu orehu«. Primerjave Zemlje s pinijevim storžem ne najdemo nikjer drugje v antični književnosti.

§ 162

čeprav jo vse ovira: tj. vse druge prvine. – *Dikajarh*: gl. PV, št. 146. – *po naročilu kraljev opravil meritve gora*: Na področju fizične geografije velja Dikajarh za Eratostenovega najpomembnejšega predhodnika, na področju kartografije pa je bil eden prvih, ki je uporabljal geografske koordinate. Kot navaja Plinij, je po naročilu kraljev (najbrž katerega od Aleksandrovih naslednikov diadohov) izmeril tudi višine gora in pojasnil, da niti najvišje gore ne morejo spremeniti okrogle oblike Zemlje. – *Pelij*: pogorje v Tesaliji (zdaj Pilio; najvišji vrh je 1624 m visoki Pourianos Stavros) na polotoku Magnezija med Pagazajskim zalivom in Egejskim morjem. V grški mitologiji je gora Pelij domovanje Kentavra Hirona, učitelja številnih grških junakov in herojev; na njej sta se poročila tudi Pelej in Tetida. – *1250 korakov*: = 1850 m. – *50 000 korakov*: = 74 km. Navedeni podatek ni višina, ampak zelo verjetno dolžina vzpona z ravnine do vrha.

§ 163

vodovja oblikovana tako, da se dvigajo: tj. da so tudi vode oblikovane tako, da tvorijo zaokroženo obliko oble in da so nekoliko vzbočene (lat. *coactam in verticem aquarum figuram*). – *ko se umirja*: lat. *in se residentem*, tudi »ko se poseda vase«, »ko se plošči«, »ko se znižuje vase«. – *denarijev*: lat. *denarius*, rimska srebrna denarna enota, ki so jo uvedli konec 2. stol. pr. Kr., in je po vrednosti približno ustrezala grški drahmi. Tehtal je 4,5 g, v Neronovem času pa 3,41 g; 20 denarijev = 68,2 g.

§ 164

kljub svoji okrogli obliki morje: prim. Strabon 1, 1, 20; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 28, 4 in nasl.

§ 166

voda pa prodira skozi vso njeno notranjost z žilami: prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 15, 1. – *Na dan privre tudi na najvišjih vrhovih*: prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 3; 3, 7, 3 in nasl.; 3, 9, 1. – *brizgne kakor iz cevi*: lat. *siphonum modo* (iz lat. *sipho* »natega«, »cevka«, »slamica«, »brizga«, »brizgalna«). – *Zemljo ... obliva morje ... na svoji sredini*: prim. Mela 3, 44.

§ 167

Gadesa: pristaniško mesto v južni Hispaniji na obali Atlantskega oceana, ki so ga ok. 1100 pr. Kr. ustanovili Feničani, zdaj Cádiz; gl. tudi *NH* 4, 120. – *Heraklovih stebrov*: zdaj Gibraltarski preliv. Heraklova stebra sta gori Abila (zdaj Djebel Musa (Ġabal Mūsā) v Maroku) in Kalpa (zdaj Peñón de Gibraltar) ob Gibraltarju. Gl. *NH* 3, 1–5. – *Hispanije*: gl. *NH* 3, 1–30. – *Galij*: Mišljene so pokrajine v Onstranski Galiji (*Gallia transalpina, ulterior, bracata, comata*, današnja Francija), ki se je delila na štiri dele: Narbonska Galija, Akvitanija, Keltska ali Lugdunska Galija in Belgijska Galija. – *zahodni Ocean*: zdaj Atlantski ocean. – *severnega Oceana*: zdaj Severno morje. – *ladjevje ... objadralo Germanijo*: Leta 12 pr. Kr. je Druz z ladijsko odpravo kot prvi rimski vojskovodja plul po Severnem morju, za njim pa tudi Tiberij I. 5 po Kr. in Germanik I. 15. Prim. *Res gestae Divi Augusti* 26; Tacit, *Germanija* 34; Marcijan Kapela 6, 617 in nasl. – *rta Kimbrov*: rt Grenen severno od mesteca Skagen na skrajnem severu Jutlandije, najsevernejša točka Danske. – *pred seboj videli širno morje*: Plinij severno morje natančneje opisuje v 4. knjigi (§ 96 in nasl.). – *Skitije*: gl. *NH* 5, 65. – *Indijskega morja*: zdaj Indijski Ocean. – *Kaspijskemu morju*: zdaj Kaspijsko jezero; gl. *NH* 6, 15. – *v času kraljev Selevka in Antioha*: Aleksandrov vojskovodja in eden od diadohov Selevk I. Nikator (358/353–281 pr. Kr., vladal 304–281) in njegov sin Antioh I. Soter (324–261 pr. Kr., vladal 281–261) sta svojega upravitelja Patrokla (gl. PV, št. 406) spodbudila, da se je podal na odpravo okoli Kaspijskega jezera. Gl. tudi *NH* 6, 58; Marcijan Kapela 6, 619. – *Selevkida in Antiohida*: tj. Selevkovo morje in Antiohovo morje.

§ 168

obale Oceana: V antiki so menili, da je Kaspijsko morje (= jezero) del Oceana (natančneje Severnega oceana) oz. eden od njegovih zalivov in da je po njem mogoče pripluti v Ocean; prim. *NH* 6, 5. – *Kaspijskega morja*: gl. § 167. – *Majotiško močvirje*: lat. *palus Maeotica*, tudi »Majotijsko/Majotsko močvirje«,

običajneje *lacus Maeotius* »Majotijsko jezero« ali *Maeotis* »Majotida«, zdaj Azovsko morje; prim. NH 4, 78; 6, 1.

§ 169

Gadesa: gl. § 167. – *Mavretanije*: približno ozemlje današnjega Maroka in Mavretanije; gl. NH 5, 1–21. – *Arabskega zaliva*: zdaj Rdeče morje. – *Avgustov sin Gaj Cezar*: Gre za Gaja Cezarja, Avgustovega vnuka, sina Marka Vipsanija Agripe in Avgustove hčere Julije, ki ga je skupaj z njegovim bratom Lucijem Cezarjem l. 17 pr. Kr. posinovil Avgust. Leta 1 po Kr. je kot poveljnik odšel na pohod na Vzhod, kjer je l. 4 umrl zaradi rane v spopadu pri Artagiri v Armeniji. – *V času razcveta kartažanske moči*: 6./5. stol. pr. Kr. – *Hanon ... objavil opis svojega popotovanja*: gl. PV, št. 227. – *Himilkon ... razišče skrajne meje Evrope*: gl. PV, št. 253. – *Kornelij Nepot*: gl. PV, št. 378. – *neki Evdoks na begu*: Evdoks iz Kizika, grški pomorščak (prehod 2. in 1. stol. pr. Kr.), je za kralja Ptolemaja Latira (gl. nadaljevanje) objadral Arabijo in plul vse do Indije. Ptolemaj je zaplenil njegovo premoženje – vzrok za to ni znan – in ga pregnal v Gades (zdaj Cádiz). Od tam je skušal dvakrat obpluti Afriko, vendar mu ni uspelo. Njegova usoda ni znana. – *pred kraljem Latirom*: Ptolemaj IX. Filometor Soter II. Latir (ok. 142–80 pr. Kr.) je bil egiptovski kralj v letih 116–110, 109–107 in 88–81 pr. Kr., ki mu je kljub burnim notranjepolitičnim dogodkom in zapletenim družinskim odnosom uspelo Egipt notranje in vojaško utrditi. Strabon piše (2, 3, 4), da se je Evdoks na svoja potovanja podal po naročilu Ptolemaja VIII. Evergeta. Prim. tudi Mela 3, 90. – *Celij Antipater*: gl. PV, št. 36; prim. HRR F 56 – *Etiopijo*: dežela na skrajnem jugovzhodu znanega sveta, pozneje območja južno od Egipta; § 169 je skoraj dobesedno povzel Marcijan Kapela (6, 620 in nasl.).

§ 170

Isti Nepot: gl. PV, št. 378. – *o objadranju severa*: lat. *septentrionalis circuitus*. – *Kvintu Metelu Celeru*: pretor l. 63, nato prokonzul v Galiji. – *Afranijevemu stanovskemu kolegu*: Lucij Afranij in Metel Celer sta bila konzula l. 60 pr. Kr. Prim. tudi Mela 3, 45. – *kralj Svebov*: Kateri kralj je Metelu podaril 'Indijce', ni znano. Svebi (*Suebi*) so bili močna germanska plemenska zveza ali skupnost germanskih plemen (Markomani, Semnioni, Hermunduri, Langobardi, Naristi, Kvadi idr.), ki so živela na ogromnem območju med rekama Albis (*Albis*; Elba/Laba) in Vistula (*Vistula*; Visla), Svebskim morjem (*mare Suebicum*; Baltik) in Danuvijem (*Danuvius*; Donava). Pod imenom Svebija (*Suebia*) so Rimljani razumeli celotno ozemlje vzhodne Germanije in Baltskega morja. Prim. Strabon 4, 3, 4; 7, 1, 3; Cezar, *Galska vojna* 1, 37, 3 in nasl.; Tacit, *Germanija* 2 in 38. – *Indijce*: Komentatorji in strokovnjaki domnevajo, da gre za Eskime.

– *Germanijo*: lat. *Germania*, skupno ime za območje vzhodno od Rena in severno od Donave; na severu je obsegalo tudi področje današnje Skandinavije. Cesar Domicijan je na ozemlju Germanije ok. l. 90 po Kr. ustanovil dve provinci: na jugu Zgornjo Germanijo (*Germania superior*) in na severu Spodnjo Germanijo (*Germania inferior*).

§ 172

na pet delov, ki jih imenujejo zone: lat. *zonae*, gr. ζώναι, tudi »(zemeljski) pasovi«, »predeli«, »cone«. Te so: skrajni zoni na obeh polih, hladni, prekriti z večnim ledom in zaviti v večno temo, vroča zona ob ekvatorju, ki jo žge močno sonce, in vmes med omenjenimi dve zmerni zoni, ki sta najprimernejši za življenje. – *obeh tečajev*: tudi »pola«. – *severni tečaj*: lat. *septem triones* = sedem vpreženih volov; gl. § 110. – *večni mrak*: gl. tudi § 186 in nasl. – *vročo ... dve zmerni zoni*: O zemeljskih zonah gl. tudi Cicero, *O državi* 6, 20; Vergilij, *Georgike* 1, 233 in nasl.; Strabon, 2, 5, 3; Mela 1, 4; Makrobij, *Komentar k Scipionovim sanjam* 2, 17–21; Marcijan Kapela 6, 602.

§ 173

kaj si je prigrabil Ocean, ostaja neznanka: tj. koliko kopnega so zalila vodovja Oceana. – *kot bomo povedali*: napoved knjig o geografiji (knjige 3–6). – *Ocean, ki se ... razliva v mnoge zalive*: Glavni zalivi, po katerih Plinij razdeli tudi geografski opis sveta, so: Tirensko morje, Hadrijatsko (Hadrijansko, Jadransko) morje, Egejsko morje in Pont (Črno morje); prim. *NH* 3, 5. Druge zalive (Arabski zaliv idr.) navaja sproti, prav tako tudi oceane ali dele Oceana. – *Arabski zaliv*: zdaj Rdeče morje (gl. § 168). – *Egiptovskega morja*: del Sredozemskega morja severno od Egipta in zahodno od Sirije. Gl. *NH* 5, 54; Solin 32, 8; Amijan Marcellin 22, 15, 10. – *15 milj*: V prevodu je tipkarska napaka; v izvirniku je 115 milj = 170,2 km, kar se približno ujema tudi z dolžino Sueškega prekopa (162,25 km, skupaj z dovoznima kanaloma (severni 22 km in južni 9 km) 193,3 km). – *Kaspijsko morje*: zdaj Kaspijsko jezero; gl. § 167. – *Pontskega morja*: = Pont, zdaj Črno morje; gl. § 126. – *375 milj*: = 555 km; prim. tudi *NH* 6, 31.

§ 174

Zemlje ... te pikice sveta: prim. Lukrecij 5, 200–221; Cicero, *O državi* 1, 26; 6, 21; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 1, uv. 11 idr.

§ 176

na sredini celotnega sveta: prim. Cicero, *O naravi bogov* 2, 84; 2, 91; 2, 116; *Razprave v Tuskulu* 5, 69. – *dióptre*: Diopter ali dioptra (lat. *dioptra*, gr. δίοπτρα) je astronomski in geodetski merilni instrument, ki so ga domnevno iznašli v

3. stol. pr. Kr.; iznajdbo pripisujejo matematiku in inženirju Heronu iz Aleksandrije (1. stol. po Kr.). Astronomi so ga uporabljali za merjenje položajev zvezd, bil pa je tudi dragoceno pomagalo v gradbeništvu (npr. za gradnjo vodovodov). Diopter oz. dioptro je nadomestil teodolit, naprava za merjenje horizontalnih in vertikalnih kotov. – *Zemlja ... ležala v središču*: prim. Marcijan Kapela 6, 601 in nasl.

§ 177

zgoraj omenjenimi zonami: gl. § 172. – *prepleteni krogi*: Gre za povratnike (obratnike, lat. *circuli*, gr. *παράλληλοι* /*parállēloi*/), tj. vzporednike, ki jih v astronomiji imenujemo paraleli, majhne kroge na nebesni krogli, ki so vzporedni z nebesnim ekvatorjem, podobno kot so vzporedniki na Zemlji vzporedni z zemeljskim ekvatorjem. – *krog poletnega sončnega obrata*: lat. *circulus* ali *orbis solstitialis* = rakov povratnik (obratnik) = severni povratnik, vzporednik, kjer je Sonce ob svojem poletnem obratu v zenitu (23° 27' severne zemljepisne širine; Sonce je na rakovem povratniku 21. junija). Pridevnik *solstitialis* pomeni »k poletnemu sončnemu obratu (solsticiju) sodeč«, »h kresu sodeč«, »kresen«, »solsticijski«. – *krog zimskega sončnega obrata*: lat. *circulus* ali *orbis brumalis* = kozorogov povratnik (obratnik) = južni povratnik, vzporednik, po katerem se Sonce ob svojem zimskem obratu navidezno premika (23° 27' južne zemljepisne širine; Sonce je na kozorogovem povratniku 21. decembra). Pridevnik *brumalis* pomeni »k zimskemu sončnemu obratu (solsticiju) spadajoč«, »k zimskemu kresu spadajoč«, »zimskokresen«. – *enakonočni krog s krožnico, ki teče po sredini živalskega kroga*: lat. *circulus* ali *orbis aequinoctialis* = ekvator (ravnik, polutnik), v geografiji največji krog na zemeljski obli, ki meri 40.077 km, pravokoten na zemeljsko os; povsod je enako oddaljen od obeh tečajev in Zemljo deli na severno in južno poloblo. Na nebu mu ustreza nebesni ekvator. – *podobna krogli*: gl. § 160 in 164. – *prebivalci tam doli na jugu*: tj. antipodi.

§ 178

Trogođitiki: dežela Trogođitov (Jamnikov, Dupeljnikov), primitivnih plemen, ki so živela v jamah ob zahodni obali Rdečega morja v južnem Egiptu ali Etiopiji. Gl. NH 6, 154. – *Velike medvedke*: = Veliki medved = Sedem vpreženih volov; § 110. – *Kanopa*: lat. *Canopus*, gr. *Κάνωπος*, najsvetlejša zvezda ozvezdja Gredelj (*Carina*) na južnem nebu, nadorjakinja, druga najsvetlejša zvezda neba. V Evropi jo je mogoče opazovati samo v skrajno južnih predelih (Gibraltar, Malta, Kreta). Prvotno je bil Kanop del ozvezdja Ladja Argo (*Navis Argo*), ki ga je l. 1752 francoski astronom Nicolas Louis de Lacaille razdelil na tri dele: Gredelj (*Carina*), Krn/Krma (*Puppis*) in Jadra (*Vela*), najsvetlejša

zvezde v njem pa niso poimenovali po nobenem od junakov mita o Argonavti, ampak po Kanopu, malo znanem junaku iz zgodbe o trojanski vojni, krmarju ladje Heleninega moža, spartanskega kralja Menelaja. – *Berenikinega kodra*: Zgodba je povezana z Bereniko II. (267/266–221 pr. Kr.), soprogo Ptolemaja III. Evergeta (vladal v obdobju 246–222). Ko se je njen mož podal na vojno proti Selevkidom (tretja sirska vojna l. 246), je kot dar za njegovo srečno vrnitev v Afroditinem svetišču posvetila koder svojih las, ki pa je iz neznanega razloga izginil iz svetišča. Astronom in matematik Konon s Samosa je jezno Bereniko pomiril z razlago, da je bil koder povzdignjen na nebo in uvrščen med zvezde (katasterizem). Motiv sta v svojih pesnitvah literarno obdelala Kalimah (ohranjenih je 21 verzov) in Katul (pesem 66). – *božanskim Avgustom*: Avgust je vladal v obdobju od l. 31 pr. Kr. do l. 14 po Kr. – *Cezarjev prestol*: lat. *thronos Caesaris*. Ozvezdja ne moremo natančno določiti. Morda ga lahko povežemo s kometom, imenovanim Julijska zvezda (*sidus Iulium*); gl. § 93. – *dvignjen nad Zemljo*: tj. nad horizont. – *Rodosa*: gl. § 153. – *Pontu*: gl. § 126. – *Aleksandrije*: mesto v Nilovi delti, ki ga je Aleksander Veliki ustanovil l. 331 med Nilovim ustjem Kanopom in Mareotskim jezerom, najpomembnejše središče helenizma, pomembno judovsko središče, osrednje znanstveno in kulturno središče, prestolnica dinastije Ptolemajcev. – *Arabiji*: gl. NH 6, 117–141. – *prvi nočni straži ... ob drugi nočni straži*: Rimljani so noč (obdobje od sončnega zahoda do sončnega vzhoda) delili na štiri nočne straže po tri ure; te niso bile vedno enako dolge, ampak je bilo njihovo trajanje odvisno od letnega časa (1. nočna straža = 18.00–21.00; 2. nočna straža = 21.00–24.00; 3. nočna straža = 00.00–03.00; 4. nočna straža = 03.00–06.00). – *v Meroi*: mesto na vzhodni obali Nila med petim in šestim Nilovim kataraktom, zdaj ruševine v kraju Begrawijah (Bagrawiyah), ok. 90 km južno od mesta Atbara pri izlivu reke Atbara v Nil v Sudanu; gl. tudi NH 5, 53. – *Arkturja*: gl. § 106. §

179

na južno strmo reber <Zemlje>: Mišljena sta severna in južna krivina zemeljske oble.

§ 180

ob zmagi Aleksandra Velikega pri Arbili: Arbila ali Arbela je asirsko mesto ob zgornjem toku Tigrisa (zdaj Irbil v Iraku); nedaleč od tega mesta pri Gavgameli (zdaj domnevno Tel Gomel) je Aleksander Veliki 1. oktobra 331 dokončno porazil Dareja III. Kodomana. – *drugo nočno uro nastopil Lunin mrk*: Lunin mrk je nastopil 20. septembra 331. Omenjajo ga Arijan (3, 7, 6: τῆς σελήνης τὸ πολὺ ἐλιπέε ἐγένετο; 3, 15, 7: ἡ σελήνη ἐκλιπῆς ἐφάνη), Kurcij Ruf (4, 10, 1: luna deficiens primum nitorem sideris sui condidit, deinde sanguinis colore

suffuso lumen omne foedavit) in Marcijan Kapela (6, 594: *in Alexandri Magni victoria Lunam noctis secunda hora defecisse*). – *dan pred majskimi kalendami ... konzula Vipstan in Fonteji*: = 30. aprila l. 59 pr. Kr. Mrk omenjata tudi Tacit (*Anali* 14, 12, 3) in Marcijan Kapela (6, 594). – *med sedmo in osmo dnevno uro*: tj. med 13.00 in 14.00. – *Korbulon, ki je bil vojskovodja v Armeniji*: vojskovodja iz Neronovega obdobja. V Armeniji se je bojeval v letih 58–60 po Kr. – *med deseto in enajsto uro*: tj. med 16.00 in 17.00. – *pojavi ... na enem kraju taki, na drugem pa drugačni*: prim. Marcijan Kapela 6, 591.

§ 181

vmesni položaj: lat. *oppositus*, tudi »vmesna postavitev«, »interpozicija«. – *kroženje: ambitus*, tudi »revolucija«. – *Hanibal v Afriki in Hispaniji postaviti stolpe*: Stolpi so bili nekakšen antični telegrafski sistem, namenjeni hitremu prenosu sporočil s pomočjo optičnih priprav. Prim. Livij 33, 48, 1. – *v Aziji*: zdaj Mala Azija. – *šesto dnevno uro*: ob 12.00. – *tretjo nočno uro*: ob 21.00. – *1200 stadijev dolgo pot iz Sikiona v Elido*: Sikion je antično pristaniško mesto ob Korintskem zalivu, Elida pa antična obalna pokrajina na severozahodnem Peloponezu. 1200 stadijev = 222 km. Razdalja je pretirana; v resnici meri ok. 150 km.

§ 182

sončnih ur: gl. § 187. – *se sence ... spreminjajo*: O spreminjanju dolžine sence gnomona s spreminjanjem geografske širine gl. Marcijan Kapela 6, 595. – *300 ... 500 stadijev*: 300 stadijev = 55,5 km; 500 stadijev = 92,5 km; če za izračun vzamemo egiptovski stadij (157,5 m): 300 stadijev = 47,25 km; 500 stadijev = 78,75 km. – *gnómon*: kazalo pri sončni uri. – *Ankoni*: antično pristaniško mesto v Picenu ob Jadranski obali (zdaj Ancona), prvotno grška naselbina, ki so jo l. 387 pr. Kr. ustanovili Sirakužani, od 2. stol. pr. Kr. mornariška baza, od l. 42 kolonija. – *Venetija*: pokrajina v severovzhodni Italiji, domovina Venetov, del desete italске regije, zdaj Benečija (Veneto).

§ 183

v mestu Siena: mesto na zahodni obali Nila pri prvem kataraktu nasproti otoka Elefantina na meji med Egiptom in Etiopijo, pomembno trgovsko in transportno središče, zdaj Asuan (Aswān). – *5000 stadijev*: = 925 km ali 787,5 km. – *ne meče nobene sence*: To je mogoče samo ob poletnem sončnem obratu ob ekvatorju ali v krajih blizu njega. – *v nadglavišču*: tj. v zenitu (lat. *vertex* »tême«, »temenišče«, »nadglavišče«). – *Onezikritovi*: gl. PV, št. 397. – *v Indiji nad reko Hipazis*: ena od petih glavnih rek Pandžaba, zdaj Beas, desni pritok reke Sidrus (zdaj Satlağ (Satlaj, Sutlej)). Prim. NH 6, 62; FG rH 134

F 9. – v *Bereniki, mestu Trogoditov*: antično pristaniško mesto na zahodni (afriški) obali Rdečega morja, južno od Berenike v deželi Trogoditov (gl. § 178). – v *Ptolemaidi ... istega plemena ... prve love na slone*: antično mesto na obali Rdečega morja, ena od izhodiščnih postojank za lov na velike afriške živali (točna lokacija ni znana). Gl. NH 6, 171; 6, 220. – 4820 *stadijev*: = 891,7 km ali 759,15 km.

§ 184

Znova na Meroi: gl. § 178 in NH 5, 53. – 5000 *stadijev*: = 925 km ali 787,5 km. – *Siene*: gl. § 183. – *plemena Oreti*: tudi Oreiti, ljudstvo v Indiji; gl. NH 6, 95; 6, 97; 6, 109; 7, 30. – *gora, imenovana Malej*: tudi Maleos. Gore ne moremo točno lokalizirati; glede na opis bi morala ležati na samem ekvatorju. Prim. NH 6, 69; Solin 52, 13. – *Velika medvedka*: gl. § 110. – *vidna samo 15 dni*: prim. Strabon 2, 1, 20. – *Patala*: otok in pristaniško mesto, v Aleksandrovem času ob ustju Inda, zdaj Thatta (Tatta) v pakistanski provinci Sindh, 98 km vzhodno od Karačija.

§ 185

Velika medvedka: gl. § 110. – *Onezikrit*: gl. PV, št. 397; prim. FGrH 134 F 10. – *se tisti kraji imenujejo brezsenčni*: lat. *ascia*, gr. ἄσκια (iz gr. pridevnika ἄσκιος /*áskios*/ »brez sence«, »brezsenčen«). – *Eratosten*: gl. PV, št. 182. – *Trogoditiki*: gl. § 178. – *padajo na nasprotno stran*: tj. proti jugu.

§ 186

v *Meroi*: gl. § 178. Prim. Strabon, 2, 5, 36; Marcijan Kapela 6, 595. – v *Aleksandriji*: gl. § 178. – v *Britaniji*: gl. NH 4, 102–104. – *šest mesecev nepretrgano dan ... šest mesecev nepretrgano noč*: prim. NH 4, 104; Cezar, *Galska vojna* 5, 13, 3.

§ 187

Piteas iz Masilije: gl. PV, št. 418. – *na otoku Tula*: v antiki napol legendarni otok ali dežela v Severnem oceanu severno od Britanije; kot možnost navajajo Shetlandske otoke, Ferske otoke, Islandijo in jugozahodno Norveško. Prim. NH 4, 104; 6, 219; Tacit, *Agrikola* 10. – *na otoku Mona*: zdaj Anglesey ali Isle of Man. – *Kamalodunum*: zdaj Colchester v Essexu. – 200 *milj*: = 296 km. – *gnomónike*: nauk o sencah in o sončnih urah. Prim. Diogen Laertski 2, 1. – *Anaksimn iz Mileta*: grški predsokratski filozof (ok. 585–529), Anaksimandrov učenec; ukvarjal se je z vprašanji počela (gr. ἀρχή /*arché*/), izvora kozmosa in drugih naravnih pojavov, kot so potresi, strela, mavrica idr., ter, kot navaja Plinij, z gnomoniko. Prim. DK 13 A 14 a. – *Anaksimandrov ... že govorili*: gl. § 31. – *prvi v Lakedajmonu*: Lakedajmon je staro ime mesta Sparta

in tudi pokrajine na jugovzhodu Peloponeza. – *postavil na ogled horológij ...*: Horologij je sončna ali vodna ura (lat. *horologium* iz gr. ὥρολόγιον »nabiralec ur«, »števec ur« iz ὥρα /*hóra*/ »ura« in λέγω /*légō*/ »nabiram«). Skioterikon je sončna ura (lat. *sciothericon*, gr. σκιοθηρικόν, dob. »lovec na sence« iz gr. σκιά /*skiá*/ »senca« in θηράω /*theráo*/ »lovim«, »preganjam«). Anaksimenes je menda Grkom predstavil izpopolnjeno (verjetno babilonsko) različico sončne ure, imenovane polos (πόλος) ali horologij (ὥρολόγιον) ali skioterikon (σκιοθηρικόν) ali heliamandron (ἡλιαμάνδρον), po kateri se je naravni dan delil na 12 enakih delov, njihova dolžina pa je variirala glede na letni čas. Oznaka za ure (lat. *horae*, gr. ὥραι /*hōrai*/) so uvedli pozneje.

§ 188

Dolžino dneva: Glavni vir za § 188 je bil najverjetneje Varon (prim. *O kmetijstvu* 1, 28). Prim. tudi Gelij 3, 2, 4–7; Makrobij, *Saturnalijske* 1, 3, 2; Cenzorin, *O rojstnem dnevu* 23, 2–4. – *Umbri*: tudi Umbrijci, italško ljudstvo, ki je sprva živel v severni in srednji Italiji, v 7. stol. pa so se pomaknili bolj proti jugu in naselili območje po njih imenovane pokrajine Umbrije. – *civilni dan*: lat. *dies civilis* = obdobje, v katerem Sonce obkroži Zemljo in vključuje noč in dan, kar je razvidno iz grškega izraza νύχθήμερον »noč in dan« (iz gr. νύξ /*nýx*/ »noč« in ἡμέρα /*heméra*/ »dan«). – *Hiparh*: Zakaj ob naštevanju ljudstev Plinij posebej omeni prav Hiparha, ni znano; komentatorji domnevajo, da gre za poznejši vrinek. – *Jasno ... živalski krog ... položaju*: prim. Servij, *Komentar k Eneidi* 6, 255; Plutarh, *Rimska vprašanja* 84, 284.

§ 189–§ 190

dejstva, povezana z nebesnimi vzroki: tj. z vzroki za nebesne pojave. – *Etiopijci*: gl. § 91. – *prva*: tj. ljudstva v vročih krajih. – *celo noge ... hranilnega učinka vlage*: O podnebnih vplivih na telesne lastnosti in duševne zmožnosti gl. tudi Cicero, *O naravi bogov* 2, 17, 42; Vitruvij 6, 1, 3, in nasl.; Vegetij, *Povzetek vojaške veščine* 1, 2.

§ 191

Po nauku Babiloncev tudi potrese ... učinkovanje zvezd: prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 29, 1. – *treh, ki jim pripisujejo tudi strele*: tj. Saturn, Jupiter in Mars. – *v kvadratnem položaju*: tj. v kvadraturi. – *sovpad z njim*: tj. v konjukciji z njim. – *v kvadratnem položaju*: Komentatorji domnevajo tudi, da morda ne gre za kvadraturo, ampak za štiri najpomembnejše astrološke točke: ascendent ali vzhod (*ascendens*, *ortus*), descendent ali zahod (*descendens*, *occusus*), sredina neba (*medium coeli*, *medium caelum*), dno neba (*imum coeli*, *imum caelum*). – *Anaksimandru iz Mileta*: gl. PV, št. 22. Prim. DK 12 A 5 a;

Cicero, *O prerokovanju* 1, 112; Amijan Marcelin 17, 7, 12. – *Lakedajmoncem napovedal ... potres ... se je odtrgal tudi velik del gore Tajget*: Omenjeni potres je poleti l. 464 pr. Kr. uničil večino Sparte, precej zdesetkal spartansko prebivalstvo in oslabil spartansko vojaško moč, kar so izkoristili heloti in začeli upor (tretja mesenijska vojna). Tajget je pogorje na južnem Peloponezu med pokrajinama Mesenija in Lakonija. – *Pitagorovemu učitelju Ferekidu*: Ferekid s Siroso je bil grški predsokratski mislec iz 6. stol. pr. Kr., kozmolog, eden prvih proznih piscev (delo *Pentemihos* ali *Heptamihos*) in domnevno začetnik nauka o metempsihozi; tradicionalno velja za Pitagorovega učitelja. Prim. DK 7 A 1 in 6; Diogen Laertski 1, 11, 2; Amijan Marcelin 22, 16, 22.

§ 192

vzrok potresov: prim. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 8, 366 a 3–6; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 6, 12, 2; Diogen Laertski 7, 154; Amijan Marcelin 17, 7, 11.

§ 193

Potresi nastopijo na različne načine in imajo presenetljive učinke: prim. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 8, 368 a 14 ter 22 in nasl.; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 6, 1, 7; 6, 13, 5; 6, 14, 3 in nasl.; 6, 17, 3; 6, 18, 2 in nasl.; 6, 25, 1 in nasl.; Amijan Marcelin 17, 7, 14.

§ 194

Potresom ... najbolj izpostavljene obmorske pokrajine: prim. Aristotel, *Meteo.* II, 8, 366 b 18; II, 8, 367 b 18; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 6, 26, 5.

§ 195

Galije in Egipt prizadenejo najmanj: prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 6, 26, 1; Lidos 54, 190 a. – *pogosti so ob svitu*: prim. Lidos 54, 190 b. – Prim. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 8, 366 a 13; II, 8, 367 b 20.

§ 196

Tudi pomorščaki zaznajo potrese: prim. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 8, 367 b 10; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 6, 24, 3.

§ 197–§ 198

dosti varnejše tiste stavbe, ki so zgrajene na obokih: O učinkovanju potresov na stavbe prim. tudi Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 6, 30, 4. – *Neapoli*: zdaj Neapelj (Napoli). – *Najvarnejši ... se ob udaru uprejo eden ob drugega*: tj. ob udaru se delovanje sil izniči, zato se vrnejo v prvotno lego. – Prim. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 8, 368 b 24 ter 32 in nasl.

§ 199

v knjigah o etruščanskem nauku: gl. § 138. – *konzulovanja Lucija Marcija in Seksta Julija:* l. 91 pr. Kr. – *na ozemlju Mutine:* zdaj Modena. – *z Emilijeve ceste:* Cesta je vodila iz Arimin(um)a (zdaj Rimini) v Placencijo (zdaj Piacenza); poimenovali so jo po Marku Emiliju Lepidu, konzulu l. 187 pr. Kr., ki jo je dal zgraditi. – *leto pred zavezniško vojno:* vojna med Rimom in njegovimi italjskimi zavezniki v letih 91–82. – *v zadnjem letu vladavine cesarja Nerona:* Neron je vladal med letoma 54 in 68. – *kot smo opisali v njegovi zgodovini:* Najbrž misli na svoje zgodovinsko delo *Zgodovina od smrti Avfidija Basa* v 31 knjigah (*A fine Aufidii Bassi historiarum libri XXXI*). – *na ozemlju Marukinov:* tudi Marucini, sabelsko pleme, ki je živelo na obali Jadranskega morja ob spodnjem toku reke Atern (zdaj Pescara); njihovo središče je bilo mesto Teate (zdaj Chieti). Gl. tudi NH 3, 106; Ptolemaj 3, 1, 20; Strabon 5, 4, 2. – *viteza Vetija Marcela:* gl. NH 17, 245; CIL IX 3019. – *prokurator:* v cesarskem obdobju upravitelj cesarskih dohodkov v Rimu ali v provincah.

§ 200

Potrese ... poplavna razlitja morja: prim. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 8, 368 b 8. – *Do najhujšega potresa ... v času vladavine Tiberija Cezarja:* l. 17 po Kr. v Aziji (zdaj Mala Azija). Prim. Tacit, *Anali* 2, 47, 1–4; Strabon 12, 8, 18; Solin 40, 5. – *12 mest v Aziji zravnanih z zemljo:* Potres je v Ajolidi porušil Temnos, Ajgeje, Mirino in Kimo, v Lidiji pa Apolonidejo, Hirkanijo, Mosteno, Hierocezarejo, Tmolos, Filadelfijo, Magnezijo in Sarde. – *v času punske vojne:* tj. druge punske vojne (218–201 pr. Kr.). – *v enem letu ... obvestila o 57 potresih:* l. 217 pr. Kr. – *v spopadu pri Trazimenskem jezeru:* Rimljani so se s Kartažani pri Trazimenskem jezeru (zdaj Lago Trasimeno v Umbriji) spopadli 21. junija 217. Hanibal je s spretno taktiko Rimljane zvabil v past in jih povsem porazil; od 30 000 rimskih vojakov jih je bilo 15 000 ubitih, okoli 6000 pa ujetih. Prim. Cicero, *O prerokovanju* 1, 78; Livij 22, 5, 8; Flor 2, 6, 14.

§ 201

Vzrok nastajanja novih kopnin je isti: tj. potresi; prim. tudi Aristotel, *Meteo.* I, 14, 351 b 29. – *z rečnimi nanosi:* tudi »rečnimi naplavinami«. – *Ehinadski otoki:* lat. *Echinades insulae*, gr. αἱ Ἐχινάδες νῆσοι, skupina otokov v Jonskem morju pred obalo Akarnanije. Prim. Herodot 2, 10 3 in nasl.; Tukidid 2, 102; Strabon 1, 3, 18; 10, 2, 19. – *reke Aheloj:* tudi Aheloos, druga najdaljša reka v Grčiji, v antiki mejna reka med Akarnanijo in Ajtolijo. – *od otoka Faros:* gl. NH 5, 128; 13, 69; Mela 2, 104; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 6, 26, 1 idr. – *kot verjamemo Homerju:* *Odiseja* 4, 354–356. – *v Cercejih:* mesto ob Tirenskem morju v Laciju pri Teracini pod goro Circej na južni meji Lacija

(zdaj San Felice pri Promontorio del Circeo oz. Monte Circeo). – *v ambrakij-skem pristanišču*: Ambrakija (zdaj Arta v severozahodni Grčiji) je bila mesto v južnem Epiru ob Ambrakijskem zalivu, stara korintska kolonija; prim. NH 4, 4. – *na razdalji 10 000 korakov*: = 10 milj = 14,8 km. – *v atenskem pristanišču pri Pireju*: Pobudo za gradnjo pristanišča na kamnitem območju Pireja, ki bi nadomestilo in strateško okrepilo večinoma peščeno pristanišče v Faleronu, je l. 493 pr. Kr. dal Temistokles. – *na razdalji 5 000 korakov*: = 5 milj = 7,4 km. – *v Efezu*: staro pristaniško mesto v Kariji, ki so ga od 11. stol. pr. Kr. naseljevali Jonci, zdaj Efes blizu mesta Selçuk v provinci İzmir v Turčiji. Prim. NH 5, 114 in nasl. O spremembah površja pri Efezu piše tudi Strabon 1, 3, 18. – *Artemidino svetišče*: ali Artemizij, eno od sedmih svetovnih čudes, ki so ga začeli graditi ok. 550 pr. Kr., dokončali pa 220 let pozneje. Leta 356 ga je požgal Herostrat, l. 262 pa so ga uničili Goti. – *Če ... verjamemo Herodotu*: Zgodbe 2, 10, 1. – *Memfisa*: mesto na zahodnem bregu Nila, ok. 30 km južno od začetka Delte, stara prestolnica na meji Spodnjega in Zgornjega Egipta, zdaj vas Sakara (Saqqāra). Gl. tudi NH 5, 50. – *Etiopije*: gl. § 91. – *Arabije*: gl. NH 6, 117–141. – *Iliona*: tudi Ilija = Troje; prim. NH 5, 125. – *Tevtranije*: antična pokrajina v Miziji ob spodnjem toku reke Kaik (zdaj Bakırçayı), imenovana po mitičnem kralju Tevtrantu. – *Majander*: reka v Frigiji in Kariji, zdaj Büyük Menderes, reka v zahodni Turčiji, znana po številnih okljukih.

§ 202

Delos: tudi Mali Delos, 3,43 km² velik otok v Egejskem morju, eden od Kikladov, rojstni kraj božanskih dvojčkov Apolona in Artemide in njuno kultno središče, ki se je po mitološkem izročilu nenadoma pojavil iz morja prav zato, da bi se bogova rodila na njem, zdaj Mikra Dilos, ki ga od Reneje (zdaj Megali Dilos) ločuje 1 km širok kanal. – *Rodos*: grški otok v vzhodnem Egejskem morju, še zdaj Rodos, največji otok v otoški skupini Dodekanez v južnih Sporadih. – *slavna <zaradi tega>*: tj. ker sta se nenadoma pojavila iz morja. – *Anafa za Melosom*: Anafa je hribovit otok v Kikladih, zdaj Anafi vzhodno od Tere (Santorin); njeno ime izhaja ali iz gr. ἀναφής /anaphés/ »nedotakljiv« ali iz ἀνάπτω /anáptō/ »vzplameneti« ali iz ἀναφαίνομαι /anaphainomai/ »pojavi se«, »prikažem se«; Melos je grški vulkanski otok v jugozahodnih Kikladih, zdaj Milos. – *Lemnosom*: otok v severnem Egejskem morju, zdaj Limnos. – *Helespontom*: zdaj Dardanele. – *Nee*: tudi Nea (»Novi«, »Nova« iz gr. νέος /néos/ »nov«), otoček oz. čer južno od Lemnosa pred vstopom v Dardanele; prim. NH 4, 72. – *Lebedom*: jonsko pristanišče, eno od dvanajstih jonskih mest na zahodni maloazijski obali, blizu današnjega kraja Kimiturija. – *Teosom*: grško mesto na obali Jonije, blizu današnjega kraja Şiğacık. – *Halona*: neznani otok pred Lebedom pred maloazijsko obalo. – *v četrtem letu 135. olimpijade*:

l. 237 pr. Kr. – *Kikladi*: otoška skupina več kot 200 otokov v južnem Egejskem morju med Evbojo in Kreto. – *Tera*: zdaj Tira (Thira) ali Santorin, najjužnejši od Kikladov. – *Terazija*: zdaj Tirazija (Thirasia), vulkanski otok zahodno od Tere; oba otoka sta ostanek nekdanjega vulkana. – *40 let pozneje Hiera ... Avtomata*: »Sveta« = »Sveti otok« (iz gr. ἱερός /hierós/ »svet«) in »Nastala sama od sebe« (iz gr. αὐτόματος /autómatos/ »nastal sam od sebe«). Otoček se je pojavil zaradi podzemne vulkanske dejavnosti ok. l. 197 v zalivu, nastalem v kraterju ob izbruhu Tere. – *dva stadija*: = 370 m. – *242 let pozneje ... Junija Silana in Lelija Balba*: l. 46 po Kr. – *osmi dan pred julijskimi idami*: 8. julija. – *<otok> Tija*: Otok je enako kot Hiera nastal zaradi podvodne vulkanske dejavnosti, vendar je hitro tudi izginil. Prim. NH 4, 70; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 6, 21, 1; 2, 26, 6; Trog 30, 4, 1.

§ 203

med Eolijskimi otoki: tudi »Eolovi otoki« ali »Eolije« (Lipara, Didima, Evonim, Strongila, Erikusa, Fojnikusa, Termesa), zdaj Liparski otoki (Isole di Lipari ali Isole Eolie), vulkansko otočje v Tirenskem morju severno od Sicilije (Lipari, Salina, Panarea, Stromboli, Alicudi, Filicudi, Vulcano). – *blizu Krete vzniknil ... otok z vročimi vreli*: Ni znano, za kateri – verjetno vulkanski – otok gre. – *2500 korakov*: = 3,7 km. – *v tretjem letu 163. olimpijade*: l. 126 pr. Kr. – *v Tuskiškem zalivu*: = Etrurski (Etruščanski) zaliv = Tirensko morje. O otoku ni podatkov. – *Pitekuzi v Kampanskem zalivu*: Pitekuza so v antiki poimenovali vulkanski otok Ajnarijo (zdaj Ischia); Plinij uporabi množino, ker s tem označi tudi otoke ob njej, zlasti Prokido (Flegrajski otoki, zdaj Isole Flegree). – *gora Epop*: zdaj Monte Epomeo, najvišji vrh na otoku Ischia, visok 788 m. – *otok Prohita*: Kot poročata Plinij (NH 3, 82) in Strabon (5, 4, 9), je Prohita (zdaj Procida) nastala iz ostankov štirih vulkanskih kraterjev in jo je ob potresu odtrgalo od Ajnarije.

§ 204

Sicilijo od Italije: prim. Vergilij, *Eneida* 3, 414–419; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 6, 30, 3; Strabon 1, 3, 9; 6, 1, 6. – *Ciper od Sirije*: prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 6, 26, 4. – *Evbojo od Bojotije*: Evboja je drugi največji grški otok pred Bojotijo ob vzhodni obali Grčije, zdaj Evvoia, Bojotija pa antična pokrajina v osrednji Grčiji med Korintskim in Evbojskim zalivom. – *Atalanto*: otok pred obalo Lokride v Opuntskem zalivu, zdaj Talandonisi (Atalanti); prim. NH 4, 71; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 6, 24, 6. – *Makrijo*: tudi Makrida, v antičnih časih imenovana tudi Helena, otok pred rtom Sunion, zdaj Makronisos; prim. NH 4, 64; 4, 68. – *Bezbik*: otok v Propontidi pred obalo Bitinije, zdaj İmralı Adası; prim. NH 5, 151. – *Bitinije*: antična pokrajina na

severozahodu Male Azije med Pontom, Bosporjem in Propontido. – *Levkozijo*: otok na obali Lukanije, zdaj Isola Piana. – *rta Siren*: rt južno od Pesta (*Paestum*) v Kampaniji; tu naj bi Odisej na svojem popotovanju srečal Sirene. Prim. *NH* 3, 85. – *Antiso z Lezbosom*: Antisa je mesto na otoku Lezbos (zdaj Lesvos); mesto naj bi bilo prvotno samostojen otok. Prim. *NH* 5, 139; Strabon 1, 3, 19. – *Zefirij s Halikarnasom*: tudi Zefirion, rt pri dorskem mestu Halikarnas (zdaj Bodrum) na jugozahodni obali Male Azije. – *Ajtuza z Mindosom*: Mindos (zdaj Gümüşlük) je mesto na jugozahodni obali Male Azije, na polotoku zahodno od Halikarnasa, Ajtuza pa prvotno otok zahodno od Mindosa, ki ga je z mestom povezovala samo ozka ožina. Prim. *NH* 5, 107. – *Dromisk in Perno z Miletom*: Dromisk in Perna sta otoka, ki sta se skupaj povezala s kopnim; komentatorji ju enačijo s hriboma Patniotika in Mesartepe vzhodno od otoka Lade blizu Mileta (zdaj Balat v provinci Aydın v Turčiji). – *Nartekuzo z rtom Partenijem*: Partenij je rt pri dorskem mestu Knidos v Kariji v jugozahodni Mali Aziji, Nartekuzo pa domnevno brezimni otoček med otokoma Halka (zdaj Chalki) in Evlimna (zdaj Alimia). Prim. *NH* 5, 133. – *Hibanda, nekoč otok v Joniji*: nekdanji otok v Ikarijskem morju, nato grič na obali Jonije ob ustju Majandra, zdaj območje vasi Özbasi, 13 km južno od mesta Söke. – *200 stadijev*: = 37 km. – *Efez ... Sirijo*: O Efezu gl. § 201. Nekdanji otoček Sirija domnevno tvori sedanji grič Kuru Tepe severno od Artemizija v Efezu. Prim. *NH* 5, 115. – *Magnezija Derazide in Sapfonijo*: Magnezija je grško mesto v Joniji, zdaj ruševine južno od kraja Ortaklar, zahodno od mesta Germencik na desnem bregu Majandra v Turčiji. O otokih Derazide in Sapfonija, ki so se spremenili v kopno, ni podatkov. – *Epidaver in Orik*: Epidaver (tudi Epidavrum) je pristaniško mesto v Dalmaciji, zdaj Cavtat pri Dubrovniku, Orik pa pristaniško mesto v Iliriji; ležalo je južno od današnjega mesta Vlora (Vlorë) pri mestu Orikum (ali Orikumi) v južni Albaniji.

§ 205

popolno izginotje kopnin: prim. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 8, 368 b 30. – *če verjamemo Platonu*: namig na Platonovo poročilo o otoku Atlantidi, ki je bil večji od Azije in Libije (tj. Male Azije in Severne Afrike) in ga je preplaval Ocean. – *Atlantsko morje*: = Atlantski ocean. – *Akarnanijo*: hribovita pokrajina v zahodni Grčiji med reko Ahelaj/Aheloos in Ambrakijskim zalivom. Prim. *NH* 4, 5 in nasl. – *Ahajo*: pretežno gorata pokrajina na severnem Peloponezu ob Korinskem zalivu. Prim. *NH* 4, 76; 5, 141. – *Propontida*: zdaj Marmarsko morje. – *Pont*: zdaj Črno morje. – *Levkado*: po Pliniju nekdanj polotok, zdaj otok v Jonskem morju pred obalo Akarnanije, Lefkas ali Lefkada. Prim. *NH* 4, 5. – *Antirion*: rt na južni obali zahodne Lokride, ki je skupaj z rtom Rion na drugi strani zapiral dostop v Korinski zaliv; prim. *NH* 4, 6. – *Helespont*: zdaj

Dardanele. – *Bosporja*: tj. Trakijski Bospor (zdaj Bospor ali Istanbulski preliv) in Kimerijski Bospor (zdaj Kerški preliv). Prim. *NH* 4, 76 in nasl. – *goro Kibot z mestom Kariko*: Gore in mesta ni mogoče določiti. – *Sipil*: zdaj Spil Daği, 1517 m visoka gora v provinci Manisa v Turčiji. – *Magnezija*: antično mesto v Lidiji (zdaj Manisa v provinci Manisa v zahodni Turčiji blizu İzmirja) ob reki Hermos (zdaj Gediz Nehri). – *Tantalida*: »Tantalovo mesto« (tudi »mesto Tantalove potomke«). Kraj je povezan z mitološko zgodbo o Niobi, ki sta ji Apolon in Artemida pobila vse otroke, sama pa se je od žalosti spremenila v kamen; nanjo spominja naravno oblikovana skala v podobi obraza, imenovana Jokajoča skala (Ağlayan Kaya) blizu mesta Manisa. – *v Feniciji*: gl. *NH* 5, 69. – *Galena*: ali Galenis. Ni znano, za katero mesto gre. – *Gamala*: staro judovsko mesto (zdaj Hirbat Ehdeb) v spodnji Gavlanitidi (zdaj Golansko višavje). Prim. *NH* 5, 69. – *Fegij*: Ni znano, za katero pogorje ali goro gre.

§ 206

Pont: zdaj Črno morje. – *Piro in Lariso*: neznani mesti ob Majotidi (gl. § 168). – *Heliko ... Buro*: obalni mesti v pokrajini Ahaji (gl. § 205; za Buro najdemo v virih tudi različico Buris), ki ju je porušil potres l. 373 pr. Kr., nato pa ju je preplavilo morje. Prim. *NH* 4, 12; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 6, 23, 4; 6, 26, 3; Ovidij, *Metamorfoze* 15, 293–295. – *Keja*: eden od Kikladov v Egejskem morju, zdaj Kea ali Gia ali Tzia. Prim. *NH* 4, 62. – *30 milj*: = 44,4 km. – *Tindarida*: mesto na severni obali Sicilije, dobrih 50 km zahodno od Mesine, zdaj občina Patti v provinci Messina na Siciliji. – *Bojotiji*: gl. § 204. – *Elevzino*: mesto v Bojotiji (ne mesto v Atiki, znano po elevzinskih misterijih), ki sta ga – kot poročajo Strabon (9, 2, 18), Pavzanas (9, 24, 2) in Amijan Marcelin (17, 7, 13) – preplavila Kopajsko jezero in reka Kefiz.

§ 207

obilje kovin: tudi »rud«, »rudnin« ali »rudnikov«. – *raznoliki vzorci <žil> v kamnih*: Nekateri prevajalci in komentatorji predlagajo »v marmorjih«. – *bleščeče beli blesk nekega kamna*: Komentatorji domnevajo, da gre za fengit (lat. *phengites*), ki ga ni mogoče natančno določiti. Po eni razlagi gre za oniksni marmor, po drugi za sljudo, in sicer bodisi za beli fengit (lat. *phengites candidus*) »mačje srebro« = drobne luske svetle sljude oz. muskovita ali zbledele luske temne sljude oz. biotita (temen, dobro razkolen mineral) ali rumeni fengit (lat. *phengites flavus*) »mačje zlato« = drobne luske preperale temne sljude (biotita) ali pirit (železovega kršca), ki se zlato svetijo. – *Soraktu*: tudi Sorakta, 691 m visoka gora v Etruriji, ok. 45 km severno od Rima, zdaj Monte Soratte v provinci Rim. – *Sinuese*: mesto v južnem Laciju na meji s Kampanijo, znano po toplih zdravilnih vrelcih. Prim. *NH* 31, 8; Livij 22, 13, 10; Tacit, *Anali* 12, 6,

1 idr. – *Puteolov*: obmorsko mesto v Kampaniji ob Neapolskem zalivu, znano po številnih toplih vrelcih, priljubljeno letovišče Rimljanov, zdaj Pozzuoli.

§ 208

oddušniki: lat. *spiracula*, tudi »zemeljski odduhi«, »preduhi«, »predušne votline«, »parne jame«. – *Haronove zijalke*: lat. *Charonea* (lat. *Charoneum*), tudi »haronske razpoke«, »haronske/Haronove jame«. – *Hirpinov*: samnitsko pleme, ki je živelo na območju med goro Taburn (zdaj 1393 m visoki Taburno Camposauro v Apeninih), reko Volturn (zdaj Volturno), reko Kalor (zdaj Calore Irpino, pritok Volturna), zgornjim tokom reke Avfid (zdaj Ofanto) in goro Vultur (zdaj Monte Vulture). – *Ampsanktu*: jezero v vulkanskem kraterju na ozemlju Hirpinov, znano po žvepljenih izparinah. Prim. Vergilij, *Eneida* 7, 563 in nasl. – *svetišču Mefite*: lat. *Mefitis*, prvotno verjetno oskiška ali srednjeitalska boginja, ki je odvrčala škodljive (žveplene) zemeljske izparine. Njena najstarejša svetišča najdemo na območju Oskov, najpomembnejše svetišče pa je bilo ob jezeru Ampsankt. Ime izhaja iz oskiške besede *mefitis* (tudi *mephitis*) »škodljiva izhlapina (izparina) zemlje«, »dušljiv hlap«. – *Hierapoli*: mesto v jugozahodni Frigiji na obrobju doline reke Likos (zdaj Çürük su), znano po toplih vrelcih, zdaj Pammukale v provinci Denizli v jugozahodni Turčiji. Prim. NH 5, 105; Strabon 12, 8, 13; 13, 4, 14. – *Aziji*: zdaj Mala Azija. – *Velike matere*: tj. Kibelet. – *znamenitem preročišču v Delfih*: mesto v Fokidi z najpomembnejšim preročiščem v Grčiji, posvečenim bogu Apolonu.

§ 209

Gabijev: mesto Latinov vzhodno od Rima na jugovzhodni obali Gabinskega jezera (zdaj Lago di Castiglione), ok. 18 km od Rima, zdaj Gabi. – *200 oralov*: = ok. 50 ha. – *Reata*: sabinsko mesto (zdaj Rieti v Laciju) ob Solni cesti (*via Salaria*); Rimljani so ga osvojili ob koncu 3. stol. pr. Kr. Prim. NH 3, 107. – *na Cekubskem ozemlju*: lat. *ager Caecubus*, močvirno območje v Laciju ob Fundanskem jezeru (zdaj Lago di Fondi) blizu mesta Amikle, znano po kakovostnem vinu. – *Mutine*: zdaj Modena. – *Statonije*: staro etruščansko mesto v današnji južni Toskani blizu Pitigliana. – *Vadimonskem jezeru*: lat. *lacus Vadimonis*, vulkansko jezero v južni Etruriji, zdaj Lago di Bassano med mestoma Orte in Bomarzo. – *Kutilijskih vrelcih*: lat. *Aquae Cutiliae*, zdravilni vrelci, imenovani po sabinskem mestu Kutilija (zdaj vas Paterno) v bližini mesta Reate (zdaj Rieti). Prim. NH 3, 109; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 25, 8; Varon, *O latinskem jeziku* 5, 71 idr. – *v Lidiji*: antična pokrajina v zahodni Mali Aziji med Mizijo in Karijo. – *Kalaminski otoki*: »Trstni otoki« (iz gr. *κάλαμος* /*kálamos*/ »trst«, »trsje«), premikajoči se otoki v močvirjih Lidije. Prim. Marcijan Kapela 9, 928. – *rešilno pribežališče za številne <rimske>*

državljan v vojni z *Mitridatom*: Plinij najbrž namiguje na t. i. efeške večernice, ko je pontski kralj Mitridat VI. Evpator izkoristil nezadovoljstvo prebivalstva in je dal maja l. 88 pr. Kr. v enem dnevu ubiti 80 000 italških prebivalcev v Aziji, kar je bilo povod za odločilne ukrepe Rima v prvi mitridatski vojni (89–85). – *Nimfajonu*: Verjetno gre za močvirje Nimfajon (*stagnum Nymphaeum*), ki ga Plinij omenja v 31. knjigi (§ 25); njegove lege ni mogoče zanesljivo določiti. – *majhni otoki*, imenovani *Saliarski otoki*: *Saliares* sc. *insulae* »Skakljajoči (Poskakujoči, Plešoči) otoki« (iz lat. *salire* »poskakovati«, »skakati«). Morda so istovetni z zgoraj omenjenimi Kalaminskimi otoki. – *Tarkvinijskem jezeru*: lat. *lacus Tarquiniensis*, imenovano tudi Volzinijsko jezero (*lacus Volsiniensis*), zdaj Lago di Bolsena, največje vulkansko jezero v Italiji, v okolici Rima, severozahodno od Viterba.

§ 210

Pafos: mesto na jugozahodni obali Cipra, Afroditino kultno središče (tu naj bi pristala, potem ko se je rodila iz morske pene), zdaj Kuklia. – *Afroditino svetišče ... na ... dvorišču ne dežuje*: Pojav opisuje tudi Tacit (*Zgodovina* 2, 3, 2). – *Nei, mestu v Troadi, okoli Ateninega kipa*: Nea je mesto v Troadi, antični, z ajolskim prebivalstvom poseljeni pokrajini v zahodni Mali Aziji južno od Dardanel, blizu današnjega kraja Yeniköy. – *Harpazi*: mesto v Kariji v Aziji ob reki Harpaz; prim. NH 5, 124. – *polotoku Tavrov*: Gre za t. i. Tavriški Hersonez, zdaj Krimski polotok oz. Krim. – *skupnosti Parazin*: tudi Parazinon, kraj na Tavriškem Hersonezu blizu današnjega mesta Saki. – *Asosa*: mesto na jugozahodni obali Troade, zdaj Behramkale. Prim. NH 5, 123. – *kamen, ki razje vsa telesa ... sarkofag*: Z asoškim apnencem so polnili krste, da je pospešil razkroj trupel; od tod ime »mesožer«, »mesojedec« (lat. *sarcophagus*, gr. σαρκόφαγος iz gr. σάρξ, σάρκος /sárx, sarkós/ »meso«, »telo« in φαγεῖν /phageîn/ »(po)jesti«). Prim. NH 28, 140; 36, 131.

§ 211

dve gori: Ni znano, za kateri gori gre. – *Lokrih*: gl. § 153. – *Krotonu*: kolonija ahajskega mesta Ripe (*Rhypae*) na obali v Brutiju v južni Italiji, ustanovljena ok. l. 733 pr. Kr., najpomembnejše grško središče v Veliki Grčiji. – *Ilionu*: = Troji; gl. § 201. – *Likiji*: gorata obalna pokrajina na jugozahodu Male Azije med Karijo in Pamfilijo. – *potresu ... 40 jasnih dni*: Ni znano, ali ta podatek, ki ne drži, Plinij povzema po katerem od virov ali se opira na lastne izkušnje. – *Arpov*: majhno mesto v Apuliji, zdaj Arpi, 8 km sevezovzhodno od mesta Foggia, ki ga je po izročilu ustanovil Diomed. Prim. NH 3, 104. – *pri Mucijevih oltarjih*: lat. *arae Muciaie*, kraj blizu etruščanskega mesta Veji; njegova točna lokacija ni znana. Morda so jih poimenovali po Gaju Muciju Scevoli, ki mu

je spodletel atentat na etruščanskega kralja Porseno (prim. Livij 2, 12, 1 in nasl.). – *na ozemlju Vejev*: etruščansko mesto, 15 km severozahodno od Rima blizu kraja Isola Farnese, dolgoletni tekmeč Rima; l. 496 ga je osvojil Kamil. – *Tuskulu*: antično mesto v Laciju (zdaj Frascati) na pobočju gore Alban oz. Albanskega hribovja (zdaj Monti Albani), dopustniški kraj številnih znanih Rimljanov, tudi Cicerona. Prim. NH 3, 64. – *Ciminijskem gozdu*: gozdovje blizu etruščanskega mesta Sutrij (zdaj Sutri), poimenovano po vulkanskem Ciminijskem hribovju (*mons Ciminius*, zdaj Monte Cimino), ki je ločevalo Rim od Etrurije in Faliskov. – *Krustumerija*: staro sabinsko mesto v Laciju (zdaj Marcigliana Vecchia di Roma v Laciju) blizu izvira reke Alija ob Solni cesti (*via Salaria*), ok. 15 km severno od Rima, glavno mesto Krustuminov. Prim. NH 3, 68.

§ 212

naraščanje in upadanje morskega valovja: tj. plimovanje. Plinijev opis plimovanja večinoma ustreza dejanskemu poteku v naravi. Za plimo in oseko Plinij uporabi več izrazov: *accedere ac reciprocare* »primikati in umikati se« = »doživljati plimo in oseko« = *affluere ... remeare* »pritekati ... odtekati« = *intumescere ... residere* »naraščati ... upadati« = *inundare ... se resorbere* »poplavljeni ... umikati se nazaj/posrkati se«. Za opise plimovanja gl. tudi Strabon 1, 3, 5–11; 3, 5, 8; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 28, 3–6; Mela 3, 2; Solin 23, 20–22 idr.

§ 213

ob enakonočju so povsod enaka: Rimski dan je bil razdeljen na 12 dnevnih in 12 nočnih ur, ki so bile različne glede na letno obdobje. Dnevne ure so enake nočnim samo ob enakonočju.

§ 214

ki ga prežema božanski glas: Nemška in angleška izdaja ponujata besedilno različico *vox divina* »božanski glas«, francoska in italijanska pa različico *vox diurna* »vsakdanji glas« = predmet vsakdanjih pogovorov. – *zvezde potujejo pod Zemljo*: tj. pod horizontom. – *niti pot zvezde*: tj. Lune.

§ 215

od mlaja do polmeseca: tudi »do prvega krajca«. – *ob polni luni*: tudi »ob ščipu«. – *kot v prvih sedmih dneh*: tj. v prvi četrtini. – *ob zadnjem krajcu*: lat. *alio latere dividua* dobesedno: »ko je vidna njena druga polovica«. – *Ko je <Luna> v stiku s Soncem*: tj. ko je Luna v konjunkciji s Soncem. Ko se privlačni sili Sonca in Lune seštejeta, nastopi t. i. visoka plima (tj. ob mlaju in

ščipu; prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 28, 6), ko pa si privlačni sili nasprotujeta, nastopi nizka plima (tj. ob prvem in zadnjem kraju). – *vsakih osem let ... ob stotem obkroženju Lune*: Teorijo o osemletnem ciklusu in stotem (točno devetindevetdesetem) obkroženju Lune Plinij verjetno povzema po babilonskih astronomih.

§ 217

Piteas iz Masilije: gl. PV, št. 418. – *nad Britanijo*: tj. severno od Britanije. – *za 80 laktov*: = 35,52 m. Številka je pretirana. Največja amplituda plimovanja v Evropi je v ustju reke Severn v jugozahodni Angliji, kjer doseže do 18 m, na svetu pa v Kanadi v zalivu Fundy Bay, kjer doseže do 21 m. V Jadranu niha od 90 cm v severnem delu do 30 cm v južnem.

§ 218

v Utiko: mesto v provinci *Africa proconsularis* (zdaj Henchir Bou Chateur) ob ustju reke Bagradas (zdaj Oued Medjerda), 33 km severozahodno od Kartagine, najstarejša feničanska kolonija v Afriki. – *ob obalah bolj opazna kot na odprtem morju*: Navedba ne drži. – *občutijo utrip žil, to je življenjski dih*: Po antičnem naziranju arterij na napolnjuje kri, ampak življenjski dih. – *se razlikujejo po urniku, ne po lastnostih*: tj. po načinu, kako nastopajo. – *v Sirtah*: tj. Mala Sirta pred obalo Tunizije (zdaj Gabeški zaliv ali Hālij (Khalij) Qābis) in Velika Sirta med Tripolisom in Bengazijem pred obalo Libije (zdaj zaliv Sidra ali Hālij (Khalij) Surt). Prim. NH 5, 26; Solin 27, 3.

§ 219

posebne lastnosti: Prim. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 1, 354 a 14. – *morska ožina pri Tavromeniju*: mesto na vzhodni obali Sicilije (zdaj Taormina; prim. NH 3, 88.). Omenjena morska ožina je Mesinski preliv. – *ožina pri Evboji*: gl. § 204. Prim. Livij 28, 6, 10; Cicero, *O naravi bogov* 3, 24; Mela 2, 108. Plinij je zmotno domneval, da so okrepljena gibanja v morskih ožinah posledica plimovanja in ne delovanja morskih tokov. – *Gadesu*: gl. § 167. – *v neposredni bližini Herkulovega svetišča izvir*: O izviru poroča tudi Strabon (3, 5, 7). – *Betisa*: zdaj Guadalquivir (Gvadalkivir). Gl. NH 3, 7. – *mesto, v katerem ...*: Mesto, ki ga Plinij ne imenuje, je Ilipa, zdaj Alcalá del Río, severno od Seville. Prim. NH 3, 11; Strabon 3, 5, 9. – *Hispalis*: zdaj Sevilla. Prim. NH 3, 11. – *Pont*: zdaj Črno morje. – *Propontido*: zdaj Marmarsko morje.

§ 220

morja se ob polni luni čistijo: tj. ob ščipu (pleniluniju; lat. *plenilunium*). Prim. tudi Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 28, 7 in nasl.; Strabon 1, 3, 8. – *Mesane*:

zdaj Mesina (Messina) na severovzhodni obali Sicilije. Prim. *NH* 3, 88. – *Mil*: grško mesto na severni obali Sicilije, ustanovljeno l. 716 pr. Kr., zdaj Milazzo, pristaniško mesto zahodno od Mesine. Prim. *NH* 3, 90. – *morje na obalo izvrže gnoju podobno umazanijo*: najbrž morsko travo, alge, haluge ipd. Prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 26, 7 in nasl.; Strabon 1, 3, 9. – *mit, da imajo tam hlev Sončeva goveda*: tj. Helijeva (Solova) goveda, ki so se pasla na otoku Trinakrija (= Sicilija). Prim. Homer, *Odiseja* 11, 107 in nasl.; 12, 127 in nasl. – *Aristotel ... dodaja ... ko je oseka*: frag. 287 (Rose). Verjetno gre za množične pogine živalskih in rastlinskih vrst ob hudi vročini zaradi izsušitve ali vročinskega šoka, morda pa tudi za primere, ko velike morske živali – naključno ali namenoma – nasedejo v plitvinah. – *Galskem oceanu*: zdaj Biskajski zaliv. Prim. *NH* 3, 6; 4, 109 in nasl.; 4, 114.

§ 221

školjke rastejo: prim. § 109. – *kot bomo povedali na ustreznem mestu*: Učinkovanje Lune na živa bitja Plinij natančneje oriše v *NH* 18, 321–325.

§ 222

Sončevo žarenje izsušuje tekočino: prim. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 1, 353 b 8. – *naučili smo se, da je to moška zvezda ...*: gl. § 45. – *sol*: Slanost morja je po Pliniju posledica »vkuhanja« okusa po soli, kar je lahko posledica: a) dejstva, da Sonce izčrpa sladko sestavino vode (ostane njegova grenka sestavina, ki je gostejša); b) mešanja suhe sopare z morsko vodo; c) dejstva, da Zemlja morje tako kot zdravilne vrelce prepoji s svojimi lastnostmi. Teorijo, da je morje večni znoj Zemlje, ovrže kot malo verjetno. – *sicilski tiran Dionizij, ko so ga pregnali z oblasti*: Dionizija II. (mlajšega), ki je l. 367 pr. Kr. na prestolu nasledil svojega očeta, je l. 344 z oblasti pregnal Timoleont iz Korinta. Odšel je v izgnanstvo v Korint, kjer je tudi umrl po l. 337. – *zlovešče znamenje ... morje v pristanišču za en dan postalo sladko*: Plinij je edini, ki omenja to znamenje.

§ 223

da ponoči vodo razgradi ter jo privlači: O vplivu Lune na vlažnost gl. *NH* 20, 1; Plutarh, *Gostinska vprašanja* 3, 10, 3; Makrobij, *Saturnalije* 7, 16, 16; 7, 16, 18; 7, 16, 25 in nasl. – *vse rahlja*: lat. *laxat* tudi »sprošča«. – *ohranjalo ravnovesje ... v naravi*: prim. Cicero, *O naravi bogov* 2, 43; 2, 118. – *Luna dobi hranivo v sladkih vodah*: prim. Diogen Laertski 7, 1, 45 (Pozejdonij).

§ 224

Fabijan: gl. PV, št. 195. – *največja globina morja ... 15 stadijev*: = 2775 m (grški stadij = 185 m) oz. 2362,5 m (egiptovski stadij = 157,5 m). – *Pontu*: zdaj Črno

morje. – *plemena Koraksi*: pleme, ki je živelo na pontskih obalah Kolhide. Prim. NH 6, 15; Mela 1, 110. – *300 stadijev*: = 55,5 km. – *Brezna Ponta*: lat. *Bathea Ponti* (iz gr. βαθύς /bathýs/ »globok«). Tu naj bi znova privrele na dan vode, ki se zberejo na območju Kaspijskega morja (prim. tudi Aristotel, *Meteo.* I, 13, 351 a 11). – *globina morja neizmerljiva*: Največja izmerjena globina v Črnem morju je 2212 m. – *Fucinu*: tudi Fucinsko jezero, zdaj Lago Fucino. Jezero je bilo l. 1875 izsušeno. Gl. tudi NH 3, 106. – *reka, ki ga prečka*: tj. reka Pitonij, ki je tekla z ozemlja Pelignov, zdaj Fura oz. Giovenco, glavni pritok Fucina v provinci LAquila. – *Lariju*: tudi Larijsko jezero, zdaj Comsko jezero (Lago di Como). – *Adua*: reka v severni Italiji, levi pritok Pada; vanj se izliva pred Kremono, zdaj Adda. – *Verbanu*: tudi Verbansko jezero, zdaj Lago di Verbano ali Lago Maggiore. – *Ticin*: zdaj Ticino (nem. Tessin), reka v severni Italiji, levi pritok Pada, ki izvira v švicarskem kantonu Ticino. – *Benaku*: tudi Benaško jezero, zdaj Gardsko jezero (Lago di Garda, tudi Benaco) v severni Italiji. – *Mincij*: reka v severni Italiji, levi pritok Pada, zdaj Mincio. – *Sebinu*: tudi Sebinsko jezero, zdaj Isejsko jezero (Lago d'Iseo, tudi Sebino). – *Olij*: reka v severni Italiji, levi pritok Pada, zdaj Oglio. – *Lemanu*: tudi Lemansko jezero, zdaj Ženevsko jezero (Lac Léman) v Švici. – *Rodan*: največja reka v Galiji, zdaj Rona (Rhône). – *reki Oront v Siriji*: reka v jugozahodni Aziji (izvira v Libanonu), najdaljša reka v Siriji, zdaj Nahr al Āsī.

§ 225

sirakuški izvir Aretuza: Studenec je dobil ime po Nereidi Aretuzi, ki je, kot navaja mitološko izročilo, zaradi zalezovanja rečnega boga Alfeja zbežala iz Olimpije najprej na Peloponez, nato pa na otok Ortigija pri Sirakuzah; tu se je pojavila kot izvir, ki so ga poimenovali po njej. Prim. NH 31, 55; Vergilij, *Ekloge* 10, 1 in nasl.; Ovidij, *Metamorfoze* 5, 572–641; Strabon 6, 2, 4; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 26, 5; Mela 2, 117 idr. – *Alfej*: najdaljša reka na Peloponezu, ki izvira na Tajgetu in teče skozi Arkadijo in Elido. – *Olimpijo*: grško versko središče in svetišče v Elidi s svetim gajem in Zevsovim oltarjem, prizorišče olimpijskih iger. – *Likos v Aziji*: pritok reke Majander, zdaj Kūçük Menderes (»Mali Majander«) ali Çürük su; o njegovem ponikanju gl. Herodot 7, 30, 1. – *Erazin*: reka v Argolidi, podzemeljski iztok Stimfalskega jezera (gl. § 227). Gl. NH 4, 17; Herodot 6, 76, 1; Ovidij, *Metamorfoze* 15, 273–276; Strabon 6, 2, 9; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 26, 4. – *Argolidi*: pokrajina na severovzhodnem Peloponezu. – *Tigris*: gl. NH 6, 25; 6, 128; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 26, 4. – *Mezopotamiji*: gl. NH 6, 25. – *Asklepijev izvir v Atenah*: Izvir omenjajo antična sholija k Aristofanovim *Ptičem* 1694 in k *Lizistrati* 913. – *Faleronu*: plitek zaliv vzhodno od Pireja, pred Pirejem glavno atensko pristanišče. – *Atini*: mesto v Lukaniji. Omenjena reka je Tanager (zdaj Tanagro)

v Kampaniji. – *20 miljah*: = 29,6 km. – *Akvileje*: zdaj Oglej (Aquila(i)a). – *Timav*: zdaj Timav (Timava, Timavo). Prim. Strabon 5, 1, 8.

§ 226

Asfaltnem jezeru: zdaj Mrtvo morje. Gl. NH 5, 72. O posebnostih, ki jih navaja Plinij v tem paragrafu, prim. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 3, 359 a 17. – *Judeji*: gl. NH 5, 70. – *bitumen*: gl. NH 5, 72. – *jezeru Aretisa*: zdaj Vansko jezero (Van Gölü). Gl. NH 6, 127. Jezero je natronsko, močno alkalno, z visoko vsebnostjo sode in soli (pH vrednost 9,8; vsebnost soli 2,27 odstotka). – *Veliki Armeniji*: gl. NH 6, 9. – *Salentinov*: ljudstvo ilirskega porekla (eno od glavnih plemen Japigov), ki je živelo na območju južne Kalabrije. Gl. NH 3, 99. – *Mandurija*: mesto Mesapijcev in Salentinov, jugovzhodno od Tarenta (Taranta). Gl. NH 3, 98. – *reki Kikonov*: skupina plemen v Trakiji na severni obali Egejskega morja med rekama Nestos (Mesta) in Hebros (zdaj Marica in Evros). Reka, o kateri govori Plinij, je Hebros. Prim. Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 20, 3. – *Velinskem jezeru*: gl. § 153. Velinsko jezero ni v Picenu, ampak blizu mesta Reate v Laciju. – *Picen*: pokrajina v antični Italiji med Jadranskim morjem na vzhodu, Apenini na zahodu, reko Ezis (zdaj Esino) na severu in reko Atern (zdaj Aterno-Pescara) na jugu. Najpomembnejša mesta so bila Askulum, Firmum, Ankona in Hadrija. – *les ... prekrije kamnita skorja*: prim. NH 31, 12. – *Surij*: reka v Kolhidi (zdaj Rioni), pritok Fazisa. – *Kolhidi*: pokrajina vzhodno od Črnega morja na območju pod Kavkazom (zahodni del današnje Gruzije), ki je obsegala dolino reke Fazis in okoliška gorovja. Gl. NH 6, 12. – *reki Siler*: reka na meji med Kampanijo in Lukanijo (zdaj Sele). Prim. NH 3, 70. – *Surenta*: mesto v Kampaniji ob Neapeljskem zalivu nasproti Kaprija (zdaj Sorrento). – *ne kamenijo samo vejice ... tudi listi*: prim. Strabon 5, 4, 13; Silij Italik 8, 580 in nasl. – *Reatinskega močvirja*: močvirna območja v okolici sabinskega mesta Reate (zdaj Rieti). – *v Rdečem morju rastejo ...*: prim. NH 13, 135; 13, 139.

§ 227

visoka temperatura: dobesedno »vroča voda«. – *Ajnarijo*: zdaj Ischia. Gl. § 203. – *Bajanskem zalivu*: tudi Bajski zaliv, zaliv pri Bajah. Baje so mesto v Kampaniji (zdaj Baia v občini Bacoli v Kampaniji) na zahodnem delu Puteolanskega zaliva, menda imenovano po Odisejevem krmarju Bajosu, v antiki priljubljeno letoviško mesto, znano po zdravilnih žveplениh vrelih, blagi klimi in bujnem rastlinstvu. Gl. tudi NH 3, 61; Mela 2, 70; Strabon 5, 4, 5. – *Liris*: reka v Laciju na meji s Kampanijo, zdaj Liri, od sotočja z reko Gari (zdaj Rapido) naprej Garigliano. Gl. NH 3, 59; Silij Italik 8, 402. – *Helidonijskih otokih*: tudi Helidonije »Lastovičji otoki« (iz gr. */chelidón/ χελιδών* »lastovica«), skupina

otočkov pred rtom Gelidonya Burnu ali Taşlık Burnu (skrajna zahodna točka Antalijskega zaliva); otoško skupino imenujejo tudi Beş Adalari. Gl. tudi *NH* 5, 130; 6, 206; 9, 180. – *Aradu*: otoško sirsko-feničansko mesto na obali Fenicije. Gl. *NH* 5, 78. O omenjenem izviru sladke vode v morju gl. *NH* 5, 128; Strabon 16, 1, 13. – *Gaditanskem oceanu*: tj. del Oceana pred mestom Gades = Atlantski ocean. O mestu Gades gl. § 167; o izviru sladke vode v morju gl. Strabon 3, 5, 7. – *toplih vrelcih pri Pataviju*: mesto Venetov (njegov legendarni ustanovitelj je trojanski plemič Antenor), rimski državi priključeno ok. l. 215 pr. Kr., pomembno trgovsko središče, od l. 45 municipij, zdaj Padova. Omenjene vrelce so v antiki imenovali *Fons Aponi* (po bogu Aponu (*Aponus*), blažilcu bolečine), pa tudi *Aquae Patavinae* (zdaj Terme Abano, 10 km jugozahodno od Padove). Prim. *NH* 3, 110. – *<v toplih vrelcih> pri Pizah*: mesto v severni Etruriji na sotočju rek Avzer in Arnus, ok. 4 km stran od obale Tirenskega morja, zdaj Pisa. Na območju omenjenih toplih vrelcev so danes terme San Giuliano in Montecatini. Prim. *NH* 3, 50. – *<v toplih vrelcih> pri Vetuloniji*: etruščansko obalno mesto jugovzhodno od Populonije, zdaj Vetulonia ok. 20 km severozahodno od Grosseta. Gl. *NH* 3, 52. – *Kazinuma*: strateško mesto Oskov, pozneje Volskov in Samnitov v južnem Laciju ob reki Liris in Latinski cesti (*via Latina*), rimska kolonija od l. 312 pr. Kr., zdaj Cassino v provinci Frosinone (Lacij). – *reka ... Skatebra*: reka v Laciju (iz *scatebra* »vrenje«, »žuborenje«), pritok Lirisa na ozemlja Kazinuma. Reke ni mogoče točno določiti. – *v Stimfalu v Arkadiji*: jezero, reka in mesto v Arkadiji na osrednjem Peloponezu (zdaj Limni Stimfalia), kjer je Herakles, kot omenja mitološko izročilo, pobil mesojede stimfalske ptice stimfalide, ki so pustošile dežele in so lahko svoja bronasta peresa streljale kot puščice. – *vodne miši*: lat. *musculi aquatiles*. Najverjetneje gre za velikega voluharja (*Arvicola terrestris*), ki je največja srednjeevropska voluharica; živi predvsem na obrežjih rek, ribnikov, kanalov in tudi na življenjskih prostorih, ki so bolj oddaljeni od vode: v gozdovih, na travnikih in sadovnjakih. Dejavni so ponoči in podnevi, dobro plavajo in kopljejo podzemne rove, kjer si naredijo gnezda in shrambe. Komentarji predlagajo tudi bobrovko (tudi nutrija ali močvirski bober; *Myocastor coypus*), vendar je bila ta v Evropo umetno naseljena iz Južne Amerike zaradi kožuha, in pižmovko (*Ondathra zibethicus*), ki je bila v Evropo prav tako naseljena zaradi kožuha iz Severne Amerike.

§ 228

Zevsov studenec v Dodoni: mesto Molosov v Epiru (zdaj Dodoni, 22 km jugozahodno od Ioannine; gl. *NH* 4, 2) s starodavnim Zevsovim svetiščem in preročiščem (najstarejše v antični književnosti izpričano preročišče; gl. Homer, *Iliada* 16, 233 in nasl.), ki je slovelo po čudodelnem izviru. Gl. tudi Lukrecij,

6, 879 in nasl.; Mela 2, 43; Solin 7, 2; Servij, *Komentar k Vergilijeve Eneidi* 466. – *Prenehavajoči*: gr. ἀναπαυόμενος /*anapauómenos*/, tudi »Prekinjajoči«, »Prenehajoči«. – *Iliriji*: dežela na zahodnem delu Balkana, ki jo je naseljevalo pleme Iliri, raztezalo pa se je od ozemlja Slovenije vse do današnje Albanije. – *Ribnik Zevsa Amona*: Zevsu Amonu (ali Hamonu) posvečeni ribnik v oazi Siwah v depresiji Libijske puščave na zahodu Egipta, ki jo je obiskal tudi Aleksander Veliki; vodo tega izvira, ki sicer ne kaže omenjenih posebnosti, so imenovali »sončna voda«. Gl. *NH* 5, 31; 6, 186; Herodot 4, 181, 2–4; Diodor Sicilski 18, 50, 4 in nasl.; Lukrecij 6, 848–878; Mela 1, 39; Kurcij Ruf 4, 7, 22; Arijan, *Aleksandrova anabaza* 3, 4, 1. – *Sončev izvir na ozemlju Trogoditov*: O izviru ni podatkov. O Trogoditih gl. § 178.

§ 229

Izvir Pada ... vedno presahne: Pad izvira na gori Monte Viso/Monviso (*Vesulus*) v Kotijskih Alpah. Gl. tudi *NH* 3, 117; Solin 2, 25; Marcijan Kapela 6, 640. – *Tened ... izvir*: otok v severovzhodnem Egejskem morju, zdaj Tened ali Bozcaada; otok sodi k Turčiji (provinca Çanakkale). O izviru na otoku ni podatkov. – *izvir Inop na otoku Delos*: O Delosu gl. § 202. O izviru oz. potoku Inop gl. Strabon 6, 2, 4; Pavzanijs 2, 5, 3. – *Timav*: gl. § 225. – *otok s toplimi vreli*: Ob ustju Timava je bil včasih majhen otoček, imenovan Sant' Antonio ali Due bagni, ki je bil uničen med prvo svetovno vojno. – *Pitinuma*: rimski municipij, s polnim imenom Pitinum Mergens, na ozemlju, imenovanem *ager Gallicus*, obalnem območju ob Jadranskem morju med rekama Ezis (zdaj Esino) in Utent (zdaj Uso), zdaj ostanki 4 km stran od mesta Acqualanga. Gl. tudi *NH* 3, 114. – *Novan*: levi pritok reke Atern (zdaj Aterno ali Pescara), zdaj verjetno Laghetto di Vetoio, 3 km severno od mesta Aquila. – *presahne*: O presihajočih vrelih poroča tudi Seneka (*Naravoslovna vprašanja* 3, 16, 1).

§ 230

Na Faliskiskem: tudi »na ozemlju Faliskov« oz. »na ozemlju mesta Faleriji«. Faliski so bili italško pleme ali ljudstvo, ki je živelo na območju severovzhodno od Rima; njihovo glavno središče je bilo mesto Faleriji v južni Etruriji (zdaj blizu mesta Civita Castellana), ki so ga Rimljani osvojili l. 241 pr. Kr. – *obarva*: O vsebinah, obravnavanih v tem paragrafu, prim. tudi Aristotel, *Meteo.* II, 3, 359 b 17. – *v Bojotiji*: gl. § 204. – *reka Melas*: lat. *Melas*, gr. Μέλας »Črna reka« (iz gr. μέλας /*mélas*/ »črn«), reka v Bojotiji; izlivala se je v Kopajsko jezero (Kopaido) v osrednji Bojotiji, ki je bilo konec 19. stol. izsušeno. Gl. *NH* 4, 27; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 25, 3; Vitruvij 8, 3, 14. – *reka Kefiz*: reka v Bojotiji, zdaj Kifisos (tudi Mauroneri). – *iz istega jezera*: tj. iz Kopajskega jezera. – *Penej ... obarva črno*: največja reka v Tesaliji, imenovana po bogu Peneju,

zdej Pinios in Salamvirias. Gl. tudi NH 4, 30; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 25, 4. – *Ksant ... rdečkasto ... ime reke*: Ime Ksant (lat. *Xanthus*, gr. Ξανθός) izhaja iz grškega pridevnika Ξανθός /*xanthós*/ »rdeč« (s številnimi odtenki), »rdečkast«, »rdečkasto rjav«, »rumenkasto rdeč«; njegova latinska ustreznica je *rufus*. – *Ilionu*: = Troja. – *Na Pontu*: tj. na Črnem morju ali v pokrajinah ob njem, še zlasti v pokrajini Pont. – *Azijak*: reka na severni obali Ponta (Črnega morja), zdaj Tiligul. Gl. tudi NH 4, 82. – *Reata*: gl. § 209. – *izvir ... Neminja*: prim. NH 31, 22. – *letnem pridelku*: lat. *annona*, tudi »letni donos«. – *Brundiziju*: japigijsko-mesapsko pristaniško mesto na koncu Apijeve ceste (*via Appia*), ki so ga Rimljani osvojili l. 267 ali 245 pr. Kr., pomembno trgovsko središče in vojaško pristanišče, zdaj Brindisi. O omenjenem studentu gl. Cezar, *Državljanska vojna* 3, 100, 2 in nasl. – *Linkestijska voda*: lat. *Lyncestis aqua*, tudi Linkestida ali Linkestijski studenec. Ime je dobila po pokrajini Linkestidi na jugozahodni meji Makedonije, ta pa po plemenu Linkesti oz. po mestu Herakleja Linkestis (zdaj Bitola, prej Monastir) v jugozahodni Makedoniji. Plinij je edini, ki to vodo imenuje *Lyncestis aqua*; Ovidij in Seneka Mlajši jo imenujeta *Lyncestius amnis*, Vitruvij *Lyncestus fons*. Gl. tudi NH 4, 25. – *kiselkasta voda*: tudi kislá voda, slatina. Gl. tudi Ovidij, *Metamorfoze* 15, 329 in nasl.; Vitruvij 8, 3, 17; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 20, 6. – *Paflagoniji*: gorata pokrajina na severu Male Azije med Bitinijo, Galatijo, reko Halis (Kızılırmak) in Pontom (Črnim morjem). Gl. tudi NH 5, 146. O tamkajšnji vodi gl. Vitruvij 8, 3, 20; Atenaj 2, 17, 42 e. – *na območju Kal*: tudi »na Kalenskem«, »na Kalskem«. Kale(s) so bile glavno središče Avzonov v Kampaniji (zdaj Calvi Risorta). O tamkajšnji vodi gl. Valerij Maksim 1, 8, izvl. 18.

§ 231

Mucijan: gl. PV, št. 317 in 372. Prim. HRR frag. 1. – *Andros*: najsevernejši in drugi največji otok med Kikladi. Gl. tudi NH 4, 65. – *v svetišču Očeta Libra*: tj. Dioniza. Prim. Pavzanijs 6, 26, 2. – *ob januarskih nonah*: 5. januarja. – *teodózije*: V večini izdaj najdemo besedilno različico Θεοδοσία /*Theodosía*/ »praznik božjih darov«, »praznik darov božanstva«, le nemška izdaja predlaga različico Θεοδαΐσια /*Theodaisía*/ »teodajzije« = »obed bogov«, »božja gostinja«, »božja pojedina« (iz gr. θεός /*theós*/ »bog« in δαΐς, δαιτός /*daís, daitós*/ »obed«). – *vodo iz Stiksa pri Nonakri v Arkadiji*: tudi Stiga ali Stiks (žen. sp.), lat. *Styx*, gr. Στύξ, reka v Arkadiji (dežela na osrednjem Peloponezu), ki je zato, ker na svojem toku večkrat ponikne, v grški mitologiji veljala za sveto reko, pri kateri so prisegali celo bogovi, v bližini antičnega mesta Nonakra pa pada z 200 m visokim slapom. Prim. NH 4, 21; 31, 26; Strabon 8, 8, 4; Pavzanijs 8, 18, 4; Solin 7, 12. – *griču Liberoz*: O griču ni podatkov. – *na ozemlju Tavrov*: tj. v Tavridi. – *ozemlju Karine v Hispaniji*: lat. *Carrinensis ager*. O mestu ni

podatkov in tudi njegova lokacija ni znana. – *istega plemena*: Ni znano, za katero pleme gre. – *ribe videti zlato obarvane*: prim. tudi NH 9, 49.

§ 232

Komuma ob jezeru Larij: mesto v severni Italiji (zdaj Como) ob Larijskem jezeru (zdaj Comsko jezero), Plinijev rojstni kraj. – *močan izvir*: Omenjeni izvir opisuje Plinij Mlajši (*Pisma* 4, 30, 2 in nasl.). – *otoku Kidoneja*: majhen otoček pred Lezbosom, zdaj Čiplak Ada. Prim. NH 5, 140. – *Lezbosom*: gl. § 204. – *Jezero Sanaj*: tudi Sanaos (lat. *Sannaus*, gr. Σαννάος), zdaj slano jezero Acigöl ali Çardak Gölü v provinci Denizli. – *pelina*: Pelin (*Artemisia*) je rod v družini nebinovk. Plinij najverjetneje govori o pravem pelinu (*Artemisia absinthium*), svilnatodlakasti trajnici s pokončnim in razvejanim deblom, z zamolklo zelenimi srebrnosivimi svetlečimi listi in drobnimi cevastimi rumenimi cvetnimi koški (cveti med julijem in septembrom), z močnim vonjem in trpkim grenkim okusom zaradi grenčin (absint, anaksintin). – *Kolofonu*: jonsko mesto na obali Lidije, zdaj ruševine blizu mesta Değirmendere. Gl. tudi NH 5, 116. – *v votlini klaroškega Apolona*: V Klarosu, obalnem mestu na ozemlju Kolofona (zdaj ravnica Ahmetbeyli blizu İzmirja), je bilo Apolonovo svetišče s preročiščem. Gl. tudi Tukidid 3, 33; Strabon 14, 1, 27. – *Neronove vladavine*: Neron je vladal v obdobju 54–68. – *reke teči proti toku*: Pojav, ki je zgolj navidezen, je mogoče opazovati na izlivnih območjih rek, kadar je morje močno valovito in veter piha v smeri proti toku reke, še zlasti ob visoki plimi. – *kot smo poročali v zgodovinskem delu o njem*: tj. v delu *Od smrti Avfidija Basa* (*A fine Aufidii Basi*).

§ 233

siroški kamen: Omenjena kamnina je verjetno plovec (imenovan tudi votlič), porozna vulkanska kamnina (predornina ali esktruzivna kamnina), ki je lahko različno obarvana (krem, modra, siva, zelena, rjava, črna) in navadno plava na vodi. Nastane, ko se segreta viskozna lava, v kateri je veliko plinov, na hitro ohladi in strdi. Poroznost je posledica hitrega padca tlaka in hitrega ohlajanja, pri čemer plinski mehurčki v kamnini zamrznejo, zato se lava 'speni'. Mehurčki, ki nastanejo zaradi izločanja plinov (ti se zaradi viskoznosti lave in prehitrega strjevanja ne sprostijo v atmosfero), so cevasti, podolgovate ali polokrogle ali okrogle oblike. V antiki so ga uporabljali za glajenje marmorja, knjig in kož (za odstranjevanje dlak), danes pa ga uporabljajo v proizvodnji lahkih betonov in izolacijskih zidakov ter kot abraziv v najširšem pomenu besede (v polirnih sredstvih, radirkah, kozmetiki (čiščenje kože, odstranjevanje kože na podplatih in žuljev), zobnih pastah, grobih milih za umivanje

rok). Eno najbolj znanih nahajališč plovca je na Liparskih otokih. – *Siros*: kikeladski otok med Delosom in Parosom, rodni kraj Ferekida, še zdaj Syros.

§ 234

morska voda počasneje ledeni ... se hitreje segreje: Ledišče sladke vode je pri 0°, ledišče slane pa je odvisno od slanosti (od –1,33°); slanost Sredozemskega morja je 37,4 ‰, Jadranskega morja 38,3 ‰, Atlantskega oceana pa 35,4 ‰. – *morje pozimi toplejše, jeseni pa bolj slano*: prim. Plutarh, *Gostinska vprašanja* 1, 9, 627 c. – *morje ... pomiriti z oljem*: Ni znano, po kom Plinij povzema to vražo. – *Etna*: vulkan na Siciliji (3343 m), še zdaj Etna. – *izbruha pesek po 50, 100 milj daleč*: = 74 km oz. 148 km.

§ 235

čudežnih posebnosti ognja: Plinij začenja predstavitev še zadnjega, četrtega elementa: ognja. – *tiste, ki so povezane z vodami*: Plinij najprej predstavi vnetljive tekoče snovi. – *Samozata*: mesto na desnem bregu Evfrata, glavno mesto pokrajine Komagene (območje je danes poplavljen zaradi Atatürkovega jezua), zdaj Samsat Hüyükü v provinci Adiyaman v Turčiji. – *Komageni*: pokrajina v jugozahodni Mali Aziji (zdaj Turčija) med Evfratom in Sofeno na vzhodu, pogorjem Tavros in Kilikijo na zahodu, Kapadokijo na severu ter Sirijo in Ozroeno na jugu. – *goreče blato, imenovano malta*: nekakšno kameno olje, morda nafta ali naravni bitumen ali katran. Prim. tudi NH 36, 181. – *<prebivalci Samozate> branili obzidje ... Lukul*: l. 69 pr. Kr. v tretji mitridatski vojni. – *nafta*: zemeljsko olje, gorljiva zmes ogljikovodikov (zlasti cikloheksanov), osnovni sestavni del bitumnov. – *tekoči bitumen*: gorljiva snov rumene do črnotrjave barve, nastala iz organskih snovi, sestavljena iz ogljikovodikov (nafte, zemeljskega plina, asfalta idr.). – *Babilona*: glavno mesto Babilonije, zdaj Hilleh (Al Hillah) ok. 80 km južno od Bagdada. – *Avstakenov*: sicer neznano ljudstvo ali pleme v Partiji ob spodnjem toku reke Oksos (zdaj Amu Darja). – *Partiji*: antična dežela jugovzhodno od Kaspijskega jezera med Medijo na zahodu, Hirkanijo na severozahodu, Margijano na vzhodu in Arejo (del današnje iranske province Khorāsān in območje južnega Turkmenistana). – *Medeja ... zajel ogenj*: hči Ajeta, kralja v Kolhidi, Hekatina svečenica in čarovnica, ki je Jazonu pomagala do zlatega runa. Ker jo je v Korintu, kamor sta pobegnili, Jazon zapustil zaradi hčere korintskega kralja Kreonta Glavke, je Medeja iz maščevanja Glavki poslala dragocen plašč, prepojen s strupom, ki se je, ko si ga je ta nadel, vnel, ubila pa je tudi oba otroka, ki ju je imela z Jazonom.

§ 236

Etna: gl. § 234. – *v zimskem času ... pepel*: prim. Seneka, *Moralna pisma*

Luciliju 79, 2, 4; Strabon 6, 2, 8; Solin 5, 10. – *deželi Fazelitov*: tj. območje pristaniškega mesta Fazelida na južni obali Likije pri današnji vasi Tekirova v okrožju Kemer. – *gora Himajra*: mitološka pošast z levo glavo, kozjim trupom in kačjim repom, ki jo je ubil Belerofont. Najprej je živela v Likiji, pozneje pa na vzhodnem pobočju gore Himajra (zdaj Yanartaş v provinci Antalya v severozahodni Turčiji) blizu mesta Fazelida. Prim. Solin 39, 1; Marcijan Kapela 6, 683. – *Ktezias iz Knidos*a: gl. PV, št. 311. Gl. tudi FGrH 688 F 45 e. – *Likiji*: gl. § 211. – *Hefajstove gore*: Ni znano, ali so gore istovetne z zgoraj omenjenim Yanartaşom ali gre za posebno gorovje. – *deželi Baktrov*: tj. v Baktriji, pokrajini v osrednji Aziji severno od Hindukuša z glavnim mestom Baktra (zdaj Balkh) ali Zariaspa. – *vrh Korifanta*: Ni znano, za katero goro gre.

§ 237

Mediji: antična pokrajina na območju današnjega severozahodnega Irana, domovina Medijcev s prestolnico Ekbatana (zdaj Hamadan; gl. tudi NH 6, 42). Omenjeni požar je morda posledica naravne katastrofe, morda potresa, ki ga omenjata Strabon (9, 1, 1) in Diodor Sicilski (19, 44, 4). – *Sitakeni*: pokrajina v severni Babiloniji na meji s Perzido z glavnim mestom Sitaka. Gl. NH 6, 114; 6, 132. – *Perzido*: pokrajina v južnem Iranu med Karmanijo, Medijo in Suzijano. – *Suzi*: prestolnica Elama, nato od Dareja I. glavno mesto Perzije, zdaj Šuš (Shūsh). Gl. NH 6, 100. – *pri Belem stolpu ... oddušnikov*: Gre za naftne jame pri Arderiki, kraju v Suzijani (zdaj Kir-Ab). Gl. Herodot 6, 119, 2; Strabon 16, 1, 15. – *V Babilonu ... ribnika*: O Babilonu gl. § 235. Morda gre za jezero Sozingit (*Sosingites*), skozi katero je tekel Tigris, v njegovi bližini pa so bili izviri nafte. Prim. Vitruvij 8, 3, 8; Amijan Marcelin 23, 6, 15. – *en oral*: = 2535 m². – *v Etiopiji*: gl. § 91. – *Hesperove gore*: Domnevno gre za Hesperov rt, skrajni zahodni konec Afrike (Zeleni rt, Cabo Verde, Cap Vert) blizu Dakarja v Senegal, omenjene poljane pa so morda Zelenortske otoki, ki so vulkanskega izvora. – *Megalopolitanov*: prebivalci mesta Megalopolis (»Veliko mesto« iz gr. μέγας /*mégas*/ »velik« in πόλις /*pólis*/ »mesto«) v Arkadiji ob reki Helison, ki ga je ustanovil Epaminondas. Gl. tudi NH 4, 20. – *Nimfajonovega kraterja*: Gre za bogata nahajališča asfalta in bitumna pri Nimfajonu v bližini mesta Apolonija v južnem Iliriku (zdaj vas Pojani v okrožju Fier v Albaniji) ob spodnjem toku reke Aoos (zdaj Vjosa), danes na območju Selenic v okrožju Vlorë. Prim. NH 3, 145; 35, 178; Strabon 7, 5, 8. – *Teopomp*: gl. PV, št. 479. Prim. tudi FGrH 115 F 316. – *bitumen*: gl. § 235.

§ 238

V času zavezniške vojne: vojna med Rimom in njegovimi italjskimi zavezniki v letih 91–82. – *eolijski otok Hiera*: zdaj Vulcano, eden od Eolijskih (ali Eolovih)

otokov severno od Sicilije (gl. § 203; *NH* 3, 93). Plinij je edini, ki poroča o tem pojavu. – *pogorje ... Voz bogov*: lat. *Theon ochema*, gr. Θεῶν ὄχημα /*Theôn óchema*/, zdaj Kamerunska gora (Mt. Cameroon), najvišje vulkansko gorovje v zahodni Afriki. Gl. tudi *NH* 5, 10; 6, 197; *Mela* 3, 94; *Ptolemaj* 4, 6, 9.

§ 239

ta prвина: Paragraf 239 Plinij nameni hvalnici ognju, njegovim lastnostim, prisotnosti v vesolju in svetu ter njegovi uporabnosti.

§ 240

Nimfajonu: gl. § 237. – *Skantijskih izvirih*: lat. *aquae Scantiae*. Ni znano, kje so bili omenjeni izviri, najverjetneje v Kampaniji, kjer je bil Skantijski gozd (*Scantia silva*). Prim. Cicero, *O agrarnem zakonu* 1, 3; 3, 15. – *Mutine*: gl. § 199. – *Vulkanu posvečenih dnevi*: tj. vulkanalije ali volkanalije (*Vulcanalia*, *Volcanalia*), Vulkanu posvečeni praznik, ki so ga obhajali 23. avgusta z nenavadnim obredom: rodovni starešine so v ogenj metali majhne ribe. Vulkana so prosili, naj odvrne nevarnost požara, ki je bila v avgustovskih dneh pogosta. – *Aricijo*: staro mesto v Laciju pri 16. miljniku ob Apijevi cesti (*via Appia*) ob vznožju Albanske gore (zdaj Ariccia); Rimljani so ga osvojili l. 338 pr. Kr. – *premog*: tudi »oglje«. – *Sabinov*: italsko pleme, ki je živelo na območju severozahodno od Rima. Gl. tudi *NH* 3, 107. – *Sidicinov*: ljudstvo v srednji Italiji v sosesčini Samnitov in Kampanov, najbrž umbrijskega izvora, z glavnim mestom Teanum. Gl. tudi *NH* 3, 63. – *salentinskem mestu Gnatija*: lat. *Gnathia* in *Gnatia*, pristaniško mesto Pevketijcev v Apuliji med Barijem in Brundizijem ob Minucijevi cesti (*via Minucia*), zdaj ruševine pri Torre d'Egnatia. O Salentinih gl. § 226. Prim. Strabon 6, 3, 7; *Ptolemaj* 3, 1, 15. – *lacinijske Junone*: bogoslužni vzdevek boginje Junone, ki je imela oltar na rtu Lacinij (tudi Lakinij) v Brutiju južno od Krotona (zdaj Capo Collona).

§ 241

Trazimensko jezero: gl. § 200. – *Serviju Tuliju*: šesti rimski kralj. O čudežnem pojavu gl. tudi *NH* 36, 204; Valerij Maksim 1, 6, 1. – *Valerij Antias*: gl. PV, št. 30. Prim. tudi *HRR* F 23. – *Luciju Marciju*: rimski poveljnik, ki je med drugo punsko vojno l. 211 pr. Kr., ko sta Gaj in Gnej Scipion padla v spopadih, prevzel poveljstvo nad rimskimi enotami. Prim. Livij 25, 39, 16; Valerij Maksim 1, 6, 2.

§ 242

Naš del sveta: tj. del sveta, ki je obljuden. – *kot je bilo povedano*: gl. § 179. – *plava v Oceanu*: prim. § 166; 170 in nasl. – *Heraklu posvečenih stebrov*: gl. § 167. – *Artemidorovi*: gl. PV, št. 80. – 8578 milj: = 12695,44 km. – *Izidorovi*: gl.

PV, št. 263. – 9818 milj: = 14530,64 km. – *Artemidor*: gl. PV, št. 80. – 991,5 milje: = 1467,42 km. – *Gadesa*: gl. § 167. – *Svetega rta*: zdaj Cabo de São Vicente, skrajni južni del Portugalske. Gl. tudi NH 4, 115. – *rta Artabrum*: tudi »rt Artabrov«, skrajni severozahodni del Pirenejskega polotoka. Gl. tudi NH 4, 111; Strabon 3, 3, 5; Mela 3, 12.

§ 243

Ganges: gl. NH 6, 63; 6, 65 in nasl.; Kurcij Ruf 8, 9, 5; Strabon 15, 1, 11. – *ustja*: območje današnjega Bangladeša. – *Eojski ocean*: del Oceana, ki obliva svet na vzhodu (iz gr. ἑωός, ἥωός, ῥήιος / *leóos, eoíos, eóios*/ »vzhoden«, »jutranji«), zdaj Bengalski zaliv. – *Partieno*: = Partija, dežela Partov; gl. § 235. – *Miri-ander*: feničansko in pozneje sirsko pristaniško mesto ob Isoškem zalivu, zdaj Değirmenbaşı blizu Hataya v provinci Hatay v Turčiji. – *Isoškem zalivu*: zaliv v skrajnem vzhodnem Sredozemlju, imenovan po mestu Isos v Kilikiji, kjer je l. 333 pr. Kr. Aleksander Veliki porazil Dareja III. Kodomana (zdaj Iskenderunski zaliv). – 5215 milj: = 7718,2 km. – *Patare*: pristaniško trgovsko mesto v jugozahodni Likiji z znamenitim Apolonovim svetiščem, zdaj ostanki blizu mesteca Gelemiş v okrožju Kaş v provinci Antalya v Turčiji. – *Likiji*: gl. § 211. – *Rodosa*: gl. § 153. – *Astipalaje*: grški otok v skupini Dodekanez, južni otoški skupini južnih Sporadov v jugovzhodnem delu Egejskega morja, med Amorgom in Kosom, sestavljen iz dveh delov, podoben metulju, prvotno feničanska trgovska postojanka, pozneje mikenska in končno dorska, zdaj Astipalaia ali Astropalia. – *Karpatijskem morju*: lat. *mare Carpathium*, gr. Καρπάθιον πέλαγος, v antiki ime za jugovzhodni del Egejskega morja med vzhodno obalo Krete na jugozahodu, otokom Astipalajo na severu, skrajno južnimi Sporadi na jugu in Rodosom na vzhodu. Ime je dobilo po Karpatosu, največjem v njem ležečem otoku. – *Tajnarja*: rt na skrajnem jugu polotoka, ki ga tvori predgorje in pogorje Tajget, skrajna južna točka Peloponeza, zdaj Kabo Matapas (rt Matapan) ali Akrotirio/Akra Tainaron, ki ločuje Mesenijski in Lakonijski zaliv. Gl. tudi NH 5, 32. – *Lakoniji*: ali Lakedajmon, kotlinasta pokrajina na jugovzhodu Peloponeza, osrednja pokrajina spartanske polis. – *Lilibaja*: rt (zdaj Capo Boeo) in mesto (zdaj Marsala) na skrajnem zahodu Sicilije, prvotno kartažanska utrdba, od l. 241 pr. Kr. v rimskih rokah. Gl. tudi NH 3, 87. – *Karalisa*: tudi Karales, rt in pristaniško mesto na južni Sardiniji (zdaj Cagliari) ob Karalitanskem zalivu, nastalo blizu nekdanjega feničanskega/punskega pristanišča Krly (Karaly). Gl. tudi NH 3, 85; Livij 27, 6, 14; Ptolemaj 3, 3, 4. – 2113 milj: = 3127,24 km. – *Gadesa*: gl. § 167. – 1250 milj: = 1850 km. – 8578 milj: = 12695,44 km.

§ 244

Ganges: gl. § 243. – *Evfrat*: gl. NH 5, 83. – 5169 milj: = 7650,12 km. – *Mazake*: v virih imenovano tudi Mazak in Maza, mesto v Kilikiji, ki ga je cesar Tiberij l. 17 po Kr. preimenoval v Cezarejo in je postalo glavno mesto province Kapadokije, zdaj Kayseri. Gl. tudi NH 6, 8. – *Kapadokiji*: pokrajina na vzhodu Male Azije med gorovjem Tavros in Črnim morjem; rimska provinca je postala l. 17 po Kr. pod cesarjem Tiberijem. – 244 milj: = 361,12 km. – *Frigijo*: pokrajina v notranjosti Male Azije (na anatolski planoti) od zgornjega toka rek Rindak (zdaj Koça Çayı) in Majander (zdaj Menderes) do reke Halis (zdaj Kızılırmak) in jezera Tata (zdaj Tuz Gölü). – *Karijo*: obalna pokrajina v jugozahodni Mali Aziji med Jonijo, Lidijo, Likijo, Pizidijo in Frigijo. – *Efeza*: gl. § 201. – 499 milj: = 738,52 km. – *Delosa*: gl. § 202. – 200 milj: = 296 km. – *Istmosa*: zemeljska ožina pri Korintu, ki povezuje Peloponez z osrednjo Grčijo, zdaj Korintska ožina. Gl. tudi NH 4, 9. – 212,5 milje: = 314,5 km. – *Lakonijskem morju*: zdaj Lakonijski zaliv. – *Korinskem zalivu*: še zdaj Korintski zaliv. – *Pater*: pristaniško mesto na severu Peloponeza, zdaj Patras. Gl. tudi NH 4, 11; 4, 14. – 90 milj: = 133,2 km. – *Levkade*: gl. § 204. – 87,5 milje: = 129,5 km. – *Korkire*: otok v Jonskem morju, zdaj Krf (Korfu, Kerkira), najsevernejši in največji otok v Jonskem morju, od l. 734 pr. Kr. korintska kolonija, od l. 229 pod oblastjo Rima. Gl. tudi NH 3, 45; 4, 52. – *Akrokeravnije*: pogorje na severozahodni obali Epira (zdaj Karaburun v Albaniji), meja z Ilirijo, pa tudi istoimenski rt. Gl. NH 3, 97; 4, 1; Strabon 7, 7, 5. – 82,5 milje: = 122,1 km. – *Brundizija*: gl. § 230. – 87,5 milje: = 129,5 km. – 360 milj: = 532,8 km. – *Skinkomag*: tudi Skinkomag, vasica v Kotijskih Alpah, prva naselbina tostran Alp v Italiji, zdaj Exilles v provinci Torino. – 519 milj: = 768,12 km. – *Iliberisa*: mesto v Narbonski Galiji severno od Pirenejev, zdaj Elne v departmaju Pyrénées-Orientales (Languedoc-Roussillon). – 468 milj: = 692,64 km. – 831 milj: = 1229,88 km. – 7,5 milje: = 11,1 km. – *Gadesa*: gl. § 167. – *Artemidorovem*: gl. PV, št. 80. – 8945 milj: = 13238,6 km.

§ 245

Izidorovem: gl. PV, št. 163. Prim. tudi FGrH 781 F 7. – 5462 milj: = 8083,76 km. – *na obeh straneh*: tj. na severu in na jugu. – *Etiopskega oceana*: lat. *Oceanus Aethiopicus*, del oceana pred obalo Etiopije. Gl. tudi NH 6, 194; 6, 196. – *Meroe*: gl. § 178. – 625 milj: = 935 km. – *Aleksandrije*: gl. § 178. – 1250 milj: = 1850 km. – *Rodosa*: gl. § 153. – 584 milj: = 864,32 km. – *Knidosa*: pristaniško mesto v Kariji na skrajnem jugozahodu Male Azije na dorskem Hersonezu, zdaj Datça na polotoku Reşadiye. Gl. tudi NH 5, 104. – 87,5 milje: = 129,5 km. – *Kosa*: grški otok pred jugozahodno obalo Male Azije, eden od Sporadov, drugi največji od dorskih otokov. – 25 milj: = 37 km. – *Samosa*: grški otok

pred zahodno obalo Male Azije, eden od Sporadov. – *100 milj*: = 148 km. – *Hiosa*: grški otok pred zahodno obalo Male Azije, eden od Sporadov. – *94 milj*: = 139,12 km. – *Mitilene*: mesto na jugovzhodnem delu Lezbosa (zdaj Mitilini), v antiki pomembno politično, gospodarsko in kulturno središče. Gl. tudi *NH* 5, 139. – *65 milj*: = 96,2 km. – *Teneda*: gl. § 229. – *119 milj*: = 176,12 km. – *Sigejon*: rt v Troadi in mesto na njegovem južnem delu (severno od mesta Yenişehir pri kraju Kumkale) nasproti trakijskega Hersoneza. Gl. tudi *NH* 5, 124; Strabon 13, 1, 31; 13, 1, 46. – *12,5 milje*: = 18,5 km. – *Ponta*: zdaj Črno morje. Ustje Ponta je Trakijski Bospor, zdaj Bospor. – *312,5 milje*: = 462,5 km. – *Karambis*: rt na črnomoški obali Paflagonije, zdaj Kerempe Burnu blizu mesteca Ilyasbey v okrožju Bilecik (provinca Bilecik v Turčiji). Gl. tudi *NH* 6, 6. – *350 milj*: = 518 km. – *Majotide*: gl. § 206. – *312,5 milje*: = 462,5 km. – *Tanaisa*: mejna reka med Evropo in Azijo, zdaj Don. Gl. tudi *NH* 6, 19. – *275 milj*: = 407 km. – *skrajšati za 79 milj*: = 116,92 km.

§ 246

Tanaisa: gl. § 245. – *Artemidor*: gl. PV, št. 80. – *sarmatska plemena*: Sarmati so naseljevali območja na obeh straneh Tanaisa (gl. § 245). – *Izidor*: gl. PV, št. 163. – *1250 milj*: = 1850 km. – *Tule*: gl. § 187. – *Germanijo*: gl. § 170.

§ 247

Eratosten: gl. PV, št. 182. – *obseg <Zemlje> ... 252 000 stadijev*: = 46 620 km. Eratosten je obseg Zemlje izmeril na podlagi dejstva, da pri mestu Siena (gl. § 183), ki leži približno 5000 stadijev (= 925 km) južno od Aleksandrije (gl. § 178) in je na istem meridianu, ob poletnem sončnem obratu (21. junija) ni senc, medtem ko v Aleksandriji senca pada pod kotom, ki meri 1/50 celotnega kroga. Razdaljo 5000 stadijev med Sieno in Aleksandrijo je pomnožil s 50 in tako je dobil obseg Zemlje: $50 \times 5000 = 250\,000$ stadijev = 46 250 km. Zaradi razdelitve Zemlje na 5 zon so pozneje rezultat zaokrožili na 252 000 stadijev (gl. Strabon 2, 5, 6), kar znese 46 620 km, če upoštevamo atiški stadij (185 m), oz. 39 690 km, če upoštevamo egiptovski stadij (157,5 m). Dejanski obseg Zemlje na ekvatorju je 40 076,6 km. – *31 500 milj*: = 31 500 000 korakov = 46 620 km. – *Hiparh*: gl. PV, št. 254. – *nekaj manj kot 26 000 stadijev*: = 4810 km. Zakaj je Hiparh dodal 26 000 stadijev, ni pojasnjeno.

§ 248

Dionizodorovo: grški matematik s kikladskega otoka Melos (zdaj Milos), ki se je ukvarjal z merjenjem obsega Zemlje. Strabon poroča (12, 3, 16), da je bil doma iz partske pokrajine Amizene. Ni znano, ali gre za isto osebo ali dva različna posameznika. – *pismo ... naslovljeno na ljudi sveta*: Anekdoto

najdemo samo pri Pliniju. – *42 000 stadijev*: = 7770 km. – *252 000 stadijev*: = 46 620 km. – *doda 12 000 stadijev*: = 2220 km. – *Zemlja ... šestindevetdesetino celotnega sveta*: Navedba dokazuje, da antični naravoslovci pravih predstav o razsežnosti vesolja in nebesnih teles še niso imeli.

Komentar k 3. knjigi

§ 1

Doslej je bil govor o položaju in o čudesih ... razsežnosti vesolja: gl. 2. knjigo § 28–88 (zvezde), § 191–211 (čudesa sveta), § 212–234 (čudesa vodovij), § 242–248 (položaj sveta, razdalje in velikosti). – *ne pozna vsega, kar je povezano s človekom:* lat. *non omnia humana novisse*. – *Zato ne bom sledil izključno enemu piscu <kot viru>:* prim. uvod 13 in nasl. – *opisuje ... sam:* Plinij enako kot Strabon zagovarja zgodovinopisni pristop, ki temelji na avtopsiji; ta pristop je vpeljal Herodot.

§ 2

grajal ali obtoževal: Plinij se že v začetku odloči, da ne bo polemiziral z drugimi pisci, ampak bo iz njihovih del večinoma povzemal dejstva, ki pa jih vendarle na nekaterih mestih tudi kritično ovrednoti. – *zgolj imena krajev:* Plinij bralca vnaprej opozori, da je njegovo delo večinoma precej suhoparen opis. – *posebna poglavja:* tj. zastranitve, v katerih nekoliko podrobneje opiše nekatera mesta, kraje (npr. opis Atlasa v 5. knjigi), naravne fenomene (npr. opis Nila v 5. knjigi) in dežele (npr. Taprobana v 6. knjigi). – *imenik ... sveta in narave:* lat. *nomenclatura* »imenik«, »seznam (imen)«. Izraz najdemo samo pri Pliniju: NH 3, 2 *sit quaedam in his nomenclatura quidem, sed mundi rerumque naturae*; NH 21, 52: *nostris maiore ex parte huius nomenclaturae defuit cura*; NH 32, 63 *nec non inter nos nepotis cuiusdam nomenclatura tridacna appellavit* (sc. *ostrea*). Opozarja, da gre za slogovno precej neprivlačno in vsebinsko zahtevno delo. Prim. uv. 12; Mela 1, 1.

§ 3

zemljekrog: lat. *orbis terrarum*, tudi zemeljska obla. Po antičnih predstavah je svet razdeljen samo na tri dele: na Evropo, Azijo in Afriko. – *Gaditanski morski ožini:* ožina pri mestu Gades (zdaj Cádiz), zdaj Gibraltarski preliv. – *Atlantski ocean:* imenovan tudi Zahodni ocean. Prim. Herodot 1, 202. Ime je dobil po Titanu Atlasu, nosilcu nebesnega svoda. – *v notranja morja:* tj. Sredozemsko morje in vse njegove zalive. – *Tanais:* mejna reka med Evropo

in Azijo, zdaj Don. – *Nil*: zdaj Nil, največja reka znanega sveta antike. Bil je naravna meja med Afriko (oz. Libijo) in Azijo. – *Turanij Gracil*: PV, št. 221. – *morska ožina ... ki smo jo omenili*: tj. Gaditanska morska ožina. – *15 milj*: = 22,2 km. – *pet milj*: = 7,4 km. – *Melarija*: gl. § 7. – *rta Album*: lat. *promunturium Album* »Beli rt« (iz lat. *albus* »bel«), zdaj Cap Spartel v severozahodni Afriki ob Gibraltarskem prelivu.

§ 4

Tit Livij: PV, št. 321. – *Kornelij Nepot*: PV, št. 378. – *manj kot sedem milj*: = 10,36 km. – *deset milj*: = 14,8 km. – *izjemna globina*: V antiki globine Gibraltarskega preliva niso poznali, sicer pa znaša 800–900 m na vzhodnem delu in do 290 m na zahodnem. – *peščenih plitvin*: Gre za nevarne peščene plitvine na globini 12–18 m jugozahodno od rta Trafalgar (zdaj Cabo Trafalgar) med Gadesom (zdaj Cádiz) in Gaditansko ožino (zdaj Gibraltar). – *prag notranjega morja*: lat. *limen interni maris*. *Mare Internum* (*mare internum*) »Notranje morje« = Sredozemsko morje. – *v Afriki <gora> Abila*: zdaj Djebel Musa (Ġabal Mūsā) v skrajnem severnem delu Maroka, visoka 842 m. – *v Evropi pa Kalpa*: zdaj Peñón de Gibraltar (426 m), združen z vzpetino Monte Hacho (204 m). – *mejnika Heraklovih junaških nalog*: lat. *laborum Herculis metae*. Plinij uporabi izraz *meta*, s katerim so Latinci zaznamovali vsak stožčast ali piramidast lik (stožec, obelisk, piramida), dalje »mejno znamenje«, »mejnik«, »meja«, »cilj«, pa tudi koničasta stebra v cirkusu ob zgornjem in spodnjem koncu nizkega zidu (*spina*), ki sta stala sredi dirkališča (okrog njiju so morali dirkači peljati sedemkrat); ker sta bila stebra obračališče in obenem tudi cilj, pomeni *meta* tudi »obratišče«, »obračališče«. – *stebra tega boga*: Omenjeni gori sta znani iz grške in rimske mitologije kot Heraklova stebra. Herakles naj bi ju postavil na vsaki strani Gibraltarske ožine v času, ko je šel v vrt Hesperid po zlata jabolka, z njima pa je zaznamoval skrajno točko svojih popotovanj po svetu.

§ 5

o Evropi, rednici ljudstva, ki je zmagovalec nad vsemi ljudstvi: prim. Vergilij, *Eneida* 1, 21: *hinc populum late regem belloque superbum*; *Eneida* 8, 722–723: *... incedunt victae longo ordine gentes, quam variae linguis, habitu tam vestis et armis*. – *večina <piscev> upravičeno štela ne za tretjino, ampak za polovico <sveta>*: Antični pisci so svet delili različno: a) na dve celini, Evropo in Azijo; ta delitev je temeljila na jonski predstavi o svetu kot ravni plošči z določenim obzorjem (npr. Hekataj; Herodot 4, 36 idr.), ali b) na tri celine, Evropo, Azijo in Afriko; ta delitev je temeljila na empiričnih opažanjih pomorščakov. Prim. Salustij, *Jugurtinska vojna* 17, 3; Varon, *O kmetijstvu* 1, 2, 3; *O latinskem jeziku* 5, 31; Mela 1, 8. – *od Tanaisa*: gl. § 3. – *do Gaditanske ožine*: gl. § 3. – *Ocean*:

tj. Ocean kot veliko svetovno morje. – *z omenjenega prostora*: tj. z Gaditanske ožine. – *Atlantsko morje*: tj. Atlantski ocean, del Oceana zahodno od evropskih obal. – *potaplja s pogoltnim tokom, obliva*: Plinij dramatično opisuje spopad kopnin in vodovij. – *razčlenjenimi obalami*: Mišljena je sredozemska obala Evrope, ki je precej bolj razčlenjena kot obala Afrike. – *s številnimi zalivi ... štirje glavni*: Glavni zalivi so: Tirensko morje, Hadrijatsko (Hadrijansko, Jadransko) morje, Egejsko morje in Pont (Črno morje). – *Kalpe ... kot je bilo omenjeno*: gl. § 4. – *Hispanije*: V času republike po osvojitvi v drugi punski vojni je bila Hispanija razdeljena na dve provinci: na Tostransko Hispanijo (*Hispania citerior*) in Onstransko Hispanijo (*Hispania ulterior*). Od Avgusta naprej je bila razdeljena na tri province: na Onstransko Hispanijo ali Betiko oz. Betiško Hispanijo (*Hispania ulterior* ali *Baetica*; danes južna Španija), Tostransko ali Tarakonsko Hispanijo (*Hispania citerior* ali *Tarraconensis*; zdaj severna in vzhodna Španija) ter Luzitanijo (*Lusitania*; zdaj Portugalska). – *Lokrov*: gl. § 95. – *rta v Brutiju*: gl. § 72.

§ 6

Onstranska Hispanija ... Betika: gl. § 5. – *Urki*: lat. *a fine Urcitano*. Urki je bilo mejno mesto med Onstransko in Tostransko Hispanijo. Strokovnjaki ga različno locirajo; eni ga postavljajo na območje vzhodno od mesta Almería (Andaluzija), drugi v zaledje obmorskega naselja Villaricos. – *Pirenejskega pogorja*: prim. NH 4, 110. – *Tostranska <Hispanija> ... Tarakonska <Hispanija>*: gl. § 5. – *na dve provinci*: gl. § 5. – *Luzitanija*: gl. § 5. – *Anas*: zdaj Guadiana. Reka ima dva izvira: Guadiana Alto, vzhodno od mesta Albacete, in Guadiana Bajo; izliva se v Cádiški (Gaditanski) zaliv in je v spodnjem toku plovna. – *Laminiya*: utrjeno karpetansko mesto v bližini izvirov reke Anas, znano nahajališče brusnega kamna (gl. NH 36, 165). – *v Tostranski Hispaniji*: gl. § 5. – *razliva v močvirja*: zdaj Lagunas de Ruidera. – *Hiberskega morja*: tudi Ibersko morje. Tako so Rimljani imenovali del Sredozemskega morja med Gaditansko ožino (Gibraltarjem), Hispanijo in Baleari. – *Galskega oceana*: zdaj Biskajski zaliv (gl. NH 4, 109 in nasl.; 4, 114). – *gora Solorij*: zdaj Cerro de Mulhacén (3478 m) v pogorju Sierra Nevada. – *Oretansko, Karpetansko in Astursko pogorje*: Za Oretane in Karpetane gl. § 19; za Asture § 28. Omenjena pogorja so: Sierra Morena (hribovita veriga v južni Španiji med Kastilsko planoto in Andaluzijo; najvišji vrh 1323 m), Sierra de Gredos (gorovje v osrednji Hispaniji, del Kastilskega gorovja; najvišji vrh je 2592 m visoki Pico de Almanzor) in Kantabrijsko gorovje (Cordillera Cantabrica, pogorje v severozahodni Španiji; najvišji vrh je 2648 m visoki Torre de Cerredo).

§ 7

Betika, imenovana po reki: tj. po reki Betis, zdaj Guadalquivir (Gvadalkivir). – *sodne okraje*: Ozemeljska razdelitev za sodne okraje (*conventus iuridici*) je bila značilna za nekatere rimske province (Hispanija, Dalmacija, Azija). Vsak sodni okraj je imel svoje središče, po katerem je dobil ime, in v njem so rimski prokonzuli in propretorji, ki so upravljali provinco, zlasti v zimskih mesecih prirejali sodne dneve in sklicevali okrajne sodne zборе, na katerih so razsojali v različnih sporih in pravnih zadevah. – *gadeškega*: tudi gaditanski (*conventus Gaditanus*). Središče okraja je bilo mesto Gades (gl. § 3 in NH 4, 119). – *kordubskega*: tudi kordubenski (*conventus Cordubensis*). Središče okraja je bilo mesto Korduba (zdaj Córdoba (Kordova); gl. tudi § 10), ki jo je v letih 169/168 ali 152/151 pr. Kr. ustanovil Mark Klavdij Marcel. – *astigiškega*: tudi astigitanski (*conventus Astigitanus*). Središče okraja je bilo mesto Astigi (gl. § 12). – *hispališkega*: tudi hispalenski ali hispalski (*conventus Hispalensis*). Središče okraja je bilo mesto Hispal (gl. § 12). – *kolonij*: rimske naselbine oz. naselbine rimskih državljanov zunaj Italije, ki so bile sprva pomemben vojaški dejavnik pri obrambi Italije in širjenju rimskega ozemlja, pozneje pa so bile tudi gospodarska središča. – *municipijev*: sprva mesta v Etruriji, Laciju in Kampaniji, katerih prebivalci so imeli dolžnosti rimskih državljanov (obvezna vojaška služba, plačevanje davkov) in samo zasebne pravice rimskih državljanov, niso pa imeli pravice glasovanja (*civitas sine suffragio*). Municipiji so imeli krajevno samoupravo in delno samostojnost; status municipija so Rimljani podeljevali svojim zaveznikom, pozneje pa tudi osvojenim ljudstvom. V obdobju cesarstva je bila oznaka »municipij« pogosto zgolj formalna in za naselbino ni imela pravnih posledic; dobila so jo tudi mnoga mesta zunaj Italije. Izraz *municipium* v tem obdobju pomeni »provincialno (podeželsko, pokrajinsko) svobodno mesto«. – *latinske pravice*: lat. *ius Latii*, *ius Latinum*, *Latinitas*, tudi »latinsko pravo« oz. »pravice po latinskem pravu«. Pravice latinskih mest so imeli prvotno prebivalci Lacija (Latini), ki so med rimskimi zavezniki uživali poseben status, pozneje pa tudi druga zavezniška mesta v Italiji in v obdobju cesarstva tudi zunaj nje, zato so jih imenovali »latinska mesta«, tj. mesta, katerih prebivalci uživajo latinske pravice. Najpomembnejše latinske pravice so bile: pravica sklepanja poslov in posedovanja zemljišč v latinskih mestih (*commercium*), pravica sklepanja zakonskih zvez s prebivalci drugih latinskih mest (*connubium*) in pravica preselitve (*ius migrationis*), ki je prebivalcem mesta z latinskim statusom omogočala, da so se lahko stalno naselili v kateremkoli mestu z latinskimi pravicami. Prebivalci z latinskimi pravicami so bili napol rimski državljani, ki so jih šteli za rimski zakoni. V obdobju cesarstva je bila podelitev teh pravic spreten politični maneuver, s katerim so Rimljani provincialne naselbine in skupnosti hitreje politično

integrirali v rimsko državo in jih romanizirali, saj so pomenile pomemben korak k pridobitvi rimskega državljanstva. Podeljevali so jih cesarji; lahko so jih podelili mestom, skupnostim ali celotnim pokrajinam. – *Anas*: gl. § 6. – *mesto Onuba z vzdevkom Aestuaria*: zdaj mesto Huelva v Andaluziji (BTL: *Ossonoba*; rkp. *Ossonoba*, *Ossonua*, *Ossonuba*, *Onubia*, *Onoba*, *Osca Onoba*). Vzdevek *Aestuaria* (iz lat. *aestuarium* »morska plitvina«, »laguna«, »lokev«) je dobilo zato, ker leži ob ustju reke Río de Huelva, nastale s sotočjem rek Luksija (zdaj Río Odiel) in Urij (zdaj Río Tinto). Naselbina Osonoba, ki je rokopisna različica za Onuba, je ležala zahodno od Onube (zdaj mesto Faro v južni Portugalski ali Estói 5 km severno od Fara). – *Luksija in Urij*: gl. zgoraj. – *Peščeni hribi*: lat. *Harenei montes*, zdaj sipine Arenas Gordas med mestoma Huelva in Sanlúcar de Barrameda. – *reka Betis*: zdaj Guadalquivir. – *Kurenska obala*: lat. *litus Curensis*, zdaj območje južno od ustja Guadalquivira med mestoma Rota (provinca Cádiz) in Puerto Real (mesto v Cádiškem zalivu). – *med otoki treba omeniti Gadis*: = Gades (gl. § 76–78; NH 4, 119 in nasl.). Mesto Cádiz je danes na polotoku, v antiki pa je ležalo na dveh otokih pred obalo Hispanije; feničansko mesto je bilo na otoku San Sebastián, rimsko pa na sosednjem otoku, vzhodno od njega. – *Herin rt*: lat. *promunturium Iunonis*, tudi Junonin rt, zdaj (Cabo) Trafalgar, rt na jugu Iberskega polotoka med Cádizom in Gibraltarjem. Na njem je bilo svetišče feničanske boginje Tanit, ki so jo Grki enačili s Hero, Rimljani pa z Junono. – *pristanišče Bezipona*: zdaj Barbate de Franco (gl. tudi § 15). – *Belona*: zdaj obmorska vas Bolonia v provinci Cádiz ob reki Río del Valle. – *Melarija*: »Medeno mesto«, »Mesto medu« (iz lat. *mel* »med«), zdaj vas Casas de Porro ob ustju reke Río de Valle na obali Valdevaqueros. Prim. Vejer de la Miel = Vejer de la Frontera. – *morski preliv*: = Gaditanska ožina; gl. § 3. – *Karteja, ki so jo Grki poimenovali Tartz*: zdaj domnevno ruševine pri hribu El Rocadillo med Gibraltarjem in Algecirasom. Mesto Tartz (ali Tartes), ki je bilo pomembno trgovsko središče (kositer, srebro, zlato), je bilo uničeno v 5. stol. pr. Kr., Kartejo pa je – kot navaja Livij 43, 3 – l. 171 pr. Kr. ustanovilo 4000 sinov, rojenih v mešanih zakonih med rimskimi vojaki in Hispankami. Prim. tudi NH 9, 89 in nasl.; 31, 94. – *gora Kalpa*: gl. § 4.

§ 8

na notranji obali: tj. na obali Sredozemskega morja, ne Atlantskega oceana. – *Barbezula z reko*: zdaj Torre de Guadiaro ob reki Guadiaro. – *Salduba*: zdaj ali Vélez-Málaga ob reki Vélez ali – verjetneje – Marbella ob reki Río Verde. – *Suel*: zdaj naselje Fuengirola v andaluzijski regiji Costa del Sol. – *Malaka z reko*: zdaj Málaga ob reki Guadalmedina, izvirno feničanska naselbina, sprva zavezniška skupnost (*civitas foederata*), v času flavijske dinastije municipij. – *Menuba z reko*: zdaj ali Vélez-Málaga ali Torre del Mar ali Aznalcázar

ob reki Vélez. Prim. Strabon 3, 156: Μαῖνάκη. – *Seksi z vzdevkom Firmum Iulium*: feničanska naselbina na južni obali iberskega polotoka, zdaj verjetno Almuñécar. Prim. NH 32, 146; Strabon 3, 4, 2; 3, 5, 5: Ἐξίτανοι; Mela 2, 94; Ptolemaj 2, 4, 7: Σέξ; Hekataj, FGrHist 1 F 43: Σίξος. – *Sel*: zdaj Salobreña, mesto na Costi Tropical v Granadi. Naselbino omenja samo Plinij; Ptolemaj (2, 4, 7) omenja naselbino Selambina. – *Abdara*: tudi Abdera (prim. Strabon 3, 4, 3: τὰ Ἀβδερα; Mela 2, 83: *Abdera*), zdaj Adra, jugozahodno od mesta Almería v južni Španiji. – *Murgi*, *mejno mesto Betike*: tudi Murgis, mesto v južni Hispaniji, od Avgusta naprej meja med Betiško in Tarakonsko Hispanijo, zdaj Dalías, okoli 30 km zahodno od mesta Almería. – *Marka Agripe*: PV, št. 6. – <prebivalci> *punskega porekla*: Punske, tj. feničanske naselbine v Hispaniji so bile: Gades, Malaka, Seksi in Abdera. Pridevnik »punski« (lat. *Poenus*), ki se sicer uporablja v pomenu »kartažanski«, prvotno pomeni »feničanski«, »feniški« (iz gr. Φοῖνιξ /*Phoînix*/ »Feničan«, »feničanski«); ker je bila tudi Kartagina feničanska naselbina kolonistov iz Tira in so bili Kartažani po rodu Feničani, se je začel pridevnik uporabljati predvsem v pomenu »kartažanski«, »Kartažan«. – *Anas*: gl. § 6. – *Bastuli*: gl. § 19. – *Turduli*: gl. § 13. – *Mark Varon*: gl. PV, št. 501. – *Hiberi ... Punci*: Plinij navaja ljudstva Hispanije po kronološkem zaporedju, kakor naj bi prihajala na Iberski polotok. Pozornost zbujajo Perzijci, za katere nekateri komentatorji domnevajo, da gre za napako pri prepisu rokopisov in bi moralo pisati ne *Persas*, ampak **Tersas* »Tartezijci, prebivalci Tarteza/Tartesa«, drugi pa, da najdemo pojasnilo zanje v 5. knjigi (§ 46), kjer Plinij govori o Faruzijcih »<ki so bili> nekoč Perzijci, Heraklovi spremljevalci, ko je šel k Hesperidam«. Prim. tudi Salustij, *Jugurtinska vojna* 18, 3 in nasl. – *Luzitanija po igri <lusus> ... po blaznosti <lyssam> z njim besnečih <žensk>*: Obe etimologiji imena Luzitanija Plinij povzema po Varonu: a) lat. *lusus* »igra«; b) gr. λύσσα /*lýssa*/ »besnost«, »blaznost«. – *Pan ... za nadzornika*: Ime grškega boga Pana naj bi bilo sestavni del imena His-pan-ija. Etimologij imena Hispanija je več; najverjetneje izhaja iz feničanskega *t-she-phannim* »obala kuncev«. – *o Heraklu in Pireni*: Pirena je bila hči mitičnega kralja Bebrik(s)a, kralja Bebrikov, ki so živeli ob Pirenejih. Ko je bil Herakles na poti po Gerionova goveda, jo je posilil in rodila je kačo, zato je zbežala v gozdove, kjer so jo raztrgale divje zveri. Herakles se je pokesal in poskrbel za njen pokop; iz skal, ki jih je naložil na grob, so nastali po njej imenovani Pireneji (gl. Silij Italik 3, 420 in nasl.). – *Saturnu*: latinski bog setve, saditve in rodovitnosti, soproj boginje zemlje in rodovitnosti Ops, ki so ga pozneje poistovetili z grškim Kron(os)om (sin Urana in Gaje, najmlajši Titan, soproj Ree), oče Jupitra in najpomembnejših božanstev. Ko ga je Jupiter pahnil s prestola, je postal kralj v Laciju; v času njegove vladavine je Italija doživljala zlato dobo. Istovetili so ga tudi s feničanskim bogom Baalom.

§ 9

Betis: gl. § 7. – *Tarakonski provinci*: gl. § 18 in nasl. – *Menteza*: gl. § 25. – *Tugijskem gozdu*: lat. *Tugiensis saltus*, tudi »Tugijski les«, »Tugijsko lesje«, »Tugijska gozdna planota«, zdaj Sierra de Cazorla blizu vasice Toya v okrožju Peal de Becerro v provinci Jaén (Andaluzija). – *Tader*: zdaj Segura, reka v jugovzhodni Španiji. Prim. Ptolemaj 2, 6, 14: Τάβραρος – *Kartagine*: Mišljena je Nova Kartagina (*Carthago Nova*); gl. § 19. – *Ilorki*: gl. § 25. – *Scipionovi gomili*: grob dveh bratov Scipionov, Gneja Kornelija Scipiona Kalva in Publija Kornelija Scipiona, ki sta l. 211 pr. Kr. po vrsti uspešnih spopadov s Kartažani v drugi punski vojni padla drug za drugim (gl. Livij 25, 36, 14). Grob naj bi bil domnevno v bližini mesta Ilurkona. – *daje ime provinci*: tj. Betiška Hispanija ali Betika (gl. § 7). – *Osigitanije*: tj. območje mesta Osigi (gl. § 10).

§ 10

Betisom: gl. § 7. – *Segida ... Augurina*: zdaj La Saetilla pri mestu Palma del Río v provinci Córdoba. Ne smemo je enačiti z mestom Segida *Restituta Iulia* (zdaj Zafra; gl. § 14). – *Ulija ... Fidentia*: zdaj Montemayor, 34 km južno od Kordove. Mesto je v času državljanske vojne ostalo Cezarju; od tod njegov vzdevek (iz lat. *fides* »zvestoba«; prim. *Hispanska vojna* 3–4). – *Urga-ona ... Alba*: zdaj Arjona v provinci Jaén, vzhodno od Kordove. – *Ebura ... Cerealis*: zdaj Sanlúcar de Barrameda, mesto v provinci Cádiz. – *Iliberi ... Florentinum*: tudi Iliberis, zdaj Albaicín pri Alcazabi (mavrska utrdba) v hribovju Sierra Elvira pri Granadi. – *Ilipula ... Laus*: tudi Velika Ilipula. Prim. Ptol. 2, 4, 9: Ἰλλίπουλα μεγάλη. Točna lokacija mesta ni znana; morda občina Niebla v provinci Huelva v Andaluziji. Malo Ilipulo (*Ilipula Minor*) omenja v § 12. – *Artigi ... Iuliense*: zdaj ali kraj Zalamea de la Serena ali bližina kraja Castuera, oba v provinci Badajoz. – *Veski ... Faventia*: Lokacija kraja ni znana. Morda je istoveten z naselbino Vescelija (*Vescelia*), ki jo omenja Livij (35, 22, 6). – *Singilija*: v virih tudi *Singili* in *Singilis*, zdaj Cerro del Castillon severozahodno od mesta Antequera v provinci Málaga. Plinij ne navede njenega vzdevka *Barba*. – *Ategua*: zdaj Teba la Vieja, 23 km jugovzhodno od Kordove pri kraju Castro del Río ob reki Río Guadajoz. Od tod naprej Plinij naselbine navaja po abecednem vrstnem redu. – *Arialdunum*: Lokacija naselbine ni znana; morda zdaj mesto El Arahal jugovzhodno od Sevilje. – *Agla Minor*: tudi Mala Agla (prim. CIL II, 1657; Ptolemaj 2, 4, 10: Ἀσθλα), zdaj morda Santa Eufemia pri mestu Luque v provinci Córdoba. – *Bedrona*: tudi Bebrona (prim. rkp. *Bebro*, *Bedro*, *Bedo*, *Beclo*). Točna lokacija kraja ni znana; zdaj morda El Viso pri kraju Pedroche (El Viso de los Pedroches) v severnem delu province Córdoba. – *Castra Vinaria*: »Vinski tabor«. Lokacija kraja ni znana. V strokovni literaturi najdemo zanimiv, a ne dovolj utemeljen

predlog za popravek v *Castra Binaria* »Tabor za dve legiji«. – *Cizimbrij*: zdaj Zambra v okrožju Subbética, vzhodno od mesta Lucena in 10 km severno od mesta Rute v provinci Córdoba. – *Novi Hipon*: tudi Nova Hipona = Iponuba, zdaj grič Minguillar pri mestu Baena v provinci Córdoba. – *Ilurkona*: zdaj arheološko najdišče Cerro de los Infantes pri mestu Pinos Puente, zahodno od Granade. – *Oska*: zdaj Cortijo de las Vírgenes pri kraju Castro del Río v provinci Córdoba. Prim. Ptolemaj 2, 4, 10: Ὀσκα – *Oskua*: tudi Oskva (*Osqua*) in Askua (*Asqua*; prim. Livij 23, 27, 2), kolonija mesta Tarteza, zdaj grič Cerro de León, južno od mesta Antequera. – *Sucelon*: tudi Sucelona. Naselbino omenja samo Plinij. Nemška izdaja je edina, ki govori o enem kraju (nem. *Sucaelo Unditanum*), vsi drugi izdajatelji postavljajo vmes vejico in govorijo o dveh krajih (*Sucaelo, Unditanum*); morda = *Siccaenum* (prim. CIL II, 1598). Istovetijo ga z arheološkim najdiščem Cerro de las Cabezas jugovzhodno od Kordove in približno 8 km južno od mesta Valdepeñas. – *Stari Tuki*: lat. *Tucci* z vzdevkom *Vetus* za ločevanje od istoimenskega mesta v § 12, zdaj nahajališče južno od mesta Aguilar de la Frontera v provinci Córdoba. – v *Bastetaniji*: gl. § 19. – *Kordubski sodni okraj*: gl. § 7. – *Osigi ... Latonium*: zdaj Mancha Real pri mestu Jaén. – *Iliturgi ... Forum Iulium*: tudi Iliturgis, zdaj hrib (Cerro) Maquiz pri mestu Mengibar v provinci Jaén (prim. Livij 23, 49; 24, 41; 26, 17). Rimljani so v drugi punski vojni mesto povsem uničili, prebivalstvo pa pobili; pozneje je postalo pomembno trgovsko središče z vzdevkom Julijski (oz. Julijev) Forum (*Forum Iulium*). – *Iporka*: tudi Ipra (prim. BTL: *Ipra*), zdaj Constantina, mesto in občina v provinci Sevilla. – *Isturgi ... Triumphale*: zdaj mesto Los Villares pri občini Andújar v provinci Jaén. – *Ucija*: zdaj Los Cansinos ob sotočju rek Jándula in Guadalquivir. – *14 milj.*: = 20,72 km. – *Obulkona ... Pontificense*: zdaj kraj Porcuna, vzhodno od Kordove. – *Ripa*: zdaj Castro del Río, kraj v provinci Córdoba. – *Epora*: zdaj kraj Montoro v provinci Córdoba. – <mesto> *Marcialov Sacili*: tudi Sacilis, zdaj Alcorrucén pri kraju El Carpio, vzhodno od Kordove. Vzdevek prebivalcev *Martiales* »Marciali« = »Marsovi častilci« (iz *Mars, Martis*) kaže, da je bil v naselbini močan kult boga Marsa ali katerega od lokalnih (iberskih) božanstev, ki so ga enačili z Marsom (npr. *Cariociecus*). – *Onuba*: zdaj Villanueva de Córdoba v provinci Córdoba ali Gibrleón pri kraju El Carpio v provinci Huelva. – *Korduba ... Patricia*: gl. § 7. Vzdevek *Colonia Patricia* je mestu podelil cesar Avgust l. 27 pr. Kr. – *Betis*: gl. § 7. – *Karbula*: zdaj Almodóvar del Río v provinci Córdoba. – *Detumona*: zdaj ali mestece Posadas ok. 30 km zahodno od Kordove ali Palma del Río 5 km od kraja Peñaflor v provinci Córdoba. – *Singilis*: zdaj Río Genil, glavni pritok Guadalquivira (sotočje pri Palmi del Río).

§ 11

hispanijskega sodnega okraja: sodni okraj v Hispaniji s središčem v mestu Hispalis, zdaj Sevilla. Status kolonije mu je podelil Cezar; od tod vzdevek *colonia Iulia Romula* oz. *Romulensis*. – *Celti*: tudi Kelti, zdaj Peñaflor v provinci Sevilla. – *Aksati*: zdaj Lora del Río v provinci Sevilla. – *Arva*: zdaj la Peña de la Sal-Castillejo, občina Alcolea del Río v provinci Sevilla. – *Kananija*: lat. *Canania* (BTL: *Canama* Kanama), zdaj La Mesa pri Alcolei del Río v provinci Sevilla. – *Neva*: tudi Nájva, zdaj Cantillana, severno od mesta Sevilja. – *Ilipa* ... *Ilia*: prizorišče odločilnega spopada med Publijem Kornelijem Scipionom in Hazdrubalom I. 206 pr. Kr. (gl. Livij 28, 12–16; Polibij 11, 20–24), zdaj Alcalá del Río, severno od mesta Sevilja. – *Italika*: zdaj Santiponce. – *Hispalis, kolonija* ... *Romulensis*: gl. zgoraj. – *Oset* ... *Iulia Constantia*: zdaj domnevno San Juan de Aznalfarache (Cerro de Chavoya, Triana) v provinci Sevilla. – *Lukurgentum* ... *Iulii Genius*: zdaj Morón de la Frontera v provinci Sevilla. – *Oripón*: zdaj Torre de los Herberos, zahodno od Dos Hermanasa. – *Kavra*: zdaj El Cerro de San Juan (Coria del Río). – *Siarum*: zdaj Sarro pri kraju La Torre del Águila, južno od mesta Utrera v provinci Sevilla. – *reka Menuba*: zdaj Río Guadamar, pritok Guadalquivira. – *Betis*: gl. § 7. – *Betisovega ustja*: Betis (zdaj Guadalquivir) se izliva v Gaditanski zaliv (zdaj Cádiški zaliv). – *Nabrisa* ... *Veneria*: zdaj domnevno okolica mesta Lebrija v provinci Sevilla. – *Conobaria*: lat. *Conobaria* (rkp. tudi *Colobona*, *Conobana*, *Colonia*; BTL: *Colobana*). Plinij se moti. *Conobaria* ni vzdevek naselbine Nabrisa, ampak samostojna naselbina, zdaj Trebujena (Cerro de las Vacas) blizu Lebrije v provinci Sevilla. – *Hasta* ... *Regia*: zdaj Cortijo el Rosario, Mesas de Asta, južno od Jerez de la Frontera v provinci Cádiz. – *Azidon* ... *Caesaria*: zdaj Medina Sidonia v provinci Cádiz.

§ 12

Singilis: zdaj Río Genil, glavni pritok Guadalquivira (sotočje pri Palmi del Río). – *kot je bilo omenjeno*: gl. § 10. – *Betis*: gl. § 7. – *koloniji Astigi* ... *Augusta Firma*: lat. *colonia Astigitana*, zdaj Écija v provinci Sevilla. Svoje polno ime, *colonia Iulia Firma Astigitana*, je dobila, ker je Julij Cezar (zato *Iulia*) mesto nagradil za njegovo neomajno podporo in trdno pomoč (zato *Firma* iz lat. *firmus* »trden«) v bitki pri Mundi 17. marca 45 pr. Kr. – *tega sodnega okraja*: tj. astigiškega. – *Tuki* ... *Augusta Gemella*: zdaj Martos, zahodno od Jaéna v provinci Jaén. – *Ituki* ... *Virtus Iulia*: lat. *Ituci* in *Itucci*, zdaj Torreparedones blizu mesta Baena v provinci Córdoba. – *Ukubi* ... *Claritas Iulia*: zdaj Espejo, južno od Kordove v provinci Córdoba. – *Ursona* ... *Genetiva Urbanorum*: lat. Urso, tudi *Ursao* (Ursaona), zdaj Osuna v provinci Sevilla. Svoj vzdevek je morda dobila zato, ker so pri njeni ustanovitvi sodelovali tudi

rimski državljani (*urbani*). – *Munda*: mesto v južni Hispaniji, zdaj Montilla blizu Kordove. Mesto je bilo prizorišče dveh pomembnih bitk: l. 214 je tu Gnej Kornelij Scipion premagal Kartažane, 17. marca 45 pr. Kr. pa je Cezar tu odločilno porazil Pompejeve privrženca na čelu s Pompejevima sinovoma, Gnejem in Sekstom. – *ujeli tudi Pompejevega sina*: Pompejevega sina Gneja so po bitki zajeli in usmrtili, drugega sina, Seksta, ki je skušal na Siciliji zanetiti nov upor proti Cezarju, pa je najprej premagal Mark Agripa, l. 35 pa ga je v Aziji usmrtil Mark Antonij. – *Stari Astigi*: zdaj morda Ėcija indigena. Vzdevek Stari (*Vetus*) je mesto dobilo zato, da so ga ločevali od istoimenske kolonije (gl. zgoraj). – *Ostipona*: zdaj domnevno Estepa na jugovzhodu province Sevilla. – *Kalet*: zdaj Cortijo de Moguerijo pri mestu El Coronil v provinci Sevilla. – *Kalikula*: tudi *Calecula* (Kalekula), zdaj Daragoleja pri kraju Pinos Puente v provinci Granada. – *Castra Gemina*: Točna lokacija mesta ni znana. – *Mala Ilipula*: lat. *Ilipula Minor*, zdaj Cortijos de Repla blizu Los Corrales, južno od Osune. – *Maruka Sakrana*: zdaj Cerro de la Zarzuela pri mestu Montilla v provinci Córdoba. Kritična izdaja (BTL) domneva, da gre za dve mesti, Maruko in Sakrano (*Marruca, Sacrana*). – *Obulkula*: zdaj Castillo de la Monclova pri mestu Fuentes de Andalucía v provinci Sevilla. – *Oningi*: zdaj morda Casariche, južno od kraja Puente Genil v provinci Sevilla. – *Sabora*: zdaj Cerro de Sabora pri mestu Cañete la Real v provinci Malaga. – *Ventipona*: zdaj García pri mestu Casariche, južno od mesta Estepa v provinci Sevilla. – *reke Menube*: gl. § 11. – *Olontigi*: zdaj Aznalcázar, mesto v provinci Sevilla v južni Španiji. – *Lelija*: zdaj Cerro de las Cabezas (Albaida del Aljarafe), 8 km južno od mesta Valdepeñas v provinci Ciudad Real. – *Lastigi*: zdaj Zahara de la Sierra, jugozahodno od mesta Olvera v provinci Cádiz.

§ 13

Betisa: gl. § 7. – *Anas*: gl. § 6. – *Beturija*: pokrajina v severozahodnem delu Betiške Hispanije. – *Keltike*: tj. Kelte oz. Galce, ki so se naselili na jugu Hispanije. – *Luzitanijo*: gl. § 5 in NH 4, 113 in nasl. – *hispališki sodni okraj*: gl. § 11. – *Turdule*: ibersko pleme, ki je živel v Betiški Hispaniji ob spodnjem toku reke Betis (zdaj Guadalquivir). – *Luzitanijo*: rimska provinca, ki je približno obsegala območje današnje Portugalske. – *Tarakonsko Hispanijo*: gl. § 18 in nasl. – *Kordubo*: gl. § 10. – *Keltiberov*: ljudstvo, ki je nastalo z mešanjem domorodnega iberskega prebivalstva in Keltov, ki so se priselili v Hispanijo. – *Betiki*: Betiška Hispanija ali Betika je obsegala območje na jugu Hispanije; na zahodu je mejila na Luzitanijo, na severovzhodu pa na Tarakonsko Hispanijo. Gl. tudi § 5.

§ 14

Serija ... Fama Iulia: zdaj Jerez de los Caballeros v provinci Badajoz. Prim. Ptolemaj 2, 4, 10. – *Nertobriga Concordia Iulia*: zdaj Fregenal de la Sierra v provinci Badajoz (prim. Ptolemaj 2, 4, 10). Mesto je l. 152 pr. Kr. osvojil Mark Klavdij Marcel (gl. Polibij 35, 2, 2). – *Segida Restituta Iulia*: zdaj Salvatierra de los Barros, jugozahodno od mesta Zafra v provinci Badajoz. – *Ugultunija ... Contributa Iulia*: Točna lokacija kraja ni znana. Strokovnjaki kot možnosti predlagajo kraja Villafranca de los Barros ali Medina de las Torres (Los Cercos de La Dehesa de Los Castillejos) v provinci Badajoz. – *Kuriga*: zdaj Covalca (Monesterio), južno od mesta Badajoz v provinci Badajoz. Prim. Ptolemaj 2, 4, 11: Κούργυι – *Lacimurga Constantia Iulia*: zdaj Navalvillar de Pella (Cerro de Cogolludo?), vzhodno od mesta Mérida, ali pa morda Puebla de Alcocer, oba v provinci Badajoz. Prim. Ptolemaj 2, 5, 7; CIL II, 5550. – *Siari ... Fortunales*: lat. *Siare(n)ses* (nekateri izdaje – npr. BTL in fr. – predlagajo *Steresisibus*), prebivalci mesta Siarum (gl. § 11), zdaj Sarro pri La Torre del Águila, južno od mesta Utrera v provinci Sevilla. – *Kalenzi Aeneanici*: prebivalci mesta Kalet (gl. § 12). – *Keltiki*: gl. § 13. – *Acinipon*: zdaj Ronda la Vieja v pokrajini Serranía de Ronda, ok. 20 km stran od mesta Ronda v provinci Málaga. Prim. Ptolemaj 2, 4, 11. – *Arunda*: zdaj Ronda v provinci Málaga. Prim. Ptolemaj 2, 4, 11. – *Aruki*: tudi Arunki (*Arunci*), zdaj Aroche (Cortijo de Fuente Seca) v provinci Huelva. Prim. Ptolemaj 2, 4, 11: Ἀρουκίι – *Turobriga*: mesto Keltikov med rekama Anas in Tag, znano po čaščenju boginje Atecine (Atajcine, Atajkine, lat. *Ataecina*), ki so jo enačili s Prozerpino, zdaj Ermita de S. Mamés, 3 km stran od mesta Aroche v provinci Huelva, ali pa morda ruševine pri Cabezi del Buey, zahodno od mesta Almadén v provinci Ciudad Real. – *Lastigi*: gl. § 12. – *Salpeza*: tudi Salpenza (lat. *Salpe(n)sa*), zdaj Facialcázar (El Coronil) pri mestu Utrera v provinci Sevilla. – *Sepona*: tudi Sajpona (lat. *Saepo*), zdaj Dehesa de la Fantasía pri mestu Cortes de la Frontera v provinci Málaga. – *Seripona*: zdaj morda Los Molares, jugovzhodno od mesta Utrera v provinci Sevilla. – *Beturije*: gl. § 13. – *smo povedali ... Turdulom*: gl. § 13. – *kordubski sodni okraj*: gl. § 10. – *Arza*: zdaj Azuaga v provinci Badajoz. – *Melarija*: zdaj Cerro de Masatrigo pri mestu Fuente Obejuna, severozahodno od Kordove. Prim. tudi CIL II, 2, 7, 181. – *Mirobriga*: zdaj Cerro del Cabezzo pri kraju Capilla v provinci Badajoz, vzhodno od mesta Mérida. Prim. Ptolemaj 2, 4, 10; CIL II, 2, 7, 193. – *Regina*: V temeljni kritični izdaji besedila (BTL) je *Regina* vzdevek Mirobrige. V novejših izdajah in literaturi je Regina mesto, ki ga umeščajo na območje pri kraju Los Paredones ob Casas de Reina v provinci Badajoz. Prim. Ptolemaj 2, 4, 10; CIL II, 2, 7, 222 in 976. – *Sozitingi*: lat. *Sositingi*, tudi Sozotingi (lat. *Sosotingi*), zdaj Alcaudete, južno od mesta Badajoz. Prim. Ptolemaj 2, 4, 10; CIL II, 2, 7, 193. – *Sizapona*: zdaj Almadén

oz. La Bienvenida pri mestu Almodóvar del Campo v provinci Ciudad Real. Mesto je bilo znano po rudnikih živega srebra. Prim. NH 33, 118 in 121.

§ 15

gadeški sodni okraj: O Gadesu gl. NH 4, 119 in nasl. – *Regina*: = *Turirecina* = *Turris Regina*, danes pri mestu Arcos de la Frontera v provinci Cádiz. Mesto ni istovetno z istoimenskim, v § 14 omenjenim mestom. – *z latinskimi pravicami*: gl. § 7. – *Laepia Regia*: zdaj Lepe ob Río de Piedras, nekdanje ustje reke Anas (Guadiana). Prim. Mela 3, 5; *Laepa*. – *Kariza ... Aurelia*: zdaj (Cortijo de) Carija pri mestu Bornos v provinci Cádiz. Prim. Ptolemaj 2, 4, 20. – *Urgija ... Castrum Iulium ... Caesariensis Salutariensis*: Kot kažeta vzdevka, je šlo očitno za dve politično precej privilegirani, verjetno vojaški skupnosti, nastali v obdobju državljanske vojne, vendar danes njunih lokacij ne moremo točno določiti. – *Bezarona*: Lokacija mesta ni znana. – *Belipona*: Lokacija mesta ni znana; morda je identično z Bezipono, omenjeno v nadaljevanju. – *Barbezula*: gl. § 8. – *Blacipona*: = *Lacipona* (lat. *Lacippo*), zdaj Alechipe pri mestu Casares v provinci Málaga. Prim. Mela 2, 94; Ptolemaj 2, 4, 9. – *Bezipona*: zdaj Barbate de Franco v provinci Cádiz. Gl. tudi § 7; Mela 2, 96; Ptolemaj 2, 4, 10. – *Kalet*: gl. § 12. – *Kapa*: zdaj morda Espera v provinci Cádiz. Nekateri izdajatelji namesto lat. *Cappa cum Oleastro* zapišejo *Cappacum Oleastro* »Kapak z Oleastrom«. – *Oleastrom*: lat. *Oleastrum* Oleaster = »Divja oljka« (iz lat. *oleastrum*), gaj blizu pristanišča Gades. Prim. § 120; Mela 3, 4; Ptolemaj 2, 4, 10. – *Iptuki*: zdaj Cabezo Hortales oz. Dehesa de Hortales, vzhodno od mesta Arcos de la Frontera v provinci Cádiz. – *Ibrona*: = *Brona* (*Brona*); lega kraja ni znana. – *Laskuta*: zdaj Mesa de Ortega, vzhodno od mesta Medina-Sidonia v provinci Cádiz. Gl. CIL I, 2, 614; II, 5041. – *Saguntija*: zdaj Baños de Gignonza, 12 km od mesta Paterna de Rivera v provinci Cádiz. – *Situdon*: lat. *Situdo*, izdaje (BTL) ponujajo tudi različico *Saudo* Savdon (ali Savdona). Lokacija mesta ni znana. – *Uzepona*: = *Sepona* (lat. *Saepo*). Gl. § 14.

§ 16

Mark Agripa: gl. PV, št. 6. – *475 milj.*: = 703 km. – *258 milj.*: = 381,84 km. – *Kartagine*: tj. do meja Nove Kartagine (*Carthago Nova*); gl. § 19. – *velike napake ... rezultati niti dveh <zemljemercev> ne ujemajo*: Plinij opozori na vse procese, ki povzročijo spremembo meja ali zemeljskega površja, tako na geostrateške oz. vojaškopolitične kot tudi na geomorfološke, ki so lahko posledica tako zunanjih kot notranjih dejavnikov. Vsi ti dejavniki so vzrok za različne meritve.

§ 17

Betike: gl. § 7. – *Kastulone*: gl. § 25. – *Gadesa*: gl. § 3 in NH 4, 119 in nasl.

– 250 milj: = 370 km. – *Murgi na morski obali*: gl. § 8. – 25 milj več: = 37 km več. – *Karteje*: gl. § 7. – *Anas*: gl. § 6. – 234 milj: = 346,32 km. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *Rimu dati na ogled zemljekrog*: tj. svet = zemljevid sveta. – *božanski Avgust? ... dokončal stebrišče ... Agripova sestra*: Zemljevid, ki ga je zasnoval in izdelal Mark Vipsanij Agripa, je po njegovi smrti dal cesar Avgust vkle-sati v marmor in razstaviti v Vipsanijevem stebrišču (*porticus Vipsania*) na Marsovem polju, ki ga je začela graditi Mesalova sestra Pola, dokončal pa ga je Avgust. – <geografskih> *zapiskih Marka Agripe*: gl. PV, št. 6.

§ 18

Tostranske Hispanije: lat. *Hispania citerior*, rimska provinca, ki je obsegala vzhodni del Hispanije. Pod Avgustom je postala cesarska provinca; ker je bil sedež upravitelja v mestu Tarakona (zdaj Tarragona v Kataloniji), so začeli provinco imenovani Tarakonska Hispanija (*Hispania Tarraconensis*). – *Pompej Veliki ... v Pirenejih*: Gnej Pompej Veliki je po zmagi nad Sertorijem in Perperno (l. 72 pr. Kr.) l. 71 na pobočju Pirenejev postavil tropaj; ta je stal na današnjem 290 m visokem prelazu Col Perthus (Col du Perthus, Coll del Pertús) na meji med Španijo in Francijo. Prim. NH 7, 96: *excitatis in Pyrenaeo tropaeis*; 37, 15: *non ergo illa tua similior est imago, quam Pyrenaei iugis inposuisti?*; Salustij, *Zgodovina* 3, 89: <Pompeius> *de victis Hispanis tropaea in Pyrenaei iugis constituit*. Prim. tudi Kasij Dion 41, 24, 3. – *na svojih tropájih*: lat. *tropaeum*, gr. τροπαιον, znamenje zmage, narejeno iz lesa, pa tudi iz dražjih materialov, ki so ga Grki in Rimljani postavili bogovom v čast na kraju zmage nad sovražnikom. – *na sedem sodnih okrajev*: gl. § 7 in § 19–28. – *kartaginskega*: *conventus Carthaginiensis*; gl. § 19. – *tarakonskega*: *conventus Tarraconensis*; gl. § 21. – *cezaravgustanskega*: *conventus Caesaraugustanus*; gl. § 24. – *klunijskega*: *conventus Cluniensis*; gl. § 27. – *asturskega*: *conventus Asturum*; gl. § 28. – *lukuškega*: *conventus Lucensis*; gl. § 28. – *brakarskega*: *conventus Bracarum*; gl. § 28. – 293 skupnosti: lat. *civitates*. Skupnost (lat. *civitas*) lahko pri Pliniju pomeni tako »mestna skupnost« kot »plemenska skupnost«. – *s starimi latinskimi pravicami*: gl. § 7.

§ 19

Bastuli: drugo ime za ibersko pleme Bastitani ali pa morda za rodovno vejo tega plemena (gl. § 25; prim. Mela 3, 3; Ptolemaj 2, 6, 13), ki je najbrž dobilo ime po mestu Basti (zdaj Baza). Naseljevalo je območja današnjih mest Almería, Granada, Albacete in del province Jaén. – *Mentesani*: gl. § 25. – *Oretani*: ibersko ali keltsko pleme, ki je naseljevalo vzhodni del hribovitih predelov verige Sierra Morena in območja pod njo. – *Tagu*: zdaj Tajo, najdaljša špan-ska reka. – *Karpetani*: ibersko ali keltsko pleme, ki je živelo na osrednjem

hribovitem območju Iberskega polotoka (Kastilsko gorovje, njegova pobočja in območja ob njem). – *Vakceji*: tudi Vakajci (lat. *Vaccaei*), keltsko in pozneje iberizirano pleme, ki je živelo na porečju reke Durij (zdaj Duero) na ozemlju današnje Stare Kastilije. – *Vetoni*: keltsko pleme, ki je živelo na območju med rekama Durij (Duero) in Tag (Tajo), zdaj pokrajina Estremadura. – *keltiberijski Arevaki*: lat. *Celtiberi Arevaci*, tudi Keltiberi Arevaki, keltibersko pleme, ki je živelo na območju današnje Stare Kastilije; njihovo glavno mesto je bila Numancija. – *Urki*: zdaj Almería, od Avgustovih reform provinc naprej mejno mesto med obema hispanskima provincama. Prim. Mela 2, 94; Ptolemaj 2, 6, 13; CIL II, 3750; II, 6158. – *Barija*: tudi Bareja, obalno mesto na meji z Betiko, zdaj Villaricos pri mestu Vera v provinci Almería. Prim. Ptolemaj 2, 4, 8; CIL II, 5947. – *Betiki*: gl. § 5. – *Bastetanija*: območje na jugovzhodnem delu Iberskega polotoka, ki so ga naseljevali Bastetani, zdaj province Granada, Almería, Málaga, del provinc Jaén, Albacete in Murcia. – *Deitanija*: območje, ki ga je naseljevalo pleme Deitani, zdaj območje med mestoma Alicante in Murcia. – *Kontestanija*: pokrajina, ki jo je poseljevalo pleme Kontestani, zdaj območje med Cartageno in porečjem reke Júcar (provinci Murcia in Valencia). Prim. Ptolemaj 2, 6, 14; 2, 6, 61. – *Nova Kartagina*: kartažansko mesto v Hispaniji (zdaj Cartagena), ki ga je ok. l. 225 pr. Kr. (domnevno 221) na kraju nekdanje ibernske naselbine Mastije ustanovil Hazdrubal in ga enako kot rodno Kartagino poimenoval »Novo mesto« (Quart Hadasht). Postalo je najpomembnejše kartažansko mesto v Hispaniji in izhodišče za kartažanska osvajanja na Iberskem polotoku. Mesto je l. 209 osvojil Publij Kornelij Scipion in ga poimenoval *Carthago Nova* »Novo 'Novo mesto'«; v času cesarja Avgusta je postalo kolonija (*colonia Iulia Victrix Nova Carthago*). Prim. tudi Mela 2, 94. – *Saturnov rt*: zdaj Cabo de Palos pri mestu La Manga del Mar Menor (obala Costa Cálida) med mestoma Cartagena in San Pedro del Pinatar v provinci Murcia. – *Cezareje, mesta v Mavretaniji*: zdaj Cherchell v Alžiriji, naslednica punskega pristaniškega mesta Jol, ki ga je kralj Juba II. (gl. PV, št. 268) izbral za prestolnico in ga preimenoval v Cezarejo. Po umoru Jubovega sina kralja Ptolemaja je postala glavno mesto province Mavretanije *Caesariensis*, v času cesarja Klavdija pa kolonija. Gl. NH 5, 20. – 197 milj: = 292 km. – *Tader*: gl. § 9. – *kolonija Ilici*: tudi Ilici, staro ibernsko mesto, zdaj Alcudia de Elche, jugozahodno od mesta Alicante v provinci Alicante. Prim. tudi Mela 2, 93; Ptolemaj 2, 6, 61: Ἰλικάς – *Ilicitanski zaliv*: zdaj Albufera de Valencia (La Albufera), laguna ob vzhodni obali Španije. – *Ikozitani*: prebivalci mesta Ikozij, feničanske ali punske naselbine v poznejši Mavretaniji *Caesariensis* (zdaj Alžir). Gl. NH 5, 20.

§ 20

Lucentum: zdaj Alicante v provinci Alicante. Mela mesto imenuje Lucencija (2, 93: *Lucentia*). – *Dianij*: zdaj Denia v provinci Alicante med mestoma Alicante in Valencia. Prim. Ptolemaj 2, 6, 15. – *Sukron*: zdaj Júcar; prim. Mela 2, 92; Ptolemaj 2, 6, 14. Strabon (3, 4, 6; 3, 5, 1) omenja tudi mesto z istim imenom. – *Kontestanije*: obalna pokrajina na jugozahodu Hispanije, vzhodno od Bastetanije do reke Júcar (gl. § 19). – *Edetanija*: območje med rekama Sukron (zdaj Júcar) in Hiber (zdaj Ebro). – *prijetna laguna*: zdaj Albufera de Valencia (La Albufera); gl. § 19. – *Keltiberov*: gl. § 13. – *Valencija*: zdaj Valencia v provinci Valencia, rimska kolonija, ki jo je l. 138 pr. Kr. Decim Junij Brut Kalaik ustanovil za rimske veterane, ki so sodelovali v vojni proti Viriatu. Pompej je mesto zaradi sodelovanja s Sertorijem povsem uničil, vendar so ga nato znova zgradili. – *tri milje*: = 4,44 km. – *reka Turij*: tudi Turija (*Turia*), zdaj Río Turia. Od svojega izvira do mesta Teruel (v Aragoniji, provinca Teruel) se reka imenuje Guadalaviar. – *Sagunt ... po svoji lojalnosti*: tudi Saguntum, keltibersko mesto, pomembno trgovsko središče, posebej znano po gojenju fig in lončarstvu (gl. *NH* 15, 72; 35, 160), zdaj Sagunto v provinci Valencia, približno 30 km severno od Valencije. Hanibalovo obleganje tega Rimljanom zvestega mesta l. 219 pr. Kr. je bilo neposredni povod za začetek druge punske vojne. – *reka Uduba*: zdaj Mijares, reka v vzhodni Hispaniji.

§ 21

pokrajina Ilgeraonov: ibersko pleme, ki je živelo ob spodnjem toku reke Hiber (zdaj Ebro). – *reka Hiber*: zdaj Ebro. – *Kantabrov*: ibersko pleme, ki je živelo v povirju reke Hiber (zdaj Ebro). – *mesta Juliobriga*: gl. § 27. – *450 milj*: = 666 km. – *mesta Vareje*: zdaj Varea, kraj v občini Logroño v severni Španiji v provinci La Rioja. – *260 milj*: ok. 385 km. – *Hiberija*: latinska različica grškega imena za Apeninski polotok. Grški geografi in pisci so današnji Apeninski/Iberski polotok imenovali Iberija (gr. Ἰβηρία, lat. *Hiberia*). Ime pomeni »dežela Iberov«; dobila ga je po svojih staroselskih prebivalcih Iberih (gr. Ἰβηρες, lat. *Hiberes*, *Hiberi*), ti pa po reki Hiber (zdaj Ebro). – *pokrajina Cesetanija*: območje ob spodnjem toku reke Hiber (zdaj Ebro), ki ga je naseljevalo ibersko pleme Cesetani. Prim. Ptolemaj 2, 6, 17. – *reka Subi*: zdaj domnevno Riudecanyes (Riudecañas). – *kolonija Tarakona ... ustanovili Scipioni*: mesto na vzhodni obali Iberskega polotoka, glavno mesto province Tarakonska Hispanija, zdaj Tarragona v provinci Tarragona. Tu nastala rimska kolonija se je imenovala *Colonia Iulia Urbs Triumphalis Tarraco*; kot navaja Plinij, so začetki rimske naselbine tesno povezani z družino Scipionov. – *Kartagino ... Punci*: tj. Novo Kartagino (*Carthago Nova*); gl. § 19. – *Ilergetov*: ibersko pleme, ki je živelo na širšem območju svojega glavnega mesta Ilerda, zdaj Lérida (gl. § 24) v provinci

Huesca. – *Subur*: zdaj kraj Subirats v občini Villafranca del Panadés/Vilafranca del Penedès v provinci Barcelona. – *reka Rubrikatum*: zdaj Llobregat v Kataloniji, ki se izliva v morje južno od Barcelone (Barcinona). Prim. Mela 2, 90; Ptolemaj 2, 6, 18. – *Leetani*: tudi Lajetani, lat. *Laeetani* (v izdajah in rokopisih najdemo še različice *Laeitani*, *Leetani*, *Lacetani*, *Lasetani*), ibersko pleme, ki je živelo ob hispanski obali med današnjima mestoma Barcelona in Blanes, znano po vinogradništvu (gl. NH 14, 71). Prim. tudi Strabon 3, 4, 8; Ptolemaj 2, 6, 18; 2, 6, 72. – *Indigeti*: ibersko pleme, ki je živelo na skrajnem severovzhodu Iberskega polotoka ob vznožju Pirenejev.

§ 22

Pirenejev: gl. § 8; NH 4, 110. – *Avzetani*: prebivalci Avze, zdaj Vich/Vic v pokrajini Comarca v provinci Barcelona. – *Fitani*: sicer neznano ibersko pleme, ki je živelo na območju južno od Pirenejev. – *Jacetani*: tudi Jaketani, prebivalci Jake, zdaj mesto Jaca v severovzhodni Španiji v provinci Huesca blizu meje s Francijo. – *Ceretani*: tudi Keretani, gl. § 23. – *Vaskoni*: skupina predindoevropskih plemen, ki je poseljevala območje med zgornjim tokom reke Hiber (zdaj Ebro) in Biskajskim zalivom (provinca Navarra in pokrajina Aragonija), predniki Baskov; njihovo glavno mesto je bila Pompelona (zdaj Pamplona). – *kolonija Barcinona ... Faventia*: zdaj Barcelona. – *Betulona*: zdaj Badalona v vzhodni Kataloniji blizu Barcelone. – *Ilurona*: zdaj Mataró v regiji Maresme v provinci Barcelona. – *reka Arnum*: tudi Arn(us), zdaj Tordera v Kataloniji. – *Blande*: zdaj Blanes v provinci Gerona. – *reka Alba*: zdaj Ter, reka v Kataloniji. – *Emporije*: trgovsko mesto na skrajnem vzhodnem delu Pirenejev, zdaj Ampurias/Empúries pri mestu San Martín de Ampurias v provinci Gerona (Katalonija). – *Grki ... potomci Fokajcev*: Emporije je zid delil na dva dela; v enem je živelo staroselsko ibersko prebivalstvo, v drugem pa grški kolonisti iz Fokaje (starogrško mesto v severni Joniji) in njihovi potomci. – *reka Ticer*: tudi Ticis, zdaj Río Muga, reka v Kataloniji. – *Pirenejska Venera*: Svetišče Pirenejske Venere oz. Afrodite je bilo na rtu, danes imenovanem Cabo Béar, blizu mesta Port-Vendres, kjer je bila meja med Hispanijo in Galijo. Prim. Strabon 4, 1, 3; Mela 2, 5; Ptolemaj 2, 10, 1–2. – 40 milj: = 59,2 km.

§ 23

Tarakoni: gl. § 21. – *Dertozeni*: prebivalci mesta Dertoza, prvotno imenovanega Hibera (Livij 23, 28, 10) ob ustju reke Hiber (zdaj Ebro), zdaj Tortosa v provinci Tarragona. – *Biskargitani*: prebivalci ilergavonskega mesta Biskargis, zdaj morda Berrús blizu kraja Ribarroja de Ebro v provinci Tarragona. Gl. tudi Ptolemaj 2, 6, 68. – *Avzetani*: gl. § 22. – *Ceretani ... Iuliani in Augustani*: ibersko pleme, ki je živelo na območju današnje pokrajine Cerdaña v vzhodnih

Pirenejih, razdeljene med Francijo in Španijo. Vzdevek *Iuliani* so dobili po Juliju Cezarju, *Augustani* pa po Avgustu. – *Edetani*: ibersko pleme, ki je živel v pokrajini Edetaniji (gl. § 20). – *Gerundenzi*: prebivalci mesta Gerunda, zdaj Gerona/Girona v istoimenski provinci (Katalonija). – *Jesonienzi*: prebivalci mesta Jesona (Iesona), zdaj Guissona, mesto v pokrajini Segarra v katalonski provinci Lérida. – *Teari ... Iulienses*: prebivalci mesta Tear, ki ga Ptolemaj imenuje Tiarjulija (2, 6, 63: Τιαρριουλία); njegova lokacija ni znana. – *Akvikaldenzi*: prebivalci naselbine/mesta *Aquae Calidae* v pokrajini Vallés Oriental v provinci Barcelona. – *Ezonenzi*: prebivalci mesta Ezona/Ajzona, zdaj Isona (y Conca Dellá) v pokrajini Pallars Jussá v provinci Lérida. – *Betulonenzi*: prebivalci mesta Betulona (gl. § 22), zdaj Badalona v provinci Barcelona. V izdajah (npr. fr.) najdemo tudi besedilno različico *Baeculonenses* »Bekulonenzi«. Prim. Ptolemaj 2, 6, 69: Βακουλός.

§ 24

Cezaravgusta: zdaj Zaragoza v provinci Zaragoza; status kolonije ji je podelil Avgust. Prim. Mela 2, 88. – *Hiber*: gl. § 20. – *Salduvija*: staro ibersko ime mesta Cezaravgusta. – *Edetaniji*: gl. § 20. – *Bilbilitane*: prebivalci mesta Bilbilis (*Bilbilis*), zdaj Cerro de Bámbole, ok. 60 km jugozahodno od Zaragoze pri mestu Calatayud v provinci Zaragoza, rojstno mesto pesnika Marciala. – *Celzenze*: prebivalci mesta Celza (*Celsa*), imenovanega *Colonia Victrix Iulia Celsa*, zdaj Gelsa pri Velilla de Ebro v provinci Zaragoza, ok. 45 km stran od Zaragoze. – *Kalaguritane ... Nasici*: prebivalci mesta Kalaguris (*Calagurris*, pozneje *Calagurris Nasica Iulia*), zdaj Calahorra v provinci La Rioja; z vzdevkom *Nasici* (po Publiju Korneliju Scipionu Naziki) so jih ločevali od prebivalcev istoimenskega mesta (gl. *Fibularenses* v nadaljevanju). – *Ilerdenze ... Surdaonov*: prebivalci mesta Ilerda, glavnega mesta Surdaonov, ki so bili del plemena Ilergeti, zdaj Lérida v provinci Lérida (Katalonija). – *reka Sikoris*: levi pritok reke Hiber v Tarakonski Hispaniji, zdaj Segre. – *Oskenze*: mesto Ilergetov na južnem pobočju Pirenejev, zdaj Huesca v provinci Huesca. – *Svesetaniji*: dežela Svesetanov, ki so živeli na območju med reko Hiber (zdaj Ebro) in Pireneji, med Sedetani na jugu, Lacetani na vzhodu in Vaskoni na zahodu. – *Turiasonenze*: prebivalci keltsko-iberskega mesta Turiasone (*Turiasso*) med rekama Hiber in Munacija, železarsko središče (gl. *NH* 34, 144), zdaj Tarazona v provinci Zaragoza. – *Kaskantenze*: prebivalci mesta Kaskantum (*Cascantum*) na ozemlju Vaskonov, zdaj Cascante v provinci Navarra. – *Ergavicenze*: prebivalci keltiberskega (ali morda vaskonskega) mesta Ergavika (tudi Erkavika; *Ergavica*, *Ercavica*). Njegova točna lokacija ni znana; morda Cabeza del Griego zahodno od mesta Cuenca ali Castro de Santaver pri kraju Cañaveruelas v provinci Cuenca. – *Grakuritane*: prebivalci mesta Grakuris (*Grac(c)uris*) ob

zgornjem toku reke Ebro, ki ga je l. 179 pr. Kr. ustanovil Tiberij Sempronij Grakh, zdaj morda Alfaro v provinci La Rioja ali Corella v provinci Navarra. – *Leonizenze*: prebivalci mesta Leonika (*Leonica*), zdaj morda Daroca v dolini reke (río) Jiloca v provinci Zaragoza. – *Ozikerdenze*: prebivalci mesta Ozikerda (*Osicerda*), katerega lokacija ni znana, zdaj morda La Puebla de Híjar v provinci Teruel. – *Taracenze*: prebivalci mesta Tarakona (ni istovetno s Tarakono v § 21); Ptolemaj ga imenuje Taraga (2, 6, 66: Τάρραγα). Njegova točna lokacija ni znana, morda med mestoma Segia (zdaj Ejea de los Caballeros) in Cara v provinci Zaragoza. – *Arkobrigenze*: prebivalci mesta Arkobriga (*Arcobriga*), zdaj Cerro Villar v občini Monreal de Ariza v provinci Zaragoza, po drugi domnevi Arcos de Jalón v provinci Soria. – *Andelonenze*: prebivalci mesta Andelona (*Andelo*; tudi Andelos; gl. Ptolemaj 2, 6, 57: Ἀνδελος, zdaj Murúzabal de Andión ob reki Arga med krajema Santacara in Puente de la Reina v provinci Navarra. – *Aracelitane*: prebivalci mesta Aracelij (*Aracelum*) ali Aracilum (*Aracillum*), zdaj domnevno Huarte-Araquil v dolini reke Araquil v provinci Navarra, 26 km zahodno od Pamplone. – *Burzaonenze*: prebivalci mesta Bursau ali Bursiona (*Bursau*, *Bursao*), zdaj mesto Borja v provinci Zaragoza. – *Kalaguritane* z vzdevkom *Fibularenses*: prebivalci vaskonskega mesta Kalaguris Fibularija (*Calagurris Fibularia*), zdaj kraj Loarre v provinci Huesca. – *Komplutenze*: prebivalci keltiberskega mesta Komplutum (*Complutum*), zdaj Alcalá de Henares v provinci Madrid. – *Karenze*: prebivalci mesta Kara (*Cara*) ali Karija (*Caria*) ali Karta (*Carta*), zdaj mesto Santacara v provinci Navarra. – *Cingenze*: prebivalci mesta Cinga (*Cinga*), zdaj Alcolea de Cinca v provinci Huesca. – *Kurnonienze*: prebivalci mesta Kurnonij (*Curnonium*), ki je domnevno ležalo med Pompelono in Jako; njegova točna lokacija ni znana. – *Damanitane*: prebivalci Damanije (*Damania*), mesta Sedetanov ali Edetanov, zdaj ali Mediana de Aragón v provinci Zaragoza ali Domeño v provinci Valencia. – *Gralienze*: prebivalci mesta Gralija (*Grallia* (?)) ali Gralij (*Grallium* (?)); lokacija mesta ni znana. – *Ilurzenze*: prebivalci mesta Ilurza (*Ilursa* (?)); lokacija mesta ni znana. – *Iluberitane*: prebivalci mesta Iluberi (*Iluberi*) na sicer neznani lokaciji. Imenovali so se podobno kot prebivalci mesta Iliberi(s) v Betiki (gl. § 10) in v Narbonski Galiji (gl. § 32). – *Jacetane*: prebivalci mesta Jaka; gl. § 22. – *Libienze*: prebivalci mesta Libija (*Libia*), zdaj ali Leiva pri kraju Pancorbo v provinci de Burgos ali (verjetneje) Colina de las Sernas pri kraju Herramélluri v provinci La Rioja. – *Pompelonenze*: prebivalci mesta Pompe-lona (*Pompaelo*) na ozemlju Vaskonov, ki ga je pozimi l. 75/74 pr. Kr. v času vojne s Sertorijem ustanovil Gnej Pompej Veliki, zdaj Pamplona v provinci Navarra; prvotno se je imenovalo Pompejopolis. – *Segienze*: prebivalci mesta Segija (*Segia*), zdaj Ejea de los Caballeros v provinci Zaragoza.

§ 25

Kartagino: tj. Novo Kartagino (gl. § 19). – *kolonije Akci Gemelenzi*: prebivalci mesta Akci na ozemlju Bastetanov (*Acci(s), colonia Accitana*), zdaj Guadix v provinci Granada, ki ga je ustanovil ali Cezar l. 45 ali pozneje Avgust, vojaška kolonija, na kar kaže že njeno ime: *colonia Iulia Gemella* ali *Gemellensis* (iz *gemellus* »dvojen«, »dvojček«), kar nakazuje, da so bili tu naseljeni veterani dveh legij (od tod vzdevek prebivalcev). – *kolonije Libisoza ... Forum Augustum*: kolonija, ki jo je na ozemlju Oretanov ustanovil Avgust (*colonia Libisosana, Libisosa*), zdaj Lezuza v provinci Albacete. – *kolonije Salarija*: lat. *Salaria* ali *colonia Salariensis*, zdaj Úbeda ali Úbeda la Vieja v provinci Jaén. – *Kastulonenzi ... Caesarini Iuvenales*: prebivalci rudarskega in poljedelskega iberskega mesta ali naselbine Kastulona (*Castulo*), od Cezarja municipija, zdaj Cazlona v provinci Jaén, ok. 7 km južno od mesta Linares. – *Setabitani ... Augustani*: prebivalci mesta Setabis (*Saetabis*), glavnega mesta Kontestanov, znanega po tekstilni industriji (lan; gl. NH 19, 9), municipija od Avgusta ali od cesarjev flavijske dinastije, zdaj Játiva (*Xátiva*) v provinci Valencia. – *Valerijci*: prebivalci mesta Valerija (*Valeria*), od Avgusta municipija, zdaj Valera de Arriba ali Valeria (Hoz del Río Gritos, Las Valeras) v provinci Cuenca. – *Alabenzi*: prebivalci mesta Alaba; njegova lokacija ni znana (morda Argamasilla de Alba v provinci Ciudad Real). – *Bastitani*: prebivalci iberskega mesta Basti (*Basti*), ki je bilo ustanovljeno v 8. ali 7. stol. pr. Kr., po rimski osvojitvi romanizirano, zdaj ostanki na Cerro Cepero, ok. 3 km od mesta Baza v provinci Granada. – *Konsaburenzi*: prebivalci keltiberskega mesta Konsabura (*Consabura*), zdaj v bližini mesta Consuegra v provinci Toledo. – *Dianenzi*: prebivalci mesta Dianij (gl. § 20). – *Egelastani*: prebivalci iberske naselbine Egelasta, znane po pridobivanju zdravilne soli (gl. NH 31, 80). Enačijo ga: a) največkrat z mestom Iniesta v provinci Cuenca; b) z mestom Yecla v provinci Murcia; c) s solinami Membaca, severovzhodno od antične Kastulone (Linares v provinci Jaén) v hribovju Sierra Morena; č) s krajem Giribaile pri mestu Bonete. – *Ilorkitani*: prebivalci iberskega mesta Ilorki (*Ilorci*) ob zgornjem toku reke Betis (zdaj Guadalquivir) z grobnico enega od dveh Scipionov, ki sta padla l. 211 pr. Kr. v drugi punski vojni, zdaj morda (a nepotrjeno) Lorca v provinci Murcia ali Orcera v provinci Jaén. – *Laminitani*: prebivalci mesta Laminij (*Laminium*); gl. § 6. – *Mentezani ... Oretani*: prebivalci mesta Mentesa (*Mentesa*), ki so ga naseljevali pripadniki plemena Oretani (gl. § 19); ležalo je blizu današnjega mesta Villanueva de la Fuente v provinci Ciudad Real. – *Mentezani ... Bastuli*: prebivalci mesta Mentesa (*Mentesa*), ki so ga naseljevali pripadniki plemena Bastuli (gl. § 19), zdaj La Guardia de Jaén v provinci Jaén. – *Oretani ... Germani*: prebivalci mesta Oretum (*Oretum*), glavnega središča Oretanov (gl. § 19), zdaj Yacimiento arqueológico de Oreto y Zuqueca, Nuestra Señora de

Zúqueca (Santa Maria de Oreto), ok. 3 km severovzhodno od mesta Granátula (Granátula de Calatrava), ki leži 33 km zahodno od mesta Valdepeñas v provinci Ciudad Real. Vzdevek Germani morda nakazuje na mešano ibersko, keltsko in germansko prebivalstvo; Germani so na to območje morda prišli v 6. stol. pr. Kr. skupaj s Kelti. – *Segobrigenzi*: prebivalci mesta Segobriga (*Segobriga*), zdaj arheološki park na hribu Cabeza de Griego, južno od mesta Saelices v provinci Cuenca. – *Keltiberije*: gl. § 13. – *Toletani*: prebivalci mesta Toletum (*Toletum*), glavnega mesta plemena Karpetanov ob reki Tag (zdaj Tajo), od l. 192 pr. Kr. pod rimsko oblastjo, eno najpomembnejših trgovskih in upravnih središč v Hispaniji, zdaj Toledo v provinci Toledo. – *Tag*: gl. § 19. – *Karpetaniji*: območje, ki ga je naseljevalo pleme Karpetani (gl. § 19). – *Vivatienzi*: prebivalci mesta Vivatija (*Vivatia*), flavijskega municipija, zdaj Baeza v provinci Jaén. – *Vergilienzi*: prebivalci mesta Vergilija (*Vergilia*), flavijskega municipija, zdaj ali Albuniel de Cambil ali morda Huelma, oba v provinci Jaén.

§ 26

klunijski sodni okraj: gl. § 27. – *Varduli*: gl. NH 4, 110. – *Alabenze*: prebivalci mesta Alaba (*Alaba*), zdaj morda Argamasilla de Alba v provinci Ciudad Real ali morda Alagón. – *Turmogidi*: tudi Turmodigi, kantabrijsko ibersko ali keltsko pleme, ki je živelo v severni Hispaniji na območju današnje province Burgos. – *Segizamonenze*: prebivalci naselbine Segizamon(a) (*Segisamo*), postaje na poti iz Tarakone v Asturiko v bližini današnjega mesta Sasamón v provinci Burgos. – *Segizamajulienze*: prebivalci naselbine Segizama Julija (*Segisama Iulia* »Julijska Segizama«), kjer je imel Avgust v času vojne s Kantabri svoj glavni štab. Ležalo je med mestoma Sasamón in Amaya v provinci Burgos (morda Villadiego). – *Karieti in Veniezi*: kantabrijski plemeni, ki sta živeli ob severni obali Hispanije in na območju današnje province Álava. – *Velienzi*: prebivalci mesta Veleja (*Veleia*), pomembne postaje na poti med Asturiko in Burdigalo, zdaj Iruña de Oca/Iruña Oka v provinci Álava v Baskiji, 10 km zahodno od glavnega mesta province Vitoria-Gasteiz. – *Keltiberov*: § 13. – *Pelendoni*: gl. NH 4, 112. – *Numantini*: prebivalci keltiberskega mesta Numancije (*Numantia*) v severnem delu osrednje Hispanije, središča upora proti Rimljanom, ki ga je l. 133 pr. Kr. po dolgem obleganju uničil Publij Kornelij Scipion Mlajši, zdaj Cerro de la Muela v občini Garray v provinci Soria, 7 km severno od mesta Soria. – *Vakcejcev*: gl. § 19. – *Interkatienzi*: prebivalci naselbine Interkatija (*Intercatia*), zdaj morda Aguilar de Campos v provinci Valladolid, 32 km severozahodno od mesta Valladolid, ali pa Villanueva del Campo v provinci Zamora. – *Palantini*: prebivalci naselbine Palancija/Palantija (*Palantia*), glavnega središča plemena Vakceji, zdaj Palencia v provinci Palencia. – *Lakobrigenzi*: prebivalci naselbine Lakobriga (*Lacobriga*) v severni

Hispaniji, severno od Palancije, zdaj Iglesia de Nuestra Señora de Belén pri Carrión de los Condes v provinci Palencia. – *Kavkenzi*: prebivalci keltiberskega mesta Kavka (*Cauca*), ki ga je v času spopada z Numancijo porušil Scipion, zdaj Coca v provinci Segovia.

§ 27

kantabrijskimi ljudstvi: gl. § 21. – *Juliobrigo*: »Julijev grad«, naselbina, ki jo je najbrž ustanovil Avgust v času vojne s Kantabri, zdaj ruševine pri vasi Retortillo, 3 km južno od mesta Reinosa v provinci Cantabria. Gl. tudi NH 4, 111. – *Avtrigonov*: kantabrijsko pleme, ki je živelo ob zgornjem toku reke Ebro. – *Tritij*: naselbina plemena Avtrigoni, zdaj Alto de Rodilla oz. Monasterio de Rodilla v provinci Burgos. – *Virovesko*: naselbina Avtrigonov, zdaj Briviesca (Cerro de San Juan) v provinci Burgos. – *Arevakom*: gl. § 19. – *Areva*: zdaj Araviana. – *Segoncija*: tudi Segontija, mesto keltiberskih Arevakov, ki ga je l. 195 oblegal Katon, pomembno vlogo pa je imelo tudi v vojni s Sertorijem, zdaj Sigüenza v provinci Guadalajara. – *Uksama*: lat. *Uxama Argaela*, mesto keltiberskih Arevakov, zdaj ostanki na hribu Cerro de Castro pri mestu El Burgo de Osma-Ciudad de Osma v provinci Soria. – *v drugih krajih*: prim. istoimensko mesto Vardulov (gl. § 29) Segoncija Paramika (*Segontia Paramica*) in istoimensko mesto Avtrigonov Uksama Barka (*Uxama (Ouxama) Barca*), zdaj Osma de Valdegobia v provinci Álava. – *Segovija*: mesto keltiberskih Arevakov, zdaj Segovia v provinci Segovia. – *Nova Avgusta*: rimski municipij v Tarakonski Hispaniji, ki ga je l. 13 pr. Kr. ustanovil Avgust, latinske pravice pa je dobil v času Flavijcev. Mesto enačijo z mestom Avgustobriga, zdaj Muro de Ágreda pri kraju Ólvega v provinci Soria. – *Termes*: mesto na ozemlju keltiberskih Arevakov, skupaj z Numancijo središče upora proti Rimljanom, municipij, zdaj Tiermes pri Montejo de Tiermes v provinci Soria. – *Klunija*: mesto keltiberskih Arevakov, l. 56 pod oblastjo Vakcejev, nato Rima, na novo ustanovljeno pod Tiberijem, po kantabrijskih vojnah prvo, ki mu je bil podeljen status municipija, v času Galbe ali Hadrijana pa status kolonije (*colonia Sulpicia*), zdaj ruševine Peñalba de Castro pri Coruñi del Conde v provinci Burgos. – *Keltiberije*: gl. § 13. – *Varduli*: gl. § 26. – *Kantabri*: gl. § 21.

§ 28

Asturov ... Avgustane in Transmontane: ibernsko ljudstvo, ki je, razdeljeno na plemenske skupnosti, živelo na atlantski obali severne Hispanije na območju današnjih španskih provinc Asturija, Leon, Valladolid in severna Zamora ter vzhodnega dela portugalske province Trás-os-Montes e Alto Duro; dokončno jih je podjarmil Avgust. Avgustani so dobili vzdevek po njem, Transmontani (»živeči onstran gora«) pa so poimenovali tiste Asture, ki so živeli na južnih

in severnih pobočjih Asturijskega in Kantabrijskega gorovja (Cordillera Cantabrica). – *Asturiko*: glavno mesto Asturov, pozneje rimsko mesto, ki ga je na kraju, kjer je bila prej ibero-keltska naselbina (območje je bilo naseljeno že od pradavnine), po koncu vojn s Kantabri l. 14 pr. Kr. ustanovil cesar Avgust (zato je po njem dobila ime *Asturica Augusta*) in tu namestil vojake 6. in 10. legije (*legio VI Victrix* in *legio X Gemina*), zdaj Astorga v provinci León. Mesto je postalo upravno središče asturiškega sodnega okraja, skrbelo pa je tudi za nadzor nad rudniki zlata na tem območju; zanj je bil odgovoren nadzornik rudnikov (*procurator metallorum*). – *Giguri*: ibersko (astursko) pleme, ki je živelo na območju Valdeorras ob zgornjem toku reke Sil (río Sil) na območju današnjih provinc Orense in León ter pokrajine El Bierzo v severozahodni Španiji. – *Peziki*: gl. NH 4, 111. – *Lancienzi*: prebivalci asturskega mesta Lancija (*Lancia*), ki ga je l. 25 pr. Kr. osvojil rimski vojskovodja Karizij, zdaj arheološko najdišče na meji občine Villasabariego (kraj El Castro oz. Cerro de Villasabariego) v provinci León, ok. 20 km od mesta León. – *Zeli*: astursko pleme, ki je živelo na južnih pobočjih Asturijskih in Kantabrijskih gora, znano po gojenju lana (gl. NH 19, 10); njihovo glavno mesto je bilo blizu kraja Castro de Avelãs blizu mesta Bragança na Portugalskem. – *lukuškem sodnem okraju*: eden od sodnih okrajev s središčem v mestu Lukus (*Lucus*), ki je bil prvotno keltska naselbina (glavno središče plemena Kapor) s svetim krajem, posvečenim keltskemu božanstvu, domnevno bogu Lugosu. Po rimski osvojitvi so ga l. 13 pr. Kr. Rimljani poimenovali Avgustov Lukus (*Lucus Augusti*), zdaj Lugo v provinci Lugo. – *Keltikov*: gl. § 13. – *Lemavov*: keltsko pleme, ki je živelo ob zgornjem toku reke Miño, na območju Terra de Lemos (mesto Monforte de Lemos in njegova okolica) v provinci Lugo. – *Brakarov*: keltsko pleme, ki je živelo na območju rek Támega in Cávado (Portugalska); njihovo glavno mesto je bila Brakara, ki so jo l. 16 pr. Kr. po Avgustu poimenovali *Bracara Augusta*, zdaj Braga na Portugalskem. Gl. tudi NH 4, 112. – *Bibale*: keltiber-sko pleme, ki je živelo na območju reke Bibey v severozahodni Španiji oz. na območju porečja reke Búbal; njihovo glavno mesto je bilo *Forum Bibalorum* (zdaj domnevno Medeiros v galicijski občini Monterrey v provinci Orense). – *Celerne*: tudi Kelerni ali Kojlerni, keltsko-ibersko pleme, ki je živelo na širšem območju današnjega mesta Celanova v provinci Orense, kjer je bila od 6. stol. pr. Kr. glavna naselbina Celerinov Celiobriga (zdaj Castromao pri Celanovi). – *Kalajke*: keltsko pleme v severozahodni Hispaniji, po katerih je dobila ime pokrajina Kalajkija (tudi Kalecija, Galajkija ali Galecija), zdaj Galicija/Galicia. Pleme je prvi pokoril upravitelj Junij Brut med letoma 138 in 136 – od tod njegov vzdevek *Callaicus* »Kalaik« –, dokončno pa Avgust l. 19 pr. Kr. Viri omenjajo brakarske Kalajke, ki so živeli na območju jugozahodne Galicije in severozahodne Portugalske, ter lukuške Kalajke, ki so živeli v

severni Galiciji. – *Ekveze*: keltsko-ibersko pleme, ki je živel v severozahodni Hispaniji v pokrajini Galeciji, v današnji pokrajini Trás-os-Montes e Alto Douro na Portugalskem. – *Limike*: keltsko-ibersko pleme, ki je živel na močvirnih območjih ob zgornjem toku reke Limia (río Limia, port. Lima) med današnjima pokrajinama Minho (Portugalska) in Galicija (Španija). – *Kvar-kverne*: keltsko-ibersko pleme v Galeciji, ki je živel na goratih območjih ob izviri rek Tâmega/Tâmega in Cávado; njihovo središče je bilo mesto *Aquae Quarquernae*, zdaj Baños de Bande, po drugih San Juan de Baños.

§ 29

Tostranske Hispanije: gl. § 5. – *Pirenejev*: gl. NH 4, 110. – *Kastuloni*: gl. § 25. – 607 milj: 898,36 km. – *Tarakone*: gl. § 21. – *Ojarsoni*: v virih tudi Ojasona (*Oiasso*) in Olarsona (*Olarso*), mesto Vaskonov, zdaj Oyarzun/Oiartzun ali Irún/Irun v provinci Guipúzcoa. – 300 milj: = 444 km.

§ 30

Tostranska <Hispanija>: gl. § 5. – *zrcalna kamna*: Zrcalni kamni (lat. *lapides speculares*) so zelo verjetno vrste sadre, tj. kalcijevega sulfata dihidrata ($\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$), ki ga v slovenščini imenujemo tudi babji led, gips, malec, marijino steklo, mavec, sadrin živec in zrcalni kamen. Gre za brezbarveni ali bel mineral, ki se dobro kolje in oblikuje ploščate kristale; pogosto ga zamenjujejo s sljudo (aluminijev silikat), skupino listastih mineralov z močnim sijajem in popolno razkolnostjo, zlasti z muskovitom (kalijev aluminijev silikat; $\text{KAl}_2(\text{OH},\text{F})_2[\text{AlSi}_3\text{O}_{10}]$), ki ga v slovenščini imenujemo tudi mačje srebro, mačje zlato, rusko steklo in moskovsko steklo. – *Betika*: gl. § 5. – *minija*: tudi cinober. Minij (lat. minium) je domnevno iberska beseda; gre za rdeči mineral cinabarit oz. živosrebrov sulfid (HgS), v slovenščini imenovan tudi cinober, koralna ruda, živosrebrova svetlica, svinčena rdečica in rusovina. – *Vespazijan ... pravice*: Vespazijan, ki je vladal v obdobju 69–79 po Kr., je v letih 73–74 celotni Hispaniji podelil latinske pravice (gl. § 7). – *z rtoma, ki molita v dve različni morji*: Omenjena rta sta na vzhodu Pirenejev Cabo Béar blizu mesta Port-Vendres, kjer je bila meja med Hispanijo in Galijo (gl. § 22), na zahodu pa Cabo Higuer blizu Oyarzuna.

§ 31

Narbonska provinca: Italiji najbližji del Galije, provinca, nastala l. 118 pr. Kr. kot neposredna kopenska povezava med Italijo ter Galijo in naprej Hispanijo; njeno glavno mesto je bil Narbon (*colonia Narbo Martius*), zdaj Narbonne v departmaju Aude (Languedoc-Roussillon). – *Galij*: = lat. *Galliae*, tj. območje Onstranske ali Transalpinske Galije, galskih dežel onstran Alp med Renom,

Oceanom, Pireneji, Sredozemskim morjem in Alpami, ki so ga poseljevali Galci/Kelti, razdeljeno pa je bilo na štiri dele: a) Narbonska Galija (*Gallia Narbonensis*) ali Narbonska provinca (*provincia Narbonensis*), zdaj Provansa; b) Akvitanska Galija (*Gallia Aquitanica*) ali Akvitanija (*Aquitania*), območje med Pireneji in Loaro (gl. *NH* 4, 108 in nasl.); c) Keltska Galija (*Gallia Celtica*) ali Lugdunska Galija (*Gallia Lugdunensis*), območje med Loaro, Seno in Marno (gl. *NH* 4, 107); č) Belgijska Galija (*Gallia Belgica*) ali Belgika (*Belgica*), območje ob spodnjem Renu (gl. *NH* 4, 105–106). – *Sredozemsko morje*: lat. *mare Internum*, dobesedno »Notranje morje«, »Medzemno morje«. – *Brakata*: lat. *Bracata* »Dežela hlače«; *bracae* so bile široke hlače, kakršne so nosili Galci in Germani, v zavesti Rimljanov pa so simbolizirale višji nivo omikanosti Narbonske province v nasprotju s prebivalstvom drugih galskih dežel, ki so jih označevali tudi s skupno oznako *Gallia comata* »lasata Galija«, pri čemer so dolgi lasje simbolizirali nižji nivo civiliziranosti. – *Varus*: mejna reka med Galijami in Italijo, zdaj fr. Var, it. Varo. – *Cebena*: gorska veriga v Galiji, ki je ločevala plemeni Arverni in Helvijci, zdaj Seveni (Cévennes), jugovzhodni del francoskega Centralnega masiva. – *Jure*: sredogorska veriga v Galiji, ki je ločevala plemeni Helvetijci in Sekvani, zdaj Jura ali Jursko pogorje v vzhodni Franciji, jugozahodni Nemčiji in severozahodni Švici.

§ 32

Sordonov: keltsko ljudstvo, ki je živelo na območju severovzhodnih Pirenejev, ob južni meji Narbonske Galije s Hispanijo. – *Konsvaranov*: tudi Konsorani, keltsko ljudstvo, ki je živelo v jugozahodni Galiji ob vznožju osrednjih Pirenejev – njihovo središče je bil današnji Saint-Lizier – v pokrajini Couserans v zahodnem delu departmaja Ariège (Midi-Pyrénées). Gl. tudi *NH* 4, 108. – *Tekum*: zdaj Tech. – *Vernodubrum*: zdaj Verdoble. – *Iliberis*: ibersko mesto severno od Pirenejev, kjer se je Hanibal po prehodu Pirenejev z galskimi poglavarji pogajal o varnem prehodu čez njihova ozemlja, po l. 328 po Kr. po materi cesarja Konstantina preimenovano v *Castrum Helenae* (»Helenina trdnjava«), zdaj Elne v departmaju Pyrénées-Orientales (Languedoc-Roussillon). – *Ruscinon*: keltsko mesto na ozemlju Volkov Tektozagov, od l. 121 pod rimsko oblastjo, zdaj arheološko najdišče Château Roussillon v občini Perpignan v departmaju Pyrénées-Orientales (Languedoc-Roussillon). – *Ataks*: zdaj Aude. – *Rubrensko jezero*: zdaj Étang de Bages-Sigean, laguna ob ustju reke Aude. – *Marsov Narbon*: mesto v Narbonski Galiji na desnem bregu ob spodnjem toku reke Atax (zdaj Aude) na ozemlju Volkov Arekomikov, ki ga je l. 118 pr. Kr. ob Domicijevi cesti (*via Domitia*), ki je povezovala Italijo in Hispanijo, ustanovil Gaj Domicij Ahenobarb in ga poimenoval *colonia Narbo Martius* (»Marsov« verjetno zato, da bi Mars kot bog vojne varoval novoustanovljeno mesto), zdaj

Narbonne v departmaju Aude (Languedoc-Roussillon). Leta 27 pr. Kr. ga je obiskal Avgust in ga l. 22 določil za glavno mesto province Narbonska Galija; do konca antike je ostalo eno najpomembnejših mest v Galiji. – *pripadnikov 10. legije*: Veterane 10. legije (*legio X Equestris*) je tu naselil Cezar l. 45 pr. Kr. – *12 milj*: = 17,76 km. – *Aravris*: zdaj Hérault. – *Librija*: tudi Lirija, zdaj Libron.

§ 33

Agata: mesto v Narbonski Galiji, kolonija Masilije (zdaj Marseille), zdaj Agde v departmaju Hérault (Languedoc-Roussillon). – *Masilijcev*: prebivalci Masilije (gl. § 34). – *tektozaških Volkov*: Volki so bili ljudstvo v Narbonski Galiji, ki je izviralo iz Germanije; od tod se je v 3. stol. pr. Kr. del njih preselil v Galijo (Tektozagi in Arekomiki), del (Tektozagi) pa čez Balkan in Grčijo v Malo Azijo (pokrajina Galatija). Njihovi najpomembnejši središči v Galiji sta bili Tolosa (zdaj Toulouse) in Narbon (zdaj Narbonne). – *nekoč Roda ... Rodijcev*: tudi Rodanuzija, kolonija ob obali, ki je danes ni mogoče zanesljivo lokalizirati. Nekateri jo locirajo v bližino mesta Aigues-Mortes ali drugi v bližino mesta Beaucaire, oba v departmaju Gard. Gotovo ni bila kolonija Rodijcev, tj. kolonistov z otoka Rodos, ampak najbrž hčerinsko mesto Masilije (zdaj Marseille). – *Rodan*: zdaj Rona/Rhône. Ime reke je keltskega izvora in ne izhaja iz mesta Roda. – *Lemansko jezero*: zdaj Ženevsko jezero/Lac Léman ali Lac de Genève. – *Arar*: reka v Galiji, sprva imenovana Brigul (Βρίγυλλος), pozneje Savkona (*Sauconna*), zdaj Saône. – *Izaro*: zdaj Isère. – *Druancijo*: tudi Druencija, Druantija ali Druentija, zdaj Durance. – *kot on sam*: tj. Rodan. – *manjši ustji ... Libiški <ustji>*: Zaradi številnih sprememb, ki jih je Rona s svojimi nanosi povzročila v svoji delti, ni mogoče zanesljivo ugotoviti, kakšne so bile razmere na tem območju v antiki. Skupno ime sta omenjeni ustji dobili po plemenu Libiki (gl. § 124). – *Hispansko <ustje>*: lat. *os(tium) Hispaniense*, na zahodu, zdaj Petit-Rhône. – *Metapinsko <ustje>*: lat. *os(tium) Metapinum* = *os Metapontinum* (»ustje med morjema« iz gr. μετὰ /metá/ »vmes«, »med«, »skupaj s/z« in πόντος /póntos/ »morje«). Ustje, ki se je nahajalo med Masaliotskim in Hispanskim, je danes deloma izsušeno, deloma zamočvirjeno. Gre za območje severno od mesta Saintes-Maries-de-la-Mer v departmaju Bouches-du-Rhône, kjer glavna izliva Rone (Petit-Rhône in Grand-Rhône) oklepata območje Camargueja, 750 km² velik otok, ki je bil nekoč zamočvirjen in nenaseljen, danes pa je deloma izsušen in poln obdelovalnih površin. – *Masaliotsko <ustje>*: lat. *os(tium) Massalioticum*, na vzhodu, zdaj ustje same Rone (Grand-Rhône). – *Herakleja*: mesto v delti Rodana, zdaj morda Saint-Gilles v departmaju Gard (Languedoc-Roussillon) ali pa Oppidum de Saint-Blaise v departmaju Bouches-du-Rhône (Provence-Alpes-Côte d'Azur).

§ 34

prekop ... iz Rodana ... delo Gaja Marija ... po njem tudi poimenovan: Rimski vojskovodja Gaj Marij je dal med letoma 105 in 101 pr. Kr. v času vojne s Kimbri, zgraditi prekop, po njem imenovan »Marijev prekop« (*fossae Marianae* ali *fossa Mariana*), s katerim je povezal vzhodno ustje Rodana (zdaj Rona) z morjem. Prim. Plutarh, *Marij* 15, 1. – *laguna Mastramela*: zdaj Étang de Berre, laguna ob Sredozemskem morju, ok. 25 km severozahodno od Marseilla. – *Maritima Avatikov*: glavno mesto keltskega plemena Avatiki na kraju, kjer je bila prej keltska naselbina neznanega imena; kolonijo je ustanovil Cezar ali Avgust. Točna lokacija mesta ni znana; domnevno je ležalo ali ob zalivu Étang de Berre ali ob zalivu Étang de la Valdud (Lavalduc, zahodno od Étang de Berre), severno od mesta Fos-sur-Mer, blizu mesta Miramas ali verjetneje blizu mesta Martigues, oba v departmaju Bouches-du-Rhône. Prim. Mela 2, 78; Ptolemaj 2, 10, 5. – *Kamnite Poljane ... Heraklove spopade*: lat. *Campi Lapidei*, zdaj La Crau ali Plaine de la Crau v departmaju Bouches-du-Rhône, nekdanja delta reke Durance. Ime so dobile zaradi kamenja, ki je ostanek rečnih in poplavnih nanosov; to kamenje naj bi po mitološkem izročilu poslal z neba Zevs in tako sinu Heraklu pomagal v spopadu ali s Pozejdonovima sinovoma Alebionom in Derkinom (tako Mela 2, 78) ali z roparskimi Liguri (tako Dionizij Halikarnaški 1, 41, 3). – *Anatiličev*: keltsko ljudstvo, ki je živelo na območju severovzhodno od Kamnitih Poljan (zdaj ravnica La Crau); njihovo glavno mesto je bila Anatilija. – *Deksivatov*: keltsko ljudstvo, sosedje Anatiličev, ki je živelo na desnem bregu ob spodnjem toku reke Druencije (zdaj Durance), domnevno na območju današnje občine Cadenet v departmaju Vaucluse. – *Kavarov*: keltsko ljudstvo, ki je živelo na območju severno od sotočja rek Rodan (zdaj Rona) in Druencija (zdaj Durance); njihovo glavno središče je bila Aveniona (zdaj Avignon). – *Trikorijcev*: tudi Trikori, keltsko ljudstvo v Narbonski Galiji, ki je živelo na območju zgornjega toka reke Durance in ob reki Drac, na predalpskem hribovitem območju, danes imenovanem Montagne Sainte-Victoire, kjer so nadzorovali alpske prelaze. – *Tritolov*: keltsko pleme v Narbonski Galiji, ki je živelo na območju vzhodno od mesta Aix-en-Provence (departma Bouches-du-Rhône) ter na območju krajev Barjols in Rians (departma Var), po drugih na območju Montagne Sainte-Victoire. – *Vokontijcev*: keltsko pleme v Narbonski Galiji, ki so ga Rimljani pokorili v obdobju 125–123 pr. Kr., živelo pa je na območju med reko Rono, srednjim tokom reke Isère, reko Drac in zgornjim tokom reke Durance; njihovi glavni središči sta bili Vazion (*Vasio*, zdaj Vaison-la-Romaine v departmaju Vaucluse) in Avgustov Lukus (*Lucus Augusti*, zdaj Luc-en-Diois v departmaju Drôme). – *Segovelavnov*: keltsko pleme v Narbonski Galiji, ki je živelo v dolini Rone in ob spodnjem toku reke Isère, severno od Kavarov, zdaj departma Drôme.

– *Alobrogov*: tudi Alobrožani, keltsko ljudstvo v Narbonski Galiji, ki je živelo severno od Kavarov in Vokontijcev na območju med rekama Isère in Rona ter Ženevskim jezerom in Alpami, soudeleženci v Katilinovi zaroti. – *Masilija ... Grki iz Fokaje*: gr. Masalija (Μασσαλία), kolonija jonskih Grkov iz Fokaje (gl. NH 5, 119 in 121), ustanovljena ok. l. 600 na polotoku, ok. 40 km vzhodno od delte Rodana (zdaj Rona), pomembno trgovsko, gospodarsko in obrtno središče, posrednik grške kulture na območje Galij, Hispanije in tudi Germanije, od l. 49 pod oblastjo Rima, zdaj Marseille. – *polotok Zao*: zdaj Cap Croisette, južno od Marseilla, nasproti otoka Maïre v departmaju Bouches-du-Rhône. – *pristanišče Kitarista*: zdaj vas Ceyreste pri obalnem pristaniškem mestu La Ciotat v departmaju Bouches-du-Rhône. – *Kamaktulikov*: ligursko plemo, ki je živelo na območju mesta Toulon v departmaju Var. – *Suelteri*: tudi Sueltri, Svelt(e)ri, ligursko plemo, ki je živelo na hribovitem priobalnem območju, danes imenovanem Massif des Maures, med mestoma Hyères in Fréjus. – *Verukini*: keltsko plemo, ki je živelo severno od Suelterov ob zgornjem toku reke Argentej (zdaj Argens v departmaju Var).

§ 35

Atenopolis ... Masilijcev: kolonija fokajskih Grkov iz Masilije, zdaj Saint-Tropez v departmaju Var. – *Julijev Forum ... pripadnikov 8. legije ... Pacensis in Classica*: lat. *Forum Iulii*, kolonija, ki jo je ustanovil Julij Cezar (točen datum ustanovitve ni znan) in v njej nastanil veterane 8. legije (*legio VIII Augusta*), zdaj Fréjus v departmaju Var. Oba vzdevka legije, *Pacensis* (»mirovniška« iz lat. *pax* »mir«) in *Classica* (»mornariška« ali »sestavljena iz mornariških vojaških enot« iz lat. *classis* »ladjevje«), kažeta na dejstvo, da so vojaki te legije sodelovali v bitki pri Akciju l. 31. pr. Kr.; Avgust je namreč dal po zmagi sem pripeljati v bitki zaplenjene ladje egipčanskega ladjevja. – *reka ... Argentej*: zdaj Argens. – *Oksubijcev*: gl. § 47. – *Ligavnov*: keltsko plemo, ki je živelo med rekama Argentej (zdaj Argens) in Varus (zdaj Var). – *Suetri*: tudi Svetri; gl. § 137. – *Kvarijati*: keltsko-ligursko plemo, ki je živelo na območju doline Queyras v departmaju Hautes-Alpes. – *Adunikati*: najbrž istovetni z Edenati, omenjenimi v § 137. – *mesto Antipolis*: »Protimesto«, »Nasprotno mesto«, »Mesto nasproti« (iz gr. ἀντί *lantí*/ in πόλις *lópolis* »mesto«), pristaniško mesto v Narbonski Galiji, naseljeno od 10. stol. pr. Kr., kolonija Masilije na ozemlju Decijatov nasproti Nikaje (zdaj Nica/Nice) – od tod ime –, zdaj Antibes v departmaju Alpes-Maritime. – *Decijatov*: tudi Dekijati; gl. § 47. – *reka Varus*: zdaj Var. – *z gore Cema v Alphah*: lat. *Cema* (BTL, fr., ang., it.: *Caenia* Cenija), zdaj 3050 m visoki Mont Pelat v Primorskih Alpah.

§ 36

Arelate: mesto v Narbonski Galiji, naseljeno od 6. stol. pr. Kr., zdaj Arles (Arles-sur-Rhône v Provansi). Leta 46 pr. Kr. je Julij Cezar mesto v zahvalo za zvestobo in pomoč v spopadu s Pompejem povišal v kolonijo (*Colonia Iulia Paterna Arelatensium Sextanorum*) in tu naselil veterane 6. legije (*legio VI Ferrata*). – *Betere*: mesto Volkov Arekomikov v Narbonski Galiji, zdaj Béziers v departmaju Hérault, pomembno prometno središče. Cezar je tu nastanil veterane 7. legije (*legio VII Paterna*, pozneje *Claudia*) in mesto povzdignil v kolonijo (*Colonia Urbs Iulia Septimanorum Baeterrae*). – *Aravziona*: mesto v Narbonski Galiji, zdaj Orange v departmaju Vaucluse, kjer so Kimbri l. 105 porazili Rimljane. Cesar Avgust je tu ok. l. 36 pr. Kr. naselil veterane 2. legije (*legio II Augusta*) in mesto povzdignil v kolonijo (*Colonia Firma Iulia Secundanorum Arausio*). – *Kavarov*: gl. § 34. – *Valencija*: mesto v Narbonski Galiji, glavno mesto Segovelaevov (gl. § 34), zdaj Valence ali Valence-sur-Rhône v departmaju Drôme. – *Alobrogov*: gl. § 34. – *Viena*: mesto v Narbonski Galiji ob Rodanu (zdaj Rhône), središče Alobrogov (gl. § 34), zdaj Vienne v departmaju Isère. – *Latinska mesta*: tj. mesta prebivalcev z latinskimi pravicami (gl. § 7). – *Akve Sekstije*: lat. *Aquae Sextiae* (»Sekstijski vrelci« ali »Sekstijske toplice«), zdaj Aix-en-Provence v departmaju Bouches-du-Rhône. Mesto je l. 123/122 pr. Kr. ustanovil Gaj Sekstij Kalvin na ozemlju Saluvijcev; tu je Marij l. 102 porazil Tevtone, Cezar pa je mestu podelil latinske pravice. – *Saluvijcev*: gl. § 47. – *Aveniona*: prvotno naselbina galskega plemena Kavari (gl. § 34; ime je dobila po Avenijevem klanu (*Avennius*)), pozneje fokajska naselbina, ki so jo ustanovili Grki iz Masilije, pod Rimljani zelo cvetoče mesto, zdaj Avignon v departmaju Vaucluse. – *Apta Julija*: glavno mesto Vulgientov, kolonija z latinskim pravom ob cesti med Mediolanom in Arelato, zdaj Apt v departmaju Vaucluse. – *Vulgientov*: majhno galsko pleme v Narbonski Galiji z glavnim mestom Apta Julija. – *Alebeka*: *Alebaece Reiorum*, mesto Rejcev (gl. nadaljevanje) v Narbonski Galiji, ki mu je Cezar podelil latinske pravice, Avgust pa ga je povzdignil v kolonijo (*Colonia Iulia Augusta Apollinaris Reiorum*), zdaj Riez v departmaju Alpes-de-Haute-Provence. – *apolinarskih Rejcev*: keltsko-ligursko pleme v Narbonski Galiji z glavnim mestom Alebeka, ki je živelo med mestoma *Forum Iulii* (zdaj Fréjus) in Akve Sekstije (zdaj Aix-en-Provence) na območju današnjega departmana Alpes-de-Haute-Provence. Vzdevek *Apollinares* »apolinarski«, »apolonski« so dobili po Apolonovem svetišču. – *Alba*: glavno mesto Helvijcev v Narbonski Galiji, obrtno, transportno in vinogradniško središče (gl. NH 14, 43), zdaj Alba-la-Romaine v departmaju Ardèche (do l. 1903 Aps). – *Helvov*: tudi Helvijci, keltsko pleme, ki je živelo na desnem bregu Rodana (zdaj Rona) med Seguzijavi, Velavijci, Gabali in Volki Arekomiki ter gorovjem Cebena (zdaj Seveni) na območju današnjega

departmaja Ardèche, Cezarjevi zavezniki proti Vercingetoriksu. – *Avgusta ... Trikastinov*: Trikastini so bili keltsko ljudstvo v Narbonski Galiji, ki je živel na zahodnem bregu Rodana (zdaj Rona) v hribovitih predelih med Kavari, Vokontijci in Segovelavni; njihovo središče je bila Avgusta (Trikastinov), pozneje imenovana Noviomag, pod Flavijci kolonija (*Colonia Flavia Tricastinorum*), zdaj Saint-Paul-Trois-Châteaux v departmaju Drôme. – *Anatilija*: glavno mesto Anatilijcev (gl. § 34); njegova lokacija ni znana. – *Ereja*: tudi Ajrea ali Aerea, mesto v Narbonski Galiji, zdaj Mont Ventoux ali mesto Bédoin pod njim ali kraji blizu kapele Saint-Pierre-de-Sénos v bližini mesta Bollène, vsi v departmaju Vaucluse. – *Bormani*: »Bormanovo mesto« (?), keltsko mesto v Narbonski Galiji, zdaj domnevno Bormes-les-Mimosas v departmaju Var. Borman (*Bormanus*, tudi *Borvo*, *Bormo*, *Boramus*) je sicer keltsko božanstvo, kot izpričujejo epigrafski spomeniki, pa tudi Apolonov vzdevek (gl. CIL XII, 494; 1561; 2443). – *Komani*: »Komanovo mesto« (?), keltsko mesto v Narbonski Galiji, ki ga ni mogoče lokalizirati. Koman (*Comanus*) je bil sin Nan(us)a (*Nannus*), legendarnega kralja Segobrigov, ki so sodelovali pri ustanavljanju Masilije (gl. Justin 43, 4, 3 in nasl.). – *Kabeliona*: keltsko mesto plemena Kavari v Narbonski Galiji, zdaj Cavaillon v departmaju Vaucluse. – *Karkazum*: lat. tudi *Carcasso*, keltsko mesto ob reki Ataks (zdaj Aude), zdaj Carcassonne v departmaju Aude. – *tektozaških Volkov*: tudi Volki Tektozagi; gl. § 33. – *Ceserona*: mesto ob Domicijevi cesti (*via Domitia*), zdaj Saint-Thibéry v departmaju Hérault. – *Karbantorate ... Meminov*: tudi Karpen(k)torate, glavno mesto ljudstva Memini, ki so bili del Kavarov, latinska kolonija (*Colonia Iulia Meminorum*; gl. CIL XII, 1239), zdaj Carpentras v departmaju Vaucluse. Ptolemaj (2, 10, 8) mesto imenuje Neronov Forum (*Forum Neronis*). – *Cenicenzi*: keltsko ljudstvo ali plemo v Narbonski Galiji. Ime njihovega glavnega mesta ni znano (morda *Caenica* ali *Caenicum*); glede na arheološke najdbe (novci) ga locirajo na območje severno od lagune Mastramela (zdaj Étang de Berre). – *Kambolektri ... Atlantici*: ljudstvo v Narbonski Galiji. Omenja jih samo Plinij; njihov vzdevek *Atlantici*, s katerim jih Plinij loči od Kambolektrov Agezinatov (gl. NH 4, 108), je vse, kar vemo o njih.

§ 37

Vokonijev Forum: lat. *Forum Voconii*, zdaj Vidauban med mestoma Aix-en-Provence in Fréjus. Povezava z Vokontijci, omenjenimi v § 34, ostaja nejasna. – *Glanum*: zdaj Saint-Rémy-de-Provence v departmaju Bouches-du-Rhône. – *Libijci*: tudi Libicijci (lat. *Libii* ali *Libicii*). Živel so v delti reke Rone (Rhône) v današnji pokrajini Camargue. Prim. § 33: *Libica ora* »Libiški ustji«. – *Lutevani ... Foroneronenzi*: tudi Foroneronienzi, prebivalci mesta Luteva, zdaj Lodève ob vznožju pogorja Seveni (Cevennes). Mesto je bilo

pomembno trgovsko središče. Po Tiberijevem očetu Titu Klavdiju Neronu je dobilo vzdevek Neronov Forum (*Forum Neronis*). – *Nemavzum*: tudi Nemavz (lat. *Nemausus*), zdaj Nîmes v departmaju Gard, severozahodno od ustja Rone. – *Arekomikov*: plemo, ki je pripadalo plemenski skupnosti tektozaških Volkov; gl. § 33. – *Piscine*: zdaj Pézenas v departmaju Hérault v južni Franciji. – *Ruteni*: galsko plemo, ki je živelo v današnji regiji Rouergue; njihovo glavno mesto je bilo Segodunum, zdaj Rodez v departmaju Aveyron, severovzhodno od Toulousa. Prim. NH 4, 109. – *Samnagenzi*: prebivalci mesta Samnaga in njegove okolice, zdaj domnevno Sénas v departmaju Bouches-du-Rhône. – *Tolosani*: prebivalci mesta Tolosa (in njegove okolice), zdaj Toulouse v departmaju Haute-Garonne. – *Tektozagom*: gl. § 33. – *Akvitanijo*: gl. NH 4, 108 in nasl. – *Taskoduni*: tudi Tazgoduni (lat. *Tasgoduni*; rkp. tudi *Atasgoduni*, *Atasgoni*, *Tasconi*, *Tasgodunitarii*, *Tasgoduniani*), keltsko plemo, ki je živelo ob reki Taskon (zdaj Tescou), ki se pri Montaubanu izliva v reko Tarn (desni pritok Garone). – *Taruskonenzi*: tudi Taruskoniénzi (lat. *Tarusconienses*, rkp. tudi *Taruscononienses*), prebivalci mesta Taruskon(a) na ozemlju tektozaških Volkov na severnih pobočjih Pirenejev, zdaj Tarascon-sur-Ariège v departmaju Ariège. Mesta ne smemo zamešati z istoimenskim mestom v Narbonski Galiji na ozemlju Saluvijcev. Prim. Ptolemaj 2, 10, 15 in Strabon 4, 1, 3; 4, 1, 12: *Ταρούσων*, zdaj Tarascon v departmaju Bouches-du-Rhône. – *Umbriani*: slabo znano keltsko plemo, ki je po eni od domnev živelo na območju današnjega mesta Tarascon (gl. zgoraj). – *Vokontijcev*: gl. § 34. – *Vazion*: zdaj Vaison-la-Romaine v departmaju Vaucluse. – *Avgustov Lukus*: zdaj Luc-en-Diois v departmaju Drôme. – *24 mest, pridruženih Nemavzenzom*: Ohranjeni epigrafski vir (CIL XII, 3362) navaja enajst mest. Nemavzeni so prebivalci mesta Nemavz(um) (gl. zgoraj). – *Cesar Galba ... Avantike in Bodiontike*: V kratkem obdobju Galbove vladavine so province doživele dve spremembi: združeni sta bili Pamfilija in Galatija (današnja Mala Azija), keltski plemeni Avantiki in Bodiontiki pa sta bili priključeni Narbonski Galiji. – *Dinija*: zdaj Digne v departmaju Alpes-de-Haute-Provence. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *370 milj*: = 546,6 km. – *248 milj*: = 367 km.

§ 38

Italija: Plinij na kratko opiše obale Italije in našteje najpomembnejša ljudstva. – *Liguri*: gl. § 105. – *Etrurija*: gl. § 50 in nasl. – *Umbrija*: gl. § 112. – *Lacij*: gl. § 54 in nasl. – *Tibere*: gl. § 53. – *16 milj*: = 23,68 km. – *Volskov*: gl. § 56. – *Kampanije*: gl. § 60. – *Picena*: gl. § 109 in nasl. – *Lukanije*: gl. § 71 in nasl. – *Brutija*: gl. § 72 in nasl. – *obala Grčije*: Mišljena je obala Velike Grčije (*Magna Graecia*). – *Salentini*: gl. § 99. – *Pedikuli*: gl. § 102. – *Apuli*: tudi Apúlijci; gl. § 103 in nasl. – *Peligni*: gl. § 103. – *Frentani*: gl. § 103 in nasl. – *Marukini*:

gl. § 106. – *Vestini*: gl. § 107. – *Sabini*: gl. § 107 in nasl. – *Picenti*: gl. § 109 in nasl. – *Galci*: tudi Kelti; gl. § 112. – *Umbri*: gl. § 50. – *Tuski*: = Etruščani; gl. § 50. – *Veneti*: gl. § 130 in nasl. – *Karni*: gl. § 127. – *Japudi*: tudi Japídi; gl. § 127. – *Histri*: gl. § 129 in nasl. – *Liburni*: gl. § 139.

§ 39

če bi tako kar mimogrede in bežno ... na vsem svetu: Čeprav skuša Plinij ostati strogo profesionalen, nameni § 39–42 hvali Italije, podobno kot Vergilij v *Eneidi* (6, 851 in nasl.) in *Georgikah* (2, 173 in nasl.).

§ 40

Tolikšen sloves ... že tako slavnega vratu: Plinij predstavi rimski imperij kot telo: province so njegovo telo, Italija njegov vrat, Rim pa njegova glava in obličje. – *obalo Kampanije*: Kampanija (gl. § 60) je v antiki slovela zaradi svoje rodovitnosti, uspešnega gospodarstva in obrti, živahnega pomorstva in naravnih lepot.

§ 41

radodarne vrste gozdov: Nekateri prevajalci predlagajo »neizmerne vrste gozdov«.

§ 42

Velika Grčija: skupno ime za pokrajine južne Italije od Tarenta do Kum, ki so jih naseljevali Grki. Zaradi številnega grškega prebivalstva so Rimljani območje poimenovali *Magna Graecia* (Μεγάλη Ἑλλάς /*Megále Hellás*/).

§ 43

podobna hrastovemu listu: Plinij je edini, ki tako opiše podobo Italije. – *ščita Amazonk*: Amazonke so nosile ščite v obliki polmeseca, ki se je na vsakem koncu zaključil v konico. – *Kokint*: zdaj Punta Stilo (ali Capo Stilo). – *Levkopetro*: »Bela skala« (iz gr. λευκός /*leukós*/ »bel« in πέτρα /*pétra*/ »skala«), zdaj Capo dell'Armi. – *Lakinij*: tudi Lacinij ali Lacinijski/Lakinijski rt, imenovan po svetišču Here Licinije, zdaj Capo Colonna (Capo Colonne ali Capo della Colonne). – *Pretoriji Avgusti*: gl. § 123. – *Kapuo*: gl. § 63. – *mesta Regij*: gl. § 86. – *1020 milj*: = 1509,6 km.

§ 44

Spodnjim: zdaj Tirensko morje. – *Zgornjim*: zdaj Jadransko morje. – *Varus*: gl. § 31. – *Arzija*: gl. § 129. – *410 milj*: = 606,8 km. – *reke Atern*: gl. § 106. – *Hadrijatsko morje*: zdaj Jadransko morje. – *136 milj*: = 201,28 km. – *Castrum*

Novum: gl. § 110. – *Alzija*: gl. § 51. – *Tuskijskem morju*: tudi Tuskovsko morje, Tuskiško morje, Etruščansko morje, zdaj Tirensko morje. – *200 milj*: = 296 km. – *2059 milj*: = 3047,32 km. Izdaje se razlikujejo; nekatere navajajo 2049 milj = 3032,52 km.

§ 45

Histrije: gl. § 127. – *Liburnije*: gl. § 129. – *100 milj*: = 148 km. – *Epira*: gl. NH 4, 2 in nasl. – *Ilirika*: gl. § 139 in nasl. – *50 milj*: = 74 km. – *200 milj*: = 296 km. – *Varon*: gl. PV, št. 501. – *Sardinije*: gl. § 83 in nasl. – *120 milj*: = 177,6 km. – *Sicilije*: gl. § 86 in nasl. – *1,5 milje*: = 2,22 km. – *Korkire*: gl. NH 4, 52. – *80 milj*: = 118,4 km. – *od Ise*: gl. § 152. – *50 milj*: = 74 km. – *med šesto uro in prvo uro zimskega obrata*: Če gledamo iz smeri celine, se razteza v smeri jugojugovzhod (6. ura = 12.00; prva ura zimskega obrata = jugovzhod).

§ 46

Avgusta ... razdelitve ... Italije na 11 regij: Kot piše Kasij Dion (54, 28, 1), je Avgust na pobudo Gaja Cilnija Mecenata v letih 13/14 ozemlje Italije razdelil na enajst regij; to razdelitev Plinij upošteva pri opisu Italije: 1. regija: Lacij in Kampanija (§ 56–70); 2. regija: Apulija in Kalabrija (§ 99–105); 3. regija: Lukanija in Brutij (§ 71–74; 95–97); 4. regija: Samnij (§ 106–109); 5. regija: Picen (§ 110 in nasl.); 6. regija: Umbrija (§ 112–114); 7. regija: Etrurija (§ 50–55); 8. regija: Emilija (§ 115–122); 9. regija: Ligurija (§ 47–49); 10. regija: Venetija in Istria (§ 126–138); 11. regija: Transpadanska Galija (§ 123–125). – *ligurskim Ingavnom*: tudi Ingavni Liguri, ligursko pleme, v drugi punski vojni kartagžanski zavezniki; njihovo središče je bil Album Ingavnum.

§ 47

reko Varus: gl. § 35. – *Nikaja*: zdaj Nica. – *Masilijci*: prebivalci Masilije (gl. § 34). – *reka Palon*: zdaj Paglione. – *alpska ljudstva*: gl. § 133 in nasl. – *Kapilati*: »Lasatci« (iz *capillus* »las«, »dlaka«), tako imenovani zaradi dolgih las. – *Cemenelum*: sprva mesto vediantijskih Ligurov, v Avgustovem obdobju glavno mesto majhne province Primorske Alpe (*Alpes Maritimae*; gl. Diodor Sicilski 29, 28; Ptolemaj 3, 1, 43), zdaj Cimiez blizu Nice. – *Vediantijcev*: keltsko ali verjetneje ligursko pleme z glavnim središčem Cemenelum. – *pristanišče Herakla Monojka*: zdaj Monako (Monaco). Ime pomeni »pristanišče Herakla, ki biva sam« (iz gr. *μόνοιχος* /*mónoikos*/ »samoprebivajoč«), tj. ki je samo njemu posvečeno svetišče. Po eni razlagi se je Herakles, potem ko je ubil Geriona in mu vzel vole, na poti domov tu ustavil in branil pred roparskimi napadi (gl. Tacit, *Zgodovina* 3, 42, 2; Lukan 1, 405–408; Amijan Marcelin 15, 10, 9). Drugo najdemo pri Serviju, ki navaja (*Komentar k Eneidi* 6, 830), »da

so ga Monojk poimenovali ali zato, ker je pregnal vse in tam bival sam, ali pa zato, ker v njegovem svetišču niso nikoli častili kakega drugega boga, tako kot so na primer v Jupitrovem svetišču Minervo in Junono ter v Venerinem svetišču Kupidona«. – *obala Ligurije*: zdaj obalni predeli Ligurije ob Genovskem zalivu. – *Liguri*: predindoevropsko pleme, pomešano s Kelti, sprva razširjeno po zahodnem Sredozemlju, ki se je pod pritiskom drugih ljudstev priselilo na območje severne Italije med Pad in Alpe. – *Saluvijci*: ligursko-keltsko pleme, ki je živelo v zaledju Masilije na območju med Rodanom (zdaj Rona) in Primorskimi Alpami (*Alpes Maritimae*); njihovo pomembno središče so bile Akve Sektije (gl. § 36). – *Decijati*: ligursko pleme, ki je živelo na jugovzhodni obali Narbonske Galije. – *Oksubijci*: ligursko pleme, ki je živelo med reko Argentej in Antipolo (zahodno od Antipole in vzhodno od Julijevega Forumu). – *Veneni, Turi, Soti*: manjša ligurska plemena, ki so živela na območju Primorskih Alp; točne lokacije niso znane. – *Bagieni*: ligursko pleme, ki je živelo ob zgornjem toku reke Tonar (zdaj Tanaro v Piemontu) in skrajnem zgornjem toku Pada; njihovo središče je bila Avgusta Bagienov (gl. § 49). – *Statieli*: ligursko pleme, ki so ga Rimljani pokorili l. 173 pr. Kr. Živel so na območju današnjih provinc Alessandria, Savona in Cuneo. Njihovo središče so bile *Aquae Statiellae* (zdaj Acqui Terme). – *Binbeli*: ligursko pleme, ki je živelo na območju mesta Bembeggi in porečja hudourniške reke Lavagna. – *Majeli*: ligursko pleme, ki je živelo na območju reke Sieve v Toskani. – *Kaburijati*: ligursko pleme, ki je živelo na območju Padovih izvirov v okolici današnjega mesta Cavour v Piemontu. – *Kazmonati*: ligursko pleme, ki je živelo na severnih pobočjih severnih Apeninov na območju današnjih mest Camógli (*Casmona*) in Recco (*Ricina*). – *Velejati*: prebivalci ligurskega mesta Velija (*Velia*), zdaj Velleia v dolini reke Chero, ok. 30 km južno od Placentije (zdaj Piacenza).

§ 48

Rutuba: zdaj Roja, ki teče skozi Italijo in Francijo. – *Album Intimilij*: tudi Albintimilij (»intimilijski Album«), mesto ligurskih Intimilijcev, zdaj Ventimiglia oz. ruševine pri kraju Pianura di Nervia, zahodno od mesta Ventimiglia v provinci Imperia (Ligurija). – *Merula*: zdaj morda hudournik Arroscia ali manjši hudournik Merla v Liguriji. – *mesto Album Ingavnum*: tudi Albingavnum (»ingavnski Album«), zdaj Albenga v provinci Savona (Ligurija). – *pristanišče Vada Sabatia*: »Sabatijski Brod«, »Sabatijske plitvine«, sprva keltsko, pozneje rimsko pristanišče na zahodni obali Ligurije na stičišču Apeninov in Alp, zdaj Vado Ligure. – *Porcifera*: zdaj Val Polcevera, dolina, ki teče skozi staro jedro Genove; ime je dobila po hudourniku Polcevera. – *Genua*: sprva etruščanska, pozneje masilijska trdnjava v Liguriji, od 5. stol. pr. Kr. glavno mesto in trgovsko središče Ligurije, rimska zaveznica, zdaj Genova. – *Fertor*:

zdej Bisagno, druga hudourniška reka, ki teče skozi Genovo. – *pristanišče Del-fin*: zdaj Portofino zahodno od Genove. Ime je menda dobilo zaradi velikega števila delfinov v zalivu pred pristaniščem. – *v notranjosti ...*: Na tem mestu se izdaje nekoliko razlikujejo; večina ponuja besedilno različico *Tigullia intus*, »v notranjosti Tigulija«, zdaj Lavagna v dolini reke Entella. Prim. NH 16, 159. – *Segesta ... Tigulijcev*: mesto na ozemlju ligurskega plemena Tigulijci, ki so živeli na območju današnje italijanske Vzhodne Riviere (Riviera di Levante), zdaj Sestri Lavante v provinci Genova. – *Makra*: vzhodna meja Ligurije, zdaj Magra v severni Italiji. – *Apenini*: ok. 1500 km dolgo gorovje v Italiji, po katerem je dobil polotok ime (najvišji vrh je 2912 m visoki Gran Sasso). Plinij navadno uporablja ednino *Appeninus* (sc. *mons*). – *Sicilske ožine*: gl. § 92.

§ 49

Pada: gl. § 117 in nasl. – *Libarna*: zdaj Serravalle Scrivia v provinci Alessandria (Piemont). – *kolonija Dertona*: mesto ligurskih Dektuninov ali Irienzov, zdaj Tortona v provinci Alessandria. Kolonija je postala med letoma 122 in 118 pr. Kr. – *Irija*: zdaj Voghera v provinci Pavia (Lombardija). – *Vardagate*: tudi Vardakate, mesto ob zgornjem Padu, zdaj Casale Monferrato ali Terrugia v provinci Alessandria (Piemont). – *Industrija*: mesto v severni Italiji, zdaj kraj Monteu da Po v provinci Torino (Piemont). – *Polencija*: mesto na ozemlju ligurskih Bagienov med Apenini in zgornjim tokom reke Pad, zdaj Pollenzo v provinci Cuneo (Piemont). – *Kareja ... Potentia*: zdaj Chieri, vzhodno od Torina v provinci Torino (Piemont). – *Fulvijev Forum*: sprva ligursko-keltska, pozneje rimska naselbina ob Fulvijevi cesti (*Via Fulvia*, ki jo je dal zgraditi Mark Fulvij Nobilior, konzul l. 159 pr. Kr.), zdaj Villa del Foro v provinci Alessandria (Piemont). – *Valentinum*: tudi »Valentinski«, »Valencijski«. Vzdevek je mesto dobilo domnevno zato, ker se je združilo z naselbino Valencija (*Valentia*, zdaj Valenza v provinci Alessandria), ki je nastala ob Fulvijevi cesti. – *Avgusta ... Bagienov*: mesto ligurskega plemena Bagieni (gl. § 47), ki je živelo na območju med rekama Pad in Tanaro, zdaj Bene Vagienna blizu kraja Roncaglia v provinci Cuneo (Piemont). – *Alba Pompeja*: mesto v Liguriji ob cesti iz Polencije v *Aquae Statiellae*, zdaj Alba v provinci Cuneo (Piemont). Gl. tudi NH 17, 25. – *Hasta*: mesto v Liguriji ob reki Tanar, zdaj Asti v provinci Asti (Piemont). Gl. tudi NH 35, 160. – *Akve ... Statielov*: lat. *Aquae Statiellae* ali *Statiellorum*, zdaj Acqui Terme v provinci Alessandria (Piemont). O Statielih gl. § 47. – *po Avgustovi razdelitvi deveta*: gl. § 46. – *Varus*: gl. § 31. – *Makra*: gl. § 48. – *211 milj*: = 312,28 km.

§ 50

sedma regija: gl. § 47. – *reke Makre*: gl. § 48. – *Etrurija*: dežela Etruščanov

(Etruskov, Tuskov, Tirencev) v srednji Italiji med Tiberu, Apenini in Tirenskim morjem, zdaj Toskana. – *Pelazgi*: predindoevropski prebivalci območja Grčije in Egejskega morja in širšega sredozemskega prostora. – *Umbre*: tudi Umbrijci, italško ljudstvo, ki se je ok. l. 1000 priselilo s severa, živelo najprej v severni in srednji Italiji, v 7. stol. pr. Kr. pa se je naselilo na območju vzhodno od Tibere med Etrurijo, Piconom, Lacijem in Samnijem. – *Lidi*: tudi Lidijci, prebivalci Lidije v Mali Aziji med Mizijo in Karijo. Del jih je pod vodstvom sina lidijskega kralja Tirena zaradi lakote zapustil domovino in se naselil v Italiji (gl. Herodot 1, 94, 1 in nasl.). – *Tirenu ... Tireni*: Ljudstvo je po kralju dobilo ime Tireni (lat. *Tyrrheni*, gr. Τυρρηνοί) = Etruščani. Odlomek je močno vplival na teorijo o orientalskem izvoru Etruščanov. – *po obredu žrtvovanja v grškem jeziku Tuski*: Plinij etimološko izpeljuje ime Tuski (*Tusci*) iz grškega glagola θύειν /*thýein*/ »žrtvovati«. – *Luna ... pristanišču*: rimska kolonija, ustanovljena l. 177 pr. Kr., znana po marmorju, siru in vinu (gl. *NH* 11, 241; 14, 67; 36, 14; 36, 48; 36, 135), zdaj Luni v provinci La Spezia (Ligurija). Njeno pristanišče je bilo na lokaciji, kjer je danes mesto La Spezia. – *kolonija Luka*: rimska kolonija, ustanovljena l. 180 pr. Kr., zdaj Lucca v provinci Lucca (Toskana). – *Pize*: po mitološkem izročilu prvotno grška naselbina, pozneje etruščansko ali ligursko mesto v severni Etruriji, zdaj Pisa v provinci Pisa (Toskana). – *Avzer*: zdaj Serchio. – *Arn*: ali Arnus, zdaj Arno. – *Pelopidi*: potomci Tantalovega sina Pelopsa. – *Tevtani*: ljudstvo na Peloponezu, ki se je priselilo na območje pri Pizah, preden so se sem priselili Tireni. – *Vada Volaterana*: »Volaterski brod«, »Volaterske plitvine«, etruščansko pristanišče ob Tirenskem morju, zdaj Vada pri mestu Rosignano Marittimo v provinci Livorno (Toskana). Ime je dobilo po etruščanskem mestu Volatere (etruščansko *Velathri*), zdaj Volterra v provinci Livorno (Toskana). – *reka Cecina*: reka v Etruriji, zdaj Cecina. – *Populonij*: tudi Populonija, etruščansko mesto (*Pupluna*, *Fufluna*) ob Tirenskem morju, zdaj ruševine na rtu, 14 km severno od mesta Piombino nasproti Elbe.

§ 51

Prile: zdaj Bruna, zahodno od Grosseta. – *Umbreon*: plovna reka v Etruriji, zdaj Ombrone. – *Umbrije*: gl. § 112. – *pristanišče Telamon*: zdaj ruševine na rtu Poggio Talamonaccio pri kraju Talamone v provinci Grosseto (Toskana). – *Koza*: utrjena naselbina nad morjem na ozemlju Vulkov, po zmagi nad njimi l. 273 pr. Kr. kolonija, zdaj Ansedonia oz. Cosa pri rtu Ansedonia v provinci Grosseto (Toskana). – *Volcientov*: tudi Volkienti, prebivalci etruščanskega mesta Volci (Volki, Vulci, Vulki) na ozemlju plemena Vulki, od l. 280 pr. Kr. pod rimsko oblastjo, v bližini današnjega mesta Montalto di Castro v provinci Viterbo (Lacij). – *Graviske*: pristaniško mesto na obali Etrurije, od l. 181 pr. Kr. rimska kolonija, zdaj Porto Clementino v provinci

Viterbo (Lacij). – *Castrum Novum*: »Novi Grad«, »Novi Kastrum«, naselbina na južni obali Etrurije, od l. 191 rimska kolonija, ki jo je ponovno ustanovil Cezar, zdaj ruševine pri kraju Santa Marinella v provinci Roma (Lacij). – *Pirgi*: grška naselbina, pristanišče mesta Cere (*Caere*), zdaj ruševine pri kraju Santa Severa v provinci Roma (Lacij). – *Cere*: mesto v južni Etruriji, ki so ga ustanovili Pelazgi (gl. § 50) in ga poimenovali Agila (*Agylla*), Etruščani pa so ga preimenovali v Cere (*lat. Caere*; v sl. moškega spola), od l. 353 pod oblastjo Rima, zdaj Cerveteri v provinci Roma (Lacij). Omenjena reka, ki teče skozi Cere, se danes imenuje Fosso Vaccina. – *sedem milj*: = 10,36 km. – *Alzij*: pristaniško mesto na obali Tirenskega morja, rimska kolonija od l. 247 pr. Kr., zdaj Palo pri mestu Ladispoli v provinci Roma (Lacij). – *Fregene*: pristaniško mesto v Etruriji, od l. 245 pr. Kr. rimska kolonija, zdaj Fregene/Maccarese v provinci Roma (Lacij). – *Tibera*: gl. § 53. – *Makre*: gl. § 48. – *284 milj*: = 420,32 km. – *Faleriji ... ustanovili Argivci*: glavno mesto Faliskov v južni Etruriji, imenovano tudi Stari Faleriji (*Falerii Veteres*), uničeno po prvi punski vojni, zdaj Civita Castellana v provinci Viterbo (Lacij). Mitološko izročilo kot ustanovitelja navaja Argivca Haleza (Ovidij, *Fasti* 4, 73–74; Servij, *Komentar k Eneidi* 7, 695). – <*Faleriji*> *Etruščanov*: Plinij se moti; prebivalci Falerijev so bili Faliski in ne Etruščani. – *Katon*: gl. PV, št. 283. Prim. tudi HRR F 47. – *Lucus Feroniae*: »Feronijin Gaj«, svetišče etruščanske boginje Feronije v njej posvečenem gaju blizu današnjega kraja Scorano ob Tiberi in ob vznožju gore Monte Soratte, jugozahodno od mesta Capena v provinci Roma (Lacij). Avgust je kraj najbrž iz verskih razlogov povzdignil v kolonijo (*Colonia Iulia Felix Lucoferonia*). – *Ruzele*: etruščansko mesto na levem bregu reke Umbron (zdaj Ombrone), ki mu je status kolonije (*Colonia Rusellana*) podelil Avgust, zdaj ruševine pri kraju Roselle v provinci Grosseto, 15 km severovzhodno od Grosseta (Toskana). – *Sena*: sprva etruščansko, pozneje rimsko mesto v Etruriji, zdaj Siena v provinci Siena (Toskana); status kolonije mu je podelil Avgust (*Colonia Senensis*). – *Sutrij*: mesto v južni Etruriji, ki ga je l. 394 pr. Kr. osvojil Kamil in je l. 383 postalo rimska kolonija (*Colonia Sutrina*), zdaj Sutri v provinci Viterbo (Lacij).

§ 52

Aretini ... Veteres ... Fidentiores ... Iulienses: prebivalci etruščanskega mesta Aretij/Arecij ob zgornjem toku reke Arn (zdaj Arno), zdaj Arezzo v provinci Arezzo (Toskana). V spopadu med Marijem in Sulo je bilo mesto na Marijevi strani, zato ga je Sula kaznoval in tu naselil svoje koloniste; od tedaj naprej so stare, Mariju zveste prebivalce imenovali *Veteres* »Stari«, Sulove koloniste *fidentiores* »Zvestejši«, tretji, imenovani *Iulienses* »Julijci«, »Julienzi«, pa so bili ali Cezarjevi ali Avgustovi veterani. Gl. tudi NH 14, 36; 18, 87; 35, 160; 15,

173. – *Amitinenzi*: prebivalci mesta Amitinum; gl. § 68. – *Akvajci ... Taurini*: »Topličarji«, prebivalci mesta Akve (*Aquae*, tudi *Aquae Tauri* »Bikove Akve/Toplice«), zdaj Terme Taurine pri kraju Ficoncella (tudi Terme della Ficoncella), severno od mesta Civitavecchia v provinci Roma (Lacij). Zdravilni vrelec z visoko vsebnostjo žvepla je menda izkopal neki bik; zato vzdevek *Taurini* (»Bikovci«, »Bikovniki« iz *taurus* »bik«; gl. Rutilijan Namacijan 1, 249 in nasl.). – *Blerani*: prebivalci etruščanskega mesta Blera blizu Tarkvinijev, zdaj Blera v provinci Viterbo (Lacij). – *Kortonenzi*: tudi Kortónci, prebivalci etruščanskega mesta Kortona, severno od Trazimenskega jezera, zdaj Cortona v provinci Arezzo (Toskana). – *Kapenati*: prebivalci Kapene, mesta ob Tiberi, južno od gore Sorakte, na hribu, danes imenovanem Civitucola, 3 km severno od današnje Capene v provinci Roma (Lacij). – *Kluzini ... Novi ... Veteres*: tudi Klúzijci, prebivalci etruščanskega mesta Kluzij (etr. *Camars*), zdaj Chiusi nad Val di Chiana v provinci Siena (Toskana). Kdaj so se starim prebivalcem (*Veteres*) pridružili novi naseljenci (*Novi*), ni znano. – *Florentini*: mesto v severni Etruriji ob reki Arn(us), nastalo ob gradnji Flaminijeve ceste (*via Flaminia*), zdaj Firenze v provinci Firenze (Toskana). – *Arnu*: zdaj Arno. – *Fezule*: mesto v severni Etruriji, ki je bilo uničeno l. 90 med zavezniško vojno, Sula pa je tam ustanovil kolonijo veteranov, zdaj Fiesole v provinci Firenze (Toskana). – *Fezule, Fescenija*: Vmes med krajema manjkajo še Ferentini (*Ferentini*), prebivalci mesta Ferentis ali Ferentij v južni Etruriji, zdaj Ferento, 9 km severno od Viterba v provinci Viterbo (Lacij). – *Fescenija*: mesto Faliskov v južni Etruriji, po katerem so domnevno dobili ime fesceninski verzi, zdaj ruševine med mestoma Borghetto in Corchiano, severozahodno od kraja Civita Castellana v provinci Viterbo (Lacij). – *Hortanum*: etruščansko mesto na desnem bregu Tibere, zdaj Orte v provinci Viterbo (Lacij). – *Hebanum*: tudi Heba, rimska kolonija, nastala v 3. ali 2. stol. pr. Kr., zdaj grič, jugovzhodno od mesta Magliano v provinci Grosseto (Toskana). – *Nepeta*: etruščansko mesto vzhodno od Sutrija, zdaj Nepi, vzhodno od mesta Sutri v provinci Viterbo (Lacij). – »*Devet okrožij*«: tudi »*Devet vasi*« (lat. *Novem Pagi*), domnevno devet skupnosti ob Sabatinskem jezeru (zdaj Lago di Bracciano) v južni Etruriji v provinci Roma (Lacij). – *Klavdijska prefektura Klodijevega Foruma*: naselbina in postaja, ki jo je na Klavdijevi cesti (*via Claudia*) l. 225 pr. Kr. ustanovil cenzor Gaj Klavdij Centon, zdaj Chiesa dei Santi Marco, Marciano e Liberato ob desni obali jezera Lago di Briacciano v provinci Roma (Lacij). – *Pistorij*: ligursko mesto na desnem bregu reke Umbron (zdaj Ombrone), zdaj Pistoia v provinci Pistoia (Toskana). – *Peruzija*: sprva umbrijsko, pozneje etruščansko mesto vzhodno od Trazimenskega jezera na desnem bregu Tibere, zdaj Perugia v provinci Perugia (Umbrija). – *Suanenzi*: tudi Suanci, prebivalci mesta Soana, sprva etruščanske naselbine na ozemlju Volkov, zdaj Sovana v

provinci Grosseto (Toskana), severno od Pitigliana. – *Saturnini*: tudi Saturnijci, prebivalci mesta Saturnija, majhnega rimskega mesta, ki je l. 183 pr. Kr. kot kolonija nadomestilo starejšo naselbino Avrinijo (*Aurinia*; od tod vzdevek *Avrini*), zdaj Saturnia v občini Manciano v provinci Grosseto (Toskana). – *Subertani*: prebivalci mesta Subertum, zdaj Suvereto, severovzhodno od Piombina v provinci Livorno (Toskana). – *Statonienzi*: tudi Statonijci, prebivalci mesta Statonija ob Statonijskem jezeru s plavajočimi otoki (gl. NH 2, 209; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 25, 8), blizu današnjega mesta Pitigliano, zahodno od jezera Lago di Bolsena. – *Tarkvinienzi*: tudi Tarkvinijci, prebivalci etruščanskega mesta Tarviniji, 8 km stran od obale, 4 km jugovzhodno od današnjega mesta Tarquinia v provinci Viterbo (Lacij). – *Tuskanenzi*: prebivalci etruščanskega mesta Tuskana na desnem bregu reke Marta, zdaj Tuscania v provinci Viterbo (Lacij). – *Vetulonienzi*: tudi Vetulonijci, prebivalci etruščanskega obalnega mesta Vetulonija, jugovzhodno od Populonije, blizu današnjega mesta Vetulonia v provinci Grosseto (Toskana). – *Vejentani*: tudi Vejci, prebivalci etruščanskega mesta Veji, zdaj Vejo, 15 km severno od Rima blizu mesta Isola Farnese v provinci Roma (Lacij). – *Vizentini*: tudi Vizentijci ali Vezentijci, prebivalci mesta v južni Etruriji ob Volzinijskem jezeru, zdaj Bisenzio ob jezeru Lago di Bolsena v provinci Viterbo (Lacij). – *Volaterani*: prebivalci Volater (gl. § 50). – *Volcentani* ... *Etruski*: prebivalci mesta Volki ali Vulki, zahodno od Tuskanije. Vzdevek Etruski so dobili zato, da jih ločimo od prebivalcev Volcejev v Lukaniji (gl. § 98). – *Volzinijci*: prebivalci Volzinijev, zdaj Bolsena na severnem obrežju Lago di Bolsena v provinci Viterbo (Lacij). – *Krustumerijsko*: lat. *ager Crustuminus*; gl. § 68. – *Kaletrsko ozemlje*: lat. *ager Caletranus*, ozemlje mesta Kaletra (*Caletra*), zdaj ruševine pri kraju Marsiliana d'Albegna, severno od mesta Orbetello v provinci Grosseto (Toskana).

§ 53

Tibera ... *prej imenovala Tibris*: zdaj Tevere, s 405 km tretja najdaljša reka v Italiji, meja med Lacijem in Etrurijo. Po izročilu je dobila ime po Tiberinu, devetem kralju Albe Longe, ki je utonil med prečkanjem reke; po smrti so ga častili kot rečnega boga Tiberina. Paragrafe 53–55 Plinij posveti Tiberi. – *Albula*: »Bela reka« (iz lat. *albus* »bel«). – *Aretinov*: prebivalci Arecija (Aretija; gl. § 52). – *Tinija*: zdaj Topino oz. njegov hudourniški pritok Timia. – *Klanis*: desni pritok Tibere v Etruriji, zdaj Chiani (oz. Chiana). – *150 milj*: = 222 km. – *Tiferna*: mesto v Umbriji ob zgornji Tiberi, zdaj Città di Castello v provinci Perugia (Umbrija). – *Peruzije*: gl. § 52. – *Okrikula*: gl. § 114. – *Etrurijo*: gl. § 50. – *Umbrov*: gl. § 50. – *Sabincev*: gl. § 107 in nasl. – *16 milj*: = 23,68 km. – *ozemlje Vejev*: gl. § 52. – *ozemlja Krustumerije*: gl. § 68. – *ozemlje Fiden*: gl. § 107. – *Lacija*: gl. § 56 in nasl. – *od ozemlja Vatikana*: lat. *ager Vaticanus*, tudi

»Vatikansko ozemlje«, razmeroma nerodovitno in nezdravo ozemlje na desnem bregu Tibere pod sotočjem z reko Kremero od Milvijskega mostu (zdaj Ponte Molle ali Ponte Milvio) do Janikula (zdaj Gianicolo).

§ 54

Klanisom: gl. § 53. – *Areciju*: gl. § 52. – *Nar*: pritok Tibere, ki teče čez ozemlje Sabincev in Umbrijo, zdaj Nera. – *Anien*: gl. § 109. – *Lacij*: gl. § 56. – *vodovodi in številni studenci ... speljani v mesto*: Rim je z vodo oskrbovalo enajst vodovodov in vodotokov, ki so jih zgradili v približno 550 letih od 312 pr. Kr. do 226 po Kr.: *Aqua Appia*, *Anio Vetus*, *Aqua Marcia*, *Aqua Tepula*, *Aqua Iulia*, *Aqua Virgo*, *Aqua Alsietina*, *Aqua Claudia*, *Anio Novus*, *Aqua Traiana*, *Aqua Alexandrina*. – *iz Italskega morja*: morje pred zahodno obalo Italije, zdaj Tirensko morje.

§ 55

naraščanje vedno ... znamenje verskega pomena: Naraščanje Tibere je za Rimljane vedno pomenilo slabo znamenje. V literaturi do Plinijevega časa različni avtorji (Horacij, Livij, Kasij Dion, Orozij, Tacit, Plutarh, Svetonij idr.) omenjajo Tiberine poplave v letih: 241, 215, 202, 193, 192, 189, 54, 43, 27, 23, 22 pr. Kr.; 5, 15, 36, 69 po Kr.

§ 56

Stari Lacij: najstarejše, prvotno ozemlje italskega plemena Latini, ki je segalo od ustja Tibere do Cercejev in je zajemalo osrednji del današnjega Lacija, pozneje pokrajina med Tiberom na severu, Kornikulanskimi, Prenestinskimi in Lepinskimi gorami na vzhodu, rekami Liris, Trer/Toler in Klanis na jugu ter Tirenskim morjem na zahodu. – *Cercejev*: gl. § 58. – *50 milj.* = 74 km. – *Aborigini*: »Staroselci« (iz *ab origine* »od začetka«; tako jih je poimenoval Katon Starejši), v rimskem izročilu ime prvotnih prebivalcev Lacija; ti so se zlili s Trojanci, ki so pod Enejevim vodstvom pribežali sem iz Troje. – *Pelazgi*: gl. § 50. – *Arkadci*: gl. NH 4, 20. – *Sikuli*: gl. § 71. – *Avrunki*: staro italsko pleme, del Avzonov, ki je živelo na območju južno od Rima. V 4. stol. so prišli pod oblast Rimljanov in se postopno zlili z njimi. – *Rutulji*: italsko pleme, del Avzonov, ki je živelo v južnem Laciju na območju mesta Arde(j)a. Njihov najslavnejši kralj je bil Enejev nasprotnik Turnus. – *Volški*: italsko pleme, ki se je v 6. ali 5. stol. pr. Kr. iz osrednjih Apeninov preselilo v južni Lacij na območje, danes imenovano Monti Lepini, in v dolino reke Liris; Rimljani so jih dokončno pokorili v obdobju 339–328 pr. Kr. – *Oski*: gl. § 60. – *Avzoni*: tudi Avzonijci; gl. § 95. – *reke Liris*: gl. § 59. – *Ostija, kolonija ... rimski kralj*: »Ustja« (iz *ostium* »ustje«), najstarejša rimska kolonija ob ustju Tibere, 16

milj od Rima, ki ga je po zgodovinskem izročilu ustanovil četrti rimski kralj Ank Marcij. Gl. Cicero, *O državi* 2, 33; Livij 1, 33, 9. – *Lavrentum*: mesto v Laciju, zdaj Pratica di Mare v provinci Roma (Lacij). Približno 10 km stran je Enej ustanovil novo mesto in ga po ženi poimenoval Lavinij; mesti sta se postopoma zlili. – *gaj Domačega Jupitra*: Ko je Enej umrl, je bil na bregu reke Numicij (ali Numik) vzet v nebo; tam je imel svoj sveti gaj in častili so ga pod imenom Domači Jupiter (lat. *Iuppiter Indiges*), tudi Domorodni Jupiter. Nekatere izdaje predlagajo besedilno različico *Solis Indigetis*. – *reka Numicij*: tudi Numik (*Numicus*), manjša reka v Laciju, po izročilu kraj, kjer je Enej pristal, zdaj domnevno Fosso di Pratica di Mare. – *Ardea ... Perzejeva mati Danaa*: mesto Rutulov v Laciju, ok. 4,5 km od obale, rimska kolonija od l. 442 pr. Kr. Dionizij Halikarnaški kot njegovega mitičnega ustanovitelja omenja Ardeasa, Odisejevega in Kirkinega sina (1, 72), drugi viri (Vergilij, Plinij in Servij, *Komentar k Eneidi* 7, 372) pa Danao, hčer argoškega kralja Akrizija, ki je z Zevsom spočela Perzeja.

§ 57

Afrodizij: svetišče boginje Afrodite/Venere, ki so jo Latini častili kot Enejevo mater pod imenom *Venus Frutis*. Svoje svetišče Frutinal je imela v Laviniju. – *kolonija Ancij*: pristaniško mesto v južnem Laciju, glavno središče Volskov, v pogostih sporih z Rimom, od l. 341 pr. Kr. rimska kolonija, zdaj Anzio v provinci Roma (Lacij). – *reka in otok Astura*: reka v Laciju, zdaj Astura ali Torre Astura. Pred ustjem se reka razdeli in tvori otok; tu v bližini je imel Cicero svoje posestvo (gl. Plutarh, *Cicero* 47, 1; Svetonij, *Tiberij* 72, 2; Cicero, *Pisma prijateljem* 6, 19, 2; *Pisma Atiku* 12, 40, 2; 13, 26, 2). – *reka Nimfej*: tudi Nimfaj, zdaj Ninfa. – *Clostra Romana*: »Rimski branik«, stara obrambna trdnjava za obrambo Cercejev ali Ancija, zdaj domnevno ruševine pri Archi di San Donato ob jezeru Lago di Fogliano v provinci Latina (Lacij). – *Cerceji ... z ravnico*: gl. § 58. – *Teofrast*: gl. PV, št. 475. – *Teopomp*: gl. PV, št. 479. Prim. tudi FGrH 115 F 317. – *Rim osvojili Galci*: Po rimskem porazu pri Aliji l. 387 pr. Kr. so Galci zasedli Rim; Kapitola kljub poskusom (epizoda s kapitolskimi gosmi) niso nikoli zasedli. – *Klejtarih*: gl. PV, št. 285. Prim. tudi FGrH 121 F 31. – *poslanstvo k Aleksandru*: V času, ko se je mudil v Babilonu, je Aleksander sprejemal številna poslanstva, kot poročajo antični zgodovinarji, tudi iz Italije (gl. Arijan, *Anabaza* 7, 15, 4–6; Diodor Sicilski 17, 113, 2; Justin 12, 13, 1).

§ 58

ta: tj. Teofrast, *HP* 5, 8, 3. Gl. PV, št. 475. – *o otoku Cercejev*: mesto ob Tiren-skem morju v Laciju pri Teracini pod goro Circej na južni meji Lacija, zdaj San Felice pri rtu oz. predgorju Promontorio del Circeo oz. Monte Circeo v

provinci Latina (Lacij). Ime otoka je ljudska etimologija povezovala z domnevno ustanoviteljico, čarovnico Kirko (*Cerpei* iz *Circei*). Zaradi geografske izoliranosti je bilo mesto od daleč videti kot otok; tako tudi Homer, *Odiseja* 10, 136 in nasl. – v knjigi ... *arhont Nikodor*: Nemški prevajalec predlaga prevodno različico »za atenskega arhonta Nikodora«. Gl. tudi Teofrast, *CP* 1, 19, 5. – *leta 440 našega mesta*: = 314/313 pr. Kr. – *80 stadijev*: = 14,8 km. – *deset milj*: = 14,8 km.

§ 59

Cercejih: gl. § 58. – *Pomptinsko močvirje*: z zajezitvijo rek Nimfaj in Ufent med Ancijem in Cerceji nastalo močvirje, žarišče epidemij (zdaj Agro Pontino ali Pianura Pontina, območje v Laciju vzdolž obale, jugovzhodno od Rima), ki so ga večkrat skušali izsušiti (Kornelij Ceteg, Cezar, Avgust, Neron); dokončno je to uspelo šele Italiji v velikem projektu med letoma 1929 in 1935. – *trikratni konzul Mucijan*: gl. PV. št. 317 in 372. – *24 mest*: Vir za ta podatek ni znan. – *Avfent*: = Ufent, reka v Laciju, zdaj Uffente. – *Taracina*: mesto Avzonov in Volskov na rtu na obali Lacija, prvotno imenovano Anksur, ki so ga Rimljani osvojili l. 406 pr. Kr., l. 329 pa je postalo kolonija, zdaj Terracina v provinci Latina (Lacij). – *Volskov*: gl. § 56. – *Amikle ali Aminkle ... kače*: domnevno kolonija Lakoncev v Laciju, ki so jih pregnale kače (gl. *NH* 8, 104; Servij, *Komentar k Eneidi* 10, 564). – *Spelunka*: »Duplina«, »Votlina«, ime za Tiberijevo vilo vzhodno od Teracine v južnem Laciju, v kateri je bila naravna votlina (*spelunca*) (Tacit, *Anali* 4, 59, 1; Svetonij, *Tiberij* 39), zdaj najbrž Sperlonga v provinci Latina (Lacij). – *Fundansko jezero*: lat. *lacus Fundanus*, tudi Fundsko jezero, zdaj Lago di Fondi, jezero pri Fundih, mestu Avrunkov v Laciju ob vznožju Fundanskih hribov na Apijski cesti (*via Appia*), zdaj Fondi v provinci Latina (Lacij). – *Kajeta*: пристаниšče ob Tirenskem morju ob vznožju istoimenske gore, imenovano ali po Medejinem očetu Ajetu ali po tam pokopani Enejevi dojlji, priljubljeno letoviško mesto, zdaj Gaeta v provinci Latina (Lacij). – *Formije ... Hormije*: пристаниško mesto Avrunkov v Laciju, zaradi ugodnih možnosti za pristajanje imenovano tudi Hormije (iz gr. ὄρμος /*hórmos*/ »pristanišče«, »sidrišče«; prim. Strabon 5, 3, 6), na Apijski cesti (*via Appia*), 8 km severno od mesta Kajeta, zdaj Formia v provinci Latina (Lacij). – *Lajstrigonov*: gl. § 89; Horacij, *Ode* 3, 16, 34; Ovidij, *Metamorfoze* 14, 233 in nasl. – *Pire*: zdaj Scauri v provinci Latina (Lacij). Mesto v Plinijevem času ni več obstajalo. – *Minturne*: mesto Avrunkov (Avzonov) ob reki Liris, od l. 295 rimska kolonija, zdaj Minturno v provinci Latina (Lacij). – *reka Liris*: reka v srednji Italiji, zdaj v zgornjem toku Liri, v spodnjem toku Garigliano. – *nekoč ... Klanis*: Plinij se moti; reko Liris je zamešal z reko Litern, ki se je некоč imenovala Klanis. Gl. Apijan, *Državljanske vojne* 1, 39. – *Sinuesa* ...

nekoč imenovali Sinopa: mesto v južnem Laciju, od l. 296/295 pr. Kr. rimska obmorska kolonija, ki je nadomestila propadlo naselbino Vescijo, mejno mesto med Lacijem in Kampanijo, zdaj ostanki nekaj kilometrov severno od mesta Mondragone v provinci Caserta (Kampanija). Grško ime za Sinueso je bilo Sinopa. – v *Laciju*: gl. § 56.

§ 60

srečna Kampanija: v antiki italška pokrajina (njeno ime izhaja ali iz imena *Capua* ali iz *campus*) med Lacijem, Samnijem in Lukanijo na območju med Masiškim gorovjem in Sinueso na severu, Surentom na jugu in samnitskimi gorami na vzhodu, z glavnim mestom Kapuo. Zaradi svoje rodovitnosti (žitarice (pšenica, proso, pira), sadje, zelenjava, olive, vinska trta; gl. *NH* 14, 10; 14, 34; 15, 94; 15, 103; 18, 80; 18, 100; 18, 110 idr.) je dobila vzdevek *felix* »srečna«. – *spopad Očeta Libra s Cerero*: tj. med vinogradništvom (Liber kot staroitalski bog plodnosti, ki so ga od 6./5. stol. pr. Kr. istovetili z Bakhom/Dionizom) in poljedelstvom (Cerera kot staroitalska in pozneje rimska boginja poljedelstva). – *Setinske (poljane)*: lat. *Setini agri*, tudi Setijske poljane, območje mesta Setija; gl. § 64. – *Cekubske poljane*: lat. *Caecubus ager*, *Caecubi agri*, majhno močvirnato območje v Laciju blizu mesta Amikle, med mestoma Taracina in Fundi, znano po pridelavi vina; najboljša vrsta je bil cekubec. Gl. *NH* 14, 61 in nasl. – *Falernov*: območje, ki ga je naseljevalo prebivalstvo mesta Faleriji; gl. § 64. – *Kalenov*: območje mesta Kales; gl. § 63. – *Masiško (hribovje)*: *Masici montes*, tudi *Mons Masicus* Masik, hribovje vulkanskega izvora na ozemlju Avrunkov na meji med Lacijem in Kampanijo, priznано vinogradniško območje, zdaj Monte Massico v provinci Caserta (Kampanija). – *Gavransko (hribovje)*: *Gaurani montes*, tudi *Mons Gaurus* Gaurus, vulkan v Kampaniji, severovzhodno od Flegrajskih poljan, zdaj Monte Barbaro; območje je bilo znano po vinogradništvu in po zmagi Rimljanov nad Samniti l. 343 pr. Kr. – *Surentinsko hribovje*: hribi v okolici mesta Surent(um); gl. § 62. – *Leborinske ravnice*: ravnice na območju današnjega južnega Lacija in severne Kampanije, najrodovitnejši del Kampanije na ozemlju, ki ga je naseljevalo antično plemo Leborini (od tod njihovo ime), pozneje imenovanem Terra di Lavoro. – *topli izviri*: Zaradi vulkanske dejavnosti na tem območju je Kampanija slovela tudi po termalnih vreclih in kopališčih; najbolj znani termalni središči sta bili Stabije in Baje. – *morje*: tj. Sredozemsko morje. – *školjkah in ribah*: prim. *NH* 9, 62. – *olivnega olja*: prim. *NH* 15, 8. – *Oski*: eno od italških plemen, ki se je z Apeninov priselilo v Kampanijo in bilo pod močnim vplivom grških kolonij v južni Italiji, nato so jih pokorili Etruščani, za njimi Samniti in končno Rimljani, s katerimi so se postopoma zlili. – *Grki*: gl. § 42. – *Umbri*: gl. § 50. – *Etruščani*: gl. § 50. – *Kampani*: prebivalci Kampanije.

§ 61

reka Savon: zdaj Savone. – *mesto Volturnum z reko*: mesto ob Tirenskem morju pri izlivu reke Volturn (zdaj Volturno) v severni Kampaniji, sprva rimska utrdba, od l. 194 pr. Kr. kolonija, zdaj Castel Volturno v provinci Caserta (Kampanija). – *Liternum*: naselbina v Kampaniji na zamočvirjenem območju severozahodno od Kum, rimska kolonija od l. 194 pr. Kr., zdaj Lago Patria v provinci Napoli (Kampanija). – *Kume ... Halkidijcev*: najstarejša in najsevernejša grška kolonija v Italiji, ki so jo sredi 8. stol. pr. Kr. na Flegrajskih poljanah ustanovili Grki iz Halkide na Evboji, zdaj Kuma v provinci Napoli (Kampanija). Vrhunec je doživela v 6. stol., ok. l. 420 so jo osvojili Samniti, nato pa Rimljani, ki so ji l. 338 podelili delne državljske pravice. V votlini v bližini mesta je bila tudi votlina Apolonove svečenice in prerokinje kumajske Sibile. – *Mizenum*: rt na skrajnem jugu Flegrajskih poljan, ki na zahodu oklepa Neapeljski zaliv, zdaj Capo Miseno. Tu je dal Avgust zgraditi pristanišče, v katerem je bila stacionirana rimska mornarica, ki je nadzorovala Tirensko morje in velik del Sredozemskega morja, številne vile, ki so zrasle ob obali, pa so bile jedro poznejše mestne naselbine. – *pristanišče Baje*: mesto v Kampaniji, pristanišče Kum, na skrajnem zahodnem delu Puteolskega zaliva, termalno in kopališko središče, zdaj Baia, del občine Bacoli v provinci Napoli (Kampanija). – *Bavli*: letoviška naselbina na Flegrajskih poljanah, ok. 2 km od Baj, zdaj Bacoli v provinci Napoli (Kampanija). – *Lukrinsko (jezero)*: slana laguna v Bajanskem zalivu, od morja ločena z nasipom (po izročilu ga je zgradil Herakles; gl. Strabon 5, 4, 5), letoviški kraj, bogato ribolovno območje in gojišče ostrig, zdaj Lago di Lucrino. – *Avernsko jezero*: vulkansko jezero v kraterju, s kanalom povezano z Lukrinskim jezerom in pri Bajah z morjem, zdaj Lago d'Averno. V antiki so menili, da sta tu vstopila v podzemlje Odisej (Strabon 5, 4, 5) in Enej (Vergilij, *Eneida* 3, 442; 6, 126; Ovidij, *Metamorfoze* 14, 101 in nasl.). – *nekoč mesto Kimerij*: Mitološko izročilo povezuje mesto Kimerij z mitičnim ljudstvom Kimerijci, ki so – tako Homer (*Odiseja* 11, 12–19) – živeli na skrajnem robu Oceana, blizu vhoda v podzemlje. – *Puteoli ... colonia Dicaearchia*: Mesto so v 6. stol. pr. Kr. ustanovili kolonisti s Samosa in ga poimenovali Dikajarhaja, od l. 194 rimska kolonija, zdaj Pozzuoli v provinci Napoli (Kampanija). – *Flegrajske poljane*: »Goreče poljane« (iz gr. φλέγω /*phlégo*/ »gorim«), del večinoma vulkanskega obalnega območja (kaldera) v severni Kampaniji, severno od Puteolov, s številnimi kraterji in žvepleniimi izparinami. – *močvirje Aheruzija*: obalno jezero v Kampaniji blizu Baj in Kum, zdaj Lago Fusaro (tudi Lago Acherusio).

§ 62

Neapolis: »Novo mesto« (iz gr. νέος /*néos*/ »nov« in πόλις /*pólis*/ »mesto«),

prvotno naselbina, ki so jo v 8. stol. pr. Kr. ustanovili Grki iz Kum in jo poimenovali Partenopa (iz gr. παρθένος /*parthénos*/ »dekle«, »devica«), v 6. stol. pa je nastalo mesto, od l. 326 pod oblastjo Rima, zdaj Neapelj/Napoli. – *Halkidcev*: gl. NH 4, 64. – *po grobu Sirene*: Podatek najdemo samo pri Pliniju. – *Herkulaneum*: obmorsko mesto v Kampaniji med Neapolo in Pompeji; l. 62 ga je prizadel potres, l. 79 pa ga je zasul piroklastični val ob izbruhu Vezuva. – *Pompeji*: mesto v Kampaniji, pomembno пристaniško, gospodarsko in trgovsko središče, ki so ga v 7. ali 6. stol. ustanovili Oski, pozneje so ga osvojili Etruščani, za njimi Grki iz Kum, nato Samniti, po samnitskih vojnah pa Rimljani; l. 80 pr. Kr. je postalo kolonija (*Colonia Cornelia Valeriana Pompeianorum*). Enako kot Herkulaneum ga je l. 62 po Kr. prizadel potres, l. 79 pa ga je zasul izbruh Vezuva, zdaj arheološko najdišče (scavi archeologici di Pompei) v mestu Pompei v provinci Napoli (Kampanija). – *Vezuviij*: tudi Vezuv, zdaj Vesuvio. – *reka Sarn*: zdaj Sarno. – *Nucerije*: tudi Nucerija Alfaterna, mesto v Kampaniji ob zgornjem toku reke Sarn, od l. 308 pr. Kr. pod oblastjo Rima, zdaj Nocera Superiore v provinci Salerno (Kampanija). – *devet milj*: 13,32 km. – *Surentum*: mesto v Kampaniji na polotoku (zdaj Punta (della) Campanela), ki ga je od Kaprija ločeval ozek pas morja, zdaj Sorrento v provincah Salerno in Napoli (Kampanija). – *Minervinim rtom ... domovanje Siren*: zdaj Punta (della) Campanela. Nad rtom se dviga hrib Monte San Costanzo, na katerem je bilo Minervino svetišče. – *Circejev*: gl. § 58. – *78 milj*: = 115,44 km. – *Tibere*: gl. § 53. – *po Avgustovi razdelitvi za prvo regijo Italije*: gl. § 46.

§ 63

kolonije Kapua: prvotno etruščanska naselbina, rimska kolonija od Cezarja (gl. Svetonij, Cezar 81, 1), glavno mesto Kampanije, pomembno obrtno in trgovsko središče, zdaj Santa Maria Capua Vetere v provinci Caserta (Kampanija). – *40 milj*: = 59,2 km. – *Akvinum*: mesto v Laciju v dolini reke Liris, zdaj Aquino v provinci Frosinone (Lacij). – *Suesa*: lat. *Suessa*, tudi Svesa (Avrunka), glavno mesto Avrunkov, rimska kolonija od l. 313 pr. Kr., od let 30/28 *Colonia Felix Classica Suessa*, zdaj Sessa Aurunca v provinci Caserta (Kampanija). – *Venafrum*: mesto Samnitov v dolini Volturna med Samnijem in Kampanijo, kolonija od obdobja Avgusta, znana po gojenju oljk in pridelavi olja, zdaj Venafrò v provinci Isernia (Molise). – *Sora*: mesto Volskov ob reki Liris, od l. 345 pod rimsko oblastjo, od l. 303 kolonija, zdaj Sora v provinci Frosinone (Lacij). – *Teanum ... Sidicinum*: tudi sidicinski Teanum ali Teanum Sidicinov, mesto Volskov Sidicinov na severu Kampanije, od Avgusta kolonija, zdaj Teano v provinci Caserta (Kampanija). – *Nola*: mesto v Kampaniji, severovzhodno od Vezuva ob vznožju Apeninov, kolonija od obdobja Avgusta, ki je tu umrl 19. avgusta l. 14 po Kr., zdaj Nola v provinci Napoli

(Kampanija). – *Abelinum*: mesto Hirpinov v Kampaniji na meji s Samnijem, kolonija pod Sulo, Avgustom in Aleksandrom Severom, zdaj Avellino v provinci Avellino (Kampanija). – *Aricija*: staro mesto v Laciju pri 16. milniku na Apijski cesti (*via Appia*) na Albanski gori, zdaj Ariccia v provinci Roma (Lacij). – *Alba Longa*: »Dolga Alba«, mesto v Laciju na Albanski gori, sedež Latinske zveze, ki ga je ustanovil Enejev sin Askanij; v spopadu z Rimom pod kraljem Tulom Hostilijem je bilo uničeno (menda l. 673 pr. Kr.), vendar ga niso več obnovili, zdaj najverjetneje Castel Gandolfo v provinci Roma (Lacij). Mogoči lokaciji sta še območje samostana S. Paolo Palazzolo blizu mesta Rocca di Papa ali Coste Caselle blizu mesta Marino, oba v provinci Roma (Lacij). – *Acerani*: prebivalci Acer (*Acerrae*), mesta Sidicinov ali Samnitov ob reki Klanij v Kampaniji, od Avgusta kolonija, zdaj Acerra v provinci Napoli (Kampanija). – *Alifani*: prebivalci Alif (*Allifae*), mesta v južnem Samniju ob Volutrnu, od obdobja triumvirov kolonija, zdaj Alife oz. Castello d'Alife (oz. Castello del Matese) v provinci Caserta (Kampanija). – *Atinati*: prebivalci Atine (*Atina*), mesta Volskov v Laciju ob izviru reke Melpis, municipij, zdaj Atina v provinci Frosinone (Lacij). – *Aletrinati*: prebivalci Aletrija (*Aletrium*), mesta na ozemlju Hernikov, zdaj Alatri v provinci Frosinone (Lacij). – *Anagnini*: prebivalci Anagnije (*Anagnia*), mesta Hernikov v Laciju, pod oblastjo Rima od l. 306 pr. Kr., municipij, zdaj Anagni v provinci Frosinone (Lacij). – *Atelani*: prebivalci Atele (*Atella*), mesta Oskov, enega najstarejših mest v Kampaniji, ok. let 60/50 pr. Kr. municipij. Mesto locirajo na območje občin Frattaminore (provinca Napoli), Orta di Atella, Sant'Arpino in Succivo (vse provinca Caserta). – *Afilani*: lat. *Afilani* (BTL, fr., it., ang.: *Aefulani*), prebivalci naselbine Afile (*Afilae*) v Laciju, ob zgornjem toku reke Aniene, municipij, zdaj Affile v provinci Roma (Lacij). – *Arpinati*: prebivalci Arpin(um)a (*Arpinum*), mesta Volskov v osrednjem toku reke Liris; prefektura od l. 305 pr. Kr., municipij od l. 90, rojstni kraj Cicerona, zdaj Arpino v provinci Frosinone (Lacij). – *Avksimati*: prebivalci mesta Avksim(um)a (*Auximum*) v severnem Picenu, rimska kolonija od l. 157 pr. Kr., zdaj Osimo v provinci Ancona (Marche). – *Abelani*: prebivalci Abele (*Abela*), mesta v Kampaniji blizu Nole, zdaj Avella v provinci Avellino v Kampaniji. – *Alfaterni*: manjše samnitsko pleme; njihovo središče je bila Nuceria (*Nuceria*) ob zgornjem toku reke Sarn(us), zdaj Nocera Superiore v provinci Salerno (Kampanija). – *Latincev*: gl. § 70. – *Hernikov*: italsko ljudstvo v Laciju ob reki Liris in njenih pritokih Tretu in Toleru; njihova središča so bila Herniški Kapitulum (*Capitulum Hernicum*), Anagnija (*Anagnia*) in Olibanum (*Olibanum*). – *Labikov*: mesto v Laciju na severovzhodnem pobočju Albanske gore, član latinske zveze, rimska kolonija od l. 418 pr. Kr., zdaj Monte Compatri v provinci Roma (Lacij). – *Bovile*: mesto v Laciju, kolonija Albe Longe, municipij v času Sule, jugovzhodno od

Rima, zdaj ruševine Frattocchie v provinci Roma (Lacij). – *Kajatija*: mesto Kavdinov v Samniju, v drugi punski vojni zavezniška skupnost, od l. 89 pr. Kr. municipij, zdaj Caiazzo v provinci Caserta (Kampanija). – *Kazinum*: sprva mesto Olskov, pozneje Volskov in Samnitov v dolini reke Liris, rimska kolonija l. 312 pr. Kr., zdaj Cassino v provinci Frosinone (Lacij). – *Kalenum*: = Kales, središče Avzonov v Kampaniji, znano vinogradniško območje, zdaj Calvi Risorta v provinci Caserta (Kampanija). – *Kapitulum Hernikov*: tudi Herniški Kapitulum, glavno mesto Hernikov v Laciju (gl. zgoraj), zdaj domnevno Piglio v provinci Frosinone (Lacij). – *Cereatini ... Mariani*: prebivalci mesta Cereate (*Cereatae*; mesto je bilo menda posvečeno Cereri) blizu Arpinuma, zdaj (Abbatia di) Casamari v provinci Veroli (Lacij). Mesto je vzdevek *Marianae* (»Marijeve«) dobilo kot Marijevo rojstno mesto. – *iz Trojanca Dardana izvirajoči Korani*: prebivalci Kore (*Cora*), mesta na zahodnih pobočjih Lepinskih gora, kolonija Albe Longe, stara latinska kolonija (501 pr. Kr.), uničena v času Sule, zdaj Cori v provinci Latina (Lacij). Njihov prednik naj bi bil Dardan, mitološki prednik Trojancev. – *Kubulterini*: prebivalci Kubulterije (*Cubulteria*), samnitskega mesta blizu reke Volturn, zdaj Santa Maria di Covultere blizu mesta Alvignano v provinci Caserta (Kampanija). – *Kastrimenienzi*: tudi »Kastromenijci«, prebivalci Kastromenija (*Castromoenum*), zdaj Marino v provinci Roma (Lacij). – *Cingulani*: prebivalci Cingul(um)a, mesta v Picenu, municipija, zdaj ostanki na terasah Borgo San Lorenzo blizu mesta Cingoli v provinci Macerata (Marke).

§ 64

Kabenzi: *Cabenses* (rkp. tudi *Cabienses* Kabiénzi), prebivalci mesta Kaba na gori Alban. Njihovo ime se je ohranilo v imenu Monte Cavo (956 m visoki vrh v Albanskem hribovju). – *Alban*: zdaj Albansko hribovje. – *Foropopilienzi ... Falernskega*: lat. *Foropopilienses ex Falerno*, tudi Foropopilijci, prebivalci Popilijevega Forumu s področja mesta Faleriji v Kampaniji, zdaj Rocca di Papa v provinci Roma (Lacij). Mesto je ustanovil Mark Popilij Lenat, konzul l. 316 pr. Kr. Mesto z enakim imenom je bilo tudi v Lukaniji (gl. § 116). – *Fruzinati*: prebivalci mesta Fruzinona, zdaj Frosinone v provinci Frosinone (Lacij). – *Ferentinati*: prebivalci mesta Hernikov Ferentin(um)a, ki so ga l. 364 osvojili Rimljani, zdaj Ferentino v provinci Frosinone (Lacij). – *Freginati*: prebivalci mesta Fregene (*Fregenae*) na obali Tirenskega morja v južni Etruriji na meji z Lacijem (gl. § 51). – *Stari Fabraterni*: prebivalci stare Fabraterije (*Fabrateria Vetus*), zdaj Ceccano v provinci Frosinone (Lacij). – *Novi Fabraterni*: prebivalci Nove Fabraterije (*Fabrateia Nova*), zdaj Falvaterra v provinci Frosinone (Lacij). – *Fikolenzi*: prebivalci Fikoleje (*Ficolea*, *Ficulea*), prvotno staroselskega mesta v Laciju, pozneje municipija severovzhodno od Rima, zdaj Capobianco

ali – verjetneje – Casale di Marco Simone Vecchio v provinci Roma (Lacij). – *Fregelani*: prebivalci Fregel (*Fregellae*), zdaj Ceprano oz. Rocca d'Arce v provinci Frosinone (Lacij). Mesto je l. 328 pr. Kr. postalo latinska kolonija. – *Apijev Forum*: staro postajališče na Apijevi cesti (*via Appia*), 43 milj (= 63,64 km) jugovzhodno od Rima, znana vinogradniška pokrajina, domnevno na območju današnjih mest Latina in Sezze v provinci Latina (Lacij). – *Forentani*: prebivalci Forent(um)a (gl. § 105). – *Gabini*: prebivalci Gabijev (*Gabii*), latinskega mesta 12 km zahodno od Rima, znanega po gabijski skali (*saxum Gabinum*; gl. Tacit, *Anali* 15, 43, 3) in tresočih se tleh (gl. *NH* 2, 209), zdaj arheološko najdišče Gabii v provinci Roma (Lacij). – *Interamnati Sukazini* ... imenovani tudi *Lirenati*: »Podkazinski Medvodci«, prebivalci mesta Interamna Sukazina (*Interamna Suc(c)asina* »Podkazinske Medvode«, zdaj Pignataro Interamna v provinci Frosinone (Lacij)), jugozahodno od Kazinuma in severno od reke Liris (gl. § 56), zato imenovani Lirenati (Lirijci, Oblirijci, prebivalci ob Lirisu). Za istoimensko mesto gl. § 107 in 113. – *Ilionenzi*: tudi Ilionci. Plinij namiguje na trojansko poreklo Eneja in njegovega sina Askanija, ki je ustanovil Albo Longo. – *Lanivini*: prebivalci Lanivija oz. Lanuvija (*Lanivium*, *Lanuvium*) ob južnem vznožju Albanskega hribovja, zdaj Lanuvio v provinci Roma (Lacij). – *Norbani*: prebivalci Norbe (*Norba*; gl. § 68). – *Nomentani*: prebivalci Noment(um)a (*Nomentum*; gl. § 107). – *Prenestini z mestom* ... *Stefana*: lat. *Praenestini*, prebivalci mesta Preneste (*Praeneste*) v Laciju 40 km vzhodno od Rima, zdaj Palestrina v provinci Roma (Lacij). Pridevek Stefana (*Stephane*) »Okronan(k)a«, »Ovenčan(k)a« je najbrž dobilo zaradi mogočnega obzidja. Prim. tudi *NH* 13, 5; 17, 97; 21, 16; 21, 20; 33, 61; 36, 189. – *Privernati*: prebivalci Privern(um)a (*Privernum*), zdaj Priverno v provinci Latina (Lacij). – *Setini*: prebivalci Setije (*Setia*, zdaj Sezze v provinci Latina (Lacij)), mesta na ozemlju Volskov ob reki Ufent, znanega po vinogradništvu (gl. § 14, 61; 23, 36). – *Signini*: prebivalci mesta Signije (*Signia*, zdaj Segni v provinci Roma (Lacij)), znanega po signijski zmesi (*opus Signinum* ali samo *Signinum*, poseben omet iz teraca, neobdelanih prodcev in obdelanih kamnitih ali keramičnih delcev; gl. *NH* 17, 46; 35, 165), po vinogradništvu in sadjarstvu. – *Svesulani*: tudi Suesulani, prebivalci Svesule (*Suessula*), zdaj Piazza Vecchia pri mestu Acerra v provinci Napoli (Kampanija). – *Telezini*: prebivalci Telezije (*Telesia*), samnitskega mesta na sotočju rek Kalor in Voltorn (zdaj Calore in Volturno), zdaj Telesse Terme (San Salvatore Telesino) v provinci Benevento (Kampanija). – *Trebulani* ... *Ballienses*: prebivalci Trebule Baliensis (*Trebula Bal(l)iensis*). Z vzdevkom jih Plinij ločuje od dveh istoimenskih mest na Sabinskem (gl. § 107). – *Trebani*: prebivalci Trebe (*Treba*), mesta Ekvov ob zgornjem toku reke Aniene, zdaj Trevi nel Lazio v provinci Frosinone (Lacij). – *Tuskulani*: prebivalci Tuskul(um)a (*Tusculum*), starega rimskega mesta v Albanskem hribovju

z bogato zgodovino in rodovitnim okolišem, zdaj Tuscolo v provinci Roma (Lacij), 6 km severovzhodno od mesta Frascati. – *Verulani*: prebivalci Verul (*Verulae*), mesta Hernikov v Laciju, zdaj Veroli v provinci Frosinone (Lacij). – *Veliterni*: prebivalci Veliter (*Velitrae*), mesta v Laciju ob južnem vznožju Albanskega hribovja, znanega po vinogradništvu, zdaj Velletri v provinci Roma (Lacij). – *Ulubrenzi*: prebivalci Uluber (*Ulubrae*), mesta v Laciju na obrobju nekdanjega Pomptinskega močvirja na območju med današnjima mestoma Sermoneta in Cisterna di Latina, ki pa so ga zaradi nezdravih razmer kmalu zapustili. – *Urbanati*: prebivalci Urbane (*Urbana*), Sulove kolonije ob Apijevi cesti; upravo je bila vezana na Kapuo.

§ 65

njegovo drugo ime ... zaradi skrivnosti ... nedopustno: Drugo ime mesta je bilo Valencija (*Valentia*; lat. *valentia* »(telesna) moč«, »zmožnost«, »sposobnost« iz *valeo* »močan sem«, »zmorem«; prim. Solin 1, 1), kar je latinski prevod grškega izraza ῥώμη /*rhóme*/ »moč«, »krepkost«, iz katerega so izpeljevali ime mesta Rim. – *z verskimi obredi*: Mišljena sta dva obreda: a) evokacija (*evocatio*) oz. klicanje božanstva, na katero se se obračali, kadar je bilo mesto oblegano (prim. *NH* 28, 18; *Livij* 5, 21, 3–7 idr.), in b) devocija mesta (*devotio urbis*) oz. posvetitev mesta, pri kateri je posameznik, ki se je podal v smrt, usodo mesta povezal s svojo lastno usodo (prim. *Livij* 8, 6, 9; 10, 26–28; Diodor Sicilski 21, 6, 1; Cicero, *Razprave v Tuskulu* 1, 89 idr.). – *Valerij Soran*: gl. uvod § 33. – *Angerona ... kalendami*: boginja molka, ena najstarejših rimskih boginj, ki so jo upodabljali s prstom na ustih; njen praznik angeronalije (*Angeronalia*) ali divalije (*Divalia*) so praznovali 12. dan pred januarskimi kalendami = 21. decembra.

§ 66

Romul ... mesto s tremi vrati: V Romulovem času je imel Rim kvadratno obliko (zato *Roma quadrata*) in troja vrata: *porta Mugonia* (tudi *porta Mucionis* ali *Mugionis*), *porta Romana* ali *Romanula* in vrata pri Kakovih stopnicah (*Scalae Caci*). – *s štirimi <vrati>*: O tem poroča samo Plinij. – *leta 826 <od> njegove ustanovitve ... Vespazijana cesarja in cenzorja*: = l. 73 po Kr. Vespazijana sta cesar Tit Flavij Vespazijan in njegov sin Tit. – *13,2 milje*: = 19,54 km. – *sedem gričev*: lat. *montes* ali *colles*. Prvotni sedmeri griči so Aventin (*mons Aventinus*), Celij (*mons Caelius*), Eskvilin (*mons Esquilinus*), Kapitol(ij) (*mons Capitulinus*), Kvirinal (*collis Quirinalis*), Palatin (*mons Palatinus*) in Viminal (*collis Viminalis*). Pozneje so priključili še tri: Janikul (*Ianiculum*), Pincij (*mons Pincius*) in Vatikan (*mons Vaticanus*). – *na štirinajst okrajev*: lat. *regiones*, tudi »četrti«. Ko je cesar Avgust l. 7. pr. Kr. Italijo razdelil na 11 regij, je zaradi širjenja Rima tudi

mesto razdelil na 14 okrajev, ki so jih sprva označili z rimskimi števili, pozneje pa so jih tudi poimenovali: I – *Porta Capena*; II – *Caelimontium*; III – *Isis et Serapis*; IV – *Templum Pacis*; V – *Esquiliae*; VI – *Alta Semita*; VII – *Via Lata*; VIII – *Forum Romanum et Magnum*; IX – *Circus Flaminius*; X – *Palatium*; XI – *Circus Maximus*; XII – *Piscina Publica*; XIII – *Aventinus*; XIV – *Trans Tiberim*. – 265 križišč Larov: lat. *compita Larum* »križišča«, »razpotja«. Lari so bili rimski varuhi meja med posestvi, hiš, ognjišč in družin ter tudi krožišč in križpotij, kjer so jim postavljali kapelice. – *miljnika ... rimskega Foruma*: Avgust je dal l. 20 pr. Kr. pri Saturnovem svetišču na rimskem Forumu postaviti zlati miljnik (*miliarium aureum*), na katerem so bile napisane razdalje do pomembnejših mest v rimskem cesarstvu (gl. Tacit, *Zgodovina* 1, 27, 2; Svetonij, *Oton* 6, 2 idr.). – 20,765 milje: = 20 765 korakov = 30,732 km.

§ 67

miljnika: gl. § 66. – *do obrobja pozidanega območja*: taborom pretorijancev: Vojašnico pretorijanske garde, elitne cesarske enote, je med letoma 21 in 23 dal zgraditi cesar Tiberij na Viminalu na severozahodnem obrobju Rima. – 60 milj: = 88,8 km. – *okop Tarkvinija Ošabnega*: Omenjenega okopa, dolgega 1300 m, pred katerim je bil širok jarek, ni dal zgraditi zadnji rimski kralj Tarkvinij Ošabni, ampak njegov predhodnik Servij Tulij, zato so ga po njem poimenovali servijansko (ali Servijevo) obzidje; varoval je nezavarovani del med Eskvilinom in Kvirinalom.

§ 68

prvi regiji: gl. § 46. – *v Laciju*: gl. § 56. – *Satrij*: pravilno Satrik, mesto Volskov v Laciju med Ancijem in Velitrami, ki so ga l. 377 uničili Rimljani, zdaj Le Ferriere v občini Latina v provinci Latina (Lacij) ali Casale di Conca blizu Ancija ali Borgo Montello severovzhodno od Ancija. – *Pomecija*: s polnim imenom Svesa Pomecija (*Suessa Pometia*), mesto v Laciju, kolonija Albe Longe, ki jo je uničil Tarkvinij Ošabni; točna lokacija ni znana, čeprav njegovo ime ohranja mesto Pomezia v provinci Roma (Lacij). – *Skapcija*: sicer neznana naselbina, ki je ni mogoče lokalizirati; po njej je dobila ime tribus (*tribus Scaptia*). – *Politorij*: latinsko mesto južno od Rima, ki ga je uničil Ank Marcij, zdaj v bližini Castela di Decima (26. rimsko območje) ali Torretta, južno od Rima. – *Telena*: mesto v Laciju ob vznožju Albanske gore, ki ga je uničil Ank Marcij, zdaj morda grič Giostra, vzhodno od Santuaria di Divino Amore. – *Tifata*: gorato, z bujnim gozdovjem poraščeno območje vzhodno od Kapue s svetiščem tifatinske Diane in tifatinskega Jupitra, zdaj Monti di Maddaloni na območju Monte Tifata v provinci Caserta (Kampanija). – *Cenina*: mesto v Laciju, ki so ga naseljevali Sikuli in Aborigini. Mesto, ki mu je vladal kralj Akron, je po izročilu uničil

Romul; v Plinijevem času najbrž ni več obstajalo. – *Fikana*: mesto v Laciju pri 11. milniku ob cesti v Ostijo (*via Ostiensis*), ki ga je uničil kralj Ank Marcij; mesto je ležalo na območju rimskega okrožja Acilia. – *Krustumerij*: mesto v Laciju, ki ga je zasedel Tarkvinij Prisk; uničeno je bilo ok. l. 500 pr. Kr., zdaj Marcigliana ali Crustumeri, severno od Rima, po drugih Monterotondo na Solni cesti (*via Salaria*) severno od Rima. – *Ameriola*: naselbina ali mesto v Laciju, severovzhodno od Rima, ki ga je uničil kralj Tarkvinij Prisk; točna lokacija ni znana. – *Medulum*: tudi Medulij ali Medulija; mesto je uničil kralj Tarkvinij Prisk. Točna lokacija mesta ni znana; zdaj morda San Angelo na desnem bregu reke Aniene. – *Kornikulum*: Mesto je uničil kralj Tarkvinij Prisk; tu so ujeli Okrezijo, mater Servija Tulija, zdaj Montecello, severozahodno od Tivolija. – *Saturnija* <na mestu>, kjer je danes Rim: najstarejša naselbina na Kapitolu; ob njegovem vznožju je bilo svetišče Saturna. – *Antipolis*, ki je danes Janikulum in je del Rima: grič na desnem bregu Tibere, zdaj Gianicolo, zgodaj vključen v Rim; ker je bil z Rimom povezan s štirimi mostovi, so ga imenovali Antipolis »Protimesto« (iz gr. ἀντί /*antí*/ »nasproti«, »proti« in πόλις /*pólis*/ »mesto«). – *Antemne*: tudi Antemna, staro mesto v Laciju, ok. 5,5 km severno od Rima ob izlivu reke Aniene v Tiberu, ki so ga menda zgradili Sikuli, podredil pa ga je Romul, zdaj Monte Antenne. – *Kamerij*: tudi Kamerija, mesto v Laciju na danes neznani lokaciji severovzhodno od Rima, uničeno l. 502 pr. Kr. – *Kolacija*: sprva sabinsko mesto v Laciju, ok. 10 milj vzhodno od Rima, Kolatinovo rojstno mesto, zdaj Lunghezza, deseta rimska cona. – *Amitinum*: mesto v Laciju, znano po kamnolomih apnenca, zdaj San Vittorio del Lazio v bližini hribovja Monti Corniculani. – *Norba*: latinska kolonija na ozemlju Volskov, ustanovljena l. 492 pr. Kr. ali v 4. stol., ki so jo l. 82/81 uničile Sulove enote, zdaj Norma v provinci Latina (Lacij). – *Sulmon*: latinsko mesto na ozemlju Volskov, ki so ga l. 83 pr. Kr. uničile Sulove enote, zdaj domnevno Sermoneta v provinci Latina (Lacij).

§ 69

gori Alban: vulkanski masiv v Laciju, zdaj Monte Cavo, sveta gora prebivalcev Albe Longe in Rima. Tu je bilo svetišče Latinskega Jupitra (*Iuppiter Latiaris*), varuha in zaščitnika Latinske zveze (njegov kult je eden najstarejših latinskih kultov); njemu na čast so tu vsako leto obhajali zahvalne slovesnosti. – <*pri žrtvi razdeljeno*> *meso*: Vrhunec praznovanja v počastitev Latinskega Jupitra je bilo žrtvovanje belega bika, čigar meso so ob daritvi razdelili (gl. Cicero, *Za Planka* 23; Livij 32, 1, 9; 37, 3, 4). – *albenska ljudstva*: lat. *populi Albenses*, tudi ljudstva Albe Longe, albska ljudstva. Kult Latinskega Jupitra je povezal ljudstva Lacija v politično zvezo, ki jo je vodila Alba Longa; to je končal Rim l. 338 pr. Kr. – *Albani*: prebivalci Albe Longe (gl. § 63). – *Efulani*: lat. *Aefulani*

(BTL, ang., fr., it. *Aesolani* Ezulani), prebivalci Eful (*Aefulae*), naselbine na Eflanski gori (*mons Aeflanus*), zdaj Monte di Sant'Angelo in Arcese, južno od Tivolija. – *Akcienzi*: Komentatorji predlagajo popravek v *Arricienses* (prebivalci Aricije; gl. § 63). – *Abolani*: Komentatorji predlagajo popravek v *Apiolani* (prebivalci Apiol; gl. § 70). – *Bubetani*: prebivalci mesta Bubent(um); njegove lokacije ne poznamo. – *Bolani*: prebivalci mesta Bola (tudi Bole (*Bolae*)) v Laciju, v bližini mesta Labikum (zdaj Lugnano v pokrajini Valle Latina oz. Valle del Sacco v provinci Roma (Lacij)). – *Kazuetani*: lat. *Casuetani* (BTL, it., fr., ang. *Cusuetani* Kuzuetani). Komentatorji predlagajo popravek v *Carventani* Karventani, prebivalci mesta Karventum v Laciju blizu Prenesta, zdaj Lariano (Castel Lariano) v provinci Roma (Lacij) blizu gore Algid (*Mons Algidus*, zdaj Monte Artemisio (Monti dell'Artemisio)). – *Koriolani*: prebivalci Koriolov (*Corioli*), mesta v Laciju jugovzhodno od Albanske gore, rojstno mesto Korio-lana, uničeno v 5. stol. pr. Kr.; njegova lokacija ni znana. – *Fidenati*: prebivalci Fiden (*Fidenae*), latinskega mesta na levem bregu Tibere ob Solni cesti (*via Salaria*; ustanovili naj bi ga ali naseljenci iz Albe Longe ali Etruščani), 5–6 km od Rima; v Plinijevem času je bilo zapuščeno, zdaj Fidene (urbanistična cona 4d, občina (municipio) IV, Rim). – *Forkti*: lat. *Forcti* (BTL, it., fr., ang.: *Foreti* Foreti), prebivalci Gabijev, latinskega mesta na levi strani reke Aniene, 12 milj od Rima, zdaj Gabii, 20 km od Rima. – *Hortenzi*: = Hortonenzi, prebivalci Hortone (*Hortona*) oz. Ortone (*Ortona*), latinskega mesta na območju Ekvov, zdaj Ortona (Lacij). – *Latinienzi*: prebivalci Latinskega ozemlja (*ager Latinus*, *ager Latiniensis*) na vzhodnem bregu Tibere. – *Longulani*: prebivalci Longule (*Longula*), mesta blizu Ancija in Koriolov, ki so ga Rimljani osvojili l. 493 pr. Kr. – *Manati*: staro ljudstvo v Laciju, verjetno istovetni s Sanati Tiburti (*Sanates Tiburtes*), v sosesčini Forktov; njihova lokacija ni znana. – *Makrali*: O njih ni podatkov. – *Munienzi*: = Kastromenienzi, prebivalci Kastromenija (*Castromoenium*; gl. § 63). – *Numicienzi*: morda prebivalci ob reki Numicij (gl. § 56). Nekateri komentatorji predlagajo besedilno različico *Numinienzi* (sicer neznani). – *Olikulani*, *Oktulani*: neznani. – *Pedani*: prebivalci mesta Pedum (*Pedum*) v Laciju med Tiburjem in Prenestom, enega najpomembnejših mest Latinske zveze, zdaj Gallicano nel Lazzio v provinci Roma (Lacij). – *Poluscini*: prebivalci Poluske (*Polusca*), mesta na meji med Volski in Latini med Longulo in Korioli. Točna lokacija ni znana; morda Osteria di Cività pri mestu Anzio ali verjetneje Campoleone, del občin Lanuvio in Aprilia v provinci Roma (Lacij). Nekatere izdaje predlagajo besedilno različico *Poletaurini* (prebivalci mesta Politorij; gl. § 68). – *Kverkvetulani*: prebivalci mesta Kverkvetulum (*Querquetulum*), zdaj Corcolle med mestoma Tivoli in Gallicano nel Lazio v provinci Roma (Lacij). – *Satrikani*: prebivalci Satrikuma (*Satricum*), mesta v Laciju na poti iz Ancija v Velitre, ki so ga l. 377 pr. Kr. uničili Latini, l. 346

pa Rimljani, po eni domnevi zdaj Borgo Mantello, severovzhodno od Ancija, po drugi – verjetnejši – kraj Le Ferriere blizu mesta Latina v provinci Latina (Lacij). – *Sasolenzi*: prebivalci Sasule (*Sassula*), mesta v Laciju blizu Tiburja in blizu mesta Eulum, zdaj domnevno Ciciliano blizu Tivolija v provinci Roma (Lacij). – *Tolerienzi*: prebivalci mesta Tolerij (*Tolerium*), blizu izvira reke Trer, ki je bilo član Latinske zveze, zdaj domnevno Valmontone blizu mesta Palestrina v provinci Roma (Lacij). – *Tutienzi*: prebivalci ob Tutiji (*Tutia*), majhni reki 6 km severno od Rima, zdaj domnevno Fosso della Bufalotta. – *Vimitelari*: neznani. – *Velienzi*: prebivalci mesta Velija (gl. § 71). – *Venetulani*: latinsko ljudstvo, ena od skupnosti, povezanih z Albo Longo. Ali je njihov izvor povezan z Veneti oz. ali gre za naselbino Venetov v Laciju, ni znano in tudi ni mogoče potrditi. Lokacija mesta ni znana. – *Vitelenzi*: prebivalci Vitelije (*Vitelia*), mesta na meji med Latini in Ekvi; menda je po mestu dobila ime *gens Vitellia*, iz katere je izhajal cesar Vitelij (gl. Svetonij, *Vitelij* 1, 3).

§ 70

starega Lacija: gl. § 56. – *Kampanije*: gl. § 60. – *mesto Stabije*: pristaniško mesto v Neapeljskem zalivu, 5 km jugozahodno od Pompejev, ki ga je l. 89 pr. Kr. uničil Sula, zdaj blizu mesta Castellammare di Stabia (Fontana Grande) v provinci Napoli (Kampanija). Pozneje je postalo priljubljeno letoviško mesto, l. 79 pa ga je uničil izbruh Vezuva; tu je umrl Plinij. – *dneva pred majskimi kalendami*: = 30. aprila. – *Gneja Pompeja in Lucija Katona*: = l. 89 pr. Kr. – *Tavranija*: mesto v Kampaniji, jugozahodno od Nole, zdaj Taurano v provinci Salerno ali morda Pagani v provinci Avellino (Kampanija). – *ostanki Kazilina*: tudi Kazilinum, mesto v Kampaniji ob strateško pomembnem mostu čez reko Volturn na Apijski cesti, zdaj Capua v provinci Caserta (Kampanija). – *Antias*: gl. PV, št. 30. Prim. tudi HRR F 11. – *kralj Tarkvinij*: tj. Tarkvinij Prisk (gl. Livij 1, 35, 7; Dionizij Halikarnaški 3, 49). – *Apiole*: mesto v Laciju, zahodno od Albanske gore; točna lokacija ni znana. – *začel pozidavo Kapitola*: gl. Cicero, *O državi* 2, 36; Livij 1, 38, 7; Tacit, *Zgodovina* 3, 72, 2. – *Surenta*: tudi Surrentum; gl. § 62. – *reke Siler*: reka na obmejnem območju med Kampanijo in Lukanijo, zdaj Sele. – *30 milj*: = 44,4 km. – *picenskega ozemlja*: Picen(um) je antična pokrajina v srednji Italiji med Umbrijo in Adrijskim (zdaj Jadranskim) morjem, ki so jo naseljevali Picenti (gl. § 109 in nasl.). Ko so Rimljani l. 268 pr. Kr. osvojili Picen, je bil del prebivalstva preseljen na severno obalo Pestanskega zaliva do Silera (lat. *ager Picentinus*); njihovo glavno mesto je bila Picencija, zdaj Pontecagnano Faiano oz. San Antonio a Pienza v provinci Salerno (Kampanija), jugovzhodno od Salerno. – *Etruščanov*: gl. § 50. – *svetišču argivske Junone, ki ga je ustanovil Jazon*: Omenjeno svetišče argivske Here/Junone, katerega legendarni ustanovitelj je bil vodja Argonavtov Jazon, izvira

iz 7. stol. pr. Kr.; nahajalo se je ob ustju reke Siler, severno od mesta Pestum (prej Pozejdonija). – *mesto Picencija*: gl. zgoraj. – *Salerna*: mesto v Pestanskem zalivu na ozemlju Picentov, kolonija od l. 197 pr. Kr., zdaj Salerno v provinci Salerno (Kampanija).

§ 71

Sileru: gl. § 70. – *tretje območje*: tj. tretja regija Italije (gl. § 46). – *Lukanije*: antična dežela v južni Italiji (zdaj Basilicata), ki so jo naseljevali Lukani; ti so izvirali iz Samnitov, pomešanih z Ojnotri (gl. nadaljevanje). – *Brutija*: gl. § 72. – *Pelazgi*: gl. § 50. – *Ojnotri*: staro italsko ljudstvo, morda predindoevropski praprebivalci v južni Italiji ali priseljenci iz Grčije, ki so pod vodstvom Likaonovega sina Ojnotra iz Arkadije na Peloponezu prišli v Italijo. – *Itali*: prvotno naseljenci skrajnega juga Brutija; po njih je dobil ime celoten polotok. Itali so dobili ime po eponimnem heroju, kralju in zakonodajalcu Italu. – *Morgeti*: ljudstvo, imenovano po svojem kralju Morgetu, ki je prvotno živelo v južni Italiji, kamor so se menda preselili z Balkana, od tam pa so odšli na Sicilijo. – *Sikuli*: predindoevropsko ljudstvo, ki je sprva živelo v južni Italiji, od tam pa so jih priseljujoča se ljudstva konec 2. tisočl. pr. Kr. potisnila na Sicilijo, ki je po njih dobila tudi ime. – *Lukani*: gl. zgoraj. – *Samnitov*: italsko ljudstvo oz. plemenska zveza, eno od sabelskih plemen v srednji Italiji (del umbro-sabelske jezikovne skupine), ki so naseljevali gorato območje Samnija, pokrajine v južnih Apeninih med Lacijem na severu, Lukanijo na jugu, Kampanijo na zahodu in Apulijo na vzhodu. Sami so se imenovali *Safineis*, deželo *Safinim*; Grki so jih imenovali Savniti (Σαυνῖται), Rimljani pa *Samnites*. Zaradi širjenja proti Apuliji in Kampaniji so v 5. in 4. stol. pr. Kr. prišli v spor z Rimljani, ki so si Samnite podredili v treh samnitskih vojnah (zadnja, tretja, v obdobju 299/298–290). V zavezniški vojni so vodili italska ljudstva, l. 82 pa jih je dokončno porazil Sula. – *pod vodstvom Lucija*: Omenjeni legendarni vodja ni zgodovinska oseba. – *Pestum ... Pozejdonija*: mesto v Lukaniji, grška kolonija, ki so jo sredi 7. stol. pr. Kr. ustanovili naseljenci iz Sibarisa in poimenovali Pozejdonija (»Pozejdonovo mesto«), pod rimsko oblastjo od l. 273 pr. Kr., zdaj ruševine v občini Capaccio v provinci Salerno (Kampanija), ok. 30 km južno od Salerna (na ravnici Piana del Sele oz. Piana di Paestum ob obali Salernskega zaliva nasproti Cilenta). – *Pestanski zaliv*: zaliv ob obali Pesta, zdaj Golfo di Salerno (Salernski zaliv). – *mesto Elea ... Velija*: kolonija jonskih Grkov iz Fokaje, od l. 273 pod rimsko oblastjo, središče eleatske filozofske šole (Ksenofan, Parmenid), zdaj ruševine v občini Ascea v provinci Salerno (Kampanija; Parco nazionale del Cilento e Vallo di Diano). – *rt Palinurum*: tudi Palinur, zdaj Capo Palinuro, polotok v južni Kampaniji na obali Tirenskega morja, jugozahodno od Salerna (del pokrajine Cilento).

Mitološko izročilo navaja, da je dobil ime po Enejevem krmarju Palinuru, ki je tu umrl v brodolomu. – *do Regijskega Stèbra*: lat. *Columna Rhegina, Columna Regia*, gr. Στυλὺς τῶν Ῥηγίνων (gl. Strabon 6, 1, 5; 6, 2, 3), v antiki stolpu podoben steber, ki so ga prebivalci Regija (gl. § 86) postavili ob Mesinskem prelivu na strateški točki, kjer je Sicilija najmanj oddaljena od Italije, zdaj v bližini kraja Cannitello v občini Villa San Giovanni v provinci Reggio Calabria (Kalabrija). – *100 milj.* = 148 km.

§ 72

reka Melpes: zdaj Mingardo v provinci Salerno, ki se izliva v Tirensko morje blizu rta Palinur (Capo Palinuro). – *mesto Buksentum ... Piksos*: »Zelenikovec«, »Pušpanovo mesto« (iz gr. πύξος /*pýxos*/, lat. *buxum* »zelenika«, »pušpan«), mesto v Lukaniji, prvotno grška naselbina (6. stol. pr. Kr.), imenovana Piksos ali Piksunt, pozneje prepuščena Lukanom, od l. 194 pr. Kr. rimska kolonija, obnovljena l. 189, zdaj Policastro Bussentino (ali samo Policastro) v provinci Salerno (Kampanija). – *reka Lavz ...*: tudi Laos, mejna reka med Lukanijo in Brutijem, zdaj Lao (v Kalabriji) in Mercure (v Bazilikati). – *mesto z istim imenom*: tj. Laos, grško mesto na obali Tirenskega morja ob ustju reke Laos, kolonija prebivalcev Sibarisa po uničenju mesta (letnica ustanovitve ni znana; gl. Herodot 6, 20), s svetiščem Odisejevega spremljevalca, heroja Drakona (gl. Strabon 6, 1, 1), zdaj kraj Marcellina oz. grič San Bartolo di Marcellina v občini Santa Maria del Cedro v provinci Cosenza (Kalabrija). – *Brutija*: antična pokrajina na skrajnem jugu Italije, dežela Brutijcev, ki se približno ujema z današnjo Kalabrijo, med Lukanijo na severu, Tirenskim morjem na zahodu ter Jonskim morjem na jugu in vzhodu. – *Blanda*: sprva ojnотrijsko, pozneje lukansko in od l. 214 pr. Kr. rimsko mesto v Lukaniji, severno od reke Lavz, zdaj ali Maratea, občina v provinci Potenza (Bazilikata), ali – verjetneje – grič Palecastro v občini Tortora v provinci Cosenza (Kalabrija). – *reka Baletum*: tudi Balet (*Baletus*), zdaj ali spodnji tok reke Lao ali reka Abatemarco, ki se v kraju Santa Maria del Cedro izliva v Tirensko morje. – *pristanišče Partenij ... Fokajci*: pristanišče (kolonija) Fokide na zahodni obali Brutija; njegova lega ni zanesljivo potrjena, zdaj morda Cetraro, mesto v provinci Cosenza, ali – verjetneje – rt Cirella (prej Cerilli), del občine Diamante v provinci Cosenza (Kalabrija). – *Vibonski zaliv*: zaliv pred mestom Vibona (gl. § 73). – *Klampecija*: pristaniško mesto v Brutiju, ki so ga Rimljani osvojili l. 204 pr. Kr., zdaj Amantea, mesto v provinci Cosenza (Kalabrija), ali njena okolica. – *mesto Tempa ... Temesa*: mesto v Brutiju, ki so ga ustanovili Avzoni, za njimi so ga naseljevali Etolci, za temi pa Brutijci; od l. 194 pr. Kr. rimska kolonija, pozneje Spartakovo oporišče. Njegova lokacija ni znana; ležalo naj bi nekje v dolini reke Sabut (zdaj Savuto), domnevno na območjih občin Campora San

Giovanni, Serra d'Aiello in Cleto (vse tri v provinci Cosenza v Kalabriji) in na območju Nocera Terinese oz. visoke planote Piano di Tirena v provinci Catanzaro (Kalabrija). – *naselbina Krotoncev Terina*: mesto v Brutiju, ki so ga ustanovil naseljenci iz Krotona v 6. stol. pr. Kr., ok. l. 444 so ga osvojili Turiji, l. 356 Brutijci, l. 203 pa ga je uničil Hanibal, zdaj rt Sant'Eufemia Vetere. – *Terinajski zaliv*: zdaj Golfo di Sant'Eufemia.

§ 73

Konsencija: mesto v Brutiju na strateškem položaju ob sotočju rek Kratis in Bazent, menda središče brutijske zveze, ustanovljene l. 356 pr. Kr., znano po vinogradništvu in sadjarstvu (gl. Strabo 6, 1, 5; *NH* 16, 69), zdaj Cosenza v provinci Cosenza (Kalabrija). – *na polotoku*: del Brutija, zdaj vzhodne obale Kalabrije (obale Jonskega morja) med rtoma Punta Alice in Capo Rizzuto. – *reka Aheront*: zdaj Caronte, eden od izvirov reke Bussento. – *meščani Aheruntije*: tudi Akerentija ali Aherontija, antična naselbina, imenovana po reki Aheront, zdaj ruševine pri kraju Cerenzia v provinci Crotone (Kalabrija). – *Hipona ... Vibona Valencija*: mesto v Brutiju ob Tirenskem morju, ki so ga ustanovili prebivalci Lokrov v 2. polovici 6. stol. pr. Kr. in ga poimenovali Hiponij (Ἰππώνιον), od l. 192 rimska kolonija, zdaj Vibo Valentia v provinci Vibo Valentia (Kalabrija). – *Heraklovo pristanišče*: pristanišče na zahodni obali Brutija blizu rta Vaticano (Capo Vaticano) v provinci Vibo Valentia (Kalabrija). – *reka Metaver*: tudi Metavros in Matavros, reka v Brutiju, zdaj Petrace v južni Kalabriji in njegov glavni pritok Marro. Ob njej je bilo istoiimensko mesto ob Tirenskem morju, kolonija Lokrov ali Zankle, rojstni kraj pesnika Stezihora, zdaj Gioia Tauro; gl. Mela 2, 68. – *mesto Tavroentum*: = Tavrijanum (*Taurianum*), mesto v Brutiju, južno od reke Metaver (Mataver) na meji z Regijem, zdaj vas Taureana pri mestu Palmi v provinci Reggio Calabria (Kalabrija). – *Orestovo pristanišče*: domnevno Porto Oreste pri mestu Gioia Tauro ali v bližini mesta Palmi v provinci Reggio Calabria (Kalabrija). – *Medma*: lokrijska kolonija v Veliki Grčiji na zahodni obali Brutija, ustanovljena na začetku 6. stol. pr. Kr. blizu izvira in reke, po katerih je dobila ime (zdaj Mesima), zdaj Rosarno v provinci Reggio Calabria (Kalabrija). – *mesto Scilaj*: tudi Skilaj, sprva grška in pozneje rimska trdnjava ob Mesinskem prelivu, blizu čeri Scile, sicer mitološke pošasti, zdaj Scilla v provinci Reggio Calabria (Kalabrija). – *reka Kratajis, Scilina mati*: lat. *Crataeis*, gr. Κραταίης, tudi Kratéis, po Homerju (*Odiseja* 12, 124) Scilina mati, sicer majhen potok, ki se izliva v Tirensko morje med mestoma Scilla in Bagnara Calabra v provinci Reggio Calabria (Kalabrija). – *Regijski Stèber*: gl. § 71. – *Sicilska ožina*: lat. *fretum Siculum*, ožina med rtoma Kajnos in Pelor, kjer je zaradi številnih potresov ter spremenljivih plimovanj in vrtincev nastal mit o Scili in Karibdi,

zdaj Mesinski preliv (Stretto di Messina). – *Kajnos*: lat. *Caenus*, gr. Καῖνυς, polotok v Mesinskem prelivu, kjer je Italija najbližje Siciliji, zdaj Punta (del) Pezzo. – *Peloron*: lat. *Pelorum* Pelorum, zdaj Capo Peloro ali Punta del Faro, skrajna severovzhodna točka Sicilije. – *oddaljena dvanajst stadijev*: = 2,22 km. – *Regija*: zdaj Reggio Calabria (gl. § 86). – *94 stadijev*: = 17,39 km.

§ 74

apeninski gozd Sila: gozdnato hribovito območje v Brutiju, zadnji odrastek Apeninov, gozdarsko območje, ki je slovelo po pridobivanju smole (gl. *NH* 14, 127; 16, 53; 24, 37), zdaj La Sila v severni Kalabriji ali pogorji Aspromonte in Serre Calabresi. – *15 milj*: = 22,2 km. – *rt Levkopetra*: gl. § 43. – *51 milj*: = 75,48 km. – *Lokri*: gl. § 95. – *rtu Zefirij*: rt ob Tarentinskem zalivu, za katerim se je začelo območje, kjer je pihal zahodnik ali zefir (gr. ζέφυρος /*zéphyros*/), zdaj Capo Bruzzano (promontorio Bruzzano ali Bruzio), 15 km severno od rta Spartivento, skrajnega južnega rta v Kalabriji. – *Silera*: gl. § 70. – *303 milje*: = 448,44 km. – *prvi zaliv Evrope*: gl. § 5. – *Atlantsko ... Veliko*: gl. § 3. – *Portmos*: iz gr. πορθμός /*porthmós*/ »prevoz«, »kraj prevoza«, »ožina«. – *Gaditanska ožina*: gl. § 3. – *Hispansko ... Hibersko ... Baliarsko*: gl. § 6. – *Narbonske province*: gl. § 31. – *Galsko*: gl. § 6. – *Ligursko*: lat. *mare Ligusticum*, morje pred obalo Ligurije med jugovzhodno Galijo, Etrurijo in Korziko, zdaj Ligursko morje (Mare Ligure) ali Genovski zaliv (Golfo di Genova) kot njegov najsevernejši del.

§ 75

Sicilije: gl. § 86. – *Tuskijsko*: lat. *mare Tuscum*, tudi Tuskiško (Etrursko, Etruščansko) morje. – *Južno*: lat. *mare Notium* (iz gr. νότος /*nótos*/ »notos (južnik)«). – *Tirensko*: lat. *mare Tyrrhenum*. Ime izhaja iz grškega poimenovanja za Etruščane: Τυρρηνοί /*Tyrrhenoi*/ »Tireni«. – *Spodnje*: lat. *mare Inferum* »morje »pod« Italijo«, tj. morje južno od Italije. – *Salentinov*: gl. § 38. – *Polibij ... Avzonijsko*: lat. *mare Ausonium*; gl. Polibij 34, 15, 4. – *Eratosten*: Eratosten, gl. PV, št. 182. – *ustjem Oceana*: gl. § 3. – *Sardinijo*: gl. § 83. – *Sardsko*: lat. *mare Sardoum*, tudi Sardoško morje, morje zahodno od Sardinije. – *Sicilsko*: *mare Siculum*, morje vzhodno od Sicilije. – *Kretske*: lat. *mare Creticum*, morje severno od Krete.

§ 76

Pitiusi ... po ... borovem grmičju: lat. *Pityussae* »Borova otoka« (iz gr. πίτυς /*pítys*/ »bor«, »smreka«), otoka pred obalo Hispanije, del Baliarov. Plinij napačno oba poimenuje Ebuz; večji otok se je imenoval Ebuz »Borov otok« (lat. *Ebusus*, gr. Ἐβουσσός iz fen. *i-bs(h)im* »Borov otok«), zdaj Ibiza, manjši pa Ofiuza/Ofiusa »Kačji otok« (lat. *Ophius(s)a* iz gr. ὄφις /*lóphis*/ »kača«), zdaj

Formentera. Oba otoka sta danes del Balearov in se še vedno imenujeta Pitjuzi. – *Ebuz* ... skupnost: istoimensko rimsko zavezniško mesto, od Vespazijana naprej municipij (gl. CIL II, 3663), zdaj Ibiza/Eivissa. – 46 milj: = 68,08 km. – *Dianija*: gl. § 20. – 700 stadijev: = 129,5 km. – *Nove Kartagine*: gl. § 19. – *Baliarov*: gl. § 77. – *Sukrona*: gl. § 20. – *Kolubrarija*: »Gadji otok« ali »Kačji otok«, skupina štirih majhnih nenaseljenih otokov vulkanskega izvora pred obalo Hispanije, zdaj Islas Columbretes oz. Illes Columbretes.

§ 77

Baliare: skupina otokov v zahodnem Sredozemskem morju pred obalo Hispanije, zdaj Baleari/Islas Baleares. Po ljudski etimologiji ime izhaja iz gr. βάλλω /bállo/ »mečem«, »lučam« in naj bi pomenilo »otok pračarjev«. – *pračarji*: lat. *funditores*. – *Gimnazije*: gr. Γυμνάσιαι ali Γυμνησίαι »Otoki golih« (iz gr. γυμνός /gymnós/ »gol«). Grki so jih tako poimenovali zato, ker so Baliarci poleti hodili goli. – *Večji otok*: zdaj Majorka/Mallorca (iz poznolat. *maiorica* iz *maior* »večji«). – 100 milj: = 148 km. – *obseg* ... 475 milj: = 703 km. – *Palma*: zdaj Palma de Mallorca. – *Polencija*: zdaj Pollença/Pollensa pri mestu Alcúdia. Mesto je l. 123/122 pr. Kr. ustanovil Kvint Cecilij Metel Balearski. – *Gujus*: tudi Gujunt(um) (*Guiuntum*), zdaj Santaguy pri mestu Campos na Majorki. – *Tukis*: zdaj verjetno Alcúdia. – *Bokhorum*: zdaj Campo de Bocar pri mestu Alcúdia. Komentatorji domnevajo, da je oblika *Bocchorum* genitiv plurala in da pomeni »mesto Bokhorov«, domnevnih prišlekov iz Libije. – *Manjši otok*: zdaj Menorka/Menorca (iz poznolat. *minorica* iz *minor* »manjši«). – 30 milj: = 44,4 km. – *dolg* ... 40 milj: = 59,2 km. – *obseg* ... 150 milj: = 222 km. – *Jamona*: zdaj Ciudadela/Ciudadella de Menorca. – *Sanizera*: zdaj ali Alayor ali naravno pristanišče Sanitja pri rtu Cavallería (Cabo de Cavallería) blizu mesta Es Mercadal. – *Magon*: zdaj Mahón, mesto na Minorki. Ime je dobilo po kartažanskem vojskovodji Magonu, ki ga je osvojil v letih 206/205 pr. Kr. Gl. Livij 28, 37, 3 in nasl.; 28, 46, 7.

§ 78

Dvanajst milj: = 17,76 km. – *večjega otoka*: tj. od Majorke. – *Kaprarija*: »Kozji otok« (iz lat. *capra* »koza«), zdaj Cabrera. – *Palma*: gl. § 77. – *Menariji*: zdaj Porrosa in Sech v zalivu pred Palmo de Mallorco. – *Trikvadra*: »Trikotni otok« (iz lat. *triquetrus* »trikoten«), zdaj Dragonera. – *mali Hanibalov otok*: zdaj Malgrat. – *Ebuza*: gl. 76. – *Kolubrarije*: Plinij je tukaj zamenjal Kolubrarijo (»Gadji otok« ali »Kačji otok«, zdaj Islas Columbretes; gl. § 76) z Ofiuzo (»Kačji otok«, manjša od Pitiuz, zdaj Formentera; gl. § 76). – *Ofiusa*: gl. § 76. – *zajci*, ki pustošijo pridelke Baliarcev: gl. NH 8, 217–218; 8, 226.

§ 79

Rodana: gl. § 33. – *Metina*: neznani otok, ki je izginil v Rodanovi delti. – *Blaskona*: tudi Blaskon, zdaj Fort (ali Île) de Brescou pri mestu Agda ob reki Hérault v regiji Languedoc-Roussillon (južna Francija). – *tri Stojhade ... zaradi razporeditve*: »Vrstni otoki« (iz gr. στοιχάς, στοιχάδος /*stoichás, stoichádos*/ »v vrsti eden za drugim« iz στοῖχος /*stoíchos*/ »vrsta«), zdaj Îles d'Hyères ali Îles d'Or. – *Masiliji*: prebivalci Masilije; gl. § 34. – *Prota*: »Prvi otok« (iz gr. πρῶτος /*prótos*/ »prvi«), zdaj Île du Levant. – *Mesa ... Pomponiana*: »Srednji otok« (iz gr. μέσος /*mésos*/ »srednji«), zdaj Port-Cros. – *Hipaja*: »Spodnji otok« (iz gr. ὑπό, ὑπαί /*hypó, hypái*/ »spodaj«), zdaj Porquerolles. – *Sturij*: zdaj Riou, južno od Marseilla. – *Fojnika*: »Škrlatni otok« (iz gr. φοῖνιξ /*phoînix*/), zdaj Pomègues pred pristaniščem v Marseillu. – *Fila*: »Dragi/Ljubi otok« (iz gr. φίλος /*phílos*/ »drag«, »ljub«), zdaj Ratonneau v otočju Frioul pred južno obalo Francije blizu Marseilla. – *Antipole*: gl. § 35. – *Lerona in Lerina*: zdaj Îles de Lérins (Îles Sainte-Marguerite, Îles Saint-Honorat, Îlot Saint-Ferréol, Îlot de la Tradelière) nasproti pristanišča v Cannesu. – *Berkon*: Lokacije mesta ni mogoče določiti; v Plinijevem času ni več obstajalo.

§ 80

Ligurskem morju: gl. § 74. – *Korzika ... Kirnos*: Tako grško ime Κύρνος kot latinsko ime *Corsica* sta izpeljani iz domačega (korziškega ali ligurskega) korena **kurn*-/korn- oz. **krsā* »glava«. Od l. 238 pr. Kr. je bila pod rimsko oblastjo in je skupaj s Sardinijo tvorila eno provinco. – *Tuskijskemu morju*: = Tirensko morje; gl. § 44. – *dolga ... 150 milj*: = 222 km. – *široka 50 milj*: 74 km. – *obseg ... 325 milj*: = 481 km. – *Vada Volaterrana*: gl. § 50. – *62 milj*: = 91,76 km. – *32 skupnosti*: Ker Plinij ne navede imen teh skupnosti, je podatek nepreverljiv; verjetno je šlo za manjše zaselke in manjše vaške ali mestne skupnosti. – *Marijano ... Gaj Marij*: lat. *Mariana*, sc. *Colonia*, »Marijska kolonija« ali »Marijeva kolonija«, zdaj Golo. Ustanovil jo je rimski vojskovodja Gaj Marij (ok. 156–86 pr. Kr.) na kraju, kjer je bila prej grška naselbina Nikaja. Prim. Mela 2, 122; Diodor Sicilski 5, 13. – *Alerijo ... diktator Sula*: Rimski državnik in vojskovodja Lucij Kornelij Sula (ok. 138–78 pr. Kr.), diktator v letih 82–79, je Alerijo (še zdaj Aleria) ustanovil na kraju, kjer je bila prej kolonija Fokajcev Alalija (gl. Herodot 1, 165 in nasl.). Fokajce so premagali Etruščani, l. 259 pr. Kr. pa je mesto osvojil Lucij Kornelij Scipion. – *Oglaza*: otoček severno od Korzike med njo in Italijo, zdaj Montecristo. – *60 milj*: = 88,9 km. Razdalja med Planazijo in Korziko sicer meri ok. 45 km. – *Planazija ... ime po svoji podobi*: Zaradi pretežno ravninskega površja so otok poimenovali »Ravni otok«, »Ravninski otok« (iz lat. *planus* »raven«, »ravninski«), zdaj Pianosa.

Znan je bil po vzreji pavov in kot kraj izgnanstva Agripe Postuma. Gl. tudi Varon, *O kmetijstvu* 3, 6, 2; Tacit, *Anali* 1, 3, 4; 2, 39, 1.

§ 81

Urgona: majhen otoček v Ligurskem morju med Piso in Korziko, zdaj Gorgona, zahodno od Livorna. Ptolemaj ga imenuje Gorgona (3, 1, 78: Γοργόννη). – *Kaprarija ... Ajgilij*: »Kozji otok« (iz lat. *capra* »koza«), otoček v Ligurskem morju, zdaj Capraia. Grško ime izhaja iz gr. αἴξ, αἰγός *laîx, aigós* »koza«. – *Igilij*: otok v Tirenskem morju, zdaj Giglio. – *Dianij ... Artemizija*: majhen otok v Tirenskem morju nasproti Koze v Etruriji, zdaj Giannutri v provinci Grosseto (Toskana). – *nasproti Kozanske obale*: lat. *Cosanum litus*, tudi obala mesta Koza (gl. § 51). Mesto je ležalo južno od današnjega mesta Orbetello v provinci Grosseto (Toskana). – *Barpana*: zdaj Formiche di Grosseto (»Mravlje Grosseta«), majhna skupina otokov pred obalo Etrurije. – *Melarija*: tudi Menarija, zdaj morda Meloria oz. Torre della Meloria, kamniti otoček v Ligurskem morju nasproti Livorna. – *Kolumbarija*: »Golobji otok« (iz lat. *columba* »golob«), zdaj Palmaiola, majhen otoček v Toskanskem otočju, jugozahodno od mesta Piombino in jugovzhodno od Elbe. – *Venarija*: zdaj Cerboli ali Isola di Cerboli, otoček v Toskanskem otočju severovzhodno od Elbe in južno od Piombina. – *Ilva z rudniki železa*: otok v Tirenskem morju nasproti Populonije, zdaj Elba. Železo so na otoku pridobivali in predelovali že Etruščani. – *obsegom 100 milj*: = 148 km. V resnici je obseg otoka ok. 85 km. – *Populonija*: gl. § 50. – *deset milj*: = 14,8 km. – *Grki ... Ajtalija*: Grki so zaradi predelovalnic železove rude otok poimenovali Αἰθαιλία */Aithalía/* »Sajasti otok« (iz gr. αἰθαιλος */aíthalos/* ali αἰθαλή */aithále/* »saje«). – *Planazija*: gl. § 80. – *28 milj*: 41,44 km. – *Tibere*: gl. § 53. – *Ancija*: gl. § 57. – *Astura*: gl. 57. – *Palmarija*: zdaj Palmarola, eden od vulkanskih Poncijskih otokov (Isole Ponziane) v Tirenskem morju. – *Sinonija*: zdaj Zannone, eden od Poncijskih otokov (Isole Ponziane). – *Formij*: gl. § 59. – *Poncijski otoki*: skupina vulkanskih otokov v Tirenskem morju, imenovanih po največjem med njimi, Ponciji (*Pontia*), zdaj Poza.

§ 82

Puteolanskem zalivu: zaliv pred mestom Puteoli (gl. § 61). – *Pandaterija*: zdaj Ventotene, eden od Poncijskih otokov na meji med Lacijem in Kampanijo; nanj so navadno izgnali ženske članice cesarskih družin, npr. Avgust svojo hčer Julijo zaradi prešuštvojanja (l. 2 pr. Kr.), Tiberij Agripino starejšo (l. 29), Kaligula sestro in Klavdij (l. 41) nečakinjo Julijo Livijo, Neron prvo ženo Klavdijo Oktavijo (l. 62), Vespazijan vnukinjo Flavijo Domicilo. – *Prohita*: »Izliti otok« (iz gr. προχύτη */prochýte/* »izlit«, tj. nastal z izlitjem lave), zdaj Procida. Ime otoka nakazuje na njegov vulkanski izvor. – *po Enejevi dojlji*:

Da je otok dobil ime po Enejevi dojelji Prohiti, ki naj bi bila na njem tudi pokopana, pišeta Dionizij Halikarnaški (1, 53, 3 in nasl.) in Servij (*Komentar k Eneidi* 9, 712); vir za to ajtiološko razlago je pesnik Gnej Najvij. – *odtrgana od Ajnarije*: Po poročanju Plinija (*NH* 2, 203) in Strabona (5, 4, 9) je otok Prohita nastal tako, da ga je ob potresu odtrgalo od Ajnarije. – *Homer ... Inarima*: Ime Inarima (zdaj Ischia), ki ga najdemo pesnikih (gl. Vergilij, *Eneida* 9, 716; Ovidij, *Metamorfoze* 14, 89; Lukan 5, 101) izhaja iz napačnega razumevanja odlomka iz Homerjeve *Iliade* 2, 782 in nasl., v katerem opisuje spopad med Zevsom in Gigantom Tifonom v mitični deželi Arimov (gr. εἰν Ἀρίμοις /*lein Arímois*/ »na ozemlju Arimov«) v Kilikiji v Mali Aziji, ki so ga pesniki prenesli na ta vulkanski otok (gl. Pindar, *Pitijske ode* 1, 18 in nasl.). – *Pitekuza ... opic ... delavnicah za izdelavo sodov*: tudi Pitekusa. Ime otoka ne izhaja iz gr. πίθηκος /*píthekos*/ »opica«, ampak je povezano s cvetočo lončarsko obrtjo na otoku in izhaja iz gr. πίθος /*píthos*/ »sod«. – *Pavzilipom*: »Bolečine preganjajoč«, »Skrbi preganjajoč« (iz gr. παύω /*paúo*/ »ustavljam«, »storim, da (se kaj) neha« in λύπη /*lýpe*/ »bolečina«, »žalost«, »skrb«), kraj med Neapolo in Puteoli, kjer je imel svojo vilo Vedij Polion (gl. *NH* 9, 77; Kasij Dion 54, 23, 1 in nasl.). – *Neapolo*: gl. § 62. – *Megarida*: nekdanji otok, na katerem so Grki iz Kum ustanovili prvo naselje poznejšega mesta Neapolis, zdaj Castel dell'Ovo, polotok v Neapeljskem zalivu. – *osem milj*: = 11,84 km. – *Surentuma*: gl. § 62. – *Kapreje*: otok pred obalo Kampanije na jugu Neapeljskega zaliva, zdaj Capri. Ime pomeni ali »Kozji otok« (iz lat. *capra* »koza«) ali »Merjaščev otok« (iz gr. κάπρος /*kápros*/ »divji merjasec«). – *palači cesarja Tiberija*: Cesar Tiberij, ki je vladal v obdobju 14–37 po Kr., si je na otoku zgradil vrsto vil in si ga l. 26 izbral za svoj sedež; l. 27 se je za stalno naselil na njem in tam v Jupitrovi vili (*Villa Iovis*) živel do svoje smrti l. 37 (gl. Tacit, *Anali* 4, 67, 3; Svetonij, *Tiberij* 40). – *obsegom 11 milj*: = 16,28 km.

§ 83

Levkotea: otok pred obalo Lukanije, imenovan tudi Levkozija (gl. *NH* 3, 83; Mela 2, 121), zdaj Isola Piana pri Punta della Licoso. – *Sardinija*: gl. § 84. – *Afriškega morja*: del Sredozemskega morja med Sardinijo in severno Afriko. – *osem milj*: = 11,84 km. – *Korzike*: gl. § 80. – *Kunikularije*: »Kunčji otoki« (iz lat. *cuniculus* »kunec«), zdaj otočje Arcipelago della Maddalena v Bonifacij-skem prelivu med Sardinijo in Korziko, ki ga sestavlja sedem večjih otokov (La Maddalena, Caprera, Santo Stefano, Budelli, Santa Maria, Razzoli in Spargi) ter kopica manjših. Omenjene Kunikularije so najbrž Razzoli, Budelli in Santa Maria. – *Fintonov otok*: zdaj Caprera. Prim. Ptolemaj 3, 3, 8: Φύντωνος νῆσος. – *Fose*: »Jarki« (iz lat. *fossa* »jarek«). Po eni domnevi gre za otok La Maddalena, po drugi za otok San Stéfano, po tretji za manjše otoke v otočju

Arcipelago della Maddalena. – *ožina ... Tafros: »Jarek«* (iz gr. τάρφος /táphros/ »jarek« = lat. *fossa*).

§ 84

188 milj: = 278,24 km. – 175 milj: = 259 km. – 77 milj: = 113,96 km. – 125 milj: = 185 km. – *obseg ... 565 milj: = 836,2 km.* – *Karalitanskem rtu:* tudi Karalski rt, rt pri (kraju) Karalis/Karales (gl. § 85), zdaj Capo Carbonara, vzhodno od Cagliarija. – 200 milj: = 296 km. – *od Gadesa:* gl. NH 3, 167. – 1250 milj: = 1850 km. – *Gorditanskem rtu:* rt na skrajnem severovzhodu otoka, zdaj Punta Falcone. – *Heraklova otoka:* zdaj dva otoka na skrajnem severozahodu otoka, večji Isola Arinara in manjši Isola Piana. Ptolemaj (3, 3, 8) omenja samo enega: Asinaro. – *Sulškem rtu:* tudi Sulkitanski rt, rt pri Sulkih (gl. § 85), zdaj Isola di Sant'Antioco na skrajnem jugozahodu Sardinije, s katero ga povezuje most. – *Enozis:* zdaj Isola di San Pietro na jugozahodu Sardinije. Feničani so ga poimenovali *Enosim*, Grki Ἱεράκων νῆσος /*Hierákon nêsos*/ »Otok ujed« ali »Otok kraguljev«, Rimljani pa so prevedli grško ime v *Accipitrum insula*. – *Karalitanskem rtu:* gl. zgoraj. – *Fikarijo:* zdaj Isola dei Cávoli pred rtom Carbonara na jugovzhodu Sardinije.

§ 85

Fikarije: gl. § 84. – *Leberide:* neznano otočje. – *Kalodo:* zdaj Mal di Ventre, otok ob zahodni obali Sardinije pred polotokom Sinis. – *Herine kopeli:* lat. *Heras lutra*, tudi »Herino kopališče«. Ni znano, za kateri otok gre. – *Ilienzi:* lat. *Ilienses*, tudi Ilionci ali Ilijci, sardinijsko plemo, po Meli (2, 123) najstarejši prebivalci Korzike, po Salustiju (frag. 7) prvotno grško ljudstvo, ki je sem pripotovalo iz Troje kot spremstvo Heraklovega tovariša Jolaja. – *Balari:* razbojniško plemo v goratih predelih Sardinije, domnevno potomci iberskih in libijskih najemniških vojakov, ki so dezertirali iz kartažanske vojske (gl. Pavzanius 10, 17, 9). – *Korzi:* ligurski priseljenci s Korzike na Sardinijo. – *Sulkitani:* prebivalci mesta Sulki(s) (*Sulci(s)*), feničanske naselbine, ustanovljene med letoma 730 in 700 pr. Kr. na vzhodnem delu otoka/polotoka Isola di Sant'Antioco na skrajnem jugozahodu Sardinije (gl. Strabon 5, 2, 7; Ptolemaj 3, 3, 3 idr.). – *Valentini:* prebivalci mesta Valencija (*Valentia*, Οὐαλεντία) v notranjosti Sicilije, ok. 60 km severno od Cagliarija, zdaj vas Nuragus in parte Valenza. Gl. tudi Ptolemaj 3, 3, 6. – *Neapolitani:* prebivalci mesta Neapolis, antične naselbine na zahodni strani Sardinije na južni strani Oristanskega zaliva (Golfo di Oristano), zdaj Santa Maria de Nabui v občini Guisipini v provinci Medio Campidano. – *Bitienzi:* prebivalci mesta Bitija (*Bit(h)ia*), zdaj ruševine pri rtu Capo Spartivento na skrajnem jugu Sardinije. Gl. tudi Ptolemaj 3, 3, 3; CIL X, 7996 in 7997. – *Karalitani:* prebivalci mesta Karalis

(*Caralis, Carales*), prvotno feničanskega ali punskega pristaniškega mesta (imenovanega *Krly* = Karaly) na jugu Sardinije ob Karalitanskem zalivu, zdaj Cagliari. – *Norani*: prebivalci mesta Nora (*Nora*), menda najstarejše naselbine na Sardiniji, ki so jo domnevno ustanovili Iberci iz Tartesa (Pavzanijs 10, 17, 5; Solin 4, 1), verjetno pa Feničani v 9. ali 8. stol. pr. Kr., zdaj ruševine južno od mesta Pula na rtu Capo di Pula na južni Sardiniji, ok. 20 km južno od Cagliarija. – *kolonija ... Pri Libizonovem Stolpu*: lat. *Ad Turrem Libisonis* (gr. Πύργος Λιβύσσωνος), mesto na Sardiniji, na severni obali, ok. 15 km vzhodno od rta Falcone (Capo del Falcone) ob Azinarskem zalivu (Goldo dell'Asinara), prvotno morda trdnjava ali kastel, zdaj (domnevno) Porto Torres. – *Timaj*: gl. PV, št. 483. Gl. tudi FGrH 566 F 63. – *Sandaliotida ... sandali*: »Otok sandala«, »Sandalasti otok« (iz gr. σανδάλιον /sandálion/ »sandala«). – *Mirzil*: gl. PV, št. 364. Gl. tudi FGrH 477 F 11. – *Ihnuz* ... *stopinji*: tudi Ihnusa »Otok stopinja«, »Stopinjasti otok« (iz gr. ἰχνοσ /íchnos/ »stopinja«, »sled«). – *Pestanskega zaliva*: gl. § 71. – *Levkozija ... po tam pokopani Sireni*: otok na obali Lukanije, južno od Pestuma, zdaj Isola Licoso pri Punt della Licoso. Gl. tudi NH 2, 204. – *Velije*: gl. § 71. – *Pontija*: otoček pred Velijo na obali Tirenskega morja pred obalo Lukanije in Brutija, ki ga danes ni več (domnevno podvodna čer ok. 3 km južno od Velije). – *Izakija*: otoček blizu Velije, ki danes ne obstaja več (domnevno spojen s kopnim). – *Ojnotridi ... Ojnotrov*: »Otoka Ojnotrov« (gl. § 71). – *Vibone*: tj. Vibone Valencije (gl. § 73). – *Odisejevem razglednem stolpu*: lat. *Ulixis specula*, tudi »Odisejevo razgledišče«. – *Itakezije*: tudi Itaški otoki (*Itacesiae, Ἰτακῆσαι*), majhni otočki nekoliko vzhodno od Vibone Valencije, danes povezani s kopnim. Povezava z Odisejem, ki je bil doma z Itake, ni znana.

§ 86

Tukidid ... Sikanija: gl. Tukidid 6, 2, 2. Ime je dobila po prebivalcih Sikanih (gl. § 69). – *po njeni trikotni obliki Trinakrija*: gr. Τρινακρία »Otok treh rtov« (iz gr. τρεῖς /treís/ »tri« in ἄκρον /ákron/ »vrh«, »konec«, »rt«). Prim. Diodor Sicilski 5, 2, 2; Dionizij Halikarnaški 1, 22, 2; Mela 2, 115; Servij, *Komentar k Eneidi* 1, 196 idr. – *Trinakrija*: gr. Τρινακρία (Τρινακρία). Tako se je imenoval otok boga Sonca, ki so ga enačili s Sicilijo. Gl. Homer, *Odiseja* 11, 107; 12, 127 in 135; 19, 275. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *618 milj*: = 914,64 km. – *Brutija*: gl. § 38. – *morska ožina*: zdaj Mesinski preliv/Stretto di Messina. – *15 milj*: = 22,2 km. – *Regijskem Stèbru*: gl. § 71. – *1,5 milje*: = 2,22 km. – *Zaradi vidnih sledov te razcepitve ... poimenovali Regij*: tudi Région, mesto na obali Brutija ob Sicilski ožini, ki so ga ustanovili kolonisti iz Halkide v 2. polovici 8. stol. pr. Kr. kot drugo najstarejšo grško kolonijo v Veliki Grčiji na kraju, naseljenem že od 3. tisočl. pr. Kr., pomembno politično in trgovsko središče, v času

rimske nadvlade pomembno zavezniško mesto, zdaj Reggio di Calabria. Plinij ime mesta etimološko izpelje iz grškega glagola ῥήγνυμι /*rhégnumi*/ »trgam«, »param«, le na tem mestu uporabi obliko *Rhegium* (gr. Ῥήγιον), povsod drugod obliko *Regium*.

§ 87

čer *Scila*: lat. *Scylla*, tudi »Skila«, morska pošast s šestimi vratovi in 12 nogami, ki je živel v skalni votlini nasproti Karibde in požirala pomorščake, ki so pluli mimo. – *vrtinec Karibda*: lat. *Charybdis*, tudi Haribda, morska pošast nasproti Scile, ki je trikrat dnevno vsrkala morsko vodo in jo znova izpljunila ter tako ogrožala pomorščake. Obe pošasti so v antiki postavljali v Mesinski preliv, ker je bila plovba skozenj zaradi močnih tokov in nevarnih čeri zelo zahtevna in so ladje tam pogosto doživljale brodolome. – *trikotnika*: lat. *triquetrae*, tudi »trikotnice«, tj. Sicilije. – *kot smo povedali*: gl. § 73. – *Peloron*: tudi Pelor (gl. § 73). – *Pahinon*: tudi Pahin, rt na skrajnem jugovzhodu Sicilije, zdaj Capo Passero. – *Peloponez*: gl. NH 4, 9 in nasl. – 440 milj: = 651,2 km. – *Lilibej*: gl. § 90. – *Merkurjevega rta*: zdaj Ra's Addar (Cap Bon) v Tuniziji nasproti Sicilije oz. otoka Pantelleria. – 180 milj: = 266,4 km. – *Karalitanskega rta na Sardiniji*: gl. § 84. – 190 milj: = 281,2 km. – 176 milj: = 260,48 km. – 200 milj: = 296 km. – 242 milj: = 358,16 km. – *Tam*: tj. na Siciliji. – *pet kolonij*: gl. § 7. – 63 mest ali skupnosti: gl. § 91.

§ 88

Pelora: gl. § § 73. – *Mesana*: ali Mesena, mesto na severovzhodu Sicilije, prvotno imenovana Zankla (gl. Tukidid 6, 4, 5), zdaj Messina. – *Mamertini*: »Mamertovi (= Marsovi) sinovi«, nekdanji oskijski plačanci, večinoma iz Kampanije, najemniški vojaki Agatokla iz Sirakuz, ki so med letoma 288 in 283 pr. Kr. osvojili Mesano. Imenovali so se po bogu Mamersu, kar je oskijska oblika imena Mars. – *Drepanon*: »Srp« (iz gr. δρεπάνον /*drépanon*/ »srp«), po eni domnevi danes neznani rt na zahodni obali Sicilije med Mesano in Tavromenijem (zdaj Taormina), po drugi zdaj rt Capo Grosso, po tretji rt in mesto na zahodni obali Sicilije (zdaj Trapani). – *kolonija Tavromenij ... Naksos*: mesto na vzhodni obali Sicilije na območju, ki so ga Sikuli naseljevali že od 8. stol. pr. Kr., zdaj Taormina; l. 21 pr. Kr. ga je Avgust povzdignil v kolonijo. Nastalo je blizu kraja, kjer je bilo prej mesto Naksos (zdaj Giardini-Naxos), najstarejša grška kolonija na Siciliji (ustanovili so ga Halkidci l. 734 pr. Kr.), ki ga je kot atenskega zaveznika l. 403 uničil sirakuški tiran Dionizij (I.). – *Azin*: Gre za 52 km dolgo reko Akezin (*Acesines*) na vzhodni Siciliji, ki se blizu Naksosa izliva v Jonsko morje. – *gora Etna*: še zdaj Etna (3343 m), največji delujoči evropski vulkan na severovzhodu Sicilije. – *dvajset stadijev*: = 3,7 km. – *Katine*: gl.

§ 89. – *Maroneja*: zdaj gorska veriga Madonie ali Le Madonie v osrednjem delu severne obale Sicilije v provinci Palermo. – *Gričev dvojčkov*: lat. *Gemelli colles*, tudi »Dvojčkogričje«, zdaj Monte Cammarata (1578 m) v provinci Agrigento, ki je del pogorja Monti Sicani na osrednji Siciliji.

§ 89

tri Kleči Kiklopov: zdaj tri bazaltne čeri, imenovane Faraglioni, ok. 8 km severno od Katane. – *Odisejevo pristanišče*: lat. *Portus Ulixis*; kraja ni mogoče locirati. Povezano je z Odisejevimi pustolovščinami, ko je na svojem popotovanju pristal tudi na Siciliji, da bi tu postavil kenotaf v spomin na Priamovo ženo, kraljico Hekabo. Prim. Cicero, *Proti Veru* II, 5, 87. – *kolonija Katina*: tudi Katana, mesto na vzhodni obali Sicilije, prvotno naselbina Sikulov, od l. 729 Halkidcev; status kolonije ji je l. 21 pr. Kr. podelil Avgust, zdaj Catania. – *Simajton*: tudi Simajt, zdaj Simeto, 113 km dolga reka, ki se pri mestu Catania izliva v Jonsko morje. – *Terias*: zdaj Fiume (di) San Leonardo. – *Lajstrigonske poljane*: zdaj Piana di Catania, največja ravnina in najrodovitnejše območje na Siciliji. Tu naj bi Odisej srečal ljudožerske velikane Lajstrigone (gl. *Odiseja*, 10, 81 in nasl.). – *Leontini*: grško mesto v vzhodnem delu Sicilije, zdaj Lentini v provinci Siracusa. – *Megarida*: tudi Megara z vzdevkom Hiblaja (*Megara Hyblaea*; zdaj ruševine ok. 20 km severno od Sirakuz), najstarejša dorska kolonija na Siciliji, ki so jo Megarci ustanovili v letih 729–726 pr. Kr., materinsko mesto mesta Selinunt; l. 483 jo je uničil Gelon iz Sirakuz, l. 340 obnovil Timoleont, l. 214 pa so jo dokončno uničili Rimljani pod poveljstvom Marcela. Gl. Livij 24, 35; Plutarh, *Marcel* 4, 1. – *reka Pantagies*: tudi Pantakias (Παντακίας, Παντακίας; rkp. tudi *Pantacyes*), reka na vzhodni obali Sicilije, zdaj Fiume Porcaria ali Porcheria. – *kolonija Sirakuze*: mesto na jugovzhodni obali Sicilije, korintska kolonija, ustanovljena l. 734/733 pr. Kr., ki sta jo sestavljala kopenski del, rt, imenovan Ahradina (*Achradina*), in otok pred njim, imenovan Ortigija (*Ortygia*). Mesto je v kolonijo povzdignil Avgust l. 21 pr. Kr. Zdaj Siracusa v provinci Siracusa. – *izvirom Aretuzo*: Izvir se nahaja na zahodnem delu otoka Ortigija. Gl. Cicero, *Proti Veru* II, 4, 118. – *Temenitida*: tudi Temenites, imenovan po svetišču Apolona Temenita (»zaščitnik svetišča« iz gr. τέμενος /*témenos*/ »svetišče«) na severozahodu Ahradine, zdaj vodovod Tremiglia. – *Arhidemija*: zdaj Fonte Cefalino. – *Magea*: tudi Magaja, zdaj Fontana della Maddalena pri cerkvi Santa Maria Maddalena. – *Kiana*: zaradi barve vode imenovan »(Temno)modri izvir« (iz gr. κύανος /*kýanos*/ »temnomoder«), majhen pritok Anapa, imenovan po nimfi Kiani, ki se je spremenila v izvir (gl. Ovidij, *Metamorfoze* 5, 409 in nasl.; Diodor Sicilski 5, 4, 2), zdaj Fonte Ciani. – *Mejlihija*: »Nežni izvir«, »Blagi izvir«, tudi »Sladki izvir« (iz gr. μέλιχος /*meilichos*/ »nežen«, »blag«, »sladek«), zdaj Lampsimotta.

– *Navstatmos*: pristaniško mesto na jugovzhodu Sicilije na obali med Sirakuzami in Helorom (Elorom), zdaj Fontane Bianche (del mesta Siracusa; nekoč Asparanetto). – *Eloron*: tudi Helor ("Ελωρος), reka v vzhodnem delu Sicilije, zdaj Tellaro. – *rt Pahinon*: gl. § 87. – *reka Hirminon*: tudi Hirmin ("Ῥρμινος), zdaj Irminio. – *Kamarina*: ali Kamerina, dorsko mesto na Siciliji, ki so ga ustanovili Sirakužani l. 599 pr. Kr., ok. 60 km zahodno od rta Pahinon (zdaj Capo Passero, skrajna jugozahodna točka Sicilije), zdaj skromni ostanki pri mestu Scoglitti v provinci Ragusa. – *reka Gelas*: reka na jugozahodu Sicilije, ob ustju katere je nastalo mesto Gela, zdaj reka Gela. – *Agragant ... Agrigent*: reka in mesto na jugozahodni obali Sicilije (lat. *Agrigentum*, tudi *Agragantum*, gr. Ἀγρόγας), 4 km umaknjeno v notranjost, ki so ga ustanovili prebivalci Gele in ga poimenovali po tamkajšnji reki (zdaj San Biagio). Leta 210 so ga osvojili Rimljani in ga poimenovali Agrigent, v srednjem veku Girgenti, zdaj Agrigento v provinci Agrigento.

§ 90

kolonija Terme: Gre za antično kopališko naselje, imenovano Selinuntske Terme (*Thermae Selinuntinae* (gl. CIL X, 739); gr. Θερμαὶ Σελινούντιαι), zdaj Sciacca v provinci Agrigento, ki pa niso imele statusa kolonije; Plinij jih je zamenjal s Himerajskimi Termami (*Thermae Himeraeae*, gr. Θερμαὶ Ἱμεραίαι), zdaj Termini Imerese v provinci Palermo na severni obali Sicilije. – *reke Ahat*: zdaj Dirillo. Po reki je dobil ime tudi dragi kamen ahat, ker so ga menda prvič našli ob njej (gl. NH 37, 139; Teofrast, *O kamnih* 31). – *Mazara*: zdaj Mazaro. Diodor Sicilski jo imenuje Mazaras (11, 86: Μαζάρας). – *Hipsa*: v grških virih Hipsas ("Ψας), zdaj Belice. – *Selinunt*: reka na Siciliji (ne mesto), lat. *Selinus*, tudi Selinuus (lat. *Selinuus*, gr. ὁ, ἡ Σελινούς), zdaj Modione (ali Selino-Modione). – *Lilibej*: gr. tudi Lilibaj ali Liliba (Λιλύβαιον, Λιλύβη), mesto (in rt) na skrajnem zahodnem delu Sicilije, ki so ga ustanovili l. 397 pr. Kr. po uničenju punske postojanke Motija (*Motya*, feničansko-kartažanska naselbina ok. 8 km severno od Lilibaja, zdaj Mozia na otoku Isola (di) San Pantaleo); pod oblast Rima je prišlo l. 241; zdaj Marsala v provinci Trapani. – *po njem <imenovani> rt*: tj. Lilibejski rt, zdaj Capo Lilibeo, pa tudi Capo Boeo, skrajna zahodna točka Sicilije. – *Drepana*: tudi Drepan(on), rt in pristaniško mesto na severozahodnem delu Sicilije, zdaj Trapani v provinci Trapani. – *hrib Eriks*: visoka osamela gora na zahodu Sicilije, pod katero je ležalo istoimensko mesto, zdaj 751 m visoki Monte San Guiliano, imenovan tudi Monte Erice. Ime je dobil ali po feničanski boginji Eriks, ki so jo Grki enačili z Afrodito, ali po eponimnem heroju mesta Eriksu. – *Panhormum*: tudi Panorm, prvotno feničanska naselbina (734 pr. Kr.), nato grška, od prve punske vojne pod rimsko oblastjo, pomembno trgovsko središče, ki ga je Avgust l. 14 pr. Kr.

povzdignil v kolonijo, zdaj Palermo v provinci Palermo. – *Solunta*: lat. *Solus*, gr. Σολοῦς, tudi Soloeis (Soloent; Σολόεις) in Soluntum, mesto na severni obali Sicilije, zdaj Solunto v provinci Palermo, ok. 2 km od kraja Santa Flavia in ok. 20 km zahodno od Palerma. – *Himera z reko*: edina grška kolonija na severni obali Sicilije, ki so jo l. 409 uničili Kartažani. Dve leti pozneje so preživel Himerajci 12 km zahodno od kraja ustanovili kopališko naselje Himerajske Terme (*Thermae Himeraeae*, gr. Θερμαὶ Ἱμεραίαι; zdaj Termini Imerese (gl. zgoraj)), ki ga je Avgust povzdignil v kolonijo. Omenjena reka je Himera (ali Himeras ali Hemeras), zdaj 35 km dolga reka Fiume Grande oz. L'Imera Settentrionale. – *Kefalojdida*: tudi Kefalojdij, mesto in rt na severni obali Sicilije, ki so ga Rimljani osvojili l. 254, zdaj Cefalù v provinci Palermo. – *Haluntij*: tudi Alontij, mesto na severni obali Sicilije, zdaj San Marco d'Alunzio, nekaj km zahodno od rta Capo d'Orlando v provinci Messina. – *Agatirnon*: mesto na severni obali Sicilije, zdaj Sant'Agata di Militello ali na lokaciji bliže mestu Capo d'Orlando v provinci Messina. – *kolonija Tindarida*: grško mesto na severni obali Sicilije med Milami in Agatirnom, ki ga je l. 396 ustanovil Dionizij I. za obrambo pred Kartažani; ime je dobilo po Tindaridih, Kastorju in Polidevku, zdaj Tindari v provinci Messina. – *mesto Mile*: mesto na severovzhodu Sicilije, ki so ga l. 716 ustanovili kolonisti iz Zankle, zdaj Milazzo v provinci Messina. – *Peloriada*: drugo ime za rt Pelor(on); gl. § 87.

§ 91

latinskim pravnim statusom: gl. § 7. – *Centuripini*: prebivalci Centuripe (*Centuripa*), sikulskega mesta ok. 30 km jugozahodno od Etne, zdaj Centuripe v provinci Enna. – *Netini*: prebivalci mesta Netum (*Netum*), tudi Neeton in Neajtij, sikulskega mesta na severovzhodu Sicilije, zdaj Noto (Antica) v provinci Siracusa. – *Segestani*: prebivalci Segeste (*Segesta*), mesta Elimov na zahodu Sicilije, zdaj ruševine Segesta, 10 km jugozahodno od mest Alcamo in Castellammare del Golfo v provinci Trapani. – *Asorini*: prebivalci Asora (*Assorus*), heleniziranega mesta Sikulov v notranjosti Sicilije med Heno in Agirijem, zdaj Assoro v provinci Enna. – *Etnenzi*: prebivalci Etne (*Aetna*), majhne naselbine na južnem pobočju Etne med Katano in Centuripo, zdaj Santa Maria di Licodia v provinci Catania. – *Agirini*: prebivalci Agirija (*Agyrium*), sikulskega mesta v notranjosti Sicilije, zdaj Agira v provinci Enna, 25 km severovzhodno od Enne. – *Akestajci*: prebivalci Akeste (*Acesta*, drugo ime za Segesto), ki je dobila ime po svojem mitičnem ustanovitelju Akestu, sinu rečnega boga Krimiza. – *Akrenzi*: prebivalci mesta Akre (*Acrae*), naravno utrjenega mesta, kolonije 35 km zahodno od maternega mesta Sirakuz, zdaj Palazzolo Acreide v provinci Siracusa. – *Bidini*: prebivalci mesta Bidis (*Bidis*), zdaj morda San Giovanni di Bidino ali Poggio Bidini v provinci Siracusa,

ok. 20 km zahodno od mesta Siracusa. – *Cetarini*: prebivalci mesta Cetarija (*Cetaria*), severozahodno od Palerma. – *Drepanitani*: prebivalci mesta Drepana (gl. § 90). – *Ergetini*: prebivalci mesta Ergetij (*Ergetium*), zdaj Caltagirone v provinci Catania. – *Ehetlenzi*: prebivalci mesta Ehetla (*Echetla*) v notranjosti Sicilije; Rimljani so ga zasedli na začetku prve punske vojne, zdaj domnevno grič Occhialà blizu mesta Grammichele, vzhodno od mesta Caltagirone v provinci Catania. – *Erikini*: prebivalci Eriksa (*Eryx*; gl. § 90). – *Entelini*: prebivalci mesta Entela (*Entella*), mesto Elimov na zahodu Sicilije, zdaj Rocca d'Entella, zahodno od mesta Corleone v provinci Palermo. – *Enini*: prebivalci mesta Ina na jugu Sicilije med Motiko in Pahinom. Točna lokacija mesta ni znana, morda Torre Vendicari, južno od mesta Siracusa v provinci Siracusa. – *Eguini*: prebivalci mesta Eguij (tudi Enguij in Engion), zdaj Gangi v provinci Palermo. – *Gelani*: prebivalci mesta Gela (*Gela*) na jugozahodni obali Sicilije, imenovano po reki Gelas (gl. § 89). Mesto so l. 287 pr. Kr. uničili Mamertini, v letih 281/280 pa je bilo znova ustanovljeno, zdaj Gela v provinci Caltanissetta. – *Galakteni*: prebivalci mesta Galakta (*Galacte*) oz. Kaleakta, grškega mesta na severni obali Sicilije, ustanovljenega l. 446. Locirajo ga v bližino kraja Caronia Marina (tudi Marina di Caronia ali samo Marina) v provinci Messina. – *Halajzini*: prebivalci mesta Halajza (*Halaesa*) na severni obali Sicilije, zdaj Santa Maria le Palate oz. Alèsa Arconidèa pri mestu Tusa v provinci Messina. – *Henenzi*: prebivalci Hene (*Henna*), mesta Sikulov v hribovitih predelih osrednje Sicilije, zdaj Enna v provinci Enna. – *Hiblenzi*: prebivalci mesta Hibla (*Hybla*, imenovana tudi Velika in Heraja), ki ga ni mogoče točno locirati (morda v bližini mesta Ragusa). – *Herbitenzi*: prebivalci sikulskega mesta Herbita (*Herbita*) v osrednjem delu Sicilije, zdaj Nicosia v provinci Enna. – *Herbesenzi*: prebivalci sikulskega mesta Herbes (*Herbessus*) v osrednjem delu Sicilije, zdaj Montagna di Marzo v bližini mesta Piazza Armerina v provinci Enna. – *Heraklenzi*: domnevno prebivalci mesta Herakleja (*Heraclea* v vzdevkom Minojska (*Minoia*)) na južni obali Sicilije ob ustju reke Halik, zdaj ostanki v bližini mesta Montallegro v provinci Agrigento. – *Halikuenzi*: prebivalci mesta Halikuje (tudi Halicije; *Halicuae*), mesta Elimov med Lilibejem in Entelo, zdaj Salemi v provinci Trapani. – *Hadranitani*: prebivalci mesta Hadranum (tudi Adranum; *Hadranum* (*Adranum*)), ki ga je ok. l. 400 pr. Kr. ustanovil Dionizij I. na zahodnem pobočju Etne ob reki Adran, zdaj mesto Adrano v provinci Catania. – *Imakarenzi*: prebivalci mesta Imakara (*Imachara*, Ἰμάχαρα). Komentatorji kot možne lokacije omenjajo: a) mesto Mirabella Imbaccari jugozahodno od Etne (provinca Catania); b) mesto Nissoria (provinca Enna); c) mesto Nicosia (provinca Enna). – *Ihanenzi*: prebivalci mesta Ihana (Ἰχάνα); njegova lokacija ni znana. – *Ietenzi*: prebivalci mesta Jete (*Ietai*, Ἰεταί), sikulskega ali elimskega mesta na Siciliji,

zdaj bližina mesta San Giuseppe Iato in San Cipirello na 852 m visoki gori Monte Iato v provinci Palermo. – *Mutustratini*: prebivalci sikulskega mesta Mutustratum (*Mutustratum*, tudi *Mutistratum*), zdaj morda bližina mesta Santa Caterina Villarmosa v provinci Caltanisseta, ok. 30 km zahodno od Enne, ali Marianopoli oz. Monte Castellazzo di Marianopoli v isti provinci. – *Magelini*: prebivalci mesta Magela oz. Makela (*Magella*, *Macella*, Μάκελλα), ki ga ni mogoče zanesljivo locirati; morda Macellaro pri mestu Camporeale v provinci Palermo. – *Murgentini*: prebivalci sikulskega mesta Murgencija (*Murgentia*, tudi *Morgantina*, *Morgentia*, Μοργάντιον), zdaj Serra Orlando pri mestu Aidone v provinci Enna. – *Muticenzi*: prebivalci sikulskega mesta Mutika (*Mutyca*, tudi Motika ali Motuka), zdaj Módica v provinci Ragusa. – *Menaini*: prebivalci mesta Mene (*Menae*), zdaj Mineo v provinci Catania. – *Naksi*: Nekateri komentatorji domnevajo, da gre za prebivalce mesta Nakona (*Nacona*), ki je ležalo v zaledju med Segesto in Entelo (točna lokacija ni znana), drugi, da gre za prebivalce mesta Naksos (gl. § 88). – *Noini*: prebivalci mesta Noje (*Noae*, Νόαι), zdaj domnevno ali Monte Iudica ok. 50 km od mesta Catania ali Novara di Sicilia (provinca Messina). – *Petrini*: prebivalci mesta Petra (*Petra*), zdaj domnevno Petralia Soprana v provinci Palermo. – *Paropini*: prebivalci mesta Parop (*Paropus*), zdaj Collesano v provinci Palermo. – *Fintienzi*: prebivalci mesta Fintias (*Phintias*), ki so ga po uničenju mesta Gela l. 280 pr. Kr. ustanovili preživeli prebivalci Gele, zdaj Licata na južni obali Sicilije v provinci Agrigento. – *Semelitani*: prebivalci Semelite (*Semelita*); o mestu ni podatkov. – *Sherini*: prebivalci mesta Shera (*Schera*) na zahodni Siciliji, delno uničenega v prvi punski vojni, zdaj morda Corleone v provinci Palermo. – *Selinunti*: prebivalci mesta Selinunt (v izvirnem besedilu je napaka (*Selinunti* nam. *Selinuntii* »Selinuntijci«) na jugozahodni obali Sicilije, ki so ga l. 651 ali 628 pr. Kr. ustanovili Dorci iz Megare Hiblaje; dokončno so ga uničili Kartažani l. 250, prebivalstvo pa se je preselilo v Lilibej; zdaj ruševine na območju občine Castelvetrano v provinci Trapani. – *Simajtijci*: prebivalci mesta Simajt (*Symaethum*) na vzhodu Sicilije ob istoimenski reki (gl. § 89), ki je bila meja med Leontini in Katano, zdaj v dolini reke Simeto (morda Tenuta Turazza (?)). – *Talarienzi*: prebivalci sicer neznanega mesta Talarija (*Talaria*; BTL, fr., it.: *Talarenses* Talarenzi). – *Tisenzi*: prebivalci mesta Tisa (*Tissa*; BTL, fr., it.: *Tissienses* Tisienzi; ang. *Tissinenses* Tisininzi) na sicer neznani lokaciji v notranjosti Sicilije, morda Randazzo v provinci Catania na severnem pobočju Etne. – *Triokalini*: prebivalci sikanijskega mesta Triokala (*Trocala*; tudi Trikal (Τρίκαλον) in Trikala (Τρίκαλα), strateško pomembne trdnjave na zahodu Sicilije, zdaj domnevno Troccoli pri mestu Caltabellotta v provinci Agrigento. – *Tirakinenzi*: prebivalci mesta Tiracine (*Tyracinae*) oz. Tirakine (Τυρακῖναι). Točna lokacija ni znana; morda Cittadella a Vendicari

pri kraju Marzamemi v provinci Siracusa. – *Zanklajci ... poreklu Mesenijci*: prebivalci Zankle. Zankla (gr. Ζάγκλη) je bilo prvotno ime mesta Mesina/Mesana; ukrivljena obala tamkajšnjega rta je podobna srpu, zato so jo prvotni naseljenci poimenovali s sikulsko besedo za srp: ζάγκλον /zánklon/. – Zadnji stavek paragrafa se v večini izdaj (BTL, fr., ang., it.) glasi: *Zanclaei Messeniorum in Siculo freto sunt*. »Zanklajci, ki so naselbina Mesenijcev (= prebivalcev mesenijskega porekla), so v Sicilski ožini.«

§ 92

Sicilski ožini: del Sredozemskega morja med Sicilijo in Afriko. – *Gavlos*: zdaj Gozo, otok severozahodno od Malte. – *Melita*: zdaj Malta. – 87 milj.: = 128,76 km. – *Kamarine*: gl. § 89. – 113 (milj): = 167,24 km. – *Lilibeja*: gl. § 87. – *Kosira*: zdaj Pantelleria. Gl. tudi NH 5, 42. – *Hieronez*: »Sveti otok« (iz gr. ἱερός /hierós/ »svet« in νῆσος /nêsos/ »otok«), zdaj Marettimo, eden od Egadskih otokov (Isole Egadi). – *Kajna*: »Novi otok« (iz gr. καινός /kainós/ »nov« in νῆσος /nêsos/ »otok«), zdaj Linosa, eden od Pelagijskih otokov. Po drugi razlagi ime otoka izhaja iz lat. *caenum* »blato«, »umazanija«, ime Linosa pa iz lat. *limosus* »blaten«, »umazan«. – *Galata*: zdaj otočje La Galite pred tunizijsko obalo, severno od Tabarke. Gl. tudi NH 5, 42; 35, 202. – *Lopaduza*: zdaj Lampedusa, največji od Pelagijskih otokov. – *Ajtuza ... Ajguza*: zdaj Favignana, največji od Egadskih otokov. – *Bucina*: zdaj Levanzo, najmanjši od Egadskih otokov. – 75 milj.: = 111 km. – *Solunte*: gl. § 90. – *Osteoda ... Ustika*: Plinij ni vedel, da sta Osteoda in Ustika isti otok – očitno se je opiral na dva različna vira in povzel obe imeni: grško (νῆσος Ὀστεώδης) in latinsko (*Ustica*) –, ok. 60 km severno od Panorma v Tirenskem morju, zdaj Ustica, eden od Liparskih otokov. – *Paropinov*: gl. § 91. – *reke Metaver*: gl. § 73. – 25 milj.: = 37 km. – *sedem Eolij ... Liparcev*: lat. *Aeoliae, Liparaeorum*, sc. *insulae*, tudi Ajolije, Eolovi (Ajolovi) otoki, zdaj Liparski otoki (Eolijski, Vetrni) otoki (*Isole di Lipari, Isole Eolie*), vulkansko otočje pred severno obalo Italije v Tirenskem morju, ki obsega sedem večjih otokov – poimenovano je po otoku Lipari (v antiki Lipara; gl. § 93), največjem med njimi – in deset manjših neposeljenih otokov. – *Hefajstide ... Vulkanije*: »Hefajstovi otoki« in »Vulkanovi (= Vulkanovi) otoki«; zaradi vulkanskega izvora in vulkanske dejavnosti so izvor otokov pripisovali bogu ognja Hefajstu/Vulkanu. – *Eolije*: »otoki Eola/Ajola«, boga vetrov, ki mu je Zevs zaupal oblast nad vetrovi, ta pa jih je spuščal iz svojega meha ali zapiral vanj. Gl. Homer, *Odiseja* 10, 19 in nasl.; Vergilij, *Eneida* 1, 52 in nasl.; Ovidij, *Metamorfoze* 14, 223 in nasl. – *v času Iliona*: Konec trojanske vojne in z njim propad Troje segata v l. 1184 pr. Kr.

§ 93

Lipara z mestom: največji od Eolovih otokov, zdaj Lipari. – Gl. tudi NH 31, 61. – *kralju Liparu*: Eolov naslednik, mitični kralj Avzonov (gl. § 95). – *Milogonida ali Meligunida*: starejše ime Lipare (gl. Kalimah, *Himne* 3, 47 in nasl.). – 25 milj: = 37 km. – *v obsegu ... pet milj*: = 7,4 km. – *Terazija*: Pravo ime otoka je Termesa, zdaj Vulcano, 20 km severno od Sicilije v Tirenskem morju, najjužnejši od Liparskih otokov. – *Hiera, ker je posvečen Vulkanu*: = Vulkanu, tj. Hefajstu. Otok je dobil ime Hiera (»Sveti otok«) v 5. stol. pr. Kr. zato, ker je bil posvečen Hefajstu (Ἱερά Ἡφαίστου »Hefajstu posvečeni otok« iz gr. ἱερός /hierós/ »svet«, »posvečen«), saj naj bi bila tu Hefajstova delavnica, za katero so skrbeli Kiklopi. Gl. Tukidid 3, 88; Diodor Sicilski 5, 7. – *hrib, ki ponoči bruha ogenj*: Površje otoka so spremenili vulkanski izbruhi l. 183 in v obdobju 91–87 pr. Kr. Gl. tudi NH 2, 238; Orozij, *Proti poganom* 4, 20, 30.

§ 94

Strongila: »Okrogli otok« (iz gr. στρωγγύλος /strongýlos/ »okrogel«), zdaj Stromboli. – *Lipare*: gl. § 93. – šest milj: = 8,88 km. – *Eol*: gl. § 93. – *po sve-tlejšem ognju*: lat. liquidiore flamma. Mogoč je tudi prevod »po bolj tekočem ognju«. – *Didima*: »Otok dvojček«, »Dvojni/Podvojeni otok« (iz gr. δίδυμος »dvojen«, »podvojen«), zdaj Salina. – *Erikuza*: »Otok resja« (iz gr. ἐρικὴ /eriké/ »resje«, »vresa«), zdaj Alicudi. – *Fenikuza*: »Otok datljevih palm« (iz gr. φοῖνιξ /phoînix/ »datljeva palma«), zdaj Filicudi. – *Evonim*: »Otok lepega/dobrega imena« (iz gr. εὐώνυμος /euónymos/ »dobro imenovan«, »z dobrim imenom«), zdaj Panarea. – *o prvem zalivu Evrope*: gl. § 5 in 74.

§ 95

Lokrih: mesto v južni Italiji, ki so ga v 7. stol. pr. Kr. ustanovili naseljenci iz Lokride. Zaradi bližnjega rta in predgorja Zefirij (zdaj Capo Bruzzano ali Capo Zefirio) je mesto dobilo vzdevek Epizefiriji ali Epizefirijski, zdaj ruševine 3 km jugozahodno od mesta Locri v provinci Reggio Calabria (Kalabrija). Gl. tudi NH 2, 153; 2, 211. – *sprednja stran Italije*: tj. jugovzhodni del Apeninskega polotoka, ki obsega območje med rtoma Capo Spartivento in Capo Santa Maria di Leuca. – *Velika Grčija*: gl. § 42. – *tri zalive*: Lokrijski, Skilakijski in Tarentski zaliv. – *Avzonijskega morja*: gl. § 75. – *Avzoni*: lat. Ausones, potomci mitičnega ustanovitelja Avzona, sina Odiseja in Kirke ali Kalipso. Grška oblika Ausones je izpeljana iz Αὐσονιοί, s tem imenom pa so Grki označevali italske Avrunke (gl. § 56). Po njih je Italija dobila tudi ime Avzonija (Ausonia). – *Varon*: gl. PV, št. 501. – 86 milj: = 127,28 km. – 75 milj: = 111 km. – *Sagra*: reka v Brutiju med Kavlonijo in Lokri Epizefiriji, zdaj ali Stilaro ali Allar ali Turbolo, ok. l. 560 pr. Kr. prizorišče bitke, v kateri

so Lokrijci s pomočjo Dioskurov premagali desetkrat številčnejšo vojsko iz Krotona. – *Kavlon*: tudi Kavlonija, ahajska kolonija na vzhodni obali Brutija, nastala v 8. stol. pr. Kr., zdaj Caulonia Superiore pri mestu Monasterace (Monasterace Marina) v provinci Reggio Calabria (Kalabrija). – *Mustije*: morda zdaj ruševine pri rtu Punta Stilo (Capo Stilo) v občini Monasterace v provinci Reggio Calabria (Kalabrija). – *Konzilinum*: gl. § 43. – *Kokinton*: tudi Kokint (gl. § 43). – *Skolakijski zaliv*: zaliv pred mestom Skolakij (gl. nadaljevanje), zdaj Golfo di Squillace. – *Skolakij*: mesto na vzhodni obali Brutija, rimska kolonija od l. 122 pr. Kr., zdaj Squillace v provinci Catanzaro (Kalabrija). Gl. Livij 32, 7, 3; Velej Paterkul 1, 15, 4. – *Skilakej ... Atenci ... Skiletij*: tudi Skiletij (Σκυλλήτιον) in Skilakij (Σκυλλάκιον), mesto nedaleč od Skolakija, atenska kolonija, zdaj ali Punta Stalletti ali – verjetneje – Roccelletta, del občine Borgia (Roccelletta di Borgia) v provinci Catanzaro (Kalabrija). Gl. Vergilij, *Eneida* 3, 553; Servij, *Komentar k Eneidi* 3, 553. – *Terinajski zaliv*: gl. § 72. – *Hanibalov Tabor*: lat. *Castra Hanibalis*, mesto v Brutiju, zdaj ostanki pri griču Rocella pri mestu Catanzaro ali – verjetneje – Torre di Catanzaro v provinci Catanzaro (Kalabrija). – *40 milj.* = 59,2 km. – *Dionizij Starejši ... presekati ... priključiti Siciliji*: Dionizij I. Starejši je načrtoval gradnjo zidu med Italijo in Sicilijo, da bi lažje izvajal operacije proti Grkom v Veliki Grčiji. Gl. Justin 23, 1, 11.

§ 96

Karkin: zdaj Corace. – *Krotal*: zdaj Alli. – *Semir*: zdaj Simeri. – *Arokas*: lat. *Aroca* (rkp. tudi *Arogas*; *Arocas*; *Arocha*), zdaj Crocchio. – *Tagin*: zdaj Tacina. – *mesto Petelija*: mesto v Brutiju, severno od Krotona, zdaj Strongoli v provinci Crotone (Kalabrija). – *gora Kliban*: zdaj Capo Rizzuto. – *rt Lakinij*: gl. § 43. – *deset milj.* = 14,8 km. – *otok Dioskurov*: Ni znano, za kateri otok gre. Kult Dioskurov je bil na tem območju zelo močan, ker sta prebivalec Lokrov v bitki pri Sagri pomagala v boju proti Krotoncem. Gl. § 95 in 97; Justin 20, 3. – *Kalipsin otok ... Ogigija*: Ogigija je otok Nimfe Kalipso (gl. *Odiseja* 1, 85; 6, 172; 7, 244; 7, 254; 12, 448 idr.). Strokovna literatura omenja več mogočih lokacij, a nobene ni mogoče zanesljivo potrditi. – *Tiris, Eranuza in Meloesa*: O otokih ni podatkov; morda so izginili zaradi živahne podvodne tektonske dejavnosti na tem območju. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *70 milj.* = 103,6 km. – *Kavlon*: gl. § 95.

§ 97

rtu Lakinij: gl. § 43. – *drugi zaliv Evrope*: tj. Hadrijatsko (tudi Adrijatsko), zdaj Jadransko morje. – *Akrokeravniju*: lat. *promunturium Acroceraunium*, tudi Akrokeravnijski rt, del pogorja Akrokeravnija (*Acroceraunii montes*, τὰ Ἀκροκεραύνια) v Epiru, zdaj Karaburun v Albaniji. – *Epiru*: grška pokrajina

na skrajni severozahodni periferiji grškega kulturnega prostora, zdaj severna Grčija in južna Albanija med gorovjem Pindos, Jonskim morjem, zalivom Vlöre in Ambrakijskim zalivom. – 75 milj: = 111 km. – *Kroton*: ahajska kolonija v južni Italiji na vzhodni obali Brutija, ustanovljena l. 710 pr. Kr., rimska kolonija od 194 pr. Kr., eno najpomembnejših kulturnih in gospodarskih središč Velike Grčije, zdaj Crotone v provinci Crotone (Kalabrija). – *Neajt*: zdaj Neto. – *Turiji*: grško mesto ob Tarentinskem zalivu, naslednik l. 510 pr. Kr. uničenega mesta Sibaris, 134 km jugozahodno od Tarenta, zdaj Terranova da Sibari oz. Parco archeologico di Sibari (Parco del Cavallo, Parco dei Tori in Casa Bianca) v provinci Cosenza (Kalabrija). Po več neuspešnih poskusih nekdanjih prebivalcev Sibarisa so pri ustanovitvi Turijev v letih 444/443 pomagali Atenci. – *Kratis*: zdaj Crati. – *Sibaris*: zdaj Sibari oz. Coscile, po starejših domnevah hudournik (torrente) San Mauro. – *mesto z istim imenom*: tj. Sibaris, ki so ga ok. l. 720 pr. Kr. ustanovili kolonisti iz Helike in Trojzena, materno mesto več kolonij v Italiji, znano po bogastvu in razkošju; l. 510 so ga uničili Krotonci, na njegovih ruševinah pa je zraslo mesto Turiji. – *Siris*: zdaj Sinni. – *Akiris*: zdaj Agri. – *Herakleja*, *nekoč ... Siris*: antično mesto v Lukaniji blizu današnjega mesta Policoro v provinci Matera (Bazilikata), ki sta ga l. 432 pr. Kr. ustanovili mesti Tarent in Turiji. – *Akalandrum*: tudi Akalander, zdaj Salandrella (v zgornjem toku) in Cavone (v spodnjem toku). – *Kazuentum*: tudi Kazuent (*Casuentus*), zdaj Basento. – *Metapont*: tudi Metapontum, ahajska kolonija v Lukaniji med rekama Bradan in Kazuent, na meji med Lukanijo in Apulijo, 40 km od Tarenta, v rimskih rokah od l. 207, zdaj Metaponto, del občine Bernalda v provinci Matera (Bazilikata). – *tretja regija Italije*: gl. § 71.

§ 98

Brutijcev: prebivalci Brutija; gl. § 71. – *Aprustani*: prebivalci mesta Aprustum (*Aprustum*). Njegova točna lokacija ni znana; morda Castrovillari v provinci Cosenza ali Santa Severina v provinci Crotone (Kalabrija). – *Lukanov*: gl. § 71. – *Atinati*: prebivalci mesta Atina (*Atina*) ob reki Tanager (zdaj Tanagro), zdaj Atena Lucana v provinci Salerno. Gl. tudi NH 2, 225. – *Bantini*: prebivalci mesta Bantija (*Bantia*) na tromeji med Apulijo, Lukanijo in Samnijem, zdaj Banzi v provinci Potenza (Bazilikata). – *Eburini*: prebivalci mesta Eburum (*Eburum*) na meji med Lukanijo in Kampanijo, ki ga omenja samo Plinij, zdaj Eboli v provinci Salerno (Kampanija). – *Grumentini*: prebivalci mesta Grumentum (*Grumentum*) v osrednji Lukaniji, zdaj Grumento Nova v provinci Potenza (Bazilikata). – *Potentini*: prebivalci mesta Potencija (*Potentia*), zdaj Potenza v provinci Potenza (Bazilikata). – *Sontini*: prebivalci mesta Sontija (*Sontia*), zdaj morda Sanza v provinci Salerno (Kampanija). – *Sirini*: prebivalci mesta Siris (*Siris*), severno od ustja reke Siris (zdaj Sinni), zdaj območje med

mestoma Policoro in Rotondella v provinci Matera (Bazilikata). – *Tergilani*: prebivalci lukanijskega mesta Tergilanum (*Tergilanum*) oz. Tegianum (*Tegianum*) na levem bregu reke Tanager (zdaj Tanagro), zdaj Teggiano v provinci Salerno (Kampanija). – *Urzentini*: prebivalci mesta Urzentum (*Ursentum*) v notranjosti Lukanije; njegova lokacija ni znana. – *Volcentani*: prebivalci lukanijskega mesta Volceji (*Volcei*) ob reki Tanager, ki so ga Rimljani pokorili l. 209 pr. Kr., zdaj Buccino v provinci Salerno. – *Numestran*i: tudi Numistrani, prebivalci mesta Numistrum v Lukaniji na meji s Samnijem, zdaj Muro Lucano v provinci Potenza. – *Katon*: gl. PV, št. 283. Prim. tudi HRR F 68. – *Tebe* v *Lukaniji propadle*: Mesto omenja samo Štefan iz Bizanca (gl. pod Θῆβαι). – *Teopomp*: gl. PV, št. 479. Prim. tudi FGrH 115 F 318. – *Mandurija*, mesto *Lukanov*: mesto Mesapijcev in Salentinov, jugovzhodno od Tarenta, zdaj Manduria v provinci Taranto (Apulija). – *umrl Aleksander iz Epira*: Aleksander I. iz Epira, imenovan tudi Aleksander Molos (ok. 370–331), brat Olimpiade, matere Aleksandra Velikega, je bil kralj Epira v letih 350–331 pr. Kr. – Mesto v rokopisih ni jasno, kajti ni mogoče razbrati, ali se je morda Plinij zmotil in je pomešal ali kraja ali osebi, ker za kraj Aleksandrove smrti izdaje ponujajo dve besedilni različici: *Manduria* in *Pandosia*. Oba kraja v južni Italiji sta povezana s smrtma dveh pomembnih političnih osebnosti: pri Manduriji vzhodno od Tarenta je l. 338 padel spartanski kralj Arhidam, medtem ko je Aleksander iz Epira padel l. 330 pri Pandoziji (zdaj Mendicino).

§ 99

druga regija: gl. § 46. – *Hirpine*: gl. § 105. – *Kalabrijo*: antična pokrajina na skrajnem jugovzhodnem delu Apeninskega polotoka, zdaj Salentinski polotok (Penisola Salentina). – *Apulijo*: gl. § 103. – *Salentine*: ljudstvo ilirskega porekla, eno od glavnih plemen Japigov, ki je živelo na območju južne Kalabrije. Gl. NH 2, 226. – *250 milj*: = 370 km. – *po mestu Lakoncev*: tj. Tarent, mesto in пристanišče v južni Italiji, kolonija Lakoncev (Spartancev), ustanovljena l. 706 pr. Kr. in imenovana po Pozejdonovem sinu, zdaj Taranto v provinci Taranto (Apulija). Po desetletjih spopadov so Rimljani mesto l. 209 pr. Kr. zajeli in prebivalstvo prodali v suženjstvo. – *zaliv ... Tarentinski*: zdaj Tarantski zaliv (Golfo di Taranto). – *obmorska kolonija ... obstajala*: Leta 122 so Rimljani v bližini Tarenta ustanovili kolonijo Neptunijo, ki pa se je kmalu zlila s Tarentom; ta je l. 89 postal municipij. – *136 milj*: = 201,28 km. – *rta Lakinij*: gl. § 43. – *po <svojem> voditelju ... Mesapija*: antična pokrajina na skrajnem jugovzhodu Italije, zdaj najjužnejši del Apulije, ki so jo naseljevali Mesapijci. Pokrajina in ljudstvo sta dobila ime po svojem mitičnem voditelju Mesapu, Neptunovemu sinu iz Bojotije, ki se je preselil v Apulijo oz. Japigijo, tja pripeljal naseljence in deželo poimenoval po sebi. – *Pevketija*: antična pokrajina v južni

Italiji, del Apulije, približno območje današnje province Bari. – *Ojnotrovem bratu Pevketiju*: Arkadijski heroj Pevketij, eden od 50 Likaonovih sinov, velja za mitičnega praočeta Pevketijcev, ki so se v Italijo priselili iz Ilirije. Njegov najmlajši brat Ojnotros se je skupaj z njim preselil v Italijo in postal praoče Ojnotrov, ki so naseljevali pokrajino Ojnotrijo na skrajnem jugovzhodnem delu Italije, zdaj Apulija, Bazilikata in severni del Kalabrije. – *100 milj.*: = 148 km. – *Brundizija*: gl. § 101. – *45 milj.*: = 66,6 km. – *pristanu Sazina*: lat. *portus Sasine*, po eni domnevi zdaj otok Sazan (albansko Sazani, it. Saseno; v antiki Sazon (*Saso*)) v Otrantskih vratih na vhodu v zaliv Vlöre v Albaniji (gl. tudi § 152), verjetneje pa Porto Cesareo v provinci Lecce.

§ 100

Tarenta: gl. § 99. – *Urija ... mesapijska*: zdaj Oria v provinci Brindisi. – *apulij-ske <Urije>*: gl. § 103. – *Skamnum*: lat. *Scamnum* (prim. fr. *Sarmadium*; BTL: *Aletium*; rkp. *Aletium*, *Adium*, *Adium*, *Sermadium*), zdaj ruševine pri kraju Muro Tenente, 2 km od mesta Latiano v provinci Brindisi (Apulija). – *Senum*: sicer neznano mesto v Kalabriji; po eni od domnev zdaj Porto Cesareo. – *Kalipolis*, zdaj Anksa: »Lepo mesto« (iz gr. *καλός* /*kalós*/ »lep« in *πόλις* /*pólis*/ »mesto«), zdaj Gallipoli v provinci Lecce. Grška naselbina je nastala na mestu, kjer je bilo prej naselje Anksa; ko so ga v vojni s Pirom osvojili Rimljani, je mesto znova dobilo svoje staro ime. – *75 milj.*: = 111 km. – *Triintrideset milj.*: = 48,84 km. – *Japigijska Konica*: lat. *Acra Iapygia*, tudi Akra Japigija = Japigijska Akra = Salentinski rt ali Japigijski rt (*promunturium Sallentinum*; gl. § 103), zdaj Capo Santa Maria di Leuca, skrajni konec Kalabrije. – *Basta*: tudi Baste in Baksta, zdaj Vaste, del občine Poggiardo, jugozahodno od Otranta v provinci Lecce (Apulija). – *Hidruntum*: tudi Hidrunt, pristaniško mesto na obali Japigije, ok. 70 km južno od Brundizija, zdaj Otranto v provinci Lecce (Apulija). – *19 milj.*: = 28,12 km. – *Jonskega ... morja*: morje med zahodno obalo Grčije in jugovzhodno obalo Italije (antična Kalabrija), južno od Otrantskih vrat. – *Hadrijatiškega morja*: lat. *mare Hadriaticum*, tudi Hadrijátsko (Hadrijánsko, Adrijánsko) morje, zdaj Jadransko morje. – *Apolonije*: gl. § 145. – *50 milj.*: = 74 km.

§ 101

Pir: Epirski kralj Pir (ok. 319–272 pr. Kr.) je l. 280 pr. Kr. pomagal Tarentincem v spopadu z Rimljani, zato je z več kot 25 000 vojaki in 20 bojnimi sloni prečkal Jonsko morje; tu se je bojeval do poraza pri Beneventu l. 275. Načrtoval je tudi gradnjo pontonskega mostu čez današnja Otrantska vrata. – *Mark Varon*: Ali je Mark Terencij Varon (gl. PV, št. 501), ki je bil v času vojne proti morskim razbojnikom legat Gneja Pompeja Velikega, res načrtoval gradnjo mostu, ni

znano. – *Hidruntom*: gl. § 100. – *Soletum*: zdaj Soletto v provinci Lecce. – *Frauentij*: gl. CIL IX, 1006; ni znano, za katero sodobno mesto gre. – *Tarentsko pristanišče, postajališče Miltopa*: Mesto Tarent je imelo svoje pristanišče tudi na vzhodni obali Kalabrije; to je bil pristan Miltopa, zdaj morda San Cataldo v provinci Lecce. – *Lupija*: zdaj Lecce. – *Balezij*: tudi Valezij (*Valesium*), zdaj Valesio pri kraju San Pietro Vernotico v občini Torchiariolo (provinca Brindisi). – *Celija*: zdaj Ceglie Messapico, severno od mesta Francavilla Fontana v provinci Brindisi. – *Brundizij*: japijsko-mesapijsko pristaniško mesto na koncu Apijske ceste (*via Appia*), osrednje rimsko vojaško pristanišče in trgovsko središče, izhodišče za pot v Grčijo, Ilirik, Dalmacijo in na vzhod, zdaj Brindisi (Apulija). – *50 milj*: = 74 km. – *Durahiju*: = Dirahij (gl. § 145). – *225 milj*: = 333 km.

§ 102

Brundizij: gl. § 101. – *Pedikulov*: latinsko ime za Pevketijce, ki so se na ozemlje severno od Brundizija priselili iz Ilirika. – *Dvanajst mladeničev ... prednikov dvanajstih ljudstev*: Plinij je edini antični vir, ki poroča o tem. – *Rudije*: pravilno Rude (*Rudae*), zdaj domnevno Rodi v provinci Foggia. Plinij je zamenjal majhno in nepomembno naselje Rude z mestom Rudije (*Rudiae*) zdaj Rugge, 4 km jugozahodno od mesta Lecce v provinci Lecce, ki je bilo rojstno mesto pesnika Enija. – *Gnacija*: tudi Gnatija, pristaniško mesto Pevketijcev v Apuliji med Barijem in Brundizijem, zdaj ruševine pri Egnazia (*Gnazia*) v občini Fasano v provinci Brindisi. – *Barij*: pristaniško mesto Pevketijcev, zdaj Bari. – *Japiks ... po Dajdalovem sinu*: tudi Japig, eponimni heroj Japigov, skupno ime priseljencev iz Ilirika v Italijo: Davnijcev, Mesapijcev, Pevketijcev in Salentinov. Njegov izvor ni jasen; po eni različici mita je bil sin Dajdala in neke Krečanke, po drugi sin Dajdalove zakonske žene in Ikarov brat, po tretji Likaonov sin, brat Davnija in Pevketija. – *Japijska Konica*: gl. § 100. – *Japiks ... Pakcij*: zdaj dve neugotovljeni suhi rečni koriti, jugovzhodno od reke Avfid. – *Avfid*: največja reka v Apuliji, mejna reka med Davnijo in Pevketijo, zdaj Ofanto. – *Hirpinskih gora*: hribovje na ozemlju Hirpinov. Reka Avfid (zdaj Ofanto) izvira na Hirpinski visoki planoti (Altopiano Irpino) v večinoma hriboviti in gorati pokrajini, imenovani Hirpinija (zdaj Irpinia), na območju Apeninov v današnji Kampaniji, vzhodno od mesta Avellino. – *Kanuzija*: mesto Davnijcev v Apuliji na desnem bregu reke Avfid, na meji s Pevketijci.

§ 103

Apulija: antična pokrajina na zahodni obali Italije med Tarentom in goro Gargan (zdaj Promontorio del Gargano). – *Davnijcev*: tudi Davni, prebivalci pokrajine Davnije (približno severni del današnje Apulije) med rekama Fefor

(zdaj Fortore) in Avfid (zdaj Ofanto). – *voditelju, Diomedovem tastu*: Vodja Davnijcev Davnos je dal svojo hčer za ženo grškemu junaku Diomedu. Gl. Ovidij, *Metamorfoze* 14, 457 in nasl.; 14, 510 in nasl. – *Salapija*: tudi Salpija, mesto v Davniji, zdaj Salpi, ruševine severozahodno od solin Margherita di Savoia ob nekdanjem jezeru Salpi (Lago di Salpi) blizu kraja Zapponeta v provinci Foggia. – *Hanibalovem ljubezenskem razmerju ...*: O tej epizodi v Hanibalovem življenju ni podatkov. – *Sipontum*: tudi Sipunt, prvotno davnij-sko mesto na jadranski obali južno od gore Gargan, od l. 194 pr. Kr. rimska kolonija, zdaj Siponto v provinci Foggia. – *Urija*: majhna naselbina v Davniji; ne smemo je zamešati z mesapijsko Urijo, ki jo Plinij omenja v § 100. – *reka Cerbal*: zdaj Cervaro (105 km) v Apuliji. – *pristanišče Agaz*: zdaj Vieste na vzhodni strani rta Promontorio del Gargano v provinci Foggia. – *rt gore Gargan*: tudi »predgorje«, zdaj Promontorio del Gargano oz. Monte Gargano, v antiki gozdnato visoko hribovje v severni Apuliji, ki kot rt sega v Jadransko morje. – *Salentinskega ... Japigijskega rta*: gl. § 199. – *234 milj.* = 346,32 km. – *pristanišče Garne*: pristaniško mesto na obali gore Gargan, v bližini lagune Lago di Varano v provinci Foggia. – *jezero Pantan*: jezero na severu gore Gargan, zdaj Lago di Lesina. – *reka Fertor s številnimi pristanišči*: zdaj Fortore. Reka je v spodnjem toku plovna. – *Teantum ... Apulov*: = Teate, mesto Davnijcev v Apuliji, ki so ga Rimljani osvojili l. 318 pr. Kr., zdaj San Paolo di Civitate v provinci Foggia. – *Larinum*: mesto Davnijcev, zdaj ostanki 1 km vzhodno od mesta Larino v provinci Campobasso. – *Klitenija*: imenovana tudi Frentanska Klitenija, mesto na skrajnem severu Apulije blizu Larina ob reki Tifern, zdaj Nuova Cliternia v provinci Campobasso. – *reka Tifern*: reka v Samniju na meji s Kampanijo, ki je ločevala Frentane od ozemlja mesta Larinum in se izliva v Jadransko morje, zdaj Biferno.

§ 104

Frentanov: samnitsko pleme na obali Jadranskega morja, ki so si ga Rimljani podredili l. 319 pr. Kr. (Livij 9, 16, 1). – *Apulov*: prebivalci Apulije (gl. § 103). – *Teani*: prebivalci mesta Teantum (gl. § 103). – *po voditelju ... grškega rodu*: Ni znano, kdo je bil njihov voditelj. – *Lukani*: gl. § 71. – *Kalhant*: Plinij je grškega vidca, Testorjevega sina Kalhanta, ki je v času trojanske vojne prerokoval iz leta ptic, zamešal s Kolhosom, kraljem Davnijcev in ljubimcem čarovnice Kirke. – *Matinati*: lat. *Matinates* (BTL, fr., it., ang.: *Atinates* Atinati), gl. § 105. – *Davnijci*: gl. § 103. – *Lucerija*: mesto Davnijcev, rimska kolonija od l. 314 pr. Kr., zdaj Lucera v provinci Foggia. – *Venuzija*: mesto v južnem Samniju na meji z Lukanijo in Apulijo pod goro Vultur (zdaj Monte Vulture), zdaj Venosa v provinci Potenza (Bazilikata). – *Kanuzij*: mesto Davnijcev v Apuliji na desnem bregu reke Avfid ob meji s Pevketijo, zdaj Canosa di Puglia v provinci

Barletta-Andria-Trani (Apulija). – *Arpi ... Argiripa*: mesto v Apuliji oz. Davniji, ki ga je ustanovil Diomed (gl. Ovidij *Metamorfoze* 14, 9; Strabon 6, 3, 9) in ga poimenoval *Argos Hippium* (Ἄργος Ἱππιον) »Konjski Argos«, iz česar je pozneje nastalo ime Argiripa (*Argyripa*, rkp. tudi *Argyrippa*, *Argirippa* iz *Arg[os] Hipp[ium]*), zdaj Arpinova blizu Foggie v provinci Foggia. – *Monade in Darde*: neznana, morda ilirska plemena. – *Apino in Triko*: sicer neznani mesti. – *prešli v šaljivi pregovor*: prim. Marcial 1, 113, 2: *Quaecumque lusi iuvenis et puer quondam / Apinasque nostras, quas nec ipse iam novi ...*; 14, 1, 7: *Sunt apinae tricaeque et si quid vilius istis.*

§ 105

drugi regiji: gl. § 46. – *Hirpinov*: pleme v severnem Samniju, na območju med gorama Taburn in Vultur (Vultur) ob rekah Volturn, Kalor in zgornjem toku Avfida; pokrajina, ki so jo naseljevali, je dobila ime Hirpinija (gl. § 102). Ime so dobili po svoji sveti živali volku (hirpinsko *hirpus*). – *Benevent ... Malevent*: hirpinsko mesto v Samniju ob Apijski cesti (*via Appia*), ki se je prvotno imenovalo *Maleventum* (»slab dogodek«, »neuspešen izid« iz *male* »slabo« in *evenire* »zgoditi (dogoditi, iziti) se«); po Pirovem porazu l. 275 pr. Kr. se je preimenovalo v *Beneventum* (»dober dogodek«, »uspešen izid« iz *bene* »dobro« in *evenire* »zgoditi (dogoditi, iziti) se«), rimska kolonija pa je postalo l. 268, zdaj Benevento v provinci Benevento (Kampanija). – *Ekulani*: prebivalci Ekulanuma (*Aec(u)lanum*), mesta Hirpinov v Samniju ob srednjem toku reke Kalor na Apijski cesti (*via Appia*), zdaj Grotte pri kraju Passo di Mirabella Eclano, ok. 20 km jugovzhodno od Beneventa. – *Akviloni*: Akvilonijci, prebivalci Akvilonije (*Aquilonia*), mesto Hirpinov v Samniju na Apijski cesti, zdaj Lacedonia v provinci Avellino (Kampanija). – *Abelinati ... Protropi*: prebivalci Abelin(um)a (*Abellinum*), mesta Hirpinov v Kampaniji ob južni meji Samnija, zdaj La Cività blizu Atripalde v provinci Avellino. Protropi so bili verjetno samostojna skupnost znotraj mestnega območja, enako kot v nadaljevanju omenjeni Marsi. – *Kompsani*: prebivalci Kompse (*Compsa*), mesta Hirpinov na meji z Lukanijo, zdaj Conza della Campania v provinci Avellino. – *Kavdini*: prebivalci Kavdija, samnitskega mesta na Apijski cesti med Kapuo in Beneventom, zdaj Montesarchio v provinci Benevento. V Kavdinskih soteskah (lat. *furculae Caudinae*, zdaj Forche Caudine) v bližini mesta so Samniti l. 321 pr. Kr. porazili Rimljane. – *Liguri ... Corneliani in Baebiani*: gl. § 47. Vzdevka *Corneliani* »Kornelijani« in *Baebiani* »Bebijani« so dobili zato, ker sta jih na hribovita območja severno od Beneventa l. 181 pr. Kr. naselila konzula Publij Kornelij Ceteg in Mark Bebij Tamfil. – *Vescelani*: prebivalci hirpinskega mesta Vescelij (*Vescellium*); njegova lokacija ni znana. – *Avskulani*: prebivalci Avskula (*Ausculum*), majhnega naselja plemena Satrijani, znanega po dveh

bitkah: l. 279, ko je kralj Pir ob velikih izgubah med svojimi vojaki premagal Rimljane (od tod pregovorna »Pirova zmaga«), in l. 209, ko je Hanibal porazil Rimljane pod poveljstvom Marka Klavdija Marcela, zdaj Ascoli Satriano v provinci Foggia. – *Aletrini*: prebivalci Aletrija (*Aletrium*), sicer neznanega mesta v Samniju; treba ga je razlikovati od istoimenskega mesta Hernikov (zdaj Alatri). – *Abelinati* ... *Marsi*: gl. zgoraj. – *Atrani*: prebivalci mesta Atra (*Atra*); njegova lokacija ni znana. – *Ekani*: prebivalci mesta Eke (Ajke; *Aecae*), mesta v Apuliji ob Trajanovi cesti, zdaj Troia ali Ece pri mestu Troia v provinci Foggia. – *Alfelani*: prebivalci mesta Alfela (*Alfella*); njegova lokacija ni znana. – *Atinati*: prebivalci Atine (*Atina*), mesta v Lukaniji ob reki Tanager (zdaj Tanagro). – *Arpani*: prebivalci mesta Arpi (*Arpi*, gl. § 104). – *Borkani*: prebivalci naselbine Borka (*Borca*) v drugi italški regiji (v Samniju ali Apuliji); njena lokacija ni znana. – *Kolatini*: prebivalci naselbine Kolacija (*Collatia*) v drugi italški regiji; njena lokacija ni znana. – *Korinenzi*: prebivalci naselbine Korinum (*Corinum*) v drugi italški regiji; njena lokacija ni znana. – *po rimskem porazu znani Kanenzi*: prebivalci naselbine Kane (*Cannae*) v Apuliji, kjer je 2. avgusta 216 pr. Kr. Hanibal hudo porazil številčno močnejšo rimsko vojsko, zdaj Canne oz. Monte di Canne v provinci Barletta-Andria-Trani, 9 km jugozahodno od mesta Barletta. – *Dirini*: prebivalci naselbine Dirij (*Dirium*) ali Dirija (*Diria*) na obali Apulije, 9 km severno od Gnatije, zdaj domnevno Monopoli v provinci Bari. – *Forentani*: prebivalci mesta Forentum (*Forentum*) v Apuliji, od l. 317 pr. Kr. pod oblastjo Rima, od Avgusta naprej municipij, zdaj morda Forenza v provinci Potenza (Bazilikata), verjetneje pa Lavello v severni Bazilikati. – *Genuzini*: prebivalci Genuzije (*Genusia*), mesta zahodno od Tarenta, prvotno središče Pevketijcev, rimski municipij, zdaj Ginosa v provinci Taranto (Apulija). – *Herdonienzi*: prebivalci Herdonije (*Herdonia* ali *Herdoniae*), mesta v Apuliji, zdaj Ordona v provinci Foggia. – *Irimi*: = prebivalci Urije (gl. § 103). – *Larinati* ... *Frentani*: prebivalci mesta Larinuma (gl. § 103); gl. § 104. – *Matinati z Gargana*: prebivalci vasi Matinum (*Matinum*; BTL, fr., it. ang.: *Metinates* Metinati) na južni strani gore Gargan, zdaj Mattinata v provinci Foggia. – *Mateolani*: prebivalci naselbine Mateolum v Apuliji, severozahodno od Tarenta, zdaj morda Motola ali Molfetta v provinci Bari. – *Neretini*: prebivalci prvotno mesapske naselbine Neretum (*Neretum*), od l. 269 pod oblastjo Rima, zdaj Nardò v provinci Lecce. – *Natini*: prebivalci naselbine Natij/Nacij (*Natium*), zdaj morda Noepoli (starejše Noja) v provinci Potenza (Bazilikata), po drugih v bližini mesta Ruvo di Puglia v provinci Bari (Apulija). – *Rubustini*: prebivalci Rubov (*Rubi*), postaje v Apuliji na Minucijevi, pozneje Trajanovi cesti (*via Minucia*, pozneje *Traiana*), zdaj Ruvo di Puglia v provinci Bari. – *Silvini*: prebivalci mesta Silvij (*Silvium*), zdaj grič Botromagno pri mestu Gravina in Puglia v provinci Bari (Apulija). – *Strapelini*: prebivalci

mesta Strapelum (*Strapelum*), zdaj Rapolla v provinci Potenza (Bazilikata). – *Turnantini*: prebivalci mesta Turnancij = Turenium, zdaj Trani v provinci Barletta-Andria-Trani (Apulija). – *Vibinati*: prebivalci oskiško-samnitskega mesta Vibinum (*Vibinum*), od l. 217 pr. Kr. pod oblastjo Rima, zdaj Bovino v provinci Foggia (Apulija). – *Venuzini*: prebivalci Venuzije (*Venusia*), mesta na ozemlju Samnitov ob Apijski cesti ob srednjem toku reke Avfid na meji med ozemljema Lukanov in Apulov, od l. 291 pr. Kr. rimska kolonija, zdaj Venosa v provinci Potenza. – *Ulurtini*: prebivalci Ulurtija (*Ulurtium*(?)), sicer neznane skupnosti v Apuliji v drugi italjski regiji. – *Kalabrov*: prebivalci antične Kalabrije, zdaj Salento v južni Apuliji. – *celinski Azetini*: lat. *Azetini* (fr., it.: *Aezetini*; ang. *Aegetini*), prebivalci Azetija, mesta v Kalabriji, zdaj Castiello blizu mesta Rutigliano v provinci Bari (Apulija). – *Apamestini*: prebivalci Apamesta (*Apamestum*), zdaj San Vito, del občine Polignano a Mare v provinci Bari (Apulija). – *Argentini*: prebivalci Argetija (*Argetium*); o mestu ni podatkov. – *Butuntinenzi*: prebivalci pevcetijskega mesta Butuntum (*Butuntum*) ali Butunti (*Butunti*) med mestoma Rubi in Barij, zdaj Bitonto v provinci Bari (Apulija). – *Celijani*: lat. *Caeliani* (BTL *Deciani* Decijani), prebivalci Celije (*Caelia*; gl. § 101). – *Grumbestini*: prebivalci mesta Grumum (*Grumum*), zdaj Grumo Appula v provinci Bari (Apulija). – *Norbanenzi*: prebivalci japijskega ali pevcetijskega mesta ali naselbine Norba (*Norba*), imenovanega tudi apulska Norba (*Norba Apula*), zdaj Conversano v provinci Bari (Apulija). – *Palionenzi*: prebivalci mesta Palion (*Palio* (?)), zdaj Palo del Colle v provinci Bari (Apulija). – *Sturnini*: lat. *Sturnini* (BTL, fr., it. ang.: *Stulnini*), prebivalci mesta Sturni (*Sturni*, Στοῦρνοι), zdaj Ostuni v provinci Brindisi (Apulija). – *Turini*: lat. *Turini* (BTL, fr., it., ang. *Tutini*), prebivalci mesta Turije (*T(h)uriae*) na ozemlju Salentinov, zdaj morda Tudi v provinci Bari (Apulija). – *Salentinov*: gl. § 99. – *Aletini*: prebivalci salentinskega mesta Alecij/Aletij, zdaj Alezio v provinci Lecce (Apulija). – *Basterbini*: prebivalci mesta Basta (*Basta*; gl. § 100). – *Neretini*: prebivalci mesta Neretum (*Neretum*), zdaj Nardò v provinci Lecce v Apuliji. – *Uzentini*: prebivalci mesta Uzentum (*Uzentum*), zdaj Ugento v provinci Lecce (Apulija). – *Veretini*: prebivalci mesapskega mesta Veretum (*Veretum*), nedaleč od mesta Patù v provinci Lecce (Apulija).

§ 106

četrti regija: gl. § 46. – *najpogumnejša ljudstva Italije*: Ljudstva južne Italije so zaradi skromnega načina življenja in težkih naravnih razmer veljala za posebej utrjena in pogumna. – *Frentanov*: gl. § 104. – *Tiferna*: gl. § 103. – *reka Trinij*: zdaj Trigno. – *Histonij*: obalna naselbina samnitskih Frentanov, zdaj Vasto v provinci Chieti (Abruci). – *Buka*: mesto ob Jadranskem morju na skrajnem jugovzhodu ozemlja Frentanov, zdaj Termoli v provinci Campobasso

(Molise). – *Hortona*: obalno mesto Frentanov, zdaj Ortona v provinci Chieti (Abruci). – *reka Atern*: reka v Samniju, zdaj Pescara v Abrucih, v zgornjem toku imenovana Aterno. – *Anksani ... Frentani*: prebivalci antičnega frentanskega mesta Anksanum (*Anxanum*), zdaj Lanciano v provinci Chieti (Abruci). – *Zgornji in Spodnji Karaceni*: lat. *Caraceni*, tudi Karicini (BTL, fr., it.: *Carecini* Karecini; ang. *Caretini* Karetini), srednjeitalsko ljudstvo ali pleme, del Samnitov, ki je živelo med Frentani in Samniti v severnem delu Samnija ob reki Sagru (zdaj Sangro). – *Juvanenzi*: prebivalci naselbine Juvana (*Iu(v)ana*) blizu cerkve Santa Maria di Palazza v provinci Chieti (Abruci). – *Marukinov*: sabelsko pleme, ki je živelo na obali Jadranskega morja ob spodnjem toku reke Atern (zdaj Pescara in Aterno); njihova glavna naselbina je bila Teate (zdaj Chieti). – *Teatini*: prebivalci mesta Teate (*Teate*), marukinskega municipija ob reki Atern, zdaj Chieti v provinci Chieti. – *Pelignov*: italsko pleme v vodnatih in hladnih območjih Apeninov ob reki Atern, ki je mejilo na Vestine, Marukine, Marse in Frentane. – *Korfinienzi*: prebivalci mesta Korfinij (*Corfinium*), glavnega središča Pelignov ob reki Atern (zdaj Pescara in Aterno), zdaj Corfinio v provinci L'Aquila (Abruci). – *Superekvani*: prebivalci mesta Superekvum (*Superaequum*), drugega središča Pelignov, zdaj Castelvechio Subequo v provinci L'Aquila (Abruci). – *Sulmonenzi*: prebivalci pelignijskega mesta Sulmona (*Sulmo*), rimskega zaveznika od l. 304 pr. Kr., zdaj Sulmona v provinci L'Aquila (Abruci). – *Marsov*: staroitalsko ljudstvo oz. pleme, ki je živelo na območju osrednjih Apeninov v okolici Fucinskega jezera; sloveli so kot pogumni in bojevit, kot domnevnim potomcem čarovnice Kirke pa so jim pripisovali tudi čarovniške zmožnosti (imunost na kačje pike ipd.). – *Anksatini*: prebivalci mesta Anksa (*Anxa*; gl. § 100). – *Antinati*: prebivalci Antinuma (*Antinum*), mesta Marsov ob zgornjem toku reke Liris, zdaj Cività d'Antino v provinci L'Aquila (Abruci). – *lukuški Fucenti*: lat. *Fucentes Lucenses* (ang. *Fucentes, Lucenses*), prebivalci mesta Lukus Fucens (»Fucentški Gaj«), imenovanega tudi Angicijin Lukus (*Lucus Angitiaie*) na južni obali Fucinskega jezera, zdaj Luco dei Marsi v provinci L'Aquila (Abruci). Angicija (*Angitia*) je bila boginja Marsov, ki je pomagala pri kačjih pikih; tradicija jo je povezovala z znanima antičnima čarovnicama, Kirko in Medejo. – *Maruvini*: prebivalci Maruvija (*Marruvium*), sprva naselbine, pozneje municipija v osrednji Italiji ob Fucinskem jezeru s pristaniščem ob reki Atern, ki so ga naseljevali sabelski Marubijci ali Marsi, zdaj San Benedetto dei Marsi v provinci L'Aquila (Abruci). – *Albenzov*: prebivalci mesta Alba Fucens (gl. nadaljevanje). – *Alba*: Alba Fucens, latinska kolonija na ozemlju Ekvov (na nadmorski višini ok. 1000 m), ustanovljena l. 304 na strateškem mestu pri 68. miljniku poznejše Valerijeve ceste (*via Valeria*) za nadzor poti med Rimom in Jadranskim morjem, zdaj ruševine v občini Massa d'Albe v provinci L'Aquila (Abruci). – *Fucinskem*

jezeru: jezero v osrednji Italiji na ozemlju Marsov (zdaj južni Abruci), ki so ga Cezar, Avgust, Klavdij in Neron skušali izsušiti, zdaj Lago Fucino ali Lago di Celano oz. Conca del Fucino, nekdanja jezerska kotanja, ki so jo izsušili v obdobju 1852–1875. – *Ekvikulanov*: = Ekvikoli (gl. § 108). – *Klitternini*: prebivalci Kliternije (*Cliternia*), mesta Ekvikulov v dolini reke Salto, zdaj Capradosso v občini Rotella v provinci Ascoli Piceno (Marke). – *Karseolani*: prebivalci Karseolov ali Karsiolov (*Carseoli*, *Carsioli*), mesta Ekvov ob Valerijevi cesti (*via Valeria*), rimske kolonije 42 milj od Rima, ustanovljene med letoma 302 in 298 pr. Kr.; od l. 89 municipij, zdaj ruševine 8 km severoseverovzhodno od mesta Carsoli v provinci L'Aquila (Abruci).

§ 107

Vestinov: italsko ljudstvo, ki je živel na goratih območjih vzhodnih Apeninov na območju južno od Picentov, vzhodno od Sabinov in severno od Pelignov. – *Angulani*: prebivalci malo znanega municipija Angulum, zdaj po eni domnevi Città Sant'Angelo, po drugi Spoltore (oba v provinci Pescara), po tretji Francavilla al Mare v provinci Chieti. – *Penenzi*: lat. *Pennenses* (BTL, fr., it.: *Pennienses* Penienzi), prebivalci mesta Pena ali Pina (*Penna*, *Pinna*) na ozemlju Vestinov, zdaj Penne v provinci Pescara (Abruci). – *Peltuinati*: prefektura Vestinov na planoti ob vznožju gore Fiscel (zdaj Gran Sasso), zdaj Prata d'Ansidonia v provinci L'Aquila (Abruci). – *Cismontanski Avfinati*: »Avfinati tostran gorovja«, tj. prebivalci Avfinuma (*Aufinum*), mesta Vestinov, povezanega s Peltuinati, severno od reke Atern (zdaj Aterno), zdaj Ofena v provinci L'Aquila (Abruci). – *Samnitov ... Sabeli ... Savniti*: gl. § 71. – *Stari Bovijanum ... 11. legije*: Glede mesta Bovijanum obstajata dve domnevi. Po prvi sta v Samniju obstajali dve mesti s tem imenom: a) Stari Bovijanum (*Bovianum vetus*), kolonija triumvirov po Julijevem zakonu od l. 43 pr. Kr., zdaj La Pianna v kraju Pietrabbondante v provinci Isernia (Molise), in b) Bovijanum pripadnikov 11. legije (*Bovianum Undecumanorum*), zdaj Bojano v provinci Campobasso (Molise), ki so ga Rimljani osvojili l. 311, pozneje je postalo kolonija, cesar Klavdij pa je tu naselil veterane 11. legije. Po drugi domnevi gre za eno in isto mesto. – *Avfidenati*: prebivalci Avfidene (*Aufidena*), ki je bila prvotno samnitska naselbina, zdaj Alfedena, pozneje istoimenska rimska naselbina, zdaj Castel di Sangro, oba kraja v provinci L'Aquila (Abruci). – *Ezernini*: prebivalci Ezernije (*Aesernia*), glavnega mesta Pentrov v Samniju blizu izvira reke Volturn, v rimskih rokah od l. 298 pr. Kr., zdaj Isernia v provinci Isernia (Molise). – *Fagifulani*: prebivalci Fagiful (*Fagifulae*), mesta samnitskih Pentrov na griču ob reki Tifern, ki ga locirajo na območje cerkve Santa Maria di Faifoli pri mestu Montagano v provinci Campobasso (Molise). – *Fokolenzi*: pravilneje Fikolenzi, prebivalci Fikoleje

oz. Fikuleje (gl. § 64). – *Sepinati*: prebivalci Sepinuma (*Saepinum*), mesta Samnitov, ki so ga Rimljani osvojili l. 293 pr. Kr., od l. 2 po Kr. kolonija, zdaj ruševine na arheološkem območju Altilia, 4 km severno od mesta Sepino v provinci Campobasso (Molise). – *Tereventinati*: prebivalci mesta Tereventum (*Tereventum*), zdaj Trivento v provinci Campobasso (Molise). – *Sabincev*: tudi Sabini, staroitalsko pleme v srednji Italiji, ki je živelo na območju srednjih Apeninov, severozahodno od Rima, del Sabelcev; imelo je pomembno vlogo na samem začetku rimske zgodovine. Sabin(c)i so po tretji samnitski vojni l. 268 dobili rimske državljske pravice (razen pravice do glasovanja), l. 241 pa so postali polnopravni rimski državljani. Gl. tudi § 108. – *Amiternini*: prebivalci sabinskega mesta Amiternum (*Amiternum*) na rodovitnem območju ob izviru reke Atern, po kateri je mesto dobilo ime, zdaj San Vittorino v občini L'Aquila v provinci L'Aquila (Abruci). – *Kurenzi*: prebivalci sabinskega mesta Kures (*Cures*) na levem bregu Tibere, na Solni cesti (*via Salaria*), 24 milj od Rima, rojstno mesto rimskih kraljev Tita Tatija in Nume Pompilija, zdaj ruševine pri mestu Passo Corese v občini Fara in Sabina v provinci Rieti (Lacij). Rimljani so po mestu dobili ime Kviriti (*Quirites*), osvojili pa so ga l. 290 pr. Kr. – *Cecilijev Forum*: lat. *Forum Caecilii*, mesto, ki ga je ustanovil Lucij Cecilij Metel Kalv l. 142 pr. Kr., zdaj domnevno Santa Croce v provinci Rieti (Lacij). BTL, fr., it. in ang. izdaja predlagajo besedilno različico *Forum Deci* Decijev Forum, zdaj blizu kraja Bacugno, ki je del občine Posta v provinci Rieti (Lacij). – *Novi Forum*: municipij na Solni cesti (*via Salaria*), zdaj domnevno Torri in Sabina v provinci Rieti (Lacij) ali Santa Maria di Vescovio blizu Rietija. – *Fidenati*: prebivalci Fiden (gl. § 69). – *Interamnati*: prebivalci Interamne, »Medvodci« (gl. § 113). – *Nurzini*: prebivalci Nurzije/Nursije (*Nursia*), najsevernejšega sabinskega mesta na visoki planoti ob reki Nar, zdaj Norcia v provinci Perugia (Umbrija). – *Nomentani*: prebivalci Nomentuma (*Nomentum*), latinskega mesta, ki so ga ustanovili prebivalci Albe Longe na ozemlju Sabincev na levem bregu Tibere ob Nomentanski cesti (*via Nomentana*), 14 milj vzhodno od Rima, zdaj Mentana v provinci Roma (Lacij). – *Reatini*: prebivalci mesta Reate (*Reate*), ob Amiternu(mu) drugo pomembno središče Sabincev na Solni cesti (*via Salaria*), do l. 27 pr. Kr. prefektura, nato municipij, zdaj Rieti v provinci Rieti (Lacij). – *Trebulani ... Mutuesci in Suffenates*: prebivalci dveh mest z imenom Trebula: a) Trebula Mutueska (*Trebula Mutuesca*), mesto Sabincev ok. 65 km severovzhodno od Rima, zdaj ok. 1 km vzhodno od mesta Monteleone Sabino v provinci Rieti (Lacij); b) Trebula Sufenas (*Trebula Suffenas*), trdnjava Sabincev, zdaj arheološko najdišče jugovzhodno od Tivolija v provinci Roma (Lacij). – *Tiburti*: prebivalci Tiburja/Tiburta (*Tibur*), mesta v Laciju, zdaj Tivoli v provinci Roma (Lacij). – *Tarinati*: O njih ni podatkov.

§ 108

Ekvikolov: po eni od domnev drugo ime za Ekve, verjetneje pa manjše plemo, del Ekvov ali njim sorodno plemo, ki je živelo na goratih območjih ob zgornjem toku reke Aniene in ob nekdanjem Fucinskem jezeru. – *Komini*: prebivalci Kominija (*Cominium*), mesta Ekvikolov v Laciju, ki so ga Rimljani osvojili in uničili l. 293 pr. Kr., zdaj domnevno San Donato v dolini Valle (ali Val) di Comino v provinci Frosinone (Lacij). – *Tadijati*: prebivalci sicer neznanega mesta Ekvikolov. – *Cediki*: prebivalci sicer neznanega naselja ali območja, imenovanega Cedicij (*Caedicium*), morda vasi ali poljane (*vicus* ali *campus Caedicius*); prim. NH 11, 241. – *Alfaterni*: prebivalci sicer nedoločljivega izginulega mesta ali naselbine Alfaterna (*Alfaterna*); prim. § 63. – *Gelijan*: = Gnej Gelij; gl. PV, št. 218 in 219. Prim. tudi HRR F 8. – *Fucinsko jezero*: gl. § 106. – *Arhipo, mesto Marsov ... voditelj Lidov Marsias*: mitično mesto Marsov (o njih gl. § 106) ob Fucinskem jezeru, ki ga je, kot navaja mitološko izročilo, ustanovil sicer neznani vodja Lidijcev Marsias, ime pa je dobilo po kralju Marsov Arhipu (gl. Vergilij, *Eneida* 7, 752). Lidijci so bili prebivalci pokrajine Lidije v zahodni Mali Aziji med Mizijo in Karijo. – *Valerijan*: = Valerij Antias; gl. PV, št. 30. Prim. tudi HRR F 66. – *Picenu*: gl. § 110. – *Vidicinov*: sicer neznano plemo v Picenu. – *Sabini*: gl. § 107. – *zaradi svoje pobožnosti ... Sebini*: Plinij ime Sabinci etimološko izpeljuje iz grškega glagola σέβεισθαι /*sébesthai*/ »častiti«, »spoštovati«, »biti pobožen« (ἀπὸ τοῦ σέβεισθαι /*apò tou sébesthai*/; prim. Fest 465). – *Velinskih jezerih*: Ime je običajno v ednini (*lacus Velinus*). Gre za jezero, ki so ga tvorile reke Avent (zdaj Velino), Himela (zdaj Salto) in Tolen (zdaj Turano); zaradi visoke vsebnosti apnenca so se v ustjih teh rek tvorile pregrade, zato so pogoste poplavljalne. Leta 272 pr. Kr. je cenzor Manlij Kurij Dentat te naravne pregrade dal prebiti in z odvodnimi kanali speljati vodo v reko Nar nad Interamno; s tem je delno izsušil Velinsko jezero in na Sabinskem je nastala izjemno rodovitna in vlažna ravnica, imenovana »Rožna polja« (*Rosea Rura*). Gl. Varon, *O kmetovanju* 2, 7, 6; 3, 2, 9; 3, 17, 6; NH 2, 153; Vergilij, *Eneida* 7, 712.

§ 109

Reka Nar: pritok Tibere, ki teče čez ozemlje Sabinecev in Umbrijo, z visoko vsebnostjo žvepla, zdaj Nera. – *Tiberi*: gl. § 53 in nasl. – *reka Avent*: reka na Sabinskem, ki izvira na gori Fiscel blizu Nurzije/Nursije, zdaj Velino. – *gore Fiscel*: zdaj Gran Sasso v Abrucih, z 2914 m najvišja gora Italije. – *Vakune*: stara sabinska boginja, ki so jo častili na podeželskih območjih Sabinskega. Točna lokacija njenih gajev ni znana, morda Poggio Fidoni blizu Rietija ali Bacugno, del občine Posta, oba kraja v provinci Rieti (Lacij). – *Reatu*: gl. § 107. – *Aniena*: levi pritok Tibere, meja med ozemljem Sabinecev in Lacijem, zdaj

Aniene. – *omenjena jezera*: Cesar Neron je dal ob svoji vili v Sublakveju (gl. nadaljevanje) ob zgornjem toku Aniene postaviti zaježitvene pregrade, zaradi katerih so nastala tri Simbruinska (zastojna) jezera (*stagna Simbruina*; gl. Tacit 14, 22, 2; Frontin, *O vodovodih mesta Rim* 93). – *gorah Trebanov*: Aniena izvira na Simbruvinskih gričih (*colles Simbru(v)ini*, zdaj Monti Simbruini) na ozemlju Ekvov, vzhodno od mesta Treba (zdaj Trevini nel Lazio). – *Sublakveju*: »Podjezersko« (iz *sub* »pod« in *lacus* »jezero«), mesto na ozemlju Ekvov v Laciju, kjer je imel cesar Neron eno od svojih vil, zdaj Subiaco v provinci Roma (Lacij). – *Mark Varon*: gl. PV, št. 501. – *Kutilijsko jezero ... Reata ... otok ... popek Italije*: jezero ob sabinskem mestu Kutilija (prvotno mesto staroselskih Aboriginov; gl. § 56) med mestoma Reate (zdaj Rieti) in Interokrij s termalnimi vreli (Aquaе Cutiliae, zdaj vas Paterno; gl. § NH 209); ker je jezero v osrednjem delu Apeninskega polotoka, so ga poimenovali popek Italije (*umbilicus Italiae*; gl. tudi Varon, *O latinskem jeziku* 5, 71; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 3, 25, 8). – *Sabini*: gl. § 107 in nasl. – *Lacij*: gl. § 56. – *Picen*: tudi Picenum; gl. § 110. – *Umbrija*: gl. § 112.

§ 110

Peta regija: gl. § 46. – *Picen*: tudi Picenum, pokrajina na vzhodu antične Italije med Apenini na zahodu in Jadranskim morjem na vzhodu ter rekama Ezis/Ajzis (zdaj Esino) na severu in Atern (zdaj Pescara) na jugu (približno ozemlje današnje italijanske pokrajine Marke/Marche), znana po gojenju oljk in oljarstvu, vinogradništvu in sadjarstvu. – *360 000 Picentov je prišlo pod zaščito rimskega ljudstva*: lat. *Picentes*, tudi Picenci, prebivalci Picen(um)a (»Detlarji«; njihovo ime je menda etimološko povezano s *picus* »detel«), italško plemo, verjetno sabelskega izvora ali morda del Sabincev, pod rimsko oblastjo od let 269/268 pr. Kr., ko se jih je del naselil na območju severno od Pestanskega zaliva. – *Sabinov*: gl. § 107 in nasl. – *zaobljube v sveti pomladi*: lat. *ver sacrum*, italški verski obred, ki so ga opravljali v času hudih nevarnosti in stisk, vključeval pa je pravne obrede ter darovanje pomladnih prvin in pomladnih prvorojencev (živali in ljudi). Te darove so navadno obljubili Marsu; sprva je menda obred vključeval tudi človeške žrtve, pozneje so darovali le živali, ljudi, rojene v sveti pomladi, pa so, ko so dopolnili 21 let, izgnali oz. pošiljali kot naseljence v tujino. – *Atern*: gl. § 106. – *ozemlje Hadrije*: priobalno ozemlje med rekama Voman (zdaj Vomano) in Matrin (zdaj Piomba). – *šest milj*: = 8,88 km. – *kolonija Hadrija*: prvotno mesto Sikulov in Liburnov v južnem Picenu, ki so ga osvojili Picenti, sprva imenovano Hatrija, pozneje Hadrija; Rimljani so ga osvojili l. 289 pr. Kr. in ustanovili kolonijo; zdaj Atri v provinci Teramo (Abruci). – *reka Vomanum*: = *Vomanus* Voman, zdaj Vomano. – *ozemlje Pretucijcev*: lat. *Praetuttianus ager*, tudi *Praetuttiana regio*, ozemlje italškega

plemena Pretucijci z glavnim mestom Interamno (*Interamna Praetuttiana* ali *Praetuttianorum*, zdaj Teramo) med reko Helvin na severu (zdaj Aso v pokrajini Marke ali pa morda Salinello ali Vibrata ali Acquarossa), goro Fiscel na zahodu (zdaj Gran Sasso v gorski verigi Monti della Laga), reko Voman na jugu (zdaj Vomano) in obalo Jadranskega morja na vzhodu, znano po vinogradništvu. – *ozemlje Palme*: ozemlje sprva picenskega, pozneje rimskega mesta, ustanovljenega v 6. stol. pr. Kr., ki je obsegalo obalno območje Jadranskega morja med rekama Helvin in Albula (zdaj Albula), zdaj območje Torre di Palme v provinci Fermo (Marke). – *Novi Castrum*: tudi *Castrum Novum*, mesto v Picenu, od l. 264 pr. Kr. rimska kolonija, zdaj Guilianova v provinci Teramo (Abruci). – *reka Batinum*: = *Batinus* Batin, zdaj ali Salinello ali Tordinno. – *Truentum* z reko: pristanišče Pretucijcev v Picenu na desnem bregu reke Truent (zdaj Tronto) ob njegovem izlivu v Jadransko morje, imenovano tudi *Castrum Truentinum*, zdaj Martinsicuro v provinci Teramo (Abruci). – *naselbina Liburnov*: gl. § 139. – *Albula*: zdaj hudourniška reka Albula. – *Tesuinum*: = *Tesuinus* Tesuin, zdaj Tesino. – *Helvinum*: = *Helvinus* Helvin, zdaj Aso.

§ 111

Kupra: mesto na obali Picena, imenovano po svetišču predrimske boginje Kupre (*Cupra*), severno od današnjega mesta Cupra Marittima v provinci Ascoli Piceno (Marke). – *Kastel Firmanov*: imenovan tudi Picenski Firmum (*Firmum Picenum*), mesto v Picenu, utrjeno pristanišče mesta Kupra, od l. 264 rimska kolonija z latinskimi pravicami, zdaj Fermo na desnem bregu reke Tenna (ali Porto San Giorgio ali Santa Maria a Mare) v provinci Fermo (Marke). – *kolonija Askulum*: mesto v Picenu v dolini reke Truent (zdaj Tronto) na Solni cesti, pod rimsko oblastjo od l. 268 pr. Kr., l. 90 začetnik upora zaveznikov, zdaj Ascoli Piceno v provinci Ascoli Piceno (Marke). – *Novana*: malo znano mesto v Picenu, v bližini današnjega kraja Montedinove v provinci Ascoli Piceno (Marke). – *Kluana*: mesto v Picenu, ustanovljeno domnevno v 8. stol. pr. Kr., zdaj Civitanova (njen del Porto Civitanova) v provinci Macerata (Marke) ali morda Porto Sant'Elpidio v provinci Fermo (Marke). – *Potencija*: mesto v Picenu, rimska kolonija od l. 184 pr. Kr., zdaj v bližini kraja Santa Maria a Potenza blizu mesta Porto Recanati v provinci Macerata (Marke). – *Numana*: pristaniška naselbina v Picenu, ki so jo konec 2. stol. pr. Kr. ustanovili Sikuli, zdaj Numana v provinci Ancona (Marke). – *Sikuli*: gl. § 71. – *Ankona ... naselbina Sikulov*: pristaniško mesto v Picenu, kolonija Sirakuz (iz gr. ἄγκων /*ankón*/ »komolec«), nastala domnevno v 4. stol. pr. Kr., rimska mornariška baza od 2. stol., od l. 42 pr. Kr. kolonija, zdaj Ancona. – *rtu Kunerum*: »Jagodični rt« (iz gr. κόμαρος /*kómaros*/ »jagodičnica«), zdaj Monte Cònero ali Monte d'Ancona. – *Gargana*: gl. § 103. – 183 milj: = 270,84 km. – *Avksimati*:

prebivalci Avksimuma (*Auximum*), mesta v severnem Picenu, ok. 12 km od obale, rimska kolonija od l. 157 pr. Kr., zdaj Osimo v provinci Ancona (Marke). – *Beregrani*: prebivalci mesta Beregra (*Beregra*), zdaj ali Civitella del Tronto ali Montorio al Vomano v provinci Teramo (Abruci). – *Cingulani*: prebivalci picenskega mesta Cingulum (*Cingulum*), zdaj Cingoli v provinci Macerata (Marke). – *Kuprenzi ... Montani*: prebivalci picenskega mesta Kupra Montana (*Cupra Montana*), ki je ležalo v hribovitih predelih (istoimensko mesto Kupra z vzdevkom Maritima je bilo ob obali), zdaj v bližini Sant'Eleuterio pri mestu Cupramontana v provinci Ancona (Marke). – *Falerienzi*: prebivalci mesta Falerion, v bližini današnjega mesta Falerone v provinci Fermo (Marke). – *Pavzulani*: prebivalci mesta Pavzule (*Pausulae*) v osrednjem toku reke Flusor (zdaj Potenza) blizu samostana San Claudio al Chienti v občini Corridonia v provinci Macerata (Marke). – *Planinenzi*: prebivalci naselbine Planina (*Planina*), zdaj ali Pianello (v občini Cagli v provinci Pesaro e Urbino) ali Monte Roberto (v provinci Ancona) ali Castellbellino (v provinci Ancona) ali San Vittore di Cingoli (v provinci Macerata). – *Ricinenzi*: prebivalci naselbine Ricina (*Ricina*), imenovane Helvija Ricina ali Recina, zdaj Villa Potenza v dolini reke Potenza blizu mesta Macerata v provinci Macerata (Marke). – *Septempedani*: prebivalci picenskega municipija Septempeda (*Septempeda*) iz 2. stol. pr. Kr. na levem bregu zgornjega toka reke Flusor (zdaj Potenza), zdaj 2 km vzhodno od San Severino Marche v provinci Macerata (Marke). – *Tolentinati*: prebivalci picenske naselbine Tolentinum (*Tolentinum*), zdaj Tolentino v provinci Macerata (Marke). – *Treenzi*: lat. *Treenses* (BTL, fr., it.: *Traienses* Trajenzi; ang.: *Treienses* Trejenzi), prebivalci Tre(j)e, sprva picenske, pozneje sabinske naselbine, zdaj Treia v provinci Macerata (Marke). – *Urbs Salviji*: prebivalci mesta Urbs Salvija (*Urbs Salvia*), zdaj Parco archeologico di Urbs Salvia v občini Urbisaglia v provinci Macerata (Marke). – *Polentini*: prebivalci naselbine Polencija (*Pollentia*), kar je starejše ime mesta Urbs Salvija.

§ 112

šesta regija: gl. § 46. – *Umbrijo*: pretežno hribovita dežela Umbrov, antična pokrajina v srednji Italiji med Emilijo, Etrurijo, Samnijem, Picenom in Jadranskim morjem ob zgornjem toku Tibere, znana po sadjarstvu, vinogradništvu, govedoreji in ovčereji. – *Arimina*: tudi Ariminum; gl. § 115. – *Ankoni*: gl. § 111. – *galska obala ... Galija Togata*: Gre za obalne predele Cisalpinske Galije («Galije tostran Alp»), ki so jih naseljevala priseljena galska plemena. Okoli l. 150 pr. Kr. je bila v Cisalpinski Galiji na območjih, ki so jih poselili Rimljani, večina Galcev romanizirana, zato so območje včasih imenovali Galija Togata (*Gallia Togata*) »v togo oblečena Galija«, »Galija v togi«, »Galija nosilcev toge« (toga kot rimsko nacionalno oblačilo je tudi simbol rimstva). Plinij govori o

območju tostran Pada oz. južno od Pada, imenovanem *ager Gallicus* (med Padom, Ligurijo, Etrurijo, Umbrijo in Jadranskim morjem). – *Sikuli*: gl. § 71. – *Liburni*: gl. § 139. – *ozemlje Palme, Pretucijcev in Hadrije*: gl. § 110 in nasl. Omenjena območja so bila del Picena. – *Umbri*: italško ljudstvo, ki je živelo na območju Umbrije in se je domnevno ob koncu 2. tisočl. priselilo s severa v severno in srednjo Italijo, nato pa naprej do Tibere. Rimljani so jih dokončno podredili ok. l. 260 pr. Kr. – *Grki poimenovali Ombrijci ... povodenj*: »Deževni ljudje«, »Ljudje dežja«, »Děžniki« (iz gr. ὄμβρος /*ómbros*/»dež«); etimologija je najbrž ljudska. Prim. tudi Solin 2, 11; Servij, *Komentar k Eneidi* 12, 753; Izidor, *Etimologije* 9, 2, 87. – *Etruščani premagali 300 njihovih mest*: Vir ni znan.

§ 113

reka Ezis: tudi Ajzis, zdaj Esino. – *Senagalija*: tudi Sena Galika (»Galska Sena«), mesto v Umbriji ob ustju reke Sene na obali Jadranskega morja, po uničenju tam živečih Senonov rimska kolonija od l. 283 pr. Kr., zdaj Senigallia v provinci Ancona (Marke). – *reka Metaver*: zdaj Metauro. Tu je l. 207 pr. Kr. rimska vojska pod poveljstvom Marka Livija Salinatorja in Gaja Klavdija Neroni porazila kartažanskega vojskovodjo Hazdrubala Barka, ko je šel na pomoč bratu Hanibalu v južno Italijo. – *Fanum Fortune*: tudi Fortunin Fanum (»Fortunino Svetišče«), umbrijsko pristaniško mesto severno od ustja reke Metaver, ki ga je po prečkanju Rubikona zasedel Cezar, od Avgusta kolonija veteranov (*Colonia Iulia Fanestris*), zdaj Fano v provinci Pesaro e Urbino (Marke). – *Pizavrum z reko*: rimska kolonija na območju, imenovanem *ager Gallicus*, ob izlivu reke Pizaver (*Pisaurus*, zdaj Foglia) v Jadransko morje, ustanovljena l. 184 pr. Kr., zdaj Pesaro v provinci Pesaro e Urbino (Marke). – *Hispel*: tudi Hispelum, mesto v Umbriji, verjetno od Avgusta naprej kolonija (*Colonia Iulia*), od cesarja Konstantina imenovana *Colonia Flavia Constans*, zdaj Spello v provinci Perugia (Umbrija). – *Tuder*: sprva mesto Umbrov med Umbrijo in Etrurijo na levem bregu Tibere, ustanovljeno v 8. ali 7. stol. pr. Kr., od l. 217 v rimskih rokah, pod Cezarjem kolonija veteranov, vinogradniško območje, zdaj Todi. – *Amerini*: prebivalci Amerije (*Ameria*), starega mesta v Umbriji na strateški legi, ki so jo osvojili najprej Etruščani, za njimi pa v 4. stol. pr. Kr. Rimljani, pozneje municipij, znano po izdelavi metel in košar ter po sadjarstvu (prim. *NH* 15, 50; 15, 55; 15, 58; 16, 177; 24, 6 ide.), zdaj Amelia v provinci Terni (Umbrija). – *Atidijati*: prebivalci Atidija (*Attidium*), zdaj Attiggio v bližini mesta Fabriano v provinci Ancona (Marke). – *Asizinati*: prebivalci Asizija (*Asisium*), mesta v Umbriji na pobočju gore Subasio, od l. 89 pr. Kr. municipij, rojstni kraj pesnika Propertija, zdaj Assisi v provinci Perugia (Umbrija). – *Arnati*: prebivalci umbrijskega mesta Arna (*Arna*), zdaj Civitella d'Arna, del občine Perugia v provinci Perugia (Umbrija). – *Ezinati*:

prebivalci umbrijskega mesta Ezis (*Aesis*, tudi Ajzis), ki so ga v 4. stol. pr. Kr. zasedli Senoni, od l. 283 pod oblastjo Rima, od l. 247 kolonija. – *Kamerti*: prebivalci mesta Kamers (lat. *Camers*) oz. Kamerinum (*Camerinum*) v Umbriji v Apeninih na meji s Piconom, rimskega zaveznika, ki je v času imperija postalo municipij, zdaj Camerino v provinci Macerata (Marke). – *Kazuentialani*: prebivalci doline Casentino, po kateri teče prvi del reke Arno. – *Karzulani*: prebivalci mesta Karzule (*Carsulae*) na Flaminijevi cesti (*via Flaminia*) v Umbriji, municipij, zdaj arheološko najdišče ok. 4 km severno od mesta San Gemini v provinci Terni (Umbrija). – *Dolati ... Salentini*: člani skupnosti v šesti italjski regiji; vzdevek *Sallentini* »Salentini« so dobili zato, ker so jih l. 266 pr. Kr. iz Soleta v Kalabriji preselili v Umbrijo (gl. Livij, *Periohe* 15; Evtropij 2, 17). – *Fulginati*: prebivalci mesta Fulgine (*Fulginae*) – tudi Fulginije (*Fulginae*) – v Umbriji ob Flaminijevi cesti (*via Flaminia*), ustanovljenega v 10. stol. pr. Kr., ki so ga Rimljani osvojili l. 295 pr. Kr., zdaj Foligno v provinci Perugia (Umbrija). – *Foroflaminienzi ... Concupiens*: prebivalci Flaminijevega Forum (*Forum Flaminii*), naselbine, ki jo je ob gradnji Flaminijeve ceste (*via Flaminia*) ustanovil Gaj Flaminij, cenzor l. 220 pr. Kr. (od kod njihov vzdevek, ni znano), zdaj San Giovanni Profiamma v občini Foligno v provinci Perugia (Umbrija). – *Concupiens*: V prevodu manjka še del *Foroiulienses cognomine Concupiens* »Forojulijenzi z vzdevkom *Concupiens*«, prebivalci Julijevega Forum (*Forum Iulii*), naselbine v Umbriji, o kateri ni podatkov in tudi njene lokacije ni mogoče določiti. – *Forobrentani*: prebivalci Brentanovega (?) ali Brentanskega (?) Forum (*Forum Brentani*); o naselbini ni podatkov in tudi njena lokacija ni znana. – *Forosempronienzi*: prebivalci Sempronijevega Forum (*Forum Sempronii*), naselbine, ki jo je po eni domnevi ustanovil Tiberij Sempronij Grakh, konzul l. 177 pr. Kr., po drugi pa reformator Gaj Sempronij Grakh, zdaj San Martino al Piano blizu mesta Fossombrone v provinci Pesaro e Urbino (Marke). – *Iguini*: prebivalci Iguija oz. Iguvija (*Igu(v)ium*), mesta v Umbriji na griču ob zgornjem toku reke Tibere, pomembna kontrolna točka na cestni povezavi med Tirenskim in Jadranskim morjem, od l. 268 zavezniško mesto, od zavezniške vojne naprej municipij, zdaj Gubbio v provinci Perugia (Umbrija). – *Interamnati ... Nartes*: prebivalci Interamnne (*Interamna*) »Medrečje«, »Medvodje« iz *inter* »vmes«, »med« in *amnis* »reka«, mesta v Umbriji, ustanovljenega v 7. stol. pr. Kr., ki so ga Rimljani osvojili ok. l. 290 pr. Kr.; tu je bila pomembna postaja na Flaminijevi cesti (*via Flaminia*), zdaj Terni v provinci Terni (Umbrija). Prebivalci so vzdevek *Nartes* »Narti« (= »Ponarci«) dobili po reki Nar (zdaj Nera), ki teče mimo mesta. – *Mevanijati*: prebivalci Mevanije (*Mevania*), mesta v Umbriji, rimskega municipija ob Flaminijevi cesti (*via Flaminia*), znanega po vinogradništvu in živinoreji, zdaj Bevagna v provinci Perugia (Umbrija). – *Mevaniolenzi*: prebivalci naselbine Mevaniola

(*Mevaniola*), zdaj arheološko najdišče blizu mesta Galeata v provinci Forli-Cesena (Emilija - Romanja). – *Matilikati*: prebivalci naselbine Matilika (*Matilica*) v Umbriji ob reki Ezis, zdaj Matelica v provinci Macerata (Marke). – *Narnienzi ... Nekvinum*: prebivalci Narnije (*Narnia*), mesta v Umbriji, rimske kolonije od l. 229 pr. Kr., nastale na mestu, kjer je bilo prej umbrijsko mesto Nekvinum, zdaj Narni v provinci Terni (Umbrija).

§ 114

Nucerini ... Favonienses in Camellani: prebivalci Nucერიე (*Nuceria*), mesta v Umbriji ob Flaminijevi cesti (*via Flaminia*), pod oblastjo Rima od 4./3. stol. pr. Kr., municipij, zdaj verjetno Nocera Umbra v provinci Perugia (Umbrija). Očitno se je prebivalstvo mesta delilo na Favonienze, imenovane ali po boginji Favoniji ali po kraju, pozneje imenovanem Pievefavonia (Pieve Favonia) pri kraju Ponte Centesimo (100 milj od Rima; zdaj del občine Foligno v provinci Perugia (Umbrija)), in Kamelane, ki so se priselili iz mesta Kamerinum (oz. Kamers; gl. § 113). – *Okrikulani*: prebivalci Okrikuluma (*Ocriculum*), mesta v Umbriji na levem bregu Tibere, rimskega zaveznika od l. 208 pr. Kr., l. 90 pr. Kr. pa je postalo municipij, zdaj Otricoli v provinci Terni (Umbrija). – *Ostrani*: prebivalci mesta Ostra (*Ostra*) na levem bregu reke Sena, zdaj kraj Le Muracce v občini Ostra Vetere (pred l. 1882 Montenovu) v provinci Ancona (Marke). – *Pitinati ... Pisuertes*: prebivalci mesta Pitinum *Pisuertum* ali *Pisaurense*, v bližini današnjega kraja Macerata Feltria v provinci Pesaro e Urbino (Marke). Vzdevek so najbrž dobili po zgornjem toku reke Pizaver (*Pisaurus*). – <*Pitinati*> ... *Mergentini*: prebivalci naselbine *Pitinum Mergens* »Potopljeni (Pogreznjeni, Vglobljeni) Pitinum« (zaradi lege na globoki ravnici) na območju, imenovanem *ager Gallicus*, zdaj Piano di Valeria blizu mesta Acqualagna v provinci Pesaro e Urbino (Marke). – *Plestini*: prebivalci Plestije (*Plestia*), municipij v Umbriji blizu danes izsušenega Ple(j)stinskega jezera, zdaj območje blizu cerkve Santa Maria di Pistia na planoti Colfiorito, severovzhodno od mesta Foligno v provinci Perugia (Umbrija). – *Sentinati*: prebivalci Sentinuma (*Sentinum*), mesta v Umbriji, kjer so Rimljani l. 295 pr. Kr. v tretji samnitski vojni odločilno premagali Samnite in njihove zaveznike, zdaj arheološki ostanki 1,5 km severovzhodno od mesta Sassoferrato v provinci Ancona (Marke). – *Sarsinati*: prebivalci mesta Sarsina (*Sarsina*, tudi *Sassina* »Sasina«) v Umbriji, ki je bilo v 4. stol. pr. Kr. pomembno versko središče Umbrov, od l. 266 pod oblastjo Rima, nato municipij, rojstni kraj komediografa Plavta, zdaj Sarsina v provinci Forli-Cesena (Emilija - Romanja). – *Spoletini*: prebivalci Spoletija/Spolecija (*Spoletium*), mesta v Umbriji v dolini reke Klitumnus ob Flaminijevi cesti (*via Flaminia*), ki je bilo od l. 241 pr. Kr. rimska kolonija, od l. 90 municipij, zdaj Spoleto v provinci Perugia (Umbrija). – *Suazani*:

prebivalci antičnega mesta Suase (*Suasa*), ki so ga na ozemlju Senonov ustanovili Rimljani po bitki pri Sentinu l. 295 pr. Kr., pomembno cestno križišče, od 1. stol. pr. Kr. municipij, zdaj ostanki na ravnici Pian Volpello na desnem bregu reke Cesano v bližini mesta Casteleone di Suasa v provinci Ancona (Marke). – *Sestinati*: prebivalci Sestinuma (*Sestinum*), etruščanskega mesta ob zgornjem toku reke Pizaver (zdaj Foglia), ki je bilo od 1. stol. po Kr. municipij, zdaj Sestino v provinci Arezzo (Toskana). – *Suilati*: prebivalci umbrijskega mesta Suiluma (*Suillum*), municipija, zgrajenega l. 220 pr. Kr. ob Flaminijevi cesti (*via Flaminia*), 127 milj od Rima, zdaj Sigillo v provinci Perugia (Umbrija). Nekateri komentatorji ga enačijo z mestom Helvillum (*Helvillum*), naselbino in postajo ob Flaminijevi cesti, ki je bila od Rima oddaljena 124 milj, zdaj verjetno Fossato di Vico v provinci Perugia (Umbrija). – *Tadinati*: prebivalci Tadin (*Tadinae*), rimskega municipija v Umbriji, postajališča ob Flaminijevi cesti (*via Flaminia*), zdaj Sant'Antonio della Rasina, zahodno od mesta Gualdo Tadino v provinci Perugia (Umbrija). – *Trebijati*: prebivalci Trebij (*Trebiae*), naselbine Umbrov ob zgornjem toku reke Klitumnus ob Flaminijevi cesti (*via Flaminia*), pozneje municipij, zdaj Trevi v provinci Perugia (Umbrija). – *Tufikani*: prebivalci Tufik(um)a (*Tuficum*) ob zgornjem toku reke Ezis, rimskega municipija ob Flaminijevi cesti (*via Flaminia*), zdaj Borgo Tufico (prej Ficano) blizu mesta Fabriano v provinci Ancona (Marke). – *Tifernati* ... *Tiberini*: prebivalci umbrijskega mesta *Tifernum Tiberinum* »Tiberski Tifernum« ob zgornjem toku reke Tibere, ki je bilo sprva rimsko zavezniško mesto, od 1. stol. pr. Kr. municipij, zdaj Città di Castello v provinci Perugia (Umbrija). – <*Tifernati*> ... *Metaurenses*: prebivalci umbrijskega mesta *Tifernum Metaurense* »Metavrski Tifernum«, naselbine ob izviru reke Metaver, zdaj Sant'Angelo in Vado v provinci Pesaro e Urbino (Marke). – *Vezinikati*: prebivalci municipija Vezinikum (*Vesinicum*) v Umbriji; njegove lokacije ni mogoče določiti. – *Urvinati* ... *Metaurenses*: prebivalci mesta *Urvinum Metaurense* »Metavrski Urvinum« na vzhodnem pobočju Apeninov med rekama Metaver in Pizaver, ki je bilo od 1. stol. pr. Kr. municipij, zdaj Urbino v provinci Pesaro e Urbino (Marke). – <*Urvinati*> ... *Hortenses*: prebivalci Hortenškega Urvinuma (*Urvinum Hortense*), naselbine, ustanovljene v 3. stol. pr. Kr., ki je bila od Avgusta municipij, zdaj ruševine na kraju La Pieve pri kraju Collemancio v občini Cannara v provinci Perugia (Umbrija). – *Vetonenzy*: prebivalci Vetone (*Vettona*), mesta in municipija v Umbriji na levem bregu Tibere med mestoma Tudur (zdaj Todi) in Perugia (zdaj Perugia), zdaj Bettona v provinci Perugia (Umbrija). – *Vindinati in Vizuentani* ... *Feliginati*: naselbine ali mestne skupnosti v Umbriji (*Vindinum* (?), *Visuentum* (?), *Feligina* (?)); o njih in njihovi lokaciji ni podatkov. – *Kluziola*: lat. *Clusiolum*, naselbina v Umbriji, ki je ni mogoče locirati; o njej ni podatkov. – *Interamno*:

gl. § 113. – *Saranati*: umbrijsko plemo; o njih ni zanesljivih podatkov. – *Acere ... Vafrije ... Turocelom ... Vetiolum*: lat. *Acerrae ... Vafriae, Turocaelum ... Vettiolum*, izginuli mesti umbrijskega plemena *Saranati*; njuni lokaciji nista znani. – *Solinati, Kurijati, Falinati*: Omenjenih naselbin oz. skupnosti, ki v Plinijevem času niso več obstajale, ni mogoče zanesljivo locirati. – *Sapinati*: prebivalci ob reki Sapis (»Posapišani«; gl. § 115). – *Arinati*: O skupnosti ni podatkov. – *Krinivolum*: lat. *Crinivolum*. O naselbini ni podatkov; tudi njena lokacija ni znana. – *Uzidikani, Plangenzi, Pezinati*: O omenjenih skupnostih ni podatkov. – *Celestini*: lat. *Caelestini*. O skupnosti ni podatkov; zaradi verjetno etruščanskega imena jih umeščajo na mejno območje med Umbrijo in Etrurijo. – *Katon*: gl. PV, št. 283. – *Amerija*: gl. § 113. – *ustanovljena 963 let pred vojno s Perzejem*: Rimljani so tretjo makedonsko vojno proti makedonskemu kralju Perzeju, ki je skušal v Grčiji znova uveljaviti makedonsko hegemonijo, začeli l. 171 pr. Kr.; končala se je 22. junija 168 z bitko pri Pidni. Po Pliniju in njegovih virih je bila torej Amerija ustanovljena l. 1134 pr. Kr.

§ 115

Osmo regijo: gl. § 46. – *Arimin*: reka v Umbriji, ki se blizu Arimina (zdaj Rimini) izliva v Jadransko morje, zdaj Marecchia. – *Pad*: gl. § 117. – *reka Krustumij*: zdaj Conca. – *kolonija Arimin*: mesto Umbrov v Emiliji južno od ustja reke Arimin, od l. 268 pr. Kr. strateško pomembna rimska kolonija (varovanje Italije pred vdori Galcev), vozlišče več pomembnih cest (*via Flaminia* (l. 220 pr. Kr.), *via Emilia* (l. 187), *via Popilia-Annia* (l. 132)), zdaj Rimini v provinci Rimini (Emilija - Romanja). – *Apruza*: zdaj AUSA. – *reka Rubikon, nekoč meja Italije*: zdaj Rubicone. Preden je cesar Avgust Italijo razdelil na regije, je bil Rubikon mejna reka med Italijo in Cisalpinsko Galijo; ko ga je Cezar l. 49 prestopil skupaj z vojsko, je bil to povod za začetek državljanske vojne. – *Sapis*: zdaj Savio. – *Utes*: zdaj Montone. – *Anemon*: zdaj Lamone. – *Ravena*: mesto Umbrov, ustanovljeno v 6. ali 5. stol. pr. Kr. (po mitološkem izročilu naj bi mesto ustanovili Tesalci; gl. Zosim 5, 27), od l. 89 pr. Kr. zavezniško mesto, zbirališče Cezarjeve vojske pred prečkanjem Rubikona, od l. 49 municipij, pomembno pristaniško mesto, od l. 38 pr. Kr. s statusom pristanišča cesarske mornarice (podelil ji ga je Avgust), zdaj Ravenna/Ravenna v provinci Ravenna (Emilija - Romanja). – *mesto Sabinov*: Nekateri izdaje ponujajo besedilno različico *Sapinorum* »mesto Sapinov«, tj. prebivalcev ob reki Sapis. – *reko Bedezis*: tudi Bede(n)s (lat. *Bede(n)s*), zdaj Ronco (v zgornjem toku Bidente). – *Ankone*: gl. § 111. – *105 milj*: = 155,4 km. – *Umbrov*: gl. § 50. – *Butrij*: po Pliniju mesto Umbrov, ok. 6 milj severno od Ravene (gl. tudi Strabon 5, 1, 7; Tabula Peutingeriana 4, 1). – *Bononija ... Felsina*: pomembno in bogato rimsko mesto na območju, poseljenem že od ok. l. 1000 pr. Kr. (villanovska kultura), od l. 534 v etruščanskih rokah in

poimenovano *Felsina* oz. *Velzna*, od let 358–354 pod oblastjo galskih Bojev, ki so jo poimenovali *Bona*, od l. 189 rimska kolonija Bononija, od l. 88 municipij, zdaj Bolonja/Bologna v provinci Bologna (Emilija - Romanja). – *Briksilum*: = lat. *Brixellum* »Brikselum«, naselbina galskega plemena Cenomani, ustanovljena v 7. stol. pr. Kr., pomembno trgovsko in transportno središče (rečni promet) ter strateška postojanka v Padski nižini, rimska kolonija, kjer je cesar Oton l. 69 naredil samomor, zdaj Brescello v provinci Reggio Emilia (Emilija - Romanja). – *Mutina*: sprva ligurska, nato etruščanska in galska (Boji) naselbina na območju, poseljenem že od železne dobe, na strateškem mestu med rekama Secija in Skultena, od l. 183 pr. Kr. rimska kolonija, v 1. stol. prizorišče več spopadov v državljanskih nemirih, pozneje glavno središče regije Emilija, znana po vinogradništvu, lončarstvu in vulkanskem delovanju v okolici (gl. *NH* 2, 199; 2, 209; 2, 240; 14, 39; 35, 161), zdaj Modena v provinci Modena (Emilija - Romanja). – *Parma*: prvotno verjetno etruščanska naselbina (*parma* v etr. pomeni »(okrogel) ščit«), rimska kolonija od l. 183 pr. Kr. Mesto je bilo l. 44 uničeno, a ga je Avgust dal znova zgraditi; zaradi zvestobe cesarski hiši je dobila ime *Colonia Iulia Augusta Parmensis*, zdaj Parma v provinci Parma (Emilija - Romanja). – *Placentia*: prvotno etruščanska naselbina na desnem bregu Pada na območju, naseljenem že vsaj od teramarskega obdobja, rimska kolonija od l. 218 pr. Kr., ki so jo Cisalpinski Galci uničili, Rimljani pa so jo l. 190 znova poselili, pomembno prometno središče z burno vojaško zgodovino, zdaj Piacenza v provinci Piacenza (Emilija - Romanja).

§ 116

Cezena: majhno mesto, sprva umbrijsko, nato kratek čas galsko, od 3. stol. pr. Kr. pod rimsko oblastjo, strateška utrdba in postojanka ob Emilijevi cesti (*via Aemilia*), uničena v spopadih med Marijem in Sulo, zdaj Cesena v provinci Forli-Cesena (Emilija - Romanja). – *Klaterna*: mesto in postajališče, ustanovljeno menda l. 187 ob Emilijevi cesti (*via Aemilia*) med Bononijo (zdaj Bolonja) in Kornelijevim Forumom (zdaj Imola), zdaj območje med hudourniškim potokom Quaderna in vasjo Maggio pri mestu Ozzano dell'Emilia v provinci Bologna (Emilija - Romanja). – *Klodijev Forum*: O naselbini, verjetno cestni postaji, ni podatkov. – *Livijev Forum*: prvotno vojaška utrdba ob Emilijevi cesti (*via Aemilia*), ki jo je l. 188 pr. Kr. ustanovil Gaj Livij Salinator, sin Marka Livija Salinatorja, ki je 22. junija l. 207 pr. Kr. v bitki pri Metavru odločilno porazil Kartažane pod vodstvom Hanibalovega brata Hazdrubala, uničena v spopadih med Marijem in Sulo, zdaj Forli v provinci Forli-Cesena (Emilija - Romanja). – *Popilijev Forum*: naselbina, ki jo je na območju, naseljenem že od paleolitika, l. 132 pr. Kr. ustanovil Publij Popilij Lenat ob Emilijevi cesti (*via Aemilia*), od 1. stol. pr. Kr. municipij, zdaj Forlimpopoli v provinci Forli-Cesena (Emilija

- Romanja). – *Forum Druentinov*: prim. CIL XI, 379 in 1059. Lokacija mesta ni znana; tudi o Druentinih ni podatkov. – *Kornelijev Forum*: naselbina ob Emilijevi cesti (*via Aemilia*), ustanovljena v prvi polovici 2. stol. pr. Kr. Imena ni dobila po državniku in vojskovodji Luciju Korneliju Suli (138–78 pr. Kr.), kot navaja Prudencij (*Trpljenje svetega Kasijana iz Kornelijevega Foruma* 9, 1), ampak ali po Gaju Korneliju Cetegu, konzulu l. 197 pr. Kr., ali po Publiju Korneliju Scipionu Naziki, ki je l. 191 porazil Boje, ali po Publiju Korneliju Cetegu, konzulu l. 181, zdaj Imola v provinci Bologna (Emilija - Romanja). – *Licinijev Forum*: O mestu in njegovi lokaciji ni podatkov. Ni istovetno z istoimenskim mestom, omenjenim v § 124; morda pa je mišljeno mesto *Forum Novum*, zdaj Fornovo di Taro v provinci Parma (Emilija - Romanja). – *Faventini*: prebivalci mesta Favencija (*Faventia*) v vzhodni Emiliji ob Emilijevi cesti (*via Aemilia*), nastalega v poznem republikanskem obdobju, municipija, znanega po vinogradništvu, lončarstvu in gojenju lana (gl. *NH* 19, 9), zdaj Faenza v provinci Ravenna (Emilija - Romanja). – *Fidentini*: prebivalci Fidencije (*Fidentia*), sprva vojaškega tabora, nato mesta v zahodni Emiliji ob Emilijevi cesti (*via Aemilia*), ki je bilo ustanovljeno v 2. stol. pr. Kr. kot municipij, l. 41 je prejelo rimske državljanske pravice (*Fidentia Iulia*), pozneje je postalo vas Fidenciola (*Fidentiola*), zdaj Fidenza v provinci Parma (Emilija - Romanja). – *Otezini*: prebivalci naselbine Otezija (*Otesia*; prim. CIL V, 5126: *rei publ. Otesinorum*), ki jo locirajo vzhodno od Modene, v bližino cerkve Santa Agata, vendar ta teorija ni zanesljiva in tudi ne potrjena. – *Padinati*: prebivalci naselbine Padinum (*Padinum*), skupnost v regiji Emilija ob Padu, po katerem so verjetno dobili ime. Njene lokacije ni mogoče zanesljivo potrditi; kot možnost navajajo Bondeno v provinci Ferrara (Emilija - Romanja). – *Regijenzi ... po Lepidu*: prebivalci keltske naselbine Regij (*Regium*), na kraju, kjer je Mark Emilij Lepid, konzul l. 187 pr. Kr., ustanovil mesto Lepidov Forum (*Forum Lepidi*), v virih imenovano tudi Lepidov Regij (*Regium Lepidi* in *Regium Lepidum*), zdaj Reggio nell'Emilia, tudi Reggio Emilia v provinci Reggio Emilia (Emilija-Romanja). – *Solonati*: prebivalci naselbine Solona (*Solona*), skupnosti v južnem delu Cisalpinske Galije (prim. CIL XI, 414), zdaj domnevno Sogliano al Rubicone v provinci Forlì-Cesena (Emilija - Romanja). – *Saltusgalijani ... Aquinates*: prebivalci slabo znanega municipija v regiji Emiliji. Točno ime naselbine ni znano (prim. CIL III, 536: *procurator At. Praedia Galliana*), prav tako tudi ne izvor njihovega vzdevka Akvinati (*Aquina-tes*). Strokovnjaki ga istovetijo z dvema krajema: s krajem Saltino (iz lat. *saltus* »pašnik«, »prelaz« idr.) v provinci Modena in s krajem Ronco, ki je del občine Forlì v provinci Forlì-Cesena (oba Emilija - Romanja). – *Tanetani*: prebivalci galske mestne naselbine Tanetum (*Tannetum*), municipija v Cispadanski Galiji med Parmo in Regijem ob Emilijevi cesti, zdaj Taneto, del občine Gattatico (blizu cerkve S. Ilario d'Enza) v provinci Reggio Emilia (Emilija - Romanja).

– *Velejati ... Regiates*: prebivalci Veleje (*Velleia*), mesta v Emiliji, zdaj arheološki park *Velleia Romana*, vzhodno od kraja *Velleia*, ok. 30 km južno od Piacenze v občini *Lugagnano Val d'Arda* v provinci *Piacenza* (Emilija - Romanja). Njeni prebivalci so bili po rodu *Liguri*, sloveli pa so po tem, da so dosegali visoko starost (gl. *NH* 7, 163); vzdevek *Regijati* (*Regiates*, verjetno po zgoraj omenjeni naselbini *Regij*) so dobili zato, da so jih ločili od istoimenske mestne skupnosti v *Liguriji* (gl. § 47). – *Urbanati*: prebivalci *Urbane* (*Urbana*), sicer neznanega municipija ob Emilijevi cesti (*via Aemilia*). – *Boji*: keltsko pleme, ki se je v 4. stol. iz Galije priselilo v severno Italijo (današnja Emilija in Romanja), kjer je bilo njihovo glavno mesto *Bononija* (zdaj *Bolonia*). Po porazu v bitki pri *Mutini* l. 193 se jih je del preselil čez Alpe proti severovzhodu na ozemlje današnje Češke (lat. *Boiohaemum*) in nato od tam v severni Norik, kjer so se stopili z *Noriki*, drugi del pa se jih povezal s *Helvetijci*; te je l. 58 porazil Cezar v bitku pri *Bibraktu*. *Boji*, ki so ostali v severni Italiji, so se počasi romanizirali in zlili z italjskimi prebivalci. – *Katon*: gl. *PV*, št. 283. Prim. *HRR* F 44. – *113 njihovih srenj*: Nekateri izdaje navajajo število 112. – *Senoni ... osvojili Rim*: keltsko pleme, ki se je v 5./4. stol. pr. Kr. skupaj z *Insubri*, *Boji* in *Cenomani* priselilo na območje Padske nižine in na ozemlje med *Apenini* in *Jadranskim morjem* na območju *Umbrije* in *Picena*. V začetku 4. stol. so pod vodstvom kralja *Brena* prodrli v Italijo in l. 387 zavzeli in opustošili *Rim* (razen *Kapitola*, ki so ga rešile kapitolske gosi). Po več kot 100 letih spopadov jih je l. 289 v bitki pri *Vadimonskem jezeru* dokončno premagal konzul *Publij Kornelij Dolabela*; pregnani so bili s svojega ozemlja, kjer so *Rimljani* l. 283 ustanovili kolonijo *Senagalija* oz. *Sena Galika* (»*Galska Sena*«; gl. § 113).

§ 117

gore Vezul: zdaj *Monviso* (ali *Monte Viso*), s 3841 m najvišja gora *Kot(ij)skih Alp*. – *ligurskih Bagienov*: gl. § 47. – *najvišji vrh Alp*: *Vezul* je zaradi svoje izolirane lege v antiki veljal za najvišji vrh Alp. – *privre na dan in ponikne*: Podzemni tok *Pada* Plinij opisuje v 2. knjigi (gl. § 229). – *Forovibiensov*: tj. prebivalcev *Vibijevega Foruma* (*Forum Vibii*); gl. § 123. – *Grki ... Eridan ... po Faetontovi kazni*: v grški mitologiji sin sončnega boga *Helija* in *Okeanide Klimene*, ki se je z očetovim vozom preveč približal *Zemlji* in zanetil številne požare, zato ga je *Zeus* ubil s strelo, njegovo truplo pa je, kot navaja mitološko izročilo (gl. *Ovidij, Metamorfoze* 1, 750; 2, 400), padlo v reko *Eridan* (gl. § 120). – *ob vzhodu Psa*: tj. *Pasje zvezde* ali *Sirija*; gl. *NH* 2, 107.

§ 118

Tristotim miljam: = 444 km. – *še 88 (milj)*: = 130,24 km; skupaj 388 milj = 574,24 km. Pad je sicer dolg 652 km. – *Hadrijatsko morje*: zdaj *Jadransko*

morje. – *Jaktus*: zdaj Gesso. – *Tanar*: zdaj Tanaro. – *placentijski Trebija*: reka v Cisalpinski Galiji, Padov pritok, znan po Hanibalovi zmagi l. 218, zdaj Trebbia. Placentija, gl. § 115. – *Tarus*: zdaj Taro. – *Incija*: zdaj Enza. – *Gabel*: zdaj Secchia. – *Skultena*: zdaj Panaro. – *Renum*: = *R(h)enus*, zdaj Reno. – *Stura*: zdaj Stura. – *Orgus*: zdaj Orco. – *oba Durija*: tj. veliki Durija (*Duria maior*), zdaj Dora Baltea, in mali Durija (*Duria minor*), zdaj Dora Riparia. – *Sezit*: zdaj Sesia. – *Ticin*: zdaj Ticino. – *Lambrus*: zdaj Lambro. – *Adua*: zdaj Adda. – *Olij*: zdaj Oglio. – *Mincij*: zdaj Mincio. Gl. tudi NH 2, 224.

§ 119

ga potiskajo v globino: tj. poglobljajo njegovo strugo. – *Raveno*: gl. § 115. – *Altinom*: gl. § 126. – *120 milj*: = 177,6 km. – »*Sedem morij*«: gl. § 120. – *Avgustov kanal*: Kanal, ki danes več ne obstaja, je povezoval ladijsko bazo Klasis (*Classis*) pri Raveni (zdaj (Basilica di) Sant'Apollinare in Classe v Raveni) z nekoč najjužnejšim rečnim izlivnim rokavom Mesanikom. – *Paduza*: Tako so imenovali del Avgustovega kanala, ki je pri Raveni tekkel po stari strugi. Prim. Vergilij, *Eneida* 11, 457; Katul 95, 7. – *Mesanik*: gl. zgoraj. – *Vatrenovo pristanišče*: gl. § 120. – *cesar Klavdij ... slavil triumf nad Britanijo... zaplul v Hadrijo*: Klavdij, ki je vladal v obdobju 41–54 po Kr., je triumf nad Britanijo slavil l. 44 po Kr. Gl. Kasij Dion 60, 23, 1–5.

§ 120

Eridanovo ustje: v grški in rimski mitologiji reka na zahodu (v severni Italiji, južni Franciji ali Hispaniji) ali celo v podzemlju, sin Okeana in Tetide. Reko so istovetili z različnimi rekami, zlasti s Padom in Rono. – *Spinetsko ustje*: zdaj Po di Primaro oz. Po morto di Primaro, eden od petih rokavov, na katere se Pad razdeli v svoji delti. – *Spina*: grško-etrusčansko mesto ob Jadranskem morju, pristaniško in trgovsko središče ob ustju Pada. Mesto je bilo na vrhuncu med 6. in 3. stol. pr. Kr., v času rimske nadoblasti je izgubilo pomen, v 1. stol. po Kr. pa je izginilo, zdaj arheološko najdišče Zona archeologica etrusca di Spina in Zona archeologica etrusca S. Maria in Padovetere v lagunskih močvirnih območjih zahodno od mesta Comacchio v provinci Ferrara (Emilija - Romagna). – *zakladov ... v Delfih, Diomed*: Območje, kjer je bilo mesto Spina, so menda prej naseljevali Pelazgi, za legendarnega ustanovitelja mesta pa velja grški junak Diomed. Očitno je mesto ohranilo močan grški pečat; kot piše Plinij, je ohranjalo verske stike z Grčijo in v Delfe kot osrednje grško preročišče pošiljalo votivne darove. – *reka Vatren*: zdaj Santerno. V antiki se je reka z desne izlivala v Spinetsko ustje; pristanišče ob njegovem ustju so imenovali Vatrenovo pristanišče (*Portus Vatreni*; gl. § 119). – *z ozemlja Kornelijevega Foruma*: zdaj Imola; gl. § 116. – *Kaprazija*: Gre za območje Vene di Bellocchio

na severnem delu lagune Valli di Comacchio, ki so danes zamočvirjene; nadomestil jih je kanal Pallotta (Canale Pallotta). – *Sagis*: veja reke Pad v njegovi delti, ki se je ločila od glavnega toka reke zahodno od Spine. Etruščani so v mestu Atrija/Adrija njegov tok preusmerili v Sedem morij in s tem dobili ploven kanal, ki so ga Rimljani v času cesarja Vespazijana preoblikovali v Flavijski kanal (*fossa Flavia*). – *Volana ... Olana*: Pri mestu Trigaboli (blizu današnje Ferrare; gl. Polibij 2, 16, 11: Τριγᾶβολου) se je Pad razdelil na dve veji, Olano (Ὀλανα; Plinij jo imenuje Volana) in Padoo (Πᾶδοα), in ustvaril delto; ob ustju Olane je bilo pristanišče. Kljub nekoliko spremenjenemu toku se je ohranilo ime Po di Volano. – *Flavijski kanal*: Kanal, imenovan po cesarski dinastiji Flavijcev, so začeli graditi Etruščani iz Atrije, dela pa je pozneje znova začel cesar Vespazijan; speljan je bil od Sagisa čez Volano (Olano) do današnjega Po di Maestra, ene od petih glavnih vej, na katere se Pad razdeli na začetku svoje delte. – *v močvirja Atrijanov*: prebivalci Atrije (*Atria*), sprva venetskega, pozneje grškega in etruščanskega mesta v Venetiji med ustjema rek Pad in Adiža, v antiki eno najpomembnejših pristanišč ob Jadranskem morju, ki je po mestu dobilo tudi ime, zdaj Adria v provinci Rovigo (Benečija). Zaradi zasipavanja s peskom se je mesto vse bolj oddaljevalo od morja. – *Sedem morij*: območje lagun (v času, ko so območje poimenovali, jih je bilo sedem) ob ustjih rek Pad in Adiža, zdaj Laguna Veneta oz. Laguna di Venezia. – *mesta Etruščanov Atrije*: gl. zgoraj.

§ 121

Karbonarija: zdaj Po di Goro. – *Filistinski prekopi*: regulirani kanali reke Pad; eden se je imenoval Tartar (zdaj Tartaro oz. Tartaro-Canalbianco-Po di Levante), drugi Filistov kanal, oba pa sta povezovala reko Atezis (zdaj Adiža) z lagunami v okolici Atrije. Filistov kanal je menda dobil ime po zgodovinarju Filistu iz Sirakuz, sprva zaupniku in prijatelju sirakuškega tirana Dionizija I. Ker se je Filist brez posveta z Dionizijem poročil z njegovo nečakinjo, hčerko njegovega brata, ga je Dionizij izgnal; sprva je živel v Turijih, nato pa se je preselil v Atrijo/Adrijo, kjer je živel do Dionizijeve smrti in pisal svoje zgodovinsko delo. Sirakuze so menda poslale svoje koloniste tudi v Atrijo/Adrijo. – *Tartar ... Filistinskega kanala*: gl. zgoraj. – *Atezis*: zdaj Adiža/Adige. – *s Tridentinskih Alp*: območje Alp severno od mesta Tridentum (gl. § 130) na današnjem južnem Tirolskem. – *Togizon*: reka v Venetiji, nastala z zlitjem rek Retron (zdaj Retrone) in Astag (zdaj Astico), zdaj Bacchiglione. – *ozemlja Patavinov*: tj. prebivalcev Patavija; gl. § 130. – *Brundulum*: zdaj Brondolo, del občine Chioggia v provinci Venezia (Benečija). – *oba Meduaka*: tj. Veliki Meduak (*Meduacus maior*), zdaj Brenta, in Mali Meduak (*Meduacus minor*), zdaj Bacchiglione ali – po drugi domnevi – Brentella (kanal med rekama

Brenta in Bacchiglione). – *Klodijski kanal*: v času republike nastali kanal, ki je reko Meduak (zdaj Brenta) povezoval z laguno. – *Edron*: pristanišče v venetijski laguni ob ustju Meduaka (zdaj Brenta), zdaj Chioggia v provinci Venezia (Benečija). – *trikotni lik z obsegom 2000 stadijev*: = 370 km. – *Delta*: izlivno območje vodotoka v jezero ali morje, trikotne oblike (kot grška črka delta (Δ)) in preprejeno z vodnimi rokavi. V Evropi sta najbolj znani delti Pada in Donave.

§ 122

Metrodor iz Skepse: gl. PV, št. 359 in 360. Prim. tudi FGrH 184 F 8. – *Pad to ime dobila*: Grki so Pad imenovali Eridan (Ἐριδανός) in Pad (Πάδος), Liguri Bodink ali Bodenk (*Bodincus*, *Bodencus*, kar menda pomeni »brez dna«), Rimljani Pad (*Padus*). – *galščini pravijo padi*: lat. *padus* »pad« = (menda) »smreka«. – *Ligurov*: gl. § 47. – *Bodinkum*: pravilno Bodink (*Bodincus*); gl. zgoraj. – *Industrija ... Bodinkomagum*: pravilneje Bodinkomag (*Bodincomagus*), ligursko mesto v neposredni bližini Industrije (gl. § 49).

§ 123

Enajsta regija ... Transpadanska: lat. *regio XI Transpadana* »Onstranpadska« (gl. § 46). Regija je obsegala območje severno od Pada do Alp, do reke Placencije, Apeninov in Rubikona, ki je bil tradicionalna meja Italije. – *Vibijev Forum*: prvotno naselbina in glavno mesto Kaburijatov (Ligurov ali Keltov), imenovano tudi Kaburum (*Caburrum*), pozneje municipij, zdaj Cavour v provinci Torino (Piemont). Mesto je dobilo ime po svojem ustanovitelju Gaju Vibiju Panzi (C. *Vibius Pansa*), konzulu l. 43 pr. Kr., vrhunec je doseglo v obdobju Avgustove vladavine, v obdobju cesarstva pa je doživelo zaton. – *Seguziona*: glavno mesto plemena Seguzini v Kotijskih Alpah, ki je nadzorovalo alpsko pot v Italijo čez današnji Col de Montgenèvre in se je proti koncu 1. stol. pr. Kr. prostovoljno vključilo v rimsko državo; od Avgusta je uživalo latinske pravice, pod Neronom je postalo municipij, zdaj Susa v provinci Torino (Piemont). – *Avgusta Tavrinov*: prvotno naselbina keltsko-ligurskega plemena Tavrini, ki je živel ob zgornjem toku Pada (današnji Piemont), pod Cezarjem (ok. l. 58 pr. Kr.) vojaški tabor (*castrum*), od l. 44 rimska kolonija *Iulia Taurinorum*, od l. 28 dokončno kolonija *Iulia Augusta Taurinorum*, zdaj Torino v provinci Torino (Piemont). – *Ligurov*: gl. § 47. – *Augusta Praetoria*: prvotno glavna naselbina keltsko-ligurskega plemena Salasi, ki so ga Rimljani l. 25 pr. Kr. pod poveljstvom Avla Terencija Varona Murene premagali (in s tem osvojili strateško pomembno prelaze čez Alpe) in zasužnjili ter ustanovili vojaški tabor *Augusta Praetoria Salassorum*, v katerem so naselili 3000 veteranov, kmalu nato pa je bila ustanovljena kolonija *Colonia Augusta Praetoria*, zdaj Aosta

v deželi Valle d'Aosta. – *Salasov*: gl. § 134. – *dvojnih alpskih dvereh*: tj. dveh alpskih prelazih, ki sta povezovala Italijo in Galijo. – *Grajskih (Alpah)*: Grajske Alpe (*Alpes Graiae* »Grške Alpe«) so bile rimska provinca, ki je dobila ime po prelazu *Alpis Graia*, zdaj 2188 m visoki prelaz Mali sveti Bernard (Kleiner Sankt Bernhard, Col du Petit Saint-Bernard, Colle del Piccolo San Bernardo), ki povezuje dolino Aoste (Vall d'Aosta) in dolino reke Isère (departma Savoie); območje se še danes imenuje Grajske Alpe. Središče te upravne enote, ki je domnevno vključevala tudi Peninske Alpe, je bilo mesto Aksima (*Axima*), zdaj Aime v kantonu Aime v departmaju Savoie v regiji Rhône-Alpes. – *Peninskih Alpah*: Peninske ali bolje Pojninske Alpe (»Punske Alpe«), zdaj 2469 m visoki prelaz Veliki sveti Bernard (Grosser Sankt Bernhard, Col du Grand Saint-Bernard, Colle del Gran San Bernardo), ki povezuje dolino Aoste in dolino Rone v Wallisu. Ime so dobile po Punski dolini (*Vallis Poenina*), zdaj kanton Wallis v Švici. Ta predel Alp se še zdaj imenuje Peninske Alpe, obsega pa južni del Zahodnih Alp med Mont Blancom in Ticinskimi Alpami (med dolinama Rone in reke Dora Baltea). – *Peninske Alpe ... prečkali Punci*: Ime Peninske oz. bolje Pojninske Alpe izhaja iz latinskega poimenovanja za Kartažane (*Carthaginenses*), ki so jih Rimljani imenovali tudi *Poeni* »Pun(ci)«, kar je popačenka iz gr. *Φοίνικες* /*Phoínikes*/ »Feničani«, ker so Kartagino ustanovili kolonisti iz feničanskega mesta Tir. Po izročilu naj bi Hanibal I. 218 v drugi punski vojni tu prečkal Alpe, vendar je to zelo malo verjetno; o tem so dvomili že antični pisci (prim. Livij 21, 38, 6 in nasl.). Glede na antična poročila o Hanibalovem prehodu Alp so najverjetnejše smeri prehoda: a) dolina reke Isère–Pontcharra–La Rochette–Col du Mont Cenis/Colle del Moncenisio ali Col de Clapier–Padska nižina; b) dolina reke Isère–Pelvouški masiv–Col de Montgenèvre/Colle del Monginevro–Padska nižina; c) dolina reke Drôme–Col de Grimone–dolina Queyras–Col de la Traversette/Colle delle Traversette–Padska nižina. – *Grajske pa, da jih je Herakles*: »Grške Alpe« mitološko izročilo povezuje z legendarnim Heraklovim prehodom čez Alpe, ko se je vračal z Gerionovim govedom (gl. tudi § 134). – *mesto Eporedija*: keltska naselbina na ozemlju plemena Salasi ob sotočju rek Dora in Pad, od l. 100 pr. Kr. po ukazu sibilinskih knjig kolonija rimskih državljanov *Augusta Eporedia* (gl. Velej Paterkul 1, 15, 5), znana po izdelavi parfumov (gl. NH 21, 43), zdaj Ivrea v provinci Torino (Piemont). – *na ukaz sibilinskih knjig*: Sibilinske knjige so bile zbirka prerokb, ki jih je menda prerokinja Sibila iz Kum najprej ponudila kralju Tarkviniju Prisku, prodala pa kralju Tarkviniju Ošabnemu; nanje so se Rimljani obračali po nasvet v časih stiske. Hranili so jih v kamniti votlini pod svetiščem Kapitolskega Jupitra, kjer so l. 83 pr. Kr. zgorele v požaru. Nato so Rimljani ponovno pripravili podobno zbirko prerokb, ki jo je cesar Avgust dal shraniti v Apolonovem svetišču na Palatinu. V 5. stoletju po Kr. jih je skupaj

s svetiščem dokončno uničil Teodozijev in Honorijev vojskovodja Stilihon. – *Eporediae ... krotilce konj*: Galska beseda *eporedia* je zloženka iz *epo-* »konj« in *raeda (reda)* »štirikolesni voz« (iz indoev. korena **reidh-* »jezdititi«).

§ 124

Vercele: stara keltska naselbina (domnevno iz 10. stol. pr. Kr.), glavno mesto Libikov na desnem bregu reke Sezit (zdaj Sesia), desnega pritoka reke Pad, zdaj Vercelli v provinci Vercelli (Piemont). Južno od Vercel je Gaj Marij l. 101 pr. Kr. porazil germanske Kimbre. – *Libicijcev*: pravilneje Libiki (*Libici*), keltsko-ligursko pleme ali ljudstvo, ki je živelo na levem bregu Pada na območju današnje Lombardije; skupaj s Saluvijci so ustanovili Vercele. – *Saluvijci*: tudi Saluj(c)i; gl. § 47. – *Novarijo*: mesto keltsko-ligurskega plemena Levi (Lajvi), zahodno od Ticina na poti med Vercelami in Mediolanom, ustanovljeno l. 89 pr. Kr. kot kolonija z latinskim pravom, v cesarskem obdobju municipij, zdaj Novara v provinci Novara (Piemont). – *Vertamokori*: keltsko ljudstvo v Narbonski Galiji, del Vokontijcev, ki je živelo ob spodnjem toku rek Rona, Isère in Durance; Rimljani so jih pokorili v letih 125–124 pr. Kr. Živel so na območju med gorovjem Vercors na severu, goro Ventoux na jugozahodu, mestom Manosque na jugovzhodu in mestom Embrun na vzhodu. – *okrožje Vokontijcev*: gl. § 34. – *Katon*: gl. PV, št. 283. Prim. tudi HRR F 40. – *Ligurov*: gl. § 47. – *Levi in Mariki*: ligurski ali keltski plemeni v Transpadanski Galiji, ustanovitelji mesta Ticinum. – *Ticinum*: prvotno naselbina ligursko-keltskih plemen Levi in Mariki ob izlivu reke Ticin (zdaj Ticino) v Pad, pod Rimljani sprva vojaška utrdba (*castrum*), nato municipij ob Emilijevi cesti (*via Aemilia*), zdaj Pavia v provinci Pavia (Lombardija). – *Boji*: gl. § 116. – *Lavs Pompejo*: mesto v Transpadanski Galiji, prvotno verjetno galska naselbina, nastala ok. l. 600 pr. Kr., pod rimsko oblastjo od l. 223/222, od l. 89 imenovano po konzulu Gneju Pompeju Strabonu, očetu Gneja Pompeja Velikega, ki je v spopadih z italjskimi zavezniki vodil vojaške operacije v severni Italiji, municipij, zdaj Lodi Vecchio v provinci Lodi (Lombardija). – *Insubri*: gl. § 125. – *Mediolanum*: eno najpomembnejših mest v Transpadanski Galiji, ki so ga ok. l. 388–386 pr. Kr. ustanovili Insubri (na območju, kjer je bila prej naselbina iz poznega obdobja golaseške kulture), Rimljani pa osvojili l. 222, dokončno pod rimsko oblastjo od l. 196 pr. Kr., od l. 89 kolonija z latinskimi pravicami, od l. 49 z državljan-skimi (*municipium civium Romanorum*), konec 2. stol. cesarska kolonija, zdaj Milano (provinca Milano, Lombardija). – *Katon*: gl. PV, št. 283. Prim. tudi HRR F 40. – *Komum*: mesto ligurskega plemena Oromobijci, naseljeno od 12. stol. pr. Kr., po prihodu Galcev v Padsko nižino pod močnim njihovim vplivom. Mesto, ki je nadzorovalo promet po Larijskem jezeru (Larij, zdaj Comsko jezero/Lago di Como) in prehod čez pomembne alpske prelaze, je l.

196 osvojil konzul Mark Klavdij Marcel, l. 89 je postalo rimska kolonija, l. 59 je Cezar poslal 5000 novih naseljencev in mesto poimenoval Novi Komum (*Novum Comum*), l. 49 je dobilo državljsanske pravice, v avgustejskem obdobju municipij, rojstni kraj Plinija in njegovega nečaka Plinija Mlajšega, zdaj Como v provinci Como (Lombardija). – *Bergomum*: prvotno naselbina ligurskih Oromobijcev in središče golaseške kulture ob vznožju Oro(mo)bijskih in Retijskih Alp, ki so jo v 6. stol. zasedli Cenomani, v 4. stol. Senoni, l. 49 je dobilo državljsanske pravice, od konca republike municipij, zdaj Bergamo v provinci Bergamo (Lombardija). – *Licinijev Forum*: naselbina v Transpadanski Galiji, poimenovana po svojem ustanovitelju Luciju Liciniju Krasu, konzulu l. 95 pr. Kr. (omenja ga Cicero, *O invenciji* 2, 37), zdaj najbrž Incino, del občine Erba (Incino d'Erba) v provinci Como (Lombardija). – *Oromobijcev*: v virih tudi Orobi, Orobijci, Orumobijci in Orumbovijci, ligursko ali keltsko-ligursko pleme (ali plemenska skupnost), ki ga uvrščamo h golaseški kulturi, poseljevalo pa je alpske predele na območju današnjih mest Como, Bergamo in Lecco. – *Kornelij Aleksander*: = Aleksander polihistor; gl. PV, št. 15. Prim. tudi FGrH 273 F 104. – *pouči, da izvira iz Grčije ... »tisti, ki živijo v gorah«*: Kornelij Aleksander je ime Oromobijci (ali Orobijci) etimološko izpeljal iz gr. ὄρος /óros/ »gora« in βίος /bíos/ »življenje« oz. βίωω /bíōō/ »živim«. Ime Oro(mo)bijci torej pomeni »živeči v gorah«, »prebivalci gora«.

§ 125

mesto Oromobijcev: gl. § 124. – *Para*: predhodnica mesta Bergomum (zdaj Bergamo; gl. § 124). – *Katonovi navedbi*: gl. PV, št. 283. Prim. tudi Katon, HRR F 40. – *Bergomati*: prebivalci mesta Bergomum (gl. § 124). – *Katurigi*: gl. § 137. – *Insubrov*: močno keltsko pleme v severni (Cisalpinski) Italiji med Salasi, Libiki in Cenomani, pogosto hudi nasprotniki Rima, od l. 194 pr. Kr. pod rimsko oblastjo, od l. 49 rimski državljani; njihova najpomembnejša naselbina je bila Mediolan(um). Tudi Plinijevo rodno mesto Komum je bilo na ozemlju Insubrov. – *Spina*: gl. § 120. – *Melpum ... bogastvo*: v virih tudi Melfum, bogato, verjetno etruščansko mesto v severni Italiji, ki so ga uničili Kelti, menda istega dne kot Veje l. 396 pr. Kr. Njegova točna lokacija ni znana; morda Melzo v provinci Milano (Lombardija), po drugih Marzabotto v provinci Bologna (Emilija - Romanja). – *Kornelij Nepot*: gl. PV, št. 378. – *Boji*: gl. § 116. – *Senoni*: gl. § 116. – *uničili istega dne, kot je Kamil osvojil Veje*: Mesto Veje (*Veii*; gl. § 52) je Mark Furijs Kamil osvojil l. 396 pr. Kr.

§ 126

deseta regija Italije: gl. § 46. – *Hadrijatskem morju*: gl. § 120. – *Venetija*: tudi Venecija, dežela v severovzhodni Italiji med Alpami in Padom, ki so jo

naseljevali Veneti, deseta italska regija, zdaj Benečija (Veneto). – *reka Silis*: zdaj Sile. – *Tarvizanskih hribov*: hribi v okolici mesta Tarvizij (gl. § 130). – *mesto Altinum*: glavno mesto Venetov na močvirnem območju ob reki Silis, pozneje municipij ob cesti iz Patavija (zdaj Padova) v Akvilejo (zdaj Oglej); uničil ga je Atila l. 452. – *reka Likvencija*: reka v Venetiji, zdaj Livenza. – *Opiterginskih hribov*: hribovje v okolici mesta Opitergij (gl. § 130). – *pristanišče z istim imenom*: Omenjeno pristanišče reke Likvencije se je imenovalo *Portus Liguentiae*, zdaj Caorle (v antiki in srednjem veku *Caprulae* Kaprula). – *Konkordija*: imenovana tudi Julija Konkordija (*Iulia Concordia*), zdaj Concordia Sagittaria v provinci Venezia (Benečija). – *reka in pristanišče Reatinum*: Reka (pravilno *Reatinus* »Reatin«) se danes imenuje Lemene, pristanišče pa Porto di Falconera. – *Mali in Veliki Tiliaventum*: = *Tiliaventus* »Tiliavent«. Veliki Tiliavent je danes Tagliamento, ki teče skozi Furlanijo - Julijsko krajino in Benečijo, Mali Tiliavent pa je njegov levi pritok Fella. – *Anaksum*: = *Anaxus* »Anaks«, zdaj Stella v Furlaniji - Julijski krajini. – *Varam*: zdaj Corno v Furlaniji - Julijski krajini. – *Alza*: zdaj Aus(s)a v Furlaniji - Julijski krajini. – *Natizon*: zdaj Nadiža/Natisone. – *Turom*: lat. *Turrus*, zdaj Ter/Torre. – *kolonije Akvileje*: rimska naselbina med Natisonom (zdaj Nadiža) in Alzo (zdaj Aus(s)a), ustanovljena l. 181 pr. Kr. na območju, ki so ga naseljevali Karni, sprva kot utrdba za zaščito pred vdori alpskih keltskih plemen, pozneje za nadzor prometnih, trgovskih in oskrbovalnih poti med Italijo ter Panonijo, Dalmacijo, Istro, Norikom in Retijo, od l. 98 municipij, v času Avgusta središče desete italske regije (*regio X Venetia et Histria*), od l. 285 po Kr. škofija, od l. 557 sedež patriarhata, zdaj Oglej/Aquileja. – *15 milj*: = 22,2 km.

§ 127

Karnov: keltsko ljudstvo, ki je živelo v zaledju Akvileje, na območju med reko Tilivent (zdaj Tagliamento), Tergestom (zdaj Trst), Hadrijatskim morjem (zdaj Jadransko morje), Karnijskimi Alpami in Okro (zdaj domnevno Nanos) med Noriki, Veneti, Histri in Japodi. Dokončno jih je podredil Oktavijan l. 35 pr. Kr. – *Japudov*: tudi Japodi, indoevropsko (ne ilirsko) ljudstvo, ki je naseljevalo območje zahodne Hrvaške (Lika, Gacko polje, Ličko polje, Krbavsko polje), ob reki Uni (zahodna Bosna) in na Notranjskem (Slovenija), sprva v provinci Ilirik, pozneje v Dalmaciji. – *reka Timav*: zdaj Timav (Timava, Timavo) v tržaškem primorju. – *kastel Pucinum*: utrdba na ozemlju Karnov blizu Akvileje (zdaj Oglej), najbrž severozahodno od Tergesta (zdaj Trst) blizu današnjega Devina (Duino) ali Proška (Prosecco), znano vinogradniško območje. Prim. NH 14, 60; 17, 31. – *Tergestinski zaliv*: zdaj Tržaški zaliv/Golfo di Trieste. – *33 milj*: = 48,84 km. – *Akvileje*: gl. § 126. – *kolonija Tergeste*: naselbina, pozneje mesto ali utrdba in pristanišče na ozemlju Karnov, vzhodno od Akvileje, od

l. 177 pod oblastjo Rima, domnevno od Cezarja ali Oktavijana kolonija, zdaj Trst/Trieste. – *Šest milj*: 8,88 km. – *reka Formion*: zdaj Rižana ali morda Osapska reka. – *189 milj*: = 279,72 km. – *Ravene*: gl. § 115. – *stara meja razširjene Italije*: V letih 42–41 pr. Kr., ko je bila Cisalpinska Galija priključena Italiji, je bil Formion mejna reka; meja se je med letoma 18 in 12 pr. Kr. prenesla na reko Arzijo (zdaj Raša). Prim. Ptolemaj 3, 1, 27; Kasij Dion 48, 12. – *danes pa Histrije*: gl. § 129. – *reki Hister*: tudi Histros; gl. nadaljevanje. – *veletoka Danuvija*: zdaj Donava. – *imenovanega Hister*: običajno Ister (lat. *Hister*, gr. Ἰστρος), grško ime za spodnji tok Danuvija (zdaj Donava). – *v Hadrijo nasproti ustja Pada*: V antiki so menili, da se Donava izliva tudi v Jadransko morje, morda zaradi njene vodne povezave s Savo in Ljubljano, po katerih so lahko vlekli ladje vse do Vrhnike; po tej poti, ki je bila del Jantarne poti, so v sredozemski prostor prihajali jantar, krzno, usnje, železo idr. – *Nepot, ki je prebival ob Padu*: gl. PV, št. 378. Nepot je bil rojen v vasi Hostilija v Cisalpinski Galiji, nedaleč od Verone.

§ 128

Danuvija: gl. § 127. Prim. NH 9, 53. – *Hadrijatsko morje*: zdaj Jadransko morje. – *ladja Argo*: Z ladjo Argo so Jazon in njegovi spremljevalci Argonavti z Medejino pomočjo v Kolhidi ukradli zlato runo in bežali nazaj v Grčijo najprej po Istru (Donavi), nato po Savi in Ljubljani do Vrhnike. Od tod so ladjo vlekli ali prenesli do Jadranskega morja, kjer so naleteli na svoje zasledovalce, ki jih je vodil Medejin brat Apsirt (ali Absirt). Ladjo Argo je ladjedelec Argos pod Ateninim nadzorom zgradil iz posebnega lesa, ki mu nista škodovala ne ogenj ne voda. – *od Tergesta*: gl. § 127. – *da so jo na ramenih prenesli čez Alpe*: tj. ladjo Argo. – *Histru*: gl. § 127. – *Savusu*: zdaj Sava. – *Navportu ... dobil svoje ime prav zato*: naselje v Zgornji Panoniji na mestu nekdanje keltske naselbine, v rimskem obdobju pomembno trgovsko, obrtno in prometno središče, zdaj Vrhnika. Izvor naselja je po izročilu povezan z mitom o Argonavtih (gl. zgoraj); od tod tudi antično ime *Nauportus* (iz gr. ναῦς /*naûs*/ »ladja« in lat. *portare* »nositi«). – *Emono*: rimska naselbina, sprva legijski tabor, od l. 14 kolonija (*Colonia Iulia Emona*) in upravno središče, zdaj Ljubljana. – *Alpami*: gl. § 132 in nasl.

§ 129

Histrija: polotok v severnem Jadranu med Tergestom (zdaj Trst) in Tarsatiko (zdaj Trsat), domovina Histrov (oz. Istrov), ki so na tem območju v utrjenih naselbinah živeli od 11. stol. pr. Kr., pod rimsko oblastjo od let 178–177 pr. Kr. (zatrtje Epulonovega upora in zavzetje Nezakcija), od l. 32 po Kr. del desete italjske regije, zdaj Istra. – *širina ... 40 milj*: = 59,2 km. – *obseg 125 milj*: = 185

km. – *Liburnije*: domovina Liburnov med Dalmati in Japodi, dežela v severni Dalmaciji med rekama Arzija (zdaj Raša) in Titij (zdaj Krka), ki je vključevala tudi nekatere otoke. Gl. tudi § 139. – *Flanatskega zaliva*: zdaj Kvarner (Kvarnerski zaliv, Kvarnerski zaljev). – *225 milj.*: = 333 km. – *180 milj.*: = 266,4 km. – *Japudijo*: gl. § 127. – *130 (milj.)*: = 192,4 km. – *150 milj.*: = 222 km. – *Tuditan, ki je pokoril Histre*: Gaj Sempronij Tuditan je bil konzul l. 129; isto leto je ob pomoči svojega izkušenega tribuna Decima Junija Bruta Kalajka premagal Japode (gl. Livij, *Periohe* 59; Apijan, *Ilirik* 10) in ob tej zmagi slavil triumf. O Histrih gl. zgoraj. – *reke Titij*: zdaj Krka. – *2000 stadijev*: = 370 km. – *Ajgida*: lat. (nem., ang.) *Aegida*, BTL, it., fr.: *Agida* *Agida*, v rimski dobi tudi *Capris* *Kapris* (= »Kozji otok«, *Capraria insula*, *Capritana insula*, *Insula Caprea*), od l. 568 *Iustinopolis* Justinopolis, zdaj Koper. – *Parencij*: sprva tabor, pozneje mesto na zahodni obali Istre, pod Avgustom municipij, pod Tiberijem kolonija (*Colonia Iulia Parentium*), zdaj Poreč. – *kolonija Pola ... Pietas Iulia*: mesto na zahodni obali Istre, na ozemlju, ki so ga od 11. stol. pr. Kr. naseljevali Iliri, pod rimsko oblastjo od let 178–177 pr. Kr., kolonija, zdaj Pulj (Pula). – *ustanovili Kolhi*: tudi Kolhijci ali Kolhidci. Tudi ustanovitev Pule je povezana z mitom o Argonavtih; šlo naj bi za Kolhidce, ki so spremljali Argonavte in so prosto-voljno ostali tu. – *Tergesta*: gl. § 127. – *150 milj.*: = 222 km. – *Nezakcij*: antična naselbina in glavno mesto Histrov v južni Istri, ki so ga Rimljani zavzeli l. 177 pr. Kr., zdaj Vizače, ok. 10 km vzhodno od Pule med vasema Muntić in Valtura. – *reka Arzija ... meja Italije*: zdaj Raša. Od l. 46 pr. Kr. je bila mejna reka med Italijo in Dalmacijo. – *120 milj.*: = 177,6 km.

§ 130

Kremona: sprva naselbina galskega plemena Cenomani, od l. 218 pr. Kr. latinska kolonija in pomembna vojaška postojanka za obrambo pred Galci, zdaj Cremona v provinci Cremona (Lombardija). – *Briksija*: središče galskega plemena Cenomani na cesti med mestoma Komum (zdaj Como) in Akvileja (zdaj Oglej), l. 49 municipij, ok. l. 27 kolonija, zdaj Brescia v provinci Brescia (Lombardija). – *Cenomanov*: del plemenske skupnosti Avlerki, ki se je iz Galije priselil na območje severno od Pada med rekama Atezis (zdaj Adiža/Adige) in Olj (zdaj Oglio). – *Venetov*: v virih tudi Eneti, Heneti, Venetiki in Venedi, ljudstvo v severovzhodni Italiji sicer še neugotovljenega izvora, ki je živelo na območju današnjih pokrajin Benečija, Furlanija - Julijska krajina, Trento in Zgornje Poadižje, od Avgusta del desete italske regije. – *Ateste*: mesto v Venetiji, imenovano po reki Atezis (zdaj Adiža), ob cesti med Bononijo (zdaj Bolonja) in Akvilejo (zdaj Oglej), v 2. stol. municipij, od l. 89 z latinskimi pravicami, pod Avgustom kolonija, zdaj Este v provinci Padova (Benečija). – *Acelum*: mesto v Venetiji, ki ga prvi omenja Plinij, municipij, zdaj Asolo v provinci Treviso

(Benečija). – *Patavij*: mesto Venetov v Venetiji, ki naj bi ga po mitološkem izročilu l. 1184 pr. Kr. ustanovil trojanski princ Antenor, ki je pripeljal ljudstvo Eneti oz. Veneti v Italijo iz Paflagonije, od l. 215 pr. Kr. pod oblastjo Rima, od l. 45 municipij, zdaj Padova/Padua v provinci Padua (Benečija). – *Opitergij*: mesto v Venetiji, s kanalom povezano z Jadranskim morjem, od l. 48 municipij, zdaj Oderzo v provinci Treviso (Benečija). – *Belunum*: v prijateljskih odnosih z Rimom od l. 225 pr. Kr., od Avgusta municipij, zdaj Belluno v provinci Belluno (Benečija). – *Vicecija*: tudi Vicetija, mesto Venetov na sotočju rek Retron (zdaj Retrone) in Astag (zdaj Astico) s Togizonom (zdaj Bacchiglione), zdaj Vicenza v provinci Vicenza (Benečija). – *Mantua ... mesto Etruščanov*: utrjeno mesto med močvirji reke Mincij (zdaj Mincio), zdaj Mantova v provinci Mantova (Lombardija). O tem, da je po izvoru mesto Etruščanov, gl. Vergilij, *Eneida* 10, 199 in nasl. – *Katon*: gl. PV, št. 283. Prim. HRR F 42. – *Veneti ... iz Trojancev*: gl. zgoraj (Patavij). – *Cenomani*: gl. zgoraj. – *Masilije*: gl. § 34. – *Volkov*: keltska plemenska skupina, ki je živela na območju gorovij Pireneji in Seveni (Cevennes) ter rek Garona (Garonne) in Rona (Rhône). Delila se je na več plemen, med katerimi so bili tudi Arekomiki in Tektozagi (gl. § 33 in 37). – *Feltrini*: prebivalci retijskega mesta Feltrija (*Feltria*) na cesti med Opitergijem (zdaj Oderzo) in Tridentom (zdaj Trento), od l. 49 pr. Kr. municipij, zdaj Feltre v provinci Belluno (Benečija). – *Tridentini*: prebivalci retijskega mesta Trident (*Tridentum*), ki je v času Cezarja postalo municipij, pod Avgustom pa je bilo priključeno deseti italjski regiji, zdaj Trento v provinci Trento (Trentino - Zgornje Poadižje). – *Beruenzi*: prebivalci izginulega mesta Berua ob vznožju današnjih vzpetin Monti (ali Colli) Berici blizu mesta Vicenza. – *Retije*: gl. nadaljevanje. – *Verona*: mesto, ki so ga ustanovili Reti (Retijci) in Evganejci, za njimi pa so se tu naselili Veneti, kolonija od l. 89 pr. Kr., municipij l. 49, pomembno trgovsko in transportno središče, zdaj Verona v provinci Verona (Benečija). – *ozemlju Retov*: tudi Retijci, močna in bojevita plemenska skupina v osrednjih Alpah med Comskim jezerom in reko Piavo, med Južno Tirolsko in švicarskima kantonoma Valais in Graubünden; Rimljani so jih dokončno pokorili ok. l. 15 pr. Kr. in tu je med Germanijo, Belgijsko Galijo, Norikom in Transpadansko Galijo nastala po njih imenovana provinca Retija. – *Evganejcev*: predindoevropsko ljudstvo, ki je živelo na območju med Jadranskim morjem in Retijskimi Alpami, še zlasti na vzhodni strani Pada, po prihodu Venetov pa se je umaknilo v osrednje gorate predele. – *Julienzi*: prebivalci naselbine Julijum Karnikum (*Iulium Carnicum*), sprva naselja Venetov, pozneje Kelto, ki so ga Rimljani ustanovili po napadu Japodov l. 52 pr. Kr., od Avgusta municipij, od Klavdija kolonija, zdaj Zuglio v provinci Udine (Furlanija - Julijska krajina). – *Karnov*: gl. § 127. – *Alverienzi*: lat. *Alveriensenses*, prebivalci Alverije (*Alveria*; gl. § 139). – *Aserijati*: prebivalci Aserije (*Asseria*;

gl. § 139). – *Flanonenzi Vanienzi*: prebivalci Flanone Vanije (*Flanona Vania*; gl. § 139). – *drugi <Flanonenzi Vanienzi> ... Curici*: prebivalci Kurika (*Curicum*; gl. § 139). – *Forojulienzi ... Transpadani*: prebivalci Julijevega Forumu (*Forum Iulii*), ki ga je Julij Cezar ustanovil l. 50 pr. Kr. kot municipij, zdaj Čedad/Cividale ali Cividale del Friuli v provinci Udine (Furlanija - Julijska krajina). – *Furfitani*: lat. *Furfitani* (BTL, fr., it., ang.: *Foretani* Foretani), prebivalci Furfinija (*Furfinium*; gl. § 139). – *Nedinati*: prebivalci Nedinuma (*Nedinum*), rimskega mesta v Liburniji, nastalega na kraju staroselske naselbine, kolonija in municipij, zdaj Nadin v občini Benkovac (Zadrška županija). – *Kvarkveni*: manjše plemo, ki je živelo ob srednjem toku reke Piave pri današnjem kraju Quero v provinci Belluno (Benečija). – *Tarvizani*: prebivalci Tarvizija (*Tarvisium*), mesta v Venetiji, municipija na zelo rodovitnem območju, zdaj Treviso v provinci Treviso (Benečija). – *Togienzi*: najverjetneje prebivalci ob reki Togizon (*Togisonus*), zdaj Bacchiglione. – *Varvarini*: prebivalci mesta Varvarija (*Varvaria*; gl. § 139).

§ 131

Irmena, Pelaon in Palzicij: priobalne naselbine, ki jih danes ni mogoče natančno lokalizirati. – *Venetov*: gl. § 130. – *Atina in Celina*: venetski naselbini, ki jih danes ne moremo točno lokalizirati. – *Karnov*: gl. § 127. – *Segesta*: O naselbini ni podatkov. – *Okra*: Okra ni bila naselbina, ampak ali katera od visokih gorskih planot, morda Nanos ali Hrušica (tu je bila rimska poštna postaja *Ad Pirum*, pozneje stražarska postojanka in utrdba (kastel)), ali pa Razdrto na prevalu med Nanosom in Golim vrhom. – *Tavriskov*: gl. § 133. – *Noreja*: naselbina Norikov, glavno mesto in središče noriškega kraljestva; tu so Kimbri l. 113 pr. Kr. porazili rimsko vojsko pod poveljstvom konzula Gneja Papirija Karbona, l. 60 pr. Kr. pa so mesto oblegali Boji. Viri in zgodovinarji mesto različno locirajo: v bližino Liebenfelsa ob reki Glini/Glan na Koroškem; na območje Gurine pri kraju Dellach v Ziljski dolini/Gailtal na Koroškem; v bližino Hüttenberga pri Šentvidu ob Glini/Sankt Veit an der Glan na Koroškem; v Wildbad Einöd pri Dürnsteinu na avstrijskem Štajerskem; v bližino mesta Murau na avstrijskem Štajerskem; v bližino Neumarkta na avstrijskem Štajerskem. Najverjetnejša lokacija pa je južno in zahodno pobočje Štalenske gore (Štalenski vrh, Magdalenska gora/Magdalensberg) nad Gosposvetskim poljem/Zollfeld in Celovškim poljem/Klagenfurter Feld ali Ebene. – *Lucij Pizon*: gl. PV, št. 419. Prim. HRR F 35. – *pri dvanajstem miljniku*: = ok. 18 km. – *od Akvileje*: gl. § 126. – *Marcel ... uničil naselbino*: Kot poroča Livij v 39. knjigi (45, 3; 54, 1–4, 55, 4 in nasl.; 56, 3–5), je l. 183 pr. Kr. konzul Mark Klavdij Marcel v bližini Akvileje uničil naselbino, ki so jo ustanovili Transalpinski Galci. – *enajsti regiji*: tj. *regio XI Transpadana* (Transpadanska Galija). – če

le ... znova obnovijo: tj. če reke v jezera pritečejo in iz njih znova odtečejo. – *Larij*: zdaj Comsko jezero (Lago di Como). Prim. NH 2, 224. – *Aduo*: zdaj Adda. Prim. § 118 in NH 2, 224. – *Verbansko jezero*: zdaj Lago di Verbano ali Lago Maggiore. Prim. NH 2, 224. – *Ticinum*: = *Ticinus* »Ticin«, zdaj Ticino (nem. Tessin). Prim. § 118 in NH 2, 224. – *Benak*: zdaj Gardsko jezero (Lago di Garda, tudi Benaco). Prim. NH 2, 224. – *Mincij*: zdaj Mincio. Prim. § 118 in NH 2, 224. – *Sebin*: zdaj Isejsko jezero (Lago d'Iseo, tudi Sebino). Prim. NH 2, 224. – *Olij*: zdaj Oglio. Prim. § 118 in NH 2, 224. – *Evpilis*: zdaj Lago di Pusiano ali Eupili na meji provinc Como in Lecco (Lombardija). Po mnenju nekaterih komentatorjev naj bi šlo za danes izginulo jezero južno od jezer Lago di Pusiano in Lago di Alserio. – *Lambrus*: zdaj Lambro. Prim. § 118.

§ 132

Celij: gl. PV, št. 36. Prim. tudi HRR F 13. – *Zgornjega do Spodnjega morja*: tj. od Jadranskega do Tirenskega morja (gl. § 44). – *1000 milj*: = 1480 km. – *Timagen*: gl. PV, št. 481. Prim. tudi FGrH 88 F 7. – *25 milj*: = 37 km. – *Kornelija Nepota*: gl. PV, št. 378. – *100 milj*: = 148 km. – *Livija*: gl. PV, št. 321. – *3000 stadijev*: = 555 km. – *Germanijo*: skupno ime za območje vzhodno od Rena in severno od Donave, na severu je obsegalo tudi del današnje Skandinavije, od Domicijana naprej razdeljeno na dve provinci: na Zgornjo in Spodnjo Germanijo. – *100 milj*: = 148 km. – *70 milj*: = 103,6 km. – *Varusa*: gl. § 35. – *Vada Sabatia*: gl. § 48. – *Tavrine*: gl. § 123. – *Komum*: gl. § 124. – *Briksijo*: gl. § 130. – *Verono*: gl. § 130. – *Vicetijo*: gl. § 130. – *Opitergij*: gl. § 130. – *Akvilejo*: gl. § 126. – *Tergeste*: gl. § 127. – *Polo*: gl. § 129. – *Arzije*: gl. § 129. – *745 milj*: = 1102,6 km.

§ 133

Pole: gl. § 129. – *Tergesta*: gl. § 127. – *Fekusi*: pleme v Histriji (zdaj Istra), ki je živelo na obeh bregovih reke Arzija (zdaj Raša). – *Subokrini*: »Podokrijci«, »prebivalci pod Okro«, plemenska skupnost ali pleme, ki je živelo pod Okro (gl. § 131) na območju pivške planote in zgornje Vipavske doline. – *Katali*: pleme (morda del Histrov), ki je živelo v zaledju Tergesta (zdaj Trst) ob reki Formion (gl. § 127). – *Menonkaleni*: plemenska skupnost, ki je živela na severu Istre. – *Karnih*: gl. § 127. – *Tavriski*: keltsko ljudstvo, razdeljeno na več plemen, ki je živelo na območju med Alpami in Donavo (srednja in vzhodna Slovenija, severozahodna Hrvaška, jugozahodna Madžarska); l. 129 pr. Kr. jih je premagal konzul Gaj Sempronij Tuditan, ok. l. 50 so jih porazili Dačani pod vodstvom Burebiste, dokončno pa jih je pokoril Oktavijan. – *Noriki*: plemenska skupnost, ki je sprva živela na območju osrednje Koroške (okolica Vrbskega jezera/Wörther See), pozneje pa se je njihovo ozemlje razširilo na območje med vzhodnimi Alpami (porečje Inna) in Donavo, vzhodno od Retije in zahodno

od Panonije. Noriki, ki so v 2. stol. pr. Kr. ustanovili svoje kraljestvo (sloveli so po železu), so bili v tesnih trgovskih stikih z Rimljani, zaradi vdorov tujih ljudstev (Kimbril. 113 in Boji l. 59) pa so se z njimi povezovali tudi politično; ok. l. 10 so izgubili samostojnost, ok. l. 45 po Kr. pa je cesar Klavdij ustanovil provinco Norik. – *Reti*: tudi Retijci; gl. § 130. – *Vindeliki*: keltska plemenska skupina, ki je živel na ozemlju med Donavo, Retijo, reko Ojno (zdaj Inn) in ozemljem Helvetijcev (današnji avstrijski zvezni deželi Vorarlberg in Tirolska). – *potomce Etruščanov*: Tako piše Livij (5, 33, 11), vendar tega ni mogoče potrditi in dokazati. – *vodil Retus*: Omenjeni vodja Retijcev je legendarna, ne zgodovinska osebnost. Justin navaja (20, 5, 9), da so Etruščani po tem, ko so izgubili dedna ozemlja, zasedli Alpe in ustanovili plemo, ki so ga poimenovali po svojem voditelju. – *pregnali Galci*: domnevno ob svojem vdoru v 4. stol. pr. Kr. Prebivalstvo na ozemljih, ki so jih osvojili, se je deloma asimiliralo, večina pa se je iz nižin ob Padu umaknila v gorata območja. – *plemena Evganejcev*: gl. § 130. – *Katon*: gl. PV, št. 283. Prim. tudi HRR F 41.

§ 134

Trumpilini ... se je prodalo skupaj s svojim ozemljem: alpsko ljudstvo, ki je živel na območju doline Val Trompia ob reki Mella v provinci Brescia (Lombardija). – *Kamuni*: alpsko ljudstvo, ki je živel na območju doline Val Camonica ob reki Oglio, po Strabonu Reti(jci) (4, 6, 7), po Pliniju Evganejci. – *Lepontijce*: keltsko plemo, ki je živel na območju doline Val Leventina v kantonu Ticino v Švici, pa tudi ob zgornjem toku reke Rone in ob prednjem Renu. Cezar piše, da na njihovem ozemlju izvira Ren (*Galska vojna* 4, 10, 3). – *Salase*: keltsko plemo, ki je živel v dolini reke Dora Baltea (v antiki *Duria Maior*) in nadziralo zahodne alpske prelaze. – *Katon*: gl. PV, št. 283. Prim. HRR F 37. – *Tavriski*: gl. § 133. – *razlago pomena njihovega imena v grščini ... ostanek mož iz Heraklovega spremstva*: Večina piscev je torej ime Lepontijci izpeljevala iz grškega glagola *λείπω* /*leípo*/ »(za)puščam«. – *Grajskih Alp*: gl. § 123. Herakles je Alpe prečkal, ko se je vračal v Grčijo z Gerionovimi govedi. Prim. Justin 14, 4, 4. – *po svojem poreklu odlikujejo Evganejci ... dobili tudi ime*: Plinij ime Evganejci etimološko povezuje z grškim pridevnikom *εὐγενής* /*eugenés*/ »plemenit«, »plemenitega porekla«. – *glavno plemo Steni*: tudi Stojni in Stoni, antično plemo v severni Italiji, ki je živel na območju dolin Valle del Chiese (v provincah Trento in Brescia), Valli Giudicarie (provinca Trento), Valle Sabbia in Val Vestino (provinca Brescia).

§ 135

Retov: gl. § 133. – *Venonenzi*: = Venoneti (gl. § 116). – *Saruneti*: = Svaneti (gl. § 137). – *ob izviru veletoka Ren*: Ren izvira v nekdanjih neprehodnih Retijskih

Alpah (zdaj švicarski kanton Graubünden v Zahodnih Alpah; prim. Cezar, *Galska vojna* 4, 10, 3). – *Lepontijcev*: gl. § 134. – *Uberi ... ob izviru Rodana*: pleme, ki je živelo blizu izvirov Rodana (zdaj švicarski kanton Wallis), del Lepontijcev. – *latinske pravice*: gl. § 7. – *Oktodurenzi*: prebivalci glavnega mesta Veragrov Oktodur (zdaj Martigny v švicarskem kantonu Wallis). – *Cevtroni*: pleme ob reki Isère (danes pokrajina Tarentaise), znano po proizvodnji sira (gl. *NH* 11, 240); glavni središči sta bili Aksima (zdaj Aime) in Darantasija (zdaj Moûtiers). – *kotijske skupnosti*: tj. skupnosti na območju Kotijskih Alp (gl. § 138). – *Turi*: gl. § 47. – *Ligurov*: gl. § 47 in nasl. – *ligurski Bagieni*: tudi Liguri Bagieni ali Bagieni Liguri; gl. § 47. – *Montani*: »Gorjanci«, skupno ime za ligurska plemena, ki so živela v Primorskih Alpah (*Alpes maritimae*). – *Kapilatorv*: lat. *Capillati* »Lasatci« (gl. § 47). – *Ligurskega morja*: gl. § 74.

§ 136

z alpskega tropāja: Tako imenovani alpski tropaj ali tropaj Alp (*tropaeum Alpium*) je bil znamenje zmagoslavja, postavljeno v čast cesarju Avgustu v spomin na pokoritev alpskih ljudstev v letih 25–11 pr. Kr. Stal je ob cesti iz Italije v Galijo na meji med Italijo in Narbonsko Galijo; njegovi ostanki so še danes vidni v mestu La Turbie v Franciji, nekaj kilometrov od Monaka. V srednjem veku je bil tropaj trdnjava, l. 1705 pa je bil uničen (danes je obnovo-ljen), prav tako tudi napis na njem (ostanki so ohranjeni; gl. CIL V 7817); rekonstruiran je bil s pomočjo Plinijevega povzetka v *Naravoslovju*. Ali ga je Plinij prepisal ali se je opiral na arhivske vire, ni znano. Prvih 12 ljudstev na seznamu (od Trumpilinov do Briksenetov) je navedenih po kronološkem zaporedju, kot so bila pokorjena, ljudstva od Lepontijcev do Svetrov pa po geografskem zaporedju v smeri od vzhoda proti zahodu. Pomembno vlogo pri podreditvi naštetih ljudstev so imeli: prokonzul Publij Silij Nerva (l. 16 pr. Kr), Druz (l. 15 in nasl.) in Tiberij (l. 15). Gl. tudi Kasij Dion 54, 20, 1; Velej Paterkul 2, 92, 2. – *CEZARJU AVGUSTU*: Naziv *Augustus* »Vzvišeni« si je Gaj Oktavij oz. Oktavijan nadel l. 27 pr. Kr. – *SINU BOŽANSKEGA <CEZARJA>*: Julij Cezar je svojega pranečaka Oktavijana v oporoki posinovil in ga postavil za dediča. – *PONTIFEKSU*: Avgust je bil pontifeks od l. 12 pr. Kr. – *IMPERATORJU ŠTIRINAJSTKRAT*: Gre ta t. i. aklamacijo, staro rimsko navado, da je zmagovita vojska cesarja na bojnem polju razglasila za imperatorja (»zmagovitega vojskovodjo«). Avgust je bil štirinajstič razglašen za imperatorja l. 8 pr. Kr. – *S TRIBUNSKIMI POOBLASTILI*: V prevodu je pomotoma izpadlo *SEDEMNAJSTKRAT*. Funkcijo ljudskega tribuna z vsemi pooblastili je Avgust prevzel l. julija l. 23 pr. Kr.; senat mu jo je vsako leto znova potrdil vse do njegove smrti, sedemnajstič v letih 7/6 pr. Kr. – *TRUMPILINI*: gl. § 134. – *KAMUNI*: gl. § 134. – *VENOSTI*: keltsko ljudstvo, ki je živelo na območju

doline Venoste (Val Venosta ali Vintschgau) na današnjem Južnem Tirolskem. – *VENONETI*: najbrž istovetni z Venoni (*Vennones*), alpsko (keltsko) ljudstvo, ki je živelo v okoli mesta Komum, na območju, danes imenovanem Valtellina v Lombardiji (provinca Sondrio), in v vzhodni Švici.

§ 137

IZARKI: retijsko pleme v dolini reke Eisack/Isarco (lat. *Isarcus*; Eisacktal, Valle Isarco) na Južnem Tirolskem. – *BREVNI*: v pozni antiki tudi Breoni, retijsko pleme v notranjih Alpah, ki je živelo na območju doline Wipptal, in sicer ob reki Eisack/Isarco v zgornjem Wipptalu (oberes Wipptal, Alta Val Isarco na Južnem Tirolskem) do Brennerja in od Brennerja do Innsbrucka v spodnjem Wipptalu (unteres Wipptal). – *GENAVNI*: retijsko pleme, ki je živelo na območju vzhodne Tirolske ob zgornjem Innu (okolica Innsbrucka). – *FOKUNATI*: retijsko pleme, ki je živelo na območju Inna, vzhodno od Innsbrucka. – *ŠTIRI PLEMENA VINDELIKOV*: gl. § 133. – *KOSVANETI*: pleme, ki je živelo na območju spodnjega Inna in zgornje doline Donave (zdaj Alpenvorland). – *RUNIKATI*: pleme, ki je živelo na območju med rekama Lech in Inn. Vse druge izdaje (BTL, fr., it., ang.) navajajo obliko *Rucinates* »Rukinati«. – *LIKATI*: vindeliško pleme, ki je živelo ob spodnjem toku reke Lech; njihovo glavno središče je bila Damazija (*Damasia*). – *KATENATI*: pleme, ki je domnevno živelo ob jezerih Ammersee in Starnberger See na današnjem Bavarskem. – *AMBIZONTI*: keltsko pleme, del Norikov, ki je živelo »na obeh bregovih reke Izonta« (to pomeni njihovo ime), zdaj Salzach na območju Pinzgaua v zahodni Avstriji (okolica Salzburga). – *RUGUSKI*: alpsko ljudstvo, ki je živelo na območju doline Engadin (dolina zgornjega Inna v Švici). – *SVANETI*: tudi Suaneti, alpsko retijsko ljudstvo, ki je domnevno živelo na območju doline reke Albula in izvirov reke Ren (kanton Graubünden v Švici). – *KALUKONI*: alpsko pleme, ki je živelo na območju doline Val Calanca v švicarskih Alpah (kanton Graubünden). – *BRIKSENETI*: po eni domnevi keltsko pleme, ki je živelo v okolici mesta Briksina (*Brixina*, zdaj Brixen/Bressanone na Južnem Tirolskem), po drugi domnevi pa gre za Brigantijce, ki so živeli severno od Bodenskega jezera (*lacus Brigantinus*). – *LEPONTIJCI*: gl. § 134. – *UBERI*: gl. § 135. – *NANTUATI*: keltsko ljudstvo, ki je živelo severno od Alobrogov, v dolini ob zgornjem Rodanu (Rona/Rhône), na območju med Lemanskim jezerom (zdaj Ženevsko jezero) in Roninim ledenikom; njihovo glavno mesto je bilo Tarnaje (*Tarnaiiae*, zdaj Massongex). – *SEDUNI*: keltsko pleme, ki je živelo na območju zgornjega toka reke Rone, na ozemlju švicarskega kantona Wallis/Valais; njihovo glavno mesto je bilo Sedunum (zdaj Sion/Sitten). – *VARAGRI*: tudi Veragri, keltsko pleme, ki je živelo na območju zgornjega toka reke Rone in ob reki Dranse/Drance na ozemlju švicarskega kantona Wallis/Valais; njihovo glavno mesto je bilo Oktodur

(gl. § 135). – *SALASI*: gl. § 134. – *ACITAVONI*: tudi Akitavoni, galsko pleme v Alpah, ki je domnevno živelo na območju zgornjega toka reke Isère. – *MEDULLI*: alpsko ljudstvo, ki je živelo na območju zgornjega toka reke Arc v dolini Maurienne in gorskega masiva Mont Cenis v departmaju Savoie v francoskih Alpah. – *UCENI*: tudi Ukeni ali Ikonijci, alpsko ljudstvo, ki je živelo na območju doline hudourniške reke Romanche, zdaj pokrajina L'Oisans. – *KATURIGI*: keltsko ljudstvo v Kotijskih Alpah ob zgornjem toku reke Durance; njihovi pomembnejši središči sta bili Eburodunum (*Eburodunum*, zdaj Embrun) in Katurigomag (*Caturigomagus*, zdaj Chorges). – *BRIGIJANI*: alpsko ljudstvo, ki je živelo na območju zgornjega toka reke Durance v pokrajini Briançonnais; njihovo glavno središče je bilo Brigantion/a (*Brigantio*) oz. Brigantij (*Brigantium*), zdaj Briançon. – *SOGIONTIJCI*: alpsko pleme, ki je živelo na območju srednjega toka reke Durance in ob reki Buech; njihovo središče je bila naselbina Segusteron/a (*Segustero*, zdaj Sisteron). – *BODIONTIJCI*: tudi Brodiónti (BTL, fr., it., ang.: *Brodionti*) in Bodiontiki (gl. tudi § 37), keltsko pleme, ki je živelo na območju porečja reke La Bléone v južnofrancoskem departmaju Alpes-de-Haute-Provence; njihovo najpomembnejše središče je bilo Dinija (*Dinia*, zdaj Digne-les-Bains). – *NEMALONI*: alpsko ligursko pleme, ki je domnevno živelo na območju današnje skupnosti Méolans-Revel. – *EDENATI*: tudi Adanati, alpsko ljudstvo, ki je živelo na območju doline reke Blanche, pritoka reke Durance, v kantonu Seyne v departmaju Alpes-de-Haute-Provence. – *VEZUBIJANI*: alpsko ljudstvo, ki je živelo na območju porečja reke Vésubie, pritoka reke Var v Primorskih Alpah. – *VEAMINI*: alpsko ligursko pleme v Primorskih Alpah, domnevno na območju porečja reke Verdon v jugovzhodni Franciji, levega pritoka reke Durance. – *GALITI*: alpsko ligursko pleme, ki ga umeščajo na območje ali reke Var ali reke Verdon. Nemška izdaja predlaga besedilno različico *GALLI TAETRI* »Ostudni Galci« (gl. nadaljevanje). – *ULATI*: alpsko ligursko pleme, ki ga umeščajo na območje porečja reke Asse/rivière des Asses. Pri Galitih in Ulatih je pri izdajateljih opazna zadrega; nemška izdaja predlaga besedilno različico *Galli Taetri, Ulati*, »Ostudni Galci, Ulati«; druge izdaje (BTL, fr., it.) predlagajo *GALLITAE, TRIULLATI*. Očitno gre za različno interpretacijo rokopisnega besedila oziroma različno delitev besedila *Galli Taetri Ulati*: a) *GALLI TAETRI, ULATTI*; b) <*GALLI TAE*><*TRI, ULATTI*>. – *EKDINI*: alpsko ligursko pleme, ki je živelo na območju porečja reke Tinée v departmaju Alpes-Maritimes. – *VERGUNI*: alpsko pleme, ki je živelo v dolini reke La Vaire, na območju občine Vergons (kraj je dobil ime po plemenu). – *EGVI*: tudi Egui. O plemenu ni podatkov; omenja jih samo Plinij. – *TURI*: gl. § 47. – *NEMATURI*: tudi Nemeturi, alpsko ligursko pleme, ki je živelo na območju Primorskih Alp. – *ORATELI*: ljudstvo ali pleme, ki je živelo v Primorskih Alpah. Umeščajo jih ali na območje vasi Utelle med rekama Var in Vésubie (zaradi podobnega imena)

ali v kanton de Puget-Théniers ali na gorska območja okoli mesta Embrun. – *NERUZIICI*: ligursko plemo v Primorskih Alpah; njihovo središče je bil Vinci ali Vintij, zdaj Vence zahodno od Nice. – *VELAVNI*: keltsko ljudstvo v zahodnih Alpah, ki je živelo ali v dolini reke Estéron, pritoka reke Var, ali ob zgornjem toku reke Var, na območju okoli gore Mont Guillaume v departmaju Hautes-Alpes. – *SVETRI*: ligursko ljudstvo v Primorskih Alpah; njihovo središče je bilo mesto Saline (*Salinae*), zdaj Saillon pri mestu Castellane v departmaju Alpes-de-Haute-Provence v jugovzhodni Franciji.

§ 138

12 kotijskih skupnosti: Gre plemenske skupnosti na območju Kotijskih Alp (*Alpes Cottiae*), majhne province na območju Alp med današnjo Francijo in Italijo, ki jo je ustanovil cesar Neron na območju majhnega Kotijevega kraljestva; njegov vladar je bil Mark Julij Kotij, kralj ligurskih plemen, ki so naseljevala ta gorata območja, in naslednik kralja Don(us)a. Po pokoritvi alpskih ljudstev v Avgustovem času je Kotij ostal prefekt 12 plemen; nasledil ga je sin z enakim imenom, po njegovi smrti pa je Neron ustanovil omenjeno provinco. Kotij je na čast Avgustu dal v Seguzioni (zdaj Susa v Piemontu) postaviti triumfalni slavolok, na katerem je zapisanih 14 skupnosti; 12 od teh jih je bilo vključenih v omenjeno provinco. Druge izdaje (BTL, fr., it., ang.) omenjajo 15 (XV) skupnosti. – *s Pompejevim zakonom dodeljene municipijem*: Konzul Kvint Pompej Strabon je l. 89 pr. Kr. izdal zakon, s katerim so vsa mesta južno od Pada dobila rimske državljanske pravice, vsa keltska mesta severno od Pada pa pravice po latinskem pravu. Gl. Kasij Dion 37, 9, 3. – *konzuloma ... upora Galcev*: Lucij Emilij Pap in Gaj Atilij Regul sta bila konzula l. 225 pr. Kr., ko sta v bitki pri Telamonu (zdaj Talamone) premagala Galce, ki so vdrlili v Italijo. – *brez Transpadanov*: večinsko galsko prebivalstvo Transpadanske Galiije (»Galiija onstran Pada«; *Gallia Transpadana* iz lat. *trans Padum* »onstran Pada«), imenovane tudi Cisalpinska Galiija (»Galiija tostran Alp«; *Gallia Cisalpina* iz lat. *cis Alpes* »tostran Alp«). Italiji je bila priključena l. 222, ko je Mark Klavdij Marcel Galce porazil pri Klastidiju. – 80 000 ... 700 000: O tem poroča Fabij Piktora (gl. PV, št. 414). Prim. FGrH 809 F 9; HRR F 10; Livij 1, 44, 2; Dionizij Halikarnaški 4, 22, 2; Evtropij 1, 7. – *po starem sklepu senatorjev ... treba na Italijo paziti*: Ni znano, kdaj je bil sprejet ta sklep senata.

§ 139

Liburni: ljudstvo v severni Dalmaciji in Kvarnerskem zalivu med Učko, Gorskim kotarjem in Velebitom. Seznam liburnijskih mest se precej ujema s seznamom mest desete italjske regije (kar nekaj oblik imen se sicer razlikuje, čeprav je jasno, da gre za dvojnice, npr. *Alverienses* - *Alveritae*; *Flanonenses* - *Flanates*

idr.), kar je verjetno posledica spreminjanja meja Italije. – *Arzije*: zdaj reka Raša v Istri. – *Titij*: zdaj reka Krka v severni Dalmaciji. – *Mentori*: ljudstvo v severni Dalmaciji, del Liburnov, pozneje pod oblastjo Japodov; po njih so dobili ime otoki Mentoride (Rab (*Arba*), Pag (*Cissa*) in okoliški otoki). – *Himani*: ljudstvo v severni Dalmaciji, del Liburnov; njihova lokacija ni znana. – *Enhelejci*: ilirsko ljudstvo v Dalmaciji, ki je živelo na območju Boke Kotorske in Črne gore ali ob ustju reke Drim. – *Bulini*: ilirsko pleme, ki je živelo ob spodnjem toku in izlivu reke Cetine. – *Kalimah imenuje Pevketijci*: frag. 107 (Pfeiffer). Pevketijci so bili ilirsko pleme, ki se je naselilo na Apenskem polotoku (gl. § 99). – *Ilirik*: območje, ki so ga v antiki naseljevali Iliri, rimska provinca od l. 47, od l. 9 pr. Kr. pa je bilo ozemlje razdeljeno med provinci Panonijo in Dalmacijo. – *sodni okraj Skardonitanov*: prebivalci Skardone, mesta na desnem bregu reke Titij (zdaj Krka), zdaj Skradin. – *Japudi*: gl. § 127. – *Lacinienze*: prebivalci kraja Lacinija (*Lacinia* (?)); njegova lokacija ni znana. – *Stulpine*: tudi Stlupini, prebivalci mesta Stlupi v notranjosti Liburnije (Ptolemaj 2, 16, 6); lociranje na območje Gornjega Kosinja ob desnem bregu reke Lika je vprašljivo. – *Burniste*: prebivalci mesta Burnum; gl. § 142. – *Olbonenze*: = Alvonenzi, prebivalci mesta Alvona; gl. § 140. – *Alveriti*: lat. *Alveritae* (BTL *Alutae* Aluti), prebivalci naselbine Alverija (*Alveria*), zdaj ali hrib Jarebnjak pri vasi Brغد (del Benkovca) ali Dobropolci v Zadrski županiji. – *Flanati ... ime zaliv*: prebivalci mesta Flanona (*Flanona*) na vzhodni obali Istre v Liburniji, liburnijska trdnjava, pod Avgustom municipij, zdaj Plomin na Hrvaškem. Po mestu je dobil ime Flanatski zaliv (*sinus Flanaticus*), zdaj Kvarner. – *Lopsi*: prebivalci mesta Lopsika (*Lopsica*), zdaj Sveti Juraj (Jurjevo) pri Senju. – *Varvarini*: prebivalci mesta Varvarija (*Varvaria*) na jugu Liburnije, pod Tiberijem municipij, zdaj Bribir, severno od Šibenika. – *Aserijati*: prebivalci naselbine Aserija (*Asseria*), zdaj Podgrađe pri Benkovcu. – *Furfinati*: lat. *Furfinates* (BTL, fr., it., ang.: *Fertinates* Fertinati) = *Fulfinates*, prebivalci mesta Furfinij/Fulfinij (*Furfinium/Fulfinium*), zdaj Omišalj na otoku Krk. – *Kurikti*: prebivalci mesta Kuriktum (*Curictum*), zdaj mesto Krk na otoku Krk.

§ 140

Nezakcija: gl. § 129. – *Alvona*: = Albona, rimska naselbina v Istri, zdaj Labin v jugovzhodni Istri. – *Flanona*: gl. § 139. – *Tarsatika*: sprva utrjena naselbina Japodov, nato Ilirov, v času Rimljanov obalno mesto v Liburniji ob cesti iz Akvileje v Siscijo, zdaj Trsat, del mesta Reka (Rijeka). – *Senija*: pristanišče in trgovsko središče v Liburniji, zdaj Senj. – *Lopsika*: zdaj Sveti Juraj blizu Senja. – *Ortoplinija*: = *Ortoplia* »Ortoplija« ali *Ortopla* »Ortopla«, zdaj Stinica ob Velebitskem kanalu. – *Vegij*: antično naselje blizu današnjega Karlobaga. – *Argiruntum*: prvotno japodsko, pozneje liburnijsko mesto na severni dalmatinski

obali ob vznožju Delmatskih Alp (zdaj Velebit), od Avgusta municipij, zdaj Starigrad oz. Starigrad Paklenica. – *Korinij*: zdaj Karin Donji. – *Enona*: tudi Ajnona, zdaj Nin. – *skupnost Pazinum*: zdaj domnevno Pađene pri naselju Mokro Polje, po drugih nekje na območju med Ražancem, Vinjeracem in Posedarjem. – *reka Telavij*: reka v Liburniji, zdaj Zrmanja (nekateri predlagajo Žrnovnica). – *Japudija*: območje, ki so ga v antiki naseljevali Japudi/Japodi, zdaj območje Like in Gorskega kotarja (gl. § 129). – *Absortij*: rimsko pristanišče in trgovsko središče, zdaj Osor na jugu Cresa. – *Arba*: otok pred obalo Liburnije z istoimenskim mestom, od Avgusta municipij, zdaj Rab. – *Kreksi*: tudi Krepsa (*Crepsa*) in Kreksa (*Crexa*), liburnijski otok iz otoške skupine Absirtide, zdaj Cres. – *Cisa*: lat. *Cissa* (BTL, fr., it., ang.: *Gissa*), severnodalmatinski otok iz otoške skupine Mentoride, zdaj Pag. – *Portunata*: otok z istoimenskim mestom v Flanatskem zalivu (zdaj Kvarner), zdaj domnevno Dugi otok. – *kolonija Jader*: prvotno naselbina Liburnov, pozneje najpomembnejše liburnijsko mesto v provinci Dalmacija, od Cezarja (l. 48 pr. Kr.) ali Avgusta kolonija (*Colonia Iulia Iader*), zdaj Zadar. – *Pole*: zdaj Pula (Pulj); gl. § 129. – *160 milj*: = 236,8 km. – *30 milj*: = 44,4 km. – *otok Kolentum*: otok v Dalmaciji, zdaj Murter. – *43 milj*: = 63,64 km. – *reke Titij*: zdaj Krka v Dalmaciji.

§ 141

Skardona: sprva liburnijska naselbina, pozneje rimsko mesto, upravno in vojaško središče na desnem bregu reke Titij (zdaj Krka), zdaj Skradin ok. 20 km v zaledju Šibenika. – *Liburnije*: gl. § 129. – *Delmacije*: tudi Dalmacija (*Dalmatia*), od l. 8 pr. Kr. rimska provinca, ki je obsegala današnjo Dalmacijo in njeno zaledje. – *12 milj*: = 17,76 km. – *pokrajina Tariatov*: ilirsko pleme v Dalmaciji, del Dalmatov, ki je živel na območju med Skardono (zdaj Skradin) in Diomedovim rtom (zdaj rt Ploča). – *kastel Tariona*: kastel v Liburniji na ozemlju Tariatov blizu Diomedovega rta; njegova točna lokacija ni znana. – *Diomedov rt*: zdaj rt Ploča, južno od Rogoznice, južno od Šibenika. Na rtu so našli ostanke Diomedovega svetišča in posvetilne darove Diomedu. – *polotok Hilida*: Po domnevah je rt istoveten z Diomedovim rtom (zdaj rt Ploča) ali pa gre za nedoločljivi polotok na območju med Šibenikom in Splitom. – *100 milj*: = 148 km. – *Tragurij ... znano po marmorju*: prvotno ilirska naselbina, v 3. stol. pr. Kr. grška (naseljenci z Ise, zdaj Vis), od l. 56 svobodna zavezniška skupnost (*civitas libera et foederata*), zdaj Trogir. – *Sikuli ... božanski Klavdij poslal veterane*: staroselska naselbina na območju med Kaštelu in Trogirjem, zdaj Veliki Biča in pristan v Resniku. Domnevajo, da je bilo opustošeno v Avgustovem času, cesar Klavdij pa je tam naselil veterane 11. legije (*legio XI Claudia*), ki so imeli svoj tabor v Burnumu (gl. § 142). – *kolonija Salona*: dalmatsko obalno mesto in najpomembnejše jadransko pristanišče z mešanim

domačim dalmatskim in ilirskim prebivalstvom ter tudi priseljenimi Grki in Italiki, po rimski osvojitvi kolonija (v letih 47–44), glavno mesto province Dalmacije, zdaj Solin, severno od Splita. – *Jadra*: gl. § 140. – *112 milj.* = 165,76 km.

§ 142

Salono: gl. § 141. – *Delmati*: bojevito ilirsko pleme, ki je živelo na območje današnje srednje Dalmacije, v njenem zaledju in vzhodni Hercegovini, znani tudi kot pirati. Po več vojnah so jih Rimljani pokorili in ustanovili po njih imenovano provinco Dalmacijo. – *342 dekurij*: Dekurije ali desetnije so bile oddelki desetih vojakov, običajno konjenikov. – *Devri*: v virih imenovani tudi Derijci in Derbani, ilirsko pleme, ki je živelo ob zgornjem toku reke Vrbas (okolica Bugojna). – *Ditioni*: ilirsko pleme, ki je živelo v dolinah rek Sana, Vrbas in Bosna, morda tudi ob zgornjem toku Une. – *Mezejci*: ilirsko pleme, ki je živelo v severozahodni Bosni (dolini rek Bosna in Sana). – *Sardeati*: ilirsko pleme. Strokovnjaki jih umeščajo različno: eni na območje zgornjega toka reke Sane, drugi v doline Vrbasa, Sane in Une, tretji v dolino reke Unac. – *Burnum*: municipij na območju Knina ob reki Titij (zdaj Krka), središče plemena Burnisti, pomembna rimska postojanka, zdaj arheološko najdišče, 2,5 km severno od Kistanja pri kraju Ivoševci. – *Andetrij*: strateško pomemben kastel v Dalmaciji, 24 km severno od Salone, zdaj Brečeva pri mestu Gornji Muć. – *Tilurij*: lat. *Tilurium* (BTL, fr., it., ang.: *Tribulium* »Tribulij«), vojaška utrdba v zaledju Salone ob reki Tilurij (zdaj Cetina), baza 7. legije (*legio VII Claudia*), zdaj Gardun pri mestu Trilj. – *Isajci*: prebivalci otoka Isa (gl. § 152). – *Solentini*: prebivalci otoka Solencija/Solentija (*Sollentia*), zdaj Šolta. – *Separi*: sicer neznani otok južno od Splita. – *Epentini*: prebivalci naselbine Epetij, ki so jo ustanovili Grki z Ise (zdaj Vis) v 3. stol. pr. Kr., zdaj Stobreč, vzhodno od Splita. – *Pituntij*: sprva grška, pozneje rimska naselbina, zdaj Podstrana pri Splitu. – *Naresti*: rimski kastel v Dalmaciji med Salono (zdaj Solin) in Narono (zdaj Vid), zdaj Jesenice, vzhodno od Splita. – *Onej*: zdaj Omiš oz. naselje Borak pri Omišu. – *Narona tretjega sodnega okraja*: prvotno ilirska naselbina, v 5./4. stol. pr. Kr. grško trgovsko središče, v 2./1. stol. rimsko mesto, v 1. stol. pr. Kr. kolonija ob reki Naroni (zdaj Neretva), zdaj vas Vid pri Metkoviću. Mogoč je tudi prevod »Narona, sedež tretjega sodnega okraja«. – *Salona*: gl. § 141. – *85 milj.* = 125,8 km. – *ob istoimenski reki*: tj. ob Naroni, zdaj Neretva. – *20 milj.* = 29,6 km. – *Mark Varon*: gl. PV, št. 501.

§ 143

Ceravni: tudi Keravni in Keravnijci, ilirsko pleme, del Pirustov, ki je živelo na območju današnje Črne gore ob zgornjem toku reke Drine. – *dekurijami*: gl. § 142. – *Daverzi*: tudi Daorzi/Daorsi, ilirsko pleme, ki je živelo na območju

južne Hercegovine ob spodnjem toku reke Neretve. – *Dezicijati*: tudi Dezitijati, ilirsko pleme, ki je živelo na območju osrednje Bosne ob zgornjem toku reke Bosne in na območju Sarajeva. – *Dokleati*: ilirsko pleme, ki je živelo na območju današnje Črne gore, s središčem v Dokleji (zdaj Duklja). – *Deretini*: ilirsko pleme, ki je živelo na območju ob reki Rami; njihovo središče je bila Bistua Vetus (zdaj Duvno ali Varvara). – *Deramisti*: tudi Deremisti, ilirsko pleme, ki je živelo ali na območju Trebišnjice v Hercegovini ali morda na območju mesta Stolac, severovzhodno od Metkovića, ali na območju Črne gore. – *Dindari*: ilirsko pleme, del Skordiskov, ki je živelo na območju srednjega toka reke Drine. – *Glindicioni*: tudi Glinditioni, ilirsko pleme, ki je živelo na območju zgodnjega toka Neretve. – *Melkumani*: v virih tudi Melkomani in Meromeni, ilirsko pleme, ki je živelo ali ob zgornjem toku reke Neretve ali v vzhodni Hercegovini (Gacko, Nevesinje) ali ob zgornjem toku Bosne ali na Gatačkem polju. – *Narezi*: tudi Narezijci in Narenzi, ilirsko pleme, ki je živelo ob zgornjem toku reke Neretve. – *Skirtari*: ilirsko pleme, del Pirustov, ki je živelo ob reki Lim oz. ob zgornjem toku reke Drim. – *Sikuloti*: tudi Sikuli, ilirsko pleme, del Pirustov, ki je domnevno živelo ali ob reki Lim oz. zgornjem toku reke Drim ali ob srednjem toku reke Drine ali na območju Resnika. – *Vardejci ... pustošili Italijo*: tudi Ardiejci, močno, najbrž ilirsko pleme, znani kot pirati, ki je prvotno živelo ob ustju Neretve, po eni od domnev celo v južni Iliriji na območju današnje Črne gore, pozneje pa so jih Rimljani potisnili v notranjost. – *Ozuejci*: v virih tudi Oksiajci, manjše ilirsko pleme, del Deramistov. – *Partini*: tudi Parteni, verjetno ilirsko pleme, ki je živelo na območju Albanije v zaledju Drača ob srednjem toku reke Shkumbini. – *Kavijci*: tudi Kavi, ilirsko pleme, ki je živelo na območju zahodno od Ohridskega jezera. – *Hemazini*: tudi Hemazi in Hipazini, del Deremistov. – *Mastiti in Armisti*: O plemenih ni oprijemljivih podatkov.

§ 144

Sto milj: = 148 km. – *Narone*: zdaj Neretva (gl. tudi § 142). – *kolonija Epidaurum*: naselbina (prvotno verjetno grška) na polotoku v Dalmaciji z dvema pristaniščema, v spopadu med Pompejem in Cezarjem zvesta Cezarju, od Avgusta kolonija, zdaj Cavtat pri Dubrovniku. – *Rizinij*: lat. *Rhisinium*, tudi *Risinium*, mesto in reka na ozemlju Ardiajcev, prvotno ilirska naselbina, v času Rimljanov močna trgovska postojanka in municipij, zdaj Risan v Boki Kotorski v Črni gori. – *Akruij*: tudi Akruvij, zdaj Kotor. – *Butuanum*: tudi Butua, zdaj Budva. – *Olcinij ... prej ... Kolhinij*: sprva ilirska naselbina, nato naselbina grških kolonistov, od l. 163 pr. Kr. pod rimsko oblastjo, nato postane mesto rimskih državljanov (*oppidum civium Romanorum*), končno municipij. Staro ime mesta je povzeto po legendarnih ustanoviteljih Kolhih (Kolhijcih):

Kolhi-nij. – *Drinon*: lat. *Drion*, tudi *Drilo* »Drilon«, zdaj Drim (Drini) na severu Albanije. – *Skodra*: ilirsko mesto jugovzhodno od jezera Labeatis (Labeatida; zdaj Skadarsko jezero/Liqueni i Shkodrës), zdaj Skadar/Shkodër, Shkodra). – *18 milj.* = 26,64 km. – *Labeati*: ilirsko ljudstvo, ki je živelo ob jezeru Labeatis oz. Labeatida (*palus Labeatis, lacus Labeatum*), osrednji del kraljestva labeatskega kralja Gentija, zadnjega neodvisnega ilirskega kralja. – *Endirudini*: izginulo ilirsko plemo. Prim. Apijan, *Ilirik* 16. – *Sasajci, Grabajci*: izginuli ilirski plemeni. Prim. Apijan, *Ilirik* 16. – *Iliri*: skupina indoevropskih plemen, ki so živela na območju zahodnega Balkana, del teh plemen pa se je preselil na jugovzhod Apeninskega polotoka. – *Tavlanti*: ilirsko ljudstvo, ki je živelo na območju severno od reke Drinon (Drilon, zdaj Drim) ter med obalo in jezerom Labeatida (zdaj Skadarsko jezero). – *Pirajci*: tudi Palarijci in Plarajci (prim. Apijan, *Ilirik* 29; Štefan iz Bizanca pod Πλαραῖοι), ilirsko plemo, ki je živelo na območju južno od Dubrovnika. – *rt Nimfajon*: zdaj najbrž Shëngjin ob ustju Drima. – *Lisum*: lat. *Lissum* = *Lissus*, prvotno ilirska naselbina, pozneje grško mesto, nastalo domnevno v 6. stol. pr. Kr., pomembno пристаниšče in trgovsko središče, v 2. stol. del Gentijevega kraljestva, od l. 168 pod oblastjo Rima (del province Makedonije), zdaj Lezha ali Lezhë v severni Albaniji na levem bregu Drima. – *100 milj.* = 148 km.

§ 145

Lisom: gl. § 144. – *provinca Makedonija*: gl. § 4, 33 in nasl. – *Partini*: lat. *Parthini* (BTL, fr., it., ang.: *Partheni* Parteni), ilirsko plemo, ki je živelo v zaledju Dirahija (zdaj Dürres). – *Dasareti*: ilirsko plemo, ki je živelo v Dasaretiji na območju okoli Ohridskega jezera in južno od njega do rek Eordiak (zdaj Devoll) in Hapsos (zdaj Seman). Njihovo glavno mesto je bilo Lihnid(n)os (tudi Lihnida, zdaj Ohrid), drugo pomembno središče pa je bila Antipatreja (zdaj Berat). – *gore Kandavije*: pokrajina zahodno od Ohridskega jezera, zdaj Qukës. Morda so omenjene gore hribovito območje Mal(i) i Polisit. – *Dirahija*: pristaniško mesto na ilirski obali, ki so ga l. 627 ustanovili dorski naseljenci iz Korinta in s Korkire, v 4. stol. del Kasandrovega in Pirovega kraljestva, l. 312 so ga oplenili Tavantijci, od l. 229 pod rimskim protektoratom, l. 48 prizorišče bitke med Cezarjem in Pompejem. Avgust mu je ok. l. 20 pr. Kr. podelil status kolonije in tu naselil veterane, ki so sodelovali v bitki pri Akciju, pomembno pristanišče in začetek ceste, ki je povezovala Jadransko morje in Bizantij (*via Egnatia*), zdaj Dürres. – *78 milj.* = 115,44 km. – *Denda*: mesto ob obali Jadranskega morja, severno od Dirahija. – *Epidamnum zaradi zlovesčega imena ... Dirahij*: Grški kolonisti, ki so mesto ustanovili, so ga poimenovali Epidamnus (Ἐπίδαμνος, lat. *Epidamnus*); Rimljani so ga preimenovali v Dirahij (*Dyrrhachium*), ker so menili, da grško ime pomeni nesrečo, saj naj bi

vključevalo besedo *damnum* »škoda«. – *reka Aaos ... Ajant*: lat. *Aous*, tudi *Aeas* Ajas, zdaj Vjosa (Vjosë). – *Apolonija, nekoč naselbina Korinčanov*: imenovana tudi Apolonija pri Epidamnu, kolonija Korkircev in Korinčanov, ustanovljena l. 588 pr. Kr. na ozemlju Tavlantijcev, pomembno pristanišče in transportni center, od l. 229 pod oblastjo Rima, zdaj Pojan. – *4 milje*: = 5,92 km. – *in na njenem ozemlju barbarski Amanti in Bulioni*: Večina izdaj ponuja besedilno različico: *cuius in finibus celebre Nymphaeum accolunt barbari Amantes et Buliones* »in na njenem ozemlju pri znamenitem Nimfaj(on)u živijo barbarski Amanti in Bulioni«. O Nimfajonu gl. NH 2, 237. – *barbarski Amanti*: ilirsko pleme, ki je živelo na območju Amantije (tudi Abantija) v Epiru, 30 milj južno od Apolonije, ilirske naselbine, ustanovljene v 4. stol., zdaj ruševine južno od mesta Vajzë, jugovzhodno od mesta Vlörë. – *Bulioni*: prebivalci naselbine Bulis (ali Bilis) na desnem bregu reke Aaos v Iliriji, ustanovljene v 4. stol. pr. Kr., zdaj ali Gradishtë ali morda Hekal v okrožju Lushnjë. – *mesto Orikum ... Kolhi*: tudi Orik (*Oricus*), pristaniško mesto v Epiru, ki so ga po izročilu ustanovili ali naseljenci z Evboje ob vrnitvi v Trojo ali Kolhi(jci), zdaj Orikumi v okrožju Vlorë. – *Epira*: gl. NH 4, 2 in nasl. – *pogorje Akrokeravnija*: gl. NH 4, 1. – *Salentinskega rta v Italiji*: gl. § 103. – *80 milje*: = 118,4 km.

§ 146

Karnov: gl. § 127. – *Japudov*: gl. § 127. – *veliki Hister*: gl. § 127. – *Reti*: gl. § 133. – *Noriki*: gl. § 133. – *Virunum*: glavno mesto Norika, od Klavdija naprej municipij (*municipium Claudium Virunum*), zdaj arheološki ostanki na Gosposvetskem polju na Štalenski gori (Magdalensberg, Koroška) na obrobju Zollfelda ob reki Glini (Glan). – *Celeja*: sprva noriško-keltska naselbina Keleja (*Keleia*), od l. 45 po Kr. municipij (*municipium Claudia Celeia*), zdaj Celje. – *Teurnija*: keltska naselbina, od Klavdija naprej municipij, zdaj Sveti Peter v Lesu (Sankt Peter in Holz) v zgornji Dravski dolini, okrožje Spittal an der Drau (Koroška). – *Aguntum*: keltska naselbina, od Avgusta municipij (*municipium Claudium Aguntum*), zdaj Dölsach/Nußdorf-Debant ob Dravi v okrožju Lienz (Tirolska). – *Juvavum*: keltska naselbina v Retiji, od Klavdija municipij, zdaj Salzburg (Solnograd). – *klavdijska <mesta>*: tj. mesta, ki jih je cesar Klavdij (vladal v obdobju 41–54) povzdignil v municipije. – *flavijski municipij Solva*: lat. *Flavium Solvense* oz. *Flavia Solva*, mesto v provinci Norik, municipij od cesarja Vespazijana, uničeno ob vdoru Markomanov ok. l. 170, zdaj Lipnica oz. Wagna pri Lipnici na avstrijskem Štajerskem, ok. 40 km južno od Gradca. – *jezero Pelzon*: Komentatorji domnevajo, da so s tem imenom v antiki označevali obe srednjeevropski panonski stepski jezera: Blatno jezero (Balaton, Plattensee) na zahodu Madžarske in Nežidersko jezero (Fertő, Neusiedler See) v vzhodni Avstriji na severnem delu Gradiščanske. – *pušče Bojev*:

keltsko pleme, ki je živelo v srednji Evropi na območju med Renom, Majno in Donavo. V 4. stol. pr. Kr. se je razdelilo: en del se je preselil v severno Italijo, drugi pa na območje današnje južne Poljske in Češke. Po burni zgodovini, zaznamovani s spopadi z germanskimi plemeni (Vandali, Kimbri, Tevtoni, Ambroni idr.), ki so preostanek Bojev potisnili na območje ob Donavi in južno od nje, so njihovo ozemlje zasedli Markomani, ok. l. 60 pr. Kr. pa so jih porazili Dačani in njihov kralj Burebista. Njihovo nekdanje ozemlje, redko poseljeno območje na meji med Norikom in Panonijo, južno od Karnunt(um)a, so od tedaj naprej imenovali pušče Bojev (lat. *deserta Boiorum*). – *Savarija ... kolonija božanskega Klavdija*: rimska kolonija v Zgornji Panoniji na Jantarni poti (med Akvilejo in Karnunt(um)om), pod cesarjem Klavdijem (vladal 41–54) kolonija (*Colonia Divi Claudii Savaria* ali *Colonia Claudia Savaria*; prvi naseljenci so bili veterani 15. legije (*legio XV Apollinaris*)), zdaj Sombotel/Szombathely v Železni županiji na Madžarskem. – *mesto Scarabantia Iulia*: mesto in trgovsko središče v Panoniji ob Jantarni poti, pod Tiberijem naselbina (*conventus civium Romanorum*), v času Domicijana municipij (*municipium Flavium Scarabantia*), uničeno ob vdoru Markomanov ok. l. 170, zdaj Sopron na zahodu Madžarske.

§ 147

želodonosni kraji Panonije: lat. *glandifera Pannoniae*. Plinij ima v mislih prostrane gozdove med Dravo, Savo in Donavo; o njih pišejo tudi drugi antični pisci: Flor, Herodijan, Apijan idr. Panonija je bila rimska provinca med Donavo na severu in jugu, Norikom in severno Italijo na zahodu ter Dalmacijo in Zgodnjo Mezijo na jugu. Obsegala je območje današnje zahodne Madžarske, Gradiščanskega z Dunajsko kotlino, Slavonije, severovzhodne Slovenije in Dolenjske, severne Hrvaške, severozahodne Srbije, zahodne Slovaške ter severne Bosne. Ustanovil jo je Avgust l. 9 pr. Kr., Trajan pa jo je razdelil na Zgornjo/Gornjo Panonijo (*Pannonia Superior*) in Spodnjo Panonijo (*Pannonia Inferior*). – *Ilirika*: gl. § 139. – *Hadrijatskemu morju*: gl. § 119. – *Delmacija*: = Dalmacija (gl. § 141 in nasl.). – *Danuvijem*: gl. § 127 in nasl. – *Emona*: gl. § 128. – *Siscija*: rimsko naselje v Zgornji Panoniji na sotočju rek Kolapis (zdaj Kolpa) in Savus (zdaj Sava), pod rimsko oblastjo od l. 35 pr. Kr., pod Vespazijanom kolonija, pod Septimijem Severom *Colonia Flavia Septimia*, zdaj Sisak. – *Dravus*: tudi Draus, zdaj Drava. Izvira v Italiji na Toblaškem polju pri kraju San Candido na Južnem Tirolskem. – *Norika*: gl. § 133. – *Savus*: zdaj Sava. – *Karnijskih Alp*: območje Alp v vzhodnem delu današnje Tirolske, na Koroškem in v Furlaniji – Julijski krajini. – *120 milj*: = 177,6 km. – *Seretov, Serapilov*: keltski plemeni, ki sta se priselili na območje Panonije. Živel sta na območjih ob spodnjem toku reke Drave. – *Jazov*: tudi Jasi, ilirsko pleme, ki je živelo ob srednjem toku reke Drave; Rimljani so po njih poimenovali naselje

Aquae Iasae »Jaziške Toplice« (zdaj Varaždinske Toplice). – *Andizetov*: ilirsko pleme, ki je živelo na območju pogorja ob spodnjem toku Drave na območju rimske kolonije in vojaške postojanke Murda (zdaj Osijek) in na območju gozdnatega hribovja Mecsek na jugu Madžarske. – *Kolapijanov*: ilirsko pleme, ki je živelo na območju Bele krajine in spodnjega toka reke Kolpe. – *Brevkov*: ilirsko pleme, ki je živelo v Spodnji Panoniji ob spodnjem toku reke Save.

§ 148

Arabijati: lat. *Arabiates* (BTL, fr., it., ang.: *Arviates* »Arvijati«), ilirsko ali verjetneje keltsko pleme, ki se je priselilo v Panonijo na območje ob reki Rabi. – *Azali*: tudi Azalijci, ilirsko pleme, ki je živelo na območju rimske naselbine Brigetion(a) (zdaj Szőny (Komárom) na Madžarskem). V vojaškem taboru na desnem bregu Donave je bila stacionirana 1. legija (*legio I Adiutrix*). – *Aman-tini*: ilirsko pleme, ki je živelo na območju med Savo in Dravo v okolici Sirmija (zdaj Sremska Mitrovica). – *Belgiti*: verjetno keltsko pleme, ki se je preselilo na območje Panonije; ni znano, na katerem območju so živeli. – *Katari*: eno od venetskih plemen, del Katalov (gl. § 133). – *Kornakati*: ilirsko ali keltsko pleme, ki je živelo na območju mesta Kornakum (*Cornacum*; zdaj Sotin ob Donavi v vzhodni Hrvaški, nekaj kilometrov jugovzhodno od Vukovarja). – *Eraviski*: keltsko pleme, ki je živelo na severu Spodnje Panonije na območju Akvinkuma (*Aquincum*, zdaj Budimpešta) in današnjih županij Fejér in Tolna. – *Herkunijati*: keltsko pleme, ki je živelo na območju hribovja Mecsek na jugu Madžarske. – *Latobiki*: keltsko pleme, ki je živelo v Zgornji Panoniji na območju Posavja. Med njihovimi naselji v času rimske zasedbe sta najbolj znani Pretorij Latobikov (*Praetorium Latobicorum*, zdaj Trebnje oz. Pristava pri Trebnjem) in municipij Latobikov (*municipium Latobicorum*), pozneje imenovan municipij Neviodunum (*Neviodunum*, zdaj Drnovo pri Krškem). – *Ozerijati*: tudi Oserijati, ilirsko pleme, ki je živelo na območju jugovzhodno od Kolapijanov in vzhodno od sotočja Save in Kolpe pri Sisciji (zdaj Sisak). – *Varcijani*: tudi Varkijani, ilirsko ali keltsko pleme, ki je živelo ob srednjem toku Save na jugovzhodu Zgornje Panonije (približno na območju mesta Andautonija) med Kolapijani, Latobiki, Jasi, Andizeti in Oserijati. – *gora Klavdij*: hribovito območje med Savo in Dravo, zdaj Moslavačka gora. – *Skordiski*: keltsko pleme, ki je živelo na območju osrednjega Balkana med Sirmijem (zdaj Sremska Mitrovica) in izviri reke Margus (zdaj Morava). Rimljani so jih podredili l. 15 pr. Kr. – *Tavriski*: gl. § 133. – *Savusu*: zdaj Sava. – *otok Metubarbis*: območje med rekama Savus (zdaj Sava) in Bakuntij (zdaj Bosut). Ime menda pomeni »<Območje> med močvirji«. – *Kolapis*: zdaj Kolpa. – *Sisciji*: rimska naselbina na sotočju rek Kolapis (zdaj Kolpa) in Savus (zdaj Sava) na kraju, kjer je bila prej keltska naselbina Segestika, pod rimsko oblastjo od

l. 35 pr. Kr., pod Vespazijanom kolonija, pod Septimijem Severom *Colonia Flavia Septimia*, zdaj Sisak. – *Segestika*: Naselbina Segestika (pozneje Siscija) ob sotočju Kolpe in Save je postala otok, ko je dal cesar Tiberij med rekama zgraditi kanal (gl. Dion Kasij 44, 37, 3; Apijan, *Ilirik* 22). – *Bakuntij*: zdaj Bosut. – *Sirmienzov*: prebivalci Sirmija (*Sirmium*), prvotno ilirske ali keltske, od začetka 1. st. po Kr. rimske naselbine, od cesarjev flavijske dinastije kolonija, zdaj Sremska Mitrovica. – *Amantinov*: gl. zgoraj. – *Tavrana*: prvotno ilirska naselbina na kraju, naseljenem že od neolitika, pod rimsko oblastjo od l. 15 po Kr., pristanišče Singidunuma, zdaj Zemun. – *Danuvij*: zdaj Donava. – 45 milj: = 66,6 km. – *Valdaz*: zdaj Una. – *Urpan*: zdaj Vrbas.

§ 149

Panonijo: gl. § 147. – *Mezija*: pokrajina in rimska provinca južno od spodnjega toka Donave. Cesar Domicijan jo je l. 85 razdelil na Zgornjo Mezijo (*Moesia Superior*), ki je obsegala območje današnje Srbije južno od Donave in Kosova, in Spodnjo Mezijo (*Moesia Inferior*), ki je obsegala severni del današnje Bolgarije od Donave do Balkana ter romunsko pokrajino Dobrudža. – *Danuvija*: gl. § 127. – *Ponta*: gl. NH 4, 75 in nasl. – *na omenjenem sotočju*: tj. sotočju Save in Donave. – *Dardani*: ilirsko pleme, ki je živelo v jugozahodnem delu Zgornje Mezijske, imenovanem Dardanija, ob zgornjem toku Vardarja, Ibarja in Morave, na Kosovu in v Metohiji. – *Celegeri*: keltsko pleme, del Skordiskov (gl. § 148), ki je živelo v Zgornji Meziji med Dardani in Tribali. – *Tribali*: ilirsko ali tračansko pleme, ki je živelo na območju današnje južne Srbije in zahodne Bolgarije ob Zahodni in Južni Moravi ter Iskärju. – *Timahi*: ilirsko-tračansko pleme, ki je živelo v Spodnji Meziji (zdaj območje reke Timok v Srbiji). – *Mezi*: gl. NH 4, 41. – *Tračani*: gl. NH 4, 40 in nasl. – *Skiti*: gl. NH 4, 80 in nasl. – *Margus*: zdaj Morava. – *Pinkus*: zdaj Pek. – *Timak*: zdaj Timok. – *Rodope*: zdaj Rodopi, gozdno in vodno gorovje v današnji južni Bolgariji in severovzhodni Grčiji med rekama Marica in Struma na severu in Egejskim morjem na jugu. – *Eskus*: lat. *Oescus*, tudi Ojskus, zdaj Iskär. – *Hema*: gl. NH 4, 41. – *Utus*: zdaj Vit ali Vid v Bolgariji. – *Asam*: zdaj Os(s)am/Osem. – *Jeter*: zdaj Jantra.

§ 150

Ilirika: gl. § 139 in nasl. – 325 milj: = 481 km. – *reke Arzije*: gl. § 129. – *reke Drinij*: gl. § 144. – 800 milj: = 1184 km. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *rta Akrokeravnij*: gl. NH 4, 1. – 175 milj: = 259 km. – *zaliva Italije in Ilirika*: tj. Hadrijatskega (= Jadranskega) morja. – 1600 milj: = 2368 km. Večina izdaj ima 1700 milj = 2516 km. – *Jonsko*: gl. § 100. – *Hadrijatsko ... Zgornje*: gl. § 44.

§ 151

Avzonijskem morju: gl. § 75. – *Jonskem morju*: gl. § 100. – *obali Kalabrije*: gl. § 99. – *Brundizijem*: gl. § 99. Pred mestom je bil otok Bara (*Barra*), ki ga omenja tudi Cezar (*Državljska vojna* 3, 23, 1; 3, 100, 1). – *Apulije*: gl. § 99. – *Diomedėja ... Diomedovega spomenika*: zdaj Isola di San Domino, največji od Tremitskih otokov (*Isole Tremiti*). Tu naj bi bil po izročilu v svetišču pokopan Diomed, Tidejev sin iz Kalidona, eden od grških junakov pred Trojo, ki je na svojem popotovanju iz Troje s tovariši prišel do Apulije. Grob so varovali njegovi tovariši, ki so se od žalosti spremenili v t. i. Diomedove ptice; teh ni mogoče natančno določiti. Komentatorji in slovarji kot možnost omenjajo duplinsko gos (*Tadorna tadorna*), katerega od viharikov (*Procellariidae*), čapelj (*Ardeidae*) ali celo pelikanov (*Pelecanidae*). – *drugi otok z istim imenom ... Tevtrija*: eden od Tremitskih otokov, kamor je cesar Avgust izgnal svojo vnukinjo Julijo. – *Ilirika*: gl. § 139 in nasl. – *bibavični preliv plitvi*: lat. *aestuarium intercurrentia* = deli obale, ki so ob plimi poplavljeni, ob oseki pa jih prekrivata blato ali mulj. – *Timava*: gl. § 127. – *toplih vrelcih*: zdaj vrelci pri Trziču/Monfalconeju. Gl. NH 2, 229. – *ozemlju Histrov*: gl. § 129 in nasl. – *Cisa*: gl. § 140. – *Pularija*: lat. (nem., ang.) *Pullaria*, zdaj Lošinj. BTL, fr., it.: *Pullariae* Pulariji = Lošinj in Cres. – *Absirtide ... Medejinem bratu*: otoki v Kvarnerskem zalivu, vzhodno od Istre, ki jih mitološko izročilo povezuje z mitom o Argonavtih (Teopomp; gl. FGrH 115 F 130); ime so dobili po Medejinem bratu Absirtu, sinu kolhidskega kralja Ajeta, ki ga je Medeja zato, da bi zadržala očeta, ubila in raztresla dele njegovega trupla.

§ 152

Elektride ... jantar ... elektron: »Jantarni otoki« (iz gr. ἤλεκτρον *lélektron* »jantar«), skupina otokov pred ustjem jantarne reke Eridan oz. Pad (gl. § 117), pozneje v Kvarnerskem zalivu. – *Jadru*: gl. § 140. – *Lisa*: zdaj Ugljan. – *otok, ki je že bil omenjen*: tj. Pašman. Otoka še ni omenil. – *Liburnov*: gl. § 139. – *Kratej*: tudi Kratejski otoki, otoki v Šibeniškem zalivu, med katerimi je edini naseljeni otok Žirje. – *Liburnijskih otokov*: otoki pred obalo Liburnije, veliki in majhni otoki južno od Istre. – *Celaduse*: tudi Keladuse, dalmatinsko otočje nasproti Zadra, zdaj Kornati. – *Traguriju*: gl. § 141. – *Bova*: zdaj Čiovo. – *po svojih kozah znana Bratija*: zdaj Brač, znan po kozjereji, vinogradništvu in kamnolomih. – *Isa*: otok in istoimensko mesto ob dalmatinski obali, zdaj Vis. – *Farija z mestom*: tudi Faros, zdaj Hvar. Omenjeno mesto je Stari Grad, ustanovljen l. 384 pr. Kr. – *Korkira, imenovana Melajna, z mestom Knidošanov*: gr. Κόρυρα Μελαίνα, lat. *Corcyra Nigra*, zdaj Korčula. Kolonijo na otoku so ustanovili Grki iz Knidosa v 6. stol. pr. Kr.; da so jo ločevali od istoimenskega otoka (gl. NH 4, 52), so jo zaradi gozdnatosti poimenovali »Črna«. – *25 milj*: =

37 km. – *Ilirikom*: gl. § 139 in nasl. – *Melita*: zdaj Mljet. – *Kalimah*: gl. PV. št. 272. – *melitski psički*: gl. NH 30, 43. – *Petnajst milj*: = 22,2 km. – *sedem Elafit*: tudi Elafitski otoki, »Jelenji otoki« (iz gr. ἑλαφος /*élaphos*/ »jelen«), skupina otokov zahodno od Dubrovnika, ki jo sestavlja sedem večjih otokov (Šipan, Lopud, Koločep/Kalamota, Jakljan, Ruda, Goleč, Crkvine) ter nekaj manjših otokov in čeri. – *Jonskem morju*: gl. § 100. – *16 milj*: = 23,68 km. – *Orika*: gl. § 145. – *otok Sazona ... gusarska postojanka*: zdaj Sazan oz. Sazani v okrožju Vlöre v Albaniji. Gl. Lukan 2, 627: *spumoso Calaber perfunditur aequore Sason*; 5, 650; Silij Italik 7, 480; 9, 469.

Komentar k 4. knjigi

§ 1

Tretji zaliv Evrope: gl. NH 3, 5. – *Akrokeravnijskim pogorjem:* tudi Akrokeravnijsko predgorje oz. Akrokeravnijski rt, zdaj rt Kepi i Gjuhëzës na rtu Karaburun (Karaburunit) v okrožju Vlorë v jugozahodni Albaniji. – *s Helespontom:* zdaj Dardanele (gl. § 49). Ožina je dobila ime po mitološki junakinja Heli, Friksovi sestri, ki je skupaj z bratom na ovnu z zlatim runom pred svojo mačeho Ino bežala iz Bojotije proti Kolhidi in je na tem mestu padla v morje, zato je po njej dobilo ime »Helino morje« (iz gr. πόντος /póntos/ »morje«). – 1925 milj. = 2849 km. – *Epir:* gl. § 2 in nasl. – *Akarnanija:* gl. § 5 in nasl. – *Ajtolija:* tudi Etolija, gl. § 6. – *Fokida:* gl. § 7 in nasl. – *Lokrida:* gl. § 7. – *Ahaja:* gl. § 12 in nasl. – *Mesenija:* gl. § 15. – *Lakonija:* gl. § 16. – *Argolida:* gl. § 17. – *Megarida:* gl. § 23. – *Atika:* gl. § 23 in nasl. – *Bojotija:* gl. § 24 in nasl. – *Fokida:* Plinij jo omeni dvakrat, ker je na severu mejila na Evbojski zaliv, na jugu pa na Korintski zaliv. – *Lokrida:* Plinij jo omeni dvakrat, ker ločuje dva dela: vzhodno Lokrido ob Evbojskem zalivu in zahodno Lokrido ob Korinskem zalivu. – *Dorida:* gl. § 28. – *Ftiotida:* gl. § 29. – *Tesalija:* gl. § 28 in nasl. – *Magnezija:* gl. § 32 in nasl. – *Makedonija:* gl. § 33 in nasl. – *Trakija:* gl. § 40 in nasl.

§ 2

Epir: pokrajina v severozahodni Grčiji ob obali Jonskega morja od Keravnijskega pogorja na severu (pri mestih Hejmara in Orik) do Ambrakijskega zaliva na jugu, danes razdeljena med Grčijo in Albanijo. – *Keravnijskem pogorju:* zdaj Mali Kanalit, gorska veriga v jugozahodni Albaniji ob obali Jonskega morja; najvišji vrh je Maja e Çikës (2045 m). – *Haoni ... Haonija:* pleme v Epiru, ki je živelo v deželi, po njih imenovani Haonija, njihovo glavno središče pa je bilo mesto Butrotum. Haonija se je raztezala med Keravnijskim pogorjem na severu in reko Tiamido na jugu (zdaj Thyamis ali Kalamas), zdaj južna Albanija (območje Rrethi i Delvinës in Rrethi i Sarandës) in del severozahodne Grčije. – *Tesproti:* pleme v Epiru, prebivalci dežele Tesprotije, ki se je raztezala na območju med reko Tiamido na severu, Ambrakijskim

zalivom na jugu, reko Afas (zdaj Louros) na jugovzhodu in Jonskim morjem na zahodu. – *Antigonenzi*: tudi Antigonêjci, prebivalci epirskega mesta Antigoneja, zdaj morda Lekli (Lekël) v okrožju Tepelenë v južni Albaniji ali arheološko najdišče na pobočju pogorja Lunxhëria pri vasi Saraqinishtë/Saraqinishti v občini Antigonë v okrožju Gjirokastër (Rrehti i Gjirokastrës) v južni Albaniji. – *kraj Aornos*: »kraj brez ptic« (gr. ἄορνος /áornos/ iz ἄ- /a/ »ne-«, »brez« in ὄρνις /órnis/ »ptica«), kraj preročišča mrtvih (nekromantejon) ob reki Aheront blizu mesta Efira, zdaj območje blizu porušenega samostana sv. Janeza Krstnika (Ioannes Prodomos) blizu kraja Mesopotamos v okrožju Delvinë (prefektura Vlorë) v južni Albaniji. – *Kestrini*: plemo v Epiru, ki je živel v pokrajini Kestrina, severno od reke Tiamida, na območju današnje meje med Grčijo in Albanijo. – *Perajbi*: grško plemo, ki je živel v pokrajini Perajbiji na zahodnem pobočju Olimpa v severni Tesaliji, na meji med Tesalijo in Makedonijo. – *Pindos*: v antiki samo osrednji del današnje gorske verige Pindos, naravna meja, ki je ločevala Epir in Tesalijo. – *Kasopajci*: tesprotijsko plemo, ki je živel na območju pokrajine Kasopeja med Ambrakijskim zalivom, Jonskim morjem in Aherontom; njihovo glavno mesto je bila Kasopa, zdaj ruševine 1 km severno od vasi Kamarina v pokrajini Preveza v Epiru. – *Driopi*: grško plemo, ki je sprva živel v pokrajini Driopida, pozneje imenovani Dorida (med gorama Ojta in Parnas v dolini reke Pind). Pozneje so se pod pritiskom drugih plemen preselili v Argolido, del pa se jih je naselil na območju severno od Ambrakijskega zaliva. – *Seli*: prebivalci mesta Dodona, svečeniki v preročišču dodonskega Zevsa (gl. nadaljevanje), ki so Zevsovo voljo tolmačili iz šumenja svetih hrastov, pozneje iz žvenketanja bronastih posod ali iz oglašanja divjih golobov (gl. *Iliada* 16, 234 in nasl.; *Odiseja* 14, 327; Sofokles, *Trahinke* 1166 in nasl. idr.). – *Helopi*: prebivalci pokrajine Helopije, kar je arhaično ime za območje okoli Dodone (zdaj območje okoli mesta Ioannina v Epiru), pozneje za območje na severu Evboje. Omenja jih samo Plinij. – *Molosi*: ob Haonih in Tesprotih tretje najpomembnejše plemo v Epiru, razdeljeno na več manjših plemen, ki je svoj izvor izpeljevalo iz Ahilovega sina Neoptolema; sloveli so tudi kot rejci psov. – *svetišče dodonskega Zevsa ... preročišču*: naselbina v Epiru, najstarejše preročišče v Grčiji, po pomenu takoj za Delfi, s svetiščem dodonskega Zevsa, za katerega so skrbeli svečeniki Seli (gl. zgoraj), zdaj Dodoni. – *gora Talar*: = Tomar, sveta gora zahodno od Dodone, zdaj Tomaros (prej Olytsikas) ali Tmaros (1974 m). – *Teopomp*: gl. PV, št. 479. Prim. tudi FGRh 115 F 319.

§ 3

Pravi Epir: gl. § 2. – *Magnezije*: gl. § 32 in nasl. – *Makedonije*: gl. § 33 in nasl. – *Dasarete*: gl. NH 3, 145. – *Dardane*: gl. NH 3, 149. – *levo*: tj. proti vzhodu.

– *Tribali*: gl. NH 3, 149. – *mezijska plemena*: gl. NH 3, 149. – *spredaj*: tj. v smeri proti jugu. – *Majdi*: gl. § 40. – *Denzeleti*: tudi Denzelati; gl. § 40. – *Tračani*: tudi Trakijci, Traki in Treki; gl. § 40 in nasl. – *Ponta*: gl. § 76. – *Rodopa*: gl. § 35. – *Hajmos*: tudi Hajm, Hemos in Hem; gl. § 41.

§ 4

Epira: gl. § 2. – *Akrokeravnijskih gorah*: gl. § 1. – *kastel Himera*: tudi Hejmara, utrdba Haonov (gl. § 2), katerega od ilirskih plemen ali grških kolonistov z otoka Krf, v času Rima del province Makedonije, zdaj Himarë, mesto na obali Jonskega morja v južni Albaniji v okrožju Vlorë. – *izvir Kraljeve Vode*: lat. *Aquae Regiae fons* ali *Aqua Regia*. Plinij je izvir pri kastelu Himera zamešal z goro Himajro pri mestu Fazelida v Likiji (gl. NH 2, 236; 5, 100). – *Majandrija*: mesto na območju današnje Albanije, ki ga ni mogoče locirati; omenja ga samo Plinij. – *Kestrija*: obalno mesto v Epiru v pokrajini Kestrina, glavno mesto plemena Kestrini (gl. § 2), ki ga je po mitološkem izročilu ustanovil Trojanec Helen; zdaj Aetos oz. Aetopetra blizu mesta Butrinti v južni Albaniji. – *tesprotijska reka Tiamida*: zdaj Kalamas v Epiru, imenovana tudi Tiamis (Thyamis) in Glikis (*Glycis*). Tesprotija je pokrajina v zahodnem Epiru. – *Butrot*: zdaj Butrinti. Cezar je mesto povzdignil v kolonijo, Avgust pa jo je potrdil (*Colonia Iulia Augusta Butrotum*). – *Ambrakijski zaliv*: še zdaj Ambrakijski zaliv (Ambrakikos Kolpos). – *500 korakov široko ožino*: = 740 m. – *37 milj*: = 54,76 km. – *15 milj*: = 22,2 km. – *reka Aheront*: zdaj Acheron. Veljala je za vhod v podzemlje. – *35 milj*: = 51,8 km. – *jezera Aheruzije*: eno od številnih jezer s tem imenom, ki ga je napajala reka Aheront; danes je območje zamočvirjeno. – *tisoč čevljev dolgega mostu*: = 296 m. Omenjeni most je v resnici jez med današnjima krajema Punda in Kastrion. – *mesto Ambrakija*: mesto v južnem Epiru, Pirova prestolnica, zdaj Arta. Zaradi rečnih nanosov mesto ne leži več ob morju. Prim. NH 2, 201. – *Molosov*: gl. § 2. – *Afant*: zdaj Louros v Epiru. – *Arat*: zdaj Arachthos v vzhodnem Epiru. – *anaktorijska skupnost*: lat. *civitas Anactorica*, tudi skupnost Anaktorij, korintska naselbina na južni obali Ambrakijskega zaliva, zdaj Agios Petros blizu kraja Nea Kamarina, zahodno od mesta Vonitsa. – *kraj Pandozija*: mesto v Tesprotiji v južnem Epiru, zdaj ruševine pri kraju Trikastro v občini Louros.

§ 5

Akarnanije: hribovita pokrajina v zahodni Grčiji med Ambrakijskim zalivom in reko Aheljo. – *Kuretida*: prvotno pokrajina v Ajtoliji (ta na zahodu meji na Akarnanijo), ki jo je naseljevalo pleme Kureti (gl. § 58); ti so se pozneje naselili v Akarnaniji. – *Herakleja*: mesto v Akarnaniji na južni obali Ambrakijskega zaliva. Ni ga mogoče zanesljivo določiti. – *Ehin*: mesto v Akarnaniji

ob Ambrakijskem zalivu blizu današnjega mesta Anaktorio. – *Avgustova kolonija Akcij*: prvotno nizek peščen rt južno od vhoda v Ambrakijski zaliv z Apolonovim svetiščem in pristaniščem (o tamkajšnjem lovu na bisere gl. *NH* 9, 115). V bližini tega rta sta Oktavijan in Agripa 2. septembra l. 31 pr. Kr. premagala Marka Antonija in Kleopatro. – *znamenitim Apolonovim svetiščem*: prim. Kasij Dion 50, 12, 7. – *nikopolitansko skupnostjo*: Avgust je mesto Akcij povzdignil v kolonijo, vendar ga je zasenčila novoustanovljena naselbina Nikopolis »Mesto zmage« (gl. Svetonij, *Avgust* 18, 2) na nasprotni, epirski strani zaliva, ki jo Plinij imenuje *civitas Nicopolitana* »nikopolitanska skupnost«, »skupnost Nikopolis«. – *Ambrakijskega zaliva*: gl. § 4. – *obala Levkadije*: = Levkada, zdaj Lefkada (Λευκάδα), tudi Lefkas (Λευκάς), grški otok v Jonskem morju, ki je s kopnom povezan z ozkim pasom zemlje. – *rt Levkat*: zdaj Akra Levkatas/Lefkatas na skrajnem jugu Lefkade. – *zaliv in sam polotok Levkadija*: Na severozahodu danes otok od kopnega ločujeta morska sipina in ozek morski kanal. Na skrajnem severu je polotok Levkada/Lefkas (Plinij ga imenuje Levkadija), pred njim pa plitka morska laguna (Plinij jo označi kot zaliv). – *Neritida*: tudi Neretida. Ime izhaja iz imena Nerit(on), starejšega poimenovanja za glavno mesto otoka Levkado. – *trudoma odtrgali ... znova povezalo*: Po zgodovinskem izročilu so prvi naseljenci iz Korinta prebili ozek zemeljski pas, ki je Levkado povezoval s kopnim, in jo tako spremenili v otok (gl. Polibij 5, 5, 12; Dionizij Halikarnaški 1, 50 in nasl.). Vremenski vplivi in vplivi morja že stoletja spreminjajo podobo tega prostora; na to Plinij posebej opozori (prim. tudi *NH* 2, 205). – *tri stadije*: = 555 m. – *Diorikt*: »Prekop«, »Kanal« (iz gr. διόρυχῆ, διόρυγμα /dioryché, diórygma/ »prekop«). – *mesto Levkada ... Nerit*: Mesto je ležalo na skrajnem severu otoka, kjer je danes glavno mesto otoka Lefkas. – *Akarnanov*: prebivalci Akarnanije (gl. zgoraj). – *Alizeja*: antično mesto v Akarnaniji, zdaj Kandila. – *Stratos*: zdaj vas Stratos. – *Argos ... amfilohijski*: zdaj Agios Ioannes blizu vasi Neokhori. Z vzdevkom »amfilohijski« (po pokrajini Amfilohiji na južni obali Ambrakijskega zaliva) so ga ločevali od drugih istoimenskih mest. – *reka Aheloi*: tudi Aheloos (*Acheloos*, Ἀχελώος) v zahodni Grčiji, druga najdaljša in najbolj vodnata reka Grčije, ki se izliva v Jonsko morje; v antiki mejna reka med Akarnanijo in Ajtolijo. – *s Pinda*: gl. § 2. – *Ajtolije*: gl. § 6. – *otok Artemito*: eden od Ehinadskih otokov (gl. § 53), ki so ga naplavine in nanosi reke Aheloi povezali s kopnom. Prim. Tukidid 2, 102, 3; Pavzanijs 8, 24, 11.

§ 6

Ajtolcev: tudi Etolci, prebivalci gorate in gozdnate pokrajine Ajtolije v srednji Grčiji med Akarnanijo na zahodu, Epirom in Tesalijo na severu in Lokrido na zahodu. Vendar pa Plinij tu ne našteva prebivalcev Ajtolije, ampak člane

Ajtolske zveze, v katero so bila vključena ljudstva hribovitih predelov Epira in Tesalije. – *Atamani*: plemo, ki je živelo ob zgornjem toku reke Inah (gl. § 17); njihovo glavno središče je bila Tevdorija (zdaj Theodoriana). – *Timfajci*: plemo, ki je živelo v severnem Epiru ob zgornjem toku reke Penej (gl. § 30) ob gori Timfa (zdaj Tymfi, Timfi, Τύμφη, 2497 m). – *Efiri*: prebivalci mesta Efire ob nekdanjem jezeru Aheruzija (gl. § 4). – *Enienzi*: prebivalci ob reki Sperhej (gl. § 28). – *Perajbi*: gl. § 2. – *Dolopi*: prebivalci Dolopije, pokrajine v severnem Epiru v pogorju Pindos (gl. § 2) na meji s Tesalijo. – *Maraki*: plemo v sosesčini Dolopov, ki jih je l. 375 pr. Kr. podredil Jazon iz Fer. – *Atraki*: prebivalci mesta Atraks (gl. § 29). – *reka Atraks*: O reki ni podatkov; verjetno gre za pomoto. – *Kalidon*: antično mesto v Ajtoliji, v mitološkem izročilu prizorišče lova na kalidonskega merjasca, zdaj ostanki ob vznožju pogorja Arakint na vzhodnem bregu reke Even na obalni ravnici ok. 2 km od kraja Evenochori, vzhodno od mesta Mesolongi (Misolongi, Μεσολόγγι). – 7,5 milje: = 11,1 km. – *reki Even*: zdaj Evinos (Εύηνος). – *Nato Makinija*: zdaj Kato Mammakou na vzhodnem pobočju gore Tafias (gl. nadaljevanje). – *Molikrija*: = Molikrej(on), zdaj Molikrio oz. Velvina/Elliniko blizu rta Antirion (zdaj Antirrio, Αντίρριο). – *Halkida*: zdaj 7 km dolga in 2 km široka gorska veriga v Ajtoliji (917 m) vzhodno od reke Evinos in zahodno od rta Antirrio. – *Tafias*: zdaj Klokova (Κλόκοβα), 1037 m. – *rt Antirion*: tudi Antirij, zdaj Antirrio (Αντίρριο), ki ločuje Patraški zaliv od Korintskega zaliva. – *ustje Korintskega zaliva*: gl. § 10. – *1000 korakov*: = 1,48 km. – *Peloponeza*: gl. § 9 in nasl. – *Rt ... Rion*: »Štrlina« = »Rt« (iz ῥίον /rhíon/ »štrleči del«, »izstopajoči del«, to pa iz ῥίς, ῥινός /rhís, rhinós/ »nos«, »štrlina«), že od antike strateško pomemben rt v Ahaji, ki skupaj Antirionom na severni obali zapira Korintski zaliv, zdaj Rhio, 8 km severovzhodno od Patrasa. – *Navpakt*: zdaj Naupaktos (Ναύπακτος, starejše Lepant). – *Evpalimna*: = Evpalion, zdaj Efpalio (Kastro Soule), vzhodno od Nafpakta. – *Plevron*: antično mesto v Ajtoliji med rekama Ahelof in Even ob gori Kurion, zdaj Pleuron/Plefron blizu gričev Gyphtokastro/Gyftokastro ali Petrovouni. – *Halikarna*: zdaj ruševine pri Khilia (Chilia) Spitia, vzhodno od mesta Kurtaga. – *Dodoni*: gl. § 2. – *Tomar*: tudi Tmaros, zdaj Tomaros (Τόμαρος), tudi Olitsika in Tmaros (Τόμαρος, Ολύτσικα), 1974 m. – *Ambrakiji*: gl. § 4. – *Kranija*: zdaj morda Valaora (Βαλαώρα; 1274 m). – *Akarnaniji*: gl. § 5. – *Arakint*: zdaj Arakintos (Aracynthos) Oros, tudi Zygos; 984 m. – *Ajtoliji*: gl. zgoraj. – *Ahaton*: Ni znano, za katero goro gre. – *Panajtolij*: zdaj gorska veriga Panaitoliko (Παναϊτωλικό) v severovzhodni Ajtoliji in jugozahodni Evritaniji; 1924 m. – *Makinij*: del gore Tafias (gl. zgoraj).

§ 7

Ajtolcem: gl. § 6. – *Lokri ... Ozoli*: prebivalci zahodne Lokride. Izvor njihovega

vzdevka Ozoli ni zanesljivo pojasnjen. Po eni razlagi pomeni »Smrdljivci« (iz gr. ὄζω /ózo/ »neprijetno dišim«, »smrdim«; vzdevek naj bi pojasnjeval smrad, ki se je širil izpod gore Tafias, pod katero so bili pokopani Kentavri), po drugi pa izhaja iz gr. ὄζος /ózos/ »brsteča vejica«. Za natančnejšo razlago gl. Pavzanius 10, 38, 1 in nasl. – *mesto Ojanta*: zdaj vas Tolofon (prej Vitrinitsa) v Fokidi. – *pristanišče fajstijskega Apolona*: tudi fajstonski ali fajstinski Apolon. Bogoslužni vzdevek je Apolon dobil po mestu Fajston ali Fajstin, katerega lokacija ni zanesljivo določljiva (morda Kisseli Panormos). Ni mogoče ugotoviti, ali je bilo mesto kakorkoli povezano s Fajstosom na Kreti. – *Krizajski zaliv*: zaliv, imenovan po mestu Kriza (gl. § 8). – *Argina*: Ni znano, za katero mesto gre. – *Evpalijski*: zdaj ruševine pri vasi Kastraki, severovzhodno od ustja reke Mornos (Μόρνος). – *Fajston*: gl. zgoraj pristanišče fajstijskega Apolona. – *Kalamiz*: mesto v zahodni Lokridi; njegova točna lega ni znana (morda blizu ustja reke Mornos). – *Kirajske poljane*: ravninsko območje pri mestu Kira v Fokidi (gl. spodaj). – *Fokide*: pokrajina v srednji Grčiji med Lokrido na severu, Korintskim zalivom na jugu, Bojotijo na vzhodu ter Lokrido in Dorido na zahodu. – *mesto Kira*: zdaj vas Kirra blizu mesta Itea. – *pristanišče Halajon*: zdaj ali Itea ali Tsournati Vrasi. – *sedem milj*: = 10,36 km. – *Parnas*: še zdaj Parnas (Parnassos, Παρνασσός), gorska veriga v srednji Grčiji v Fokidi (najvišji vrh: Liakoura (Λιάκουρα), 2455 m). – *mesto Delfi ... Apolonovo preročišče na svetu*: še zdaj Delfi (Delphoi, Δελφοί), staro mesto v Fokidi na jugozahodnem pobočju Parnasa z osrednjim grškim preročiščem, posvečenim bogu Apolonu, eno od najpomembnejših verskih središč v celotnem grškem prostoru, pa tudi izven njega, zdaj arheološko najdišče Delfi (Δελφοί) na jugozahodnem pobočju Parnasa. Zaton Delfov se je začel v helenizmu, preročišče pa je dal zapreti Teodozij I. Veliki.

§ 8

Kastalijski studenec: vrelec vzhodno od svetega okraja v Delfih, pomemben pri kultnih obredih (obredno umivanje; gl. Pavzanius 10, 8, 9). Pri rimskih pesnikih je veljal za vir pesniškega navdiha (prim. Vergilij, *Georgike* 3, 293; Horacij, *Ode* 3, 4, 61 idr.). – *reka Kefiz*: gl. § 27. Reka ne teče mimo Delfov. – *mestu Lilaja*: polis v Fokidi, ok. 15 km severno od Delfov, zdaj ostanki Kato Agoriani/Pyrgos jugovzhodno od kraja Lilea (Λιλαία). – *nekoč mesto Kriza*: antično mesto v Fokidi, po katerem je dobil ime Krizajski zaliv, zdaj ostanki južno od vasi Chrisso (Χρυσσό), jugovzhodno od Parnasa, 2 km jugozahodno od Delfov. – *Antikira*: antično mesto v Fokidi ob istoimenskem zalivu (zdaj Kolpos Antikiras (Κόλπος Αντίκυρας), del Korintskega zaliva), znano po telohu (gl. *NH* 22, 133; 25, 47 in nasl.); zdaj ostanki blizu mesta Antikyra (Andikyra, Αντίκυρα) v Bojotiji. – *Bulenzi*: prebivalci Bulide, antičnega dorskega mesta

v Fokidi med Korinjskim zalivom in Helikonom; njegovo pristanišče Mihos (Μυχός) je ležalo neposredno ob obali, zdaj Boulis, 1,2 km stran od mesta pri sicer neposeljenem zalivu Zalitsa/Zalitsa. – *Navloh*: O mestu ni podatkov. – *Pira*: O mestu ni podatkov. – *Amfiza*: največje mesto v zahodni Lokridi, ok. 15 km severozahodno od Delfov, v srednjem veku imenovano Salona, zdaj Amfissa. Prim. Pavzanijs 10, 33, 12. – *Titrona*: = Titronij, mesto v Lokridi, zdaj morda Tithroni severozahodno od kraja Xiliki. Nekateri ga enačijo s krajem Tronij (*Thronium*, Θρόνιον) v vzhodni Lokridi na severovzhodnem pobočju gore Knemis ob cesti proti Termopilam blizu današnjega kraja Palai-okastro. – *Titorea*: antično mesto na severovzhodnem pobočju Parnasa, zdaj Velitsa oz. Ano Tithorea, del mestne skupnosti Tithorea. Prim. Pavzanijs 10, 38, 8. – *Ambriz*: = Ambros, zdaj mestece Distomo ob vznožju Parnasa. Prim. Pavzanijs 10, 36, 3. – *Mianija*: tudi Mionija, Miana in Mion, mesto v Lokridi ok. 30 stadijev severno od Amfise. Njegova točna lokacija ni znana (morda Agia Efthymia ali Pavliani (prej Segheditsa) ali Elaion (prej Topolia)). Prim. Pavzanijs 10, 38, 8. – *pokrajina ... Davlida*: = Davlija, antično mesto v vzhodni Fokidi, imenovani po Nimfi Davliji, zdaj ostaline ok. 1 km južno od današnjega mesta Davlia (Davleia, Δαύλεια) ob vznožju Parnasa (Davleia/Kastro). Prim. Pavzanijs 10, 4, 7. – *Bojotije*: gl. § 24 in nasl. – *Sife*: bojotijsko pristanišče ob Korinjskem zalivu, v rimskem obdobju imenovano Tifa (Τίφα), zdaj Aliki, jugovzhodno od mesta Thisvi v Bojotiji. Prim. Pavzanijs 9, 32, 3. – *Tebe z vzdevkom Korzije*: bojotijsko mesto ob Korinjskem zalivu (prim. Pavzanijs 9, 32, 3), zdaj Kastron Khostion nad zalivom Agios Sarandi, po drugih Paralia v okrožju Thiva. Plinij se moti; verjetno je pomešal imeni Tebe in Tizba (zdaj Thisvi). – *gori Helikon*: pogorje v Bojotiji (najvišji vrh Palaiovuna, 1748 m), zdaj (Oros) Elikon (Helikon, Ἑλικῶνας, Ἑλικῶν), v grškem mitološkem izročilu domovanje Muz in vir pesniškega navdiha, z vrelcema Aganipa in Hipokrena. – *Page*: antično pristaniško mesto ob Korinjskem zalivu v pokrajini Megaridi, zdaj arheološki ostanki pri vasi Alepochori, severozahodno od Megare. – *vrat Peloponeza*: gl. § 9.

§ 9

Peloponez: »Pelopsov otok«, polotok na jugu Grčije, s celinsko Grčijo povezan s Korinjsko ožino (Isthmos). – *Apija*: iz gr. ἄπια γαία *lápia gaía* »Oddaljena dežela«. Prim. Homer, *Iliada* 1, 270; 3, 49; *Odiseja* 16, 18. – *Pelazgija*: »Dežela Pelazgov«, prastarega (verjetno predindoevropskega) ljudstva, ki je živelo na območju Grčije. – *Egejskim (morjem)*: del Sredozemskega morja med vzhodno obalo Grčije in zahodno obalo Male Azije. – *Jonskim (morjem)*: gl. NH 3, 100. – *podoben listu platane*: Primerjava kaže na razgibanost pokrajine na Peloponezu, še zlasti njene obale s številnimi večjimi in manjšimi, globoko vrezanimi

zalivi. – *Izidorja*: gl. PV, št. 263. Prim. tudi FGrH 781 F 12. – *obseg 563 milj*: = 833,24 km. – *skoraj toliko ... doda z zalivi*: tj. če se merijo še obale zalivov. – *ožino ... Istmos*: zemeljska ožina med osrednjo Grčijo in Peloponezom pri Korintu, zdaj Korintska ožina (iz gr. ἰσθμός /isthmós/ »vrat«, »ožina«). – *do širine pet milj*: = 7,4 km.

§ 10

Korintski (zaliv): še zdaj Korintski zaliv (Korinthiakos Kolpos, Κορινθιακός Κόλπος), ki ločuje Peloponez in osrednjo Grčijo. – *Saronski (zaliv)*: še zdaj Saronski zaliv (Saronikos Kolpos, Σαρωνικός Κόλπος), del Egejskega morja ki ločuje Atiko in Argolido, od Korinskega zaliva pa ga loči Korintska ožina (Istmos). – *Leheje*: gl. § 18. – *Kenhreje*: gl. § 18. – *skušali ... predreti kralj Demetrij, diktator Cezar, cesar Gaj in Domicij Neron*: Antični pisci poročajo (gl. Tukidid 3, 15, 1; 8, 7; 8, 3; Polibij 4, 19, 7; Kasij Dion 51, 5, 2 idr.), da je že v 6. stol. pr. Kr. obstajala pot s tiri, po kateri so čez Istmos vlekli manjša plovila med Korinskim in Saronskim zalivom; imenovali so jo Diolkos (Δίολος) »Vleka/Vlečna pot skozi«. Že v antiki je več vladarjev načrtovalo gradnjo prekopa skozi ožino: Periander (gl. Diogen Laertski 1, 7, 99), Demetrij Poliorket (gl. Strabon 1, 3, 11) Cezar (gl. Svetonij, *Cezar* 44, 3; Plutarh, *Cezar* 58, 4; Kasij Dion 44, 5, 1), Kaligula (Svetonij, *Kaligula* 21). Resno se je gradnje lotil cesar Neron, vendar ostanki njegovega prekopa niso več vidni zaradi Korinskega prekopa (gl. Svetonij, *Neron* 19, 2; Kasij Dion 63, 16, 1). – *pogubonosno početje*: lat. *nefastum inceptum* »prepovedano (nedovoljeno, usodno) podjetje«.

§ 11

Istmos: gl. § 9. – *kolonija Korint*: starodavno trgovsko in pristaniško mesto ob Istmosu, materno mesto številnih kolonij na območju Sredozemlja, zdaj Korinthos (Κόρινθος). Mesto, ki je bilo glavno središče protirimskega upora, so Rimljani l. 146 pr. Kr. pod poveljstvom Lucija Mumija zasedli in porušili, prebivalstvo pa zaslužnjili. Cezar ga je dal znova zgraditi in ga povzdignil v kolonijo (*Colonia Laus Iulia Corinthus*). Ostanki starega Korinta ležijo 5 km jugozahodno od današnjega mesta, ob vznožju hriba Akrokorint, na katerem sta bila utrdba in grad korintskih tiranov. – *prej ... Efira*: prim. Homer, *Iliada* 6, 152; 6, 210. – *60 stadijev*: = 11,1 km. V resnici je mesto dobra 2 km oddaljeno od obale. – *svoje trdnjave, imenovane Akrokorint*: gl. zgoraj. – *studenec Pejrena*: vodni izvir na griču Akrokorint, zdaj Peirini ali Dragonera. Ime je dobil po nimfi Pejreni; studenec je po mitološkem izročilu nastal iz njenih solza. – *Levkade*: gl. § 5. – *Patre*: pristaniško mesto na severozahodni obali Peloponeza, član Ahajske zveze, v času Avgusta rimsko oporišče, zdaj Patras (Patra, Πάτρα) v Patraškem zalivu. Avgust je mesto povzdignil v kolonijo

(*Colonia Augusta Aroe Patrensis*). – 88 milj: = 130,24 km. – *Ajtolijske*: gl. § 5. – *reke Even*: gl. § 6. – 1000 korakov stran: = 1,48 km. – *kot je bilo povedano*: gl. § 6. – 85 milj: = 125,8 km.

§ 12

Istmosu: gl. § 9. – *provinca ... Ahaja*: hribovita pokrajina na severozahodu Peloponeza. Po njej so v antiki poimenovali l. 27 pr. Kr. nastalo provinco Ahajo, ki je vključevala tudi otoke, Tesalijo, Ajtolijo in Akarnanijo. Prebivalci Ahajci, ki so naseljevali tudi pokrajino Ftiotido, so bili eno glavnih plemen antične Grčije; Homer s tem imenom označi vse Grke, ki so se borili pred Trojo. – *Ajgial zaradi mest ... po obali*: »Obala«, »Obalna dežela« (iz gr. αἰγιαλός /aigialós/ »obala«), prvotno samo ozek obalni pas Ahaje, pozneje vsa njena severna obala. – *Leheje*: = Lehajon, antično pristaniško mesto na Peloponezu ob Korinskem zalivu blizu Korinta, del transportne poti za ladje, ki so jih vlekli čez Istmos, zdaj vas Lechaio (Λέχαιο) ok. 5 km zahodno od Korinta. – *že omenili*: gl. § 10. – *pristanišče Korinčanov*: tj. Lehajon, ki sta ga v antiki s Korintom povezovala cesta in dolgo obzidje, l. 355 pr. Kr. pa so zgradili pristanišče, ki je danes zasuto s peščenimi nanosi. – *Olir*: zdaj Xylokastro (Ξυλόκαστρο) na severnem Peloponezu. – *Pelenajcev*: prebivalci Pelene, najvzhodnejše grške polis v Ahaji na meji z Argolido na Peloponezu, zahodno od Sikiona, zdaj ruševine pri kraju Zugra, jugozahodno od mesta Xylokastro. – *Helika*: antično mesto v Ahaji na severnem Peloponezu, 2 km od Korinskega zaliva, zdaj Eliko (Ελίκη) jugovzhodno od današnjega mesta Egio (Αἴγιο). Mesto je l. 373 pr. Kr. uničil potres. Gl. NH 2, 206. – *Bura*: mesto v Ahaji, ki ga je l. 373 pr. Kr. uničil potres, a je obstajalo še naprej. Točna lokacija ni potrjena (morda ruševine pri vasi Kastro blizu kraja Diakopto (Diakopton, Diakofton, Διακοπτό) ali ruševine pri vasi Mamusia, obe ob reki Vouraikos (Βουραικός). Prim. Pavzanijs 7, 24, 5. – *Sikion*: antično pristaniško mesto na severnem Peloponezu ob Korinskem zalivu, 26 km zahodno od Korinta, pomembno središče umetnosti, zdaj ruševine pri vasi Vasiliko/Sicyon. – *Ajgira*: mesto v Ahaji, 1,3 km stran od obale Korinskega zaliva in dobra 2 km stran od istoimenskega pristanišča; zdaj Egira (Aigeira, Αιγείρα), mestece na Peloponezu zahodno od naselja Akrata. – *Ajgij*: mesto v Ahaji med ustjema rek Meganitas in Selinunt, zdaj Egio (Αἴγιο), mesto na severni obali Peloponeza ob Korinskem zalivu. – *Erinej*: mesto v Ahaji, zdaj Erineos (Ερυνέος) oz. Lampirion (Lambiri, Λαμπίρι), vas v občini Ziria (Ζήρια) v Ahaji. – *Kleone*: antično mesto v hribovitem predelu jugozahodno od Korinta ob cesti, ki je povezovala Argos in Korint; zdaj ostanki na kraju Kleonai na griču 4 km severozahodno od vasi Agios Vasileios. – *Hizije*: antično

mestece jugozahodno do Argosa, zdaj ostanki blizu vasi Achladokampos (Akhladokampos, Ἀχλαδόκαμπος) v Argolidi na Peloponezu.

§ 13

Pristanišče Panorm: tudi Pan(h)orm(os), zdaj eden od zalivov vzhodno od mesta Rio. – *Rion*: gl. § 6. – *Patre*, ki smo jih omenili prej: gl. § 11. – *pet milj*: = 7,4 km. – *kraj Fere*: = Fara, mesto v zahodni Ahaji na levem bregu reke Pejros, zdaj območje vasi Fares (Φαρές) in Prevedos (Πρέβεδος) jugovzhodno od vasi Isoma. – *Skioesa*: zdaj gorato zaledje južno od Patrasa v gorski verigi Panachaiikon Oros (morda 1926 m visoki Voidias); pod gorsko verigo je tudi naselbina Skioessa. – *studenec Kimotoa*: Izvira ni mogoče določiti. – *Olen*: mesto v Ahaji med Dimo in Patrami, član Ahajske zveze, zdaj verjetno obalna ravnica pri vaseh Tsoukalaiika, Kaminia in Kamenitsa. – *kolonija Dima*: obalno mesto v Ahaji, kjer je Pompej Veliki naselil zajete pirate (gl. Plutarh, *Pompej* 28, 5), zdaj Kato Achaia. – *Buprazij*: tudi Buprazion, mesto v Elidi, ki ga ni mogoče zanesljivo določiti, morda na območju zahodno od Kato Achaia. Prim. Homer, *Iliada* 2, 615; 11, 756 idr. – *Hirmina*: mesto v Elidi, zdaj Kastro Chlemoutsi (Κάστρο Χλεμούτσι). – *rt Araks*: zdaj Akra Araxos na severozahodu Peloponeza. – *Kilenijski zaliv*: zaliv pri mestu Kilena, zdaj Kyllini. Po eni teoriji pristaniško mesto ni bilo pri mestu Kyllini, ampak na skrajno zahodnem rtu Akra Tripiti blizu zdraviliško-kopališkega kraja L(o)utra Kyllinis (Λούτρα Κυλλήνης). Prim. Pavzanius 6, 26, 4. – *rt Helonat*: zdaj Akra Kyllini. – *do Kilene*: gl. zgoraj. – *15 milj*: = 22,2 km. – *kastel Fliunt*: tudi Flejunt, mesto na severovzhodnem Peloponezu, jugozahodno od Korinta, zdaj Phleius, ok. 2 km zahodno od kraja Nemea ob vznožju gore Koutsu. – *Homer ... Arajtirea*: gl. *Iliada* 2, 571. – *Azopida*: »Dežela ob Azopu«, tj. ob reki Azop, še zdaj Asopos, ki se izliva v morje pri Sikionu. Prim. Pavzanius 2, 5, 2.

§ 14

Elejcev ... prej ... Epijci: tudi Elidci, prebivalci pokrajine Elide na severozahodu Peloponeza med Jonskim morjem na zahodu, Ahajo na severu, Arkadijo na zahodu in Mesenijo na jugu. Prebivalci južne Elide so se imenovali Epijci oz. Epejci (gl. Homer *Iliada* 2, 619; 11, 686 idr.). – *Elida*: gl. zgoraj. – *15 milj*: = 22,2 km. V nekaterih (npr. BTL) izdajah najdemo besedilno različico »13 milj od Pilosa«. – *Feje*: staro, pozneje opuščeno pristanišče Olimpije na obali Elide, zdaj Katakolo (Κατάκολο). – *svetišče Zevsa Olimpijca*: tj. svetišče Olimpijskega Zevsa ali Zevsa v Olimpiji v pokrajini Pizatidi na vzhodnem Peloponezu, zdaj Olympia/Olympia (Ὀλυμπία), svetišče boga Zevsa z njegovim oltarjem in svetim gajem ter znamenitim Fejdijevim kipom Zevsa na prestolu, izdelanim iz slonovine in zlata (eno od svetovnih čudes), zibelka olimpijskih iger

in vsaka štiri leta prizorišče olimpijskih tekem. Blizu antičnih ruševine je danes mesto Archea Olympia/Olympia (Αρχαία Ὀλυμπία). – *zaradi ... iger določilo grški koledar*: tj. (časovno določilo) grško štetje let. Štiriletno obdobje, ko so priredili olimpijske igre, je postalo glavni način štetja let v grškem prostoru (tj. po olimpiadah oz. štiriletjih); večina piscev je prevzela ta način datiranja zgodovinskih dogodkov (npr. »v prvem ... četrtem letu prve ... olimpijade«). – *nekoč mesto Pizajcev*: prebivalci sicer izginulega mesta Piza, po katerem je dobila ime pokrajina Pizatida, kjer je Olimpija. – *reka Alfej*: zdaj Alfios (Αλφειός), najdaljša reka na Peloponezu. – *rt Ihtis*: tudi Iththis »Riba« (iz gr. ἰχθύς /ichthýs/ »riba«), zdaj Akra Katakolo (Κατάκολο) pri istoimenski vasi na Peloponezu. – *šest milj*: = 8,88 km. – *Avlon*: zdaj območje severno od vasi Kalo Nero (Καλό Νερό) v Trifiliji, južno od spodnjega toka reke Neda (Νέδα) na zahodnem Peloponezu. Mesto je že sodilo pod Mesenijo. – *Leprij*: tudi Leprion = Lepreon, zdaj Lepreo (Λέπρεο). – *rt Platamod*: zdaj majhen rt blizu mesta Marathopolis v Meseniji.

§ 15

Kiparisoški zaliv: zaliv med rtom Ihtis pri Feji na severu in rtom Platamod na jugu, še zdaj Kiparisoški zaliv (Kyparissiakos kolpos), imenovan po mestu Kiparisija (gl. spodaj). – *mestom Kiparis*: = Kiparisija, zdaj mestece Kyparissia/Kiparissia (Κυπαρισσία) v zahodni Meseniji. – *75 milj*: = 111 km. – *Pilos*: antično pristaniško mesto v Meseniji, domovina in rezidenca homerskega junaka Nestorja, pomembno središče kretske-mikenske kulture, še zdaj Pylos (Πύλος). Že v antiki niso vedeli, ali je Nestorjeva domovina ta Pilos ali kateri od drugih dveh (eden v Trifiliji, drugi v Meseniji). Prim. Pavzanijs 4, 36, 1. – *Motona*: = Metona, zdaj Methoni (Μεθώνη), majhno pristaniško mesto v Meseniji. Prim. Pavzanijs 4, 35, 1. – *kraj Helos*: O kraju ni podatkov. – *rt Akritas*: zdaj Akra Akritas. – *Azinajski zaliv*: zdaj Mesenski zaliv (Messiniakos Kolpos, Μεσσηνιακός Κόλπος), imenovan po mestu Azina. – *mestu Azina*: antično mesto v Meseniji, zdaj Koroni (Κορώνη). Prim. Pavzanijs 4, 34, 9. – *Koronajski zaliv*: = Azinajski zaliv = Mesenski zaliv; gl. zgoraj. – *Koroni*: hčerinsko mesto Koroneje v Bojotiji (gl. § 26), zdaj Petalidi (Πεταλίδι), mestece na Mesenijskem polotoku. Prim. Pavzanijs 4, 34, 4. – *rtom Tajnar*: rt na skrajnem jugu polotoka, ki ga tvori predgorje in pogorje Tajget, skrajna južna točka Peloponeza, zdaj Kabo Matapan (Κάβο Ματαπάς) ali Akrotirio/Akra Tainaron (Ακρωτήριο Τάιναρων), ki ločuje Mesenijski in Lakonski zaliv. – *Mesenija z 18 gorami*: pokrajina v Grčiji na jugozahodu Peloponeza z glavnim mestom Meseno. – *reka Pamiz*: reka v Meseniji, zdaj Pamisos (Πάμισος). – *Mesena*: glavno mesto antične Mesenije, ki ga je l. 369 pr. Kr. ustanovil Epaminondas, zdaj arheološki ostanki pri vasi Mavromati (Μαυρομάτιον). Istoimensko

moderno mesto Messini leži 16 km jugovzhodno bliže obali Mesenskega zaliva. – *Itoma*: antična utrdba na ok. 800 m visokem apnenčastem hribu, kamor so se zatekali Mesenijci v času vojn, zdaj Ithomi (Ιθώμη). – *Ojhalija*: Mesto omenja samo Homer (gl. *Iliada* 2, 730). Enačijo ga z mestom Andania (še zdaj Andania, Ανδανία), ki ga Plinij ne omenja. Prim. Pavzanius 4, 1, 1. – *Arena*: pristaniško mesto v Meseniji, omenjeno že pri Homerju (*Iliada* 2, 591; 11, 723); njegove lege ni mogoče zanesljivo določiti. – *Pteleon*: zdaj Ptelea severovzhodno od kraja Vreston in severozahodno od mesta Andritsaina (Ανδρίτσαινα) v Elidi. Gl. Homer, *Iliada* 2, 594. – *Trion*: antično mestece v Meseniji ob spodnjem toku Alfeja; njegove lokacije ni mogoče zanesljivo določiti. Homer ga imenuje Trioesa. Gl. *Iliada* 2, 592; 11, 711. – *Dorion*: tudi Dorij, zdaj Malthi. Prim. Homer, *Iliada* 2, 594. – *Zankla*: Plinij je naselbino zamenjal z istoimensko naselbino na Siciliji (zdaj Messina), ki so jo ustanovili kolonisti iz Mesenije. Gl. *NH* 3, 91. – *80 milj*: = 118,4 km. – *30 milj*: = 44,4 km.

§ 16

Tajnaru: gl. § 15. – *lakonsko ozemlje svobodnega ljudstva*: = pokrajina Lakonija, kotlinasta pokrajina na jugu Peloponeza med Mesenijo, Arkadijo, Mirtoškim morjem in Lakonskim zalivom, v antiki osrednja pokrajina spartanske države. Prebivalce obalnih mest Lakonije je rimski vojskovodja Tit Kvinkcij Flaminij l. 146 zaščitil pred oblastjo Sparte tako, da jih je priključil Ahajski zvezi; zanje se je uveljavil izraz Ἐλευθερολάκωνες /*Eleutherolákones*/ »svobodni Lakonci«; ostali so tesni rimski zavezniki, ki so ohranili svobodo in to jim je l. 21 potrdil tudi cesar Avgust. – *106 milj*: = 156,88 km. – *38 milj*: = 56,24 km. – *Tajnar*: Mesto je ležalo na vzhodnem delu istoimenskega polotoka (gl. § 15); cesar Avgust je ustanovil novo mesto na zahodnem delu. Prim. Pavzanius 3, 25, 9. – *Amikle*: grško mesto na Peloponezu, nekaj km jugozahodno od Sparte ob reki Evrotas, zdaj arheološki ostanki pri vasi Amikles (Αμύκλες). – *Fere*: tudi Fare in Faris, mesto v Lakoniji (gl. Strabon 8, 5, 1; Pavzanius 3, 20, 2; 4, 16, 8; Livij 35, 30, 9), zdaj verjetno vas Vaphio/Vafeio (Βάφειο), ok. 10 km južno od Sparte. Ne smemo ga zamenjati z istoimenskim mestom v južni Meseniji (gl. § 13), zdaj Kalamata (Καλαμάτα). Prim. Pavzanius 4, 30, 2–31, 3. – *Levktra*: = Levktron, zdaj Lefktro (Λεύκτρο) nad vasjo Stoupa, južno od mesta Kardamili. – *Sparta*: dorsko mesto v Lakoniji, glavno mesto pokrajine, središče spartanske države in ustavne ureditve, zdaj Sparti (Σπάρτη), glavno mesto Lakonije v dolini reke Evrotas. Prim. Pavzanius 3, 11, 2. – *Terapna*: mesto v Lakoniji in kultno središče s svetiščem Helene in Dioskurov, pozneje znano po svetišču in čaščenju Menelaja, zdaj ruševine pri vasi Therapnes (Θεράπνες) severovzhodno od Sparte na hribu ob levem bregu reke Evrotas. Prim. Pavzanius 3, 19, 6; 3, 19, 9; 3, 19, 20. – *Kardamila*: zdaj Kardamili (Καρδαμύλη) ob

Mesenijskem zalivu, 35 km jugovzhodno od mesta Kalamata. Prim. Pavzanius 3, 14, 2. – *Pitana*: mestna četrt v severovzhodnem delu Sparte, ki je veljala za najlepšo. Tu je bila agora, poslopja geruzije in eforov, pa tudi grobovi Agiadov, članov ene od dveh spartanskih kraljevskih družin. Prim. Pavzanius 3, 14, 2 in nasl. – *Anteja*: po epskem izročilu eno od sedmih mest kraljestva Pilos ob Mesenijskem zalivu, ki jih je Agamemnon ponudil Ahilu (gl. Homer, *Iliada* 9, 151; 9, 293). Mesto enačijo z današnjim krajem Turija (Thouria, Θουρία) v Meseniji. Prim. tudi Pavzanius 4, 31, 1; Strabon 8, 4, 5. – *kraj Tirea*: glavno mesto pokrajine Tiree ali Tireatide (ime je dobila po Likaonovem sinu Tiraju), ki je obsegala rodovitno ravnico ob Argolidskem zalivu, eno najrodovitnejših območij Peloponeza; lokacija mesta ni znana. Tireatida je bila severni del pokrajine Kinurije na vzhodni obali Peloponeza, mejne pokrajine med Lakonijo in Argolido, ki je poleg Tireatide obsegala še dele pogorja Parnon, ki ga Plinij ne omenja. Tireatida je bila nenehno predmet spora med Argosom in Sparto. Ko so Atenci l. 431 pr. Kr. pregnali Ajgince z njihovega otoka, so Spartanci Ajgincem v zahvalo za njihovo pomoč pri zatrtju upora helotov l. 464 pr. Kr. ponudili Tireatido, v kateri sta bili dve mesti, Tirea in Antena. Leta 424 pa so pokrajino napadli Atenci, mesti porušili in zasužnjili prebivalstvo. Gl. Tukidid 2, 27, 2; 4, 56, 2; Pavzanius 2, 29 5; 2, 38, 5; 7, 11, 1; Diodor Sicilski 12, 4, 3. – *Geraneja*: = Gereneja, tudi Gerena, spartansko mesto na zahodni strani Tajgeta, ki so ga naseljevali periojki, epsko izročilo pa ga povezuje z junakom Nestorjem, zdaj najbrž Kambos (Κάμπος), 15 km jugovzhodno od Kalamate in severozahodno od Kardamile. Prim. Homer, *Iliada* 9, 150; 9, 292; Pavzanius 3, 21, 7; 3, 26, 8; 4, 1, 1. – *gora Tajget*: 115 km dolga ozka gorska veriga na jugu Peloponeza, še danes Tajget (Ταΰγετος) z najvišjim vrhom Profitis Ilias (2407 m), v bizantinskem obdobju in tja do 19. stol. imenovana tudi Pentedaktil »Petprstnik« (Πεντεδάκτυλος). Prim. NH 36, 164; 37, 73; Strabon 4, 6, 12; 8, 5, 1; Pavzanius 3, 20, 4; Ptolemaj 3, 16, 14. – *reka Evrotas*: še zdaj Evrotas (Ευρώτας), glavna reka Lakonije, imenovana po mitičnem kralju Lakonije. Prim. Pavzanius 3, 1, 1. – *Ajgilski zaliv*: lat. *Aegilodes sinus*, zaliv ob mestu Ajgila na vzhodu Lakonijskega zaliva, zdaj po eni domnevi Kionia (Kournou; kraj se imenuje tudi Vasilikes Petres), tempeljske ruševine na terasi Kournou visoko v hribih nad ruševinami samostana Panagia Kournou (kraj torej ne leži v zalivu), po drugi domnevi Skoutari (Σκουτάρι), vas v jugozahodni Lakoniji ob zalivu Skoutari na vzhodni strani polotoka Mani (Μάνη), ki pa ga enačijo z antičnim mestom Azina. Prim. Pavzanius 4, 17, 1. – *mesto Psamatunt*: antično pristaniško mesto, zdaj zelo verjetno zaliv in pristanišče pri vasi Porto Kagio (Πόρτο Κάγιο) na jugu polotoka Mani na jugu Peloponeza. Prim. Pavzanius 3, 25, 4. – *Gitejonski zaliv*: lakonijsko pristaniško mesto periojkov na strateški lokaciji v manjšem zalivu Lakonijskega zaliva,

glavno pristanišče dobrih 40 km oddaljene Sparte, zdaj pristaniško mesto Githio (Γύθειο). Leta 455 pr. Kr. so ga uničili Atenci, v času rimske nadoblasti je mesto doživelo svoj gospodarski razcvet (ribolov, nabiranje škrlatnikov in spužev, kamnolomi marmorja), l. 375 po Kr. ga je uničil potres, l. 395 pa Goti; od tedaj je ostala samo še vas. Prim. Ksenofont, *Grška zgodovina* 1, 4, 11; 6, 5, 32; *NH* 9, 149; Pavzanijs 3, 21, 6. – *Kreto*: gl. § 58 in nasl. – *Malejski rt*: skrajni jugovzhodni rt Peloponeza nasproti otoka Kitira, zdaj Akrotirio Maleas (Ακρωτήριο Μαλέας) ali Kavos Malias (Κάβο Μαλίας).

§ 17

do Skilaja: gl. § 18. – *Argolidski*: zdaj Argolidski zaliv (Argolikos Kolpos, Αργολικός Κόλπος) med Mesenijo in Argolido. Argolida je bila grška pokrajina se severovzhodu Peloponeza, ki leži med Saronskim zalivom na severozahodu, Argolidskim zalivom na jugu in jugovzhodu, Arkadijo na zahodu in jugozahodu ter Lakonijo na jugu. – *50 milj.*: = 74 km. – *162 milj.*: = 239,76 km. – *Boja*: = tudi Boje, eno od mest svobodnih Lakoncev na zahodni obali polotoka Parnonv zalivu Vatica, zdaj skromne ruševine zahodno od mesta Neapolis (središče občine V(o)ies, Βοιές v Lakoniji). Prim. Pavzanijs 3, 22, 11. – *Epidavros ... Limera*: antično mesto na obali Lakonije ob zalivu pri zaselku Palaia Monemvasia (in na hribu zahodno od nje), z vzdevkom ločevano od svojega istoimenskega ustanovitvenega mesta (gl. § 18). Prim. Pavzanijs 3, 23, 10. – *Zaraks*: mesto lakonskih periojkov na zahodni obali Lakonije ob zelo ozkem zalivu (zdaj Limeni Ierakas, Kastri ali Ieraka), zdaj Ierakas (Γέρακας). Pavzanijs 3, 24, 1. – *pristanišče Kifant*: tudi Kifanta, mesto spartanskih periojkov na vzhodni obali Lakonije z Asklepijevim svetiščem, v Plinijevem času v ruševinah, zdaj ostanki pri vasici Kyparissi (Κυπαρίσσι) ob severni obali Lakonije v zavarovanem zalivu Mirtoškega morja. Prim. Pavzanijs 3, 24, 3. – *reki Inah*: zdaj Inachos (Ίναχος). – *Erazin*: zdaj Kefalari (Κεφαλάρι). Prim. *NH* 2, 225. – *Lerna*: v antiki vodnato območje z nekdanjim jezerom na vzhodni obali Peloponeza, zdaj vas Mili/Myli (Μύλοι) v jugozahodni Argolidi južno od Argosa, v mitološkem izročilu leglo lernajske Hidre, ki jo ubil Herakles (drugo junaško delo). Prim. Pavzanijs 2, 36, 6 in nasl. – *dve milj.*: = 2, 96 km. – *Argos ... Hipij*: še danes Argos, grško mesto v Argolidi, znano že iz grške mitologije (Danaj, Adrast, Diomed idr.), politično, gospodarsko, kulturno in umetnostno središče po njem imenovane pokrajine Argolide, tekmeč Sparte, v helenističnem in rimskem obdobju razmeroma nepomembno. Ni znano, zakaj mu Plinij pripiše vzdevek Hipij (»Konjski« iz gr. ἵππος /híppos/ »konj«); ta vzdevek je imelo mesto Arpi v Apuliji (gl. *NH* 3, 104), sicer hčerinsko mesto Argosa. Prim. Homer, *Iliada* 2, 559; Pavzanijs 2, 19, 3 in nasl. – *devet milj.*: = 13,32 km. – *Mikene*: grško mesto in trdnjava na severovzhodnem Peloponezu

v Argolidi, v mitološkem izročilu Agamemnonova rezidenca, v zgodnji grški zgodovini eno najpomembnejših mest in eno glavnih središč kretske-mikenske kulture, zdaj arheološko najdišče 1 km vzhodno od vasi Mikines/Mykines, 11 km severno od Argosa. Mesto je povsem izgubilo svoj pomen že v 12. stol. pr. Kr.; odtlej je bilo le razmeroma nepomembna naselbina, tudi v antičnih virih redko omenjena, že v rimskem času pa zgolj turistična atrakcija. Prim. Homer, *Iliada* 2, 569; Pavzanius 2, 16, 5. – *Tirint*: mikensko mesto in utrdba, tako kot Mikene uničeno v 12. stol. pr. Kr., pozneje pomembno le kot propagandno sredstvo (junaška zgodovina, mitološko izročilo, mitični vladarji, opisani v književnosti), v Plinijevem času v ruševinah, zdaj Tirintha/Tiryntha, arheološko najdišče nekaj km severno od Nauplion/Nafplion. Prim. Homer, *Iliada* 2, 559; Pavzanius 2, 25, 9. – *kraj Mantineja*: antično mesto v Arkadiji, zdaj Mandinia (Μαντίνεια) blizu mesta Tripoli v Arkadiji, imenovana po antičnem mestu. Mesto je bilo v antiki prizorišče dveh pomembnih bitk: l. 418 pr. Kr. med Sparto in Atenami ter l. 362 med Tebami in koalicijo Sparte in Aten (bitka je končala obdobje tebanske hegemonije; v njej je padel Epaminondas). Prim. Homer, *Iliada* 2, 607; Pavzanius 8, 9, 1. – *Artemizij*: zdaj Artemision (Αρτεμίσιον; najvišji vrh 1772 m), gorski masiv na Peloponezu, ki se dviga nad Mantinejo, znan po svetišču boginje Artemide. Prim. Pavzanius 2, 25, 2; 8, 6, 6. – *Apezant*: = Apezas, gora na Peloponezu, ki se dviga na meji med Argolido in Korintijo nad mestoma Kleone in Nemea. Na njej je bilo svetišče boga Zeusa z vzdevkom Apesantij. Prim. Pavzanius 2, 15, 3. – *Asterion*: ena od teras gore Evboja na Peloponezu, ki se dviga med Mikenami in Argosom, ob njej pa teče istoimenska rečica. Gora je slovela po čaščenju boginje Here; njej v čast so spleтали vence iz rastline nebína (*Aster*; gr. ἀστέριον /astérion/ »nebina«). Prim. Pavzanius 2, 15, 5; 2, 17, 1–2. – *Parpar*: gora na Peloponezu, zdaj Zavitsa (Ζάβιτσα), kjer so se sredi 6. stol. pr. Kr. Spartanci in Argivci spopadli za pokrajino Tireatido na območju, imenovanem Kinurija; Spartanci so v spomin na to bitko vsako leto obhajali praznike parparonije. Prim. Pavzanius 2, 38, 5; Atenaj 15, 678 B–C. – *Nioba*: Izvira ni mogoče določiti; morda je bil povezan z Niobo, hčero Foroneja, ki je bil sin rečnega boga Inaha. Prim. Pavzanius 2, 15, 5; *NH* 7, 193. – *Amimona*: izvir na območju Lerne, ki je dobil ime po Danaidi Amimoni. Prim. Evripid, *Feničanke* 188; Pavzanius 1, 43, 7; 2, 19, 8 idr. – *Psamata*: Izvira ni mogoče določiti; ime je dobil po Psamati, hčeri argivskega kralja Krotopa.

§ 18

Skilaja: zdaj rt Spathi, skrajni rt Argolide in obenem skrajni severovzhodni rt Peloponeza. – *Istmosa*: gl. § 9. – 80 milj: = 118,4 km. – *Hermiona*: antično mesto v Argolidi na skrajnem severovzhodu Peloponeza na območju, poseljenem že

od bronaste dobe, s številnimi svetišči in lepimi stavbami, v peloponeški vojni zaveznik Sparte, od 229 pr. Kr. član Ahajske zveze, zdaj Ermioni (Ερμιόνη). Prim. Homer, *Iliada* 2, 560; Pavzanius 2, 34, 4. – *Trojzen*: antično mesto na severovzhodni obali Argolide na območju, poseljenem že od 2. tisočl. pr. Kr., po mitološkem izročilu nastalo z združitvijo mest Anteja in Hipereja, rojstni kraj junaka Tezeja, zdaj Troezen (Τροιζήν(α), prej Damala) nasproti Ajgine ob Saronskem zalivu. Sem so v času vojne s Perzijci Atenci evakuirali žene in otroke. Prim. Homer, *Iliada* 2, 561; Pavzanius 2, 31, 1. – *Korifazij*: tudi Korifazion, kamniti rt na severnem delu Navarinovega zaliva (Όρμος Ναυαρίνου), kjer je bilo že mesto Pilos, nasproti otoka Sfakterija ob jezeru Divariou (Λίμνη Διβαρίου), zdaj ruševine južno od kraja Paleokastro (Παλαιόκαστρο), južno od kraja Petrochori (Πετροχώρι). Korifazij je del Mesenije, ne Argolide. – *Argos*: gl. § 17. – *Inahov ... Dipsij*: Vzdevek »Inahov« je Argos dobil po reki Inah, ki poleti usahne; od tod tudi vzdevek διψιος /*dípsios*/ »suh«, »žejen«. Prim. tudi Homer, *Iliada* 4, 171, ki mesto označi kot πολυδίψιον /*polydípsion*/ »zelo žejno« = »zelo suho«. – *pristanišče Shojnitas*: »Trstje«, »Ločje« (iz gr. σχοῖνος /*schoînos*/ »ločje«, »loček«), sicer nedoločljivo pristanišče, ki je najbrž dobilo ime po prevladujoči okoliški vegetaciji. – *Saronski zaliv*: gl. § 10. – *hrastovim gajem ... hrast*: Po eni razlagi je zaliv dobil ime po hrastovih gozdovih (prim. gr. σαρωνίς /*saronís*/ »star votel hrast«), po drugi pa po mitičnem kralju Saronu iz Trojzena. Prim. Pavzanius 2, 30, 7; 2, 32, 10. – *mesto Epidavros*: antično mesto na severovzhodu Peloponeza v Argolidi, Apolonovo in Asklepijevo kultno mesto, povezano s številnimi miti, med peloponeško vojno na strani Sparte, v 1. stol. pr. Kr. pogosta žrtev ropanja (pirati in Sulovi vojaki), v 1. in 2. stol. po Kr. znova pomembno središče, zdaj Palaia Epidavros (Παλαιά Επίδαυρος) na vzhodni obali Peloponeza ob Saronskem zalivu, južno od kraja Nea Epidavros (Νέα Επίδαυρος). Mesto so konec 4. stol. po Kr. dokončno uničili Goti pod vodstvom Alarika. – *po Asklepijevem svetišču*: Epidavros je slovel predvsem po Asklepijevem svetišču, ki je vključevalo več javnih zgradb: velik tempeljski kompleks z Apolonovim kipom iz zlata in slonove kosti, tolos ali rotundo ter gledališče. Oboleli so si prizadevali ozdraveti tako, da so v svetišču skušali v sanjah prejeti božje prerokbe, hkrati pa so uporabljali zdravilne vrelece v bližini. Prim. Pavzanius 2, 27, 1–2, 19, 1. – *rt Spejraj*: zdaj Akra ali Akrotirio Spiri (Άκρα/Ακρωτήριο Σπιρί) na zahodni obali Peloponeza v severovzhodni Argolidi na meji s Korintijo v Saronskem zalivu. – *Anted*: pristanišče v severovzhodni Argolidi ali v Korintiji ob Saronskem zalivu; njegova lokacija ni znana (po eni od domnev Korfos (Κόρφος) v severovzhodni Argolidi na obali Saronskega zaliva). – *Bukefal*: »Bikova glava« (iz βουῖς /*boûs*/ »govedo«, »bik«, »krava« in κεφαλή /*kephalél*/ »glava«), eden od zalivov na obali zahodno od rta Spejraj (gl. zgoraj); natančna določitev ni mogoča. – *Kenhreje, ki smo jih že*

omenili: gl. § 10. Kenhreje ob Saronskem zalivu, zdaj vas Kechries (Κεχριές) v Korintiji, 7 km jugovzhodno od Korinta in 7 km jugovzhodno od Epidavra, so bile v antiki eno od dveh pristanišč mesta Korint. Bile so trgovsko središče za trgovino z vzhodnimi deželami in vseskozi v rokah Korinta, le l. 315 pr. Kr. jih je za kratek čas osvojil Kasander. – *drugi del Istmosa*: gl. § 9. – *s Pozejdonovim svetiščem, znanim po igrah, ki jih prirejajo vsakih pet let*: Istmijske igre na čast bogu Pozejdonu so na Istmosu pri Korintu prirejali na dve leti (ne na pet let) od ok. 580 pr. Kr., in sicer prvo in tretje leto vsake olimpijade. Za legendarnega utemeljitelja iger je veljal Sizif, po atenskem izročilu pa Tezej; na njih so tekmovali v običajnih atletskih disciplinah, pa tudi s konji in kočijami ter v umetniških disciplinah (literarni nastopi, slikarstvo, glasba idr.). Pozejdonovo svetišče je stalo na vzhodnem koncu današnjega Korintskega prekopa. Prim. tudi Pavzanijs 1, 37, 2; 2, 1, 7; NH 35, 58.

§ 19

Peloponeza: gl. § 9. – *Jonsko morje*: gl. NH 3, 100. – *Sicilsko morje*: gl. NH 3, 75. – *Kretsko morje*: gl. NH 3, 75. – *Egejsko morje*: gl. § 9. – *Mirtoško morje*: gl. § 51. – *Megarskem zalivu*: zaliv ob mestu Megara; gl. § 26. – *Atiko*: gl. § 23.

§ 20

Arkadija: gorata pokrajina na osrednjem Peloponezu med Ahajo na severu, Argolido na vzhodu, Lakonijo in Mesenijo na jugu ter Elido na zahodu. – *sprva ... Drimoda*: »Hrastovina«, »Hrast(ov)je«, »Dežela hrastov« (iz gr. δρυμός »hrastov les«, »hrastov gozd/hrastje«). Ime verjetno izhaja iz prevladujoče drevesne vrste v pokrajinski vegetaciji. – *Pelazgida*: »Dežela Pelazgov«, prastarega (verjetno predindoevropskega) ljudstva, ki je živelo na območju Grčije. – *Psofida*: mesto v severozahodni Arkadiji, ki ga je l. 219 osvojil Filip V. in ga predal Ahajski zvezi, zdaj ruševine pri vasi Psofida (Ψωφίδα) v južni Ahaji. Prim. NH 7, 151; Pavzanijs 8, 24, 3. – *Mantineja*: gl. § 17. – *Stimfal*: mesto v severozahodni Arkadiji na severni obali Stimfalskega jezera (zdaj Limni Stymphalia, Λίμνη Στυμφαλίας), znano iz mitologije kot prizorišče Heraklove šeste junaške naloge (poboj ljudožerskih stimfalskih ptic z bronastimi kljuni, ostrim kovinskim perjem in strupenimi iztrebki), zdaj vas Stymphalia (Στυμφαλίας) v občini Kalavryta v Ahaji. Prim. Pavzanijs 8, 22, 1. – *Tegea*: mesto v vzhodni Arkadiji, zdaj arheološki ostanki na območju vasi Alea, Agios Sostis, Episkopi, Tzivas in Kerasitsa jugovzhodno od mesta Tripoli (Τρίπολη). Prim. Pavzanijs 8, 45, 1. – *Antigoneja*: mesto, ki ga je namesto l. 223 pr. Kr. uničene Mantineje dal zgraditi makedonski kralj Antigon III. Doson (vladal 227–221 pr. Kr.) in ga poimenoval po sebi. Gl. Plutarh *Arat* 45, 6; Pavzanijs 8, 8, 11. Mestu je njegovo nekdanje ime vrnil cesar Hadrijan. – *Orhomen*: mesto v severovzhodni

Arkadiji, imenovano tudi arkadijski Orhomen, zdaj Orchomenos (Ὀρχομενός) (prej Kalpaki, Καλπάκι). – *Fenej*: mesto v severni Arkadiji v pokrajini Azaniji, zahodno od pogorja Kilena, zdaj arheološko nahajališče pri vasi Kalyvia (Καλύβια), jugovzhodno od vasi Feneos v okrožju Korint. – *Palantij ... Palacij v Rimu*: mesto na zahodu vzhodnoarkadijske ravnice, zdaj skromne ostaline na griču pri kraju Pallantio (Παλλάντιο, prej Berbat) 7 km južno od mesta Tripolis. Mesto je povezano z mitom o latinskem junaku Evandru, ki je 60 let pred uničenjem Troje prišel iz Palantija v Lacij in na levem bregu Tibere zgradil mesto, ki ga je po rodnem mestu poimenoval Palacij (*Palatium*); po izročilu je v Italijo prinesel tudi pisavo, glasbo in vedenje o številnih umetnostih. Prim. Vergilij, *Eneida* 9, 9; Livij 1, 5, 1; Pavzanius 8, 43, 1; 8, 44, 1. – *Megalepolis*: »Veliko mesto« (iz gr. μέγας /*mégas*/ »velik« in πόλις /*pólis*/ »mesto«), ki ga je v letih 368/367 pr. Kr. ustanovil Epaminondas kot središče Arkadije za protitež Sparti, rojstni kraj zgodovinarja Polibija, zdaj ruševine severno od mesta Megalopoli (Μεγαλόπολι), jugozahodno od mesta Tripoli. Prim. Pavzanius 8, 27, 1; Diodor Sicilski 15, 72, 4. – *Gortina*: antično mesto v Arkadiji, znano po Asklepijevem svetišču, zdaj ostanki severozahodno od kraja Atsicholos med vasema Dimitsana (Διμητσάνα) in Karitena (Καρίταινα) zahodno od mesta Tripoli. Prim. Pavzanius 8, 28, 1. – *Bukolion*: tudi Bukoliona, antično mesto ob zgornjem toku reke Alfej. Prim. Tukidid, 4, 134, 2. – *Karnion*: tudi Karnij, sicer neznano mesto (verjetno gre za Plinijevo pomoto) ob istoimenski reki, pritoku reke Gatheatas (zdaj Xerilas), ki se izliva v Alfej. Prim. Pavzanius 8, 34, 5. – *Parazija*: območje v zahodni Arkadiji, ki ga je naseljevalo pleme Parazijci, obsegalo pa je zahodni del ravnice mesta Megalepolis in gričevje v njegovem zaledju. Prim. Pavzanius 8, 27, 4; 8, 38, 3; Strabon 8, 8, 1; Diodor Sicilski 15, 72, 4. – *Telpuza*: antično mesto v Arkadiji na levem bregu reke Ladon (ime je dobilo po Ladonovi hčeri, nimfi Telpuzi) na cesti iz Psofide v Herajo, v arhaičnem in klasičnem obdobju samostojno, od ok. 235 član Ahajske zveze, zdaj ostaline pri današnjem zaselku Thelpousa, severno od kraja Toubitsi (Τουμπίτσι) ob reki Ladon. Prim. Pavzanius 8, 25, 1. – *Melajne*: mesto v severni Arkadiji severno od reke Alfej, zdaj morda ostaline blizu vasi Kokkoras, južno od vasi Koukoureika. V Pavzanijevem času je bilo mesto že opustelo. Prim. Pavzanius 5, 7, 1; 8, 3, 3; 8, 26, 8. – *Heraja*: mesto v zahodni Arkadiji na desnem bregu ob srednjem toku reke Alfej pred ustjem reke Ladon, zdaj ali vas Agios Ioannis ali vas Loutra Heraias, severovzhodno od njega (občina Heraia). Prim. Pavzanius 8, 34, 5. – *Pile*: antično mesto v Arkadiji. Točna lokacija mesta ni znana (morda severno od kraja Valtesiniko pri zaselku Glanitsa). – *Palena*: antično mesto v Arkadiji, zdaj arheološke ostaline na severovzhodnem robu vasi Pellana, severovzhodno od kraja Georgitsi, severozahodno od Sparte. Prim. Pavzanius 3, 21, 2. – *Agre*: O mestu ni podatkov. – *Epion*: antično mesto v Arkadiji, zdaj morda

Tripiti severno od kraja Platiana ob zgornjem toku reke Alfej. Prim. Herodot 4, 148; Ksenofont, *Grška zgodovina* 3, 2, 30 idr. – *Kinajte*: antično mesto v severni Arkadiji ob gorovju Erimant, v helenističnem obdobju kraj spopadov med različnimi strankami. Točna lokacija ni znana (nekje v okolici mesta Kalavryta). Prim. Polibij 4, 16, 11–21, 9; Strabon 8, 8, 2; Pavzanas 8, 19, 1–3 idr. – *Leprej v Arkadiji*: tudi Lepreon, antično mesto v Trifiliji, antični pokrajini na zahodni obali Peloponeza, ki je na zahodnem, večinoma goratem delu mejila na Arkadijo. Ostanki mesta so ohranjeni severno od današnjega kraja Lepreo (prej Strovitsi). Prim. Strabon 8, 3, 19; Herodot 4, 148. – *Partenij*: tudi Partenion; gl. § 21. – *Alea*: mesto v severovzhodni Arkadiji, zdaj Alea v okrožju Tegea. Prim. Pavzanas 8, 23, 1. – *Metidrij*: tudi Metidrion, mesto v severni Arkadiji, sprva neodvisno, nato podrejeno Orhomenu in Megalepoli, zdaj Methydrio (Μεθύδριον; do 1927 Nemnitsa (Νεμνίτσα)), vas južno od mesta Vitina/Vytina (Βυτίνα) v Arkadiji. Prim. Pavzanas 8, 12, 1; 8, 36, 1. – *Enispa*: antično mesto v Arkadiji, ki se je pod vodstvom Agapenorja udeležilo trojanske vojne. Po antičnem prepričanju naj bi šlo za otok na reki Ladon (skupaj z otokoma Stratia in Ripa). Lokacija mesta ni znana (morda Sakovouni blizu Vitine/Vytine). Prim. Homer, *Iliada* 2, 606; Pavzanas 8, 25, 12. – *Makist*: tudi Makiston in Makistos, naselbina v Trifiliji na zahodnem Peloponezu s Pozejdonovim svetiščem, zdaj ostaline zahodno od mesta Nea Skillountia (Νέα Σκυλλουντία) na severnem pobočju gore Kaiapha v gorski verigi Alvena. Prim. Ksenofont, *Anabaza* 7, 4, 16; *Grška zgodovina* 3, 2, 25; 3, 2, 30 idr. – *Lampeja*: gorska veriga južno od pogorja Erimant (zdaj Ori Kalliphoniou), ter po njej imenovano antično mesto, zdaj Lampeia/Lambia (Λάμπεια). Prim. Apolonij Rodoški 1, 127; Stacij, *Tebaida* 4, 290; Strabon 8, 3, 10; Pavzanas 8, 24, 4; Diodor Sicilski 4, 112, 1. – *Klejtorij*: tudi Klejtorion, mesto v severni Arkadiji, zdaj ostaline blizu kraja Carnesi, ok. 3 km zahodno od kraja Kato Klitoria ali na njegovem obrobju, 11 km od izvira reke Ladon. – *Kleone*: gl. § 12. – *pokrajina Nemea*: območje z istoimensko dolino in reko na severovzhodu Peloponeza, povezano s številnimi miti (nemejski lev, Ofelt, sedmerica proti Tebam idr.) z Zevsovimi svetiščem in gajem, v katerem so Grki prirejali panhelenske nemejske igre (vsako drugo in četrto leto olimpijskih iger), zdaj arheološko najdišče severovzhodno od vasi Archaia Nemea (Αρχαία Νεμέα, prej imenovana Koutsoumadi in Iraklion). Prim. Pavzanas 2, 15, 2. – *Bembinadija*: drugi ime za Nemejo in pokrajino okoli nje (po vasi Bembina v bližini, ki pa je ni mogoče locirati).

§ 21

Arkadija: gl. § 20. – *Foloa z mestom*: 11 km dolgo in 8 km široko hribovje ob srednjem toku reke Alfej, visoko od 640 m do 798 m, ki na vzhodnem delu preide v Erimant, na zahodu pa v preide v gričevje, zdaj Pholoi/Foloi Oros,

neposeljeno, z malo vode in pokrito s hrastovimi gozdovi. Prim. Strabon 8, 3, 1; 8, 3, 5; 8, 3, 32; Pavzanius 6, 21, 5; 8, 24, 4; Ptolemaj 3, 14, 35; Mela 2, 43.

– *Kilena*: pogorje v severni Arkadiji na meji z Ahajo, v mitološkem izročilu rojstni kraj Hermesa (od tod njegov vzdevek *Cyllenius* »Kilenijec«, »kilenijski«), ki je imel na vrhu pogorja svetišče, zdaj Kyllini (Κυλλίνη; najvišji vrh Megali Ziria (Μεγάλη Ζήρια); 2374 m). Prim. Pavzanius 8, 17, 1.

– *Likaj*: pogorje v Arkadiji, ki obsega celotno gorsko območje zahodno od Megalepole (zdaj Megalopoli; gl. § 20), v antiki znano po studencih in bujnih gozdovih, Zevsovo kultno središče, zdaj Lykaio (oros) (Λύκαιο (όρος); najvišji vrh: Profitis Ilias, tudi Kritea; 1421 m). Prim. Strabon 4, 6, 12; Pavzanius 4, 20, 2; 8, 2, 1; 8, 38, 2 in nasl. idr.

– *svetišče Zevs* *Likaja*: Na ravnici pod obema vrhovoma Likaja so ohranjene ruševine svetišča likajskega Zevs, stadion, hipodrom (očitno so tu Zevsu v čast prirejali tekmovanja), stebrišče in druga poslopja; na manjšem, južnem vrhu Likaja je bil tudi Zevsov oltar. Zevsovo čaščenje je povezano tudi z mitološko zgodbo o Pelazgu, zlasti pa o njegovem sinu Likaonu, ki je Zevsu ponudil človeško meso in bil za kazen spremenjen v volka, pa tudi z zgodbo o Devkalionu in Piri. Prim. Pavzanius 8, 2, 3; *NH* 8, 82; Ovidij, *Metamorfoze* 1, 211 in nasl.

– *Majnal*: ok. 30 km visoka gorska veriga med ravnico v vzhodni Arkadiji in reko Helison, pokrita z iglastimi gozdovi, severno od mesta Tripoli, posvečena Panu, v mitološkem izročilu pa povezana tudi z boginjo Artemido in arkadijsko lovko Atalanto, zdaj Menalo (Μάναλο; najvišji vrh Ostrakina (Οστρακίνα); 1980 m).

– *Artemizij*: gl. § 17.

– *Partenij*: najnižji del argivsko-arkadijskega pogorja na meji med Arkadijo in Argolido (med Argosom in Tegeo), zdaj Parthenio (Παρθένιο) vzhodno od mesta Tripoli (višina 1215 m). Prim. Pavzanius 8, 6, 4.

– *Lampej*: = Lampeja; gl. § 20.

– *Nonakrida*: kraj v Arkadiji ob zgornjem toku reke Kratis na severovzhodnem pobočju pogorja, zdaj imenovanega Aroania (Αροάνεια), pa tudi Helmos/Chelmos (Χελμός), na severu Peloponeza v pokrajini Ahaji (najvišji vrh: Psili koryphi (Ψηλή κορυφή); 2355 m). Kraj slovi po 200 m visokem slapu reke Stiks ('Υδατα Στυγός), imenovane tudi Mavronero/Mavroneri, ki je izvir reke Kratis. Reko so enačili s podzemno mitično reko Stiks (gl. *NH* 2, 231). Prim. Pavzanius 8, 18, 4.

– *Ladon*: reka na Peloponezu, desni pritok Alfeja, zdaj Ladonas (Λάδωνας). Prim. Pavzanius 8, 20, 1; 8, 25, 2.

– *močvirij Feneja*: gl. § 20.

– *Erimant*: reka na zahodnem Peloponezu, pritok Alfeja, zdaj Erimanthos/Erymanthos (Ερύμανθος).

– *z istoimenske gore*: Reka Erimant izvira na južnem pobočju gore Erimant, pogorja na severozahodnem Peloponezu na meji med Elido in Ahajo, ki ga sestavlja več gorskih verig, zdaj Erimant (Erymanthos, Ερύμανθος) ali Olon (Olonos, Ωλονός; najvišji vrh Olenos (Ολενός), 2224 m). Iz mitološkega izročila je znana kot bivališče erimantskega merjasca, ki ga je ujel Herakles. Prim. Pavzanius 5, 7, 1.

– *Alfej*: gl. § 14.

§ 22

Ahaji: gl. § 12. – *Aliferajci*: prebivalci mesta Alifera, tudi Alifejra (*Aliphera*, Ἀλίφειρα), zdaj ruševine pri gorski vasici Alifira (Ἀλίφειρα) severozahodno od Andritsene (Ἀνδρίτσανα), zahodno od Stemnitse (Στεμνίτσα) in severovzhodno od obalnega mesta Zacharo (Ζαχάρω). Prim. Pavzanius 8, 26, 5. – *Abeati*: prebivalci mesta Abea, pravilneje Abija (*Abea*, *Abia*, Ἀβία), pristaniškega mesta v vzhodni Meseniji, ki ga enačijo z mestom Hira (omenja ga Homer; gl. *Iliada* 9, 150; domneva ni potrjena), ki so ga naseljevali spartanski periojki, dolgo predmet spora med Sparto in Meseno, zdaj vas Avia (Ἀβία), južno od mesta Kalamata. Prim. Pavzanius 4, 30, 1; Ptolemaj 3, 14, 31. – *Pirgenzi*: prebivalci mesta Pirgi (*Pyrgi*, Πύργοι) v Trifiliji, severno od ustja reke Neda, zdaj ruševine ob hribu Agios Ilias, ob katerem teče potok Strovitsi, severno od krajev Elaia in Giannitsochori, 36 km južno od mesta Pyrgos ob Kiparisoškem zalivu. – *Paroreati*: tudi Parorejci, prebivalci mesta Paroreja, tudi Paroria, zdaj domnevno ruševine 6 km severno od mesta Megalopolis. Prim. tudi Pavzanius 8, 27, 3; 8, 35, 6. – *Farigeniti*: tudi Farigajci, prebivalci mesta Farige = Faraja, Feraja (*Pharaea*, Φαραία, Φηραία), naselbine v zahodni Arkadiji; njene lokacije ni mogoče zanesljivo potrditi. Domnevno je stala v severni Pizatidi (del Elide). Po eni od domnev je stal na mestu, kjer je danes vas Nemouta na južnem obronku pogorja Foloj, vzhodno od kraja Lalas in ok. 20 km od antične Olimpije. Prim. Polibij 4, 77, 5; Strabon 8, 3, 32. – *Tortuni*: Tortinejci, prebivalci mesta Tortinejon (*Torthyneum*, Τορθύνειον) v osrednji Arkadiji, zdaj Agia Sotira pri kraju Karvouni in hribu Sakovouni, severno od kraja Kaminitisa, na obronkih Majnala (zdaj Menalo) vzhodno od jezera Ladon. – *Tipanejci*: prebivalci mesta Tipaneje (*Typaneae*, Τυπανέαι), mesto in trdnjava v Trifiliji na gori Lapit, zdaj Rama (Ράμα) pri vasi Vresto (Βρέστο), severovzhodno od kraja Mironia (Μυρώνια), jugovzhodno od kraja Platiana (Πλατιάννα) in okoli 15 km severovzhodno od kraja Zacharo (Ζαχάρω). Prim. Polibij 4, 77, 9–79, 4; Strabon 8, 3, 5; Ptolemaj 3, 16, 18 idr. – *Triuzi*: prebivalci mesta Trius (*Thrius*, Θριοῦς) v Ahaji, domnevno jugozahodno od mesta Patre (točna lokacija ni znana). – *Tritienzi*: tudi Tritajci, prebivalci mesta Tritaja, tudi Triteja (*Tritaea*, Τριταία, Τρίτεια), mesto v zahodni Ahaji ob severozahodnih pobočjih Erimanta, eno od dvanajstih starodavnih ahajskih mest, po mitološkem izročilu naselbina, ki jo je ustanovil Melanip, sin Aresa in Tritonove hčere Triteje, zdaj Agia Marina, 20 km severovzhodno od Efira in ok. 30 km južno od Patrasa. Prim. Herodot 1, 145; Polibij 2, 41, 12; Pavzanius 6, 12, 8; 7, 22, 6–9 idr. – *Domicij Neron ... svobodo*: V času, ko se je cesar Neron eno leto mudil v Grčiji, je vsem skupnostim rimske province Ahaje podelil svobodo, s čimer so grška mesta dobila samoupravo, opravičena pa so bila tudi plačevanja davkov, vendar pa je Vespazijan ta odlok razveljavil. Gl. Kasij Dion 63, 11, 1;

Plutarh, *Flaminin* 12, 5; Svetonij, *Neron* 24, 2; *Vespazijan* 8; Pavzanas 7, 12, 12. – *Peloponez*: gl. § 9. – *rta pri Malei*: gl. § 16. – *mesta Ajgion*: tudi Ajgij; gl. § 12. – *Korinskem zalivu*: gl. § 10. – *190 milj.* = 281,2 km. – *Elide*: gl. § 14. – *Epidavra*: gl. § 18. – *125 milj.* = 185 km. – *Olimpije*: gl. § 14. – *Argosa*: gl. § 17. – *Arkadijo*: gl. § 20. – *68 milj.* = 100,64 km. – *razdalja ... že navedena*: gl. § 14.

§ 23

Istmos: gl. § 9. – *Helada*: Helada (Ἑλλάς) je bilo prvotno ime antične grške pokrajine v južni Tesaliji, imenovane Ahaja Ftiotida, ki je obsegala južno Tesalijo in dolino reke Sperhej. Tu je je živelo plemo Heleni, za praočeta katerih velja Helen, sin Devkaliona in Pire. Z imenom »Helada« in »Heleni« so od 7. stol. pr. Kr. naprej Grki označevali sebe in svojo deželo; prvič najdemo besedo v tem pomeni pri Heziodu. V klasičnem obdobju je ime Helada pomenilo »dežela Helenov«; vključevalo je vse dežele, ki so jih naseljevali Heleni: grško celino, Peloponez, otoke, kolonije in grška mesta v Mali Aziji. – *Grčija*: Grčija (*Graecia*) in Grki (*Graeci*, *Grai*) sta rimski poimenovanji in izvirata iz imena Graji ali Grajki (Γραικοί, Γραικοί). Izvor poimenovanj ni čisto jasen; Rimljani so ju povzeli po manjšem plemenu Graji, ki je živelo v Epiru, morda zato, ker so bili Graji prvo grško plemo, s katerim so prišli v stik na svojem osvajanju Grčije, ali pa so se tako imenovali naseljenci grških kolonij v južni Italiji, ki so sodelovali pri njihovem ustanavljanju. – *Atika*: antična, večinoma gorata in nerodovitna pokrajina na polotoku v vzhodni celinski Grčiji med Bojotijo, Evbojo, Saronskim zalivom in Megarido; glavno središče so bile Atene. – *v starih časih ... Akta*: »Rt«, »Obalna dežela« (iz gr. ἄκτῃ »rt«, »obala«). – *Megarida*: razmeroma majhna grška antična pokrajina med Atiko, Korinskim zalivom, ozemljem Korinta (Korintijo) in Bojotijo; glavno središče je bila Megara. – *koloniji Megari*: dorsko mesto med Korinskim in Saronskim zalivom na strateški lokaciji ob Istmosu, ki povezuje osrednjo Grčijo in Peloponez, ok. 30 km zahodno od Aten, glavno mesto dorske pokrajine Megaride, matično mesto številnih kolonij (Sicilija, Propontida, Bospor, Pont), v rimskem obdobju nepomembno mesto, še zdaj Megara (Μέγαρα). Zaton mesta se je začel l. 307 pr. Kr., ko ga je zasedel in izropal Demetriji Poliorket. Prim. Pavzanas 1, 39, 4; 1, 44, 3. – *Peg*: tudi Page, pristaniško mesto ob Korinskem zalivu v Megaridi, ki so ga Atenci zasedli l. 461 pr. Kr., od 446 pr. Kr. pod nadzorom Megare, od 193 pr. Kr. član Ahajske zveze, zdaj ostanki blizu mesteca Alepochori (Ἀλεποχώρι). – *na izteku Peloponeza ... ramenih Helade*: tudi »na izstopajočem delu Peloponeza«, tj. na tistem delu, ki Peloponez povezuje z osrednjo Grčijo. Plinij v svojih opisih večkrat poosebi dežele in s tem skuša svojemu opisu dati tudi izrazitejšo dramatično noto. – *Pegejci*: tj. prebivalci Peg oz. Pag (gl. zgoraj). – *Ajgostenenzi*: prebivalci Ajgostene (τὰ Αἰγόσθυνα),

najbolj severno mesto v Megaridi, zdaj ostanki nad zalivom pri kraju Porto Germeno (Πόρτο Γερμενό), imenovanem tudi Aigosthena ali Egosthena (Αιγόσθυνα) ob Korinskem zalivu. Prim. Ksenofont, *Grška zgodovina* 5, 4, 18; 6, 4, 26. – *pristanišče Shojnos*: »Trstje«, »Ločje« (iz gr. σχοῖνος /schoînos/ »ločje«, »loček«, najbrž po prevladujoči okoliški vegetaciji), pristanišče v Korintiji severno od Kenhrej, zdaj skromne ostaline zahodno od kraja Kalamaki (Καλαμάκι) ob Megarskem zalivu. – *mesta Sidunt*: utrjeno mesto na ozemlju Korinta na strateški lokaciji blizu Istmosa ob Saronskem zalivu, znano po dobrih jabolkah (gl. Atenaj 3, 83A–C), zdaj kraj Susaki/Sousaki (Σουσάκι) dobrih 6 km vzhodno od Korinskega prekopa in 5 km zahodno od mesta Agii Theodori. – *Kremion*: tudi Kromion (Kremij, Kromij) = »Čebula« (iz gr. κρόμμυον /krómmyon/ »čebula«), utrjeno pristanišče na vzhodu Korintije ob Saronskem zalivu, zdaj ostanki severno od mesta Agii Theodori (Ἁγίου Θεόδωρου), 12 km vzhodno od Korinskega prekopa in 8 km zahodno od mesta Kineta. Prim. Pavzanijs 2, 1, 3; Strabon 8, 6, 22; Ksenofont, *Grška zgodovina* 4, 4, 13; 4, 5, 19 idr. – *Skironske pečine*: tudi Skironijske in Skejronijske pečine (lat. *Scironia saxa*, gr. Σκειρωνίδες πέτραι), visoka pečina nad Saronskim zalivom, del hribovja Geraneja (gl. spodaj), ki se tu strmo spusti proti morju. Kraj je povezan tudi z miti; tu naj bi se Kadmosova in Harmonijina hči Ino s svojim sinom Melikertom vrgla v morje (oba sta postala morski božanstvi, imenovani Palajmon in Levkotea), na ozkem pasu med pečinami in morjem pa je živel razbojnik Skiron (po njem so pečine dobile tudi ime), ki je ropal popotnike in jih prisilil, da so mu umili noge, pri tem pa jih je pahnil v morje, kjer so jih požrle gromozanske želve. Skirona je ubil Tezej. Omenjeni ozki pas je bil nevaren za transport, zato ga je dal cesar Hadrijan razširiti; še danes se imenuje Kakia Skala (»nevaren vzpon«). Prim. Herodot 8, 71; Polibij 16, 16, 4; Strabon 9, 1, 4; Diodor Sicilski 4, 59, 4; Pavzanijs 1, 44, 6 idr. – *šest milj*: = 8,88 km. – *Geraneja*: hribovita veriga, ki teče po ožini med Korinskim in Megarskim (Saronskim) zalivom, zdaj Geraneia/Gerania (Γεράνεια; najvišji vrh Makryplagi (Μακρυπλάγι, 1369 m). – *Megara*: gl. zgoraj. – *Elevzina*: kraj v Atiki, ki ga je z Atenami povezovala sveta cesta, eno najpomembnejših grških kulturnih središč, kjer so častili boginji zemlje Demetro in Perzefono, kraj skrivnih elevzinskih misterijev, ki so jih v njuno čast praznovali vsako jesen, zdaj Elefsina (Ελευσίνα), ok. 30 km severozahodno od Aten. Prim. Pavzanijs 1, 38, 6 in nasl. idr.

§ 24

Ojnoa: Ojnoa (*Oenoe*, Οἰνότη), mesto v Atiki, atiški demos v fili Ajantida, zdaj Inoi/Oinoi (Οἰνή), ok. 35 km severozahodno od Aten ob južnem vznožju Kitajrona. – *Probalint*: mesto v Atiki, atiški demos v fili Pandionida, v

Plinijevem času opustelo, zdaj ostaline na vzhodni obali Atike jugovzhodno od kraja Vranas (Βράνας), severozahodno od krajev Agios Panteleimon in Nea Makri, vzhodno od hriba Agriliki in južno od Maratona. Probalint je skupaj z mesti Ojnoa, Maraton in Trikorit (vsa na ravnici v severovzhodni Atiki) tvoril t. i. atiško »Štirimestje« (Tetrapolis, Τετράπολις), kultno zvezo in enega od dvanajstih okrajev, na katere je bila Atika razdeljena pred Tezejem. Prim. Pavzanius 1, 33, 8. – 55 milj: = 81,4 km. – *Pirej*: atiški demos v fili Hipotontida, glavno atensko пристаниšče na zahodni obali atike, 8 km od Aten na polotoku s tremi zalivi (Pirej, Zea in Munihija), na katerem je bila od 6. stol. pr. Kr. utrdba, zdaj Pireas (Πειραιάς). Pobudo za gradnjo пристаниšča na kamnitem območju Pireja, ki bi nadomestilo in strateško okrepilo večinoma peščeno пристаниšče v Faleronu, je leta 493 pr. Kr. dal Temistokles. Razdeljeno je bilo na vojaško пристаниšče Kantaros in na trgovsko пристаниšče. Pirej so v času Kimona in Perikla z Atenami in atenskim obzidjem povezali z zidom. – *Falera*: plitvi peščeni zaliv vzhodno od Pireja, do izgradnje Pireja atensko glavno пристаниšče (nato je izgubilo svoj pomen), prav tako z Atenami povezano z obzidjem, pa tudi atiški demos v fili Ajantida, rojstni kraj Demetrija Faler(on)skega, zdaj območja krajev (atenskih predmestij) Kallithea (Καλλιθέα), Moschato (Μοσχάτο) in Palaio Phaliro (Παλαιό Φαληρό). Prim. Pavzanius 1, 1, 2. – z *Atenami*: zdaj Atene (Athina, Αθήνα). – *s pet milj dolgim obzidjem*: »Dolgi zid« (Τὰ μακρὰ τεῖχος), 7,4 km (= 5 milj) dolgo povezovalno obzidje med Pirejem in Atenami, so Atenci zgradili v času Temistokla (l. 379 pr. Kr.), dokončno pa so ga utrdili v letih 461–456 pr. Kr. v času Perikla; po porazu v peloponeški vojni je bilo porušeno, a ga je v letih 395–391 znova zgradil Konon, vendar zaradi usihajoče moči nikoli več ni imel strateško pomembne vloge. – *Atiki*: gl. § 23. – *Kefizija*: eden od studentev v atiškem demosu Kefizija v fili Erehteida zahodno od Pentelikona, mondeno predmestje Aten s številnimi studenci, gozdovi in vilami, zdaj Kifissia na severovzhodu Atike, predmestje Aten. – *Larina*: Natančna določitev studenca ni mogoča. – *Deveterocevna Kaliroa*: lat. *Callirroe Enneacrounos* »Kaliroa, speljana skozi devet cevi« (iz gr. ἐννέα /ennéa/ »devet« in κρουνός /krounós/ »tok«, »izvir«, »cevi«), izvir na jugovzhodu Aten z zelo hladno vodo, ki se je zbirala na posebej zgrajenem zajemališču (zato »deveterocevna«); danes je izvir skoraj usahel. Ime Kaliroa pomeni »Lepo tekoča« oz. »Lep tok« (iz gr. καλός /kalós/ »lep« in ῥέω /rhéō/ »tečem«, ῥοή /rhéō/ »tok«, »reka«). Prim. Tukidid 2, 15, 5; NH 31, 50. – *Briles*: lat. *Brilessus*, gr. Βριληττός, Βριλησσός, starejše, predgrško ime za goro Pentelikon (τὸ Πεντελικὸν ὄρος) severovzhodno od Aten, zdaj Pendeli (Πεντέλη; 1109 m), v antiki znano po kamnolomih marmorja, ki so danes opuščeni. Prim. Tukidid 2, 23, 1; Strabon 9, 1, 23 idr. – *Ajgilaj*: tudi Ajgialej, nizko hribovje med Atenami in Elevzino, zdaj Egaleo/Aigaleo (Αιγάλεω) zahodno od Aten,

jugovzhodno od Elevzine, vzhodno od Salamine in severozahodno od Pireja, katerega severovzhodni del se imenuje tudi Pikilos (Ποικίλος); najvišja vzpetina ima 468 m. – *Ikarij*: visoka dolina na severnem delu Pentelikon (zdaj Pendeli; gl. zgoraj), zdaj območje pri atenskem predmestju Dionisos/Dionysos (Διώνυσος). – *Himet*: hribovje v Atiki, ok. 10 km jugovzhodno od Aten, zdaj Imittos/Ymittos (Ίμμηττός najvišji vrh: Euzonas (Εύζωνας), 1026 m). – *Likabet*: apnenčasti grič v središču Aten, osrednja in najbolj vidna vzpetina v Atenah, zdaj Lykavittos (Λυκαβηττός; 277 m) na severu Aten. – *kraj Iliz*: tudi Ilis (*Ilis(s)us*, Ἰλισ(σ)ός). Ni kraj, ampak ena od dveh glavnih rek na atenski ravnici (druga je Kefiz), ki izvira na severozahodnem pobočju Himeta, pomembna v mitološkem in verskem izročilu. Danes je reka skoraj izsušena. – *Petinštirideset milj*: = 66,6 km. – *rt Sunion*: tudi Sunij, rt na jugovzhodu Atike, v antiki tudi demos v fili Leontida (pozneje Atalida), kultno središče Pozejdona, ki je imel tu tudi svetišče, in Atene, zdaj Akrotirio Sounio (Ακρωτήριο Σούνιο), 69 km jugovzhodno od Aten. Gl. Strabon 9, 1, 22; Pavzanius 1, 1, 1 idr. – *rt Torik*: rt in demos na jugovzhodni obali Atike v fili Akamantida, del rudarskega območja Lavrion (ali Lavrij), kjer so bili atenski rudniki srebra, ki so bili eden od temeljev gospodarske in politične moči Aten, zdaj arheološko najdišče Thoriko (Θορικό), ok. 2 km severno od mesta Lavrio (Λαύριο). – *Potam*: tudi Potamos »Reka« (iz gr. ποταμός /*potamós*/ »reka«), ime treh atiških demosov v fili Leontida: zgornji Potamos (Ποταμός καθ'ὑπερθευ), zdaj območje v bližini samostana Kesariani (Kaisariani, Καισαριανή) v dolini na severnem pobočju Himeta vzhodno od Aten v istoimenskem predmetju; spodnji Potamos (Ποταμός ὑπένερθευ), zdaj območje, kjer je danes Panepistemioupolis (Πανεπιστημιούπολη) v atenskem predmestju Zografou (Ζωγράφου); Potamos Deiradioti (Ποταμός Δειραδιῶται), domnevno v rečni dolini severno od Torika (zdaj Thoriko). – *Stejrija*: atiški demos v fili Pandionida na vzhodni obali Atike, zdaj na območju severovzhodnega dela kraja Porto Rafti (Πόρτο Ράφτη) nad zalivom Mesogeias severno od rtov Koroni in Punta. – *Bravron*: naselbina na vzhodni obali Atike nad majhnim zalivom ob ustju reke Erazin, na območju ki je zaradi posedanja tal postalo močvirnato, staro kultno središče boginje Artemide, po kraju imenovane »bravonska«, s svetiščem, stoo, mostom in svetim izvirom, zdaj arheološko najdišče severozahodno od naselbine Vravrone (Βραυρώνα). Prim. Strabon 9, 1, 22; Pavzanius 1, 33, 1 idr. – *demos Ramnunt*: atiški demos in naselbina v fili Ajantida na severovzhodni obali Atike na kamniti ploščadi nad Evbojskim prelivom, kultno mesto boginj Nemezis in Temis z ostanki več svetišč iz različnih obdobj, v 4. stol. utrjeno, zdaj arheološko najdišče Rhamnous (Ραμνούς), 12 km severno od Maratona in ok. 40 km severovzhodno od Aten. – *kraj Maraton*: atiški demos in staro mesto v fili Ajantida na obalni ravnici

v vzhodni Atiki, glavno mesto atiške Tetrapole (gl. zgoraj), prizorišče bitke l. 490 pr. Kr. v kateri so Grki pod poveljstvom Miltiada premagali Perzijce, zdaj Marathonas (Μαραθώνας) in obalna ravnica jugovzhodno od njega med naselji Vranas (Βρανάς), Agios Panteleimon (Άγιος Παντελεήμων) in Schinias (Σχινιάς). Bitka je potekala na ravnici ob obali, mesto pa je bilo na njenem obrobju; na 192 padlih Atencev še danes spominja gomila z njihovo grobnico in spominskim parkom, imenovana Soros. Prim. Pavzanius 1, 32, 3. – *Trijska poljana*: tudi Triazijska poljana (Θριάσιον πεδίον), ravnica pri Elevzini, imenovana po mestu Trija (*Thria*, Θρία), atiskem demosu v fili Ojneida med Elevzino in Atenami, zdaj območje pri mestu Aspropirgos (Ασπρόπυργος), 5 km severovzhodno od Elevzine. – *mesto Melita*: v antiki atenski demos in elitni del samega mesta Atene v fili Kekropida zahodno od Akropole, v katero sta spadala tudi griča Kolon in Pniks. – *Orop*: obalno mest v severozahodni Atiki v pokrajini Oropiji na meji med Atiko in Bojotijo, z znamenitim Amfiarajevim svetiščem, v katerem so obiskovalci prerokbe prejeli v sanjah, zdaj skromne ostaline pri krajih Skala Oropou (Σκάλα Όροπού) in Nea Palatia (Νέα Παλάτια) ok. 40 km severno od Aten nasproti Eretrije na Evboji. Prim. Pavzanius 1, 34, 1 in nasl. – *Bojotijo*: gl. § 25.

§ 25

Bojotiji: antična pokrajina v osrednji Grčiji med Lokrido na severu, Korinjskim zalivom na jugu, Kitajronom na vzhodu in Fokido na zahodu, ki so jo ok. l. 1000 pr. Kr. poselili Bojotijci. Vodilno mesto pokrajine so bile od 6. stol. pr. Kr. naprej Tebe; pod Epaminondo je Bojotija v 4. stol. pr. Kr. doživela svoj politični in vojaški vrhunec, od l. 146 pr. Kr. pa je bila najprej del province Makedonije in pozneje Ahaje. – *Antedon*: pristaniško mesto v severni Bojotiji ob vznožju gore Mesapij ob Evbojskem zalivu, zdaj ruševine v kraju Magdilo (Μάγδυλο) zahodno od zaselka Anthidona (Ανθήδωνα) ok. 2 km severno od kraja Loukissia (Λουκίσσια) in ok. 25 km severovzhodno od Teb. Prim. Pavzanius 9, 22, 5. – *Onhest*: kraj ali naselbina na jugozahodnem bregu danes izsušenega Kopajskega jezera z osrednjim bojotijskim svetiščem, posvečenim Pozejdonu, zdaj domnevno kraj Kazarma, 6 km vzhodno od mesta Aliartos (Αλίαρτος), jugozahodno od jezera Yliki in ok. 15 km severozahodno od Teb. Prim. Homer, *Iliada* 2, 506; *Himna Apolonu* 229–238; Pavzanius 9, 26, 5. – *svobodno mesto Tespije*: tudi Tespija, mesto v južni Bojotiji, član Bojotijske zveze, zdaj arheološki ostanki v južni Bojotiji ob vzhodnem vznožju Helikona na območju vasi Leondari/Leontari (Λεοντάρι) in Ellopia (Ελλοπία) južno od mesta Thespies (Θεσπιές) in ok. 17 km jugozahodno od Teb. Status svobodnega mesta so Tespije dobile zaradi zvestobe Rimu v času vojne z makedonskim kraljem Perzejem. Prim. Homer, *Iliada* 2, 498; Herodot 8, 50, 2; Ksenofont,

Grška zgodovina 5, 4, 10; Pavzanas 9, 26, 6–27, 8 idr. – *Lebadeja*: bojotijsko mesto na jugozahodnem delu nekdanjega Kopajskega jezera in na severnih obronkih Helikona ob izhodu iz ozkega kanjona reke Herkina, znano po preročišču, član Bojotijske zveze, zdaj Livadia (Λιβιάδεια, Λειβαδιά), dobrih 10 km severozahodno od Teb. Mesto je l. 395 pr. Kr. uničil Lizander, l. 86 pr. Kr. pa Mitridat VI. Prim. Pavzanas 9, 39, 1. – *Tebe ... bojotijske*: največje mesto v Bojotiji in njeno središče (za razlikovanje od istoimenskih mest v Tesaliji, Egiptu in Joniji imenovane bojotijske), nastalo na območju, poseljenem že od 3. tisočl. pr. Kr., v drugi polovici 2. tisočl. eden od sedežev mikenskega kraljestva, od 6. stol. pr. Kr. za Atenami in Sparto najpomembnejša politična in vojaška sila Grčije z vodilno vlogo v zvezi bojotijskih mest, v vojnah s Perzijci na strani Perzijcev, nasprotnik Aten, neposredni krivec za začetek peloponeške vojne (osvojitev Plataj), po njej rival Sparte. Pod kraljema Pelopidom in Epaminondom so Tebe dosegle svoj vrhunec (tebanska hegemonija); nato so podprle Filipa II., a so se mu skupaj z Atenci uprle in bile poražene v bitki pri Hajroneji. Ko so se l. 335 uprle Aleksandru, jih je ta zavzel in dal mesto do tal porušiti (razen hiše pesnika Pindarja in svetišč), prebivalce pa prodati v sužnost; l. 317 je Kasander dal mesto znova zgraditi. Danes stoji na kraju antičnih Teb istoimensko mesto Thiva (Θήβα). – *domovina ... Dioniza in Herakla*: Tebe je odlikovalo tudi bogato mitološko izročilo, povezano z miti in legendami o Kadmu, Heraklu, Dionizu, Laju, Ojdipu, sedmerici proti Tebam, Antigoni, Niobi, Semeli in drugih mitoloških junakih, bile pa so tudi kultno središče (Apolonov kult, Kabiri). – *Muzam ... na Helikonu*: pogorje v osrednji Grčiji, ki ločuje območje Kopajskega jezera in dolino reke Kefiz od Korintskega zaliva, zdaj Elikonas (Ελικώνας; najvišji vrh Palaiovuna (Παλαιοβούνα), 1748 m), v antičnem izročilu eno od dveh bivališč Muz z izviroma Aganipa in Hipokrena, ki sta bila vir pesniškega navdiha. Pod Helikonom je bila v antiki vas Askra (zdaj ostanki Pyrgaki-Episkopi ok. 0,5 km zahodno od vasi Askri (Ἀσκη)), rojstni kraj pesnika Hezioda; ok. 2 km zahodno od antične Askre je bila dolina Muz z njihovim svetim gajem in svetiščem. Prim. Pavzanas 9, 28, 5 in nasl. – *hribovje Kitajron*: gozdnato apneniško hribovje v srednji Grčiji, ki ločuje Bojotijo in Atiko, zdaj Kitheron (Κιθαίρων) in Kitheronas (Κιθαίρωνας; najvišji vrh: Elatias (Ελατιάς), 1409 m), v antiki zahodna meja med Atiko in Bojotijo, varovana s sistemom utrdb in stražnih stolpov. Hribovje je povezano s številnimi božanstvi (Zeus, ki mu je bil posvečen vrh Kitajrona; Dioniz; Hera; Nimfe) in z miti (Herakles, Ojdip, Apolon, Artemida, Nioba, Pentej, Akrajon idr.). Prim. Pavzanas 9, 2, 1 in nasl. – *reko Ismen*: tudi Hismen, bojotijska reka, ki je izvirala v Tebah blizu Kadmovega gradu Kadmeje (zdaj Agios Ioannis). Prim. Pavzanas 9, 10, 2 in nasl. – *Ojdipodija*: vrelec severozahodno od Teb ob cesti v Halkido, zdaj

vrelec na zahodnem obrobju predmestja Teb, imenovanega Agii Theodori, v katerem si je po izročilu Ojdip umil roke po očetomoru. Prim. Pavzanius 9, 18, 5 in nasl.; Solin 7, 22 idr. – *Psamata*: Ni znano, za kateri izvir gre. – *Dirka*: ne izvir, ampak rečica v Tebah, ki jo napaja več izvirov, zdaj Plakiotissa (Πλακιωτίσσα), ki izvira na zahodnem delu nekdanje Kadmeje, izliva pa se v (H)Ismen. Prim. 9, 25, 3. – *Epikrana*, *Aretuza*: Izvirov ni mogoče določiti. – *Hipokrena*: »Konjski vrelec« (iz gr. ἵππος /híppos/ »konj« in κρήνη /kréne/ »(iz)vir«), Muzam posvečeni studenec na Helikonu pod njegovim vzhodnim vrhom, vir pesniškega navdiha, po izročilu nastal, ko je Pegaz, ki ga je jezdil Belerofont, s kopitom udaril ob skalo, zdaj izvir zahodno od kapele sv. Elije (Agios Elias/Ilias; kapela je zgrajena iz ostankov antičnih stavb), imenovan Kryopigadi. Prim. Heziod, *Rodovnik bogov* 1 in nasl.; Strabon 8, 6, 21; 9, 2, 25; Pavzanius 9, 31, 3 idr. – *Aganipa*: Muzam posvečeni studenec na južni strani Helikona pri Tespijah v Bojotiji, vir pesniškega navdiha, nastal ob udarcu Pegazovega kopita (ime je izpeljano iz gr. ἵππος /híppos/ »konj«), zdaj v bližini samostana Agios Nikolaos. Gl. Pavzanius 9, 29, 5. – *Gargafija*: izvir severno od Plataj, pri katerem se je grška vojska pred spopadom s Perzijci l. 479 pr. Kr. utaborila in oskrbela z vodo. Prim. Herodot 9, 25, 2; 9, 49, 2–52; Pavzanius 9, 4, 3. – *Mikalez*: tudi Mikales; gl. § 26. – *Hadilij*: hribovje na severnem obrobju nekdanjega Kopajskega jezera na meji med Bojotijo in Fokido, ki ga na zahodu od Parnasa ločuje reka Kefiz, zdaj Vetriza nasproti antične Hajroneje. – *Akontij*: Gore oz. hriba ni mogoče zanesljivo locirati. Morda gre za vzpetino, na katere vzhodnem odrastku je akropola mesta Orhomen.

§ 26

Megariko: = Megarida; gl. § 23. – *Tebami*: gl. § 25. – *Elevtere*: antično mesto v severni Atiki, naselbina bojotijskega izvora na 468 m visokem prelazu čez Kitajron ob cesti iz Elevzine v Tebe. Kot lokacijo antičnega mesta najdemo v strokovni literaturi dve možnosti: a) prelaz Giftokastro/Gypthokastro, ki je 100 m višji od sosednjega prelaza Kaza in je bil v antiki edina prevozna pot med Kitajronom in Parnasom, v bližini krajev Erythres (Ερυθρές) in Oinoi (Οινόη); b) kraj Panakto (Πάνακτο) pod skrajnim vzhodnim delom Kitajrona, južno od naselja Pili (Πύλη). Prim. Pavzanius 1, 38, 8. – *Haliart*: mesto v Bojotiji na južnem obrobju Kopajskega jezera, 20 km zahodno od Teb, naseljeno že od mikenskega obdobja, od 6. stol. pr. Kr. član Bojotijske zveze, zdaj območji Kastri Maziou (Κάστρι Μαζίου) in Mazi (Μαζί), jugozahodno in zahodno od mesta Aliartos (Αλιάρτος). Tu je l. 395 pr. Kr. padel spartanski vojskovodja Lizander, mesto pa je zaradi sodelovanja z makedonskim kraljem Perzejem opustošil rimski vojskovodja Gaj Lukrecij; po tem napadu ni bilo nikoli več obnovljeno. Prim. Pavzanius 9, 32, 5; 9, 33, 3 idr. – *Plataje*: antično

mesto v južni Bojotiji blizu meje z Atiko ob severnem vznožju Kitajrona pri reki Asop, l. 479 pr. Kr. prizorišče bitke med združeno grško vojsko in Perziji, zdaj kraj Platees (Πλαταιές) in kraji vzhodno od njega (Kokkla). Plataje so Tebanci porušili dvakrat: prvič l. 427 pr. Kr., drugič pa l. 372 pr. Kr.; mesto je znova zgradil Aleksander. Prim. Herodot 9, 19 in nasl.; Pavzanius 9, 1, 1 idr. – *Fere*: = Fare, antično mesto v Bojotiji ob kraju Chlembotsari blizu današnje Tanagre. Prim. Pavzanius 1, 39, 5. – *Aspledon*: antično mesto v Bojotiji severno od Orhomena z zelo prijetno klimo, ki je opustelo zaradi pomanjkanja vode, zdaj arheološke ostaline na lokaciji Avrokastro/Pollyria na obali nekdanjega Kopajskega jezera, ok. 6 km severno od mesta Orchomenos (Ορχομενός). Prim. Homer, *Iliada* 2, 511; Pavzanius 9, 2, 41; 9, 38, 9. – *Hila*: = Hile, kraj v Bojotiji, po Homerju na Kopajskem jezeru, po Strabonu na jezeru Hilika, zdaj arheološki ostanki na polotoku Klimataria(s) na jezeru Iliki (Λίμνη Ύλική), ki je ostanek nekdanjega Kopajskega jezera. Prim. Homer, *Iliada* 2, 500; 5, 707–708; 7, 221 in nasl.; Strabon 9, 2, 26–27; Pavzanius 9, 38, 7. – *Tizba*: antično mesto v jugozahodni Bojotiji ok. 4 km od obale ob vznožju gore Helikon, zdaj arheološke ostaline pri kraju Thisvi (Θίσβη, prej Kako-si) ob vznožju Helikona, severozahodno od kraja Domvrena (Δομβραίνα). – *Eritre*: antično mesto v Bojotiji ob vznožju skrajnega severnega pobočja Kitajrona vzhodno od mest Plataje in Hisije, zdaj Erythres (Ερυθρές), 4 km vzhodno od mesta Platees (Πλαταιές) in 13 km južno od Teb. Prim. Homer, *Iliada* 2, 499; Evripid, *Bakhantke* 751; Tukidid 3, 24, 2; Ksenofont, *Grška zgodovina* 5, 4, 49; Pavzanius 9, 2, 1; Strabon 9, 2, 12. – *Glisa*: = Glisas, antično mesto v Bojotiji na južnem pobočju gorskega masiva Hipat, zdaj arheološke ostaline južno od kraja Ipato (Ίπατο, prej Sirtzi) vzhodno od jezera Iliki (Λίμνη Ύλική), ok. 10 km severovzhodno od mesta Tebe. Prim. Homer *Iliada* 2, 504; Herodot 9, 43, 2; Strabon 9, 2, 31; Pavzanius 9, 19, 2 idr. – *Kope*: antično mesto v Bojotiji na severovzhodni obali nekdanjega, po njih imenovanega Kopajskega jezera, zdaj arheološki ostanki na lokaciji Topolia, severno od kraja Kastro (Κάστρο), 16 km vzhodno od mesta Orchomenos (Ορχομενός) in severozahodno od jezera Iliki (Λίμνη Ύλική). Prim. Homer, *Iliada* 2, 502; Strabon 9, 2, 18; Pavzanius 9, 24, 1. – *ob reki Kefiz*: gl. § 27. – *Larimna*: pristaniško mesto v Bojotiji ob Evbojskem zalivu, ki ga je l. 86 pr. Kr. uničil Sula, zdaj arheološki ostanki na lokaciji Kastri/Larmes na griču Bazaraki pri mestu Larimna (Λάρυμνα). Prim. Pavzanius 9, 23, 7; Plutarh, *Sula* 26, 4. – *Anhoa*: antično mesto v Bojotiji, zdaj kraj Bazaraki na hribu Kokkini Larymnas (Κόκκινη Λαρύμνας) nekaj kilometrov južno od Larimne. – *Medeon*: antično mesto v Bojotiji, imenovano po istoimenskem mestu v Fokidi, na vzhodni obali nekdanjega Kopajskega jezera, zdaj arheološki ostanki na lokaciji Kastraki pri kraju Davlosis jugozahodno od jezera Iliki (Λίμνη

Υλική). – *Flegija*: tudi Flegias, mitično mesto v Bojotiji, naselbina Flegijcev, legendarnega ljudstva, ki je živel v Tesaliji, menda pa tudi v Bojotiji, v Fokidi in v Epidavru. Mesto enačijo z ostanki mikenske utrbe v Bojotiji, zdaj Gla (Γλά) na griču, ki je bil nekoč otok v danes izsušenem Kopajskem jezeru, pa tudi z mestom Arna (gl. § 28). Prim. Homer, *Iliada* 2, 507; Pavzanius 9, 36, 1. – *Akrajfija*: tudi Akrajfije, Akrajfij, Akrajfnij in Akrajfnija, antično mesto v Bojotiji na vzhodnem obrežju nekdanjega Kopajskega jezera ob zahodnem vznožju gore Ptoon, zdaj arheološki ostanki v kraju Akrefnio (Ακράϊφνιο) severozahodno od jezera Iliki (Λίμνη Υλική), ok. 22 km jugovzhodno od mesta Orchomenos (Ορχομενός). – *Koroneja*: antično mesto v Bojotiji na nizkem predgorju vzhodnega roba današnje rodovitne ravnice, kjer je bilo nekoč Kopajsko jezero, zdaj Palaia Koronia (Παλαιά Κορώνεια) oz. Pyrgos (Πύργος) ok. 2 km vzhodno od kraja Agios Georgios (Άγιος Γεώργιος), ok. 4 km severno od današnjega kraja Koronia (Κορώνια, prej Kutumala) in ok. 15 km južno od mesta Orchomenos (Ορχομενός). Prim. Homer, *Iliada* 2, 503; Pavzanius 9, 34, 3. – *Hajroneja*: najzahodnejše mesto v Bojotiji na meji s Fokido ob severnem vznožju pogorja Turion v dolini reke Kefiz, podrejeno Orhomeni, član Bojotijske zveze, prizorišče bitke l. 338 pr. Kr., v kateri je Filip II. Makedonski porazil združeno atensko in tebansko vojsko, prizorišče zmage Lucija Kornelija Sule nad pontskim kraljem Mitridatom VI., rojstni kraj grškega življenjepisca, zgodovinarja in filozofa Plutarha, zdaj Chaeronea (Χαιρώνεια, prej Kapraina), 13 km zahodno od mesta Orchomenos (Ορχομενός). Prim. Pavzanius 9, 40, 5. – *na obali*: tj. na obali nekdanjega Kopajskega jezera. – *Okaleja*: antično mesto v Bojotiji na vzhodnem obrežju nekdanjega Kopajskega jezera, zdaj domnevno arheološki ostanki severovzhodno od samostana Moni Evangelistrias (Μονή Ευαγγελίστριας) in ok. 17 km jugovzhodno od mesta Orchomenos (Ορχομενός). Prim. Homer, *Iliada* 2, 497; *Himna Apolonu* 242. – *Eteon*: antično mesto v Bojotiji na severnem pobočju Kitajrona, del Bojotijske zveze pod vodstvom Teb, v klasičnem obdobju preimenovalo v Skarf(ej)a, zdaj arheološki ostanki pri kraju Skarfia (Σκάρφεια) blizu kraja Molos (Μώλος) vzhodno od Termopil. Prim. Homer, *Iliada* 2, 497; 2, 532; Strabon 7, 3, 6; 9, 2, 24; Pavzanius 10, 1, 2. idr. – *Skolos*: antično mesto v Bojotiji ob vznožju Kitajrona severno od reke Azop, večinoma pod nadzorom Teb, občasno tudi Plataj, del Bojotijske zveze, kultni kraj Demetre, zdaj arheološki ostanki severno od kraja Neochoraki (Νεοχώρακι), ok. 7 km jugovzhodno od Teb. Prim. Homer, *Iliada* 2, 497–498; Herodot 9, 15; Pavzanius 9, 4, 4 idr. – *Shojnos*: antično mesto v Bojotiji (in istoimenska reka), zdaj arheološki ostanki jugovzhodno od kraja Mouriki (Μουρίκι), južno od jezera Limni Paralimni (Λίμνη Παράλιμνη). Prim. Homer, *Iliada* 2, 497; Strabon 9, 2, 22. – *Peteon*: antično mesto v Bojotiji ob cesti med Tebami in Antedonom na

zahodnem pobočju gore Mesapij, od klasičnega obdobja naprej v rokah Teb, zdaj ali arheološki ostanki blizu kraja Mouriki (Μουρίκι) ali ostaline severovzhodno od mesta Platanakia (Πλατανάκια), vzhodno od jezera Limni Paralimni (Λίμνη Παραλίμνη). Prim. Homer, *Iliada* 2, 500. – *Hirija*: antično mesto v Bojotiji blizu Evripa (ožina med Bojotijo in Evbojo), v klasičnem obdobju pod oblastjo Teb, v helenističnem obdobju pod nadzorom Tanagre. Kot možne lokacije navajajo: mesto Paralia (Avlidas) (Παραλία (Αυλίδας), prej Dhramesi); grič Tseloneri oz. Glypha jugozahodno od mesta Xirovrissi (Ξηρόβρυση); hrib Megalovuna severno od mesta Tanagra. Prim. Homer, *Iliada* 2, 496. – *Mikalez*: tudi Mikales, antično mesto v severovzhodni Bojotiji ob cesti med Tebami in Halkido na Evboji, član Bojotijske zveze, zdaj antični ostanki severozahodno od kraja Ritsona (Ριτσώνα), jugozahodno od mesta Xirovrissi (Ξηρόβρυση). Prim. Homer, *Iliada* 2, 498; *Himna Apolonu* 222–224; Strabon 9, 2, 11; 9, 2, 26; Pavzanijs 9, 19, 4 idr. – *Ejrezij*: tudi Hejlezij, Ejrezije in Erezij, antično mesto v jugovzhodni Bojotiji, zdaj antične ostaline na griču nad krajem Asopia (Ασωπία, prej Chlembotsari), jugozahodno od Tanagre (Τανάγρα) in 17 km vzhodno od Teb. Prim. Homer, *Iliada* 2, 499; *Himna Apolonu* 32; Strabon 9, 2, 17. – *Eleon*: tudi Heleon, antično mesto v Bojotiji med Tebami in Tanagro, naseljeno od zgodnjega heladskega do rimskega obdobja, v klasičnem obdobju neodvisno, pozneje pod nadzorom Tanagre, zdaj antične ostaline severno od kraja Harma (Ἁρμα, prej Dritsa), 16 km severovzhodno od Teb. Prim. Homer, *Iliada* 2, 500; Pavzanijs 1, 29, 6. – *Olar*: Ni znano, za katero mesto gre. – *Tanagra*: najpomembnejše antično mesto v jugovzhodni Bojotiji ob vzhodnem vznožju pogorja Kerkejon na sotočju rek Laris in Azop, prej menda imenovano Graja (gl. Homer, *Iliada* 2, 498), prizorišče dveh bitk: l. 457 pr. Kr. med Atenami in Sparto (prva peloponeška vojna) ter l. 426 med Atenami in združenimi enotami Tanagre in Teb, zdaj antične ostaline ok. 4,5 km jugovzhodno od kraja Tanagra (Τανάγρα, prej Vratsi). Prim. Pavzanijs 9, 20, 3. – *ožini Evripa*: devet kilometrov široka morska ožina med Bojotijo in Evbojo. – *otok Evboja*: gl. § 63 in nasl. – *Avlida*, znana po prostranem pristanišču: antično obalno mesto v Bojotiji ob Evbojskem zalivu ok. 3 km južno od evbojske morske ožine pri Halkidi, do 387 pod oblastjo Teb, od tedaj naprej pod nadzorom Tanagre, v grškem legendarnem in epskem izročilu kultno središče Artemide, zbirno mesto grške vojske pred odplutjem proti Troji, kjer je Agamemnon žrtvoval svojo hčer Ifigenijo, l. 396 zbirališče enot spartanskega kralja Agezilaja II. pred vojaško odpravo v Azijo, zdaj arheološke ostaline južno od kraja Mikro Vathy (Μικρό Βαθύ) ok. 4 km južno od mesta Chalkida (Χαλκίδα) na Evboji.

§ 27

Bojote: prebivalci pokrajine Bojotije; gl. § 25. – *nekdaj imenovali Hianti*: staro, predgrško prebivalstvo v Bojotiji, ki so ga po izročilu pregnali Feničani pod vodstvom Kadma, sicer pa pesniška oznaka za Bojote oz. Bojotijce. Prim. Pindar, *Olimpijske ode* 6, 148; Apolonij Rodoški 3, 1242; Strabon 7, 7, 1; Pavzanas 9, 5, 1; 10, 35, 5. – *Lokri ... Epiknemidijci*: prebivalci vzhodne Lokride, imenovani po svojih bivališčih na hriboviti verigi, imenovani Knemis, ki ločuje Fokido in Lokrido, zdaj Knimis (Κνημίδες), ki je del gorskega masiva Kalidromos. Vzdevek »Epiknemidijci« torej pomeni »nakmenidski«, »živeči na Knemisu«. – *Lelegi*: negrško staroselsko ljudstvo, ki ga najdemo na širšem prostoru Grčije in Male Azije, znano iz epike ter zgodovinskih in mitoloških virov. – *reka Kefiz*: zdaj Kifisos (Κηφισός), najpomembnejša reka osrednje Grčije, ki se je izlivala v Kopajsko jezero (izsušeno v letih 1883–1892). – *Opunt*: antično glavno mesto v vzhodni Lokridi (zato imenovani Opunska Lokrida) ob Opunskem zalivu (gl. spodaj), v grškem izročilu rezidenca Ajanta Malega. Leta 426 pr. Kr. ga je opustošil potres, l. 208 pr. Kr. ga je oplnil pergamonski kralj Atal I., l. 106 po Kr. pa ga je znova prizadel potres. Mesto je bilo opuščeno v 9. stol. po Kr. Točna lega mesta ni znana; nahajalo se je ali v hribovitem območju južno od ceste, ki povezuje kraja Kiparissi (Κυπαρίσσι) in Tragana (Τραγάννα), ali v bližini kraja Atalanti (Αταλάντη), ne neposredno ob morju, ker je imelo svoje pristanišče, imenovano Kinos. Prim. Pavzanas 10, 1, 2; *NH* 8, 163; 21, 104. – *Opunski zaliv*: zdaj Kolpos Atalantis (Κολπός Αταλάντης), del severnega Evbojskega zaliva. – *Kinos*: mesto v Opunski Lokridi, pristanišče Opunta, zdaj arheološke ostaline na griču Palaiopirgos (Παλαιοπύργος) oz. Pirgos (Πύργος), imenovanem tudi Agios Ioannis (Άγιος Ιωάννης) pri kraju Livanates (Λιβανάτες) ob zalivu Atalanti (Κολπός Αταλάντης). Prim. Homer, *Iliada* 2, 531; Ptolemaj 3, 15, 9; Mela 2, 3, 40. – *Fokide*: antična pokrajina v osrednji Grčiji med Opunsko Lokrido na severu, Korinjskim zalivom na jugu, Bojotijo na vzhodu ter Ozolsko Lokrido in Dorido na zahodu. Glavni središči pokrajine sta bili Delfi in Elateja. – *Dafnunt*: pristanišče Epiknemidskih Lokrov na obalni ravnici ob Evbojskem zalivu, zdaj arheološke ostaline vzhodno od kraja Agios Konstantinos (Άγιος Κωνσταντίνος) med krajema Molos (Μώλος) in Livanates (Λιβανάτες). Prim. Strabon 1, 3, 20; 9, 3, 1; 9, 3, 17. – *Larisa*: gl. § 29. – *Elateja*: antično mesto v Fokidi, takoj za Delfi najpomembnejše središče pokrajine v dolini reke Kefiz, zdaj Elatia (Ελάτεια; Drachmani/Piperis) v dolini reke Kifisos (Κηφισός). Prim. Strabon 9, 2, 19; 9, 3, 2; Pavzanas 10, 34, 1–2; Suda pod Ἐλάτεια. – *na bregu Kefiza, kot smo povedali*: gl. § 8. – *Lilaja*: gl. § 8. Mesto ne leži ob Kefizu, ampak blizu njegovih izvirov. – *Delfom*: gl. § 7. – *Knemida*: antično mesto Epiknemidskih Lokrov na skrajnem obronku gorskega masiva Knemis na rtu nasproti Evboje, zdaj

Gouvali na rtu Akrotirio Knimidas (Ακρωτήριο Κνημίδας) nasproti Evboje pri kraju Asproneri (Ασπρονέρι) med krajema Kamena Vourla (Καμένα Βούρλα) in Agios Konstantinos (Άγιος Κωνσταντίνος). – *Hiampoli*: »Mesto Hiantov«, antično mesto v vzhodni Fokidi s trdnjavo na griču, ki je varovalo hriboviti prehod, po katerem je tekla glavna cesta med morjem in dolino Kefiza, tj. med severno in osrednjo Grčijo, po legendarnem izročilu naselbina Hiantov, zdaj kraj Exarchos (Εξάρχος, prej Bogdanou) na ravnici Kalapodi (Καλαπόδι), ok. 16 km jugovzhodno od mesta Elatia (Ελάτεια). Mesto so l. 480 pr. Kr. opustošili Perzijci, l. 371 pr. Kr. Jazon iz Fer, l. 346 pr. Kr. Filip II. Makedonski, l. 198 pr. Kr. pa Rimljani pod poveljstvom Tita Kvinkcija Flaminina. Prim. Homer, *Iliada* 2, 519–523; Herodot 8, 28; Pavzanijs 10, 35, 5; Strabon 9, 2, 3; 9, 3, 15; 10, 1, 11. – *Larumna*: = Larimna; gl. § 26. – *Tronij*: mesto v vzhodni Lokridi na severovzhodnem pobočju gore Knemis na obrobju Boagrijske ravnice, ki se odpira do Malijskega zaliva, ob obalni poti proti Termopilam, zdaj Palaiokastro med krajema Kamena Vourla (Καμένα Βούρλα) in Molos (Μώλος), ki je nekoliko umaknjen v notranjost; ob morju je danes naselbina Neo Thonio (Νέο Θρόνιο). Mesto je bilo glavno središče vzhodne Lokride; l. 426 pr. Kr. ga je hudo prizadel potres. – *reka Boagrij*: reka v vzhodni Lokridi, imenovana tudi Manes, ki se je blizu mesta Tronij izlivala v Malijski zaliv; potres l. 426 pr. Kr. je precej spremenil njen tok. Prim. Homer, *Iliada* 2, 533; Strabon 1, 3, 20; 9, 4, 4; Ptolemaj 3, 15, 10–11. – *Narik*: tudi Narikon in Narika, mesto v Epiknemidijski Lokridi ob cesti, ki je skozi dolino reke Sperhej čez Termopile vodila v Fokido, materno mesto Lokrov v Brutiju (gl. *NH* 3, 95; Vergilij, *Eneida* 3, 399; Ovidij, *Metamorfoze* 14, 468 idr.). Na podlagi napisnih najdb so mesto včasih enačili s krajema Atalanti (Αταλάντη) ali Kalapodi (Καλαπόδι), zdaj z arheološkimi ostalinami na lokaciji Palaiokastro (Παλαιοκάστρο) pri kraju Rengini/Renkini (Ρεγκίνι), ok. 8 km jugozahodno od kraja Mendenitsa (Μενδενίτσα), ok. 12 km severozahodno od mesta Elatia (Ελάτεια) in ok. 40 km severozahodno od Orhomena. – *Alopa*: Na območju Ahaje Ftiotide in Fokide najdemo tri mesta s tem imenom: prvega na ozemlju Ozolskih Lokrov na še ne dokončno potrjeni lokaciji Kokovitsa na hribu Loustritses (Λουστριτσές) blizu vasi Makrini (Μακρινή), ok. 13 km severozahodno od kraja Eratini (Ερατεινή) na obali Korintskega zaliva; drugega na obali Ahaje Ftiotide med antičnima mestoma Ehin in Larisa Kremasta na lokaciji Melidoni/Agia Ekaterini pri kraju Achladi (Αχλάδι) med mestoma Raches (Ράχες) in Nea Spartia (Νέα Σπαρτιά) nasproti rta pri kraju Vasilina (Βασιλίνα) na Evboji; tretjega na ozemlju Opuntskih Lokrov med mestoma Dafnunt in Kinos, med mestoma Arkitsa (Αρκίτσα) in Longos (Λόγγος), na lokaciji, ki je ni mogoče zanesljivo določiti. Plinij omenja tretjega. – *Skarfeja*: mesto v Epiknemidijski Lokridi na potresno zelo dejavnem območju (hudo so

ga prizadeli tsunamiji ob potresu l. 426 pr. Kr.), v nenehnem sporu z mestom Tronij za nadzor nad območjem. Domnevno se je nahajalo na območju krajev Molos (Μώλος), Skarfia (Σκάρφεια) in Agios Serafim (Άγιος Σεραφείμ) blizu južne obale Malijskega zaliva. Prim. Homer, *Iliada* 2, 532; Strabon 9, 4, 4; Tukidid 2, 32 idr. – *po prebivalcih ... Malijski zaliv*: še zdaj Malijski zaliv (Μαλικκός Κόλπος). – *Halkiona*: O mestu ni podatkov. – *Ajgonija*: O mestu ni podatkov. – *Falara*: mesto Malijcev ob Malijskem zalivu, pristanišče mesta Lamija, uničeno v potresu l. 426 pr. Kr., po obnovi znova pomembno pristanišče, zdaj najbrž mestece Stilis (Στυλίζ) oz. Stilida (Στυλίδα) z okolico, ki se nahaja med mestoma Agia Paraskevi (Άγια Παρασκευή) in Achinos (Αχινός), ok. 17 km vzhodno od mesta Lamia (Λαμία). Prim. Strabon 1, 3, 20; 9, 5, 13.

§ 28

Dorida: antična pokrajina v osrednji Grčiji med Fokido, Malido in Malijskim zalivom, Ajtolijo in Lokrido, prvotna domovina Dorcev, ki pa je bila pozneje zgodovinsko precej nepomembna. – *Spartos*: antično mesto v Doridi, zdaj arheološke ostaline pri kraju Kastrorachi jugozahodno od kraja Ptelea (Πτέλεα) ob reki Sperchios (Σπερχειός) ok. 40 km zahodno od mesta Lamia (Λαμία). – *Erinej, Bojon, Pindos in Kitinon*: štiri mesta v Doridi, ki jih je ustanovil mitični prednik Dorcev Doros, ki je pripeljal ljudstvo v Tesalijo Hestijatido, v Dorido in v južno Ajtolijo (gl. Diodor Sicilski 5, 80, 2; Strabon 8, 7, 1; Apolodor 1, 57). Drugo ime mesta Pindos je bilo Akifas (*Acyphas*). – *gora Ojta*: osrednji del gorskega masiva južno od reke Sperhej, po mitološkem izročilu kraj Heraklove smrti, kjer si je naredil grmado, izročil svoj lok in puščice Filoktetovemu očetu Pojantu in na grmadi umrl, zdaj Oiti (Οίτη) v Ftiotidi in severni Fokidi (najvišji vrh: Pirgos (Πύργος), 2152 m), južni odra-stek pogorja Pindos. – *Hajmonija*: = dežela Hajmonov, tesalskega plemena, katerega mitološki začetnik je eponimni heroj Hajmon, Pelazgov sin in Tesalov oče. Hajmonija je torej starejše poimenovanje za Tesalijo in sinonim zanjo. – *Pelazgida*: = dežela Pelazgov, sicer ime za Pelazgotido, vzhodni del Tesalije, ki so ga naseljevali Pelazgi, predindoevropsko ljudstvo v stari Grčiji, ki je živelo tudi drugod po sredozemskem prostoru, med drugim v severnem delu Male Azije, na Kreti, v Tesaliji in v Epiru. Prim. *NH* 3, 51; 3, 56; 3, 71; 4, 9; 4, 20. – *Pelazgijski Argos*: gr. Πελασγικὸν Ἄργος, drugo ime za pokrajino Pelazgotido v vzhodni Tesaliji. Prim. Homer, *Iliada* 2, 681. – *Helada*: gl. § 9. – *Tesalija*: gl. § 29. – *Driopida*: = dežela Driopov, grškega plemena, ki je sprva živelo v Doridi med gorama Ojta in Parnas v dolini reke Pind; gl. § 2. – *kralj ... Grajkos ... dobila ime Grčija*: lat. *Graecus*, gr. Γραικός, mitološki praoče in eponimni junak Grkov (menda sin Zeusa in Pandore), preden so od Helena dobili ime Heleni. Gl. tudi § 23. – *Helen ... ime Heleni*: eponimni praoče

Helenov ("Ελληνες), sin Devkaliona in Pire, Amfiktionov brat ter oče Ajola (praoče Ajolcev), Ksuta (njegova sinova Ahaj in Ion sta praočeta Ahajcev in Joncev) in Dorosa (praoče Dorcev). – *Homer ... Mirmidoni*: gl. Homer, *Iliada* 2, 683. Mirmidoni so bili staro tesalsko pleme, ki je živelo v kraljevini Ftiji (poznejša Tesalija Ftiotida), podaniki kralja Peleja in nato Neoptolema, Ahilovi spremljevalci, ki so se pohoda nad Trojo udeležili s 50 ladjami. Njihovo ime po antični ajtiološki razlagi pomeni »Ljudje mravlje« (iz gr. μύρμηξ /mýrmex/ »mravlja«). Gl. tudi *Iliada* 21, 188 in nasl., *Odiseja* 3, 188. – *Heleni*: = potomci Helena (gl. zgoraj) = Grki. Gl. Homer *Iliada* 9, 382; *Odiseja* 11, 496. – *Ahajci*: prebivalci pokrajine Ahaja na severnem Peloponezu (gl. § 12) in tesalske pokrajine Ahaja Ftiotida (gl. § 29). Homer s tem imenom označi vse Grke, ki so se odpravili na vojno proti Troji. – *prebivalci Doride ... Ftioti*: Mišljeni so prebivalci Ahaje Ftiotide (gl. § 29). – *Ehin*: antično mesto v Ahaji Ftiotidi na severni obali Malijskega zaliva, ki ga je Filip II. l. 342 pr. Kr. podaril Malijcem, od 210 pr. Kr. pod oblastjo Filipa V., od 193 pr. Kr. Rima, zdaj Achinos (Αχινός) ob severni obali Malijskega zaliva med mestoma Stilida (Στυλίδα) in Raches (Ράχες). – *reke Sperhej*: zdaj Sperchios (Σπερχειός). – *soteska Termopile*: »Vroča vrata« (iz gr. θερμός /thermós/ »vroč« in πύλη /pýlē/ »vrata«, »odprtina«; ime so dobila po vročih vrelih v bližini in po vratih, ki so jih postavili na najožjem delu tega prehoda), zdaj Thermopilis (Θερμοπύλες), ozek obalni prehod med Malijskim zalivom in gorskim masivom Kalidrom (del masiva Knemis). V antiki je bila to edina pot, ki je omogočala prehod kopenskih vojaških enot iz Tesalije v Lokrido, tj. iz severne v osrednjo Grčijo. V antiki se je morje skoraj dotikalo strmih pečin masiva Knemis, ki je nadaljevanje gore Ojta, prebivalci Fokide pa so zgradili tudi zid za obrambo pred vdori Tesalcev. Soteska je najbolj znana po bitki pri Termopilah spomladi l. 480 pr. Kr., v kateri so Grki pod poveljstvom spartanskega kraja Leonida dva dni zadrževali perzijsko armado in ji prizadejali veliko izgub, nato pa so bili zaradi izdaje Malijca Efialta poraženi. Drugi spopadi pri Termopilah so bili še l. 352 pr. Kr. med članicami Delfske amfiktionije in Filipom II. ter Fokidci, l. 279 pr. Kr. med Galci pod vodstvom Brena in Ajtolci, l. 191 pr. Kr. med Rimljani pod poveljstvom konzula Manija Acilija Glabriona in enotami selevkidskega vladarja Antioha III. Velikega, strateško pomembne pa so bile tudi v številnih poznejših spopadih. – *Herakleja*: imenovana tudi Herkleja Trahis (Trahida) ali trahinijska Herakleja, kolonija Spartancev, ki so jo ustanovili med poloponeško vojno l. 426 pr. Kr. za pomoč Trahinijcem (del Malijcev, ki je živel v pokrajini Trahidi) v spopadih z Ojtajci. Mesto je ležalo zahodno od Termopil ob reki Fojniks, južno od Malijskega zaliva, zdaj ruševine južno od kraja Iraklia (Ηράκλεια), 12 km zahodno od Termopil in ok. 10 km južno od mesta Lamia (Λαμία). Tu se je l. 480 pr. Kr.

utaborila Kserksova vojska pred spopadom pri Termopilah. Za druga istoi-menska mesta gl. *NH* 3, 33; 3, 97; 4, 33; 4, 42; 4, 44; 4, 59; 4, 85 idr. – štiri milje: = 5,92 km. – *Trehina*: tudi *Trahina* = »Hrapava« (iz gr. τραχύς /trachýs/ »hrapav«, »grapav«, »kamnit«, »skalnat«), tj. Neprehodna. – *gora Kalidrom*: gorski masiv nad Termopilami, del masiva Knemis, zdaj Kallidromo (Καλλίδρομο; najvišji vrh: Gkioza (Γκιόζα), 1399 m). Po tej gori, ki je ena od treh, ki sestavljajo celoten gorski masiv (drugi dve sta Akrurij, pozneje imenovan Galata, in Frikij) so Perzijci l. 480 obšli Grke pri Termopilah. – *Helada*: prvotno območje, ki so ga naseljevali Heleni, pleme v južni Tesaliji, živeli pa so na območju med rekama Azop (gl. § 13) in Enipej (gl. § 30), Ahilova domovina (gl. Homer, *Iliada* 2, 683; 9, 395; 9, 447; 9, 478; 16, 595; *Odiseja* 11, 496). Grki so svojo deželo tako imenovali od 7. stol. pr. Kr.; v klasičnem obdobju so tako poimenovali vse dežele, ki so jih naseljevali Heleni, in sicer ne le celinsko Grčijo, Peloponez in otoke, ampak tudi grške kolonije in grška mesta na obali Male Azije. Helada je torej »dežela Helenov«, ki jih družijo skupni jezik, vera in navade. – *Halos*: »Slano mesto«, »Mesto soli« (iz gr. ἅλς, ἅλός /háls, halós/ »sol« po slanem vrelcu Amfriz ob vznožju mestnega griča), antično mesto v Ftiotidi ob severovzhodnem vznožju gore Otris na prehodu med Malijskim in Pagazajskim zalivom, ki ga omenja že Homer (gl. *Iliada* 2, 682), zdaj arheološki ostanki zahodno od močvirja Elos Sourpis (Ἐλος Σούρπης) med krajema Sourpi (Σούρπη) in Neos Platanos (Νέος Πλάτανος) nad Pagazajskim zalivom. Mesto je uničil potres. – *Lamija*: spartansko vojaško oporišče na strateškem položaju v pokrajini Malidi ob Malijskem zalivu med Tesalijo in osrednjo Grčijo, zdaj Lamia (Λαμία), glavno mesto Ftiotide. Mesto je prvi opustošil Aleksander Veliki, sem se je ob uporabi Atencev zatekel Antipater in po obdobju vzpona v času ajtolske nadoblasti v 3. stol. pr. Kr. je mesto l. 190 pr. Kr. porušil rimski vojskovodja Manij Acilij Glabirion. – *Ftija*: mesto (epo-nimni heroj in mitični ustanovitelj mesta je Ftios, sin Pozejdona in Larise, brat Ahaja in Pelazga) ter kraljevina Peleja in Ahila, domovina Mirmidoncev (gl. zgoraj), najjužnejša pokrajina v antični Tesaliji, ki je obsegala dolino reke Sperhej in severno obalo Malijskega zaliva (pozneje Ftiotida). Arheoloških dokazov o obstoju mesta ni. Prim. Homer, *Iliada* 1, 155; 2, 683; 2, 762–767; 19, 323; 23, 140–144; *Odiseja* 11, 496; Strabon 9, 5, 8 idr. – *Arna*: sicer ime dveh antičnih naselbin. Eno so ustanovili Ajolci v Bojotiji (to so med drugim enačili tudi z ostanki mikenske utrbe v Bojotiji, danes Gla (Γλά) na griču, ki je bil nekoč otok v danes izsušenem Kopajskem jezeru), drugo pa so Ajolci ustanovili v Tesaliji, ki so jo nato Tesalci preimenovali v Kierij/Kierion, zdaj Pírgos Kieríou (Πύργος Κιερίου) ob reki Sofaditis blizu kraja Sofades (Σοφάδες), 14 km vzhodno od mesta Karditsa (Καρδίτσα) in 50 km severo-zahodno od mesta Farsala (Φάρσαλα).

§ 29

Tesaliji: antična pokrajina v severovzhodni Grčiji med Makedonijo na severu, Jonskim morjem na vzhodu, Lokrido, Dorido in Etolijo na jugu in Epirom na zahodu; njeni mejni gorovji sta bili Pindos in Olimp. Razdeljena je bila na štiri okrožja ali okoliše, imenovane Ftiotida (*Phthiotis*), Hestiajotida (*Hestiaiotis*), Pelazgiotida (*Pelagiotis*) in Tesaliotida (*Thessaliotis*), vsakemu pa je načeloval »zvezni vladar«, imenovan tag (*tagos*). K Tesaliji so spadale še Perajbija, Magnezija in Ahaja Ftiotida. – *Orhomen*, *prej ... Miniej*: mesto v Tesaliji v Ahaji Ftiotidi, domnevno na severnem pobočju gore Otris (gl. Diodor Sicilski 20, 110, 3). V strokovni literaturi najdemo več predlogov za mogočo lokacijo, vendar nobena ni potrjena. Glede na pridevek Miniej je očitno, da je Plinij pomešal tesalsko mesto z istoimenskim mestom v Bojotiji (zdaj Orchomenos (Ορχομενός), ki ga je naseljevalo pleme Minijci (zato vzdevek Miniej). – *Alimon ... Holmon*: = Halmonija, Holmon, mesto v Tesaliji, zdaj domnevno arheološke ostaline pri mestu Ampelon (Αμπελών) oz. Ampelonas (Αμπελώνας) južno od sotočja rek Titarezij in Penej, severno od mesta Larisa (Λάρισα). – *Atraks*: mesto v Tesaliji Pelazgiotidi ob reki Penej, ok. 20 km zahodno od Larise, naseljeno že od mikenskega obdobja, v času makedonske nadoblasti (od 344 pr. Kr.) trdnjava, zdaj arheološki ostanki med krajema Koutsochero (Κουτσόχερο) in Zarkos (Ζάρκος) ob reki Pinios (Πηνειός). – *Palamna*: = Pelina; gl. § 32. – *izvir Hipereja*: izvir v bližini mesta Fere (gl. spodaj). Prim. Homer, *Iliada* 2, 734; 6, 457. – *Fere*: mesto v vzhodni Tesaliji Pelazgiotidi na območju, naseljenem že od neolitika, na ugodni lokaciji ob jezeru Bojbe (tudi Bojbeida) in z zelo vodnatim vrelcem (gl. zgoraj Hipereja). Mesto je nadzorovalo Pagaze, edino večje tesalsko пристanišče, ob koncu peloponeške vojne pa se je tam oblikovala samostojna, v grškem prostoru vplivna in zelo ekspanzivna tiranska oblast, ki se je začela z Likofronom iz Fer, največjo moč pa je dosegla pod Jazonom iz Fer, zdaj arheološki ostanki pri kraju Velestino (Βελεστίνο), ki je bil po antičnem mestu imenovan tudi Feres (Φερές, Φεράϊ). – *Pierija*: gl. § 33. – *Larisa*: glavno mesto Tesalije Pelazgiotide, ki ga je po grškem izročilu ustanovil Perzejev ded Akrizij (tu naj bi živela tudi Pelej in Ahil), dolgo časa pod oblastjo aristokratske družine Alevadi, ene najmočnejših družin v Tesaliji, ki je vladala Pelazgiotidi, pozneje z demokratično politično ureditvijo, v peloponeški vojni na strani Aten, od l. 344 pr. Kr. pod oblastjo Makedoncev (Filip II.), od 196 pr. Kr. zaveznik Rima in vodilno mesto Tesalske zveze, zdaj Larisa (Λάρισα). – *Gomfi*: antično mesto v Tesaliji na meji s pokrajino Atamanijo ob strateško pomembni poti čez pogorje Pindos, v času Filipa II. preimenovano v Filipopolis, zdaj ruševine pri vasi Gomfoi (Γόμφοι) na tesalski ravnici, 5 km severovzhodno od mesta Mouzaki (Μουζάκι) in 12 km jugozahodno od mesta Trikala (Τρίκαλα).

– *tesalske Tebe*: tudi ftiotijske Tebe (za ločevanje od istoimenskega mesta v Bojotiji), mesto v Ahaji Ftiotidi, najpomembnejše tesalsko mesto ob Pagazajskem zalivu, naselbina Ahajcev Ftiotov, zdaj ruševine na lokaciji Akitsi severovzhodno od vasi Mikrothives (Μικροθήβες »Male Tebe«) ok. 6 km jugozahodno od mesta Nea Anchialos (Νέα Αγκιάλος). – *gaj Pteleon*: mesto v Ahaji Ftiotidi ob vstopu v Pagazajski zaliv, ki so ga Rimljani uničili l. 171 pr. Kr., od tedaj opuščeno, zdaj ruševine južno od mesta Pteleos (Πτελεός) severovzhodno od kraja Agii Apostoli (Άγιοι Απόστολοι). – *Pagazajski zaliv*: še zdaj Pagasitikos Kolpos (Παγασητικός Κόλπος). – *mesto Pagaza, pozneje ... Demetriada*: tudi Pagaze, mesto v Tesaliji na severni obali po njem imenovanega zaliva, ki so ga ustanovili Tesali ok. l. 600 pr. Kr., najpomembnejše tesalsko pristanišče, v mitološkem izročilu izhodišče Argonavtov na njihovem popotovanju, zdaj Nees Pagases (Νέες Παγασες), jugozahodno od mesta Volos (Βόλος). Demetrij Poliorket je mesto l. 293 pr. Kr. priključil novoustanovljenemu mestu Demetriada. Prim. tudi NH 31, 76. – *Trika*: glavno mesto tesalske pokrajine Pelazgiotide v zahodni Tesaliji ob reki Letaj (zdaj Trikkalinos), z najstarejšim Asklepijevim svetiščem (od tod menda izvira Asklepijev kult; gl. Homer, *Iliada* 2, 729–733), pod makedonsko oblastjo po l. 352, zdaj Trikala (Τρίκαλα). – *Farzalske poljane s svobodno skupnostjo*: tj. poljane pri Farzalu, mestu, ki so ga enačili s homersko Ftijo, glavnim mestom Mirmidoncev, ki mu je vladal Ahilov oče Pelej; omenjena skupnost je mesto Farzal, ki so ga ustanovili Tesali, zdaj Farsala (Φάρσαλα) v južni Tesaliji (omenjene poljane se raztezajo južno od mesta). Mesto je bilo v času vojn s Perzijci na strani Grkov, v 4. stol. pr. Kr. je bilo del zveze tesalskih mest, nato del makedonske države; pomembno vlogo je imelo tudi v času vojn z Makedonijo, še zlasti pa v času državljanske vojne med Cezarjem in Pompejem: tu je prišlo 9. avgusta l. 48 pr. Kr. do odločilne bitke med njima. Cezar je po zmagi mestu podelil status svobodne skupnosti. – *Kranon*: mesto v Tesaliji Pelazgiotidi, sprva imenovano Efira (gl. Strabon 8, 3, 5), od 6. stol. pr. Kr. po zaslugi aristokratske rodbine Skopadi eno najpomembnejših mest v Tesaliji, v 4. stol. pr. Kr. nekaj časa pod oblastjo tiranov iz Fer, prizorišče spopada 5. septembra 322 pr. Kr. med Atenci in njihovimi zavezniki ter Makedonci, ki je odločilno vplival na izid t. i. lamijske vojne, zdaj arheološki ostanki na kraju Kastro oz. Douraki jugozahodno od vasi Krannonas (Κραννώνας) ok. 20 km jugozahodno od mesta Larisa (Λάρισα). – *Iletija*: Ni znano, za katero mesto gre. Morda je bilo v v rokopisni preoddaji napačno prepisano ali pa narobe zapisano že v izvirniku. – *Ftiotide*: najjužnejša od štirih antičnih pokrajin v Tesaliji, ki je najbrž dobila ime po svojem prvotnem glavnem mestu Ftiji. Obsegala je območje gorskega masiva Otris med Malijskim in Pagazajskim zalivom, naseljevali pa so jo Ahajci in Heleni, ki so se pozneje skupno

imenovali (Ahajci) Ftioti; v mitološkem izročilu je dežela domovina Mirmidoncev, Pelejevega in Ahilovega ljudstva. Danes je ozemlje te antične pokrajine del prefektur Fthiotida (Φθιώτιδα) in Magnisia (Μαγνησία). – *Nimfaj*: »Gora nimf«, gora v Ftiotidi, verjetno posvečena Nimfam, ki je ni mogoče določiti. – *Buzigaj*: »Buzigova gora«, ki je ni mogoče natančneje določiti, posvečena najbrž mitološkemu junaku Buzigu, ki je prvi vpregel vole v plug; Atenci so ga častili kot začetnika poljedelstva, kar kaže že njegovo govoreče ime: »Tisti, ki je vpregel vole [v plug]« (iz gr. βούς /*boús*/ »govedo«, »krava«, »bik« in ζεύγνυμι /*zeúgnymi*/ »vpregam«), po njem pa so se imenovali tudi ugledni atenski svečeniki Buzigi, ki so vsako leto s slovesnostjo zaznamovali začetek dela na poljih (med njimi je bil tudi Perikles). – *Donakoesa*: »Trstna gora«, »Gora trstja« (iz gr. δόναξ /*dónax*/ »trst«), gora v Ftiotidi, ki je ni mogoče natančno določiti, morda posvečena Apolonu z vzdevkom Donaktas (Δονάκτας) kot izumitelju trstenice. – *Bromijaj*: morda »Doneča/Hrupna gora« ali »Bromijeva gora«, gora v Ftiotidi, ki je ni mogoče določiti, najbrž posvečena Dionizu; eden od njegovih bogoslužnih vzdevkov je bil tudi *Bromius* »Doneči«, »Hrupni«. – *Dafuza*: gora v Ftiotidi, ki je ni mogoče določiti. Komentarji predlagajo popravek v Dafnuza, kar bi pomenilo »Lovorjeva gora« (iz gr. δάφνη /*dáphne*/ »lovor«); tako bi jo lahko povezali s kultom boga Apolona, za katerega je bila značilna uporaba lovorja. – *Himarona*: gora v Ftiotidi, ki je ni mogoče natančno določiti. Po eni razlagi naj bi šlo za zamenjavo s predgorjem Hejmerion v južnem Epiru (zdaj v zalivu Agios Ioannis, vzhodno od mesta Parga; prim. Pavzanijs 8, 7, 2), po drugi pa naj bi šlo za sicer neznano goro v Ftiotidi, katere ime pomeni »Zimska gora« (iz gr. χειμών /*cheimón*/ »zima«). – *Atamant*: gora v Ftiotidi, ki je ni mogoče določiti, najbrž imenovana po mitološkem junaku Atamantu, sinu Ajola in Enarete, kralju Bojotije in ustanovitelju mesta Halos v Tesaliji, očetu Friksa, Hele, Learha in Melikerta. Prim. NH 34, 140. – *Stefana*: »Venec«, »Venčna gora« (iz gr. στεφανός /*stefanós*/ »venec«), gora v Ftiotidi, ki je ni mogoče določiti. Plinij je morda goro zamenjal z istoimenskim mestom v Fokidi, katerega lokacije danes prav tako ni mogoče določiti.

§ 30

Tesaliji: gl. § 28. – *Kerketijske gore*: tudi Kerketij, zdaj zahodni Pindos (Tso-merka) na meji med Epirom in Tesalijo. – *pierijski Olimp*: gora v Pieriji, zdaj (Oros) Olympos/Olimbos, z 2917 m najvišja gora Grčije, sedež olimpijskih bogov. – *Osa*: gora v Magneziji, južno od reke Penej, ki jo ločuje od Olimpa, zdaj 1978 m visoka Ossa (Όσσα), pa tudi Kissavos (Κίσσαβος). – *Pindos*: gl. § 2. – *Otris*: gorski masiv, dolg ok. 85 km, širok 45 km in sestavljen iz več gorskih verig, ki se razteza južno od tesalske ravnice med Malijskim zalivom in dolino

reke Sperhej, v grškem mitološkem izročilu kraj spopada s Titani, ki so od tod napadali Olimp, zdaj Othrys (Ὀθρυς) z najvišjim vrhom Gerakovouni (Γερακοβούνι), 1726 m. – *Lapitov*: mitično tesalsko plemo, po mitološkem izročilu potomci Lapita (po eni verziji Apolonov, po drugi Iksionov sin). Znana je bitka med Lapiti in Kentavri, do katere je prišlo na poroki lapitskega kralja Pejritooa in Hipodameje, na katero so bili povabljeni tudi Kentavri; eden od njih, Evrition, je hotel posiliti nevesto, zato so mu Lapiti odrezali nos in ušesa in ga krvavečega vrgli ven. Prišlo je do spopada, v katerem so Lapiti s Tezejevo pomočjo zmagali. Dogodek, ki verjetno ponazarja notranje spore med različnimi tesalskimi plemeni in plemiškimi družinami, je bil priljubljen motiv številnih antičnih umetnikov. – *Pelij*: pogorje v Tesaliji na polotoku Magnezija med Pagazajskim zalivom in Egejskim morjem, zdaj Pilio (Πήλιο; najvišji vrh je 1624 m visoki Pourianos Stavros). V grški mitologiji je gora Pelij domovanje Kentavra Hirona, učitelja številnih grških junakov in herojev; na njej sta se poročila tudi Pelej in Tetida. – *Apidan*: reka v Tesaliji, pritok Peneja, zdaj Farsalitis (Φαρσαλίτις) oz. Farsalitis (Φαρσαλιώτης). – *Fojniks*: reka zahodno od Termopil, ki se izliva v Malijski zaliv, zdaj Finikas (Φοίνικας) in Salmenikos (Σαλμένικος). – *Enipej*: reka v Tesaliji, pritok Peneja, zdaj Enipeas (Ενιπέας) in Enipeus (Ενίπευς), imenovan tudi Tsanarlis Filiadorema (Φιλιαδόρεμα) in Neochoritikos (Νεοχωρίτικος). – *Onohon*: reka v Tesaliji, pritok Apidana, zdaj Onochonos, v spodnjem toku tudi Sofaditis (Σοφαδίτης) in Sofaditikos (Σοφαδίτικος). – *Pamiz*: reka v zahodni Tesaliji, pritok Peneja, še zdaj Pamisos (Πάμισος). – *izvir Meseida*: izvir pri Farzalu (gl. § 29), ki ga omenja tudi Homer (*Iliada* 6, 457). Plinij ga postavlja v Tesalijo, Pavzanijs (3, 20, 1) pa v bližino mesta Terapna v Lakoniji. – *jezero Bojbeida*: tudi Bojba, ki ga prav tako omenja Homer (*Iliada* 2, 695), zdaj jezero Karla (Λίμνη Κάρλα), prej tudi Voivis (Βοιβίς). – *Penej*: glavna reka v Tesaliji, ki s svojimi pritoki namaka skoraj celotno Tesalijo, zdaj Pinios (Πηνειός). – *Gomfi*: gl. § 29. – *500 stadijev*: = 92,5 km.

§ 31

Tempe: ok. 8 km dolga, do 45 m široka in ok. 500 m globoka soteska med gorskima masivoma Olimp na severu in Osa na jugu, skozi katero priteče reka Penej iz notranjosti Tesalije proti Egejskemu morju, zdaj Tempi ali Tembi (Τέμπη). V antiki so menili, da je nastala zaradi potresa (prim. Herodot 7, 129, 4); v resnici je nastala zaradi erozije in tektonskih premikov. Skozi njo je prvotno tekla povezava med Makedonijo in Tesalijo, vendar so jo opustili, ker je bilo mogoče že z majhnimi vojaškimi enotami prehod povsem ustaviti. Z izrazom Tempa oz. Tempe (beseda menda pomeni »zareza«) so v antiki označevali vsako umaknjeno sotesko ali tesen, prvenstveno pa se je ime uporabljalo prav

za to tesalsko dolino, ki je s svojo očarljivostjo, bujno vegetacijo in kristalno čisto vodo zelene barve burila domišljijo; soteska je postala del verskega in mitološkega izročila, ker so jo povezovali z Apolonom (ta je imel na vzhodnem koncu doline svoje svetišče), Muzami, Aristajem, Orfejem in Evridiko idr., kot pojem lepote narave pa je bila tudi vir pesniškega navdiha pri grških in še zlasti rimskih pesnikih (Katul 64, 285 in nasl.; Ovidij, *Metamorfoze* 1, 596 in nasl.; Horacij, *Ode* 1, 7, 4; 3, 1, 24 idr.). – *pet milj*: = 7,4 km. – *skoraj poldrugi oral*: = ok. 0,38 ha. – *Penej*: glavna reka v Tesaliji, ki s svojimi pritoki namaka skoraj celotno Tesalijo, zdaj Pineios (Πηνειός). – *reka Horkos*: morda reka Evrop ali verjetneje Titarezij, ki je pritok Peneja, zdaj Titarisios (Τιταρήσιος), pod izlivom reke Kserias vanj imenovan tudi Kserias (Ξεριάς). – *kot je dejal Homer ... kratek čas ponese*: gl. *Iliada* 2, 751–755. – *kaznovalne in iz kletv porojene vode*: Plinij je očitno nekoliko zamešal imeni rek in je ime »Horkos« etimološko povezal z grškim izrazom ὄρκος /*hórkos*/ »prisega«. V grških religioznih predstavah je lahko bila za človeka usodna reka Stiks (gl. tudi § 21), pri kateri so prisegali ljudje in bogovi; njeno vodovje je lahko bilo smrtonosno za ljudi in živali. Prim. *NH* 2, 231; 30, 149; 31, 26.

§ 32

Tesalijo: gl. § 28. – *Magnezija*: obalna pokrajina v Tesaliji, ki je segala od izliva reke Penej do Pagazajskega zaliva, in je vključevala tudi ozek polotok z gorama Osa in Pelij. – *izvir Libetra*: izvir v Magneziji; njegova lokacija ni znana. – *Jolkos*: legendarno tesalsko mesto v Magneziji iz grškega mitološkega izročila (zgodbe o Alkestidi, Argonavtih, Jazonu, Neleju, Peleju idr.), prestolno mesto, zdaj Volos (Βόλος) v Pagazajskem zalivu, in sicer arheološke ostaline starega mesta Iolkos (Ιωλκός) na obrobju mesta Volos, imenovanem Kastro Volos (Κάστρο Βόλος), po drugi domnevi morda ruševine v vasi Dimini (Διμήνη) zahodno od Volosa. – *Ormenij*: tudi Ormenion (= Orminij), antično mesto, ki ga omenja Homerjev ladijski katalog (*Iliada* 2, 734 in nasl.) kot rezidenco kralja Evripila na zahodu pokrajine Tesaliotide, vendar je bilo očitno kmalu zapuščeno in njegova lokacija ni znana. Mesto Orminij, ki je bilo v Magneziji, pa je bilo ok. l. 290 pr. Kr. kot demos (»občina«) pridruženo novoustanovljenemu mestu Demetriada, ki ga je ustanovil Demetrij I. Prim. Homer, *Iliada* 2, 712; Strabon 9, 5, 15; 9, 5, 18. – *Pira*: = Piraz (*Pyrasos*), antično mesto v Ahaji Ftiotidi pod oblastjo Teb, naseljeno že od prazgodovine, zdaj Nea Anchialos (Νέα Αγχιάλος) ob Pagazajskem zalivu, jugozahodno od mesta Volos (Βόλος) in severovzhodno od mesta Almiros (Αλμυρός). Prim. Homer, *Iliada* 2, 695; Strabon 9, 5, 14. – *Metona*: antično mesto na zahodni obali polotoka Magnezija, zdaj kraj Nevestiki pod hribom Dio Reumata (Δίο Ρεύματα) zahodno od kraja Ano Lechonia (Άνω Λεχώνια), ok.

15 km jugovzhodno od mesta Volos (Βόλος). – *Olizon*: antično mesto na skrajnem jugu polotoku Magnezija nasproti Artemizija na Evboji, omenjeno v Homerjevem katalogu ladij (gl. *Iliada* 2, 717), zdaj Agios Andreas oz. Palai-okastro zahodno od zaliva Chondri Ammos (Χονδρή Ἀμμος) na polotoku Trikeri (Τρίκερι). – *rt Sepiada*: zdaj domnevno rt Akra Sipias pri kraju Agios Georgios (Ἅγιος Γεώργιος) na vzhodni strani polotoka Magnezija nasproti otoka Skiathos; nekateri ga postavljajo severneje na vzhodno stran polotoka, zahodno od gorskega masiva Pelion. – *Kastana*: = Kastanaja (*Casthanaea*, *Κασθαναία*), antična vas na vzhodni obali Magnezije, kjer je l. 480 neurje zajelo perzijsko ladjevje (gl. Herodot 7, 188), zdaj najbrž Keramidi (Κεραμίδι), 43 km jugovzhodno od mesta Larisa (Λάρισα) in ok. 25 km severno od mesta Volos (Βόλος). – *Spalatra*: antična naselbina na zahodni obali Magnezije ob Pagazajskem zalivu severno od Olizona (gl. zgoraj), zdaj ostaline jugovzhodno od kraja Chorto (Χόρτο). – *rt Ajantij*: tudi Ajantion, Ajantej in Ajantejon, skrajni jugozahodni rt Magnezije v Pagazajskem zalivu, zdaj ali rt Trikeri ali Akra Kavoulia ali Akra Kaloyiros na polotoku Trikeri (Τρίκερι). – *Meliboja*: antično mesto na vzhodni obali polotoka Magnezija; njegova lokacija ni znana (zdaj morda arheološki ostanki ok. 1 km severovzhodno od naselja Melivia (Μελιβοία)). Prim. Homer, *Iliada* 2, 717. – *Rizunt*: antično mesto na polotoku Magnezija, zdaj domnevno arheološke ostaline pri kraju Tarsanas ob vzhodnih obronkih gore Osa, ok. 1,5 km severno od ostankov stare Meliboje, južno od kraja Stomio (Στόμιο). – *Erimne*: tudi Erimene in Evrimene, antično mesto na vzhodni obali Magnezije, zdaj domnevno vas Kokkino Nero jugovzhodno od kraja Stomio (Στόμιο), severno od samostana Moni Agiou Dimitriou (Μονή Αγίου Δημητρίου). O tamkajšnjem izviru gl. *NH* 31, 29. – *ustje Peneja*: gl. § 31. – *mesta Homolij*: tudi Homolion, antično mesto v vzhodni Magneziji na hribu Homola ob izlivu reke Penej na izstopu iz doline Tempa, zdaj arheološke ostaline pri vasi Omolio (Ομόλιο, prej Laspochori), ok. 35 km severovzhodno od mesta Larisa. – *Orta*: V Tesaliji imamo izpričani dve antični mesti s tem imenom; ostanke prvega najdemo pri kraju Kedros (Κέδρος) ob reki Sofaditis (Σοφαδίτις) ok. 45 km jugovzhodno od mesta Trikala (Τρίκαλα) in ok. 20 km od mesta Karditsa (Καρδίτσα), ostanke drugega pa pri kraju Damasi (Δαμάσι) ob reki Titarisios (Τιταρήσιος), ok. 22 km severozahodno od Larise. – *Irezije*: = Peirazija (*Peirasia*) = Asterion (*Asterion*; gl. Homer, *Iliada* 2, 735), antično mesto v severovzhodni Tesaliotidi, zdaj ruševine na 313 m visokem hribu Strongylovuno, jugozahodno od kraja Vlochos (Βλοχός) in severovzhodno od kraja Metamorfosi (Μεταμόρφωση) ob reki Enipej (Ὠνιπέας), 38 km vzhodno od mesta Trikala (Τρίκαλα) in ok. 30 km jugozahodno od Larise (Λάρισα). – *Pelina*: antično mesto v Tesaliji Hestiajotidi, zdaj Palaiogardiki (Παλαιογαρδικί) blizu naselij Taxiarches

(Ταξιάρχης) in Petroporos (Πετρόπορος), ok. 15 km vzhodno od mesta Trikala (Τρίκαλα). – *Tavmakija*: mesto v Magneziji, ki je pod Filoktetovim poveljstvom pred Trojo poslalo sedem ladij (gl. Homer, *Iliada* 2, 716–719; Strabon 9, 5, 16); lokacija mesta ni znana (domnevno Thotokou blizu rta Akra Sippias blizu Agios Georgios (Άγιος Γεώργιος) na vzhodni strani polotoka Magnezija nasproti otoka Skiathos. Morda pa Plinij misli na mesto Tavmaki (*Thaumaci*, Θαυμακοί) v Ahaji Ftiotidi na severnem pobočju gorskega masiva Otris, zdaj Domokos Kastri pri kraju Domokos (Δομοκός), ok. 45 km jugovzhodno od mesta Karditsa (Καρδίτσα) in ok. 30 km severozahodno od mesta Lamia (Λαμία). – *Girton*: tudi Girtona, v mitološko-epskem izročilu mesto Lapitov (gl. *Iliada* 2, 738; Apolonij Rodoški 1, 57) na zahodnem pobočju gore Osa, sprva del Perajbije, nato del Tesalije Pelazgiotide, zdaj kraj Mourgari na hriboviti lokaciji med krajema Elatia (Ελάτεια) in Pournari (Πουρνάρι) ok. 20 km severovzhodno od mesta Larisa (Λάρισα). – *Kranon*: gl. § 29. – *Aharna*: = Ahare (*Acharrae*), mesto v severozahodni Ahaji Ftiotidi na meji z Dolopijo in Tesaliotido; njegova točna lokacija ni znana. Prim. Livij 32, 13, 13. – *Doti-on*: tudi Dotij, severni del vzhodne tesalske ravnice v Pelazgiotidi med reko Penej na severu, gorskima masivoma Osa in Pelij na vzhodu oz. med Lariso, jezerom Bojba in dolino Tempa, domnevno Asklepijev rojstni kraj. – *Melita*: = Melitaja, Meliteja (Μελιταία, Μελιτεία), mesto v Ahaji Ftiotidi na severnem pobočju gore Otris, zdaj kraj Avaritsa pri kraju Melitea (Μελιταία) ok. 15 km severno od mesta Lamia (Λαμία). – *Filaka*: »Straža«, »Varstvo« (iz gr. φυλακή /*phylaké*/ »čuvanje«, »straža«), mesto v Ahaji Ftiotidi, ki ga omenja Homer (gl. *Iliada* 2, 695 in 701), Protezilajevo rojstno mesto, zdaj ruševine pri krajih Persouphli in Reuma Dervesi ok. 5 km zahodno od kraja Nea Anchialos (Νέα Ανχιάλος), ok. 3 km severno od kraja Mikrothives (Μικροθήβες) in ok. 18 km jugozahodno od mesta Volos (Βόλος). – *Potnije*: antično mesto v Bojotiji ok. 2 km južno od bojotijskih Teb na poti proti Platajam, zdaj Tachi (Τάχι) južno od mesta Tebe (Thiva, Θήβα). Prim. Pavzanijs 9, 8, 1. – *Epira*: gl. § 2. – *Ahaje*: gl. § 12. – *Atike*: gl. § 23. – *Tesalije*: gl. § 28. – 490 milj. = 725,2 km. – 297 milj. = 439,56 km.

§ 33

Makedonija: antična pokrajina in kraljevina v severni Grčiji med Pajonijo na severu, Tesalijo na jugu, Trakijo na vzhodu in Epirom na zahodu. Obsegala je območje današnje grške Makedonije in velik del današnje Republike Makedonije. – *po dveh kraljih ... oblast nad svetom*: tj. po Filipu II. Makedonskem (vladal v obdobju 359–336 pr. Kr.) in Aleksandru Velikem (vladal 336–323 pr. Kr.). – *prej ... Ematija*: starejše, pa tudi pesniško ime za spodnjemakedonske pokrajine (prim. Homer, *Iliada* 14, 226), sicer pa osrednja pokrajina

Makedonije, ki se je raztezala na vodnatem območju med rekama Aksij (zdaj Vardar) in Haliakmon (zdaj Aliakmonas; gl. § 34). – *do epirskih plemen*: gl. § 2 in nasl. – *Magnezije*: gl. § 12. – *Tesaliije*: gl. § 29. – *Dardani*: gl. NH 3, 149. – *Pajonija*: območje v Makedoniji, ki ga je naseljevalo pleme Pajoni; gl. § 35. – *Pelagonija*: območje v Makedoniji, ki ga je naseljevalo pleme Pelagoni; gl. § 35. – *Tribali*: gl. NH 3, 149. – *Ajge ... pokopavajo kralje*: »Kozje mesto« (iz gr. αἰξ, αἰγός /aîx, aigós/ »koza«), mesto v pokrajini Ematiji oz. Botiaji v Makedoniji, prvotna rezidenca in pokopališče makedonskih kraljev argeadske dinastije (njen začetnik je bil Perdikas I.), zdaj arheološko nahajališče pri mestu Vergina (Βεργίνα). Središče makedonske države so ostale do kralja Arhelaja I. (vladal 413–399 pr. Kr.), ki je prestolnico prestavil severno v Pelo, Ajge pa so ostale pomembno versko središče; naseljene so bile vsaj še do 1. stol. po Kr. – *Beroja*: antično makedonsko mesto na jugozahodu osrednje makedonske ravnice v pokrajini Ematiji oz. Botiaji (območje je naseljeno že od 7. tisočl. pr. Kr.) na levem bregu reke Haliakmon, ko priteče iz goratih južnih predelov, zdaj Veria (Βέρροια). Mesto je doživelo svoj vzpon v času helenizma, l. 288 pr. Kr. jo je oplenil epirski kralj Pir, v letih 279/278 pr. Kr. Galci, ki so vdrlji v Grčijo, l. 168 pr. Kr. je prišla pod oblast Rima kot del province Makedonije. – *Ajginij*: tudi Ajginion, antično mesto v Pieriji; njegova lokacija ni znana (morda na območju ob izlivu reke Haliakmon, kjer je danes po njem imenovano mesto Eginio (Αἰγίνιο)). Drugo istoimensko mesto je bilo v pokrajini Timfaji, ki je sprva pripadla Epiru, od l. 191 pr. Kr. Makedoniji, in so ga l. 167 pr. Kr. uničili Rimljani (zdaj Nea Koutsouphliani v hribovju nad naseljem Koridallós (Κορυδαλλός) severozahodno od mesta Kalabaka/Kalampaka (Καλαμπάκα)). – *po <nekem> gaju imenovani Pierija*: najjužnejša makedonska pokrajina, ki je obsegala ozko obalno območje med izlivoma rek Haliakmon in Penej; v mitološkem izročilu se pokrajina omenja kot domovina Muz, po njej imenovanih tudi Pieride.

§ 34

Herakeja: mesto v makedonski pokrajini Pieriji, najjužnejše mesto Makedonije, zdaj Platamonas (Πλαταμώνας). – *reka Apilas*: zdaj Platamonas (Πλαταμώνας), suho korito pri istoimenskem mestu (gl. zgoraj). – *Pidna*: grško pristaniško mesto na obali pokrajine Pierije v Makedoniji, sprva pod oblastjo Makedonije, nato dolgo neodvisna, l. 432 pr. Kr. so jo osvojili Atenci, l. 410 pr. Kr. Makedonci, l. 356 pr. Kr. Filip II. Tu je Aleksandrov poveljnik in diadoh Kasander dal ubiti Aleksandrovo mater Olimpiado, ki se je zatekla v mesto. V bitki pri Pidni 22. junija 168 pr. Kr. so Rimljani pod poveljstvom Lucija Emilija Pavla dokončno porazili zadnjega makedonskega kralja Perzeja in končali tretjo makedonsko vojno. – *Alor*: makedonsko mesto južno od reke

Haliakmon na skrajnem severu pokrajine Pierije, v cesarskem obdobju cestno postajališče, zdaj kraj Kypsele blizu naselja Trikala (Τρίκαλα) ok. 30 km jugozahodno od Soluna. – *reka Haliakmon*: zdaj Aliakmonas (Αλιάκμωνας), z 297 km najdaljša reka Grčije. – *Aloriti*: prebivalci mesta Alor(os); gl. zgoraj. – *Valajci*: prebivalci mesta Vala (Valla) v pokrajini Pieriji; njegova lokacija ni znana. – *Filakajci*: prebivalci mesta Filake (Phylacae) v pokrajini Pieriji; njegova lokacija ni znana. – *Kiresti*: prebivalci Kiroso (Cyrrhus), makedonskega mesta med Pelo in Edeso, ki je obstajalo že v 5. stol. pr. Kr., zdaj Aravissos/Arabessos, 60 km zahodno od Soluna na območju nekdanje pokrajine Botiaje oz. Ematije ali kak drug kraj severozahodno od mesta Giannitsa (Γιαννιτσά). – *Tirisajci*: mesto v makedonski pokrajini Botiaji; njegova določitev ni mogoča. – *kolonija Pela*: grško mesto v pokrajini Botiaji, ustanovljeno na prelomu 5. in 4. stol. pr. Kr., ki ga je kralj Arhelaj I. 399 pr. Kr. naredil za prestolnico namesto nekdanje prestolnice Ajge, zdaj Pella (Πέλλα). – *Stobi*: antično mesto z mešanim tračanskim, ilirskim in makedonskim prebivalstvom v Pajoniji na strateško pomembni lokaciji v dolini reke Aksij na poti, ki je povezovala egejski prostor s podonavskim, na stičišču Egnacijeve poti (*via Egnatia*) in Vojaške poti (*via Militaris*) ob izlivu reke Erigon v Aksij, zdaj arheološki ostanki v pokrajini Tikveš na sotočju Vardarja (Aksij) in Crne reke (Erigon) pri kraju Gradsko, 15 km od mesta Kavadarci. Mesto je nastalo iz majhne staroselske naselbine v helenističnem obdobju; po osvojitvi Makedonije I. 168 in ustanovitvi province I. 148 je mesto postalo njeno upravno središče, pod Avgustom se je zelo razširilo in dobilo status mesta, I. 69 po Kr. pa je postalo municipij in dobilo je pravice po latinskem pravu (*ius Italicum*). – *Antigoneja*: antično mesto v Makedoniji, glede katerega obstaja več domnev. Po prvi gre za mesto Stobi, ki je dobilo izrazito makedonski pečat, ko je makedonski kralj Antigon III. Doson mesto ponovno ustanovil in ga po sebi poimenoval Antigoneja; druga umešča mesto na območje pokrajine Tikveš v bližino mesta Kavadarci; po tretji je mesto ležalo pri današnjem naselju Tremnik, 8 km jugovzhodno od mesta Negotino med Negotinom in Demir Kapijo. – *Evrop ob reki Aksij*: antično mesto v Makedoniji, zdaj Europos (Ευρωπός) na desnem bregu Vardarja, ok. 18 km severovzhodno od mesta Giannitsa (Γιαννιτσά), 16 km severovzhodno od mesta Pella (Πέλλα) in 43 km severozahodno od Soluna. – *mesto z enakim imenom*: tj. Evrop ob reki Rojdijs, antično mesto v Makedoniji, zdaj morda Chrisi (Χρυσή), 6 km jugovzhodno med mesta Aridea (Αριδαία), ok. 80 km severozahodno do Soluna. – *Rojdijs*: zdaj Moglenitsas. – *Skidra*: antično mesto v Makedoniji, zdaj morda Loutrochori (Λουτροχώρι), 5 km severozahodno od mesteca Episkopi (Επισκοπή) in dobrih 70 km severovzhodno od Soluna. – *Eordaja*: makedonska pokrajina, ki se je raztezala na območju med reko Haliakmon na jugu in jugozahodu, pokrajino Linkos na

severu in severozahodu, Begoritskim jezerom (zdaj jezero Vegoritida, Λίμνη Βεγορίτιδα) na severu in gorskim masivom Bora (tudi Bermion) na vzhodu. – *Mieza*: antično mesto v Makedoniji na jugozahodnem obrobju pokrajine Ematija pod gorskim masivom Bora (Bermion) med mestoma Beroja in Edesa. Mestece je slovelo po votlini Nimf (gl. *NH* 31, 30) in po tem, da je v letih 343/342 in 340/393 pr. Kr. tu Aristotel poučeval Aleksandra. Točna lokacija mesta ni znana; domnevajo, da je ležalo med krajema Kopanos (Κοπανός) in Lefkadia (Λευκάδια) severovzhodno od mesta Naousa (Νάουσα), 16 km severozahodno od mesta Veria (Βέροια) in 70 km vzhodno od Soluna. – *Gordinije*: antično mesto v Makedoniji ob Vardarju, zdaj najbrž Gevgelija v Makedoniji.

§ 35

na obali Ihne: mesto v Makedoniji ob reki Aksij (gl. spodaj), zdaj domnevno arheološke ostaline južno od kraja Koufalia (Κουφάλια), zahodno od Pelle (Πέλλα) in ok. 35 km severozahodno od Soluna. – *reka Aksij*: zdaj v zgornjem toku Vardar, v spodnjem toku Axios (Ἀξιός). – *Dardani*: gl. § 149. – *Treri*: tračansko pleme, ki je živelo ob srednjem toku reke Strimon (zdaj Struma) na ravnici pri mestu Serdika (zdaj Sofija) do pogorja Skombros (zdaj Vitoša) na severu in reke Eskus (Ojskus, zdaj Iskär; gl. *NH* 3, 149), sosedje Tribalov in Tilatajcev; menda se jih je del skupaj s Kimerijci preselil v Malo Azijo. Prim. Tukidid 2, 96, 6; Strabon 1, 3, 18; 1, 3, 21; 13, 1, 8; 14, 1, 40. – *Pieri*: prebivalci pokrajine Pierije; gl. § 33. – *plemena Pajonije*: tudi Pajoni, pripadniki velike plemenske zveze s svojim kraljem, ki so živeli na območju srednjega toka reke Aksij (Vardar) in v goratih območjih do reke Strimon (Struma), tj. na ozemlju današnje Republike Makedonije, severne grške Makedonije in delu jugozahodne Bolgarije. – *Parorajci*: tračansko pleme, ki je živelo v pokrajini Paroraji na hribovitem območju zahodne Trakije ob srednjem toku reke Strimon. Prim. Livij 39, 27; 42, 51. – *Eordenzi*: prebivalci pokrajine Eordaje; gl. § 34. – *Almopi*: tračansko pleme, prebivalci pokrajine Almopije, rodovitne pokrajine v Makedoniji ob zgornjem toku rek Aksij (zdaj Vardar) in Ludias (zdaj Moglenitsas) z mesti Horma, Evrop in Apsal (nobeno ni lokalizirano). – *Pelagoni*: tračansko pleme, prebivalci pokrajine Pelagonije v severni Makedoniji na območju današnjih makedonskih mest Prilep in Bitola. – *Migdoni*: tračansko pleme, prebivalci pokrajine Migdonije med spodnjim tokom reke Aksij (zdaj Vardar), Termajskim zalivom in jezerom Bolba (zdaj Limni Volvi). – *Rodopa*: gl. *NH* 3, 149. – *Skopij*: = Skomij = Skombros, gozdnato pogorje v zahodni Trakiji, zdaj Vitoša. – *Orbel*: gorski masiv na meji med Trakijo in Makedonijo, zdaj Pirin v jugozahodni Bolgariji, tudi Pirin Planina (najvišji vrh Vihren, 2915 m), po drugih Slavjanka (Slavyanka, Orvilos; najvišji vrh: Gotsev Vrah, 2212 m). – *Aretuzijci*: prebivalci mesta Aretusa (*Arethusia*) na zahodni strani jezera

Bolba, zdaj ostaline pri kraju Rendina (Ρεντίνα), severovzhodno od kraja Nea Maditos (Νέα Μάδυτος). – *Antiohejci*: O mestu ni podatkov. Po eni od domnev naj bi ležalo ob Vardarju, zahodno od kraja Demir Kapija. – *Idomenzi*: tudi Ejdomenzenzi, prebivalci mesta Idomena/ Ejdomena v makedonski pokrajini Amfaksitidi ob cesti iz Tesalonike proti Donavi, zdaj morda vas (Isar) Marvinci, jugozahodno od mesta Vanadovo v Republiki Makedoniji, po drugih Idomeni (Eidomeni) južno od Gevgelije, takoj za makedonsko-grško mejo. – *Doberi*: prebivalci mesta Doberos v pokrajini Pajoniji, ki ga enačijo s krajem Bansko v Makedoniji ob reki Strumici. – *Ajstrienzi*: tudi Ajstrajonci, prebivalci mesta Ajstrajon, o katerem ni podatkov. – *Alantenzi*: prebivalci mesta Alanta jugovzhodno od Pele, zdaj arheološki ostanki pri mestu Chalkidona (Χαλκηδόνα), po drugih Axiochori (Αξιχωρί) nekoliko severneje. – *Avdaristenzi*: prebivalci mesta Avdarist, zdaj morda Drenovo v Makedoniji ali dolina reke Raeč nekoliko zahodneje od njega v občini Kavadarci. – *Morili*: prebivalci mesta Moril(os), o katerem ni podatkov. – *Gareski*: tračansko pleme, ki je živelo v okolici mesta Garesk(os), katerega točna lokacija ni znana. Postavljajo ga v pokrajino Parorbelijo, ki se je raztezala med Dojranskim jezerom in jezerom Kerkini (Λίμνη Κερκίνη); druga domneva je, da je bilo mesto v dolini reke Strumesnice/Strumešnice, desnega pritoka Strume. – *Linkesti*: prebivalci mesta Herakleja Linkestida, zdaj arheološke ostaline blizu Bitole v Makedoniji. – *Otrionejci*: tračansko ali ilirsko pleme, katerega ozemlja ni mogoče zanesljivo določiti. – *svobodni Amantini*: prebivalci mesta Amantija; gl. NH 3, 145. – *Oresti*: tračansko pleme, ki je živelo ob zgornjem toku reke Haliakmon (Bistrica) v okolici jezera Kastorija (zdaj Limni Kastorias, Λίμνη Καστοριάς) na zahodu grške Makedonije. – *Bulidenzi*: prebivalci naselbine Bulis; gl. NH 3, 145. Kdaj je postala kolonija, ni znano. – *Dienzi*: tudi Dionci, prebivalci mesta Dion v pokrajini Pieriji, ki je dobilo ime zaradi Zevsovega svetišča, zdaj Dion (Δίον), do l. 1961 Malathria, ok. 15 km južno od mesta Katerini (Κατερίνη). – *Ksilopoliti*: prebivalci naselbine Ksilopolis, »Leseno mesto« (iz gr. ξύλον /xýlon/ »les« in πόλις /pólis/ »mesto«) v makedonski pokrajini Migdoniji, ki ga ni mogoče zanesljivo določiti. Po eni domnevi je danes na kraju, kjer je stala naselbina, naselje Lachanas (Λαχανάς); sosednje naselje ima enako ime, kot ga je imela antična naselbina: Xylopoli (Ξυλόπολη). Po drugi domnevi je bilo mesto na južnem pobočju gorskega masiva Vertiskos v severni Grčiji. – *svobodni Skotuzajci*: prebivalci mesta Skotuzi (tudi Skotusa) na meji med Trakijo in Makedonijo, zdaj ostaline severozahodno od mesta Sidirokastro (Σιδιρόκαστρο), ok. 80 km severovzhodno od Soluna. – *Heraikleja Sintika*: antično grško mesto v trakijski vzhodni Makedoniji, ki ga je v 4. stol. pr. Kr. ustanovil Filip II. Makedonski, po rimski zasedbi je bilo uničeno in priključeno provinci Makedoniji. Lokacija mesta je približna; najbrž je stalo

na kraju, kjer so danes ruševine pri naselju Neo Petritsi. Možnosti sta še vas Rupite v Bolgariji pri Zervokhori ali Iraklia (Ηράκλεια), vzhodno od jezera Kerkini. – *Timfajci*: prebivalci pokrajine Timfaje v okolici gore Timfe (zdaj Timfi; 2497 m). Prim. tudi § 6. – *Toronajci*: prebivalci mesta Torona; gl. § 37.

§ 36

zaliva: tj. Termajski zaliv (Thermaïkos Kolpos, Θερμαϊκός Κόλπος) oz. Solunski zaliv v severnem Egejskem morju, ki se razteza med Halkidiko in zahodno obalo celinske Grčije (pokrajini Pieria in Imathia ter pogorje Olimp). – *Kalastra*: antično mesto ob ustju reke Aksij (Vardar); večina prebivalstvo se je preselila v novoustanovljeno mesto Tesalonika, zdaj ali Chalastra (Χαλάστρα), 20 km zahodno od Soluna blizu izliva reke Axios in Termajskega zaliva, ali Anchialos (Αγκιάλος) v neposredni bližini. – *Pilor*: antično mesto na halkidiškem polotoku Sitonija, zdaj morda Pirgadihia/Pyrgadihia (Πυργαδία) v Sigitskem/Sigitiškem zalivu, dobrih 15 km jugozahodno od mesta Ierissos in ok. 80 km jugovzhodno od Soluna (Thessaloniki). – *Tesalonika*: mesto v Tesaliji, ki ga je ok. 315 pr. Kr. s sinojkizmom (združitvijo več okoliških naselij) ustanovil makedonski kralj Kasander namesto mesta Terme v spomin na zmago Makedonije nad Tesalijo in ga poimenoval po svoji ženi, Aleksandrovi polsestri Tesaloniki (»Zmaga v Tesaliji« ali »Zmaga nad Tesalijo« iz gr. Θεσσαλία /Thessalía/ »Tesalija« in νίκη /níke/ »zmaga«), zdaj Thessaloniki (Θεσσαλονίκη), pa tudi Thessalonica in Saloniki (Σαλονίκη) oz. Solun. Leta 168 pr. Kr. je postalo del rimske države, l. 146 pa glavno mesto province Makedonije. Pestro zgodovino je imelo tudi v času rimskih državljanskih spopadov, v pozni antiki in bizantinskem obdobju. – *Dirahija*: gl. NH 3, 145. – *od Dirahija do nje je 245 milj*: = 362,6 km. Čez mesto je tekla Egnacijeva cesta (via Egnatia), ki je povezovala Jadransko morje z Bosporjem. – *Terma v Termajskem zalivu*: lat. *Therme*, gr. Θέρμη, mesto ob Termajskem zalivu, ki je po mestu dobil tudi ime, blizu Tesalonike, makedonsko mesto, ki je obstajalo že v 6. stol. pr. Kr., zbirno mesto perzijske mornarice l. 480 pr. Kr.; ob ustanovitvi Tesalonike, katere predhodnik je bilo, je izgubilo svoj pomen. Glede lokacije mesta ni enotnega mnenja; zdaj domnevno ostanki ok. 5 km južno od Soluna pri kraju Kalamaria (Καλαμαριά). – *Dikaja*: grška kolonija naseljencev iz Eretrije na Evboji, ustanovljena domnevno sredi 6. stol. pr. Kr. med Abdero in Maronejo, v prvih letih peloponeške vojne članica Atiško-delske pomorske zveze, od l. 348 ali 349 pr. Kr. pod oblastjo Makedoncev, poznejša zgodovina ni znana, zdaj ostaline zahodno od kraja Trilofo (Τρίλοφο), 12 km južno od Kalamarie in 20 km južno od Soluna. – *Palinandreja*: O mestu ni podatkov. – *Skiona*: grško mesto na polotoku Palena, po izročilu naselbina Ahajcev iz Pelene, ustanovljena ok. 700 pr. Kr., udeležena v obrambi pred Perzijci v

letih 480/479 pr. Kr., zdaj ostanki ok. 3 km jugovzhodno od kraja Nea Skioni (Νέα Σκίωνη) na polotoku Kasandra, 7 km jugozahodno od mesteca Chaniotis (Χανιώτης) na vzhodu polotoka in ok. 90 km jugovzhodno od Soluna. Ko se je v peloponeški vojni mesto l. 423 pr. Kr. uprlo Atencem, so ti mesto zavzeli, odrasle moške pobili, ženske in otroke zasužnjili, ozemlje pa predali svojemu zavezniku Plataji/Platajam. – *rt Kanastraj*: tudi Kanastrajon, rt pa polotoku Palena, zdaj rt Paliouri (Παλιούρι), najjužnejši rt na halkidiškem polotoku Kasandra. – *Palena*: najzahodnejši od treh polotokov Halkidike, menda z istoimenskim mestom; polotok se danes imenuje Kasandra, ostanki mesta pa niso pri istoimenskem naselju Pallini (Παλλήνη) na vzhodni strani polotoka, ampak severneje pri mestu Nea Potidaia. – *Flegra*: po Herodotu (7, 123) prvotno ime polotoka Palena, v mitološkem izročilu kraj spopada med Giganti in bogovi (ob pomoči Herakla). – *Hipsizor*: lat. *Hypsizorus*, gr. ὁ Ὑψίζωρος (večina izdaj ponuja besedilno različico *Hypsizonus* »Hipsizon«), gora na Halkidiki, ki je ni mogoče določiti. Domnevno gre za napačno razumevanje grškega imena; šlo naj bi za okrajšavo besedne zveze ὕψιστον ὄρος /*hýpsi[ston] óros*/ »najvišja gora« (ni znano, na katero goro se nanaša). – *Epit*: gora na Halkidiki, ki je ni mogoče določiti. Morda lahko ime povežemo s katerim od mitoloških ali epskih junakov: z Epitom (*Epytus*), Enejevim spremljevalcem (prim. Vergilij, *Eneida* 2, 339–40: *maximus armis Epytus*); z arkadijskim herojem Ajpitom (*Aepytus*, Αἰπυτος), Pejritoojevim očetom; s kraljem arkadijskega mesta Trapezunt; z bogom Hermesom, ki je dobil ta vzdevek v Tegei; s sinom Heraklida Kresfonta in Merope. – *Alkion*: gora na Halkidiki, ki je ni mogoče določiti. Ni mogoče potrditi, ali je ime povezano z Alkiono, Ajolovo hčerko in Keiksovo soprogo, ki je nad umrlim soprogom tako žalovala, da se je vrgla v morje, Zevs pa je oba spremenil v vodomca. Prim. Ovidij, *Metamorfoze* 11, 415. – *Elajumena*: lat. *Elaeoumene* (v izdajah najdemo tudi besedilno različico *Elaeuomne* »Elajuomna«), gora na Halkidiki, ki je ni mogoče določiti. Ali je ime izpeljano iz gr. ἔλαιον /*élaion*/ »oljka« (Elajumena bi torej pomenilo »Gora oljk« ali »Gora Oljka«), ni znano. – *Kisos*: mesto na Halkidiki; njegova lokacija ni znana. Gora Kisos se danes imenuje Oros (C)Hortiati(s) (Ὄρος Χορτιάτης) in se dviga jugovzhodno od Soluna (1201 m). – *Frikselon*: tudi Friksel. O mestu ni podatkov. – *Mende*: = Menda, mesto na zahodni obali halkidiškega polotoka Palena, zdaj Kalandra (Καλάνδρα) na Kasandrinem rtu (Akra Kassandras), kolonija Eretrije na Evboji, znana po pridelavi in izvozu vina, v 5. stol. pr. Kr. zaveznica Aten in članica Atiško-delske pomorske zveze, čemur se je l. 423 pr. Kr. uprla. Leta 315 pr. Kr., v času makedonske nadvlade, se je bilo prebivalstvo prisiljeno preseliti v Kasandrejo. – *palenskem Istmosu*: kopenska ožina, najožji del polotoka Palena (zdaj Kasandra). – *Potejdaja, zdaj kolonija Kasandreja*: mesto v Makedoniji na polotoku

Palena, korintska kolonija, ustanovljena ok. 600 pr. Kr. zaradi trgovanja z Makedonijo (zdaj Nea Potidaia (Νέα Ποτίδαια) na polotoku Kassandra na Halkidiki), članica Atiško-delske pomorske zveze, ki ji je Korint kot matično mesto vsako leto določil glavnega oblastnika, do l. 404 pr. Kr. pod oblastjo Aten, nato Halkidske zveze, od l. 363 znova v rokah Atencev, l. 356 pa jo je osvojil Filip II. Makedonski: mesto je dal porušiti, ozemlje pa priključil Olintu. Makedonski kralj Kasander je dal na istem mestu zgraditi novo mesto, ki ga je po sebi imenoval Kasandreja; sem je naselil nekdanje prebivalce Potidaje in prebivalstvo uničenega Olinta. V helenizmu je bilo mesto eno glavnih središč Makedonije, po bitki pri Pidni l. 168 pr. Kr. pa so ga zasedli Rimljani; postalo je rimska kolonija po latinskem pravu (*ius Italicum*), od Avgusta imenovana *Colonia Iulia Augusta Cassandrensis*. V 6. stol. so jo opustošili Slovani, nato je bila del bizantinskega cesarstva. – *Antem*: pokrajina z reko in istoimenskim mestom na severu polotoka Halkidika, v 5. stol. v rokah Makedoncev, v 4. stol. pod nadzorom Halkidske zveze, oskrbovališče Aleksandrove konjenice, zdaj ostanki blizu kraja Galatista (Γαλάτιστα), ok. 40 km jugovzhodno od Soluna (Thessaloniki).

§ 37

Olofiks: mesto na vzhodni obali polotoka Akta (zdaj Athos, najvzhodnejši od polotokov Halkidike) z mešanim tračansko-grškim prebivalstvom, član Atiško-delske pomorske zveze. Točna lokacija mesta ni znana; nekateri komentatorji domnevajo, da ga je Plinij zamešal z Olintom. – *Mekibernajski zaliv*: zdaj Toronajski zaliv (Toroneos Kolpos, Τορωναίος Κόλπος), imenovan tudi Kasandrin zaliv (Kolpos Kassandras, Κόλπος Κασσάνδρας). Antično ime je zaliv med halkidiškima polotokoma Kassandra in Sithonia dobil po antičnem mestu Mekiberna na Halkidiki, ki je po grško-perzijskih vojnah postalo član Atiško-delske pomorske zveze; ob izbruhu peloponeške vojne se je večina prebivalstva preselila v Olint, mesto pa je postalo olintsko pristanišče. Leta 439 pr. Kr. ga je skupaj z Olintom osvojil Filip II., mesto pa je zamrlo l. 316, ko se je prebivalstvo preselilo v novoustanovljeno Kasandrejo. Ostanke mesto najdemo na kraju Molivopirgos blizu naselja Kalives Poligirou (Καλύβες Πολυγύρου) v najbolj notranjem delu Toronajskega zaliva ok. 60 km jugozahodno od Soluna (Thessaloniki), ok. 4 km od antičnega Olinta. – *Miskela*: O mestu ni podatkov. – *Ampel*: rt na južnem koncu polotoka Sitonija, zdaj ali Akra Ambelos ali Akra Drepano. – *Torona*: kolonija in mesto na Halkidiki, ki so ga v 8. stol. pr. Kr. ustanovili naseljenci iz Halkide na Evboji, pozneje član atiško-delske pomorske zveze, od 424 pr. Kr. na strani Sparte, zdaj ostaline južno od vasi Toroni (Τορώνη) in na majhnem polotoku Lykithos ob Toronajskem zalivu na polotoku Sitonija (Sithonia) na Halkidiki. Mesto, ki je veljalo za eno

najbogatejših mest na Halkidiki, je l. 348 pr. Kr. opustošil Filip II., l. 168 pr. Kr. pa Rimljani. – *Sigos*: pravilno Singos, mesto na polotoku Sitonija v zalivu, poimenovanem po njem, omenjeno že v času grško-perzijskih vojn, nato član Atiško-delske pomorske zveze, zdaj domnevno ostaline 1,5 km vzhodno od kraja Agios Nikolaos (med krajema Pyrgi in Livrochio) na zemeljski ožini polotoka Sitonija. Po peloponeški vojni se je velik del prebivalstva preselil v Olint, mesto pa je zamrlo ali pa je bilo uničeno (zgodovinskih virov ni). – *Stolos*: v virih tudi Skolos, sprva tračanska naselbina na ozemlju Edoncev, nato mesto, ki so ga ustanovili prebivalci Halkidike severno od Olinta, nato član Atiško-delske pomorske zveze, zdaj domnevno Plana južno od kraja Megali Panagia (Μεγάλη Παναγία). – *goro Atos*: gora na istoimenskem polotoku, ki je dobila ime po Gigantu Atosu, zdaj Oros Athos (Ὄρος Ἄθως), pa tudi Agion Oros »Sveta gora« (Ἅγιον Ὄρος; 2033 m), eno najpomembnejših meniških središč pravoslavlja. – *morska ožina ... Kserks ... odrezal od kopnega*: Ko je Kserks I. začel svoj pohod proti Grčiji, je bil polotok Atos ena od ovir na poti njegove armade, zato je dal Kserks na najožjem delu polotoka narediti plovni kanal, po katerem so ladje prečkale polotok in se tako izognile nevarnemu plutju okoli njega. Prim. Herodot 7, 22. – *v dolžini 75 milj*: V prevodu je napaka; kanal je bil dolg 1500 korakov (*passuum MD*) = 2,22 km. – *75 milj v morja*: = 111 km. Številka je previsoka, ker je celoten polotok dolg ok. 50 in širok ok. 10 km. – *150 milj*: = 222 km. – *Akrotoon*: tudi Akrothoi (Ἀκρόθων, Ἀκρόθωοι), mestece na polotoku Atos, jugovzhodno od gore Atos, ki v Plinijevem času ni več obstajalo, zdaj ostanki ok. 3 km severovzhodno od gore Atos blizu samostana (Moni) Megistis Lavras (Μονή Μεγίστης Λαύρας). – *Uranopolis*: »Uranovo mesto«, mesto v antični Makedoniji na polotoku Akta (zdaj Atos/Athos), ki ga je ok. l. 315 pr. Kr. ustanovil Kasandrov mlajši brat Aleksarh, zdaj ruševine nad krajem Metochi Agiou Pavlou (Μετόχι Ἀγίου Παύλου) pri naselju Tripiti (Τριπητή), ok. 10 km jugovzhodno od mesta Ierissos (Ιερισσός) in ok. 4 km jugovzhodno od nekdanjega Kserksovega kanala. – *Palajhorij*: tudi Palajhorion, antično mesto na halkidiškem polotoku Akta; njegova lokacija ni znana. – *Tisos*: mesto na zahodni obali halkidiškega polotoka Akta (zdaj Atos), član Atiško-delske pomorske zveze, nato član Deloške zveze, od l. 424 pr. Kr. na strani Spartancev, a kmalu znova na strani Atencev, zdaj antične ostaline na sredi polotoka Athis na kraju Skala Zographou med samostanom Moni Konstamonitou (Μονή Κωνσταμονίτου) in Moni Zografou (Μονή Ζωγράφου) nad Arsanas Zografou (Αρσανάς Ζωγράφου) in Arsanas Konstamonitou (Αρσανάς Κωνσταμονίτου). – *Kleone*: antična naselbina na polotoku Atos, zdaj morda ostanki vzhodno od obalnega zaselka Dafni (Daphne, Δάφνη). – *Apolonija*: Ni znano, za katero mesto na Atosu gre; tudi Plinijev opis dolgoživih prebivalcev mesta ne pripomore k zanesljivejši

določitvi istovetnosti ali lokacije. Ni istovetna z nobeno od treh Apolonij v Trakiji (gl. a) § 38; b) Ksenofont, *Grška zgodovina* 5, 2, 11; 5, 3, 1; c) Livij 38, 42; Mela 2, 30). – *prebivalci imajo pridevek Makrobijci*: »Dolgoživci« (iz gr. μακρόβιος /makróbios/ »dolgoživ« iz μακρός /makrós/ »dolg« in βίος /bíos/ »življenje«). V antiki so menili, da Apolonijci doživijo tako visoko starost zato, ker se prehranjujejo z gadjim mesom (gl. NH 7, 27).

§ 38

Asera: tudi Asa (*Assa*), mesto ob zalivu Singos (gl. Herodot 7, 122), član Atiško-delske pomorske zveze, po 432 pr. Kr. del zveze halkidskih mest, pozneje Makedonije. Postavljajo ga na obalno območje južno od kraja Gomati (Γομάτι) v bližino naselbine Pirgadiikia (Πυργαδίικια) na Halkidiki. Nekatere izdaje predlagajo besedilno različico *Cassera* »Kasera«. – *druga ožina Istmosa*: Mišljena je zemeljska ožina med krajema Nea Roda (Νέα Ρόδα) na vzhodni in Tripiti (Τριπητή) na zahodni obali polotoka Atos. Polotok je bil na poti Kserškove vojske, ko se je pomikala proti osrednji Grčiji, zato je dal Kserks skozi polotok narediti kanal za ladjeve (ostanki so vidni še danes). – *Akant*: mesto na vzhodni obali Halkidike, kolonija Androsa, ustanovljena domnevno okoli l. 655 pr. Kr., med grško-perzijskimi vojnami l. 492 pr. Kr. oporišče perzijskega generala Mardonija in l. 480 pr. Kr. Kserksa, nato član Atiško-delske pomorske zveze, med peloponeško vojno najprej na strani Aten, od 424 pr. Kr. Sparte, nato član zveze halkidskih mest, zdaj ostanki na strmem griču ok. 0,5 km jugovzhodno od mesta Ierissos (Ιερισσός). Mesto je Filip II. priključil makedonski državi, l. 199 pr. Kr. so ga oplenili Rimljani, vendar je obstajalo še naprej. – *Stagira*: mesto na vzhodni obali Halkidike, kolonija Androsa, ustanovljena v 7. stol. pr. Kr. (domnevno l. 655 pr. Kr.), ki jo je l. 480 pr. Kr. izropala Kserškova vojska, pozneje član Atiško-delske pomorske zveze, v peloponeški vojni najprej na strani Aten, od 424 pr. Kr. Sparte, pozneje član Halkidske zveze, l. 349 pr. Kr. ob pohodu Filipa II. izropano in uničeno, še zdaj Stagira, arheološki ostanki na polotoku Liotopi ob Strimonskem zalivu, 0,5 km vzhodno od mesta Olympiada (Ολυμπιάδα). V Stagiri je bil l. 384 pr. Kr. rojen Aristotel (zato se v literaturi navaja kot »Aristotel Stagirit« ali »Aristotel iz Stagire«). – *Sitona*: = Sitonija (*Sithonia*, Σιθωνία). Ne gre za mesto, ampak za srednjega od treh polotokov Halkidike, na katerem so bila mesta Olint, Mekiberna, Sermilija, Pilor, Asera, Stolos, Torona, Sarta idr. – *Herakleja*: Ni znano, za katero mesto gre. Nekateri komentatorji domnevajo, da gre za Heraklejo z vzdevkom Linkestida, mesto, katerega ostanke najdemo danes v bližini mesta Bitola v Makedoniji. Ta glede na Plinijev opis ni prava izbira, kajti Plinij mesto postavlja na območja blizu polotoka Halkidike ali celo na njej. – *Migdonijo*: antična pokrajina v Trakiji (pozneje del Makedonije), ki se je

raztezala na območju severno od Halkidike med Strimonskim in Termajskim zalivom, obsegala pa je tudi območje izliva reke Aksij/Vardar. – *Apolonija*: antično mesto v Makedoniji, cestna postaja in naselbina ob Egnacijevi cesti (*via Egnatia*) na ravnici ob jezeru Bolbe v pokrajini Migdoniji, ustanovljena v 5. stol. pr. Kr., sprva nekaj časa samostojna, nato članica Halkidske zveze. Samostojnost je izgubila l. 356 pr. Kr., ko je postala del Makedonije. Velik del prebivalstva je izgubila ob ustanovitvi mesta Tesalonika, v rimskem času pa je bila cestna postaja. Apolonijo locirajo na območje južno od kraja Volvi, v bližino današnjega kraja Nea Apollonia (Νέα Απολλωνία); domnevno gre za arheološke ostanke na kraju Polina (Papazoglou) ali pa na območju med Nea Apollonia in Kokkalou. – *Aretuza*: gl. § 35. – *Pozejdion*: tudi Pozejdij, rt na zahodni obali polotoka Palena, zdaj rt Kasandra (Akra Kassandras) zahodno od kraja Kalandra (Καλάνδρα) na polotoku Kasandra (Κασσάνδρα), levem od treh polotokov Halkidike. – *zaliv z mestom Kermor*: Mesta Kermor ni mogoče določiti; ležalo je nekje na severovzhodu Halkidike. Omenjeni zaliv je Strimonski zaliv (Strimonikos Kolpos, Στρυμονικός Κόλπος). – *svobodno mesto Amfipolis*: antično mesto v Trakiji, ki ga je l. 437 pr. Kr. namesto naselbine Devetpotje (*Enneahodoi*; ta je nadzorovala dolino reke Strimon) ustanovil atenski vojskovodja Hagnon za nadzor rudnikov zlata in srebra, cestnih povezav, trgovine z zaledjem in sečnje lesa v Trakiji, zdaj Amphipoli (Αμφίπολι) v severni Grčiji. Med peloponeško vojno se je predalo Spartanecem (mestu je hitel na pomoč atenski strateg in poznejši zgodovinar Tukidid, vendar je prišel prepozno; za kazen je moral v izgnanstvo); l. 356 pr. Kr. ga je opustošil Filip II. V Amfipoli je Kasander v hišnem priporu zadrževal Aleksandrovo ženo Roksano ter njenega in Aleksandrovega mladoletnega sina in naslednika Aleksandra IV. Ajgosa; tu ju je dal l. 310/309 tudi umoriti. Rimljani so mesto razglasili za svobodno; postalo je glavno mesto province Makedonije. – *Bizalti*: trakijsko pleme, ki je živelo na območju zahodno od spodnjega toka reke Strimon/Struma v pokrajini, po njih imenovani Bizaltija, ki je bila znana po rudnikih srebra, sadjarstvu, vinogradništvu in oljarstvu. – *reka Strimon, meja Makedonije*: zdaj Strymon(as) (Στρυμόνας), v zgornjem toku Struma. – *na Hajmosu*: Strimon oz. Struma ne izvira na Hajmosu (Stara planina ali Balkan; gl. § 41), ampak v gorovju Vitoša (v antiki Skopi; gl. § 35).

§ 39

Makedonija ... oblasti nad svetom: namig na Aleksandrova osvajanja in ustanovitev njegove države. – *Azijo*: zdaj Mala Azija, še zlasti zahodna Turčija. – *Armenijo*: gl. NH 6, 9. – *Hiberijo*: gl. NH 6, 12. – *Albanijo*: gl. NH 6, 29. – *Kapadokijo*: gl. NH 5, 83; 6, 6. – *Sirijo*: gl. NH 5, 66. – *Egipt*: gl. NH 5, 47–64. – *Tavros*: gl. NH 5, 97. – *Kavkaz*: gl. NH 6, 14. – *Baktrijci*: gl. NH 6, 47.

– *Medijci*: gl. NH 6, 19. – *Perzijci*: gl. NH 6, 41. – *ves Vzhod*: = Orient (*Oriens*) »dežela vzhajajočega sonca« iz *sol oriens* »vzhajajoče sonce«, v antiki skupno ime za današnji Bližnji in Srednji vzhod vse do meja Indije. – *zmagovalka nad Indijo*: namig na bitke z indijskimi ljudstvi, zlasti na bitko pri Hidaspu, v kateri je Aleksander I. 326 pr. Kr. premagal indijskega kralja Porosa. – *po sledih Očeta Libra in Herakla*: Po mitološkem izročilu sta Dioniz/Bakh in Herakles na svojih legendarnih popotovanjih prispela vse do Indije. Gl. tudi NH 6, 49. – *Pavel Emilij v enem dnevu opleni*: prim. Polibij 30, 15; Livij 45, 34, 6; Plutarh, *Pavel* 29, 1 idr. Po poročilih antičnih piscev se je rimski vojskovodja Lucij Emilij Pavel po zmagi nad zadnjim makedonskim kraljem Perzejem v bitki pri Pidni 22. junija 168 pr. Kr. z dovoljenjem senatne komisije podal na kazensko odpravo proti Epiru; s svojo vojsko je v enem dnevu opleni več kot 70 mest in zaslužnil 150 000 prebivalcev. – *Dva moža ... različni usodi!*: tj. Aleksander Veliki in Lucij Emilij Pavel.

§ 40

Trakija: antična pokrajina na jugovzhodnem delu Balkanskega polotoka med Makedonijo, Mezijo in Pontom (ozemlje večine današnje Bolgarije, deli Dobruške (Romunija), deli severne Grčije, evropski del Turčije), v antiki najprej kraljestvo, v katerem so bila povezana trakijska plemena, od ok. l. 20 pr. Kr. rimsko klientelno kraljestvo, znano po svojih bojevitih plemenih. Po smrti kralja Rojmetalka in vstaji proti Rimljanom jo je l. 46 cesar Klavdij Rimu priključil kot provinco Trakijo. – *50 strategij*: Rimljani so po priključitvi Trakije ohranili nekdanjo plemensko razdelitev na strategije ali vojaška okrožja (*στρατηγία*), ki so jih vodili strategji (*στρατηγός*), vendar pa ta ni imela več vojaški, ampak upravni značaj. – *reki Strimon*: zdaj Struma; gl. § 38. – *že omenjenih Bizaltov*: gl. § 38. – *Denzeleti*: trakijsko plemo, ki je živelo ob zgornjem toku reke Strimon in zahodno od nje do reke Aksij (zdaj Vardar). Antični viri jih imenujejo tudi Danteleti (*Δανθηλίται*) in Denteleti (*Dentheleti*). – *Majdi*: zveza trakijskih plemen, ki so živela ob srednjem toku reke Strimon (zdaj Struma). – *Digeri*: trakijsko plemo, ki je živelo ob srednjem toku Strimona na njegovem levem bregu. Omenja jih samo Plinij. – *Besov*: zveza različnih trakijskih plemen ob zgornjem toku reke Hebros (zdaj Marica/Evros). Osrednje območje je bila strategija Besika, ki se je raztezala na območju med današnjima mestoma Pazardžik in Plovdiv v Bolgariji. – *reke Mestos*: zdaj Mesta, 230 km dolga reka, ki izvira v visokogorskem masivu Rila v Bolgariji. Izliva se v Egejsko morje; v spodnjem toku v Grčiji se imenuje Nestos. – *gore Pangaj*: pogorje med spodnjim tokom Strimona in Kavale, še zdaj Pangeon/Pangeon/Pangaio (najvišji vrh Koutra, 1956 m). – *Haletov, Diobesov, Karbilezov*: trakijska plemena, ki so pripadala plemenski zvezi Besov. Živel so na pogorju Rodopa (zdaj Rodopi).

– *Brigov*: tračansko pleme, ki je živelo v dolini reke Erigon (zdaj Crna reka, največji desni pritok Vardarja). Večji del plemena se je preselil v Malo Azijo (gl. Herodot 7, 73; 7, 185). – *Sapajcev*: trakijsko pleme, ki je živelo ob spodnjem toku reke Mestos (zdaj Mesta/Nestos). – *Odomantov*: trakijsko pleme, ki je živelo ob spodnjem toku reke Strimon pri zahodnem vznožju pogorja Pangaj (območje današnjega mesta Serres v Makedoniji v severni Grčiji). – *Odrizi*: najmočnejša trakijska plemenska zveza. Živel so v vzhodnem delu Rodope (zdaj Rodopi) in ob spodnjem toku reke Hebros (zdaj Marica/Evros) ter njenih pritokov (ob spodnjem toku reke Tonzos (zdaj Tundža) idr.). – *Hebros*: zdaj Marica (Evros, Merič), ki izvira v pogorju Rila. – *Karbileti ... Botiajci*: trakijska plemena, deli plemenske zveze Odrizov, ki so živela ob spodnjem toku reke Hebros. – *Edoni*: trakijsko pleme, ki je živelo ob spodnjem toku reke Strimon (zdaj Struma) in na pogorju Pangaj.

§ 41

Sialeti: trakijsko pleme, ki je živelo v strategiji Sialetika med Hajmom (Balkanom) in Pontom (Črnim Morjem; gl. Kasij Dion 54, 34, 6). – *Prianti*: trakijsko pleme, ki je živelo v strategiji Briantiki blizu Maroneje (gl. Herodot 7, 108; Livij 38, 41, 8). – *Dolongi*: tudi Dolonki, zveza trakijskih plemen, ki so živela na Trakijskem Hersonezu. – *Tini*: trakijsko pleme, ki je živelo v jugovzhodni Trakiji severno od Perinta in Selimbrije, ob zgornjem toku reka Agrian (zdaj Ergene) do jugozahodne obale Ponta. Del plemena se je preselil v Malo Azijo; preimenovali so se v Bitine (Bitinijce). – *Kojlaleti*: tračansko pleme, ki sta ga sestavljali dve plemeni: Veliki Kojlaleti (*Coelaletae maiores*), ki so živeli ob vznožju Hajma (zdaj Stara Planina ali Balkan), in Mali Kojlaleti (*Coelaletae minores*), ki so živeli ob vznožju Ropode (zdaj Rodopi); obe območji sta sestavljali strategijo Kojlaletiko (gl. tudi Ptolemaj 3, 11, 9; Tacit, *Anali* 3, 38). – *reka Hebros*: gl. § 40. – *Poneropolis ... Filipopolis ... Trimontij*: Zakaj se je glavno mesto Besov (gl. § 40) imenovalo Poneropolis (»Zločinsko mesto« ali »Mesto hudodelcev« iz gr. *πονηρός* /*ponerós*/ »slab«, »pokvarjen«, »zločinski« in *πόλις* /*pólis*/ »mesto«), ni znano (gl. Teopomp, FGrHist 115 F 110). Prvotno ime te tračanske naselbine je bilo Evmolpiada (po mitičnem trakijskem kralju Evmolpu). Ko je območje v letih 342–341 pr. Kr. osvojil Filip II. Makedonski, je mesto preimenoval v Filipopolis (»Filipovo mesto«); tračanski prevod imena se glasi Pulpudeva, v srednjem veku se je imenovalo Plavdiv oz. Paldin, zdaj Plovdiv. Rimljani so ga po osvojitvi preimenovali v Trimontij (»Trohribje«, »Trigorje« tj. »mesto treh hribov«, »mesto na treh hribih« iz lat. *tres* »tri« in *mons* »gora«, »hrib«), ker je stalo na treh vzpetinah. – *Višina Hajmosa znaša šest milj*: Številka, ki jo navaja Plinij, ni višina, ampak dolžina vzpona (= 8,88 km). – *k Histru*: tj. k Donavi; gl. NH 3, 127. – *Mezi*: tudi Mezijci, skupnost

več trakijskih plemen, ki so živela v pokrajini Meziji na severovzhodnem delu balkanskega polotoka ob spodnjem toku Donave (del Srbije, Bolgarije, in Dobrudže); po antičnih virih so bile naravne meje Mezije Hajmos (Stara Planina, Balkan), Skardos (Šar Planina), Drinus (Drina) in Tanais (Danuvij, Donaris, zdaj Donava). Rimska provinca je postala l. 6 po Kr., l. 87 pa jo je Domicijan razdelil na dve provinci: na Zgornjo Mezijo (*Moesia Superior*) in Spodnjo Mezijo (*Moesia Inferior*). – *Geti*: skupno ime za trakijska plemena, ki so živela južno od spodnjega toka Donave, na ozemlju severovzhodne Bolgarije, Dobrudže in v zaledju severozahodnih grških kolonij ob Pontu (Črnem morju). Njihovo zgodovino so zaznamovali nenehni spopadi: z Grki, s Perzijci (pohod Dareja I.), z Dačani in z Rimljani; l. 46 po Kr. je bilo njihovo ozemlje vključeno v provinco Trakijo. – *Ajdi*, *Skavgi*, *Klarijci*: sicer neznana, verjetno getska plemena, ki so živela na severnem delu Balkana. – *sarmatski Arajci ... Areati*: del Sarmatov; gl. § 80. – *Skiti*: gl. § 80. – *Ponta*: gl. § 76. – *Morizeni*: sicer neznano pleme, ki je živelo na zahodni obali Ponta (Črnega morja). – *Sitoni*: trakijsko pleme, del plemena Edonov (gl. § 40), ki je prvotno živelo na polotoku Sitonija (srednji od treh polotok na Halkidiki) in v njegovem zaledju, od tam pa so jih pregnali Halkidijci z Evboje, ko so ustanavljali kolonije na tem območju. – *predniki pesnika Orfeja*: Po mitološkem izročilu je bil Orfej sin mitičnega tračanskega kralja Ojagra in Muze Kaliope.

§ 42

Histros: tudi Hister; gl. NH 3, 127. – *Pont*: gl. § 76. – *Propontida*: lat. *Propontis*, gr. Προποντις »Morje pred Pontom« (iz gr. πρό /*pró*/ »pred«, »spredaj« in πόντος /*póntos*/ »morje«), morje med Črnim morjem na severovzhodu in Egejskim morjem na jugozahodu ter Trakijo na severu in Mizijo na jugu, zdaj Marmarsko morje. – *Egejsko morje*: gl. § 9. – *Strimonom*: gl. § 38. – *Apolonija*: mesto v Trakiji nasproti otoka Tasos, zdaj Louthra Eleftheron, jugozahodno od Kavále. – *Ojzima*: naselbina v pokrajini Pieriji v severni Grčiji, zdaj Eleftheroupoli, zahodno od Kavále. – *Neapolis*: zdaj Kavála. – *Datos*: tudi Daton, območje v Trakiji, severovzhodno od pogorja Pangaj med rekama Strimon (Struma) in Nestos (Mesta) ob zgornjem toku reke Angites (zdaj Angitis); najpomembnejše mesto območja je bil Drabesk ok. 12 km severno od Amfipole (zdaj Drama, Zdravik). – *kolonija Filipi*: antično mesto v vzhodni Makedoniji, ki ga je kralj Filip II. Makedonski ustanovil na kraju, kjer je bila prej tasoška kolonija Krenides (»Izviri«), l. 42 pr. Kr. prizorišče dvojnega spopada, v katerem sta Oktavijan in Mark Antonij premagala vojsko Cezarjevih morilcev Bruta in Kasija. Mesto je Avgust kmalu po prevzemu oblasti povišal v kolonijo (*Colonia Iulia Augusta Philippensium*); zdaj ruševine pri vasi Krenides, jugovzhodno od Drame in ok. 15 km severno ok Kavále. – *Dirahija*: gl.

NH 3, 145. – 325 milj: = 481 km. – *Skotuza*: tudi Skotusa; gl. § 35. – *skupnost Topejr*: antična naselbina ob reki Nestos, zdaj Topejros pri kraju Xanthi. – *reke Mestos*: gl. § 40. – *gora Pangaj*: gl. § 40. – *Herakleja*: zdaj Nea Iraklitsa (Heraklitsa) na Trakijskem Hersonezu, jugozahodno od Kavále. – *Olint*: blizu današnjega mesta Olynthos na Halkidiki. – *svobodna skupnost Abdera*: zdaj Avdira, južno od Xantija. – *jezero in pleme Bistonov*: pleme, ki je živel na območju med Rodopo in Egejskim morjem vzhodno od Abdere (zdaj Avdira) v okolici jezera Bistonida, zdaj Limni Vistonis. – *mesto Tirida*: mesto na obali Trakije ob Egnacijevi cesti (*via Egnatia*); verjetno je bila tu tudi postaja, kjer so se popotniki lahko okrepčali in dobili spočite konje. – *hlevov Diomedovih konj*: V poznejših itinerarijih Tirido imenujejo tudi *Stabulum Diomedis* »Diomedov hlev«. Ena od nalog, ki jih je Heraklu naložil Evristej, je bila pripeljati v Argos mesojede konje trakijskega kralj Diomeda; tega je Herakles vrgel za hrano njegovim lastnim konjem. – *Dikaja*: mesto ob reki Kuro, ki se z vzhoda izliva v Limni Vistonis. – *Ismaron*: tudi Ismar, mesto v jugovzhodni Trakiji blizu Maroneje ali morda celo istovetno z njo, znano po vinogradništvu; po mitološkem izročilu naj bi ga kot trojanskega zaveznika uničil Odisej. – *kraj Partenij*: Mesta ni mogoče natančno lokalizirati (morda zdaj Fanarion oz. Fanari). Verjetno je dobilo ime po Artemidinem svetišču. – *Falezina*: sicer neznano mesto zahodno od Maroneje. – *Maroneja*: zdaj Maronia (Maroneia). Mesto je slovelo po vinogradništvu (gl. NH 14, 53). – *prej ... Ortasureja*: staro antično mesto v Trakiji med rekama Nestos (Mesta) in Hebros (Marica/Evros), ki je očitno hitro propadlo.

§ 43

Gora Serejon: tudi Serej, zdaj (Akra) Makri, 7 km zahodno od mesta Alexandroupolis. – *Zona*: antično mesto na obali Egejskega morja v Trakiji, zdaj najbrž Makri (Μακρή), zahodno od mesta Alexandroupolis. – *kraj Doriskon*: = Doriskos, zdaj obalna ravnica ob izlivu reke Hebros (zdaj Ebros/Evros/Marica). – *Kserks tam preštel svojo vojsko*: Kot poroča Herodot (7, 59, 2–60, 3), je tu perzijski kralj Kserks l. 481 pred vdorom v Grčijo pregledal svojo vojsko. – *ustje Hebra*: zdaj Evros/Ebros (Marica, Meriç Nehri). – *Stentorjevo пристanišče*: zdaj ne pristanišče, ampak jezero oz. plitva laguna Gala Gölü ob ustju reke Meriç (Ebros, Marica), nacionalni park v turški provinci Edirne. – *svobodno mesto Ajnos*: staro grško antično mesto na jugovzhodni obali Trakije, ki ga omenjata že Homer (*Iliada* 4, 520) in Herodot (4, 90), kolonija Ajolcev iz Mitilene in Kime, ustanovljena v 7. stol. pr. Kr., uspešno trgovsko in poljedelsko središče, v peloponeški vojni na strani Aten, član druge Atiške pomorske zveze, nato pod oblastjo pergamonskih Atalidov in za njimi Rima, zdaj Enez, mesto in okrožje v turški provinci Edirne. – *Polidorovo gomilo*:

Polidor je bil najmlajši sin trojanskega kralja Priama in kraljice Hekabe ali Laotoe, hčere kralja Lelegov Altesa, ki ga je oče zato, da bi ga obvaroval najhujšega, pred padcem Troje poslal k njegovi sestri, svoji najstarejši hčeri Ilioni, ki je bila poročena s tračanskim knezom Polimestorjem, vendar je ta po padcu Troje Polidora, ki je v Trakijo prišel z veliko premoženja, iz lakomnosti ubil in njegovo truplo vrغل v morje. Truplo je našla in pokopala Polidorova mati Hekaba, ki se je Polimestorju maščevala tako, da mu je izpraskala oči in ubila njegove otroke. – *nekoč ozemlje Kikonov*: grško legendarno ljudstvo, ki je živelo v Trakiji ob ustju Evrosa, v trojanski vojni pa se je borilo na strani Trojancev. Gl. *Iliada* 2, 846. – *Za Doriskom*: gl. zgoraj. – *112 milj.* = 165,76 km. – *Dolgega obzidja*: lat. *Macron Tichos*, gr. Μακρόν Τείχος, zapora na Trakijskem Hersonezu na njegovem najožjem delu pri Kardiji (gl. § 48), ki jo je l. 493 pr. Kr. dal zgraditi Miltiad, obnovil pa jo je Perikles l. 448 pr. Kr. Gl. Herodot 6, 36, 2; Ksenofont, *Grška zgodovina* 3, 2 10; Diodor Sicilski 16, 38. – *reka Melas ... imenovan zaliv*: zdaj Kavak Suyu. Omenjeni zaliv je zdaj Saroški zaliv (Saros Körfezi). – *Kipsela*: zdaj İpsala ob reki Meriç (Ebro/ Evros, Marica) v istoimenskem okrožju v provinci Edirne. – *Bizanta*: mesto ob Propontidi, pozneje imenovano Reziston (gl. § 48), zdaj Tekirdağ v istoimenski turški provinci (bolg. Rodosto, gr. Rhaidestos/Rhaideston), morda kolonija naseljencev s Samosa (gl. Mela 2, 24). Herodot ga omenja (7, 137) kot del kraljestva Sitalkesa, kralja Odrizov, pozneje je bilo morda Alkibiadova last (Nepot, *Alkibiad* 7, 4). Mesto je utrdil Justinijan. – *Dolgi zid ... med dvema morjema*: gl. zgoraj Dolgega obzidja. – *Propontide*: zdaj Marmarsko morje. – *Heronez*: tj. Trakijski Heronez oz. Hersonez (iz gr. χερσόνησος /*chersónesos*/ »polotok«), polotok, ki ločuje Marmarsko morje in Dardanele od Saroškega zaliva v Trakijskem morju, zdaj Gelibolu Yarımadası (po največjem mestu Gelibolu, pristaniškem mestu ob Dardanelah v provinci Çannakale), gr. Chersonisos tis Kallipolis (Χερσόνησος της Καλλίπολις), krajše Galipoli. Gl. tudi NH 18, 66.

§ 44

Trakija: gl. § 40. – *Ponta*: zdaj Črno morje. – *reka Histros*: gl. NH 3, 127. – *Histropolis ... Miletčanov*: gl. § 79. – *Tome*: antično mesto ob Črnem morju blizu Histropole, kolonija Joncev iz Mileta, ok. 50 km južno od delte Donave, od l. 72 pr. Kr. v rimskih rokah, kraj izgnanstva rimskega pesnika Ovidija, ki je tu tudi umrl, zdaj Konstanca (Constanța). – *Kalatido ... Kerbatida*: kolonija Dorcev iz Pontoške Herakleje, ustanovljena v drugi polovici 6. stol. pr. Kr., zdaj Mangalia v okrožju Constanța. Plinij je edini, ki navaja ime Kerbatida. – *Heraklejo*: gl. § 42. – *Bizono ... potres*: antično mesto ob Črnem morju, grška kolonija naseljencev iz Mesembrije, nastala na tem mestu zaradi bogatih vodnih virov in rodovitnih tal, v 3. in 2. stol. pr. Kr. središče Skitov, ki so

naseljevali to območje, pomembno trgovsko središče, zdaj Kavarna v okraju Dobrič v Bolgariji. V drugi polovici 1. stol. pr. Kr. je del naselbine zaradi potresa potonil v morje; znova se je dvignilo v 2. in 3. stol. po Kr. – *Dionizopolis* ... *Krunon*: antično mesto ob Črnem morju, ki so ga v 7. stol. pr. Kr. ustanovili Jonci iz Mileta, sprva imenovano Kruni »Izviri« (gr. Κρουνοί iz gr. κρουνός /*krounós*/ »izvir« zaradi obilice vodnih virov v bližini), od 2. polovice 3. stol. pr. Kr. pa Dionizopolis, zdaj Balčik v okraju Dobrič v Bolgariji. – *reka Ziras*: zdaj Batovska reka. – *Skiti* ... *Aroteri*: »Orači« (iz gr. ἄρωτήρ /*arotér*/ »orač«), skitsko pleme, ki je živel ob spodnjem toku reke Bug. Če lahko sklepamo iz njihovega imena, so bili že stalno naseljeni in so se ukvarjali s poljedelstvom. – *Afrodiziada*, *Libist*, *Zigera*, *Rokobe*, *Evmeneja*: antične naselbine na območju današnje Dobrudže, ki jih ni več mogoče lokalizirati. – *Partenopolis*: »Mesto devic«, »Mesto deklet« (iz gr. παρθένος /*parthénos*/ »devica«, »(mlado) dekle« in πόλις /*pólis*/ »mesto«), mesto skitskih Aroterov, zdaj Costinești v okrožju Constanța v Romuniji. – *Geraneja*: Ni znano, za katero naselbino gre; prav tako ni znano, ali je njeno ime povezano z gr. γέρανος /*géranos*/ »žerjav« ter z zgodbo o Pigmejcih, ki se spopadajo s svojimi smrtnimi sovražniki žerjavi (gl. *Iliada* 3, 3 in nasl.), in o tem, da se žerjavi poleti preselijo na sever. – *pleme Pigmajcev*: lat. *Pygmaei*, gr. Πυγμαῖοι (iz gr. πυγμή /*pygmé*/ »pest«) »veliki kot pest«, pritlikavo ljudstvo, ki so ga antični geografi običajno postavljali na skrajna območja sveta, najobičajneje v Afriko, pa tudi v Indijo in Skitijo. Gl. HN 6, 70; 6, 188. – *barbari so jih imenovali Katizi in menda naj bi jih pregnali žerjavi*: najbrž skitsko ime za Pigmejce, prebivalce sicer neznanega pigmejskega mesta Katuza (gl. Štefan iz Bizanca pod Πυγμαῖοι).

§ 45

Dionizopolo: gl. § 44. – *Odes <naselbina> Miletčanov*: grška naselbina, ki so jo v 7. stol. pr. Kr. ustanovili kolonisti iz Mileta, domnevno na kraju nekdanje tračanske naselbine, pomembno središče za trgovino s plemeni in ljudstvi Trakije, center lončarstva in metalurgije, v 3. stol. pod oblastjo Makedonije, v 1. stol. Rima, zdaj Varna, пристаниško in letoviško mesto ob Črnem morju v Bolgariji. – *reka Panizis*: = Paniz, zdaj Kamčija v vzhodni Bolgariji. – *mesto Ereta*: = Erita, zdaj domnevno Dolni Bliznjak (Dolen Bliznak, Bliznatsi) blizu izliva reke Kamčija v okrožju Varna. – *Navloh*: grška naselbina na črnomorski obali Trakije, kolonija Mesembrije, v času Rima imenovano tudi *Templum Iovis* »Jupitrovo svetišče«, zdaj Obzor v okraju Burgas v Bolgariji. Včasih so ga enačili z mesetecem Byala v okraju Varna. – *Gora Hajmos*: gl. § 41 passim. – *do Ponta*: zdaj Črno morje. – *mesto Aristajon*: tudi Aristaj, kultni kraj in središče čaščenja mitičnega junaka Aristaja, sina Apolona in nimfe Kirene, enega od začetnikov poljedelstva in živinoreje, zlasti pa čebelarstva. Prim. Vergilij,

Georgike 4, 315 in nasl. – *Mezembrija*: antično mesto na zahodni obali Črnega morja, kolonija Grkov iz Bizantija in Halkedona ali iz Halkedona in Megare ali samo Megare, kultno središče boga Apolona, zdaj Nesebar (Nesebâr) v okraju Burgas v Bolgariji na severnem izhodu iz zaliva Burgas. – *Anhial ... nekoč Mesa*: tudi Anhialon = Anhialos, antično mesto ob Črnem morju, ustanovljeno v 5. stol. na mestu nekdanje tračanske naselbine v bližini mesta Apolonija; ime je dobilo Anhial (»Mesto blizu soli« iz gr. ἄγχυλ /ánchyl/ »blizu«, »zraven« in ἅλς, ἅλός /háls, halós/ »sol«, najbrž zaradi rudnikov soli v bližini), nato so ga zasedli in razširili dorski kolonisti, od konca 1. stol. po Kr. del rimskega cesarstva (Trajan; v tem obdobju je mesto slovelo po svojem bogastvu), zdaj Pomorie v okraju Burgas v Bolgariji. – *Pokrajina Astika*: območje (strategija), ki jo je naseljevalo tračansko pleme Astijci, raztezalo pa se je na območju med Apolonijo (gl. spodaj) in Perintom (gl. § 47). – *mesto Antejon*: tudi Antej = Anteja, starejše ime mesta Apolonija (gl. spodaj). – *Apolonija*: antično mesto na zahodni obali Črnega morja, ki so ga l. 610 pr. Kr. ustanovili Grki iz Mileta (ena najstarejših grških kolonij na območju Črnega morja) na mestu nekdanje tračanske naselbine in ga poimenovali v čast boga Apolona ter mu za razlikovanje od drugih istoimenskih mest dali vzdevek »Pontska«, pomembno trgovsko in pristaniško mesto, član Atiško-delske pomorske zveze, soustanovitveno mesto Anhiala na nasprotni strani zaliva, nato pod nadoblastjo Makedoncev, v 2. stol. v vojni s sosednjo Mesembrijo zaradi nadzora nad rudniki soli, zdaj Sozopol (Sosopol), katerega del je danes gosto poseljeni polotok Skamnij, na katerem je bila ustanovljena Apolonija, na južnem izhodu iz zaliva Burgas v okrožju Burgas v Bolgariji. Rimljani so Apolonijo prvič napadli zaradi zavezništva z Mitridatom VI. Evpatorjem, drugič pa jo je l. 72 zavzel in uničil prokonzul Makedonije Mark Terencij Varon Lukul, ki je iz mesta odpeljal znameniti kolosalni kip boga Apolona. Od tedaj je pomen mesta vse bolj plahnel, v 4. stol. pa so ga uničili Goti. – *Paniz*: gl. zgoraj Panizis. – *Juras*: = Ziras, zdaj Batovska reka (gl. § 44). – *Tear*: zdaj Poyralı Deresi, pritok reke Agrian (zdaj Ergene v Turčiji), pritoka reke Ebro (Evros, Marica) v turškem delu Trakije. Njena voda je veljala za zdravilno (prim. Herodot 4, 90). – *Orozin*: Ni znano, za katero reko gre. – *Tiniada*: območje s polotokom, na katerem je živelo pleme Tini (*Thyni*; gl. § 41), zdaj İğneada z rtom İğneada (İğne Ada) Burun, kraj v vzhodni Trakiji na obali Črnega morja pri mestu Demirköy v provinci Kırklareli. – *Halmidez*: tudi Halmides = Salmides, prvotno mesto trakijskih kraljev na območju, ki ga je naseljevalo pleme Tini, povezano z zgodbo o Argonavtih (tu so Argonavti rešili Fineja iz kremljev Harpij), zdaj Kırıkköy, prej Midye/Midieh (gr. Midea, Μῆδεια), vasica na črnemorski obali v turškem delu Trakije v provinci Kırklareli. – *Develton z močvirjem ... veteranov ... Deulton*: = Develt(os), antično mesto na kraju, kjer je bila prej trakijska

naselbina Deulton («Med dvema morjema»); vzhodno od te je l. 77 po Kr. cesar Vespazijan ustanovil kolonijo veteranov sedme legije (*legio VII Augusta*), imenovano *Colonia Flavia Pacis Deultensium*, zdaj vasica Debelt (in sosednja vas Konstantinovo) v občini Sredez v okraju Burgas v jugovzhodni Bolgariji na ravnici ob zalivu Burgas. – *Finopolis*: mesto na črnemorski obali Trakije, ki ga ni mogoče zanesljivo locirati (domnevno blizu kraja in rta Karaburun zahodno od Istanbula v okrožju Arnavutköy v provinci Istanbul). – *Bospor*: gl. § 76. – *Od ustja Histra*: gl. NH 3, 127. – *Bospor*: gl. § 76. – *500 milj*: = 740 km. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *dodal še 60*: = 500 + 60 = 560 milj = 828,8 km. – *do omenjenega zidu*: gl. § 43. – *150 milj*: = 222 km. – *Heroneza*: = Hersonez; gl. § 43. – *125 milj*: = 185 km.

§ 46

Bosporjem: gl. § 76. – *zaliv Lasten*: zdaj zaliv s pristaniščem Istinye, del Istanbula. – *Pristanišče starcev*: lat. *Portus senum*, verjetno kultno mesto morskih božanstev starcev: Nereja, Proteja in Forkisa, zdaj Defterdar Burnu, del Istanbula. – *Pristanišče žensk*: lat. *Portus mulierum*, gr. Γυναικῶν λιμὴν, zdaj Balta Limanı (Baltalimanı), del Istanbula. – *Rt Zlati rog*: gr. Χρύσεον κέρας, zdaj Haliç, še vedno imenovan Zlati rog, ok. 7 km dolg zaliv v Bosporju v Istanbulu tik pred prehodom Bosporja v Marmarsko morje. – *mesto Bizantij s svobodnim statusom*: antično mesto ob Bosporju, kolonija Dorcev iz Megare, Argosa in Korinta na jugozahodnem izhodu iz Bosporja za zalivom Zlati rog (za legendarnega ustanovitelja velja Bizas iz Megare, sin kralja Nisosa), zdaj Istanbul. Mesto so zadele vse vojne in politična trenja grškega ter velikega dela maloazijskega in perzijskega prostora: prizadele so ga grško-perzijske vojne, znašlo se je v spopadu med Atenami in Sparto, bilo je član Atiško-delske pomorske zveze in vseskozi dejavno udeleženo v spopadih diadohov. V vojnah proti Filipu V., Antiohu III. in Perzeju je bil Bizantij zvest rimski zaveznik; ob podelitvi svobode Grkom l. 196 (Tit Kvinkcij Flaminin) je mesto postalo »svobodna zavezniška skupnost« (*civitas libera et foederata*), pod Vespazijanom je bilo del province Bitinija in Pont, l. 196 po Kr. ga je dal Septimij Sever zaradi podpore njegovemu rivalu Pesceniju Nigru uničiti, a so ga na priporočilo Karakale znova zgradili, l. 258 po Kr. pa so ga skupaj s Kalhedonom oropali in uničili Goti. Njegova lega je pritegnila cesarja Konstantina, ki ga je l. 330 obnovil in si tu uredil kraljevo rezidenco, po njem imenovano Konstantinopolis oz. Konstantinopol. – *Ligos*: staro ime mesta Bizantij, ki ga najdemo v antični književnosti izpričanega samo še pri Avzoniju (*Seznam znamenitih mest* 2 in nasl.). – *od Dirahija*: gl. NH 3, 145. – *711 milj*: = 1052,28 km. – *med Hadrijatskim morjem*: gl. NH 3, 119. – *Propontido*: gl. § 76.

§ 47

Batinias: zdaj Sazlidere (Sazli Dere), ki se izliva v jezero Küçükçekmece in naprej v zaliv Küçükçekmece (Küçükçekmece Körfezi). – *Adaras ali Atiras*: zdaj Karasu (Kara Su), dve manjši reki, ki se pri krajih Büyükçekmece in Küçükçekmece najprej izlivata v istoimenski jezери, nato pa naprej v Marmarsko morje. – *Selimbrija*: od ok. 3000 pr. Kr. tračanska naselbina na evropski strani Bosporja, od 720 do 550 pr. Kr. kolonija dorskih Grkov iz Megare, od 500 del ahajmenidskega kraljestva, od 341 del Makedonije, l. 200 so se tam naselili Kelti (Galačani) in od tedaj je bilo pod nadzorom bližnjih mest Bizantij in Perint, zdaj Silivri, glavno mesto istoimenskega okrožja v provinci Istanbul ob Marmarskem morju. – *Perint*: prvotno tračanska naselbina na majhnem rtu v Marmarskem morju, ki so jo ali 654 ali 599 pr. Kr. naselili Samošani in pozneje poimenovali Herakleja, znana po svojem srditem upiranju Filipu II. Makedonskemu, zdaj Marmara Ereğlisi/Ereğli, turško pristaniško mesto v vzhodni Trakiji ob Marmarskem morju v provinci Tekirdağ, 90 km zahodno od Istanbula. – *200 čevljev širokim pasom*: = 59,2 m. – *Bizija, trdnjava kraljev Trakije*: prvotno tračanska naselbina ali mesto, o čigar zgodnji zgodovini ni podatkov, v helenističnem obdobju glavno mesto Trakije (tu je bila rezidenca zadnjih tračanskih kraljev, ki so izšli iz vrst plemena Odrizi; gl. § 40), od l. 46 pr. Kr. del rimskega cesarstva, v bizantinskem obdobju utrdba, zdaj mesto Vize (gr. Bizye, Βιζύη) na jugozahodnem pobočju hribovja Strandža v turški provinci Kırklareli. – *lastovke sovražijo ... Terejevega zločina*: Tračanski kralj Terej je posilil svojo svakinjo Filomelo, sestro svoje žene Prokne, ji odsekal jezik in jo zaprl, da ne bi mogla nikomur povedati o zločinu; Filomela pa je zgodbo izvezla na platno in dejanje razkrila svoji sestri. Prokna se je možu maščevala tako, da je ubila njunega sina Itisa in ga postregla Tereju. Sestri sta se na begu spremenili, prav tako pa tudi Terej, ki ju je zasledoval: Prokna v slavčico, Filomela v lastovko, Terej pa v smrdokavro. Zgodba je bila priljubljen motiv v antični književnosti. – *pokrajina Kajnika*: območje (tračanska strategija) ob spodnjem toku reke Hebros (Evros, Ebro, Marica), ki ga je naseljevalo plemo Kajniki (gl. § 40). – *kolonija Flaviopolis*: mesto na Trakijskem Hersonezu, imenovano tudi Afrodiziada. Status kolonije mu je najbrž – če sklepamo po imenu – podelil Vespazijan (vladal v letih 69–79 po Kr.). Točna lokacija ni znana; včasih so kot možnost navajali vas Bolayır v provinci Çanakkale, vendar so v njeni bližini ostanki mesta Lizimaheja, ne Flaviopole. – *prej mesto, imenovano Kajla*: Mesta Kajla ali Kojla je ležalo na Trakijskem Hersonezu nasproti Abida (gl. Amijan Marcelin 22, 8, 4; et *Coelan praeterlabitur et Seston et Callipolin*), zdaj domnevno skromni ostanki ok. 3 km severno od mesta Eceabat v istoimenskem okrožju v provinci Çanakkale. – *50 milj*: = 74 km. – *kolonija Apros*: = Apri, prvotno tračanska naselbina ali mesto ob Egnacijevi cesti (*via Egnatia*),

ki je povezovala Jadransko morje z Bosporjem, ki je kmalu po priključitvi Trakije rimski državi postalo kolonija (*Colonia Claudia Aprensis*), zdaj Ker-meyan ok. 30 km zahodno od mesta Tekirdağ v provinci Tekirdağ. – *Filipov*: gl. § 42. – *189 milj*: = 279,72 km. – *reka Ergin*: zdaj Ergene (Agrianes), 281 km dolgi pritok reke Evros (Ebros, Marica) v turškem delu Trakije. – *mesto Ganos*: utrjeno antično naselje pod goro Ganos Dağı (945 m) nad današnjim mestom Gaziköy na evropski obali Marmarskega morja. Pokrajina ob njej se je v antiki imenovala Ganiada (Γανιάς), v njej pa so častili lokalno boginjo, imenovano Ganea (Γανήα). Omenjena utrdba, imenovana Ganos (τὸ Γάνος), je bila del ozemlja tračanskega plemena Tini. – *Lizimaheja na Heronezu ... zapuščena*: mesto na Trakijskem Hersonezu, ki ga je l. 309 pr. Kr. ustanovil Aleksandrov general Lizimah namesto mesta Kardija (ime »Srce« (iz gr. καρδία /kardia/ »srce«) je dobilo po obliki okoliške pokrajine), ki ga je uničil. Kardija je bila kolonija Mileta in v 4. stol. pod močnim vplivom Aten; po uničenju je bila skupaj z mestom Paktija združena v novonastalo mesto Limizaheja, ki je postalo glavno mesto in upravno središče Trakijskega Hersoneza, hkrati pa je bilo strateško pomembno za nadzor Helesponta (zdaj Dardanele). Leta 277 pr. Kr. je mesto uničil hud potres in l. 197 pr. Kr. je močno občutilo posledice spopada Rima s Filipom V. Makedonskim; Antioh II. ga je dal znova zgraditi, a si ni več opomoglo. Mesto je ležalo na južni obali zaliva Melas na rtu Bakla Burnu blizu današnje vasi Bolayır v turški provinci Çanakkale.

§ 48

drug Istmos: Mišljena je Hersoneška ožina; gl. tudi § 9. – *Paktija*: lat. *Pactye*, gr. Πακτύη, utrdba na Trakijskem Hersonezu ob obali Propontide, ok. 3 km južno od današnjega kraja Bolayır Iskelesi v turški provinci Çanakkale. Tu je bil vzhodni konec Velikega obzidja oz. Velikega zidu (gl. § 43), ki je ščitil Trakijski Hersonez. Sem se je l. 407 pr. Kr. zatekel Alkibiad, potem ko je izgubil mesto stratega. Gl. Nepot, *Alkibiad* 7, 4; Diodor Sicilski 13, 74, 2. – *Propontide*: zdaj Marmarsko morje. – *Kardija*: lat. *Cardia*, gr. Καρδία; gl. § 47. – *Črna zaliva*: tudi zaliv Melas; gl. § 43. – *slednja je dobila ime po obliki kraja*: tj. Kardija; gl. zgoraj in § 47. – *združeni z Lizimahejo*: gl. § 47. – *pet milj*: = 7,4 km. – *od Dolgega zidu*: gl. § 43. – *Heronezu*: gl. § 43. – *Tejristazis*: tudi Tiristazis, mesto na Trakijskem Hersonezu na obali Propontide, ki je stalo na lokaciji, kjer je zdaj Şarköy v istoimenskem okrožju v provinci Tekirdağ, ali v njegovi okolici. – *Kritota*: zdaj ostanke ok. 3 km zahodno od mesta Gelibolu v provinci Çanakkale. – *Kisa*: = Kresa, mesto ob Helespontu na polotoku Gelibolu (Galipoli), ok. 2 km severovzhodno od Kozjih rek (gl. spodaj). – *Kozji reki*: = reka Ajgos = Ajgospotam(os), običajneje v množini Ajgospotami »Kozje reke« (iz gr. αἰξ, αἰγός /aix, aigós/ »koza« in ποταμός

/potamós/ »reka«), rečica, ki se izliva v Helespont, in naselbina na Trakijskem Hersonezu na ozemlju plemena Dolonki/Dolongi nasproti Lampsaka, zdaj morda Cumali severno od kraja Burhanlı in jugozahodno od kraja Bahirköy v provinci Çannakale. Tu je l. 405 pr. Kr. potekala odločilna bitka v peloponeški vojni, v kateri je Lizander povsem porazil atensko ladjevje. – *kolonije Apros*: gl. § 47. – *21 milj.* = 31,08 km. – *Rezist*: mlajše ime mesta Bizanta; gl. § 43. – *kolonije Parion*: tudi Parij (lat. *Parium*, gr. Πάριον), mesto v Troadi med Lampsakom in Priapom, morda kolonija Parošanov, bogato trgovsko mesto, ki je uspelo s trgovino na območju Ponta (Črnega morja), zdaj ostaline blizu kraja Kemer (Köyü Yolu) v provinci Çanakkale.

§ 49

Helespont: morska ožina med Trakijskim Hersonezom in Troado, ki povezuje Propontido (zdaj Marmarsko morje) in Egejsko morje; zdaj Dardanele (turšč. Çanakkale Boğazi). – *kot smo dejali*: O Helespontu Plinij še ni govoril; omeni ga v drugi knjigi (§ 205). – *Kalipolis*: antično mesto v Trakijskem Hersonezu, zdaj Gelibolu (Kallipolis, Gallipoli). – *Sestos*: antično mesto na evropski strani Helesponta na njegovem najožjem delu, ustanovljeno ok. l. 600 pr. Kr., zdaj ruševine pri kraju Yalıkavat/Yalıkabat blizu mesta Eceabat v provinci Çanakkale. – *Lampsak*: mesto v Troadi, zdaj ostanki blizu mesta Lapseki v okraju in provinci Çanakkale. Gl. tudi NH 5, 141. – *Abid*: antično mesto na najožjem delu Dardanel na maloazijski obali, zdaj skromni ostanki na rtu Nağara Kalesi 5 km vzhodno od mesta Çanakkale (danes zaprto vojaško območje), skupaj z gričem Maltepe. Prim. NH 2, 149; 5, 141; Mela 1, 97. – *Heronezu*: gl. § 43. – *Sigeja*: tudi Sigêjon, rt s predgorjem in obalno mesto v Troadi ob vstopu v Helespont (zdaj Dardanele), zdaj Kumkale v okrožju Çanakkale v provinci Çanakkale. – *rt Mastuzija*: »Dojka« (iz gr. μαστός */mastós/* »dojka«), rt na skrajnem jugu Trakijskega Hersoneza vzhodno od mesta Elajunt, zdaj ali Tekke (Tekeh) Burun (Burnu) ali Helles Burun (Burnu, tudi Seddülbahir Burun), zahodno od kraja Seddülbahir. – *Kinosema* – *tako se imenuje Hekabin grob* –: »Psicina gomila« ali »Psicin grob« (iz gr. κύων, κυνός */kýon, kynós/* »pes«, »psica« in σήμα */sêma/* »znak«, »znamenje«, »nagrobnik«, »grob«), prizorišče pomorske bitke l. 411 pr. Kr., v kateri so zmagali Atenci (gl. Tukidid 8, 104 in nasl.), zdaj rt Kilitbahir južno od mesta Eceabat v provinci Çanakkale. Po mitološkem izročilu naj bi bil tu grob v psico spremenjene Priamove žene Hekabe (gl. Evripid, *Hekaba* 1270 in nasl.) – *zbirno postajališče Ahajcev*: širok zaliv med mestoma Sigej(on) in Rojtej(on), kjer se je zbirala ahajska vojska pred odhodom nad Trojo. – *stolp*: Mišljen je stolp junakinje Hero, ki je bila zaljubljena v Leandra. Leander je vsako noč plaval čez Helespont k svoji dragi, ta pa mu je v stolpu prižgala svetilko, da je našel pot. Ko je Leander v nevihti

utoni, ker je njena svetilka ugasnila, si je Hero vzela življenje. Gl. Ovidij, *Heroide* 17 in 18; *Umetnost ljubezni* 2, 249 in nasl.; Vergilij, *Georgike* 3, 258 in nasl. – *Protezilajevo svetišče*: Protezilaj je bil prvi Grk, ki je stopil na kopno pred Trojo, in ker je prerokba prvemu, ki se bo izkrcal, napovedala smrt, tudi prvi, ki je pred Trojo umrl. Njegov grob s svetiščem je bil blizu mesta Elajunt (gl. nadaljevanje). – *Ajolij*: tudi Ajólion, skrajna južna točka trakijskega Hersoneza blizu kraja Seddülbahir, zaradi vetrov, nevarnih za mornarje, posvečen bogu vetrov Ajolu. – *mesto Elajunt*: antično mesto na skrajnem južnem delu Trakijskega Hersoneza; eni ga locirajo ok. 5 km vzhodno od rta Tekke Burun (Burnu), drugi na Eski Hissarlik na vzhodnem delu zaliva Morto. Ruševine so med 1. svetovno vojno uničili vojaki med hudimi spopadi. – *Črnemu zalivu*: tudi zaliv Melas; gl. § 43. – *Kojlos*: = Kojla; gl. § 47. – *Panhorm*: O pristanišču ni podatkov. – *Kardija*: gl. § 48.

§ 50

tretji zaliv Evrope: gl. § 1. – *Gore Trakije poleg že prej omenjenih*: gl. § 40 in nasl. – *Edon*: gora na območju, na katerem je živel pleme Edoni (gl. § 40); natančnejša določitev ni mogoča. – *Gigemer*: gora v Trakiji; natančnejša določitev ni mogoča. – *Merit*: = Meriz, zdaj 385 m visoki Çatal Tepe nad mestom Enez tik ob meji z Grčijo ob ustju reke Ebros (Marica, Meriç) jugovzhodno od mesta Alexandroupolis. – *Melamfil*: »Črni list«, »Črnolist« (iz gr. μέλας /mélas/ »črn« in φύλλον /phýllon/ »list«); natančna določitev ni mogoča. – *Hebros*: zdaj Marica; gl. § 40. – *Bargos*: Ni zanesljivo, za katero reko gre; morda Topolnica ali Ludajana, obe v zahodni Bolgariji. Bargos (Βάργος) je tudi ena od različic antičnega imena reke Morave. – *Sirmos*: Ni zanesljivo, za katero reko gre; morda Strjama, levi pritok Marice v osrednji Bolgariji. – *Dolžina ... je bila že navedena*: gl. § 46. – *Makedonije*: gl. § 33. – *Trakije*: gl. § 40. – *Helesponta*: gl. § 49. – 720 milj.: = 1065,6 km. – 384 milj.: = 568,32 km.

§ 51

Egejskemu morju je dal ime otok, pravzaprav natančnejše čer: gl. NH 6, 140. – *Tenedom*: gl. NH 5, 140. – *Hiosom*: gl. NH 5, 138 in nasl. – *imenovana Ajks ... za kozo*: tudi Ajga »Koz« (iz gr. αῖξ /aîx/ »koza«), čer med Tenedom in Hiosom, po kateri naj bi dobilo ime Egejsko morje. Egejsko morje je sicer dobilo ime po mitičnem atenskem kralju Egeju oz. Ajgeju, Tezejevem očetu, ki se je od žalosti, ker je mislil, da se njegov sin ne bo vrnil živ s Krete (očetu je objubil, da bo ob srečni vrnitvi prijadral z belimi namesto običajnimi črnimi jadri) vrgel s pečine v morje, ki je od tedaj naprej nosilo njegovo ime. – *iz Ahaje*: gl. § 12. – *Antandros*: staro grško mesto v Troadi na severnem delu Adramitejskega zaliva, ki je slovelo po trgovini z lesom, ki so ga sekali na gori

Ida, in po ladjedelništvu, zdaj ostanki na hribu Devren med vasjo Avcılar in mestom Altınoluk (2 km vzhodno od mesta) v okrožju Edremit v provinci Balıkesir. Prim. *NH* 5, 139. – *Mirtoškemu morju*: del Egejskega morja med Peloponezom in zahodnimi Kikladi ter Saronskim zalivom, še zdaj Mirto(o)ško morje (gr. Μυρτώο Πέλαγος). – *po majhnem otoku*: Po Plinijevi razlagi je morje dobilo ime po otoku Mirto (*Myrto*) južno od Evboje. Po drugi razlagi, ki se opira na mitološko izročilo, je morje dobilo ime po Mirtilu, vozniku Ojnomaa, kralja Elide, ki ga je zvijačno ukanil in ubil Pelops, njegovo truplo pa je na južni obali Peloponeza vrgel v morje, ki so ga pozneje poimenovali po njem. – *iz Gerajskega*: najjužnejši rt na Evboji, zdaj Akra Mandili (Μαντήλι)/Mandelo (Μαντήλο), pa tudi pristaniško mesto na južni Evboji, zdaj (Porto) Kastri. – *od Karista*: mesto na obalni ravnici na jugovzhodni Evboji, znano po kamnolomih marmorja, še danes Karistos/Karystos (Κάρυστος). – *Evboji*: gl. § 63. – *Makedonsko morje ... Grško morje*: latinski, sicer redko rabljeni imeni za tiste dele Egejskega morja, ki so oblivali obale Makedonije, Trakije in Grčije. – *Jonsko morje*: gl. *NH* 3, 100. – *Sicilsko in Kretske (morje)*: gl. *NH* 3, 75. – *Ikarijsko*: del Egejskega morja, po Pliniju med Samosom in Mikonosom (gl. spodaj), danes pa zajema območje južno od Hiosa, severno od Kosa, vzhodno od Zahodnih Kikladov in zahodno od maloazijske obale Anatolije. Ime je dobilo po Dajdalovem sinu Ikaru, ki je pri otoku Ikarija padel vanj in utonil. – *Samosom*: gl. § 66. – *Mikonosom*: gl. § 68. – *zalivi, kar smo omenili*: gl. § 6.

§ 52

v tretjem zalivu Evrope: gl. § 1. – *Tesprotije*: gl. § 4. – *12 milj*: = 17,76 km. – *Butrota*: gl. § 4. – *50 milj*: = 74 km. – *Akrokeravnijskega pogorja*: gl. § 1. – *Korkira*: najsevernejši in največji od Jonskih otokov, naseljen že od prazgodovine, v mitološkem izročilu enačen s Sherijo, domovino Fajakov, od l. 734 pr. Kr. kolonija Korinta, od 229 pr. Kr. pod oblastjo Rima, zdaj Krf (Kerkira/Kerkyra, tudi Korfu). – *97 milj*: = 143,56 km. V resnici je otok dolg 61 km. – *z istoimenskim mestom*: Antično mesto Korkira je ležalo na območju današnjega mesta Kerkira na polotoku Analipsi(s). – *Kasiopo*: majhno pristaniško mesto na severu Krfa, zdaj Kassiopi. – *svetiščem Zevsa Kasija*: Orientalski kult Baala Zafona/Sapona (Ba'al Šāpôn po istoimenskem hribu) so Grki helenizirali in boga častili kot Zevsa Kasija (gl. *NH* 5, 65 in 5, 80). Avgust in Neron sta bila kultu zelo naklonjena. – *Homer ... imenoval Sherija in Fajakija*: Sherija je pri Homerju dežela Fajakov, ljudstva pomorščakov, ki je prijazno sprejelo Odi-seja na njegovih blodnjah po morju; Korkiro oz. Krf so že v antiki enačili z njihovo domovino. Gl. *Odi-seja* 5, 34 in nasl.; 6, 8; 7, 79; 13, 160 idr. – *Kalimah ... Drepana*: »Srp« (iz gr. δρεπάνη /*drepanē*/ »srp«). Gl. PV, št. 272. Prim. tudi Pfeiffer, frag. 14. – *Otron*: zdaj Othoni (Οθωνοί), najzahodnejši grški otok.

– *Levkadiji*: = Levkada; gl. § 5. – *dva Paksosa*: tj. Paksos in Propaksos, zdaj Paxi (Παξοί), otoška skupina v Jonskem morju, ki jo sestavljata Paksos (Paxos, Παξός) in od njega 2,5 km oddaljeni Andipaksos (Andipaxos, Αντίπαξος). – *pet milj*: 7,4 km.

§ 53

Korkiro: gl. § 52. – *Erikuza*: zdaj Erikoussa (Ερείκουσσα). – *Marata*: morda gre za podvojitve imena Maltaka (gl. nadaljevanje), zdaj Matraki/Mathraki. – *Elafuza*: »Jelenji otok«, »Otok jelenov« (iz gr. ἔλαφος /*élaphos*/ »jelen«). Ni znano, za kateri otok gre. – *Maltaka*: gl. zgoraj Marata. – *Trahija*: Otoka ni mogoče določiti. – *Pitionija*: Ni znano, za kateri otok gre. – *Ptihija*: zdaj Vido (Βίδο), starejše Ptychia. – *Tarahija*: najbrž podvojitve imena Trahija (gl. zgoraj). – *pri Falakru, rtu na Korkiri ... Odisejeva ladja*: Mišljena je ladja, s katero so Fajaki odpeljali Odiseja nazaj na Itako, ob vrnitvi pa je bila za kaznen spreminjena v skalo. Omenjeni rt je ali rt Kefali (Akra Kephali) na severozahodu Krfa, ob katerem so pečine Karavi, ki so podobne Odisejevi ladji, ali nekoliko južneje Akra Taxiarkhis. – *Levkadijo*: gl. § 5. – *Ajtolijo*: gl. § 6. – *Teleboide*: zdaj Tilevrides (Τηλεβόριδες), skupina 16 otočkov v Jonskem morju, poimenovana po Teleboasu, Pozejdonovem sinu, praočetu Telebojcev in očetu 22 sinov, prednikov telebojskih plemen, ki so po mitološkem izročilu naseljevali te otoke. – *Tafije*: zdaj tudi Tafijski otoki, drugo ime za Teleboide, poimenovane po Teleboasovem bratu Tafiasu. – *Tafiada*: tudi Tafos, zdaj Meganisi. – *Karnos*: zdaj Kalamos. – *Okseja*: zdaj Oxia (Οξεία), nenaseljeni otok, ki sodi k Itaki. – *Prinoesa*: zdaj morda Kastos. – *Ehinade*: lat. *Echinades insulae*, gr. αἱ Ἐχινάδες νῆσοι »Ježji otoki«, »Otoki ježov« (iz gr. ἐχῖνος /*echinos*/ »jež«), skupina otokov v Jonskem morju pred zahodno obalo Akarnanije, zdaj otoška skupina Ehinade (Echinades, Ἐχινάδες) pred obalo Ajtolije in Akarnanije, ki jo tvori 20 večjih in manjših otokov. Po navedbah antičnih piscev so se številni zaradi nanosov reke Ahelaj/Aheloos združili s kopnom. Prim. *NH* 2, 201; Herodot 2, 103 in nasl.; Tukidid 2, 102; Strabon 1, 3, 18; 10, 2, 19. – *Ajgialeja ... Nistros*: Določitev posameznih otokov ni zanesljiva in temelji na ugibanju ali na nepotrjenem izročilu.

§ 54

Kefalanija: = Kefalenija, zdaj Kefalonija in Kefalenija (Kefallinia, Κεφαλληνία). Gl. tudi *NH* 11, 95; 32, 18. – *Zakint*: otok pred zahodno obalo Peloponeza, tretji največji od Jonskih otokov, v antiki imenovan tudi Hirija in Hileesa (»Gozdnati«, »Z gozdom pokriti«), zdaj Zakintos (Zakynthos, Ζάκυνθος). – *Itaka*: gl. § 55. – *Dulihij*: Ni mogoče določiti, za kateri otok gre. Večkrat ga omenja Homer (gl. *Iliada* 2, 625 in 629; *Odiseja* 16, 396 idr.). – *Sama*:

drugo ime za otok Kefalenijo (gl. zgoraj Kefalanija). Prim. *Odiseja* 4, 671 in 845. Na otoku je bilo tudi mesto Sama (zdaj Sami, Σάμη), ki so ga Rimljani porušili l. 189 pr. Kr. po večmesečnem obleganju (gl. Polibij 22, 23; Livij 38, 28, 5–30, 1). – *Krokila*: tudi Krokileja, otok blizu Itake, zdaj morda Atokos ali Ark(o)udi ali Meganisi. – *nekoč ... Melajna*: »Črna« (iz gr. μέλας, μέλαινα /mélas, mélaina/ »črn«). – *Paksosa*: gl. § 52. – *deset milj*: = 14,8 km. – *v obsegu ... 93 milj*: = 137,64 km. – *Sama*: gl. zgoraj. – *tri mesta ... Rimljani porušili*: tj. Pala (zdaj Liksuri/Lixouri, Ληξούρι, drugo največje mesto na Kefaleniji), Krana (zdaj Krani, Κράνη, 1,5 km od glavnega mesta Kefalenije Argostoli/Αργοστόλι) in Proni (gr. Πρόννοι, zdaj okraj Elios-Pronni/Ελειός-Πρόννοι; antično mesto enačijo s krajem Poros v tem okraju). O porušenju mest gl. zgoraj pod Sama. – *Ahajo*: gl. § 12. – *Hirija*: staro ime otoka Zakint. – *25 milj*: = 37 km. – *gora Elat*: »Smreka«, »Smrečna/Smrekova gora« (iz gr. ἐλάτη /eláte/ »smreka«), zdaj 758 m visoki Vrachionas (Oros). Po drugi razlagi naj bi Plinij to goro zamenjal z goro Ajnos na Kefaleniji, zdaj 1628 m visoki Enos (Αίνος), ki je del pogorja Megas Oros, zaradi goste poraslosti z iglastimi gozdovi (za otok značilna kefalenijska jelka) včasih imenovanega Elatovuni. – *v obsegu ... 36 milj*: = 53,28 km.

§ 55

Itaka: zdaj Itaka (Ithaki, Ιθάκη), eden od Jonskih otokov, v zgodovinskem, literarnem in mitološkem izročilu znan kot Odisejeva domovina. – *gora Nerit*: zdaj hribovita veriga Ano(g)i/Ano(j)i (Ανώγη; 806 m). – *15 milj*: = 22,2 km. – *obseg ... 25 milj*: = 37 km. – *Arakson, rt na Peloponezu*: tudi Araks; gl. § 13. – *15 milj*: = 22,2 km. – *Asterida*: otoček ali ena od čeri med Itako in Kefalenijo. Prim. *Odiseja* 4, 844. – *35 milj*: = 51,8 km. – *Zakintom*: gl. § 54. – *Prota*: zdaj Proti, eden od Jonskih otokov, ki sodi k Meseniji, 1,2 km od obale pri mestu Marathoupolis. – *proti jugovzhodu*: lat. *in Eurum ventum* tj. v smeri, od koder piha veter evros, ki je jugovzhodni veter. Prim. *NH* 2, 119. – *dve Strofadi*: zdaj otoška skupinica Strofades (Στροφάδες) v Jonskem morju, dobrih 45 km oddaljena od Zakintosa in ok. 50 km od Peloponeza, ki jo sestavljata dva otoka: manjša Arpyia in Stamfordi (tudi Megalo Strofadi). – *Ploti*: »Plavajoča otoka« (iz gr. πλωτός /plotós/ »plavajoč«). – *pred Kefalanijo*: gl. § 54. – *Letoja*: Ni znano, za kateri otok gre. – *pred Pilosom*: gl. § 14. – *dve Sfagiji*: tudi Sfagêji (*Sphagiae* ali *Sphageae*, gr. Σφαγία), otoka pred Pilosom, zdaj Sfaktirija (*Sphacteria*, Sfaktiria, Σφακτηρία), nenaseljeni otoček ob vstopu v Piloški zaliv ob Peloponezu. – *pred Meseno*: gl. § 15. – *dve Ojnusi*: »Vinska otoka« (iz gr. οἶνος /oînos/ »vino«), zdaj otoška skupina Inuse/Inousses, imenovana tudi mesenske Inuse (Μεσσηνιακές Οινούσες), ki jo sestavlja sedem otokov,

med katerimi sta največja Sapienza (Σαπιέντζα) in Shiza (Σχίζα), ok 2 km južno od pristaniškega mesta Methoni.

§ 56

Azinajskem zalivu: gl. § 15. – *tri Tiride*: Plinij se moti; pred mestom Azina (gl. § 15) ni otokov. – *Lakonskem zalivu*: gl. § 16. – *Teganzuza*: zdaj Venetiko (Βενέτικο), naseljeni otoček v Meseniji. Prim. Pavzanijs 4, 34, 12. – *Koton*: Komentatorji ga enačijo z otokom Elafonisos (Ελαφώνησος), otočkom med Peloponezom in otokom Kitira (Kythira, Κύθηρα). V antiki je bil polotok; imenovali so ga tudi Oslovska čeljust (Ὀνοῦ Γνάθος). – *Kitera z mestom*: grški otok pred skrajnim jugovzhodnim rtom Peloponeza (v antiki imenovanim Malea) z istoimenskim mestom, zdaj Kitira (Kythira, Κύθηρα). – *Porfirida*: tudi Porfirusa = »Škrlatni otok«, »Škrlatnik«, »Škrlat(n)ica« (iz gr. πορφύρα /porphýra/ »škrlat«). Ime je dobila po nabirališčih škrlatnikov. Prim. Aristotel, frag. 521 (Rose). – *pet milj*: = 7,4 km. – *rta Malea*: gl. § 16. – *nevarno pluti zaradi ozkega prehoda*: tj. zaradi prehoda med rtom in otokom. Ožina je zaradi močnih vetrov veljala za zelo nevarno. – *Argolidskem zalivu*: gl. § 17. – *Pitiuza*: »Smrekov otok/Otok smrek«, »Borov otok/Otok borov« (iz gr. πῖτυς /pítys/ »smreka«, »bor«), zdaj Spetsai oz. Spetses (Σπέτσες, Σπέτσαι) južno od polotoka Argolida v Argolidskem zalivu. – *Arina*: zdaj Platia (Plateia, Πλατεία) v Argolidskem zalivu. – *Efira*: zdaj Psili Nisida v Argolidskem zalivu. – *Hermione*: gl. § 18. – *Trikaren*: zdaj Trikeri (Τρικέρι) v Mirtoškem morju. – *Aperopija*: zdaj Dokos (Δοκός) med otokom (H)idra (Hydra, Ydra, Ὕδρα, antična Hidre(j)a; Plinij ga ne omenja, čeprav je največji) in mestom Ermioni (Ερμιόνη, antična Hermiona). – *Kolonida*: zdaj morda Kaimeni. – *Aristera*: otok v Argolidskem zalivu južno od Pitiuze, zdaj Spetsopoula (Σπετσοπούλα). – *Trojzena*: gl. § 18. – *eno miljo*: = 1,48 km. – *Kalavreja*: zdaj Poros v Saronskem zalivu. Njegov severni del se še danes imenuje Kalavria (Καλαυρία). – *Plateida*: zdaj ali Modi Poros vzhodno od Porosa ali Platia (Plateia, Πλατεία) (?). – *Belbina*: zdaj Agios Georgios na vstopu v Saronski zaliv. – *Lazija in Bavkidias*: Otokov ni mogoče zanesljivo določiti.

§ 57

Epidavra: gl. § 18. – *Kekrifal*: = Kekrifaleja, zdaj po prvi domnevi Angistri/Agistri/Agkistri (Αγκίστρι), po drugi Kyra in po tretji Spalathronisi, vsi v Saronskem zalivu jugovzhodno od Ajgine. – *šest milj*: = 8,88 km. – *Pitionez*: zdaj Angistri/Agistri/Agkistri (Αγκίστρι). – *Ajgina s svobodnim <pravnim> statusom*: otok v Saronskem zalivu med Atiko in Peloponezom, dorska kolonija (ustanovitveno mesto je bilo Epidaver), ki je svoj vrhunec doživela v 6. in 5. stol. pr. Kr., tekmeč Aten, še zdaj Ajgina (Αίγινα). Mestu je svobodni

status prvi podelil Mark Antonij. – *15 milj*: = 22,2 km. – *19 milj*: = 28,12 km. – *pristanišča Pirej*: gl. § 24. – *20 milj*: = 29,6 km. – *Ojnona*: starejše ime otoka Ajgina. Prim. Pindar, *Nemejske ode* 4, 47; Herodot 8, 46, 1. – *rta Spejraj*: gl. § 18. – *Elevza*: = Elajusa »Oljčni otok«, »Otok oljk« (iz gr. ἔλαιος /*élaios*/ »oljka«), zdaj morda Lagousa ali Lagousaki med Ajgino in Salamino. – *Adendros*, *dve Kravgiji*, *dve Kajkiji*, *Selakoza*: domnevno otoki iz otoške skupine Nisi Diaporii severozahodno od Ajgine. – *od Kenhrej*: gl. § 18. – *Aspida*: zdaj Evraionisos ali Ovrios/Obrios v Saronskem zalivu. – *sedem milj*: = 10,36 km. – *od Meturide*: otok ali otoška skupina v Saronskem zalivu, ki je ni mogoče zanesljivo določiti. – *Megarskem zalivu*: O Megari gl. § 23. – *štiri milje*: = 5,92 km. – *Ajgila*: zdaj Andikythira (Ἀντικύθηρα) med Kitero in Kreto. – *od Kitere*: gl. § 56. – *15 milj*: = 22,2 km. – *Falazarna na Kreti*: gl. § 59. – *25 milj*: = 37 km.

§ 58

Kreta ... na njej 100 mest: od tod njen vzdevek »stomestna« (ἐκατόπολις). – *Doziad*: gl. PV, št. 168. Prim. tudi FGrH 458 F 4. – *po nimfi Kreti*, *hčeri Hesperide*: prim. Apolodor 3, 1, 2, 4; Diodor Sicilski 3, 71, 2. – *Anaksimander*: gl. PV, št. 23. Prim. tudi FGrH 9 F 2. – *kralju Kuretov*: člani zveze oz. sekte, Zevsovi svečeniki in duhovniki, ki so na praznovanjih plesali plese z orožjem. Prim. NH 7, 204. – *Filistid iz Malosa*: gl. PV, št. 209. Prim. tudi FGrH 11 F 2. – *Krates*: gl. PV, št. 296. – *sprva ... Aerija*: »Zračna« (iz gr. αἴρ /*aér*/ »zrak«). – *pozneje ... Kuretida*: = »Dežela Kuretov«, tj. dežela, ki jo poseljujejo Kureti. Prim. Ovidij, *Metamorfoze* 8, 153. – *<Otok> blaženih ... blagega podnebja*: lat. *fortunata insula*, gr. ἡ τῶν μακάρων νῆσος. Gl. tudi NH 6, 202; Solin 56, 17; Marcijan Kapela 6, 702. – *50 milj*: = 74 km. – *270 milj*: = 399,6 km. – *589 milj*: = 871,72 km. – *Kretsko morje*: gl. NH 3, 75. – *rt Samonij*: zdaj rt (Akra) Sideros (Ἀκρωτήριο Σίδερος). – *Rodosu*: zdaj Rodos (Rhodos, Ρόδος). – *rt Ovnovo čelo*: gr. Κρίου Μέτωπον (iz gr. κριός /*kriós*/ »oven« in μέτωπον /*métopon*/ »čelo«), zdaj Akra Krios na skrajnem jugozahodu Krete. – *Kirenam*: tj. proti pokrajini Kirenajki (gl. NH 6, 209), ki je bila l. 67 pr. Kr. s Kreto združena v eno provinco.

§ 59

Falazarna: antično mesto na zahodni obali Krete (ostanki antične naselbine so južno od rta Koutri (Akra Koutri), ok. 8 km zahodno od mesta Kissamos), zdaj Falasarna južno od ruševin starega mesta. – *Elaja*: domnevno zahodno od mesta Kissamos. – *Kizamon*: tudi Kízam (gr. Κίσαμος), zdaj Kissamos (Κίσσαμος). – *Pergamon*: domnevno na polotoku Rodopu. – *Kidoneja*: = Kidonija, zdaj Hanija (Chania, Χανιά). – *Minojski Apteron*: = Aptara, zdaj Aptera (Ἀπτερα), arheološko najdišče na zahodu Krete nad zalivom Souda

na ravnici pri vasi Megala Chorafia, 13 km vzhodno od Hanije. – *Pantomatrij*: zdaj Stavromenos vzhodno od mesta Rethimno. – *Amfimala*: tudi Amfomala in Amfimalij, antično mesto na severni obali Krete, zdaj domnevno na skrajnem koncu zaliva Almyros na kraju, kjer je danes mesto Georgiopolis (Γεωργιούπολι) v okrožju Hanija (Chania). – *Ritimna*: zdaj Rethimno (Rethymno, Ρέθυμνο). – *Panhorm*: zdaj Panormos (Πάνορμος), vas blizu Retimna. – *Kitajon*: tudi Kitaj, zdaj morda Almyrida na severozahodni obali Krete, ok. 25 km od Hanije, ali morda Rodija, zahodno od Irakliona. – *Apolonija*: antično mesto na Kreti (eno od treh kretskih mest s tem imenom), zdaj ali lokacija na obali pri kraju Armyro ali Megalo Kastron (pri kraju Ghiófero) ali pri mestu Gazi (Γάζι), 6 km zahodno Irakliona. – *Matij*: tudi Mation. Na Kreti ne najdemo mesta s tem imenom. – *Herakleja*: = Heraklejon, zdaj Iraklio (Iraklion, Heraklion, Ηράκλειο). – *Milet*: = Milat, mesto na severovzhodni obali Krete v občini Agios Nikolaos, vzhodno od mesta Malia. – *Ampel*: rt na jugovzhodni obali Krete z mestom blizu današnjega mesta Xerokampos (Xirokambos, Ξηρόκαμπος). – *Hierapitna*: zdaj Ierapetra (Ιεράπετρα), mesto na jugovzhodni Kreti, najjužnejše mesto Evrope. – *Lebena*: zdaj Lentas (Lendas, Λέντας), kraj na južni obali Krete. – *Hierapolis*: verjetno podvojitev imena Hierapitna. – *Gortina*: = Gortin, antično mesto na južni Kreti na ravnici Messaras (Πεδιάδα Μεσαράς), glavno mesto združene province Kreta in Kirene, zdaj Gortin (Γορτύν) oz. Gortis (Γόρτυς). – *Fajston*: = Fajstos, antično mesto blizu južne obale Krete, zdaj Phaistos (Phaestos, Festos, Φαιστός). – *Gnosos*: = Knosos, antično mesto na severni Kreti z znamenito minojsko palačo ok. 5 km južno od Irakliona. Tu je cesar Avgust naselil veterane in mesto povzdignil v kolonijo (*Colonia Iulia Nobilis Cnossus*). – *Poliren*: tudi Polirénon = Polirenija, eno najstarejših dorskih mest na Kreti, zdaj ostaline na severozahodu Krete južno od zaliva Kissamos na griču, kjer je danes vas Polirinia. – *Mirina*: Ni znano, za katero mesto gre; morda gre za prepisno napako. – *Likast*: antično mesto na Kreti, ok. 11 km južno od Knossosa, zdaj Kanli Kastelli. – *Ramnunt*: antično pristaniško mesto na zahodni obali Krete, domnevno blizu kraja Stomio v zalivu Stomio na zahodni Kreti. – *Liktos*: tudi Litos, antično mesto na Kreti blizu današnje vasi Xidas (Ξιδάς), ki je bila po svojem antičnem predhodniku preimenovana v Littos Iraklio (Λύττος Ηρακλείου). – *Dion*: = Dija; gl. § 61. – *Azion*: tudi Azij = Oaks(os), antično mesto na osrednji Kreti, zdaj ostanki ok. 1 km stran od današnje vasi Axos zahodno od Irakliona. – *Pilor*: antično mesto na Kreti, zdaj ostanki Archaia Pylora (Αρχαία Πυλώρα) jugozahodno od kraja Plora (Πλόρα) blizu Gortina na jugu Krete. – *Rition*: tudi Ritij, antično mesto na Kreti, ki je sodelovalo tudi v trojanski vojni, zdaj najbrž Rotasani Kefala ob vasi Rotasi blizu kraja Chakaras zahodno od mesta Pirgos na ravnici Mesara na južni Kreti. – *Ejnat*:

tudi Ejnatos, antično mesto na Kreti, zdaj arheološke ostaline Archaia Inatos (Ἀρχαία Ἰνάτος) pri kraju Tsoutsouros na jugu Krete. – *Fere*: = Fare, antično mesto na Kreti. Razen Plinija ga omenja še Štefan iz Bizanca, ki ga imenuje Fere in navaja, da je bilo kolonija mesta Fere v Meseniji. Njegova lokacija ni znana, glede na geografsko zaporedje, po katerem Plinij našteva mesta, pa lahko sklepamo, da je ležalo na ravnici Mesata ali na območju južno od nje. – *Olopiks*: antično mesto na Kreti; njegova lokacija ni znana. – *Lazos*: = Latos, zdaj arheološko najdišče na hribu vzhodno od mesta Agios Nikolaos in severno od kraja Kritsa. – *Elevterne*: tudi Elevertina, antično mesto na Kreti, zdaj arheološko najdišče na severozahodnem pobočju gore Ida pri vasi Eleftherna oz. Prinēs v bližini samostana Arkadi južno od mesta Rethimno. – *Terapne*: antično mesto na Kreti. Njegova lokacija ni znana; domneva se, da je stalo na osrednjem delu severne Krete, najbrž med mestoma Elevertina in Kidonija. – *Maratuza*: antično mesto na Kreti, zdaj Marathos zahodno od Irakliona blizu kraja Rodis. – *Tiliz*: antično mesto na Kreti, zdaj ruševine pri kraju Tilisos (Τύλισος) jugozahodno od Irakliona. – *približno 60 drugih mest*: Kreta je bila v antiki že zelo zgodaj gosto poseljena; o tem priča tudi homerski pridevek zanjo: ἑκατόπολις /hekatómpolis/ »stomestna«, »s stotimi mesti« (iz gr. ἑκατόν /hekatón/ »sto« in πόλις /pólis/ »mesto«). Gl. Homer, *Iliada* 2, 649. – *Kadist*: = Kadiston, domnevno hribovita veriga, ki se konča s predgorjem in rtom Zefirij (zdaj Agios Ioannis) na skrajnem severovzhodu Krete. – *Idaj*: = Ida, zdaj Psiloritis (Ψηλορείτης »Visoka gora«) ali Idi (Ἰδη), z 2456 m najvišja gora na Kreti, iz grške mitologije znana po Zevsovi votlini, v kateri so novorojenega Zevsa pred očetom Kronosom skriti Kureti. Gl. tudi NH 16, 142; Pavzanijs 5, 7, 6. – *Diktinaj*: zdaj pogorje Dikti (Δίκτη), imenovano tudi pogorje Lasithi (Λασιθιώτικα Ὄρη), na vzhodni Kreti (najvišji vrh: Dikti, 2148 m). – *Korik*: zdaj hriboviti masiv Geroskinos na skrajnem severozahodnem rtu Krete.

§ 60

rtu ... Ovnovo čelo: gl. § 58. – *Agripe*: gl. PV, št. 6. – *rta Fikunt*: gl. NH 5, 32. – *v Kirenah*: gl. § 58 in NH 6, 209. – *125 milj*: = 185 km. – *pri Kadistu*: gl. § 59. – *Astipalaje*: gl. § 71. – *pri Koriku*: gl. § 59. – *od Maleje na Peloponezu*: gl. § 16. – *80 milj*: = 118,4 km. – *od otoka Karpata*: gl. § 71. – *pri rtu Samonij*: gl. § 58. – *60 milj*: = 88,8 km. – *proti zahodu*: tj. v smeri od koder piha veter favonij (zahodnik; gl. NH 2, 119 in nasl. – *Rodosom*: gl. § 58.

§ 61

dva Korika: dva nenaseljena otočka severozahodno od Krete, oba imenovana Gramvousa (Γραμβούσα) ali Grampousa (Γραμπούσα): Imeri Gramvousa

(Ἡμερη Γραμβούσα »Ukročena Gramvusa«) in Agria Gramvousa (Ἀγρία Γραμβούσα »Divja Gramvusa«). – *dve Mili*: dva otočka severozahodno od Krete, zdaj ali a) Pontikonisi (Ποντικονήσι »Mišji otok«) in otoček Pontikaki (Ποντικάκι »Mala miš«), ki leži ob njem, ali b) Pontikaki in Tigani (najverjetneje) ali c) Prasonisi (Πρασονήσι »Porov otok«) in Petalida (Πεταλίδα »Pri-lepek«) ali Koursaroi (Κουρσάροι »Korzarji«, imenovan tudi Nisaki (Νησάκι »Mali otok«)). – *Kidoneji*: gl. § 59. – *Levka*: »Beli otok« (iz gr. λευκός /*leukós*/ »bel«), zdaj Theodorou ali Agii Theodori (Ἅγιοι Θεόδωροι), grški otok pred severozahodno obalo Krete, 8 km zahodno od Hanije. – *oba Budrosa*: otoka v zalivu Souda vzhodno od Hanije, zdaj imenovana Souda (Σούδα; skupaj z otočkom Leon (Λέων »Lev«, imenovanim tudi Nisi) in Pale(o)souda. – *nasproti Matija*: gl. § 59. – *Dija*: »Svetli/Božanski/Zevsov otok« (iz gr. δῖος /*díōs*/ »svetel«, »blešččč«, »božanski«, »Zevsov«), zdaj Dia (Δία ali Ντία), nenaseljeni otok severno od Krete v Iraklionskem zalivu v Kretskem morju, ok. 12 severno od Iraklionia. – *nasproti Itana*: zdaj rt Plaka (Akra Plaka, Ακρωτήριο ali Κάβο Πλάκα), najvzhodnejši rt Krete. V prevodu je napaka; glasiti se mora »nasproti rta Itana«. – *Onizija*: zdaj Elasa (Ελάσα), nenaseljeni otok severovzhodno od Krete v Egejskem morju. – *Levka*: zdaj Koufonisi (Κουφονήσι), nenaseljeni otok 4 km jugovzhodno od Krete. – *nasproti Hierapitne*: gl. § 59. – *Hrizea*: »Zlati otok« (iz gr. χρυσός /*chrysós*/ »zlato«), zdaj Chrysi (Χρυσή »Zlati otok«), pa tudi Gaidouronisi (Γαῖδουρονήσι »Oslovski otok«), nenaseljeni otok ok. 15 km južno od Krete; ob njem je otoček Mikronisi (Μικρονήσι »Mali otok«, »Otoček«). – *Gavdos*: zdaj Gavdos (Γάδος), grški otok južno od Krete z najjužnejšo točko Evrope. – *Ofiusa*: »Kačji otok« (iz gr. ὄφης /*óphis*/ »kača«), zdaj eden od otočkov pred pristaniškim mestom Kal(o)i Limenes (Καλοί Λιμένες »Dobri pristani«, ki je najjužnejša točka Krete: Megalonisi (Μεγαλονήσι), Mikronisi (Μικρονήσι) ali Makronisi (Μακρονήσι). – *Butoa*: = Letoa, zdaj Paximadia (Παξιμάδια »Prepečenca«, »Prepečena otoka«, dva nenaseljena otoka v zalivu Mesaras ok. 10 km pred južno obalo Krete. – *Ramnunt*: Ni znano, za kateri otok gre. Predlagana rešitev, da gre na tem mestu za napačen prepis in da gre za otoček Loutronisi (Λουτρονήσι) pred krajem Loutro na jugu Krete, je zgolj ugibanje. – *Ovnovo čelo*: gl. § 58. – *trije otoki ... Akuzagori*: = Muzagori, zdaj morda Pontikonisi (Ποντικονήσι »Mišji otok«) in otoček Pontikaki (Ποντικάκι »Mala miš«) pred zahodno obalo Krete. Otok omenja Mela (2, 114): *Chryse, Caudos et quas Musagorus numero tres uno tamen vocabulo adpellant*. – *rtom Samonijem*: gl. § 58. – *Fokosi, Plataje, Stejrnide, Navloh, Harmedon*: najverjetneje otoki otoške skupine Dionizade, zdaj Dionysades (Διονυσάδες ali Γιανυσάδες »Dionizovi otoki«) pred severovzhodno obalo Krete, ki jo sestavljajo: Gianysada (Γιαν(ν)υσάδα), Dragonada (Δραγονάδα), Paximada (Παξιμάδα) in Paximadaki

(Παξιμαδάκι). – *Zefira*: Ni zanesljivo ugotovljeno, kateri otok omenja Plinij; morda je to Kalidon ali Kolokythia ali Agii Pantes na zahodnem delu zaliva Mirabello ali Psira na njegovem vzhodnem delu, vsi blizu rta Zefirij (zdaj Agios Ioannis) na severovzhodu Krete.

§ 62

Heladi: gl. § 23. – *v Egejskem morju*: gl. § 9. – *Lihade*: otoška skupina med Evbojo in Atiko pred rtom Lihada (Lichada, Λιχάδα) na Evboji. – *Skarfeja*, *Koreza*, *Fokazija*: trije otoki iz otoške skupine Lihade, ki jih ni mogoče zanesljivo določiti. – *Elevzine*: gl. § 23. – *slavna Salamina*: zdaj Salamina, grški otok v Saronskem zalivu pred južno obalo Atike, prizorišče pomorske bitke l. 480 pr. Kr., v kateri so Grki pod Temistoklovim poveljstvom v ozkem prelivu med Salaminom in Atiko povsem porazili perzijsko ladjevje. – *Psitaleja*: zdaj Psitalija (Psyttaleia, Ψυττάλεια), nenaseljeni kamniti otoček v Saronkem zalivu vzhodno od Salamine, med Salaminom in Pirejem. – *od Suniona*: gl. § 24. – *5000 korakov*: = 5 milj = 7,4 km. – *Helena*: zdaj Makronisos (Μακρόνησος), imenovan tudi Nisos Eleni (Νήσος Ελένη »Helenin otok«), neposeljeni otok ob jugovzhodni obali Atike, 4 km stran od rta Sunion. – *Keos ... Kea*: zdaj Kea (Κέα), grški otok v severozahodnih Kikladih. Rimski pisci so ga pogosto imenovali Ke(j)a. – *Hidruza*: tudi Hidrusa »Vodnati otok«, »Z vodo bogati otok« (iz gr. ὕδωρ /hýdor/ »voda«). – *odtrgalo od Evboje ... štiri petine <otoka> ... pogoltnilo ... morje*: Zgodovinskih pričevanj o tem dogodku ni. Prim. NH 2, 206. – *500 stadijev ...*: = 92,5 km. – *proti Evboji*: V prevodu je napaka; pravilno je »proti Bojotiji« (gl. § 8). – *Julida*: zdaj Ioulis ali Ioulida (Ιουλίς, Ιουλίδα), tudi Khora (Χώρα) in Kea ali Keos ali Zea, glavno mesto otoka. – *Kartaja*: zdaj Karthea (Karthaiia), ruševine pri obali Mikres Poles v zalivu Poles na jugovzhodnem delu otoka. – *Korez*: zdaj Korissia (Κορησία), pristaniško mesto na severozahodu otoka Kea. – *Pojeesa*: zdaj Pisses (Πήσες) v istoimenskem zalivu na zahodni obali otoka Kea, 8 km jugozahodno od glavnega mesta Ioulida. – *Varon*: gl. PV, št. 501. – *moda bolj izbranih ženskih oblačil*: Plinij se moti, saj zamenja otok Keos z otokom Kosom. Omenjena oblačila so bila narejena iz tanke svile, tako da so na ženskah izrazito poudarjale njihove postave.

§ 63

Evbojo: zdaj Evboja oz. Evia (Εύβοια), drugi največji grški otok. – *od Bojotije*: gl. § 8. – *ozki Evrip*: tj. kanal; gl. § 26. – *Gerajestom*: gl. § 51. – *Atiki*: gl. § 23. – *Kaferejem*: tudi Kafarej, zdaj Akrotirio Kafiareas (Ακρωτήριο Καφηρέας), starejše Kafirefs/Kafirevs (Καφηρεύς), imenovan tudi Kavó D'Oro (Κάβο Ντόρο »Zlati rt«), skrajni jugovzhodni rt Evboje. – *Helespontu*: gl. § 49. – *Kenajon*: tudi Kenáj, zdaj rt Lichada (Κάβο Λιχάδα), skrajni severozahodni

rt Evboje. – 40 milj: = 59,2 km. – dve milj: = 2,96 km. – Tesalije: gl. § 28. – 150 milj: = 222 km. – obseg ... 365 milj: = 540,2 km.

§ 64

Kaferej: gl. § 63. – *Helesponta*: gl. § 49. – 225 milj: = 333 km. – *Pira*: O mestu ni podatkov. – *Portmos*: obalno mesto na jugu Evboje blizu današnjega kraja Aliveri (Αλιβέρι) ob južnem Evbojskem zalivu. – *Nezos*: tempeljsko območje v Amarintu, kjer so častili amarizijsko (ali amarintsko) Artemido, zdaj Amarynthos (Αμαρυνθος), imenovan tudi Vatheia (Βάθεια), obalno mesto na Evboji. – *Kerint*: majhno mesto na severovzhodni obali Evboje blizu današnjega kraja Mandudion, uničeno v 7. stol. pr. Kr. Prim. Homer, *Iliada* 2, 538. – *Orej*: od l. 445 pr. Kr. drugo ime mesta Histiaja, zdaj Istiea/Istiaea (Ιστιαία) na Evboji. Današnja kraja Orei na obali in Istiea/Istiaea (Ιστιαία) v notranjosti sta oddaljena ok. 5 km. – *Dion*: antično mesto na severozahodni Evboji. – *Ajdeps*: antično mesto na Evboji, zdaj Edipsos (Αιδηψός). – *Ojhalija*: antična naselbina ali vas na Evboji, demos Eretrije, domnevno povezana z mitom o Heraklu. Prim. Pavzanijs 4, 2, 3. – *Halkidi*: »Bakreno/Bronasto mesto« (iz gr. χαλκός /chalkós/ »baker«, »bron«), antično mesto na Evboji, zdaj Halkida (Chalkida, Χαλκίδα), prej tudi Halkis (Chalkis, Χαλκίς), glavno mesto Evboje. – *Avlida*: gl. § 26. – *Gerajestu*: gl. § 51. – *Eretriji*: antično mesto na Evboji, zdaj Eretria (Ερέτρια) na zahodni obali Evboje. – *Karistu*: antično mesto na obalni ravnici na jugovzhodni Evboji (zdaj Karystos (Κάρυστος)), znano po kamnolomih marmorja na gori Oha (Oche), zdaj Ohi (Όχη) na jugovzhodni Evboji (1398 m), 6 km severovzhodno od Karista. – *oritanskem Artemiziju*: tj. Artemizij v Oreju (Oreos, gr. Όρεός). Mišljeno je ali svetišče Artemide v mestu Orej (gl. zgoraj) ali svetišče Artemide z vzdevkom Proseoa (»obrnjena proti jutranji zarji«) na današnjem rtu Akra Artemision vzhodno od mesta Istiea na skrajnem severnem delu Evboje. Večina izdaj (z izjemo nemške) predlaga dve različni mesti: *Oritanum* in *Artemisium*. – *izviru Aretuzi*: studenec severno od Halkide neposredno ob morju. Gl. Atenaj 7, 278 E. – *reki Lelantu*: zdaj Lilas/Lilanta, ki teče blizu Halkide. – *toplih vrelcih, imenovanih Helopije*: Vrelci so dobili ime po pokrajini Helopiji na severu Evboje s toplimi vrelci blizu mesta Ajdeps (gl. zgoraj). – *marmorju iz Karista*: gl. zgoraj. – *Dionizij*: gl. PV, št. 158. – *Efor*: gl. PV, št. 173. Prim. tudi FGrH 70 F 151. – *Halkodontida*: tudi Halkodontis (lat. *Chalcodontis*, gr. Χαλκωδοντίς) »Halkodontov otok«. To ime je dobila po Halkodontu (»Bronasti zob« iz gr. χαλκός /chalkós/ »baker«, »bron« in ὀδούς, ὀδόντος /odoús, odóntos/ »zob«), kralju Abantov, legendarnih praprebivalcev Evboje. Prim. Homer, *Iliada* 2, 536 in nasl.; 4, 464. – *Makrida*: lat. *Macris*, gr. Μακρίς »Veliki otok« ali »Dolgi otok« (iz gr. μακρός /makrós/ »velik«, »dolg«). – *Aristidovi*: gl. PV, št. 4. Prim. tudi FGrH 444 F 5. – *Makra*:

lat. *Macra*, gr. Μακρά »Veliki otok« ali »Dolgi otok« (iz gr. μακρός /makrós/ »velik«, »dolg«). – po Kalidemovi: gl. PV, št. 269. – *Halkida ... baker*: lat. *Chalcis*, gr. Χαλκίς »Bakreni/Bronasti otok« (iz gr. χαλκός /chalkós/ »baker«, »bron«). – Menajhmovi: gl. PV, št. 345. Prim. tudi FGrH 131 F 7. – *Abantiada*: lat. *Abantias*, gr. Ἀβαντιάς, Ἀβαντίς »dežela Abantov«, »dežela, ki jo nase-ljujejo Abanti«, ki so bili legendarni prvotni prebivalci Evboje. – *pesniki ... Azopida*: lat. *Asopis*, gr. Ἀσωπίας. Pesniki tako imenujejo tudi nekatere druge otoke, npr. Ajgino idr. Prim. Ovidij, *Metamorfoze* 6, 113; 7, 616.

§ 65

Evboje: gl. § 64. – *Mirtoškem morju*: gl. § 51. – *Glavkonez*: »Glavkov otok«, imenovan po mitološkem morskem božanstvu in preroku. Ni znano, za kateri otok gre (morda Kavalliani med Evbojo in Atiko). – *Ajgilija*: zdaj domnevno Stira (Styra, Στύρα) med Evbojo in Atiko. – *Kikladi ... v krogu okoli Delosa ... tudi ime*: »Obkrožajoči otoki«, »Obdajajoči otoki« »Otoki okrog (Delosa)« (iz gr. κυκλάς /kyklás/ »obkrožajoč«, »obdajajoč« iz κύκλος /kýklos/ »krog«), otoška skupina v južnem Egejskem morju, ki se razteza od južnega rta Evboje proti jugovzhodu; v antiki je bil najpomembnejši kikladski otok Delos kot rojstni kraj Apolona in Artemide in njima posvečeni otok. – *Andros, z mestom*: zdaj Andros (Ἄνδρος), najsevernejši od Kikladov. Tako kot v antiki je tudi danes glavno mesto otoka Andros (zdaj ruševine pri kraju Palaiopoli(s) na zahodni strani otoka). – *od Gerajsta*: gl. § 51. – *deset milj*: 14,8 km. – *od Keosa*: gl. § 62. – *38 milj*: = 56,24 km. – *Mirzil*: gl. PV, št. 364. Prim. tudi FGrH 477 F 12. – *Kavros*: = Kavron = Gavrij, Gavrion in Gavrejon, zdaj Gavrio (Γαύριο), pristaniško mesto na severozahodnem delu Androsa. – *Antandros*: starejše, najbrž pesniško poimenovanje otoka. – *Kalimah*: gl. PV, št. 272. Prim. tudi frag. 580 (Pfeiffer). – *Lazija, Nonagrija, Hidruza in Epagrida*: starejša, pesniška poimenovanja Androsa; Hidruza = »Vodnati otok«, »Z vodo bogati otok« (iz gr. ὕδωρ /hýdor/ »voda«). – *obseg ... 93 milj*: = 137,64 km. – *Eno miljo*: = 1,48 km. – *15 milj*: = 22,2 km. – *Tenos z mestom*: zdaj Tinos (Τήνος) z istoimen-skim mestom, tako kot v antiki. – *15 milj*: = 22,2 km. – *Aristotel*: gl. PV, št. 79. Prim. tudi frag. 595 (Rose). – *vodnatosti ... Hidruza*: gl. zgoraj. – *Ofiuza*: »Kačji otok« (iz gr. ὄφις /óphis/ »kača«).

§ 66

Mikonos: zdj Mikonos/Mykonos (Μύκονος). – *hribom Dimastom*: zdaj Profitis Ilias na vzhodu otoka (392 m). – *Delosa*: gl. spodaj. – *15 milj*: = 22,2 km. – *Sifnos*: zdaj Sifnos (Σίφνος), v antiki rudarsko središče (svinec, srebro, zlato). – *Meropija, in Akida*: starejši poimenovanju Sifnosa (vir neznan). – *obsegom 28 milj*: = 41,44 km. – *Serif*: zdaj Serifos (Σέριφος). – *15 milj*: = 22,2

km. – *Prepezint*: zdaj Despotiko jugozahodno od Andiparosa. – *Kitnos*: zdaj Kitnos/Kythnos (Κύθνος). – *po Apolonovem svetišču in trgovini sloveči Delos*: zdaj Dilos (Δήλος). Sestavljata ga dva kikladska otoka: Veliki Delos (Megali Dilos, v antiki imenovan Reneja, zdaj Rinia (Ρήνεια, Ρηνεία)) in Mali Delos (Mikra Dilos), Apolonovo in Artemidino kultno središče z znamenitim svetiščem, v 7. in 6. stoletju središče jonske amfiktonije, v 5. stol. sedež Atiško-delske pomorske zveze, pomemben tudi v rimskem času, od 166 pr. Kr. svoboden, pomembno transportno središče, po uničenju Korinta tudi pomembno trgovišče s sužnji, uničen v vojnah z Mitridatom, opustel v 2. stol. po Kr. Ponoven vzpon otoka se je začel v 6. stol. po Kr. – *dolgo plaval*: Po grškem mitološkem izročilu se je Delos nekega dne pojavil iz morja – podobno naj bi bilo z otoki Rodos (gl. § 58), Tera (gl. § 70) in Anafa (gl. § 71) – in nekaj časa prosto plaval sem in tja, dokler ga ni Pozejdon s štirimi diamantnimi stebri pritrdil na morsko dno; nanj se je pred Hero zatekla Zevsova ljubica Leto in mu pod palmo rodila dvojčka Apolona in Artemido. Zato je Delos veljal za posvečen kraj in najpomembnejše kultno središče božanskih dvojčkov. – *Varona*: gl. PV, št. 501. – *ni doživel potresa*: O potresu na Delosu v času peloponeške vojne poroča Tukidid (2, 8). – *Mucijan ... stresel dvakrat*: gl. PV, št. 317. Prim. tudi HRR F 3. – *Aristotel navaja*: gl. PV, št. 79. Prim. tudi frag. 488 (Rose). – *dobil to ime zato, ker je nastal tako, da se je nenadoma pojavil*: Ime Delos izhaja iz (iz grškega pridevnika δῆλος /dêlos/ »jasen«, »viden«, »očiten«. – *Aglaoستن*: gl. PV, št. 5. – *Kintija*: eno od imen otoka Delos, izpeljano iz gore oz. hriba Kintos (ali Kintij) na Delosu (še zdaj Kynthos, Κύνθος). – *Ortigija*: »Prepeličji otok«, »Otok prepelic« (iz gr. ὄρτυξ /órtyx/ »prepelica«). Prim. tudi Homer, *Odiseja* 5, 123. – *Asterija*: »Zvezdni otok« (iz gr. ἀστὴρ /astér/ »zvezda«). Prim. Kalimah, *Ode* 38. – *Lagija*: »Zajčji otok« (iz gr. λαγώς /lagós/ »zajec«). – *Klamidija*: tudi Hlamidija (iz gr. χλαμύς /chlamýs/ »vrhnja obleka«, »ogrinjalo«, »(vojaški) plašč«). – *Kinet*: »Premikajoči se otok«, »Premični otok« (iz gr. κινητός /kinetós/ »premikajoč se«, »premičen«, »premakljiv«). – *Pirpila ... odkrili ogenj*: »Ognjena vrata« (iz gr. πῦρ /pýr/ »oganj« in πύλη /pýle/ »vrata«). Ozadje tega mitološkega izročila ni znano. – *obseg ... pet milj*: = 7,4 km. – *najvišji vrh je Kintij*: gl. zgoraj pod Kintija.

§ 67

Delosu: gl. § 66. – *Rena*: = Reneja, zdaj Rinia (Ρήνεια, Ρηνεία), grški, danes naseljeni otok v Egejskem morju, eden od Kikladov, 9 km oddaljen od Mikonosa, od Delosa pa ga loči od 700 do 1100 m široka morska ožina. – *Antiklejd*: gl. PV, št. 34. Prim. tudi FGrH 140 F 10. – *Keladuza*: »Hrumeči/Bučечи otok«, »S truščem obdani otok« (iz gr. κέλαδος /kélados/ »krík«, »hrup«, »trušč«). – *Artemita*: najbrž »Artemidin otok«. – *Keladina*: »Hrumeči/Bučечи

otok« (iz gr. *κελαδαινός* /*keladeinós*/ »hrumeč«, »bučeč«, »hrupen«); prim. zgoraj Keladuza. – *Siros*: zdaj Siros (Syros, *Σύρος*). – *obseg 20 milj*: = 29,6 km. – *Mucijan*: gl. PV, št. 317. Prim. tudi HRR F 4. – *160 milj*: = 236,8 km. Najbrž je mišljeno 160 stadijev = 29,6 km. – *Olear*: = Oliar, zdaj Andiparos oz. Antiparos (*Αντίπαρος*). – *Paros z mestom*: zdaj Paros (*Πάρος*), v antiki z istoimenskim mestom. Danes je glavno mesto otoka Parikia (*Παροικιά*), imenovana tudi Paros (*Πάρος*). – *od Delosa oddaljen 18 milj*: = 26,64 km. V prevodu je napaka; pravilna razdalja je 38 milj = 56,24 km. – *znan po marmorju*: Otok je v antiki slovel po belem marmorju, ki so ga lomili na osrednjem delu otoka na severni strani danes Profitis Ilias imenovanega hriba (771 m). – *sprva ... Plateja*: »Ravni/Ploščati/Široki otok« (iz gr. *πλατύς* /*platýs*/ »raven«, »ploščat«, »širok«). – *Minoida*: »Minojski otok«. Prim. Apolonij Rodoški 2, 516. – *7,5 milje*: = 11,1 km. – *18 milj*: = 26,64 km. – *Naksos z mestom*: zdaj Naksos (Naxos, *Νάξος*), največji izmed Kikladov; glavno mesto otoka je bilo v antiki Naksos (še danes Naksos). – *Strongila*: »Okrogli otok« (iz gr. *στρογγύλος* /*strongýlos*/ »okrogel«). Prim. Diodor Sicilski 5, 50. – *Dija*: »Svetli/Božanski/Zevsov otok« (iz gr. *δῖος* /*díos*/ »svetel«, »bleščeč«, »božanski«, »Zevsov«). Prim. Diodor Sicilski 4, 61; Katul 64, 52. – *Dioniziada*: »Dionizov otok«, najbrž zaradi intenzivnega vinogradništva. – *mala Sicilija*: morda namig na mesto Naksos na Siciliji, ki je bilo najstarejša grška kolonija na Siciliji; gl. NH 3, 88. – *Kalipolis*: »Lepomestni otok«, »Otok z lepimi mesti« (iz gr. *καλός* /*kalós*/ »lep« in *πόλις* /*pólis*/ »mesto«). – *obseg 75 milj*: = 111 km.

§ 68

Kiklade: gl. § 65. – *Sporade*: »Raztresenci«, »Razpršenci«, »Razsejanci« (gr. *σποράς - ἄδος* »raztresen«, »razsejan«, »posamezen« iz gr. *σπεῖρω* /*speíro*/ »sejem«, »trosim«, *σπόρος* /*spóros*/ »sejanje«, »seme«), otoška skupina v Egejskem morju, ki jo sestavljajo Severni Sporadi, imenovani tudi Magnezijski otoki (ok. 135 otokov), in Južni Sporadi (več kot 170 otokov). – *Helena*: gl. § 62. – *Fakuza*: tudi Fakusa »Lečni otok«, »Otok leče« (iz gr. *φακός* /*phakós*/ »leča«, zdaj Koufonisia (*Κουφονήσια*), otoška skupina, ki jo sestavljajo trije kikladske otoki: Kato Koufonisi (»Zgornji Koufonisi«), Pano Koufonisi (»Spodnji Koufonisi«) in Keros. – *Nikazija*: »Otok zmage« (iz gr. *νίκη* /*nike*/ »zmaga«; ime najdemo tudi v množinski obliki Nikazije), zdaj morda Nisides Makares (*Μακάρεις, Μαχαίρες*), otoška skupina vzhodno od Naksosa. – *Shinuza*: »Otok morske čebule«, »Morskočebulnica« (iz gr. *σχῖνος* /*schínos*/ »morska čebula«, zdaj Schinoussa (*Σχοινοῦσ(σ)α*), ok. 6 km južno od Naksosa. – *Folegander*: zdaj Folegandros (*Φολέγανδρος*), 240 km severozahodno od Tere (Santorin) in 56 km jugozahodno od Naksosa. – *38 milj*: = 56,24 km. – *Ikar, ki je dal ime morju*: zdaj Ikaria (*Ικαρία, Ικαριά*) v vzhodnem Egejskem

morju, 19 km zahodno od Samosa. Po mitološkem izročilu je tu strmoglavil Dajdalov sin Ikar (gl. Ovidij, *Metamorfoze* 8, 195 in nasl.); po njem sta dobila ime otok in morje okoli njega (Ikarijsko morje; gl. § 51). – *prav toliko*: tj. 38 milj = 56,24 km. – *dve mesti ... tretje ... propadlo*: Omenjena mesta so: Ojnoa, zdaj ostanki zahodno od mesteca Evdilos na severu otoka; Terme, zdaj Therma na vzhodnem delu otoka, severno od mesteca Agios Kirikos; Drakanon, zdaj skromni ostanki pri kraju Pirgos na skrajnem severovzhodnem delu otoka pri rtu Phanarion (Akra Fanari). – *Doliha*: »Dolgi otok« (iz gr. δολιχός /*dolichós*/ »dolg«). – *Makrida*: »Veliki otok« ali »Dolgi otok« (iz gr. μακρός /*makrós*/ »velik«, »dolg«). – *Ihtioesa*: »Riboviti otok«, »Z ribami bogati otok« (gr. ἰχθυόεις /*ichtyóeis*/ iz ἰχθύς /*lichthýs*/ »riba«). – 50 milj: = 74 km. – *Delosa*: gl. § 66. – 35 milj: = 51,8 km. – *Samosa*: gl. NH 5, 135. – *med Evbojo*: gl. § 63. – *Androsom*: gl. § 65. – *deset milj široka morska ožina*: = 14,8 km. – *Gerajsta*: gl. § 51. – 112,5 milj: = 166,5 km.

§ 69

Skiros: zdaj Skiros (Skyros, Σκύρος), vzhodno od Evboje. – 18 milj: = 26,64 km. – *Ios*: zdaj Ios (Ἴος), južno od Parosa in Naksosa. – *Homerjevega groba*: prim. Pavzanijs 10, 24, 2. – 22 milj: = 32,56 km. – *Fojnika*: »Škrlatni otok« (iz gr. φοῖνιξ /*phoînix*/ »škrlat«). – *Odija*: tudi Hodija, »Potni/Popotni otok« (gr. ὁδῖος /*hódios*/ »poten«, »popoten« iz ὁδός /*hodós*/ »pot«, »steza«). Otok je dobil ime po vzdevku boginje Hekate kot zaščitnice poti in razpotij, pa tudi popotnikov idr., zato so ga imenovali tudi Hekatin otok, zdaj Megalos Reumatiaris (ob njem je otoček Mikros Reumatiaris) med Delosom (zdaj Dilos) in Renejo (zdaj Rinia). – *Oletandros*: Ni mogoče ugotoviti, za kateri otok gre. – *Giara z mestom*: = Giar(os), zdaj Giaros (Gyaros, Γυάρος), severnokikladski otok med Androsom, Tenosom, Sirosom, Kitnosom in Kejo. – 15 milj: = 22,2 km. – *Androsa*: gl. § 65. – 62 milj: = 91,76 km. – *Sirnos*: zdaj Sirna (Syrna, Σύρνα), otoček v skupini Dodekanez pred jugozahodno obalo Turčije, jugovzhodno od otoka Astipalaja. – 80 milj: = 118,4 km. Morda je Plinij otok pomotoma zamenjal s Sirosom, kajti razdalja med omenjenima otokoma je več kot dvakrat daljša. – *Kinet*: »Premikajoči se otok«, »Premični otok« (iz gr. κινητός /*kinetós*/ »premikajoč se«, »premičen«, »premakljiv«). Ni mogoče ugotoviti, za kateri otok gre; morda ga je Plinij zamenjal s Kitnosom (gl. § 66). – *po mazilu znani Telos*: zdaj Tilos (Τήλος), otok v skupini Dodekanez med Kosom in Rodosom. O tamkajšnjih mazilih gl. NH 13, 13. – *Kalimah*: gl. PV, št. 272. Prim. tudi frag. 581 (Pfeiffer). – *Agatuza*: »Dobri otok« (iz gr. ἀγαθός /*agathós*/ »dober«). – *Donuza*: »(sem in tja) Premikajoči se otok«, »Begajoči otok« (iz gr. δονέω /*donéō*/ »premikam se sem in tja«, »begam«), zdaj Donousa (Δονούσα), 16 km vzhodno od Naksosa.

§ 70

Patmos: zdaj Patmos (Πάτμος), eden od Južnih Sporadov, del otoške skupine Dodekanez. – 30 milj: = 44,4 km. – *Kruza*: zdaj ali kateri od manjših otokov med Kalimnosom in Gümüşlükom na obali Turčije ali morda Karabağlar Adası. – *Lebint*: zdaj Levitha (Λέβιθα), grški otok v vzhodnem Egejskem morju med Lerosom in Kalimnosom. – *Giros*: zdaj Leros (Λέρος) v skupini Dodekanez v vzhodnem Egejskem morju, južno od Lipsija in severno od Kalimnosa. – *Kinara*: = Kinar(os), zdaj Kinaros (Κίναρος) v južnem Egejskem morju med Lerosom in Kalimnosom. – *Sikin*: zdaj Sikinos (Σίκινος) v južnem Egejskem morju, 33 km jugozahodno od Naksosa. – *Ojnoa*: prim. Apolonij Rodoški 1, 623. – *Herakleja*: zdaj Iraklia (Ηράκλεια), eden od Kikladov, ok. 6 km južno od Naksosa. – *Onos*: »Osel« (iz gr. ὄνος /ónos/ »osel«), starejše ime otoka Herakleja zaradi njegove oblike. – *Kazos*: zdaj Kasos (Κάσος), otok v skupini Dodekanez, ok. 70 km severovzhodno od Krete. – *Astraba*: »Mulino sedlo«, »Tovorno sedlo« (iz gr. ἀστράβη /astrábel/ »tovorno sedlo«, »sedlo za mulo«); starejše, pesniško poimenovanje otoka Kazos. – *Kimol*: zdaj Kimolos (Κίμωλος) v jugozahodnem Egejskem morju tik ob Melosu (Milos). – *Ehinuza*: »Ježev otok« (iz gr. ἐχῖνος /echínos/ »jež«, starejše ime otoka Kimol. – *Melos z mestom*: zdaj Milos (Μήλος), kikladski otok v jugozahodnem Egejskem morju, v antiki z istoimenskim mestom (zdaj ostaline pri vasici Klima); danes je glavno mesto otoka Plaka (Πλάκα). – *Aristid ... Mimblida*: gl. PV, št. 4. Prim. tudi FGrH 444 F 6. – *Aristotel Zefrija*: gl. PV, št. 79. Prim. tudi frag. 555 (Rose). – *Zefrija* = »Otok zefirja« = »Otok zahodnika/zahodnega vetra« (iz gr. ζέφυρος /zéphyros/ »zefir«, »zahodnik«). – *Kalimah Mimalida*: gl. PV, št. 272. Prim. tudi frag. 582 (Pfeiffer). – *Heraklid Sifis in Akitas*: gl. PV, št. 237. – *Buportmos*: »Goveji brod« (iz gr. βοῦς /boûs/ »govedo«, »krava«, »bik« in πορθμός /porthmós/ »brod«, »prevoz«, zdaj rt oz. predgorje Mouzaki pri otoku Dokos (antična Aperopija; gl. § 56). – *Mahija*: »Otok borbe«, »Spopadni otok« (iz gr. μάχη /máche/ »bitka«, »boj«, »spopad«). Točna določitev otoka ni mogoča. – *Hipera, nekoč Pataga, po drugih Plataga*: starejša poimenovanja otoka Amorg: Hipera = »Jadrnična vrv« (?) (morda iz ὑπέρα /hypéral/ »vodilna vrv jadrnice«); Pataga = »Hrupni otok« (iz gr. πάταγος /pátagos/ »hrup«, »trušč«); Plataga = »Ropotulja«, »Raglja« (iz gr. πλαταγή /platagé/ »raglja«, »ropotulja«). – *Amorg*: zdaj Amorgos (Αμοργός), najvzhodnejši od kikladskih otokov v Egejskem morju, ok. 30 km jugovzhodno od Naksosa. – *Poliajgas*: tudi Poliajgos »Kozji otok«, »Otok številnih koz« (iz gr. πολύς, πολὺ /polýs, polý/ »mnog«, »številen« in αἶξ, αἰγός /aîx, aigós/ »koza«, zdaj Poliegos (Πολίαιγος), kikladski otok ob Kimolu in Milosu, ok. 140 km severno od Krete. – *Sapila*: Ni znano, za kateri otok gre. Nekateri domnevajo, da bi lahko šlo za napačen zapis in da se je otok imenoval Stafila (*Staphyle*) »Grozd« (iz gr.

σταφυλή /staphylé/ »grozd«), kar bi kazalo na razvito vinogradništvo. – *Tera*: zdaj Tera (Thira, Θήρα) oz. Santorin(i) (Σαντορίνη, pravzaprav otočje, ki ga sestavlja 10 otokov), najjužnejši od Kikladov, ok. 120 km severno od Krete, ostanek kraterja podmorskega vulkana. – *Kalista*: »Najlepša« (iz gr. κάλλιστος /kállistos/ »najlepši«). – *Terazija*: zdaj Thirasia (Θηρασία), kikladski otok, del otočja Santorin, ki leži na zahodnem robu podzemskega vulkana. – *Avtomata* ... *Hiera*: Avtomata = »Nastala sama od sebe« (iz gr. αὐτόματος »samoodseben«, »nastal sam od sebe«); Hiera = »Sveti otok« (iz gr. ἱερός /hierós/ »svet«). Verjetno je mišljen kateri od vulkanskih otočkov, ki danes ležijo v kraterju podmorskega vulkana: Palea Kameni (Παλαιά Καμένη) in Nea Kameni (Νέα Καμένη), ki ležita v sami kalderi, ter Aspronisi na obrobju kraterja. – *v našem času* ... *Tija*: Tijo enačijo z otokom Palea Kameni (gl. zgoraj). Po antičnih poročilih je nastala ob izbruhu l. 46 (torej res v Plinijevem času), nato pa je znova izginila. Prim. *NH* 2, 202; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 2, 25, 6; 6, 21, 2. – *Ios*: gl. § 69. – 25 milj: = 37 km. – *Lea*: tudi Leja »Gladka«, »Gola« (iz gr. λεῖος /leios/ »gladek«, »gol«), zdaj Christiani (Χριστιανή), največji otok v otočju Christiana (Χριστιανά) jugozahodno od Tere/Santorina. – *Askanija*: zdaj Askania (Ασκανιά) v otočju Christiana (Χριστιανά) jugozahodno od Tere/Santorina. – *Anafa*: »Nedotakljiva«, »Nedotična« (iz gr. ἀναφής /anaphés/ »nedotakljiv«, »ki se ga ne da prijeti«), zdaj Anafi (Ανάφη), eden od jugozahodnih Kikladov, vzhodno od Tere/Santorina. – *Hipurida*: »Konjskorepa«, »Konjski rep« (iz gr. ἵππουρις /híppouris/ »s konjskim repom«), zdaj Ftena (Trachylia) (Φτενιά (Τραχύλια)), nenaseljeni otoček južno od otoka Anafi.

§ 71

Astipalaja: zdaj Astipalea (Αστιπάλαια), grški otok v južnih Sporadih; omenjena skupnost je bila v antiki istoimenska naselbina, ki je v rimskem času imela status svobodne skupnosti. – 88 milj: = 130,24 km. – *Kadista na Kreti*: gl. § 59. – 125 milj: = 185 km. – *Plateja*: »Ravni/Ploščati/Široki otok« (iz gr. πλατύς /platýs/ »raven«, »ploščat«, »širok«). – 60 milj: = 88,8 km. – *Kamineja*: »Pečica« (iz gr. κάμινος /káminos/ »peč«), zdaj domnevno Astakida (Αστακίδα), največji otoček v otoški skupini nenaseljenih otokov Astakidonia (Αστακιδονήσια), ok. 35 km zahodno od severnega Karpatosa v Karpatijskem morju, ki jo tvorijo še otočki Astakidopoulo (Αστακιδόπουλο), Nimo (Νήμο) in Sial/Syla/Foka (Σιάλ, Σύλα, Φωκά). – 38 milj: = 56,24 km. – *Azibinta*: Ni znano, za kateri otok gre. – *Lamps*a: zdaj domnevno Pserimos (Ψέριμος), grški otoček v južnem Egejskem morju v skupini Dodekanez med Kalimnosom in Kosom, 8 km od maloazijske obale. – *Tragija*: zdaj domnevno Agathonisi (Αγαθονήσι) v južnem Egejskem morju v skupini Dodekanez, 20 km južno od Samosa in 17 km pred maloazijsko obalo. Nekatere izdaje

ponujajo besedilno različico *Atragia* »Atragija«. – *Farmakuza*: »Zdravilni otok« (iz gr. φάρμακον /phármakon/ »zdravilo«, »zdravilno sredstvo«), zdaj Farmakonisi (Φαρμακονήσι, tudi Pharmakonisi in Farmako) v skupini Dodekanez v južnem Egejskem morju, 19 km jugozahodno od Lerosa in 12 km pred maloazijsko obalo (južno od Mileta). Na tem otoku so pirati zadrževali ujetega Cezarja (prim. Plutarh, *Cezar* 1, 4). – *Tetajdija*: ali Tetaida. Ni znano, za kateri otok gre. – *Halkija*: tudi Halkêja »Bakreni/Broneni otok« (iz gr. χαλκός /chalkós/ »baker«, »bron«), zdaj domnevno Chalki (Χάλκη), grški otok v skupini Dodekanez, ok. 6 km zahodno od Rodosa. – *Kalimna*, na kateri je mesto: = Kalimnos, zdaj Kalimnos (Kalymnos, Κάλυμνος), grški otok v skupini Dodekanez v vzhodnem Egejskem morju med Kosom in Lerosom, 17 km pred maloazijsko obalo, v antiki z istoimenskim mestom. – *Koos*: zdaj Kos, grški otok v vzhodnem Egejskem morju v skupini Dodekanez ob vstopu v zaliv Gököva Körfezi, manj kot 5 km oddaljen od Bodruma (antični Halikarnas) na maloazijski obali. – *Evlimna*: zdaj Alimia, grški otok v skupini Dodekanez v južnem Egejskem morju, ok. 7 km zahodno od Rodosa. – *Karpat ... Karpatijskemu morju*: grški otok v južnem Egejskem morju v skupini Dodekanez, 46 km jugozahodno od Rodosa. Po njem je dobilo ime Karpatijsko morje, ki je del Egejskega morja zahodno od Krete. – *25 milj.*: = 37 km. – *do Rodosa*: gl. § 59. – *proti jugozahodu*: tj. v smeri iz katere piha afrik (jugozahodnik). Gl. NH 2, 119. – *50 milj.*: = 74 km. – *do Kazosa*: gl. § 70. – *sedem milj.*: = 10,36 km. – *rta Samonij na Kreti*: gl. § 58. – *30 milj.*: = 44,4 km. – *evbojskem Evripu*: tj. v morski ožini med Evbojo in Atiko; gl. § 26. – *štirje Petalijski otoki*: zdaj Petalii (Πεταλίοι), otoška skupina desetih manjših otokov pred zahodno obalo Evboje, ok. 17 km od Atike, ki jo sestavljajo: Makronisi, Avgo, Lamberousa, Foundi, Praso, Tragonisi, Chersonisi, Pondikonisi, Megalonisos Petalion in Louloudi. – *Atalanta*: zdaj Atalanti (Αταλάντη) na severu Evbojskega zaliva pred obalo opunske Lokride. – *ikarijske obale Azije*: tj. zahodne obale Male Azije ob Ikarijskem morju (gl. § 51). – *mirtoške obale Atike*: tj. vzhodne obale Atike ob Mirtoškem morju (gl. § 51). – *Egejsko morje*: gl. § 9. – *Kretsko morje*: gl. NH 3, 75. – *Karpatijsko morje*: gl. zgoraj. – *700 milj.*: = 1036 km. – *200 milj.*: = 296 km.

§ 72

Pagazajski zaliv: gl. § 29. – *Evtejo*: Ni znano, za kateri otok gre. – *Kikinet*: Ni točno znano, za kateri otok gre, najbrž za Paleo Trikeri (Παλαιὸ Τρίκερι) v Pagazajskem zalivu ob rtu Pilio(n) (Pelion, Πήλιο). – *že omenjeni Skiros*: gl. § 69. – *Gerontijo*: Ni točno znano, za kateri otok; morda Gioura (Γούρα) v Severnih Sporadih. – *Skandepro*: Ni točno znano, za kateri otok gre; morda Skantzoura (Σκάντζουρα) v Severnih Sporadih. – *Termajski <zaliv>*: gl. § 36.

– *Ejrezijo*: Ni točno znano, za kateri otok gre; morda Psathoura (Ψαθύρα), imenovana tudi Theousa (Θέουσα), v Severnih Sporadih. – *Solimnijo*: Ni točno znano, za kateri otok gre; morda Piperi (Πιπέρι), imenovan tudi Avatos (Άβατος) v Severnih Sporadih. – *Evdemijo*: Ni točno znano, za kateri otok gre; morda Peristera (Περιστέρα), imenovana tudi Aspro (Άσπρο) in Xero (Ξερό) v Severnih Sporadih. – *Neo ... Ateni*: »Nova«, »Novi otok« (iz gr. νέος /néos/ »nov«, »mlad«), otoček, čer ali sipina vzhodno od Lemnosa pred vstopom v Dardanele; prim. *NH* 2, 202. V grškem mitološkem izročilu se je ta otok imenoval Hriza (»Zlati otok«), na njem pa je bil oltar, posvečeni Paladi Ateni, ki ga je postavil Jazon. Ko se je na poti v Trojo grško ladjevje ustavilo na njem, je Filoktet našel ta oltar in hotel Ateni opraviti daritev, ob tem pa ga je pičila kača. Rana, ki je nastala, je tako smrdela in Filoktet je zaradi bolečin tako vpil, da so Grki naročili Odiseju, naj ga pusti na Lemnosu. Pavzaniias poroča (8, 33, 4), da je otok pozneje potonil. – *Atos*: gl. § 37. – *Peparet z mestom*: zdaj Skopelos, grški otok v Severnih Sporadih, 25 km severovzhodno od Evboje. V antiki je bilo na otoku istoimensko mesto. – *Evojnjos*: »Otok dobrega vina« (iz gr. εὔ /eû/ in οἶνος /oínos/ »vino«), starejše ime otoka Peparet, ki očitno kaže na intenzivno vinogradništvo na njem. Prim. Ovidij, *Metamorfoze* 7, 470. – *devet milj*: = 13,32 km. – *Skiat*: zdaj Skiathos (Σκιάθος), grški otok v Severnih Sporadih, 15 km severovzhodno od Evboje. – *15 milj*: = 22,2 km. – *Imbros z mestom*: zdaj Gökçeada (gr. Imvros/Imbros (Ίμβρος)), otok v severnem Egejskem morju v turški provinci Çanakkale. – *88 milj*: = 130,24 km. – *Mastuzije na Heronezu*: gl. § 49. – *22 milj*: = 32,56 km. – *62,5 milje*: = 92,5 km. – *reka Ilis*: reka na Imbrosu (zdaj Gökçeada), ki so jo Grki iz Atike po naselitvi poimenovali po reki v Atenah (še zdaj Ilisos, Ιλισός; velik odsek reke je speljan po podzemnih kanalih).

§ 73

Lemnos: zdaj Lemnos (Limnos, Λήμνος), grški otok v severnem Egejskem morju. – *22 milj*: = 32,56 km. – *od Atosa*: gl. § 37 in 72. – *87 milj*: = 128,76 km. – *115,5 milje*: = 170,94 km. – *Hefajstijo*: tudi Hefajstija, od 8. do 6. stol. pr. Kr. glavno mesto otoka, zdaj arheološke ostaline Kastro Bouni pri kraju Ifestia na severni obali Lemnosa. Mesto je dobilo ime po bogu Hefajstu; na otoku je bil zelo močan njegov kult, saj naj bi bila po enem od mitoloških izročil tu njegova kovačnica. – *Mirino*: pristaniško mesto na jugozahodu Lemnosa, zdaj Myrina (Μύρινα), glavno mesto otoka. – *na njen trg ob sončnem obratu Atos meče senco*: prim. tudi Sofokles, *Scholia ad Theocr. Id. 6, 72*: Ἄθως σκιάζει νῶτα Λημνίας ἀλόος. – *Svobodni Tazos*: zdaj Tasos (Thasos, Θάσος), otok v severnem Egejskem morju (Trakijsko morje) pred obalo Trakije. Zaradi zvestobe Rimu v času vojne z Mitridatom je l. 80 dobil status svobodnega otoka.

– *Aerija*: »Zračni otok« (iz gr. ἀήρ /aér/ »zrak«). – *Ajrija*: V prevodu je napaka; pravilna oblika imena je »Ajtrija« ali »Ajtreja« in pomeni »Otok vedrega neba«, »Otok čistega zraka« (iz gr. αἰθρία /aithría/ »vedro (jasno, čisto) nebo/zrak«). – *šest milj*: = 8,88 km. – *Abdera*: gl. § 42. – *22 milj*: = 32,56 km. – *62,5 milje*: = 92,5 km. – *Samotraka*: zdaj Samotraka (Samothraki, Σαμοθράκι »trakijski Samos«), grški otok v severovzhodnem Egejskem morju. – *Hebrom*: gl. § 40. – *od Imbrosa*: gl. § 72. – *32 milj*: = 47,36 km. – *22,5 milje*: = 33,3 km. – *38 milj*: = 56,24 km. – *obseg ... 35 milj*: = 51,8 km. – *gora Saoka*: lat. *Saoce*, gr. Σαώκη in Σαώκης, zdaj Saos (Σάος) ali Fengari (Φεγγάρι), visoko hribovje na Samotraki (1624 m). – *10 000 korakov v višino*: = 10 milj = 14,8 km. Gotovo je mišljena dolžina celotnega vzpona, ne višina. – *Kalimah*: gl. PV, št. 272. Prim. frag. 583 (Pfeiffer). – *Dardanija*: pesniško ime otoka. Prim. Pavzanius 7, 4, 3.

§ 74

Heronezom: = *Hersonez*; gl. § 43. – *Samotrako*: gl. § 73. – *Halonez*: »Slani otok«, »Otok soli« (iz gr. ἅλς, ἅλός /hálς, halós/ »sol« in νῆσος /nêsos/ »otok«), zdaj Agios Efstratios (Ἅγιος Ευστράτιος) ali Ai Stratis (Ἄι Στράτις), grški otoček v severnem Egejskem morju ok. 30 km jugozahodno od Lemnosa in 60 km severozahodno od Lezbosa. – *15 milj*: = 22,2 km. – *Getona*: Po eni domnevi nedoločljivi otok med Trakijskim *Hersonezom* in *Samotrako*; po verjetnejši drugi domnevi *Getona* ni otok, ampak mestece Gentin v Troadi, ki ga danes ni več mogoče lokalizirati. Gl. Štefan iz Bizanca pod Γεθώνη. Prim. NH 5, 138. – *Lamponija*: tudi *Lamponeja* in *Lamponij*, mesto na južni obali Troade, menda naselbina ajolskih Grkov iz Asosa, na strateško pomembni trgovski in transportni poti, zdaj arheološki ostanki na višini 565 m na hribu Kozlu Dağı nad vasjo Kozlu v okrožju Ayvacık v turški provinci Çanakkale. – *Alopekonez*: »Lisičji otok«, »Otok lisic« (iz gr. ἀλώπηξ /alópex/ »lisica« in νῆσος /nêsos/ »otok«). Po eni domnevi gre za nedoločljivi otok med Trakijskim *Hersonezom* in *Samotrako*, po verjetnejši drugi za mestece na zahodu Trakijskega *Hersoneza* (zdaj Gelibolu, Galipoli) na rtu Büyük Kemikli Burnu na severni strani zaliva Suvla. – *Kojlosa*, *pristanišča na Heronezu*: gl. § 49. – *Avestik*, *Sarnos*, *Kisir*, *Harbruza*, *Kalatuza*, *Skilija*, *Dialeon*, *Diktaja*, *Melantija*: Otokov ni mogoče določiti. – *Drakanon*: tudi *Drakan* ali *Drekan(on)*, zdaj antično mesto na skrajnem zahodnem rtu otoka Ikarija ali nedoločljivi otok v severnem Egejskem morju ali – v obliki *Drekanon* – rt Dafni, najzahodnejši rt na otoku Kos. – *Arkonez*: »Obrambni otok«, »Stražni otok« (iz gr. ἄρκος /árkos/ »obramba« (iz ἀρκέω /arkéō/ »odbijam«, »odvračam«) in νῆσος /nêsos/ »otok«), raztegnjeni otok pred obalo Karije, ki varuje Halikarnaški zaliv, zdaj Kara Ada (»Črni otok«) pred Bodrumskim zalivom. – *Dietuza*: Otoka ni mogoče določiti. – *Askaf*: tudi *Askap*, zdaj morda Serifopoula, grški otok

v Kikladih, severovzhodno od Serif(os)a. – *Kaferis*: v izdajah tudi *Caphereis* »Kafereis/Kaferéida«, *Capheiris* »Kafejris/Kafejrida« in *Caperis* »Kaperis«. Otoka ni mogoče določiti. – *Mesata*: zdaj domnevno rt Top Burun v zalivu Çesme (Çesme Körfezi), severno od mesta Çesme nasproti Hiosa. – *Ajantij*: tudi Ajantion, Ajantej(on); gl. § 32. – *Pateronez*, *Paterija*, *Kalata*, *Nerif in Pelend*: Otokov ni mogoče določiti. Paterija je morda dvojnica za Pateronez, Kalata pa za zgoraj omenjeno Kalatuzo.

§ 75

Četrti od velikih zalivov Evrope: gl. NH 3, 5. – *v Helespontu*: zdaj Dardanele. – *z ustjem Majotide*: zdaj Azovsko morje. – *Ponta*: zdaj Črno morje. – *ob Aziji*: zdaj Mala Azija. – *raztegnjena obala Heroneza*: gl. § 43. – *sedem stadijev*: = 1295 m. – *kot je bilo povedano*: gl. § 49. – *Helespont*: gl. zgoraj. – *kralj Kserks ... pontonskem mostu ... iz ladij*: Ob drugem vdoru v Grčijo l. 480 pr. Kr. je dal Kserks čez Helespont med Abidom in Sestom zgraditi pontonski most iz ladij, povezanih med sabo. Prvi most je uničilo neurje; Kserk je dal obglaviti vse odgovorne, svojo jezo pa je usmeril tudi proti morju, ki ga je dal obredno prebičati in vanj vreči verige. O mostu gl. Herodot 7, 21; 7, 25; 7, 34–36; 7, 55–56; 8, 97; 8, 108; 8, 118. – *ozek kanal*: tudi »Evrip«, »evrip« lat. *euripus*, gr. εὐριπος, kar pomeni »morska ožina«, kot ime (*Euripus*, Εὐριπος) pa označuje zlasti morsko ožino med celino (Bojotijo) in Evbojo, ki je najmanjša morska ožina na svetu; meri samo 40 m. – *86 milj*: = 127,28 km. – *mesta Priap v Aziji*: mesto v Troadi (Miziji), zdaj mesto Karabiga v okrožju Biga v provinci Çanakkale. Verjetno je bilo posvečeno bogu Priapu; njegov kult je bil na območju ob Helespontu zelo razširjen. – *morje prečkal Aleksander Veliki*: Aleksander Veliki je Helespont (zdaj Dardanele) prečkal l. 334 pr. Kr., vendar ne pri mestu Priap, ampak južneje.

§ 76

Propontida: gl. § 42. – *Trakijski Bospor*: »Kravji prehod«, »Kravji brod« (iz gr. βούς, βοός /*boús, boós*/ »govedo«, »krava« in πόρος /*póros*/ »prehod«), še zdaj Bospor (gr. Βόσπορος /*Vosporos*, turš. Boğaziçi), morski preliv med Evropo/ Balkanskim polotokom in Azijo/Malo Azijo. Ime je povezano z mitološko zgodbo o Inahovi hčeri Io, ki jo je njen ljubimec Zevs spremenil v kravo, da bi jo obvaroval pred Herino jezo; ta ji je za stražarja dala Argosa, nadnjo pa je poslala brenclja, ki jo je neusmiljeno pikal. Na svojem begu je prečkala tudi preliv med Azijo in Evropo in mu dala ime. – *500 korakov*: = 740 m. – *Kserkov oče Darej ... čete*: Darej I. Veliki (vladal 522–486 pr. Kr.) se je l. 513 podal na pohod proti Tračanom in Skitom (Perzijci so jih imenovali Saki), ki so s severa ogrožali meje Perzije in trgovino s severnimi deželami. Pri Bizantiju je dal čez

Bospor postaviti pontonski most, po njem prepeljal vojsko in osvajal ozemlje Trakije in Skitije, podobno pa je s pontonskim mostom prečkal tudi Donavo. Skiti so se odločili za taktiko izmikanja in uničevanja zalog, kar je Dareja in njegovo vojsko prisililo k umiku. Tako je bil pohod le delno uspešen. – 239 milj: = 353,72 km. – *Pont Evksejnos*, nekoč imenovan *Aksenos*: pravilneje *Aksejnos*; za razlago gl. NH 6, 1. – *skitskega loka*: prim. Amijan Marcellin 22, 8; 22, 10; 22, 13; 22, 37; 22, 42. – *Majotjskega jezera*: zdaj Azovsko morje. Gl. tudi NH 6, 1. – *Kimerijski Bospor*: zdaj Kerški preliv, morska ožina oz. preliv med Črnim in Azovskim morjem. Ime je dobil po nomadskem ljudstvu Kimerijcih; o njih gl. NH 6, 35. – 2,5 milje: = 3,7 km.

§ 77

obema Bosporjema, Trakijskim in Kimerijskim: gl. § 76. – *Polibijevih*: 34, 15, 5 (gl. PV, št. 424). – 500 milj: = 740 km. – *Ponta*: zdaj Črno morje. – *Obseg...* 2150 milj: = 3182 km. – *Varon*: gl. PV, št. 501. – *Nepot*: gl. PV, št. 378. – 350 milj: = 518 km. – *Artemidor*: gl. PV, št. 80. – 2919 milj: = 4320,12 km. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – 2560 milj: = 3788,8 km. – *Mucijan*: gl. PV, št. 317 in 372. – 2425 milj: = 3589 km. – 1479 milj: = 2188,92 km. – 1100 milj: = 1628 km.

§ 78

Varon: gl. PV, št. 501. – *Ponta*: gl. § 76. – *Apolonije*: gl. § 42. – 187,5 milje: = 277,5 km. – *Kalatide*: gl. § 44. – *do ustja Histra*: gl. § 79 in NH 3, 127. – 125 (milj): = 185 km. – *Boristena*: gl. § 82. – 250 (milj): = 370 km. – *Heroneza*, *mesta Herakleotov*: tudi Heraklêjcev (= Herakleja Hersonez; gl. § 85). – 375 (milj): = 555 km. – *Pantikapaja*: gl. § 86. – *Bospor*: gl. § 76. – 212,5 milje: = 314,5 km. – *skupaj 1337,5 milje*: = 1979,5 km. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *Bizantija*: gl. § 46. – *reke Histros*: gl. § 79. – 560 milj: = 828,8 km. – 638 milj: = 944,24 km. – *Majotsko jezero*: gl. § 75 in nasl. – *Ripajskih gora*: *Rhipaei montes*, τὰ Ῥιπαῖα ὄρη, po antičnih predstavah gorovje na skrajnem severu sveta, ki ga ni mogoče zanesljivo enačiti z nobenim od znanih gorovij (nekateri predlagajo Ural). Morda so s tem izrazom antični pisci označevali vsa gorovja skrajnega severa. – *Tanais*: gl. NH 3, 3. – 1406 milj: = 2080,88 km. – 1125 milj: = 1665 km. Obe oceni sta pretirani. – 275 milj: = 407 km. – *do Histropole*: gl. § 79. – *navedeni pri omembi Trakije*: gl. § 40.

§ 79

Germaniji: gl. § 96. Herodot (2, 33) in Aristotel (*Meteo.* 1, 13, 19) sta menila, da je izvir Histra (Donave) v Pirenejih. – *gore Abnobe*: tudi Abnova, zdaj Schwarzwald, sredogorje v južni Nemčiji (najvišji vrh je 1493 m visoki Feldberg). – *mesta Ravrik v Galiji*: Gre za mesto *Augusta Raurica* ali *Augusta*

Rauricorum (zdaj Augst) v Belgijski Galiji (gl. § 106). – *Danuvij*: gl. NH 3, 127 in nasl. – *Ilirik*: gl. NH 3, 139. – *Histros*: gl. NH 3, 127. – *šestih rokavih*: Zaradi sprememb, do katerih je prišlo zaradi rečnih nanosov, ni mogoče natančno rekonstruirati, kakšno je bilo stanje v delti Donave v antiki. – *ustje Pevke*: najjužnejše ustje Donave, ki danes več ne obstaja. Verjetno so ga tvorili številni danes mrtvi rokavi v delti. – *otok Pevka*: otok v delti Donave, zdaj Pădurea Caraorman v okraju Tulcea v delti Donave. Otok je izginil v srednjem veku, ko je reka spremenila svoj tok. – *19 milj veliko močvirje posrka najbližje rečno korito*: 19 milj = 28,12 km. Omenjeno močvirje je najbrž jezero Razim (Lacul (ali Liman) Razim), rečno korito pa Dunavăt. – *Sveto korito*: drugi kanal oz. drugo ustje Donave, zdaj rokav sv. Jurija (Bratul Sfântu Gheorghe). Ob kanalu, ki je bil ploven, je stalo svetišče ali kapelica, zato je dobil ime *Hieron Stoma* »Sveto ustje« (iz gr. ἱερός /hierós/ »svet« in στόμα /stóma/ »usta«, »ustje«), lat. *Sacer alveus* »Sveto korito«, »Sveta struga«. – *nad Histropolo*: tudi Istropolis, Histrija in Istrija, antično mesto v bližini današnjega romunskega kraja Istria na zahodni obali Črnega morja v delti Donave, ki so ga konec 7. stol. pr. Kr. ustanovili kolonisti iz Mileta in ga poimenovali po spodnjem toku reke Donave (gr. Histros, Istros). Mesto je doživelo razcvet po vojnah s Perziji, v 4. stol. je bilo pod močnim skitskim vplivom, v 3. stol. makedonskim, od 1. stol. pr. Kr. pod oblastjo Rima in del province Spodnja Mezija. – *obsegom 63 milj*: = 93,24 km. – *Halmirida*: zdaj jezera Razim (Lacul (ali Liman) Razim ali Razelm), Golovița (Lacul Golovița) in Sinoe (Lacul Sinoe). – *Narakovo ustje*: lat. *Naracustoma*, tudi Naraksovo ustje, Narakústoma ali Naráku stóma (iz gr. στόμα /stóma/ »usta«, »ustje«), zdaj rokav Sulina (Brațul Sulina ali Cana-lul Sulina). – *tretje*: Vsa štiri v nadaljevanju paragrafa omenjena ustja, Lepo, Lažno, Severno in Golo ustje, danes tvorijo rokav Brațul Chilia, najsevernejši izlivni rokav Donave, ki skupaj z Brațul Sulina in Bratul Sfântu Gheorghe tvori donavsko delto. – *Lepo ustje*: lat. *Calon Stoma* (iz gr. καλός /kalós/ in στόμα /stóma/ »usta«, »ustje«). – *otoku Sarmatiki*: Otoka ni mogoče locirati. – *Lažno ustje*: lat. *Pseudostoma*, tudi Psevdóstomon (iz gr. ψευδής »lažen«, »nepravi« in στόμα /stóma/ »usta«, »ustje«). – *otok Prehod komarjev*: lat. *Conopon Diabasis* (iz gr. κώνωψ /kónops/ »komar« in διάβασις »prekoračenje«, »prečkanje«, »prehod«). Otoka danes ne moremo natančno locirati. – *Severno ustje*: lat. *Borion Stoma*, tudi Borêjon Stóma (iz gr. βόρειος /bóreios/ »severen« in στόμα /stóma/ »usta«, »ustje«). – *Golo ustje*: lat. *Psilon Stoma* (iz gr. ψιλός /psilós/ »gol«, »nag« in στόμα /stóma/ »usta«, »ustje«). – *40 milj*: = 59,2 km.

§ 80

Histra: gl. NH 3, 127. – *k Skitom*: skupna oznaka za iranska nomadska plemena (njihov izvor ni zanesljivo potrjen), ki so v antiki naseljevala območja okoli

Črnega morja in step okoli Kaspijskega jezera (današnja Ukrajina, Krim ...), kamor so se priselili iz evrazijskih stepskih območij. Bila so v intenzivnih trgovskih, gospodarskih in tudi kulturnih stikih z grškimi kolonijami na tem prostoru. Med temi Plinij omenja omenja izrojene Skite, Skite suženjskega rodu, Bazilide (gl. § 84 in 88), Nomade (gl. § 83), George (gl. § 83) in Arotre (gl. § 44), antični viri pa izpričujejo, da so posamezna plemena ali skupine prodrle celo do Irana, Armenije, Palestine in Sirije. – *Geti ... Daki*: Plinij jih sicer enači, vendar gre za dve različni, čeprav precej sorodni trakijški plemeni. O Getih gl. § 41. Daki (tudi Dakijci in Dačani) so tračanska ali Tračanom sorodna plemenska skupina, ki so živeli na območjih severno od spodnjega toka Donave na ozemlju, ki je segalo na zahodu do Tise, na vzhodu do Sireta ali Pruta ter na severu do Karpatov (Sedmograška oz. Transilvanija). Kralj Burebista je dačanska plemena ok. l. 60 pr. Kr. združil v kraljestvo, ki je segalo od Karpatov do Črnega morja, za njim jih je znova povezal Decebal, dokončno premagal pa jih je cesar Trajan l. 105. – *Sarmati ... Savromati*: gl. NH 2, 246; 6, 16; 6, 19; 6, 39. – *Hamaksobijci*: »Vozovniki«, dobesedno »živeči na vozovih« (iz gr. ἡμάξα /*hámaxa*/ »bojni voz« in βίος /*bíos*/ »življenje«), niso pleme, ampak gre za splošno poimenovanje za sarmatska nomadska plemena. – *Aorzi*: sarmatska plemenska skupina, ki je živela na stepskih območjih ob severni in zahodni obali Kaspijskega morja (zdaj Kaspijsko jezero) tja do reke Ahardej (zdaj Manyč) in spodnjega toka Tanaisa (zdaj Don). Aorzi so intenzivno trgovali z Medijci in Armenci, njihov princ Evnon (*Eunones*) pa je Rimljanom pomagal v spopadih s sarmatskim plemenom Siraki. Iz njih so izšli Alani. Gl. Ptolemaj 3, 5, 10; Strabon 11, 5, 8; Tacit, *Anali* 13, 15. – *izrojeni Skiti*: lat. *Scythae degeneres*. Mišljeni so Skiti, rojeni iz mešanih zakonov s Kimerijci. – *Skiti suženjskega rodu*: tj. Skiti rojeni v zunajzakonskih zvezah s sužnji. – *Trogoditi*: tudi Trogloditi »Jamniki«, »Dupeljnik« (domnevno iz gr. τρώγλη /*trógle*/ »jama« in δύω, δύομαι /*dýo, dýomai*/ »grem, stopim v, pogreznem se«). Ljudstva s tem imenom so različni antični pisci postavljali na različna območja; Plinij ime očitno uporablja za neko (skitsko ali sarmatsko) pleme na nižji civilizacijski stopnji (podobno kot za najbolj znane Trogodite, ki so živeli na obalah Rdečega morja južno od Egipta ali v Etiopiji), ki je živelo na zahodni obali Črnega morja južno od delte Donave. – *Alani*: iranska plemenska zveza, ki je naseljevala območja severno od Kaspijskega jezera med Kavkazom in Tanaisom (zdaj Don), vojaško zelo dejavna (sodelovanje z Rimljani, vdori v Medijo, Armenijo, Kapadokijo), dobri konjeniki. Od srede 1. stol. po Kr. jih najdemo ob Tanaisu (Don) in na obalah Majotide (Azovsko morje). Premagali so jih Huni. Prim. Jožef Flavij, *Judovske starožitnosti* 18, 4, 4; *Judovska vojna* 7, 7, 4. – *Roksolani*: sarmatsko pleme ali plemenska skupina, ki je na prehodu 1. stol. pred in 1. stol. po Kr. živela na stepskih območjih med Tanaisom (Don)

in Boristenom (Dneper) severno od Majotide (Azovsko morje), v 1. stol. po Kr. pa so prodrli do delte Donave. Gl. Strabon 2, 5, 7; 7, 2, 4; 7, 3, 17; Ptolemaj 3, 5, 19; 3, 5, 24; Tacit, *Zgodovina* 1, 79, 1 idr. – *Hercinijskim gozdom*: gl. § 100. – *zimskega tabora Karnunt*: rimsko vojaško oporišče in naselbina ob Donavi, zdaj območje med krajema Petronell-Carnuntum in Bad Deutsch-Altenburg v okrožju Bruck an der Leitha (Spodnja Avstrija), imenovano po keltskem plemenu Karni (*Carni*), pomembno obrambno in transportno središče (Jantarna pot). – *obmejnega ozemlja z Germani*: Mišljeno je ozemlje rensko-donavskega limesa, vojaško varovane severne in severovzhodne meje, ki je z verigo obmejnih utrd in vojaških oporišč zagotavljala varnost pred vpadi germanskih ljudstev. – *sarmatski Jazigi*: tudi Jazigi Sarmati (*Iazyges Sarmatae*), bojevito iransko-sarmatsko pleme, ki se je ok. 3. stol. pr. Kr. naselilo ob Majotidi (Azovsko morje) vzhodno od Tanaisa (Don) na ozemlju Roksolanov, v 1. stol. pr. Kr. ob spodnji Donavi in Tamešu (Timiș), v 2. stol. pa so se naselili na območju današnje Madžarske med Donavo in Tiso ter od tam pregnali Dake. Gl. Ovidij, *Pontska pisma* 4, 7, 9; *Žalostinke* 2, 191; Ptolemaj 3, 7; 7, 1; Amijan Marcelin 22, 8, 31 idr. – *Patis*: zdaj Tisa. – *od Jazigov pregnani Daki*: gl. zgoraj sarmatski Jazigi.

§ 81

reke Marus: zdaj Morava na Moravskem. – *Durija*: zdaj Váh na Slovaškem. – *Svebov*: velika zveza zahodnogermanskih plemen ali ljudstev, ki so živela na ogromnem območju med Renom (*Rhenus*), Albisom (*Albis*, Elba/Laba), Vistulo (*Vistula*, Visla), Svebskim morjem (*mare Suebicum*, Baltik) in Danuvijem/(H)Istrom (*Danuvius*, *Istrus* Donava); pod imenom Svebija (lat. *Suebia*) so Rimljani razumeli celotno ozemlje vzhodne Germanije in Baltskega morja. Njihovo osrednje ozemlje je bila okrajina Luzatija (*Lusatia*), zdaj Saška in Turingija. Najmočnejša plemena so bila: Markomani, Semnoni, Kvadi, Hermunduri, Langobardi in Naristi. – *Vanijevega kraljestva*: Po zmagi nad Markomani l. 19 po Kr. je Druz namesto pregnanega kralja Marobodua in kneza Katualda in njunih privržencev za kralja te klientelne države imenoval Rimu naklonjenega Vanija iz vrst Kvadov (*regnum Vannianum*). Ta si je z agresivno vojaško in monetarno politiko nakopal veliko nasprotnikov (zlasti Hermunduri in Lugijci), zaradi sporov v lastni družini in upora nečakov Vangiona in Sidona pa je moral oditi v izgnanstvo; cesar Klavdij v te spore ni posegel, je pa Vaniju dovolil, da se je umaknil v Panonijo. Gl. Tacit, *Anali* 2, 63; 12, 29–30. – *Bastarni*: tudi Bastarni, germanska plemenska skupina, ki je prvotno živela ob zgornjem toku Vistule (Visla), nato pa so se ok. 230 pr. Kr. naselili na območju med mestom Olbija (zdaj Parutino v območju Mykolajiw/Nikolajew v Ukrajini) in delto Donave (današnja Besarabija). – *drugi*

Germani: tj. Markomani, Semnoni, Kvadi idr., ki so živeli na območju današnje Moravske. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *1200 milj*: = 1776 km. – *od pušč Sarmatije*: pretežno stepska območja med Vislo in Volgo, ki so jih naseljevala različna plemena. – *reke Vistle*: tudi Vistula. – *396 milj*: = 586,08 km.

§ 82

Histra: gl. NH 3, 127. – *Kremniski, Ajpolij*: Mesti locirajo na območje ustja reke Tiras (zdaj Dnester), ob obalo v pokrajini, v antiki imenovani *Eremia Geton* »Pušče Getov«. – *Makrokremniško hribovje*: »Velika pobočja« ali »Velikoobrežno hribovje« (iz gr. μακρός /makrós/ »velik« in κρημνός /kremnós/ »obala«, »pobočje«), zdaj najbrž gričevnata pokrajina današnje Besarabije z vzhodnim predgorjem Karpatov. – *reka Tira*: tudi Tiras, zdaj Dnester. – *mestu na lokaciji ... Ofiuza*: »Kačje mesto« (iz gr. ὄφεις /óphis/ »kača«), zdaj Bilhorod-Dnistrovskiy (Belgorod-Dnestrovski, Belgorod-Dnestrovsky) v območju Odessa (Ukrajina). – *otok na isti reki*: tj. na reki Tiras. – *Tirageti*: sarmatsko pleme, ki je živelo na otoku Tiras med izlivnima rokavoma reke Tiras. – *Pseudostomon*: gl. § 79. – *130 milj*: = 192,4 km. – *Aksijaki ... enako ime kot reka*: najbrž sarmatsko pleme, ki je živelo ob reki Aksiak (*Axiaces*), zdaj Tiligul (Tylihul) v južni Ukrajini. – *Krobizi*: veliko getsko pleme, ki je prvotno naseljevalo območje med rekama Atris (zdaj Jantra v Bolgariji) in Ojskus (zdaj Iskar/Iskär v Bolgariji) ter Pontom (zdaj Črno morje), imenovano Krobizika »Krobiška dežela«, »Dežela Krobizov«, pozneje pa so se preselili proti jugu na območje severno od Hajm(os)a. Prim. Herodot 4, 49; Arijan, *Anabaza* 1, 1; 1, 3; Ptolemaj 3, 10, 4; Strabon 7, 5, 12 idr. – *reka Roda*: = Sagaris, zdaj Berezan v zahodni Ukrajini. – *Sangarijski zaliv*: tudi Sagarijski zaliv = Sangarisov zaliv, zdaj Berezans'kyi liman, laguna ob ustju reke Berezan, ki jo tvorita reki Berezan in Sasyk. – *pristanišče Ordez*: tudi Ordes, nekdanje pristanišče ob ustju reke Aksiak (zdaj Tiligul), ki ga je reka s svojimi nanosi zasula s peskom, na območju zahodno od mesta Ochakov (točna lokacija ni znana). – *od Tira*: gl. zgoraj. – *120 milj*: = 177,6 km. – *reka Boristen*: lat. *Borysthenes*, gr. Βορυσθένης, zdaj Dneper. Od 4. stol. po Kr. najdemo v latinskih in grških besedilih zanj ime *Danapris* ali *Danaper*. – *jezero in pleme z istim imenom*: Boristen ob ustju tvori laguno oz. jezero (zdaj Dniprovs'ka gulf), severno od nje pa je bilo v antiki mesto Olbija (*Olbia*), po reki imenovano tudi Boristen, zdaj Parutyne/Parutino (Mykolayivs'ka oblast v Ukrajini). – *15 milj*: = 22,2 km. – *mesto s starima imenoma Olbiopolis in Miletopolis*: antični naselbini na območju ustja Boristena, ki ju omenja samo Plinij. Olbiopolis je najbrž drugo ime za mesto Olbija, ime Miletopolis pa nakazuje, da je šlo za kolonijo mesta Milet. O mestih ni podatkov, zato določitev njune lokacije ni mogoča.

§ 83

Ahilov otok ... njegovega groba: lat. *insula Achillis*, gr. Ἀχιλλέως νῆσος, zdaj Kačji otok (ukr. Ostriv Zmiynyi ali Smijinyi, rom. Insula Șerpilor, gr. Fidonisi). Grki so ga imenovali tudi Λευκή »Levka« = »Beli otok« (iz gr. λευκός /*leukós*/ »bel«). Po izročilu naj bi bil na njem pokopan Ahil. – 125 milj: = 185 km. – *oddaljeni polotok ... obliko meča ... Ahilovo tekališče po njegovi tekmovalni vaji:* lat. *Dromos Achilleos*, gr. Δρομὸς Ἀχιλλέως, zdaj dolga peščena naplavina in plitvina ob izlivu reke Dneper, imenovana Tendrovskaya kosa (Holoprystanskyi okraj, Khersonska oblast, Ukrajina), ki je zaradi svoje ukrivljenosti res podobna meču. Prim. Amijan Marcellin 22, 8, 41: *longo exinde intervallo paene est insula, quam incolunt Sindi ignobiles, post heriles in Asia casus coniugiis potiti dominorum et rebus, quibus subiectum gracile litus Achilleos vocant indigenae dromon, exercitiis ducis quondam Thessali memorabilem. eique proxima est civitas.* – Agripa: gl. PV, št. 6. – 80 milj: = 118,4 km. – *skitski Sardi:* Sardi Skiti (*Sardi Scythae*), sicer neznano skitsko pleme, ki je živelo na območju jugovzhodno in južno od Hilaje (gl. spodaj Hilajsko morje). Morda so istovetni s Sindi; gl. § 84. – *Siraki:* sarmatsko pleme, ki je živelo na stepskih območjih zahodno od Kaspijskega jezera pod Kavkazom, v 1. stol. po Kr. pa so svoje ozemlje razširili proti zahodu in jugu. Gl. Mela 1, 114; Diodor Sicilski 20, 22; Ptolemaj 5, 9, 17; Strabon 11, 5, 8; Tacit, *Anali* 12, 15, 2 idr. – *Hilajsko morje:* »Gozdno morje«, »Gozdnato morje« (iz gr. ὕλη /*hýlē*/ »gozd«), imenovano po gozdnatem območju oz. polotoku Hilaja (*Hylaea*, Ὑλαία »Gozdnata dežela«, »Gozdovje«), v skitščini imenovanem Abika, vzhodno od Boristena. Morje je obsegalo današnji Dneprovsko-Buhski liman (Dniprovska-Buhskyi liman) in Dneprski zaliv (Dniprovska zatoka), Hilaja pa se je raztezala na območju od današnjega polotoka Kinburn (Kinburnska kosa v Ukrajini, ki tvori južno obalo Dneprovega ustja) in delte Dnepra do mesta Olbija. – *Enojkadijci:* skitsko (ali sarmatsko) pleme, ki je živelo na območju pokrajine Hilaja in severno od nje. Nekateri komentarji jih enačijo s Torekadi, ki so živeli bolj zahodno, na severu Tavriškega Hersoneza (zdaj Krim) in v lagunah zahodne Majotide (zdaj Azovsko morje). – *reka Pantikap:* zdaj Ingulets (Inguleť, Inhulet, desni pritok Dnepra) in njegov desni pritok Visun (Vysun, Vulsun, Isun), oba v Ukrajini. – *Nomade:* gr. Νομάδες (iz νομάς, νομάδος /*nomás, nomádos*/ »potujoč«, »popoten«, »nomadski«), skitsko pleme, ki je živelo ob spodnjem toku Boristena (zdaj Dneper), morda pa tudi splošna oznaka za potujoča nomadska skitska plemena. – *George:* »Poljedelci« (iz gr. γεωργός /*georgós*/ »poljedelec«, »kmet«), skitsko pleme, ki je živelo na območju med rekama Ingulets in Dneper. – *Akezin:* zdaj morda Inhul (Ingul), levi pritok Južnega Buga v Ukrajini, ali pa kateri od večjih pritokov reke Ingulets. – *pod Olbijo:* gl. § 82. – *Boristenom:* zdaj Dneper. – *Hipanis:* zdaj Južni

Bug v Ukrajini. – *napaka ... v Aziji*: Hipanis (*Hypanis*) so v antiki imenovali tudi reko Kuban na severnem Kavkazu v Rusiji, ki se izliva v Azovsko morje.

§ 84

velik zaliv: tj. Karkinski ali Karkinitski zaliv. – *pet milj*: = 7,4 km. – *Majotide*: zdaj Azovsko morje. – *Karkinski*: lat. *sinus Carcinites*, gr. Κερκινίτις κόλπος, tudi Karkinitski (ali Kerkinitski) zaliv, še danes Karkinitski zaliv (Karkinitska zatoka). Ime je dobil po mestu Kerkinitida (zdaj Jevpatorija (Yevpatoriya) na Krimu v Ukrajini), jonski naselbini, ustanovljeni v 6. stol. pr. Kr. – *reka Pakiris*: = Hipakiris (*Hypacyris*) = Karkinit (*Carcinites*), zdaj Kalančak (Kalanchak) v Ukrajini med reko Dneper in polotokom Krim. – *Navaron*: mesto v evropski Sarmatiji, zdaj morda Berislav (Beryslav, Khersonska oblast). – *Karkina*: mesto ob reki Karkinit (gl. zgoraj reka Pakiris), po katerem je reka dobila ime. Njegova lega ni znana; domneva se, da je ležalo ob rečnem ustju. Nekateri ga locirajo na kraj, kjer je danes mesto Skadovsk (Khersonska oblast) v južni Ukrajini. – *jezero Bukes*: zdaj severni in zahodni Sivaš (Sivash), najzahodnejši del Azovskega morja na vzhodnem delu Krima, imenovan tudi Gnilo morje (Gniloje more), velik sistem nešteti majhnih otokov, močvirij, plitvih lagun (največja globina je 3 m) z zelo slano vodo (ki se zato pogosto usmradi; odtod ime) in zemeljskih kos. – *po prekopu izliva v morje*: Edina vodna povezava med Sivašem in Azovskim morjem je Heničeska ožina pri mestu Heničesk na skrajnem severnem delu Arabatske zemeljske kose (gl. spodaj), ki je dolga 4 km, široka od 80 do 150 m in globoka ok. 4,5 m. – *od Koreta, zaliva Majot-skega jezera*: zdaj skrajno zahodni zaliv Azovskega morja (v antiki Majotida ali Majotsko jezero), imenovan Utliuški liman. – *ločen s kamnitim grebenom*: Sivaš od Črnega morja ločuje Perekopska zemeljska ožina (Perekopski prešjok), ki povezuje Krim z Ukrajino, na vzhodu pa ga od Azovskega morja ločuje 112 km dolga Arabatska zemeljska kosa (Arabatskaya strelka), ki ni kamnita, kot navaja Plinij, ampak jo sestavljajo večinoma peščeni nanosi in naplavine Azovskega morja. – *reke Bukes*: Ni znano, za katero reko gre (morda Salhir ali Nogaika). – *Geros*: zdaj Moločnaja (Molochnaya), ki se izliva v Utliuški liman (v antiki zaliv Koret). – *Hipanis*: zdaj Kuban. Prim. tudi § 83. – *Bazilide ... Nomade*: »Kraljevi Skiti« (iz gr. βασιλεύς /*basileús*/ »kralj«), skitsko plemo, ki je živelo na območju med Boristenom (zdaj Dneper) in Tanaisom (zdaj Don), po drugi teoriji na severu Tavriškega Hersoneza in ob severozahodni Majotidi. Od kod ime, ni znano, prav tako tudi ne, ali kaže na politično ure-ditev njihove družbe. – *Nomadov*: gl. § 83. – *Hilajcev*: prebivalci gozdnatega polotoka Hilaja; gl. § 83. – *Skitije*: gl. NH 6, 65. – *Sindika*: »dežela Sindov«, skitskega plemena ali plemenske zveze, ki je živela na območju današnjega

polotoka Taman (polotok ob Kerškem prelivu) ter severno od njega do reke Hipanis (zdaj Bug); njihovo središče je bil Sindos.

§ 85

Karkinskem <zalivu>: gl. § 84. – *Tavriški* <*Hersonez*>: zdaj Krim. – *Orgokini*: tudi Argodeni, prebivalci mesta Argoda, domnevno na vzhodnem Krimu. – *Harakeni*: prebivalci mesta Haraks (*Charax*), največje rimske vojaške naselbine na Krimu, ustanovljene v času Vespazijana za zaščito Tavriškega Hersoneza pred Skiti, zdaj rt Ai-Todor na jugu Krima blizu letoviškega kraja Santa Barbara (Alushta, Utes) blizu znamenitega Lastovičjega gnezda med mestoma Jalta in Alupka, ki gleda na rt Ai-Todor. – *Lagirani*: prebivalci naselbine Lagira (*Lagyra*), zdaj Livadija (Livadiya) na južnem Krimu južno od Jalte. Druge izdaje ponujajo besedilno različico *Assyrani* Asirani. – *Torokari*: prebivalci naselbine Toroka (*Torocca*), glavnega središča plemena Torokadi, ki ga postavljajo na območje severnega Krima in Sivaša. Druge izdaje ponujajo besedilno različico *Stactari* Staktari. – *Arzilahiti*: Druge izdaje ponujajo besedilno različico *Acisalitae* Akizaliti, prebivalci naselbine Akiza (*Acisa*) (?), o kateri ni podatkov, zato njena določitev ni mogoča. – *Kaliordi*: O njih ni podatkov; domnevno naj bi šlo za prebivalce naselbine Kalos Limen (»Lepi zaliv«), zdaj Čornomorske (Čornomorskoje) na skrajno zahodnem delu Krima. – *Skitotavri*: tudi Tavroskiti. Tavri so bili prvotni prebivalci Hersoneza (zdaj Krim) in po njih je dobil ime Tavriški Hersonez; po eni od teorij naj bi bili ostanki Kimerijcev (gl. § 76 in *NH* 6, 35). V 7. in 6. stol. pr. Kr. so jih Skiti in grški naseljenci v obalnih kolonijah potisnili na območje Krimskega hribovja (Krimski Hori) na jugu Krima, kjer so se ukvarjali s poljedelstvom in z živinorejo; znani so bili tudi po razbojništvu in piratstvu. Močan vpliv Skitov je povzročil postopno mešanje starega prebivalstva z novimi prišleki; odtod tudi ime (Skitotavri, Tavroskiti). – *Novi Hersonez*: dorska kolonija na jugozahodni obali Krima, ustanovljena ok. 420 pr. Kr., nekaj časa pod nadoblastjo Bosporskega kraljestva, od l. 63 pod oblastjo Rima, od tedaj pomembno trgovsko in transportno središče ter vojaško oporišče, zdaj ostaline na južni obali največjega Sevastopolskega zaliva blizu mesta Sevastopol. Morda je tu v izvirniku vrzel in med *Nea* ter *Chersonnesus* manjka *polis*, torej *Nea(polis)*, ki je bila antična naselbina, nastala konec 3. stol. pr. Kr., središče skitskih plemen na Hersonezu in prestolnica njihovih voditeljev (Skilur in njegov sin Palak). Ostanki mesta so danes vidni na hribu Kermenčik (Kermenchik) na obrobju mesta Simferopol. – *skitski Satarki*: skitsko plemo, ki je živelo na vzhodnem Krimu. V virih najdemo zanje ime Satavki (*Satauci*), plemo Satarki (*Satarchae*) pa je del Sarmatov in je živelo ob reki Tanais (zdaj Don). Morda se je del tega sarmatskega plemena preselil na Krim. – *od Karkine*: gl. § 84. – *Tafre*: tudi Tafros »Jarek« (iz gr. τάρφος

/táphros/), antična naselbina na skrajnem severozahodnem Krimu, zdaj naselje Perekop ob Perekopski zemeljski ožini, ki povezuje Krim s celino. Območje so utrdili že Grki, da so se zavarovali pred vdori Skitov. Gl. Herodot 4, 3, 1. – *Herakleja Heronez ... Megarika*: grška naselbina na polotoku zahodno od današnjega Sevastopola, kolonija Grkov iz Megare (od tod ime Megarika = »megarska«), ki so prišli iz ponske Herakleje. – *grške navade*: Plinij vnovič poudari močan vpliv Grkov na Tavriškem Hersonezu (zdaj Krim). – *pet milj dolg zid*: = 7,4 km. Plinij je edini, ki navaja ta podatek.

§ 86

rt Partenij: tudi Partenion (lat. *Parthenium*, gr. Παρθένιον ἄκρον), zdaj rt Fiolent južno od Sevastopola, na katerem je bilo svetišče Atene Partenos. – *skupnost Tavrov Plakija*: = Palakij (*Palacium*, Παλάκιον), skitska utrdba v stepskih predelih Krima (točna lokacija ni znana), ki jo je ustanovil kralj Skilur in poimenoval po svojem sinu in nasledniku Palaku (gl. § 85). – *pristanišče Simbolon*: tudi Simbol, grška trgovska naselbina na jugu Krima, zdaj Balaklava, nekdanje mesto, danes del Sevastopola. – *rta Karambis*: rt na črnomoški obali Paflagonije, zdaj Kerempe Burnu blizu mesteca Ilyasbey v okrožju Bilecik (provinca Bilecik v Turčiji). Gl. tudi NH 2, 245. – *rt Ovnovo čelo*: gr. Κρίου Μέντωπον (iz gr. κριός /*kriós*/ »oven« in μέντωπον /*métwopon*/ »čelo«) Oba rta sta delila Pont (Črno morje) na dva približno enaka dela, podobna skitskemu loku. – *170 milj*: = 251,6 km. – *Evksejna*: tj. Ponta Evksejna, zdaj Črno morje. Gl. NH 6, 1. – *kot skitski lok*: prim. § 76. – *Tavrov*: gl. § 85. – *Teodozija*: grška kolonija na severni obali Ponta na vzhodnem Hersonezu, ki so jo ok. l. 700 pr. Kr. ustanovili kolonisti iz Mileta, od l. 355 pr. Kr. del Bosporskega kraljestva, od l. 107 pr. Kr. kraljestva Pont, od l. 63 del rimskega cesarstva, zdaj Feodozija (Feodosiia, Feodosiya), pristanišče in letoviško središče na jugovzhodni obali Krima. Mesto so v 4. stol. po Kr. uničili Huni. – *125 milj*: = 185 km. – *od Hersoneza*: gl. § 43 in 85. – *165 (milj)*: = 244,2 km. – *Kite*: antična naselbina na Krimu (pisano tudi Kitajon ali Kitaja), zdaj ostanki v bližini vasi Zavitne (Zavetnoye) med rtoma Kys-Aul in Takyl na vzhodu Krima malo pred vstopom v Kerški preliv. – *Zefirij*: antična naselbina na vzhodnem Krimu; njena lokacija ni znana (po nekaterih domnevah v bližini slanega jezera Tobečik (Tobechik)). – *Akre*: antična naselbina na vzhodnem Krimu, malce zahodneje od naselbine Kite na rtu Takyl. – *Nimfaj*: antična naselbina na evropski strani Kimerijskega Bosporja, ok. 15 km južno od Pantikapaja, prvotno skitska naselbina, od 6. stol. pr. Kr. grška trgovska postojanka, v drugi polovici 5. stol. pr. Kr. pod oblastjo Aten, nato del Bosporskega kraljestva in eno od njegovih središč, ki je bilo v 4. stol. po Kr. opuščeno, zdaj naselje Gerojevka (Geroyevka) blizu mesta Kerč. – *Dija*: Naselbino enačijo z antičnim naseljem

Tiriktaka (Tiristaka, Tiritaka) severno od Nimfaja, zdaj Aršincevo (Arshintsevo, Arshyntseve) južno od Kerča.

§ 87

na vstopu v Bospor: tj. v Kimerijski Bospor, zdaj Kerški preliv; gl. § 76. – *naselbina Miletčanov Pantikapaj*: tudi Pantikapajon, kolonija Mileta na Kerčkem polotoku, ustanovljena v 7. ali 6. stol. pr. Kr. na strateški lokaciji sredi ozemlja Skitov ob Kimerijskem Bosporju (zdaj Kerčki preliv), glavno mesto Bosporškega kraljestva, nato del kraljestva Pont, od l. 63 po smrti Mitridata VI., ki je tu umrl, del rimskega cesarstva, zdaj Kerč. – *Teodozije*: gl. § 86. – *87,5 milje*: = 129,5 km. – *mesta Kimerij*: tudi Kimerion, mesto na severu azijskega dela Kimerijskega Bosporja; njegove točne lokacije ni mogoče določiti (morda Kučuguri (Kuchugury), Priazovski (Priazovskiy) ali Iljič (Il'ich)). – *kot smo povedali*: gl. § 76. – *2,5 milje*: = 3,7 km. – *Kimerijskega Bosporja*: gl. § 76. – *12,5 milje*: = 18,5 km. – *Hermizij*: tudi Hermizion, antična naselbina na vzhodnem Krimu ob Kerčkem prelivu; njegova lokacija ni znana. – *Mirmekij*: tudi Mirmekion, pristaniško mesto na evropski obali Bosporja ob rtu Mirmekij nasproti Pantikapaja na drugi strani zaliva, ustanovljeno v prvi polovici 6. stol. pr. Kr. (ni znano, ali ga so ga ustanovili Pantikapajci ali katero od jonskih mest), zdaj arheološki ostanki na rtu Karantin (Karantinnaya), ki je danes del mesta Kerč. – *otok Alopeka*: »Lisičji otok«, »Otok lisic« (iz gr. ἄλωπηξ /alópex/ »lisica«), eden od večjih naplavinskih otokov med rečnimi kanali v delti reke Tanais (zdaj Don), morda Jelizavetskoje Gorodišče (Yelizavetovskoye Gorodishche), Kazači Jerik (Kazachiy Yerik), Stanica Jelizavetovskaja (Stanitsa Yelizavetovskaya), Visočino (Vysochino) ... – *Tafre*: gl. § 85. – *Majotidi*: zdaj Azovsko morje. – *260 milj*: = 384,8 km.

§ 88

Tafer: gl. § 85. – *Avheti*: skitsko pleme, ki je živelo na ozemlju južne Rusije, po eni domnevi ob Tanaisu (zdaj Don), po drugi na zahodnih pobočjih Kavkaza. Glede na to, da jih Plinij omenja na dveh mestih (gl. tudi NH 6, 50), je mogoče, da so bili nomadi. Herodot jih imenuje Avhati (4, 6: Αὐχάται). – *Hipanis*: zdaj Južni Bug ali Kuban. Gl. tudi § 83. – *Nevri*: pleme (morda ne skitsko), ki je živelo ob Hipanisu (zdaj Bug), zahodno od zgornjega toka Boristena (zdaj Dneper) in južno od izvira reke Tiras v soseščini Antropofagov in Melanhlainov; locirajo jih tudi ob današnje belorusko reko Pripjat. Teorije o njihovem izvoru so različne; po eni veljajo za prednike Slovanov, po drugi za prednike pribaltskih ljudstev, po tretji za Kelte, po četrti za Skite. Pripisovali so jim tudi magične lastnosti. Gl. Herodot 4, 17; 4, 51; 4, 100; 4, 105; 4, 125. – *Boristen*: Dneper sicer izvira v Valdajskem višavju na severu Srednjeruskega višavja.

– *Geloni*: skitsko poljedelsko pleme, sosedje Budinov, ki so govorili hibriden jezik, mešanico grščine in skitščine; menda jih je iztrebil kralj Darej na svojem pohodu v Skitijo. Živel so na stepskih območjih ob Tanaisu (zdaj Don). Gl. Herodot 4, 102; 4, 108; 4, 109. – *Tisageti*: antično pleme (morda skitsko ali pa ugrofinsko), ki je živelo ob Volgi in spodnjem toku Kame (Rusija). Gl. Herodot 4, 22; 4, 123. – *Budini*: antično pleme (morda iransko ali pa ugrofinsko), ki je živelo vzhodno od reke Tanais (zdaj Don), severno od Savromatov in zahodno od Tisagetov. Enako kot pri Nevrih je o njihovem izvoru veliko neznanega. Gl. Homer 4, 21; 4, 102; 4, 104; 4, 125. – *Bazilidi*: gl. § 84. – *Agatirsi s temnomodrimi lasmi*: skitsko ali severnotračansko pleme, ki je živelo na območju današnjega Banata in Sedmograške (Transilvanija) ob zgornjem toku reke Mureš (Mureş), v tesnih stikih s sosedi (Nevri, Skiti idr.). Znani so bili po tetovažah in barvanju las z modrikastimi barvami, zato jih Vergilij (*Eneida* 4, 146) imenuje pobarvani Agatirsi (*picti Agathyrsi*). Gl. tudi Herodot 4, 48; 4, 100; 4, 102; 4, 104; 4, 125. – *Nomadi*: gl. § 83. – *Antropofagi*: tj. skitski Antropofagi (*Anthrophophagi*, Ἀνθρωποφάγοι iz gr. ἄνθρωπος *lánthropos* »človek« in φαγεῖν */phageîn/* »(po)jesti«) »Ljudožerci«, verjetno (ugro)finsko pleme, ki je živelo ob zgornjem toku Boristena (zdaj Dnepr). Prim. *NH* 6, 53; 7, 11; Strabon 7, 3, 9; Herodot 3, 38; 3, 99; 4, 18; 4, 100; 4, 102; 5, 106; 4, 125; Amijan Marcelin (31, 2, 15). – *od Bukesa*: gl. § 84. – *Majotido*: gl. § 78. – *Savromati*: gl. § 80. – *Esedoni*: *Esedonih*: tudi Isedoni ali Isedi (*Essedones*, Ἑσσηδόνες, Ἰσσηδοί, Ἰσσηδόνες). Plinij jih omenja kot skitsko pleme na vzhodni obali Črnega morja, ki je mejilo na Savromate in Majotijsko jezero (*NH* 4, 88), in kot sosede Kolhov (*NH* 6, 21), Mela, ki opisuje tudi njihove navade (15, 13; 49, 7), kot sosede Arimasпов (2, 2). Omenjata jih tudi Herodot (1, 201; 4, 13–26) in Ptolemaj (6, 16, 5; 6, 16, 7; 8, 24, 3; 8, 24, 5); glede na njune navedbe jih danes umeščajo jugovzhodno od Aralskega jezera, ob Balhaško jezero, v Tarimsko kotlino ali pod Altaj. Ptolemaj jim pripisuje mesti Skitski Isedon (zdaj Kuča (Kucha)) in Serski Isedon (zdaj Čarklik (Charqliq)), ki sta ležala ob Svileni poti. – *Tanaisa*: zdaj Don. – *Majoti ... jezero*: skupno ime za verjetno staroselska plemena na vzhodni in jugovzhodni obali Majotide (zdaj Azovsko morje), ob spodnjem toku Hipanisa (zdaj Kuban) ter severnem in zahodnem Kavkazu. Gl. Herodot 4, 123; Strabon 11, 2, 2–4; 11, 2, 11; *NH* 6, 19; Ksenofont, *Spomini na Sokrata* 2, 1, 10. – *Arimaspi*: mitološko pleme, ki je živelo na skrajnem severu onkraj meja Skitije za Esedoni in pred deželo Grifonov, katerih zlato so menda kradli in se z njimi nenehno spopadali. Menda so imeli samo eno oko. Prim. *NH* 6, 50; 7, 10; Herodot 4, 27. – *Ripajske gore*: gl. § 78. – *pokrajina ... Pterofor ... pada perju podoben sneg*: »(Dežela) prinašalka snežink« (iz gr. πτεροφόρος */pterophóros/* »perje noseč« iz πτέρον */ptéron/* »pero« in φέρω */phéro/* »nosim«), pesniško-pravljичno ime za dežele

severne in severovzhodne Evrope, ki izhaja iz primerjave snega s perjem. Prim. Herodot 4, 31. – *od narave preklet in pogreznjen v trdo temo*: Mišljena je polarna noč. – *severnike*: tj. akvilone; gl. § 89.

§ 89

Akvilona: tj. severnika, severnega vetra (lat. *Aquilo*, gr. Βορέας). Gl. NH 2, 121. – *srečno plemo ... Hiperborejci*: »tisti, ki živijo onstran boreasa (severnika)« (*Hyperborei*, Ὑπερβόρει(τ)οι iz gr. ὑπέρ /*hypér*/ »onstran«, »preko« in βορέας /*boréas*/ »severni veter«, »severniki«), legendarno severno ljudstvo, ki naj bi v sreči in blagostanju živelo na skrajni severni meji sveta, onstran severnih območij, kjer je po antičnih predstavah bival veter Boreas. Prim. NH 6, 34. – *pol leta je dan ... enkrat na leto ... zahaja*: zapleten opis polarnega dneva in polarne noči.

§ 90

obal Azije: tj. Male Azije. – *Ataki*: pravilneje »Atakori« (*Attacores*). Plinij in Solin sta edina, ki omenjata to plemo; živelo je ob istoimenskem zalivu. Solin opisuje (52, 1) tudi ugodno lego krajev, v katerih živijo, in njihovo milo podnebje; Marcijan Kapela (6, 693) omenja njihov zaliv in ga primerja s kraji, v katerih živijo Hiperborejci. Morda gre za podobno predstavo o svetu, kot je predstava o ljudstvu in deželi Uttarakuru, ki jo najdemo v hindujski in budistični mitologiji (prim. Amijan Marcellin 23, 6, 64: *Oporocorra*). – *en in drugi položaj sonca*: tj. med sončni vzhod in zahod. – *Antipodov*: »Protinožci«, »Nasprotnonožci« (iz gr. ἀντίπους /*antípous*/ iz ἀντί /*antí*/ »proti«, »nasproti« in πούς /*poús*/ »noga«), tj. prebivalci nasprotnega, tj. južnega dela zemeljske oble. – <*Hiperborejci*>: gl. § 89.

§ 91

pošiljati prvence pridelkov na Delos Apolonu ... do Delosa: prim. Herodot 4, 33, 1 in nasl. O Delosu in njegovi povezavi z Apolonom gl. § 66. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *Sarmatije*: gl. § 81. – *Skitije*: gl. NH 6, 65. – *Tavriškega Hersoneza*: gl. § 85. – *Boristen*: zdaj Dneper. – 980 milj: = 1450,4 km. – 716 milj: = 1059,68 km.

§ 92

Helespont: gl. § 49. – *Pontu*: zdaj Črno morje. – *miljo in pol*: = 2,22 km. – 14 milj: = 20,72 km. – *dve Kianeji ... Simplegadi*: zdaj Öreke Kayalikları, 100 m pred svetilnikom Rumelifeneri (Öreke Taşı) na vhodu v Bospor iz smeri Črnega morja. Gl. NH 6, 32. – *Histra*: zdaj Donava; gl. NH 3, 127. – *otok Apolonijatov*: tj. otok prebivalcev Apolonije (gl. § 45). Večina mesta je ležala na otoku, kjer je bilo tudi Apolonovo svetišče. – 80 milj: = 118,4 km. – *Trakijskega Bosporja*: gl.

§ 76. – *Mark Lukul ... kapitolskega Apolona*: Apolonov kolosalni, 13,5 m visoki bronasti kip iz svetišča v Apoloniji je Mark Licinij Lukul, brat znamenitega rimskega vojskovodje, dal l. 71 pr. Kr. prenesti v Rim na Kapitol. Gl. NH 34, 39. – *otoki ... smo povedali*: gl. § 79.

§ 93

Boristenom: gl. § 82. – *že omenjena Ahileja*: tj. Ahilov otok; gl. § 83. – *tudi Levka in Otok blaženih*: gl. § 83. – *sodobna določitev*: Plinij namigne na geografske raziskave in meritve Marka Vipsanija Agripe (gl. PV, št. 6). – *140 milj*: = 207,2 km. – *120 milj od Tira*: tudi Tiras; gl. § 82. – *50 milj*: = 74 km. – *otoka Pevke*: gl. § 79. – *obseg ... deset milj*: = 14,8 km. – *v Karkinskem zalivu*: tudi Karkinitski zaliv; gl. § 84. – *Kefalonez*: »Glavni otok«, »otok Glava« (iz gr. κεφαλή /kephalē/ »glava« in νῆσος /nēsos/ »otok«), otok v Karkin(it)skem zalivu; njegova določitev ni mogoča. – *Spoduza*: otok v Karkin(it)skem zalivu; njegova določitev ni mogoča. – *Makra*: »Veliki otok« ali »Dolgi otok« (iz gr. μακρός /makrós/ »velik«, »dolg«), otok v Karkin(it)skem zalivu; njegova določitev ni mogoča. Največji otok v Karkinitskem zalivu je Dzharylhach/Dzharylgach; glede na ime ga lahko povežemo z otokom Makra. – *Gaditanska ožina*: gl. NH 3, 3. – *razlogom ... ne povrne nazaj*: O plimovanju prim. NH 2, 219; Justin 2, 1, 19.

§ 94

Pont: zdaj Črno morje. – *Ripajske gore*: gl. § 78. – *Severnega oceana*: skupno ime za vsa morja evropskega visokega severa. – *Gadesa*: gl. § 119. – *Timaj*: gl. PV, št. 483. Prim. tudi FGrH 566 F 75a. – *pred Skitijo*: gl. NH 6, 65. – *Bavnonija*: »Fižolji otok«, »Otok fižola« (iz pragerm. *baunā »Fižol«). Ni znano, za kateri otok gre. – *v pomladanskem času nanj valovi izvržejo jantar*: Glede na omembo, da je bil otok nahajališče jantarja, lahko Bavnonijo morda enačimo z Abalom (*Abalus*), legendarnim otokom na severu Evrope, ki ga Plinij omenja v 37. knjigi (§ 35). Tudi tega otoka ni mogoče zanesljivo določiti; kot možnosti se omenjajo Helgoland (Nemčija), Bornholm (Danska), Zelandija (Danska), obale Gdanskega zaliva (Poljska), polotok Sambija (Rusija) ali Kurski zaliv (Rusija). O jantarju gl. NH 37, 30 in nasl. – *na podlagi nepotrjenih govoric*: Plinij s takšnimi kratkimi navedbami skuša bralca prepričati o svoji objektivnosti. – *Hekataj*: gl. PV, št. 233. Prim. tudi FGrH 264 F 14; FGrH 1 F 370. – *reke Parapaniz*: Ni znano, za katero reko gre. Plinij jo imenuje enako kot gorovje Parapaniz oz. Paropaniz v Aziji, zdaj Hindukuš. Ni znano, ali omenjeno reko povezuje z gorovjem. – *Amalkij ... zamrznjen*: tj. *Oceanus Amalcus*. Plinijeva razlaga je napačna. Grška etimološka enciklopedija, ki je nastala v 12. stol. po Kr. in jo poznamo pod naslovom *Etymologicum Magnum*, ponuja ravno nasprotno

razlago (EM 76, 5): ἀμάλκιεῖν /amalkieîn/ = τὸ μὴ ῥιγοῦν /tò mè rhigoûn/ »amalkieîn pomeni 'ne biti zamrznjen'«. Plinij je verjetno začetni alfa razumel kot alfa privativum, tj. alfa, ki besedo »oropa« njenega pozitivnega pomena.

§ 95

Filemon: gl. PV, št. 203. Prim. tudi FGrH IV, p. 474. – *Kimbri*: germansko pleme, ki se je konec 2. stol. pr. Kr. iz svoje domnevne prvotne domovine severne Jutlandije preselilo na jug, naletelo na Tevtone in l. 115 pr. Kr. nadaljevalo selitev skupaj z njimi. Leta 113 pr. Kr. so se pri Noreji na Koroškem prvič spopadli z Rimljani, nato so prodrli proti Franciji in Hispaniji, vendar jih je l. 101 pr. Kr. pri Vercelah v severni Italiji dokončno porazil Gaj Marij. – *rta Rubeje*: lat. *Rubeae*, v slovarjih tudi *Rusbeas* Ruzbeas, zdaj domnevno rt pri svetilniku Ryvingen (Ryvingen fyr) na otoku Låven. – *Morimaruza ... mrtvo morje*: Plinijeva razlaga drži; ime izhaja iz korena **mori*, *mōri*, (got. *marei*) »morje« in **marus* (?) »mrtev«. Morimaruza je najverjetneje današnji Skagerakk, vzhodni zaliv Severnega morja med Dansko (Jutlandija), Švedsko (Bohuslän) in Norveško. – *Kronij*: *Cronium* (sc. *mare*), tudi Kronion ali Kronijsko morje. Ime morda pomeni »Morje kitov«, »Kitovo morje«; etimološko ga povezujejo s stang. *hran* (tudi *hron*) »kit«. Nikjer v antični književnosti ne najdemo potrdila, ki bi ime kakorkoli povezovali z imenom Kronos. To morje Tacit (*Germanija* 45) opiše takole: »Za Svioni leži še eno morje, lenobno, skoraj negibno (*aliud mare, pigrum ac prope immotum*); prepričanje, da obdaja in zapira zemljekrog, izhaja iz dejstva, da zadnji sij že zahajajočega sonca ostane do njegovega vzhoda tako močan, da zatemni zvezde. Ljudska vraža še dodaja, da se sliši šumenje vzhajajočega sonca ter da je moč razbrati obrise njegovih konj in njegovo z žarki obdano glavo. Govorica drži: svet sega samo do tod, nič dlje.« Podobno opiše tudi morje severno od Britanije (Agrikola 10): »... lenobno, težavno za veslanje (*mare pigrum et grave remigantibus*).« – *Ksenofont iz Lampsaka*: gl. PV, št. 303 in 305. Prim. tudi FGrH III p. 209. – *Skitov*: gl. § 80. – *Baltija*: zdaj južna Švedska. V antiki so menili, da je Skandinavija otok. – *Piteas*: gl. PV, št. 418. – *Bazileja*: »Kraljevi otok« (iz gr. βασιλεύς /*basileús*/ »kralj«). Izvor imena ni znan. – *Ojonah ... prehranjevali s ptičjimi jajci in ovsom*: »Jajčji otoki« (iz gr. ὄν /*oón*/ »jajce«). Ni mogoče zanesljivo potrditi, za katere otoke gre; najbrž so jih tako poimenovali zaradi gnezdenja ptic. Prim. Cezar, *Galska vojna* 4, 10, 5 (o otokih v Renovi delti). – *ljudje s konjskimi nogami, imenovani Hipopodi*: »Konjenožci« (iz gr. ἵππος /*híppos*/ »konj« in πούς, ποδός /*poús, podós*/ »noga«); morda gre za Laponce ali Eskime, ki so jih tako poimenovali po njihovi, ostrim razmeram hladnega podnebja prilagojeni obutvi. Tacit omenja dve ljudstvi daljnega severa; imenuje jih Heluzijci (*Helusii*) in Oksioni (*Oxiones*; gl. *Germanija* 46): »Drugo so že bajke,

na primer, da imajo Heluzijci in Oksioni človeške obraze in glave ter živalska telesa in ude.« Omenjeni so morda predniki Laponcev in Eskimov, ki so se oblačili v kože divjih in morskih živali (zato govori o človeških obrazih in živalskih udih); po drugi razlagi gre za dve sarmatski plemeni, ki sta živeli na primitivnejši kulturni stopnji. – *otokih Panotijcev ... prekrivala ogromna ušesa*: lat. *Panotii* »Vseuhci« (iz *πᾶς* /*pâs*/ »ves«, »cel«, »vsak« in οὖς, ὠτός /*oûs, otós*/ »uho«), legendarno pleme severa, tako poimenovano morda zaradi oblačil ali kož, v katere so se ogrinjali. Plinij je svoje poročilo o njih oprl na grške pisce (Skilaks, Megasten, Ktezias idr.).

§ 96

Ingvevoni: ali predniki germanskih plemen ob obalah Severnega morja ali skupno ime zanje. Mednje so spadali Kimbri, Tevtoni, Frizijci, Angli, Sasi in Havki. Tacit (*Germanija* 2) piše o mitološkem ozadju njihovega izvora: »V prastarih pesnitvah, ki so edini način preoddaje zgodovinskega izročila, povečujejo boga Tuistona, rojenega iz zemlje. Njemu pripisujejo sina Mana, začetnika in praočeta svojega ljudstva, Manu pa pripisujejo tri sinove, in po njihovih imenih naj bi se najbližji Oceanu imenovali Ing(v)evoni, vmesni Herminoni, ostali pa Istevoni.« Po legendi gre torej za potomce treh Manovih sinov, Ingva, Ermna oz. Hermna in Istva (*Inguas, Ermnas* ali *Hermnas, Istuas*). – *Germaniji*: skupno ime za območje, ki so ga poseljevala germanska plemena, raztezalo pa se je vzhodno od Rena in severno od Donave in Alp (na severu je obsegalo tudi del današnje Skandinavije). Od Domicijana naprej je bilo razdeljeno na dve provinci: na Zgornjo in Spodnjo Germanijo. – *gora Sevon*: zdaj domnevno 474 m visoki Siggjo na otoku Bømlo na Norveškem. – *Ripajskega pogorja*: gl. § 78. – *polotoka Kimbrov*: gl. § 97. – *tvori ogromen zaliv ... Kodanski zaliv*: lat. *Codanus sinus*. Razlage, kaj se skriva pod tem imenom, so različne; po eni gre za Baltsko morje (še zlasti njegov zahodni del), po drugi za Kattegat, po tretji za Skagerrak, po četrti za Vatsko morje, po peti za zahodni del Severnega morja ob današnji Danski. – *Skatinavija*: tudi Skadinavija, zdaj Skandinavija, največji evropski polotok. Antično ime označuje južne predele današnje Švedske in Norveške, še zlasti pokrajino Skåne v južni Švedski. Ime menda izhaja iz stare germanščine oz. nordijsčine in pomeni »Škodljivi (= nevarni) otok/polotok«. Gl. tudi NH 8, 39. – *razsežnosti še niso dognali*: V Plinijevem času je bilo območje današnje Skandinavije neznano in neraziskano območje. – *Svioni s 500 naselji*: germanski predniki današnjih Švedov in Norvežanov. Tudi Tacit omenja (*Germanija* 44), da so razdeljeni na plemenske skupnosti, dodaja pa tudi, da imajo močno kopensko vojsko in mornarico s posebnimi ladjami, da zelo čislajo bogastvo, da imajo monarha, ki vlada neomejeno in so mu vsi dolžni pokorščino, ter da orožje

pri njih ni v prosti rabi, ampak pod nadzorom. – *imenujejo drugi svet*: prim. NH 6, 81; Velej Paterkul 2, 46, 1; Flor 3, 10, 16 idr. – *Eningija*: tudi Feningija, dežela Fenov (predniki Fincev ali morda Laponci), ki so živeli na območju današnje Finske. Tacit jih opisuje (*Germanija* 46) kot divje in revno ljudstvo brez lastnine, ki se preživlja z lovom; že sam pisec izrazi pomislek ali naj jih uvrsti med Germane ali med Sarmate. Ptolemaj omenja (2, 11, 16), da so bili sosedje Gotov. Za deželo v rokopisih najdemo tudi besedilne različice *Aeningia*, *Eningia*, *Aepingia*, *Aepigia*, *Epigia*, *Epigenis*, *Ogygia*.

§ 97

reke Vistle: gl. § 100. – *Sarmati*: gl. § 80. – *Venedi*: lat. *Venedi*, *Venedae*, tudi Veneti (lat. *Venetae*, *Venethi*), antično ljudstvo, ki je živelo v vzhodni Germaniji na območju vzhodno od Visle (*Vistula*) vse do Eningije/Ajnignije (zdaj Finska). Veljajo za prednike Slovanov, ki so mešanica baltskih Venetov, prednikov Baltov in Slovanov (prim. tudi nemški izraz za Slovane »Vendi«). Tacit jih opisuje takole (*Germanija* 46): »Veneti ... razbojnikujejo namreč vsevpred po gozdovih in gorah, ki se dvigajo med Pevcini in Feni. Vendar pa jih lahko prej prištejemo med Germane, kajti gradijo si stalna bivališča, nosijo ščite, radi hodijo peš in to zelo hitro; v vsem tem se razlikujejo od Sarmatov, ki živijo na vozovih in konjih.« – *Sciri*: tudi Skiri (lat. *Sciri*), germansko pleme, ki je živelo ob spodnjem toku reke Vistule, v 3. stol. pr. Kr. pa so se preselili na območje Črnega morja, od 4. stol. po Kr. so živeli na severu Karpatov. Ob vdoru Hunov so postali njihovi podložniki, po Atilovi smrti so jih premagali Goti, del pa se jih je priključil Odoakru na poti v Italijo. – *Hiri*: neznano germansko pleme (morda napačen dvakratni zapis za *Sciri*). – *zaliv ... Kilipen*: tudi Kilipenski zaliv (*sinus Cylipenus*), zdaj morda Kattegat. – *otok Latris*: zdaj morda danski otok Zelandija (Sjælland), največji Danski otok. – *zaliv, Lagnus*: zdaj morda južni del Kattegata do otoka Samsø in preliva Samsø-Bælt. – *Kimbre*: gl. § 95. – *Rt Kimbrov*: zdaj rt Grenen (tudi Skagens Gren), skrajni severni rt Jutlandije (Danska). Rimljani so ga prvič obpluli l. 12 pr. Kr. (Druz), drugič l. 5 po Kr. (Tiberij), tretjič pa l. 15/16 (Germanik). Gl. NH 2, 167. – *polotok ... Tastris*: zdaj morda severni del Jutlandije (Jylland, Danska). – *23 otokov*: zdaj Frizijski otoki, veriga otokov od Nizozemske do Danske, ki se delijo na Zahodne, Vzhodne in Severne. – *Burkana*: zdaj Borkum, nemški otok, najzahodnejši in največji od Vzhodnih Frizijskih otokov. – *Fabarija ... samorasle poljščine*: »Fižolji otok«, »Otok fižola« (iz lat. *faba* »fižol«, »bob«). Komentarji ponujajo različne razlage, zbrane po strokovni literaturi. Po eni razlagi naj bi otok dobil ime zaradi fižolu podobnih vozličev, ki jih tvorijo haluge, po drugi zaradi vrste tam rastočega graha (*Pisum maritimum*). – *Glezarija ... po jantarju*: »Jantarni otok«, »Otok jantarja«. Prim. § 94 pod Bavnonija. Glede na dejstvo, da ga Plinij omenja kot

enega od 23 (Frizijskih) otokov, bi lahko šlo za Helgoland, čeprav ni dokazov o nahajališčih jantarja na njem. Ime otoka izhaja iz *glaesum*, *glesum*, kar je latinski izraz za jantar, ki so ga Grki imenovali ἤλεκτρον /*élektron*/. – *barbari pa Avsteravija*: zdaj morda Ameland, eden od naseljenih Zahodnih Frizijskih otokov (Friesland, Nizozemska). – *Aktanija*: zdaj morda Terschelling, eden od naseljenih Zahodnih Frizijskih otokov (Friesland, Nizozemska).

§ 98

reke Skaldis: zdaj Šelda (Schelde, fr. Escaut). – *Germanije*: gl. § 96. – 2500 milj: = 3700 km. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *z Retijo*: gl. NH 3, 133. – *Norikom*: gl. NH 3, 146. – 686 milj: V prevodu je napaka; navedena dolžina ni 686 milj, ampak 636 milj = 941,28 km. – 388 milj: = 574,24 km. – *približno v času njegove smrti*: Mark Vipsanij Agripa je umrl l. 12 pr. Kr.; istega leta je začel Neron Klavdij Druz vojaške operacije v Germaniji. – *Germanijo ... spoznali dosti let pozneje, in to ne v celoti*: Plinij verjetno namiguje na neuspešne poskuse Rimljanov, da bi podredili Germane. Najhujši udarec je Rim doživel l. 9 po Kr., ko so Germani pod vodstvom kneza Heruskov Arminija uničili tri rimske legije. Nekaj let pozneje so Rimljani v času Tiberijeve vladavine ustavili vse vojaške operacije v Germaniji in začeli utrjevati mejo na Renu in Donavi.

§ 99

Agripa: gl. PV, št. 6. – *Vandili*: = Vandali, vzhodnogermansko pleme (ali plemenska zveza), ki se je v 1. stol. pr. Kr. iz svoje domovine v južni Švedski ali severni Danski (Jutlandija in Zelandija) čez Odro in Vislo preselilo v Šlezijo. Poznejša zgodovina Vandalov je povezana s selitvami po celi Evropi in celo v Afriko, kjer so ustanovili svojo državo. – *Burgundioni*: tudi Burgundi, vzhodnogermansko pleme, ki je prvotno domnevno živelo na otoku Bornholm, v 1. stol. pr. Kr. so se naselili ob rekah Odra in Nisa, nato pa so počasi prodirali do reke Majne. – *Varini*: Varini (lat. *Varini*) so živeli na območju med Baltikom in Elbo (Labo), južno od Revdignov in severno od Semnonov, na območju pokrajine Mecklenburg. Prim. Tacit, *Germanija* 40. – *Harini*: domnevno – vendar nepotrjeno – istovetni s Harijci, eno od petih plemen plemenske zveze Lugijcev. Živeli so med Odro in Vislo. Prim. Tacit, *Germanija* 43. – *Gutoni*: = Gotoni = Goti, germansko pleme, ki se je v 1. stol. po Kr. iz južne Švedske čez Gotland preselilo na območje izliva reke Visle. Od tod je nadaljevalo svojo selitev proti Ukrajini in Črnemu morju, od koder je pogosto vdiral na območja rimskega cesarstva. – *Ingveoni*: gl. § 96. – *Kimbr*: gl. § 95. – *Tevtoni*: germansko pleme, ki je prvotno živelo na zahodnih obalah Jutlanda, od koder so se v 2. stol. skupaj z Ambroni in s svojimi sosedi Kimbri začeli seliti proti Renu, kamor so prišli ok. l. 110 pr. Kr. Po porazu v boju proti Belgom so vdrl

v Galijo, l. 105 pri Aravzioni premagali Rimljane, l. 102 pa jih je ob poskusu vdora v Italijo čez Primorske Alpe pri kraju *Aquae Sextiae* povsem porazil Gaj Marij. – *plemena Havkov*: bojevito germansko pleme, ki je živelo med rekama Ems (Amizija) in Elba (Albis), vzhodno in zahodno od reke Vezera (Vizurgis, lat. *Visurgis*), ki jih je delila na male (*minores*) in velike (*maiores*) Havke. Tacit je Havke občudoval (*Germanija* 35): »... so najplemenitejše germansko ljudstvo, taki, da svojo veličino raje ščitijo s pravičnostjo [kot z orožjem; op. prev.]. Niso stremuški, niso objestni, živijo mirno, odmaknjeno in nikogar vojaško ne izzivajo, ne podajajo se na roparske in plenilske pohode. Najzgovornejši dokaz njihove odličnosti in moči je dejstvo, da se za ohranjanje svojega prvenstva ne zatekajo k nasilnim ukrepom; kljub temu imajo vsi orožje pri roki, in če razmere tako terjajo, v trenutku zberejo vojsko, saj imajo na voljo ogromno mož in konj; celo v miru uživajo enak vojaški sloves.« Prim. tudi § 101; *NH* 16, 2 in nasl.

§ 100

Renu: še zdaj Ren. – *Istveoni*: tudi Istevoni, eno od treh germanskih praplemen, od katerih »naj bi se najbližji Oceanu imenovali Ing(v)evoni, vmesni Hermioni, ostali pa Istevoni.« Po tem Tacitovem poročilu o legendarnem izvoru Germanov (*Germanija* 2) naj bi bili Istveoni pa predniki plemen, ki so bivala ob Renu ter med Renom in Vezero; poleg tega poročila je Plinijeva omemba, da so živeli blizu Rena, vse, kar vemo o njih. – *Sugambri*: germansko pleme, del Istveonov/Istevonov, ki je živelo na desnem bregu Rena v današnji pokrajini Sauerland na jugu, zagrizen nasprotnik Rimljanov. – *Hermioni*: eno od treh germanskih praplemen, ki je po Tacitovem poročilu (*Germanija* 2) živelo med Ing(v)evoni in Istevoni, predniki plemen v osrednji in južni Germaniji (Hermunduri, Semnoni, Markomani in (domnevno) Svebi) ob zgornjem in srednjem toku Elbe. – *Svebi*: gl. § 81. – *Hermunduri*: germansko pleme, ki je v avgustejskem času živelo ob reki Elbi. Prim. Tacit, *Germanija* 41. – *Hati*: lat. *Chatti*, *Catti*, *Catthi*, močno germansko pleme, ki je sprva živelo na območju ustja reke Majne, pozneje v porečju rek Fulda, Lahn in Eder (današnji nemški pokrajini Hessen in Turingija). Sloveli so po svoji bojevitosti, fizični pripravljenosti, taktiki, vojaški disciplini, pa tudi strašljivi zunanosti; zato Tacit z njimi začne opis bojevitih plemen (*Germanija* 30–34). Leta 15 po Kr. jih je porazil Druz na pohodu proti Arminiju, l. 83 pa Domicijan. – *Heruski*: germansko pleme, ki je živelo med Vezero in Elbo (območje severno od hribovja Harz). Bili so zelo bojeviti in najdejavnejši pri uničenju rimske armade v Tevtoburškem gozdu l. 9 po Kr. V 1. stol. po Kr. so zaradi notranjih sporov zelo oslabei; tudi rimsko posredovanje ni prineslo uspeha (gl. Tacit, *Anali* 11, 16–17). Prim. Tacit, *Germanija* 36. – *Pevcini*: eno od treh plemen germanskih

Bastarnov, ki je živelo na ozemlju vzhodno od Dakije ob Pontu, na območju delte Donave (otok Pevka; gl. § 79). Prim. Tacit, *Germanija* 46. – *Basterni*: = Bastarni, ena največjih plemenskih zvez, ki je sprva živela ob zgornjem toku Visle, od 233 pr. Kr. med Olbijo in delto Donave. Del Bastarnov, ki se je naselil na območju Karpatov (vzhodna Romunija in Moldavija), se je do pozne antike imenoval Pevcini. – *že omenjene Dake*: gl. § 80. – *Gutal*: zdaj Pregel (Prieglius), reka v severnem delu vzhodne Prusije. – *Viskul ali Vistla*: zdaj Visla (Wisła). – *Albis*: zdaj Elba (Elbe)/Laba. – *Vizurgis*: zdaj Vezera (Weser). – *Amizis*: zdaj Ems. – *Ren*: zdaj Ren. – *Moza*: zdaj Maas (Meuse). – *Hercinijsko pogorje*: tudi Hercinsko (Herkinsko, Herkinijsko) pogorje ali gozd (lat. *Hercynia silva* ali *Hercynius saltus*), največje gozdno območje Germanije, ki se je raztezalo čez celotno osrednjo in vzhodno Germanijo, skupno ime za današnja sredogorja osrednje Evrope (njegove točne razsežnosti niso znane). Segalo je od Rena in izvira Donave (meje Helvetijcev, Nemetov in Ravrikov), nato severno od Donave vse do območij današnje vzhodne Češke, do meja Dakije in morda celo Sarmatije. Po Cezarjevem opisu (*Galska vojna* 6, 25–28) gre za skupno ime vseh pogorij in gozdnih prostranstev od današnjega Črnega gozda do Karpatov in reke Vistule (Visle) na vzhodu; zaradi izjemne vodnatosti je bilo na zahodnih območjih veliko močvirij. Del Hercinskega gozda oz. pogorja je bil tudi Tevtoburški gozd (lat. *Teutoburgiensis saltus*), dobrih 100 km dolgo gozdnato gričevje v Nemčiji, kjer so Germani povsem porazili rimsko vojsko pod poveljstvom Vara (gl. Tacit, *Anali* 1, 63–68).

§ 101

100 milj: = 148 km. – *otok Batavov*: Omenjeni otok Batavov je zdaj pokrajina Betuwe v nizozemski provinci Gelderland med Lekom (eden od severnih Renovih rokavov) na jugu, spodnjim Renom na severu in spodnjim tokom reke Maas; zaradi spreminjanja toka reke je težko določiti tedanje stanje. Batavi so bili po svojem izvoru del Hatov. Veljali so za najboljše vojake v rimski vojski, sloveli so kot odlični plavalci in bili so elitni del cesarjeve osebne straže. Rimljanom so se uprli samo med Civilisovim uporom v letih 69 in 70 po Kr. Gl. tudi Tacit, *Anali* 1, 24; 2, 8; 13, 18; 14, 29; *Historije* 4, 12; Svetonij, *Galba* 12; Plutarh, *Oton* 12; Kasij Dion, *Rimska zgodovina* 50, 4 itn. Prim. tudi *Agrikola* 18; 36. Njihovo glavno središče je bil Noviomagus(us), zdaj Nijmegen. – (*otok*) *Kanenefatov*: tudi Kananefati, germansko pleme, ki je živelo na zahodnem delu otoka Batavov med pravim Renom in Mozo (Helinij), zdaj Kennemerland med Haarlemom in Alkmaarjem. Pokoril jih je Tiberij; v rimski vojski so sodelovali kot pomožne enote, udeležili pa so se tudi upora Batavov. Gl. Tacit, *Anali* 4, 73, 2; *Zgodovina* 4, 19, 1; Velej *Paterkul* 2, 105, 1. – *otoki Frizijcev*: germansko pleme, ki je živelo na območju današnje Frizije

(ob Severnem morju na nemški in nizozemski obali med zalivom Zuiderzee in spodnjim tokom Vezere), na priobalnem območju med Renovo delto in Havki, na katere so mejili na vzhodu, na jugu pa so mejili na Bruktare. Tacit jih deli na Velike in Male Frizijce (gl. Tacit, *Germanija* 34); Male Frizijce Plinij imenuje tudi Frizijavoni (lat. *Frisiavones*; gl. tudi § 106). Leta 12 pr. Kr. jih je pokoril Druz, l. 28 po Kr. so se Rimljanom uprli, vendar jih je l. 47 pokoril Gnej Domicij Korbulon (gl. Tacit, *Anali* 4, 72; 11, 19). Sodelovali so tudi v Civilisovem uporu v letih 69 in 70. – *Havkov*: gl. § 99. – *Friziavonov*: gl. zgoraj pod otoki Frizijcev. – *Sturijcev*: germansko pleme, ki je živelo na otokih med Renovim ustjem Helinij (zdaj Waal) in reko Skaldis (zdaj Šelda/Schelde). – *Marzakov*: gl. § 106. – *Helinijem*: zdaj Waal. Prim. Cezar, *Galska vojna* 4, 10, 1; Prim. Tacit, *Anali* 2, 6, 4. – *Flevom*: zdaj IJssel. – *ustji, na kateri se razdeli Ren ... v jezera*: gl. spodaj. Omenjenih jezer ni več; izginila so ob nastanku Zuiderzeeja. – *v reko Mozo*: zdaj Maas. – *v srednjem ustju ... ohrani svoje <izvirno ime>*: tj. na sredi je še vedno Ren, zdaj Oude Rijn. Ren se na Nizozemskem razdeli na tri velike rokave: Spodnji Ren (Neder Rijn) oz. Lek, Waal in Oude Rijn. Pri Pliniju omenjeni rokavi so: IJssel (Flevus), desni rokav Rena na današnjem Nizozemskem, ki se izliva v IJsselmeer, nastal na jugu nekdanjega zaliva Zuiderzee; Waal (Helinij), največji rokav v Renovi delti, ki je povezan z reko Maas; Spodnji Ren/Oude Rijn (pravi Ren).

§ 102

Britanija: še zdaj Britanija. Prvi Rimljan, ki je vojaško posegel v Britanijo, je bil Cezar, za njim Avgust in Kaligula, pod Klavdijem pa so jo začeli osvajati. Provinca Britanija je bila ustanovljena l. 43 (Avel Plavtij). – *Germaniji*: gl. § 98. – *Galiji*: gl. NH 3, 30. – *Hispaniji*: gl. NH 3, 6. – *Albion*: starejše ime za Britanijo. – *otoki, o katerih bomo kmalu govorili, imenujejo britanski*: gl. § 103. – *Gezoriaka*: zdaj Boulogne-sur-Mer. – *plemena Morini*: gl. § 106. – *50 milj*: = 74 km. – *Piteas*: gl. PV, št. 418. – *Izidor*: gl. PV, št. 263. – *obseg ... 4875 milj*: = 7215 km. – *rimске oborožene sile v skoraj 30 letih*: Največ zaslug za osvojitve Britanije ima rimski upravitelj Julij Agrikola, Tacitov tast. – *Kaledonijskega gozda*: zdaj obsežno gozdnato in močvirnato območje na ozemlju današnje Škotske, kjer so živeli staroselski prebivalci Kaledoni. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *dolžina ... 800 milj*: = 7215 km. – *širina 300 milj*: = 444 km. – *širina ... enaka*: tj. 300 milj. – *Hibernije*: lat. *Hibernia*, gr. Ἰβερνίη, zdaj Irska. – *dolžina pa 200 milj manjša*: tj. 600 milj = 888 km.

§ 103

Hibernija: zdaj Irska. – *plemena Siluri*: keltsko pleme, ki je živelo v jugovzhodnem Walesu med obalo in reko Wye, še zlasti na obalni ravnici današnjega

Glamorgana, odločni in vztrajni nasprotniki Rimljanov, ki so bili po svoji zunanosti podobni Iberom. Sprva je bilo njihovo središče Iska Silurov (*Isca Silurum*, zdaj vas Caerleon), od Trajana pa Venta Silurov (zdaj Caerwent). Pokoril jih je rimski upravitelj Frontin v letih 74–76 po Kr. Gl. Tacit, *Agrikola* 11; 17; *Anali* 12, 32–33; 12, 38–40; 14, 29. – 125 milj: = 185 km. – 40 Orkad: zdaj Orkneyjski otoki (Orkney Islands), otočje severno od Škotske, ki ga sestavlja 67 otokov. Prvi jih omenja antični pomorščak in geograf Piteas (gl. PV, št. 418). – sedem Hemod: zdaj Shetlandski otoki, otočje severovzhodno od Škotske, ki ga sestavlja 117 otokov, od katerih je 34 naseljenih. V izdajah najdemo poleg oblike *Haemodae* (nem., BTL) tudi *Aemodae* (ang.). – 30 Hebud: zdaj Hebridi, britansko otočje ob zahodnoškotski obali, ki ga sestavlja več kot 500 otokov in čeri, od katerih je več kot 100 naseljenih. – Mona: zdaj Anglesey, britanski otok v Irskem morju pred severozahodno valižansko obalo. V antiki je bil pomemben kot oskrbovalno in trgovsko središče z živežem in s kovinami, zlasti z bakrom, pa tudi močan center druidizma, žarišče protirimskega odpora in pribežališče za nasprotnike Rima. Prvi ga je napadel Svetonij Pavlin l. 60, osvojil pa ga je Tacitov tast Julij Agrikola. Prim. Tacit, *Agrikola* 14; 18; *Anali* 14, 29–30. – Monapija: zdaj otok Man (Isle of Man), britanski otok v Irskem morju. – Riginija: = Riduna, zdaj Alderney, najsevernejši od britanskih Kanalskih otokov, skupine otokov v Rokavskem prelivu pred francosko obalo. – Vektis: zdaj otok Wight (Isle of Wight), angleški otok v Rokavskem prelivu. Leta 43 ga je osvojil vojskovodja Vespazijan, poznejši cesar (gl. Svetonij, *Vespazijan* 4, 1). – Silumnus: = Silijski, zdaj Guernsey, drugi največji od Kanalskih otokov v Rokavskem prelivu. Po drugi domnevi gre za irski otok Lambay severno od Dublina. – Andros: = Andij, zdaj Jersey, največji od Kanalskih otokov. Po drugi domnevi naj bi šlo za polotok Howth Head na Irskem (Dublin). – Samnis: = Sena, zdaj otok Sein (Île de Sein) pred franosko obalo v Atlantskem oceanu nasproti rta Pointe du Raz (departma Finistère). – Aksant: = Uksantis, zdaj otok Ouessant (Île d'Ouessant/Ushant), francoski otok pred zahodno obalo Bretanje (departma Finistère). – Germansko morje: zdaj Severno morje. – Glezije ... Grki imenujejo Elektride ... jantar: Obe imeni pomenita »Jantarni otoki«, »Otoki jantarja«; latinsko ime Glezije iz lat. *glaesum*, *glesum*, grško ime iz gr. ἤλεκτρον /*lélektron*/; besedi sta sopomenki in standardna izraza za jantar. Ni znano, za katere otoke gre, tako kot tega ni mogoče potrditi za Bavnionijo (gl. § 94) in Glezarijo (gl. § 97).

§ 104

Tila: = Tula, v antiki napol legendarni otok ali dežela v Severnem oceanu severno od Britanije; kot možnost navajajo Shetlandske otoke, Ferske otoke, Islandijo in jugozahodno Norveško. Tacit poroča, da je njegov tast Julij

Agrikola z Orkad (ali je te otoke res dosegel, ni mogoče zanesljivo potrditi) lahko v daljavi razložil Tulo; v tem primeru bi lahko šlo za katerega od dveh najzahodnejših Šetlandskih otokov (Fair ali Foula). Prim. *NH* 2, 187; 6, 219; Tacit, *Agrikola* 10. – *Sonce ... skozi znamenje Raka*: tj. od 23. junija do 22. julija. – *ob poletnem sončnem obratu ... ni noči*: t. i. polnočno Sonce, ko je sonce na severnem in južnem tečajniku ob poletnem ali zimskem solsticiju še ob polnoči nad horizontom. Na polih pojav traja pol leta. – *Timaj*: gl. PV, št. 483. Prim. tudi FGrH 566 F 74. – *otok Iktis ... kositer*: Verjetno so mišljeni starodavni rudniki kositra blizu St. Michael's Mount (ali Mount Batten) blizu mesta Penzance na skrajnem jugozahodu Anglije (Cornwall), ki je bil v antiki ob plimi otok, ob oseki pa polotok. – *Skandije*: zdaj najbrž danski otoki, med njimi tudi Skatinavija (gl. § 96). – *Dumno*: zdaj Lewis in Harris (Lewis with Harris, Lewis and Harris), najsevernejši in največji od Hebridov, britanske skupine otokov ob zahodnoškotski obali. – *Berge*: zdaj – domnevno – ali Hoy ali South Ronaldsay, del Orkneyskih otokov. – *Beriko, največjo med vsemi*: zdaj morda Mainland, največji od Orkneyskih otokov ali največji od Shetlandskih otokov. – *zaledenelo morje ... Kronij*: gl. § 95.

§ 105

Celotna Galija: O Galiji gl. *NH* 3, 31. Prim. tudi Cezar, *Galska vojna* 1, 1; Tacit, *Germanija* 1. – <skupnim> *poimenovanjem ... Lasata*: gl. *NH* 3, 31; 3, 47. – *Skaldisa*: zdaj Šelda (Schelde, fr. Escaut). – *Sekvane*: zdaj Sena (Seine). – *Belgijska Galija*: tudi Belgika (*Belgica*). Kot provinca je bila ustanovljena l. 27 pr. Kr., obsegala pa je omenjeno ozemlje med rekama Skaldis (Šelda) in Sekvana (Sena). Prim. *NH* 3, 31. – *Garune*: tudi Garumna, zdaj Garona (Garonne). – *Keltska Galija ... Lugdunska Galija*: tudi Keltika; obsegala je ozemlje med Seno in Garono. Gl. § 107. Prim. *NH* 3, 31. – *Akvitanska Galija*: tudi Akvitanija. Gl. § 108. – *Aremorika*: »(Pri)obalna dežela« (iz kelt. *are-mori* »ob morju«), obalno ozemlje galskih plemen med Sekvano (Sena) in Loaro (Liger). Plinij je edini, ki omenja, da se je Akvitanija včasih imenovala Aremorika. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *1750 milj.*: = 2590 km. – *Galij*: tj. galskih dežel. Gl. *NH* 3, 31. – *Cebena*: gorska veriga v Galiji, ki je ločevala plemeni Arverni in Helvijci, zdaj Seveni (Cévennes), jugovzhodni del francoskega Centralnega masiva. – *Jure*: sredogorska veriga v Galiji, ki je ločevala plemeni Helvetijci in Sekvani, zdaj Jura ali Jursko pogorje v vzhodni Franciji, jugozahodni Nemčiji in severozahodni Švici. – *Narbonsko Galijo*: gl. *NH* 3, 31. – *820 milj.*: = 1213,6 km. – *širina 468 milj.*: = 692,64 km.

§ 106

od Skaldisa: zdaj Šelda (Schelde, fr. Escaut). – *Teksuandri ... več imen*: tudi

Toksuandri, Toksandri ali Taksandri, manjše germansko pleme, ki je živelo v pokrajini Teksuandriji/Toksandriji na ozemlju današnjih provinc Noord-Brabant, Antwerpen in Limburg med rekami Šelda, Dyle, Demer in Maas; sestavljalo ga je več manjših plemenskih skupnosti. – *Menapijci*: mešano galsko-germansko pleme, ki je živelo v Belgijski Galiji na območju od spodnjega Rena do reke Šelde (ozemlje današnje Flandrije). Njihovo glavno središče je bila *Civitas Menapiorum*, zdaj Cassel v departmaju Nord. – *Morini*: »Morski ljudje«, germansko pleme v Belgijski Galiji, ki je živelo na območju med rekama Šelda (Schelde) in Soma (Somme), zdaj pokrajina Artois, departma Pas-de-Calais. Njihovo glavno središče je bilo pristaniško mesto Gezori-(j)akum (*Gesoriacum*), imenovano tudi Bononija (*Bononia*), zdaj Boulogne-sur-mer v departmaju Pas-de-Calais. Gl. tudi NH 19, 8. – *Marsaki v okrožju ... Gezoriakum*: germansko pleme v Belgijski Galiji, ki je živelo na območju delt Rena, Maas in zlasti Šelde (Schelde), zdaj pokrajina Zelandija (Zeeland). – *Britani*: = Bretoni, galsko pleme v Belgijski Galiji, ki je živelo na severni obali današnje Bretanje. – *Ambijani*: galsko pleme v Belgijski Galiji, ki je živelo na območju današnje pokrajine Pikardije (Picardie) ob spodnjem toku reke Some (Somme); njihovo glavno središče je bila Samarobri-va, zdaj Amiens v departmaju Somme. – *Belovaki*: pleme v Belgijski Galiji, ki je živelo ob rekah Sena, Soma in Oise (pokrajina Pikardija). Njihovo glavno središče je bil Cezaromag (*Caesaromagus*), zdaj Beauvais v departmaju Oise. – *Basi*: galsko pleme v Belgijski Galiji. O območju, na katerem so živeli, ni podatkov. – *Katoslugi*: galsko pleme, ki je živelo na območju današnjega departmaja Aisne. – *Atrebatii*: pleme v Belgijski Galiji, ki je živelo na območju današnje pokrajine Artois v severni Franciji. Njihovo glavno središče je bila Nemetocena (*Nemetocenna*), pozneje imenovana Nemetakum (*Nemetacum*), zdaj Arras v departmaju Pas-de-Calais. – *svobodni Nervijci*: močno pleme v Belgijski Galiji, ki je živelo na območju današnjih belgijskih provinc Hainault, Brabant in Vzhodna Flandrija (West Vlaanderen) ter francoskega departmaja Nord. Glavno središče te plemenske skupnosti je bil Bagakum (*Bagacum*), zdaj Bavay v departmanju Nord. V času rimskih osvajanj v Galiji so se Nervijci Cezarju upirali vse do dokončnega poraza Galcev pri Aleziji l. 52 pr. Kr. – *Veromandujci*: tudi Viromandujci, pleme v Belgijski Galiji, ki je živelo na območju današnje Pikardije ob zgornjem toku rek Samara (zdaj Soma/Somme) in Izara (zdaj Oise; pokrajina Vermandois). Njihovo glavno središče je bila Avgusta Viromandujcev (*Augusta Viromanduorum*), zdaj Saint-Quentin v departmaju Aisne. – *Svevkonii*: pleme v Belgijski Galiji. O območju, na katerem so živeli, ni podatkov. – *svobodni Svesioni*: pleme v Belgijski Galiji, ki je živelo na območju današnje pokrajine Soissonais (departma Aisne). Njihovo glavno središče je bil Noviodunum (*Noviodunum*), zdaj Soissons v

departmaju Aisne. – *svobodni Silvanekti*: galsko pleme, ki je živelo na območju pokrajine Île-de-France v Pariški kotlini ob zgornjem toku rek Sena, Marna, Oise in Aisne. Njihovo glavno središče se je v času rimske prevlade imenovalo Avgustomag (*Augustomagus*), pozneje *Civitas Silvanectium*, zdaj Senlis v departmaju Oise. – *Tungri*: galsko-germansko pleme v Belgijski Galiji, prvotno imenovano Germani (gl. Tacit, *Germanija* 2), ki je živelo na območju vzhodno od reke Šelde do Ardenov in reke Maas. Njihovo glavno središče je bila Atuataka (ali Aduataka) Tungrov (*Atuatuca/Aduatuca Tungrorum*), zdaj Tongern v belgijski provinci Limburg. – *Sunuki*: galsko-germansko pleme, ki je živelo na območju med rekama Maas in Rur (Roer) v današnji zahodni Nemčiji, južni Nizozemski in vzhodni Belgiji. – *Frizijavoni*: gl. § 101. – *Betazi*: tudi Betazijci, galsko-germansko ljudstvo v Spodnji Germaniji, ki je domnevno živelo na območju med rekama Maas in Niers, med današnjima mestoma Erkelenz in Krefeld v nemški deželi Severno Porenje-Vestfalija. – *svobodni Levki*: ljudstvo v Belgijski Galiji, ki je živelo med rekama Matrona (zdaj Marna/Marne) in Mozela (zdaj Mozela/Mosel/Moselle). Njihovi glavni središči sta bili Tulum (*Tullum*), zdaj Toul v departmaju Meurthe-et-Moselle, in Nazij (*Nasium*), zdaj Naix-aux-Forge in Saint-Amand-sur-Ornain v departmaju Meuse. – *prej svobodni Treveri*: mešano galsko-germansko pleme, ki je živelo na ozemlju med reko Maas, zgornjim tokom Mozele in Renom. Njihovi glavni središči sta bili Avgusta Treverov (*Augusta Treverorum*), zdaj Trier, in Noviomag Treverov (*Noviomagus Treverorum*), zdaj Neumagen-Dhron, obe v današnji nemški deželi Porenje-Palatinat/Pfalz. Sloveli so kot rejci konj in dobri konjeniki. Svobodni status so izgubili po uporih l. 29 pr. Kr. (gl. Kasij Dion 51, 20, 5). – *zavezniki Lingoni*: galsko pleme na meji med Lugdunsko in Belgijsko Galijo med Senoni in Sekvani, na ozemlju med rekami Sena, Marna, Maas in Saona (Saône). Njihovo glavno središče je bil Andematunum (*Andematu(n)num*), zdaj Langres v departmaju Haute-Marne. Cesar Oton jim je l. 69 po Kr. podelil državljanske pravice (gl. Tacit, *Zgodovina* 1, 78, 1). – *zavezniki Remi*: galsko pleme v Belgijski Galiji, ki je živelo na območju današnje severne Šampanje (Champagne), na obronkih južnih Ardenov med rekama Moza (Meuse) in Marna (Marne) ter ob reki Aisne in njenih pritokih. Njihovo glavno središče je bil Durokortorum (*Durocortorum*), zdaj Reims v departmaju Marne. – *Mediomatriki*: galsko pleme v Belgijski Galiji, ki je živelo na območju vzhodnofrancoskih pokrajin Alzacija (Alsace) in Lorena (Lorraine) ter nemških dežel Posarje in Porenje-Pfalz med zgornjimi tokovi rek Maas, Mozela in Saar, prvotno vse do Rena; ozemlja zahodno od Rena so izgubili, ker so podprli Vercingetoriksa in mu poslali 5000 vojakov na pomoč med obleganjem v Aleziji. Njihovo glavno središče je bil Divodurum (*Divodurum*), zdaj Metz v departmaju Moselle. Prim. Strabon 4, 3, 4; Ptolemaj 2,

9, 7; Cezar, *Galska vojna* 4, 10, 3; 7, 75, 3. – *Sekvani*: galsko ljudstvo, ki je prvotno živelo na območju ob reki Sekvani (zdaj Sena), pozneje pa na ozemlju med Saono, reko Doubs (najdaljši levi pritok Saone) in sredogorjem Francoska Jura, zdaj pokrajina Franche-Comté. Njihovo glavno središče je bila Vesontiona (*Vesontio*), zdaj Besançon v departmaju Doubs. – *Ravriki*: galsko pleme, ki je prvotno živelo v soseščini Helvetijcev, nato pa na območju med Zgornjim Renom in južnimi obronki sredogorja Jura. Njihovo glavno središče je bila Avgusta Ravrika (*Augusta Raurica* »Ravriška Avgusta« ali Avgusta Ravrikov (*Augusta Rauricorum*), zdaj Augst, 20 km vzhodno od Basla v Švici), ki jo je ok. l. 44 pr. Kr. ustanovil rimski politik in vojskovodja Lucij Munacij Plank. – *Helvetijci*: tudi Helvečani, galsko pleme, ki je prvotno živelo v jugozahodni Nemčiji med Majno in Donavo, v 2. stol. pr. Kr. pa se je preselilo na ozemlje današnje Švice, na območja med Ženevskim jezerom, Bodenskim jezerom, Alpami in sredogorjem Jura. V 1. stol. pr. Kr. so se zaradi pritiska Svebov skušali naseliti v Galiji, vendar so jih Rimljani pod Cezarjevim poveljstvom l. 58 pr. Kr. premagali pri Bibraktu (zdaj Mont Beuvray v departmajih Nièvre in Saône-et-Loire) in pregnali nazaj na njihovo staro ozemlje. – *colonia Equestris*: rimska naselbina, ustanovljena na mestu nekdanje naselbine Helvetijcev, s polnim imenom *Colonia Iulia Equestris Noviodunum* »julijska konjeniška kolonija Noviodunum«, zdaj Nyon v kantonu Vaud v Švici. Naselbino je med letoma 46 in 44 pr. Kr. najbrž ustanovil Julij Cezar (zato *Iulia*), v njej pa naselil veterane konjeniških enot (zato *Equestris*). – *colonia Raurica*: zdaj Augst; gl. zgoraj pod Ravriki. – *germanskih plemen ... Nemeti*: germansko pleme, ki je živelo na območju Rena med pokrajino Pfalz (Palatinat) in Bodenskim jezerom. Njihovo glavno središče je bil Noviomag Nemetov (*Noviomagus Nemetum*), zdaj Speyer v nemški deželi Porenje-Pfalz/Palatinat. – *Triboki*: germansko pleme, ki je l. 58 pr. Kr. z Ariovistom prišlo v Galijo in se naselilo na ozemlju današnje spodnje Alzacije med hribovjem Vogezi in Renom med plemeni Mediomatriki, Nemeti, Ravraki/Ravriki in Levki. Njihovo glavno središče je bil Brokomag (*Brocomagus*), zdaj Brumath v departmaju Bas-Rhin v Alzaciji. – *Vangioni*: germansko pleme, čigar prvotno naselitveno ozemlje ni zanesljivo določeno (domnevno pokrajina Wetterau v deželi Hessen), ki se je skupaj z Ariovistom odpravilo v Galijo in se v Avgustovem času ustalilo na levem bregu Rena. Njihovo glavno mesto je bil Borbetomag (*Borbetomagus*), zdaj Worms v nemški deželi Porenje-Pfalz. Zadnja tri omenjena plemena (Nemeti, Triboki in Vangioni) so se po naselitvi na ozemlju Galije pod vplivom Galcev kmalu keltizirala; privzela so navade Galcev in njihov način življenja. – *Ubijcev ... colonia Agrippinensis*: Ubijci so bili Rimu zvesto germansko pleme, ki je v Cezarjevem času živelo na desnem bregu Rena med spodnjim tokom reke La(v)gona (zdaj Lahn, Renov desni pritok) in sredogorjem Taunus,

Mark Vipsanij Agripa pa jih je v letih 19/18 pr. Kr. preselil na levi breg Rena. Njihovo glavno središče je bila naselbina *Ara Ubiorum* ali *Oppidum Ubiorum*, ki jo je cesar Klavdij l. 50 po Kr. povzdignil v kolonijo in jo poimenoval *Colonia Claudia Ara Agrippinensis* (ali *Agrippinensium*) po svoji ženi Agripini, ki je bila tam rojena, zdaj Köln (Porenje-Vestfalija). – *Guberni*: = Kugerni, del plemena Sugambri (gl. § 100). Sugambri so po Cezarjevi zmagi nad Tenkteri in Uzipeti premagancem ponudili azil in bili vseskozi dejavni nasprotniki Rimljanov. Del Sugambrov se je pod imenom Kugerni naselil na levem bregu Rena na območju mesta Xanten (Severno Porenje-Vestfalija), drugi pa so se postopoma pomešali med druga plemena in izginili. – *Batavi*: gl. § 101. – *ki smo jih omenili na Renovem otoku*: gl. § 101.

§ 107

Lugdunski Galiji: Provinca Lugdunska Galija je bila ustanovljena l. 27 pr. Kr.; ime je dobila po svojem glavnem mestu ter upravnem in verskem središču Lugdunum (*Lugdunum*), zdaj Lyon v departmaju Rhône. – *Leksovijci*: galsko pleme, ki je živelo na zahodnem bregu ob spodnji Sekvani (Sena/Seine). Njihovo glavno središče je bil Noviomag (*Noviomagus*), zdaj Lisieux v departmaju Calvados. – *Veliokasi*: galsko pleme (po Cezarjevi navedbi menda prvotno germansko; gl. *Galska vojna* 2, 4, 1), ki je živelo ob spodnjem toku reke Sene. Njihovo glavno središče je bil Rotomag (*Rotomagus*), zdaj Rouen. – *Kaleti*: galsko belgijsko pleme, ki je živelo na območju današnje Normadije, zlasti pokrajine Caux med Seno in Rokavskim prelivom. Njihovo glavno središče je bila Julijobona (*Iuliobona/Ioliobona*), zdaj Lillebonne v departmaju Seine-Maritime. – *Veneti*: galsko pleme v Lugdunski Galiji, ki je živelo v južni Ar(e)moriki (Bretanja) v pokrajini Vendée ob Morbihanskem zalivu. Njihovo glavno središče je bil Darioritum (*Darioritum*), zdaj Vannes v departmaju Morbihan. – *Abrinkatujci*: tudi Abrinkatui in Abrinkati, galsko pleme, ki je živelo na območju današnje Normandije (zaliv Mont-Saint-Michel, vzhodni del zaliva Golde de Saint-Malo), na desnem bregu reke Couesnon južno od polotoka Cotentin. Njihovo glavno središče je bila Ingena (*Ingena*), zdaj Avranches v departmaju Manche. – *Osizmi*: tudi Ozizmi in Osismijci/Ozismijci, galsko pleme, ki je živelo na območju severozahodne Bretanje; l. 58 jih je porazil Cezarjev konjeniški prefekt Licinij Kras. Njihovo glavno središče je bil Vorgij (*Vorgium*), zdaj Carhaix-Plouguer v departmaju Finistère. – *reka Liger*: zdaj Loara (Loire). – *znani polotok ... od meje Osizmov izteza v Ocean*: zdaj Bretanja (Bretagne). – *obseg 625 milj*: = 925 km. – *širok 125 milj*: = 185 km. – *Namneti*: galsko pleme, ki je živelo na desnem bregu spodnjega toka Ligr (zdaj Loara) ter med rekama Vilaine in Semnon (približno ozemlje današnjega departmaja Loire-Atlantique). Njihovo glavno središče je bil

Kondevinkum (*Condevincum*), zdaj Nantes v departmaju Loire-Atlantique. – *zavezniki Edujci*: tudi Edui (Edučani), Hedujci, Hedui (Hedučani), vplivno in bogato galsko pleme v Keltski, pozneje Lugdunski Galiji, ki je živelo na območju med rekama Arar (zdaj Saône) in Liger (zdaj Loara) na ozemlju današnjih departmajev Nièvre, Saône-et-Loire in Côte-d'Or med Biturigi, Lingoni, Senoni, Karnuti in Sekvani. Rimu so bili podrejeni od bitke pri Bibraktu l. 58, ko je njih in Sekvane porazil Cezar. Nadzor nad trgovino med Sredozemljem in Rokavskim prelivom ter tesni stiki z drugimi plemeni so jim dolgo zagotavljali prvenstvo v Galiji. Cezar jim je bil zelo naklonjen, enako cesar Klavdij, ki jim je podelil pravico opravljanja pomembnih javnih funkcij (*ius honorum*). Njihovi glavni središči sta bili Bibrakte (*Bibracte*), zdaj Mont Beuvray v departmajih Nièvre in Saône-et-Loire, in Avgustodunum (*Augustodunum*), zdaj Autun v departmaju Saône-et-Loire. – *zavezniki Karnuti*: galsko pleme, ki je živelo med rekama Sekvana (zdaj Sena) in Liger (zdaj Loara), ostri nasprotniki Rima. Po pokoritvi so v času Avgusta postali rimski zavezniki (*foederati*); ohranili so svojo politično upravo, Rimu pa so dajali na voljo svoje vojaške enote. Njihovi glavni središči sta bili Cenabum (*Cenabum*, pozneje imenovano *Aurelianensis urbs*), zdaj Orléans v departmaju Loiret, in Avtrikum (*Autricum*), zdaj Chartres v departmaju Eure-et-Loir. – *Bojci*: gl. NH 3, 116. – *Senoni*: gl. NH 3, 116. – *Avlerki s pridevkom Eburoviki ... s pridevkom Cenomani*: pleme v Keltski, pozneje Lugdunski Galiji, ki je živelo med rekama Liger (zdaj Loara) in Sekvana (zdaj Sena), sestavljale pa so ga štiri plemenske skupnosti: a) Branoviki, klienti Edujcev, ki so živeli v dolinah rek Yonne in Saône; b) Cenomani (tudi Kenomani), ki so živeli na vzhodu današnje province Maine; njihovo glavno središče je bil Vindunum (*Vindunum*) oz. Subdinum (*Subdinum*), zdaj Le Mans v departmaju Sarthe; c) Diablinti, ki so živeli na vzhodnem obrobju današnjega Armorikanskega gorovja (zahodni del Variscičnega gorovja); njihovo glavno središče je bil Noviodunum (*Noviodunum*), zdaj Jublain v departmaju Mayenne; č) Eburoviki, ki so živeli na območju današnjega departmaja Eure; njihovo glavno središče je bil Mediolanum Avlerkov (*Mediolanum Aulercorum*), zdaj Évreux v departmaju Eure. – *svobodni Meldi*: galsko pleme v Lugdunski Galiji, ki je živelo ob spodnjem toku reke Matrone (zdaj Marna/Marne). Njihovo glavno središče je bil Iatinum (*Iatinum*, pozneje imenovano *civitas Meldorum* ali *Meldis*), zdaj Meaux v departmaju Seine-et-Marne. – *Parizijci*: galsko pleme v Lugdunski Galiji, ki je živelo ob srednjem toku reke Sekvane (zdaj Sena/Seine). Njihovo glavno središče je bila Lutecija Parizijcev (*Lutetia Parisiorum*), zdaj Pariz. – *Trikasi*: galsko pleme v Lugdunski Galiji, ki je živelo ob zgornjem toku reke Sekvane (zdaj Sena) in ob reki Aube (desni pritok Sene). Njihovo glavno središče je bila Avgustobona Trikasov (*Augustobona Tricassium*), zdaj Troyes

v departmaju Aube. – *Andekavi*: galsko pleme v Lugdunski Galiji, ki je živelo ob spodnjem toku reke Liger (zdaj Loara) v današnji pokrajini Anjou. Njihovo glavno središče je bil Juliomag (*Iuliomagus*), zdaj Angers (sur la Maine) v departmaju Maine-et-Loire. – *Vidukasi*: galsko pleme v Lugdunski Galiji, ki je živelo na območju današnjega departmaja Calvados na levem bregu reke Orne. Njihovo glavno središče je bila Aregenua (*Ar(a)egenua*), zdaj Vieux v departmaju Calvados. – *Bodiokasi*: = Bajokasi, galsko pleme v Lugdunski Galiji, ki je živelo na območju današnje Spodnje Normandije v pokrajini Bessin (ob reki Aure). Njihovo glavno središče je bil Avgustodurum (*Augustodurum*), pozneje imenovan *civitas Baiocassium*, zdaj Bayeux v departmaju Calvados. – *Veneli*: tudi Uneli, galsko pleme v Lugdunski Galiji, ki je živelo na današnjem polotoku Contentin ob Rokavskem prelivu v departmaju Manche. Njihovo glavno središče je bil Kroci(j)atonum (*Crociatonum*), zdaj Carentan v departmaju Manche. – *Kuriosveliti*: tudi Kuriosoliti in Koriosoliti, galsko pleme, ki je živelo na območju današnjih departmajev Côtes-d'Armor in Ille-et-Vilaine v Bretanji. Njihovi glavni središči sta bili Marsov Fanum (*Fanum Martis*), zdaj Corseul v departmaju Côtes-d'Armor, in Alet (*Aleth*), zdaj Saint-Servan blizu kraja mesta Saint-Malo v departmaju Ille-et-Vilaine. – *Diablinti*: gl. zgoraj pod Avlerki s pridevkom Eburoviki. – *Riedoni*: = Redoni, galsko pleme v Lugdunski Galiji, ki je živelo v Bretanji ob rekah Ille in Vilaine. Njihovo glavno središče je bil Kondate (*Condate*), zdaj Rennes (bretonske Roazhon) v departmaju Ille-et-Vilaine. – *Turoni*: galsko pleme, ki je živelo ob srednjem toku Ligr (zdaj Loara) na območju današnje pokrajine Turena (Touraine) oz. departmaja Indre-et-Loire. Njihovo glavno središče je bil Cezarodunum (*Caesarodunum*), zdaj Tours v departmaju Indre-et-Loire. – *Atezujci*: tudi Atezui, galsko pleme, del Seguzijavov, ki je domnevno živelo v dolini reke Rone severno od mesta Loire-sur-Rhône v departmaju Rhône. – *Seguzijavi*: galsko pleme, ki je živelo na ozemlju današnjih departmajev Loire in Rhône. Njihovo glavno mesto je bilo Forum Seguzijavov (*Forum Segusiavorum*), zdaj Feurs v departmaju Loire. Leta 43 pr. Kr. so morali odstopiti del ozemlja za ustanovitev nove kolonije Lugdunum; pod Avgustom so postali svobodna skupnost (*civitas libera*). – *kolonija Lugdunum*: gl. zgoraj pod Lugdunski Galiji.

§ 108

Akvitansko Galijo: pokrajina na jugovzhodu Galije, ki je obsegala ozemlje med reko Garu(m)no (zdaj Garona/Garonne) in Pireneji. Provincio Akvitaniijo je l. 27 pr. Kr. ustanovil cesar Avgust; poleg omenjenega ozemlja je obsegala še območja Sevenov in reke Liger (zdaj Loara/Loire). – *Ambilatri*, *Anagnuti*: tudi Ambiliati in Agnoti, manjši galski plemeni, ki sta živeli na obalnem območju ob izlivu reke Loare. – *Piktoni*: galsko pleme, ki je živelo na območju današnje

pokrajine Poitou; njihovo glavno središče je bil Limonum Piktonov (*Limonum Pictorum*), zdaj Poitiers. Gl. tudi NH 17, 47. – *svobodni Santoni*: galsko pleme, ki je živelo na območju današnje pokrajine Saintonge severno od reke Garumne; njihovo glavno središče je bil Mediolanum Santonov (*Mediolanum Santonum*), zdaj Saintes. Gl. tudi NH 9, 10. – *svobodni Biturigi ... Viviski*: močna galska plemenska zveza, razdeljena na več plemen, od katerih so bili najpomembnejši Viviski, ki so živeli ob ustju reke Garumne (glavno središče je bila Burdigala, zdaj Bordeaux; gl. tudi NH 14, 27; 19, 8), in Kubi (gl. § 109). Na tem mestu Plinij ne omenja plemena Meduli, ki je sicer naseljevalo Alpe in tam nadziralo alpske prelaze (tako kot Centroni in Salasi); del Medulov se je preselil na območje današnjega polotoka Médoc na jugozahodu Francije. Gl. tudi NH 32, 62. – *Akvitani ... provinca ime*: skupno ime za galska plemena, ki so živela na območju med Garumno (Garono) in Pireneji. O provinci gl. zgoraj. – *Sediboviati*: tudi Vokati, galsko pleme, ki je živelo na levem bregu obalne reke Leyre južno od ustja Garone. Izdaje na tem mestu ponujajo naslednji besedilni različici: BTL: ... *Aquitani, unde nomen provinciae, Sediboviates. mox ...*; nem. *Aquitani, unde nomen provinciae, sunt hi: Boviates, mox in oppidum ...* – *v mesto združeni Konveni*: »Prišleki«, ostanki premaganih vojaških enot Kvinta Sertorija, ki jih je Pompej Veliki naselil severno od Pirenejev pri mestu Lugdunum Prišlekov (*Lug(u)dunum Convenarum*), zdaj Saint-Bertrand-de-Comminges. – *Begeri*: akvitansko ali protobaskovsko (vaskonsko) pleme, ki je živelo v današnji pokrajini Bigorre; njihovo središče je bila Bigora (*Bigorra*), zdaj Saint-Lézer, ok. 2 km jugozahodno od današnjega mesta Vic-en-Bigorre. – *Tarbeli Quattuorsignani*: akvitansko pleme, ki je živelo na območju med rekama Adour in Gave de Pau ter Pireneji na območju Labourd (zdaj departma Pyrénées-Atlantiques); njihovo glavno mesto so bile *Aquae Tarbellicae*, zdaj Dax. Gl. tudi NH 31, 4. – *Kokozati Sexsignani*: akvitansko pleme, ki je živelo na območju severno od reke Adour na območju današnjega zahodnega departmaja Landes; njihovo središče je bila Kokoza oz. Koekvoza (*Cocosa, Coequosa*), zdaj blizu kraja Sindères. Vzdevek *Sexsignani* »s šestimi praporji« verjetno nakazuje, da so sodelovali v rimskih vojaških operacijah kot pomožne enote. – *Venami*: = Venarni, akvitansko pleme, ki je živelo na območju današnje francoske pokrajine Béarn; njihovo glavno mesto je bilo Benearnum (*Benearnum*), zdaj Lescar. – *Onibrizati*: tudi Onobrizati, akvitansko pleme, ki je živelo ob zgornjem toku reke Adour. – *Belendi*: akvitansko pleme, ki je živelo na območju današnjega departmaja Landes na ozemlju okoli zaliva Arcachon; večji del se je preselil čez Pireneje (Pelendoni; gl. § 112). – *Monezi*: ali Onezijci, akvitansko pleme, ki je živelo na območju zgornjega toka Garone; njihovo glavno središče so bile *Aquae (Thermae) Onesiorum*, zdaj Luchon oz. Bagnères-de-Luchon. – *Oscidati Gorjanci*: tj. *Montani*. Oscidati so bili

plemenska skupina, ki sta jo sestavljali dve plemeni; Gorjanci ali Montani so živeli ob vznožju Pirenejev, Ravninci (*Campestres*) pa na ravninskih predelih ob srednjem toku reke Garone. – *Sibilati*: tudi Sibulati, Sibuzati in Suburati, akvitsansko pleme, ki je živelo na območju nekdanje francoske province Soule (zdaj departma Pyrénées-Atlantiques). – *Kamponi*: akvitsansko pleme, ki je domnevno živelo na območju mesta Campan v današnjem departmaju Hautes-Pyrénées. – *Berkorati*: akvitsansko plemen, ki je domnevno živelo na območju doline Barétous (vallée de Barétous) v današnjem departmaju Pyrénées-Atlantiques. – *Pinpeduni*: akvitsansko pleme, katerega ozemlja ni mogoče zanesljivo določiti. – *Lasuni*: tudi Lasumini in Susumini, katerih ozemlja ni mogoče zanesljivo določiti (mogoče na območju občine Saint-Hilaire-de-Lassun oz. Montaut v departmaju Pyrénées-Atlantiques). – *Velati*: akvitsansko pleme, ki je domnevno živelo na območju doline reke Bidassoa. – *Toruati*: = Taruzati, akvitsansko pleme, ki je živelo na območjih Pays de Marsan, Chalosse, Tartas in Tursan (vsa v departmaju Landes); njihovo središče je bilo mesto Atura, po katerem je dobila ime tudi reka (zdaj Adour). – *Konsorani*: tudi Konsvarani; gl. NH 3, 32. – *Avski*: tudi Avskij(c)i, akvitsansko pleme, ki je živelo na območju današnjega departmaja Gers ob reki Gers; njihovo središče je bil Elimberis ali Elimberum (*Elimberris*, *Elimberrum*), zdaj Auch. – *Eluzati*: akvitsansko pleme, ki je živelo na območju današnjih pokrajin Armagnac in Gers ob zgornjem toku rek Gélise in Midouze; njihovo glavno središče je bila Eluza (*Elusa*), zdaj Eauze. – *Sotiat*: tudi Sontiat, akvitsansko pleme, ki je živelo na območju današnje pokrajine Sos (departma Lot-et-Garonne); njihovo središče je bil Sotij (*Sotium*), zdaj Sos. – *Oscidati Ravninci*: tj. *Campestres* (gl. zgoraj). – *Sukasi*: akvitsansko pleme, ki je domnevno živelo ob ustju reke Leyre na območju okrožja Saucats (departma Gironde). – *Latuzati*: pravilneje Laktorati (*Lactorates*), akvitsansko pleme, ki je živelo na območju pokrajine Lomagne ob reki Gers; njihovo središče je bila Laktora (*Lactora*), zdaj Lectoure. – *Baza-bojati*: v izdajah tudi *Basates*, *Bocates* Bazati, Bokati (= Vokati oz. Bovijati) = Vazati (*Vasates*), akvitsansko pleme, ki je živelo na območju pokrajine Bazadais (departma dela Gironde); njihovo središče je bil Kosij (*Cossium*), zdaj Bazas. – *Vasejci*: = Vazati (gl. zgoraj). – *Senati*: akvitsansko pleme, ki je živelo ob spodnjem toku reke Garone. – *agezinatski Kambolekt*: tudi Kambolekt, Agezinati (lat. *Cambolectri Agesinates*; prim. NH 3, 36), akvitsansko pleme, ki ga omenja samo Plinij. Njihov vzdevek *Agesinates*, s katerim jih Plinij loči od Kambolektrov z vzdevkom *Atlantici* (gl. NH 4, 108), je vse, kar vemo o njih.

§ 109

Piktone: gl. § 108. – *svobodni Biturigi* ... *Kubi*: O Biturigih gl. § 108 pod svobodni Biturigi ... *Viviski*. Glavno središče Kubov je bil Avarikum (*Avaricum*),

zdaj Bourges. Gl. tudi NH 34, 162. – *Lemoviki*: galsko pleme, ki je živelo med Biturigi in Arverni na območju pokrajin Limousin in Poitou; njihovo glavno središče je bilo Avgustoritum Lemovikov (*Augustoritum Lemovicum*), zdaj Limoges. – *svobodni Arverni*: močno galsko pleme, ki je živelo na območju današnje pokrajine Auvergne; njihovo glavno središče je bila Gergovija (zdaj Gergovie blizu mesta Clermont-Ferrand), od 1. stol. po Kr. pa Avgustone-metum (zdaj Clermont-Ferrand). – *svobodni Velavi*: tudi Velavijci (*Vellavii*), galsko ljudstvo, ki je živelo na območju pokrajine Velay v Centralnem masivu; njihovo glavno središče je bil Ruesij (*Ruessium*), zdaj Saint-Paulien. – *Gabali*: galsko pleme, ki je živelo na območju današnje pokrajine Gévaudan (departma Lozère); njihovo glavno središče je bil Anderitum Gabalov (*Anderitum Gabalorum*), zdaj Javols. – *Narbonsko provinco*: gl. NH 3, 31. – *Ruteni*: galsko pleme, ki je živelo na območju današnjega južnega Centralnega masiva v današnji pokrajini Rouergue (departmaja Tarn in Aveyron); njihovo glavno središče je bil Segodunum/Segudunum, zdaj Rodez. Gl. tudi NH 19, 8. – *Kadurki*: galsko pleme v Akvitaniji, ki je živelo na območju današnje pokrajine Quercy (departmaja Lot in Tarn-et-Garonne); njihovi središči sta bili Divona Kadurkov (*Divona Cadurcorum*), zdaj Cahors, in utrjeni Ukselodunum (*Uxellodunum*), zdaj morda Capdenac ali Puy d'Issolud ali Saint-Projet. Gl. tudi NH 19, 8; 19, 13. – *Nitiobrogi*: tudi Nitiobrigi, galsko pleme, ki je živelo na območju današnje prefekture Agen na jugozahodu Francije (departma Lot-et-Garonne); njihovo glavno središče je bil Aginum (*Aginum*), zdaj Agen. – *Petrokori*: tudi Petrokorijci (*Petrocorii*), galsko pleme v Keltski Galiji, ki je živelo na območju današnje pokrajine Périgord (departma Dordogne) ob reki Duran (zdaj Dordonja/Dordogne) med Santoni, Biturigi Viviski, Nitiobrigi, Kadurki in Lemoviki; njihovo glavno središče je bila Vezuna (*Vesunna*), zdaj območje južno od mesta Périgueux. – *Tolozanov*: prebivalci mesta Toloza (*Tolosa*), glavnega mesta Volkov Tektozagov, zdaj Toulouse. Gl. NH 3, 37. – *Tarnis*: zdaj Tarn, pritok reke Garumne, mejna reka med Narbonsko Galijo in Akvitanijo. – *Severni ocean*: gl. § 94. – *Sekvano*: gl. § 105. – *Britanski ocean*: zdaj Rokavski preliv. – *Pireneji*: gl. § 110. – *Galski ocean*: gl. NH 3, 6. – *otokov Venestov*: = otoki Venetov, zdaj otoki v Morbihanskem zalivu (del Biskajskega zaliva) v departmaju Morbihan (Bretanja). Venesti oz. Veneti so bili zelo spretni pomorčaki, ki so dobro poznali tamkajšnja morska območja, njihove prednosti in nevarnosti (gl. Cezar, *Galska vojna* 3, 9, 6). – *otoki, imenovani Venetski*: tj. otoki Venetov. Ti so Vindilis (zdaj Belle-Île-en Mer), Siata (zdaj Houat) in Arika (zdaj Hoëdic). – *v Akvitanskem zalivu*: zdaj Biskajski zaliv (Golfe du Gascogne, Golfo de Vizcaya). – *Uliar*: zdaj Île d'Oléron.

§ 110

rtu Pirenejev: gl. NH 3, 30. – *Hispanija*: Pri opisu Plinij zagreši nekaj nedoslednosti. – *Ocean*: tj. Galski ocean, zdaj Biskajski zaliv. Gl. NH 3, 6. – *pritiska*: prim. NH 3, 29–30: »... od vznožja Pirenêjev, kjer se kot klin zoži med dvema morjema, se nato raztegne«. Plinij opozori na širitev Hispanije; ta se od Pirenejev, ki jo odrežejo od Galije, razširi proti jugu in proti zahodu. – *Hibersko morje*: tudi Hiberiško ali Ibêrsko morje, del Sredozemskega morja med Balearskimi otoki in Gaditansko ožino (zdaj Gibraltarski preliv). – *od vzhoda proti jugozahodu*: a) lat. *oriens aequinoctialis* »enakonočni vzhod«, torej tam, kjer sonce vzhaja ob enakonočju (tj. na vzhodu); b) lat. *occasus brumalis* »zahod ob zimskem solsticiju«, torej tam, kjer zahaja ob najkrajšem dnevu (tj. na jugozahodu). – *province Hispanije*: gl. NH 3, 5. – *Tostranske Hispanije* ... *Tarakonske Hispanije*: gl. NH 3, 5. – *gozdnato hribovje Vaskonov*: tj. zahodni obronki Pirenejev. Gl. NH 3, 22. – *Olarzona*: bolje *Oiarsona* Ojarzona, Ojarsona; gl. NH 3, 29. – *Vardulov*: keltsko pleme, ki je živel na območju med Oceanom in zgornjim tokom reke Hebrus (zdaj Ebro); del teh se je preselil v Luzitanijo. – *Morogi*: Točna lokacija mesta ni znana; locirajo ga na obalo ob Biskajskem zalivu na območju današnje španske province Gipuzkoa/Guipúzcoa v Baskiji ob izlivu reke Urumea pri San Sebastianu. – *Menoska*: Točna lokacija mesta ni znana; locirajo ga na območje med mestoma Irún (provinca Gipuzkoa/Guipúzcoa v Baskiji) in Castro Urdiales (provinca Cantabria). – *Vesperies*: Točna lokacija mesta ni znana; locirajo ga na območje zahodno od Bilbao ali ob ustje reke Oka pri mestu Guernica. – *pristanišče Amanum*: »Pristanišče Amanov«, iberskega ali morda keltskega ljudstva, ki je živel v vzhodni Kantabriji in je bilo del Avtrigonov, predrimskega plemena, ki je živel na območju današnje zahodne Baskije. – *kolonija Flaviobrika*: tudi Flaviobriga, rimska kolonija, ustanovljena v času cesarja Vespazijana na kraju, kjer je prej stalo mesto domorodcev *Portus Amanum*. Mestu (zdaj Castro Urdiales) je Vespazijan podelil status kolonije.

§ 111

devetih skupnosti Kantabrov: gl. NH 3, 21. – *reka Savga*: zdaj (río) Miera v Kantabriji v severni Španiji. – *pristanišče Viktorija Julijobrigenzov*: tj. Juliobriga; gl. NH 3, 27. Mesto je poimenoval Avgust I. 19 pr. Kr. v spomin na svojo zmago nad Kantabri in ga povzdignil v kolonijo. – *izviri Hibera*: gl. NH 3, 21. – *40 milj*: = 59,2 km. – *pristanišče Blendij*: lat. *Portus Blendium*, zdaj Suances. – *Orgenomeski*: kantabrijsko pleme, ki je živel na severu Hispanije v vzhodni Kantabriji med rekama Sella in Asturias. – *Kantabrov*: gl. NH 3, 21. – *pristanišče Vesejasveka*: tudi *Veseiusvaga*, *Verasueca*, *Vereasueca*, zdaj San Vicente de la Barquera. – *pokrajina Asturov*: gl. NH 3, 28. – *mesto Noega*:

obalno mesto v severni Hispaniji na ozemlju Asturov v Asturiji. Njegova lokacija ni zanesljivo potrjena, morda vzhodno od reke Melsus, zdaj blizu mesta Gijón. – *na polotoku Peziki*: plemo v severni Asturiji ob rtu Cabo de Peñas. Nemška izdaja postavlja ločila nekoliko drugače: *Noega oppidum in paeninsula*. – *lukuškem sodnem okraju*: tudi lucenski sodni okraj (lat. *conventus Lucensis*); gl. NH 3, 28. – *reke Navija*: zdaj Navia, ki teče skozi Galicijo in Asturijo. – *Albioni*: sicer neznano plemo ob zgornjem toku reke Navia. – *Cibarki*: tudi Cibari ali Kibari, keltsko plemo, ki je živelo ob zgornjem in spodnjem toku reke Navia. – *Egivari ... Namarini*: keltsko plemo, ki je živelo ob zgornjem in spodnjem toku reke Navia; od tod njihov vzdevek »Navijci.« Besedilne različice v kritičnih izdaja predlagajo: BTL: *Egi, Varri ...* nem. *Navarini*. – *Adovi, Aroni*: sicer neznani plemen. – *Arotrebi*: starejše ime za Kantabre (gl. NH 3, 21). – *Keltski rt*: skrajni severozahodni del Pirenejskega polotoka, zdaj Punta Nariga. – *Florij*: sicer nedoločljiva reka v lukuškem sodnem okraju, zdaj morda río Anllóns (Allones) v provinci La Coruña v Galiciji. – *Nelon*: zdaj río Nalón v Asturiji. – *Keltiki ... Neri*: tudi Nerijci, keltsko plemo, ki je živelo v pokrajini Alentejo in na Portugalskem. – *Supertamariki*: »Nadtamariki«, plemo, ki je živelo severno od reke Tamaris, zdaj Tambre v Galiciji. Besedilna različica BTL: *super Tamarci* »zgoraj Tamarki«. – *na polotoku ... trije Sestijevi oltarji, posvečeni Avgustu*: tudi »trije sestijanski oltarji«, rt s predgorjem na zahodni obali Hispanije s tremi oltarji, ki jih je konzul Lucij Sestij Albinijan posvetil Avgustu (zdaj morda cabo Finisterre). – *Kopori*: ibersko ali keltsko plemo, ki je živelo na zahodni obali Hispanije. – *mesto Noega*: zdaj morda Campo Torres, ok. 4 km severozahodno od mesta Gijón. – *Keltiki ... Praestamarci*: »Predtamariki«, del Keltikov, ki je živel pred reko Tamaris (zdaj Tambre), tj. južno od nje. – *Cileni*: tudi Kileni, ibersko plemo, ki je živelo na zahodni obali Hispanije. – *Kortikata*: lat. *Corticata* »Skorjasti otok«, »Lubjasti otok« (iz lat. *cortex* »skorja«, »lubje«), zdaj Cortegada (Isla de Cortegada; ría de Arousa) v provinci Pontevedra. – *Avnij*: zdaj Ons (Isla de Ons; ría de Pontevedra) v provinci Gallega de Pontevedra.

§ 112

Cileni: tudi Kileni; gl. § 111. – *sodni okraj Brakarov*: gl. NH 3, 28. – *Heleni*: ibersko plemo, ki je živelo ob ustju reke Minij (zdaj Miño). – *Grovi*: tudi Grovijci (*Grovii*), ibersko plemo, ki je živelo ob spodnjem toku reke Minij (zdaj Miño). – *kastel Tida*: tudi Tuda, zdaj Túy ob reki Miño v španski provinci Pontevedra. – *otoki Sike*: zdaj otoška skupina islas Cíes pred špansko galicijsko obalo v zalivu Vigo na severozahodu Pirenejskega polotoka. – *mesto Abobrika*: v izdajah tudi Avobriga, Abobrica in Abobriga, antično mesto v Hispaniji ob reki Minij. Njegova točna lokacija ni znana; nekateri ga locirajo

na območje današnje Španije, večina na sever Portugalske. – *reka Minij*: zdaj Miño/Minho. – *štiri milje*: = 5,92 km. – *Levni*: ibersko pleme, ki je živel ob zgornjem toku reke Minij (zdaj Miño). – *Seurbi*: ibersko pleme, ki je živel na območju današnje severne Portugalske ob zgornjem toku reke Minij (zdaj Miño) ter med rekama Cávado in Lima. – *Avgusta, mesto Brakarov*: gl. spodaj. Prim. NH 3, 28. – *Galecija*: gl. NH 3, 28. – *reka Limija*: zdaj Limia/Lima. – *reka Durij*: zdaj Duero/Duoro. – *Pelendonov*: keltibersko pleme, ki je živel ob izvirih reke Durij (zdaj Duero) na območju današnjih provinc Soria (severni del), Burgos (jugozahodni del) in La Rioja (jugozahod). – *ob Numanciji*: gl. NH 3, 26. – *Arevakov in Vakcejcev ... Vetone*: gl. NH 3, 19. – *Asturijske dežele*: keltiberskega plemena Asturi na območju današnje severozahodne Španije (pokrajina Asturija). – *Galeke*: gl. NH 3, 28. – *Luzitanije*: gl. NH 3, 6. – *Turduli*: ibersko pleme, ki je živel v Betiški Hispaniji ob spodnjem toku reke Betis (zdaj Guadalquivir). Gl. tudi NH 3, 13. – *Brakarov*: keltsko pleme, ki je živel na območju rek Tamega in Cávado (Portugalska); njihovo glavno mesto je bila Brakara (*Bracara*), ki so jo l. 16 pr. Kr. po Avgustu poimenovali *Bracara Augusta*, zdaj Braga na Portugalskem. – *polna rudnikov ... kositra*: gl. NH 3, 30.

§ 113

Duriju: gl. § 112. – *Luzitanija*: gl. NH 3, 6. – *stari Turduli*: antično ibersko (ali keltsko) pleme v Luzitaniji, domnevno ostanek predindoevropskega prebivalstva, ki je živel na območju spodnjega toka in ustja reke Durij (zdaj Duero/Duoro) na severu današnje Portugalske. – *Pezuri*: antično ibersko (ali keltsko) pleme v Luzitaniji, ki je živel na območju med rekama Durij (zdaj Duero/Duoro) in Vagija (zdaj Vouga) v osrednjem delu današnje Portugalske. – *reka Vagija*: zdaj Vouga. – *mesto Talabrika*: mesto in glavno središče plemena Pezuri v Luzitaniji. Točna lokacija ni znana, v strokovni literaturi pa najdemo vrsto predlogov: Cabeço do Vouga (Águeda), Lamas do Vouga, Marnel pri mestu Águeda, Aveiro, São Julião da Branca, Cristelo da Branca, Monte da Senhora do Socorro idr. – *mesto in reka Eminij*: Na kraju, kjer je stalo mesto Eminij (*Aeminium*) je danes portugalsko mesto Coimbra v istoimenskem okrožju v regiji Centro, reka Eminij (*Aeminus*), ki so jo imenovali tudi Munda, pa se danes imenuje Mondego. – *Konjumbriga*: lat. *Coniumbriga*, tudi Konimbriga (*Conimbriga*), največja rimska naselbina v Luzitaniji (verjetno povezana s keltiberskim plemenom Konijci (*Conii*)), zdaj arheološke ostaline Condeixa-a-Velha ok. 2 km od Condeixa-a-Nova v okrožju Coimbra na Portugalskem. – *Kolipon*: antično mesto v Luzitaniji. Locirajo ga na hrib São Sebastião do Freixo v občini Batalha blizu mesta Azoia v okrožju Leiria južno od mesta Coimbra na Portugalskem. – *Eburobritij*: utrjeno antično mesto v Luzitaniji, zdaj Óbidos v istoimenskem okrožju (Oeste, Centro) na Portugalskem. – *rt ...*

Artabrum: najbrž »Rt Artabrov« (po plemenu Artabri), imenovan tudi Keltski rt (*promunturium Celticum*), Veliki rt (*promunturium Magnum*) in Nerij (*Nerion*), zdaj Cabo Touriñán v Galiciji, najzahodnejši rt Španije. – *Veliki rt ... Oliziponski*: Plinij je pomešal rt Artabrum z Velikim rtom (*Magnum promunturium*) pri Oliziponu, zdaj Cabo da Roca pri Lizboni, najzahodnejši rt Portugalske in Evrope. Olizipon gl. § 117. – *sprednja stran*: tudi »čelna stran«, tj. proti odprtemu morju.

§ 114

Galski ocean: gl. NH 3, 6. – *Atlantski ocean*: gl. NH 3, 3. – *rt*: tj. Veliki rt; gl. § 113. – *60 milj*: = 88,8 km. – *90 milj*: = 133,2 km. – *do Pirenejev ... 1250 milj*: = 1850 km. – *pleme Artabri ... napako*: keltibersko pleme, ki je živelo v severozahodni Hispaniji na ozemlju pokrajine Galecije (Galicija). – *Arotrebe*: domnevno istovetni z Artabri. – *pred Keltskim rtom*: gl. § 111. – *prišlo do zamenjave črk <v imenu>*: tj. Artabri v Arotrebi.

§ 115

Varon: gl. PV, št. 501. – *Minija, ki smo ga že omenili*: gl. § 112. – *Eminij*: drugo ime za reko Limija (zdaj Limia/Lima). – *200 milj*: = 296 km. – *domnevajo ... Limeja*: gl. zgoraj Eminij. – *starodavniki ... Reka pozabe*: lat. *flumen Oblivionis*. Rimljani so reko Eminij enačili z mitično reko pozabe Leta (*Lethe*, Λήθη iz gr. λήθη /*lêthē*/ »pozaba«, »pozabljenje«). Ta mit je razblinil rimski prokonzul Decim Junij Brut Kalaik, ko je z vojsko na pohodu prišel do reke, vojaki pa je niso hoteli prečkati, zato jo je prečkal sam in vojake enega za drugim poklical po imenu. Ti so se prepričali v neresničnost mita in prečkali reko. – *Tag*: gl. NH 3, 19. – *Durija*: gl. § 112. – *200 milj*: = 296 km. – *reka Munda*: zdaj Mondego. – *po zlatonosnem pesku*: gl. NH 33, 66. – *160 milj*: = 236,8 km. – *Sveti rt*: zdaj Cabo de São Vicente (Portugalska).

§ 116

Varon: gl. PV, št. 501. – *1400 milj*: = 2072 km. – *Anasa*: gl. NH 3, 6 in nasl. – *Luzitanijo*: gl. NH 3, 6. – *Betike*: gl. NH 3, 6. – *126 milj*: = 186,48 km. – *Gadesa*: gl. NH 2, 167; 3, 7; § 119. – *102 milj*: = 126 + 102 = 228 milj = 337,44 km. – *Keltiki, Turduli*: gl. NH 3, 113. – *Vetoni*: gl. NH 3, 19. – *Svetega rta*: gl. § 115. – *Luzitani*: ibersko pleme oz. ljudstvo, ki je živelo na zahodu Iberskega polotoka v pokrajini po njih imenovani Luzitanija, ki je prvotno obsegala ozemlje med rekama Duris (zdaj Douro) in Tagus (zdaj Tajo). Provinca Luzitanija, ki jo je ustanovil cesar Avgust, je približno obsegala ozemlje današnje Portugalske. – *Olizipon*: gl. § 117. – *veter favónij oplodi kobile*: O kobilah, ki jih oplodi favonij (zahodnik), gl. NH 8, 166. – *Salacija ... Urbs Imperatoria*:

zdaj Alcácer do Sal v istoimenski občini (okrožje Setúbal, regija Alentejo) na Portugalskem. Gl. tudi NH 8, 191. Vzdevek »Poveljniško mesto« (*Urbs Imperatoria*) je mesto najbrž dobilo od Cezarja. – *Mirobriga*: v izdajah tudi Merobrika (BTL, angl.: *Merobrica*), mesto v Luzitaniji, zdaj Santiago do Cacém na Portugalskem. Dve istoimenski mesti najdemo tudi v Hispaniji (eno zdaj Cerro del Cabezzo pri kraju Capilla v provinci Badajoz, vzhodno od mesta Mérida, drugo Ciudad Rodrigo v provinci Salamanca). – *Sveti rt*: zdaj Cabo de São Vicente (Portugalska). – *rt Kuneus*: »Klin« (v nekaterih izdajah tudi *Cuneas* Kuneas), zdaj Cabo de Santa Maria, najjužnejši rt Portugalske. – *Osonoba*: rimsko mesto v Luzitaniji na kraju nekdanje feničanske naselbine, pomembno trgovsko in transportno središče, zdaj Faro v istoimenskem okrožju v regiji Algarve. – *Balza*: sprva feničanska naselbina (domnevno poimenovana po feničanskem bogu Baalu Safonu (Ba'al Saphon)), nato dlje časa zapuščena, v rimskem obdobju pomembno pristanišče, zdaj vas Santa Luzia, 2 km od mesta Tavira na skrajnem jugu Portugalske. – *Mirtilis*: sprva keltiberska naselbina, nato feničanska in rimska. Rimljani so jo poimenovali *Iulia Myrtilis* in pod Avgustom je postala municipij, zdaj mestece Mértola v okrožju Beja v regiji Alentejo.

§ 117

provincia ... na tri sodne okraje: gl. NH 3, 7. – *emeritanskega, pacenskega in skalabitanskega*: lat. *conventus Emeritensis* (središče *Emerita Augusta*), *conventus Pacensis* (središče *Pax*), *conventus Scallabitanus* (središče *Scallabis*). – *Avgusta Emerita*: s polnim imenom *Colonia Iulia Augusta Emerita*, rimsko mesto, kjer je Avgust naselil veterane pete in desete legije, v letih 27–12 pr. Kr. glavno mesto nove province Luzitanije, zdaj Mérida v provinci Badajoz (Španija). – *reki Anas*: gl. NH 3, 6. – *Metelinum*: zdaj Medellín v provinci Badajoz (Španija). Ustanovil ga je rimski vojskovodja Kvint Cecilij Metel Pij l. 79 pr. Kr. kot oporišče za vojaške operacije proti Sertoriju in po njem je dobil tudi ime (*Metellus* : *Metellinum*); Plinij naselbino imenuje *colonia Metellinensis*. – *Paks*: prvotno keltska naselbina, ustanovljena ok. 400 pr. Kr., nato kartažanska in končno rimsko mesto v Luzitaniji, zdaj Beja v istoimenskem okrožju v regiji Alentejo (Portugalska). Julij Cezar je po sklenitvi miru z Luzitani l. 48 mesto poimenoval *Pax Iulia* »julijski mir«, »mir rodu Julijcev« in postalo je središče sodnega okraja; pod Avgustom je postalo municipij in dobilo je novo ime: *Pax Augusta*. Plinij naselbino imenuje *colonia Pacensis*. – *Norba ... Caesarina*: rimsko mesto v jugozahodni Hispaniji (Luzitaniji), ki ga je na kraju nekdanje keltiberske naselbine l. 35 pr. Kr. ustanovil prokonzul Gaj Norban Flak, ga poimenoval po sebi in mu nadel vzdevek *Caesarina* »cesarska«, zdaj Cáceres v istoimenski provinci v Španiji. Plinij naselbino imenuje *colonia*

Norbensis. – *Castra Servilia*: »Servilijev tabor«, glavno oporišče rimskega vojskovodje Kvinta Servilija Cepiona (konzul l. 140 pr. Kr.) v času spopadov z Luzitani in Vetoni pod vodstvom Viriata. Tabor, postavljen l. 139 pr. Kr., je bil v neposredni bližini današnjega mesta Cáceres v istoimenski španski provinci (morda ruševine Cáceres el Viejo v mestni četrti Mejostilla). – *Castra Caecilia*: »Cecilijev tabor«, glavno oporišče rimskega vojskovodje Kvinta Cecilija Metela Pija v času vojne proti Sertoriju. Tabor je bil na območju severno od mesta Cáceres v istoimenski španski provinci. Točna lokacija ni znana (kot možno lokacijo prav tako navajajo ruševine Cáceres el Viejo v mestni četrti Mejostilla), saj ni mogoče zanesljivo potrditi, kje je stal kateri od obeh omenjenih taborov. – *Skalabis ... Praesidium Iulium*: ibernska naselbina, nastala že v 8. stol. pr. Kr., v trgovskih stikih s Feničani, pod oblastjo Rima od l. 138 pr. Kr., ko je bilo ustanovljeno mesto in poimenovano Skalabis, ki je bilo v 1. stol. po Kr. središče sodnega okraja, zdaj Santarém v istoimenskem okrožju v regiji Alentejo. Vzdevek *Praesidium Iulium* »julijska obramba«, »julijski branik«, »obramba/branik rodu Julijcev« je mestu nadel Julij Cezar, ko je l. 61 pr. Kr. tu postavil vojaški tabor. – *Olizipon ... Felicitas Iulia*: s polnim imenom *municipium civium Romanorum Felicitas Iulia Olisippo*, keltibersko mesto na desnem bregu reke Tagus, rimski zaveznik v boju proti severnim keltskim in ibernskim plemenom, od ok. 30 pr. Kr. municipij, zdaj Lizbona (Lisboa). Ob podelitvi statusa municipija ji je Cezar nadel vzdevek *Felicitas Iulia* »julijska sreča«, »sreča rodu Julijcev«. – *Ebora ... Liberalitas Iulia*: utrjena keltiberska naselbina, od l. 57 pr. Kr. pod rimsko oblastjo, zdaj Évora v istoimenskem okrožju v regiji Alentejo, transportno in trgovsko središče. V času državljanske vojne je ostala zvesta Cezarju, zato je dobila častni naziv *Liberalitas Iulia* »julijska radodarnost«, »radodarnost rodu Julijcev«. – *Mirtilis ... Salacija*, ki smo ju <že> omenili: gl. § 116.

§ 118

Betiki: gl. NH 3, 7–17. – *Avgustobrigenzi*: prebivalci rimskega municipija Avgustobriga (*Augustobriga*) ob reki Tagus (zdaj Tajo), zdaj Talavera la Vieja v provinci Cáceres (Španija). – *Eminienzi*: prebivalci mesta Eminij (*Aeminium*); gl. § 113. – *Aranditani*: prebivalci keltskega mesta Arandis (*Arandis*), zdaj morda Ourique v okrožju Beja v regiji Alentejo. – *Arabrigenzi*: prebivalci mesta Arabriga (*Arabriga*), ki ga ni mogoče lokalizirati. – *Balzenzi*: prebivalci mesta Balza (*Balsa*); gl. § 116. – *Cezarobrigenzi*: prebivalci mesta Cezarobriga (*Caesarobriga*) v Luzitaniji, ki ga je l. 181 pr. Kr. osvojil Kvint Fulvij Flak, zdaj Talavera de la Reina v provinci Toledo (Španija). – *Kaperenzi*: prebivalci mesta Kaperi ali Kapara (*Capera*, *Caparra*) v Luzitaniji, ustanovljenega v 1. stol. pr. Kr., municipija od l. 74 po Kr., zdaj (Los Ventas de) Cáparra na meji

med občinama Oliva de Plasencia in Guijo de Granadilla ob reki Ambroz v Valle del Alagón v provinci Cáceres (Španija). – *Kavrienzi*: prebivalci mesta Kavrij (*Caurium*) v Luzitaniji, ki so ga Rimljani osvojili v 1. stol. pr. Kr. in na kraju nekdanje keltiberske naselbine *Coria* oz. *Cauria* ustanovili *Castrum Caecilium Cauriense* (po Kvintu Ceciliju Metelu Piju), ki je bilo predhodnik mesta Kavrij, zdaj Coria v okolišu Vegas del Alagón v provinci Cáceres (Extremadura, Španija). V 5. stol. so ga izropali Goti, v 8. stol. pa Arabci. – *Kolarni*: keltibersko pleme, ki je živelo na območju današnjega mesta Coria (gl. zgoraj Kavrienzi). – *Cibilitani*: prebivalci mesta Cibilis (*Cibilis*), zdaj Cerro da Rocha Branca. – *Konkordienzi*: prebivalci mesta Konkordija (*Concordia*). Na območju Luzitanije najdemo dve naselbini s tem imenom; nobene ni mogoče zanesljivo lokalizirati. Eno locirajo na območje doline reke Sorraia, drugo na območje med mestoma Skalabis in Talabriga. – *Elbokori*: prebivalci mesta Elbokori(s) (*Elbocori(s)*), ki ga locirajo na območje Bobadela (Oliveira do Hospital) v okraju Coímbra (Portugalska). – *Interamnienci*: prebivalci mesta Interamnij (*Interamnium*). Na območju severne Hispanije (Asturija) najdemo dve naselbini s tem imenom; ena je flavijski Interamnij (*Interamnium Flavium*, zdaj bodisi Xano de Arriba (Congosto) bodisi San Román de Bembibre, oba v okolišu El Bierzo v provinci León), druga, vzhodno od nje, Interamnij (*Interamnium*), zdaj morda El Castro de Ardón v okolišu Páramo Leonés v provinci León. – *Lancienzi*: prebivalci Lancije; gl. NH 3, 28. – *Mirobrigenzi* ... *Celtici*: prebivalci Mirobrige; gl. § 116. – *Medubrigenzi* ... *Plumbarii*: tudi Mejdubrigenzi (*Meidubrigenses*), prebivalci sicer neznane naselbine Medubriga (*Medubriga*) na gori Herminij (*Mons Herminius*, zdaj Serra da Estrella/Serra da Estrela). Njene prebivalce so zaradi nahajališč svinca v bližini (jame in rudniki) imenovali *Plumbarii* »Svinčarji« (iz lat. *plumbum* »svinec«). – *Ocelenzi*: prebivalci mesta Ocelum (*Ocelum*) = Ocelodurum (*Ocelodurum*), na območju, naseljenem že od bronaste dobe. Po zmagi nad Luzitani in Viriatom so Rimljani naselbino, ki je pripadala plemenu Vetoni in je bila postaja na cesti med mestoma *Emerita Augusta* (zdaj Mérida) in *Asturica Augusta* (zdaj Astorga), pozneje imenovani »Srebrna cesta«, poimenovali *Ocellum Durii* »Očesce Durijske« (tj. reke Durij, zdaj Duero), zdaj Zamora v istoimenski provinci (Castilla y León, Španija). Postalo je del province Luzitanija. – *Turduli* ... *Bardili*: O Turdulih gl. NH 3, 13. Vzdevek *Bardili* najbrž izhaja iz *Barduli* = *Varduli* (gl. § 110) in kaže, da se je ta veja Turdulov, ki so sicer živeli v severni Hispaniji, priselila v Luzitanijo. – *Tapori*: ibersko pleme, del Luzitancev, ki je živelo severno od reke Tagus, na današnjem mejnem območju med Španijo in Portugalsko. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *Luzitanija*: gl. NH 3, 5. – *Asturijo*: gl. NH 3, 28. – 540 milj: = 799,2 km. – 536 milj: = 793,28 km. – vse province Hispanije: gl. NH 3, 5. – obeh rtov Pirenejev: gl. NH 3, 30. – 2924 milj: = 4327,52 km. – 2600 milj: = 3848 km.

§ 119

Keltiberije: gl. NH 3, 13. – *Grki ... Kasiteride*: lat. *Cassiterides*, gr. Κασσιτερίδες νῆσοι »Kositrni otoki«, »Otoki kositra« (iz gr. κασσίτερος /*kassíteros*/ »kositer«, »cin« = lat. *plumbum album* ali *plumbum candidum*), antično ime za sicer zemljepisno nedoločljive otoke ob zahodnih obalah Evrope, ki so jih poznali Feničani in Kartažani ter z njih uvažali kositer, vendar so njihovo lokacijo ohranili skrito. Antični pisci in poznejši raziskovalci so jih enačili: z južno Anglijo in Irsko; s Cornwallom; z otočjem Scilly (Isles of Scilly), otoško skupino več kot 100 otokov ok. 40 km jugozahodno od Cornwalla; z otokom Cresom v Jadranskem morju; z otoki ob izlivu Loare, ki so sicer izginili zaradi rečnih nanosov in naplavin; z otokom Noirmoutier (Île de Noirmoutier) na atlantski obali južno od izliva Loare v departmaju Vendée; z različnimi otoki in otoškimi skupinami pred severozahodno obalo Španije idr. (gl. Herodot 3, 115; NH 7, 197; 34, 47; Diodor Sicilski 5, 21; 5, 22; 5, 38 idr.). Najbrž Kasiteride niso točno določena otoška skupina, ampak gre za generično, legendarno-mitološko ime za nahajališča kositra zunaj Sredozemskega prostora. – *rta Atrebatov*: tj. rta Arotrebov oz. Artabrov; gl. § 113. – *šest Otokov bogov*: lat. *Deorum sc. insulae*. Ni znano, za katere otoke gre; morda za zgoraj omenjene Kasiteride (pri tem ni jasno, od kod ime Otoki bogov), verjetneje pa je, da jih je Plinij zamešal z Otoki blaženih (zdaj Kanarski otoki; gl. NH 6, 201 in nasl.). – *Otoki blaženih*: gl. NH 6, 201 in nasl. – *Betike*: gl. NH 3, 6. – *75 milj.* = 111 km. – *od ustja morske ožine*: tj. od Gaditanske morske ožine (zdaj Gibraltarski preliv); gl. NH 3, 3. – *Gadis*: tj. Gades (lat. *Gades*, *Gadis*, gr. Γάδιρα iz fen. gdr »zid«, »ograda«, »grad«, »utrdba«), pristaniško mesto v južni Hispaniji na obali Atlantskega oceana, ki so ga ok. 1100 pr. Kr. ustanovili Feničani iz Tira, zdaj Cádiz v istoimenski provinci (Andaluzija), ki je danes na polotoku, v antiki pa je mesto ležalo na dveh otokih pred obalo Hispanije: feničansko mesto je bilo na otoku San Sebastián, kjer je bil močan kult boginje Junone (feničanske Tanit), pa tudi preroška votlina morske Venere (*Venus maritima*, Ἀφροδίτη ἑμπλοια), zato so otok imenovali tudi Afrodiziada »Afroditin = Venerin otok«. Zelo znan je bil tudi Heraklejon, svetišče gaditanskega Herakla (Herkula = kartažanski in feničanski Melkart) na otoku v Gaditanskem zalivu (zdaj otoček svetega Petra, Islote/Isla de Sancti Petri); Gades in njegova okolica sta namreč povezana z mitom o Heraklu (kraja Gerionovih govedi). Že Punci so naselbino razširili tudi na sosednji, nekoliko večji otok (zdaj Isla de León), kjer je bila tudi pozneje kartažanska in nato rimska naselbina. V času prevlade Kartažanov je bilo mesto središče trgovine po Atlantskem oceanu in deželah ob njem ter izhodišče za njihova osvajanja Iberskega polotoka. Pod oblast Rima je prišlo l. 206 pr. Kr. (Scipion Afričan); v času rimske vladavine je bil Gades eno najbogatejših in tudi največjih mest v zahodnem delu

rimskega cesarstva. – *Polibijevih*: 34, 15, 3 (gl. PV, št. 424). – *dolg 12 milj*: = 17,76 km. – *širok tri milje*: = 4,44 km. – *700 čevljev*: = 207,2 m. – *sedem milj*: = 10,36 km. – *15 stadijev*: 2,775 km. – *rimskih državljanov, ki se imenujejo Avgustani*: Vzdevek je morda zahvala Avgustu za podelitev statusa municipija, mogoče pa kaže na močan cesarski kult na tem območju. – *mesto ... Iulia Gaditana*: Leta 49 pr. Kr. je Gades v državljanski vojni podprl Cezarja, ki je mestu podelil državljanske pravice; postalo je municipij in pod Avgustom je dobilo ime *Augusta Urba Iulia Gaditana*.

§ 120

100 korakov: = 148 m. – *drugi otok*: zdaj Isla de Léon. – *dolg ... eno miljo*: = 1,48 km. – *naselbina Gades*: gl. § 119. – *Efor*: gl. PV, št. 173. Prim. tudi FGrH 70 F 129a. – *Filistid*: gl. PV, št. 209. Prim. tudi FGrH 11 F 13. – *Eriteja*: »Rdeči otok« (iz gr. ἑρυθρός /erythrós/ »rdeč«), mitični otok boginje Eos (Avrore, Zarje). – *Timaj*: gl. PV, št. 483. Prim. tudi FGrH 566 F 67. – *Silen*: iz Kaleakte na Siciliji, grški zgodovinar iz 3./2. stol. pr. Kr., avtor dela *Zgodovina Sicilije* (Σικελικά) v štirih knjigah, v katerem je popisal zlasti zgodovino druge punske vojne. Bil je vir za poznejše zgodovinarje, pa tudi tarča kritik zaradi svojega prokartažanskega stališča. – *Afrodiziada*: »Afroditin = Venerin otok« (zaradi preroške votline morske Venere (*Venus maritima*, Ἀφροδίτη ἑπλοία); gl. § 119). – *domačini pa Junonin otok*: zaradi močnega kulta boginje Junone (feničanske Tanit; gl. § 119). – *po oljkah Kotinuza*: »Otok divjih oljk« (iz gr. κότινος /kótinος/ »divja oljka«). – *Tartez*: O mestu Tartes/Tartez gl. NH 3, 7. – *Punci Gadir ... ograda*: lat. *Gades*, *Gadis*, gr. Γάδιρα iz fen. *gdr* »zid«, »ograda«, »grad«, »utrdba«. – *Eriteja ... Tirci ... Rdečega morja*: gl. zgoraj Eriteja in § 119. – *Gerion ... Herakles*: Gerion je bil mitološki pošastni velikan s tremi telesi in glavami, ki je živel na otoku Eriteja zahodno od Heraklovih stebrov (včasih mitološko izročilo otok enači z otokom Hesperid). Deseta naloga, ki jo je Evristej naložil Heraklu, je bila pripeljati Gerionova goveda. Herakles je Geriona ubil, prav tako pa tudi njegovega pastirja Evritiona in njegovega dvoglavega psa čuvaja Ortrosa (Kerberjev brat). – *Luzitanije*: gl. NH 3, 5. – *imenujejo enako*: tj. Eriteja.

§ 121

zaokroženi geografski opis Evrope: V 5. in 6. knjigi Plinij opisuje Afriko in Azijo. – *Artemidor*: gl. PV, št. 80. – *Izidor*: gl. PV, št. 263. Prim. tudi FGrH 781 F 8. – *Tanaisa*: gl. NH 3, 3. – *Gadesa*: gl. § 119. – *dolžina ... 8714 milj*: = 12 896,72 km. – *Polibij*: gl. 34, 15, 1 (PV, št. 424). – *širina ... 1543 milj*: = 2283,64 km.

§ 122

Širina Italije ... kot smo dejali: gl. NH 3, 43. – do Alp 1020 milj: = 1509,6 km. – Lugdunuma: gl. § 107. – britanskega pristanišča Morinov: = Gezori(j)ak (Gesoriacum). Gl. § 102 in 106. – 1469 milj: = 2174,12 km. – Polibij: gl. 34, 15, 1 (PV, št. 424). – proti zahodu poletnega sonca: tj. proti severozahodu. – ustju Rena: gl. § 101. – prek taborov germanskih legij: tj. izmera v smeri Avgusta Pretorija (Augusta Praetoria, zdaj Aosta) – Mogontijak (Mogontiacum, zdaj Mainz) – Bingij (Bingium, zdaj Bingen) – Lugdunum Batavov (Lugdunum Batavorum, zdaj Leiden). – 1243 milj: = 1839,64 km. – Afriki: 5. knjiga. – Aziji: 6. knjiga.

Komentar k 5. knjigi

§ 1

Afriko: Po geografskem opisu Evrope (3. in 4. knjiga) sledi v 5. knjigi najprej geografski opis Afrike (§ 1–46), nato mejnih območij med Azijo in Afriko, v drugem delu knjige pa opis Azije. – *Grki ... Libija*: Grški kolonisti, ki so ustanavljali naselbine na obali severne Afrike, so ozemlje zahodno od Nila poimenovali Libija (*Libya*, gr. Λιβύη) po plemenu, v staroegipčanskih virih imenovanem Libu, ki je živelo na območju pokrajine Kirenajke. – *Libijsko morje*: del Sredozemskega morja med obalo severne Afrike in otokom Kreto (prim. Mela 1, 21 in nasl.; 2, 119). – *konča se z Egiptom*: Meja Afrike oz. Libije na vzhodu je bil Katabatmos (gl. § 38; prim. Salustij, *Jugurtinska vojna* 17, 4; 19, 3; Mela 1, 40). – *noben drug del sveta nima manj zalivov*: Že Salustij opisuje morje pred obalo Severne Afrike kot divje in z malo pristanišči (*Jugurtinska vojna* 17, 4). – *neizgovorljiva*: prim. *NH* 3, 7; 3, 28; 3, 139; Mela 3, 15. – *na utrjenih krajih*: Pri opisu ljudstev in plemen v severni Afriki, ki so bila pogosto nomadska, se Plinij opira na podatke o utrjenih krajih ali kastelih (*castella*), ki jih je bilo v severni Afriki zelo veliko (samo na območju Kartagine na primer 83; prim. *CIL* X 6104).

§ 2

Kot začetek: Plinij začne opis na skrajnem severozahodnem delu Afrike pri Gibraltarju. – *<obe> Mavretaniji*: Deželi ljudstva oz. plemena Mavri sta po smrti kralja Bokha I., ki jo je prvi povezal v enotno politično tvorbo, vladala njegova sinova Bokh II. in Bogud. Bokh II. jo je združil, po njegovi smrti l. 33 pr. Kr. je postala rimska provinca, l. 25 pr. Kr. pa jo je Avgust prepustil numidijskemu kralju Jubi II. kot nadomestilo za Numidijo. Jubovega sina Ptolemaja je zaradi njegovega izjemnega bogastva cesar Kaligula dal ubiti. Nato je bila Mavretanija razdeljena na dve provinci (gl. nadaljevanje). – *Germanikovega sina Gaja Cezarja*: tj. cesarja Kaligule (vladal 37–41), sina Tiberijevega nečaka in posinovljenca Germanika. – *kraljevini*: Delu Mavretanije vzhodno od reke Muluhe je vladal Bokh II., delu zahodno od nje pa njegov brat Bogud. – *kru-tosti razdelil na dve provinci*: Mavretanijo je cesar Klavdij (vladal 41–54) – ne

Kaligula – razdelil na dve provinci: Mavretanijo Tingintano (Tingijsko Mavretanijo) in Mavretanijo *Caesariensis* (Cesarsko/Cezarsko Mavretanijo); prim. Kasij Dion 60, 9, 5. – *Skrajni rt ... Ampeluzija*: »Rt trta«, »Rt vinogradov« (iz gr. ἄμπελος /ámpelos/ »trta«); prim. NH 5, 2; Mela 1, 25; 2, 96; 3, 107. Njegovo prvotno (morda berbersko) ime je bilo Koteis (gl. Strabon 17, 3, 2: Κώτεις) ali Kota oz. rt Kota (gl. Ptolemaj 4, 1, 2: Κώτης Ἀκρον). Gre za rt Spartel, rt in predgorje v Maroku na vstopu v Gibaltarski preliv. – *Heraklovih stebrov*: dva stebra, imenovana Kalpa (na evropski strani; zdaj Peñón de Gibraltar, združen z Monte Hacho; gl. NH 3, 4) in Abila (na afriški strani; zdaj Djebel Musa (Ġabal Mūsā)), je postavil Herakles na vsaki strani Gibaltarske ožine v času, ko je šel v vrt Hesperid po zlata jabolka. – *Lisa in Kota*: Lisa (= *Melissa*, Μέλισσα; gl. PH 5) in Kota (gl. NH 32, 15; PH mesto imenuje Gite: 5; Γύττη) sta bili feničanski naselbini, ki v Plinijevem času očitno nista več obstajali. – *Tingi*: tudi Tingis, v 5. stol. pr. Kr. ustanovljena prvotno berberska, nato kartažanska naselbina (zdaj Tanger v Maroku), pozneje glavno mesto Mavretanije Tingitane. – *Antaj*: libijski velikan, sin Pozejdona in Gaje, rokoborec, ki je vsakega tujca izzval na dvoboj. Ker se je ob stiku z zemljo (njegovo materjo) njegova moč vedno znova okrepila, je bil nepremagljiv; zato ga je Herakles v dvoboju dvignil s tal in ga zadavil. – *Klavdij Cezar ... Traducta Iulia*: Cesar Klavdij je mestu obnovil status kolonije, ki mu ga je podelil cesar Avgust (zato *Colonia Iulia*), vzdevek *Traducta* (»Prenesena«, »Prepeljana«) pa je imela kolonija Joza (tudi *Iulia Ioz*a; zdaj Tarifa v Andaluziji) v Betiški Hispaniji, ki so jo ustanovili naseljenci iz Tingija in Zulila (gl. Strabon 3, 1, 8). – *Belone*: tudi Bajlona, zdaj Bolonia, majhno mesto v bližini Tarife v Andaluziji. – *Betiki*: drugo ime za Betiško Hispanijo. – *30 milj.*: = 44,4 km. – *Petindvajset milj.*: = 37 km. – *Avgustova kolonija Iulia Constantia Zulil*: mesto v Mavretaniji Tingitani, 31 km jugozahodno od Tingija, feničanska ali punska naselbina, zdaj Asilah v severozahodnem Maroku ob Atlantski obali ali Dchar Djedid (Jdid) 13 km severovzhodno od Asilaha. Prebivalce Zulila je dal Avgust preseliti v Hispanijo (tu je nastalo mesto Tingentera »Drugi Tingi«, sicer rojstni kraj geografa Pomponija Mele), vanj pa je naselil svoje veterane (prim. Mela 2, 96; Strabon 3, 1, 8). – *Dvaintrideset milj.*: = 47,36 km. – *Liksos ... status kolonije*: antično mesto ob istoimenski reki (gl. § 3), prvotno feničansko-kartažanska naselbina, pozneje del Mavretanije, zdaj ruševine severno od mesta El Araïch (tudi Larache), pristanišča na atlantski obali Maroka. Reka Liksos se zdaj imenuje Oued Loukkos (Wād Lūkūs, 176 km dolga reka, ki se pri El Araïchu izliva v Atlantik). Po drugi – manj verjetni – domnevi gre za reko Oued Drâ (Wādī Dar'a), ki izvira v gorovju Atlas in je z več kot 1100 km najdaljša reka v Maroku. – *starodavniki ... fantastične bajke*: Solin mesto Liksos, ki ga sam imenuje Liks (24, 3), postavlja na isto območje, kjer naj bi bila Antajeva kraljeva palača.

§ 3

Antajeva kraljeva palača: gl. § 2. – *vrtovi Hesperid*: mitološke hčere Niks (Noči) in Ereba (Teme), ki so bivale na skrajnem zahodu na robu sveta ob Oceanu in varovale gaj z drevesom, ki je rodilo zlata jabolka. Drevo je varoval tudi zmaj Ladon; tega je ubil Herakles na eni od svojih nalog, ki mu jih je naložil Evristej. – *podoben zmaju čuvaju*: tj. zmaju Ladonu (prim. Solin 24, 4–5). – *po vijugastem kanalu ... Laguna obdaja otok*: Omenjeni otok je najbrž zdaj Jezira pred ustjem reke Liksos (gl. § 2), ki ima zelo vijugast tok. – *Heraklov oltar ... znamenitega gaja ... zlata jabolka ... ni ostalo nič*: O otoku in Heraklovem oltarju Solin poroča (24, 5), da na otoku razen dreves, podobnih divji oljki, in Heraklu posvečenega oltarja ni ničesar, kar bi spominjalo na nekdanje čase.

§ 4

izmišljenim zgodbam: Plinij pogosto opozarja na nezanesljivost virov, še posebej grških, in se distancira od njih. – *reki Liksos*: gl. § 2 in 3. – *to mesto*: tj. Liksos (gl. § 2). – *večje od velike Kartagine*: gl. § 24. – *Tingija*: gl. § 2. – *Nepot*: gl. PV, št. 378; prim. HRR II, frag. 13. Plinij namiguje na Nepotovo delo *Primeri* (*Exempla* ali *Exemplorum libri*), v katerem se je pisec močno opiral na grške vire.

§ 5

Štirideset milj: = 59,2 km. – *Liksosa*: tj. mesta Liksos (gl. § 2.) – *Baba, druga Avgustova kolonija, imenovana Iulia Campestris*: mesto v notranjosti v Mavretaniji Tingitani, eno od treh mest na tem območju, ki jih je Avgust povzdignil v kolonijo (prim. tudi Ptolemaj 4, 1, 14; Štefan iz Bizanca pod Βάβαι). Lega mesta ni točno znana, med več kot dvajsetimi mogočimi lokacijami pa velja omeniti Es-Serif v zgornjem delu doline reke Loukkos, Moula-Abd-es-Selam blizu kraja Djebel Alam, Fes-El-Bali ter kot najverjetnejšo možnost okolico mesta Ouezzane (kraj Henchir Birha). Pridevek *Iulia* (»Julijska«) pove, da jo je ustanovil Avgust kot član julijske rodovine, pridevek *Campestris* (lat. *campester* »ravninski«) pa, da gre za vojaško naselbino. – *75 milj*: = 111 km. – *tretja, <kolonija> Banaza, imenovana tudi Valentia*: ena od treh Avgustovih kolonij v Mavretaniji Tingitani, zdaj Sidi Ali bou Djenoun na ravnici Ġharb na levem bregu reke Sebou v severnem Maroku. V času Marka Avrelija (vladal 161–180) je mesto dobilo ime *Colonia Aurelia*. – *Petintrideset milj*: = 51,8 km. – *mesto Volubilis*: lat. *oppidum Volubile*, sprva verjetno berberska, pozneje feničansko-punska in nato mavretanska naselbina, zdaj Moulay Driss (Walila), 20 km severozahodno od mesta Meknes v Maroku. Ko je prišla Mavretanija pod oblast Rima, se je začel nagel vzpon mesta; postalo je upravno središče Mavretanije Tingitane, slovelo pa je tudi po svojem bogastvu. – *enako oddaljeno*

od obeh morij: tj. od Atlantskega oceana in Sredozemskega morja. Plinijeva navedba ne drži. Mesto je od Atlantskega oceana oddaljeno ok. 100 km, od Sredozemskega morja pa ok. 150 km. – 50 milj: = 74 km. – reka Subub: zdaj reka Sebou v severnem Maroku. – mesto Sala ... ob istoimenski reki: prvotno feničanska, pozneje kartažanska naselbina, zdaj Sale (Salā), pristaniško mesto severno od Rabata. Rimljani so mesto oplenili v času cesarja Klavdija, ki ga je povzdignil v kolonijo (*Colonia Sala*). Omenjena reka je Oued Bou Regreg, ki se izliva v Atlantski ocean (Plinij jo v § 9 in 13 imenuje Salat). Reko in mesto omenja tudi Solin (24, 7). – črede slonov: prim. Ajlijan 10, 1. – pleme Avtololi: getulsko pleme, ki je živelo na zahodni obali Afrike ob vznožju Atlasa (prim. Ptolemaj 4, 6, 17; Solin 24, 7). Ptolemaj omenja tudi njihovo mesto Avtolala v notranji Libiji (4, 6, 24: Αὐτολάλα). – Atlasa ... največ zgodb: visoko gorovje v severozahodni Afriki, ki se razteza v dolžini ok. 2500 km skozi Maroko, Alžirijo in Tunizijo in se deli na več gorskih verig: Rif, Srednji Atlas, Visoki Atlas, Antiatlas, Telski Atlas in Saharski Atlas. V mitologiji so zahodni del pogorja istovetili z Gigantom Atlasom (Atlantom), ki je moral zaradi sodelovanja v uporabi Gigantov za kazen podpirati nebesni svod. Območje Atlasa in pokrajin ob njem so Rimljani poznali iz vojaških poročil rimskih poveljnikov in vojskovodij, ki so na svojih pohodih prodrli do tja. Ker je bilo območje slabo raziskano, poročila o njem pa pogosto senzacionalistična, je v antiki zelo burilo domišljijo. Prim. tudi Mela 3, 95; 3, 100 in nasl.; Ajlijan 7, 2; Solin 24, 8; 24, 10; 24, 12; Marcijan Kapela 6, 667 idr.

§ 6

O Atlasu: gl. § 5. – sredi peščenih puščav: zdaj Sahara (iz arab. *sahra* »puščava«), ki se razteza v smeri zahod–vzhod od Atlantika do Rdečega morja (od 4500 do 5500 km) in v smeri sever–jug od Sredozemskega morja in Atlasa do sudanskih savan (od 1500 do 2000 km).

§ 7

prešerna razposajenost Ajgippanov in Satirov: Ajgipani ali »kozlovski Pani« (gr. αἰγίπταν /aigípan/ iz αἶξ /aíx/ »koza« in Πάν /Pán/ »Pan«) so mitološka bitja, ki jih običajno enačijo s Pani; podobno so Satiri gozdna in poljska božanstva, razposajeni spremljevalci boga Dioniza, ki imajo deloma človeški in deloma kozlovski videz. Plinij namiguje na njemu neznana (gozdna ali savanska) bitja, za katera uporabi izraz iz mitologije; antični pisci (tudi Plinij) omenjajo, da razen zunanje podobe na njih ni ničesar človeškega (prim. NH 6, 197; Mela 1, 48; Solin, 31, 6). Verjetno gre za pavijane. – in da odmeva ... címbal: prim. PH 14. – Heraklovih: gl. § 3. – Perzejevih tam storjenih podvigov: Plinij namiguje na Perzejevo pustolovščino, ko se je odpravil po glavo Gorgone Meduze.

Sestre Gorgone (Steno, Evrialia in Meduza), hčere morskih božanstev Forkisa in Keto, so bivale daleč na zahodu ob Oceanu.

§ 8

Hanona: gl. PV, št. 227. – *največjega razcveta punske države*: tj. v drugi polovici 6. in prvi polovici 5. stol. pr. Kr., ko je Kartagina z ladjevjem in vojsko obvladovala zahodno Sredozemlje, osvojila pa je tudi zahodno Sicilijo in Sardinijo. – *naj razišče obseg Afrike*: Glavni namen Hanonove pomorske odprave je bil raziskati zahodno obalo Afrike ter poiskati primerne kraje za naselitev in širjenje kartažanskega vpliva. Domneve o tem, do kam je priplul, so različne (Senegal, Sierra Leone, Kamerun, Gabon). – *o številnih mestih, ki jih je tam ustanovil Hanon*: prim. PH 2 in 5; Strabon 17, 3, 8.

§ 9

Scipion Emilijan vrhovni poveljnik v Afriki: Publij Kornelij Scipion Emilijan Afričan Mlajši je prišel v Afriko kot vojaški tribun l. 149 pr. Kr.; ko je bil l. 147 izvoljen za konzula, je takoj prevzel vodenje vojaških operacij proti Kartagini (3. punska vojna), ki so se končale l. 146 s popolnim uničenje mesta in ustanovitvijo rimske province Afrike. – *zgodovinar Polibij z ladjevjem ... da razišče ta del sveta*: gl. Polibij 34, 15, 7 (o njem gl. PV, št. 424). Scipion je v letih 146/145 Polibija poslal na raziskovalno odpravo z namenom, da bi ponovil Hanonovo potovanje in natančno popisal pot. Poročilo ni ohranjeno. – *od te gore*: tj. od Atlasa. – *reke Anatis*: zdaj Oum ar-Rbia, reka v osrednjem Maroku, druga največja maroška reka. – *496 milj.* = 734,08 km. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *Liksosa*: gl. § 2 in 3. – *205 milj.* = 303,4 km. – *Gaditanske ožine*: tj. ožina pri Gadesu, zdaj Gibraltarska ožina oz. Gibraltarski preliv. – *112 milj.* = 165,76 km. – *zaliv ... Sagigi*: zaliv na severozahodni obali Afrike, zdaj obalno območje med El Araïchom (Larache) in Rabatom, ki ga Strabon zaradi tamkajšnjih feničanskih rokodelskih delavnic in trgovin imenuje Trgovski zaliv (17, 3, 2: Ἐμπορικὸς κόλπος). Prim. tudi Ptolemaj 4, 1, 2. – *mesto ... na polotoku Mulelaha*: zdaj polotok Moulay Bou Selham. – *Sububa*: = Subub (gl. § 5). – *Salat*: = Sala, zdaj Oued Bou Regreg (gl. § 5). – *224 milj.* = 331,52 km. – *pristanišče Rutubis*: Pristanišče locirajo na rt Mazagan ali v njegovo bližino. Ptolemaj ga imenuje Ruzibis (4, 1, 2: Ῥουσιβίς λιμήν). – *Sončev rt*: rt in predgorje na zahodni obali Mavretanije (zdaj Ras Beddouza oz. Ras Cantin v pokrajini Doukkala-Abda jugozahodno od Casablance), v grških virih imenovan Soloeis oz. Soloent (Σολόεις). Latinsko ime, ki ga navede Plinij (*promunturium Solis*), je posledica napačnega razumevanja grškega imena; enako ga je napačno razumel tudi Ptolemaj, ki ga imenuje Helijeva (Sončeva, Solova) gora (4, 6, 2: Ἡλίου ὄρος). Ime ne izhaja iz lat. *sol* »sonce«, ampak

verjetno iz semitske besede *sela* »skala, kleč«. Prim. Herodot 2, 32; 4, 43; *PH* 3. – *pristanišče Rizadir*: mesto in pristanišče na atlantski obali Mavretanije, zdaj Safi (Maroko). – *getulski Avtololi*: tudi Getuli Avtololi. Getuli (*Gaetuli*) je skupno ime za antična berberska nomadska plemena (domnevni predniki Tuaregov), ki so bivala v Getuliji, pokrajini, ki je obsegala območje južno od Atlasa med Veliko Sirto in Atlantskim oceanom ter Saharo; getulska plemena je v letih 5–6 po Kr. pokoril Gaj Kornelij Lentul, ki je zato dobil vzdevek *Gaetulicus* »Getulski« (gl. Kasij Dion 55, 28, 3 in nasl.). Njihove navade opisuje Salustij (*Jugurtinska vojna* 18, 1 in nasl.). Za Avtolole gl. § 5. – *reka Kvozenum*: zdaj Sous v pokrajini Sous v severnem Maroku. – *Selatiti*: prebivalci ob reki Sala(t) (gl. zgoraj). – *Mazati ... reka Mazat*: prebivalci ob reki Mazat (zdaj Oued Massa). – *reka Darat*: zdaj Oued Drâ (Wādī Dar'a), ki izvira v gorovju Atlas, z več kot 1100 km najdaljša reka v Maroku. – *krokodili*: Krokodile v rekah, ki pritekajo z gorovja Atlas, omenja tudi Vitruvij (8, 2, 7: *ex altera parte montis Atlantis alia capita item profluentia ad occidentem Oceanum, ibique nascuntur ichneumones, crocodili ...*).

§ 10

zaliv ... 616 milj: = 911,68 km. Gre za zaliv med rtoma Ghir in Juby na atlantski obali Maroka; nasproti zaliva ležijo Kanarski otoki. – *rt gore Braka ... Surentij*: Gora Braka (*Braca*) je skrajno zahodni odrastek Visokega Atlasa, ki je del pogorja Atlas. V Visokem Atlasu je tudi najvišji vrh celotnega pogorja, 4167 m visoki Jbel Toubkal. – *rt ... Surentij*: = rt Ghir (gl. zgoraj). – *reka Salzum*: zdaj al-Saquiya(h) al-Hamra'a oz. Saguia el Hamra, 450 km dolg vadi v zahodni Sahari. – *etiopski Perorzi*: tudi Etiopijci Perorzi. O Perorzih gl. § 16. – *Faruzijci*: gl. § 43. – *getulski Dari*: tudi Getuli Dari (»Podaratci«), getulsko pleme, ki je živelo ob zgornjem toku reke Darat (gl. § 9). – *etiopski Daratiti*: tudi Etiopijci Daratiti (»Podaratci«), etiopsko (temnopolto) pleme, ki je živelo ob spodnjem toku reke Darat (gl. § 9). – *reka Bambot*: zdaj reka Senegal ali katero od njenih ustij. Ptolemaj jo imenuje Nias (4, 6, 7). O krokodilih in povodnih konjih v reki piše tudi Solin (24, 14: *Bambotum crocodillis et hippopotamis refertum*). – *Voz bogov*: lat. *Theon ochema*, gr. Θεῶν ὄχημα /*Theôn óchema*/, zdaj Kamerunska gora (Mt. Cameroon), najvišje vulkansko gorovje v zahodni Afriki (najvišji vrh je 4070 m, po novejših meritvah 4095 m visoki Veliki Kamerun). Nekateri rokopisi ponujajo tudi besedilno različico Θεῶν οἰκημα /*Theôn oíkema*/ »bivališče bogov«. Gl. tudi *NH* 2, 238; 6, 197; Mela 3, 94; Ptolemaj 4, 6, 9. – *do Hesperovega rta*: iz gr. Ἡσπερος /*Hésperos*/ »Hesper« (= lat. *Vesper*) »zvezda večernica« = Zahod. Hesperov rt antični pisci omenjajo kot skrajni zahodni konec Afrike; v tem primeru bi ustrezal Zelenemu rtu (Cabo Verde, Cap Vert) blizu Dakarja v Senegal, ki

je najzahodnejša točka Afrike. Komentatorji domnevajo, da gre tudi v tem primeru za napačno razumevanje Hanonovega poročila (gl. PV, št. 227), ki omenja rt Ἡσπέρου Κέρας /*Hespérou Kéras*/ »Hesperov rog« (= Rog zahoda), ki je najbrž Beninski zaliv, del Gvinejskega zaliva. – *deset dni in noči plovbe*: = ok. 2400 km. – *Atlas*: gl. § 5 in 6. – *Mavretanije*: gl. § 2.

§ 11

Rimske oborožene sile ... v času cesarja Klavdija ... ubiti Gaj Cezar: Leta 41 po Kr., prvo leto vladavine cesarja Klavdija (vladal 41–54), je v Mavretaniji izbruhnil upor, ki ga je organiziral Ajdemon, osvobojenec kralja Ptolemaja, sina Jube II. in Kleopatre Selene; z njim je hotel maščevati smrt svojega kralja, ki ga je dal ubiti Kaligula. Upor je hitro zatrl konzul Mark Licinij Kras Frugi. O dogodkih poroča Kasij Dion (60, 8, 6; 60, 9, 1). – *naše enote prišle do gore Atlas*: Ponovne nemire, ki so izbruhnili l. 42, je zadušil pretor Svetonij Pavlin (gl. PV, št. 468), ki je na pregonu upornikov prišel do Atlasa in najbrž tudi do podsaharske Afrike. – *bahali ... poveljevali v tistih krajih*: Plinij znova izkoristi priložnost za to, da pohvali dosežke pripadnikov svojega stanu; tudi Svetonij Pavlin je bil namreč vitez. Svojo odpravo do Atlasa je popisal v neohranjenem delu, ki ga danes poznamo pod naslovom *Zapiski* (*Commentarii*).

§ 12

Kot smo omenili: gl. § 2 in 5. – *pet rimskih kolonij*: tj. Tingi, Zulil, Liksos, Baba in Banaza. – *slonovino in citronovino in vse getulske čeri za volki in škrlatniki*: V § 12 se Plinij znova dotakne zanj boleče teme: vdora razkošja v rimsko družbo, ki se je kazalo tudi v nabavi in razkazovanju ekskluzivnih izdelkov, kot so bili dragi kamni, eksotične dišave, slonovina in izdelki iz nje, pohištvo iz citronovine ter škrlat. Škrlat so v antiki pridobivali iz volkov in škrlatnikov (ti proizvajajo mleček, ki se na zraku obarva škrlatno). Sodobna biologija jih pozna ok. 1000 vrst; v Sredozemlju jih najdemo 16. Glede na opise pri Pliniju in kraje, kjer so te školjke nabirali, lahko z gotovostjo identificiramo tri vrste: bodičasti volek (*Murex brandaris*), čokati volek (*Murex trunculus*) in purpurni polž (*Thais haemastoma* ali *Purpura haemastoma*). Plinij zanje uporablja tri izraze: *purpura*, *murex* in *bucinum*, vendar ne vedno istega izraza za isto vrsto školjk. Za načrtno pridobivanje škrlata na obali Atlantika (tj. na obali Getulije) je poskrbel kralj Juba (gl. *NH* 6, 201; 9, 127; *Mela* 3, 104; *Solin* 26, 1).

§ 13

150 milj: = 222 km. – *Salata*: = Sala, zdaj Oued Bou Regreg (gl. § 5). – *reka Asana ... znana po pristanišču*: = reka Anatis, zdaj Oum ar-Rbia (gl. § 9). Danes je ob ustju reke pristanišče Azemmour. – *reka ... Fut*: zdaj reka Tensift

(Oued Tensift) v osrednjem Maroku. – *do Dirisa ... ime Atlasa*: prvotno staroselsko ime za Visoki Atlas (prim. Strabon 17, 3, 2; Vitruvij 8, 2, 6; Solin 24, 15; Marcijan Kapela 6, 667). Sledi imena najdemo v berberskem imenu za Visoki Atlas: Idrar-n-deren. – *200 milj*: = 296 km. – *reka ... Ivor*: zdaj reka Ksob (Oued Ksob), reka v zahodnem Maroku, ki se izliva v Atlantski ocean južno od mesta Essaouira. – *svetišče*: O omenjenem svetišču ni podatkov. – *obljudenega ozemlja ... oljčnih nasadov*: prim. NH 13, 39; Diodor Sicilski 3, 68, 2; Solin 24, 11.

§ 14

Svetonij Pavlin: Svetonij Pavlin (gl. § 11 in PV, št. 468) je zaradi svojih vojaških uspehov v Mavretaniji l. 42 postal nadomestni konzul (*suffectus*), l. 66 pa je bil redni konzul (*ordinarius*). – *prečkal tudi Atlas*: Svetonij je pozimi l. 41/42 prečkal čez 1907 m visoki Atlasov gorski prelaz, danes imenovan Tizi-N-Talghemt. – *gozdov z neznano vrsto dreves*: V pogorju Atlas je tipično drevo atlaska ali atlantska cedra (*Cedrus atlantica*), ki uspeva v gorah Alžirije in Maroka. – *nežen puh ... kakor iz svile izdelovali oblačila*: morda vrsta lišaja (prim. NH 13, 91), ki pa očitno ni bil cenjen (Solin 24, 8: *comae cupressi similes vestiuntur lanugine sericis velleribus nihilo viliore*). – *vrh tudi poleti prekrit z visokimi snežnimi zameti*: Enako tudi Solin navaja, da je vrh Atlasa vedno pokrit s snegom (24, 10: *Vertex semper nivalis*).

§ 15

dnevni pohodih: Vojaki so dnevno prehodili od 30 do 40 km, v desetih dneh torej od 300 do 400 km. – *do reke ... Ger*: zdaj Guir (Oued Guir) v dolini Saoura v severovzhodni Alžiriji. – *puščave s črnim peskom*: Gre za skalnate in kamnite puščave v severnih predelih Sahare, imenovane hamade. – *skale ... kakor ožgane*: Plinij verjetno opisuje tiste predele severne Sahare, ki so vulkanskega izvora. – *slonov ter divjih zveri in kač*: Za opis živalstva teh predelov gl. Solin 24, 10; Mela 3, 100; Strabon 17, 3, 4. – *Kanarijci ... običajna hrana psi in drobovje divjih živali*: lat. *Canarii* »Psejedci« (iz lat. *canis* »pes«), prebivalci puščavskih območij vzhodno od Visokega Atlasa, sicer neznano pleme, ki ga antični pisci uvrščajo v svet mitologije in pravljič. Imeli naj bi pasje glave (prim. NH 6, 195; 8, 104; Solin 30, 8). Plinij se je najbrž zmotil (verjetno se je pri pisanju opiral na katerega od manj zanesljivih virov), saj so bili Kanarijci prebivalci t. i. Otokov blaženih (*Fortunatae insulae*, zdaj Kanarski otoki) in največji med njimi (zdaj Tenerife) se je v antiki imenoval Kanarija (*Canaria*; prim. NH 6, 205; Solin 56, 17; Marcijan Kapela 6, 702).

§ 16

pleme Etiopijcev: prvotno ime za ljudstva na skrajnem jugovzhodu znanega sveta (prim. *Iliada* 1, 423; 23, 206; *Odiseja* 5, 282 idr.), pozneje za Nubijce, ljudstvo, ki je naseljevalo območja južno od Egipta. – *Perorzi*: nubijsko plemo, ki je živelo v puščavskih predelih južno od Darata (gl. § 9). – *Ptolemajev*: gl. § 11. – *Juba*: gl. PV, št. 268; prim. FGrHist 275 F 42. – *prvi vladal obema Mavretanijama*: Prvi kralj Mavretanije ni bil Juba, ampak njegov oče Bokh I. – *po svojih izjemnih znanstvenih dosežkih*: gl. PV, št. 268. Juba je Plinijev glavni vir za opis Afrike. – *evfórbeja ... po zdravniku*: Gre za mleček (*Euphorbia*), najobsežnejši rod mlečkovk (*Euphorbiaceae*), saj poznamo ok. 1600 vrst (v Sloveniji uspeva 34 vrst). Iz mlečka te rastline so pridobivali zdravilno učinkovino, smolo evforbij (gl. *NH* 25, 78; 26, 54; 26, 118), ki jo je odkril grški zdravnik Evforb, brat Avgustovega osebnega zdravnika Antonija Muze (gl. *NH* 19, 126; 29, 6; Svetonij, *Avgust* 59 in 81; Kasij Dion 53, 30, 3). Katero vrsto opisuje Plinij, ni znano; kot mogoče omenjajo tri: *Euphorbia officinarum*, *Euphorbia resinifera* in *Euphorbia antiquorum*. – *v delu, posvečenem posebej <tej rastlini>*: Evforbeji in evforbiju, ki so ga pridobivali iz nje, je Juba posvetil krajše delo z naslovom *O evforbiju* (Περὶ εὐφορβίου).

§ 17

province Tingitane: tj. Mavretanija Tingitana; gl. § 2. – *370 milj.* = 547,6 km. – *Mavri – od tod ime <Mavretanija> ... Mavruzijci*: Nomadska plemena temnopoltih Mavrov so živela na celotnem območju zahodne Afrike. Rimljani so se z njimi srečali že v času punskih vojn. Zanje se, zlasti pri poznejših piscih, uporablja tudi ime Mavruzijci. Gl. tudi Mela 1, 22; Cezar, *Afriška vojna* 3, 1; 6, 3; 7, 5; 83, 3; Livij 21, 22, 3; 23, 26, 11; 24, 15, 2). – *na nekaj družin*: Mišljene so rodbinske zveze oz. klani (prim. Salustij, *Jugurtinska vojna* 14, 5; 14, 9; Mela 1, 42). – *Masesili*: tudi Masajsili, zahodnonumidijsko (libijsko) plemo v Mavretaniji *Caesariensis* med reko Muluho in rtom Bougaroun; locirajo jih tudi v Mavretanijo Tingitano na območje današnjega Tetouana. Prim. § 19 in 52; *NH* 21, 77; Ptolemaj 4, 2, 17; Polibij 3, 33, 15; Livij 28, 17, 5. – *getulska plemena*: O Getulih gl. § 9. – *Banjuri*: getulsko plemo, ki je živelo vzhodno od Banaze v dolini reke Subub (gl. § 5). Amijan Marcellin jih imenuje Bajuri (29, 5, 33). – *Avtololi*: gl. § 5. – *Nezimi ... nekoč del Avtololov*: Omenja jih samo Plinij.

§ 18

na vzhodu gorata: zdaj Rif, pretežno gorato območje na severu Maroka med rtom Spartel in Tangerjem na zahodu ter goro Kebdana in reko Muluya na vzhodu. – *hribu Abila*: zdaj Monte Hacho nad Ceuto nasproti Gibraltarja v Maroku, ki pripada španski provinci Cádiz. – *skupini hribov ... Sedem bratov*:

zdaj gora Jebel Musa (Jabal Mūsā, Adrar Musa) na skrajnem severnem delu Maroka. – *obala Notranjega morja*: tj. Sredozemskega morja. – *reka Tamuda*: zdaj Oued Martel (Martil). – *mesto <z istim imenom>*: Pristaniško mesto Tamuda v Mavretaniji je obstajalo do 1. stol. pr. Kr. blizu današnjega mesta Tetouan v Maroku. – *reka Lavd*: zdaj Oued Laou (Wad Law) v severnem Maroku blizu Tetouana. – *mesto in pristanišče Rizadir*: feničanska, pozneje punska naselbina, v rimskem obdobju del province Mavretanije Tingitane, zdaj pristaniško mesto Melilla, španska enklava na severni obali Maroka. Mela ga imenuje Ruzigada (1, 29: *Rusigada*), Ptolemaj pa Rusadejr(on) (4, 1, 7: Ῥουσάδειρον). – *reka Malvana*: = reka Muluha (§ 19).

§ 19

mesto Siga: mesto in pristanišče v Mavretaniji *Caesariensis*, sprva punsko trgovsko središče, pozneje kraljeva prestolnica masesilskega kralja Sifaksa, zdaj ruševine od reki Tafna (Oued Tafna), 4 km južno od Takembrita (*Portus Sigensis*) in zahodno od Orana v Alžiriji (gl. Mela 1, 29; Solin 25, 16). – *Malake v Hispaniji*: zdaj Malaga (gl. NH 3, 8). – *Sifaksova kraljeva palača*: Kralj Sifaks, ki je vladal v zadnji tretjini 3. stoletja pr. Kr., je združil do tedaj razdeljena plemena Masesilov. V času 2. punske vojne se je najprej boril na strani Rimljanov, po poroki njegove hčere Sofoni(z)be s Hazdrubalom pa je prestopil na kartažansko stran. Ko je skušal nastopiti kot mirovni posrednik med stranema, ga je z oblasti vrgel njegov tekmeč Masinisa. Scipion Afričan Starejši ga je pripeljal v Rim, kjer je l. 201 umrl v ujetništvu (dogodke opisujejo Livij, Polibij, Apijan, Valerij Maksim, Marcijan Kapela idr.). – *k drugi Mavretaniji*: tj. k Mavretaniji *Caesariensis* (gl. § 2). – *Bogudova dežela*: tudi Bogudova (ali Bogudska) Mavretanija. Ime je dobila po Bogudu, sinu mavretanskega kralja Bokha I. in bratu Bokha II., ki je v obdobju 50–44 pr. Kr. vladal zahodnemu delu Mavretanije. Po Cezarjevi smrti je prestopil na Antonijevo stran. Umrl je l. 31. – *Bokhova dežela*: Kralj Bokh II. je do l. 38 pr. Kr. vladal vzhodnemu delu Mavretanije, nato pa do smrti l. 31 celotni Mavretaniji. – *Veliko pristanišče*: lat. *Portus Magnus*, pristaniško mesto na sredozemski obali Mavretanije, zdaj ruševine v kraju Bet(h)ioua pri Arzewu vzhodno od Orana v zahodni Alžiriji. – *reka Muluha*: reka, ki izvira na Visokem Atlasu in se zahodno od rta Metagonij (zdaj Cap de l'Agua) izliva v Sredozemsko morje, zdaj Muluja (Oued Moulouya), v antiki meja med obema mavretanskima provincama. Plinij in Mela (1, 29) jo imenujeta Muluha (*Mulucha*), Salustij Mulukha (*Jugurtinska vojna* 19: *Muluccha*), Strabon pa Molohat (Strabon 17, 3, 6: Μολοχάθ). – *Masesilov*: gl. § 17. – *Kviza Ksenitana*: lat. *Quiza Xenitana* »Tujska Kviza« (iz gr. ξενός /*xenós*/ »tuj«, »tujski«), mesto v Mavretaniji *Caesariensis*, municipij tujcev (ne rimskih državljanov), zdaj ruševine v kraju Aïn El Benian ob reki

Chelif (Oued Chalif (Cheliff), Wadi ash-Shalif), najdaljši reki v Alžiriji. Ptolemaj jo imenuje kolonija Kviza (4, 2, 3: Κουῖζα κολωνία). – *mesto tujcev*: tj. nedržavljanov, ki niso imeli statusa rimskih državljanov in tudi ne latinskih pravic. – *Arzenarija*: mesto v Mavretaniji *Caesariensis*, zdaj Sidi Bou Ras Taddert pri Ténèsu v Alžiriji. – *tri milje*: = 4,44 km.

§ 20

Kartena ... 2. legije: sprva punsko mesto v Mavretaniji *Caesariensis* (zdaj Ténès). Tu je ok. l. 30 pr. Kr. cesar Avgust naselil veterane druge legije (*legio II Augusta*). Mela mesto imenuje Kartina (1, 31: *Cartinna*), Ptolemaj pa Kartena oz. Kartene (4, 2, 4: Καρτέννα[ι]). – *Gunugu ... kolonija istega cesarja ... pretorijanske kohorte*: sprva punsko trgovsko mesto, zdaj Sidi Brahim pri mestu Gouraya zahodno od Chercella; status kolonije mu je dal cesar Avgust. Ptolemaj ga imenuje Kanukis (4, 2, 5: Κανουκκίς). – *Apolonov rt*: verjetno rt Cap de Ténès pri Ténèsu. – *mesto Cezareja ... pravni status kolonije*: zdaj Chercell. Staro punsko pristaniško mesto Jol je kralj Juba II. (gl. PV, št. 268) izbral za prestolnico in ga preimenoval v Cezarejo. Po umoru Jubovega sina kralja Ptolemaja je mesto postalo glavno mesto province Mavretanije *Caesariensis*, v času cesarja Klavdija (vladal 41–54) pa kolonija. – *Novo mesto ... ustanovili veterani*: lat. *Oppidum Novum*, mesto v Mavretaniji *Caesariensis*, zdaj Aïn Fefla v severni Alžiriji ok. 140 km jugovzhodno od Alžira. – *Tipaza*: primorsko mesto ob Sredozemlju, ki so ga ustanovili Feničani, cesar Klavdij pa je tu ustanovil vojaško naselbino, ki ji je bil pozneje podeljen status municipija (zdaj Tipasa (Tibaza) vzhodno od Chercella). – *Ikozij ... isti privilegij*: feničanska ali punska naselbina v poznejši Mavretaniji *Caesariensis* (zdaj Alžir (al-Jazā'ir)). Ime mesta izhaja iz grškega števnik 20 (gr. εἰκοσι(ν) /eíkosi(n)/), ker naj bi ga po mitološkem izročilu ustanovilo 20 Heraklovih spremljevalcev (Solin 25, 17; Amijan Marcelin 29, 5, 16). V času cesarja Vespazijana (vladal 69–79) je mesto dobilo latinske pravice. – *Avgustova kolonija Ruzgunije*: ime rta Matifou na koncu Alžirskega zaliva in naselbine blizu njega, zdaj ruševine pri Bordj El Bahriju oz. Tamentfoustu vzhodno od Alžira. Avgust je mesto, prvotno punsko naselbino, povzdignil v kolonijo (*Colonia Iulia Pontificensis Clementia Rusguniae*), vanjo pa naselil veterane devete legije (*legio IX Gemella*). – *Ruzukurum ... Klavdij*: rkp. tudi *Rusucurium*, rt in punsko mesto v Mavretaniji *Caesariensis* (zdaj Dellys blizu ustja reke Sebaou (Oued Sebaou) vzhodno od Alžira). Mesto je v času cesarja Klavdija postalo municipij. Ptolemaj ga imenuje Ruzukore oz. Ruzokoru (4, 2, 8: Ῥουσουκκόραι, Ῥουσσοκκόρου), poznejši geografi pa so ga imenovali tudi Ruzukuru (*Rusucurru*), Ruzukuron (*Rusicuron*) in Ruzukur (*Rusucurus*). – *Avgustova kolonija Rusaz*: zdaj Azeffoun zahodno od mesta Bejaïa v severni Alžiriji. Kolonijo (*Colonia Iulia*

Rusazus legionis VII immunis) je ustanovil cesar Avgust, vanjo pa je naselil veterane sedme legije (*legio VII Macedonica*). – *kolonija istega cesarja Salde*: mesto in pristanišče v Mavretaniji *Caesariensis*, zdaj Bejaïa ob ustju reke Suommam (Oued Suommam) v severni Alžiriji. Kolonijo je ustanovil Avgust in tu naselil pripadnike iste (sedme) legije (*Colonia Iulia Augusta Saldae legionis VII immunis*). Poznejši viri mesto imenujejo tudi Saldis in Saldas. – *Igilgili*: feničanska ali punska priobalna naselbina v severni Alžiriji (zdaj Jijel (Djidjelli)), prav tako Avgustova kolonija.

§ 21

mesto Tuka: mesto v Numidiji, ki je pozneje pripadlo Mavretaniji, zdaj El-Milia v provinci Jijel v severni Alžiriji. Drugo mesto z enakim imenom (*Tucca Terebinthina*, tudi *Thugga*) je bilo v rimski provinci Afriki (zdaj Henchir Dougga v severni Tuniziji). – *reki Ampsaga*: mejna reka med Mavretanijo in Numidijo, zdaj Oued El Kebir. Mela jo imenuje Ampsak (1, 30: *Ampsacus*), Solin Amsiga (26, 1: *Amsiga*). – *Avgustova kolonija Akve*: tj. *Aquae Calidae*, zdaj ruševine pri Hammam Righa jugovzhodno od Alžira. – *Sukabar*: tudi Zukabar, mesto in Avgustova kolonija (*Colonia Iulia Augusta Zucchabar*) v Mavretaniji *Caesariensis*. Ptolemaj ga imenuje Zukabari/Zuhabari (4, 2, 25: *Ζουχαβάρει*), Amijan Marcellin pa Sugabaritanski municipij (29, 5, 20: *municipium Sugabarritanum*). – *Tubusuptu*: mesto na severozahodu poznejše rimske province Mavretanije *Sitifensis* (tako se je od obdobja Dioklecijana in Konstantina imenovala nova provinca, nastala na vzhodu Mavretanije *Caesariensis*, ki je segala od mesta Salde do reka Ampsaga; ime je dobila po mestu Sitifis, zdaj Sétif v Alžiriji) v bližini meje s provinco Mavretanijo *Caesariensis*, ki je slovelo po gojenju oljk, zdaj Tiklat v dolini reke Soummam (Oued Soummam) pri mestu El-Kseur, 20 km vzhodno od mesta Bejaïa v Alžiriji. – *Timiki*: zdaj Sidi Bou Chaïb jugozahodno od Ténèsa. – *Tigave*: mesto v Mavretaniji *Caesariensis*, zdaj El Kherba na levem bregu reke Cheliff (Oued Cheliff), najprej plemenska naselbina (*civitas*), pozneje municipij. – *Sardabal*: zdaj Oued Habra, pritok reke Oued Chelif(f) (Wadi ash-Shalif). – *Aves*: zdaj Oued El Harrach. – *Nabar*: zdaj Oued Hamiz (prim. Mela 1, 31). – *Makurebi*: pleme v Mavretaniji *Caesariensis*. Določitev ozemlja, na katerem je živelo, glede na različna poročila ni mogoča (prim. Ptolemaj 4, 6, 6). – *reka Usar*: zdaj Oued Isser zahodno od mesta Dellys. – *pleme Nababi*: berbersko pleme v Mavretaniji *Caesariensis*, ki je domnevno živelo južno od gore *Mons Ferratus* (zdaj Djebel Djurdjura). – *od Cezareje*: gl. § 20. – 322 milj: = 476,56 km. – *Dolžina 1038 milj*: = 1536,24 km. – *širina 467 milj*: = 691,16 km.

§ 22

Ampsaga: gl. § 21. – *Numidija*: antična dežela, ki se je raztezala med rekama Ampsaga (Oued el-Kebir) in Tuska (zdaj prav tako Oued el-Kebir; gre za dve različni reki z enakim imenom) in je obsegala območje današnje severne in zahodne Alžirije ter zaledje Kartagine (danes vzhodna in južna Tunizija). – *Masinise*: numidijski kralj v obdobju 201–148 pr. Kr. V 2. punski vojni se je v Hispaniji bojeval na strani Kartagine, l. 206 pa je po srečanju s Scipionom Starejšim sklenil z Rimljani zavezništvo in odločilno prispeval k zmagi Rima v bitki pri Zami l. 202; za nagrado je postal kralj celotne Numidije. Ko se je sredi 2. stol. pr. Kr. zapletel v spor s Kartagino, je to dalo Rimljanom povod za 3. punsko vojno. – *Metagonitida*: = dežela za rtom (predgorjem) Metagonij v Mavretaniji Tingitani (prim. Mela 1, 33), zdaj rt (Cap) Bougaroun vzhodno od mesta Collo na sredozemski obali Alžirije. – *Numidijce*: prim. Salustij, *Jugurtinska vojna* 18, 7 in nasl. – *mapálije*: lat. *mapalia*. S tem izrazom, ki je najbrž punskega izvora, antični pisci imenujejo bivališča nomadskih numidijskih plemen; gre za kočje, večinoma lesene kolibe (lesenjače, barake), katerih strehe in stene so prepletali tudi s slamo. – *Hulu*: tudi Kulu, zdaj Collo na sredozemski obali Alžirije. Solin ga imenuje Huli (26, 1: *Chuli*). – *Ruzikada*: rt in (prvotno punska) postojanka v provinci Numidiji, zdaj Skikda (Sakikdah, Sakaikidah) v severovzhodni Alžiriji na sredozemski obali. Mela mesto imenuje Ruzigada (1, 29: *Rusigada*) in Ruzikada (1, 33: *Rusiccade*). – *48 milj*: = 71,04 km. – *kolonija Cirta ... tudi Cirta sitijáncev*: numidijska naselbina ob reki Ampsaga, zdaj Constantine (Qusanṭīnah) v severovzhodni Alžiriji, s prvotno numidijskim in kartažanskim prebivalstvom, pozneje rimska kolonija, ki jo je ustanovil Avgust (*Colonia Iulia Iuvenalis Honoris et Virtutis Cirta*). Cezar je tu naselil svojega oficirja Publija Sitija, ki je bil zaslužen za zmago nad Pompejevimi privrženci pri Tapsu, in njegove vojake (gl. Mela 1, 30: Apijan 4, 54), zato se je mesta oprijelo ime *Cirta Sittianorum* »Cirta sitijancev (Sitijevih vojakov, Sitijevih privržencev)«. – *kolonija Sika*: staroselsko mesto v prokonzularni Afriki (*Africa proconsularis*) na poti iz Kartagine v Cirto, zaradi svetišča Venere Erikine (Ericine; po Venerini/Afroditini podobi, ki so jo l. 217 zasegli v sicilskem mestu Eriks) imenovano tudi *Sicca Veneria*, zdaj El-Kef (Al-Kāf) v severozahodni Tuniziji. V kolonijo ga je povzdignil Avgust (*Colonia Iulia Veneria Cirta Nova Sicca*). – *mesto Kraljeva Bula*: sprva libijsko, pozneje kartažansko mesto v prokonzularni Afriki (od l. 46 v provinci *Africa nova*) v dolini reke Bagradas, od l. 156 pr. Kr. prestolnica numidijskega kralja Masinise (zato *Regia* »Kraljeva«), zdaj ruševine v kraju Hammam Daradji severno od mesta Jendouba. Pod Hadrijanom je mesto postala kolonija (*Colonia Aelia Hadriana Augusta Bulla Regia*). – *Takatua*: zdaj Chetaïbi, majhno pristaniško mesto ob zalivu na rtu Takouch severozahodno od mesta Annaba. – *Kraljevi*

Hipon: sprva feničanska naselbina, pozneje numidijska, nekaj časa prestolnica numidijskih kraljev (zato *Regius* »Kraljevi«), zdaj Annaba na sredozemski obali Alžirije. – *reka Armua*: zdaj Oued Mafragh vzhodno od mesta Annaba. – *Tabraka*: prvotno verjetno punska naselbina, pozneje mesto, katerega prebivalci so bili rimski državljani, zdaj Tabarka na severni obali Tunizije, 10 km od meje z Alžirijo. Ptolemaj (4, 3, 5) in Polibij (12, 1, 4) jo imenujeta Tabraka (Θάβρακα). – *reka Tuska, meja Numidije*: majhna reka v severni Afriki, v antiki pomembna politična meja med Numidijo in provinco *Africa proconsularis*, zdaj Oued el-Kebir (enako kot spodnji tok reke Ampsaga; gl. § 21). – *numidijskega marmorja*: Za numidijski marmor je bila značilna rumenkasta barva, prepletena z rdečkastimi žilami; uporabljali so ga izdelavo pragov in stebrov (prim. NH 35, 3; 36, 49; Solin 26, 2 idr.).

§ 23

Tuska: gl. § 22. – *Zevgitanska pokrajina*: tudi pokrajina Zévgis, rodovitna nižinska pokrajina na severu province *Africa proconsularis* (prim. Solin 26, 2; 27, 1; Izidor Seviljski, *Etimologije* 14, 5, 8). – *Beli rt*: lat. *Promunturium Candidum*, zdaj Ra's al Abyad (tudi Cap Blanc), za Ra's ben Sakka druga najsevernejša točka Afrike, vzhodno od Bizerte (Banzerta, Binzarta) ob Sredozemskem morju. – *Apolonov rt*: lat. *promunturium Apollinis*, zdaj Ra's Sidi Ali el Mekki. – *Hermesov rt*: lat. *promunturium Mercurii*, zdaj Ra's Addar (Cap Bon). – *dva zaliva*: tj. Hiponski (*sinus Hipponensis*) in Utiški (*sinus Uticensis*). – *Hipon Dirutus, Grki ... Diarrhytos*: prvotno feničanska (tirska) pristaniška naselbina, nato kartažanska, ki je stala na vstopu v veliko jezero, povezano z morjem. Ker je skozi mesto tekel povezovalni kanal in je bilo najbrž pogosto poplavljen, je dobilo vzdevek *Dirutus* oz. *Diarrhytus* »skozi katerega teče reka«, »ki ga seka reka« (iz gr. διαρρέω /diarrhéō/ »tečem skozi«), zdaj Bizerta (Benzert, Binzart). – *mesto Tevdalis*: Ptolemaj ga imenuje Tevdali (4, 3, 8: Θευδαλί), v rokopisih najdemo tudi različico Tevdala (Θευδάλη, Θευδάλα), zdaj Henchir el-Aouâma pri mestu Menzel Jemil v severovzhodni Tuniziji jugovzhodno od Bizerte in 60 km severno od Tunisa.

§ 24

Apolonov rt: gl. § 23. – *v drugem zalivu*: tj. v Utiškem zalivu (*sinus Uticensis*). – *Utika*: mesto v provinci *Africa proconsularis* ob ustju reke Bagradas (zdaj Oued Medjerda), 33 km severozahodno od Kartagine (zdaj Henchir Bou Chateur; kraj je danes 11 km oddaljen od morja), najstarejša feničanska kolonija v Afriki (nastanek sega v 12. stol. pr. Kr.), po uničenju Kartagine glavno mesto province. Prebivalci mesta so imeli rimske državljanske pravice, ki jim jih je podelil Julij Cezar. – *znano po Katonovi smrti*: Mark Porcij Katon Mlajši

(95–46 pr. Kr.), pravnik Katona Starejšega, je bil zagrizen republikanec, strog stoik in hud nasprotnik Cezarja. Po porazu republikanske vojske v bitki pri Tapsu l. 46 se je skupaj s preostalimi Pompejevimi privrženci zatekel v Utiko; vsem, ki so želeli, je omogočil beg, sam pa je zavrnil Cezarjevo pomilostitev in naredil samomor (od tod njegov vzdevek *Uticensis* »Utičan«, »Utikan«). – *reka Bagrada*: zdaj Oued Medjerda, najdaljša reka v Tuniziji. – *kraj Castra Cornelia*: »Kornelijev tabor«, zdaj Kalâat El-Andalous južno od ustja reke Medjerda, 30 km severno od Tunisa. Kraj, ki je ležal okoli 3 km vzhodno od Utike, je dobil ime po rodovnem imenu Kornelija Scipiona Afričana Starejšega (*Cornelius*), ki je pozimi 204/203 tu postavil svoj vojaški tabor; tu je bil glavni štab za vojaške operacije proti Kartagini, Utiki in proti numidijskim zaveznikom Kartažanov. – *kolonija Kartagina na ostankih velike Kartagine*: Leta 146 se je 3. punska vojna končala s popolnim uničenjem Kartagine (zdaj ruševine ok. 20 km severovzhodno od Tunisa med Salam(m)bom in Sidi Bou Saidom na polotoku). Prvi rimski kolonisti so se tam naselili 24 let pozneje (l. 122). Kolonijo je ustanovil Gaj Sempronij Grakh (*Colonia Iunonia Carthago*), za ponovno ustanovitev, za dvig mesta, infrastrukturo in zgraditev pa je poskrbel Cezar (*Colonia Concordia Iulia Carthago*). – *kolonija Maksula*: mesto v provinci *Africa proconsularis*, Avgustova kolonija (*Colonia Iulia Indulgentia Maxula*), zdaj Radès vzhodno od Tunisa. – *Karpi*: tudi Karpis, punska naselbina na zahodnem delu polotoka Addar (Cap Bon) blizu kraja Mraissa (M'Raïssa) jugovzhodno od Tunisa, od ok. l. 1 po Kr. kolonija. – *Misua*: mesto v provinci *Africa proconsularis*, prvotno najbrž feničanska ali punska naselbina, zdaj Sidi Daoud. Ptolemaj ga imenuje Nisua (4, 3, 7: Νίσουα). – *mesto Klipea na Hermesovem rtu*: najbrž predfeničanska naselbina na ozemlju poznejše province *Africa proconsularis* severozahodno od rta Ra's Addar (Cap Bon), Avgustova kolonija (*Colonia Iulia Clypea*), zdaj Kelibia (Kélibia, Quilibiyah). Ptolemaj jo imenuje Aspīs (4, 3, 7: Ἀσπίς »Ščit«). – *Kurubis*: mesto v provinci *Africa proconsularis* na vzhodni obali rta Ra's Addar (Cap Bon), zdaj Korba. Ptolemaj jo imenuje Kurabis oz. Kurobis (4, 3, 8: Κουραβίς, Κούροβις). – *Neapolis*: mesto v provinci *Africa proconsularis* na vzhodni obali rta Ra's Addar (Cap Bon) južno od Korbe (Kurube), zdaj Nabeul. – *Libifeničani*: tj. staroselski prebivalci, razdeljeni na različna plemena, pomešani s feničanskimi (tj. punskimi, kartažanskimi) naseljenci. – *Bizakija*: območje ob Hammametskem zalivu med Neapolo (zdaj Nabeul) in Tapsom (zdaj ruševine pri kraju Ras Dimas blizu mesta Bekalta) ter njegovo zaledje (mesto Kairuan (Quairawan, al-Qairawān)). Že od časa prvih feničanskih naseljencev je mesto slovelo po rodovitnosti in intenzivnem poljedelstvu, zlasti po gojenju žita in oliv (gl. *NH* 17, 41; 18, 94). – 250 milj: = 370 km.

§ 25

Leptis: tj. Mala Leptis (lat. *Leptis Minor*), prvotno punska naselbina na vzhodni obali Tunizije, zdaj Lamta blizu Monastirja. – *Hadrumet*: feničanska naselbina in trgovsko središče na vzhodni obali današnje Tunizije, zdaj Sousse. – *Ruspina*: prvotno feničanska ali punska naselbina na južni obali Hammametskega zaliva v vzhodni Tuniziji, zdaj Menchir Tenir blizu Monastirja. Strabon jo imenuje Rusp(in) (17, 3, 12: Ῥουσσῖνον). – *Taps*: prvotno feničanska naselbina, po 3. punski vojni del rimske province Afrike, l. 46 prizorišče spopada med Julijem Cezarjem ter združeno vojsko Pompejevih privržencev in numidijskega kralja Jube I., zdaj ruševine pri kraju Ras Dimas blizu mesta Bekalta. – *Tene*: sprva najbrž punska naselbina, zdaj Thyna, 12 km južno od Taparure (zdaj Sfax). – *Aves*: Na tem območju ni kraja s tem imenom; morda gre za napako pri prepisu. – *Makomadi*: zdaj Bordj-Yonga v Tuniziji, ok. 260 km jugovzhodno od Kartagine. – *Takapa*: mesto v Mali Sirti, verjetno feničanska ali punska naselbina, v Avgustovem času skupnost (*civitas*), pozneje kolonija, zdaj Gabes. – *Sabrata*: eno od treh feničanskih mest v afriški Tripoli (»Tromestju«), zdaj Sabratak (Sabratha) 65 km zahodno od Tripolisa (Tarābulus) v Libiji. – *Male Sirte*: gl. § 26. – *Ampsage*: gl. § 21. – *580 milj.* = 858,4 km. – *200 milj.* = 296 km. – *dve provinci, staro in novo*: Po uničenju Kartagine l. 146 je na tem območju najprej nastala provinca Afrika. Po bitki pri Tapsu so Rimljani kraljevino Numidijo zaradi sodelovanja kralja Jube I. na strani Pompejevih privržencev priključili in jo spremenili v provinco. Obe provinci sta bili združeni v novo provinco, imenovano *Africa proconsularis* »prokonzularna Afrika«, ker so bili njeni upravitelji vedno bivši konzuli. – *po dogovoru med Scipionom Mlajšim in kralji ločeni z jarkom*: Gre za t. i. kraljevi jarek (*Fossa regia*), ki ga je po 3. punski vojni l. 146 pr. Kr. po dogovoru z Masiniso in njegovimi sinovi Publij Kornelij Scipion Afričan postavil za mejo med novoustanovljeno provinco Afriko in kraljevino Numidijo. – *do Ten*: gl. zgoraj. – *Kartagine*: gl. § 24. – *216 milj.* = 319,68 km.

§ 26

Tretji zaliv se deli na dva zaliva: Za Hiponskim in Utiškim zalivom sledita obe Sirti: Mala Sirta pred obalo Tunizije (zdaj Gabeški zaliv ali Ḥalij (Khalij) Qābis) in Velika Sirta med Tripolisom in Bengazijem pred obalo Libije (zdaj zaliv Sidra ali Ḥalij (Khalij) Surt). – *nevarna ... obeh Sirt*: Sirti sta bili zaradi spremenljivih vremenskih razmer, morskih tokov in premikajočih se peščenih plitvin zelo nevarni tudi za najbolj izkušene pomorščake (gl. Polibij 1, 39, 2; Salustij, *Jugurtinska vojna* 78, 2; Solin 27, 3; Marcijan Kapela 6, 671 idr.). – *Polibij*: gl. Polibij, 34, 15, 8. O Polibiju gl. PV, št. 424. – *do bližnjega zaliva, ki je manjši*: tj. do Male Sirte. – *300 milj.* = 444 km. – *vstop ... 100 milj.* = 148

km. – *obseg ... 300 milj.* = 444 km. – *peščene puščave*: zdaj Veliki vzhodni erg v Alžiriji in Libijska puščava (aṣ-Ṣaḥrā' al Libīyah). – *divjih živali*: O živalstvu tega območja gl. *NH* 8, 46 in nasl.; Ajlijan 3, 1; Polibij 34, 16, 2. – *Garamanti*: staroselsko (najverjetneje berbersko) pleme v notranjosti Libije, ki je živelo približno na območju današnje libijske zvezne države Fezzan (Fazzān); njihovo glavno mesto je bila Garama. Gl. *NH* 5, 26; 5, 36; 6, 209; 8, 142; 8, 178; 13, 111; Herodot 4, 174; 4, 183–184; Ptolemaj 4, 6, 12; Strabon 2, 5, 33; 17, 3, 19; Livij 29, 33, 9; Mela 1, 23; 1, 45 idr. – *Avgilov*: prebivalci oaze Avgila, zdaj Auḡila (Awjila), skupina oaz v severovzhodni Libiji, 30 km stran od mesta Jalu v okrožju Wahat v Libiji.

§ 27

pleme Psili: libijsko pleme, ki je živelo ob Veliki Sirti. Zaradi hude suše so zapustili območje, na katerem so živeli, zdesetkale pa so jih tudi vojne s sosedi, zlasti z Nazamoni. Veljali so za strokovnjake za kače in kačje strupe (gl. *NH* 7, 14; 8, 93; 11, 89; 21, 78; 28, 30; Herodot 4, 173; Gelij 16, 11, 3–8; Kasij Dion 51, 14 idr.). – *Likomedovo jezero*: ena od depresij jugovzhodno od velike Sirte, morda Sabhkat Ghuzayyil (slano močvirje, 47 m pod nivojem morske gladine) ali Sabkhat Shunayn (slana ravnica, ki jo občasno poplavi deževje ali visoka plima). – *Avgili*: gl. § 26. – *med Etiopijo*: gl. § 16. – *250 milj.* = 370 km. – *skupnost Oja*: tudi ojska skupnost (*civitas Oeensis*), mesto na obali Tripolitanske Afrike med Sabrato in Veliko Leptis, zdaj Tripoli (Tarābulus). Prim. Mela 1, 37: *Oea oppidum*. – *reka in pokrajina Kinips*: reka, ki se izliva v morje 18 km stran od Velike Leptis, zdaj Oued Caam (ali Wadi Caam ali Wadi Ka'am) ali pa Oued Oukirre (Oukirri). Sin spartanskega kralja Anaksandrida Doriej (6. stol. pr. Kr.) je ustanovil ob ustju naselbino, vendar so Kartažani Grke kot konkurenco pregnali. – *Neapolis*: »Novo mesto«, grško ime za Veliko Leptis. – *Tafra*: = Taparura, zdaj Sfax. – *Habroton*: = Sabratha. Strabon mesto imenuje Habroton(on) (17, 3, 18: Ἀβρότονον). – *druga Leptis ... tudi Velika*: lat. *Leptis Magna*, gr. Λέπτις μεγάλη (nekateri izdaje predlagajo obliko *Lepcis* Lepcis), feničanska, v 6. stol. pr. Kr. ustanovljena naselbina na Sredozemski obali, pozneje grško in rimsko mesto, pomembno trgovsko središče, zdaj Lebda, 100 km jugovzhodno od Tripolija blizu Homsa. Mesto je postalo kolonija pod Trajanom (vladal v letih 98–117). – *Velika Sirta*: gl. § 26. – *z obsegom 625 milj.* = 925 km. – *dostop ... 312 milj.* = 461,76 km. – *Kisipadi*: libijsko pleme, ki je živelo na obali Velike Sirte, zdaj okolica mesta Misrata (Miṣrātah).

§ 28

Lotofagov: lat. *Lotophagi*, gr. Λωτοφάγοι »Lotosojedci«, »Jedci lotosov« (iz gr. λωτός /*lotós*/ »lotos« in φαγεῖν /*phageîn*/ »(po)jesti«), miroljubno mitično

pleme, ki je – kot navaja Plinij – živel v skrajnem notranjem delu zaliva Mala Sirta (zdaj verjetno Boughrara, zaliv med Džerbo ter polotokoma Zarzis (Zarzīs, Jarjis) in Jorf), druga postaja Odiseja in njegovih tovarišev na poti domov (*Odiseja* 9, 82 in nasl.). – *Mahroji*: staroselsko ime za Lotofage (rkp. tudi *Alacroas*). – *pri žrtvenikih Filenov*: tradicionalna meja med ozemljem Kartagine (pozneje province Afrike) ter Kirenajke. Brata Filena iz Kartagine sta se na tem mestu pustila živa zakopati v pesek, da sta svojemu mestu zagotovila nadzor nad ozemljem. Prigodo in njeno ozadje opisujeta Salustij (*Jugurtinska vojna* 79, 5–10) in Mela (1, 38). Točna lokacija ni znana; kraj umeščajo na skrajni južni del Velike Sirte na območje med El Agheilo in Ra's Lanufom. – *močvirje ... reko Triton ... ime*: majhna reka v severni Libiji, pritok obmorske lagune južno od Bengazija, ki jo Plinij opiše kot močvirje. – *Kalimah*: gl. PV, št. 272. – *Palantiada*: Ime izhaja iz Ateninega imena (Palada Atena). Atena je imela tudi vzdevek Tritogeneja (»rojena ob Tritonidi«), ker se je po mitološkem izročilu rodila ob jezeru Tritonida. – *Male Sirte*: gl. § 26. – *Rt ... Borej*: zdaj Ras Taiunes jugozahodno od Bengazija. – *provinca Kirenajka*: pokrajina v severni priobalni Afriki vzhodno od žrtvenikov Filenov. Leta 96 pr. Kr. jo je egiptovski kralj Ptolemaj VIII. Apion Everget podelil Rimljanom, l. 74 je postala provinca, Avgust pa jo je l. 27 združil s Kreto v skupno, dvojno senatorsko provinco Kreta in Kirenajka.

§ 29

Ampsage: gl. § 21. – *poleg že omenjenih*: tj. poleg Cirte, Kartagine, Maksule (§ 24) in Sike (§ 22). – *Utina*: prvotno verjetno staroselska naselbina, pozneje kolonija (*Colonia Iulia Pietas Tertiadecimanorum Uthina*) in naselbina veteranov trinajste legije (*Legio XIII Gemina*), zdaj Oudna, 30 km južno od Tunisa. – *Tuburbi*: tj. Mali Tuburbi (*Thuburbi* (tudi *Thuburbo Minus*), pozneje kolonija (*Colonia Victrix Iulia Felix Octavanorum Thuburbi*), naselbina veteranov osme legije (*legio VIII Augusta*), zdaj Tebourba ok. 30 km od Tunisa. Drugo mesto Tuburbi (*Thuburbi Maius*), zdaj Henchir Kasbat, je ležalo 65 km jugozahodno od Kartagine v dolini reke Oued Miliane. – *Asuras*: lat. *Assuritanum sc. oppidum* »Asuritansko mesto«, »mesto Asuritanov« (rkp. tudi *Absuritanum*, *Azuritanum*), zdaj Zangfour jugovzhodno od mesta El Kef. – *Abutuko*: tudi Aptuka, lat. *Abutucense sc. oppidum* »Abutucensko mesto«, »mesto Abutucenzov«, zdaj Henchir Oudeka, severovzhodno od mesta El Kef. – *Aboro*: lat. *Aborenses sc. oppidum* (rkp. *Aborienses*, *Aboriente*, *Abboriente*). Lokacija mesta ni znana. – *Kanapij*: lat. *Canapicum sc. oppidum* (rkp. *Canopicum*, *Canobicum*). Mesto je ležalo na doslej še neugotovljeni lokaciji v hribovju Kroumirie med mestoma Tabarca in Beja. – *Hinijavo*: *Chiniavense sc. oppidum* (rkp. tudi *Ciniavense*, *Chimavense*, *Chianense*, *Cimavense*, *Chilmavense*, *Cilmavense*), 15

km severozahodno od Tuburbija, 66 km zahodno od Kartagine, zdaj Henchir Guenba severozahodno od mesta Beja. – *Simit*: tudi *Simítu*, lat. *Simithuense* sc. *oppidum* (rkp. tudi *Simittuense*, *Simituense*), zdaj Chemtou. – *Tunuzido*: *Thunusidense* sc. *oppidum* (rkp. tudi *Thunusidiense*, *Thumisidiense*, *Tumisi-diense*, *Tumididense*), zdaj Bordj Hellal blizu mesta Chemtou. – *Tuburniko*: *Thuburnicense* sc. *oppidum* (rkp. tudi *Tuburnicense*, *Tuburbiense*, *Thibursicense*), zdaj Henchir Sidi Ali Bel Kassem zahodno od mesta Jendouba. – *Tibidrumum*: *Thibidrumense* sc. *oppidum* (rkp. tudi *Tynidrumense*, *Tibidridrumense*, *Tybidrumense*), zdaj Menzel el Gorchi severozahodno od Beje. – *Tibiko*: = Tigiba (*Thigibba*), zdaj Henchir el Hammam Zouakra. – *dva Uhija*, *Veliki in Mali*: lat. *duo Uchitana* sc. *oppida* (rkp. tudi *Ucitana*). Na mestu, kjer je stal Veliki Uhi, je danes Henchir Douemis zahodno od mesta Dougga, lokacija malega Uhija pa ni znana. – *Vago*: zdaj Beja v Tuniziji med reko Medjerda in Sredozemskim morjem. – *latinsko mesto ... Uzalis*: zdaj El Alia severno od Utike. »Latinsko mesto« pomeni, da je mesto imelo latinske pravice oz. je v njem veljalo latinsko pravo. Nekatere izdaje predlagajo besedilno različico *Uzalum* »Uzal«. – *pri Castra Cornelia*: gl. § 24.

§ 30

Ahola: *Acholitanum* sc. *oppidum* (rkp. *Acchollitanum*, *Adchollitanum*, *Acolitanum*, *Acillitanum*), zdaj Ras Bou Tria, severovzhodno od mesta Sfax. – *Agar*: *Aggaritanum* sc. *oppidum* (rkp. *Accaritanum*, *Accharitanum*, *Acharitanum*), zdaj Henchir Maklouba blizu mesta Mahdia. – *Avita*: *Avittense* sc. *oppidum*, s polnim imenom *Avitta Bibba*, mesto v prokonzularni Afriki (*Africa proconsularis*), od obdobja cesarja Hadrijana (vladal v letih 117–138) municipij (gl. CIL VIII 1, 799; 800; 1177), zdaj Henchir Bou Ftis pri mestu Medjezz el Bab (Maja zal Bab), jugozahodno od Tunisa. – *Abzir*: *Abziritanum* sc. *oppidum*, s polnim imenom *Abbir Cella*, sprva skupnost (*civitas*), od obdobja cesarja Filipa Arabca (vladal v letih 244–249) municipij (*municipium Iulium Philip-pianum Abbir Cellense*); zdaj Henchir En Naâm pri mestu Oudna ok. 9 km jugozahodno od mesta Bir Mcherga in 42 km jugozahodno od Tunisa. – *Kanopisi*: lat. *Canopitanum* sc. *oppidum*. Mesto je ležalo blizu mesta Mornagua jugozahodno od Tunisa. – *Melizi*: *Melizitanum* sc. *oppidum* (rkp. *Melizita*), zdaj Oued Meliz pri mestu Chemtou (Chimtou), 20 km zahodno od mesta Jendouba. – *Matera*: *Materense* sc. *oppidum*, zdaj Mateur na severu Tunizije. – *Salafis*: *Salaphitanum* sc. *oppidum*, zdaj Zeramidine ok. 20 km jugovzhodno od Monastirja. – *Tuzdra*: *Thusdritanum* sc. *oppidum*, tudi Tízdra (*Thisdra*), v grških virih Tizdros (Θύστρος), mesto v Bizakeni, 60 km južno od Hadrumeta, zdaj El Djem. – *Tizika*: *Thisicense* sc. *oppidum*, zdaj Henchir Techga južno od Mateurja. – *Tunis*: *Thunisense* sc. *oppidum*, tudi Tuni, zdaj Tunis. – *Tevda*:

Theudense sc. *oppidum*. Lokacija mesta ni znana; morda gre za mesto Tevdalis (gl. § 23). – *Tagesta*: *Tagestense* sc. *oppidum*, tudi Tagasta, numidijska naselbina v prokonzularni Afriki, zdaj Souk Ahras v Alžiriji. – *Tiges*: *Thigense* sc. *oppidum*, zdaj Henchir Ragoubet pri mestu Metlaoui (al-Mitlawi). – *Ulusubura*: *Ulusubburitanum* sc. *oppidum*, tudi Ulisipira, Uliksibira in Ulizibira (Ptolemaj 4, 3, 10: Οὐλλυβιρρα), zdaj Henchir Zembra severozahodno od mesta Sousse. – *Vaga*: *Vagense* sc. *oppidum*, pomembno in cvetoče trgovsko mesto v Numidiji, pozneje prokonzularni Afriki, zdaj Henchir Zaouiet pri mestu Ksour Essef (Ksour Essaf), 200 km od Tunisa blizu mesta El Jem (El Djem). – *Zela*: *Zellense* sc. *oppidum*, mesto v Bizakeni, zdaj ruševine v predmestju mesta Mahdia. Strabon mesto postavlja v bližino Tapsa (17, 3, 12). – *Zama*: *Zamense* sc. *oppidum*, imenovana tudi Kraljeva Zama (*Zama Regia*) ali Velika Zama (*Zama Maior*), ena od prestolnic numidijskih kraljev, kraj odločilne bitke v 2. punski vojni 19. oktobra 202 pr. Kr. med Rimljani pod Scipionovim vodstvom in Kartażani pod Hanibalovim, zdaj Ksour Toul Zouamel blizu mesta Siliana. – *Natabuti*: staroselsko pleme v severni Afriki. Njihovi glavni središči sta bili Tibilis (*Thibilis*, zdaj Announa) in Kalama (*Calama*, zdaj Guelma). – *Kapsitani*: prebivalci oaznega mesta Kapse (zdaj Gafsa; gl. § 37) in njegove okolice v severni Tuniziji. – *Muzulami*: tudi Muzulamijci, skupnost staroselskih berberskih plemen, ki so živela v južni Numidiji in delih prokonzularne Afrike; njihovo glavno mesto je bilo Tubursikum (ali Tubursiku, zdaj Teboursouk). Najbolj znan Muzulam je bil Takfarinas, ki je dezertiral iz rimske vojne in je med letoma 17 in 24 po Kr. (čas vladavine Tiberija) vodil krhko zvezo numidijskih in mavretanskih plemen v gverilski vojni proti Rimljanom (gl. Tacit, *Anali* 2, 52, 1 in nasl.; 4, 23, 2). – *Sabarbari*: staroselsko pleme v Numidiji z glavnim mestom Tigizis (zdaj Aïn el-Bordj). – *Masili*: tudi Masilijci, staroselsko berbersko pleme v vzhodni Numidiji, dobri konjeniki; iz vrst njihovega plemstva izvira kralj Masinisa (gl. § 22). V 2. punski vojni so bili sprva zavezniki Kartagine, od l. 206 naprej pa Rima. – *Nicivi*: tudi Nikivi in Nizibi. Plinij jih umešča v prokonzularno Afriko, Ptolemaj (4, 3, 24) na jug Numidije, pozneje pa jih najdemo na območju N'Gaous v Alžiriji, 80 km južno od mesta Sétif (Stif). – *Vamakuri*: afriško staroselsko pleme, ki je verjetno živelo v Numidiji ob reki Vamakura (*Vamaccura*, zdaj Oued Chemmora), z glavnim mestom Tamugadi (*Thamugadi*, zdaj Timgad v Alžiriji). – *Ciniti*: tudi Kiniti, staroselsko pleme, ki je živelo ob Mali Sirti na območju Boughrare, severozahodno od mesta Médenine. Tacit jih imenuje Cinitiji oz. Kinitiji (*Anali* 2, 52, 3: *Cinithii*). – *Musuni*: del Muzulamov, ki je živel na območju mesta Sitifis (zdaj Sétif v Alžiriji). – *Marhubi*: staroselsko pleme ob spodnjem toku reke Ampsage (gl. § 21) z glavnim mestom Hulu (Kulu, zdaj Kolo; gl. § 22). – *Getulija*: gl. § 9. – *reke Nigris*: zdaj vadi Igharghar,

suha dolina v jugozahodni Alžiriji, ki se začenja v gorovju Hoggar (Ahaggar), konča pa se v Velikem vzhodnem ergu. Prebivalci ob njem so bili Nigriti (predniki Tuaregov). – *Etiopije*: Po antični predstavi se je Etiopija raztezala čez celo Afriko in se je delila na vzhodno (zdaj Nubija) in zahodno (zdaj Mavretanija).

§ 31

Kirenajka: ozemlje mesta Kirene, njegove okolice in zaledja (obalno območje vzhodne Libije). – *Pentapolitanska pokrajina*: tudi pokrajina Pentapolis tj. »Peteromestje«, »Območje petih mest« (iz gr. πέντε /pénte/ »pet« in πόλις /pólis/ »mesto«), zahodni del Kirenajke, v katerem je bilo pet mest: Evhesperide oz. Berenika, Tavhejra oz. Arzinoa, Barka oz. Ptolemaida, Kirena in Apolonija oz. Sozusa. – *Amonovem preročišču*: Amon (Amun), bog stvarstva in rodovitnosti, je bil verjetno etiopsko ali libijsko božanstvo, ki so ga posebej častili v Tebah, njegov kult pa se je razširil po vsem Egiptu. Od obdobja srednje države naprej so ga povezovali s staroegipčanskim sončnim bogom Rajem (Rejem) v božanstvo Amon-Ra (Amun-Ra), vrhovnega boga sveta. Čaščenje Amona se je razširilo tudi po severni Afriki in številnih delih Grčije; Grki so ga imenovali Zevs Amon (ali Hamon), Rimljani Jupiter Amon. Njegovo najstarejše versko središče je bilo v Meroi, nato pa v Tebah in Karnaku, najpomembnejše preročišče pa je bilo v puščavskih predelih v oazi Siwa (Wāḥat Siwah) ok. 500 km zahodno od Memfisa v današnjem zahodnem Egiptu, približno 50 km od libijske meje. – *Kiren*: = Kirena (ime najdemo večkrat v množini), glavno mesto Kirenajke (zdaj Shahhat), grška naselbina dorskih kolonistov z otoka Tera, ki jih je vodil legendarni ustanovitelj Batos. Leta 322 pr. Kr. je prišla pod oblast Ptolemajcev, l. 96 jo je Ptolemaj Apion kot volilo zapustil Rimljanom, l. 74 pa je postala rimska provinca. – *400 milj*: = 592 km. – *Sončevem izviru*: lat. *fons Solis*. O čudežnih lastnostih izvirov v oazi Siwa gl. Herodot (4, 181), Plinij (NH 2, 228) in Mela (1, 39) idr. – *Bereniki*: ok. l. 525 pr. Kr. ustanovljena grška naselbina, sprva imenovana Hesperida oz. Evhesperides (ime se navezuje na mitološko izročilo o vrtu Hesperid), Ptolemaj III. Everget pa je zahodno od nje ustanovil novo naselbino in jo poimenoval po svoji ženi Bereniki (zdaj Bengazi). – *Arzinoi*: kirenska naselbina, sprva imenovana Tavhejra ali Tavhejra. Leta 322 jo je osvojil Ptolemaj I., Ptolemaj III. pa jo je preimenoval po svoji mačehi Arzinoi (zdaj Tokra (Tukrah)). – *Ptolemaidi*: grška naselbina, poimenovana po ustanovitelju Ptolemaju III. Evergetu, pristanišče mesta Barka v notranjosti, v rimskem obdobju Tolmeta (zdaj Tolmeitha (Tulmatyah)). – *Apoloniji*: pristanišče mesta Kirene, zdaj Susa (Susah). – *Kireni*: gl. zgoraj. – *Sirt*: tj. Velike Sirte (gl. § 26). – *nekoč ... prej omenjenih Hesperid*: gl. § 3. – *grški miti ... enkrat tako, drugič drugače*: Plinij namigne, da se v mitoloških zgodbah prizorišče dogodkov pogosto spreminja, pa tudi, da različni viri prinašajo različne verzije

mitov. – *reka Leton*: iztok v § 28 omenjenega močvirnega jezera (prim. Solin 27, 54; Marcijan Kapela 6, 672). Ime je morda povezano z mitičnim zmajem Ladonom, ki je varoval vrt Hesperid in zlata jabolka. – *vrtovi*: tj. vrt Hesperid z drevesom, ki je rodilo zlata jabolka.

§ 32

Berenika: gl. § 31. – *Lepte*: tj. Leptis, po nekaterih izdajah Lepcis; gl. § 27. – 375 milj: = 555 km. – *Arzinoa ... Tevhejra*: gl. § 31. – 43 milj: = 63,64 km. – *Ptolemaida ... Barka*: gl. § 31. – 22 milj: = 32,56 km. – *Kretsko morje*: del Sredozemskega morja severno od Krete. – *polotok Fikunt*: skrajna severna točka Kirenajke, zdaj Ras Sem (Ras Aamer) oz. Zawiyat al Hamamah severozahodno od mesta Shahat (prim. Mela 1, 37; Solin 27, 2; Amijan Marcelin 22, 15, 2). Ime je dobil po tam rastočem morskem lišaju, imenovanem fikos (gr. φύκος /*phýkos*/ »barvilni lišaj«, »orseille«) ali tudi morska haluga (gl. NH 26, 103). – *polotoka Tajnar v Lakoniji*: zdaj Akrotirio Tenaro, skrajna južna točka Peloponeza. Lakonija je pokrajina na jugovzhodnem Peloponezu, ki je vključevala ozemlje mesta Sparte in njegove širše okolice. – 350 milj: = 518 km. – 125 milj: = 185 km. – *Kirena*: gl. § 31. Mesto je ležalo ok. 20 km stran od morja. – 11 milj: = 16,28 km. – *do Apolonije*: gl. § 31. – 24 milj: = 35,52 km. – *do Heroneza*: = Hersenez »Polotok« (iz gr. χερσόνησος /*chersónesos*/ »polotok«), zdaj Ras el-Tin, vzhodni rt polotoka Al Bayda (Bajda). – 88 milj: = 130,24 km. – *do Katabatma*: gl. § 38. – 216 milj: = 319,68 km.

§ 33

Marmaridi: prebivalci Marmarike, pretežno kamnite in peščene pokrajine ob severni afriški obali med Egiptom in Kirenajko, zdaj Barqah al Bahriyah. – *Parajtonija*: Parajtonij je bil v obdobju Ptolemajcev in nato Rima pomembno pristaniško mesto ok. 300 km zahodno od Aleksandrije, zdaj Marsa Matruh (Marsā Maṭrūḥ) ter izhodišče za pot do puščave Siwa in tamkajšnjega preročišča Zevsa Amona. Strabon (17, 1, 14) in Štefan iz Bizanca (pod Παραιτόνιον) omenjata, da se je mesto imenovalo tudi Amonija. – *do Velike Sirte*: gl. § 26. – *Akravkeli*: staroselsko nomadsko pleme (ime menda pomeni »Amonovo pleme«), ki je sprva živelo ob Veliki Sirti, nato pa so jih najprej grški naseljenci v Kirenajki in pozneje Rimljani potisnili v zaledje Marmarike, eno najmočnejših plemen severne Afrike. – *Mezamoni ... peščenih puščav*: starejše ime za Nazamone, ki pomeni »Amonovi sinovi«; po ljudski etimologiji naj bi ime pomenilo »Prebivalci sredi peska« (iz gr. μέσος /*mésos*/ »srednji« in ψάμμος /*psámmos*/ »pesek«). Na njihovem območju je bila tudi oaza Siwa s preročiščem Zevsa Amona. – *Kirenajke*: tudi ozemlje Kirene (gl. § 32). – 15 milj širokem pasu: = 22,2 km. – *ugodno za rast dreves*: prim. Herodot 4, 199,

1; Teofrast, *HP* 6, 6, 5 in nasl. – 30 milj širokem: = 44,4 km. – 250 milj dolgem: = 370 km. – *laser*: vrsta rastline iz družine *Ferula*, ki zraste do 2 m visoko, z votlimi, soka polnimi stebli, s 30–40 cm dolgimi listi in rumenimi cvetovi; njen na zraku strjen smolnati mleček so imenovali laserpicij (*laserpicium*) ali sirpa (*sirpe*). Gre za rastlinsko smolo iz posušenega soka rastline. V slovenščini najdemo zanjo izraze »jelenovčev sok«, »vražje govno«, »ožnik« in asafetida (*Asa foetida*). Ime je dobila po svojem močnem žveplastem vonju, ki se kaže tudi v imenih (sl. vražje govno, ang. devil's dung, fr. merde de diable, nem. Teufelsdreck).

§ 34

Nazamoni: gl. § 33. – *Azbiti*: staroselsko plemo, ki je živelo v zaledju Kirene. – *Maki*: staroselsko plemo, ki je živelo ob spodnjem toku reke Kinips (gl. § 27). – *enajst dni potovanja*: ok. 300–330 km. – *Velike Sirte*: gl. § 26. – *Garamanti*: gl. § 26. – *dva lakta globoko*: = 88,8 cm. – *Domove gradijo iz soli ... lomijo v svojih gorah*: prim. Herodot 4, 185. – *Trogoditov*: »Jamniki«, »Dupelniki«, ki so jih različni antični pisci (Herodot, Strabon, Diodor Sicilski, Plinij, Tacit, Jožef Flavij idr.) postavljali na različna območja. Ime se uporablja kot skupno ime za primitivna plemena, ki so živela v jamah ob zahodni obali Rdečega morja v južnem Egiptu ali Etiopiji. Prvi jih omenja Herodot (4, 183), ki jih imenuje Trogoditi Etiopijci. Ime najdemo tudi v obliki Trogloditi (*Troglodytae*, Τρωγλοδῦται), ki je po ljudski etimologiji izpeljana iz τρώγλη /*trógle*/ »jama« in δύω, δύομαι /*dyó, dyómai*/ »grem«, »stopim v«, »pogreznem se«. Deželo, v kateri so živeli, so antični pisci po njih imenovali Trogoditika. Gl. tudi *NH* 2, 178; 2, 183; 2, 228; 6, 167; 6, 169; 7, 23; 8, 26. – *sedem dni*: ok. 210 km. – *v smeri zimskega zahoda*: tj. proti jugozahodu. – *dragulj, ki ga imenujemo karbúnel*: lat. *carbunculus* (»ogelček«, pomanjševalnica od *carbo* »oglj«) je rdečkast dragi kamen, verjetno granat (morda pirop ali – verjetneje – almandin). Prim. *NH* 8, 137; 37, 92.

§ 35

Malo Sirto: gl. § 26. – *Fazanija*: kamnito in peščeno puščavsko območje v jugozahodni Libiji, zdaj Fezzan (Fazzān); najpomembnejši mesti sta Murzuq in Sabhā. – *pleme Fazanijcev*: prebivalci Fazanije, najbrž predniki ljudstva Teda, ki danes živi na območju severnega Čada, Libije, Nigra in Nigerije. – *Alela*: staro karavansko mesto, zdaj Mizda v Libiji. – *Ciliba*: staro karavansko mesto, zdaj Dirj, vzhodno od mesta Ghadamis v Libiji. – *Cidam*: zdaj Ghadamis blizu tromeje med Alžirijo, Tunizijo in Libijo. – *Sabrate*: gl. § 25. – *gora ... Črna*: lat. *Mons Ater*, najverjetneje območje bazaltnih vulkanskih skladov južno od mest Gharyan in Tarhuna v severozahodni Libiji.

§ 36

mesto Garamantov Telga: Thelge (BTL *Mathelgae*, rkp. *Mathelge, Matelge, Thelgae, Talgae*), zdaj domnevno Taglelt pri mestu Jarmah, severozahodno od mesta Murzuq v Libiji. – *Dedrida*: zdaj Adiri, severno od mesta Jarmah. O posebnostih dedridskega studenca pišeta tudi Herodot (4, 181) in Solin, ki mesto imenuje Debris (29, 1: *Debris*). – *Garama*: glavno mesto Garamantov severovzhodno od mesta Murzuq, zdaj Jarmah (Djerma) in Awbari (Ubari). Prim. Solin 29, 5. – *premagale rimske oborožene sile ... slavil triumf Kornelij Balb*: Lucij Kornelij Balb je 27. marca l. 19 pr. Kr. slavil triumf nad Garamanti; posebnost njegovega triuma je, da je bil prvi vojskovodja, ki ni bil po rodu Rimljan, a mu je bil dovoljen triumf; za njim so triumf slavili samo cesarji in člani cesarske družine. – *stricem Balbom Starejšim*: Lucij Kornelij Balb Starejši je bil po rodu Hispanec iz Gadesa (zdaj Cádiz); rimsko državljanstvo mu je podelil Cezar (gl. NH 7, 136). – *<triumfatorski> voz*: Triumfatorski voz je bil del triumfalne ceremonije. Na tem navadno izjemno lepo okrašenem vozu se je peljal v škrlatno togo in tuniko z vzorcem palme oblečeni triumfator z lovorjevim vencem na glavi, s slonokoščeno palico z orlom na vrhu v levici in z lovorjevo vejico v desnici, za njim pa je stal državni suženj, ki mu je nad glavo držal krono iz hrastovega listja in mu nenehno ponavljal, naj gleda za sabo, naj pomni, da je človek, in naj pomni, da je umrljiv. – *pravica Kviritov*: lat. *ius Quiritium*. V rimskem pravu to pomeni, da mu je bilo podeljeno polnopravno rimsko državljanstvo, s tem pa vse iz njega izhajajoče pravice in obveznosti, ki jih je določalo rimsko civilno pravo (*ius civile Romanum*). – *Cidama*: gl. § 35. – *Garama*: gl. zgoraj.

§ 37

mesto Tabudij: zdaj Thouda, južno od mesta Biskra. – *ljudstvo Niteris*: Omenja ga samo Plinij. Morda so istovetni s spodaj omenjenimi Nitibri ali z Nicivi, omenjenimi v § 30. – *mesto Miglis Gemella*: »Dvojna Miglis« (iz lat. *gemellus* »dvojen«), zdaj dve oazni mesti: M'Lili in Ourellal (Ourlai) jugozahodno od mesta Biskra. Ni znano, ali je vzdevek *Gemella* mesto dobilo po rimski utrdbi *Gemellae*, ki je bila v bližini, v njej pa je bila stacionirana močna vojaška posadka, ali gre za prevod staroselskega imena mesta. – *ljudstvo ali mesto Bubej*: lat. *Bubeium natio vel oppidum*. Izdaje, prevodi in komentarji so neenotni; iz besedil ni razvidno, ali je oblika *Bubeium* ime mesta v nominativu (torej mesto Bubejon) ali gre za genitiv plurala od *Bubeies* in pomeni ali »pleme Bubejci« ali »mesto Bubêjcev«. Domneva se, da gre za ljudstvo, ki je živelo na območju reke Hallouf; njegovo glavno središče je bilo mesto Tibubuci, kjer je bil manjši rimski vojaški tabor, zdaj Ksar Tarcine, zahodno od mesta Medenine. – *ljudstvo Enipi*: = Nipi (lat. *Nippi*). Ljudstvo je živelo severno od

slanega jezera el-Hodna v severnem delu osrednje Alžirije. – *mesto Tuben*: = Tubune (lat. *Tubunae*), pozneje Tobna, mesto v osrednji Alžiriji ob reki (Oued) Barika, zdaj ostaline severozahodno od mesta Biskra in zahodno od mesta Batna. – *gora ... Niger*: Na tej gori je izvirala reka Nigris (gl. § 30 in 44), zdaj Oued Djedi (pritok reke Igharghar), ki sicer izvira na Atlasu. Ni znano, za katero goro točno gre; ni pa istovetna s Črno goro (*Mons Ater*), ki jo Plinij omenja v § 35. – *<mesto> Nitibrum*: Mesto omenja samo Plinij. Nekateri izdajatelji domnevajo, da je oblika *Nitibrum* genetiv plurala od *Nitibres* in da gre za ljudstvo, ne mesto. Domneva se opira na Orozijevo delo *Historiae adversus paganos*, v katerem omenja ljudstvo Natabri (1, 2, 44: *Natabres*), ki je živel južno od slanega jezera el Djerid (Chott el Djerid, Šaṭṭ al-Ġarīd). – *mesto Rapsa*: = Kapsa (lat. *Capsa*), zdaj Gafsa (gl. Kapsitani v § 30). – *ljudstvo Viscera*: Verjetno je omenjeno ljudstvo naseljevalo območje istoimenskega mesta (zdaj Biskra). – *mesto Dekri*: = Idikra (lat. *Idicra*), zdaj Aziz Ben Tellis oz. Benyahia Abderrahmane v severni Alžiriji. – *reka Natabur*: zdaj Oued Seybouse na severovzhodu Alžirije severno od mesta Guelma; tvorita jo reki Oued Cheref in Oued Zenati. Prebivalci ob reki so se imenovali Natabudi (gl. § 30). – *mesto Tapsag*: Mesto omenja samo Plinij. Ležalo naj bi nedaleč od reke Natabur ali ob njej. Njegova točna lokacija ni znana; domnevajo, da se je nahajalo v enem od oaznih območij v današnjem Fezzanu, glede na podatke Al Idrisija, arabskega geografa iz 12. stol., pa se domneva, da gre za mesto Tesaua (Tesâwa, Tassawa) blizu mesta Murzuq v Libiji. – *ljudstvo Tamiagi*: Ni znano, za katero ljudstvo gre in kje je živel; morda gre za katero od berberskih ljudstev. – *mesto Boin*: zdaj Bou Njem (Bu Njem, antična Golaja (Gholaia) ali Golas) v severni Libiji. – *mesto Pege*: zdaj Ksar Baghaï severno od mesta Khenchela v Alžiriji. – *reka Dazibari*: zdaj Oued (ali Wadi) bel Recheb pri Ksar Rhelane, severozahodno od mesta Medenine. – *Barakum*: zdaj Brak (Biraq, Birak) severno od mesta Sabha v Fezzanu v Libiji. Mesta, ki jih Plinij navaja od tod naprej, so bila verjetno postojanke na kateri od karavanskih poti in jih danes težko točno lociramo. – *Cizanija ... Alazit*: morda izvira Al-Hassi in Al-Hissan severno od mesta Jarmah v Libiji. Za Cizanijo najdemo še različice: nem. *Cizama*, rkp. *Cizania*, *Cizama*, *Zizania*, *Zizama*. – *Bulba ... Galza, Bala, Maksala*: Mest danes ni mogoče natančno locirati. – *gora Giri ... dragulji*: zdaj Jebel al Hasawna(h) severno od mesta Jarmah v Libiji, kjer so bila nahajališča granatov in fonolitov, danes pa granita. – *napis, ki so ga nesli pred njo*: Plinijev vir za omenjena mesta, kraje in ljudstva, ki niso naštetja v pravilnem geografskem zaporedju, so najbrž *Akti triumfov* (gl. PV, št. 12). Vojaške operacije so menda potekale v dveh fazah; v prvi fazi so Rimljani pod vodstvom Lucija Kornelija Balba prodrli do Viscere (zdaj Biskra v Alžiriji) in premagali Getule, v drugi fazi pa so krenili iz Cidama in premagali Garamante.

§ 38

do Garamantov: gl. § 34. – *V zadnji vojni:* Upravitelj Numidije Gaj Kalpetan Rancij Kvirinal Valerij Fest je v letih 69–70 vojaško posredoval proti razbojniškim Garamantom; te so poklicali na pomoč prebivalci mesta Oja, ker številčno niso bili kos prebivalcem mesta Leptis (Lepcis), s katerimi so bili v sporu. O dogodkih poroča Tacit (*Zgodovina* 4, 50, 4). – *v začetnem obdobju cesarja Vespazijana:* Vespazijan je vladal v obdobju 69–79. – *spopadli z Oje-nzi:* prebivalci mesta Oja (gl. § 27). – *odkrili pot, ki je krajša za 4 dni:* Plinij opisuje karavansko pot, ki je obšla kamnito puščavsko in peščeno območje Al Hammada(h) al Hamra(h) na severu Sahare v Libiji po njegovi vzhodni strani, ne po zahodni, in je skrajšala pot do Cidama (zdaj Ghadamis; gl. § 35) za ok. 120 km. – *Mimo Kamnite glave:* lat. *Praeter Caput Saxi*. Gre za človeški glavi podobne pečine na prelazu (Gara) Qunayr, severovzhodno od mesta Sabha v Libiji; italijanski vojaki in tovarnjakarji so ta naravni pojav poimenovali Garibaldijeva glava (testa Garibaldi). – *Kirenajke:* gl. § 28 in 31. – *Katabatmos, mesto ... v kotlino:* Gre za t. i. *Catabathmus Magnus* »Veliki spust« (Καταβαθμὸς Μέγας iz gr. καταβαθμός /*katabathmós*/ »spust«, »sestop«), prehod Halfaya v Egiptu, imenovan tudi Akabah el-Kebir, blizu meje z Libijo, strmo naravno pregrado, ki poteka vzdolž libijsko-egiptovske meje, vanj pa je globoko zarezana ozka dolina. Tu se konča kamnita obala Marmarike in se začne obalna ravnica. Za grške geografe je pomenil mejo med Azijo in Afriko, v rimskem obdobju pa je bil meja med provincama Marmarika in Egipt. Arabski geograf Al Idrisi ga je poimenoval *aqabat as-salūm* »veliki spust«, po katerem je dobilo ime mesto as-Sallūm na obali Sredozemskega morja na skrajnem severozahodu Egipta tik ob meji z Libijo. – *Kirenajska Afrika:* tudi Afrika Kirenajka (gl. § 28). – *Male Sirte:* gl. § 25. – *1060 milj v dolžino:* = 1568,8 km. – *v širino ... 910 milj:* = 1346,8 km.

§ 39

Libija Mareotida: tudi marejska (mareotska) Libija, pokrajina zahodno od Aleksandrije, ki so jo naseljevala libijska plemena. Njeno središče je bila Marea, zdaj Kom el-Idris ok. 40 km jugozahodno od Aleksandrije. – *Marmaridi:* gl. § 33. – *Adirmahidi:* libijsko pleme, ki je živelo na obalnih območjih zahodnega Egipta (gl. Herodot 4, 168), pozneje pa so se preselili bolj proti jugu v smeri oaze Siwa (Ptolemaj 4, 5, 22). Njihovo glavno mesto je bil Parajtonij (gl. § 33). – *Mareoti:* prebivalci Mareotide. – *Katabatma:* gl. § 38. – *Parajtonija:* gl. § 33. – *86 milj:* = 127,28 km. – *Apis ... egipčanskem bogočastju:* antično pristaniško mesto na severni obali Afrike, 18 km zahodno od Parajtonija, zdaj Zawiyat umm El-Rakham zahodno od mesta Marsa Matruh (Marsā Maṭrūḥ) v provinci Matruh (Maṭrūḥ). Mesto je bilo morda povezano s kultom boga

Apisa, egiptovskega božanstva plodnosti, ki so ga častili v podobi bika, njegovo osrednje kultno mesto pa je bilo Memfis. – 62,5 milje: = 92,5 km. – *Aleksandrije*: gl. § 49. – 200 milj: = 296 km. – 169 milj: = 250,12 km. – *Eratosten*: gl. PV, št. 182. – *iz Kiren*: = Kirene; gl. § 32. – 525 milj: = 777 km.

§ 40

Agripa: gl. PV, št. 6. – 3040 milj: = 4499,2 km. – *Polibij*: gl. 3, 39, 3. – *Eratosten*: gl. PV, št. 182. – *velike Kartagine*: gl. § 24. – 1100 milj: = 1628 km. – *Nilovega ustja Kanopa*: gl. § 64. – 1688 milj: = 2498,24 km. – *Izidor*: gl. PV, št. 263; prim. FGrHist 781 F 9 – *Tingija*: gl. § 2. – 3697 milj: = 5471,56 km. – *Artemidor*: gl. PV, št. 80. – 40 milj manj kot *Izidor*: 3697 – 40 = 3657 milj = 5412,36 km.

§ 41

Meninks: tudi *Meninga*, zdaj *Džerba* (*Djerba*) v zalivu *Mala Sirta*. – *dolga 25 (milj)*: = 37 km. – *široka 22 milj*: = 32,56 km. – *Eratosten*: gl. PV, št. 182. – *Lotofagitida*: tj. »Otok Lotofagov«; o Lotofagih gl. § 28. – *dve mesti, Meninks ...*: tudi *Meninga*, zdaj *El Kantara* na jugovzhodni obali *Džerbe*. – *Foar*: V izdajah najdemo tudi obliko *Thoar* (rkp. tudi *Thoiar*, *Troiari*, *Troia*, *Troar*, *Phoar*), zdaj *Guellala* na južni obali *Džerbe*. – *Male Sirte*: gl. § 25. – 1,5 milje: = 2,22 km. – *Sto milj*: = 148 km. – *proti levemu rtu*: zdaj *Ouled Mehabel*, ki zapira zaliv *Boughrara*. Na tem rtu se začne t. i. rimski nasip, dolg 6530 m, ki *Džerbo* povezuje s celino. – *Kerkina z istoimenskim ... mestom*: Gre za *Kerkenske otoke*, skupino otokov pred vzhodno obalo *Tunizije*, od katerih sta največja *Chergui* (prej *Kerkina*) in *Gharbi* (prej *Kerkinitida*). – *dolga 25 milj*: = 37 km. – *polovico te razdalje*: = 12,5 milj = 18,5 km. – *pet milj*: = 7,4 km. – *proti Kartagini*: Navedba o kopenski povezavi v smeri proti *Kartagini* ne drži. Otoška povezava je bila med obema otokoma, *Kerkino* in *Kerkinitido*. – *otok Kerkinitida*: zdaj *Gharbi*.

§ 42

50 milj: = 74 km. – šest milj: = 8,88 km. – *Lopaduza*: zdaj *Lampedusa*, italijanski otok pred obalo *Tunizije* med tunizijsko obalo in *Malto*, eden od *Pelagijskih otokov*. – *Gavlos*: zdaj *Gozo*. – *Galata*: zdaj *Jalitha* (*Jazirat Jalitha*, *Galitski otoki*) med *Tunizijo* in *Sardinijo*. – *prst pomori škorpijone*: prim. *NH* 35, 202. – *na Klupeji*: gl. § 24. – *Kosira z mestom*: zdaj *Pantelleria*, jugozahodno od *Sicilije*. – *zaliva Kartagine*: zdaj *Tuniški zaliv* v severovzhodni *Tuniziji* (*Khalij Tunis*). – *dva Ajgimojra*: tudi *Ajgimura*, dva otoka na severovzhodnem delu *Tuniškega zaliva* ob vstopu vanj, nasproti rta *Ras Addar* (*Cap Bon*); večji je *Djamour el-Kebir* ali *Zembra*, manjši pa *Djamour es-Seghir* ali *Zembretta*. – *Oltarja ... bolj čeri kakor otoka prav med Sicilijo in Sardinijo ... obljudena*,

a sta se posedla: lat. *Arae* (iz lat. *ara* »oltar«, »žrtvenik«), sicer neznana otoka ali – kot navaja Plinij – čeri med Sicilijo in Sardinijo, ki ju omenja tudi Vergilij (*Eneida* 1, 109 in nasl.). Servij v svojem komentarju k Vergiliju (*Komentar k Eneidi* 1, 109) navaja, da so tam Italiki in Afričani (= Punci, Kartažani) sklenili dogovor, da bo na tem mestu meja med njhovima državama. Katera sta ta dva otoka, ni znano; lahko zgolj ugibamo, da gre za enega od treh otokov med Sicilijo in Sardinijo (Isola Marettimo, Isola di Levanzo, Favignana), še zlasti zato, ker omenja, da sta bila poseljena, vendar pa tudi pove, da sta se posedla, torej jih v Plinijevem času ni bilo več ali pa sta od njiju ostali samo čeri. To bi lahko bil kateri od vulkanskih Liparskih otokov. Prav tako ni znano, ali je dogovor, o katerem piše Servij, pogodba, sklenjena med Rimljani in Kartažani pred 1. punsko vojno, da Kartažani ne bodo napadali Italije, Rimljani pa ne Sicilije (gl. Polibij 3, 26, 2 in nasl.). Vir, ki ga omenja Plinij, je verjetno Varon.

§ 43

Getuli: gl. § 30. Z Getuli začne Plinij opis notranjosti Afrike, vendar ne t. i. črne Afrike, torej območij, ki so jih naseljevala črnska plemena in ljudstva (ta opiše v 6. knjigi, § 187–205), ampak tistih območij, ki so sodila še k Libiji. – *libijski Egipčani*: lat. *Lybies Aegyptii*, prebivalci oaz v puščavah zahodno od Srednjega in Zgornjega Egipta. – *Beli Etiopijci*: lat. *Leucoe Aethiopes*, prebivalci zahodne Afrike na območjih med rekama Drâ (Drâa) v Maroku in Senegal v Senegalu. Gl. tudi Mela 1, 23; Marcijan Kapela 6, 673. – *plemena Etiopijcev*: gl. § 16. – *Nigriti ... po reki, o kateri smo že spregovorili*: prebivalci povodja reke Nigris (gl. § 30; Mela 1, 23 in 3, 104; Marcijan Kapela 6, 673). – *Gimneti Faruzijci*: nomadska plemena severne Afrike, ki so živela na območju zahodno in deloma jugovzhodno od Visokega Atlasa na puščavsko-stepskem območju, dolgo znanem kot Rio de Oro (»Zlata reka«), ki je bilo del nekdanje španske kolonije Španska Sahara, zdaj pa je večji del Zahodne Sahare (as-Šahrâ' al-Gharbîyah). Ime Gimneti (iz gr. γυμνής, γυμνήτης /*gymnês, gymnêtos*/ »gol«, »lahko oborožen«) so dobili ali zaradi uporabe lahkega, verjetno še preprostejšega orožja (torej »Lahkooboroženci«) ali zaradi golote (»Golci«). Menda so imeli zelo dobre konje (Strabon 17, 3, 7). Gl. tudi § 46; *NH* 6, 194; Strabon 2, 5, 33; 17, 3, 3 in 7; Ptolemaj 4, 6, 17. – *Perorzi, ki smo jih omenili na meji Mavretanije*: gl. § 10 in 16. – *Mavretanije*: gl. § 2. – *Garamantov*: gl. § 34. – *Avgilov*: gl. § 27. – *Trogoditov*: gl. § 45. – *obe Etiopiji*: gl. § 30. – *Homerja ... na vzhodne in zahodne*: gl. *Odiseja* 1, 22 in nasl.

§ 44

Reka Nigris: gl. § 30. O njeni podobnosti z Nilom pišeta tudi Solin (30, 1) in Marcijan Kapela 6, 673. – *rasteta trst in pápirus*: Te navedbe dokazujejo, da je

bilo območje severne Afrike v antiki precej bolj vodnato kot danes. – *etiopskih Tarajlijcev*: lat. *Tarraelii Aethiopes* (rkp. tudi *Tarelyi*), verjetno temnopolto pleme, ki je živelo ob zgornjem toku reke Nigris (zdaj Oued Djedi, pritok reke Igharghar na severnem pobočju gorovja Hoggar (Ahaggar) v ažijski Sahari, ki ga danes naseljujejo Tuaregi). Omenja jih samo Plinij. – *Ojhalikov*: sosednje pleme Tarelijcev. Plinij jih omenja tudi v § 194 v 6. knjigi, kjer jih imenuje Ojkaliki (*Oecalices*). – *Mesto ... Magij*: mesto v Etiopiji, ki ga omenja samo Plinij. Njegova lokacija ni znana. – *Atlante*: gl. § 45. – *Ajgipane*: gl. § 7. – *Blemijce*: nomadsko pleme, ki je živelo na desnem bregu Nila v spodnji Nubiji (kraljestvo Kuš) ali Etiopiji (Strabon 17, 12, 2; 17, 1, 53; Mela 1, 23; Solin 31, 5 idr.). Čeprav jih viri opisujejo kot razbojnike, ki so ogrožali Egipt in karavanske trgovske poti, so bili upoštevanja vredna vojaška in politična sila. Njihovi vojaški uspehi so temeljili na konjenici; namesto konj so uporabljali dromedarje, ki so bili primernejši za bojevanje v puščavskih območjih. Gl. tudi § 46. – *Gamfazante*: gl. § 45. – *Satire*: gl. § 7. – *Himantopode*: gl. § 46.

§ 45

Atlanti: = Ataranti (*Atarantes*, Ἀτάραντες), nomadsko pleme v puščavskih območjih osrednje Afrike, ki jih pogosto zamenjujejo z Atlanti, bajeslovnimi prebivalci Atlasa. – *Trogoditi*: gl. § 34. – *Garamanti*: gl. § 34. – *Avgili*: gl. § 27. – *Gamfazanti*: pleme v osrednji Afriki. Njihove lokacije ni mogoče določiti. Prim. Mela 1, 23; 1 47; Solin 31, 5; Marcijan Kapela 6, 674. Mogoče je tudi, da so antični pisci pomešali imeni Garamanti (§ 34) in Fazanijci (§ 35).

§ 46

Blemijci nimajo glav ... na prsi: gl. § 44. Prim. Herodot 4, 191; Mela 1, 47: *Blemyis capita absunt, vultus in pectore est*; Solin 31, 5: *Blemyas credunt truncos nasci parte qua caput est, os tamen et oculos habere in pectore*. – *Satiri ... ničesar človeškega*: gl. § 7. – *Ajgipani*: gl. § 7. – *Himantopodi ... se plazijo*: »Jermenonožci« (iz gr. ἱμάς, ἱμάντος /*himás, himántos*/ »jermen« = lat. *loripedes*) = »Mlahavonožci«, bajeslovno afriško pleme. Gl. Mela 3, 103; Solin 31, 6. – *Faruzijci ... Heraklovi spremljevalci*: Salustij v svojem delu *Jugurtinska vojna* piše (18), da je potem, ko je Herakles umrl v Hispaniji, njegovo spremstvo razpadlo, v njem pa so bili Medijci, Perzijci in Armenci; Faruzijci naj bi bili potomci Perzijcev iz Heraklovega spremstva. Gl. tudi Mela 3, 103; Solin 31, 6; Marcijan Kapela 6, 674. – *Hesperidam*: gl. § 3.

§ 47

Azija: Meja med Afriko in Azijo je bil prvotno Nil. Gl. *NH* 3, 3; Solin 40, 1. – *Timosten*: gl. PV, št. 487. – *od Kanopskega ustja*: gl. § 64. – *ustja Ponta*: Pont

= Črno morje. Ustje Ponta je Bospor. – 2638 *milj*: = 3904,24 km. – *Eratosten*: gl. PV, št. 182. – *ustja Majotide*: Majotida = Azovsko morje. Ustje Majotide je Pantikapaj (zdaj Kerč). – 1545 *milj*: = 2286,6 km. – *Artemidor*: gl. PV, št. 80. – *Izidor*: gl. PV, št. 263; prim. FGrHist 781 F 10. – *do Tanaisa*: zdaj Don (prim. *NH* 3, 3; 3, 5; 4, 78; 4, 88; 4, 121; 6, 19 idr.). – 5013 *milj in 750 korakov*: = 7419,24 km + 1,11 km = 7420,35 km.

§ 48

Egipt: Egipt je bil od l. 30 rimska provinca in cesarjeva osebna last, v njegovem imenu pa ga je upravljal prefekt, ki ga je cesar imenoval iz vrst vitezov. – *ozemlje Etiopijcev*: gl. § 16. – *spodnjega dela*: = Spodnji Egipt, zdaj Nilova delta. – *Kanopsko ustje ... Peluzijsko*: gl. § 64. – 170 *milj*: = 251,6 km. – *deželi daje trikotno obliko ... Delta*: Ime izhaja iz podobnosti območja s trikotno obliko četrte grške črke delta (Δ). Delta se začne 20 km severno od Kaira, kjer se Nil razcepi na dva rokava (zdaj imenovana Rashīd in Dumyāt), ki tvorita Delto. – 146 *milj*: = 216,08 km. – 156 *milj*: = 230,88 km.

§ 49

zgornji del: = Zgornji Egipt, zdaj dolina Nila med Kairom in Naserjevim jezem nad Asuanom. – *Tebaida*: območje mesta Tebe, stare prestolnice Zgornjega Egipta (v času 11. in 18. dinastije), vanj pa je bilo vključenih 13 najjužnejših egiptovskih nomosov. – *mestne prefekture, imenovane nómosi*: Zgornji in Spodnji Egipt sta bila razdeljena na manjše upravne enote, imenovane nómosi (iz gr. νόμος /*nómos*/ »okraj«, »okrožje«), ki so bili sprva politične, v grško-rimskem obdobju pa verske oz. kultne skupnosti. – *ombskega*: nomos mesta Ombi (zdaj Kom Ombo) severno od Siene (zdaj Asuan (Aswān)). – *apolonopolitskega*: nomos mesta *Apolonopolis Magna* (»Velika Apolonopolis«, »Veliko Apolonovo mesto«), zdaj Edfu (Idfū), trgovsko mesto v Zgornjem Egiptu v provinci Asuan. – *hermontitskega*: nomos mesta Hermontis, zdaj Armant (Arment, Erment), 20 km severno od Luksorja. – *tinitskega*: nomos mesta Tinis (tudi Tis). Njegova točna lega ni znana; domnevno gre za kraj El-Birba zahodno od mesta Girga (Ġirġa). – *faturitskega*: nomos mesta Faturis oz. Patiris (*Pathyris*) v Zgornjem Egiptu, ok. 30 km južno od Luksorja, zdaj Gebelēn (Ġabalain) južno od Armanta (Armenta). – *koptitskega*: nomos mesta Koptos, petega zgornjeegiptovskega nomosa, pomembno izhodišče za odprave v puščavske predele in na obalna območja ob Rdečem morju, zdaj Qift južno od mesta Qina (Qena, Kena). – *tentiritskega*: nomos mesta Tentira v Zgornjem Egiptu na zahodnem bregu Nila, zdaj Dendera zahodno od mesta Qina (Qena, Kena). – *diospolitskega*: nomos mesta *Diospolis Parva* (»Mala Diospolis«, »Malo Zevsovo mesto« = Amonovo mesto), zdaj Hiw (Hu) blizu

mesta Nag Hammadi. – *antajopolitskega*: nomos mesta Antajopolis (»Antajevo mesto«; morda gre za katero od egiptovskih božanstev), zdaj Qau (Qaw) el-Kebir. – *afroditopolitskega*: nomos mesta Afroditopolis (»Afroditino mesto« = »Venerino mesto« = Hatorino mesto) v Zgornjem Egiptu, zdaj Asfun al Matanah ok. 30 km južno od Luksorja pri Gebelênu (Ġabalainu). – *likopolitskega*: nomos mesta Liko(n)polis (»Mesto volkov« (iz gr. λύκος /lýkos/ »volk«); ime je dobilo po Upuautu, sinu boga Ozirisa, ki so ga upodabljali z volčjo glavo) v Zgornjem Egiptu, ok. 400 km južno od Kaira, zdaj Asyût. – *ob Peluziju*: gl. § 64. – *farbajtski*: nomos mesta Farbajt(os) v Nilovi delti, zdaj Hurbayt (Hurbît). – *bubastitski*: nomos mesta Bubastis v jugovzhodnem delu Delte ob Nilovem rokavu, kultno središče boginje Bastet, zdaj ruševine Tell Basta na jugovzhodnem obrobju mesta Zagazik (Zakazik, az-Zaqāzīq). – *setroitski*: nomos mesta Setroa v Spodnjem Egiptu, zdaj Tell Belīm v laguni Bahra Bahra el-Manzala blizu mesta Dumyât. – *tanitski*: nomos mesta Tanis, mesta v Spodnjem Egiptu v Delti, zdaj (Tell) San el-Hagar. – *arabski*: Arabski nomos je obsegal območje med vzhodnim Nilovim rokavom in današnjim Sueškim prekopom. – *amonski*: tudi hámonski ali hamoníaški nomos. Obsegal je območje do oaze Siwa (Sīwah), kjer je bilo znamenito preročišče Zevsa Amona (gl. § 31). – *do preročišča Zevsa Amona*: gl. § 31. – *oksirinhitski*: nomos mesta Oksirinh v Zgornjem Egiptu, zdaj Al-Bahnasā, znanega po bogatih rokopisnih najdbah. – *leontopolitski*: nomos mesta Leonto(n)polis (»Mesto levov« (iz gr. λέων, λέοντος /léon, léontos/ »lev«)), glavnega kultnega mesta boginje Tefnut (boginja vlažnosti, ena od heliopolске deveterice bogov stvarnikov) in njenega brata Schu (bog zraka), zdaj Tell el-Muqdan pri Sahragt al Kubra v Spodnjem Egiptu. – *atribitski*: nomos mesta Atribis v južnem delu osrednje Delte, zdaj Tall Atrib severno od mesta Benha. – *kinopolitski*: nomos mesta Kino(n)polis (»Mesto psov« (iz gr. κύων, κυνός /kýon, kynós/) po bogu Anubisu, ki so ga upodabljali kot ležečega psa, šakala ali človeka s šakaljo glavo), zdaj Banha (Benha). – *hermopolitski*: nomos mesta Hermopolis (»Hermesovo mesto« = Merkurjevo mesto = mesto boga Tota (Thoth)), imenovano tudi Mala Hermopolis (»Malo Hermesovo mesto«, *Hermopolis parva*, Ἑρμοῦ πόλις μικρά), zdaj Damanhūr. – *ksoitski*: nomos mesta Ksois v severozahodnem delu Nilove Delte, zdaj Sakha južno od mesta Kafr el-Shaik. – *mendezijski*: nomos mesta Mendes/Mendez v severnozahodnem delu Nilove Delte, zdaj Tell el-Rub'a (Tall ar Rub), jugovzhodno od mesta Mansoura (al-Manšūra). – *sebenitski*: nomos mesta Sebenit v osrednjem delu Nilove Delte, zdaj Samannūd južno od el-Mahalla el Kubra (al Mahalah al Kubra). – *kabazitski*: nomos mesta Kabaza, zdaj Shabas al Malh (Shebas al Melh) severno od mesta Desouk (Disūq). – *latopolitski*: nomos mesta Latopolis (»Latosovo mesto«) v Zgornjem Egiptu, ok. 60 km južno od Luksorja na severnem bregu Nila, imenovano po ribi látos

(*Perca* ali *Lates niloticus* »nilski ostriž«), ki so jo žrtvovali pri obredju boginje Neit(h). Verjetno gre za zamenjavo z mestom Letopolis (»Letino mesto«, »Mesto (boginje) Leto/Latone«) na severozahodu Nilove Delte, zdaj Ausim severozahodno od Kaira. – *heliopolitski*: nomos mesta Heliopolis (»Helijevo mesto«, »Sončevo mesto« = mesto boga Ra (Re)) v južnem delu Nilove Delte, zdaj predmestje Kaira al Mataria (el-Matariya). – *prozopitski*: nomos mesta Prozopis na otoku Prozopitis v severozahodnem delu Nilove Delte med sait-skim in sebenitskim Nilovim ustjem, zdaj Razīn, jugovzhodno od mesta Minūf (Menūf). – *panopolitski*: nomos mesta Panopolis (»Panovo mesto« = mesto boga Min, staroegipčanskega boga plodnosti in ustvarjanja; Herodot ga enači s Perzejem (2, 91 in nasl.)) v Zgornjem Egiptu na vzhodnem bregu Nila, ok. 200 km severno od Luksorja, zdaj Akhmim (Aḥmim) blizu mesta Sohag. – *buziritski*: nomos mesta Buziris (»Ozirisovo svetišče«, zdaj Abusir (Abūšīr) v osrednji Delti, jugovzhodno od el-Mahala el-Kubra. – *onufitski*: nomos mesta Onufis v Spodnjem Egiptu v osrednji Delti blizu kraja Maḥallat Minūf pri mestu Tanta. – *saitski*: nomos mesta Sais v zahodni Delti, zdaj vas Sa al Hagar (Šā l-Haḡar). – *ptenetski*: nomos mesta Ptenetos z glavnim mestom Buto (zdaj Tell el Fara'in, morda zdaj vas ed-Danṭaw, 8 km jugozahodno od mesta Tell el Fara'in. – *ptemfski*: nomos mesta Ptemfos (ali Ptemfuti; gl. Ptolemaj 4, 5, 50) v Nilovi delti, zdaj mesto Tanta. – *navkratitski*: nomos mesta Navkratis v zahodni Nilovi delti na vzhodnem bregu kanopskega kanala, zdaj Kōm Geif (Gieif, Jiayf). – *metelitski*: nomos mesta Metelis v severozahodni Nilovi delti, vzhodno od Aleksandrije. Njegova točna lokacija ni znana (domnevno Fuwa (Kōm el-Aḥmar?) severozahodno od mesta Desouk). – *ginajkopolitski*: nomos mesta Ginajko(n)polis (»Mesto žensk« (iz gr. γυνή, γυναικός /gyné, gynaikós/)) v Spodnjem Egiptu v Nilovi delti, zdaj blizu Kōm El-Hisn, jugozahodno od mesta Ityai el-Barud, ki leži južno od mesta Desouk. – *menelaitski* <nómos>: nomos mesta Menelaj (Menelaos) v severozahodni Nilovi delti; domnevna lokacija je v bližini mesta Al Karyun (El-Keriun), jugovzhodno od Aleksandrije. – *Aleksandrije*: gl. § 62. – *Libije Mareotide*: gl. § 39.

§ 50

Herakleopolitski nómos ... otoku: nomos mesta Herakleopolis (»Heraklovo mesto«, ki je ležalo na otoku (gl. Diodor Sicilski 1, 52, 1; Marcijan Kapela 6, 676), zdaj mesto Ihnasya el Medina (Ehnasya al Madinah) južno od Kaira blizu mesta Beni Suef (Banī Suwaif). – 50 milj. = 74 km. – *Heraklovo mesto*: tj. Herakleopolis. – *Arzinoitska nómosa*: Nomos mesta Arzinoa se je sprva imenoval krokodilopolitski nomos (gl. spodaj). – *memfitski* <nómos>: nomos mesta Memfis (tudi Memfida ali Memfis (ž. sp.), *Memphis*, Μέμφις) na zahodnem bregu Nila, ok. 30 km južno od začetka Delte (zdaj vas Sakara (Saqqāra)),

glavnega mesta prvega nomosa Spodnjega Egipta, starodavne prestolnice na meji Spodnjega in Zgornjega Egipta, v kateri je vladal legendarni staroe-giptovski faraon Menes (ok. 3000 pr. Kr.), ki po egipčanskem izročilu velja za združitelja Zgornjega in Spodnjega Egipta in za utemeljitelja I. dinastije. – *oazitska nómosa*: nomos oaznih območij. Ptolemajski viri omenjajo sedem egiptovskih oaz: el-Kharga (al-Ḥāriḡa), ad-Dāḥila, al-Farāfira, al-Baḥrīya (Bahariya), Ain el-Dalla, Wādī n-Naṭrūn in Sīwa. Prvi dve sta bili združeni v t. i. Veliko oazo (Ὁάσις μεγάλη), al-Baḥrīya (Bahariya) pa se je imenovala Mala oaza (Ὁάσις μικρά). – *heroopolitski <nomos>*: nomos mesta Heroo(n)polis (»Mesto junakov« (iz gr. ἥρως /*héros*/ »junak«, »heroj«)), mesto v Egiptu, nedaleč od iztoka Trajanovega kanala, zdaj Tell el-Maskhuta. – *krokodilo-politski <nómos>*: nomos mesta Krokodilo(n)polis (»Mesto krokodilov« (iz gr. κροκόδειλος /*krokódeilos*/ »krokodil«)) na desnem bregu Nila med njim in jezerom Mojris, jugovzhodno od Memfisa v oazi, prepredeni z namakalnimi kanali; mesto so pozneje imenovali Arzinoa (zdaj Fajum (al-Fayyūm, el-Faiyūm)). – *arzinoitskim <nomosom>*: nomos mesta Arzinoa (gl. zgoraj). – *memfitskim nómosom*: nomos mesta Memfis (gl. zgoraj). – *jezero z obsegom 250 milj*: = 370 km. – *Mucijan*: gl. PV, št. 317 in 372; prim. HRR II frag. 6. – *450 milj*: = 666 km. – *globoko 50 korakov*: = 74 m. – *po kralju ... Mojridovo jezero*: tudi Mojrisovo jezero ali jezero Mojris ali Mojrida, zdaj Birket (el-)Qārūn na severu province Fajum (al-Fayyūm), ki deloma zapolnjuje puščavsko depresijo, z Nilom pa ga povezuje kanal. Jezero je bilo nekoč znatno večje (obsegalo je celotno območje oaze v regiji Al Fayyūm) in je segalo nad morsko gladino; deloma zaradi izhlapevanja, deloma pa zaradi umetnih posegov se je njegov obseg postopoma zmanjševal, upadala pa je tudi gladina. Izsuševalna dela, poglobljanje povezovalnega kanala ter gradnjo sistema jezov in prekopov, s katerimi so uravnavali pretok vode, preprečevali poplavljanje in namakali okoliška območja, so začeli že v 3. tisočl. pr. Kr.; nadaljeval jih je faraon Sesostris II. (1897–1878 pr. Kr.), še zlasti pa Amenehmet III. (1842–1797 pr. Kr.), ki je na izhodu iz jezera dal narediti dve zapornici in ga s tem spremenil v akumulacijsko jezero (zato je Herodot, ki je jezero videl dobro tisočletje pozneje, menil, da gre za umetno jezero; prim. 2, 101). Izsuševanje jezera so nadaljevali Ptolemajci (zlasti Ptolemaj II. Filadelf), ki so spodbujali intenzivno namakalno poljedelstvo. Slabih 300 let pozneje se je jezero začelo manjšati, dokler ni doseglo današnjega obsega. Ime jezera je grška predelava izvirnega staroe-giptovskega imena za jezero: *mer-wer*. – *Dvainšestdeset milj*: = 91,76 km. – *Memfis, nekoč rezidenca egiptovskih kraljev*: gl. zgoraj. – *pot ... traja dvanaest dni*: ok. 360–400 km (ok. 30–35 km/dan). – *Amonovega preročišča*: gl. § 31. – *Nilovega razcepišča ... Delta*: gl. § 48.

§ 51

izviri Nila, ni ugotovljeno: Antični pisci so Nilov izvir postavljali eni na območje današnje ekvatorialne Afrike, drugi daleč na zahod, tretji na Atlas. Prim. Herodot 2, 32–34; Iuba, FGrHist 275 F 38; Mela III 96–98; Solin 32, 2 in nasl.; Kasij Dion 76, 13, 3–5; Vitruvij 3, 2, 7; Marcijan Kapela 6, 676; Amijan Marcelin 22, 15, 8–10. Z vprašanjem, kje izvira Nil, so se ukvarjali številni pisci, ker v antiki nikoli nobena odprava ni prodrla dovolj daleč v notranjost Afrike, da bi jih dosegli. Publij Petronij, ki je bil za Kornelijem Galom in Elijem Galom tretji prefekt Egipta v letih 24–22/21 pr. Kr., se je spopadel z Etiopijci pod vodstvom njihove kraljice Kandake (gl. NH 6, 181 in nasl.; Strabon 17, 1, 54; Kasij Dion 54, 4, 4 in nasl.); pri tem je z vojsko menda prodril 870 milj (= 1288 km) južno od mesta Siena. Najdlje je verjetno uspelo priti pretorijancema, ki ju je cesar Neron poslal odkrit izvir Nila; podvig na kratko opisujeta Plinij (NH 6, 181–185), ki se je opiral na različne (večinoma neugotovljive) vire, in Seneka (*Naravoslovna vprašanja* 6, 8), ki je z udeležencema te odprave sam govoril. Do kod jima je uspelo prodreti, ni znano; domneva se, da do prvih območij ekvatorialne Afrike z bujno neprehodno vegetacijo. – *kralju Jubi:* prim. Iuba FGrHist 275 F 38. – *v spodnji Mavretaniji:* gl. § 2. – *jezero ... Nilida:* tudi Nejlida (*Nilis*, Νειλίδες), sicer neznano jezero v Mavretaniji, kjer naj bi se začel Nil. – *alabéte:* gr. *alabetes*, gr. Ἀλάβητες, Ἀλάβητος *lalábes, alábetos*/, verjetno nilski krap (*Labeo* ali *Cyprinus niloticus*). – *korakíne:* morda nilska ustonoša (*Labrus niloticus*, *Chromis niloticus*, *Tilapia nilotica*), ki sodi v družino ostrižnikov (*Cichlidae*). – *silúre:* sicer neidentificirana vrsta rib. Morda gre za katero od vrst somov (*Siluriformes*) ali pa za plenilskega nilskega ostriža (*Lates niloticus*). – *Izejonu:* = svetišču boginje Izide (Izis), Ozirisove žene, Horove matere, boginje narave, pomorščakov, kraljice neba in zvezde Sirij; njen kult se je v 4. stol. pr. Kr. razširil tudi po grškem svetu in pozneje tudi v Rimu. – *v Cezareji:* gl. § 20. – *Nil naraste:* gl. § 55 in nasl.

§ 52

plemena Masesili: gl. § 17. – *Mavretaniji Caesariensis:* gl. § 19. – *20 dni potovanja:* = 600–650 km (30–33 km/dan). – *Etiopijcev:* gl. § 16. – *v studencu ... Nigris:* gl. § 30. Gre za vadi Igharghar, suho dolino v jugozahodni Alžiriji, ki se začne v gorovju Hoggar (Ahaggar), konča pa se v Velikem vzhodnem ergu. Prim. NH 8, 77 in Mela 3, 96, ki navaja, da tamkajšnji prebivalci izvir imenujejo Nuhul (*Nuchul*).

§ 53

Afriko od Etiopije: gl. § 48; Solin 32, 5: *post intervalla itineris extenti contingat (sc. Nilus) Aethiopas, ubi exit Nigrim facit fluvium, quem supra diximus*

esse terminum limitis Africani. – ozemlja Etiopijcev ... *Astap*: Mišljen je tok Nila po ozemlju današnjega Sudana, približno med Kartumom (Khartum, al-Chartūm, al-Ḥartūm) in Atbaro (Aṭbara(h)). Prim. tudi Solin 32, 6. V 7. knjigi ga Plinij imenuje *Astrag* (§ 31: *Astragus*), Mela pa *Astapa* (1, 50: *Astape*). – *Meroe*: mesto na vzhodni obali Nila med petim in šestim Nilovim kataraktom, zdaj ruševine v kraju Begrawijah (Bagrawiyah), ok. 90 km južno od mesta Atbara pri izlivu reke Atbara v Nil v Sudanu in ok. 200 km severovzhodno od Kartuma, več stoletij prestolnica in središče kraljestva Kuš in 25. dinastije faraonov. Po mestu Meroa je dobil ime tudi »otok«, ki v resnici ni otok, ampak območje med rekama (Modri) Nil (*Astosapes*) na zahodu in Atbara (*Astabores*) na vzhodu (gl. nadaljevanje), zdaj pokrajina Butana v Sudanu. – *Astabores*: tudi *Astaboras*, zdaj Atbara, edini Nilov pritok po sotočju Modrega in Belega Nila (prim. Strabon 16, 4, 8; Mela 1, 50; Solin 32, 5 idr.). Vitruvij ga imenuje *Astoboas* (8, 2, 6: *per Astoboam*). – *Astosapes*: tudi *Astasobas*, zdaj Modri Nil (Bahr al-Azraq). Prim. Strabon 16, 4, 8; Mela 1, 50; Solin 32, 5 idr. Vitruvij ga imenuje *Astansobas* (8, 2, 6: *per Astansobam*). – *Giris*: staroselsko ime za Nil na območju med Sieno in Meroo. Prim. Hekataj FGGrHist 1 F 353; Solin 32, 8: *hoc pone se nomine, quo Giris vocatur.* – *Homer ... Ajgipt*: = Egipt; gl. Homer, *Odiseja* 4, 477. Prvotni imeni za Egipt sta *kmt* (*Kemet*) »črna dežela«, s katerim so poimenovali poplavna območja doline Nila (zaradi rodovitne temne prsti), in *dšrt* (*Deshret*) »rdeča dežela«, s katerim so poimenovali puščavska območja. Ime Egipt so si Grki (Αἴγυπτος) – in od njih Rimljani (*Aegyptus*) – izposodili iz poznoegipčanske oblike *Hikupta*, kar je starejše ime za mesto Memfis, popačenka iz starejše oblike *ḥwt-kpṯ* (*Hwt-ka-Ptah*) »dom duše boga Ptaha«, tj. svetišče boga Ptaha v Memfisu. – *drugi pa Triton*: Tako Nil imenuje Apolonij Rodoški v svojem epu *Argonavtika* (4, 269: *ποταμὸς Τρίτων*). Prvotno naj bi Nil nosil ime morskega božanstva Tritona, Pozejdonovega in Amfitritinega sina.

§ 54

ob otoke: Komentatorji omenjajo še en »otok«, ki v resnici ni otok: pokrajino Tenesis (omenja jo Strabon 16, 4, 8: *Τηνεσις*), zdaj provinca Al Jazirah (El Gezira, Al Ġazīra) med Modrim in Belim Nilom. Tu so živeli Psametihiovi vojaki, ki so zbežali iz svojega garnizona v Elefantini in se naselili na območju Etiopije (gl. *NH* 6, 191 in nasl.). – *Etiopijcev ... Katadupi*: etiopsko pleme, ki je živelo ob Nilovem drugem kataraktu med Egiptom in Nubijo. Katadupa (*Catadupa*, *Κατάδουπα*) je ime drugega katarakta, izhaja pa iz gr. *κατά* /*katá*/ »dol«, »navzdol« in *δοῦπος* /*doûpos*/ »hrup«, »trušč«, »bučanje«, »hru-menje« (prim. Herodot, 2, 17; *NH* 6, 181; Seneka, *Naravoslovna vprašanja* 4, 2, 5). – *zadnjem kataraktu*: Beseda izhaja iz gr. *καταράκτης* /*kataráktes*/

»slap«, »brzica«. Nil ima šest kataraktov; eden je v Egiptu, pet pa jih je v Sudanu. Zadnji, najbolj severni, je pri Asuanu; za njim se Nilov tok umiri (prim. Solin 32, 7). – *Egiptovsko morje*: del Sredozemskega morja severno od Egipta in zahodno od Sirije (gl. Solin 32, 8; Amijan Marcelin 22, 15, 10). – *močno naraste ... rodovitnost*: prim. Mela 1, 52.

§ 55

različne razloge: Plinij se pri predstavitvi pojava vsakoletnega Nilovega poplavljanja opira na različne vire, ki jih je mogoče z več ali manj gotovosti potrditi; med njimi so Herodot, Aristotel, Teofrast, Pozejdonij, Lukrecij idr. Razlogi za naraščanje Nila in poplavljanje, ki jih avtorji pogosto kombinirajo, pa so: topljenje snega, močne poletne padavine, zastoj voda, termodinamika zaradi vpliva Sonca, podzemni pritoki, Sončevo vsrkavanje vlage idr. – *etézije*: gl. NH 2, 123; 2, 124; 2, 127. – *v nasprotni smeri <njegovega toka>*: tj. v nasprotni smeri Nilovega toka. – *Etiopiji*: gl. § 30. – *astrolog Timaj*: lat. *mathematicus*; gl. PV, št. 484. – *Fiala*: sicer neznani izvir Nila (prim. gr. *φιάλη* /*phiále*/ »skodelica«, »skledica«, »čaša«). Solin ga imenuje Fial (32, 11: *Phialus*).

§ 56

ob vzhodu Psa: tj. Pasje zvezde (Sirija), ki vzide 18. julija. – *pri vstopu Sonca v ozvezdje Leva*: od 23. julija do 23. avgusta. – *navpično nad izvirom*: tudi »pravokotno«. – *v ozvezdju Raka*: od 22. junija do 22. julija. – *Leva*: gl. zgoraj. – *v ozvezdju Kozoroga*: od 22. decembra do 20. januarja. – *Timaju*: gl. § 55 in PV, št. 484. – *ni senc*: gl. NH 2, 183 in nasl.

§ 57

ob mlaju ... <poletnemu> sončnemu obratu: v času med 22. junijem in 20. julijem. – *ozvezdje Raka*: od 22. junija do 22. julija. – *ozvezdje Leva*: od 23. julija do 23. avgusta. – *v ozvezdju Device*: od 24. avgusta do 23. septembra. – *poroča Herodot*: gl. 2, 19. O Herodotu gl. PV, št. 244. – *v ozvezdju Tehnice*: od 24. septembra do 23. oktobra.

§ 58

16 laktov: = 7,1 m. – *do 12 laktov*: = 5,33 m. – *za 13 laktov*: = 5,77 m. – *14 laktov*: = 6,22 m. – *15 laktov*: = 6,66 m. – *16 laktov*: = 7,1 m. – *18 laktov*: = 7,99 m. – *cesarja Klavdija*: Klavdij je vladal v obdobju 41–54. – *pet laktov*: = 2,22 m. – *v času vojne pri Farzalu*: antično mesto v južni Tesaliji (zdaj Farsala). V bitki na ravnici pri Farzalu je l. 48 pr. Kr. Julij Cezar odločilno porazil Gneja Pompeja Velikega. – *zgroženost nad umorom Pompeja Velikega*: Pompej se je po porazu pri Farzalu z družino zatekel v Egipt in prosil za zatočišče. Evnuh

Potin in Teodot s Hiosa, svetovalca kralja Ptolemaja XIII., sta mladega kralja pregovorila, naj ga usmrti; ko se je Pompej z majhno skupino spremljevalcev izkrcal, so ga pod pretvezo, da mu je pripravljen prijazen sprejem, Ptolemajev telesni stražar Ahilas, vodja rimskih enot v Egiptu Lucij Septimij in Salvij usmrtili ter mu odsekali glavo; to je Ptolemaj skupaj s njegovim pečatom podaril Cezarju, ki je zgrožen nad dejanjem dal zarotnike usmrtiti. – *Ko se vodovje umiri*: tj. ko doseže najvišji nivo.

§ 59

pri Sieni: mesto na zahodni obali Nila pri prvem kataraktu nasproti otoka Elefantina na meji med Egiptom in Nubijo/Etiopijo, zdaj Asuan (Aswān), v antiki zaradi svoje strateške lege pomembno trgovsko in transportno središče, znano tudi po kamnolomih v okolici (sienitski kamen; gl. *NH* 36, 63; 36, 86), v času Ptolemajcev tudi kultno središče boginje Izide. – *1000 korakov*: = 1,48 km. – *na arabski strani*: tj. v smeri proti Arabiji = proti vzhodu. – *utrjeni tabor*: Zaradi strateške lege so bile v rimskem obdobju v Sieni nastanjene tri legije vojakov. – *štirje otoki*: pri Asuanu je več otokov: Elefantina (sredi Nila nasproti Asuana, v antiki pomembno trgovsko središče, vojaška postojanka, kultno mesto reke Nil z merilniki višine Nilovega vodostaja (t. i. nilometri) in številnih drugih božanstev), Sehēl (3,2 km jugozahodno od Asuana), Jazirat Salūga (Salulah) in el-Atrun (Al'Atrun Geziret an-Nabatat, prej Kitchenerjev otok). – *File*: nekoč majhen otok na južnem koncu prvega Nilovega katarakta z Izidinim svetiščem in več manjšimi svetišči, zdaj otok v Naserjevem jezeru. Stavbe na njem so preselili na otok Agilkia južno od Asuana. – *600 milj od Nilovega razcepišča*: = 888 km. – *kot smo povedali ... Delta*: gl. § 48. – *Artemidor*: gl. PV, št. 80. – *250 mest*: prim. Marcijan Kapela 6, 676. – *Juba*: gl. PV, št. 268; prim. FGrHist 275 F 39. – *400 milj*: = 592 km. – *Aristokreont*: gl. PV, št. 74. – *Elefantide*: = Elefantina; gl. zgoraj. – *750 milj*: = 1110 km. – *štiri milje*: = 5,92 km. – *zadnjim Nilovim kataráktom*: gl. § 54. – *16 milj nad Sieno*: = 23,68 km. – *585 milj*: = 865,8 km. – *Aleksandrije*: gl. § 62. – *zmotili prej omenjeni*: V 2. knjigi (§ 183) Plinij omenja, da je Aleksandrija od Siene oddaljena 5000 stadijev = 925 km.

§ 60

v času Amazisovega kraljevanja: tj. v času vladanja faraona Amazisa (Amozisa) II. (570–526 pr. Kr.), 5. vladarja 26. (saitske) dinastije, znanega po navezavi tesnih stikov z Grki (ustanovitev kolonije Navkratis, zveza s Polikratom s Samosa). V času njegove vladavine, ki velja za obdobje blagostanja, je Egipt dosegel gospodarski vrhunec. Po smrti ga je nasledil sin Psametih (Psamtik) III., l. 525 pa je Egipt prišel pod nadoblast Perzijcev. – *20 000 mest*: gl. Herodot,

2, 177. – *Apolonovo mesto*: = Apolonopolis/Apolinopolis (gl. § 49). – *Levkoteino*: mesto boginje Levkotee (grške Ejlejtije, egipčanske Neh(e)bet), zdaj vasica El-Kab (al-Kāb), blizu katere so ostanki mesta Nekheb, severno od mesta Idfū (Edfu)). – *Veliko Zevsovo mesto ... Teba ... 100 vrat*: tj. *Diospolis Magna*, Διόσπολις Μεγάλη »Vélika Dióspolis« = Tebe, staroegipčansko mesto v Zgornjem Egiptu, zdaj mesto Luksor (al-Uqsur) na desnem bregu Nila s svetiščem boga Amona, in vas Karnak (al-Karnak) s tempeljskim kompleksom skupaj z Dolino kraljev. Mogočnost tamkajšnjih arhitekturnih spomenikov je bila v grškem svetu očitno dobro znana, saj jih že Homer označi za »stovratne Tebe«, »Tebe s stotimi vrati« (*Iliada* 9, 381: ἑκατόμυλοι /*hekatómpyloi*/ Θῆβαι). – *Koptos ... blago*: glavno mesto petega zgornjeegiptovskega nomosa (zdaj Qift južno od mesta Qina (Qena, Kena)), zaradi svoje lege pomembno izhodišče za odprave v puščavske predele in za karavane, ki so skozi vadi Hammamāt potovale proti Belemu pristanišču (Ptolemaj 4, 5, 8: Λευκὸς λιμὴν) ob Rdečem morju (zdaj al-Qusayr, al-Quşair, el Quseir), kamor so ladje iz arabskih in indijskih dežel dovažale najrazličnejše blago (prim. tudi *NH* 6, 102; Solin 32, 41). – *Afroditino mesto*: gl. § 49. – *Zevsovo <mesto>*: gl. § 49. – *Tentirida*: = Tentira; gl. § 49. – *Abid*: antično mesto v Zgornjem Egiptu, nedaleč od Nila (zdaj el Arāba el-Madfūna), ok. 10 km jugozahodno od meseca Al (El)-Balyana, prvotno imenovano Abdju (antični geografi so ga zaradi podobnosti poimenovali enako kot mesto Abid ob Helespontu), znano po številnih svetiščih in nekropoli najstarejših egiptovskih kraljev (Umm el-Qaab ali Umm al-Qa'āb), kultno središče boga Ozirisa. – *Memnonovi kraljevi palači*: Memnon, legendarni etiopski kralj, je bil sin Titona in Zarje (Eos), nečak trojanskega kralja Priama, ki se je v trojanski vojni bojeval na strani Trojancev in padel v boju z Ahilom. Mitološko izročilo ga povezuje z Egiptom; da je bilo njegovo čaščenje tam zelo razširjeno, kažejo tudi po njem imenovana Memnonova kolosa (18 m visoka sedeča kipa faraona Amenofisa III. v Tebah) in grški papirusi iz obdobja Ptolemajcev, ki izpričujejo, da se je tedaj celotni zahodni del mesta Teb imenoval Μερμόνεια /*Memnóneia*/ »Memnonova četrt« ali »Memnonova palača«. Verjetno je bil Memnonov kult živ tudi v Abidu; palača, ki jo omenja Plinij, je morda katero od tamkajšnjih svetišč. – *Ozirisovem templju*: Prvotno so v Abidu častili boga Kentiamentiuja (Khentiamentiu), lokalno božanstvo tamkajšnje kraljevske nekropole, v obdobju srednje države pa se je v njem utrdil kult Ozirisa in Izide. Po izročilu naj bi bil tu, v grobnici faraona Djera (3. faraon 1. dinastije; ok. 3000 pr. Kr.) pokopan Oziris. Najmogočnejši stavbi v Abidu sta bili Ozirisovo veliko svetišče, ki so ga faraoni različnih dinastij dograjevali in povečevali, in veliko svetišče faraona Setija I. iz 19. dinastije (1290–1279 pr. Kr.), v katerem je bil tudi Ozirejon, kultni prostor, namenjen

praznovanju Ozirisovih misterijev. – 7,5 milje: = 11,1 km. – *oddaljen od reke proti Libiji*: tj. proti zahodu.

§ 61

Ptolemaida: mesto, ki ga je na desnem bregu Nila ustanovil kralj Ptolemaj I. Soter kot prestolnico Zgornjega Egipta, zdaj Al Minshah (al-Manshaah), jugozahodno od mesta Sohag. – *Panopolis*: gl. § 49. – *Afroditino mesto*: gl. § 49. – *Likon*: = Liko(n)polis; gl. § 49. – *gore*: Mišljena je gorata Vzhodna puščava, ki sega vse do Rdečega morja (najvišji vrh je 2187 m visoki Shaiyb al-Banat). – *mejo Tebaide*: gl. § 49. – *Hermesovo mesto*: »Hermesovo mesto«, »mesto Hermesa (= Merkurja = Tot(h)a)«, imenovano tudi Velika Hermopolis (»Veliko Hermesovo mesto«), *Hermopolis magna*, Ἡρμοῦ πόλις μεγάλη), glavno mesto hermopolitskega nomosa v Zgornjem Egiptu, zdaj el-Ashmunein (el-Ashmunain), ok. 35 km južno od mesta Minya (Al Minyā). Za Malo Hermopolo gl. § 49. – *Alabastron*: »Alabastrno mesto« (gr. Ἀλάβαστρον), zdaj Tell el-Amarna južno od mesta Mallawi, znano po kamnolomih alabastra in apnenca (prim. NH 37, 109). – *Pasje mesto*: = Kino(s)polis; gl. § 49. – *Heraklovo mesto*: gl. § 50. – *Arzinoino mesto*: = Krokodilo(n)polis. Ime je dobilo po Arzinoi II., hčeri Ptolemaja I. Soterja in njegove žene Berenike. – *že omenjeni Memfis*: gl. § 50. – *arzinoitskim okrožjem*: gl. § 50. – *stolpi, imenovani piramide*: Mišljene so tri piramide vladarjev 4. dinastije pri Gizi (Al-Jīzah) jugozahodno od Kaira: Keopsova (Khufu; 146,5 m), Kefrenova (Khafra; 136,4 m) in Mikerinova (Menkaura, Menkaure; 65,5 m). – *labirint ... uporabili les*: Labirint pri antičnih piscih ne pomeni samo blodnjak kot tak, ampak lahko označuje tudi stavbo z zapleteno arhitekturo, podobno blodnjaku. Plinij omenja posmrtno svetišče faraona Amenemheta III. (vladal ok. 1844–1795 pr. Kr.) pri današnjem mestu Hawwarat al-Maqta (Hawaret el-Maqtaa), ok. 8 km jugovzhodno od Fajuma (al-Fayyūm). Prim. NH 36, 84; Herodot 2, 148; Diodor Sicilski 1, 61, 2; 1, 66, 3; Strabon 17, 1, 37; Mela 1, 56 idr. – *Mojridovem jezeru*: tudi Mojrisovo jezero; gl. § 50. – *Krokodilje mesto*: gl. § 50. – *Arabijo*: gl. § 65. – *Helijevo mesto*: = Heliopolis; gl. § 49.

§ 62

Egiptovskega morja: gl. § 54. – *Aleksandrija*: mesto v Nilovi delti, ki ga je Aleksander Veliki ustanovil l. 331 med Nilovim ustjem Kanopom in Mareotskim jezerom. Postalo je središče helenizma, pozneje tudi pomembno judovsko središče, bilo je osrednje znanstveno in kulturno središče (Muzej(on), aleksandrina knjižnica) ter prestolnica dinastije Ptolemajcev. Dokončno podoba, skladno s predvidenim načrtom, je Aleksandrija dobila pod Ptolemajem II. Filadelfom. Rimljani so jo osvojili l. 30 pr. Kr.; postala je glavno mesto

provincie Egipt. Aleksander je mesto zapustil še isto leto, kot ga je ustanovil, in se vanj do smrti ni več vrnil. – *Mareotskem jezeru*: gl. § 63. – *12 milj*: = 17,76 km. – *kanopskega ustja*: gl. § 64. – *prej imenoval Rakotes*: Prve naselbine na območju Aleksandrije so nastale že ok. 2500 pr. Kr.; Aleksandrija je nastala na mestu egiptovskega naselbine Rahotis (Rakotis, Rakot). – *arhitekt Dinohar*: Glavni snovalec ter vodja ustanovitvenih in gradbenih del v Aleksandriji je bil grški arhitekt Dejнокrat z Rodosa ali iz Makedonije (viri so neenotni), ne Dejnohar. V virih in rokopisih se pojavlja več različic imena: *Dinocrates*, *Dimocrates*, *Stasicrates*, *Dinochares*. – *površini 15 milj*: = 22,2 km². – *podobna makedonskemu vojaškemu plašču*: tudi hlamis ali hlamida (lat. *chlamys*, gr. *χλαμύς* /*chlamýs*/). Plašč je imel obliko paralelograma, izdelan je bil iz volne, velik običajno kot odeja in zarobljen. Navadno so si ga spenjali na desni strani z zaponko. Bil je del redne opreme grške vojske med 5. in 3. stol. pr. Kr.; vojaki so si ga lahko tudi ovili okoli roke in ga uporabili kot ščit. – *podaljšek s številnimi koti*: Mišljena sta polotok Lohias na severovzhodnem delu mesta in otok Paros na zahodnem delu, ki ga je s kopnim povezoval Heptastadij, 7 stadijev (= 1295 m) dolg nasip. – *petina te lokacije ... za kraljevo palačo*: Kraljeva palača in druge pomembne javne zgradbe (gledališče, Pozejdejon, gimnazij, palestra, Aleksandrov mavzolej, Muzej(on) z znamenito knjižnico in Serapej(on)) so bile na območju med polotokom Lohias in nasipom Heptastadij v osrednjem delu mesta, ki je res obsegal 20 odstotkov celotne površine mesta.

§ 63

Mareotskega jezera: Mareotsko jezero ali Mareotida je slankasto jezero v notranjosti južno od Aleksandrije, zdaj Mariut (Bahra Mariut, Boḥēret Maryūt). S pristaniščem ob morju ga je povezoval kanal. – *kanopskega ustja*: gl. § 64. – *cesar Klavdij*: gl. PV, št. 284; prim. HRR II frag. 4. – *dolžina ... 30 (milj)*: = 44,4 km. – *obseg ... 250 milj*: = 370 km. – *v dolžino ... 40 shojnosov*: Shojnos (iz gr. *σχοῖνος* /*schoînos*/ »ločje«, »loček«) je egiptovska in tudi perzijska dolžinska mera, za katero najdemo v antičnih virih različne vrednosti. Herodot piše (2, 6), da znaša 60 stadijev (= 11,1 km), Plinij (NH 5, 11), da 30 stadijev (= 5,50 km), Strabon pa (17, 1, 24 in 41), da znaša od 30 stadijev (= 5,5 km) do 120 stadijev (= 22,2 km), odvisno od kraja. – *shojnos znaša 30 stadijev*: = 5,55 km. – *dolžina ... 150 milj*: = 222 km.

§ 64

ob iztoku Nila ... dala imena ustjem: Nil se je v Delti razcepil na sedem glavnih ustij in štiri neprava ustja. Prim. Mela 1, 60: *Canopicum, Bolbiticum, Sebenyiticum, Pathmeticum, Mendesium, Cataptystum, Pelusiaceum Nili ostia*; Solin 32, 8: *Septem ostiis conditur*. – *najznamenitejšim sedmim*: gl. nadaljevanje.

– *kanopskemu*, ki je najbližje Aleksandriji: lat. *ostium Canopicum*, ustje pri mestu Kanop na bregu skrajno zahodnega Nilovega rokava blizu današnjega kraja Abū Qīr vzhodno od Aleksandrije, glavna pot iz Egipta proti Sredozemlju, pomembno kultno središče (Serapis, Izida, preročišče). Po mitološkem izročilu naj bi dobil ime po Menelajevem krmarju Kanopu, ki je tu umrl zaradi kačjega pika. – *bolbitinskemu*: lat. *ostium Bolbitinum*, ustje mesta Bolbitina v Spodnjem Egiptu (zdaj Rašīd, nekoč Rosette). O mestu je malo znanega, l. 1799 pa so tu našli znameniti kamen iz Rossete, stelo z napisom v treh pisavah: hieroglifni, demotski in starogrški, ki je Jeanu Françoisu Champollionu pomagala pri dešifriranju hieroglifov. – *sebenitskemu*: lat. *ostium Sebennyiticum*, gl. § 49. – *fatmitskemu*: lat. *ostium Phatmiticum*, v virih imenovano tudi fatnitsko (prim. Strabon 17, 1, 18 in 19), Nilovo ustje ob starem egipčanskem mestu Tamiat, ki je izgubilo svoj pomen po nastanku Aleksandrije, zdaj kot Nilov rečni rokav reka Dumyāt (Damietta) ob istoimenskem mestu, 15 km od Sredozemskega morja. – *mendeškemu*: lat. *ostium Mendesticum*, ustje pri mestu Mendes/Mendez; gl. § 49. – *tanitskemu*: lat. *ostium Tanaiticum*, ustje pri mestu Tanis; gl. § 49. – *peluzijskemu*: lat. *ostium Pelusiaceum*, ustje pri Peluziju, mestu v skrajnem severovzhodnem kotu Nilove Delte, zdaj Tall al-Faramā (Tell el-Farama), ok. 30 km jugovzhodno od mesta Port Said (Būr Sa'īd), prizorišče nekaterih pomembnih zgodovinskih dogodkov (npr. zmaga perzijskega kralja Kambiza II. nad faraonom Psamtikom III. l. 525 pr. Kr.; namestitev posadke Aleksandrovih vojakov l. 333; zmaga Antioha IV. Epifana nad Ptolemajem VI. Filometorjem l. 173; umor Pompeja l. 48 idr.), križišče rimskih vojaških poti. – *Butos*: ali Buto, staro mesto v zahodni Nilovi delti ob sebenitskem rokavu (zdaj Tell el-Fara'in (Tell al-Fara'in) severovzhodno od mesta Disūq (Desouk)). – *Farbajt*: gl. § 49. – *Leontopolis*: gl. § 49. – *Atribis*: tudi Atribida (lat. *Athribis -is*, f ali *Athribis -idis*, f); gl. § 49. – *Izidino mesto*: = Izejon, zdaj Behbeit el-Hagar blizu mest Mansura (Mansoura, al-Manšūra) in el-Mahalla el-Kubra. Tu je faraon Amazis (gl. § 60) dal zgraditi Izidino svetišče, kot kultno središče pa se je pod poznejšimi faraoni razvijalo še naprej. – *Buziris*: tudi Buzirid (lat. *Busiris -is*, m ali *Busiris -idis*, m); gl. § 49. – *Kinopolis*: tudi Kinopolis (»Mesto psa« tj. Anubisa (iz gr. κύων, κυνός /kýōn, kynós/) »pes«), zdaj Abu Sir Bana (Abusir Bana, Abū Šīr Banā), mesto v Nilovi delti, južno od mesta Samannūd, znano po čaščenju Izide. Za istoimensko mesto gl. § 49 in 61. – *Afroditino mesto*: tudi Atarbehis (Atarbechis), glavno mesto otoka Prozopitida (Προσοπίτης) v zahodni Nilovi delti med saitskim in sebenitskim rokavom, kjer je bilo Afroditino svetišče, zdaj Shibīn el-Kōm (Shibīn al-Kawm) v provinci Minufija (al Minūfiyya). Za istoimensko mesto gl. § 49 in 61. – *Sais*: gl. § 49. – *Navkratits*: gl. § 49. – *navkratitsko ... ustje ... herakleotsko ... kanopsko*: Navkratitsko ustje (lat. *ostium Naucraticum*) je bilo samo odcep

herakleotskega ustja (lat. *ostium Heracleoticum*). Dokazilo za to najdemo pri Solinu (32, 42: *haud longe ab ostio fluminis Nili, quod Heracleoticon alii, alii Canopicon appellant*) in Tacitu (*Anali* 2, 60: *proximum amnis os dicatum Herculi*). S kanopskim ustjem ga je povezoval kanal.

§ 65

peluzijskega ustja: gl. § 64. – *Arabija*: tj. celoten Arabski polotok, vključno s puščavskimi predeli na severu. – *do Rdečega morja*: Rdeče morje (*Mare rubrum, Rubrum mare*, Ἐρυθρὰ θάλαττα) je v antiki obsegalo območje današnjega severozahodnega Indijskega oceana in oba zaliva, ki oklepata Arabski polotok: Arabski zaliv (= Eritrejsko morje, Rdeče morje; še zdaj Rdeče morje) in Perzijski zaliv (še zdaj Perzijski zaliv). – *dišave ... po vzdevu Srečna*: lat. *Arabia felix* ali *beata*, gr. Ἀραβία Εὐδαίμων. S tem imenom so antični geografi poimenovali južne dežele Arabskega polotoka (zdaj ozemlje Jemna in Omana) zaradi razmer, ki so bile glede na druga območja Arabskega polotoka ugodne za življenje, pa tudi zato, ker je bogastvo dežele temeljilo na trgovini, še posebej trgovini z dišavami in drugim luksuznim blagom, ki so ga zlasti iz Indije, pa tudi iz drugih dežel arabski trgovci dovažali na območje Sredozemlja. – *<dežela> Katabanov*: prebivalci kraljestva Kataban (Qataban) z glavnim mestom Timna; omenja jih samo Plinij (gl. tudi *NH* 6, 65). – *Ezbonitov*: arabsko ljudstvo ali pleme, ki je naseljevalo območje vadija Al-Sirhān. Ta se razteza od ozemlja današnje Jordanije do oaznega mesta Sakakah na severozahodu Savdske Arabije, v antiki pa je po njem potekala ena najpomembnejših karavanskih trgovskih poti. Njihova prestolnica je bil Esebon (Heshbon), zdaj Tall Hisban (Tekk Hesban), vzhodno od reke Jordan. – *skenitskih Arabcev*: tudi Arabci Skeníti »Šotorniki«, »Šotoriščniki« (iz gr. σκηνή /*skené*/ »šotor«), skupno ime za arabska beduinska nomadska plemena, ki so živela v šotorih. – *Sirijo*: gl. § 66. – *hribu Kazij*: tudi Kasij, 13 m visoki peščeni grič s svetiščem Zevsa Kasija (= Baal Zephon), ki so ga privrženci njegovega kulta postavili 15 km vzhodno od Peluzija ob Sirbonskem jezeru. Za istoimensko goro pri Selevkeji gl. § 80. Prim. tudi Herodot 2, 6; 2, 158; 3, 5; Strabon 16, 2, 33; Solin 34, 1. – *Kanhlejci*: arabsko pleme, ki je živelo v severnem delu Arabije (morda območje puščave Nefud (šahrā' al-Nefūd)). – *Kedrejci*: ali Kedariti, pretežno nomadsko pleme, ki je poseljevalo oazne predele v severovzhodni Arabiji, povezano v precej močno plemensko zvezo, z glavnim mestom Adumu ali Adummatu (zdaj ruševine Dūnat Al-Gandal (Dumat Al Jandal), 37 km jugozahodno od mesta Sakaka(h)). Verjetno gre za ljudstvo Kedār, ki ga večkrat omenja Sveto pismo (1 Mz 25, 13; 1 Krn 1, 29; Iz 42, 11; Jer 2, 10; Jer 49, 28); izšlo naj bi iz Izmaelovega sina Kedarja. – *Nabatajci*: tudi Nabatejci, arabsko trgovsko ljudstvo, ki je živelo na območju

severozahodne Arabije med Palestino in Rdečim morjem; njihova prestolnica Petra je bila osrednje stičišče karavanskih poti iz Arabije proti Sredozemlju. – *zaliv Rdečega morja ... Heroopolitski*: zdaj Sueški zaliv (gl. Heroopolis, § 50). – *drugi Ajlanitski*: zdaj Akabski zaliv (gl. tudi NH 6, 156). – *Ajlano*: zdaj Akaba (al-'Aqabah). – *Gazo*: gl. § 68. – *ob našem morju*: tj. Sredozemskem morju. – *150 milj*: = 222 km. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *Peluzijem*: gl. § 64. – *Arzino*, *mesto ob Rdečem morju*: zdaj Ardscherud (El-Agrūd) blizu Sueza. Mesto je dal postaviti kralj Ptolemaj II. Filadelf na koncu t. i. Kraljevega kanala, ki je povezoval Nil s Heroopolitskim zalivom (zdaj Sueški zaliv); poimenoval ga je po svoji hčeri Arzinoi II. (prim. tudi § 50 in 61, zdaj Fajum). – *125 milj skozi puščave*: = 185 km.

§ 66

Sirija: antična pokrajina v jugovzhodni Aziji z bogato zgodovino in izjemno spremenljivo zgodovinsko podobo, ki je ležala na območju med zgornjim tokom Evfrata, Arabijo, Akabskim zalivom in Fenicijo. Rimska provinca Sirija je vključevala ozemlje današnje Sirije, Libanona in dela Turčije. Dežele, ki jih Plinij tu našteje, so tiste, ki so bile del Sirije v času vladanja selevkidske vladarske dinastije. – *Arabce*: gl. § 65. – *Palestina*: tudi Palajstina; gl. § 69. – *Judeja*: § 70 in nasl. – *Kojle*: tudi Kojlesirija, Kelesirija; gl. § 77. – *Fenicija*: gl. § 69. – *Damaskena*: gl. § 74. – *Babilonija*: gl. § 90. – *Mezopotamija*: gl. § 86. – *Tavrosa*: tudi Tavra, gl. § 97 in nasl. – *Sofena*: pokrajina vzhodno od Evfrata med zgornjim tokom Evfrata in Tigrisa, nasproti Melitene in severno od Komagene. Upravno je bila del province Armenije, geografsko del Sirije. – *Komagena*: gl. § 86. – *Armenije*: gl. § 83. – *Adiabena*: pokrajina in kraljestvo v Asiriji ob zgornjem toku Tigrisa z glavnim mesto Arbela (zdaj Erbil v Iraku). – *Asirija*: pokrajina v severni Mezopotamiji ob srednjem toku reke Tigris, jedro poznejšega, več kot 1000 let trajajočega asirskega kraljestva, ki je v času največjega obsega (med 9. in 7. stol. pr. Kr.) zajemalo območje od Perzijskega zaliva do Sredozemskega morja (Mezopotamijo, znaten del Irana in Male Azije, Bližnji vzhod) in Egipt. – *Kilikija*: gl. § 91. – *Antiohija*: tudi Antiohêja; gl. § 79.

§ 67

Kilikija: gl. § 91 in nasl. – *Arabija*: gl. § 65. – *470 milj*: = 695,6 km. – *Selevkeje Pierije*: gl. § 82. – *Zevgma ob Evfratu*: gl. § 86. – *175 milj*: = 259 km. – *Fenicijo*: gl. § 69. – *Sirija*: gl. § 79. – *Idumeja*: gl. § 68. – *Judeja*: gl. § 70. – *morje, ki leži pred njo ... Fenicijsko*: del Sredozemskega morja pred obalo Sirije, južno od Cipra. – *Feničanov*: semitsko ljudstvo, ki se je konec 3. tisočl. priselilo na območje Fenicije. Tu so se oblikovale močne mestne skupnosti (Arad, Biblos, Sidon, Tir idr.), ki so zacvetele z intenzivnim trgovanjem in ustanavljanjem

trgovskih kolonij povsod po Sredozemlju. V 8. in 7. stol. je bila Fenicija pod oblastjo Asirije, v 6. stol. pod Perzijci, v letih 333/332 si je območje podredil Aleksander (Tir po šestmesečnem obleganju), l. 64 pa jo je Pompej priključil provinci Siriji. Prav zaradi svoje široko razpredene trgovske dejavnosti so imeli Feničani zelo pomembno vlogo kot kulturni posredniki. – *iznajditelji abecede*: Grki so pisavo prevzeli od Feničanov in jo prilagodili grščini, od Grkov pa Etruščani in Rimljani in tako je postala osnova za sodobne evropske pisave. – *začetniki zvezdoznanstva, navigacije in vojaške strategije*: Zvezdoznanstvo in navigacija sta bila zelo pomembna zaradi pomorstva, vojaška strategija (vključno z uporabo nekaterih vojaških novosti, npr. metalnic, pračarjev idr.) pa pri ustanavljanju novih naselbin v neznanih krajih.

§ 68

Peluzijem: gl. § 64 in 65. – *Habrijev tabor*: Habrias je bil atenski vojskovodja v 4. stol. pr. Kr. Kot poveljnik je sodeloval v korintski vojni, pomagal je ciprskemu kralju Evagori, boril se je proti Perzijcem, proti Sparti in v zavezniški vojni. Kot najemniški vojak faraona Ahorisa (393–380 pr. Kr.) in njegovega naslednika Nektaneba (380–363) se je uspešno bojeval v Nilovi delti proti perzijskemu kralju Artakserksu II. Umrli je l. 357 ob napadu na otok Hios. – *hrib Kazij*: gl. § 65. – *svetišče Zeusa Kazija*: tudi kazijskega Zeusa; gl. § 65. – *grob Pompeja Velikega*: majhno svetišče v bližini Peluzija. Ni znano, kdo ga je naredil; menda ga je dal temeljito obnoviti cesar Hadrijan (gl. Kasij Dion 69, 11, 1). – *Ostrakina*: mesto na severozahodni meji Egipta (antični viri jo različno locirajo), vzhodno od Peluzija, v cesarskem obdobju postaja na vojaški poti, ki je vodila mimo hriba Kazij v Rinokoluro (Rinokoruro) in čez Rafijo v Gazo. – *Arabija*: gl. § 65. – *65 milj*: = 96,2 km. – *Peluzija*: gl. § 65. – *Idumeja*: hebr. Edom (»rdeč«), ime plemenske zveze, ki je od pozne železne dobe naprej naseljevala območje južno in jugovzhodno od Mrtvega morja, pa tudi same dežele, ki so jo Grki poimenovali Idumeja (Ἰδουμαία), ljudstvo pa Idumejci. Po Aleksandrovi smrti je Idumeja postala del selevkidske države, ok. 125 pr. Kr. jo je podjarmil judejski knez Janez Hirkan I. in prebivalstvo nasilno spreobrnil v judovstvo, v času rimske prevlade je veljala za del Judeje, v času Heroda Velikega pa je imela svoje upravitelje. – *Palestina*: gl. § 69. – *jezera Sirbonida ... močvirje*: tudi jezero Sirbonis (Σιρβωνίς), Sirbonitis (Sirbonitida; Σιρβωνίτις) in Sirbon (Σιρβων), obalno jezero vzhodno od Peluzija na severovzhodni meji Egipta (zdaj laguna zahodno od mesta Port Said), desno od hriba Kazij, ki ga je od Sredozemskega morja ločeval le ozek pas kopnega, po Strabonu (16, 2, 32; 16, 2, 43) dolgo 200 stadijev (= 296 km) in široko 50 (= 74 km), nevarno zaradi močvirnega terena in močne plime, še zlasti ob nevihtah. – *obseg ... 150 milj*: = 222 km. – *Herodot*: prim. 2, 6, 1; 3, 5, 2. – *gore*

Kazij: gl. § 65. – *Rinokolura*: tudi Rinokorura, mesto v puščavskem območju na meji med Palestino in Egiptom, tri dni poti vzhodno od Peluzija, pomembno trgovsko in transportno središče, zdaj el-Arish (al-'Ariš) ob sredozemski obali Sinajskega polotoka. – *Rafeja*: antično mesto severovzhodno od Rinokolure, mejno mesto med Egiptom in Sirijo, nekoliko umaknjeno v notranjost, l. 720 pr. Kr. prizorišče spopada med Sargonom II. in Egipčani, l. 217 med Ptolemajem IV. Filopatorjem in Antiohom III. Velikim, zdaj Rafiah ali Rafah, mesto na skrajnem severnem delu Sinaja, razdeljeno med Egipt in območje Gaze, 30 km južno od Gaze. – *Gaza*: še zdaj Gaza (Ġazza), antično mesto v Palestini, pod faraoni upravno središče južne Palestine, pozneje pod oblastjo Izraelcev (Izraelitov), Asircev, Babiloncev, Perzijcev, v času Aleksandra nasilno zavzeto (prebivalstvo pobito ali zajeto), v času helenizma in diadohov izobraževalno središče in predmet spora med Ptolemajci in Selevkidi, v času Rima na novo zgrajeno in vključeno v provinco Judejo, znano po šoli govornišstva in kot pomembno trgovsko središče za trgovino z Arabijo. – *v notranjosti Antedon*: grško mesto v Judeji ob morju (ne v notranjosti), severno od Gaze, zdaj Beit Lahiya (Bait Lāhiyā) na skrajnem severnem delu območja Gaze. – *gora Argaris*: hrib v južni Palestini blizu Gaze in Antedona, morda hrib El-Muntar vzhodno od Gaze ali 881 m visoki Garizim (Gerizim, Jabal Jarizim, Jabal at Tor (Tur)), jugovzhodno od Nablusa. – *Samarija*: gl. § 69. – *Askalon*: starodavno mesto na obali Palestine (zdaj Aškelon (Ashkelon, Ashqelon), 50 km južno od Tel Aviva), pomembno пристanišče in trgovsko središče, v teku časa pod oblastjo Kanaancev, Filistejcev, Egipčanov, Izraelcev, Feničanov, Asircev, Babiloncev, Grkov, Rimljanov, l. 604 uničeno (Nebukadnezar II.), kmalu znova zgrajeno, od l. 63 del rimske države. – *Azot*: starodavno mesto v Palestini z dolgo in burno zgodovino, ok. 4 km stran od obale, zdaj Ašdod (Ashdod). – *Jamneji*: Mišljeni sta: a) staro antično mesto Yavneh med Jafo in Askalonom, na ravnici ok. 7,5 km stran od obale Sredozemskega morja, zdaj Yavne, in b) njegovo staro pristanišče Yavneh Yam (zdaj Minet Rubin ob ustju reke Nahr Rubin), v antiki pomembno pristaniško in trgovsko središče.

§ 69

Jopa, mesto Feničanov: starodavno pristaniško in trgovsko mesto na obali Sredozemskega morja (območje je naseljeno že od 7500 pr. Kr.), južno od Tel Aviva, zdaj Jafa (Tel Aviv-Jafo), ki je bilo v antiki v rokah različnih oblastnikov: Egipčanov, Kanaancev, Filistejcev, Izraelcev, Babiloncev, Perzijcev, Feničanov, Grkov (Aleksander, Selevkidi) in Rimljanov. Ob judovskem upor (66–73 po Kr.) je sirski legat Cestij Gal mesto zajel in ga požgal, nato pa ga je Vespazijan zaradi piratstva povsem uničil in tu ustanovil rimsko vojaško postojanko. Je edino mesto v Palestini, ki je povezano z grško mitologijo (mit o Perzeju; gl.

nadaljevanje). – *vesoljnega potopa*: Ne gre za svetopisemski vesoljni potop, ampak za potop iz grško-rimske mitologije (zgodba o Devkalionu in Piri). – *pečina ... sledi Andromedinih verig*: Andromeda, hči kralja Kefeja in Kasiopeje (po prvi, bolj razširjeni različici mita je Kefej kralj Etiopije, po drugi kralj Joje), bi morala biti žrtvovana morski pošasti Keto, ki jo je nad Jopo poslal Pozejdon kot kazen zaradi Kasiopejinega bahanja, da je njena hči lepša od Nereid. Andromedo je rešil Perzej. Antični pisci poročajo, da so v Jopi obiskovalcem kazali ostanke verig na pečinah pred mestom, s katerimi naj bi bila priklenjena Andromeda, ko so jo izpostavili pošasti, in kosti morske pošasti Keto (prim. Strabon 16, 2, 28; Jožef Flavij, *Judovska vojna* 3, 9, 3; Mela 1, 64; Solin 34, 2). – *bajeslovno Keto*: mitološka pošast (iz gr. κῆτος /*kêtos*/ »morska pošast«, »kit«), hči Ponta in Gaje, mati številnih morskih pošasti (Gorgone, Graje, Ehidna idr.), ki jih je spočela s svojim bratom Forkisom. Plinij piše (NH 9, 11), da je edil Mark Skaver dal prenesti iz Joje v Rim okostje te pošasti in ga ponudil na ogled; dolgo je bilo 40 čevljev (= 11,84 m), rebra so bila višja kot indijski sloni, hrbtenica pa je bila debela poldrugi čevljev (= 44,4 cm). – *Apolonija*: staro feničansko mesto, sprva imenovano Arsuf (Arsur; zdaj Herzliya, mesto na osrednjem delu izraelske obale), pomembno пристanišče, znano po pridobivanju škrlata, kulturno središče Rešefa (Resheph, Reshef, Rašap), kanaanskega boga kuge in vojne, ki so ga ciprski Grki enačili z Apolonom, zato so mesto v helenističnem obdobju poimenovali Apolonija. – *Stratonov Stolp ... Cezareja, ki jo je ustanovil kralj Herod*: *Stratonis Turris*, Στράτωνος πύργος. Mesto, sicer feničanska naselbina, je dobilo ime po enem zadnjih kraljev mesta Sidon. Kralj Herod Veliki ga je temeljito posodobil (22–10 pr. Kr.) in spremenil v eno najlepših in najmodernejših pristanišč svojega časa; postalo je sedež province Judeje, na čast Avgustu pa ga je preimenoval v Cezarejo (*Caesarea Maritima*). – *kolonija ... Vespazijan*: Status kolonije je Cezareji podelil Vespazijan (*Colonia Prima Flavia Augusta Caesarea*). Pomembna je bila tudi v krščanstvu (Origen in njegova šola; Evzebij iz Cezareje; Prokopij). – *Palestine*: pokrajina med vzhodno obalo Sredozemlja in reko Jordan, med Sinajskim polotokom in Libanonom na strateškem območju med Egiptom, Sirijo in Arabijo, z bogato in burno več kot 4000-letno zgodovino. – *189 milj*: = 279,72 km. – *Arabijo*: gl. § 65. – *Fenicija*: obalna ravninska pokrajina v Siriji med Karmelom na jugu in reko Likos (*Lycus*, Λύκος »Volk« (iz gr. λύκος /*lýkos*/ »volk«), zdaj Nahr al-Kalb »Pasja reka«). – *Samarije*: pokrajina v osrednji Palestini z glavnim mestom Samarija. – *Neapolis ... Mamorta*: »Novo mesto« (zdaj Nablus), ki ga je l. 72 pod imenom *Flavia Neapolis* ustanovil cesar Vespazijan na kraju (ali območju) Mabarta (*Mabatha* = Mamorta »Prehod«) v Palestini med hriboma Ebal (940 m) in Garizim (881 m) v bližini mesta Sihem, nekdanje prestolnice kraljestva Izrael. – *Sebasta*: zdaj Sebastia

blizu Nablusa. Mesto, ki ga je l. 331 uničil Aleksander, l. 108 Janez Hirkan I., l. 63 pa ga je obnovil Pompej, je l. 27 pr. Kr. Avgust dal Herodu Velikemu; ta ga je razširil in obnovil ter v čast Avgustu poimenoval Sebasta »Vzvišena« (gr. Σεβαστή; Σεβαστός = lat. *Augustus*). – *Gamala*: mesto v južnem Golanskem višavju v pokrajini Gavlanitidi, na hribu, podobnem kameljemu hrbtu (Ḥirbat Ehdeb), ob sotočju rek Wadi-ur-Raqqad in Yarmouk (največji pritok Jordana), s pretežno judovskim prebivalstvom.

§ 70

Idumejo in Samarijo: gl § 69. – *Judeja*: gorata dežela v južnem Izraelu, kamor so se Judje naselili po vrnitvi iz babilonskega suženjstva, od l. 6 po Kr. rimska provinca, ki je vključevala tudi Idumejo in Samarijo ter po l. 67 še Galilejo, od Hadrijana naprej imenovana provinca Sirija Palestina. – *Galileja*: hribovita pokrajina v severnem Izraelu med zgornjim tokom Jordana in Galilejskim (Genezareškim) jezerom ter Sredozemskim morjem. – *Peraja*: »onstranska dežela«, pokrajina v antičnem Izraelu vzhodno od reke Jordan in južno od Genezareškega jezera do Mrtvega morja na območju južno od Pele in jugovzhodno od Dekapole (»Desetmestje«) na severu, zahodno od Filadelfije in malce južneje od Mahajrunta na jugu ter Jordana na zahodu. – *reka Jordan*: največja reka Bližnjega vzhoda (251 km) in glavni vodni vir, ki izvira ob vznožju gorovja Hermon in se izliva v Mrtvo morje, v zgodovini pomembna tudi kot politična meja. – *deset toparhij*: Toparhija (*toparchia*, τοπαρχία iz gr. τόπος /τόπος/ »kraj«) je bila krajevna upravna enota v državah pod oblastjo Ptolemajcev in Selevkidov, še posebej v Palestini. Vsaka toparhija je vključevala večje mesto, v katerem je bil sedež lokalnega oblastnika, imenovanega strateg toparh ali samo strateg, ter okoliško ozemlje z manjšimi kraji, vasmi in zaselki. Več toparhij je bilo združenih v hiparhijo (ὑπαρχία /hyparchía/). V času kralja Heroda Velikega je bila Palestina razdeljena na 21 toparhij; Plinij jih našteje 10. – *hierikuntska*: toparhija z glavnim mestom Hierikunt, zdaj Jeriho na desnem bregu Jordana na palestinskem avtonomnem ozemlju, severovzhodno od Jeruzalema. – *emavška*: toparhija z glavnim mestom Emavs, severozahodno od Jeruzalema. Njegova točna lokacija ni znana; strokovnjaki omenjajo štiri mogoče lokacije. – *lidska*: toparhija z glavnim mestom Lida (hebr. Lod) v Palestini, jugovzhodno od Jope (Jafe) na obrobju obalne ravnice na cesti v Jeruzalem. – *jopska*: toparhijo z glavnim mestom Jopa (gl. § 69). – *akrabatenska*: toparhija z glavnim mestom Akriba, zdaj Aqraba, palestinsko mesto jugovzhodno od Nablusa. – *gofanitska*: toparhija mesta Gofna (Gophna), ok. 22 km severno od Jeruzalema na rimski trgovski poti v Neapolo, zdaj Jifna (Jifnā, Ġifnā). – *tamnitska*: toparhija mesta Tamna (Thamna), večkrat omenjenega v Svetem pismu, zdaj ruševine pri kraju Tibne severozahodno od

Ramale (Ramallah) in severovzhodno od Loda. – *betoleptefenska*: toparhija mesta Betoleptefa (Betholeptepha) oz. Betleptefa (Bethleptepha), v Judeji, zdaj morda vas Beit Nattif 10 km severno od kraja Bet Guvrin, ali Beit (Beth Shemesh), mesto ok. 30 km zahodno od Jeruzalema, ali Beit Natav, severno od Loda. – *orejska*: »gorska (toparhija)« (gr. ὄρεινὴ *loreinél* »gorska« iz ὄρος *lóros* »gora«), ki je obsegala hribovita območja okoli Jeruzalema. – Hierosolima: zdaj Jeruzalem (hebr. Yerushaláyim) z dokazano več kot 5000-letno zgodovino naselitve, mesto kralja Davida in kralja Salomona, graditelja (jeruzalemski tempelj) in izjemnega organizatorja, pod katerim je mesto doživelo enega svojih vrhuncev, glavno mesto kralja Heroda Velikega, večkrat porušeno in izropano (Nebukadnezar II. l. 587/586 pr. Kr.; Tit l. 70 po Kr.; Hosroez II. Parvez l. 614 ...), sveto mesto treh verstev. – *Herodejon s slavnim istoimenskim mestom*: hrib z umetno nasutim vrhom (imenujejo ga Jebel Fureidis (Djebel Furadis, Jabal al-Fraidees), ena od petih puščavskih trdnjav kralja Heroda Velikega, okoli katere se je razvila cvetoča naselbina, in njegov nagrobni spomenik, 15 km južno od Jeruzalema in 5 km jugovzhodno od Betlehema, ob stari cesti, ki je vodila do Mrtvega morja, v času judovskih vojn in uporov zadnja trdnjava, ki je ostala v rokah zelotov (Rimljani so ga osvojili kmalu po padcu Jeruzalema), v bizantinskem obdobju samostan.

§ 71

Jordan: gl. § 70. – *studenca Paneada ... drugo ime Cezareja*: Paneada ali Paniada (»Panov studenec«, zdaj Banyas (Banias, Bāniyās) ob vznožju gore Hermon v Golanskem višavju) je studenec pri antičnem mestu Filipova Cezareja (*Caesarea Philippi*); je najvzhodnejši od treh izvirov reke Jordan. Ime je dobil po okolišu Panion (»Panov okraj«, ki je bil že dolgo kultno središče in kraj čaščenja poganskih bogov, sprva Baala, v helenističnem obdobju pa boga Pana, zato so okoliš imenovali po njem. Tu je kralj Herod zgradil svetišče, ki ga je posvetil cesarju Avgustu, njegov sin Filip II. Tetrarh pa je l. 3 pr. Kr. ustanovil mesto, ki ga je v čast cesarja Avgusta poimenoval Cezareja. Svoje ime je dodal, da bi jo razlikovali od Cezareje ob Sredozemski obali (*Caesarea Maritima*). – *o kateri bomo še govorili*: gl. § 74. – *proti Asfaltnemu jezeru*: gl. § 72. – *Genezaras*: tudi Genezar (*Gennesar*) in Genezaret (*Gennesareth*), Genezareško jezero, imenovano tudi Tiberias oz. Tiberiada (zdaj Galilejsko jezero, hebr. Yam Kinneret, arab. Baḥr al-Ṭabariya), v severovzhodnem Izraelu, skozi katero teče reka Jordan, znano tudi iz Svetega pisma. – *dolgo 16 milj*: = 23,68 km. Jezero je dolgo približno 21 km. – *široko šest milj*: = 8,88 km. Največja širina jezera je 13 km. – *Juliada*: = Betsajda (»Hiša lova/ribolova«, mesto v pokrajini Gavlanitidi na ravnici ob Genezareškem jezeru na izteku Golanskega višavja, vzhodno od izliva reke Jordan v jezero. Leta 3 pr. Kr. jo

je ustanovil tetrarh Herod Filip I. (Herod II.) in jo po Avgustovi hčeri Juliji poimenoval Julijada. V 19. stol. so domnevali, da sta obstajali dve mesti s tem imenom, svetopisemska Betsajda in Juliada; vprašanje ostaja odprto. Tudi točna lokacija mest(a) ni znana; strokovnjaki omenjajo naslednje lokacije: el-'Araġ, Chirbet el-Minje, Tabgha, et-Tell in Al Maġjar (Sirija). Prim. Jožef Flavij, *Judovske starožitnosti* 18, 2, 1; *Judovska vojna* 2, 9, 1. – *Hipos*: eno od dveh mest Deseteromestja (Dekapolis) v Izraelu (aram. Susita »Konj«), ki je ležalo na vzhodni obali Genezareškega jezera nedaleč od današnjega kibuca Ein-Gev. Ustanovili so ga Selevkidi pod imenom Antiohija Hipos. – *Tariheja*: »mesto solilcev rib«, ribiško in pristaniško mesto na severozahodni obali Genezareškega jezera (zdaj Migdal), v antiki eno največjih galilejskih mest, precej večje kot danes. Ob velikem judovskem upor u ga je l. 67 zasedel Vespazijan. – *Tiberiada z zdravilnimi toplimi vreli*: mesto v Galileji na zahodni obali Genezareškega jezera (zdaj Tiberija (Teverya, Twerja, Ṭabarīya)), ki ga je l. 17 ustanovil Herod Antipa, tetrarh Galileje in Peraje, kot svojo novo prestolnico in ga poimenoval po cesarju Tiberiju. Po uničenju Jeruzalema l. 70 je mesto postalo duhovno, versko in izobraževalno središče judovstva (gl. Jožef Flavij, *Judovske starožitnosti* 18, 2, 3). Po mestu je dobilo eno od imen tudi samo jezero. Omenjeni termalni vreli so bili pri Amatuntu, nedaleč stran od Tiberiade (gl. Jožef Flavij, *Judovska vojna* 4, 1, 3).

§ 72

Asfaltnem jezeru: = Mrtvo morje, jezero brez iztoka, danes na izraelsko-jordanski meji, v depresiji 423 m pod morsko gladino, slanost 27–33 odstotkov. Grki so ga zaradi nahajališč naravnega asfalta v okolici, ki so posledica tektonskih premikov, poimenovali Ἀσφαλτῖτις λίμνη »jezero Asfaltitida« ali »Asfaltno jezero«, Rimljani *Asphaltites lacus*. Kralj Herod je ob njem zgradil veliko palačo in cel sistem obrambnih trdnjav. – *bitúmen*: (Asfaltni) bitumen je mešanica naravnih ogljikovodikovih spojin različne barve, od rumene do črnorjave barve; nastane iz organskih snovi. Naravni bitumen se zelo redko pojavlja v povsem čisti obliki, saj je navadno pomešan z mineralnimi delci. Najdemo ga v bitumenskih apnencih, bituminoznih skrilavcih in v naravnih asfaltnih jezerih; je tudi del naravnega asfalta. Naravni trdni bitumni se zmečajo pri 50–60 °C, tekoči pa postanejo pri 100 °C. – *več kot 100 milj*: tj. več kot 148 km. – *75 (milj)*: = 111 km. – *šest (milj)*: = 8,88 km. Plinijeve meritve oz. meritve njegovih virov se nekoliko razlikujejo od današnjih: jezero je dolgo 67,5 km in široko 18 km. – *Arabija Nomadov*: tj. Arabija, ki jo naseljujejo Nomadi; gl. § 65. – *Mahajrunt ... utrjeno mesto Judeje*: »Meč«, trdnjava v južni Peraji vzhodno od Mrtvega morja, del obrambnega sistema judovske države, na meji kraljestva Nabatajcev, zdaj hrib Mukawir (Mukawer), ok. 20

km jugovzhodno od Madabe v Jordaniji. Rimljani so mesto uničili l. 63 pr. Kr. (Pompej), a ga je kralj Herod obnovil, dokončno pa so ga uničili Rimljani l. 73. Tu je bil menda umorjen tudi Janez Krstnik. – *Hierosolimo*: gl. § 70. – *topli izvir Kaliroa ... sloves svoje vode*: »Lepo tekoča« (iz gr. *καλός* /*kalós*/ »lep« in *ῥέω* /*rhéō*/ »tečem«), zdaj vroči mineralni vrelec Ma'in (Ma'in), ki leži 264 m pod morsko gladino, približno 5 km jugozahodno od mesta Madaba, znanega po mozaikih.

§ 73

Eseni, samotarsko pleme: Esseni, Ἐσσηνοί. Eseni niso bili pleme, kot jih označi Plinij, ampak meniškim redovom podobne judovske skupnosti, nastale sredi 2. stol. pr. Kr. zaradi nezadovoljstva nad pokvarjenostjo farizejev in saducejev. Preselili so se v puščavske predele ob Mrtvem morju in živeli umaknjeno, ob strogem upoštevanju starozavezne postave, v celibatu in opravljanju skrivnih obredov. Znameniti kumranski rokopisi (imenovani po najdišču Khirbet Qumran (Hirbat Qumrān) na zahodni obali Mrtvega morja) so ostanki knjižnice njihovega samostana. – *mesto Engada*: zdaj En gedi ali Ein-Gedi, vodnata oaza in naselbina zahodno od Mrtvega morja v severnem delu puščave Negev, v antiki znana po datljih, začimbah in balzamu. – <*za Hierosolimo*>: gl. § 70. – *prazno pogorišče*: Antično naselbino so menda uničile in prebivalstvo pobile tolpe judovskih ekstremistov, skupin skrajnih zelotov, zaradi številnih atentatov imenovanih *Sicarii* (»Morilci z noži«), ki so se pozneje umaknili v utrdbo Masada (gl. Jožef Flavij, *Judovska vojna* 4, 7, 2; Solin 35, 12), nato pa je bila tam nastanjena rimska vojaška posadka. – *utrdba Masada*: stara judovska utrdba na osamelem skalnem platoju na vzhodnem delu Judejske puščave, ki jo je v obdobju 36–30 pr. Kr. postavil Herod Veliki. Po padcu Jeruzalema in uničenju jeruzalemskega templja l. 70 so se sem zatele najbolj uporne judovske skupine (*Sicarii*, gl. zgoraj), ki so pustošile po okoliških krajih. Vojaki rimske desete legije (*legio X Fretensis*) so ob podpori številnih pomožnih enot trdnjavo pod vodstvom upravitelja Judeje Lucija Flavija Silve dolgo oblegale in jo l. 73 zasedle; branilci so se raje odločili za skupinski samomor kot za predajo.

§ 74

Sirije: gl. § 79. – *Dekapolitanska pokrajina ... po številu mest*: območje Dekapole oz. pokrajina Dekapolis (gr. *Δεκάπολις* iz gr. *δέκα* /*déka*/ deset in *πόλις* /*pólis*/ »mesto«) »Desetmestje«, »Deseteromestje«, skupina 10 mest, ki so razen enega ležala vzhodno od Jordana: Damask, Filadelfija, Rafana, Skitopolis (edino zahodno od Jordana), Gadara, Hipos, Dion, Pela, Gerasa in Kanata. Razen Damaska so mesta nastala v helenističnem obdobju pod Ptolemajci ali Selevkidi, zaznamovalo pa jih prebivalstveno in kulturno mešanje grške

helenistične in semitske kulture; kulturno, gospodarsko so uspevala tudi v času rimske nadvlade, ko so ohranjala nekaj politične avtonomije. – *Damask*: še zdaj Damask (arab. Dimashq). – *Hzoroas*: »Zlati tok«, »Zlatotekoči« (iz gr. χρυσοῦς /*chrysoûs*/ »zlat« in ῥόος /*rhóos*/ »tok«), zdaj Baraga, ki izvira v gorovju Antilibanon. – *Filadelfjo*: zdaj Ammān. Mesto, prvotno imenovano Rabbat Ammon, je bilo središče ljudstva Amoniti, heleniziral pa ga je kralj Ptolemaj II. Filadelf. – *Rafano*: = Rafon (*Raphon*), zdaj er-Rafe. – *Skitopolo*: »Mesto Skitov«, zdaj Beit She'an (Baisān), mesto na severu Izraela, ok. 30 km južno od Genezareškega jezera. – *Niza ... dojlji*: Solin omenja (36, 1), da je tu Dioniz pokopal svojo dojljo Nizo in njej v čast ustanovil po njej imenovano mesto. – *Očeta Libera*: tj. Dioniza/Bakha. – *Skite*: Prebivalstvo skitskega izvora je bilo ostanek Skitov, ki so v 7. stol. pr. Kr. vdrli na to območje (gl. Herodot 105, 1 in nasl.). Solin prebivalstvo povezuje z mitološkim izročilom; bili naj bi del Dionizovega spremstva, ki jih je izbral za prebivalce mesta Nize (Solin 36, 2). – *Gadaro*: zdaj Umm Qais (Qays, Queis), jugovzhodno od Genezareškega jezera, najbrž ptolemajska naselbina, ki jo je l. 64 osvojil Pompej, pozneje del rimske province Sirije, rojstni kraj filozofa Menipa. – *Hieromiks*: tudi Hieromik, zdaj Yarmuk (Nahr al-Yarmūk). – *Hipos*: gl. § 71. – *Dion*: Mesto je ustanovil Aleksander Veliki in ga poimenoval po mestu Dion v Makedoniji. Točna lokacija mesta je vprašljiva (domnevno Tell El-Ashari blizu mesta Deraa (Daraa, Dar'a) v jugozahodni Siriji tik ob meji z Jordanijo). – *vodnato Pelo*: Mesto je ustanovil Aleksander Veliki in ga poimenoval po svojem rodnem mestu, zdaj vas Khirbet Fahil (Ṭabaqat Faḥl), ok. 18 km južno od Genezareškega jezera in ok. 7 km jugovzhodno od mesta Bet She'an. – *Garazo*: = Geraza (*Gerasa*), zdaj Jerash, jugovzhodno od mesta Irbid, 48 km severno od Amana v Jordaniji. – *Kanato*: zdaj vas Qanawat, severovzhodno od mesta Bos(t)ra (Buṣrā), jugovzhodno od Damaska. – *tetrarhije*: iz lat. *tetrarchia*, gr. τετραρχία »vladavina četrtini«, »vlada štirih« (iz gr. τέτταρες /*téttares*/ »štiri« in ἀρχή /*larché*/ »vlada(vina)«, »oblast«), upravno območje tetrarha, četrtinskega oblastnika, ki je imel oblast nad četrtino kake dežele ali pokrajine; ta je običajno pripadla mlajšim članom cesarskih, kraljevskih ali plemiških družin. Najbolj znana je bila tetrarhija v Judeji, ki jo je uvedel kralj Herod. – *Trahonitida*: »Grapava dežela« (iz gr. τραχύς /*trachýs*/ »hrpav«, »grapav«, »robot«, »divji«), zdaj pokrajina Al-Laja (Lajat, Lejat), območje vulkanske hribovite pokrajina Djebel el-Duruz (Ġabal ad-Durūz) vzhodno od reke Jordan z glavnim mestom Al-Suwayda (Suweyda, as-Suwaydā) v jugozahodni Siriji blizu meje z Jordanijo. – *Paneada ... Cezareja* z že omenjenim *studencem*: gl. § 71. – *Abila*: zdaj Tell Abil, ok. 13 km severno od mesta Irbid v Jordaniji (gl. Jožef Flavij, *Judovske starožitnosti* 4, 8, 1; 5, 1, 1; 12, 3, 3). – *Arka*: zdaj Tell Arqa, severovzhodno od mesta Tripolis (Ṭarābulus, Ṭrāblus; prim. Jožef Flavij, *Judovske starožitnosti* 1, 6, 1). V antiki

je bilo znano po Afroditinem svetišču (gl. Makrobij, *Saturnalije* 1, 21, 5). – *Ampeloesa*: »Trtovita dežela«, »S trto (= grozdem = vinom) bogata dežela«, »Grozdovita pokrajina« (iz gr. ἀμπελόεις /*ampelóeis*/ »bogat s trto (grozdem, vinom)«, »trtovit«, »grozdovit«), pokrajina na območju doline Helbün, severno od Damaska, znana po vinogradništvu (prim. Ezek 27, 18). – *Gaba*: zdaj Abu-Susa (Tall Abī Šūša Tell Sos), jugovzhodno od mesta Haifa na skrajnem severnem obrobju ravnice Jezreel/Esdraelon, vzhodno od gore Karmel, kjer je kralj Herod Veliki naselil viteze (gl. Jožef Flavij, *Judovske starožitnosti* 15, 8, 5; *Judovska vojna* 3, 3, 1).

§ 75

v *Fenicijo*: gl. § 69. – *mesto Krokodejlon*, danes ... *reka*: tj. Krokodejlo(n)polis ali Krokodilo(n)polis »Krokodilje mesto« (iz gr. κροκόδειλος /*krokódeilos*/ »krokodil«), naselbina ob ustju Krokodilje reke, zdaj Nahal Tanninim (Nahr ez Zerka, Nahr az-Zerqa, Nahr At Tamasih) na sredozemski obali v Izraelu, ok. 5 km severno od Cezareje. Mesto omenja tudi Strabon (16, 2, 27: Κροκόδειλων πόλις). Zadnje krokodile v reki in v močvirju Kabbara, ki leži ob njej, so ubili v začetku 20. stoletja. – *Doron*: = Dora (*Dora*), antično mesto na obali Sredozemskega morja, zdaj mošav Dor blizu kraja Nahsholim ok. 30 km južno od Haife. – *Sikamin*: zdaj Haifa (Hajfa, Cheifa, Ḥayfā) ob severnem vznožju gore Karmel. – *rt Karmel in na gori mesto z enakim imenom*: »Božji vinograd«, ok. 25 km dolg in 8 km širok hribovit greben južno od mesta Haifa v Izraelu. – *Akbatana*: Strokovnjaki domnevajo, da ne gre za kraj na gori Karmel, ampak za mesto Hama (Ḥamāh, Ḥamāth) v Siriji, severno od Homsa, kjer je, kot poročata Herodot (3, 64, 4 in nasl.) in Štefan iz Bizanca (pod Ἀγβάτωνα), l. 522 pr. Kr. zaradi poškodbe stegna umrl perzijski kralj Kambiz II. – *Geta*: mesto v Palestini, ki ga ni mogoče natančno locirati. Morda gre za kraj El-Hārātiye ob reki Kišon (Kishon, Qishon) ali za Gath (Gat, Geth), eno od petih mest Filistejcev, zdaj Tell es-Safi (Tel Zafit, Tel Tzafit, Tall aš-Šāfi). – *Geba*: zdaj Tell Harbağ na vzhodnem bregu reke Kišon (Kishon, Qishon), severovzhodno od mesta Beit She'arim (Besara, Bayt al-ğurabā). – *potok Pakida*: zdaj Kišon (Kishon, Qishon), 70 km dolga reka v severnem Izraelu, ki se pri Haifi izliva v Sredozemsko morje. – *ali Belos ... pridobivanje stekla*: Pakida ni istovetna z Belosom. Belos je majhna reka v severozahodnem Izraelu, zdaj reka Na'aman blizu mesta Akko (Akkon, Akkā, antična Ptolemaida) na obali Galileje. Pesek, ki ga je na njegovo obrežje nanašal veter, so uporabljali za izdelavo stekla (Izidor Seviljski, *Etimologije* 16, 16 1 in nasl.). Tacit ga imenuje Belij (*Historije* 5, 7, 2: *Belius*). – *iz močvirja Kendebija*: zdaj domnevno skoraj povsem izsušena peščena laguna pri kibucu Kfar Masaryk v severnem Izraelu. – *kolonija cesarja Klavdija Ptolemaida ... nekoč ... Aka*: zdaj Akko (Akkon, Akkā) v severnem

Izraelu na severnem delu zaliva Haifa, ena najstarejših naselbin v Izraelu, staro feničansko pristanišče severno od Karmela z zelo burno zgodovino. Ptolemaj I. Soter jo je preimenoval v Antiohijo Ptolemaido, v času vladavine Ptolemaja II. Filadelfa pa je postala upravno središče in po njem je dobila ime Ptolemaida. Okoli l. 64 je bila priključena Rimu kot del province Sirije; v času cesarja Klavdija (vladal 41–54) je postala kolonija veteranov (*Colonia Claudia Caesaris Ptolemais*). – *mesto Ekdipa*: prvotno feničanska, pozneje judovska naselbina, od obdobja Selevkidov naprej pod upravo Ake, zdaj Tel Achziv (Achziv) severno od mesta Akkon. – *rt Album*: »Beli rt« (iz lat. *albus* »bel«), zdaj Ras el Abiad, južno od Tira. Beli rt so ga poimenovali zaradi snežno bele, daleč v morje segajoče apnenčaste čeri, posejane z drugami črnega kremena, ki se dviga v višino dobrih 90 m.

§ 76

Tir ... nekoč otok: skupaj s Sidonom najpomembnejše feničansko trgovsko mesto na skalnem otoku pred libanonsko obalo, matično mesto številnih sredozemskih kolonij, zdaj Tir (Şūr, Şur, Şör). – *kanal, širok 700 korakov*: = 1036 m. Prim. Kurcij Ruf 4, 2, 7. – *zaradi Aleksandrovih oblegovalnih del povezan s celino*: Aleksander Veliki je Tir osvojil l. 332 po sedemmesečnem obleganju; pri tem je dal narediti nasip, ki je segal 100 m do mesta (prim. Mela 1, 11). Zaradi tega nasipa so začeli morski tokovi kopičiti nanose in postopoma so nastajale usedline, ki so otok povezale s kopnim in ga spremenile v polotok. – *slovel po ustanavljanju kolonij*: Zaradi intenzivnega trgovanja po območju celotnega Sredozemskega morja in širjenja trgovskega prostora so Feničani povsod ustanavljali svoje trgovske postojanke, od katerih so mnoge postale samostojne naselbine ali celo velesile (gl. nadaljevanje). – *Lepte*: gl. § 25 (Mala Leptis/Lepcis) in 27 (Velika Leptis/Lepcis). – *Utike*: gl. § 24. – *Kartagine*: gl. § 24. – *Gadesa*: gl. NH 3, 3. – *zunaj meja sveta*: tj. onstran Heraklovih stebrov (zdaj Gibaltarski preliv). – *školjke in škrlat vse, po čemer slovi*: O tirskega škrlatu gl. NH 9, 127; 9, 137. – *obseg ... 19 milj*: = 28,12 km. – *Stari Tir*: tudi Palajtír. Tir sta prvotno tvorili dve mestni naselbini: sam Tir na otoku pred obalo in naselbina Ušu (Usu, Ushu, asir. *Ú-šu-u/ú*) na celini, ki je Tir oskrbovala z vsem potrebnim, zlasti z vodo; strokovnjaki domnevajo, da gre morda za kraj Tell ar-Rašīdiye, vodo pa so verjetno pridobivali iz ok. 600 m oddaljenega vodnega izvira Rās al-'Ayn. – *22 stadijev*: 4,07 km. – *Sarepta*: utrjeno feničansko mesto na polovici poti med Tirom in Sidonom, približno kilometer oddaljena od morja, zdaj vas Sarafand, 15 km južno od Sidona in 16 km severno od Tira. – *Ornit*: tudi Ornítion (*Ornithon*, Ὀρνίθων πόλις) »Ptičje mesto« (iz gr. ὄρνις, ὄρνιθος /*órnīs*, *órnithos*/ »ptica«, »ptič«) med Tirom in Sidonom, zdaj Aadloun (Adloun, Adlun) v južnem Libanonu, 17 km južno od Sidona. – *Sidon*: stara

feničanska trgovska naselbina na obali Sredozemskega morja z zelo razgibano zgodovino, v teku časa pod oblastjo Asirije, nove babilonske države, Perzije, Aleksandra Velikega, Ptolemajcev in Selevkidov (med njihovimi spori so obalna, nekdanj feničanska mesta za nekaj časa postala celo samostojna), od l. 64 Rima (v tem času imata Tir in Sidon posebne pravice), zdaj Sidon (Saïda, Šaydā, Šīdōn) v Libanonu, 40 km severno od Tira. – *središče steklarske umetnosti*: gl. § 75. – *matično mesto bojotjskih Teb*: Mitološko ozadje zgodbe, da je Sidon matično mesto Teb v Bojotiji, je zgodba o Agenorju, v Memfisu v Egiptu rojenem sinu Pozejdona in Libije, Belosovem bratu dvojčku. Belos je zavladal v Egiptu, Agenor pa v Feniciji in velja za ustanovitelja Sidona. S Telefaso je imel šest otrok: Kadm(os)a, Fojniksa, Kiliksa, Tasosa, Fineja in Evropo. Ko je Evropo odpeljal Zevs, je Agenor poslal sinove, naj jo poiščejo, in jim naročil, naj se brez sestre ne vrnejo. Ker Evrope niso našli, se nihče ni vrnil v domovino; vsi so se naselili v tujih deželah. Kadmos je po naročilu delfskega preročišča iskanje sestre opustil in v Bojotiji ustanovil Tebe.

§ 77

gora Liban: zdaj Libanonsko gorovje (Jabal Lubnān), ok. 175 km dolgo gorovje na severu Libanona, ki poteka vzporedno z obalo. Ime pomeni »Bela gora« in izhaja iz semitskega korena *lbn, kar pomeni »bel«; dobil ga je zaradi zasneženih vrhov, med katerimi je najvišji 3088 visoki al-Qurnat as-Sauda (Qurnat as-Sawda, Qornet es Saouda). Gorovje je slovelo po bujnem rastlinstvu (gl. NH 12, 104; 24, 164 ...), še posebej po gozdovih cedar, ki so jih Feničani uporabljali za izdelavo ladij. – *1500 stadijev*: = 277,5 km. – *Zimire*: gl. § 78. – *kelesirijska*: tudi Zimira Kelesirije. Antični pisci ime Kelesirija ali Kojle Sirija (lat. *Coele Syria*, gr. Κοίλη Συρία, ἡ κοίλη Συρία) »Votla Sirija« (iz gr. κοῖλος /koilos/ »votel«, »trebušast«) uporabljajo različno; eni z njim označujejo samo območje doline Beka (Bekaa, Biqâ, Becca, Wādī I-Biqâ'), rodovitne, od 8 do 16 km široke doline, ki se razteza med Libanonskim gorovjem in Antilibanonskim gorovjem (Antilibanonom), drugi pa za celotno Sirijo zahodno od Evfrata. Cesar Septimij Sever (vladal 193–211) je l. 194 ustanovil provinco Kojle Sirija (»Votla Sirija«), ki je obsegala severni del nekdanje Sirije. – *enako visoki Antiliban*: zdaj Antilibanon ali Antilibanonsko gorovje (Al-jabal Ash-sharqī, Lubnān Ash-sharqī), ok. 150 km dolgo gorovje na današnji libanonsko-sirski meji; njegov najvišji vrh je 2814 m visoki Hermon (Jabal al-Schaich). – *nekoč <z Libanom> povezan z obzidjem*: O tem ni podatkov. – *Dekapolitanska pokrajina*: gl. § 74. – *prej omenjene tetrarhije*: gl. § 74. – *prostranstvo Palestine*: gl. § 69.

§ 78

Libanom: gl. § 77. – *reka Magoras*: zdaj Nahr ed Damour (Dāmoūr), ki izvira

na Libanonskem gorovju. – *kolonija Berit ... Felix Iulia*: zdaj Bejrut (Bayrūt, Bairūt), prvotno naselbina Kanaancev, v egiptovskih virih prvič izpričana v 14. stol. pr. Kr. Leta 140 pr. Kr. je mesto uničil selevkidski kralj Diodot Trifon v spopadu z Antiohom VII. Sidetom, a je bilo kmalu znova zgrajeno in poimenovano Laodikeja. Leta 64 pr. Kr. ga je osvojil Agripa, v času kralja Heroda je Avgust mesto povzdignil v kolonijo; dobilo je ime *Colonia Iulia Augusta Felix Berytus*. – *Levje mesto*: »Levje mesto« (Λεόντων πόλις iz gr. λέων, λέοντος /léon, léontos/ »lev« in πόλις /pólis/ »mesto«), mesto v Feniciji med Beritom in Sidonom ob reki Leont (prim. Ptolemaj 5, 14, 3), zdaj obalno mesto Jounieh (Jounia, Jūniya) v Libanonu, ok. 16 km severno od Bejruta. Reke Leont (*Leontes*, Λέοντες), zdaj Litani (Nahr al-Liṭānī, pomemben vodni vir v južnem Libanonu), ob kateri je mesto ležalo, Plinij ne omenja. – *reka Likos*: »Volčja reka« (*Lycus*, Λύκος iz gr. λύκος /lýkos/ »volk«), zdaj Nahr al-Kalb (el-Kelb). – *Stari Biblos*: tudi Palajbíblōs, zdaj Maameltein (Maam El-Tein) severno od Bejruta in južno od reke Ibrahim (Nahr Ibrahim, Abraham). – *Adonis*: lat. *Adonis*, gr. Ἀδωνις, reka v Feniciji, zdaj Nahr Ibrahim (Abraham), ki priteče z Libanonskega gorovja. Po mitološkem izročilu naj bi merjasec, ki ga je poslal Ares, blizu te reke ubil Adonisa; zaradi mineralov rdečkasta barva reke naj bi spominjala na Adonisovo kri. – *Biblos*: lat. *Byblus*, gr. Βύβλος, arab. Jubayl (Jubail), egip. Kpn (Kupna), hebr. Geval, fen. Gebal (Gibel), babil. Gubla, staro feničansko mesto na sredozemski obali, ok. 40 km severno od Bejruta; območje je bilo naseljeno že od 8. tisočl. pr. Kr. Mesto je bilo dolgo v tesnih gospodarskih in trgovskih stikih z Egiptom; bilo je pomembno središče za trgovanje s cedrovino, ki so jo prodajali v Egipt (to je mestu v 2. tisočl. omogočilo največji razcvet), in s papirusom, ki so ga izvažali v dežele ob Egejskem morju (od tod grški izraz za papirus: βύβλος /býblos/). Sledilo je obdobje asirske nadvlade, nato novobabilonske in perzijske, l. 332 ga je osvojil Aleksander, po njegovi smrti je bil del selevkidske države, l. 64 pr. Kr. ga je osvojil Pompej in do l. 395 po Kr. je bil del rimskega cesarstva. – *Botris*: feničansko pristaniško mesto, zdaj Batroun (Batrūn, al-Batrūn) v severozahodnem Libanonu ok. 50 km severno od Bejruta in 25 km severozahodno od Tripolisa; rt, na katerem je mesto nastalo, se je v antiki imenoval Θεοῦ πρόσωπον /*Theoû próson*/ (»Božje obličje«), pa tudi Λιθοπρόσωπον /*Lithopróson*/ (»Kamniti obraz« iz gr. λίθος /líthos/ »kamen« in πρόσωπον /*próson*/), zdaj Râs ach-Chaq'â'. – *Gigarta*: mesto v Feniciji ob vznožju Libanonskega gorovja, zdaj Msailha (Mseilha, Mous(s)aylaha, Musaylaḥa, Mseilha) severno ob Batrouna ob ustju rečice Nahr el-Jawz (Nahr El-Jaouz (Jāouze)). – *Trieris*: zdaj Anfeh (Enfe, Anfe, Enfe), severovzhodno od mesta Batroun. – *Kalamos*: zdaj Al-Qalamoun, jugozahodno od Tripolisa. – *Tripolis*, ki ga naseljujejo Tirci, *Sidonci in Aradci*: *Tripolis*, Τρίπολις »Trimestje«, »Območje treh mest« (iz gr. τρεῖς

/treís/ »tri« in *πόλις /pólis/ »mesto«*), zdaj Tripolis (Ṭarābulus, Ṭarābulus aš-Šām, Trāblus). Območje je bilo naseljeno od 15. stol. pr. Kr.; v 9. stol. so ga ustanovili Feničani, sem pa so se priselili trgovci iz Sidona, Arada in Tira, ki so se naselili vsak v svojem delu mesta (zato »Trimestje«). Leta 539 je mesto prišlo pod oblast Perzijcev, v letih 333/332 ga je osvojil Aleksander, nato je bilo del selevkidske države in od l. 64 rimske. – *Ortozija*: pozneje Ortozias (Ὀρθωσιάζς), mesto v Feniciji med ustjem reke Elevter in Tripolisom, zdaj ruševine pri Khan ard Artusi (Ḥān Ard Artūsī). Mesto je dobilo ime po tam čaščeni boginji Artemidi Ortoziji (ortozijski Artemidi); tako so imenovali z njo istoveteno Izido *myrionymos* (»z nešteto imeni«), zaščitnico sosednjega Tripolisa. – *reka Elevter*: zdaj Nahr al-Kabir al-Janoubi (tudi Nahr el-Kebir in Kebir, »Vzhodna velika reka«), mejna reka med Libanonom in Sirijo. – *Zimira*: = Simira (*Simyra*, Σίμυρα), staro feničansko mesto blizu reke Elevter, zdaj menda Sumra ali Tell Kazel (antični Zemar, Simira) v Siriji. – *Marat*: staro mesto v severni Feniciji na sredozemski obali, zdaj Amrit (Amrith, Amrit), ok. 6 km južno od mesta Tartus (Ṭarṭūs) v Siriji. – *Arad, mesto in otok*: zdaj Arvad (Arwād, Ruad), majhen otok v vzhodnem Sredozemlju pred obalo Sirije, 2,5 km jugozahodno od mesta Tartus (Ṭarṭūs) v Siriji, naseljen od 3. tisočl., v antiki tretje najpomembnejše feničansko trgovsko in ladjedelniško središče. V letih od 1100 do 625 je bil pod oblastjo Asircev, pod Perzijci mu je bila dovoljena zveza s Tirom in Sidonom (Tripolis), v času Aleksandrovega pohoda se je mesto pod kraljem Stratonom prostovoljno predalo Aleksandru in mu dalo na voljo svoje ladjeve, pod Selevkidi pa je uživalo privilegiran status. Tudi v času Rima je mesto še nekaj časa uspevalo, nato pa je njegovo vlogo prevzel Antarad (zdaj Tartus (Ṭarṭūs)). – *sedem stadijev in 200 korakov*: = 1295 m + 296 m = 1591 m. – *gora Bargil*: gorovje v Siriji, ki poteka vzdolž Sredozemske obale, zdaj Ġabāl al-Anṣariya (tudi Jibāl an-Nuṣayriyah, Jibāl al-ʿAlawīyin).

§ 79

Fenicija: gl. § 69. – *Sirija*: v antiki dežela med Amanom, Tavrosom, Evfratom in Arabijo, rimska provinca od l. 64, ko jo je rimskemu cesarstvu priključil Pompej. – *Karna*: zdaj Tell Qarnoun, ok. 4 km severno od mesta Tartus (Ṭarṭūs) v provinci Tartus (Sirija). – *Balaneja*: tudi Balanaja, zdaj Bāniyās, pristaniško mesto v provinci Tartus (Sirija). – *Paltos*: zdaj obalno naselje Arab al-Moulk v provinci Latakija v Siriji. – *Gabala*: feničanska naselbina, zdaj Jableh (Ġabla) v provinci Latakija. Gl. tudi NH 12, 124. – *rt, na katerem je svobodna Laodikeja*: pristaniško mesto v zahodni Siriji, na dva stadija (= 370 m) dolgem polotoku, ki ga je ustanovil Selevk I. Nikator in ga poimenoval po svoji materi Laodiki, zdaj Latakija (al-Lāḏiqīyah) v Siriji. Po Cezarjevem umoru je Kasij Longin, eden od Cezarjevih morilcev, oblegal Cezarju in

njegovim naslednikom zvestega konzula Publija Kornelija Dolabelo, ki se je utrdil v mestu; v zahvalo za pomoč konzulu je Mark Antonij mestu podelil status svobodnega mesta. Gl. Apijan, *Državljanske vojne* 4, 62; 5, 30. – *Dio-spolis*: »Zevsovo mesto«. Gre za napako; ta vzdevek je imela Laodikeja v Siriji (gl. § 105). – *Herakleja*: mesto blizu nekdanjega mesta Ugarit, zdaj Ras Šamra (Ras Shamra) v zalivu Minet el-Beida (al-Minā al-Bayḏā), severno od Latakije. – *Haradros*: pristaniško mesto na obali Kilikije, zdaj Yakacik pri mestu Anitli (prej imenovano Kaledran) v okrožju Gazipaša v provinci Antalya (Turčija). – *Pozejdion*: zdaj Ras al-Bassit ob zalivu Khalij al Basit, 37 km severno od mesta Latakija. – *rt sirske Antiohije*: zdaj Hinzir Burun, severozahodno od mesta Antakya v provinci Hatay (Turčija). – *svobodna Antiohija ... Pri Dafni*: mesto, ki ga je v 4. stol. pr. Kr. ustanovil Selevk I. Nikator ob vznožju gore Silpij in reki Oront (zdaj Asi) ter ga poimenoval po svojem očetu Antiohu, pomembno trgovsko in transportno središče na karavanskih poteh in glavno mesto selevkidske dinastije, v času Rima sedež rimskega upravitelja, zdaj Antakya (Antākiya). Vzdevek »Pri Dafni« (gr. Ἐπὶ Δάφνης /*Epi Dáphnes*/), tj. »Pri lovorju«, je dobila po svetem lovorjevem gaju ok. 6 km zahodno od mesta, v katerem je bilo Apolonovo svetišče; sem se je menda zatekla nimfa Dafna, ki jo je zasledoval Apolon, in se spremenila v lovor (gl. Ovidij, *Metamorfoze* 1, 452 in nasl.). Gaj obstaja še danes (Bēt el-Mā). – *reka Oront*: zdaj Asi (Nahr al Āsī). – *Na rtu ... svobodna Selevkeja, imenovana Pierija*: pomembno pristaniško mesto, ki ga je ok. l. 300 pr. Kr. ustanovil Selevk I. Nikator, od l. 246 v rokah Ptolemajcev, od l. 219 znova pod oblastjo Selevkidov, zaradi zvestobe Rimu v spopadih z armenskim kraljem Tigranom nagrajeno z avtonomijo (status svobodnega mesta), od l. 64 v rokah Rima, zdaj ruševine pri vasi Čevlik pri mestu Samandağ v provinci Hatay (Turčija).

§ 80

gora Kazij: kultno območje Zeusa Kasija (= Baal Zaphon; prim. Mela 1, 61; Solin 36, 3), zdaj Jabal al-Aqra (tudi Keldağ, Kiliç Dağı; 1736 m) v okrožju Yayla Dağı v provinci Hatay. – *enako ime kot še ena druga*: gl. § 69. – *v času četrte nočne straže*: tj. med 3.00 in 6.00. – *vzpon ... 19 milj*: = 28,12 km. – *višina ... štiri milje*: = 5,92 km. – *reka Oront*: zdaj Asi (Nahr al Āsī). – *med Libanom in Antilibanom*: gl. § 77. Oront izvira blizu kraja Baalbek (v antiki Heliopolis) v dolini Bekaa (al-Biqā, el-Beq'a'a) v Libanonu. – *pri Heliopoli*: »Sončevo mesto«, zdaj Baalbek v Libanonu. Mesto je bilo tako poimenovano najbrž zato, ker so Ptolemajci enačili boga Baala (Hadada) z egipčanskim Rajem oz. gr. Helijem, ki so ga v helenističnem in rimskem obdobju častili pod imenom Zevs Heliopolit (lat. *Iuppiter Heliopolitanus*). – *Rozos*: majhno pristaniško mesto ob Isoškem zalivu ob cesti v Selevkijo Pierijo, zdaj Uluçınar v okrožju İmamoğlu v provinci

Adana (Turčija). – *Vrata, imenovana Vrata Sirije*: lat. *Portae Syriae*, gr. Πύλαι Σύριαι, zdaj Belen Geçidi (prelaz Belen) v gorah Nur Dağları (tudi Amanos Dağları ali Gavur Dağları) v okrožju Belen v provinci Hatay. Čez ta prelaz je Aleksandrova vojska zasledovala Perzije po bitki pri Isu, l. 39 pr. Kr. pa so se Rimljani tu spopadli s Parti. – *rozoškimi gorami*: gorati predeli v okolici mesta Rozos, zdaj jugozahodni del gorske verige Nur Dağları. – *Tavrosom*: gl. § 94 in nasl. – *mesto Miriander*: stara feničanska naselbina in пристanišče na obali Isoškega zaliva, zdaj ruševine na velikem rtu Adatepe (Ada tepe), jugozahodno od mesta İskenderun v provinci Hatay, po drugih Değirmenbaşı v isti provinci. – *gora Aman*: zdaj Nur Dağları (tudi Amanos Dağları ali Gavur Dağları; najvišji vrh je 2240 m visoki Migir Tepe ali Bozdağ), mejno pogorje med Sirijo in Kilikijo. – *mesto Bomite*: O mestu in njegovi legi ni podatkov.

§ 81

V *Kojle<siriji>*: tudi Kelesirija; gl. § 77. – *Apameja*: mesto na desnem bregu Oronta, ki ga je ok. l. 300 pr. Kr. ustanovil Selevk I. Nikator in ga poimenoval po svoji ženi Apami, utrdba in zakladnica selevkidskih vladarjev; uničil ga je Pompej, v 1. stol. po Kr. pa je bilo ustanovljeno novo mesto *Claudia Apamea*, zdaj Qalaat al-Madiq (Qual'at el-Moudiq), ok. 55 km severozahodno od mesta Hama v provinci Hama v severozahodni Siriji. – *od tetrarhije Nazerinov*: območje na severozahodu Sirije, ki ga danes poseljujejo člani islamske šiitske sekte nusajriti, imenovano Jabal an-Nuṣayriyah (Ġabāl al-Anṣariya). O tetrarhiji gl. § 74. – *reka Marsias*: Ni točno znano, za katero reko gre; morda je to Nahr Marzban (Marsbān) oz. Wadi Tall Armid ali Nahr Sārūt ali Mašjād (Mašjaṭ, Mašjāf) ali kateri od drugih manjših levih ali desnih pritokov Oronta (Nahr al Āṣi) na tem območju. – *Bambika ... tudi Hierapolis, Sirci pa Mabog*: mesto v severni Siriji, ki ga je Selevk I. Nikator zaradi svetišča boginje Atargatis poimenoval (ali preimenoval v) Hierapolis (»Sveto mesto«), zdaj Mandij v provinci Aleppo (Sirija), jugozahodno od sotočja rek Sajur (Nahr Sājūr) in Evfrat. – *nenavadno Atargatis, ki jo Grki imenujejo Derketo*: tudi Atargatida, sirska boginja (antični viri jo namreč imenujejo tudi *dea Syria* »sirska boginja«), ki v sebi združuje ime in značilnosti boginj Astarta in Anat, soproga boga Hadada, prvotno najbrž boginja plodnosti in materinstva, nato tudi boginja zavetnica. Grki so jo imenovali Derketo, enačili pa so jo z Afrodito Uranijo. Derketo je bila sicer vrhovna boginja v Askalonu, ki so jo upodabljali z lepim, mladeniškim zgornjim delom telesa in z ribjimi značilnostmi na spodnjem delu; zato jo Plinij opiše s pridevnikom *prodigiosa* »pošastna«, »grozljiva«, »nenaravna«. Zaradi njenega svetišča, ki je bilo največji in najsvetejši tempelj v Siriji, je Selevk I. Nikator mesto Bambika preimenoval v »Sveto mesto« (Hierapolis); oplenil ga je Kras na pohodu proti Partom l. 53 pr. Kr. – *Halkida ...*

Pri Belosu: glavno mesto pokrajine Halkidene, pomembno tudi v zgodovini krščanstva, zdaj Qinnesrin (Quinnasrin), 25 km južno od mesta Alep v Siriji. Gl. tudi *NH* 6, 159. Vzdevek »Pri Belosu« (*Ad Belum*; zdaj gorato območje Jabal az-Zawiya (Ġabal az-Zāwiya), imenovano tudi Jabal Riha (Ġabal Riḥā); po nekaterih virih je to antično ime reke Belos, zdaj Queiq (Quwayq) v provinci Alep (Aleppo)) je dobila zato, da so jo ločevali od istoimenskega mesta pri Libanonu (*Ad Libanum*). – *Halkidena*: antična pokrajina, ki je obsegala ravnico ob reki Oront, vzhodno od gorske verige Jabal an-Nuṣayriyah (Ġabāl al-Anṣariya) v severozahodni Siriji. – *Kiros*: antično mesto v severni Siriji, ustanovljeno ok. l. 300 (Antigon I. Monoftalm ali Selevkidi), v 1. stol. pr. Kr. so ga osvojili Armenci, l. 64 Pompej, v rimskem obdobju vojaška postojanka v spopadih s Parti, zdaj ruševine Nebi Huri, ok. 70 km severozahodno od mesta Alep, blizu meje s Turčijo. – *Kirestika*: pokrajina v severni Siriji (prim. *NH* 6, 24) med Evfratom, gorovjem Aman in Komageno. – *Azeti*: prebivalci mesta, pozneje imenovanega Azaz, ok. 30 km severozahodno od Alepa v provinci Alep, blizu meje s Turčijo. – *Gindareni*: prebivalci mesta Gindar, zdaj Jindires na severu Sirije v okrožju Afrin v provinci Alep (Sirija). – *Gabuleni*: prebivalci mesta Gabula, zdaj Jabbul, jugovzhodno od Alepa v provinci Alep (Sirija). – *dve tetrarhiji, imenovani Tigranukomati*: prebivalci naselbin, imenovanih »Tigranove vasi« (*Tigranoucomae* iz gr. *τῶμη* /*kóme*/ »vas«), v katerih je armenski kralj Tigran II. na območju pogorja Aman (gl. § 80) naselil pripadnike različnih arabskih plemen. Prim. *NH* 6, 142; Plutarh, *Lukul* 21, 3; *Pompej* 39, 1. O tetrarhiji gl. § 74. – *Hemeseni*: prebivalci mesta Hemesa oz. Emesa ob Orontu, ki ga je verjetno ustanovil Selevk I. Nikator, od l. 64 pod oblastjo Rima kot klientelno kraljestvo z burno zgodovino, zdaj Homs (Ḥimṣ) v provinci Homs na zahodu Sirije. – *Hilati*: »Gozdovniki« (iz gr. *ὕλη* /*hýlē*/ »gozd«), arabsko nomadsko pleme, del Iturajcev. – *pleme Iturajcev*: bojovito arabsko nomadsko pleme, ki se je priselilo in ustalilo na območju severne Palestine. – *Bajtajmi*: arabsko nomadsko pleme (morda iz sem. *beth* »hiša«), del Iturajcev. – *Mariamnitani*: tudi Mariamitani, prebivalci mesta Mariamna (tudi Mariama), nastalega na kraju, kjer je bilo prej mesto, ki ga je ustanovil Ramzes II., glavno mesto plemena Mariamniti, zdaj Mariamin (Maryamin) v provinci Hama v zahodni Siriji.

§ 82

tetrarhija, imenovana Mamiseja: O omenjeni tetrarhiji (gl. § 74) in njeni lokaciji ni podatkov. – *Paradejz*: = Triparadejz(os), mesto v severni Siriji (prim. Diodor Sicilski 18, 39, 1; 19, 12, 2: *τῆς ἄνω Συρίας* »v zgornji Siriji«) ob reki Oront, kraj, kjer so si Aleksandrovi nasledniki diadohi po Perdikovi smrti l. 321 pr. Kr. razdelili Aleksandrovo državo, zdaj morda kraj Jusiye

južno od Homsa v Siriji. Običajno ga enačijo z mestom Paradejz. Besedo so Rimljani prevzeli od Grkov (gr. παράδεισος /*parádeisos*/ »vrt«, »park«), Grki pa od Perzijcev (**pardēz*); prim. av. *pairi-daēza* »obzidje«. – *Pagre*: mesto na južni strani prelaza Vrata Sirije v pogorju Aman (zdaj Belen Geçidi (prelaz Belen) v pogorju Nur Dağları; gl. § 80), zdaj domnevno Bagras (Bakras Kalesi) v provinci Hatay (Turčija). – *Penelenite*: Ni znano, za prebivalce katere naselbine ali mesta gre; izdaje izvirnih besedil se na tem mestu razlikujejo (očitno so nejasnosti in razlike tudi v ohranjenih in upoštevanih rokopisih *Naravoslovja*). – *dve <drugi> Selevkeji ... Pri Evfratu in Pri Belosu*: gl. § 81 in 89. – *Karditenzi*: prebivalci mesta Kardit, ki ga ni mogoče zanesljivo lokalizirati. Omenja ga grški zgodovinar Hekataj (gl. FGrH I F 279 in nasl.). – *v preostali Siriji*: tj. na območju severno od reke Eleuter (Nahr al-Kabir al-Janoubi, tudi Nahr el-Kebir; gl. § 78). – *Evfratom*: gl. § 83. – *Aretuzijci*: prebivalci mesta Aretuza, ki ga je ustanovil Selevk I. Nikator, zdaj al-Rastan (ar-Rastan) v provinci Homs (Sirija). – *Berojenzi*: prebivalci mesta Beroja na kraju, poseljenem že pred l. 2000 pr. Kr., od l. 333 del Aleksandrove države, od l. 286 helenistična naselbina Beroja, od l. 88 del armenskega kraljestva, od l. 64 pod oblastjo Rima (del province Sirije), zdaj Alep (Ḥalab) v provinci Alep (Sirija). – *ob Orontu Epifanenzi*: prebivalci mesta Epifaneja ob reki Oront (Nahr al-Āsī), ki je ime najbrž dobilo po selevkidskem vladarju Antiohu IV. Epifanu (vladal 175–164 pr. Kr.), od l. 64 pod rimsko oblastjo, zdaj Hama (Ḥamāh) v provinci Hama v zahodni Siriji. – *Laodikeni z vzdevkom Ob Libanu*: prebivalci helenističnega mesta Laodikeja (Laodiceja) (ob gorovju Liban(on)) ob reki Oront, ki ga je na kraju, kjer je bilo prej mesto Kadeš (tu se je l. 1274 pr. Kr. Ramzes II. spopadel s Hetiti pod vodstvom kralja Muvatalija II.), ustanovil najbrž Selevk I. Nikator in ga poimenoval po svoji materi Laodiki, zdaj ruševine Tell Nebi Mend, ok. 25 km jugozahodno od Homsa v provinci Homs (Sirija). – *Liziadi*: prebivalci mesta Liziada (*Lysias*), v času selevkidskih kraljev pomembne utrdbe za varovanje cestne povezave med Laodikejo in Apamejo, od l. 65 pod oblastjo Rima (Pompej), zdaj Qalat Burze (tudi Bourzey, Qala'at Barzūyā ali Qala'at Marzā (tudi Qala'at Mirzā)) v provinci Latakija (Sirija). – *Larisajci*: prebivalci mesta, ki so ga Grki poznali pod imenom Sizara, selevkidski vladarji pa so ga poimenovali Larisa, zdaj Šajzar (Shaizar, Shayzar) severno od mesta Hama blizu mest Mhardeh in Tremseh v provinci Hama (Sirija). – *17 tetrarhij ... razdeljenih na kraljestva*: O tetrarhijah gl. § 74. – *z barbarskimi imeni*: gl. § 1.

§ 83

o Evfratu: gl. tudi NH 6, 8. – *izvira*: Evfrat nastane z združitvijo dveh krakov: Zahodnega Evfrata (zdaj Karasu, v antiki Piksurat), ki izvira v Armenskem

višavju, in Vzhodnega Evfrata (zdaj Murat Nehri, tudi Murat Su in Murat Irmaği, v antiki Arzanias), ki izvira blizu Ararata, severno od Vanskega jezera. – *v prefekturi Karanitida*: območje v Armeniji, ki je delilo rimski in perzijski del Armenije. Ime je dobilo po mestu Karana (armensko Karin), zdaj Erzurum v provinci Erzurum v vzhodni Turčiji. – *v Mali Armeniji*: V prevodu je napaka; prefektura Karanitida je v Veliki Armeniji, ki je obsegala območje zahodno od Evfrata. Prim. NH 6, 9. – *Domicij Korbulon*: gl. PV, št. 292. Prim. HRR II 100, frag. 3. Partski kralj Vologez (Vologajz) je l. 52 postavil svojega brata Tiridata I. za kralja Armenije; to je bil povod za vojno, ki je trajala od l. 54 do l. 63, vodja rimskih vojaških enot pa je bil Korbulon. – *na gori Aga*: zdaj Dumlu Dağı (3169 m; masiv Mescit Dağları) v provinci Erzurum (Turčija). V literaturi najdemo kot možnost tudi Keşiş Tepesi (3549 m; masiv Keşiş Dağı) v provinci Erzincan. – *Licinij*: tj. Licinij Mucijan; gl. PV, št. 317. Prim. tudi HRR II F 7. – *gore ... Kapot*: zdaj Kurtlu Tepe(si) (2555 m) ali Çengel(l)i Dağı (2596 m). Solin (37, 1) goro imenuje Katot (*Catotes*). – *12 milj.* = 17,76 km. – *Zimaro*: trdnjava in cestna postaja v skrajnem južnem delu Male Armenije (gl. Ptolemaj 5, 7, 2; Solin jo imenuje Zima (gl. 37, 1)) ob zgornjem toku Evfrata na njegovem desnem bregu, na meji med Malo in Veliko Armenijo. Ime je ohranjala vas Zimara (zdaj Atlintaş), lokacija antičnega mesta pa ni zanesljivo potrjena; obstajajo štiri domneve: a) Atlintaş (antične ruševine in srednjeveški grad Kale); b) Bağlica (prej Zinekar), 3,5 km vzhodno od Atlintaşa; c) Şekerhan, ok. 2,5 km jugovzhodno od Bağlice (antične ruševine in arheološki ostanki); č) Adatepe (prej Pingan), ok. 8,5 km jugovzhodno od Atlintaşa na zahodnem bregu Evfrata (latinski napisi, arheološke najdbe, ostanki antičnih zgradb). – *Piksurat*: gl. zgoraj. – *Derzeno*: antična pokrajina v Veliki Armeniji ob zgornjem toku Evfrata, v virih imenovana tudi Kserksena (Strabon 11, 14, 5: *Ξερξήνη*) in Kambizena (Štefan iz Bizanca pod *Καμβυσήνη*), zdaj ravnica v okolici mesta Tercan v provinci Erzincan. – *Anaitiko*: tudi *regio Anaetica* »anaitska/anaitiška pokrajina« ob zgornjem toku Evfrata, imenovana verjetno po iranski boginji voda Anahit (= Anaitis oz. Anaitida = avest. Aredvi-Sūrā-Ānāhitā), zdaj Erzincan v istoimenski provinci in njegova okolica. – *Kapadokije*: pokrajina na vzhodu Male Azije, med gorovjem Tavros na jugu in Pontom (zdaj Črno morje) na severu, Paflagonijo in Frigijo na zahodu, Kolhido, Malo Armenijo in Evfratom na vzhodu, Likaonijo na jugovzhodu, Kilikijo in Komageno na jugu, od l. 18/19 po Kr. rimska provinca, ki je obsegala osrednjo in vzhodno Malo Azijo.

§ 84

Daskuza: utrjeno mesto in postaja ob zgornjem toku Evfrata v Kapadokiji na meji z Malo Armenijo, zdaj ostanki v dolini, jugovzhodno od mesta Ağın v

provinci Elâziğ. – *od Zimare*: gl. § 83. – *75 milj*: = 111 km. – *do Sartone*: zdaj morda Çermik v provinci Diyarbakir ali okolica gore Muşar Dağı (1194 m) v provinci Elâziğ. – *50 milj*: = 74 km. – *Melite*: tudi Melitena, mesto in območje v Kapadokiji, zdaj ruševine na poljani v naselbini Battalgazi, 12 km severno od mesta Malatya v provinci Malatya. – *Kapadokiji*: gl. § 83. – *34 milj*: = 50,32 km. – *do Elegeje*: strateško pomembno mesto v Armeniji, ki ga različno locirajo: a) območje okoli kraja Kömürhan; b) Aziziye (prej Ilica) v provinci Erzurum; c) (najverjetneje) vas Alaca v bližini Erzuruma. – *10 (milj)*: 14,8 km. – *Likos*: pritok Evfrata, ki ga danes ne moremo več točno določiti. – *Arzantias*: zdaj Murat Nehri (gl. § 83). – *Arzan*: Ni točno znano, za katero reko gre (morda je Plinij pomešal ime z Arzantias). – *gora Tavros*: gl. § 97 in nasl. – *12 milj široka*: = 17,76 km. – *Omas*: staroselsko ime za Evfrat v delu, ko zapusti Tavros (morda iz gr. ὄμμα *lómma* »oko«).

§ 85

Arabijo: gl. § 65. – *pokrajina Oroenov*: prebivalci pokrajine Oroena (*Orrhoene*), v virih imenovane tudi Oz(d)roena, v severni Mezopotamiji med Evfratom in Tigrisom z glavnim mestom Edesa. Prim. tudi *NH* 6, 25. – *tri shojnose*: tj. dobrih 20 km. Gl. § 63. – *Komageno*: gl. § 86. – *Tavros*: gl. § 97. – *Klavdiopoli v Kapadokiji*: sicer neznano mesto z utrdbo in cestno postajo, ki je verjetno dobilo ime po cesarju Klavdiju, morda ruševine pri trdnjavi Kerar Kale(si), severozahodno od mesta Pütürge v provinci Malatya (Turčija). O Kapadokiji gl. § 95. – *Samozata*: utrjeno mesto na zahodnem bregu Evfrata, glavno mesto in osrednje trgovsko središče pokrajine Komagene, ki je nadzorovalo in varovalo trgovske karavanske poti, od l. 72 po Kr. pod oblastjo Rima (Vespazijan), do Dioklecijana pomembna postojanka za varovanje meje na Evfratu, rojstni kraj satirika Lukijana, zdaj Samsat Hüyüğü (tudi Hüyük ali Höyük) blizu mesta Samsat v provinci Adiyaman (Turčija). Danes je antično mesto potopljeno v jezeru, nastalem za Atatürkovem jezerom (Atatürk Baraji). – *40 milj*: = 59,2 km.

§ 86

Arabija: gl. § 65. – *Edeso ... nekoč ... Antiohija*: antično mesto v severni Mezopotamiji, ki ga je na kraju nekdanjega asirskega mesta Asma ustanovil Selevk I. Nikator l. 304 in ga poimenoval po makedonski Edesi, pozneje po Antiohu IV. Epifanu imenovana Antiohija z vzdevkom »pri Kaliroi« (lat. *ad Callirhoen*, gr. ἐπὶ Καλλιρρόης), zdaj Şanlıurfa (prej Urfa) v provinci Şanlıurfa (Turčija). – *Kaliroo ... po izviru*: Vzdevek Kaliroa (»Lepo tekoča« iz gr. κάλος */kalós/* »lep« in ῥέω */rhéō/* »tečem«) je Edesa dobila po istoimenskem glavnem izviru reke Balis (zdaj Balikh (Nahr Balih, Nahr al-Balih), pritok Evfrata). – *Kare ...*

po Krasovem porazu: zdaj ostanki mesta Harran blizu vasi Altinbaşak, jugovzhodno od Şanlıurfa v provinci Şanlıurfa v Turčiji. Gl. NH 6, 47. – *prefektura Mezopotamija ... ustanovili Asirci*: gl. NH 6, 25. Prefektura (lat. *praefectura*) je latinska ustreznica za perzijsko satrapijo. – *ustanovili Asirci*: gl. NH 6, 41. – *Antemuzija*: drugo ime mesta Sidov Haraks (*Charax Sidae*), v virih imenovanega tudi Antemuzija, Antemunt in Antemuzias, ki je ležalo na območju danes pretežno poljedelskega okrožja Suruç v provinci Şanlıurfa. Po nekaterih domnevah gre za drugo ime mesta Batne. Gl. tudi NH 6, 118. – *Nikeforij*: zdaj ar-Raqqa (Ar-Raqqah) v provinci Ar-Raqqah (Sirija). Gl. § 119. – *Arabci, imenovani Prajtavi*: sicer neznano arabsko pleme. – *Singara*: utrjeno mesto na strateški lokaciji v severni Mezopotamiji, pod oblastjo Rima od Trajana (l. 114), pomembna rimska vojaška postojanka, zdaj Singār (Balad Singār) ob severnem vznožju gore Ġabal Singār v provinci Ninawa v severozahodnem Iraku, zahodno od Mosula, blizu meje s Sirijo. – *Samozato*: gl. § 85. – *reka Marzias*: tudi Marsias, zdaj domnevno Merzumen Deresi, desni pritok Evfrata v Turčiji. – *Komagena*: antična pokrajina, ki se je raztezala od desnega brega Evfrata do jugovzhodnega Tavrosa med Sirijo na jugu, Ozroeno in Sofeno na zahodu, Kapadokijo na severu in Kilikijo na zahodu, z glavnim mestom Samozata (pozneje Hierapolis Bambika) in pestro zgodovino, nekaj časa tudi samostojno kraljestvo, od l. 17 po Kr. del rimskega cesarstva, v letih 38–72 znova samostojna, nato del province Sirije. Prim. NH 6, 24; 6, 41; 6, 142; 10, 55; 10, 129; 16, 27; 24, 9; 29, 55; 37, 204. – *Kingilo*: mesto ali naselbina na obrobju Komagene, morda ob Evfratu; njegova lokacija ni znana in o mestu ni podatkov. – *skupnost Imenejcev*: sicer neznano pleme. – *Epifaneja in Antiohija ... Ob Evfratu*: mesti v Komageni, ki ju ni mogoče točno lokalizirati, domnevno med Samozato (gl. § 85) in Zevgmo (gl. nadaljevanje). Na podlagi njunih imen lahko domnevamo, da ju je ustanovil zadnji kralj Komagene, Gaj Julij Antioh IV. Epifan, ki je vladal v obdobju 38–72 po Kr. – *Zevgma*: antično mesto (iz gr. *Ζεύγμα* /*zeûgma*/ »vez«, »povezava«, »jarem«), ki ga je l. 300 pr. Kr. ustanovil Selevk I. Nikator na kraju, kjer je dal zgraditi prvi most čez Evfrat, pomembno trgovsko in upravno središče in tudi vojaška postojanka, v kateri je bila nameščena rimska legija (*legio IV Scythica*); mesto so uničili Sasanidi l. 252 po Kr. in ga znova zgradili, dokončno pa ga je menda uničil potres, zdaj vas Kavunlu (prej Belkis) ob hribu Belkis Dağı v okrožju Nizip v provinci Gaziantep (Turčija). Večino antičnih ostankov je l. 2000 prekrilo zaježitveno jezero za jezom Birecik (Birecik Baraji). – *72 milj*: = 106,56 km. – *Apamejo*: mesto ob zgornjem toku Evfrata, ki ga je ustanovil Selevk I. Nikator in ga poimenoval po svoji ženi Apameji, nasproti Zevgme, zdaj vas Keskince (prej Tilmusa) na desnem bregu Evfrata blizu mesta Birecik v provinci Şanlıurfa (Turčija). Tudi ostanke Apameje je prekrilo zaježitveno jezero ob jezu Birecik. – *Selevk*,

ustanovitelj obeh mest, povezal z mostom: Most, ki ga je dal zgraditi Selevk I. Nikator, je bil pontonski, izdelan iz ladij, povezanih med seboj.

§ 87

Mezopotamije: gl. NH 6, 25. – *Roali:* arabsko pleme, ki je živelo na območju Apameje (zdaj Birecik; gl. § 86), verjetno predniki današnjega arabskega plemena Ruala (Ruwallah), ki živi na območjih severne Arabije, Sirske puščave (Bādiyat ash-Shām) in Jordanije. – *Evrop:* prvotno ime Karkemiš, staro mesto ob Evfratu, v 2. tisočl. utrdba Huritov in Mitinov, od let 1337/36 v rokah Hetitov, ok. l. 1190 porušeno (ljudstva z morja) in nato znova zgrajeno, od 9. stol. pod oblastjo Asircev, poleti l. 605 prizorišče spopada med faraonom Nehom II. in babilonskim kraljem Nabukadnezarjem II., zdaj ruševine Karkemiš (Karkamiš) v okrožju Karkamiš v turški provinci Gaziantep ob meji s Sirijo, v bližini mesta sirskega mesta Džerablus oz. Džarablus (Ġarābulus) v provinci Alep. – *Tapsak:* lat. *Thapsacus*, gr. Θάψακος (iz sem. *tipsaḥ* »prehod«, »brod«, »plitvina«), mesto v Siriji na zahodnem bregu Evfrata, rečno пристanišče in prehod čez Evfrat, večkrat omenjen pri antičnih grških, rimskih, babilonskih in svetopisemskih piscih. Njegova točna lokacija ni znana (morda na območju med rekama Kabur (Khab(o)ur, Nahr al-Ĥābūr) in Sadžur (Sadjour Suyu)). – ...: Izvirno besedilo je na tem mestu okrnjeno. – *Amfipolis:* mesto v Siriji, menda poznejše ime mesta Tapsak (nadel mu ga je Selevk I. Nikator). Gl. Štefan iz Bizanca pod Ἀμφίπολις; Apijan, *Sirske vojne* 57. – *skenitski Arabci:* tudi Arabci Skeniti; gl. NH 5, 65; 6, 125. – *Sura:* mesto in utrdba pred partskimi vpadi v severni Siriji, zdaj vas al-Suriyya (prej al-Mansura), 25 km zahodno od mesta ar-Raqqah v provinci ar-Raqqah v severni Siriji. – *palmirske puščave Sirije:* gl. NH 6, 144. – *mesta Petra:* mesto Nabatajcev na križišču karavanskih poti med Sirijo, Egiptom in Arabijo, zdaj Petra (al-Batrā') v hribovju Edom ob pobočju gore Jabal al-Madbaḥ na vzhodnem delu suhe doline (depresija) Arabah (Wādī 'Arabā) med Akabskim zalivom in Rdečim morjem v jordanjski provinci Ma'an. Gl. tudi NH 6, 144. – *Srečne Arabije:* gl. § 65.

§ 88

Palmira: zdaj ruševine zahodno od mesta Tadmur (Tadmor, Tudmur) v provinci Homs (Sirija). Gl. NH 6, 144. – *povsem neodvisna:* Plinij za opis položaja Palmire uporabi formulacijo *privata sorte* »s povsem lastno usodo«, tj. s povsem svojevrstnim statusom. – *dvema zelo močnima imperijema, rimskim in partskim:* Palmira je v 1. stol. prišla pod oblast Rima; tedaj je mesto kot eden glavnih trgovskih posrednikov med vzhodom in zahodom že slovelo po svojem bogastvu. Rimljani so poskrbeli za ureditev mesta in infrastrukture ter ga izkoristili za ohranjanje rimske nadoblasti na tem območju. Od l. 64 pr. Kr.,

ko je bila ustanovljena provinca Sirija, so se rimske legije nenehno spopadale s Parti, ki so osvojili ozemlje nekdanje selevkidske države in ogrožali vzhodno mejo cesarstva; l. 20 pr. Kr. so z Avgustom sklenili mir, Trajanu pa je uspelo priključiti Armenijo in Mezopotamijo ter Parte potisniti prek Tigrisa. Parte so l. 227 pokorili Sasanidi. – *v medsebojnem sporu ... poskrbi zanj*: tj. tako Parti kot Rimljani najprej poskrbijo za to, da jo zasedejo. – *Selevkeje Partov, imenovane Ob Tigrisu*: imenovana tudi Velika Selevkeja, mesto na desnem bregu Tigrisa ob njegovem sotočju z velikim kanalom iz Evfrata, nasproti mesta Ktezifont, zdaj Tel Omar (prej Tell Umar), ok. 30 km južno od Bagdada v provinci Babil (Irak). Gl. tudi NH 6, 43. – 337 milj: = 498,76 km. – 203 (milje): = 300,44 km. – *Damaska*: gl. § 74. – 27 milj manj: 203 – 27 = 176 milj = 260,48 km.

§ 89

puščavami Palmire: gl. § 87. – *pokrajina Telendena*: tudi Teleda (*Theleda*), zdaj Tell Āda (Tell Āde) blizu mesta Salamija (Salamīyah) v provinci Hama (Sirija), jugovzhodno od mesta Hama (Ḥamāh). – *že omenjena mesta*: gl. § 81 in nasl. – *Hierapolis*: gl. § 81. – *Beroja*: gl. § 82. – *Halkida*: gl. § 81. – *Hemeza*: tudi Hemesa; gl. § 81. – *Elatij*: zdaj Eilat (tudi Elat), pristanišče v Akabskem zalivu v Izraelu. Nekateri komentarji in strokovnjaki ga enačijo z Akabo (al-'Aqabah), edinim jordanskim pristaniščem v Akabskem zalivu. – *Sure*: gl. § 86. – *Filiska*: tudi Filiskum, mesto Partov na levem bregu Evfrata, najbrž nasproti mesta Sura; njegova točna lokacija ni znana. – *Selevkeje*: tj. Selevkeja ob Evfratu ali Selevkeja Apameja, mesto na levem bregu Evfrata nasproti Zevgme (gl. § 86). Prim. tudi NH 6, 122; 6, 129 in nasl; 18, 170. – *Babilona*: gl. § 90.

§ 90

594 milj: = 879,12 km. – *Zevgme*: gl. § 86. – *vasi Mazika*: naselbina v Babiloniji na desnem bregu Evfrata (pozneje imenovana Besenchana, Peroz-Shapur, Pumbedita, Pirisabora, Bersabora, Pallughtha, Anbar), s svetiščem boginje Atargatis, na območju severozahodno od Faludže (Falujah, al-Fallūjah, al-Fallūga). Gl. Izidor iz Haraksa, GGM 1, 1, 249. – *v Mezopotamijo*: gl. § 86. – *Selevkejo*: gl. § 89. – *Tigris*: gl. NH 6, 25. – *Babilonu, nekoč glavnemu mestu Kaldeje*: predsumersko mesto ob spodnjem toku Evfrata, pod Hamurabijem glavno mesto Babilonije. Aleksander je želel, da bi postal prestolnica njegove države, v helenističnem obdobju pa ga je zasenčila Selevkeja (ob Tigrisu), zdaj al-Hillah (ali Hellah) v provinci Babilon, ok. 100 km južno od Bagdada. – *mesto, ki ga imenujejo Motris*: v besedilih tudi Otris (*Oth(r)is*). Domnevno gre za mesto Opis, pomembno trgovsko mesto ob Tigrisu že od časa Akadcev (ok. l. 3000 pr. Kr.), ki je imelo pomembno vlogo tudi v Aleksandrovem obdobju;

svoj pomen je izgubilo, ko je Selevk I. Nikator ustanovil Selevkejo ob Tigrisu, zdaj Tell Mujeili ali Tulûl al-Mugaili. – *Raka*: 22. junij–22. julij. – *Devico*: 24. avgust–23. september. – *Leva*: 23. julij–23. avgust.

§ 91

Sirije: gl. § 79. – *Kilikija*: obmorska pokrajina v jugovzhodni Mali Aziji, sprva pod oblastjo Asirije, nato njihova vazalna država, ok. l. 400 perzijska satrapija, nato del selevkidske države, od l. 102/101 rimska provinca, ki so jo Rimljani ustanovili zato, da so obrzdali kilikijske pirate. Njen zahodni del so zaradi strmih gora imenovali »hrapava (Kilikija)« (lat. *aspera*, gr. *τραχηῖα* /*tracheia*/). – *reka Diofan ... Androk ... Likos*: reke v Kilikiji, ki se s pogorja Aman izlivajo v Isoški zaliv (zdaj İskenderunski zaliv (İskenderun Körfezi)). Ni jih mogoče natančno določiti. – *gora Krokodajlos*: tudi Krokodil, gora v Kilikiji, zdaj najbrž 2240 m visoki Daz Dağ v provinci Hatay. – *Vrata gore Aman*: dva gorska prelaza v pogorju Aman: a) Sirska vrata (gl. § 80) in b) Amanska vrata (Ἀμανίδες Πύλαι), zdaj Toprakkale, ok. 10 km zahodno od mesta Osmaniye na meji med provincami Adana, Hatay in Gaziantep. – *Pinar*: zdaj Deli Çayı. – *Isoški zaliv*: zdaj İskenderunski zaliv (İskenderun Körfezi). – *mesto Isos*: mesto v Kilikiji med Amanskimi in Kilikijskimi vrati, 2 km severozahodno od ustja reke Pinar, zdaj Yeşil Hüyük (prej Kinet Höyüğü) blizu mesta Dörtöl v provinci Hatay (Turčija), v zgodovini prizorišče treh velikih bitk: a) Aleksander Veliki je tu l. 333 pr. Kr. porazil Dareja III. Kodomana (v spomin na ta dogodek je bilo mesto preimenovano v Nikopolis (»Mesto zmage«)); b) l. 194 je cesar Septimij Sever tu premagal svojega rivala Pescenija Nigra; c) l. 622 je bizantinski cesar Flavij Heraklej (vladal v letih 610–641) tu premagal sasanidsko armado. – *Aleksandrija*: mesto v Kilikiji, ki ga je l. 333 blizu kraja bitke pri Isu ustanovil Aleksander Veliki za nadzor omenjenih prelazov, pozneje Aleksandreta, zdaj İskenderun v provinci Hatay. – *reka Hloros*: tudi Kloros = Karsos ali Karzos, zdaj Merkes Su (tudi priobalni prehod v provinci Hatay). – *mesto Ajgaje*: tudi Ajgeje, pristaniško mesto v Kilikiji, vzhodno od ustja reke Piram, zdaj Yumurtalık (prej Ayas) v provinci Adana. – *reka Piram*: zdaj Ceyhan Nehri. – *Vrata Kilikije*: lat. *Portae Ciliciae*, gr. *Κιλικιαί Πύλαι*, najpomembnejša prometna povezava med Kilikijo in Sredozemskim morjem ter Anatolijo, zdaj prelaz Gülek Boğazı (po drugih Karanlık Kapı) v provinci Mersin na meji s provinco Adana. – *Malos*: eno najstarejših mest v Kilikiji, kjer je Aleksander l. 333 pr. Kr. prečkal reko Piram; njegova točna lokacija ni znana, domnevno pri vasi Kızıltáhta v okrožju Karataş v provinci Adana. – *Magirz*: tudi Magarz ali Magarza, naselbina na desnem bregu reke Saros na območju mesta Malos, sprva pod perzijsko nadvlado, nato pod Aleksandrovo in selevkidsko, od sredine 2. stol. pr. Kr. skupaj z Malosom preimenovan v Antiohija

ob Piramu, od l. 72 po Kr. del province Kilikije, zdaj ostanki na rtu Karataş v naselju Dörtdirek(li) blizu mesta Karataş v okrožju Karataş v provinci Adana. – *Tarz*: mesto z rečnim pristanom v zahodni Kilikiji ob spodnjem toku reke Kidnos, na območju, poseljenem že od neolitika, sprva pod oblastjo Hetitov, nato Asircev, Perzijcev, od l. 333 Aleksandra, nato del selevkidske države (l. 171 ga Antioh IV. Epifan preimenuje v Antiohija ob Kidnosu), od l. 66 pod oblastjo Rima, po l. 47 preimenovan v Juliopolis (po Juliju Cezarju), vseskozi glavno mesto Kilikije, rojstni kraj apostola Pavla, še zdaj Tarsus v provinci Mersin. – *Alejske poljane*: tudi Alêjonske poljane (lat. *campi Alei*), zdaj ravnica Çukurova oz. Adansko nižavje med Tavrosom in İskenderunskim zalivom, vzhodno od mesta Adana v provinci Adana. – *Kaziponis*: Ni znano, za katero mesto gre; ta del besedila je v izvirniku verjetno okrnjen. – *mesto Mops*: tudi Mopsos = *Mospou(h)estia* »Mopsu(h)estija«, mesto v Kilikiji ob izstopu reke Piram iz Antitavrosa (Dede Dağ), ki naj bi ga po mitološkem izročilu ustanovil videc Mopsos, v času vladavine Selevkidov imenovano Selevkeja ob Piramu, zdaj Yakapınar (prej Misis) v provinci Adana. – *Piramu*: gl. zgoraj. – *Tir*: tudi Tiros. Lega kraja ni znana. – *Zefirij*: mesto v Kilikiji, v času Hadrijana preimenovano v Hadrijanopolis, zdaj Mersin (prej Içel) v provinci Mersin. – *Anhiala*: mesto med Tarzom in Soli v Kilikiji, zdaj ruševine Yümüktepe v okrožju Totoslar v provinci Mersin, vzhodno od mesta Mersin.

§ 92

Saros: zdaj Seyhan Nehri, največja turška reka, ki se izliva v Sredozemsko morje. – *Kidnos*: zdaj Berdan Çayı ali Tarsus Çayı. Prim. tudi NH 31, 11. – *mesto Tarz*: gl. § 91. Prim. tudi NH 13, 6. – *pokrajina Kelenderitida z mestom*: mesto v Kilikiji, ki ga je po mitološkem izročilu ustanovil Faetontov vnuk Sandok, pomembno trgovsko in transportno središče, ki je v času rimske prevlade doživelo velik razcvet, zdaj Aydıncık (prej Gilindere) v provinci Mersin. Prim. Mela 1, 71. – *kraj Nimfaj*: Lokacije kraja ni mogoče zanesljivo določiti. – *kilikijski Soli ... Pompejopolis*: pristaniško mesto v Kilikiji, kolonija naseljencev iz Argosa in Lindosa na Rodosu, v času Aleksandra zvesto Ahajmenidom, zdaj Viranşehir, mestna četrt mesta Mersin. Ko ga je l. 83 pr. Kr. uničil armenski kralj Tigran II., ga je Pompej Veliki obnovil, poimenoval Pompejopolis in vanj naselil v vojni preživele pirate. Zaradi ločevanja od istoimenskega mesta na Cipru je mesto dobilo vzdevek »kilikijski«. Prim. NH 31, 17. – *Adana*: mesto v Kilikiji na desnem bregu reke Saros, zdaj Adana. Mesto je verjetno Antioh IV. preimenoval v Antiohija ob Sarosu. Leta 67 je Pompej tu naselil nekaj piratov, ki jih je porazil v vojni. – *Kibira*: mesto v Pamfiliji blizu meje s Kilikijo, za razlikovanje od istoimenskega mesta v Frigiji (gl. § 103 in 105) imenovano tudi mala Kibira (ἡ μικρὰ Κίβυρα), zdaj ostanki na

rtu Karaburun v provinci İzmir, 32 km zahodno od mesta Alanya. Mesto je svoj vrhunec doživelo v bizantinskem obdobju. – *Pinara*: mesto v Likiji vzhodno od pogorja Kragos (zdaj Yan Dağ) na zahodnem obrobju doline reke Ksant, pomembno že v času Hetitov, zdaj ostaline blizu kraja Minare Köyü v okrožju Fethiye v provinci Muğla. Svoj vrhunec je doživelo v 6. stol. pr. Kr., pozneje pa je imelo tudi pomembno vlogo v Likijski zvezi. – *Pedalija*: mesto v Kilikiji; njegova lokacija ni znana. – *Ale*: mesto v Kilikiji; njegova točna lokacija ni znana (nekateri strokovnjaki ga locirajo na območje mesta Alakese (prej Alakilise) Köyü). – *Selinunt*: mesto na obali Kilikije ob ustju reke Selinunt (zdaj Musa Çayı), o katerega zgodovini pred prihodom Rimljanov ni skoraj nič znanega. Tu je l. 117 na poti nazaj v Rim umrl cesar Trajan, zato so mesto po njem preimenovali v Trajanopolis, a je v pozni antiki znova dobilo prvotno ime, zdaj ostaline blizu mesta Gazipaşa v provinci Antalya. – *Arzinoa*: pristaniško mesto na obali Kilikije, ki ga je ustanovil Ptolemaj II. Filadelf in ga poimenoval po svoji sestri in soprogi Arzinoi II., zdaj domnevno ostanki na griču pri gradu Söfta Kalesi (tudi Sycae in Sequin), zahodno od mesta Bozyazı v provinci Mersin. – *Jotapa*: mesto na obali Kilikije, ki ga je ustanovil Antioh IV. Epifan iz Komagene ok. l. 52 po Kr. in ga poimenoval po svoji hčeri Jotapi, zdaj ruševine Aytap (Aydap) İskelesi, dobrih 30 km vzhodno od mesta Alanya in 9 km zahodno od mesta Gazipaşa v provinci Antalya. – *Dorij*: mesto v Kilikiji; njegova lokacija ni znana. – *Korik ... mesto, pristanišče in votlina isto ime*: pomembno pristaniško in trgovsko mesto v Kilikiji, zdaj območje letoviškega kraja Kızkalesi (prej Gorgos) v okrožju Erdemli v provinci Mersin. Čas ustanovitve ni znan; l. 67 pr. Kr. je Pompej mesto rešil pred napadom piratov; večji pomen je imelo v pozni antiki in v bizantinskem obdobju. Blizu mesta je velika jama, danes imenovana Cennet ve Cehennem (»Nebo in pekel«), ob vhodu vanjo pa je bilo nekoč Zevsovo svetišče. Prim. NH 31, 30; 31, 54; Mela 1, 72; Solin 38, 7. – *reka Kalikadnos*: zdaj Göksu (Güksu) Nehri. – *rt Sarpedon*: v virih imenovan tudi Sarpedonij, rt jugozahodno od ustja reke Kalikadnos, znan po Apolonovem svetišču; v mitološkem izročilu meja kraljevine Sarpedona, poveljnika Likijcev, ki so se bojevali na strani Trojancev (ubil ga je Patroklos); zdaj İncekum Burnu, jugozahodno od ustja reke Göksu (Güksu) Nehri, južno od mesta Silifke v provinci Mersin. – *Holmi*: pristaniško mesto v Likiji, ustanovljeno v 7. stol. pr. Kr., pristanišče mesta Selevkeja (gl. § 93); zaradi vdorov piratov je bilo v 4. stol. pr. Kr. uničeno, prebivalstvo pa preseljeno v Selevkejo ob Kalikadnu (zdaj Silifke), zdaj ruševine vzhodno od mesta Taşucu v provinci Mersin, 10 km od ustja reke Göksu (Güksu) Nehri. – *Mila*: = Mile, v Izavriji (del Kilikije), zdaj ruševine Alahan Manastır (tudi Monastır), 11 km severno od mesta Mut v provinci Mersin, 1 uro hoda od vasi Geçimli. – *Afroditin rt*: zdaj najbrž rt

Tisan blizu mesta Yeşilovacık v okrožju Silifke v provinci Mersin. – *Afroditino mesto*: = pristaniško mesto Afrodizijada (letnica ustanovitve ni znana), v 4. stol. pr. Kr. pristanišče Ptolemajcev, pozneje pod rimsko oblastjo, nato del bizantinskega cesarstva (Porto Cavaliere), zdaj ruševine pri vasi Ovacık v okrožju Silifke v provinci Mersin. – *otok Ciper*: gl. § 129.

§ 93

Mizanda: mesto v Kilikiji, vzhodno od Korakezija; njegova točna lokacija ostaja predmet razprav (enačijo ga z mestom Muzbanda (*Mousba(n)da*)), ena od verjetnejših pa je vas Dumlugöze (prej Musvadı) v okraju Sarıveliler v provinci Karaman. – *Anemurij*: pristaniško mesto v Kilikiji na istoimenskem rtu (skrajna južna točka Male Azije), zdaj Eski Anamur, ruševine jugozahodno od mesta Anamur v istoimenskem okrožju v provinci Mersin. – *Korakezij*: mesto v Kilikiji na območju, naseljenem že od paleolitika, z dolgo in pestro zgodovino, eno glavnih piratskih središč; tu je menda Pompej v pomorski bitki porazil kilikijske pirate (gl. Plutarh, *Pompej* 28, 1), zdaj Alanya v provinci Antalya. – *reka Melas, starodavna meja Kilikije*: tudi Melan, mejna reka med Kilikijo in Pamfilijo, zdaj Manavgat Çayı (Nehri). – *Anazarbene*: prebivalci mesta Anazarb (*Anazarbus*; v virih imenovan tudi Agripiada, Cezareja, Justinijanopolis in Justinopolis) ob srednjem toku reke Piram (zdaj Ceyhan Nehri) v severovzhodni Kilikiji, enega glavnih središč piratstva, od l. 67 pod rimsko oblastjo. Leta 19 pr. Kr. je dobilo državljanske pravice, l. 206 so ga uničili Sasanidi, pod Teodozijem II. glavno mesto province Kilikije, po uničenju v potresu l. 525 ga Justinijan ponovno zgradi in poimenuje Justinijanopolis, zdaj Anavarza (Kalesi) (tudi Ağaçlı ali Dilekkaya) v provinci Adana. – *mesto <Anazarb> se danes imenuje Caesarea Augusta*: Anazarb je l. 19 pr. Kr. obiskal cesar Avgust; v počastitev tega obiska so mesto preimenovali po njem (*Augusta Caesarea Anazarbus*). – *Kastabalo*: mesto v Kilikiji na severovzhodnem robu kilikijske ravnice, na desnem bregu reke Piram (zdaj Ceyhan Nehri), prvič omenjeno, ko se je Aleksander Veliki tu ustavil pred bitko pri Isu l. 333, kultno središče boginje Artemide Perazije, od Antioha IV. imenovano tudi Hierapolis/Hieropolis (»Sveto mesto« iz gr. ἱερός /*hierós*/ »svet« in πόλις /*pólis*/ »mesto«), v 1. stol. pred in po Kr. sedež klientelnih kraljev (nekdanjih piratov: Tarkondimot I.), zdaj Bodrum Kalesi, 3 km severno od reke Ceyhan pri vasi Kesmeburun (Köy) v provinci Osmaniye. Prim. tudi NH 8, 142. – *Epifanejo ... Ojnoand*: mesto in cestna postaja v ravninski Kilikiji, imenovano po Antiohu IV. Epifanu, kjer je l. 67 pr. Kr. Gnej Pompej Veliki naselil premagane kilikijske pirate, zdaj ruševine Gözene (Gözeneler Harabesi) pri mestu Erzin v provinci Hatay. – *Elevzo*: tudi Elajusa (morda iz gr. ἑλαιος /*élaios*/ »divja oljka« zaradi gojenja oljk in pridelave olja), mesto v Kilikiji, prvotno na otoku,

200 m stran od obale, od l. 12 pr. Kr. prestolnica Arhelaja iz Kapadokije, ki jo je po svojem zaščitniku (*patronus*) Avgustu poimenoval Sebasta (»Vzvišena«, »Sveta« iz gr. σεβαστός /*sebastós*/ »vzvišen«, tudi »svet«), od l. 38 po Kr. pod Antiohom IV. iz Komagene, od l. 72 del province Kilikije, v 2. stol. po Kr. se je mesto razširilo na kopno, l. 260 pa so ga osvojili Sasanidi, zdaj ruševine pri vasi Ayaş, ok. 30 km vzhodno od mesta Silifke v provinci Mersin. – *Ikonij*: Najbrž gre za pomoto. Mesto Ikonij (*Iconium*, Ἰκόνιον) je bilo v Likaoniji (gl. § 95). – *Selevkejo ... Traheotida ... reko Kalikadnos ... Hermija*: tudi Selevkeja Traheotis (tudi Traheja iz gr. τραχύς /*trachýs*/ »hrapav«, »grapav«) ali Selevkeja ob Kalikadnu (gl. § 92), ki jo je v 3. stol. pr. Kr. ustanovil Selevk I. Nikator na kraju, kjer sta bili prej naselbini Olba in Hirija (Plinij jo imenuje Hermija), v času rimske vladavine glavno mesto Izavrije, zdaj Silifke v provinci Mersin. – *Liparis*: zdaj najbrž Mezitli (Mezetli) Su, majhna obalna rečica, ki teče mimo nekdanjega mesta Soli. – *Bombos*: reka v notranjosti Kilikije, pritok reke Piram (gl. § 91). Ni zanesljivo potrjeno, za katero reko gre. – *Paradejz*: reka v Kilikiji, pritok reke Piram (gl. § 91), zdaj morda Bertiz Çayı. – *reka Imbar*: Ni znano, za katero reko gre.

§ 94

Pamfilijo: obalna dežela v južni Mali Aziji med Sredozemskim morjem in gorovjem Tavros ter med Likijo, Kilikijo in Pizidijo (približno ozemlje današnje province Antalya). Ime pomeni »dežela vseh rodov/plemen« (iz gr. πάμφυλος /*pámphylos*/ »pripadajoč vsem rodovom/plemenom«, »sestavljen iz vseh rodov/plemen« iz πᾶς /*pâs*/ »ves«, »vsak« in φύλον /*phýlon*/ »rod«, »pleme«) ali pa je izpeljano iz plemena Pamfili, enega od treh prvotnih dorskih plemen (Dili, Dimani, Pamfili). Deželo omenjajo že hetitski viri, pozneje je bila podrejena lidijskim, perzijskim in helenističnim vladarjem, od l. 158 pr. Kr. pod oblastjo Pergamona, od l. 102 pr. Kr. pa del province Kilikije (del politike proti piratom). – *Kilikijo*: gl. § 91. – *pleme Izavri*: roparsko pleme, ki je živelo v Izavriji na jugu Male Azije med Pizidijo, Likaonijo in Kilikijo, ki je sodelovalo tudi s kilikijskimi pirati, pod rimsko oblastjo od l. 75, ko jih je premagal Publij Servilij Vatija, ki je zato dobil vzdevek Izavrik (*Isauricus*), nato kratek čas pod oblastjo galatijskega kralja Amintasa. – *Izavra*: Glavni naselbini pokrajine Izavrije sta bili Stara Izavra (*Isaura vetus*, Ἰσαυρα Παλαιά), imenovana tudi Izavropolis, zdaj Zengibar Kalesi pri mestu Bozkır v provinci Konya v centralni Anatoliji, in Nova Izavra (*Isaura nova*, Ἰσαυρα Νέα), imenovana tudi Lentopolis, zdaj Aydoğmuş, prej Dorla, 27 km severovzhodno od Stare Izavre. Nekateri strokovnjaki domnevajo, da so ruševine Zengibar Kalesi ostanki Nove Izavre, medtem ko naj bi Stara Izavra ležala na lokaciji, kjer je danes mesto Bozkır. – *Kliban*: mesto v Izavriji, ki ga je verjetno ustanovil Antioh IV. iz Komagene,

po rimskem vojskovodji Neronu Klavdiju Germaniku, bratu cesarja Klavdija, imenovano Germanikopolis, zdaj Ermenek v provinci Karaman. – *Lalazida*: pokrajina plemena Lalasi (njihovo glavno mesto je bilo Ninika, zdaj Mut v provinci Mersin) in mesto v Kilikiji, domnevno v dolini reke Kalikadnos (zdaj Göksu (Güksu) Nehri) med mestoma Klavdiopolis in Germanikopolis (zdaj morda kraj Lâhlas). – *Anemuriya*: gl. § 93. – *pleme Omanadi*: imenovani tudi Homonadenzi (gl. Tacit, *Anali* 3, 48, 1: *Homonadenses*), razbojniško pleme, ki je živelo v goratih območjih Pizidije med Galatijo in Kilikijo; v letih 5–3 pr. Kr. jih je pokoril upravitelj province Galatije Publij Sulpicij Kvirin. – *mesto ... Omana*: tudi Homonada, mesto ali naselbina ob izviru reke Melas (zdaj Manavgat Çayı (Nehri)). – *Pizidi ... Solimi*: bojeviti prebivalci Pizidije, gorate in težko dostopne pokrajine v zahodnem Tavrosu v zaledju Pamfilije v južni Mali Aziji med Likaonijo, Izavrijo, Pamfilijo, Likijo in Frigijo. Rimljani so jih l. 25 pr. Kr. priključili rimski provinci Galatiji. Starejši pisci so Pizide imenovali Solimi (npr. Homer, *Iliada* 6, 184; 6, 204). – *Cezareja ... Antiohija*: mesto v Pizidiji, ki ga je na strateško pomembni prometni točki ustanovil eden od selevkidskih vladarjev (morda Antioh I. Selevk ali Antioh I. Soter), po ustanovitvi province Galatije l. 25 pr. Kr. obnovljeno kot kolonija veteranov (status kolonije ji je podelil Avgust, zato imenovana *Colonia Caesarea Antiochia*), zdaj ruševine blizu mesta Yalvaç v provinci Isparta. – *Oroanda*: ne mesto, ampak pokrajina med Pizidijo in Izavrijo, kjer je živelo pleme Oroandi, z glavnima mestoma Mistij(a) (*Misthion/Misthia*), zdaj Fasilar, jugovzhodno od jezera Beyşehir (Beyşehir Gölü) blizu mesta Beyşehir, in Papa (*Pappa*, imenovano tudi Tiberiopolis), zdaj Yumuslar, vzhodno od mesta Beyşehir, oba v provinci Konya. Mesto omenjata samo Plinij in Livij (38, 37, 11; 38, 19, 1). – *Sagales*: tudi Sagalas, eno največjih mest v Pizidiji na rodovitnem in vodnatem območju, poseljenem že od ok. l. 8000 pr. Kr., ki ga je l. 333 osvojil Aleksander, pozneje pod oblastjo Selevkidov in Atalidov, ok. l. 100 pr. Kr. del province Kilikije, kot mesto in pokrajinsko središče uspešno tja do 7. stol., ko so ga dokončno uničili potresi, zdaj ruševine severno od mesta Ağlasun v provinci Burdur v osrednjem Tavrosu.

§ 95

Pizide: gl. § 94. – *Likaonija*: gorata, suha in deloma stepska pokrajina v Mali Aziji med Galatijo na severu, Pizidijo in Izavrijo na jugu, Kapadokijo na vzhodu in Frigijo na zahodu. – *sodno oblast Azije*: Likaonija je bila del province Azije, ustanovljene l. 133 pr. Kr. – *Filomelienzi*: prebivalci mesta Filomelij (*Philomelium*) v južni Frigiji v dolini reke Galos, ki ga je v 3. stol. ustanovil makedonski princ Filomel, v Ciceronovem obdobju del province Kilikije, pomembno v času križarskih vojn, zdaj Akşehir v provinci Konya.

– *Timbrijani*: prebivalci mesta Timbrij (*Thymbrium*, Θύμβριον) v vzhodni Frigiji, dobrih 50 km oddaljenega od ravnice reke Kaistros na zahodu in od mesta Tiriajon na vzhodu, jugovzhodno od Filomelija (zdaj Akşehir), zdaj v okolici mesta Doğanhisar v provinci Konya. – *Levkoliti*: O omenjeni skupnosti in njeni naselbini ali mestu ni podatkov. – *Pelteni*: gl. § 106. – *Tirienzi*: prebivalci mesta Tir(i)ajon (*Tyraeum*, Τυραῖον) na Kraljevi cesti, ki je vodila iz Sard v Suzo blizu mesta Filomelij. Mesto je stalo na območju današnjega mesta Ilgın v provinci Konya. Prim. Ksenofont, *Anabaza* 1, 2, 14; Strabon 14, 2, 29. – *tetrarhija ... meji na Galatijo*: Ta del Likaonije je bil ok. l. 130 pr. Kr. priključen Galatiji. Gl. Marcijan Kapela 6, 682. – *Ikonij*: najpomembnejše mesto v Likaoniji na kraju nekdanje frigijske naselbine (območje je bilo naseljeno že od bronaste dobe), nastalo na križišču pomembnih trgovskih in vojaških poti, z burno zgodovino (Hetiti, ljudstva z morja, Frigijci, Kimerijci, Perzijci, Aleksander, Selevkidi, Atalidi), od l. 25 pr. Kr. del province Galatija. Ko je cesar Klavdij tu naselil veterane, se je mesto nekaj časa imenovalo Klavdikonij, pod Hadrijanom pa *Colonia Aelia Hadriana*, zdaj Konya v istoimenski provinci. – *Tebaza na Tavrosu*: mesto ali utrjena naselbina v Likaoniji; njena točna lokacija ni znana (v strokovni literaturi najdemo več domnev; morda vas Divle v okrožju Ayranci v provinci Karaman). – *Hida*: zdaj domnevno Gölören v okrožju Karapınar v provinci Konya. – *Galatijo*: pokrajina v Mali Aziji na osrednji anatolski visoki planoti (današnje province Ankara, Çorum in Yozgat) ob srednjem toku rek Sangarij (zdaj Sakarya) in Halis (zdaj Kızılırmak) med Paflagonijo na severu, Likaonijo, Frigijo in Kapadokijo na jugu, Pontom na vzhodu, Kapadokijo na jugovzhodu ter Frigijo in Bitinijo na zahodu. Območje so po porazu v spopadu z Antiohom I. Soterjem l. 268 pr. Kr. poselili Kelti (Galačani, Galatijci), ki so leto pred tem vdrli v Malo Azijo; l. 230 jih je pri Pergamonu dokončno premagal Atal I. Soter. Leta 63 jih je Pompej podredil trem tetraarhom, l. 25 pr. Kr., po smrti kralja Aminta, pa je Galatija pod Avgustom postala rimska provinca z glavnim mestom Ankira. – *Kapadokijo*: pokrajina v vzhodni Mali Aziji med Pontom, Galatijo, Frigijo, Likaonijo, Kilikijo, Komageno in Armenijo, naseljena že od 7. tisočl. pr. Kr., ki je v Herodotovem času segala od Tavrosa do Ponta (zdaj Črno morje), zajemala pa je osrednje območje nekdanje hetitske države. Nekaj časa je bila pod oblastjo Lidije (Krojz), nato del perzijske in Aleksandrove države, po njegovi smrti so se zanj spopadali diadohi, nato nekaj časa samostojno kraljestvo in del države Atalidov, v 1. stol. pr. Kr. pod oblastjo Ariobarzanidov, od l. 18 po Kr. rimska provinca. – *Pamfilijo*: gl. § 94. – *potomci Tračanov Milijci*: legendarno ljudstvo, po mitološkem izročilu potomci Zevsove hčere Milije, sestre (in menda tudi soproge) Solima, eponimnega heroja in mitičnega prednika likijskega ljudstva Solimi, imenovanega tudi Milijci, ki so živeli na goratem

območju severne Likije. Zakaj Plinij njihov izvor povezuje s Tračani, ni znano. – *Arikanda*: mesto v Likiji v dolini reke Arikand, na območju, naseljenem že v 2. tisočl. pr. Kr., od 6. stol. mesto Likijcev, v 2. stol. član Likijske zveze, v času Bizanca sedež škofije, opustelo v 11. stol., zdaj ruševine na terasah na pobočju hriba nad vasjo Arif, ob cesti med mestoma Finike in Elmalı, 34 km severno od Finike v provinci Antalya.

§ 96

Pamfilija: gl. § 94. – *Mopsopija*: Staro ime Mopsopija je Pamfilija dobila po legendarnem vidcu in preroku Mops(os)u, vnuku slepega tebanskega vidca in preroka Tejrezia, ustanovitelju svetišča klaroškega Apolona (gl. § 116). – *Pamfilijsko morje*: morje pred obalo Pamfilije, zdaj Antalijski zaliv (Antalya Körfezi). – *s Kilikijskim <morjem>*: morje pred obalo Kilikije med Antalijskim zalivom (Antalya Körfezi) in İskenderunskim zalivom (İskenderun Körfezi). – *Sida*: pristaniško mesto na polotoku na obali Pamfilije, 10 km zahodno od ustja reke Melas (zdaj Manavgat Çayı), naselbina Grkov iz Kime in Ajolide, od l. 333 del Aleksandrove države, nato pod nadzorom Ptolemajcev, od 2. stol. najprej Selevkidov in nato Atalidov, v 1. stol. pomembna piratska baza, od l. 67 pod oblastjo Rima, od l. 25 del province Galatije, uspešno kot trgovsko središče za olivno olje in sužnje, zdaj Side in Selimiye (prej Eski Antalya) v provinci Antalya. – *Aspend*: mesto v Pamfiliji na mizasti gori ob reki Evrimedont (zdaj Köprü Çayı), ki so ga po izročilu menda ustanovili kolonisti iz Argosa na Peloponezu, z bogato, več kot osemstoletno tradicijo, zdaj Belkis (Balkesu) v provinci Antalya, 46 km vzhodno od mesta Antalya ob cesti med Antalyo in Alanyo. – *Plantanist*: mesto v Pamfiliji, o katerem ni nobenih podatkov. Po eni od domnev gre za starejše ime mesta Silion. – *Perga*: mesto v Pamfiliji (po mitološkem izročilu sta njegova ustanovitelja vidca Kalhant in Mopsos), sprva pod vplivom Cipra, nato Rodosa, član Atiško-delske pomorske zveze, po Aleksandru, Selevkidih, Ptolemajcih in Atalidih pod rimsko oblastjo, od l. 73/74 po Kr. glavno mesto province Likija in Pamfilija, zdaj ruševine severno od mesta Aksu, 16 km severovzhodno od mesta Antalya. – *rt Levkola*: tudi Levkotej, zdaj domnevno Fiğla Burnu ali morda Cilvarda Burnu, zahodno od mesta Antalya. – *gora Sardemiz*: gora na meji med Pamfilijo in Likijo, zdaj 2366 m visoki Tahtali Dağı blizu mesta Kemer v bližini Antalye v provinci Antalya. – *reki Evrimedont*: zdaj Köprü Çayı (Köprüçay(i)), prizorišče dveh velikih bitk: l. 466/465 pr. Kr. med Grki in Perzijci ter l. 190 med selevkidskim ladjevjem in ladjevjem Rodošanov (slednje so podprli Rimljani). – *Katarakt*: »Slap«, »Brzica« (gl. § 54), zdaj slapovi Düden (Düden Şelalesi) na reki Düden Çayı v provinci Antalya. – *Lirnes*: = Lirnas, obalno mesto v Pamfiliji med Ata-lejo in Fazelido; njegova natančna lega ni znana (morda blizu mesta Kemer v

provinci Antalya). – *Olbija*: mesto na meji med Likijo in Pamfilijo, na rtu Koca Burun/Çalişdağ Tepesi blizu mesta Kemer (zdaj morda ruševine na kamniti planoti pri Gormaku, Hurma ali Koruma). – *Fazelida*: pristaniško mesto v vzhodni Likiji, ki so ga ok. l. 690 pr. Kr. ustanovili kolonisti z Rodosa, od ok. l. 550 pod oblastjo Perzije, nato Aleksandra, Ptolemajcev in Selevkidov, od l. 190 Rodosa in od l. 160 Rima (del Likijske zveze), vseskozi tarča napadov morskih razbojnikov in v spopadih z njimi tudi uničeno, a znova obnovljeno, zdaj ruševine severno od mesta Tekirova v okrožju Kemer v provinci Antalya.

§ 97

Pamfilijo: gl. § 94. – *Likijsko morje*: del Sredozemskega morja južno in zahodno od Likije in vzhodno od Rodosa. – *Likijcev*: prebivalci dežele Likije, gorate obalne pokrajine na jugozahodu Male Azije med Karijo na zahodu, Pamfilijo na vzhodu in Pizidijo na severu. Likijci so to območje naseljevali že od 2. tisočl. pr. Kr., od 7. stol. so bili pod oblastjo Lidijcev, od sredine 6. stol. pod oblastjo Perzijcev, nato del Likijske zveze, od l. 334/333 Aleksandra, nato Ptolemajcev, Selevkidov in od l. 188 Rodosa. Leta 167 je senat deželo razglasil za svobodno, l. 44 jo je osvojil Brut, l. 43/44 po Kr. pa je cesar Klavdij ustanovil provinco Likijo, ki je bila l. 72 s Pamfilijo združena v eno provinco. – *Gora Tavros*: pogorje v Mali Aziji (Toros Dağları), ki sega od antične Karije in Likije čez Kilikijo, danes pa ločuje sredozemsko obalo južne Turčije od centralne Turčije (Anatolije). – *s Helidonijskim rtom*: Helidonije (»Lastovičji otoki« iz gr. χελιδών /*chelidón*/ »lastovica«; gl. § 5, 130) so skupina otočkov pred rtom Gelidonya Burnu ali Taşlik Burnu (skrajna zahodna točka Antalijskega zaliva). – *od Indijskega oceana*: natančneje Indijsko morje (*mare Indicum*), zdaj Arabsko morje. – *Fenicijsko*: del Sredozemskega morja pred obalo Sirije, južno od Cipra. – *Pontsko*: južni del Ponta (zdaj Črno morje). – *Kaspijsko in Hirkanijsko*: zdaj Kaspijsko jezero. – *Majotijsko jezero*: zdaj Azovsko morje.

§ 98

Ripajskega pogorja: gorovje na skrajnem severu sveta, ki se je raztezalo čez vso severno Azijo in severovzhodno Evropo. Ni ga mogoče zanesljivo enačiti z nobenim od znanih gorovij; nekateri predlagajo Ural. Gl. tudi NH 4, 78; 6, 15. – *Imaj*: tudi Imav (lat. *Imaos*, *Imaus*, *Imavus*; prim. stind. *himavān* »pokrit s snegom«, *himavat* »bogat s snegom«.). Ime označuje himalajsko pogorje, še zlasti njegov vzhodni del, morda Mount Everest (*Chomolungma*, *Quomolangma*, *Sagarmatha*), morda tudi Hindukuš in Pamir. Gl. NH 6, 60; Solin 38, 12. – *Emod*: lat. *Emodus*, *Hemodus* (prim. skr. *haimavatai* »zasnežen«, »snežen«), zdaj zahodna Himalaja (»snežna dežela«), morda Nanga Parbat. Gl. tudi NH 6, 56; 6, 64; 6, 88; Mela 1, 81. – *Paropaniz*: tudi Paropamiz (lat. *Paropanisus*,

Paropamisus; prim. avest. *Upāirisaēna* »višji kot orel«, »višje, kot leti orel«, Παροπάμισος, zdaj Hindukuš v severovzhodnem Afganistanu in severozahodnem Pakistanu in njegovi zahodni odrastki. Gl. tudi *NH* 6, 48; 6, 60; 6, 71. – *Kirkij*: neznano pogorje v severnem Iranu. – *Kambad*: domnevno pogorje Zagros, zlasti njegov severovzhodni del. – *Pariad*: lat. *Pariades* (prim. stiran. *paruadri* »bogat s skalami«), tudi Pariadres, Pariedros ali Perihedrske gore, zdaj gorovje Elburs (iransko Reshteh-ye Kūhhā-ye Alborz), največje pogorje v severnem Iranu južno od Kaspijskega jezera. Gl. tudi *NH* 6, 25. – *Hoatras*: lat. *Choatras* (prim. av. *khwathra* »blišč«, »sijaj«), zdaj Srednjeiransko pogorje (pogorje Kuhrud (Kuhha-e Quohrud)) v Iranskem višavju. – *Oreges, Oro-and*: zdaj gorska veriga Alvand v zahodnem delu Iranskega višavja. – *Nifat*: »Snežna gora«, »Snežnik« (prim. gr. νιφάς /*niphás*/ »sneg«, »snežinka«), zdaj Tendürek Dağı v provincah Ağrı in Van v vzhodni Turčiji, južno od Ararata, severovzhodno od Vanskega jezera (Van Gölü). – *Tavros*: gl. § 97. – *Kavkaz*: visoko pogorje med Črnim morjem in Kaspijskim jezerom (najvišji vrh je 5642 m visoki Elbrus), pogosto tudi skupno ime za pogorja med Črnim morjem in Kaspijskim jezerom. – *Sarpedon*: gl. § 92. – *Korakezij*: eden od odrastkov Tavrosa (Toros Dağları) v Kilikiji Traheji (Grapavi Kilikiji), vzhodno od mesta Korakezij. – *Kragos*: gl. § 100.

§ 99

Vrata ... Armenska: prehod čez Antitavros v Armeniji, ki ga danes ni mogoče zanesljivo določiti (morda v bližini antičnega mesta Tomisa ali prelaz Ergani). – *Kaspijska (vrata)*: gl. *NH* 6, 30; 6, 40. – *Kilikijska (vrata)*: gl. § 91. – *Hirkanjski (Tavros)*: del pogorja Tavros, imenovan po pokrajini Hirkaniji. Gl. *NH* 6, 46; 6, 113; Mela 1, 13; 3, 39; 3, 41; Solin 38, 12. – *Kaspijski (Tavros)*: del pogorja Tavros, imenovan po plemenu Kaspi (gl. *NH* 6, 39), ki je živelo na območju Kaspijskega jezera, današnjega zahodnega Irana in ob spodnjem toku reke Araks (zdaj Aras). – *Pariedros*: gl. § 98 (Pariad). – *Moshiški*: del pogorja Tavros, ki je dobilo ime po plemenu Moshi v Kolhidi. Gl. *NH* 6, 13; 6, 29; Mela 1, 109; Solin 38, 12. – *Amazonski*: del pogorja Tavros, imenovan po mitičnem plemenu Amazonke. Gl. *NH* 6, 9; 6, 19 ...; Mela 1, 13; Solin 38, 12. – *Koraksiški*: del pogorja Tavros, imenovan po plemenu Koraksi, ki je živelo na območju od zahodnih pobočij Kavkaza do Ponta (zdaj Črno morje). Gl. tudi *NH* 6, 15; 6, 26; Mela 1, 109 in nasl. – *Skitski*: del pogorja Tavros, imenovan po Skitih. Gl. *NH* 4, 80; Mela 1, 11; 2, 2; 3, 38; Solin 38, 12. – *Keravnijski*: vzhodni del Kavkaza. Gl. tudi Mela 1, 109; 3, 39; Solin 38, 13; Marcijan Kapela 6, 683.

§ 100

Likiji: gl. § 97. – *njenega rta naprej*: Gre za rt Helidonij (gl. § 97). – *mesto*

Simena: manj pomembno mesto v Likiji, nastalo domnevno v 4. stol. pr. Kr., del Likijske zveze, zdaj Kaleköy v provinci Antalya. – *gora Himajra ... v ognju ... skupnost Hefajstion ... ogenj bruhaajoči vrhovi*: prvotno kraj v Likiji v dolini reke Ksant (soteska Avlan), kjer je živel mitološka pošast Himajra (tudi Himera), bajeslovna ogenj bruhaajoča pošast, sestavljena iz leva, koze in kače, pozneje kraj in gora Hefajstion, zdaj Yanartaş pri vasi Çıralı, ok. 70 km jugozahodno od mesta Antalya, kjer je mogoče še danes opazovati naravni vulkanski pojav, ko iz odprtin v kamnitih tleh gori ogenj. Zato so kraj povezovali s pošastjo Himajro, tu pa je bil tudi močan kult Hefajsta kot boga kovaštva. – *nekoč mesto Olimp*: antično mesto na obali Likije, ustanovljeno v helenističnem obdobju ob vznožju istoimenske gore (zdaj 2366 m visoki Tahtalı Dağı), član Likijske zveze, kultni kraj boga Hefajsta. V začetku 1. stol. pr. Kr. so ga zasedli pirati in tu ustanovili glavno piratsko središče, l. 77 pa so ga osvojili Rimljani pod poveljstvom Publija Servilija Vatiije; mesto je pogorelo, a so ga ponovno zgradili. Ko ga je obiskal cesar Hadrijan, so ga za nekaj časa preimenovali v Hadrijanopolis, zdaj ruševine pri kraju Deliktaş, severno od mesta Çıralı v okrožju Kumluca (provinca Antalya). – *Gage*: zdaj Aktaş Harabeleri pri vasi Yeniceköy/Mavikent v okrožju Kumluca v provinci Antalya. Ni gorska naselbina. – *Koridala*: naselbina Rodošanov v Likiji, zdaj Haciveliler, vas v okrožju Kumluca v provinci Antalya. – *Rodiapolis*: tudi Rodija, mesto v severovzhodni Likiji, zdaj ruševine na griču severozahodno od mesta Kumluca v provinci Antalya. – *Limira z reko*: mesto v Likiji na gorskem pobočju, zdaj ruševine v kraju Torunlar med mestoma Turunçova in Kumluca, severno od mesta Finike (provinca Antalya). Omenjena reka, ki se je v antiki imenovala Limir (zdaj Alakir Çayı), izvira blizu Limire. – *Arikand*: zdaj Karasu Çayı. – *gora Mazikit*: zdaj 2207 m visoki Alaca Dağ v provinci Antalya. Nekateri viri kot možnost navajajo 3073 m visoki Akdağ. – *skupnost Andrija*: pravilneje Andrijaka, pristanišče mesta Mira ob ustju reke Andrak (zdaj Kokar Çayı), zdaj ruševine Andriaki pri mestu Demre (prej Kale) v provinci Antalya. Pristanišče je zaradi rečnih nanosov deloma postalo kopno, deloma pa se je spremenilo v močvirje. Prim. NH 32, 17. – *Mira*: mesto v Likiji ob reki Miros (zdaj Demre Çayı), pomembno že v klasičnem obdobju, v helenizmu član Likijske zveze, pomembno tudi v krščanstvu, zdaj Demre (prej Kale), 20 km zahodno od mesta Finike v provinci Antalya. – *Aperle*: manj pomembno pristaniško mesto na obali Likije, del province Likija in Pamfilija, prizadeto v potresu v letih 141/142 po Kr., zdaj ostanki v bližini kraja Sıçak İskelesi v majhnem zalivu, južno od ceste med mestoma Kaş in Demre (provinca Antalya). – *Antifelos ... Habez*: pristaniško mesto v Likiji s starejšim imenom Habez ali Habeza, zdaj Kaş (provinca Antalya). Vzpon mesta se je začel v helenizmu (vpliv Rodosa), vrhunec je doseglo v obdobju rimske nadvlade, v obdobju Bizanca pa je bilo

sedež škofije. – *Felos*: mesto v Likiji, pomembno пристanišče in kovnica denarja, zdaj ruševine blizu vasi Çukurbağ in Pinarbaşı v okrožju Kaş (provinca Antalya). – *Pira*: mesto v Kariji, ki ga ni mogoče zanesljivo lokalizirati; morda je istovetno z mestom, omenjenim v § 109. – *Ksant*: tudi Ksantos, mesto v Kariji z več kot 1800-letno zgodovino, omenjeno že pri Homerju, ki ga antični viri omenjajo v času perzijske osvojitve (ok. l. 540 pr. Kr.), nato del Aleksandrove države, po njegovi smrti predmet spora med diadohi, uničeno v državljanski vojni l. 42 (Brut), a znova obnovljeno (Mark Antonij, Vespazijan), glavno mesto in religiozno središče Likijske zveze, zdaj ruševine pri vasi Kınık v okrožju Kaş (provinca Antalya). – *15 milj.* = 22,2 km. – *reka z istim imenom*: tj. Ksant(os) (prvotno imenovan Sirbis ali Sibros) »Rumena (Rjavkasta, Rdečkastorjava) reka« (iz gr. ξανθός »rumen«, »rjav«, »rdečkastorjav«), zdaj Eşen Çayı (prej Koca Çay). – *Patara ... prej ... Patar*: pristaniško mesto v zahodni Likiji na kraju, naseljenem že od predželezne dobe (za bajeslovnega ustanovitelja velja Apolonov sin Patar), od l. 333 del Aleksandrove države, predmet spora med diadohi (pomorska baza), v času rimske prevlade najpomembnejše mesto v Likiji in sedež upravitelja province Likija in Pamfilija, zdaj ruševine pri mestu Gelemiş (provinca Antalya). – *Sidima*: mesto in utrdba s pristaniščem na zahodnem delu doline reke Ksant, v 5. stol. del Atiško-delske pomorske zveze, pozneje član Likijske zveze, zdaj ruševine pri vasi Dodurga v okrožju Fethiye (provinca Muğla). – *rt Kragos*: zdaj območje rta Güney Kalesi, ki je del predgorja in gore Kragos (zdaj Yan Dağ ali – po drugih virih – Babadağ v provinci Muğla) v Likiji ob spodnjem toku reke Ksant.

§ 101

zaliv, ki je enak kot zaliv pred njim: zdaj Fethiye Körfezi in manjši, z njim povezani zaliv. – *Pinara*: gl. § 92. – *Telmez, pri katerem se Likija konča*: tudi Telmes, antično mesto v Likiji ob meji s Karijo, prvotno prestolnica likijskih vladarjev, od ok. l. 360 del perzijske satrapije Likije, član Likijske zveze, od l. 43 del rimskega cesarstva (ustanovitev province Likija in Pamfilija), zdaj Fethiye v provinci Muğla. – *nekoč imela 70 mest, danes jih ima 36*: Plinij govori o federativni Likijski zvezi, ki je povezovala mesta v Likiji. Ni znano, kdaj je zanesljivo nastala; eni viri njen začetek postavljajo v 6. stol. pr. Kr., drugi v 3. stol., zgodovinsko izpričana pa je od l. 167 pr. Kr., ko je rimski senat razglasil samostojnost Likije. Strabon omenja (14, 3, 3), da je združevala 23 mest; Plinij navaja številko 36; glavno besedo in večino glasov (po tri glasove) je imelo šest večjih mest (Olimp, Mira, Ksant, Patara, Pinara in Tlos), manjša mesta pa so imela po en glas ali dva. Vse do novega veka je ostala vzor federalne demokratične ureditve. – *Kanas*: Ni podatkov o mestu s tem imenom (morda gre za podvojitev začetnega zloga naslednje besede (Kandiba)). – *Kandiba ...*

gaj Evniada: naselbina v Likiji, član Likijske zveze, v bizantinskem obdobju sedež škofije, zdaj ruševine severno od vasi Gendev v okrožju Kaş (13 km severno od mesta Kaş) v provinci Antalya. – *Podalija*: tudi Podaleja, mesto v Likiji, ki ga prvi omenja Plinij, v bizantinskem obdobju sedež škofije, zdaj domnevno kraj Söğle v okrožju Elmalı v provinci Antalya. – *Homa*: mesto v Likiji, član Likijske zveze, del province Likija in Pamfilija, zdaj ostanki pri vasi Hacimusalar na ravnici Elmalı v okrožju Elmalı v provinci Antalya. – *reka Ajdeza*: zdaj Ak Çayı (Akçayı). – *Kianeje*: mesto v Likiji, ki je obstajalo že v arhaičnem in klasičnem obdobju, član Likijske zveze, v času Rima del province Likija in Pamfilija, v pozni antiki in bizantinskem obdobju sedež škofije, zdaj ostanki na 670 m visokem griču, ok. 200 m nad vasjo Yavı (Yavu), ok. 4 km od glavne ceste (Kaş–Finike), 23 km od mesta Kaş v provinci Antalya. – *Kadi-anda*: mesto v goratem območju severozahodne Likije, zdaj ostanki na hribu nad ravnici pri kraju Üzümlü, 18 km severno od mesta Fethiye v provinci Muğla. – *Liza*: mesto na jugozahodni obali Likije, zdaj vas Kızılağaç na polotoku Sarsıla v provinci Antalya. V rokopisih najdemo tudi besedilno različico *Ascandiandalis* »Askandiandalis«, ki je verjetno nastala iz *Cadyanda*, *Lisa*. – *Melanoskopij*: glavno mesto na otoku Melanoscopa (gl. § 131). V rokopisih najdemo tudi besedilno različico *Amelas*, *Noscopium*. – *Tlos*: mesto v Likiji v dolini ob zgornjem toku reke Ksant (gl. § 100) ob vnožju gore Mazikit, na območju, naseljenem že od bronaste dobe, član Likijske zveze (eno od njenih šestih glavnih mest), zdaj ruševine pri kraju Düver severno od mesta Kalkan v provinci Antalya. – *Telandros*: mesto na mejnem območju med Likijo in Karijo, zdaj morda Nif ob zgornjem toku reke Nif (v antiki Glavk) ali otok Tersane v zalivu Fethiye (Fethiye Körfezi). – *Kabalija*: tudi Kabalida, pokrajina v severni Likiji na meji med Likijo, Frigijo, Pizidijo in Pamfilijo. – *Ojnoanda*: mesto v severni Likiji na griču nad reko Ksant, domnevno naselbina pizidijskega mesta Termes, od l. 188 skupaj z Bubonom in Balburo član četveromestja (tetrapolis) pod vodstvom Kibire do rimske osvojitve l. 84, nato član Likijske zveze in od Klavdija del province Likija in Pamfilija, zdaj ruševine blizu vasi Incealiler (İncealiler) v okrožju Fethiye v provinci Muğla. – *Balbura*: mesto v severni Likiji, ustanovljeno v 2. stol. pr. Kr., član tetrapole pod vodstvom Kibire, od l. 84 član Likijske zveze, nato del province Likija in Pamfilija, v pozni antiki sedež škofije, zdaj Çölkayağı pri kraju Dirmil, jugovzhodno od mesta Göhlhisar v provinci Burdur. – *Bubon*: mesto v severni Likiji, nastalo v poznohelenističnem obdobju, član četveromestja (tetrapolis) pod vodstvom Kibire, po rimski osvojitvi (84–82 pr. Kr.) član Likijske zveze in del province Likija in Pamfilija, zdaj ruševine na vzpetini Dikmen Tepe pri kraju İbecik v provinci Burdur.

§ 102

Telmezu: gl. § 101. – *Azijatsko ali Karpatijsko morje*: del Sredozemskega morja vzhodno od Krete ter južno od Kikladov in Sporadov, imenovan po otoku Karpatos (gl. § 133). – *Azija v pravem pomenu besede*: zdaj Mala Azija. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *razdelil na dva dela*: Azijo so delili na dva dela: a) Tostranska Azija (*Asia citerior*), v katero so bile vključene dežele: Azija, Bitinija, Paflagonija, Pizidija, Likija, Pamfilija, Likaonija, Galatija in Frigija; b) Zgornja Azija (*Asia superior*), v katero so bile vključene dežele: Pont, Mala Armenija, Kapadokija in Kilikija. – *Frigijo*: gl. § 145. – *Likaonijo*: gl. § 95. – *Egejskim morjem*: del Sredozemskega morja med vzhodno obalo Grčije in zahodno obalo Azije (tj. Male Azije, zdaj Turčija). – *z Egiptovskim morjem*: del Sredozemskega morja severno od Egipta in zahodno od Sirije. – *Paflagonijo*: gl. § 146. – *v dolžino ... 475 milj*: = 703 km. – *v širino ... 320*: = 473,6 km. – *dolg 575 milj*: = 851 km. – *širok 325 milj*: = 481 km. – *Malo Armenijo*: gl. § 83. – *s Frigijo, Likaonijo*: gl. zgoraj. – *Pamfilijo*: gl. § 94. – *provinco Pont*: gl. NH 6, 1 in nasl. – *Pamfilijskim morjem*: gl. § 96.

§ 103

Karija: pokrajina v jugozahodni Mali Aziji med rekama Indos in Majander s številnimi grškimi jonskimi in dorskimi mesti, od l. 127 del rimske province Azije. – *Jonija*: gl. § 112 in nasl. – *Ajolida*: gl. § 121. – *Dorido*: gl. § 107. – *rt Pedalij*: zdaj Kurdoğlu Burnu (Burun). Prim. Mela 1, 83. – *reka Glavk*: »Svetl(omodr)a reka« (iz gr. γλαυκός /*glaukós*/ »svetel«, »moder«), zdaj Nif/Kargi Çayı. – <*svoj pritok*> *Telmedij*: zdaj Aygır Çayı ali Kizil Dere. – *Dajdala*: utrjena naselbina severozahodno od Telmesa na meji med Likijo in Karijo, ki so jo ustanovili Rodošani iz Peraje, zdaj İnlice Asarı v provinci Muğla. – *Krija*, <*ki je naselbina*> *beguncev*: zdaj ruševine pri mestu Taşyaka. Prim. Mela 1, 83. Mesto so ustanovili naseljenci (ne begunci, kot jih imenuje Plinij) z otoka Rodos, ki je imel na tem območju (pokrajina Peraja) svoje kopenske posesti. – *reka Akson*: zdaj Kargi Çayı. – *mesto Kalinda*: zdaj Kozpınar. – *V reko Ind*: tudi Indos, zdaj Dalaman Çayı, v zgornjem toku Koca Çayı in Morzon Çayı. – *v Kibiratskem pogorju*: tudi gore Kibiratov (*iuga Cibyraryum*), gorato območje v okolici mesta Kibira (gl. § 105).

§ 104

mesto Kavnos: zdaj Dalyan ob ustju reke Dalyan Çayı (v antiki Kalbis). Prim. tudi NH 11, 130 (boleznj vranice prebivalstva); 15, 83 (kavnijske fige); 31, 99 (zdravilna kavnijska sol); 35, 101. – *Pirnos*: zdaj Büyükkaraağaç. – *pristanišče Kresa*: tudi Kasara, zdaj Aziziye na vzhodu polotoka Bozburun v zalivu Serçe (Serçe Liman). – *Rodos*: gl. § 132. – *20 milj*: = 29,6 km. – *kraj Lorima*: zdaj

ruševine pri mestu Bozruk v zalivu Oplosika (Oplosika Bükü) na polotoku Bozburun. – *Tizanuza*: pristanišče v južni Kariji, zdaj Ortaca na zahodni obali polotoka Bozburun v zalivu Sömbeki. – *Paridon*: tudi Pandion (Mela 1, 84), zdaj Karayüksek Dağ blizu mesta Bayır v provinci Muğla. – *Larimna*: zdaj severovzhodno od kraja İncirli Ada. – *zaliv Timnias*: zdaj Bozburun Limanı ali Sömbeki Körfezi. – *rt Afrodiziada*: zdaj domnevno rt Bozburun/Boz Burun. Prim. Mela 1, 84 (*promunturium Aphrodisium*). – *mesto Hidas*: zdaj Selimiye (Bozburun) v okrožju Marmaris (provinca Muğla). – *zaliv Shojnos*: »Trstje«, »Ločje« (iz gr. σχοῖνος /*schoinos*/ »ločje«, »loček«), zdaj verjetno Hisarönü Körfezi ali morda Deliktaş Bükü. – *območje Bubas*: zdaj okrožje Hisarönü v okrožju Fethiye (provinca Muğla). – *nekoč mesto Akant ... Dulopolis*: blizu Knidosa, domnevno ruševine pri mestu Datça v okrožju Datça (provinca Muğla). Dulopolis = »Mesto sužnjev« (iz gr. δοῦλος /*doûlos*/ »suženj« in πόλις /*pólis*/ »mesto«). – *svobodni Knidos ... Triopija ... Peguza in Stadija*: zdaj Burgaz (Datça'da Knidos harabeleri) na polotoku Reşadiye. Prvotno je mesto ležalo nekoliko vzhodneje, blizu mesta Datça, in se je imenovalo Triopija po rtu Triopij (zdaj Deveboynu Burun), Peguza »Izvirsko mesto« (iz gr. πηγῆ /*pegé*/ »izvir«) in Stadija (iz gr. στάδιον /*stádion*/ »stadij«, »tekališče«). – *Dorida*: gl. § 107.

§ 105

sodnih okrajih: tudi »sodna oblastništva«, lat. *iurisdictiones* = *conventus*. – *kibiratski*: sodni okraj mesta Kibira, pristaniškega in trgovskega mesta na jugu Frigije ob meji z Likijo, imenovanega tudi Velika Kibira (ἡ μεγάλη Κίβυρα) po legendarnem izročilu nasebine Sparte, v helenističnem obdobju člana četveromestja (tetrapolis) skupaj z Balburo, Bubonom in Ojnoando, od l. 84 pr. Kr. pod rimsko oblastjo (Lucij Licinij Murena), l. 23 hudo poškodovanega v potresu, a obnovljenega, zdaj Güney Kalesi, ok. 3 km severozahodno od kraja Gölhisar (prej Horzum) v provinci Burdur. – *Laodikeja*: naselbina, ki jo je ustanovil Antioh II. Teos v čast svoje sestre in soproge Laodike, zdaj vas Eskihsar (Eski Hissar) v provinci Denizli. Mesto je l. 60 skoraj povsem uničil potres. – *Likos*: zdaj Çürük Su. – *Azop*: zdaj Gümüş Çayı. – *Kapros*: zdaj Başly Çayı. – *Diospolis ... Roas*: Na kraju, kjer je Antioh II. zgradil Laodikejo, je prej stalo »Zevsovo mesto« (Diospolis), zaradi treh rek imenovano tudi Roas (»Tekoče (mesto)« iz gr. ῥέω /*rhéo*/ »tečem«). – *Hidreliti*: prebivalci okraja Hidrela med rekama Likos (gl. zgoraj) in Majander (gl. § 113). – *Temizoni*: prebivalci mesta Temizonij v jugozahodni Frigiji, severno od mesta Acipayam blizu mesta Dodurga na ravnici Karayük ob reki Karahüyük Çayı. – *Hierapoliti*: prebivalci mesta Hierapolis (»Sveto mesto« iz gr. ἱερός /*hierós*/ »svet« in πόλις /*pólis*/ »mesto«), zdaj Pamukkale v provinci Denizli, znane po toplih

izvirih in terasah iz sige, ki so nastale z izločanjem lehnjaka iz toplih izvirov. – *Drugi sodni okraj ... po Sinadi*: mesto v Veliki Frigiji, znano po marmorju (gl. *NH* 35, 2), zdaj Şuhut v provinci Afyonkarahisar. – *Likaoni*: prebivalci Likaonije; gl. § 95. – *Apijani*: prebivalci mesta Apija, verjetno imenovanega po Apiju Klavdiju Pulhru, rimskem upravitelju Kilikije v letih 53–51 pr. Kr. (pred Ciceronom), zdaj Pınarcık (prej Abia/Abya köy, Abiye). – *Evkarpeni*: prebivalci mesta Evkarpeja, zdaj Emirhisar v okrožju Sandıklı (provinca Afyonkarahisar). – *Dorilajci*: prebivalci mesta Dorilaj(on) v severni Frigiji med rekama Tembris (zdaj Porsuk Çayı) in Batis (zdaj Sarisu), naseljenega že ob časa Hetitov, zdaj hrib Şarhüyük ok. 10 km severozahodno od mesta Eskişehir (provinca Eskişehir). – *Midajci*: prebivalci mesta Midaj; gl. § 145. – *Julienzi*: prebivalci mesta Julija Polibotos, zdaj Bolvadin v provinci Afyonkarahisar. Morda so prebivalci uživali privilegije, ki jim jih je podelil Cezar (zato *Iulienses*).

§ 106

Apameja ... Kelajne ... Kibot: mesto v Frigiji blizu izvira Majandra, ki ga je na kraju, kjer je bilo prej mesto Kelajne, ustanovil Antioh I. Soter in ga po svoji materi Apami poimenoval Apameja Kibot, zdaj Dinar v provinci Afyonkarahisar. – *gore Signias*: zdaj domnevno Söğüt Dağı, južno od mesta Dinar. – *Marzias*: zdaj Dinar Su. – *Obrimas*: zdaj Menderes Düden Su ali morda Şeyh Arap Suyu. – *Orbas*: zdaj Norgaz Çayı. – *Majander*: gl. § 113. – *Marzias tekmoval z Apolonom*: Satir Marzias/Marsias, ki je našel Atenin avlos (dvojna piščal), je izzval Apolona, naj se z njim pomeri v glasbeni tekmi, na kateri so sodile Muze. Apolon je zmagal in ga v votlini blizu mesta Kelajne živega odrli ter njegovo kožo pribil na platano, iz njegove krvi in solz pa je po mitološkem izročilu nastala istoimenska reka. – *Avlokrena*: gl. § 113. – *10 milj*: = 14,8 km. – *Metropolite*: prebivalci mesta Metropolis (»Materno mesto«), zdaj Tatarlı blizu mesta Dinar. – *Dionizopolite*: prebivalci mesta Dionizopolis (»Dionizovo mesto«), zdaj domnevno Ukkuyular, severno od mesta Çal v provinci Denizli ob zgornjem toku reke Büyük Menderes Irmağı. – *Evforbene*: prebivalci mesta Evforbij med Apamejo in Sinado. Njegova točna lokacija ni znana (morda Haydarlı v okrožju Koçarlı v provinci Aydın). – *Akmonienze*: prebivalci mesta Akmoneja, zdaj Ahat Köy vzhodno od mesta Uşak v provinci Uşak. – *Peltene*: prebivalci naselbine Pelte ob zgornjem toku Majandra, pozneje selevkidske vojaške kolonije v Frigiji, zdaj blizu kraja Karayahşilar ob zgornjem toku reke Büyük Menderes, južno od mesta Çivril v provinci Denizli. – *Siblijane*: prebivalci mesta ali naselbine Siblija na območju med Apamejo in Laodikejo, zdaj domnevno v bližini mesta Evciler v istoimenskem okrožju, južno od mesta Dinar v provinci Afyonkarahisar.

§ 107

zalivu Doride: pokrajina, ki je vključevala dorske naselbine na obali Karije in otokih pred njo, med katerimi je bilo pomembnejših šest mest, povezanih v Heksapolo (»Šesteromestje«), zvezo šestih mest (Jaliz, Lindos, Kamejr, Kos, Knidos, Halikarnas). – *Levkopolis*: »Belo mesto« (iz gr. λευκός /*leukós*/ »bel« in πόλις /*pólis*/ »mesto«), zdaj ruševine v bližini kraja Körmen Iskelesi na severnem delu polotoka Datça (prej Reşadiye) v provinci Muğla. – *Hamaksit*: Mesto omenja samo Plinij; njegova lega ni znana. – *Elajunt*: zdaj domnevno Reşadiye na polotoku Datça. – *Etena*: Lokacija mesta ni znana; morda je bilo na polotoku Datça (prej Reşadiye). – *Kariji*: gl. § 103. – *Pitaj*: Mesto omenja samo Plinij; njegova lega ni znana. – *Evtana*: zdaj ruševine na griču Altinsivrisi v Kariji blizu kraja Taşbükü severno od mesta Marmaris v provinci Muğla. – *Halikarnas*: obalno pristaniško mesto v Kariji, rojstni kraj zgodovinarja Herodota, znano po grobu satrapa Mavzola (mavzolej), ki velja za eno od sedmih čudes, zdaj Bodrum v provinci Muğla (prim. NH 2, 204; 35, 172; 36, 30). – *Halikarnasu je Aleksander Veliki pridružil šest mest*: Mesta je svoji novi prestolnici pridružil satrap Mavzol, dinast Karije v letih 377–353, ki se je odcepil od Perzije in ustanovil svojo kneževino; glavno mesto je bil Halikarnas. – *Teangelo*: mesto v Kariji, vzhodno od Halikarnasa, naselbina Lelegov (predhodnik mesta je bila domnevno naselbina Siangela), zdaj ruševine pri mestu Etrim, vzhodno od Bodruma. – *Sido*: zdaj morda vas Selimiye v okrožju Marmaris (provinca Muğla). – *Medmaso*: zdaj domnevno Aş Göl, severozahodno od Bodruma. – *Uranij*: zdaj Burgaz pri mestu Yalıkavak blizu Bodruma. – *Pedaz*: zdaj v bližini mesta Bitez blizu Bodruma. – *Telmiz*: tudi Telmis in Telmes, zdaj domnevno Görece pri mestu Ortakent Yahşi blizu Bodruma. – *Keramskim (zalivom)*: zdaj Gökova Körfezi. – *Jazoškim (zalivom)*: zdaj Güllük Körfezi. – *Mindos*: prvotno naselbina Lelegov, v 5. stol. del Deloške zveze, nato del Mavzolove kneževine, zdaj Gümüslük, zahodno od Bodruma. – *Stari Mindos*: tudi Palajmíndos (iz gr. πάλαι »nekoč«, »davno«), prvotna naselbina Lelegov, v bližini katere je pozneje nastalo mesto Mindos, zdaj Bozdağ blizu Gümüslüka. – *Nariand*: mesto v bližini Halikarnasa. Njegova lokacija ni znana. – *Neapolis*: domnevno novo ime mesta Mindos. – *Karianda*: karijsko pristaniško mesto med Mindosom in Bargilijo, sprva na otoku pred obalo, pozneje prestavljeno na celino, rojstni kraj geografa Skilaksa, zdaj morda Göl ali otok Salih Adası, severno od Bodruma. – *Termera*: mesto Lelegov v Kariji, imenovano po legendarnem leleškem razbojniku Termeru, zdaj Asarlık ali Aspat (Çıft Kalesi), severozahodno od Bodruma. – *Bargilija*: karijsko obalno mesto, sprva naselbina Lelegov, od l. 198 pod oblastjo makedonskega kralja Filipa V., nato so ga osvojili Rimljani in razglasili za svobodno, zdaj v zalivu Varvil, južno od mesta Güllük. – *mesto Jazos*: pristaniško mesto v Kariji, zdaj

ostanki blizu vasi Kiyilişlacık pri mestu Milas (po drugih virih Asinkalesi ali Asin Kuren, severno od mesta Güllük) v provinci Muğla, severno od Bodruma. Prim. *NH* 9, 27. – *Jazoški zaliv*: zdaj Güllük Körfezi.

§ 108

Karija: gl. § 103. – *Milaza*: glavno mesto Karijcev v sami Kariji, prestolnica Mavzolovega očeta, satrapa Hekatomna (ime je najbrž predgrško), zdaj Milas v provinci Muğla. – *Antiohija*: mesto, ki ga je ustanovil Antioh I. Soter na lokacijah, kjer sta bili prej mesti Simajt in Kranaos ob prehodu čez reko Majander. Gl. *Livij* 38, 13, 4. – *Majander*: gl. § 113. – *Morzin*: levi pritok Majandra, zdaj Dandala Su, v zgornjem toku Geyre Çayı. – *Majandropolis*: = Magnezija; gl. § 114. – *Evmeneja*: mesto v južni Frigiji, ki ga je ustanovil pergamonski kralj Atal II. in ga poimenoval po svojem bratu Evmenu II. Soterju, zdaj Işıklı, zahodno od mesta Çivril v provinci Denizli. – *Kludros*: zdaj Işıklı Su. – *reka Glavk*: zdaj Kufi Çayı; prim. § 103. – mesto *Lizias*: Lokacija mesta ni znana (morda ruševine pri rtu Üveyik Burun na zahodni obali jezera Burdur (Burdur Gölü) med provincama Burdur in Isparta). – *Otrus*: zdaj Yanık Ören ali Emirhisar blizu mesta Sandıklı. – *berekintijsko območje*: lat. *Berecynthius tractus*, območje, ki ga je naseljevalo legendarno pleme Berekinti; izraz je pogosto tudi sinonim za Frigijce, ki so na tem območju živeli v času grško-rimske antike. Berekinte poznamo kot častilce boginje Kibele (Velika mati); od tod njen vzdevek *mater* ali *genetrix Berecynthia*. – *Niza*: mesto v Kariji, zdaj Sultanhisar, vzhodno od mesta Aydın v provinci Aydın. – *Tralis ... Antiohija*: mesto v Kariji, znano po proizvodnji posodja. Vzdevka Evanteja (»Lepo cvetoča«) in Antiohija (»Antiohovo mesto«) najdemo izpričana na novcih, vzdevek Selevkeja pa je najbrž dobilo po Selevku I. Nikatorju. Leta 27 pr. Kr. je mesto uničil potres; ker je cesar Avgust pomagal obnoviti mesto, je to v zahvalo privzelo vzdevek Cezareja. – *reka Evdon*: desni pritok Majandra, zdaj Tabakhane Deresi. – *Tebait*: desni pritok Majandra, zdaj eden od potokov na ravninskem območju vzhodno in jugovzhodno od mesta Aydın.

§ 109

Pigmejci: Antični pisci jih najpogosteje umeščajo v dežele južno od Egipta, tudi Plinij (gl. *NH* 6, 188), ki pa v 4. knjigi (§ 44) omenja, da so živeli ob reki Strimon (zdaj Struma). Zakaj jih umešča tudi v Malo Azijo, ni znano. – *Tidon*: O mestu ni podatkov; njegova lokacija ni znana. – *Pira*: mesto v Kariji, zdaj morda Akköy v provinci Denizli. – *Evroma*: mesto v Kariji, zdaj Ayaklı, severozahodno od mesta Milas v provinci Muğla. – *Herakleja*: mesto v Kariji, zdaj Vakıf na zahodnem pobočju gore İlbir Dağı, blizu Pınarcık, severozahodno od mesta Milas v provinci Muğla. – *Amizon*: antično mesto v Kariji,

zdaj ruševine Mazın Kalesi blizu vasi Gaffarlar v okrožju Koçarlı (provinca Aydın). – *Alabanda*: mesto v Kariji, zdaj ruševine blizu mesta Doğanyurt (Araphisar) na robu ravnice, zahodno od mesta Çine v provinci Aydın. – *Stratonikeja*: mesto v Kariji, zdaj na območju kraja Eskihirsar v okrožju Yatağan v provinci Muğla. – *Labraind*: tudi Labrainda, Labraunda in Labranda, mesto v Kariji (ime je verjetno predgrško; izhaja menda iz besede λάβρυς /*lábrys*/ »dvojna sekira«) s svetiščem Zevsa Labrainda ali Zevsa Stratija, zdaj kraj Beypinar v neposredni bližini kraja Kargıcak, ok. 14 km severno od mesta Milas v provinci Muğla. – *Keram*: mesto v jugozahodni Kariji na zahodni obali po njem imenovanega Keramoškega zaliva (zdaj Gökova Körfezi), zdaj kraj Kemedere blizu mesta Ören v okrožju Milas (provinca Muğla). – *Trojzena Forontida*: lat. *Troezena Phorontis*. O mestu je malo znanega; omenja ga samo Plinij. Po eni od domnev naj bi ležalo na območju blizu kraja Akçaova, južno od mesta Çine v provinci Aydın. Mesto v rokopisih ni jasno; nekateri izdajatelji predlagajo različico *Troezena, Phorontis*. – *Na istem forumu*: tj. v istem središču sodnega okraja, v Alabandi. – *Ortozienzi*: prebivalci naselbine Ortozija, majhne skupnosti v notranjosti Karije blizu Nise, severno od Majandra, zdaj kraj Ortas blizu mesta Yenipazar, vzhodno od mesta Aydın v provinci Aydın. – *Alindenzi*: prebivalci Alinde, mesta v severni Kariji, zdaj ostanki na dveh gričih nad vasjo Karpuzlu, 25 km jugozahodno od mesta Çine v provinci Aydın. – *Evhipini*: prebivalci mesta Evhipa, zdaj ostanki blizu mesta Dalama(n) v provinci Muğla. – *Ksistijani*: prebivalci mesta Ksistos v severozahodni Kariji, prvotno gorske utrdbे plemena Lelegi, zdaj Körteke v okrožju Bozdoğan (provinca Aydın). – *Hidisenzi*: prebivalci mesta Hidis, ki je menda dobilo ime po legendarnem ustanovitelju, istoimenskem grškem junaku, sinu Belerofonta in Asterije, zdaj Karacahisar, južno od mesta Milas v provinci Muğla. – *Apolonijati*: prebivalci mesta Apolonija, zdaj domnevno kraj Medet v okrožju Tavas, jugozahodno od mesta Denizli v provinci Denizli. – *Trapezopoliti*: prebivalci mesta Trapezopolis (iz gr. τράπεζα /*trápeza*/ »miza«) v Kariji na severnem pobočju gore Kadmos (zdaj 2298 m visoki Baba Dağı), zdaj ostanki pri kraju Boli blizu kraja Babadağ, južno od mesta Sarayköy v provinci Denizli. – *Afrodizienzi*: prebivalci karijskega mesta Afrodiziada (»Afroditino mesto«), zdaj ruševine blizu vasi Geyre, jugovzhodno od mesta Karacasu v provinci Aydın. – *Koskin*: tudi Koskina, mesto v Kariji (morda iz gr. κόσκινον /*kóskinson*/ »sito«, »rešeto«). Mesto locirajo na južni breg reke Majander, zdaj domnevno ruševine Ary Tepe blizu mesta Dalama, ok. 20 km jugozahodno od mesta Aydın v provinci Aydın. – *Harpaza*: mesto v Kariji ob reki Harpaz, zdaj Arpaz, severno mesta Esenköy v okrožju Nazilli (provinca Aydın). – *reki Harpaz*: južni pritok Majandra v Kariji, zdaj Akçay. – *mesta Tralike*: = Trale; gl. § 108.

§ 110

Lidija: pokrajina v zahodni Mali Aziji med Mizijo na severu in Karijo na jugu. – *reka Majander*: gl. § 113. – *Jonijo*: gl. § 112. – *Frigijo*: gl. § 145. – *Mizijo*: gl. § 121. – *Karijo*: gl. § 103. – *prej ... Majonija*: staro ime Lidije, ki se je prvotno uporabljalo za vulkansko območje v zahodni Mali Aziji na območju Mizije in vzhodne Lidije ob zgornjem toku reke Majander, imenovano »Požgana dežela« (gr. Κατακεκαυμένη /Katakekauméné/), pozneje pa za celotno deželo. – *Sard*: mesto v Lidiji, od Gigesa kraljeva prestolnica dinastije Mermnadov (Giges, Krojz) in glavno mesto Lidije, po l. 546 pr. Kr. prestolnica perzijskih kraljev, od Aleksandra naprej selevkidskih vladarjev, od l. 188 pod oblastjo Pergamona, nato od l. 129 pod rimsko oblastjo in del rimske province Azija, zdaj arheološko najdišče pri kraju Sart, ok. 10 km zahodno od mesta Salihli v provinci Manisa. – *gore Tmolos ... Timol*: zdaj gorska veriga Bozdağlar v provinci İzmir; najvišji vrh je 2169 m visoki Bozdağ. – *po Paktolu ... tudi Hrizoroas*: zdaj Sart Çayı. Reka je bila v antiki zlatonosna – od tod tudi njen vzdevek Hrizoroas »Zlatotekoči«, tj. zlato noseči (iz gr. χρυσός /chrysós/ »zlato« in ῥέω /rhéō/ »tečem«) –, a so do 1. stol. pr. Kr. vse zlato izčrpali. Prim. *NH* 33, 66; Solin 40, 10; Marcijan Kapela 6, 686 idr. – *po izviru Tarnis*: O izviru Tarna ni podatkov; verjetno je Tarnis samo starejše ime mesta Sarde. – *Majoni*: tudi Majónijci, prebivalci Majonije (gl. zgoraj). – *skupnost ... Hida*: starejše ime mesta Sarde (prim. *Iliada* 20, 385). – *po Gigajskem močvirju*: tudi Gigesovo močvirje ali Gigajsko jezero, ki ga omenja že Homer (*Iliada* 20, 390 in nasl.), zdaj Marmara Gölü v provinci Manisa. Južno od jezera so bile grobnice lidijskih kraljev.

§ 111

sodni okraj ... sardski: lat. *Sardiana iurisdictio*. O Sardah gl. § 110. – *makedonski Kadieni*: prebivalci mesta Kadi (*Cadoi*), naselbine makedonskih vojakov ob izviri reke Hermos (gl. § 119), zdaj Eski Gediz (Eskigediz), severno od mesta Gediz v provinci Kütahya. – *Filadelfini*: prebivalci lidijskega mesta Filadelfija (Filadelfēja = »Bratska ljubezen«), ki ga je najbrž ustanovil kralj Atal II. Filadelf, po katerem je dobilo ime, zdaj Alaşehir v provinci Manisa. – *reki Kogam*: zdaj Derbent Çayı. – *Tmola*: gl. § 110. – *Majoni*: gl. § 110. – *Tripolitani*: prebivalci mesta Tripolis (»Tromestje«) v jugovzhodni obmejni pokrajini med Lidijo in Karijo ob zgornjem toku Majandra, zdaj ruševine pri vasi Yenice blizu mesta Yenicekent v okrožju Buldan (provinca Denizli). – *Antoniopolite*: verjetno samo starejše ime za mesto Tripolis. Ali je ime povezano s triumvirom Markom Antonijem, ni znano. – *Majander*: gl. § 113. – *Apolonohieriti*: prebivalci mesta Ἀπόλλωνος ἱερόν /Apóllonos hierón/ »Apolonovo svetišče«. Točna lokacija ni znana; morda severno od Tripole ali ruševine pri kraju Kadıköy, severno od Buldana v provinci Denizli. – *Mizotimoliti*: prebivalci likijskega

mesta Mizotimol (tudi Mezotimol); njegova točna lokacija ni znana, pa tudi domneve, da so ga naseljevali mizijski vojaški veterani, pomešani z domačini, živečimi na območju gore Tmolos, ni mogoče zanesljivo potrditi.

§ 112

Jonija: obmorska pokrajina na zahodni obali Male Azije, ki so jo naseljevali Jonci, približno pa je obsegala območje med rekama Majander na jugu in Hermos na severu (gl. § 113 in 119). – *Jazoškem zalivu*: gl. § 107. – *Kraljevi zaliv*: zdaj Akbük Limanı, najsevernejši del zaliva Göllük Körfezi. – *rt in mesto Pozejdejon*: tudi Pozejdion, zdaj Tekagaç Burnu, zahodno od mesta Didim v provinci Aydın. O mestu ni podatkov, Pavzanijs pa poroča (7, 24, 5), da je bil na rtu velik oltar Zeusa Helikonija. – *preročišče Branhidov ... preročišče didimejskega Apolona*: Branhidi, ki so veljali za potomce mitičnega vidca Branh(os)a, so bili duhovniki in oskrbniki Didimejona, Apolonovega svetišča v mestu Didima (zdaj mestece Didim v provinci Aydın). Svetišče so l. 494 uničili in izropali Perzijci, Aleksander in selevkidski vladarji pa so v 4. stol. pr. Kr. začeli velikopotezno obnovo. – *20 milj*: Večina izdaj ima 20 stadijev = 3,7 km. – *180 milj*: Večina izdaj ima 180 stadijev = 33,3 km. Od Mileta do Didime je vodila t. i. »Sveta cesta«, ki je bila dolga ok. 17 km. – *Milet ... Lelegeida, Pitiuza in Anaktorijs*: najpomembnejše mesto v Joniji ob izlivu reke Majander v Egejsko morje, od 11. stol. pr. Kr. grška naselbina, materno mesto številnih kolonij, središče jonskih naravoslovnih filozofov, zdaj Balat v okrožju Didim (provinca Aydın). Ime Lelegeida »mesto Lelegov« izhaja iz plemena Lelegi (gl. § 127), Pitiuza pomeni »Smrečnato/Borovo mesto« ali »Mesto smrek/borov« (iz gr. *πίτυς* /*pítys*/ »smreka«, »bor«), ime Anaktorijs pa je mesto dobilo po lokalnem heroju Anaksu (gl. Pavzanijs 7, 2, 5). – *ustanovitveno mesto več kot 90 mest ob vseh morjih*: Jonski kolonisti so ob obalah Sredozemlja in zlasti ob obalah Črnega morja ustanovili ok. 80 kolonij. – *Kadma, ki je kot prvi začel pisati v nevezani besedi*: Kadmos iz Mileta velja za najstarejšega logografa in utemeljitelja grške proze (prim. *NH* 7, 205; Solin 40, 12). Leksikograf Suda omenja tri osebe s tem imenom: a) Kadma, iznajditelja abecede; b) Pandionovega sina iz Mileta, ki naj bi živel malo za Orfejcem; c) Arhelajevega sina, avtorja atiške zgodovine v 14 knjigah. Verjetno sta prva dva istovetna in ju lahko enačimo s Kadmom, sinom feničanskega kralja Agenorja, ki je Grkom posredoval feničansko pisavo, tradicija pa mu je verjetno pripisala Milet kot domovino in ga naredila za zgodovinopisca.

§ 113

Majander: zdaj Büyük Menderes (Nehri »veliki Menderes«), znan po številnih rečnih okljukih (od tod strokovni izraz meander za rečni ovinek) in

zelo vijugastem toku. V Egejsko morje se izliva pri Miletu. – *jezera na gori Avlokrena*: zdaj Pınarbaşı Gölü. – *Apameje*: z vzdevkom Kibot = Kelajne; gl. § 106. – *Evmeneje*: gl. § 108. – *Hirgaletske ravnice*: lat. *Hyrgaletici campi*, tudi Hirgaletske poljane, rodovitna ravnina pri mestu Dionizopolis; gl. § 106. – *Karijo*: gl. § 103. – *deset stadijev*: = 1,85 km. – *gora Latmos*: zdaj Beşparmak Dağı (tudi Beşparmak Dağları ali Bati Menteşe Dağları) v provinci Muğla, prizorišče zgodbe o Endimionu in Seleni, znana po nevarnih škorpijonih (gl. NH 8, 229). – *Herakleja ... Karijska*: v virih imenovana tudi Herakleja ob Latmosu, zdaj vas Kapıkırı v okrožju Milas (provinca Muğla) ob jezeru Bafa (Bafa Gölü). – *Miunt ... iz Aten prišli Jonci*: majhno пристanišče v Joniji ob nekdanjem Latmoškem zalivu (zdaj jezero Bafa (Bafa Gölü)), zdaj ruševine pri vasi Afşar (Avşar) v okrožju Söke (provinca Aydın), 18 km od morja. Mesto je bilo ena najstarejših naselbin Joncev iz Aten, a ga je povsem zasenčil Milet. – *Navloh*: pristanišče v Joniji, verjetno ok. 5 km jugozahodno od mesta Priena. Točna lokacija ni znana (morda Doğanbey ob laguni Dil Gölü). – *Priena*: grško mesto v Joniji, severno od Mileta, ob vznožju gore Mykale, 6 km severno od ustja Majandra, član v Jonsko zvezo povezanih mest, porušeno v času grško-perzijskih vojn, na novo ustanovljeno ok. l. 350 (Mavzol in Aleksander Veliki), zdaj ruševine zahodno od vasi Güllübahçe Turun v okrožju Söke (provinca Aydın). – *na obali, imenovani Trogilija*: tj. obala ob rtu Trogilij, zdaj Dip Burun, skrajno zahodno predgorje in rt gore Mykale nasproti otoka Samos (Mykale Dağı ali Samsun Dağı ali Dilek Dağları, 1237 m). – *reka Gajzos*: tudi Gajzon, majhna reka ali kateri od hudourniških potočkov na severnem pobočju gore Mykale (gl. zgoraj), ki ga ni mogoče zanesljivo locirati, prizorišče bitke med Grki in Perzijci l. 479 (Herodot 9, 97), z jezerom in mestom Skolopoeis/Skolopoent v bližini. – *pokrajina ... za vse Jonce sveta ... Panjonija*: tudi Panjonij (gr. Πανιώνιον), sveti okraj in osrednje svetišče jonske amfiktionije (zveze jonskih mest), posvečeno Pozejdonu Helikoniju, ustanovljeno kmalu po jonski naselitvi v Mali Aziji (menda v letih 1086/1085 pr. Kr.), na severnem pobočju gore Mykale, domnevno v bližini današnjega mesta Güzelçamlı v okrožju Kuşadası (provinca Aydın). Tu so maloazijski Jonci vsako leto praznovali praznik panjonije.

§ 114

Figela ... ustanovili begunci: zdaj Kuşadası v provinci Aydın. Plinij ime etimološko izpeljuje iz gr. samostalnika φύγη /*phygḗ*/ »beg«, »izgnanstvo«. – *Maratezija*: zdaj ruševine pri griču Ambar Tepe v provinci Aydın. – *Magnezija ... Ob Majandru*: zdaj Tekin (Tekke) v okrožju Germencik (provinca Aydın). Vzdevek »ob Majandru« je mesto dobilo zato, da so ga ločevali od istoimenskega mesta v Lidiji, ki je imelo vzdevek »ob Sipilu«. – *hčerinsko mesto tesalske*

Magnezije: gl. NH 4, 32. – *Efeza*: gl. § 115. – *15 milj.*: = 22,2 km. – *Tral*: gl. § 108. – *tri milje več*: $15 + 3 = 18$ milj = 26,64 km. – *Tesaloha in Mandrolitija*: Starejše ime Tesaloha (»Tesalska«) potrjuje, da je bila Magnezija ob Majandru hčerinsko mesto tesalske Magnezije, ime Mandrolitija pa je najbrž povezano s čaščenjem boga Mandrosa, pri katerem je imela pomembno vlogo zdravilna rastlina mandragora. – *morju vzela Derazidske otoke*: gl. NH 2, 204.

§ 115

Tiatejra: mesto v severni Lidiji v dolini reke Likos ob cesti iz Sard v Pergamon, zdaj Akhisar v provinci Manisa. – *Likos*: zdaj Gördük Çayı. – *Pelopija in Evhipija*: Vzdevek Pelopija (»Pelopsova«) je mesto dobilo po Tantalovem sinu Pelopsu, ki je po izročilu izviral iz Frigije in Lidije; od kod vzdevek Evhipija (»bogata s konji«, »z dobrimi konji« iz gr. εὔ /eû/ »dobro« in ἵππος /híppos/ »konj«), ni znano. – *preročišče Efez*: sprva pristaniško mesto Karijcev in Leegov ob izlivu reke Kaistros, od 11. stol. pr. Kr. jonskih Grkov, v 5. stol. član Atiško-delske pomorske zveze, v peloponeški vojni na strani Sparte, kralj Lizimah ga prenovi in spremeni v helenistično središče, od l. 133 pod oblastjo Rima, v rimskem obdobju pomembno upravno in gospodarsko središče, pomembno tudi v zgodovini krščanstva, zdaj Selçuk v provinci İzmir. Plinij ga označi kot *matium* = *mantium* = gr. μαντεῖον /manteíon/ »preročišče«. S tem opozori na znameniti Artemizij, svetišče efeške Artemide, ogromen jonski tempelj, zgrajen v 6. stol., eno od sedmih čudes antičnega sveta, ki ga je 21. julija 356 Herostrat požgal; svetišče so ponovno zgradili, l. 263 pa so ga Goti uničili. – *delo Amazonk*: Plinij ni edini pisec, ki piše o Amazonkah kot ustanoviteljicah Efeza; enako poročata tudi Mela (1, 88) in Solin (40, 2). – *pod mnogimi imeni*: Vzdevek Alopa se je menda z mesta Zeleja ob Propontidi pomotoma prenesel na Efez (gl. *Iliada* 2, 857; zato Plinij pravi »v času trojanske vojne«); vzdevek Ortigija izvira iz lokalnega mita, da naj bi bila v bližnjem gaju – tega Strabon (14, 1, 20) postavlja v bližino Efeza – boginja Leto rodila Artemido in Apolona (sicer velja za njun rojstni kraj otok Delos); vzdevek Amorga je mesto dobilo po sinu satrapa Pisutn(es)a Amorgu, ki se je l. 413 s pomočjo Atencev uprl perzijskemu kralju Artakserksu II. (gl. Tukidid 8, 3, 5); Zmirna Trahija oz. Traheja (iz gr. τραχὺς /trachýs/ »grob«, »robot«, »kamnit«, »skalnat«) ni vzdevek, ampak ime mestne četrti (gl. Strabon 14, 1, 4); vzdevek Hajmonij je mesto dobilo po Hajmonu, mitičnem predniku praprebivalcev Tesalije Hajmoncev; Ptelea (iz gr. πτελέα /pteléa/ »brest«) ni vzdevek, ampak – kot potrjujejo epigrafske najdbe – ime mestne četrti. – *gori Pion*: hrib pri Efezu, na ravnici vzhodno od mesta, zdaj Panayır Dağı (prim. Pavzanius 7, 5, 10). – *Kaistros*: reka v Lidiji, zdaj Küçük Menderes (»Mali Majander«). – *na Kilbijanskem pogorju*: = »pogorje reke Kilbos« (gl. tudi § 120), zahodno pobočje gore Tmolos (§ 110),

kjer izvira reka Kilbos. – *Pegazejsko močvirje*: zdaj Cellat Gölü (ali morda Belevi Gölü), vzhodno od mesta Selçuk v provinci İzmir. – *reka Pirit*: tudi Firit, zdaj najbrž Fitrek Çayı. – *otok Sirijo*: danes grič Kuru Tepe, ki se dviga nad zamočvirjeno obalno ravnico, severozahodno od Artemizija; prim. *NH* 2, 204. – *Kalipija*: Lokacije studenca ni mogoče določiti. – *dva Selinunta*: dva manjša vodotoka na ravnini severno od antičnega Efeza, ki ju ni več mogoče zanesljivo določiti (morda Abuyat Dere in Alaman Gölü).

§ 116

Efezom: gl. § 115. – *Kolofon*: mesto v Joniji, član zveze jonskih mest, s pristaniščem Notij in znamenitim svetiščem klaroškega Apolona, v 7. stol. pr. Kr. pod oblastjo Lidijcev, v 5. stol. član Atiško-delske pomorske zveze, nato pod perzijsko oblastjo. Leta 298 pr. Kr. je Lizimah prebivalce preselil v Efez. Po njegovi smrti l. 281 pr. Kr. so mesto znova poselili, a je izgubilo svoj pomen, ker sta ga zasenčila Efez in Milet; zdaj ruševine južno od mesta Değirmendere v provinci İzmir. – *Halez*: v virih tudi Ales, zdaj reka Avcı Çayı. – *svetišče klaroškega Apolona*: staro, iz 10. stol. izvirajoče Apolonovo svetišče in preročišče (od tod Apolonov vzdevek »klaroški«) v mestu Klaros blizu Kolofonovega pristanišča Notij, na kraju, kjer je bilo prej svetišče boginje Kibe; po izročilu ga je ustanovil videc Mopsos; zdaj ruševine na obalni ravnici Ahmatbeyli, ok. 16 km zahodno od mesta Selçuk v provinci İzmir. Svoj pomen je ohranilo vse do rimskega obdobja. Gl. tudi Tacit, *Anali* 2, 54, 3. – *Lebed*: jonsko mesto na majhnem polotoku, član zveze jonskih mest, ki ga je Lizimah izpraznil in prebivalstvo preselil v Efez, a ga je Ptolemaj II. znova ustanovil in poimenoval Ptolemaida, zdaj polotok Kisik pri mestu Ürkmez v okrožju Seferihisar v provinci İzmir. – *nekoč ... mesto Notij*: prvotno pristanišče Ajolcev ob ustju reke Avcı Çayı, nato pristanišče Kolofona in tudi postaja za romarje, ki so se po sveti cesti podali v Klaros, ok. 13 km južno od Kolofona v bližini mesta Değirmendere ob zalivu Kuşadası. – *rt Korinaj*: gl. § 117. – *gora Mimant*: gl. § 117. – *150 milj*: = 222 km. Razdalja je daleč prevelika; morda je podana v stadijih (150 stadijev = 27,75 km). – *Aleksander Veliki ... obdal z vodo*: Kot poroča Pavzanijs (2, 1, 5), je imel Aleksander načrt, da bi pri mestu Eritre (gl. § 117) s prekopom povezal dva zaliva (zdaj Siğacık Körfezi na jugu in Güzelbachçe Körfezi na severu). – *Mimant*: gl. § 117.

§ 117

Eritrah: grško mesto v Joniji (za njegovega legendarnega ustanovitelja velja Radamantisov sin Eritros s Krete), član Jonske zveze, med 6. in 4. stol. pr. Kr. izmenoma pod oblastjo Aten in Perzije, pozneje Pergamona, od l. 133 del province Azije, pomembno preročišče (prerokinji eritrejska Sibila in Atenaída),

zda ostanki pri vasi Ildır v okrožju Çeşme v provinci İzmir. – *Pteleon*: utrjena manjša naselbina na severnem delu Eritrskega zaliva, tesno povezana z Eritrami in odvisna od njih; njena lega ni točno locirana. Prim. Tukidid 8, 24, 2; 8, 31, 2. – *Helos in Dorij*: Mest ni mogoče zanesljivo lokalizirati. Obe omenjeni mesti najdemo sicer v Lakoniji. Prim. *NH* 4, 15; Homer, *Iliada* 2, 594. – *reka Aleon*: reka, ki je tekla skozi Eritre. Učinke njenih vročih izvirov z visoko vsebnostjo soli in žvepla Plinij opisuje v 31. knjigi (§ 14). – *Korinaj*: »Bat«, »Gorjačar«, tj. rt, ki je podoben batu oz. gorjači (iz gr. *κορύνη* /*korýnē*/ »bat«, »gorjača«), zdaj Çolak Burun severozahodno od mesta Ildır/Ildırı v okrožju Çeşme v provinci İzmir. – *Mimantov rt*: tudi predgorje oz. pogorje Mimant, znano po močnih, za pomorščake nevarnih vetrovih (gl. Homer, *Odiseja* 3, 172; Cicero, *Pisma Atiku* 16, 14, 2; Pavzanijs 7, 4, 1; Amijan Marcelin 31, 14, 8), zdaj Bozdağ (Boz Dağı) ali Akdağ (Ak Dağı) na severu rta Karaburun v provinci İzmir. – *Klazomene*: jonsko mesto v Lidiji na severni obali Smirnjanskega zaliva (zdaj İzmir Körfezi), kolonija Kolofona, ustanovljena l. 654 pr. Kr. (mesto so v času jonskega upora (499–494) iz strahu pred Perziji preselili na priobalni otok, ki ga je Aleksander dal z nasipom povezati s kopnim), v 6. stol. pod oblastjo Lidijcev (Aliat II.), nato Atencev, v času peloponeške vojne nekaj časa samostojno, od l. 387 pod oblastjo Perzije, v času Rima del province Azija, rojstno mesto Anaksagore, zdaj ruševine pri vasi Çeşmealtı, severno od mesta Urla v provinci İzmir. Gl. tudi *NH* 14, 72; 31, 94; Polibij 21, 48; Livij 38, 39. – *Partenija*: »Deviški otok« (iz gr. *παρθένος* /*parthénos*/ »dekla«, »devica«) pred obalo Klazomen, kamor so Klazomenci preselili mesto, Aleksander Veliki pa ga je dal z nasipom povezati z mestom (gl. Pavzanijs 7, 3, 8 in nasl.; Mela 1, 89), zdaj Karantine Adası, Klazümen. – *Hipi*: »Konja«, majhna otoka pred obalo Eriter, zdaj dva otoka v zalivu Ildır Körfezi nasproti mesta Ildır, najbrž Karabağ in Yassi Ada. – *prej, ko so bili otoki, imenovali Hitroforije*: »Loncenosci«, »Nosilci loncev« (iz gr. *χύτερος* /*chýtros*/ »lonec«, »pisker« in *φέρω* /*phéō*/ »nosim«), skupno ime za otoke pred Klazomenami; imenovali so jih po naselbini Hitrij, predhodniku Klazomen na celini. – *Aleksander ... povezal s kopnim*: gl. zgoraj. – *dva stadija*: = 370 m. – *Dafnunt, Hermezija*: naselbini v pogorju Sipil (gl. nadaljevanje), ki v Plinijevem času nista več obstajali in ju ni več mogoče lokalizirati. – *Sipil ... prej imenoval Tantalida*: gorska veriga v Lidiji (zdaj Manisa Dağı); v tem pogorju je bilo jezero Sale (pravilno Saloa), ki je menda ob potresu zalilo mesto Sipil in naselbino Tantalida, ki je bila njegova predhodnica (gl. Pavzanijs 7, 24, 13). – *Majonije*: gl. § 110. – *jezero Sale*: pravilno Saloa (*Saloe*), zdaj Kara Gölü (»Črno jezero«), jezero v kraterju na gori Yamanlar Dağı v provinci İzmir. – *Arhajopolis ... Kolpa ... Libada*: Nobena od treh naselbin, ki so nastale na lokaciji izginulega mesta Sipil, v

Plinijevem času ni več obstajala. Arhajopolis = »Staro mesto« (iz gr. ἀρχαῖος /archaios/ »star« in πόλις /pólis/ »mesto«).

§ 118

12 milj: = 17,76 km. Ker je v resnici razdalja precej manjša, komentatorji domnevajo, da gre za 12 stadijev = 2,22 km. – *Zmirna, ki jo je ustanovila Amazonka*: v večini izdajah *Smyrna*, mesto v Ajolidi na območju, poseljenem že od 3. tisočl. pr. Kr., ki so ga konec 9. stol. ustanovili jonski kolonisti iz Kolofona (t. i. Palajsmirna (»Stara Smirna«); po izročilu naj bi jo ustanovila Amazonka, po drugi različici pa Ajolci, nato pa osvojili Jonci), član Jonske zveze, zvest zaveznik Rima, močno poškodovano v potresih v letih 178 in 180 po Kr., pozneje pomembno središče krščanstva, zdaj İzmir (oz. njegova mestna črttrt Bayraklı) v provinci İzmir. – *znova pa jo je dal zgraditi Aleksander*: Mesto je ok. l. 600 uničil lidijski kralj Aliat, na novo pa ga je ustanovil Aleksander ali verjetneje Antigon I. Monoftalm na griču Pagos (zdaj Kadifekale). Prim. Pavzanijs 7, 5, 1 in nasl.; NH 14, 54; 16, 115; 35, 37. – *reke Melet*: zdaj Halka Pınar (po drugih Sevdikköy Sere), manjši potok, ki je tekkel med Staro Smirno in poznejšim novim mestom. Prim. Solin 40, 15; Marcijan Kapela 6, 686. – *Termeto*: lat. *Termes* -etis ali *Termetis* »Termeta« ali »Termes« ali »Termetis«, drugi *Termetis* »Termetis«, vzhodni odrastek gore Mastuzija (gl. nadaljevanje), h kateremu sta spadala tudi zmirn(aj)ski mestni grič Pagos in njegov sosednji grič Korifa (iz gr. κορυφή /koryphé/ »vrh«), zdaj Değirmen Tepe. Prim. Pavzanijs 7, 5, 9. – *Mastuzija*: »Gora Dojka« (iz gr. μαστός /mastós/ »dojka«), zdaj 1017 m visoki Dikmen Dağı oz. İki Kardeş na južni obali İzmirskega zaliva (İzmir Körfezi). – *z vznožjem Olimpa*: zdaj 1510 m visoki Nif Dağı v okrožju Kemalpaşa, vzhodno od mesta İzmir v provinci İzmir. – *pri Drakonu*: »Zmaj« (iz gr. δράκων /drákon/ »zmaj«, »kača«), zahodni odrastek gore Tmolos (zdaj Bozdağ; gl. § 110). – *Tmolu*: gl. § 110. – *Kadmu*: vzhodni odrastek Tmola, zdaj 2308 m visoki Babadağ v provinci Denizli. – *pri Tavrosu*: gl. § 97.

§ 119

Zmirno: gl. § 118. – *reka Hermos ... daje svoje ime*: zdaj Gediz Nehri. Omenjene ravnice so po reki imenovali Hermoške ravnice. Prim. Herodot 1, 80, 1; 5, 101, 2; Mela 1, 89; Solin 40, 15; Marcijan Kapela 6, 686 idr. – *Dorilaja*: gl. § 105. – *Frigiji*: gl. § 145. – *Friks, ki je dal ime plemenu*: pravilno Frigij, mlajše ime reke Hilos, zdaj Kum Çayı (v spodnjem toku). Po reki so dobili ime Frigijci. Prim. Herodot 1, 80, 1. – *Karije*: gl. § 103. – *Hilos*: starejše ime reke Friks oz. Frigij (gl. zgoraj). – *Krios*: zdaj Nif Çayı. – *Frigije*: gl. § 145. – *Mizije*: gl. § 121. – *Lidije*: gl. § 110. – *Temnos*: ajolsko mesto na desnem bregu reke Hermos, ki ga je l. 17 po Kr. uničil potres, a je bilo nato obnovljeno, zdaj ruševine blizu

vasi Görece (Gurice) v okrožju Menderes v provinci İzmir. – *Mirmeške čeri*: lat. *Myrmeces scopuli* »Mravljinjče čeri«, veriga čeri (po drugih sipin) ob rtu Eskifener Burnu (Burun) blizu ustja reke Gediz Nehri v provinci İzmir. – *mesto Levke na rtu, ki je bil nekoč otok*: antično mesto v Joniji ob obali Egejskega morja, ki ga je v 4. stol. pr. Kr. ustanovil perzijski mornariški poveljnik Tahos, zdaj ruševine v kraju Üçtepel (Üç Tepeler), južno od mesta Foça (antična Fokaja) v provinci İzmir. – *Fokaja, mejno mesto Jonije*: eno od dvanajstih jonskih mest, ki so ga ustanovili naseljenci iz Fokide na kraju, poseljenem že od 2. tisočl. pr. Kr., materno mesto številnih sredozemskih kolonij (Masilijska, Lampsak, Elaja, Emporije, Elea). Po perzijski osvojitvi se je prebivalstvo izselilo v kolonije, sodelovalo je v jonskem upor, po peloponeški vojni znova pod kontrolo Perzije, v helenizmu najprej pod nadzorom Selevkidov, nato Atalidov, še v času Rima pomembno središče lončarstva, zdaj Foça v istoimenskem okrožju v provinci İzmir.

§ 120

zmirnajski sodni okraj: okraj mesta Smirna; gl. § 118. – *Ajolije, o kateri bo kmalu govor*: = Ajolida; gl. § 121. – *Makedoncev z vzdevkom Hirkani*: Hirkani so bili prebivalci dežele Hirkanije na območju današnjega Irana, jugovzhodno od Kaspijskega jezera, ki so se v 3. stol. pr. Kr. preselili na območje ob srednjem toku reke Hermos (gl. § 119). Tu so bili priključeni enotam selevkidskih vojakov (ki so bili Makedonci) kot zaščita pred Galatijci. – *Magnezijci iz Sipila*: natančneje »Magnezijci ob Sipilu« (lat. *Magnesia ad Sipylum*) oz. »Magnezija pod Sipilom« (Μαγνησία ἡ ὑπὸ Σιπύλου), prebivalci mesta Magnezija severno od gore Sipil; tu je l. 190 pr. Kr. rimska vojska Lucija Kornelija Scipiona Azijatika skupaj z enotami pergamonskega kralja Evmena II. premagala Antioha III. Velikega. Leta 17 po Kr. je mestu veliko škode povzročil potres, za obnovo pa je poskrbel cesar Tiberij. Na kraju, kjer je nekoč stala Magnezija, je danes mesto Manisa v istoimenski provinci; gora Sipil je pravzaprav gorska veriga v Lidiji, ki vključuje prvenstveno 1517 m visoko goro Manisa Dağı ter tudi gori Spil Dağı in Yamanlar Dağı. – *Efez*: gl. § 115. – *Cezarienci*: prebivalci mesta Cezareja = Trale (*Tralleis*); gl. § 108. – *Metropolit*: prebivalci mesta Metropolis (»Materno mesto«), ki je dobilo ime po boginji Materi, imenovani *Meter Galleia* »galezijska Mati«, boginji plodnosti, ki je imela tu svetišče v votlini, zdaj ruševine na hribu Özbey med vasema Yeniköy in Özbey v okrožju Torbalı v provinci İzmir. – *Spodnji in Zgornji Kilbijani*: tudi Spodnji in Zgornji Kilbošani, prebivalci ob reki Kilbos – po eni domnevi zgornji tok reke Kaistros (gl. § 115), po drugi manjši pritok Kaistra –, ki je izvirala na pobočju Kilbijanskega pogorja oz. gore Kilbis (gl. § 115). Zgornji Kilbijani so živeli ob zgornjem toku reke Kaistros (glavni središči sta bili Koloa

(zdaj Keles pri mestu Kiraz v provinci İzmir) in Palajopolis (»Staro mesto«; zdaj Baliamboli v okrožju Beydağ v provinci İzmir)), spodnji Kilbijani pa ob srednjem toku Kaistra (njihovo glavno središče je bila Nejkaia Türkönü v okrožju Ödemiş (zahodno od mesta Bayındır) v provinci İzmir). – *Mizomakedonci*: naseljenci iz Mizije in Makedonije, ki so jih vladarji selevkidske dinastije kot zaščitnico naselili na območju reke Kaistros, zdaj širše območje mesta Sarigöl v provinci Manisa. – *Mastavrenzi*: prebivalci sicer malo znane-ga mesta Mastavra v Lidiji na meji s Karijo, južno od pogorja Mesogis (zdaj Aydın Dağları) ob reki Hrizoroas (pritok Majandra), zdaj ruševine severno od mesta Nazili na severovzhodu province Aydın. – *Briuliti*: prebivalci antičnega mesta Briula ob zgornjem toku reke Majander, zdaj Bilara pri vasi Gencelli v okrožju Kuyucak, vzhodno od mesta Kuyucak v provinci Aydın. – *Hipajpeni*: prebivalci antičnega mesta Hipajpa v Lidiji na južnem pobočju gore Tmolos, kultno središče Artemide, v času rimske nadvlade del province Azija, zdaj vasica Günlüce (oz. Datbey), 4 km severozahodno od mesta Ödemiş v provinci İzmir. – *Dioshieriti*: prebivalci mesta Dios Hieron (gr. Διὸς ἱερόν »Zevsovo svetišče«), pozneje imenovanega Pirgij (lat. *Pyrgion*, gr. Πύργιον), zdaj mesto Birgi v okrožju Ödemiş v provinci İzmir.

§ 121

Ajolida: antična pokrajina med Mizijo na severu, Jonijo na jugu in Lidijo na vzhodu, ki je vključevala zahodno obalo Male Azije med vstopom v Helespont in reko Hermos (zdaj Gediz Nehri) ter nekatere otoke pred njo. Ime je dobila po svojem večinskem prebivalstvu, plemenu Ajolci (Eolci), ki so sprva živeli na območju Tesalije, nato tudi na območju Bojotije in Ajtolije (Etolije), v zadnji tretjini 1. tisočl. pr. Kr. pa so naselili še nekatere otoke pred obalo Male Azije in nato njeno severozahodno obalo, ki je pozneje po njih dobila ime Ajolida oz. Ajolija. – *nekoč imenovana Mizija*: antična pokrajina na severozahodu Male Azije med Bitinijo na vzhodu, Frigijo na jugovzhodu, Lidijo na jugu, Ajolido na jugovzhodu, Troado na zahodu in Propontido na severu. Pokrajina Ajolida je vključevala tudi južne dele Mizije. – *Troada*: antična pokrajina med Dardanelami in Propontido na severu, Ajolido na jugu, Mizijo na vzhodu in Egejskim morjem na zahodu, ki je vključevala mesto Trojo ter njeno širšo okolico in zaledje, zdaj del province Çanakkale. – *Helespontu*: zdaj Dardanele. – *Fokajo*: gl. § 119. – *Askanij*: sicer malo znano pristanišče mesta Fokaja, domnevno na območju današnjega mesta Yenifoça v okrožju Foça v provinci İzmir. – *Larisa*: tudi Lariza, antično mesto v Ajolidi na območju, naseljenem že od 3. tisočl. pr. Kr., član zveze ajolskih mest, nato član Atiško-delske pomorske zveze; v času peloponeške vojne je bilo precej uničeno, a nato obnovljeno, v helenističnem obdobju vas, ki so jo l. 279 pr. Kr. uničili

Galatijci (Galačani), zdaj domnevno ruševine na hribu pri vasi Buruncuk v okrožju Menemen v provinci İzmir (nekateri viri mesto postavljajo v bližino mesta Yanıkköy). Prim. tudi Herodot 1, 149, 1. – *Kime*: mesto v Ajolidi, naselbina Ajolcev in Lokrijcev, eno najpomembnejših ajolskih mest, l. 499 pr. Kr. soudeleženo v jonskem uporu, nato nekaj časa perzijsko vojaško pristanišče, potem član Atiško-delske pomorske zveze, v peloponeški vojni na strani Sparte, v času diadohov najprej pod oblastjo Atalidov, nato Selevkidov, od l. 129 del province Azije, l. 17 po Kr. močno poškodovano ob potresu, zdaj ruševine ok. 6 km južno od mesta Aliğa v provinci İzmir. – *Mirina, ki se imenuje Sebastopolis*: pristaniško mesto v Ajolidi, eno od dvanajstih ajolskih mest, del Krojzove države, nato Perzije, v 5. stol. član Atiško-delske pomorske zveze, zdaj ostanki ok. 5 km severno od mesta Aliğa v provinci İzmir. Mesto je bilo l. 17 po Kr. uničeno v potresu in znova zgrajeno (gl. Tacit, *Anali* 2, 47, 3); po tem so ga nekaj časa imenovani Sebastopolis (»Mesto Vzvišenega« = »Avgustovo mesto« ali »Cesarsko mesto« iz gr. σεβαστός /sebastós/ »vzvišen«), l. 106 pa ga je prizadel še en potres. – *Ajgaje*: tudi Ajge, mesto v Ajoliji, v 8. stol. pr. Kr. eno od dvanajstih ajolskih mest, nato pod oblastjo Lidijcev, v 4. stol. Pergamona, nato Selevkidov, od l. 218 znova Pergamona (Atal I.), l. 156 uničeno v spopadih z bitinijskim kraljem Prusiasom II., od l. 129 pod oblastjo Rima, zdaj ruševine Nemrut Kale (Kalesi) na hribu Gün Dağı pri vasi Yunt Dağı Kösele v okrožju Manisa v provinci Manisa. Ko ga je l. 17 po Kr. uničil potres (gl. Tacit, *Anali* 2, 47, 3), ga je dal obnoviti cesar Tiberij. – *Ataleja*: mesto v Joniji, ki ga je domnevno ustanovil Evmen I. ok. l. 260 pr. Kr. Ležalo je domnevno na območju današnje vasi Selçikli (morda na obrobju poljane Koca Mezarlik) v okrožju Akhisar v provinci Manisa. – *Pozejdeja*: mesto v Joniji, ki ga ni mogoče lokalizirati, ime pa je verjetno dobilo po Pozejdonovem svetišču. – *Neon Tejhos*: »Novo obzidje« (gr. Νέον Τείχος iz gr. νέος /néos/ »nov«, »mlad« in τεῖχος /teîchos/ »obzidje«), utrdba v Ajoliji, ki so jo 8 let po ustanovitvi mesta zgradili prebivalci Kime za zaščito pred napadi prebivalcev Larise. Točna lokacija ni znana, morda Yanık Köy, severno od mesta Menemen v istoimenskem okrožju v provinci İzmir. – *Temnos*: gl. § 119. – *reka Titan in po njej poimenovana skupnost*: najbrž reka Titnaj (Τιτναῖος), omenjena na novcih iz mesta Ajge. Po eni domnevi gre za reko Koca Çayı, po drugi za Güzelhisar Çayı, omenjena skupnost pa je verjetno Tisna, ki jo najdemo omenjeno na novcih iz mesta Kime; ležala je med Kimo in Ajga(ja)mi. Omenja ju samo Plinij. – *nekoč tudi Grineja ... pristanišče ... otok, povezan s kopnim*: tudi Grinej(on) in Grinij(on), ajolsko mesto severno od Kime, eno od dvanajstih ajolskih mest, član Atiško-delske pomorske zveze, po peloponeški vojni pod oblastjo Perzije. Leta 335 ga je Aleksandrov poveljnik Parmenion zasedel in zasušnil prebivalstvo (Diodor Sicilski 17, 7, 9). Naselbina je bila nekaj časa

združena z Mirino, od tedaj naprej pa je bila samo še pristanišče; to je bilo prvotno na otoku pred obalo, povezanem s kopnim, ležalo pa je v bližini današnjega rta Termaşalık Burnu. Mesto je slovelo tudi po Apolonovem svetišču in preročišču. – *mesto Elaja*: antično mesto v Ajoliji ob ustju reke Kaik, v 5. stol. član Atiško-delske pomorske zveze, v helenizmu pristanišče Pergamona, v času rimske nadvlade del province Azija, zdaj ruševine pri vasi Kazıkbağlari ob rtu Zeytin Burnu, jugozahodno od mesta Zeytindağ v okrožju Bergama v provinci İzmir. Mesto je l. 90 po Kr. prizadel hud potres. – *reka Kaik*: zdaj Bakır Çayı (Bakırçay). – *iz Mizije*: gl. zgoraj. – *mesto Pitana*: mesto v Ajoliji z dvema pristaniščema, po mitološkem izročilu naselbina Amazonk, član Atiško-delske pomorske zveze, l. 335 pr. Kr. ga je oblegal Aleksandrov vojskovodja Parmenion, od l. 281 pr. Kr. svobodno mesto, neodvisno od Pergamona, od l. 133 pr. Kr. pod oblastjo Rima, pribežališče pontskega kralja Mitridata VI. v prvi mitridatski vojni; v cesarskem obdobju ga je hudo prizadel potres, zdaj ostanki na območju mesta Çandarlı v okrožju Dikili v provinci İzmir. – *reka Kanaitis*: tudi Kanait; današnja reka nima imena.

§ 122

Kane: naselbina in pristanišče v Ajolidi na rtu Kane (ali Kajna; zdaj Kara Dağı) v Adramitejskem zalivu nasproti Lezbosa (gl. Ptolemaj 5, 2, 6, 1; Strabo 10, 1, 5; 13, 1, 68; Diodor Sicilski 4, 53, 2), zdaj ruševine pri vasi Bademli severno od vasi Denizköy v okrožju Dikili v provinci İzmir. – *Lizimaheja*: O tem mestu v Ajoliji ni podatkov; omenja ga samo Plinij. Po mnenju komentatorjev Plinij omenja istoimensko mesto na Trakijskem Hersonezu na južni obali Črnega zaliva (*Melas sinus*, Μέλαις κόλπος) blizu vasi Bolayır na rtu Bakla Burnu v provinci Çanakkale, ki ga je l. 309 ustanovil Aleksandrov poveljnik Lizimah in ga poimenoval po sebi. – *Atarneja*: = Atarnej, jonsko mesto v Ajoliji (Štefan iz Bizanca ga imenuje Atarna (Ἀτάρνα)) na meji med Lidijo in Mizijo, zdaj Kale Tepe severovzhodno od mesta Dikili v istoimenskem okrožju v provinci İzmir. Svoj vrhunec je mesto doživelo v 4. stol. pr. Kr., ko je mestu in širši okolici vladal Aristotelov tast Hermias iz Atarneja; pri njem se je v letih 347–345 mudil Aristotel. Mesto je menda opustelo zaradi neke kužne bolezni (prim. Pavzanijs 7, 2, 11; NH 37, 156). – *Karena*: izginulo mesto v Ajoliji, po eni domnevi ruševine blizu vasi Bademli v provinci İzmir, po drugi severno od mesta Yatağan v provinci Muğla. – *Kistena*: obalno mesto v Miziji, znano po rudnikih bakra, zdaj ruševine pri mestu Gömeç v okrožju Gömeç, po drugi domnevi pri mestu Ayvalık v okrožju Ayvalık, obe v provinci Balıkesir. – *Kila*: Pod tem imenom najdemo v antiki dve naselbini, eno v Ajoliji (gl. Herodot 1, 149), drugo pa na območju med Hrizo in Tebo (tu je bilo svetišče Kilajskega Zevsa; gl. nadaljevanje in Homer, *Iliada* 1, 38; 1, 452), zdaj morda kraj Akçay,

ok. 8 km od mesta Edremit v okrožju Edremit v provinci Balıkesir ali Zeitünlü blizu mesta Edremit. – *Kokilij*: mesto v Ajoliji, zdaj ruševine pri kraju Kösele (morda Karaev (?)), severozahodno od mesta Ayvacık v okrožju Ayvacık v provinci Çanakkale. – *Teba*: mesto v Miziji, ki ga je menda uničil Ahil (gl. Homer, *Iliada* 1, 366 in nasl.), na ravnici, dober kilometer severozahodno od mesta Edremit (gl. Ksenofont, *Anabaza* 7, 8, 7; Mela 1, 91). – *Astira*: mesto v Miziji med Antandrom in Adramitejem, znano po toplih vrelcih in svetišču astirenske Artemide (gl. Ksenofont, *Grška zgodovina* 4, 1, 41; Pavzanijs 4, 35, 10). – *Hriza*: »Zlata«, »Zlato mesto« (iz gr. χρυσούς /*chrysoús*/ »zlat«), mizijsko mesto v Troadi. Staro mesto je ležalo na območju zahodno od današnjega mesta Edremit, ostanke poznejše nove naselbine pa danes najdemo pri kraju Gülpınar v okrožju Ayvacık v provinci Çanakkale. – *Stara Skepsis*: tudi »Palajskepsis«, starejša naselbina na kraju, kjer je pozneje nastalo mesto Skepsis (gl. spodaj), zdaj morda Küçük İkizce. – *Gergita*: tudi Gergis, antično mesto v Troadi, ki so ga po izročilu ustanovili Trojanci (Tevkri) pod vodstvom Gergita, zdaj Asarlık Tepe južno od kraja Karıncalı na hribu Kursak/Kurşak deresi. – *Neander*: tudi Neandros = Neandreja, ajolska naselbina iz 8. ali 7. stol. pr. Kr., zdaj ostaline na Çıgır Dağı v okrožju Ezine v provinci Çanakkale. – *skupnost Perperena*: mesto v ajolski Miziji ob cesti iz Adramiteja v Pergamon, del pergamonskega sodnega okraja, zdaj vas Aşağıbey na ravnici Kozak blizu mesta Bergama v provinci İzmir. – *območje Herakleje*: mesto v Ajoliji na obalnem območju med današnjima mestoma Ayvalık in Altınova (blizu kraja Sarımsaklı). – *mesto Korifant*: zdaj domnevno ruševine blizu kraja Keremköy v okrožju Gömeç v provinci Balıkesir. – *Grilij*: zdaj domnevno Madra Çayı. – *Olij*: zdaj domnevno Karınca Çayı. – *območje Afrodiziada*: sicer neznano območje v Ajoliji. – *prej ... Politike Orgas*: gr. Πολιτικὴ Ὀργάς, tudi »Politike Orgada« = »Politična dežela«, »Politična pokrajina«. Ime omenja samo Plinij. Grški izraz ὄργας γῆ /*orgàs gê*/ označuje dobro zalit, rodoviten kos zemlje, lahko je travnik ali delno gozdnat predel, s kulturnimi rastlinami ali brez njih, pa tudi bogat kos zemlje, posvečen bogovom. – *pokrajina Skepsis*: ajolska naselbina v Troadi oz. Miziji ob zgornjem toku reke Skamander, ki so jo v 5. stol. pr. Kr. naselili kolonisti iz Mileta. Aleksandrov diadoh Antigon Monoftalm je prebivalstvo preselil v Aleksandrijo (Antigonejo) Troado, a se je vrnilo nazaj in tam, kjer je prej stala Stara Skepsis (ali Palajskepsis), ustanovilo novo mesto, zdaj ruševine blizu kraja Kurşunlu Tepe v okrožju Bayramıç v provinci Çanakkale. – *reka Even*: zdaj Havran Çayı. – *Lirnes*: tudi Lirnez, naselbina na meji med Mizijo in Troado; njena točna lokacija ni znana; poskusa lociranja v bližino Antandra, današnjega Havrana (okrožje v provinci Balıkesir), in na goro Ala Dağı nista zanesljivo potrjena. Po epsko-mitičnem izročilu je naselbino uničil Ahil, ki je ubil njenega kralja Minesa in ugrabil njegovo ženo Brizeido. – *Milet*: antično

mesto v Miziji, zdaj Uyuncak Köprü nad reko Havran Çayı vzhodno od Edremita in 3 km severno od mesta Burhaniye v provinci Balıkesir. – *gora Ida*: gorska veriga v južni Troadi, ki se dviga nad Adramitejskim zalivom (zdaj Edremit Körfezi), zdaj Kaz Dağı (tudi Ida Dağı, Kaz Dağları, Karataş Tepesi). – *Adramitej, некоč imenovan Pedaz*: lidijsko mesto v Troadi (za njegovega legendarnega ustanovitelja velja Krojzov brat Adramis), pomembno пристаниško, trgovsko in transportno središče v času lidijskega in perzijskega kraljestva ter v obdobju diadohov, v času Rima pribežališče Mitridata VI. in prizorišče pogroma nad Italiki, zaradi česar so ga Rimljani kaznovali, pozneje pa je postalo središče sodnega okraja, zdaj ruševine zahodno od vasi Kemer (prej Ören) na rtu Ören (prej rt Karataş) v Adramitejskem zalivu (zdaj Edremit Körfezi) nasproti Lezbosa v okrožju Burhaniye v provinci Balıkesir. – *Astron, Kormal, Krian, Alabastros in Hieros*: pet manjših vodotokov, ki pritečejo z gore Ide (zdaj Kaz Dağı), med njimi morda Mihli Çayı, Muziratlı Su, Papazlı Su in Tahta Su. – *gora Gargara*: najvišji vrh v pogorju Ida, zdaj 1774 m visoki Kırklar Tepesi. – *mesto z enakim imenom*: Gargara ali Gargaris (Gargarida), antično mesto v Ajolidi z zelo razgibano zgodovino, sprva na 780 m visokem grebenu Koca Kaya (»Velika skala«), zahodnem odrastku gore Gargara (zdaj Kırklar Tepesi), pozneje prestavljeno na obalo, zdaj ruševine pri vaseh Arıklı in Nusratlı v okrožju Ayvacık v provinci Çanakkale.

§ 123

Antandros: staro grško mesto v Troadi na severnem delu Adramitejskega zaliva, ki je slovelo po ladjedelništvu in po trgovini z lesom, ki so ga sekali na gori Ida, v rimskem obdobju del province Azija. Mesto, ki ga je v bizantinskem obdobju uničil potres, nato pa so ga uporabljali kot kamnolom, je ležalo na hribu Devren med vasjo Avcılar in mestom Altınoluk (2 km vzhodno od mesta) v okrožju Edremit v provinci Balıkesir. Gl. tudi NH 16, 133; 16, 223. – *prej ... Edonida in nato Kimerida*: starejši imeni Antandra, ki ju je mesto verjetno dobilo po Edonih in Kimerijcih, ki so ga tudi osvojili (gl. Herodot 5, 26; Ksenofont, *Anabaza* 7, 8, 7; Mela 1, 92; NH 4, 40; 6, 35). – *Asos, imenovan tudi Apolonija*: mesto na jugozahodni obali Troade, na območju, naseljenem od bronaste dobe, ki so ga ustanovili naseljenci iz Metimne na Lezbosu, član Atiško-delske pomorske zveze, pomembno v času upora satrapov, pozneje del Aleksandrove države, nato do l. 241 pr. Kr. pod oblastjo Selevkidov in med letoma 241 in 133 pr. Kr. pod oblastjo Atalidov, od l. 133 pr. Kr. pod oblastjo Rima, zdaj ostanki pri mestecu Behramkale v okrožju Ayvacık v provinci Çanakkale. V času, ko je mestu vladal Hermias, je tu nekaj časa živel tudi Aristotel. Ime Apolonija je dobilo po Apolonidi, soprogi pergamonskega kralja Atala I. Soterja. Gl. NH 2, 210; 28, 37; 36, 131 idr. – *mesto Palamedij*: mesto v

Troadi, drugo ime, prirejena ljudska oblika za mesto Polimedija oz. Polimedij (gl. nadaljevanje), ker naj bi bil v bližini pokopan heroj Palamed. – *rt Lekton*: zdaj Baba Burun (Burnu), najzahodnejša točka Turčije (in Azije). – *Ajolido*: gl. § 121. – *Troado*: gl. § 124. – *skupnost Polimedija*: antično mesto v Troadi, zdaj ostanki pri mestu Asarlik zahodno od kraja Behramkale v okrožju Ayvacik v provinci Çanakkale. – *Hriza*: gl. § 122. – *druga Larisa*: antično mesto v Troadi z dolgo in pestro zgodovino, zdaj priobalni grič Limantepe, ok. 3 km severovzhodno od vasi Kösedere in 3 km vzhodno od vasi Babadere v okrožju Ayvacik v provinci Çanakkale. Ne smemo je enačiti z ajolsko Lariso (blizu Menemena) ali jonsko Lariso v provinci İzmir. – *Zmintejevo svetišče*: svetišče boga Apolona z bogoslužnim vzdevkom Zmintej (*Smintheus*, gr. Σμινθεύς). Vzdevek po eni razlagi izhaja iz kretske besede σμίνθος /*smínthos*/ »poljska miš« (*Smintheus* torej pomeni »mišemorec«, »pobijalec miši«, ker je Apolon pobijal poljske miši), po drugi, verjetnejši, pa iz mestnega imena Sminta (*Smintheus* torej pomeni »Smintčan«, »iz Sminte«). Sminta (*Smintha*, Σμίνθη) je bila mesto v Troadi in Apolonovo kultno središče. – *Kolona ... propadla*: antično mesto v Troadi med Lariso in Aleksandrijo Troado na območju, naseljenem že od prazgodovine, ustanovljeno domnevno v 7. stol. pr. Kr., l. 310 s sinojizmom združeno z Aleksandrijo/Antigonejo Troado, zdaj ruševine ok. 3 km vzhodno od vasi Alemşah v okrožju Ezine v provinci Çanakkale. – *Adramitej*: gl. § 122. – *Apolonijati*: prebivalci mesta Apolonija, imenovanega tudi Apolonija ob Rindaku, domnevno kolonija Pergamona, imenovano po Apolonidi, materi pergamonskega kralja Atala II., v času Rima del province Azija, zdaj Gölyazı ob jezeru Uluabat Gölü (v antiki imenovano Apoloniatida) pri mestu Bursa v provinci Bursa. – *reki Rindak*: reka v zahodni Mali Aziji, zdaj imenovana Mustafakemalpaşa Çayı, Orhaneli Çayı in Adirnaz (Adirnas) Çayı. Ime mesta Apolonija ob Rindaku ni povsem ustrezno, saj je reka od njega precej oddaljena; z vzdevkom so ga ločevali od drugih istoimenskih mest. – *Erezi*: prebivalci mesta Erez; gl. § 139. – *Miletopoliti*: prebivalci Miletropole (*Miletopolis*), mesta v Miziji, ki so ga ustanovili Atenci konec 7. ali v začetku 6. stol. pr. Kr., zdaj ruševine blizu mesta Melde, ok. 10 km severno od mesta Mustafakemalpaşa v provinci Bursa. – *Pojmaneni*: prebivalci mesta Pojmanenon, zdaj Kizik blizu mesta Manyas v okrožju Manyas v provinci Balıkesir. – *makedonski Askulaki*: verjetno makedonski vojaki, ki so jih tu naselili, da so varovali mejno območje pred keltskimi Galatijci. – *Polihnajci*: prebivalci mesta Polihna v notranjosti Troade; njegova točna lokacija ni znana (morda Çırpılar v okrožju Yenice v provinci Çanakkale). Sicer je v antiki obstajalo 11 mest s tem imenom. – *Pioniti*: prebivalci mesta Pionia, zdaj ostanki v bližini mesta Gömeniç v okrožju İvrindi v provinci Balıkesir; gl. § 126. – *kilikijski Mandakandeni*: prebivalci mesta Mandakanda v Troadi, ki so bili po rodu

očitno Kilikijci. Točna lokacija mesta ni znana. – *mizijski Abreteni*, imenovani tudi *Helespontijci*: prebivalci hribovite mizijske pokrajine Abretena, ki je obsegala območje med rekama Makest (zdaj Simav Çayı) in Rindak (gl. zgoraj), na severu pa je segala vse do Helesponta (zdaj Dardanele); od tod tudi njihov vzdevek Helespontijci.

§ 124

Troadi: gl. § 121. – *Hamaksit*: majhno mesto v Troadi, domnevno naselbina Ahajcev, zdaj domnevno ruševine na obali na območju Beşik Tepesi, severozahodno od mesta Gülpınar v občini Gülpınar v okrožju Ayvacık v provinci Çanakkale. – *Kebrenija*: tudi Kebrena ali Kebren, mesto v Troadi ob srednjem toku reke Skamander, kolonija Kum ali Mitilene, pozneje član Atiško-delske pomorske zveze, zdaj arheološke ostaline na vzpetinah Fuğla Tepesi in Çal Dağı ob vznožju gore Ida blizu kraja Akpınar Köyü. – *sama Troada ... Antigoneja ... kolonija Aleksandrija*: mesto v Troadi, ki ga je kmalu po l. 310 pr. Kr. ustanovil (ali razširil in povečal število prebivalstva) Antigon I. Monoftalm in ga poimenoval Antigoneja, l. 301/300 pa ga je Lizimah preimenoval v Aleksandrijo Troado (za ločevanje od Aleksandrij ob Isosu in v Egiptu). Mesto je Cezar povzdignil v kolonijo (*Colonia Alexandria Augusta Troas*) in postalo naj bi celo glavno mesto Rima (gl. Svetonij, *Cezar* 79, 3), zdaj vas Eskistanbul/Eski Stambul ali Dalyan Köy v okrožju Ezine v provinci Çanakkale. Ni znano, ali je naselbina, ki je nastala v helenizmu, nova ali samo preimenovanje starejše. – *mesto Ne*: tudi Nea (»Nova« oz. »Novo mesto«) in Nea Kome (»Nova vas«), naselbina ob reki Ajsep (zdaj Gönen Çayı) na meji med Troado in Kizikeno (točna lokacija ni znana). – *reka Skamander*: tudi Skamandros, zdaj Küçük Menderes (Küçükenderes) Çayı, imenovana tudi Karamenderes in Skamander. Po Homerju (*Iliada* 20, 74) so bogovi reko poimenovali Ksant. Prim. tudi Vergilij, *Eneida* 1, 473; 5, 803; 5, 808; *NH* 2, 230. – *na rtu ... mesto Sigej*: tudi Sigejon, rt s predgorjem in obalno mesto v Troadi ob vstopu v Helespont (zdaj Dardanele), prvotno naselbina Ajolcev iz Mitilene, pozneje Atencev, Pejzistratovo zatočišče, član Atiško-delske pomorske zveze. Mesto, ki je bilo močno prizadeto v spopadih med diadohi, je v 3. stol. uničil sosednji Ilion, zdaj Kumkale v okrožju Çanakkale v provinci Çanakkale. – *pristanišče Ahajcev*: Mišljen je širok zaliv med mestoma Sigej(on) in Rojtej(on). – *Simoentom*: pritočnik Skamandra v Troadi, zdaj Dümrek Çayı. – *Ksant*: = Skamander (gl. zgoraj). – *Palajskamander ... tvori močvirje*: tudi »Stari Skamander«. Reka je s svojimi nanosi zelo spreminjala območje ob svojem ustju; v enem od Skamandrovih nekdanjih rečnih korit je – kot navaja Plinij – nastalo močvirje. – *rekami, ki jih opeva Homer ... nobena sled*: prim. *Iliada* 12, 20 in nasl. Natančna določitev rek že v antiki ni bila mogoča; kot možnosti se v strokovni literaturi omenjajo:

Gönikagonya, Karaatlı Çayı, Kırkgeçit in Salak Dere. – *Granik*: gl. § 141. – v *Propontido*: zdaj Marmarsko morje. – *skupnost Skamandreja*: zdaj ruševine pri kraju Adatepe na severni strani gore Ida. – 2,5 milje: = 3,7 km. – *Ilion*: drugo ime za Trojo, mesto v Troadi, obljudeno že od 3. tisočl. pr. Kr., ki je nadzorovalo in obvladovalo trgovski promet med območjema Egejskega morja in Ponta (Črnega morja), prizorišče trojanske vojne, zdaj ostaline na griču Hisarlık, 4,5 km jugovzhodno od vstopa v Dardanele v provinci Çanakkale, med antičnima rekama Skamander in Simoent. Izkopavanja so pokazala, da se v devetih različnih plasteh skrivajo ostanki mestne naselbine, ki je bila v svoji zgodovini večkrat uničena in znova zgrajena; plast VIIa časovno ustreza homerskemu Ilionu. Mesto je bilo ok. l. 1100 zapuščeno, sredi 8. stol. pa so ga znova poselili ajolski Grki. Cesar Avgust je tu ustanovil novo mesto Ilij (*Ilium*), ki je obstajalo vse do bizantinskega obdobja. – *sloviti dogodki*: tj. dogodki, povezani s trojansko vojno in vanjo vpletenimi junaki.

§ 125

Rojtejske obale: tudi Rojtejonske obale, obalno območje v okolici mesta Rojtej(on) (gl. nadaljevanje). – *Rojtej*: tudi Rojtejon, obalno mesto v severni Troadi, verjetno kolonija Astipalaje, pomembno pristaniško mesto, zdaj ostaline na Baba Kale(si) (del Çakal Tepe), severno od mesta Halilei in zahodno od İn Tepe v provinci Çanakkale. – *Dardanej*: tudi Dardanejon (v virih imenovano tudi Dardanija), mesto v severni Troadi ob Helespontu blizu Iliona, ki ga je po mitološkem izročilu ustanovil Zevsov sin Dardan (po njem se danes Helespont imenuje Dardanele), zdaj Sehitlik Batarya v provinci Çanakkale. Mesto so verjetno v 7. stol. pr. Kr. ustanovili Ajolci; v času perzijske nadvlade je bilo opustošeno, v času Atiško-delske pomorske zveze prizorišče pomorske bitke med Atenami in Sparto (gl. Tukidid 8, 104), pozneje rimski zaveznik. Obstajalo je do bizantinskega obdobja, v srednjem veku pa so ga uporabljali kot kamnolom. – *Arizba*: mesto v Troadi, južno od Helesponta, ki ga omenja že Homer kot trojanskega zaveznika, sicer kolonija Mileta, zdaj domnevno vas Yapıldak ob istomenski reki (Yapıldak Çayı) ali – po drugi domnevi – vas Musaköy v provinci Çanakkale. Tu se je Aleksander po prehodu Helesponta pridružil svoji vojski. – *Nekoč ... mesto Ahilej*: tudi Ahilejon, mesto na severozahodni obali Troade ob današnjem zalivu Beşik (Beşiktepe) na rtu Beşika Burnu. Zasedli in uničili so ga prebivalci Iliona (gl. Strabon 13, 1, 39). – *ob Ahilovi gomili ... Mitilenajci*: Mesto so ustanovili prebivalci Mitilene z Lesbosa kot postojanko v spopadih s Sigejonom; ime je dobilo po domnevem Ahilovem grobu, ki sta ga obiskala tudi Aleksander Veliki in cesar Karakala (gl. Herodot 5, 94, 2; Solin 40, 7; Kasij Dion 77, 16). – <rtu> *Sigeju*: gl. § 124. – *mesto Ajantej ... tam pokopan Ajant*: priobalno mesto v Troadi (zdaj ruševine,

vključene v Zgodovinski nacionalni park Troja (Troja Tarihi Milli Parkı) v provinci Çanakkale), ki je dobilo ime po grškem junaku Ajantu s Salamine; po mitološkem izročilu je Ahilov sin Neoptolem tu pokopal Ajantov pepel (gl. Servij, *Komentar k Eneidi* 2, 506; Mela 1, 96). – *Rodošani ustanovili*: Ta podatek je napačen; po kom ga Plinij povzema, ni znano. – *na drugem rtu <zaliva>*: tj. pri Rojtej(on)u. – 30 stadijev: = 5,55 km. – *nad Ajolido*: gl. § 121. – *Troade*: gl. § 124. – *pokrajina ... Tevtranija*: pokrajina ob spodnjem toku reke Kaik (gl. nadaljevanje) z istoimenskim glavnim mestom. Ime je dobila po legendarnem kralju Tevtrantu, ki je ponudil zatočišče Atenini svečenici Avgi in njenemu sinu Telefu. – *v davnih časih naseljevali Mizi*: tudi Mizijci; gl. § 121. – *reka Kaik*: zdaj Bakır Çayı. – *Mizija*: gl. § 121.

§ 126

Pionije: tudi Pionija, mesto v Miziji oz. Troadi (za legendarnega ustanovitelja mesta velja Heraklid Pionid), v rimskem času del adramitejskega sodnega okraja, v pozni antiki sedež škofije, zdaj kraj Gömenic v okrožju İvrindi v provinci Balıkesir. – *Andera*: pravilneje Andejra, mesto v Troadi s svetiščem Matere bogov z vzdevkom Ἀνδερώνη »Andejr(en)ska«, »iz Andejre«. Njegova lega ni točno znana; domnevno je ležalo ob spodnjem toku reke Skamander (Küçük Menderes/Kuçukmenderes Çayı), na območju južno od mesta Bayramic v istoimenskem okrožju v provinci Çanakkale. Gl. Strabon 13, 1, 56; 13, 1, 67. – *Idala, Stabulum*: po eni besedilni različici dve mesti v Troadi. Nekatere izdaje predlagajo besedilno različico *Idale Stabulum* »idajski Stan«, »Stan na Idi«; komentatorji domnevajo, da gre za južni vrh pogorja Ida (gl. § 122), kjer je bilo Zevsovo svetišče. Prim. Homer, *Iliada* 8, 48; 14, 292; 14, 352; 15, 152 idr. – *Konizij*: antično mesto v notranjosti Mizije, v virih imenovano tudi Konisina ali Koniosina; njegova lokacija ni znana. – *Tejon*: mesto v notranjosti Miziji; njegova lokacija ni znana (morda istovetno z mestom Tieion oz. Tios, zdaj Hisarönü ali – po drugih – Filyos v okrožju Çaycuma v provinci Zonguldak). – *Balka*: sicer neznano mesto ob Propontidi. Gl. tudi Štefan iz Bizanca pod Βάλχεια. – *Tiara*: tudi Tiare, mesto v Tevtraciji, zdaj morda ruševine Karacakaya (na Geyikli Dağı) ali Jokari Bei Koi. – *Tevtranija*: glavno mesto pokrajine Tevtranije, po Pavzanijevem opisu (1, 4, 5) pa tudi starejše ime oz. predhodnica mesta Pergamon. – *Sarnaka ... Likida*: mesti v Miziji, ki ju ni mogoče lokalizirati. – *Halizerna*: tudi Halizarna. Mesta ni mogoče zanesljivo lokalizirati; morda je ležalo v bližini Tevtranije ob spodnjem toku reke Kaik. Prim. Ksenofont, *Anabaza* 7, 8, 17. – *Partenij*: mesto v Miziji/ Tevtraciji ob srednjem toku reke Kaik. Prim. Ksenofont, *Anabaza* 7, 8, 15 in nasl. – *Gambra*: Ksenofont omenja mesti Gambrej(on) in Palajgambrej(on) (»Stari Gambrej(on)«; gl. *Grška zgodovina* 3, 1, 6 in nasl.) na območju vzhodno

od Pergamona (zdaj Bergama), blizu mesta Kınık v istoimenskem okrožju v provinci İzmir. – *Oksiopon, Ligdamon*: mesti v Miziji, ki ju ni mogoče lokalizirati. – *Pergamon*: mesto v Ajolidi, zdaj Bergama v okrožju Bergama v provinci İzmir (ob vznožju antične nekropole, delno na ostankih Pergamona). Vzpon je doživelo pod Lizimahovim poveljnikom Filetajrom, ki je l. 281 pr. Kr. ustanovil pergamonsko kraljestvo in utemeljil dinastijo Atalidov, ki so bili vseskozi zavezniki Rima. Največjo moč in obseg je kraljestvo doseglo pod Evmenom II., Atal III. Filometor, ki je umrl brez naslednika, pa je državo v oporoki zapustil Rimljanom, ki so jo vključili v novoustanovljeno provinco Azijo. Pergamon je bil kratek čas glavno mesto province in eno najpomembnejših središč v Mali Aziji. Mesto je še posebej slovelo po arhitekturnih dosežkih (npr. pergamonski oltar), po Asklepijevem svetišču in zdravilišču ter po drugi največji knjižnici antičnega sveta. – *Selinunt*: tudi Selēnos, zdaj Uçkemer Çayı ali Bergama Çayı. – *mimo njega pa Ketij*: tudi Ketej, zdaj Kestel Çayı. – *gore Pindaz*: zdaj Madra Dağı na meji med provincama İzmir in Balıkesir. – *Elaja*, ki smo jo omenili že na obali: gl. § 121. – *Tiatireni*: prebivalci mesta Tiatēja; gl. § 115. – *Mosini*: tudi Mozini, v virih imenovani tudi Mosinojki, maloazijsko pleme, ki je živelo na južni obali Ponta (Črnega morja). Ime so dobili po svojih lesenih kočah, ki so bile grajene kot stolpi (gr. *μόσσυν* /*móssyn*/). Gl. Kurcij Ruf 6, 4, 17; Mela 1, 106; Ksenofont, *Anabaza* 5, 4, 2 in nasl.; Amijan Marcellin 22, 8, 21. – *Migdoni*: trakijско pleme, ki je živelo ob spodnjem toku reke Aksij (zdaj Vardar) in ob jezeru Bolbe (zdaj Limni Volvi); del se jih je preselil v severno Malo Azijo na območje povodja reke Rindak (gl. § 123). – *Germen*i: prebivalci Germe, mesteca ob reki Kaik, zdaj Soma, zahodno od mesta Bergama v provinci İzmir. – *Hierokometi*: prebivalci mesta Hierokoma oz. Hierakoma (»Sveta vas« iz gr. *ἱερός* /*hierós*/ »svet« in *κώμη* /*kóme*/ »vas«), naselbine v Lidiji ob cesti med Pergamonom in Sardami, jugovzhodno od mesta Tiatejra (zdaj Akhisar v provinci Manisa), ki je bila kultno središče boginje Anaetis (»perzijska Artemida«). Mesto so po rušilnem potresu l. 17 po Kr. obnovili; od tedaj naprej se je imenovalo Hierocezareja (»Sveta Cezareja« = »Sveto cesarsko mesto«), zdaj ruševine med vasema Beyova in Sasova. – *Perpereni*: prebivalci Perperene, mesta v ajolski Miziji, zdaj območje blizu vasi Aşağıbey Köyü, severozahodno od mesta Bergama v provinci İzmir. Prim. NH 31, 29. – *Tiaren*i: prebivalci mesta Tiara (gl. zgoraj). – *Hierolofenzi*: prebivalci območja ali naselbine Hierolofos (»Sveti grič« iz gr. *ἱερός* /*hierós*/ »svet« in *λόφος* /*lóphos*/ »grič«); njegova točna lokacija ni znana (omenja ga samo Plinij). – *Hermokapeliti*: prebivalci mesta Hermokapeleja (omenja ga samo Plinij), ki je ležalo na območju južno od kraja Suleymanköy. – *Atalenzi*: prebivalci mesta Ataleja; gl. § 121. – *Pandenzi*: prebivalci mesta Panda (morda na območju kraja Çamköy). – *Apolonidenzi*: prebivalci Apolonide, mesta v

severni Lidiji, ki ga je konec 3. stol. pr. Kr. ustanovil Atal I. in ga poimenoval po svoji ženi Apolonidi, njegov sin Evmen II. pa ga je znatno povečal, zdaj ruševine pri kraju Mecidiye blizu mesta Akhisar v provinci Manisa. Leta 17 po Kr. je bilo porušeno v potresu in nato obnovljeno.

§ 127

Sedemdeset stadijev: = 12,95 km. – *od Rojteja*: gl. § 125. – *mesto Dardanejon*: gl. § 125. – *Osemnajst milj*: = 26,64 km. – *rt Trapeza*: »Miza« (iz gr. τράπεζα /trápeza/ »miza«), zdaj Kepez Burun v provinci Çanakkale, 3 km od mesta Çanakkale. – *Helesponta*: zdaj Dardanele. – *Eratosten*: gl. PV, št. 182. – *Solimi*: gl. § 94. – *Lelegi*: staro, predgrško pleme, ki je živelo v Grčiji in Mali Aziji. Najstarejši grški pisci jih umeščajo v zahodno in jugozahodno Malo Azijo v soseščino Karijcev, poznejši viri pa tudi v nekatere grške pokrajine. Morda so jih v antiki istovetili tudi s predindoevropskim ljudstvom Pelazgi ter s Karijci, Lidijci in Frigijci. – *Bebriki*: izumrlo pleme, ki je živelo v Bitiniji in Miziji; podatki o njih so tesno povezani z grškim mitološkim izročilom. – *Kolikantijci*, *Tripsedi*: Ni znano, kje sta živeli omenjeni ljudstvi (ali plemeni). – *Izidor*: gl. PV, št. 263. Prim. tudi FGrH 781 F 19. – *Arimih*: legendarni prebivalci mitičnega območja Arima, kjer je bilo domovanje pošastnega Tifona (umeščajo ga na območje Kilikije ali severne Sirije). Prim. Homer, *Iliada* 2, 783; Heziod, *Rodovnik bogov* 820 in nasl. – *Kapreatih*: prebivalci močvirskega območja Kapreja med Pergo in Aspendom. Prim. NH 31, 73. – *Kilikijo*: gl. § 91. – *Kapadokijo*: gl. § 83. – *Kataonijo*: pokrajina v jugovzhodni Kapadokiji med Tavrosom in Antitavrosom, na območju med pokrajinami Kilikija, Komagena in Militena; njeno glavno mesto je bila Tiana (*Tyana*, Τύαννα; zdaj ostaline v občini Kemerhisar v okrožju Bor v provinci Niğde). – *Armenijo*: gl. § 83. – *kralj Selevk ustanovil Apamejo*: Gre za mesto Apameja Kibot (zdaj Dinar v istoimenskem okrožju v provinci Afyonkarahisar), ki ga ni ustanovil Selevk I. Nikator, ampak Antioh I. Soter. – *sprva imenovala Dameja*: Ime je izpeljano iz gr. δαμάζω /damázo/ »krotim«, »brzdam«.

§ 128

Nilovem kanopskem ustju: gl. § 64. – *Kanopu*: Mali otok je bil prej povezan s kopnim; ime je dobil po Menelajevem krmarju Kanopu, ki je menda tu umrl za posledicami kačjega pika (prim. Mela 2, 103; Solin 31, 1; Amijan Marcelin 22, 16, 14) in ki je bil tudi povzdignjen med zvezde (del ozvezdja Argo; prim. Servij, *Komentar k Eneidi* 11, 263). – *Faros ... je z mostom povezan z Aleksandrijo*: otok pred obalo Aleksandrije (gl. § 62), ki ga je dal Aleksander Veliki z nasipom povezati s kopnim. – *kolonija diktatorja Cezarja*: Podatek ne drži; na otoku ni bilo rimske kolonije. – *nekoč je bil dan plovbe oddaljen od Egipta*:

Podatek je močno pretiran. Po eni od domnev je Nil s svojimi nanosi povzročil nastanek kopnega in s tem otok približal obali. – *z močnim kresom ... na svetilniku*: Svetilnik je zasnoval in njegovo gradnjo vodil arhitekt Sostrat v času Ptolemaja II. Filadelfa; visok je bil 400 komolcev (ok. 180 m), uvrščen pa je med sedem čudes antičnega sveta. Uničen je bil v potresih v letih 1302 in 1326. – *plovnih poteh*: lat. *alvei*. – *Steganu, Pozejdejonu, Tavrosu*: Omenjenih plovni kanalov ni več mogoče določiti. – *v Fenicijskem morju*: gl. § 67. – *Jopo*: gl. § 69. – *Parija*: skalnati greben pred vhodom v staro пристanišče mesta Jopa. – *Andromedo izpostavili pošasti*: gl. § 69. – *že omenjeni Arad*: gl. § 78. – *Mucijan*: gl. PV, št. 317. Prim. tudi HRR II F 8. – *50 komolcev*: = 22,2 m. – *po cevi ... sladka voda vse do plitvine*: gl. NH 2, 227.

§ 129

Pamfilijskem morju: gl. § 96. – *v Kilikijskem <morju>*: § 69. – *Ciper*: tudi Kiper, tretji največji otok v Sredozemskem morju (za Sicilijo in Sardinijo), ki je bil zaradi nahajališč bakra že zgodaj v tesnih stikih z bližnjevzhodnimi kulturami, zaradi njegove strateške lege pa so se oblastniki pogosto menjevali. Ahajcem (obdobje kretsko-mikenske kulture) so sledili Feničani, tem Asirci, pa Egipčani in Perzijci, v 4. stol. Grki (del Aleksandrove države), nato Ptolemajci, l. 58 pr. Kr. pa je postal rimska provinca. – *Kilikije*: gl. § 91. – *Sirij*: gl. § 79. – *nekoč sedež devetih kraljestev*: Gre za devet pomembnih mest oz. mestnih držav na Cipru, ki so jim vladali kralji (Plinij jih omenja v § 130): Lapet, Kitij, Kinireja, Amatunt, Marij, Soli, Salamina, Pafos in Hitri. – *Timosten*: gl. PV, št. 487. – *obseg ... 427,5 milje*: = 632,7 km. Obseg Cipra sicer znaša 648 km. – *Izidor*: gl. PV, št. 263; prim. FGrH 781 F 13. – *375 milj*: = 555 km. – *Artemidor*: gl. PV, št. 80. – *dolžina*: Dejanska dolžina Cipra je 224 km (v smeri jugozahod–severovzhod), širina pa 96 km (v smeri sever–jug). – *Klidami*: tudi Klejdami, tj. »Zapahi« (iz gr. κλείς, κλειδός /kleís, kleidós/ »zapah«, »ključ«), zdaj Akrotirio Apostolou Andrea (Kap Apostolos Andreas, turško Zafer Burnu) na severovzhodnem delu Cipra. – *Akamantom*: »Nemirni rt« (iz gr. ἀκάμας /akámas/ »nemiren«, »neutruden«), zdaj Akrotirio Akamas ali Arnauti na skrajnem severozahodnem delu Cipra (prim. NH 36, 137). – *162,5 milje*: = 240,5 km. – *Timosten*: gl. zgoraj. – *200 milj*: = 296 km. – *Filonid*: gl. PV, št. 213; prim. FGrH 121 F 1. – *Akamantida*: starejše ime Cipra (po rtu Akamas) in bogoslužni vzdevek boginje Afrodite, ki so jo na Cipru zelo častili. – *Ksenagoras*: gl. PV, št. 302; prim. FGrH 240 F 26b. – *Kerastida*: tj. »Rogati otok«, »Rogatica« (iz gr. κέρας »rog«), verjetno zaradi obeh zgoraj omenjenih izstopajočih rtov. – *Aspelija*: verjetno pesniško ime, ki se sicer ni uporabljalo. – *Amatuzija*: tj. »Otok mesta Amatunt« ali tudi »Otok Afrodite Amatuzijske« po toponimičnem pridevku boginje Afrodite, ki so jo posebej častili v mestu

Amatunt, kjer je bilo eno njenih najstarejših kulturnih središč. Tu je bil boginji posvečen gaj s svetiščem, ki je slovel še v rimskem obdobju (prim. Katul 68, 51; Vergilij, *Ciris* 242; Ovidij, *Ljubezni* 3, 15, 15; Tacit, *Anali* 3, 62). – *Makarija*: »Srečni/Blaženi otok« ali »Bogati otok« (iz gr. μακάριος /makários/ »srečen«, »blažen«, »bogat«, »premožen«), najbrž pesniško ime otoka. – *Astinom*: gl. PV, št. 87. – *Kripton*: tudi Kriptos »Skriti otok« (iz gr. κρυπτός /kryptós/ »skrit«, »skriven«), pesniško ali mitično ime Cipra. – *Kolinija*: najbrž pesniško ime otoka; izvor imena ni znan.

§ 130

Novi Pafos: zdaj Paphos, pristaniško mesto na jugozahodnem delu Cipra. – *Stari Pafos*: tudi Palajpafos, zdaj Kouklia, vas v okrožju Paphos, ok. 16 km jugovzhodno od Paphosa. – *Kuriada*: polotok na južni obali Cipra in območje Kurion (menda hčerinsko mesto Argosa; gl. Herodot 5, 113, 1), zdaj ruševine blizu mesta Episkopi v okrožju Limassol. – *Kitij*: tudi Kition, prvotno ahajska mestna kraljevina na Cipru, ustanovljena v 13. stol. pr. Kr., nato feničanska in asirska naselbina, v 6. stol. nekaj časa pod oblastjo Egipta, med letoma 545 in 332 pod oblastjo Perzije, nato del Aleksandrove države, po njegovi smrti pod Ptolemajci, od l. 58 Rima, zdaj Larnaka. Mesto so uničili potresi (l. 76, 322 in 342). – *Korinaj*: = Kerineja oz. Kirenija (*Cerynea*, Κερύνεια, Κυρηνία), pristaniško mesto na severu Cipra, ena od devetih mestnih kraljevin na Cipru, zdaj Kyrenia (turš. Girne) v okrožju Girne. – *Salamina*: antično mesto na vzhodni obali Cipra (po mitološkem izročilu ga je ustanovil Telamonov sin Tevkros, Ajantov brat, ki se ni smel vrniti na rodno Salamina, ker mu ni uspelo maščevati krivice, storjene njegovemu bratu), od 11. stol. pr. Kr. eno vodilnih ciprskih mest, v 8. stol. pr. Kr. pod feničanskim vplivom, nato pod asirskim, egiptovskim in perzijskim, l. 450 pr. Kr. prizorišče kopenske in pomorske bitke med Atenci in Perzijci. Pod Evagoro (410–374 pr. Kr.) je mesto doseglo svoj vrhunec, po Aleksandrovi smrti so mu vladali Ptolemajci; tedaj je izgubilo svoj pomen. Od l. 54 pr. Kr. je bilo pod oblastjo Rima (del province Kilikija), od l. 31 pr. Kr. provinca; močno so ga prizadeli judovska vstaja v času Trajana (115–117 po Kr.) in potresa v letih 332 in 342, zdaj arheološki ostanki 6 km severno od mesta Famagusta (turš. Gazimağusa, Mağusa). – *Amatunt*: antično mesto na Cipru, ena od devetih ciprskih mestnih kraljevin, naseljeno že v času železne dobe in povezano s številnimi miti, v njem so se razvili trgovina, poljedelstvo in rudarstvo (baker); kljub izgubi političnega pomena v času diadohov vse do rimskega obdobja pomembno Afroditino kulturno središče; zdaj ruševine pri vasi Agios Tychonas, severovzhodno od mesta Lemes = Limassol v istoimenskem okrožju. – *Lapet*: tudi Lapit ali Lapat, pristaniško mesto na severni obali Cipra, po Strabonu (14, 6, 3) naselbina Lakoncev,

pod močnim feničanskim vplivom, Aleksandrov zaveznik, v helenizmu pod oblastjo Ptolemajcev, v rimskem času eno od štirih okrožij na Cipru, središče izdelovanja keramike in predelave bakra, zdaj gr. Lapithos, Lapethos (turšč. Lapta) na severu Cipra v okrožju Kyrenia (turšč. Girne) v turškem delu Cipra, zahodno od mesta Girne (Kyrenia). – *Soli*: antično mesto na severni obali Cipra (poimenovano menda po Solonu; gl. Plutarh, *Solon* 26, 2), ena od ciprskih mestnih kraljevin (menda prva), udeleženo v jonskem upor, Aleksandrov zaveznik, zdaj ostanki zahodno od kraja Karavostasi (turšč. Gemikonagi) v zalivu Morphou (Güzelyurt Körfezi), jugozahodno od mesta Morphou (turšč. Omorfo/Güzelyurt) na severnem, turškem delu Cipra. – *Tamaz*: antično mesto na osrednjem, goratem delu Cipra, naseljeno že od bronaste dobe, rudarsko središče (zlasti baker), zdaj ostanki na osrednjem Cipru na vzhodnih obronkih gorske verige Troodus, severovzhodno od vasi Politiko, ki leži jugozahodno od Nikozije. – *Epidavron*: o mestu ni podatkov. – *Hitri*: antično mesto in kraljevina na Cipru, nekaj časa pod oblastjo Salamine, od l. 311 pr. Kr. znova samostojno, zdaj ruševine 1,5 km jugovzhodno od vasi Kythrea (turšč. Değirmenlik) ob ruševinah cerkve sv. Demetrija Aleksandrijskega v okrožju Lefkoşa na turškem delu Cipra, ok. 15 km severovzhodno od Nikozije. – *Arzinoa*: antično mesto na Cipru, imenovano po ženi Ptolemaja II. Filadelfa Arzinoi, zdaj kraj Polikrusoko ali Xrisopeou. – *Karpazij*: tudi Karpazija, zdaj Agios Philon na zahodni obali polotoka Karpas, nedaleč od mesta Rizokarpaso (turšč. Dipkarpaz) na severnem, turškem delu Cipra. – *Golgi*: mesto na Cipru, pomembno Afroditino kultno središče (Pavzanijs 7, 5, 2; Katul 36, 11; njegov legendarni ustanovitelj je Afroditin sin Golgos), zdaj ruševine pri naselju Athienou v okrožju Larnaka. – *Kinireja*: kraj na polotoku Karpasia, ki ga ni mogoče lokalizirati. – *Marij*: mesto in kraljestvo na severozahodnem delu Cipra, ustanovljeno v 7. stol. pr. Kr., znano po rudnikih bakra in zlata, pomembno trgovsko središče; njegova lega ni zanesljivo določena. Locirajo ga na območje vzhodno od zaliva Chrysochou, zdaj najbrž Polis (Chrysochou). Mesto je l. 312 pr. Kr. uničil Ptolemaj I. Soter; nadomestila ga je bližnja Arzinoa. – *Idalij*: antično mesto na Cipru, ustanovljeno v 3. tisočl. pr. Kr., pomembno trgovsko središče za baker, zdaj ruševine pri naselju Dali (Dhali) južno od Nikozije. – *Anemurijski jarek*: gl. § 130. – *50 milj.*: = 74 km. – *Kilikijski jarek*: lat. *Aulon Cilicius*, morska ožina med Ciprom in Kilikijo. – *otok Elajuza*: gl. § 93. – *štiri Klejde*: čeri pred rtom/predgorjem Klejde; gl. § 120. – *Stejrija*: zdaj otok Agios Georgios v zalivu Chrysochou. – *Sveti vrtovi*: lat. *Hiera Cepia*, Ἱερά Κήπεια (iz gr. ἱερός /hierós/ »svet« in κήπος /kêpos/ »vrt«). Plinij kraj uvršča med otoke; v resnici gre za kraj med antičnima mestoma Novi Pafos (zdaj Paphos) in Stari Pafos (Palajpafos, zdaj Kouklia), ki je najverjetneje dobil ime po svetem gaju ali vrtu boginje Afrodite, zdaj Geroskipou, obalno mesto

v okrožju Paphos, vzhodno od mesta Paphos na zahodnem Cipru. Angleška izdaja predlaga besedilno različico *Hiera et Cepia*. – *Salaminije*: otoki pred ciprskim mestom Salamina (gl. zgoraj) v zalivu Famagusta.

§ 131

Likijskem morju: gl. § 97. – *Idirida*: lat. *Idyris*, tudi Idir(os) (*Idyros*), po neka-terih izdajah Ilirida (*Illyris*). Ni otok, ampak kraj v nekdanji Likiji, severno od pristanišča Fazelida, zdaj letoviško mesto Kemer v provinci Antalya. – *Telend*: po Pliniju otok pred obalo Likije. Nekateri strokovnjaki menijo, da ne gre za otok, ampak za utrjeno pristaniško mesto Tened v Pamfiliji (zdaj ruševine ob reki Arab Su). – *Atelebusa*: najbrž »Kobiličji otok«, »Otok kobilic« (iz gr. ἄττελεβος /*attélebos*/ »kobilica«), majhen otok v Likijskem morju. Ni točno znano, za kateri otok (južno od mesta Antalya) gre. – *tri puste Ciprije*: tudi Kiprije, zdaj skupina otokov Üçadalar (Üç Adalar, Tria Nesia) južno od mesta Tekirova. – *Dionizija, prej imenovana Harajta*: tudi Dioniziada, zdaj Sulu Ada (Suluada) jugovzhodno od rta Yardımcı Burnu (Burun) ali Gelidonya Burnu (Burun). – *Tavrosovega rta*: = rt Helidonij ali Helidon (gl. § 97), zdaj Yardımcı Burnu (Burun) ali Gelidonya Burnu (Burun). – *pogubonosne Helidonije, prav tako tri*: Helidonije (»Lastovičji otoki« iz gr. χελιδών /*chelidón*/ »lastovica«; gl. § 130), otoška skupina Beş Adalar južno od rta Helidonij ali Helidon (gl. § 97), zdaj Yardımcı Burnu (Burun) ali Gelidonya Burnu (Burun). – *Levkola z mestom*: Ni znano, za kateri otok in mesto gre. – *Paktije*: otoška skupina zahodno od rta Gelidonya Burnu (Burun) in vzhodno od otoka Strongili (Kastellorizou), ki so jo tvorili vsaj trije otoki: Lazija (»(z gozdom) Zarasli otok« iz gr. λάσιος /*lásios*/ »porasel«, »zarasel«, »kosmat«), Nimfaida (»Otok Nimf« iz gr. Νύμφη /*Nýmphē*/ »Nimfa«) in Makrida (»Veliki otok« ali »Dolgi otok« iz gr. μακρός /*makrós*/ »velik«, »dolg«); med današnjima otokoma İç Ada in Çam Ada. – *Megista, katere skupnost je propadla*: »Največji otok« (iz gr. μέγιστος /*mégistos*/ »največji«), otok pred obalo Likije blizu mesta Antifelos, vojaška baza Rodosa, zdaj Megisti ali Kastel(l)orizo (turšč. Meis Ada). O omenjeni skupnosti ni podatkov. – *Himajre*: gl. § 100. – *Dolihista*: zdaj Kekova v provinci Antalya. – *Hojrogilij*: »Prašičkova torbica« (iz gr. χοῖρος /*choiros*/ »prašiček« in γύλιον /*gýlion*/ »torba«, »posoda«), otok zahodno od današnjega mesta Kaş, morda Yılan Ada ali Heybeli Ada. – *Krambuza*: »Zeljni otok«, »Otok zelja« (iz gr. κράμβη /*krámbē*/ »zelje«), zdaj morda Kız Kalesi ali Kara Ada ali Kara Adaları. – *Roga*: »Špranja« (»Reža«) (iz gr. ῥωγή /*řwγή*/ »špranja«, »reža«), zdaj Ro (ali Agios Georgios, turšč. Kara Ada (Karaada)), nenaseljeni otok v grški prefekturi Dodekanez. – *osem Ksenagorovih otokov*: zdaj otoška skupina na zahodni obali Likije, ki vključuje kamnite otoke Siçan (pozneje Ochentres) in Yılan (pozneje Dragonesi) zunaj zaliva Kalkan med otokoma Roga (pozneje

Ro) in Patara. – *dva otoka Dajdalcev*: lat. *Daedaleon duae*, tj. dva otoka pred Dajdalo; gl. § 103. – *trije otoki Krijcev*: *Cryeon tres*, tj. trije otoki pred Krijo; gl. § 103. – *Strongila*: »Okrogli otok« (iz gr. *στρογγύλος* /*strongýlos*/ »okrogel«), zdaj Strongili, 5 km vzhodno od otoka Kastel(l)orizo v prefekturi Dodekanez. – *nasproti Sidime*: gl. § 100. – *Antiohov otok*: Ni znano, za kateri otok gre. – *reke Glavk*: gl. § 103. – *Laguza*: »Zajčji otok« (iz gr. *λαγώς* /*lagós*/ »zajec«), zdaj otok Kızıl (Kızıl Ada) v zalivu Fethiye (Fethiye Körfezi). – *Makrida*: »Veliki otok« ali »Dolgi otok« (iz gr. *μακρός* /*makrós*/ »velik«, »dolg«), zdaj Meğri Adası v zalivu Fethiye (Fethiye Körfezi). – *Didimi*: »Otoka dvojčka« (iz gr. *δίδυμος* /*dídymos*/ »dvojen«, »dvojček«), zdaj ali otoška skupina Delikli Adalar ali otoška skupina Yassica Adaları v zalivu Fethiye (Fethiye Körfezi). – *Melanoskopa*: otok v zalivu Fethiye (Fethiye Körfezi) z mestom Melanoskopij, zdaj morda Kızlan Ada(si). Prim. BTL: *Helbo, Scope*. – *Aspida*: »Ščit« (iz gr. *ἀσπίς* /*aspís*/ »ščit«), zdaj Katrancık Adası v zalivu Fethiye (Fethiye Körfezi). – *Telandrija*, *na katerem je mesto propadlo*: zdaj Tersane Adası v zalivu Fethiye (Fethiye Körfezi). – *Kavna*: tudi Kavnos; gl. § 104. – *Roduza*: »Rožni/Vrtnični otok«, »Otok rož/vrtnic« (iz gr. *ῥόδον* /*rhódon*/ »roža«, »vrtnica«), v virih tudi Ropuza, zdaj Yılandık Adası, jugovzhodno od mesta Marmaris v provinci Muğla.

§ 132

svobodni Rodos: zdaj Rodos. Največji razcvet je otok doživel v času helenizma; Rodošanom je bilo v veliko pomoč, da so bili od konca 4. stol. naprej v tesnih stikih in v prijateljskih odnosih z Rimom. Mesto Rodos (zdaj R(h)odos) je bilo ustanovljeno v letih 408/407; bilo je pomembno trgovsko, znanstveno in umetniško središče. Posebej je slovelo po rodoškem kolosu, ogromnem kipu sončnega boga Helija, enem od sedmih čudes antičnega sveta (delo Haresa iz Lindosa), ki se je zrušil ob potresu l. 226 pr. Kr., pa tudi po govorniški šoli, v kateri so se šolali številni znani Rimljani. – *125 milj.*: = 185 km. – *Izidorju*: gl. PV, št. 263. Prim. tudi FGrH 781 F 12. – *103 milje*: = 152,44 km. – *Lindos*: mesto na vzhodni obali Rodosa, ki so ga v 11. stol. pr. Kr. naselili Dorci, z znamenitim Ateninim svetiščem, skupaj s Kamejrom in Jalizom ustanovitveno mesto mesta Rodos, zdaj Lindos. – *Kamejros*: mesto na zahodni obali Rodosa, ustanovljeno ok. l. 1000 pr. Kr., dvakrat uničeno v potresu (po drugem l. 139 po Kr. ga niso več zgradili), zdaj ruševine na severozahodni obali, 3 km zahodno od vasi Kalavarda (do l. 2011 del občine Kameiros, od tedaj del občine R(h)odos). – *Jaliz*: mesto na severozahodni obali Rodosa, skupaj z Lindosom in Kamejrom eno od treh pomembnih mest, soustanoviteljev mesta Rodos, zdaj Ialysos ali Trianda (Trianta) z ruševinami antičnega mesta ok. 15 km jugozahodno od mesta Rodos, zahodno od rta Zonari, na zahodnem pobočju hriba Filerimos (v antiki Ahaja). – *z Rodosom*: tj. mestom Rodos (gl. zgoraj).

– *Aleksandrije v Egiptu*: gl. § 62. – 583 milj. = 862,84 km. – *Eratostenovem*: gl. PV, št. 182. – 496 milj. = 734,08 km. V prevodu je napaka; v izvirniku razdalja znaša 469 milj. = 694,12 km. – *Mucijanovem*: gl. PV, št. 317 in 372. Prim. HRR F II 9. – 500 milj. = 740 km. – *Cipra*: gl. § 129. – 176 milj. = 260,48 km. – *Prej ... Ofiuza*: »Kačji otok« (iz gr. ὄφις /*óphis*/ »kača«). Prim. Strabon 14, 2, 7. – *Asterija*: »Zvezdni otok« (iz gr. ἀστὴρ /*astér*/ »zvezda«). Vsa našeta imena so povezana z mitološkim izročilom ali pa so pesniška. – *Ajtreja*: tudi Ajtrija »Otok vedrega neba«, »Otok čistega zraka« (iz gr. αἰθήρ /*aiithría*/ »vedro (jasno, čisto) nebo/zrak«). – *Trinakrija*: »Trikotnica«, »Trirtnica« »Otok treh rtov« (iz gr. τρεῖς, τρία /*treís, tríal*/ »tri« in ἄκρον, ἄκρα /*ákron, ákra*/ »rt«, »konica«). – *Ombrija*: »Dežni otok«, »Deževni otok« (iz gr. ὄμβρος /*ómbros*/ »dež«, »deževje«). – *Petreesa*: »Skalni otok«, »Skalnica« (iz gr. πετρεῖς /*petré-eis*/ »skalnat« iz πέτρα /*pétra*/ »skala«). – *Atabirija po kralju*: Rodos tega imena ni dobil po kralju, ampak po gori Atabir(os) (gr. Ἀττάβυρος), zdaj Attavyros (tudi Attaviros in Atabyrios), ki je s 1215 m najvišja gora na otoku. Na gori je bilo svetišče Zevsa Atabirija (atabirijskega Zevsa), ki ga je po mitološkem izročilu zgradil Altajmen, sin kretskega kralja Katreja, da bi se s tem izognil svoji usodi, saj mu je bilo prerokovano, da bo ubil svojega očeta. – *Makarija*: »Srečni/Blaženi otok« ali »Bogati otok« (iz gr. μακάριος /*makários*/ »srečen«, »blažen«, »bogati«, »premožen«). – *Ajtaloesa*: »Sajasti otok« (iz gr. αἰθαλόεις /*aithalóeis*/ »sajast«).

§ 133

Karpat, ki je dal ime morju: grški otok v skupini Dodekanez v južnih Sporadih, jugozahodno od Rodosa (med njim in Kreto); po njem je dobilo ime Karpatijsko morje (gl. § 102), zdaj Karpat(h)os. – *Kazos*: grški otok v skupini Dodekanez, ok. 7 km jugozahodno od Karpatoza in 70 km severovzhodno od Krete, zdaj Kasos. – *Hagna*: »Sveti otok« (iz gr. ἅγνός /*hagnós*/ »svet«, »posvečen«, »častit«), zdaj morda Makri ob zahodni obali Rodosa. – *Evlimna*: grški otok v skupini Dodekanez, zdaj Alimia zahodno od Rodosa. – *Nizir*: grški otok v skupini Dodekanez, posvečen Pozejdonu, zdaj Nisyros zahodno od Knidosa med Kosom, Telosom in zahodno obalo polotoka Reşadiye. – *Knidosa*: gl. § 104. – 15,5 milje: = 22,94 km. – *Porfirida*: = »Škrlatni otok«, »Škrlatnik«, »Škrlat(n)ica« (iz gr. πορφύρα /*porphýra*/ »škrlat«). – *Rodosom*: gl. § 132. – *Sima*: zdaj Symi/Simi (Σύμη). Otok je močno razčlenjen, zato ima številne zalive; Plinij jih imenuje kar pristani oz. pristanišča. Prim. Mela 2, 111. – *obseg ... 37,5 milje*: = 55,5 km. – *osem pristanišč*: Verjetno gre za naravne pristane oz. zalive. – *Kiklopov Steganon*: nem. »Kiklopovo skrivališče« (iz gr. στεγανός /*steganós*/ »vodonepropusten«, »zaprt«, »skrit«), majhen otok blizu Rodosa, ki ga ni mogoče z gotovostjo določiti. Nekatere izdaje (BTL, ang.) ponujajo

besedilno razlilico, ki govori o dveh otokih: *Cyclopis*, *Teganon* »Kiklopida, Teganon«. – *Kordiluza*: »Bulasti otok« (?) (morda iz gr. κορδύλη /*kordýle*/ »bula«, »tvor«, »oteklina«), zdaj Kondelioussa. – štiri *Diabate*: »Prehodnice«, »Prehodi« (iz gr. διαβαίνω /*diabaíno*/ »prečkam«, »grem skozi«), štiri brezimne morske kleči jugozahodno od otoka Simi. – *Himos*: zdaj Nimos, največji nenaseljeni otok v občini Symi, ok. 150 m stran od Symija pri izstopu iz Doridskega zaliva (Κόλπος της Δωρίδος, Hisarönü Körfezi). – *Halka z mestom*: »Bakreni otok« ali »Broneni otok« (iz gr. χαλκός /*chalkós*/ »baker«, »bron«), zdaj Halki (Χάλκη), grški otok zahodno od Rodosa v skupini Dodekanez. Prim. NH 4, 71; 17, 31; Mela 2, 111. – *Tevtluz*: »Otok pese« ali »Otok blitve« (?) (morda iz gr. τεῦτλον /*teútlon*/ »pesa«, »blitva«), zdaj Seskli (Σεσκλί, imenovan tudi Sesklia (Σεσκλία) v občini Symi, 1 km vzhodno od Symija. – *Nartekuza*: »Otok narteksa« (tj. orjaške ferule (*Ferula communis*) iz gr. νάρθηξ /*nárxthex*/ »narteks«, »orjaška ferula«), zdaj brezimni otoček med otokoma Halka (zdaj Chalki) in Evlimna (zdaj Alimia). Prim. NH 2, 204. – *Dimast*: »Dve dojki«, »Prsi« (iz gr. δύο /*dýo*/ in μαστός /*mastós*/ »dojka«), zdaj domnevno otoček Agios Theodoros (Ἅγιος Θεόδωρος) v občini Chalki med otokoma Halka (zdaj Chalki) in Evlimna (zdaj Alimia), zahodno od Rodosa. – *Progna*: Otoka ni mogoče zanesljivo določiti. – *Knidosu*: gl. § 104. – *Kiseruza*: »Plovčev otok«, »Otok plovca« (iz gr. κισ(σ)ηρίς /*kisserís*/ »plovec«). Ni znano, za kateri otok gre, morda za enega od nenaseljenih otokov ob otoku Kalimnos. – *Terionarkija*: »Otok terionarke« (iz gr. θεριονάρκη /*therionárke*/ »terionarka«, sicer neznana magična rastlina). Ni znano, za kateri otok gre, morda za enega od nenaseljenih otokov ob otoku Kalimnos. – *Kalidna s tremi mesti*: tudi Kalimna (od 4. stol. po Kr.), zdaj Kalimnos/Kalymnos (Κάλυμνος) v južnem Egejskem morju. Ime Kalidna morda pomeni »Otok z dobro vodo« ali »Vodnati otok« (iz gr. καλός /*kalós*/ »lep«, »dober« in ὕδωρ /*hýdor*/ (< *ὕδνα) »voda«); v antiki je bil gosto poseljen in pokrit z bujno vegetacijo. Prim. tudi NH 11, 32; Herodot 7, 99, 2; Ovidij, *Metamorfoze* 8, 222; *Umetnost ljubezni* 2, 81. – *Notij, Istros in Mendeter*: naselbine ali mesta na otoku Kalidna (zdaj Kalymnos), o katerih ni podatkov, zato jih ni več mogoče lokalizirati. – *Arkonezu*: »Obrambni otok«, »Zaščitni otok« (iz gr. ἄρκος /*árkos*/ »obramba«, »zaščita«), zdaj otoček Kara Ada (»Črni otok«) v Bodrumskem zalivu (antični Halikarnas). – *mesto Keram*: O omenjenem mestu na Arkonezu, kjer je bila utrdba, ki je varovala dostop v halikarnaško pristanišče, ni podatkov; verjetno gre za pomoto. O mestu Keram gl. § 109. – *Karije*: gl. § 103. – *dvajset tako imenovanih Argij*: zdaj Arki oz. Arkii/ Arkoi (Ἀρκοί, Ἀρκοί), manjši otok v skupini Dodekanez v južnem Egejskem morju in glavni otok istoimenske otoške skupine, ki vključuje 13 otokov: Arki, Agrelusa, Avaptistos, Kalovolos, Komaros, Makronisi, Marathi, Psathonisi, Smineronisi, Spalathronisi, Strongyli, Tsouka in Tsoukaki. – *Hietuza*: tudi

Hietusa »Dežni/Deževni otok« (iz gr. ὑετός /hyetós/ »dež«, »ploha«), zdaj morda Kephoulías, južno od otoka Arki. – *Lepsija*: zdaj Lipsi (Λειψοί) v skupini Dodekanez v vzhodnem Egejskem morju 5 km južno od otoka Arki, 9 km severno od Lerosa. – *Leros*: zdaj Leros (Λέρος) v skupini Dodekanez v vzhodnem Egejskem morju, južno od Lipsija in severno od Kalimnosa.

§ 134

Kos: zdaj Kos. – *Halikarnasa*: gl. § 107. – *15 milj.* = 22,2 km. – *v obsegu ... 100 milj.* = 148 km. – *Meropa*: verjetno po mitičnem kralju Meropsu, kralju Meropov na Kosu. Pindar, *Nemejske ode* 4, 29. – *Stafil*: gl. PV, št. 461. Prim. tudi FGrH 269 F 9. – *Keja*: tudi Kea. – *Dionizij*: gl. PV, št. 158. – *Meropida*: gl. zgoraj Meropa. – *Nimfaja*: »Otok Nimf« (iz gr. Νύμφη /Nýmpe/ »Nimfa«) ali »Nimfam posvečeni otok« (iz gr. νυμφαῖος /nymphaíos/ »posvečen Nimfam«). – *gora Prion*: »Žaga« (iz gr. πρίων /príon/ »žaga«). Ni znano, za katero goro ali hrib gre; po eni od domnev naj bi šlo za hrib, na katerem je znameniti Asklepijon, Asklepijevo svetišče in sanatorij s Hipokratovo medicinsko šolo. – *Nizir ... Porfirida*: gl. § 133. – *odtrgan od Priona*: Po kom Plinij povzema ta podatek, ni znano. – *Karianda z mestom*: gl. § 107. – *Halikarnasa*: gl. § 107. – *Pidos*: po eni od domnev otoček Kara Ada v Halikarnaškem zalivu (zdaj Bodrumski zaliv/Bodrum Körfezi), vendar ni zanesljivo. Prim. § 133 (Arkonez). – *v Keramoškem zalivu*: zdaj Gökova Körfezi; gl. § 107. V zalivu razen Arkoneza in Kedrej ni otokov; verjetno se je Plinij zmotil. – *Priaponez*: »Priapov otok« (po bogu Priapu, gr. Πρίαπος). Otoka ni mogoče zanesljivo lokalizirati; morda gre za katerega od manjših naseljenih otokov blizu Kalimnosa. – *Hiponez*: »Konjski otok«, »Otok konj« (iz gr. ἵππος /híppos/ »konj«). Otoka ni mogoče zanesljivo lokalizirati (morda blizu Kalimnosa). – *Pserima*: zdaj Pserimos v skupini Dodekanez med Kalimnosom (Kalymnos) in Kosom. – *Lepsimand*: zdaj Kalolimnos v skupini Dodekanez med otokoma Kalimnos (Kalymnos) in Imia. Nekatere izdaje ponujajo besedilno različico *Lamps*, *Aemyndus*. – *Pasala*: Ni otok, ampak pristanišče mesta Milaza (gl. § 108; prim. Pavzaniás 8, 10, 4), zdaj Sakız (?). – *Kruza*: zdaj ali kateri od manjših otokov med Kalimnosom in Gümüşlükom na obali Turčije ali morda Karabağlar Adası. – *Pirajtuza*: tudi Pirajtusa, tj. »V ognju goreči otok«, »Ognjenogoreči otok« (iz gr. πῦρ /pýr/ »oganj« in αἶθω /aítho/ »zažigam«, »gorim«); njegova lokacija ni znana. – *Sepiuza*: »Sipji otok«, »Otok sip« (iz gr. σηπία /sepiá/ »sipa«); njegova lokacija ni znana. – *Melano*: »Črni otok« (iz gr. μέλας /mélas/ »črn«); njegova lokacija ni znana. – *Kinajdopolis ... Aleksander tam pustil malovredneže*: »Mesto nečistovalcev«, »Mesto razuzdancev« (iz gr. κίναϊδος /kínaidos/ »nečistovalec«, »pohotnež«, »razuzdanec«). O otoku (naselbini?) in njegovi legi ni podatkov; očitno je šlo za Aleksandrovo kazensko kolonijo.

§ 135

Jonije: gl. § 112. – *Trageje*: tudi Tragia, zdaj Agathonisi (Αγαθήνησι), najsevernejši otok v skupini Dodekanez, ki ga obkroža več manjših neposeljenih otokov (zato množina). Prim. NH 4, 71; Tukidid 1, 116. – *Korzeje*: tudi Korazije, zdaj Fourni/Phourni Korseon (Φούρνοι Κορσέων), skupina več kot 20 otokov med otoki Samos, Agios Kirikos, Patmos in Ikaria. – *Ikaros*, o katerem smo že govorili: gl. NH 4, 68, zdaj Ikaria (Ικαρία), jugozahodno od Samosa. Po mitološkem izročilu je otok dobil ime po Dajdalovem sinu Ikaru, ki je tu strmoglavil. Prim. Ovidij 8, 195 in nasl. Gl. tudi NH 4, 68. – *Lada*, ki se je prej imenovala *Lata*: nekoč otok ob izlivu reke Kaistros, zdaj del kopnega. Prim. Herodot 6, 7, 11; Pavzanius 1, 35, 6. – *dve Kameliti*: domnevno dva otočka severovzhodno od Mileta, ki ju ni mogoče zagotovo lokalizirati. V rokopisih najdemo tudi različici *Cameditas* in *Cumelitas*. – *Mileta*: gl. § 112. – *tri Trogij*: blizu Mikale: trije manjši otoki južno od rta Trogilij (Dip Burun/Burnu), skrajnega zahodnega predgorja in rta gore Mikale, zdaj 1237 m visoka gora Mykale Dağı ali Samsun Dağı ali Dilek Dağları nasproti otoka Samos. – *Psilij*: »Goli otok« (iz gr. ψιλός /*psilós*/ »gol«, »nag«, »brez ...«). – *Argen*: »Beli otok« (iz gr. ἀργεννός /*argennós*/ »(snežno)bel«, »bleščeč«). – *Sandalij*: »Sandalasti otok« (iz gr. σάνδαλον »sandala«); ime je dobil zaradi svoje oblike. – *Samos*: zdaj Samos, eden od Sporadov pred obalo Male Azije. Za svobodnega ga je razglasil cesar Avgust, ko se je v letih 21/20 pr. Kr. drugič mudil tu. Prim. Kasij Dion 64, 9, 7. – *z obsegom 87,5 milje*: = 129,5 km. – *Izidor*: gl. PV, št. 263. Prim. tudi FGrH 781 F 15. – *100 milj*: = 148 km. – *Aristotel poroča*: gl. frag. 570 (Rose). – *Partenija*: »Deviški otok« (iz gr. παρθένος /*parthénos*/ »dekle«, »devica«). Ime je verjetno povezano z močnim kultom boginje Here na otoku. Prim. Pavzanius 7, 4, 4. – *Driuza*: tudi Driusa, »Drevesni otok«, »Otok dreves« ali »Hrastov otok«, »Otok hrastov« (iz gr. δρῦς /*drýs*/ »drevo«, »hrast«). – *Kiparisija*: »Cipresni otok«, »Otok cipres« (iz gr. κυπάρισσος /*kypárisos*/ »cipresa«). Obe imeni kažeta na bujno vegetacijo na otoku. – *po nimfi Partenopa*: hči samoškega Ankaja in Majandrove hčere Samije, mati junaka Likomeda. Prim. Pavzanius 7, 4, 1. – *Stefana*: »Venčni otok«, »Venčnik«, »Venec« (iz gr. στέφανος /*stéphanos*/ »venec«; verjetno zaradi oblike otoka). – *Imbraz*: zdaj morda suhi potok zahodno od mesta Pythagorio (Πυθαγόρειο) blizu Herajona, Herinega svetišča na jugu Samosa. Prim. Pavzanius 7, 4, 4. – *Hezij in Hibietes*: Ni znano, za katera vodotoka gre. – *izvira Gigarto in Levkotea*: Ni zanesljivo potrjeno, za katera izvira gre. – *gora Kerketij*: s 1434 m najvišja gora na Samosu, zdaj Kerkis (Κέρκης) ali Kerketeas (Κερκετέας). – *Ripara*: »Umazani otok« (iz gr. ῥύπος /*rhýpos*/ »umazanija«, »nesnaga«); zdaj morda Samiopoula (Σαμιοπούλα »mali Samos«) južno od Samosa. – *Nimfaja*: »Otok Nimf« (iz gr. Νύμφη /*Nýmpe*/ »Nimfa«) ali »Nimfam posvečeni otok« (iz gr.

νυμφαῖος /*nymphaíos*/ »posvečen Nimfam«). Ni znano, za kateri otok gre. – *Ahileja*: »Ahilov otok«. Ni znano, za kateri otok gre.

§ 136

Samosu: gl. § 135. – *Hios z mestom*: zdaj Hios/Chios (Χίος). Istoimensko mesto je bilo na vzhodni obali otoka. Gl. tudi NH 12, 72; 14, 73; 15, 69 idr. – 94 milj: = 139,12 km. – *Efor*: gl. PV, št. 173. Prim. FGrH 70 F 165. – *s starim imenom Ajtalija*: »Sajasti otok« (iz gr. αἰθάλος, αἰθάλη /*aithalos, aithále*/ »saje«). Prim. Štefan iz Bizanca pod Αἰθάλη. – *Metrodor*: gl. PV, št. 359, 360. Prim. FGrH 184 F 9. – *Kleobul*: gl. PV, št. 286. – *Hija po nimfi Hioni ... po snegu*: »Snežka«, »Snežnica« (iz gr. χιών /*chión*/ »sneg«), v mitološkem izročilu hči kralja Dajdaliona, ki je slovela po izjemni lepoti. S Hermesom in Apolonom je v isti noči spočela dva sinova: s prvim Avtolika, z drugim pa Filamona. Ker se je hvalila, da je lepša od Artemide, jo je ta usmrtila. Oče Dajdalion je v žalosti zaradi hčerine smrti hotel narediti samomor, zato je skočil s Parnasa, Apolon pa ga je spremenil v kragulja. Gl. Ovidij, *Metamorfoze* 11, 301–327. – *Makrida*: »Veliki otok« ali »Dolgi otok« (iz gr. μακρός /*makrós*/ »velik«, »dolg«, »podolgovat«). – *Pitiuza*: tudi Pitiusa, »Smrekov otok/Otok smrek«, »Borov otok/Otok borov« (iz gr. πῖτυς /*pítys*/ »smreka«, »bor«). – *gora Pelinaj*: zdaj Pelineon, s 1297 m najvišja gora na Hiosu. – *nahajališča hioškega marmorja*: Hioški marmor je bil črn ali pisan. Gl. NH 36, 46; 36, 49; Teofrast, DL 7; Izidor Seviljski, *Etimologije* 16, 5, 17. – *obseg ... 125 milj*: = 185 km. – *Izidor*: gl. PV, št. 263. Prim. FGrH 781 F 16. – *dodaja devet milj*: 125 + 9 = 134 milj = 198,32 km. – *Lezbosom*: gl. § 139. – *nasproti Eriter*: »Rdeče mesto« (iz gr. ἐρυθρός /*erythrós*/ »rdeč«); gl. § 117.

§ 137

Taluza ... Dafnuza: tudi Talusa »Cvetoči otok« (iz gr. θαλλός /*thalós*/ »cvetoča vejica«); »Lovorjev otok«, »Otok lovorja« (iz gr. δάφνη /*dáphne*/ »lovor«), zdaj Kara Ada v zalivu Ildır, vzhodno od Hiosa. – *Ojnuza*: »Vinski otok«, »Otok vina« (iz gr. οἶνος /*oínos*/ »vino«), zdaj Inousses (Οινούσσεες), skupina otokov v vzhodnem Egejskem morju pred severovzhodno obalo Hiosa (glavni otok je Inoissa ali Egnousa). – *Elafitida*: »Jelenji otok«, »Otok jelenov« (iz gr. ἔλαφος /*élaphos*/ »jelen«), zdaj morda Strofilii/Strophili Ada blizu Hiosa. – *Evrianasa*: »Širno vladajoči otok« (iz gr. εὐρυάναξ /*leuryánax*/ »širno vladajoč«), zdaj morda Boğaz Ada(s) blizu Hiosa. – *Arginuza z mestom*: »Bleščeči/Svetlobeli otok« (iz gr. ἀργινόεις /*arginóeis*/ »bleščeč«, »svetlobel«), zdaj Garip Adaları, skupina treh majhnih otočkov pred obalo Turčije, vzhodno od Lezbosa/Lesvos. Tu so Atenci l. 406 pr. Kr. v pomorski bitki porazili spartansko mornarico. – *Efeza*: To ne drži; pred obalo Efeza ni otokov. – *Pejzistratovi otoki*: Ni znano,

za katere otoke gre. – *Antine*: Ni znano, za kateri otok gre. – *Mionez*: »Mišji otok«, »Otok miši« (iz gr. μῦς /mýs/ »miš« in νῆσος /nêsos/ »otok«), zdaj ali rt (s kopnom povezan nekdanji otok) pri mestu Doğanbey v okrožju Seferihisar v provinci İzmir ali otok Agios Nikolaos. – *Diareuza*: »Pretečeni otok« (iz gr. διὰ /diá/ »skozi« in ῥέω /rhéō/ »tečem«); ni znano, za kateri otok gre. – *Poro-selena z mestom*: v nekaterih izdajah Pordoselena, zdaj verjetno Alibey (ali Cunda) ali Alibey Adası (v otoški skupini Hekatonēzi »sto otokov«); danes je otok z nasipom povezan s kopnim. Omenjeno istoimensko mesto je stalo blizu današnjega Ayvalika. Prim. NH 8, 226. Za večino otokov v nadaljevanju ne moremo določiti, za kateri otok gre. – *Kerkije*: Njihova lokacija ni znana. – *Halona*: Ni znano, za kateri otok gre, prav tako tudi ne, ali je ime etimološko povezano z gr. ἅλς /háls/ »sol« ali s ἄλως »gumno«, »skedenj«, »pod«. – *Komona*: Ni znano, za kateri otok gre. – *Iletija*: Ni znano, za kateri otok gre. – *Leprija*: »Luskasti otok« (iz gr. λεπρός »luskast«). – *Ajtra*: »Zračni otok«, »Otok čistega zraka«, »Vedri otok« (iz gr. αἶθρη /aíthre/ »vedrina«, »čist zrak«). – *Sfajrija*: »Okrog(ast)i otok«, »Obl(ast)i otok« (iz gr. σφαῖρα /sphaira/ »krogla«, »obla«), verjetno zaradi videza. – *Prokuze*: tudi Prokuse, »Jelenčkovi otoki«, »Otoki jelenčkov« (iz gr. πρόξ /próx/ »jelenček«, »srna«). – *Bolbule*: »Čebulni otoki«, »Otoki čebule«, »Čebulice« (iz gr. βολβός /bolbós/ »čebula«). – *Feata*: Ni znano, za kateri otok gre. – *Priap*: Ni znano, za kateri otok gre; morda gre za zamenjavo z mestom Priap (gl. § 141). – *Sika*: iz gr. συκῆ /sykê/ »figa«, »smokva«, »figovo drevo«. – *Melana*: »Črni otok« (iz gr. μέλας /mélas/ »črn«); njegova lokacija ni znana. – *Ajnara*: Ni znano, za kateri otok gre. Prim. NH 3, 82 (Ajnarija). – *Siduza*: tudi Sidusa. Ni otok, ampak kraj na celini blizu Eriter (gl. § 136). Prim. Tukidid 8, 24, 2. – *Pela*: zdaj Hekim Adası. Prim. NH 32, 18. – *Drimuza*: zdaj Uzun Ada(lar). Prim. Tukidid 8, 31, 3; Polibij 21, 48, 3; Livij 38, 39, 3. – *Anhidros*: »Otok brez vode«, »Z vodo revni otok«, »Brezvodnik« (iz gr. ἄνυδρος /ánydros/ »reven z vodo«, »brez vode«). Ne gre za ime otoka, ampak za vzdevek kamnitega otoka Skopel (iz gr. σκόπελος /skópelos/ »čer«, »kleč«, »skala«). – *Skopel*: gl. zgoraj Anhidros. – *Sikuza*: »Figov/Smokvov otok«, »Otok fig/smokev« (iz gr. συκῆ /sykê/ »figa«, »smokva«, »figovo drevo«). – *Maratuza*: »Otok koprca«, »Komarčkov/Koromačev otok« (iz gr. μάραθος »koprc«, »koromač«, »komarček«), eden od otokov v skupini Hekim Adası, verjetno najjužnejši. – *Psila*: »Goli otok« (iz gr. ψιλός /psilós/ »gol«, »nag«, »brez ...«). – *Perireuza*: »Obtečeni otok«, »Z vodo obdani otok« (iz gr. περί /perí/ »okoli« in ῥέω »tečem«).

§ 138

Teos z mestom: antično pristaniško mesto, zdaj ruševine pri kraju Sigacık v provinci İzmir, ok. 35 km jugozahodno od mesta İzmir (v antiki Smirna).

– *Hiosa*: gl. § 136. – 72,5 milje: = 107,3 km. – *Eriter*: gl. § 136. Vsi v nadaljevanju naštetí otoki so v Zmirn(aj)skem/Smirn(aj)skem zalivu (zdaj İzmirski zaliv/İzmir Körfezi). – *Zmirni*: zdaj İzmir. – *Peristeride*: »Golobji otoki« (iz gr. περιστερὰ /peristerá/ »golob«), skupina otokov blizu Smirne, zdaj otoška skupina Çiçek Adaları v İzmirskem zalivu/İzmir Körfezi. – *Karterija*: pristanišče mesta Fokaja (gl. § 119). Prim. Tukidid 8, 101, 2. – *Alopeka* ... *Elajuza*: »Lisičji otok«, »Otok lisic« (iz gr. ἄλωπηξ /alópex/ »lisica«) in »Oljčni otok«, »Otok oljk« (iz gr. ἔλαιος /élaios/ »oljka«), sicer nedoločljiva otoka blizu otoka Uzun Ada/Uzunada, ki leži na vstopu v İzmirski zaliv/İzmir Körfezi med polotokom Karaburun in okrožjem Foça. – *Bakhejon*: otoček blizu Fokaje; njegova natančna določitev ni mogoča. Prim. Livij 17, 21, 7. – *Aspida*: »Ščit«, domnevno Antipsara/Andipsara (Αντίψαρα), grški otok v Egejskem morju, 3 km zahodno od otoka Psara (gl. nadaljevanje). – *Psira*: zdaj Psara v Egejskem morju, severozahodno od Hiosa. – *Veliki Kromionez*: lat. *Crommyonesos Megale* »Veliki čebulni otok« (iz gr. κρόμμυον /krómmyon/ »čebula«, νῆσος /nêsos/ »otok« in μέγας, μεγάλη, μέγα /mégas, megále, méga/ »velik«); otoka ni mogoče zanesljivo določiti. Nekatere izdaje (ang., fr.) predlagajo besedilno različico z dvema imenoma: *Crommyonnesos, Megale* »Kromionez, Megala«. – *pred Troado*: gl. § 121. – *Askanije*: Otokov ni mogoče zanesljivo določiti. Prim. tudi § 144. Istoimenski otok (Askania) danes najdemo jugozahodno od Tere/Santorina/Thire ob otoku Christiana. – *tri Plateje*: »Ravni otoki«, »Ravnice« ali »Ploščati otoki«, »Ploščatice« ali »Široki otoki«, »Širočnice« (iz gr. πλατύς /platýs/ »raven«, »ploščat«, »širok«), ki jih ni mogoče lokalizirati. – *Lamije, dve Plitaniji*: Ni znano, za katere otoke gre. – *Plata, Skopel*: »Veslo«, »Krmilo« (iz gr. πλάτη /plátē/ »veslo«, »veselna lopata«, »krmilo«) in »Čer«, »Kleč« (iz gr. σκόπελος /skópelos/ »čer«, »kleč«, »skala«). Ni znano, za katera otoka gre. – *Getona*: ne otok, ampak mesto v Troadi, ki ga ni mogoče zanesljivo lokalizirati. Prim. NH 4, 74. – *Artedon*: otok v Troadi, ki ga ni mogoče zanesljivo določiti. – *Kojla*: »Votlica«, »Votlik« (iz gr. νοῖλος /votel/, »izbokel«), domnevno pristanišče na obali Trakijskega Hersoneza nasproti Abida. Prim. NH 4, 47; 4, 74 (*Coelos*); Mela 2, 26 (*portus Coelos*). – *Laguze*: »Zajčji otoki« (iz gr. λαγώς /lagós/ »zajec«), zdaj Tavşan Adaları »Zajčji otok«, severno od otoka Bozca Ada (gr. Tenedos). – *Didimi*: »Otoka Dvojčka« (iz gr. δίδυμος /dídymos/ »dvojen«, »dvojček«), zdaj domnevno otočka Orak Ada in Yılan Ada med otokoma Bozca Ada (gr. Tenedos) in Tavşan Adaları.

§ 139

Lezbos: zdaj Lezbos/Lesvos. – *Hiosa*: gl. § 136. – 65 milj: = 96,2 km. – *Himerta*: »Ljubki otok« (iz gr. ἡμερτός /himertós/ »ljubek«); ime omenja samo Plinij. – *Lazija*: »(z gozdom) Zarasli otok« (iz gr. λάσιος /lásios/ »porasel«, »zarasel«,

»kosmat«); ime omenja samo Plinij. – *Pelazgija*: »Otok Pelazgov« (po predindoevropskem ljudstvu Pelazgi; gl. *NH* 3, 50), pesniško poimenovanje otoka. Prim. Strabon 5, 2, 4. – *Ajgejra*: »Topolov otok«, »Otok topolov«, »Topolnik«, »Jagnednik« (iz gr. αἰγέρος »topol«, »jagned«), pesniško ime. – *Ajtio-pa*: »Ožgani otok«, »Ožganoliki otok« (iz gr. Αἰθίοψ /*Aithiops*/ »ožganolik«, »ožganoličen«, »z ožganim obrazom«; prim. Etiopci § 16). – *Makarija*: »Srečni/Blaženi otok« ali »Bogati otok« (iz gr. μακάριος /*makários*/ »srečen«, »blažen«, »bogat«, »premožen«), pesniško ime otoka. – *po devetih mestih*: tj. Pira, Arizba, Antisa, Metimna, Agameda, Hiera, Erez, Pira in Mitilena. – *Piro pogoltnilo morje*: mesto na Lezbosu, zdaj ruševine, vidne v nižjih vodah na zahodni obali zaliva Kalloni (Kolpos Kallonis). O dogodku ni podatkov; prim. *NH* 2, 206. Mesto je menda l. 231 pr. Kr. uničil potres. – *Arizbo je uničil potres*: mesto na otoku Lezbos, zdaj ruševine severozahodno od zaliva Kalloni. Ime je dobilo po Makarovi hčeri Arizbi, Parisovi ženi; ok. l. 600 pr. Kr. so ga osvojili prebivalci sosednjega mesta Metimna in domačine zasužnjili, v 5. stol. pr. Kr. pa ga je uničil potres. Prim. Herodot 1, 151; Strabon 13, 2, 2. – *Antiso*: antično pristaniško mesto na severozahodni obali Lezbosa, naseljeno že od 14. stol. pr. Kr., rojstni kraj pesnika Terpandra, član Atiško-delske pomorske zveze, zdaj ruševine na rtu Obriokastro/Ovriokastro, ok. 9 km severovzhodno od današnjega mesta Antissa in severozahodno od kraja Skalokhori. Mesto so l. 167 ali 166 pr. Kr. uničili Rimljani kot kazen za njegovo sodelovanje z Antiohom IV., prebivalstvo pa so preselili v Metimno, ki so ji tudi pridružili ozemlje Antise. – *k sebi potegnili Metimna*: mesto na severni obali Lezbosa, ki se je zelo okrepilo v arhaičnem obdobju, ok. l. 600 pr. Kr. je povečalo svoje ozemlje in moč z osvojitvijo Arizbe, v 5. stol. pr. Kr. je bilo član Atiško-delske pomorske zveze, kot demokratična polis v nenehnih sporih z oligarhično Mitileno, rojstni kraj znamenitega pevca Ariona, zdaj Mitimna/Mithymna. Leta 406 pr. Kr. so mesto osvojili Spartanci, v 4. stol. je bilo član druge atiške pomorske zveze, v 3. stol. je bilo sprva pod Lizimahovo oblastjo, nato pod oblastjo Ptolemajcev, v 2. stol. pa se je povežalo z Rimom; Rimljani so l. 167 pr. Kr. mestu priključili Antiso. Slovela je po vinogradništvu. – *37 milj.*: = 54,76 km. – *Agameda*: mesto na Lezbosu, imenovano po Makarovi hčeri Agamedi, po eni teoriji zdaj ruševine pri mestu Achladeri v zalivu Kalloni, po drugi ruševine na griču Vounaros, 3 km severno od antične Pire. – *Hiera*: »Sveta« = »Sveto mesto« (iz gr. ἱερός /*hierós*/ »svet«), mesto na jugovzhodu Lezbosa, zdaj vas Perama ob zalivu Geras (Geras Kolpos). – *Erez*: mesto na zahodni obali Lezbosa, imenovano po sinu kralja Makara, ustanovljeno v 8. ali 7. stol. pr. Kr., rojstni kraj pesnice Sapfo (630/612–ok. 570 pr. Kr.), filozofa in naravoslovca Teofrasta (ok. 371–287 pr. Kr.) ter filozofa Fajniasa (ok. 375–300 pr. Kr.), zdaj skromni arheološki ostanki na griču Vigla in obalna vas Skala Eresou, južno

od današnjega mesta Eresos v občini Eresos-Antissa. V času rimske nadvlade je bilo mesto sprva zelo protirimsko, v času Avgusta pa je prevladala prorimska usmeritev. O obdobju po Avgustovi vladavini je zelo malo podatkov. – *Pira*: morda novoustanovljena naselbina namesto zgoraj omenjene Pire, na gričih pri kraju Polichnitos na južnem Lezbosu ob zalivu Kalloni. – *Mitilena*: mesto na jugozahodu Lezbosa, ki je po mitološkem izročilu dobilo ime po hčeri kralja Makara, od 7. stol. pr. Kr. najmočnejše in najvplivnejše mesto na Lezbosu, zdaj Mitilini/Mytilini. Po obdobju perzijske nadoblasti je bilo mesto od jonskega upora zvesto Atenam, l. 357 so ga znova zasedli Perzijci, nato Aleksander, za njim pa so mu vladali Antigon I., Lizimah in Ptolemajci. V helenizmu je slovelo po metalurgiji, tekstilni industriji, lončarstvu in pridobivanju omake garum. Rimljani so ga sicer l. 79 zaradi podpore Mitridatu VI. opustošili, a mu je Pompej dal status svobodnega mesta; v rimskem obdobju je mesto znova doživelo razcvet.

§ 140

Izidor: gl. PV, št. 263; prim. FGrHist 781 F 17. – *195 (milj)*: = 288,6 km. – *Lepetymnos*: zdaj hriboviti masiv Lepetymnos na severu Lezbosa (Korakas). – *Ordymnos*: zdaj hriboviti masiv Ordymnos na zahodu Lezbosa (Hypsilia Monastiri). – *Makist*: gora ali hribovita veriga na Lezbosu; njena določitev ni mogoča. – *Kreon*: gora ali hrib na Lezbosu; njena določitev ni mogoča. – *Olimp*: gora na Lezbosu, zdaj Olimbos/Olympos Lesvou nad mestom Agiasos. – *sedem milj in pol*: = 11,1 km. – *Sandalij*: »Sandalasti otok« (iz gr. σάνδαλον »sandala«); ime je verjetno dobil zaradi oblike, zdaj otoček Gabia blizu Lezbosa. – *pet Levk*: »Beli otoki« (iz gr. λευκός /leukós/ »bel«), zdaj pet otočkov (Panagia, Barbalias, Mavri Plakouda, Aspronisia, Tsoukalas in Aspri Plakouda) in nekaj večjih čeri severovzhodno od Lezbosa. – *Kidoneja vroč vrelec*: = Kidonija »Otok kutin« (iz gr. κυδώνιον μῆλον /kydónion mêlon/ »kutina«), sicer nedoločljivi otok blizu Lezbosa (morda Çıplak Ada med Lezbosom in maloazijsko obalo). O tamkajšnjem vrelcu gl. NH 2, 232. – *Arginuze*: »Bleščeči/Svetlobeli otoki« (iz gr. ἀργινόεις /arginóeis/ »bleščeč«, »svetlobel«), zdaj otoška skupina Garip Adaları, trije majhni otočki v Lezboški ožini tik ob obali Male Azije (zdaj Garip Adası, Kalem Adası in Güvercin Kayalıkları). V zgodovini so znani po pomorski bitki l. 406 pr. Kr. v času peloponeške vojne med atensko mornarico pod poveljstvom Konona in spartansko mornarico pod poveljstvom Kalikratidasa. Atenska zmaga je bila eden zadnjih vojaških uspehov v tej vojni; ker pa atenskim poveljnikom preživelih mornarjev zaradi nevihte ni uspelo rešiti iz morja, so bili na sodnem procesu v Atenah obsojeni na smrt, med njimi tudi Perkles mlajši, Periklov nezakonski sin. – *Ajks*: tudi Ajga »Koža« (iz gr. αἶξ /aîx/ »koža«), čer med Tenedom in Hiosom, po kateri

naj bi dobilo ime Egejsko morje. Prim. *NH* 4, 51. – štiri milje: = 5,92 km. – *Feluza in Pedna*: »Otok plutovca«, »Plutovčev otok« (iz gr. φελλός /*phellós*/ »hrast plutovec«), domnevno dva otočka pred severozahodno obalo Lezbosa (točna določitev ni mogoča). – *Helesponta*: gl. § 141. – *Sigeja*: gl. § 124. – *Tened*: zdaj Bozcaada/Bozca Ada (gr. Tenedos), strateško pomemben otok na vstopu v Helespont. – *Levkofris*: »Otok z belimi obrvmi« (iz gr. λευκός /*leukós*/ »bel« in ὄφρυς /*ophrys*/ »obrvi«); ime je dobil zaradi apnenčastih skal. – *Fojnika*: »Škrlatni otok« (iz gr. φοῖνιξ /*phoinix*/ »škrlat«). – *Lirnez*: starejše ime otoka Tened. – 56 (milj): = 82,88 km. – 12,5 milje: = 18,5 km.

§ 141

Helesponta: ožina med Trakijskim Hersonezom in Troado, zdaj Dardanele (turš. Çanakkale Boğazi). – *rt smo poimenovali Trapeza*: gl. § 127. – *Deset milj*: = 14,8 km. – *mesto Abid*: lat. *Abydum*, običajneje *Abydus* ali *Abydos*, antično mesto, ki so ga Miletčani ustanovili v prvi polovici 7. stol. pr. Kr. z dovoljenjem lidijskega kralja Gigesa na najožjem delu Dardanel na maloazijski obali, zdaj skromni ostanki na rtu Nağara Kalesi 5 km vzhodno od mesta Çanakkale (danes zaprto vojaško območje), skupaj z gričem Maltepe. Prim. *NH* 2, 149; 4, 49; Mela 1, 97. – *sedem stadijev*: = 1,295 km. – *mesto Perkota*: mesto v Troadi med Abidom in Lampsakom ob ustju reke Praktij (zdaj Bergaz Köyü ob reki Bergaz Cayı), ki so ga verjetno v prvi polovici 5. stol. pr. Kr. ustanovili prebivalci mesta Palajperkota (zdaj ostanki vzhodno od vasi Umurbey v provinci Bursa). – *Lampsak*: mesto v Troadi, imenovano po Lampsaki, hčeri Mandrona, kralja Bebrikov, z razgibano zgodovino, zdaj ostanki blizu mesta Lapseki v okraju in provinci Çanakkale. Mesto je bilo od l. 196 pr. Kr., ko so ga Rimljani branili pred Antiohom III., zvest rimski zaveznik. – *Pitiuza*: tudi Pitiusa »Smrečnato/Borovo mesto« ali »Mesto smrek/borov« (iz gr. πῖτυς /*pítys*/ »smreka«, »bor«). Prim. Štefan iz Bizanca pod Ἀμύρακος. – *kolonija Parij*: tudi Parion (lat. *Parium*, gr. Πάριον), mesto v Troadi med Lampsakom in Priapom, morda kolonija Parošanov, bogato trgovsko mesto, ki je uspelo s trgovino na območju Ponta (Črnega morja), zdaj ostaline blizu kraja Kemer (Köyü Yolu) v provinci Çanakkale. Mesto je Avgust povzdignil v kolonijo (*Colonia Gemella Iulia Pariana*). – *Homer imenoval Adrasteja*: gl. *Iliada* 2, 828. Adrasteja = »Neizogibna«, »Neizbežna« (iz gr. ἄδραστος /*ádrastos*/ »neizogiben«, »neizbežen«). – *mesto Priap*: mesto v Troadi (Miziji), zdaj mesto Karabiga v okrožju Biga v provinci Çanakkale. Verjetno je bilo posvečeno bogu Priapu; njegov kult je bil na območju ob Helespontu zelo razširjen. – *reka Ajzep*: reka v Miziji, vzhodna meja Troade, zdaj Gönen Cayı. Prim. Homer, *Iliada* 2, 824 in nasl.; 4, 91; 4, 103; 4, 121; Strabon 12, 4, 6; 13, 8, 11. – *Zelega*: mesto v dolini reke Ajzep, zdaj blizu mesta Sarıköy. Prim. Homer, *Iliada* 2, 824; 4,

103; 4, 121. – *Propontida*: zdaj Marmarsko morje (turšč. Marmara Denizi). – *reka Granik*: reka v Mali Aziji, ki priteče iz pogorja Ida (Kaz Dağları) in teče ob meji z Mizijo skozi Troado, zdaj Kocabaş Çayı, Çap Çayı in ob ustju Biga Çayı, vzhodno od mesta Karabiga. Tu je Aleksander Veliki poleti l. 334 pr. Kr. premagal perzijskega satrapa Memnona. – *pristanišče Artaka*, *kjer je bilo <nekoč> mesto*: zdaj Erdek (gr. Artaki) v okrožju in provinci Balıkesir, ob vzhodni obali rta Kapıdağı Yarımadası.

§ 142

Otok onstran te je Aleksander povezal s celino: Gre za nekdanji otok Arktonez (gl. nadaljevanje), ki je s to povezavo postal polotok. – *mesto Miletčanov Kizik*: mesto v Miziji na južni obali Propontide na kopenski ožini polotoka Arktonez, ustanovljeno l. 756 pr. Kr. kot kolonija Mileta, z dvema pristaniščema, od 5. stol. pomembno trgovsko središče, član Atiško-delske pomorske zveze, prizorišče pomorske bitke l. 410, ko je atensko ladjevje pod Alkibiadovim poveljstvom popolnoma porazilo spartansko mornarico, po Antalkidovem miru pod oblastjo Perzije, od l. 334 Aleksandra, nato Selevkidov in v tesnih stikih z Atalidi. Mesto je kljubovalo obleganju Mitridata VI., nato je v 1. stol. pr. Kr. prišlo pod oblast Rima in je pod Tiberijem postalo del province Azija. Ostanke mesta, ki so ga uničili potresi (ti so ga prizadeli vsaj petkrat), najdemo pri kraju Belkis (Kale) severno od mesta Edincik na jugu rta Kapıdağı Yarımadası in vzhodno od kraja Erdek v provinci Balıkesir. – *Arktonez*: »Medvedji otok«, »Otok medvedov« (iz gr. ἄρκτος /árktos/ in νῆσος /nêsos/ »otok«), zdaj polotok Kapıdağı Yarımadası. – *Dolionida*: pesniško ime Kizika, izpeljano iz trakijskega plemena Dolioni, ki je živel v zaledju Kizika. – *Didimis*: tudi Dindimis, pesniško ime Kizika, izpeljano iz imena gore Didim (gl. nadaljevanje). – *hrib Didim*: = Dindim (*Dindymos* ali *Dindymon*), zdaj 782 m visoki Kapı Dağı na polotoku Kapıdağı Yarımadası. – *Plakija*: zdaj morda kraj Kurşunlu v okrožju Gemlik v provinci Bursa ob zalivu Gemlik (Gemlik Körfezi) v Marmarskem morju. – *Artaka*: gl. § 141. – *Skilaka*: mesto Pelazgov na obali Male Azije vzhodno od Kizika ob vznožju mizijskega Olimpa, zdaj morda Yenice ali Yeni Köy v provinci Bursa. Gl. tudi Herodot 1, 57, 2; Mela 1, 19; Valerij Flak 3, 36 (*Scylaceon*). – *gora Olimp*, *imenovana mizijski <Olimp>*: lat. *Olympus Mysius*, gorska veriga v Miziji, zdaj 2542 m visoki ugasli vulkan Ulu Dağı/Uludağ, južno od mesta Bursa. – *skupnost Olimpenov*: prebivalci južnega pobočja mizijskega Olimpa, zdaj širše območje vasi Soğukpınar južno od gore Ulu Dağı/Uludağ. – *Horizij*: po mnenju komentarjev napačni zapis za reko Tarzij (*Tarsius*), zdaj Çakıroba Çayı ali Çakıroba Deresi v provinci Balıkesir. – *Rindak*, *prej imenovan Likos*: reka v Troadi, ki izvira v Miziji in teče skozi Frigijo, mejna reka med Mizijo in Bitinijo, ki tvori jezero Apolonijatida

(zdaj Ulu(a)bat ali Apolyont Gölü), v rimskem obdobju meja med provincama Azija in Bitinija, zdaj Koca Çayı, Kocasu Çayı, Orhaneli Çayı. Gl. tudi NH 8, 36. – v močvirju *Artinija*: Ulu(a)bat ali Apolyont Gölü. – *Miletople*: mesto v Miziji, ki so ga ustanovili Atenci ob koncu 7. ali na začetku 6. stol. pr. Kr., član Atiško-delske pomorske zveze, zdaj ruševine pri kraju Melde ok. 10 km severovzhodno od mesta Mustafakemalpaşa v provinci Bursa. Starejša literatura ga locira še severneje blizu mesta Karacabey ob jezero Ulu(a)bat Gölü. – *Makest*: reka v severni Miziji, zdaj Simav Çayı. – *Azijo*: tj. provinco Azijo. – *Bitinijo*: gl. § 143.

§ 143

Bitinijo: antična pokrajina na severozahodu Male Azije na strateško izjemno pomembni legi med Pontom (Črnim morjem), Bosporjem, Propontido, Mizijo, Frigijo in Paflagonijo. Ko je umrl zadnji bitinijski kralj Nikomed IV. Filopator, je državo zapustil Rimljanom; Pompej Veliki je l. 64 ustanovil provinco Bitinija in Pont, ki se je raztezala med rekama Rindak na zahodu (gl. § 142) in Sangarij na vzhodu (gl. § 147). – *Kronija*: verjetno po Titanu Kronosu, najmlajšem sinu Urana in Gaje, Zevsovem očetu. – *Tesalida*: verjetno po severnogrški pokrajini Tesaliji. – *Malianda*: Izvor imena ni znan. – *Strimonida*: »Dežela/Domovina Strimonijcev«. Tako so Bitinijce imenovali po njihovi nekdanji domovini na povodju reke Strimon (zdaj Struma). Prim. Herodot 7, 75, 2. – *prebivalce je Homer imenoval Halizoni*, ker je pleme obdano z morjem: prim. *Iliada* 2, 856; 5, 39. Ime Halizoni pomeni »Obdani s soljo« ali »Obdani z morjem«; je zloženska iz gr. ἅλς /háls/, ki lahko pomeni »sol« ali »morje«, in gr. ζώνη /zónē/ »pas«. – *ogromno mesto po imenu Atusa*: Domnevno gre za mesto Hatuša(š), glavno mesto hetitskega kraljestva, ki je propadlo ok. l. 1200 pr. Kr., zdaj ruševine blizu vasi Boğazkale (prej Boğazköy) v provinci Çorum v anatolskem višavju ok. 200 km vzhodno od Ankare. – *Gordijeva vas, imenovana Juliopolis*: lat. *Gordiu Come*, *Gordiucome Iuliopolis*, antično mesto v Galatiji ob pomembni cestni povezavi med Bizantijem in Ankiro, zdaj ruševine pri kraju Sarılar Köprüsü, 22 km jugozahodno od mesta Beypazarı v provinci Ankara. Mesto je bilo v avgustejskem obdobju preimenovano v Juliopolis (»Julijevo mesto«). – *Daskil*: mesto v Bitiniji na obali Propontide, član Atiško-delske pomorske zveze, zdaj Eşkel Liman (Esence Köyü), severovzhodno od mesta Karacabey v provinci Bursa. Ostanke istoimenskega mesta, prav tako v Bitiniji, najdemo na kraju Hisartepe, 2 km zahodno od vasi Ergili južno od jezera Kuş Gölü (v antiki Daskilitida) blizu mesta Bandırma v provinci Balıkesir. – *reka Gelbes*: zdaj Keten Dere. – *mesto Helgada, imenovana Germanikopolis*: starejše ime za Cezarejo, antično mesto v Bitiniji ob reki Gelbes, nedaleč od Pruze, zdaj vas Tahtalı nedaleč od Burse v provinci Bursa. Ob obisku Germanika l. 17 po

Kr. je mesto dobilo vzdevek Germanika oz. Germanikopolis (»Germanikovo mesto«). Prim. Tacit, *Anali* 2, 54, 1. – *Goveja postelja*: lat. *Booscoete*, lat. *Βοῶς Κοιτῆ*, starejše ime za Cezarejo Germaniko (gl. zgoraj). – *Apameja*, danes imenovana *Mirleja*, naselbina *Kolofonijcev*: kolonija prebivalcev Kolofona (gl. § 116), prvotno imenovana *Brilej*, od ok. l. 330 *Mirleja*, pristanišče mesta Prusa, zdaj ostaline 1 km jugovzhodno od mesta Mundanya ob Marmarskem morju v istoimenskem okrožju v provinci Bursa. Mesto je bitinijski kralj Pruzias obnovil in ga poimenoval po svoji soprogi Apami; Avgust ga je povzdignil v kolonijo (*Colonia Iulia Concordia Augusta Apamea*). – *reka Ehelej*: tudi *Eheleos*, reka v Bitiniji, zdaj *Parmaklar* (ali *Parmak*) *Dere*, nekdanja mejna reka med *Troado* in *Mizijo*. – *Troade*: gl. § 124. – *Mizije*: gl. § 121.

§ 144

zaliv: tj. *Kioški zaliv*, zdaj *Gemlik Körfezi*. – *reka Askani*: zdaj *Gemlik Dere*, po drugih *Göl Deresi* in *Garsak Su*. – *mesto Brialij*: drugo ime mesta *Daskil* (gl. § 143). – *Hilas*: reka pri mestu *Kios*, imenovana po lokalnem junaku *Hila-su*, *Heraklovem* spremljevalcu na njegovih pustolovščinah, v katerega se je zaljubila nimfa studenca *Pege* pri *Kiosu* in ga odnesla s seboj v globino. Prim. *Apolonij Rodoški* 1, 1207 in nasl. – *Kios*: zdaj *Gemlik Dere*. – *z istoimenskim mestom*: tj. *Kios*, pristaniško mesto ob *Propontidi*, pomembno trgovsko središče, menda kolonija *Mileta*, zdaj *Gemlik* v istoimenskem okrožju v provinci Bursa. Mesto je uničil makedonski kralj *Filip V. Makedonski*, a ga je bitinijski kralj *Pruzias I.* obnovil in mu dal ime *Pruziada* z vzdevkom »ob morju« (*ad mare*) za ločevanje od istoimenskega mesta (gl. § 148). – *sosednje Frigije*: gl. § 145. – *ustanovili Miletčani*: O tem poroča samo *Plinij*. – *Askanija Frigije*: tudi *frígijska Askánija*, pokrajina v okolici jezera *Askani* (zdaj *İznik Gölü* v provinci Bursa), imenovana po *Enejevem* sinu *Askaniju*, v rimskem zgodovinskem in mitološkem izročilu imenovanem tudi *Jul(us)*. – *o njej*: tj. o *Frigiji*.

§ 145

Frigija: antična pokrajina v osrednjem delu Male Azije (anatolska planota) med *Bitinijo* in *Paflagonijo* na severu in severozahodu, *Pizidijo* in *Likaonijo* na jugu, *Kapadokijo* na vzhodu in *Lidijo* na zahodu, domovina *Frigijcev*, indoevropskega ljudstva, ki se je konec 2. tisočl. pr. Kr. z območja *Makedonije* in *Trakije* priselilo v notranjost Male Azije in ok. l. 800 tu ustanovilo svoje kraljestvo z glavnim mestom *Gordij*. V 7. stol. so jih premagali *Kimerijci*, nato so bili pod oblastjo *Lidije*, od l. 547 *Perzije*, od l. 333 *Makedonije* in od l. 116 *Rima*. Mejna reka pokrajine na zahodu je bil *Halis* (zdaj *Kızılırmak*). – *Troado*: gl. § 124. – *rta Lekton*: gl. § 123. – *reke Ehelej*: gl. § 143. – *Galatijo*: gl. § 146. – *Likaonijo*: gl. § 95. – *Pizidijo*: antična gorata pokrajina v južni Mali Aziji med

Frigijo na severu in zahodu, Pamfilijo in Likijo na jugu ter Likaonijo in Izavrijo na vzhodu. Gl. tudi *NH* 6, 24. – *Migdonijo*: ime več antičnih pokrajin. Gre za pokrajino ali v zahodni Bitiniji med Propontido in mizijskim Olimpom ali severno od Likije, ki jo je naseljevalo trakijsko pleme Migdoni. Prim. Solin 40, 9; Marcijan Kapela 6, 686. – *Kapadokije*: antična pokrajina na vzhodu Male Azije med gorovjem Tavros in Črnim morjem (območje nekdanje hetitske države), od l. 18/19 po Kr. rimska provinca. – *Ankira*: mesto v severni Frigiji, zdaj ruševine pri kraju Boğazköy (prej Kilise Köy) ob jezeru Simav (Simav Gölü) v provinci Kütahya. – *Andrija*: = Andeja; gl. § 126. – *Kelajne*: gl. § 106. – *Kolose*: mesto v jugozahodni Frigiji v dolini reke Likos, pomembno že od 5. stol. pr. Kr., zdaj ruševine 4 km severozahodno od mesta Honaz v istoimenskem okrožju v provinci Denizli. – *Karina*: O mestu ni podatkov. – *Kotiaj*: »mesto boginje Kotis« (tračansko božanstvo) v Frigiji, naseljeno že od 3. tisočl. pr. Kr., od 12. stol. del Frigije, zdaj Kütahya v istoimenski provinci. – *Kerajna*: O mestu ni podatkov. – *Konij*: = Ikonij; gl. § 95. – *Midaj*: mesto v Frigiji, imenovano po kralju Midasu, naseljeno od bronaste do bizantinske dobe, zdaj ruševine pri kraju Karahöyük na griču ob ravnici Alpu, 30 km vzhodno od mesta Eskişehir ob reki Porsuk (Porsuk Çayı, v antiki Tembris). – *Mojzi*: tudi Mezi, pripadniki močne plemenske zveze na severozahodnem Balkanu (prim. *NH* 4, 41). Del se jih je preselili v Malo Azijo in tam so se preimenovali v Mize oz. Mizijce. – *Brigi*: trakijsko pleme, ki je živelo v dolini reke Erigon (zdaj Crna Reka (Ирпа Пeka) v Makedoniji, desni pritok Vardarja; prim. *NH* 4, 40). Del se jih je preselil v Malo Azijo in tam so se preimenovali v Frige oz. Frigijce. – *Tini*: trakijsko pleme, ki je živelo na jugozahodni obali Ponta (Črnega morja) na območju polotoka Tiniada (zdaj İğneada Burnu/İğne Ada Burun; prim. *NH* 4, 41). Del se jih je preselil na južno obalo Črnega morja ob otoku Tiniada (gl. § 151) in tam so se preimenovali v Bitine oz. Bitinijce. – *Mizijci*, *Frigijci*, *Bitinijci*: gl. zgoraj.

§ 146

o Galatiji: antična pokrajina v osrednji Anatoliji, kjer so se naselili Galačani, pripadniki zveze keltskih plemen, ki so l. 279 pr. Kr. vdrli v Malo Azijo in se spopadli najprej z Bitinijci, l. 268 pa jih je dokončno porazil Antioh I. Soter. Nato so se naselili na anatolski visoki planoti ob rekah Sangarij (zdaj Sakarya) in Halis (zdaj Kızılırmak). Leta 230 jih je pri Pergamonu porazil Atal I. Soter, za njim še Rimljani in Evmen II., l. 25 po Kr. pa je Galatija postala ena od provinc. – *Frigijo*: gl. § 145. – *nekdanje glavno mesto Gordij*: glavno mesto Frigije, ki ga je ustanovil prvi frigijski kralj Gordij, zdaj ruševine pri kraju Yassihüyük, jugozahodno od Ankare. Tu je Aleksander presekal gordijski voz. – *Tolostobogijci*: keltsko pleme, ki je skupaj s Trogmi/Trokmi v

letih 279/278 pr. Kr. pod vodstvom Leonorija prečkalo Trakijo in se naselilo v severozahodni Frigiji (pozneje zahodna Galatija). Njihovo glavno središče je bilo sprva Gordij, pozneje pa Pizinunta oz. Pesinunta. V rokopisih najdemo še besedilne različice *Tolistobogi* »Tolistobogi«; *Tolistoboi* »Tolistobojci«, *Tolistobogii* »Tolistobogijci«. – *Voturi in Ambitovti*: del plemena Tolostobogijci (najdemo tudi besedilni različici *Ambitui* »Ambitui« in *Ambituti* »Ambituti«. – *Majonije*: gl. § 110. – *Paflagonije*: Paflagonija je antično ime za gorato pokrajino v severni Mali Aziji med Bitinijo, Galatijo, reko Halis in Črnim morjem (prim. NH 6, 5). – *Trogmi*: keltsko pleme, eno od treh glavnih plemen Galačanov, ki je živelo v vzhodni Galatiji na desnem bregu reke Halis. Njihovo glavno središče je bil Tavij. – *Kapadokija*: gl. § 83. – *Tektozagi*: tudi Tektosagi, del keltskega ljudstva Volki Tektozagi, ki je prvotno živelo na območju današnjih nemških zveznih dežel Turingija in severovzhodna Bavarska. Po naselitvi v Mali Aziji so se naselili v osrednjem delu Galatije, njihovo glavno mesto pa je bila Ankira (zdaj Ankara). Prim. istoimensko mesto v § 145. – *Tovtobodiaki*: del plemena Tektozagi. – *ljudstev in tetrarhij pa je skupaj 195*: Vsa tri galačanska plemena (Tolostobogijci, Trogmi, Tektozagi) se se delila na štiri tetrarhije (prim. § 74). Pompej Veliki je l. 63 vsakemu plemenu na čelo postavil samo enega tetrarha; tetrarh Tolostobogijcev Dejotar je po smrti drugih l. 44 postal edini vladar in s tem kralj galačanske klientelne države. Ko je l. 25 pr. Kr. v spopadih z Omanadi (gl. § 94) padel njegov naslednik Amintas, je Avgust njegovo državo preoblikoval v provinco. – *Ankira Tektozagov*: mesto in trdnjava v Galatiji, zdaj Ankara. – *Tavij Trogmov*: mesto v vzhodni Galatiji, zdaj ruševine blizu vasi Büyüknemes v provinci Yozgat. – *Pizinunta Tolostobogijcev*: antično mesto v Frigiji, zdaj kraj Ballıhisar, 13 km od mesta Sivrihisar v provinci Eskişehir.

§ 147

Atalenci: prebivalci mesta Ataleja (gl. § 121 in 127). – *Arasenci*: tudi Araksenci, prebivalci mesta Arasa (Araksa), zdaj Ören v provinci Muğla, vzhodno od Bodruma. – *Komamenzi*: prebivalci mesta Komama, Avgustove kolonije (*Colonia Iulia Augusta Prima Fida Comama*), zdaj Şerefönu pri mestu Ükürtlü južno od Burdurja. – *Hidenzi*: prebivalci mesta Hida (gl. § 95). – *Hieronenci*: tudi Sikeonenci, prebivalci mesta Hieron (ali Sikeon), zdaj Cayıran, jugovzhodno od mesta Beypazarı. – *Listreni*: prebivalci mesta Listra, Avgustove kolonije (*Colonia Iulia Felix Gemina Lystra*), zdaj Hatunsaray jugovzhodno od mesta Konya. – *Neapolitani*: gl. § 107. – *Ojandenci*: prebivalci sicer neznanega mesta Ojanda. Morda je mišljena Oroanda (gl. § 94). – *Selevkenzi*: prebivalci mesta Selevkeja = Trale (gl. § 108). – *Sebasteni*: prebivalci mesta Sebasta, zdaj Selçikler južno od mesta Uşak. – *Timonianenci*: prebivalci mesta Timonij, glavnega mesta pokrajine Timonitide ob Sangariju med Nikajo (gl. § 148) in

Nikomedijo (gl. § 149). – *Tebazeni*: prebivalci Tebaze (gl. § 95). – *Galatija*: gl. § 146. – *Kabalije*: gl. § 101. – *Pamfiliji*: gl. § 146. – *Milij*: gl. § 95. – *Baris*: zdaj Isparta. – *Kilanda*: Gre za območje mesta Kiland (*Cyl(l)andus*, gr. Κύλλανδος) v južni Kariji, zdaj Ula, jugovzhodno od mesta Muğla. – *Oroande v Pizidiji*: gl. § 94. – *Obizene*: pokrajina v severni Likaoniji z glavnim mestom Laodikeja (zdaj Ladik, severno od mesta Konya). – *Likaonije*: gl. § 95. – *Sagarij*: = Sangarij, zdaj Sakarya Nehri v severozahodnem delu Male Azije (790 km). – *Galos*: pritok Sangarija pri Nikomediji, zdaj Mudurnu Cayı. – *svečeniki Matere bogov*: Kibeline svečenike so imenovali Gali (*Galli*, Γάλλοι); ime so dobili po reki Galos, ker je menda povzročala orgiastično blaznost, v kateri so skupili sami sebe (gl. *NH* 31, 25; Ovidij, *Fasti* 4, 361 in nasl.).

§ 148

Kiosa: gl. § 144. – *Bitiniji*: gl. § 143. – *Pruza ... Hanibal ustanovil pod Olimpom*: Mesto (zdaj Bursa) je ustanovil bitinijski kralj Pruzias I. (vladal 230–182 pr. Kr.), pri tem pa mu je pomagal Hanibal, ki je živel v Bitiniji v izgnanstvu; ležalo je na južnem pobočju gore Olimp (t. i. mizijski Olimp; gl. § 142). Prim. Strabon 12, 4, 3. – *Nikaje*: Nikaja, ki se je prej imenovala Olbija, zdaj İznik ob jezeru İznik (İznik Gölü). Ne drži, da se je mesto imenovalo Olbija; mesto s tem imenom je ležalo na danes neznani lokaciji ob južni obali zaliva İzmit Körfezi (gl. Mela 1, 100). – 25 milj. = 37 km. – *jezero Askanij*: zdaj İznik Gölü v provinci Bursa. – *Pruziada*: drugo ime za mesto Kios (gl. § 144). – *druga <Pruziada>*: zdaj Konuralp pri kraju Üskübü, severno od mesta Düzce v istoimenski provinci. – *goro Hipij*: zdaj Kaplandede Dağı (1168 m). – *Pitopolis*: »Mesto pitijskega boga«, naselbina na južni obali jezera Askanij, 130 stadijev (= 19,2 km) od Kiosa (Aristotel, *Mirab.* 834 a 31), ki jo je v čast pitijskemu Apolonu menda ustanovil Tezej (gl. Plutarh, *Tezej* 26). – *Partenopolis*: »Deviško mesto«, »Mesto devic« ob reki Partenij; njegove lokacije ni mogoče zanesljivo potrditi (morda zdaj Koca Irmak blizu mesta Bartın v provinci Bartın). – *Korifanta*: Lokacija mesta ni znana; morda ga je Plinij zamešal z mestom Korifant, omenjenim v § 122. – *Ajziz ... Hrizoroas*: Natančna določitev rek ni mogoča; vse se menda izlivajo v zaliv İzmit Körfezi. – *rt, na katerem je bilo mesto Megarika*: zdaj ruševine na rtu Çatal Burun ob zalivu İzmit Körfezi. – *zaliv, ki so ga imenovali Kraspedit ... robni zaplati zemlje*: lat. *Craspedites* »Robnik«, »Krajnik« (iz gr. κράσπεδον /kráspedon/ »rob«, »krajec«, »obronek«, »vogal«, »rogelj«). Gre za skrajno notranji del zaliva İzmit Körfezi. Plinij uporabi izraz *lacinia* »zemeljski rogelj«, »košček zemlje«, »zaplata«, »kratka zemeljska proga«. – *mesto Astak ... Astakenski zaliv*: zdaj İzmit ob zalivu İzmit Körfezi. Ime morda izhaja iz gr. ἀστακός /astakós/ »jastog«. – *mesto Libisa <na kraju>*, kjer je zdaj *Hanibalova gomila*: v bližini kraja Tavşancıl, zahodno od İzmita na severni obali

zaliva İzmit Körfezi. Tu je bil grob Hanibala, ki je l. 183 naredil samomor, da ne bi prišel v roke Rimljanom. Gl. tudi Solin 42, 3; Marcijan Kapela 6, 687; Pavzanas 8, 11, 11.

§ 149

Bitinije: gl. § 143. – *Nikomedija*: naselbina, ki jo je ustanovil Nikomed I. z združitvijo več starejših naselbin, prestolnica bitinijskih kraljev, zdaj İzmit/Kocaeli v provinci Kocaeli. – *Rt Levkatas*: »Beli rt« (iz gr. λευκός /*leukós*/ »bel«; ime je dobil zaradi bele barve svojih apnenčastih skal), zdaj Yelken Kaya Burun ob vstopu v zaliv Iznik Körfezi. – *Astakenski zaliv*: gl. § 148. – 37,5 milje: = 55,5 km. – *Trakijskega Bosporja*: gl. NH 4, 76. – *Kalhadon*: tudi Kalhedon in Halkedon, antično pristaniško mesto v Bitiniji ob Bosporju, hčerinsko mesto Megare, ustanovljeno v 7. stol. pr. Kr., tako kot nasproti njega ležeči Bizantij, pomembno pristaniško, trgovsko in transportno središče, zdaj Kadiköy (del Istanbula). – 62,5 milje: = 92,5 km. – *Prokerastis ... Kolpuza ... Mesto slepih, ker <ustanovitelji> niso znali izbrati lokacije*: Vzdevek Prokerastis bi pomenil »Štrleče mesto« (iz gr. κέρας /*kéras*/ »rog«, »štrlina«; verjetno zaradi oblike zaliva, v katerem je mesto ležalo), vzdevek Kolpuza bi lahko prevedli kot »Zalivsko mesto« (iz gr. κόλπος /*kólpos*/ »zaliv«), posmehljivi vzdevek »Mesto slepih« (lat. *oppidum Caecorum*) pa je dobilo ob primerjavi z mestom Bizantij na vzhodni obali Bosporja, ki je imelo boljše lego (prim. Herodot 4, 144, 2; Strabon 7, 6, 2; Tacit, *Anali* 12, 63, 1). – *sedem milj*: = 10,36 km. – *Bizantij*: gl. NH 4, 46; 4, 78. – *kolonija Apameja*: gl. § 143. – *Agrilenzi*: prebivalci mesta Agrilon, zdaj Bilecik v provinci Bilecik. Izdajatelji predlagajo popravek imena v *Agrippenses* »Agripenzi«. – *Juliopoliti*: prebivalci mesta Juliopolis (gl. § 143). – *Bitinij*: mesto v Bitiniji, ki ga je ustanovil bitinijski kralj Prusias I. (230–182 pr. Kr.) na območju, naseljenem že od 7. stol. pr. Kr., zdaj Bolu v provinci Bolu. Cesar Klavdij ga je preimenoval v Klavdiopolis (*Claudiopolis*; gl. Kasij Dion 59, 11, 2), Hadrijan pa v Hadrijana (*Hadriana*). – *Sirij, Lafias, Alkes, Serinis, Lilaj*: Rek ni mogoče zanesljivo določiti. – *Farnakias*: v virih tudi Farnukias in Farnutis, zdaj Uzun Cayı, zahodno od Nikaje, ki se izliva v jezero İznik Gölü. – *Skopas*: pritok reke Sangarij (gl. § 147) pri mestu Juliopolis. Gl. Prokopij, *O zgradbah* 5, 4. – *Hieros, ki ločuje Bitinijo in Galatijo*: »Sveta reka« (iz gr. ἱερός /*hierós*/ »svet«) = Siberis, zdaj Aladağ Cayı, mejna reka med Bitinijo in Galatijo (gl. § 143 in 146).

§ 150

Kalhadona: gl. § 149. – *Hrizopolis*: »Zlato mesto« (iz gr. χρυσός /*chrysós*/ »zlat« in πόλις /*pólis*/ »mesto«), zdaj Üsküdar (okrožje v Istanbulu). – *Amikopolis, po kateri se še danes imenuje zaliv*: zdaj Beykoz (okrožje v Istanbulu). Zaliv

se danes imenuje Hünkâr İskelesi. – *pristanišče Amik*: zdaj Beykoz (okrožje v Istanbulu). Mesto je dobilo ime po Amiku, Pozejdonovem sinu, mitičnem kralju bitinijskega plemena Bebriki (gl. § 127), ki je vsem tujcem preprečeval, da bi pristali, nato pa jih izzval na boksarski dvoboj; premagal ga je Polidevk. Gl. tudi NH 16, 239; Apolonij Rodoški 2, 1 in nasl. – *rt Navloh*: »Sidrišče«, »Pristan«, zdaj območje pri Anadolu Hisarı (»Anatolska trdnjava«), trdnjavi v Istanbulu na azijski strani Bosporja. – *Estije*: = *Echaia* Ehaja, zdaj Kandilli, del Istanbula na azijski strani Bosporja. – *Pozejdonovo svetišče*: Lokacija Pozejdonovega svetišča ni znana. – *Bospor*: gl. NH 4, 76; 6, 1. – *500 korakov*: = 740 m. – *12,5 milje*: = 18,5 km. – *8,75 milje*: = 12,95 km. – *mesto Spiropolis*: najbrž napačen zapis namesto Hieropolis, kjer je bilo svetišče (gr. ἱερόν /hierón/) Zevs Urija (iz gr. οὔριος /ourios/ »pošiljajoč dobre vetrove« = »prinašajoč srečo«), zdaj Yoros blizu kraja Anadolu Kavağı v provinci Istanbul. Čaščenje Zevs je bilo na območju Kalhedona in Bosporja zelo razširjeno. – *Tini ... Bitini*: gl. § 145. – *282 ljudstev*: Plinij jih v opisu sodnih okrožij Azije našteje okoli 260. – *Likije*: gl. § 100. – *Helesponta*: gl. § 121. – *Propontide*: § 141. – *Trakijskega Bosporja*: gl. zgoraj. – *239 milj*: = 353,72 km. – *Izidor*: gl. PV, št. 263. Prim. tudi FGrHist 781 F 18. – *Sigeja*: gl. § 124. – *322,5 milje*: = 477,3 km.

§ 151

Propontidi: zdaj Marmarsko morje. – *Kizikom*: gl. § 142. – *Elafonez*: »Jelenji otok«, »Otok jelenov« (iz gr. ἔλαφος /élaphos/ »jelen«, »košuta« in νῆσος /nêsos/ »otok«), zdaj verjetno Türkeli Adası oz. Avşa (Adası) v Marmarskem morju v provinci Balıkesir. – *kiziški marmor*: Marmor so lomili v kamnolomih na severu otoka Prokonez; imel je značilno belo barvo, prepreden pa je bil z žilami različnih temnih odtenkov, od modrikastih do črnih. Prim. NH 36, 47; 37, 185; Vitruvij 2, 8, 10; 10, 2, 15. – *Nevrida*: »Kita«, »Tetiva« (iz gr. νεῦρον /neûron/ »kita«, »tetiva«). – *Prokonez*: »Jelenčkov otok«, »Otok jelenčkov« (iz gr. πρόξ /próx/ »jelenček«, »srna« in νῆσος /nêsos/ »otok«), zdaj Marmara Adası v Marmarskem morju. – *Ofiuza*: »Kačji otok« (iz gr. ὄφις /óphis/ »kača«), zdaj Ekinlik Adası v Marmarskem morju. – *Akant*: »Déžen« (iz gr. ἄκανθος /ákanthos/ »déžen«, »akant«), otok v Propontidi. Ni znano, za kateri otok gre. Predlog komentatorjev, da gre za otok Ekinlik Adası, je treba ovreči (gl. zgoraj Ofiuza). – *Fojba*: »Svetla«, »Sijoča« (iz gr. φοῖβος /phoibos/ »čist«, »svetel«, »bleščeč«, »sijoč«), zdaj najbrž Koyun Adası (ali – toda manj verjetno – Tavşan Adası) med otokoma Paşalimanı Adası in Türkeli Adası/Avşa (Adası). – *Skopel*: »Čer«, »Kleč« (iz gr. σκόπελος /skópelos/ »čer«, »kleč«, »skala«), otoček v Propontidi, morda kateri od otočkov ali katera od čeri med otokoma Tavşan Adası in Paşalimanı Adası ali pa otoček Hayırsız Adası zahodno od otoka Marmara Adası. – *Porfiriona*: »Škrlatni otok« (iz gr.

πορφύρα /*porphýra*/ »škrlat«), otoček v Propontidi, ki ga ni mogoče zanesljivo določiti, verjetno v bližini Halone (gl. nadaljevanje) ali Prokoneza (gl. zgoraj), po eni od razlag istoveten s Halono. – *Halona z mestom*: otok v Marmarskem morju z istoimenskim mestom, zdaj Paşalimanı Adası z mestom Paşalimanı/ Paşalimanı Köyü. – *Delfakija*: otoček v Marmarskem morju, zdaj morda Fener Ada/Fenerada vzhodno od Marmara Adası. – *Polidora*: »Bogato obdarjena« ali »Bogato obdarjajoča« (iz gr. πολύδωρος /*polýdōros*/ »bogato obdarjen«, »bogato obdarjajoč«, »z mnogimi darovi«), otoček v Marmarskem morju, ki ga ni mogoče zanesljivo določiti. – *Artakajon z mestom*: verjetno gre za napako. Najbrž je mišljena Artaka (gl. § 141). – *Nikomedijske*: gl. § 149. – *Demonez*: otok v Propontidi, zdaj Heybeli Ada v skupini Kızıl Adaları (»Prinčevi otoki«) v Marmarskem morju, na mestnem območju Istanbula. – *Heraklejske*: = Pontska Herakleja, zdaj Karadeniz Ereğli ali samo Ereğli v istoimenskem okrožju v provinci Zonguldak. – *Bitinije*: gl. § 145. – *Tiniada ... Bitinija*: otok v Črnem morju, pozneje imenovan tudi Apolonija in Dafnuzija, zdaj Kefken Adası nasproti vasi Cebeci v okrožju Kandıra v provinci Kocaeli. – *Antiohija*: O otoku ni podatkov. – *Rindaka*: gl. § 142. – *Bezbik*: otok v Marmarskem morju, zdaj İmrâli Adası. Prim. NH 2, 204. – *18 milj*: = 26,64 km. – *Elaja*: Ni otok, ampak mesto ob Marmarskem morju, zdaj Cihangir ali Zeytin Burnu na območju Istanbula. Komentatorji kot možnost omenjajo otok Kınalı Ada v skupini Kızıl Adaları (»Prinčevi otoki«), vendar so ta otok v antiki imenovali Prota. – *dve Roduzi*: tudi Rodusi »Rožna/Vrtnična otoka«, »Otoka rož/vrtnic« (iz gr. ῥόδον /*rhódon*/ »roža«, »vrtnica«), zdaj otočka Sivri Ada in Yassı Ada, skrajno zahodna otoka otoške skupine Kızıl Adaları (»Prinčevi otoki«). – *Erebintota*: »Čičerkin otok«, »Otok čičerke« (iz gr. ἐρέβινθος /*erébinthos*/ »čičerka«; v zapisih najdemo tudi različici Terebintoda in Erebintoda, zdaj Sedef Ada, najvzhodnejši otok otoške skupine Kızıl Adaları (»Prinčevi otoki«). – *Megala*: »Veliki otok« (iz gr. μέγας, μεγάλη, μέγα /*mégas, megále, méga*/ »velik«), zdaj Büyük Ada, največji otok v skupini Kızıl Adaları (»Prinčevi otoki«). – *Hal-kitida*: drugo ime za otok Demonez, zdaj Heybeli Ada (gl. zgoraj). – *Pitioda*: drugo ime otoka Megala (gl. zgoraj).

Komentar k 6. knjigi

§ 1

Pont Evksejnos: zdaj Črno morje. Ker je slovelo kot zelo nevarno in divje, Plinij omeni, da ga bolje kot pridevnik εὖξεινος /*eúxeinos*/ »gostoljuben«, »prijazen do tujcev« oriše pridevnik ἄξεινος /*áxeinos*/ »negostoljuben«, »neprijazen do tujcev« (prim. *NH* 4, 76). Z izrazom *Pont* so Grki in Rimljani poimenovali tudi območje ob Črnem morju, zlasti območje Male Azije južno od Črnega morja med Bitinijo in Armenijo, kjer je bilo središče kraljestva Mitridata VI. Evpartorja. To ozemlje so Rimljani po končanih vojnah z njim razdelili; zahodni del je Pompej priključil Bitiniji, vzhodnega pa cesar Neron Galatiji. – *Kalpo*: zdaj Gibraltar, eden od Heraklovih stebrov (prim. *NH* 3, 5). – *Helespont*: lat. *Hellespontus*, gr. Ἑλλήσποντος »Helino morje« (prim. *NH* 4, 49), zdaj Dardanele, morski preliv, ki povezuje Egejsko in Marmarsko morje. – *Propontido*: lat. *Propontis*, gr. Προποντίς, zdaj Marmarsko morje (prim. *NH* 4, 76). – *Bosporja*: mišljen je Trakijski Bospor (lat. *Bosp(h)orus*, gr. Βόσπορος) še zdaj Bospor (ali Istanbulski preliv), morski preliv med Marmarskim in Črnim morjem (prim. *NH* 4, 76). – *Majotijska jezera*: lat. *lacus Maeotii* (ime je navadno v ednini), gr. Μαῖωτις λίμνη, zdaj Azovsko morje (prim. *NH* 4, 78).

§ 2

Helespontu: gl. § 1. – 875 korakov: = 1295 m. – *obeh Bosporjih*: Mišljena sta Trakijski Bospor (gl. § 1) in Kimerijski Bospor (zdaj Kerški preliv med Črnim in Azovskim morjem). – *njuno ime*: Bospor pomeni »Kravji brod«, »Goveji brod« (iz gr. βούς /*boús*/ »govedo«, »krava« in πόρος /*póros*/ »prehod«, »brod«). Plinij podaja stvarno razlago imena, ki je sicer povezano z mitom o Io; ta je spremenjena v telico na tem mestu po dolгих mesecih tavanja prečkala morje.

§ 3

Pont ... Bosporja ... Majotijskega jezera: gl. § 1. – 1438,5 milje: = 2129 km. – *Eratosten*: gl. PV, št. 182. – 100 milj manj: = 148 km; torej 1338,5 milje = 1981 km. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *Kalhadona*: lat. *Calchadon*, *Calchedon*, gr. Καλχιδών, zdaj Kadiköy (predel Istanbula; prim. *NH* 5, 149). – *Fazisa*: lat.

Phasis, gr. Φᾶσις, tudi Fazid, zdaj Rioni, tretja največja reka v Gruziji; izvira na Kavkazu. – 1000 milj: = 1480 km. – *Kimerijskega Bosporja*: gl. § 2. – 360 milj: = 532,8 km. – *boji ... Kimerijskem ustju*: Mišljeni so spopadi ob današnjih Kerških vratih, ki jih je v prvih letih Neronove vladavine vodil Gnej Domicij Korbulon (gl. § 23 in PV, št. 292).

§ 4

Rebas ... Rezos: lat. *Rhebas*, *Rhesos*, gr. Ῥήβας, majhna reka na obali Bitinije, znana tudi iz mita o Argonavtih, zdaj Riva. – *Siris*: Reke ni mogoče natančno določiti. – *Kalpas*: lat. *Calpas*, *Calpe*, gr. Κάλπη, pristaniško mesto v Bitiniji med Bizantijem in Heraklejo, zdaj domnevno Kaya Burun. – *Sangaris*: lat. *Sangaris*, *Sagaris*, tudi različici *Sangarius* in *Sagiarius*, gr. Σάγαιρις, maloazijska reka, ki se izliva v Črno morje, zdaj Sakarya Nehri. – *Frigiji*: gl. NH 5, 145. – *Tembrogij*: lat. *Thembrogius*, v virih tudi *Thymbris* in *Tembros*, zdaj Porsuk Çayı, Sangarisov pritok. – *Galos*: lat. *Gallus*, zdaj Göksu, Sangarisov pritok. – *Koralij*: Reke ni mogoče določiti. – *ozemlje Mariandinov*: tračansko pleme, ki je živelo v severozahodni Mali Aziji (prim. Strabon 12, 3, 7). – *Herakleja*: lat. *Heraclea* = Pontska Herakleja, zdaj Ereğli. – *Likos*: lat. *Lycus*, majhna reka v Mali Aziji, zdaj domnevno Gülünçsu. – 200 milj: = 296 km. – *Akona ... preobjede*: lat. *Acone*, gr. Ἀκόναι, pristaniško mesto v Bitiniji ob Črnem morju; ime – o tem piše tudi Plinij – naj bi izhajalo iz samostalnika *aconitum* (gr. ἀκόνιτον /*akóniton*/) »preobjeda«, tudi »omej«, ki je rastlina iz rodu zlatičevk, vsi njeni deli, še zlasti gomoljasto odebeljene korenine, pa vsebujejo strupene alkaloidne, zlasti akonitin (prim. NH 27, 4 in nasl.). – *Aheruzija*: votlina severno od Ponske Herakleje. – *Pajdopid*: Te obalne reke krajevno ni mogoče določiti; omenja jo samo Plinij. – *Kalihoron*: lat. *Callichorum*, reka vzhodno od Herakleje, imenovana tudi Oksejnas. Bila je posvečena Dionizu in tudi njeno ime, ki pomeni »z lepimi zbori« (iz gr. καλός /*kalós*/ »lep« in χόρος /*chóros*/ »zbor«), izhaja iz Dionizu posvečenih zborov. – *Sonavt*: Reko omenja samo Plinij in je ni mogoče natančneje določiti. – *Tion*: pristaniško mesto med Bitinijo in Paflagonijo ob Črnem morju, zdaj Filyos. – 38 milj: = 56,24 km. – *Bilis*: = Bilaj (Βιλλαιός), mejna reka med Bitinijo in Paflagonijo, zdaj Filyos Çayı.

§ 5

paflagonijsko ... pilajmenijsko: Paflagonija je antično ime za gorato pokrajino v severni Mali Aziji med Bitinijo, Galatijo, reko Halis in Črnim morjem (prim. NH 5, 146). Pilajmenija je staro ime Paflagonije (po Pilajmenu, kralju Paflagonov v trojanski vojni; gl. Homer, *Iliada* 2, 581). – *Galatija*: pokrajina v goratem osrednjem delu Male Azije ob zgornjem toku Sangarija in Halisa,

danes osrednja Anatolija. Ime je dobila po Galcih, ki so v 3. stol. pr. Kr. vdrli čez Balkan v Malo Azijo, kjer jih je ok. 268 pr. Kr. porazil Antioh I. Soter; od tedaj so se imenovali Galatijci ali Galačani. – *mesto Miletčanov Mastija*: Plinij je edini, ki omenja to mesto, in edini, ki navaja, da je bilo miletska naselbina. – *Kromna*: mesto na obali Paflagonije, ki ga omenja že Homer (*Iliada* 2, 855). – *Kornelij Nepot*: gl. PV, št. 378. Prim. tudi HRR II 31 (in nasl.) F 14. – *Enete ... Veneti*: Eneti ali Veneti so bili paflagonijsko pleme (prim. Homer, *Iliada* 2, 852). V Evropi so italški Veneti živeli v severovzhodni Italiji in na obali Istre, galski pa na južni obali današnje Bretanje. – *Sezamon ... Amastrida*: obalno mesto v Paflagoniji, zdaj Amasra v provinci Bartın v Turčiji. – *Kitor*: gora in istoimensko mesto na obali Paflagonije, zdaj Cide (Karaağaç) v provinci Kastamonu. – *Tiona*: gl. § 4. – 63 milj: = 93,24 km. – *Kimolida*: tudi Kinolida in Kinalida, paflagonijsko trgovsko mesto ob Pontu (Črnem morju), zdaj Ginolu. – *Stefana*: obalno mesto v Paflagoniji, zdaj Istifan v provinci Sinop. – *Partenij*: mejna reka med Paflagonijo in Bitinijo (prim. *Iliada* 2, 854), zdaj Bartın Çayı.

§ 6

Rt Karambis: rt in predgorje v Paflagoniji; v antiki je veljal za sredino južne obale Ponta, zdaj Kerempe Burnu. – 325 milj: = 481 km. – 350 milj: = 518 km. – *Kimerijskega ustja*: gl. § 2. – 312,5 milje: = 462,5 km. – *mesto z istim imenom*: tj. Karambis. Mesto je bilo verjetno na rtu, v bližini današnjega Ilyasbeya. – *Armına*: pristaniško mesto v Paflagoniji, zdaj Aklıman. – *Sinopa*: pristaniško mesto v Paflagoniji, sprva tesalska, pozneje miletska kolonija, zdaj Sinop v provinci Sinop. – *Kitora*: gl. § 5. – 164 milj: = 242,72 km. – *Varek*: mejna reka med Paflagonijo in Kapadokijo. Omenja jo samo Plinij. – *Kapadoki*: tudi Kapadokijci in Kapadočani, prebivalci pokrajine Kapadokije na vzhodu Male Azije med gorovjem Tavros in Črnim morjem (območje nekdanje hetitske države). – *Katurija Gazelum*: Mesto omenja samo Plinij; njegova lokacija ni znana. Izdaje ponujajo različne besedilne različice (nem. *Caturia Gazelum*, ang. *Caturia Zaceplum*, fr. *Gaziura et Gazelum*, BTL *Caturia Gazelum*). – *Halis*: največja reka Male Azije (1550 km), zdaj Kızılırmak Nehri. – *Tavrosa*: pogorje v Mali Aziji, ki sega od antične Karije in Likije čez Kilikijo, danes pa ločuje sredozemsko obalo južne Turčije od centralne Turčije (Anatolije). – *Kataonijo*: antična pokrajina v Mali Aziji, ki je obsegala južni del Kapadokije.

§ 7

Gangra: mesto v Paflagoniji in prestolnica zadnjega paflagonijskega kralja Dejotara, zdaj Çankırı v provinci Çankırı, severozahodno od Ankare. – *Karuzza*: obalno mesto v Paflagoniji, zdaj Gerze v provinci Sinop. – *Amiz*: obalno mesto ob Pontu v istoimenskem zalivu, pomembno pristanišče in trgovsko

središče, v času pontskega kralja Mitridata VI. Evpatorja kraljeva rezidenca, zdaj Samsun v provinci Samsun. – *Sinope*: gl. § 6. – *130 milj.* = 192,4 km. – *Azijo skoraj spremeni v otok*: Za izvirnik ... *ut Asiam paene insulam faciat* nekateri prevajalci predlagajo prevod: » ... da Azijo spremeni v polotok«. – *Isoškega zaliva v Kilikiji*: Zaliv je dobil ime po obalnem mestu Isos (lat. *Issus*, gr. Ἰσός) v Kilikiji, obalni pokrajini v jugozahodni Mali Aziji. Prim. NH 5, 91. – *200 milj.* = 296 km. – *tri plemena*: tj. Dorci, Jonci in Ajolci (Eolci). – *Evpatorija ... Mitridat ... Pompejopolis*: naselbina kralja Mitridata VI. Evpatorja (gl. PV, št. 365) v Paflagoniji, ki jo poimenoval po sebi. Ko jo je l. 66 pr. Kr. v 3. mitridatski vojni (74–64 pr. Kr.) osvojil Pompej, jo je preimenoval v Pompejopolis »Pompejevo mesto« (lat. *Pompeiopolis*, gr. Πομπηιοῦπολις), imenovali pa so jo tudi Magnopolis »Veliko mesto« ali »mesto (Pompeja) Velikega«.

§ 8

Kapadokije: gl. § 6. – *kolonija cesarja Klavdija Arhelaida ... Halis*: mesto v Kapadokiji, ki ga je ustanovil eden od kraljev Arhelajev, cesar Klavdij (vladal 41–54) pa ga je povzdignil v kolonijo. Plinij se moti; reka Halis ne teče ob Arhelaidi, ampak ob mestu Arhala. – *Gazakeni*: pokrajina v severni Mali Aziji, del Kapadokije oz. maloazijske pokrajine Pont. – *Komana*: mesto in reka v pokrajini Kataoniji (gl. § 6). – *Neocezareja*: mesto v Pontu, ki ga je cesar Vespazijan (vladal 69–79) pridružil Kapadokiji, zdaj Niksar v provinci Tokat. – *Likos*: zdaj Kelkit Çayı ali Kelkit Irmağı, desni pritok reke Iris (zdaj Yeşilirmak). – *Amazeja*: mesto v globoki kotlini ob reki Iris, rezidenca pontskih kraljev, rojstni kraj geografa Strabona, zdaj Amasya v provinci Amasya. – *Iris*: zdaj Yeşilirmak. – *Kolopeni*: pokrajina v severni Mali Aziji. – *Sebasteja*: mesto v Pontu, poimenovano po cesarju Avgustu (*Augustus* = gr. Σεβαστός /*Sebastós*/ »Vzvišeni«), zdaj Sivas v provinci Sivas. – *Sebastopolis*: mesto v Pontu, poimenovano po cesarju Avgustu (*Sebastopolis*, Σεβαστόπολις = »Avgustovo mesto«), zdaj Sulusaray (ali Çiftlik) v istoimenskem okrožju v provinci Tokat. – *Melita*: staro mesto v Kapadokiji, ki je skupaj z okoliškim območjem tvorilo pokrajino Meliteno, zdaj Malatya v provinci Malatya. – *Samiramida*: ali Semiramida, legendarna babilonska kraljica in graditeljica (9.–8. stol. pr. Kr.). – *Evfrata*: najdaljša reka jugozahodne Azije (2763 km), zdaj Evfrat (Al Furat). Mišljen je zahodni Evfrat ali Karasu (»črna voda«; prim. NH 5, 83). – *Diocezareja*: mesto v Kapadokiji, zdaj Korluca v provinci Tunceli. – *Tiana*: mesto na Tavrosu v Kapadokiji, zdaj Kemerhisar v okrožju Bor v provinci Niğde. – *Kastabala*: antično mesto v Kilikiji na severovzhodnem robu Kilikijske ravnice blizu kraja Karatepe (Karatepe Arslantaş) v provinci Osmaniye, dobrih 20 km od mesta Kadirli. – *Magnopolis*: novejšo ime mesta Evpatorija (gl. § 7), mesta, ki ga je ustanovil Mitridat VI. Evpator na sotočju

rek Iris in Likos; Pompej ga je l 65 pr. Kr. preimenoval v Magnopolis. – *Zela*: besedilna različica za Ziela (gl. § 10). – *Argaj*: gora v Kapadokiji južno od Halisa (3916 m); današnje ime Erciyes Dağı izhaja iz lat. *Argaeus* in gr. Ἀργαῖος oz. Ἀργαίων ὄρος. – *Mazak* ... *Cezareja*: mesto v Kilikiji (v virih imenovano tudi Maza), ki ga je cesar Tiberij l. 17 po Kr. preimenoval v Cezarejo in je postalo glavno mesto province Kapadokije, zdaj Kayseri v provinci Kayseri.

§ 9

Armenijo: pokrajina v Aziji, ki so jo obdajale: na severu Kolhida in Hiberija, na jugu Ozroena in Komagena, na vzhodu Medija Atropatena in Adiabena, na zahodu pa Kapadokija. Delila se je na Veliko Armenijo (*Armenia Maior*, območje vzhodno od Evfrata) in Malo Armenijo (*Armenia Minor*, območje zahodno od Evfrata). Prim. NH 5, 83. – *Melitena*: pokrajina ob mestu Melita (gl. § 8). – *Komageno*: pokrajina v severni Siriji, ki se je raztezala od južnega pobočja Tavrosa do Evfrata. – *Kataonija*: gl. § 6. – *Frigijo*: gl. § 6 in NH 5, 145. – *Garzavritida*: pokrajina v Kapadokiji na meji z Likaonijo (gl. § 24). – *Sargavrazana*: pokrajina blizu Tavrosa vzhodno od Komagene in blizu meje s Pontom (v virih tudi *Sargarausene* Sargaravzena), ena od upravnih enot Kapadokije z mesti Fiara, Sadagena, Gavrena, Sabalas, Ariaratira in Maroga (prim. Ptolemaj 5, 6, 13). – *ozemlje Kamanenov*: imenovano tudi Kamanena ali Hamanena (*Chamanene*), ena od upravnih enot Kapadokije (prim. Ptolemaj 6, 1, 1 in nasl.). – *Galatijo*: gl. § 5. – *Morimena*: pokrajina na severozahodu Kapadokije. – *reka Kapadoks*: tudi Kapadok (od tod prebivalci Kapadoki; gl. § 6). Reko omenja samo Plinij. – *Levkosirci*: lat. *Leucosyri*, gr. Λευκόσυροι »Beli Sirci«, staro ime za Sirce, ki so poseljevali osrednjo severno obalo Male Azije, tj. ozemlje poznejše Kapadokije. V literaturi se ime uporablja kot sinonim za Kapadoke. – *omenjene Cezareje*: gl. § 8. – *Likos*: gl. § 8. – *Kojran*: Reko omenja samo Plinij; ni je mogoče natančno določiti. Francoska izdaja (fr.) ponuja besedilno različico *Ceraunus*. – *Amizom*: gl. § 7. – *Hadizija*: mesto in reka na severni obali Male Azije. Danes ju ni mogoče natančno določiti. – *Likast*: mesto na severni obali Male Azije, ki ga ni mogoče natančno določiti. – *Temiskirska pokrajina*: tudi Temiskirenska pokrajina ali Temiskirena, ravninsko območje okoli mesta Temiskira (lat. *Themiscyra*, gr. Θεμίσκυρα). Mesto je ležalo nedaleč od obale ob ustju reke Termodont (gl. § 10), ki ga mitološko izročilo omenja kot domovino Amazonk.

§ 10

Iris: gl. § 8. – *Likosom*: gl. § 8. – *skupnost Ziela*: naselbina ob enem od pritokov reke Iris (besedilna različica *Zela*; gl. § 8). – *Triarijevem porazu*: Gaj Valerij Triarij je bil tu l. 67 pr. Kr. poražen v tretji mitridatski vojni (gl. § 7). – *zmagi*

Gaja Cezarja: Gaj Julij Cezar je l. 47 pr. Kr. premagal pontskega kralja Farnaka II., sina kralja Mitridata VI. Evpatorja; svojo zmago je senatu naznanil s tremi besedami: *veni, vidi, vici* (»prišel, videl, zmagal«; Svetonij, *Cezar* 37). – *Termodont*: maloazijska reka v Pontu, ki se izliva v Črno morje, znana kot reka Amazonk, zdaj Terme Çayı. – *Fanorija*: Kastel omenja samo Plinij; morda je povezan s široko dolino, imenovano Fanaroja (lat. *Phanaroea*, gr. Φανάρεια), skozi katero so tekle reke Iris, Likos in Skilaks. – *gora Amazonij*: mitična gora v Pontu, domovanje Amazonk. – *mesto z istim imenom*: tj. mesto Termodont, ki je očitno ležalo ob istoimenski reki. Njegova lokacija ni znana. – *Amazonij*: mesto v Pontu, ki ga ni mogoče natančno določiti. – *Temiskira*: gl. § 9. – *Sotejra*: kapadokijsko mesto, ki ga omenja samo Plinij. Njegova točna lokacija ni znana. – *Amazeja*: gl. § 8. – *Komana*: gl. § 8. – *Matij*: drugo ime mesta Komana. Omenja ga samo Plinij.

§ 11

Geneti in Halibi: plemeni na južnih obalah Črnega morja. Halibi (lat. *Chalybes*, gr. Χάλυβες »Jeklarji« iz gr. χάλυψ /*chályps*/ »jeklo«) so sloveli kot rudarji, mojstri obdelave bakra in pridobivanja brona ter jeklarji. Ni znano, ali je jeklo dobilo ime po njih ali oni po jeklu. – *mesto Kotior*: pristaniško in trgovsko mesto na paflagonijski obali Črnega morja, naselbina Sinope, v virih imenovano tudi Kotiora in Kitor, zdaj Gideruz (Gideros) pri vasi Kalafat v okrožju Cide v provinci Kastamonu. – *Tibareni*: pleme na južni obali Črnega morja, ki ga omenja že Sveto pismo (1 Mojz (Gen) 10, 2: Tubal). – *Mosini*: pleme na južni obali Črnega morja (prim. NH 5, 126). – *Makrokefali*: »Velikoglavci«, »Dolgoglavci« (iz gr. μακρός /*makrós*/ »velik«, »dolg« in κεφαλή /*kephalé*/ »glava«), pleme na obali Črnega morja zahodno od Kolhide. Izvor njihovega imena ni znan; morda je bilo pri njih v navadi povezovati glave novorojenčkom. – *Keraz*: mesto na obali Črnega morja, zdaj Giresun v provinci Giresun. – *Kordula*: pristanišče ob obali Črnega morja. – *Behiri*: pleme na južni obali Črnega morja vzhodno od Trapezunta. Omenjajo ga tudi številni drugi antični geografi. – *Bukseri*: pleme na južni obali Črnega morja, v virih imenovano tudi Buzeri ali Bizeri. – *Melas*: obalna reka v Pontu. Omenja jo samo Plinij. – *Mahoroni*: pleme, ki je sprva živelo ob Majotidi, nato pa se je preselilo na južne obale Črnega morja. V virih najdemo še tri besedilne različice imena: Maheloni, Mahlijci in Malahi. – *Sideni*: pleme v severni Mali Aziji. – *Siden*: Reko omenja samo Plinij (zdaj najbrž Bolaman Çayı). – *Polemoniju*: mesto na južni obali Črnega morja, sprva imenovano Sida, nato pa je dobilo ime po kilikijskem kralju Polemonu I. (38–8 pr. Kr.) ali Polemonu II. (38–64 po Kr.). Domnevno je ležalo blizu današnjega mesta Bolaman v provinci Ordu. – *Amiza*: gl. § 7. – *120 milj.* = 177,6 km. – *Jazonij in Melantij*: reki na obali

Ponta. Melantij enačijo z reko Melet Irmak. – 80 milj: = 118,4 km. – *Farnakeja*: obalno pristaniško mesto na južni obali Ponta, ki ga je ustanovil Farnak, ded Mitridata VI. Evpatorja. Mesto enačijo z današnjim mestom Giresun, s katerim enačijo tudi mesto Keraz. – *Tripolis*: mesto s trdnjavo na južni obali Črnega morja ob ustju istoimenske reke; Plinij je edini pisec, ki omenja reko (zdaj Tirebolu v provinci Giresun). – *Filokaleja*: mesto na južni obali Črnega morja. Natančnejša določitev njegove lokacije ni mogoča. – *Liviopolis*: Mesto omenja samo Plinij; njegove lokacije ni mogoče določiti. – 100 milj: = 148 km. – *Trapezunt*: pomembno pristaniško in trgovsko mesto na južni obali Črnega morja, kolonija Mileta in Sinope, zdaj Trabzon v provinci Trabzon.

§ 12

Armenohalibi: Pleme omenja samo Plinij (gl. tudi § 29). – *Velika Armenija*: gl. § 9. – 30 milj: = 44,4 km. – *Trapezuntom*: gl. § 11. – *Piksit*: manjša reka na južni obali Črnega morja. – *heniohejski Sani*: tudi Sani Heniohi, del plemena Sani (prim. Arijan, *Obplutje* 11). – *Absar ... kastelom*: reka in trdnjava na južni obali Črnega morja, zdaj Çoruh. – 140 milj: = 207,2 km. – *Hiberija*: domnevno ozemlje današnje Gruzije. – *Heniohi*: lat. *Heniochi*, gr. Ἡνίοχοι »Obvladovalci vajeti«, »Vozniki«, »Kočijaži«, najmočnejše pleme na južni obali Črnega morja. – *Amprevti*: Omenja jih samo Plinij. – *Lazi*: pleme na južni obali Črnega morja. – *Akampseon*: »Reka Akampsejcev«, pri poznejših piscih imenovana Akampsis (Ἀκαμψίς); ni je mogoče natančno določiti. – *Izis*: lat. *Isis*, gr. Ἴσις Izida (?), plovna reka na jugovzhodni obali Ponta, zdaj morda reka Natanebi. – *Nogros*: reka na jugovzhodni obali Črnega morja; omenja jo samo Plinij. Mogoče je, da gre za reko Mogros (zdaj Supsa v Gruziji), ki jo omenja tudi Arijan (*Obplutje* 7). – *Batis*: reka na jugovzhodni obali Črnega morja; ni je mogoče natančno določiti. – *pleme Kolhi*: tudi Kolhijci ali Kolhidci. Živel so v pokrajini Kolhidi vzhodno od Črnega morja na območju pod Kavkazom (zahodni del današnje Gruzije), ki je obsegala dolino reke Fazis in okoliška gorovja: Kolhida je bila Medejina domovina, dežela zlatega runa, cilj Argonavtov; ob njeni obali so bile grške kolonije, ki so jih ustanovili prebivalci Mileta. Rimu je bila priključena l. 64 po Kr. v času cesarja Nerona, ko je postala del province Kapadokije. – *mesto Matij*: gl. § 10. – *Heraklejon in istoimenski rt*: reka in rt s predgorjem med rekama Fazis na severu in Batis na jugu, zdaj morda reka in rt pri Adlerju jugovzhodno od pristaniško-letoviškega obmorskega mesta Soči v Rusiji. – *Fazis*: gl. § 3.

§ 13

Moshov: pleme, povezano v močno plemensko zvezo, ki je živelo v južnih gorah Kolhide (prim. NH 5, 99). – 38,5 milje: = 56,98 km. – *Tindarida*, *Kirkaj*, *Kignos*

... *Fazis*: Tindarido ob srednjem toku Fazisa omenja samo Plinij; o mestih Kirkaj in Kignos ni posebnosti; ime Kignosa izhaja iz gr. κύκνος /*kýknos*/ »labod«, ker je naseljencem znamenje za ustanovitev naselbine nakazal labod s svojim glasom (prim. Mela 1, 110: *ignaris qua terra esset cycni vox notam dederat*). – *Aja*: mitično mesto, otok in dežela ob reki Fazis, prestolnica in domovina kralja Ajeta. Pozneje so jo enačili s Kolhido. – *15 milj*: = 22,2 km. – *Hipos*: reka v Kolhidi, zdaj Kodori. – *Kianej*: »Temačna reka«, »Temnomodra reka« v Kolhidi (iz gr. κυάνεος /*kyáneos*/ »temačen«, »temen« »temnomoder«). Ni je mogoče natančno določiti. – *Surij* ... *reki z istim imenom*: mesto ob ustju istoimenske reke v Kolhidi, domnevno v bližini današnjega mesta Novo Senaki. – *Glavk*: »Svetla reka« ali »Sinja reka« (iz gr. γλαυκός /*glaukós*/ »svetel«, »bleščeč«, »temnomoder«, »sinji«) v mitični deželi Aja. Ni je mogoče določiti. – *otok brez imena*: O omenjenem otoku ni podatkov. – *70 milj*: = 103,6 km. – *Absara*: gl. § 12.

§ 14

Harien: »Ljubka reka« (iz gr. χαριεύς /*charieús*/ »ljubek«, »prijeten«), reka v Kolhidi, zdaj Nabida. V virih najdemo tudi imenski različici Harieis (Harient; gl. Arijan, *Periplus* 10: Χαριεύς) in Hariust (Ptolemaj 5, 10, 2: Χαρίουστος). – *Saltijci* ... *Ftejrofagi*: plemo v Kolhidi, imenovano tudi »Jedci smrekovih storžev« (Φθειροφάγοι). – *Sani*: gl. § 12. – *Hobon*: reka na obali Kolhide, zdaj Chobi ali Enguri (Inguri). – *Kavkaza*: visoko pogorje med Črnim morjem in Kaspijskim jezerom (najvišji vrh je 5642 m visoki Elbrus). – *Suanov*: plemo v Kolhidi, v virih imenovano tudi Soani in Suarni, znano po zlatih rudnikih. – *Roan*: To obalno reko omenja samo Plinij; verjetno je istovetna z reko Kuria. – *Egrika*: podkavkaška dežela ob Črnem morju, ki je ni mogoče z gotovostjo določiti. – *Sigama* ... *Hrizoroas*: Sigama (v virih tudi Sigam in Siganej, zdaj Zehali), Terzos, Astelef in Hrizoroas (»Zlatotekoči« iz gr. χρυσός /*chrysós*/ »zlat« in ῥέω /*rhéō*/ »tečem«; omenja jo samo Plinij) so manjše, verjetno hudo-urniške reke v Kolhidi. – *Absili*: plemo na kolhidski obali Črnega morja (Arijan (*Obplutje* 11) jih imenuje Apsili). – *kastel Sebastopolis*: »Avgustovo mesto«, po cesarju Avgustu (*Augustus* = gr. Σεβαστός) imenovano priobalno mesto v Kolhidi. – *od Fazida*: mesto ob istoimenski reki (gl. § 3; tudi Fazis). – *100 milj*: = 148 km. – *Sanigi*: tudi Saniki, plemo iz plemenske skupnosti Heniohi, ki je živelo na obalnem območju Kolhide. – *Kignos*: gl. § 13. – *Penij*: Mesto Penij omenja samo Plinij. Ovidij omenja tudi istoimensko obalno reko v Kolhidi (*Pontska pisma* 4, 10, 47: *Huc Lycus, huc Sagaris Peniusque Hypanisque Calesque*). – *Heniohov*: gl. § 12.

§ 15

Kolika: pokrajina na vzhodni obali Črnega morja (prim. Mela 1, 110: *incultae gentes vasto mari adsidentes tenent, Melanchlaena, Toretica, sex Colicae* ...). – *Kavkaza*: gl. § 14. – *Ripajskim goram*: lat. *Rhipaei montes*, gr. τὰ Ῥιπάια ὄρη, po antičnih predstavah gorovje na skrajnem severu sveta, ki ga ni mogoče zanesljivo enačiti z nobenim od znanih gorovij (nekateri predlagajo Ural). Morda so s tem izrazom antični pisci označevali vsa gorovja skrajnega severa. – *Evksejnu*: = Pont (Črno morje; gl. § 1). – *Majotijskemu jezeru*: gl. § 1. – *Kaspijskemu in Hirkanijskemu morju*: Obe imeni, Kaspijsko morje (lat. *mare Caspium*, gr. ἡ Κασπία θάλαττα, τὸ Κάσπιον πέλαγος) in Hirkanijsko morje (lat. *mare Hyrcanium*, *sinus Hyrcanus*, gr. ἡ Ὑρκανία θάλαττα), označujeta današnje Kaspijsko jezero; obe sta izpeljani iz imen ljudstev, živčih na njegovih obalah (Kaspijci na zahodnih in Hirkani na vzhodnih obalah). – *Melanhlajni*: lat. *Melanchlaeni*, gr. Μελάγχλαινοι »Črnoplašniki«, »Oblečeni v črne plašče« (iz gr. μέλας /*mélas*/ »črn« in χλαίνη /*chlaíne*/ »plašč«, »ogrinjalo«), nomadsko ljudstvo, ki je živelo na obalah Kolhide, ime pa je dobilo po svoji tradicionalni noši. Ljudstvo z enakim imenom je živelo tudi na skrajnem severu Skitije. – *Koraksi*: pleme, ki je živelo v obalnih predelih Kolhide. – *mestom Kolhov Dioskuriado*: Pristaniško mesto Dioskuriado v Kolhidi (zdaj Suchumi v Abhaziji), ki so ga ustanovili Miletčani, naj bi po mitološkem izročilu ustanovila Amfit in Telhej (tudi Telhij), vznika Kastorja in Poluksa. Cesar Avgust ga je po sebi preimenoval v Sebastopolis (prim. § 8 in 14). – *Antemunt*: Reko omenja samo Plinij. – *Timosten*: gl. PV, št. 487.

§ 16

Kastorjeva ... Telhej: gl. § 15. – *Heniohi*: gl. § 12. – *Heraklejon*: obalno mesto na rtu na obali Črnega morja; njegova lokacija ni ugotovljena. Verjetno ni istovetno z istoimenskim mestom, omenjenim v § 12. – *Dioskuriade*: gl. § 15. – *100 milj*: = 148 km. – *Sebastopole*: gl. § 15. – *70 milj*: = 103,6 km. – *Ahajci*: skupno ime za več plemen z vzhodnega Kavkaza na območju mesta Ahaja na vzhodni obali Črnega morja. – *Mardi*: pleme na vzhodni obali Črnega morja. – *Kerketi*: pleme na severovzhodni obali Črnega morja. – *Seraki*: Omenja jih samo Plinij. Angleška izdaja ponuja besedilno različico *Serri*. – *Kefalotomi*: lat. *Cephalotomi*, gr. Κεφαλοτόμοι »Sekalci glav« (iz gr. κεφαλή /*kephalé*/ »glava« in τέμνω /*témno*/ »režem«, »sekam«); omenja jih samo Plinij. – *Pitiunt*: mesto na severni obali Črnega morja, zdaj Pitsunda v Abhaziji. Pri nekaterih avtorjih je ime, ki je sicer moškega spola (ὁ Πιτυοῦς), ženskega spola (ἡ Πιτυοῦς). – *Epageriti*: To sarmatsko ljudstvo, ki je živelo na Kavkazu, omenja samo Plinij; morda jih lahko enačimo z Agoriti, ki jih omenja Ptolemaj (5, 8, 12). – *Savromati*: lat. *Sauromatae*, gr. Σαυρομάται, drugo ime za Sarmate.

Po eni od razlag naj bi šlo za ljudsko etimologijo in povezavo imena s samostalnikom σαῦρος /*sauros*/ »kuščar«.

§ 17

Savromatom: gl. § 16. – *cesarja Klavdija*: Klavdij je vladal v letih 41–54 po Kr. – *Mitridat*: Aspurgovega sina Mitridata, potomca Mitridata VI. Evpatorja (gl. PV, št. 365), je cesar Klavdij v letih 41/42 postavil za vladarja bosporskega kraljestva. Leta 45 je odpadel od rimskega cesarstva in se zatekel v izgnanstvo, vendar je bil izdan in l. 68 pripeljan v Rim, kjer ga je dal cesar Galba usmrtiti. – *Tali*: ljudstvo ob Majotidi (zdaj Azovsko morje), v virih imenovano tudi Tajti in Tetajmajoti. – *ustja Kaspijskega morja*: V antiki so domnevali, da je Kaspijsko morje povezano tako z Oceanom kot tudi s Pontom (Črnim morjem). – *Kerketih*: gl. § 16. – *Ikar*: Reko omenja samo Plinij. – *Ahajci*: gl. § 16. – *Hierom*: tudi Hieron (»Sveto mesto«; iz gr. ἱερός /*hierós*/ »svet«), zdaj Novorossijsk, rusko pristaniško mesto ob Črnem morju. Mesto je ležalo ob istoimenski reki. – *136 milj*: = 201,28 km. – *Heraklejona*: gl. § 16. – *Kruni*: rt s predgorjem na severovzhodni obali Črnega morja. – *Toreti*: lat. *Toretæ*, gr. Τορέται, pleme, ki je živelo ob Majotijskem jezeru in na obali Črnega morja. – *skupnost Sindika*: v virih imenovana tudi Sind, vas Sinda in Gorgipija, pristaniško mesto in vojaška naselbina na severozahodni obali Črnega morja v azijskem delu Sarmatije, zdaj Anapa na kavkaški obali Črnega morja. – *67,5 milje*: = 99,9 km. – *Seteries*: Reko omenja samo Plinij. Nekatere izdaje predlagajo *Secheries*. – *Kimerijski Bospor*: gl. § 2. – *88,5 milje*: = 130,98 km.

§ 18

Pontom ... Majotijskim jezerom: gl. § 1. – *67,5 milje*: = 99,9 km. – *dveh oralov*: Oral kot dolžinska mera znaša 240 čevljev; 2 oral = 480 čevljev x 0,296 m = 142,08 m. Kot površinska mera = 2523 m²; 2 oral = 5046 m² = 0,5046 ha. – *Eon*: tudi Ejon. Omenja ga samo Plinij. – *Bosporja*: tj. Kimerijskega Bosporja; gl. § 2. – *Majotido*: = Majotijsko jezero (gl. § 1). – *Hermonaza*: tudi Hermonasa (lat. *Hermonas(s)a*, gr. Ἡρμώνασσα), grško pristaniško mesto na polotoku Taman na vzhodni strani Kerškega preliva. – *Vrtovi Miletčanov*: tudi Vrtovi Milezijcev (lat. *Cepi Milesiorum*, gr. Κῆποι ali Κῆπος), mesto v Kimerijskem Bosporju, ki so ga v 7. stol. pr. Kr. ustanovili Miletčani na obali Črnega morja v azijskem delu Sarmatije, zdaj Sennaja (Sennaya) ali morda Artjuhovskoje gorodišče. – *Stratokleja*: Mesto omenja samo Plinij. – *Fanagoreja*: največja mestna naselbina na polotoku Taman, pomembno pristaniško in trgovsko mesto, pozneje glavno mesto bosporskega kraljestva, zdaj v ruševinah. Ustanovili so jo naseljenci s Teosa l. 543 pr. Kr. na azijski obali Bosporja ok. 3 km jugozahodno od današnjega mesta Sennaja (Sennaya). V virih najdemo poleg oblike

Fanagoreja (ἡ Φαναγόρεια, τὰ Φαναγόρεια) še različice imena: Fanagorija (Φαναγόρια), Fanagorej (τὸ Φαναγόρειον), Fanaguris (Φανάγουρις), Fajna-gora (Φαιναγόρη), Fangorovo mesto (Φαναγόρου πόλις) in Fanagor (Phanagorus). – *Apatur*: kraj na obali Črnega morja blizu Kimerijskega Bosporja s svetiščem apaturske Afrodite (gl. Strabon 11, 2, 10). – *Kimerij ... Himerij*: mesto na Tavriškem Hersonezu, po katerem je Kimerijski Bospor dobil ime (prim. Mela 1, 112: *quattuor urbes ibi sunt Hermonassa, Cepoe, Phanagorea, et in ipso ore Cimmerium*). – omenjeno že pri Evropi: gl. NH 4, 78.

§ 19

Kimerija: gl. § 18. – *Majotiki, Vali, Serbi, Serejci, Skizi in Gnisi*: ljudstva v Sarmatiji, ki jih ni mogoče natančneje umestiti. – *Tanaïs*: mejna reka med Evropo in Azijo, zdaj Don. – *Sarmati, potomci Medijcev*: iransko nomadsko ljudstvo. S tem imenom skupno označujemo različna plemena in plemenske skupnosti, v antiki naseljena na območju, ki so ga prej poseljevali Skiti, obsegalo pa je ozemlje današnje Ukrajine, južne Rusije in vzhodnega Balkana. Najmočnejši plemeni sta bili Jazigi in Roksolani. Zgodovinske povezave z Medijci ni, čeprav tudi Medijci izvirajo iz severozahodnega Irana. – *ginajkokratumenski Savromati*: tudi Savromati Ginekokratumeni = »Savromati (= Sarmati), ki jim vladajo ženske« (prim. Mela 1, 116: *primi Maeotidae Gynaecocratumenoe regna Amazonum*). – *Amazonke*: mitološko ljudstvo žensk bojevnic; njihova domovina naj bi bila na meji med Skitijo in Sarmatijo. – *Najvazi ... Arimfajci*: Kojte omenja še Ksenofont (*Anabaza* 7, 8, 25: Κοῦται); Najvaze, Kizike, Mesenijane, Kostoboke, Zekete, Zige in Tindare omenja samo Plinij; Tusagete, Tirke in Arimfajce omenjata še Herodot (*Zgodbe* 4, 22 in nasl.) in Mela (1, 116 in nasl.). – *Ripajskih gora*: gl. § 15.

§ 20

Tanaïs: = Don (gl. § 19). – *Skiti*: skupna oznaka za iranska nomadska plemena (njihov izvor ni zanesljivo potrjen), ki so v antiki naseljevala območja okoli Črnega morja in step okoli Kaspijskega jezera. Bila so v intenzivnih trgovskih, gospodarskih in tudi kulturnih stikih z grškimi kolonijami na tem prostoru. – *Silis*: V § 49 Plinij omenja, da so Skiti tako imenovali reko Jaksart (gl. § 36, zdaj Sir Darja). – *Majotido*: gl. § 1. – *Temarúnda ... mati morja*: prim. Mela 2, 7: *ex grandi palude oritur, quam matrem eius accolae appellant*. – *Kari*: Omenja jih samo Plinij. – *Klazomeni*: Omenja jih samo Plinij; morda gre za katero od naselbin jonskega mesta Klazomene. – *Majoni*: naseljenci, ki so izvirali iz lidijske pokrajine Majonije. – *Pantikapajenzi*: prebivalci mesta Pantikapaj, kolonije Mileta, ki je bilo ustanovljeno v 6. stol. pr. Kr., zdaj Kerč

(prim. *NH* 4, 78). – *Keravnijskih gora*: gorska veriga, ki je bila del Kavkaza (njegov vzhodni del).

§ 21

Napitih: pleme, ki je živelo na vzhodni obali Črnega morja; omenja jih še Štefan iz Bizanca. – *Esedonih*: skitsko pleme na vzhodni obali Črnega morja, ki je mejilo na Savromate in Majotijsko jezero; kot sosede Kolhov jih omenja samo Plinij. – *Kamakih*: Omenja jih samo Plinij (gl. tudi § 50). – *Oranij* ... *Avtiandih*: Vsa našeta ljudstva omenja samo Plinij. – *reki Lagoos*: zdaj Kuban. – *Katejskih gora*: Pogorje omenja samo Plinij. – *Ofar*: pritok Lagoosa (zdaj morda Urup); omenja ga samo Plinij. – *Kavtadi in Ofariti*: Plemeni omenja samo Plinij. – *Menotar in Imities*: Reki omenja samo Plinij. Za Imities najdemo v virih tudi različico Imitiis (*Imityis*). – *Kisijskih gora*: Omenja jih samo Plinij. – *Akdejcij* ... *Gegarih* ... *Imitijcij in Apartajcij*: Vsa našeta ljudstva, ki so menda poseljevala stepska območja Armenije, omenja samo Plinij; za Akdejce izdaje ponujajo še besedilno različico Agdejci (*Agdei*).

§ 22

avhetski Skiti ... *Asampati*: Omenja jih samo Plinij. Prevodni različici za avhetske Skite sta še: Skiti Avheti in skitski Avheti. – *Tanaiti*: prebivalci ob reki Tanais, zdaj Don (gl. § 19). – *Napajci* ... *uničeni mož za možem*: ob Palih (Palajcijh) menda najstarejše skitsko pleme, ki je domnevno živelo nedaleč od Kavkaza na območju današnje južne Rusije. V § 50 Plinij navaja, da so jih uničili Palajci in da sta njihovi reki Mandragaj in Kaspas. – *Oharij*: Reko omenja samo Plinij (zdaj domnevno Jegorlik (Jegorlyk) v Rusiji). – *Kantikov in Sapajcev*: Omenja jih samo Plinij. – *hertihejskih Satarhejcev* ... *Katajetov*: Našteta skitska plemena omenja samo Plinij. – *Tagorov*: Tagori (tudi Tagri) so živeli na meji z Dakijo. – *Karonov* ... *Meandarajcev*: Našteta sarmatska plemena omenja samo Plinij. – *spalajskih Satarhejcev*: tudi Satarhejci Spalajci, sarmatsko pleme. Živel so na polotoku Krim ob Azovskem morju.

§ 23

Obdelali smo notranjo obalo: Tu Plinij zaključi predstavitev dežel in njihovih prebivalcev ob Sredozemskem morju in vseh njegovih zalivih ter začne opis notranjosti dežel. – *Domicij Korbulon*: gl. PV, št. 292. Prim. tudi HRR II 100 F 4. Omenjene vojaške operacije (spopadi pri današnjih Kerških vratih), ki jih je vodil Korbulon, segajo v začetna leta Neronove vladavine; omenja jih že v § 3. – *Kapadoki*: gl. § 6.

§ 24

Male Armenije ... *Velike Armenije*: gl. § 9. – *Komagene*: gl. § 9. – *v Aziji*: Antična Azija je današnja Mala Azija. – *Tavrosa*: gl. § 6. – *Likaonijo*: antična pokrajina v centralni Mali Aziji severno od gore Tavros med Pamfilijo, Pizidijo, Frigijo, Galatijo, Kapadokijo in Kilikijo. – *Pizidijo*: antična gorata pokrajina v južni Mali Aziji med Karijo, Lidijo in Likijo. – *Kilikijo*: antična pokrajina v jugovzhodnem obalnem delu Male Azije; gl. NH 5, 91. – *Antiohije*: zdaj Antakya; gl. NH 5, 79. – *Kataonija*: gl. § 6. – *Kirestike*: pokrajina v severni Siriji med Evfratom, gorovjem Aman in Komageno. Prim. NH 5, 81. – *1250 milj.* = 1850 km. – *640:* = 947,2 km.

§ 25

Velika Armenija: gl. § 9. – *Parihedrskih gorah*: zdaj Elburs (iransko Reshteh-ye Kūhhā-ye Alborz), največje pogorje v severnem Iranu južno od Kaspijskega jezera. Prim. NH 5, 98 in 99. – *Kapadokije*: gl. § 6. – *kot je bilo povedano*: gl. NH 5, 83. – *Evfrat*: gl. § 6. – *kjer Evfrat zavije*: Mišljen je tisti del Evfratovega toka, kjer reka seže najdlje proti zahodu. – *Mezopotamije*: »Medrečje« (lat. *Mesopotamia*, gr. Μεσοποταμία iz gr. μέσος /mésos/ »srednji«, »vmesen« in ποταμός /potamós/ »reka«), zgodovinsko pomembna pokrajina med Evfratom in Tigrisom. – *Tigris*: tudi Tigris, 1899 km dolga reka v jugozahodni Aziji, zdaj Dijlah. Prim. NH 5, 66. – *orojski Arabci*: tudi Arabci Orojci, prebivalci pokrajine Oroene (ali Ozroene) v severozahodni Mezopotamiji. Prim. NH 5, 85. – *Adiabeno*: pokrajina in kraljestvo v Asiriji ob zgornjem toku Tigrisa. – *Kiros*: zdaj Kura, najdaljša, 1515 km dolga reka v Zakavkazju, ki teče čez Gruzijo in Azerbajdžan. – *Araksa*: zdaj Araks ali Aras, desni pritok Kure v Azebajdžanu, najpomembnejša reka Armenije, mejna reka med Armenijo in Azerbajdžanom. – *Male Armenije*: gl. § 9. – *Absar*: gl. § 12. – *Pont*: = Črno morje.

§ 26

Kiros: gl. § 25. – *Henioških gorah* ... *Koraksiške*: Mišljeno je pogorje na ozemlju Heniohov (gl. § 16), ki so ga imenovali tudi po plemenu Koraksi (gl. § 15). – *Araks*: gl. § 25. – *šest milj.* = 8,88 km. – *Uzis*: reka na meji z Armenijo; omenja jo samo Plinij. – *Cezareja*: mesto v Mali Armeniji; omenja ga samo Plinij. – *Aza*: mesto v Mali Armeniji (v virih imenovano tudi kapadokiški Pont in Hasis). – *Nikopolis*: »Mesto zmage« (lat. *Nicopolis*, gr. Νικόπολις iz gr. νίκη /níke/ »zmaga« in πόλις /pólis/ »mesto«) v Mali Armeniji, ki ga je ustanovil Gnej Pompej Veliki na mestu, kjer je odločilno zmagal v spopadu s pontskim kraljem Mitridatom VI. Evpatorjem, zdaj Koyulhisar v provinci Sivas v Turčiji. – *Arsamozata*: tudi Armozata, utrjeno mesto v Armeniji ob

Evfratu. – *Karkatiokerta*: prestolnica armenske province Sofene. – *Tigranokerta*: mesto, ki ga je po l. 80 pr. Kr. ustanovil armenski kralj Tigran II. (140–55 pr. Kr., vladal 99–55 pr. Kr.) v armenski provinci Arzaneni. Kot možne lokacije mesta omenjajo: Silvan (kurdsko Farkin) v turški provinci Diyarbakir; Tall Arman severozahodno od mesta Mardin v turški provinci Mardin; Arzan (Arzn, Erzen) v bližini mesta İkiköprü v okrožju Beşiri v turški provinci Batman; Ardašar (Ardashar, Artashat, Verkhniy Artashat) v armenski provinci Ararat. – *Artaksata*: mesto v Armeniji, ki ga je l. 188 pr. Kr. po Hanibalovem nasvetu ob reki Araks zgradil kralj Artaksias, zdaj Artasat/Artashat jugovzhodno od Erevana.

§ 27

Avfidij je navedel: rimski zgodovinar iz 1. st. po Kr., pisec zgodovine vojn z Germani (*Libri belli Germanici*), v kateri je predstavil vojaško delovanje Tiberija, Druza in Germanika, pa tudi zgodovine svojega časa (*Historiae* (?)). Plinij se opira na eno od omenjenih del. Prim. HRR II, 109–110; Plinij, *Pisma* 3, 5, 4. – 5000 milj: = 7400 km. – *cesar Klavdij*: Vladal je v obdobju 41–54 po Kr.; prim. HRR II 93, frag. 5. – *Daskuze*: mesto in trdnjava ob Evfratu v strategiji Meliteni na meji z Malo Armenijo, zdaj v bližini mesta Ağın v provinci Elazığ v Turčiji. – 1300 milj: = 1924 km. – *Tigranokerte*: gl. § 24. – *Hiberije*: domnevno današnja Gruzija. – *prefektura ... strategije*: Plinij uporabi grški izraz στρατηγία /*stratēgia*/ kot ustreznico k latinskemu *praefectura* »provincialna uprava«, »prefektura«. – *Keravnijske gore*: gl. § 20. – *Adiabena*: gl. § 25.

§ 28

Kefeni: mitično ljudstvo, ki ga ni mogoče določiti in locirati. – *Adiabeni*: prebivalci pokrajine Adiabene (gl. § 25). – *Menobardi in Mosheni*: Omenja jih samo Plinij. – *pokrajina Medijcev*: gl. § 19. – *vodo iz Oceana*: O povezavi med Kaspijskim jezerom in Oceanom gl. § 17. – *Kavkaško pogorje*: gl. § 14.

§ 29

Kirosa: gl. § 25. – *Albani*: prebivalci dežele Albanije vzhodno od Kavkaza (ozemlje današnjega Azebajdžana). – *Hiberi*: prebivalci pokrajine Hiberije (današnja Gruzija). – *Okazan*: Reko omenja samo Plinij. – *Kavkaških gora*: gl. § 14. – *Kabalaka*: ali Kabala, glavno mesto Albanije. – *Harmast ob reki*: mesto ob reki Kiros v Hiberiji, v virih imenovano tudi Harmozika in Armaktika. – *Neoris*: Mesto omenja samo Plinij. – *Tazija in Triara*: Pokrajini omenja samo Plinij. – *Parihedrskih gora*: gl. § 25. – *Keravnijskim goram*: gl. § 20. – *Armenohalibi*: gl. § 12. – *Moshov*: gl. § 13. – *Hiber*: Reko omenja samo Plinij. – *Sakazani*: tudi Sakasani (*Sacassani*), prebivalci pokrajine Sakazene v

Veliki Armeniji. – *Absar*: gl. § 12. – *Makeroni ... Silvov*: Plemeni omenja samo Plinij. – *Lupenijcev*: pleme, ki je živel ob ustju reke Kiros (gl. § 25). – *Diduri*: gorjansko pleme na Kavkazu; omenja jih tudi Ptolemaj (5, 9, 22). – *Sodi*: Pleme omenja samo Plinij.

§ 30

Kavkaška vrata: lat. *Portae Caucasiae*, gr. Καυκάσιαι πύλαι, gorski prelaz na Kavkazu, ki ga omenja samo Plinij; Ptolemaj jih imenuje Sarmatska vrata (5, 8, 9: Σαρματικαὶ Πύλαι). Cesta, ki je vodila čez ta prelaz, ustreza Gruzijski vojaški cesti, kot se tradicionalno imenuje glavna cestna povezava med Gruzijo in Rusijo čez Kavkaz (od Tbilisija do Vladikavkaza). – *Kaspijska vrata ... napaka*: gl. § 40. Omenjena vrata (lat. *Portae Caspiae*, gr. Πύλαι ali Θύραι Κάσπιαι) so gorski prelaz, ki je vodil iz Partije v Medijo, zdaj prelaz Sirdara v pogorju Elburs. – *Kumanija*: Trdnjavo omenja samo Plinij. – *Harmastu*: gl. § 29. – *Gurdijskih gorah*: Pogorje omenja samo Plinij. – *Vali*: Omenja jih samo Plinij. – *Suani*: gl. § 14. – *Ponta*: gl. § 1. – *Heniohov*: gl. § 16. – *Ahajcev*: gl. § 16.

§ 31

375 milj: = 555 km. – *Kornelij Nepot*: gl. PV, št. 378. Prim. tudi HRR II 32 F 15. – 250 milj: = 370 km. – *drugič ... skrči Azijo*: Prvo zožitev Plinij opisuje v § 7 (»zaliv, ki se tako globoko zajeda <v kopno>, da Azijo skoraj spremeni v otok«). – *Cesar Klavdij*: gl. PV, št. 284. Prim. tudi HRR II 93 F 6. – *Kimerijskega Bosporja*: gl. § 2. – 150 milj: = 222 km. – *Selevk Nikator*: Selevk I. Nikator (358/353–281 pr. Kr.) je bil Aleksandrov vojskovodja in eden od njegovih naslednikov, po njegovi smrti satrap Babilonije, v letih 305–281 kralj Sirije, utemeljitelj dinastije Selevkidov in selevkidske države. – *Ptolemaj Keravnos*: najstarejši sin Ptolemaja I. z vzdevkom »Blisk« (oz. »Strela«), makedonski kralj v letih 281–279 pr. Kr. Ker je pravica do nasledstva pripadala mlajšemu polbratu, je moral zapustiti Egipt. Leta 283 ali 282 pr. Kr. se je zatekel h kralju Selevku I., katerega je l. 281 ubil. – 200 milj: = 296 km.

§ 32

Pontu: = Črnem morju. – *Plankti*: »Blodeča otoka« (lat. *Planctae*, Πλαγκταὶ sc. νῆσοι), dva majhna skalnata otočka zahodno od kraja, kjer se stikata Bospor in Pont (Črno morje). Imenovali so ju tudi Kianeji (»Temnomodra otoka«; lat. *Cyaneae*, gr. Κυανέαι sc. νῆσοι) in Simplegadi (»Skupaj udarjajoča otoka«; lat. *Symplegades*, gr. Συμπληγάδες sc. νῆσοι), ker sta, kot pravi mitološko izročilo, udarjala drug ob drugega in uničevala vse, kar je prihajalo vmes; ustavila sta se šele, ko je ladja Argo srečno preplula skozi njiju; zdaj Öreke Kayalikları, 100 m pred svetilnikom Rumelifeneri (Öreke Taşı). – *Apolonija*,

imenovana Tiniada: majhen otok s pristaniščem v Črnem morju pred obalo Bitinije, ena od postaj Argonavtov, zdaj Kefken ali Kerpe Adası. – <*Apolonije*>, ki je v Evropi: mesto ob ustju Donave, ki so ga l. 610 ustanovili naseljenci iz Mileta, zdaj Sopot v Bolgariji. – *eno miljo*: = 1,48 km. – *tri milje*: = 4,44 km. – *Farnakeje*: gl. § 11. – *Halkeritida* ... *Areja*: majhen otok vzhodno od Farnakeje, posvečen Aresu. Po mitološkem izročilu sta amazonski kraljici Otrera in Antipa na njem zgradili Aresovo svetišče, zato so ga poimenovali Aretias (Ἀρητιάς) ali Areja ali Aresov otok (Ἄρεος νῆσος).

§ 33

notranjost Azije: Tu se konča opis, ki ga je Plinij začel v § 23. – *Ripajske gore*: gl. § 15. – *Skitski*: del Oceana, ki na severu obliva obale Skitije, zdaj morda Karsko morje. – *Eojski*: del Oceana, ki obliva svet na vzhodu; ime izhaja iz gr. ἑώος, ἥοτος, ῥόιος / *eoós, eoíos, eóios*/ »vzhoden«, »jutranji«. – *Indijski*: del Oceana, ki na jugu obliva obale Indije.

§ 34

akvilóna: = severoseverovzhodnik = boreas, gr. βορέας (prim. NH 2, 121). Z izrazom so v antiki zaznamovali tudi smer neba: severoseverovzhod. – *do začetne točke vzhajanja poletnega sonca*: tj. do severovzhoda. – *Skíti*: gl. § 20. – *Hiperborejce*: »tisti, ki živijo onstran boreasa (severnika)« (lat. *Hyperborei*, gr. Ὑπερβόρει(ο)ι iz gr. ὑπέρ / *hypér*/ »onstran«, »prek« in βορέας / *boréas*/ »severni veter«, »severniki«), mitološko ljudstvo, ki naj bi v sreči in blagostanju živelo na severu v Skitiji na skrajni meji sveta, onstran severnih območij, kjer je po antičnih predstavah bival veter Boreas. Prim. NH 4, 89. – *več povedali pri Evropi*: gl. NH 4, 89–91. – *rt Keltske Galije Litarmis*: Omenja ga samo Plinij. – *Karambukis*: Reko omenja samo Plinij. – *Ripajskih gora*: gl. § 15. – *vpliv zvezd*: tj. vpliv, ki povzroča ostro podnebje. – *Arimfajci*: gl. § 19.

§ 35

Skiti: gl. § 20. – *Kimerijci*: napol mitološko antično konjensko ljudstvo, ki je živelo na območjih severno od Kavkaza in Črnega morja (današnja južna Rusija in Ukrajina), od koder so jih pregnali Skiti. Večkrat so vojaško delovali tudi na območju Kolhide in Male Azije (Urartu, Asirija, Frigija, Lidija ...). Homer pravi, da so živeli onstran Oceana v deželi, obdani z meglo in oblaki (Odiseja 11, 14–15: Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμος τε πόλις τε, / ἥερι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι). – *Kisi, Anti, Georgi*: Vsa tri ljudstva omenja tudi Mela (1, 13: *super Amazonas et Hyperboreos Cimmerii, Cissianti, Achaei, Georgili* ...). – *Amazonk*: gl. § 19. – *Kaspijskega in Hirkanijskega morja*: gl. § 15.

§ 36

Skitskega oceana: gl. § 33. – *Kaspijsko morje in Hirkanijsko morje*: gl. § 15. – *Klejtarih*: gl. PV, št. 285. Prim. tudi FGrHist 137 F 12. – *Pont Evksejn(os)*: gl. § 1. – *Eratosten*: gl. PV, št. 182 (prim. § 3). – *Kaduzije*: pokrajina na jugozahodni obali Kaspijskega jezera in v goratem predelu Medije Atropatene. – *Albanije*: gl. § 29. – *5400 stadijev*: = 999 km (1 stadij = 185 m). – *Anariakov*: pleme, ki je živelo na območju med Kaduzijci in Amardi na južni obali Kaspijskega jezera. – *Amardov*: običajno imenovani Mardi, močno in bojevito pleme, ki je živelo na južni obali Kaspijskega jezera. – *Hirkanov*: prebivalci pokrajine Hirkanije (stperz. *Verkāna* »Volčja dežela«) jugovzhodno od Kaspijskega jezera, z glavnim mestom Zadrakarta (*Zadracarta*), zdaj Gorgān, ki je bila del medijskega, ahajmenidskega, selevkidskega in partskega kraljestva. Obsegala je območja današnjih iranskih provinc Gīlān, Māzandarān in Golestan ter del današnjega Turkmenistana. – *Zonos*: Reko, ki se izliva v Kaspijsko jezero, omenja samo Plinij. – *4800 stadijev*: = 888 km. – *Jaksarta*: lat. *Iaxartes*, gr. ὁ Ἰαξάρτης (iz stperz. *Yaksha Arta* »velika biserovinastobarvna reka«), zdaj Sir Darja, 2291 km dolga reka v osrednji Aziji, ki se izliva v Aralsko jezero. – *2400*: tj. stadijev = 444 km. – *skupaj ... 1575 milj*: = 2331 km = 5400 + 4800 + 2400 = 12600 stadijev. – *Artemidor*: gl. PV, št. 80. – *25 milj manj*: = 37 km. Artemidorov izračun je znašal 1550 milj = 2294 km.

§ 37

Agripa: gl. PV, št. 6. – *Armenijo*: gl. § 9. – *Serski ocean*: del Oceana, ki je na vzhodu obdajal obale ozemlja, ki ga je poseljevalo pleme Seri (domnevno Kitajci; prim. § 54). – *Kavkaza*: gl. § 14. – *Tavrosa*: gl. § 6. – *Skitski ocean*: gl. § 33. – *480 milj*: = 710,4 km. – *290 milj*: = 429,2 km. – *od morske ožine*: O tej domnevni povezavi Kaspijskega jezera s Pontom govori v § 17. – *2500 milj*: = 3700 km.

§ 38

<*Ocean*> *pa vdira*: tj. vdira skozi morsko ožino in tvori Kaspijsko morje (prim. § 17). – *Majotijskem jezeru*: gl. § 1. – *Mark Varon*: gl. PV, št. 501. – *zaliv ... Skitski*: gl. § 33. – *Skiti*: gl. § 20. – *Nomadi*: lat. *Nomades*, gr. Νομάδες, eno od popotnih pastirskih in lovskih plemen, ki so živela na območju Evrazije in Afrike. – *Savromati*: gl. § 16. – *Abzoi*: To plemensko skupino, ki je živela na območju med Črnim morjem in Kaspijskim jezerom, omenja samo Plinij. – *Udini*: skitsko pleme, ki je živelo na območju med Črnim morjem in Kaspijskim jezerom. Ptolemaj jih imenuje Udi (5, 8, 13). – *Albani*: gl. § 29. – *Jazona*: grški mitološki junak, vodja Argonavtov, s katerimi se je odpravil v Kolhido po zlato runo. – *morje ... Albansko*: morje pred obalo pokrajine Albanije (gl. § 29).

§ 39

Kavkaško gorovje: gl. § 14. – *kot smo povedali*: gl. § 29. – *Kiros*: gl. § 25. – *Armenijo*: gl. § 9. – *Hiberijo*: gl. § 12. – *Albanije*: gl. § 29. – *Udini*: gl. § 38. – *Sarmati*: gl. § 19. – *Uti*: plemo, ki je živelo ob severozahodni obali Kaspijskega jezera; omenja jih samo Plinij. – *Aorzi*: številčna in močna skupina sarmatskih plemen, ki so živela v stepskih predelih severno in zahodno od Kaspijskega jezera. – *Aroteri*: »Orači« (lat. *Aroteres*, gr. Ἀροτῆρες iz gr. ἄροτήρ /*arotér*/ »orač«), eno od skitskih ljudstev, ki morda kaže na stalno naselitev in ukvarjanje s poljedelstvom (gl. NH 4, 44). – *savromatske Amazonke*: gl. § 19. – *Albanijo*: gl. § 29. – *Kazos*: tudi Kajzij, reka v Albaniji. – *Alban*: reka v vzhodni Albaniji. – *Kambiz*: reka v Hiberiji (gl. § 12), zdaj Jori. – *Kiros*: gl. § 25. – *kot smo povedali*: gl. § 26. – *Koraksiških gorah*: gl. § 15. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – 425 milj: = 629 km. – *Kaspi*: tudi Kaspijci, starodavno, verjetno predindoevropsko plemo (*Caspia gens*, § 45) ali plemenska zveza (*Caspiae gentes*, § 217), ki je živelo na obalah po njih imenovanega Kaspijskega morja (jezera). Prim. Strabon 11, 2, 15.

§ 40

Korbulonom ... v Armeniji: gl. § 23 in PV, št. 292. – *Hiberijska vrata*: tudi Vrata Hiberije (lat. *Portae Hiberiae*); gl. § 30. – *Kaspijska vrata ... povedali ... Kavkaška*: gl. § 30. – *cesar Neron ... Kaspijskim vratom*: Zgodovinar Tacit poroča (*Zgodovina* 1, 6), da je Neron izbral številne vojake iz Germanije, Britanije in Ilirika ter jih poslal h Kaspijskim vratom, ker se je pripravljal na vojno proti Albanom, biograf Svetonij pa navaja (*Neron* 19), da je pripravljal vojaški pohod proti Kaspijskim vratom in da je zanj nanovačil novo legijo iz vrst italjskih novincev, ki so merili po šest čevljev (177,6 cm), in jo poimenoval falanga Aleksandra Velikega. – *Hiberijo*: gl. § 12. – *Sarmatov*: gl. § 19. – *kaspijskimi plemeni*: gl. § 39. – *podvige Aleksandra Velikega*: gl. § 61.

§ 41

Kraljestvo Perzijcev: ljudstvo, ki je živelo v pokrajini Perzidi med Karmanijo, Medijo in Suzijano. Bili so del medijske, nato ahajmenidske in selevkidske države, partskega kraljestva in sasanidske dinastije. – *kraljestvo Partov*: iransko konjeniško ljudstvo, ki je l. 247 pr. Kr. vdrla v selevkidsko satrapijo Partijo in po njej dobilo ime. Postopno so osvojili celotno območje selevkidske države (njihova oblast je segala vse do Indije), po ustanovitvi rimske province Sirije (64/63 pr. Kr.) pa so začeli ogrožati vzhodne meje rimskega cesarstva. S cesarjem Avgustom so sklenili premirje in določili mejo na Evfratu, vendar so se spopadi z Rimom, ki so slabili in izčrpavali državo, nadaljevali vse do časa vladavine cesarja Makrina (217–218 po Kr.), kmalu za tem pa je oblast

prevzela sasanidska dinastija. – *Perzijskim sc. morjem*: zdaj Perzijski zaliv. – *Hirkanijskim morjem*: gl. § 15. – *Kavkaza*: gl. § 14. – *Veliko Armenijo*: gl. § 9. – *Komageni*: gl. § 9. – *Kefenija*: ozemlje, ki ga je poseljevalo ljudstvo Kefeni (gl. § 28). – *Adiabena*: gl. § 25. – *ozemlje Asircev*: = Asirija, v antiki pokrajina v severni Mezopotamiji ob srednjem toku reke Tigris, jedro poznejšega, več kot 1000 let trajajočega asirskega kraljestva, ki je v času največjega obsega (med 9. in 7. stol. pr. Kr.) zajemalo območje od Perzijskega zaliva do Sredozemskega morja (Mezopotamijo, znaten del Irana in Male Azije, Bližnji vzhod) in Egipt. Konec 7. stol. pr. Kr. je država prešla pod oblast Babiloncev, nato pa l. 539 pr. Kr. pod oblast Perzijcev. Antični geografi jo opisujejo kot deželo med Armenijo, današnjim Iranom ter puščavami Sirije in Arabije. – *Arbelitida*: tudi Arbilitida (lat. *Arbilitis*, *Arbelitis*, gr. Ἀρβηλιτις), območje okoli mesta Arbela v pokrajini Adiabeni ob cesti, ki je vodila proti današnjemu iranskemu višavju. – *Aleksander ... Dareja*: Aleksander je perzijskega kralja Dareja III. Kodomana iz dinastije Ahajmenidov premagal l. 331 pr. Kr. v bitki pri Gavgameli. Darej, ki je iz bitke pobegnil, se je nameraval umakniti na vzhod in se znova postaviti Aleksandru po robu, vendar ga je dal ubiti satrap Baktrije in njegov sorodnik Besos; Aleksander ga je za to kaznoval s smrtjo. – *v neposredni bližini Sirije*: Za Gavgamelo domnevajo, da je stala tam, kjer je danes kraj Tall Gōmil pri Ġabal Maqlūbu, 35 km severovzhodno od Mosula v Iraku na desnem bregu Tigrisa.

§ 42

Makedonci: tj. Aleksandrovi vojaki. – *zaradi podobnosti ... Migdonija*: tj. zaradi podobnosti s pokrajino Migdonijo v Makedoniji ob reki Aksij (gl. NH 4, 38). – *Aleksandrija*: Plinij je edini, ki omenja asirsko Aleksandrijo. – *Antiohija, ki jo imenujejo Nezebis*: tudi Nizibis, mesto v Mezopotamiji, zdaj Nusaibīn (kar menda pomeni »Stebri«) na strateško pomembni lokaciji ob reki Migdonij (Çağ-çağ Deresi oz. Jaghjagh (Nahr al-Jaghjagh)). V Antiohijo je bilo preimenovano v času vladavine selevkidskega kralja Antioha IV. Epifana (vladal 175–164 pr. Kr.). – *Artaksate*: gl. § 26. – *750 milj*: = 1110 km. – *Ninos*: = Ninive, staro asirsko mesto, prestolnica asirskega kraljestva, zdaj ruševine pri krajih Kujundshik (Kouyounjik) in Nabī (Nabī) Yūnus blizu Mosula (al-Mawṣil) v Iraku; po poročilih grških zgodovinarjev velja za legendarnega ustanovitelja mesta in utemeljitelja asirskega kraljestva junak Ninos. – *Atrapatena*: tudi Atropatena ali Medija Atropatena, dežela na severozahodu Medije ob reki Araks, ki je vključevala tudi jugozahodne obale Kaspijskega jezera. Po Aleksandrovi smrti je večji del Medije pripadel v upravo Aleksandrovemu telesnemu stražarju in Perdikovemu generalu Pejtonu, manjši del pa nekdanjemu Darejevemu zvestemu satrapu, perzijskemu plemenitašu Atropatu, ki

je pozneje diadohom odrekel zvestobo ter ustanovil samostojno kraljestvo, imenoval pa ga je po sebi. – *Otene*: provinca v Armeniji (tudi Uti, Utik, Utiq ali Outi), mejna pokrajina Atropatene, večinoma na ozemlju današnjega Azerbajdžana, deloma tudi v provinci Tavush v Armeniji. – *Araks*: gl. § 25. – *Gaze*: ali Gazaka (ime v medijščini pomeni »zakladnica«), mesto v Atropateni, prvotno medijsko, pozneje perzijsko, najverjetneje prestolnica in najprej satrapova rezidenca, pozneje kraljeva rezidenca, zdaj ruševine in gomile pri mestu Laylān na ravnici Miāndōāb v Iranu. – *Artaksate*: gl. § 26. – *450 milj.* = 666 km. – *Ekbatane na ozemlju Medijcev*: eno najstarejših iranskih mest, glavno mesto medijskega kraljestva, prestolno mesto satrapov Medije, po zatonu medijskega kraljestva poletna rezidenca vladarjev ahajmenidske dinastije, zdaj Hamadān, glavno mesto iranske province Hamadan. Aleksander Veliki je mesto obiskal dvakrat: prvič spomladi l. 330 pr. Kr. po osvojitvi Perzepole in Pazargad, ko je zasegel perzijsko zakladnico, drugič pa jeseni l. 324 pr. Kr., ko je tam umrl Hefajstion, Aleksander pa je menda – tako trdi Ajlijān (*Pisana zgodovina* 7, 8) – od žalosti dal porušiti mesto in obzidje. Mesto je ostalo kraljeva poletna rezidenca tudi v času partskega kraljestva. – *Atrapateni*: prebivalci pokrajine Atropatene (= Atropatene).

§ 43

Ekbatano: gl. § 42. – *Medije*: § 19. – *kralj Selevk*: Trditev ne drži; kralj Selevk I. Nikator, Aleksandrov vojskovodja in ustanovitelj selevkidske dinastije, ni ustanovitelj mesta. – *Velike Selevkeje*: Vladarji selevkidske dinastije so ustanovili več mest s tem imenom. Omenjeno Selevkejo (gl. tudi § 122) je malo pred l. 300 pr. Kr. na desnem bregu Tigrisa ustanovil Selevk I. Nikator; postala je nova rezidenca namesto stare prestolnice Opis na levem bregu, bila pa je tudi pomembno trgovsko in prometno središče. Mesto so l. 141 pr. Kr. zasedli Parti, ki so na nasprotnem bregu reke ustanovili mesto Ktezifont, dvakrat pa so ga zasedli tudi Rimljani: l. 116 po Kr. Trajan in l. 165 Avidij Kasij, vojskovodja cesarja Lucija Vera. Pomembno središče je ostalo še v času Sasanidov, nato pa je bilo opuščeno in prekrila ga je puščava. – *750 milj.* = 1110 km. – *Kaspijskih vrat*: gl. § 40. – *20 (milj.)* = 29,6 km. – *Fizganzaga*: verjetno istovetno z mestom Gaze ali Gazaka (gl. § 42). Angleška izdaja ponuja besedilno različico *Phazaca*, *Aganzaga*. – *Apameja*, imenovana tudi *Ragijana*: mesto, ki ga je ustanovil kralj Selevk I. Nikator v sprva medijski, pozneje pa partski pokrajini Hoareni blizu Kaspijskih vrat; ta je dobila ime po svojem središču, mestu Hoara (prim. Ptolemaj 6, 5, 5). Komentatorji Apamejo enačijo z mestom Raga (tudi Rage; prim. Strabon 11, 9, 1: Ῥάγα; 11, 13, 6: αἰ Ῥάγα) v vzhodni Mediji (zdaj ruševine južno od Teherana), po kateri je dobil njen okoliš ime Ragijana, ki ga Plinij navaja kot vzdevek mesta Apameja; to je ležalo na karavanski poti, ki je

vodila iz Rage čez Kaspijska vrata v Hirkanijo. – *vzrok ... isti kot že omenjeni*: gl. § 30. – *osem milj*: = 11,84 km. – *28 milj*: = 41,44 km.

§ 44

Adiabene: prebivalci pokrajina Adiabene (gl. § 25). – *Karduhi ... Kordueni*: lat. *Carduchi*, gr. *Καρδοῦχοι*, bojevito, na številna plemena razdeljeno ljudstvo goratega območja severno od Tigrisa, imenovanega Karduške gore (tudi Karduhejske gore, gr. *Καρδοῦχαια ὄρη*, zdaj Kurdistan na obmejnem območju Irana, Iraka, Sirije in Turčije), ki je živelo v vaseh in se je preživljalo s poljedelstvom, vinogradništvom in živinorejo, predniki Kurdiv. Prvi jih omenja Ksenofont (*Anabaza* 3, 5, 15 in nasl.). Kir Veliki jih je priključil perzijski državi, vendar so se Perzijcem nenehno upirali. Poznejši viri tamkajšnja plemena imenujejo Gordiajci (*Γορδιαῖτοι*), Kordiajci (*Κορδιαῖτοι*), Ordiejci (*Ὀρδῦεοι*) in Gordieni (*Γορδυηνοί*, *Cordueni*), deželo pa Gordiena (*Γορδυηνή*) in Gordiaja (*Γορδιαῖα*). – *Pratiti, imenovani Obpotni*: Pleme, ki ga omenja samo Plinij, je živelo ob meji s Partijo. Ime »Obpotni« izhaja iz grške predložne zveze *παρ' ὁδόν* /*pár' hodón*/ »ob poti«. – *Kaspijska vrata*: gl. § 40. – *Partije*: gl. § 41. – *gorska slemena Kitena*: Pogorje omenja samo Plinij. – *Hoara*: gl. § 42. Prim. Ptolemaj 6, 5, 3. – *Kaliopa, Isatida*: Mesti omenja samo Plinij. – *glavno mesto Partije, Hekatompilos*: »Stovratno mesto«, »Mesto s stotimi vrati« (iz gr. *ἑκατόν* /*hekatón*/ »sto« in *πύλη* /*pýlē*/ »vrata«), ki ga je ustanovil Selevk I. Nikator v Komiseni, mejni pokrajini z Medijo (zdaj Dāmghān), 133 milj vzhodno od Kaspijskih vrat, zdaj domnevno Šahr-e Qūmes (Shahr-I-Qumis), 34 zahodno od Dāmghāna in 4 km južno od Teherana. Tu se je l. 330 pr. Kr. mudil Aleksander, po njegovi smrti pa je mesto pripadlo selevkidski državi. Pod Parti je postalo prestolnica. Mesto je bilo del Svilene poti. – *133 milj*: = 196,84 km.

§ 45

Kaspi: gl. § 39. – *Kiros*: gl. § 25. – *225 milj*: = 333 km. – *700 milj*: = 1036 km. – *15 690 stadijev*: = 2902,65 km. – *Baktr*, ki jo imenujejo *Zariasta*: lat. *Bactra*, gr. *Βάκτρα*, trgovsko središče in prestolnica na križišču dveh karavanskih poti, zdaj Balkh severozahodno od mesta Mazār-e Sharīf v severnem Afganistanu, v virih imenovano tudi Zariaspa (*Ζαρίασπα*) in Zariast (*Zariastes*; prim. § 48). Mesto so l. 1221 uničili Mongoli pod Džingiskanom. – *3700 stadijev*: = 684,5 km. – *Jaksarta*: = Sir Darja (gl. § 36). – *5000 (stadijev)*: = 925 km.

§ 46

Kaspijskih vrat: gl. § 30 in 40. – *Apavortena*: gorata pokrajina v Partiji vzhodno od Kaspijskih vrat, v virih imenovana tudi Apavartikena (*Ἀπαυαρτικηνή*),

Artikena (Ἀρτικηνή), Paravktikena (Παραυκτικηνή), Partautikena (Παρταυτικηνή) in hrib Apaortenon (Justin 41, 5: *in monte Apaorteno*). – *Darejon*, ki slovi po svoji rodovitnosti: Gre za mesto Dara (Dārā) v provinci Apavartikena v arsakidski Partiji, ki ga je menda ustanovil kralj Arsak I. Justin zelo hvali njegovo lego, okolico, vodnatost in rodovitnost (41, 5: *urbem quoque nomine Daram ... , cuius loci ea condicio est, ut neque munitius quicquam esse neque amoenius possit*). – *Tapiri*: nomadsko ljudstvo, ki je živelo na območju pogorja Elburs južno od Kaspijskega jezera med Hirkani, Arijani in Derbiki. Gl. tudi Strabon 11, 8, 8; Ptolemaj 6, 10, 2. – *Anariaki*: gl. § 36. – *Stavri*: Omenja jih samo Plinij. – *Hirkani*: gl. § 36. – *Sideris*: reka v Hirkaniji, ki se izliva v Kaspijsko morje, zdaj Atrek, 580 km dolga mejna reka med Turkmenistanom in Iranom. – *morje ... Hirkanijsko*: gl. § 15. – *Maziris*: reka v Hirkaniji južno od Siderisa, v virih imenovana tudi Makseras, zdaj Gorgan (Gurgan), 200 km dolga reka, ki izvira v gorovju Aladaq in se izliva v Kaspijsko jezero. – *Strator*: reka v Hirkaniji, v virih imenovana tudi Straton, zdaj Herhaz (Herhaz Rūd). – *Kavkaza*: gl. § 14. – *Margijana*: rodovitna centralnoazijska, v stari perzijsčini *Margu*(š) imenovana pokrajina ob reki Margos (zdaj Murgab/Murğāb) na ozemlju današnjega Turkmenistana med antičnimi pokrajinami Hirkanijo, Skitijo, Baktrijano in Arijano, ki so jo poseljevali Derbiki, Masageti, Parni, Daajci in Topuri, pomembnejši mesti pa sta bili Antiohija Margijana (ustanovil jo je Antioh I.) in Niasaja. – *1500 stadijev*: = 277,5 km. – *120 milj*: = 177,6 km. – *Partije*: gl. § 41.

§ 47

Margijana: gl. § 46. – *Aleksandrijo*: Mesto je menda l. 328 pr. Kr. ustanovil Aleksander blizu današnjega oaznega mesta Mary (do l. 1937 Merv) v Turkmenistanu ob Karakumskem prekopu, ki povezuje Amu Darjo in Kaspijsko jezero. – *Selevkov sin Antioh ... spet zgradil sirsko mesto ... Antiohija*: Na kraju porušene Aleksandrije je Antioh I. Soter (vladal 281–261 pr. Kr., v letih 293–281 sovladar skupaj z očetom), sin Selevka I. Nikatorja, dal zgraditi novo mesto in ga poimenoval po sebi. – *Margos*: Reko omenja samo Plinij. – *jezeru Zota*: Jezero omenja samo Plinij. – *70 stadijev*: = 12,95 km. – *Orod ... Rimljane*: Omenjeno mesto so Kare (lat. *Carrhae*, gr. *Κάρραι*), pomembno trgovsko in versko središče, križišče karavanskih poti, asirsko provincialno glavno mesto in prestolnica zadnjega novoasirskega kralja, zdaj Harran 40 km jugovzhodno od starega mesta Edessa (zdaj Urfa) v jugovzhodni Anatoliji v Turčiji. Tu se je l. 53 pr. Kr. triumvir Mark Licinij Kras, ki se je odpravil na vzhod v želji, da bi se proslavil kot vojak, spopadel s Parti pod poveljstvom partskega plemenitaša Surene, poveljnika konjeniških enot arsakidskega kralja Oroda II. (vladal 57–38 pr. Kr.); rimska vojska je bila povsem poražena, Kras

je bil v spopadu ubit, zaradi kršitve dogovora so mu odrezali glavo in roke ter jih poslali Orodu, po antičnih poročilih pa je bilo zajetih in v ujetništvo odpeljanih 10 000 rimskih vojakov. Kralj Orod se je v času spopada vojskoval v Armeniji. – *Kavkaza*: gl. § 14. – *Baktrov*: prebivalci centralnoazijske pokrajine Baktrije severno od Hindukuša z glavnim mestom Baktra ali Zariaspa (zdaj Balkh na severu Afganistana), ki so jo že od 2. tisočl. naprej naseljevala iranska plemena. Pozneje je postala del medijskega kraljestva, sredi 6. stol. (ok. 540) pr. Kr. pa je pod Kirom Velikim postala vazalna dežela perzijskega kraljestva (12. satrapija skupaj z Margijano). Baktrijski satrap Besos je dal ubiti ubežnega kralja Dareja III. Kodomana. Aleksander Veliki jo je po hudih bojih priključil svoji državi, po njegovi smrti je postala del selevkidske države, pozneje pa pod satrapom Diodotom, ki se je uprl Selevkidom, samostojno grško-baktrijsko kraljestvo; vseskozi je bila meja in branik helenistične kulture. Vodnatost dežele je omogočala intenzivno poljedelstvo, bila pa je tudi pomembna prometna povezava z Indijo in Kitajsko (Svilena pot), kar je deželi zagotavljalo blagostanje in razvoj. – *Mardi*: lat. *Mardi*, gr. Μάρδοι, prednjeazijsko plemo, ki je živelo na območju Armenije, Medije in deloma Hirkanije v gorovju Elburs južno od Kaspijskega jezera (ozemlje današnje iranske province Mazandaran); antični viri jih imenujejo tudi Amardi (Ἀμαρδοί). Herodot omenja Marde kot eno od štirih perzijskih nomadskih plemen, ki je živelo nad pokrajino Elimaido, in kot vojake v perzijski vojski. – *Orkijani ... Mandruani*: Orkijane (rkp. *Oceani*, *Ochani*), Komore (rkp. *Chomari*, *Commari*) in Berdrige (rkp. *Berdrige*, *Berdrigei*, *Uedrige*, *Berrige*) omenja samo Plinij; Farmakotrofe (lat. *Pharmacotrophi*, gr. Φαρμακότροφοι »Uživalci strupov«; rkp. *Harmatotropi*, *Harmatotrophi*), Homare (tudi Komari; rkp. *Citomarae*, *Citomare*, *Comare*, *Caemarae*, *Cemarae*, *Cemari*, *Bomare*) in Hoamane (rkp. *Comani*, *Coammani*, *Commanni*) omenja tudi Mela (1, 13: *interiora terrarum multae variaeque gentes habitant*, ... *Pharmacotrophi*, *Chomarae*, *Choamani* ...); Murazijare (rkp. *Murasiarae*, *Murasiare*, *Mirrhasiarae*, *Marucaei*) in Mandruane (rkp. *Maudriani*, *Maudriane*, *Mandriane*, *Mandrueni*, *Mardrieni*) omenja samo Plinij.

§ 48

Mandron, *Hindron*: Reki omenja samo Plinij. – *Horazmi*: tudi Horazmijci, prebivalci pokrajine Horazmije (»dežela rednica« ali »nižavje«) ob spodnjem toku in v delti reke Oksos (zdaj Amu Darja) v centralni Aziji. Pozneje je postala del perzijske države (Horazmi so bili skupaj s Parti, Sogdijani in Ariji zruženi v 16. satrapijo), nato samostojno kraljestvo, ki je z Aleksandrom sklenilo mir. Območje se ujema z veliko oazo Horezm (Khwarezm, Hwārizm), ki je danes razdeljena med Uzbekistan, Turkmenistan in Kazahstan. – *Gandari*:

pleme, ki je živelo v pokrajini Gandari, eni od perzijskih provinc na skrajnem severozahodu Indije ob današnji meji med Afganistanom in Pakistanom ob mestih Takshašilā (Taxila) in Pushkalāvati (zdaj Charsad(d)a, severovzhodno od Pešavarja). Herodot jih imenuje Gandarijci (*Zgodovina* 3, 91 in 7, 66: Γανδάρτοι). – *Parijani*: Pleme omenja samo Plinij. – *Zarangi*: pleme ali ljudstvo, ki je živelo na območju reke Etimander (lat. *Etymandrus*, gr. Ἐτύμανδρος), ki je tekla skozi staroperzijski pokrajini Arahozijo in Drangijano in je s 1125 km najdaljša reka v Afganistanu (zdaj Helmand (Rūd)). Herodot jih imenuje Sarangi (3, 93: Σαράγγαι), Arijan Zarangajci (*Aleksandrova anabaza* 3, 25, 8: Ζαράγγαι). – *Arazmi*, *Marotijani*, *Arzi*: Plemena omenja samo Plinij. – *Geli*, ki so jih Grki poimenovali Kaduzijci: Plinij pomotoma istoveti Gele in Kaduzijce; Strabon jih omenja kot dve posebni ljudstvi (11, 7, 1: Γῆλαι καὶ Καδούσιοι), Mela omenja samo Kaduzijce (1, 13: *Cadusi*). Kaduzijci (lat. *Cadusii*, gr. Καδούσιοι), bojovito nomadsko iransko ljudstvo, ki je bilo povezano v plemensko zvezo, je živelo v goratih območjih med Medijo in obalo Kaspijskega jezera. V času Kira Velikega so prišli pod oblast Perzijcev, katerim so se pogosto upirali. Sloveli so kot metalci kopja in pehotni vojaki; bili so tudi del enot Darejeve vojske v spopadu pri Gavgameli. Ptolemaj (6, 2, 5) Kaduzijce enači s plemenom Legi, Gele pa postavlja na območje severno od njih. – *Matijani*: v virih imenovani tudi Matijeni (Ματιηνοί), prebivalci pokrajine Matijene oz. Matijane (Ματιηνή, Ματιανή), ki se je po nekaterih poročilih raztezala vzhodno od Armenije in do rek Zab, Gund in Araks, po drugih pa naj bi bila del Medije kot njena 18. satrapija na območju med Armenijo na severu, gorovjem Zagros na jugu, Kaduzijci na vzhodu in v okolici jezera Urmija na jugu (gl. Herodot 1, 102; 1, 189; 1, 202; 3, 94; 5, 52; 5, 49; Strabon 2, 1, 14; 11, 7, 2; 11, 8, 8; 11, 13, 1–2; 11, 14, 13; Ptolemaj 6, 2, 5). – *Herakleja ... ustanovil Aleksander*: mesto ob vstopu v Kaspijska vrata, ki ga je ustanovil Aleksander Veliki ali morda že pred njim vladarji ahajmenidske dinastije kot del obrambnega sistema države. – *Antioh ... Ahaida*: Kralj Antioh I. Soter je porušeno Heraklejo obnovil in utrdil, ter jo po svojem bratu Ahaju poimenoval Ahaida. – *Dribiki*: v virih imenovani tudi Derbiki in Derkebijci (Δέρβικες, Δερβίκαι, Δερκέβιοι, *Derbices*), bojovito pleme, ki je živelo jugozahodno od Kaspijskega jezera, domnevno v pokrajini Hirkaniji. Perzijski državi jih je priključil Kir Veliki. – *Oksos*: lat. *Oxus*, gr. Ὠξος, zdaj Amu Darja. Pred Aleksandrovim pohodom so ga enačili z reko Araks (lat. *Araxes*, gr. Ἀράξης, zdaj Aras). – *Oaks*: Jezero omenja samo Plinij; ni znano, za katero jezero gre (morda Aralsko). – *Sirmati*, *Oksitagi*, *Moki*, *Bateni*: plemena, ki so živela ob reki Oksos. Omenja jih samo Plinij. – *Sarapari*: eno od ljudstev, ki so živela ob reki Oksos. Strabon jih omenja (11, 14, 14) kot del Tračanov in navaja, da so živeli v hribovitih predelih nad Armenijo; opisuje jih kot divje in neukrotljive,

ki so sovražnikom sekali glave in jih skalpirali. – *Baktri*: gl. § 47. – *Zariast ... Baktron*: O Zariastu gl. § 45. Baktron je različica imena mesta Baktra (gl. § 45), ki je dobilo ime po reki Baktros v Baktriji (zdaj Balchāb). – *Paropaniza*: tudi Paropamiz (lat. *Paropanisus*, *Paropamisus*, gr. Παροπάμισος), zdaj Hindukuš v severovzhodnem Afganistanu in severozahodnem Pakistanu. – *Inda*: lat. *Indus*, gr. Ἰνδός, najpomembnejša reka v današnjem Pakistanu, z 2897 km najdaljša reka indijske podceline. Grki so ga poznali od 6. stol. pr. Kr. – *Ohos*: ali Okos (lat. *Ochus*, gr. Ὠχος). Reke ni mogoče natančno določiti; Strabon jo zamenjuje z reko Oksos.

§ 49

<*Ohosa*>: gl. § 48. – *Sogdijani*: prebivalci antične pokrajine Sogdijane v osrednji Aziji med zgornjima tokoma rek Oksos (zdaj Amu Darja) in Jaksart (zdaj Sir Darja) z glavnim mestom Marakanda (zdaj Samarkand). – *Panda*: Mesto poleg Plinija omenja še Solin (49, 3–4: *Panda oppidum Sogdianorum*). – *Aleksandrija*: Mesto je ob reki Jaksart (zdaj Sir Darja) ustanovil Aleksander Veliki v neposredni bližini mesta Kiropolis, zdaj Hudžand (Khujand), v letih 1936–1991 Leninabad. Apijan ga imenuje Aleksandreshata (Ἀλεξανδρέσχατα), Arijan »najbolj oddaljena Aleksandrija«, »Aleksandrija na skrajnih mejah« (Ἀλεξάνδρεια ἐσχάτη), Solin in Marcijan Kapela pa Paranda (*Paranda*). – *oltarji ... postavila Herakles in Oče Liber*: Strabon poroča (3, 5, 5), da je Aleksander na skrajnih mejah svoje države dal postaviti oltarje in s tem zaznamovati njene skrajne točke, pri tem pa se je zgledoval po Heraklu in Dionizu (slednjega poimenuje z bogoslužnim vzdevkom *Liber pater*), saj sta oba na svojih mitičnih popotovanjih (Herakles na Zahod, Dioniz pa na vzhod) doživela veliko pustolovščin in na skrajnih točkah svojih popotovanj postavila takšne oltarje. Oltarje omenjata tudi Solin (49, 4: *Hic enim locus est, in quo primum a Libero patre, post ab Hercule, deinde a Samiramide, postremo etiam a Cyro arae sunt constitutae* ...) in Marcijan Kapela (6, 692: *ibi a Libero, dehinc ab Hercule arae sunt constitutae in testimonium laboris immensi*). – <oltarji, ki so jih postavili> *Kir*: tj. Kir I. Veliki, utemeljitelj perzijskega kraljestva. – *Samiramida*: gl. § 8. – *Jaksart, ki jo Skiti imenujejo Silis*: zdaj Sir Darja. Aleksander je na svojem pohodu prodrl do Jaksarta l. 329 pr. Kr., vendar pa je napačno menil, da je dosegel reko Tanais (zdaj Don; gl. § 19); za katero reko gre, je ugotovil Selevkov in Antiohov poveljnik Demodamant. Gl. Solin 49, 5: ... *Laxates* (sc. *Iaxartes*) *fluvius secat fines, quem tamen Laxaten soli vocant Bactri; nam alii Scythae Silim nominant*; Marcijan Kapela 6, 692: *illarum terrarum partem Laxates fluvius secat, qui Tanais putabatur* – *Tanais*: zdaj Don (gl. § 19). – *Demodamant*: gl. PV, št. 135. Jaksart je prečkal l. 299 pr. Kr. Prim. tudi FGrHist 428 F 2; Solin 49, 5; Marcijan Kapela 6, 692). – *didimajskemu Apolonu*: V mestu Didima blizu

Mileta v Joniji (zdaj Didim v Turčiji) je bilo drugo najslovitejše Apolonovo preročišče, t. i. Didimajon (Διδυμαῖον), ki so ga l. 493 pr. Kr. Perzijci požgali in svečenike Branhide izgnali. Preročišče je Aleksander dal znova posvetiti in okoli l. 300 pr. Kr. so začeli graditi novo stavbo, ki pa je niso dokončali (menda je merila 110 x 51 m). Prim. Solin 49, 6: *Ob cuius gloriae insigne dedit nomini suo, ut altaria ibi strueret Apollini Didymaeo*; Marcijan Kapela 6, 692: ... *ultra Didymaeo Apollini aras extruxit*.

§ 50

Skitov: gl. § 20. – *Perzijci*: gl. § 41. – *Saki*: iransko ali vzhodnoskitsko nomadsko pleme, povezano v več plemenskih zvez, ki je živelo na območju vzhodno od Jaksarta (zdaj Sir Darja) med današnjim Kazahstanom, pogorjem Tjanšan in zahodno Kitajsko (Kirgizistan in Tadžikistan). Herodot omenja (7, 64), da Perzijci vse Skite imenujejo Saki (prim. tudi Strabon 11, 8, 2). Pozneje so bili del perzijskih vojaških enot. – *Aramijci*: Omenja jih samo Plinij; to je bilo staro skupno ime za Skite. – *Perzijci Horzari*: Omenja jih samo Plinij; njihovo ime je morda povezano z osetskima besedama *chorzag* »prijateljski«, »spoprijatelj« in *chorz* »dober«. Solin jih imenuje Horzaki (49, 6: *quos Scythas Persae lingua sua Sacas dicunt et invicem Scythae Persas Chorsacos nominant*). – *goro Kavkaz Krovkazis*, *to je snežnobeli*: tudi »bel od snega«. Mišljeno je območje skitskega Kavkaza med Črnim morjem in Kaspijskim jezerom. Herodot ga imenuje tudi Kavkazis (Καύκασις). Prim. Solin 49, 6; *montemque Caucasum Croucasim, id est nivibus candicantem*. – *Parti*: gl. § 41. – *Masageti*: pleme, ki je živelo na ravninskih območjih vzhodno in južno od Aralskega jezera. Prim. Herodot 2, 215 in nasl.; Strabon 11, 8, 6 in nasl. – *Dahi*: nomadsko skitsko pleme, ki je živelo vzhodno od Kaspijskega jezera in južno od izliva Oksosa. Prim. Strabon 11, 7, 1: τὸ Κάσπιον πέλαγος παροικοῦντας Δάας. Solin omenja njihovo krutost (15, 5: *Chalybes et Dahae in parte Asiaticae Scythiae crudelitate ab inmanissimis nihil discrepant*). – *Esedoni*: gl. § 21 in NH 4, 88. – *Astaki*: Pleme omenja samo Plinij. Enačijo jih s sarmatskim plemenom Azijoti, ki je živelo severno od Kaspijskega jezera; omenja jih Ptolemaj (6, 14, 10). – *Rumniki*: skitsko pleme, ki je živelo južno od ožine med Kaspijskim jezerom in Oceanom. Ptolemaj jih imenuje Rimi oz. Rumi (6, 14, 10: Ῥύμμοι). – *Pestiki*: skitsko ljudstvo, ki je živelo ob spodnjem toku reke Oksos. Mela jih umešča na obalo Skitskega zaliva (zdaj Kaspijsko jezero; 3, 39: *in Scythico Amardi et Pestici*), Polibij jih imenuje Apazijaki (10, 48: Ἀπασιάκαι), Ptolemaj Paziki (6, 12, 4: Πασίκαι). – *Homodoti*: skitsko nomadsko pleme, ki je domnevno živelo severno od Jaksarta (zdaj Sir Darja). – *Histi*: skitsko ljudstvo, ki je živelo onstran Kaspijskega jezera, najbrž v stepah severno od Kavkaza. – *Edoni*: skitsko ali sarmatsko pleme, ki ga omenja samo Plinij. Ljudstvo z enakim imenom je živelo v Trakiji (gl. NH

4, 40). – *Kami, Kamaki*: skitski plemeni, ki sta živeli v srednjeazijskih stepah. Kamake Plinij omeni tudi v § 21; njihovo ime izpeljujejo iz *kāmaka*, stperz. *kamana* »zvest«, »vdan«. – *Evhati*: skitsko pleme, morda istovetno z Avheti, omenjenimi v 4. knjigi (§ 88), ki je živelo na ozemlju južne Rusije. Glede na to, da jih Plinij omenja na dveh mestih, je mogoče, da so bili nomadi. Herodot jih imenuje Avhati (4, 6: Ἀὐχάται). – *Kotieri*: Herodot piše, da so bili Kotieri, ki jih sam imenuje Kotiari (4, 6: Κοτιάροι), eno od treh prvotnih skitskih plemen (ob njih še Avhati in Paralati). – *Avtuzijani*: Omenja jih samo Plinij. – *Psaki*: pleme, ki je živelo v stepskih območjih zahodne Azije. – *Arimaspi*: lat. *Arimaspi*, gr. Ἀριμασποί, mitološko pleme, ki je živelo na skrajnem severu onkraj meja Skitije za Esedoni in pred deželo Grifonov, katerih zlato so menda kradli. Prim. *NH* 4, 88; 7, 10. – *Antakati*: pleme, ki je menda živelo na porečjih rek Oksos (zdaj Amu Darja) in Jaksart (zdaj Sir Darja). – *Hroazajci in Ojtajci*: Plemeni omenja samo Plinij. – *Palajci povzročili propad Napajcev*: menda najstarejši skitski plemeni. Plinij ju omenja že v § 22, vendar ni znano, ali se opira na isti vir kot tu. Diodor plemeni imenuje Napi in Pali (2, 43, 4: Νάπαι, Πάλαι), Solin Apalajci (19, 3: *ultra Massagetas et Apalaeos*; 49, 7: *celeberrimi sunt Massagetae et Essedones, Satarchae et Apalaei*).

§ 51

Mandragaj in Kaspaz: Omenjeni reki v azijskem delu Skitije omenja samo Plinij. Kaspas bi lahko bil istoveten z reko Kampas, ki jo omenja bizantinski komentator Janez Tzetes v svojem delu *Tisočice* (7, 700) kot mejno reko med Masageti in mitološkim ljudstvom Hemikini (»Polpsi«). – *Aleksander Veliki ... sladka*: gl. PV, št. 14. Aleksander je v Hirkanijo prodr l. 330 pr. Kr. in si podredil celotno območje Kaspijskega jezera. O njegovem pohodu in o ugotovitvi, da ima jezero (v antiki so ga imenovali morje) sladko vodo, gl. Diodor Sicilski 17, 75 3 in nasl.; Plutarh, *Aleksander* 44 in nasl.; Solin 19, 3. – *Mark Varon*: gl. PV, št. 501. V katerem delu je Varon poročal o tem, ni znano. – *Pompeju ... tam v bližini*: Gnej Pompej se je na tem območju mudil l. 65 pr. Kr., v času tretje vojne s pontskim kraljem Mitridatom. Prim. Plutarh, *Pompej* 36. – *odstranijo sol*: tudi »sperejo sol«. Plinij uporabi izraz *vincere salem*, čemur bi v sodobnem strokovnem izrazju ustrezala besedna zveza »nevtralizirati sol«.

§ 52

Isti avtor: tj. Varon. – *Baktrov*: gl. § 47. – *reke Baktros*: gl. § 48. – *Oksos*: zdaj Amu Darja (gl. § 48). – *Kiros*: zdaj Kura (gl. § 25). O prevozu blaga iz Indije po tej poti poroča tudi Strabon (2, 1, 15; 11, 7, 3). – *Fazisa*: gl. § 3. – *Pont*: gl. § 1. – *Zazata*: otok v Hirkanijem morju (= Kaspijsko jezero), ki ga omenja samo Plinij, zdaj Čeleken. Enačijo ga z otokom Talka, ki ga omenja Ptolemaj

(6, 9, 8); Mela, ki hvali njegovo rodovitnost, ga imenuje Talga (3, 58: *Talge in Caspio mari sine cultu fertilis, omni fruge ac fructibus*). V rokopisih najdemo tudi besedilno različico *Taxata*.

§ 53

Kaspijskega morja: V antiki so menili, da je Kaspijsko morje (zdaj Kaspijsko jezero) del Oceana (natančneje Severnega oceana) oz. eden od njegovih zalivov in da je po njem mogoče pripluti v Ocean (prim. Solin 17, 3: *Caspium mare, quod dilapsum per Asiaticae plagae terga Scythicum inrumpit Oceanum*). – *Skitskega oceana*: gl. § 33. – *Eojskemu oceanu*: Eojski ocean (*Oceanus Eous*) ali Vzhodno morje (*mare Eoum*) je del Oceana, ki obliva svet na vzhodu; ime izhaja iz gr. ἑώς, ἥως, ἡώς *leōos, eoios, eōios* »vzhoden«, »jutranji«. – *Skitskim predgorjem ... divjih plemen*: Morda gre za pogorja današnjega Afganistana ali Pamirja; antični viri (npr. Mela 3, 59) ga opisujejo kot zelo negostoljubno območje, prav tako tudi njegove prebivalce. – *skitski Antropofagi*: »Ljudožerci« (lat. *Anthropophagi*, gr. Ἀνθρωποφάγοι; prim. Mela 3, 59: *Anthropophagoe*). Plinij jih omenja še dvakrat (NH 4, 88; 7, 11); v § 55 omenja indijsko ljudstvo Kasire, ki so se prehranjevali s človeškim mesom. Skitskim ljudstvom so pogosto pripisovali ljudožerstvo (npr. Strabon 7, 3, 9); med ljudožerce Herodot uvršča tudi Kalatijce (3, 38: Καλλαπίαι) in Padajce (3, 99: Παδαῖτοι). Amijan Marcelin (31, 2, 15) jih umešča pred Sere. – *gorskega slemenena ... Tabis*: Domnevajo, da je bila gora Tabis del Tapurskih gora v Skitiji, o katerih piše Ptolemaj (6, 14, 7–14: Τάπουρα ὄρη); omenjata jo tudi Mela (3, 60: *ad montem mari imminentem nomine Tabim*) in Solin (50, 2: *iugum mari imminens, quod Tabim barbari dicunt*). – *proti točki, kjer sonce vzhaja poleti*: tj. proti jugovzhodu.

§ 54

Seri: »'Svileni ljudje'«, »Ljudje svile«, »Prejci svile« (lat. *Seres, Serae*, gr. Σῆρες), ljudstvo, ki je živel na skrajnih vzhodnih območjih osrednje Azije; enačijo jih s Kitajci. O njih in o svili najdemo več omemb tudi pri rimskih piscih (Horacij, Vergilij, Propercij, Ovidij idr.). Mela pohvali njihovo pravičnost (3, 60: *Seres ... genus plenum iustitiae*), Solin njihovo blagost in miroljubnost (50, 3: *mites et inter se quietissimi*), enako Amijan Marcelin (23, 6, 67–68). – *znani po volni svojih gozdov*: Po mnenju večine komentatorjev gre za svilo, nekateri pa domnevajo, da gre za bombaž (gl. NH 19, 14). – *omočijo ... odčesavajo beli puh*: Plinij si je predstavljal, da svilo pridobivajo iz nekakšne kodeljice. Prim. tudi Amijan Marcelin 23, 6, 6 in nasl. – *dvojno delo ... spletajo*: prim. NH 11, 76 in nasl. – *<rimske> matrone ... v prozornih oblekah*: Središče te tekstilne industrije je bilo na Kosu, zato so tam izdelana oblačila, ki so se tesno prilegala

telesu in izrazito poudarjala njegove oblike in obline, imenovali »koške obleke« (Coe vestes); Plinij je to modo grajal (gl. NH 12, 2). – *čakajo, da ti pridejo trgovat*: O njihovem načinu trgovske menjave podobno piše tudi Mela (3, 60: *Seres intersunt, genus plenum iustitiae, et commercio quod rebus in solitudine relictis absens peragit notissimum*).

§ 55

Psitaras: Reko omenja samo Plinij. Ptolemaj omenja reko Aspitras (7, 3, 2: Ἀσπίθραξ), ki pa je ni mogoče zanesljivo določiti. – *Kambari ... Lanos*: Reki, ki ju ni mogoče natančno določiti, omenja samo Plinij. – *rt Hriza*: »Zlati rt« ali »Zlato predgorje«; Ptolemaj ga imenuje »Zlati Hersonez« = »Zlati polotok« (Χρυσή Χερσόνησος; gl. 1, 13, 9; 1, 14, 1; 7, 2, 5; 7, 2, 12; 7, 2, 25). Istoimenski otok omenja Plinij v § 80 ob Indovem ustju, Mela pa ob ustju reke Tamos (3, 70: *Ad Tamum insula est Chryse, ad Gangem Argyre*; Marcijan Kapela 6, 695: *una Chrysea, Argyrea altera*). Komentatorji kot sicer malo verjetno možnost navajajo Malezijo, zahodno Indokino (Burmo) ali Sumatro (v sanskrtu imenovana *Suvarṇadvīpa* »Zlati otok«, »Otok zlata« in *Suvarṇabhūmi* »Zlata dežela«, »Dežela zlata«). – *Kirnaba*: Zaliv omenja samo Plinij. Morda je v njem prebivalo ljudstvo Kirni (Cyrni), ki jih omenja v NH 7, 27. – *Atijan*: Reko omenja samo Plinij; morda je istovetna z reko Atabas, ki jo omenja Ptolemaj (7, 2, 5; 7, 2, 12: Ἀττάβας). – *zaliv in pleme Atakorov*: Plinij in Solin edina omenjata to pleme, ki je živelo ob istoimenskem zalivu; Solin opiše tudi ugodno lego krajev, v katerih živijo, in njihovo milo podnebje (52, 1: *Attacenus sinus, et gens hominum Attacorum*); zaliv omenja tudi Marcijan Kapela, ki ga primerja s kraji, v katerih živijo Hiperborejci (6, 693: *Attacenus sinus Hyperboraeis beatitudine consimilis*). – *Hiperborejci*: gl. § 34. – *Amomet ... posebno delo*: gl. PV, št. 19. Prim. tudi FGrHist 645 F 2; Solin 51, 1. – *Hekataj o Hiperborejcih*: gl. PV, št. 233. Prim. tudi FGrHist 264 T 6 b; 264 F 14; NH 4, 94. – *Tuni*: sicer neznano ljudstvo; omenja jih samo Plinij. Dionizij Perieget ob Toharih omenja ljudstvo Fruri (752–753: Φρουῖροι). – *Tohari*: Poleg Plinija jih omenjajo še Justin (42, 2, 2: *Artabanus bello Tochariis inlato*), Strabon (11, 8, 2) in Ptolemaj (6, 11, 6: Τόχχαροι). Njihovo ime v sanskrtu je *Tukhāra*. – *Kasiri ... človeškim mesom*: indijsko ljudstvo, ki je živelo v skrajnih severnih predelih Indije blizu Skitije, ljudožerci. Komentatorji jih različno umeščajo: eni v Multan (nekoč Kašypapura v Pandžadu v Pakistanu), drugi v Kašmir (v zahodnem delu Himalaje med Afganistanom, Sinkiangom in Tibetom), tretji v Ladak (med zahodno Himalajo in Korakorumom ob zgornjem toku Inda). – *indijski Nomadi*: sicer neznano indijsko nomadsko ljudstvo. – *Kikone*: Omenjata jih tudi Solin (51, 1) in Marcijan Kapela, ki navaja (6, 694), da je njihova umestitev napačna.

Ljudstvo z enakim imenom v Grčiji omenja Plinij v NH 4, 43. – *Brisare*: sicer neznano pleme. Omenja ga samo Plinij.

§ 56

Hemodske gore: zdaj Himalaja (»snežna dežela«). Prim. srednjeind. *hemoda*, skr. *haimavatai* »zasnežen«, »snežen«; Arijan, *O Indiji* 2, 3: Ἡμωδόζ. – *Eojskem morju*: gl. § 53. – *južnem morju ... Indijsko morje*: gl. § 33. Prim. tudi Mela 3, 61; Solin 52, 1; Marcijan Kapela 6, 694. Omenjena obala Južnega (Indijskega) morja je najverjetneje obala od Inda do Perzijskega zaliva. – 1875 milj: = 2775 km. – 2475 milj: = 3663 km. – *Eratosten*: gl. PV, št. 182. – *reke Ind*: gl. § 48.

§ 57

Več piscev ... 40 dni in noči plovbe: Navedbe piscev se razlikujejo; Plinij navaja 40 dni, Mela pa 60 (3, 61: *ab occidente Indo finita tantum spatium litoris occupat, quantum per sexaginta dies noctesque velificantibus cursus est*). – 2850 milj: = 4218 km. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – 3300 milj: = 4884 km. – 1300 milj: = 1924 km. – *Pozejdonij*: gl. PV, št. 429. Prim. tudi FGrHist 87 F 100. – *od točke, kjer sonce vzhaja poleti, do točke, kjer zahaja pozimi*: tj. v smeri od severovzhoda proti jugovzhodu. – *od točke, kjer sonce zahaja poleti, do točke, kjer zahaja pozimi*: tj. v smeri od severozahoda proti jugozahodu. – *iz smeri favonija*: topel zahodni veter (gl. NH 2, 121). Plinij pravzaprav opisuje monsun, z letnimi časi spreminjajoči se sistem vetrov, ki je najbolj značilen za dežele ob Indijskem oceanu in Arabskem morju; jugozahodni poletni monsun (od maja do septembra) piha od morja proti kopnemu in s seboj prinaša deževje, severovzhodni zimski monsun (od oktobra do novembra) pa piha od kopnega proti morju. Antično ime za monsun je hipal (gl. § 100).

§ 58

dve poletji ... dve žetvi: Plinij verjetno namiguje na pridelavo riža. Prim. Solin 51 (52), 1: *in anno bis aestatem habet, bis legit frugem*; Izidor Seviljski, *Etimologije* 14, 3, 6: *in anno bis metit fruges*. Prim. tudi Strabon 15, 1, 17. – *etézije*: lat. *etesiae*, gr. ἐτεσίαι sc. ἄνεμοι, tudi »etezijski vetrovi« = »letni vetrovi«, »vetrovi, ki se vračajo vsako leto« (iz gr. ἐτήσιος /*letésios*/ »leten«), močni hladni vetrovi, ki pihajo s severa proti severovzhodu od vzhoda Pasje zvezde (Sirija) sredi julija naprej 40 dni. Prim. Solin 51 (52), 1: *vice hiemis etesias patitur*; enako Izidor Seviljski, *Etimologije* 14, 3, 6. – *morje je plovno*: Dejstvo, da je morje pozimi plovno, je bilo za Rimljane presenetljivo, kajti Sredozemsko morje je bilo v zimskih mesecih neplovno; tudi etezije so zelo oteževale plovbo. – *vojaške sile Aleksandra Velikega*: O Aleksandrovem pohodu v Indijo so pisali številni zgodovinarji; Plinij se je domnevno opiral na Eratostena (gl.

PV, št. 182). Prim. Solin 52, 2. – *Selevk, Antioh*: tj. Selevk I. Nikator (gl. § 31) in Antioh I. Soter (gl. § 47). – *Patrokles*: gl. PV, št. 406. Prim. tudi FGrHist 712 T 3 b. Gl. tudi Strabon 11, 7, 1; 11, 11, 5. – *Hirkanijsko in Kaspijsko morje*: gl. § 15. – *Megasten*: gl. PV, št. 340. Prim. tudi FGrHist 715; Solin 52, 3 – *Dionizij*: grški pisec iz 3. stol. pr. Kr. Bil je poslanec kralja Ptolemaja II. Filadelfa v Indijo; o tem potovanju je napisal delo, od katerega so se ohranili le skromni fragmenti. Gl. FGrHist 717 T 1. Prim. Solin 52, 3. – *Filadelf*: tj. Ptolemaj II. Filadelf, egiptovski kralj v letih 285–246 pr. Kr.

§ 59

tako raznolika in tako neverjetna ... poročila: prim. Strabon 15, 1, 2–6. – *5000 mest ... nobeno manjše od Kosa, in 9000 plemen*: prim. Strabon, 15, 1, 3; Solin, 52, 4. O Kosu gl. NH 5, 134; starejše ime zanj je bilo Astipalaja (Ἀστιπάλαια). Od tod je bil doma Onezikrit, eden od Aleksandrovih spremljevalcev na njegovem pohodu (gl. PV, št. 397). Številki sta seveda pretirani; Onezikritovo navedbo o številu mest povzema Arijan (*O Indiji* 10, 2: πόλεων δὲ καὶ ἀριθμὸν οὐκ εἶναι ἂν ἀτρεκέες ἀναγράφαι τῶν Ἰνδικῶν ὑπὸ πλήθους). – *Indija tvori tretjino vsega sveta*: Onezikritovo trditev navaja Arijan (*O Indiji* 3, 6: Ὀνησίκριτος, τρίτην μοῖραν τῆς πάσης γῆς). Prim. FGrHist 134 F 6. – *Indijci se niso nikoli preselili s svojega ozemlja*: Podatek navaja Arijan (*O Indiji* 9, 12: οὐδὲ Ἰνδῶν τινα ἐξωτῆς οἰκείης σταλῆναι). Nekateri komentatorji menijo, da gre za odmev na politiko indijskega kralja Ašoke (ok. 268–232 pr. Kr.), ki je slovel kot zagovornik etike, verske strpnosti in kot podpornik budizma, vendar Plinij verjetno opozarja na to, da se Indijci niso podali v vojaška osvajanja. – *Očeta Libra*: O povezavi Dioniza z Indijo gl. § 49. – *153 ... kraljev ... 6451 let in še tri mesece*: Tudi Megasten (gl. PV, št. 340) je pisal o 153 kraljih od Dioniza do Sandarakota (Čandragutpe I.). Povzema ga Arijan (*O Indiji* 9, 9: ἀπὸ μὲν δὴ Διονύσου βασιλέας ἡρίθμεον Ἰνδοὶ ἐς Σανδρόκοττον τρεῖς καὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν), ki pa, opirajoč se na Megastena, navaja 6042 let (*O Indiji* 9, 9: ἕτεα δὲ δύο καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἑξακισχίλια). Prim. Solin 52, 5.

§ 60

veletoki ... izjemno veliki: Prim. Solin 52, 6. Arijan navaja (*O Indiji* 4, 13), da sta Hister (= Donava) in Nil manjša in manj vodnata kot Ind in Ganges. – *Aleksander na ... plovbi po Indu*: Aleksander je po Indu navzdol plul od februarja do julija 325 pr. Kr. – *600 stadijev*: = 111 km. – *v petih mesecih in nekaj dneh*: V petih mesecih in nekaj dneh bi prevozil skoraj 17 000 km, če upoštevamo standardno mero stadija (185 m); če vzamemo kot osnovo za izračun potovalni stadij (157,5 m), bi v petih mesecih in nekaj dneh nanese ok. 14 500 do 15 000

km. – *Ind manjši od Gangesa*: V resnici je Ganges dolg 2511 km, Ind pa 2897 km; torej je Ganges 386 km krajši od Inda, ima pa precej večji pretok. – *Seneka ... 60 indijskih rek in 118 plemen*: Senekova razprava o Indu se ni ohranila (gl. PV, št. 445). Podatki so povzeti po Megastenovem poročilu (prim. FGrHist 715 F 9), ki ga navaja Arijan (*O Indiji* 5, 2); omenja 58 rek in 18 plemen oz. ljudstev. – *Imav, Emod*: lat. *Imaos, Imaus, Imavus*, gr. Ἰμαος, Ἰμαον ὄρος iz stind. *Himavān* »pokrit s snegom« = stind. *Haimavata* od koder izhaja lat. *Emodus, Hemodus*, gr. Ἠμωδός, Ἠμωδὸν ὄρος, zdaj Himalaja. Obe imeni se uporabljata za himalajsko pogorje, še zlasti njegov vzhodni del. Mnenja komentatorjev so različna; nekateri predlagajo tudi Hindukuš in Pamir. – *Paropaniz in Kavkaz*: domnevno zdaj Hindukuš, morda njegov zahodni del (Koh-i-baba). Prim. tudi Arijan, *O Indiji* 2, 1–4; Strabon 15, 1, 11.

§ 61

po sledeh Aleksandra Velikega: prim. § 40. – *Diognet*: gl. PV, št. 155. Prim. tudi FGrHist 120 F 1. – *Bajton*: gl. PV, št. 97. Prim. tudi FGrHist 119 F 2 a. Poročili obeh je ohranil Eratosten. Eratostenove in Plinijeve navedbe se nekoliko razlikujejo (Plinij navaja nekoliko višje številke). – *Kaspijskih vrat*: gl. § 40. – *Hekatompila*: »Mesto s stotimi vrati« (lat. *Hecatompilos*, gr. Ἑκατόμυλος); gl. § 44 in 113. Prim. Diodor Sicilski 17, 75, 1; Kurcij Ruf 6, 2, 15; Apijan, *O Siriji* 51. – *toliko milj, kolikor smo navedli*: tj. 133 milj = 196,84 km (gl. § 44). – *Aleksandrije na ozemlju Arijev*: lat. *Alexandria Arion*, gr. Ἀλεξανδρεία Ἀριίων. Mesto je ustanovil Aleksander Veliki l. 330 pr. Kr. v bližini mesta Artakoana v pokrajini Areji, ki je bila satrapija ahajmenidske dinastije na ozemlju pokrajine Herāt v današnjem Afganistanu ob reki Arej (zdaj Harīrūd; prim. Herodot 3, 93; Polibij 10, 49; 11, 39) med Margijano in Baktrijo na jugu, Partijo in Karmanijo na vzhodu, Drangijano na severu in Paropamizadi na zahodu. – *ta kralj*: tj. Aleksander. – *575 milj*: = 851 km. – *Proftazije*: lat. *Prophthasia Drangarum*, gr. Προφθασία ἡ ἐν Δραγγῇ. Morda je mesto istovetno z mestom Fra (Φρά) v pokrajini Anavijcev oz. Frasa (Φράσα), ki ga omenja Haraks iz Pergamona (gl. FGrH 103 F 20); Aleksander ga je po sebi poimenoval l. 330 pr. Kr. na ozemlju Drangov (pokrajina Drangijana), zdaj Farāh, mesto v zahodnem v Afganistanu ob reki Farāh v provinci Farāh. Prim. tudi Strabon 11, 8, 9; 15, 2, 8; Ptolemaj 6, 19, 4; 8, 25, 8; Diodor Sicilski 17, 78, 4; Justin 12, 5, 9. – *Drangov*: prebivalci pokrajine Drangijane, vzhodnoiranško ljudstvo (Herodot 3, 93 jih imenuje Σαράγγαυ, ki je živel ob spodnjem toku reke Etimander (zdaj Helmand Rūd). Strabon navaja, da so prevzemali perzijske navade (15, 2, 10). – *199 (milj)*: = 294,52 km. – *mesta Arahozijcev*: lat. *Arachosiorum oppidum*, Ἀραχωτοὶ ἡ πόλις, perz. *Hara(x)uvatiš*, avest. *Haraxvaiti*; gl. § 92. Morda gre za Kandahār (Qandahār) ali Kalāt-e Ġilzāy ob

reki Helmand (Rūd) v Afganistanu. Prim. Strabon 11, 8, 9. – 575 (*milj*): = 836,2 km. – *Ortospana*: Mesto je verjetno istovetno s krajem Kabura, ki ga omenja Ptolemaj (6, 18, 5: Κάβουρα) in ga ni mogoče natančneje določiti (domnevno v okolici današnjega kraja Shar-e-Ghulgula pri Kabulu). Prim. tudi Strabon 11, 6, 91: Ὀρτόσπανα; Amijan Marcellin (23, 6, 70: *quibus clariores sunt Agazaca et Naulibus et Ortospana*). – 175 (*milj*): = 259 km. – *Aleksandrovega mesta*: tj. Aleksandrija na Kavkazu, ki jo je Aleksander ustanovil v letih 330/329 pr. Kr. na Kavkazu, zdaj Bagram (Begram) pri mestu Charikar v Afganistanu. Prim. Arijan, *Anabaza* 3, 28, 4; Strabon 15, 2, 10. – 50 (*milj*): = 74 km.

§ 62

v nekaterih prepisih: tj. v nekaterih izvodih del citiranih avtorjev. – *Kavkazom*: gl. § 14. – *Kofet*: lat. *Cophes*, stind. *Kubhā*, zdaj desni pritok Inda Kabul, 700 km dolga reka, ki izvira v pogorju Hindukuš in se pri mestu Atok na severni meji province Pandžab v Pakistanu izlije v Ind. Strabon reko imenuje Kofes (15, 1, 26: Κώφης), Arijan pa Kofen (*O Indiji* 1, 1: Κωφήν). – *Pevkolatis*: stind. *Puṣkalavatī*, glavno mesto kraljestva Gandhāra zahodno od Inda v današnjem severnem Pakistanu in vzhodnem Afganistanu blizu Pešavarja. Kraljestvo je pozneje postalo ena od perzijskih satrapij. Strabon mesto imenuje tudi Pevkolajtis (15, 1, 26: Πευκολαῖτις), Arijan Pevkelajtis (*O Indiji* 1, 8; 4, 11: Πευκελαῖτις) in Pevkelaotis (*Anabaza* 4, 22, 7: Πευκελαῶτις) in Ptolemaj Proklais oz. Poklaeis (7, 1, 44: Προκλαίς, Ποκλαίεις). Prim. tudi § 78 (ljudstvo Pevkoliti) in § 94 (mesto Pevkolida). – 237 (*milj*): = 350,76 km. – *Taksila*: mesto v Pandžabu (»Peterorečje«) med Indom in Hidaspom, zdaj Bhir (Bir) blizu Islamabada (prim. stind. *Takṣaśilā*; Strabon 15, 1, 17: Τάξιλα). Mesto je l. 326 pr. Kr. obiskal Aleksander (prim. Arijan, *Anabaza* 5, 8; Strabon 15, 1, 28). – 60 (*milj*): = 88,8 km. – *Hidasp*: skr. *Vitastā*, *Vetastā*, levi pritok Inda, ena od glavnih petih rek Pandžaba, zdaj Jhelum v Pakistanu. Ptolemaj ga imenuje Bidasp (7, 1, 26: Βιδάσπης). – 120 (*milj*): = 177,6 km. – *Hipazisa ... meja Aleksandrovih pohodov*: ena od petih glavnih rek Pandžaba, zdaj Beas (stind. *Vipāśā-*), desni pritok reke Sidrus/Sidros (*Sydrus*), zdaj Sutlej (Satlaḡ, Satlaj, Satluj). Večina grških piscev (Strabon, Diodor Sicilski, Ajlijan) ga imenuje Hipanis (Ἰπανίς), Kurcij Ruf Hipazis (9, 1, 35: *ad fluvium Hypasin*), Ptolemaj Bibazis (7, 1, 26: Βίβασις). Prim. § 71 in NH 2, 183. – *prečkal ... posvetiti oltarje*: Aleksander je kot mejo svojega pohoda v Indijo v krajih, do koder je najdlje prišel, ob Hipazisu postavil oltarje, pri čemer je posnemal Dioniza in Herakla, ker je bilo to v navadi. Kurcij Ruf piše, da je reko Hipazis prečkal in na drugi strani postavil 12 oltarjev (9, 3, 19: *duodecum aras ex quadrato saxo*), Diodor Sicilski pa, da je dal postaviti oltarje dvanajstih bogov, visoke 50 komolcev, tj. 22,2 m (17, 95, 1: τῶν δώδεκα θεῶν βωμοὺς πεντήκοντα πηχῶν).

Od nadaljevanja poti so ga odvrnili: deroči tok reke, prerokbe, nenehno močno deževje, ki je zelo oteževalo pot, močne sovražne sile in puščave, ki bi jih bilo treba prečkati. Gl. tudi Strabon 3, 5, 4–5; 15, 1, 27; Kurcij Ruf 9, 2; Solin 52, 7; Marcijan Kapela 6, 694. – 390 (*milj*): = 577,2 km. – *kraljeva pisma*: Omenjena Aleksandrova pisma se niso ohranila.

§ 63

Selevk Nikator: Kralj Selevek I. Nikator (gl. § 31) je v vzhodne dežele in vse do Indije vojaško posegel med letoma 311 in 302 pr. Kr., ko je v spopadih z drugimi Aleksandrovimi diadohi zasedel vzhodne province in spraval pod svojo oblast celoten vzhodni del Aleksandrove države. Leta 305 se je podal na pohod proti Indiji in zasedel območje vse do Inda; nato se je neuspešno spopadel s kraljem Sandarakotom (Čandragupto I.), se umaknil in mu prepustil najvzhodnejše predele države. Selevkove vojaške posege opisujeta Strabon (15, 2, 9) in Justin (15, 4). – *Sidrosa*: stind. *Šutudrī*, *Šatadru*, reka v Indiji, desni pritok Inda, zdaj Sutlej (Satlaḡ, Satlaj). Ptolemaj jo imenuje Zaradros (7, 1, 27: Ζάραδρος). – 169 *milj*: = 250,12 km. – *Joman*: desni in obenem največji, 1380 km dolgi pritok Gangesa, zdaj sveta hindujska reka Jamunā (Yamunā); v Ganges se izlije pri Allahābādu. Pri avtorjih najdemo še druge različice imena: Jobar (Arijan, O Indiji 8, 5: Ἰωβάρης), Diamunas (Ptolemaj 7, 1, 29: Διαμούνας) in Ojdan (Strabon 15, 1, 72: Οἰδάνης). Prim. tudi § 69 in § 73. – 5 *milj*: = 7,4 km. – *Gangesa*: lat. *Ganges*, gr. Γάγγης, skr. *Gaṅga*, največja reka Indije. Grki so jo poznali od Aleksandrovega pohoda naprej. – 112,5 (*milje*): = 166,5 km. – *Rodafasa*: Reko omenja samo Plinij; ni je mogoče natančno določiti. – 569 (*milj*): = 842,12 km. – 325 *milj*: = 481 km. – *Kalinipaze*: Mesto omenja samo Plinij. – 167,5 (*milje*): = 247,9 km. – 265 *milj*: = 392,2 km. – *sotočja Jomana in Gangesa*: Reka Joman (Jamunā, Yamunā) se danes v Ganges izliva pri Allahābādu v indijski zvezni državi Utar Pradeš. – 625 (*milj*): = 925 km. – 13,5 *milje*: = 19,98 km; skupaj 625 *milj* + 13,5 *milje* = 638,5 *milje* = 944,98 km. – *Palibotre*: tudi Palimbotra (Παλίβοθρα, Παλίμφοθρα), glavno mesto kraljestva Prazijcev; opisujeta ga Strabon (15, 1, 36) in Arijan (O Indiji 10, 5–7). Mesto enačijo s starodavnim mestom Pataliputra (stind. *Pāṭaliputra*), zdaj Patna, glavno mesto indijske zvezne države Bihar. – 425 (*milj*): = 629 km. – 637,5 *milje*: = 943,5 km.

§ 64

Hemodskimi gorami: gl. § 56. – *predgorje ... Imaos*: tudi Imav; gl. § 60. – *Izari*: Omenja jih samo Plinij; morda so istovetni z Abisari, omenjenimi v § 77. – *Koziri*: prednjeindijsko pleme ob Indu ali v Himalaji, ki ga omenja samo Plinij. Morda gre za ljudstvo Kasira (skr. *Khasīra*) ob Indu, ki ga omenjata Rigveda (*Rgveda* 3 *passim*; skr. *Kauśika*, pali *Kosika*, *Kuśika*) in Mahabharata (*Bhīṣmap*.

6, 66), slednja med Kašmirjem (*Kāśmīra*) in Tukaro (*Thukāra*) v Baktrijani. – *Izi*: Pleme omenja samo Plinij in ga ni mogoče natančneje lokalizirati. – *Hirotozagi*: lat. *Chirotosagi*, gr. *Χιρωτοσαγεῖς*, skr. *Kirāta-Čaka*, indijsko ljudstvo, ki je živel ob Himalaji. Plinij podatke o njih povzema po Megastenu (gl. PV, št. 340). Menda so bili razdeljeni na dve plemeni: Kirātas (»Gorjani«) in Šakas. – *Bragmani*: Grški viri jih imenujejo Brahmani (*Βραχμῆνες*, *Βραχμῆναι*) in Brahmeni (*Βραχμῆνες*) iz skr. *brāhmaṇa* »molilec« »duhovnik«. Plinij jih omenja kot pleme, drugače pa so brahmani pripadniki najvišje indijske kaste, iz katere so izhajali duhovniki, učenjaki, politiki in pesniki. Ptolemaj navaja, da so bili tudi magi (7, 1, 4: *Βραχμῆναι μάγοι*). – *Maktokalingi*: Pleme omenja samo Plinij. Morda gre za del Kalingov (skr. *Kaliṅga*), ki jih omenja v nadaljevanju. – *Prinas*: plovni pritok Inda, morda Parnāśā. – *Kainas*: reka v Indiji, ki se izliva v Ganges, morda Ken v osrednji Indiji. Prim. Arijan, *O Indiji* 4, 3: *Καῖνας*. – *Kalingi*: skr. *Kaliṅga*, pleme ali ljudstvo, ki je živel na vzhodni obali Indije na območju današnje Orise (zvezna država na vzhodu Indije v zaledju Bengalskega zaliva) z glavnim mestom Pertalis, kar je grško in latinsko ime za antično mesto Tosali (Toshali), glavno mesto vzhodne province kraljestva Maurja v današnji indijski zvezni državi Orisa (Orissa). Plinij je podatke o njih najbrž povzel iz Megastena (gl. PV, št. 340); gl. tudi § 65; *NH* 7, 30. Leta 261 pr. Kr. jih je kralj Ašoka po hudih spopadih vključil v kraljestvo dinastije Maurja. Ptolemaj jih imenuje Kaliga (7, 1, 93: *Καλλίγα*). – *Mandajci*: lat. *Mandaei* (rkp. tudi *Mandei* »Mandejci«), indijsko ljudstvo, ki je domnevno živel na ozemlju današnje severne Orise. Po eni od razlag naj bi dobili ime po reki Mandas (Ptolemaj 7, 1, 16; 7, 1, 38: *Μάνδας*), zdaj Māhānadi. Verjetno so istovetni z ljudstvom, ki ga Ptolemaj imenuje Mandajci (7, 1, 72: *Μανδάλαι*). – *Mali*: lat. *Malli*, gr. *Μαλλοί*, skr. *Mālava*, pleme v severozahodni Indiji z več utrjenimi mesti, ki je živel na ozemlju današnjega Pandžaba ob sotočju rek Hidaspa (zdaj Jhelum (*Vitastā*) v Pakistanu; gl. § 62), Akezin (zdaj Chenāb (*Asiknī*); gl. § 71) in Hidraot (zdaj Rāvī (*Irāvati*)), zagrizeni nasprotniki Aleksandra Velikega. Gl. Arijan, *O Indiji* 4, 4–5; 4, 10; 19, 8; Diodor Sicilski 17, 98; Kurcij Ruf, 9, 4, 15. – *Malos*: gora ali hrib v deželi ljudstva Mali, ki jo omenja samo Plinij. Gore ni mogoče točno določiti; komentatorji domnevajo, da bi lahko šlo za himalajsko goro *Mallagiri*, ki jo omenjajo staroindijski spisi Jātaka.

§ 65

Za Ganges ... se ... ne ve, kje izvira: Njegov izvir so postavljali v Skitijo ali v Himalajo. Strabon opirajoč se na Artemidora navaja (15, 1, 72), da »Ganges izvira v (H)emodskih gorah [zdaj Himalaja, op. prev.] in da se nato usmeri proti vzhodu« (*ἐκ τῶν Ἡμωδῶν ὀρεῶν καταφερόμενον πρὸς νότον*). Prim.

tudi Mela 3, 68: *multis fontibus in Hemodo monte conceptus*; Solin 52, 6: *quidam fontibus incertis nasci ... alii volunt a Scythicis montibus exoriri*; Marcijan Kapela 6, 694: *ab Scythicis montibus Ganges venit*. Izidor Seviljski piše, da priteče iz paradiža (*Etimologije* 13, 21, 8: *Ganges fluvius ... exiens de Paradiso pergit ad Indiae regiones*). – Nil: Antični geografi so pogosto delali primerjavo med Nilom in Gangesom, npr. Strabon 15, 1, 13; Arijan, *O Indiji* 6, 5–8 idr. – *Skitije*: Antični pisci v Skitijo vključujejo različna območja, in sicer: območje spodnjega toka Donave (današnja Romunija in del Bolgarije), stepske predele okoli Ponta in Kaspijskega morja (dežele okoli Črnega morja in Kaspijskega jezera, zdaj Ukrajina, južna Rusija in zahodni Kazahstan), območja današnjega severnega Kazahstana, območje Sarmatije (južna Rusija, Belorusija, Ukrajina, Poljska, del Balkana), znaten del centralne Azije tja do meja Kitajske (Kirgizistan, vzhodni Kazahstan, Kašgar), območje vzhodnega Irana (Sakastan) in območje Kavkaza. – *19 rek*: Arijan (*O Indiji* 4, 3–5) jih omenja 17 (Kainas, Eranoboas, Kosoan, Sonos, Sitokatis, Solomatis, Kondohat, Sambos, Magon, Agoranis, Omalis, Kominaz, Kakutis, Andomatis, Amistis, Oksimagis, Erenesis). – *poleg že omenjenih*: tj. Prinas in Kainas (gl. § 64). – *Krenaka*: lat. *Crenacca*. Reko omenja samo Plinij; verjetno se opira na Megastena (gl. PV, št. 340). Ni mogoče določiti, za katero reko gre. – *Eramnombovas*: reka v osrednji Indiji, ki se pri Palimbotri (Pataliputra, stind. *Pāṭaliputra*) izliva v Ganges, zdaj Son (stind. *Śoṇa*), ki je največji med Gangesovimi južnimi pritoki. Plinij in Arijan (verjetno oba opirajoč se na Megastena; gl. PV, št. 340) ne enačita Eramnombovasa in Sonosa, ampak ju omenjata kot dve reki. Arijan jo imenuje Eranoboas (*O Indiji* 4, 3: Ἐραννοβόας). Ime naj bi bilo popačenka za ime reke v skr. *Hiranyavāha* ali *Hiranyavāhī* (»ki prenaša/prevaža zlato«, »zlatonosna (reka)«). – *Kazuag*: skr. *Kauśikī*, reka v Indiji, zdaj Kosi (Koshi, Saptakoshi), 600 km dolgi levi pritok Gangesa, ki izvira v vzhodnem Nepalju in se v Ganges izliva pri mestu Bhāgalpur. Arijan jo imenuje Kosoan (*O Indiji* 4, 3: Κοσσόανος). – *Sonos*: skr. *Śoṇa*, reka v Indiji, zdaj Son v osrednji Indiji, največji, 784 km dolgi Gangesov južni pritok. Nekateri antični viri jo enačijo z Eramnobombasom (Eranoboasom). – *njegovi izviri*: O številnih izvirih Gangesa pišeta tudi Arijan (*O Indiji* 4, 3: ἐκ τῶν πηγέων) in Pomponij Mela (3, 68: *ille multus fontibus in Haemode monte conceptus*). – *blage ravnice*: Ravninski predeli ob Gangesovem toku se začnejo pri mestu Haridwar (okrožje Haridwar v indijski zvezni državi Utaranchal oz. Utarakand). – *osem milj*: = 11,84 km. – *100 stadijev*: 18,5 km. – *20 korakov*: = 29,6 m. – *kalingijski Gangaridi*: tudi Gangaridi Kalingi. O Kalingih gl. § 64. Gangaridi (lat. *Gangaridae*, gr. Γαγγαρίδαι) ali »Pogangesovci« so bili močno indijsko ljudstvo, ki je živelo na območju vzhodno od Prazijcev in južno od Gangesa, zdaj območje indijske zvezne države Zahodna Bengalija in

Bangladeša. V času Aleksandrovega pohoda so očitno sklenili vojaško zvezo s Prasijci za obrambo pred Grki. Omenjajo jih številni antični pisci: Kurcij Ruf, Vergilij, Plutarh, Diodor Sicilski, Arijan, Ptolemaj, Dionizij Perieget, Apolonij Rodoški idr. Večina antičnih poročil temelji na Megastenovem delu *O Indiji* (gl. PV, št. 340). – *Pertalis*: gl. § 64.

§ 66

kralj ... 700 slonov... v bojni pripravljenosti: prim. tudi Diodor Sicilski 17, 92, 2. – *prebivalstvo razdeljeno na več slojev*: Plinij opisuje indijski kastni sistem, tradicionalno delitev indijske družbe na posamezne kaste. Prim. tudi FGtHist 715 F 19 a, b (Megasten); Arijan, *O Indiji* 11–12; Strabon, 15, 1, 39–41. – *umre prostovoljno na grmadi*: prim. tudi Mela 3, 65. – *lovijo in krotijo slone*: prim. Strabon 11, 1, 42; Arijan, *O Indiji* 13 in nasl.

§ 67

velik otok: Otok omenja samo Plinij. – *Modogalinga*: Pleme omenja samo Plinij. Morda gre za del Kalingov (skr. *Kaliṅga*), ki jih omenja v § 64. – *Modubi ... istoimenskim mestom*: Plemena in mesto Uberov omenja samo Plinij. – *Modresi, Prajti, Kalisi*: Plemena omenja samo Plinij. – *Sasuri*: sicer neznano indijsko pleme, ki je živelo na območju med Gangesom in Himalajo. – *Pasali*: Pleme omenja samo Plinij; v nekaterih izdajah (fr., ang.) najdemo tudi besedilno različico Fasuli (*Fassulae*). Prim. tudi Ptolemaj 7, 2, 15: Πασσάλαι (rkp. Πασσάδα) »Pasali (Pasadi)«. – *Kolebi*: Pleme omenja samo Plinij. – *Orumkoli*: Pleme omenja samo Plinij. Morda so istovetni s Korankali oz. Korandakali (Ptolemaj 7, 2, 15), ki naj bi živeli ali na območju današnjega vzhodnega Bangladeša ali na območju osrednjega Nepala. – *Abali*: Pleme omenja samo Plinij. – *Taluti*: Pleme omenja samo Plinij; morda so istovetni s plemenom Tiladi, ki ga omenja Ptolemaj (7, 2, 15: Τιλάδα). – *Kralj Talutov*: O njem ni podatkov. – *Andari*: indijsko ljudstvo, ki je živelo na meji s kraljestvom Prazijscev. Strokovna literatura jih enači ali z Gandari (gl. § 48) ali z ljudstvom Andra (Andhra), v virih imenovanim *Andrae Indi* (Tab. Peut.). – *Dardov*: ljudstvo v severozahodni Indiji, ki ga umeščajo na ozemlje Dardistana (gorata pokrajina, ki je vključevala severni Pakistan, Kašmir in dele severovzhodnega Afganistana) v soseščino Baktrov in Sakov. Sloveli so po bogastvu in zalogah zlata. Ptolemaj jih imenuje Daradri (7, 1, 4: Δαράδρα). Prim. Arijan, *O Indiji* 15, 4–7. – *Setov*: Pleme, ki je živelo v severovzhodni Indiji; njihove bogate zaloge srebra omenja samo Plinij.

§ 68

Prazi: stind. *prāchya* »Vzhodnjaki«, vojaško močno in politično vplivno

ljudstvo v vzhodni Indiji ob spodnjem toku Gangesa z glavnim mestom Palibotra (gl. § 63) na ozemlju današnje indijske zvezne države Bihar (Bihār). Viri jih včasih po glavnem mestu imenujejo Palibotri (npr. Strabon 15, 1, 11; 15, 1, 27; 15, 1, 72: Παλίβοθροι; Mela 3, 67: *Palibotri*).

§ 69

Monajdi, Suari: Plemeni omenja samo Plinij. – gora *Maleos*: Goro, ki je ne moremo določiti, Plinij postavlja na ozemlje Oretov (gl. *NH* 2, 184). Glede na opis v 2. knjigi bi morala ležati na samem ekvatorju. – *Bajton*: gl. *PV*, št. 97. Prim. tudi *FGrHist* 119 F 4. – *Megasten*: gl. *PV*, št. 340. Prim. tudi *FGrHist* 715 F 7 b. – *Veletok Joman*: zdaj Jamunā (Yamunā); gl. § 63. – *Palibotrov*: gl. § 68. – *Metora*: v 6. stol. pr. Kr. glavno mesto kraljestva Surasena (Śūrasena), v 4. in 3. stol. pod oblastjo dinastije Maurja, v 2. stol. pod dinastijo Sunga, zdaj Mathurā, mesto v indijski zvezni državi Utar Pradeš ob reki Jamuna. Prvi jo omenja Megasten; Ptolemaj jo imenuje Modura (7, 1, 50: Μόδουρα). – *Hrizobora*: mesto Surazenov v kraljestvu Kaspejrajcev, v katerem je bilo menda zelo razširjeno čaščenje Herakla. Morda njeno ime izhaja iz skr. *Kṛishnapura* »Krišnovo mesto« (tako so imenovali tudi Metoro oz. Mathurō). Arijan jo imenuje Klejsobora (*O Indiji* 8, 5: Κλεισόβορα).

§ 70

ljudstva zagorela od sonca: lat. *tinguntur sole populi* dobesedno »ljudstva, obarvana od sonca«. – *Prazijcev*: gl. § 68. – *Pigmajci*: gr. *Pygmaei*, gr. Πυγμαῖοι »Pestniki« = »Veliki kot pest« (iz gr. πυγμή /*pygmé*/ »pest«; kot dolžinska mera = kratki vatel (od komolca do prstnih členkov) = 18 palcev), pritlikavo ljudstvo, ki so ga antični geografi običajno postavljali na skrajna območja sveta: v Afriko (Aristotel, *HA* 8, 12, 597 a; *GA* 2, 8, 749 a 4–6 idr.), pa tudi v Indijo (Plinij; Ktezias (gl. *PV*, št. 311; prim. tudi *FGrHist* 688 F 45)) in Skitijo (gl. *NH* 4, 44). – *Artemidor*: gl. *PV*, št. 80. – 2100 milj: = 3108 km. Razdalja med Indom in Gangesom v resnici znaša le dobrih 500 km.

§ 71

Ind ... Sind: Ime Ind najbrž izhaja iz stind. *Sindhu* »reka, veletok«. Prim. *PME* 38: Σίνδως; Ptolemaj 7, 1, 2: Σίνδων (eno od Indovih ustij). – *Kavkaz ... Paropaniz*: zdaj del gorovja Hindukuš (gl. § 48 in § 14). – *Hidasp*: gl. § 62. – *Kantabas*: Reko omenja samo Plinij; morda gre za Indov pritok, ki ga Ptolemaj imenuje Sandabal (7, 1, 26– 27: Σανδαβάλ), enačijo pa ga z reko Akezin (gl. nadaljevanje). Imeni Sandabal in Kantabas domnevno izhajata iz starejše imenske oblike *Chandrabhaga*. – *Akezin*: reka v Pandžabu, eden od Indovih pritokov, zdaj Chenāb (*Askini*). – *Hipazis*: gl. § 62. – 50 stadijev: =

9,25 km. – 15 korakov: = 22,2 m. – *otok ... Prazijana*: Otok plemena Prazijci omenja samo Plinij. – *Patala*: otok in pristaniško mesto, v Aleksandrovem času ob ustju Inda (stind. *Pātāla*), zdaj Thatta (Tatta) v pakistanski provinci Sind (Sindh), 98 km vzhodno od Karačija.

§ 72

1240 milj: = 1835,2 km. – *rta Kalingon*: = rt Kalingov (gr. ἄκρον Καλίνγγων; gl. § 64). – *mesta Dandaguda*: Mesto omenja samo Plinij; določitev ni mogoča. – 625 milj: = 925 km. – *Tropine*: Kraj omenja samo Plinij in ga ni mogoče določiti. – 1225 (milj): = 1813 km. – *rta Perimula ... trgovsko središče Indije*: rt in pristanišče v Indiji, sicer bogato nahajališče biserov (gl. NH 9, 106). Rta in mesta ni mogoče natančno določiti. – 750 (milj): = 1110 km. – *mesta Patala ... omenili prej*: gl. § 71. – 620 (milj): = 917,6 km.

§ 73

Jomanom: gl. § 63. – *Kajzi ... Asmagi*: Našteta plemena omenja samo Plinij. – 625 milj: = 925 km. – *Dari, Suri*: Plemen omenja samo Plinij. – 187 milj: = 276,76 km.

§ 74

Maltajkori: Pleme omenja samo Plinij. – *Singi ... Narejci*: Plemena omenja samo Plinij. – *Kapitalija, najvišja izmed indijskih gora*: gora ali hrib na območju indijskega plemena Narejci. Morda gre za razpotegnjeno gorovje Aravalli, ki se razteza v zahodni Indiji in vzhodnem Pakistanu in slovi po rudnih bogastvih.

§ 75

Orati: Pleme omenja samo Plinij (gl. tudi NH 31, 17). – *Svaratarati, Odonbajori, Sarabastri*: Plemena omenja samo Plinij. – *Toraksom ... Avtomula*: Mesti omenja samo Plinij. – *Harmov*: Pleme omenja samo Plinij.

§ 76

Pandi: Pleme omenja samo Plinij. – *Herakles ... eno hčer*: Po antičnih poročilih (Arijan, O Indiji 8, 7; Poliajn, *Vojaške veščine* 1, 3, 4) je bilo Heraklovi hčeri ime Pandaja. – *Derangi ... Orostri*: Našteta indijska plemena omenja samo Plinij. – *otok Patalo*: gl. § 71. – *Kaspijskih vrat*: gl. § 40. – 1925 milj: = 2849 km.

§ 77

Matojci, Bolingi: Plemen na tem območju omenja samo Plinij. Ptolemaj Bolinge (7, 1, 69: Βωλίνγγαι) postavlja na vzhodno stran hribovja Vindhya (ok. 1000 km dolgo hribovje na severu Dekanske planote), Plinij, ki se opira na

Megastena, pa ob srednji tok Inda. – *Galitaluti* ... *Mezi*: Plemena omenja samo Plinij. – *Abisari*: indijsko pleme ali ljudstvo, ki ga omenja samo Plinij in je morda istovetno z Izari (gl. § 64). Arijan omenja ljudstvo Abizari ob Indovem pritoku Soan (*O Indiji* 4, 12: Ἀβισαρῆς), Strabon pa omenja deželo Abisarov (15, 1, 28: ἡ τοῦ Ἀβισάρου χώρα). – *Sili*: Omenja jih samo Plinij. – *250 milj puščav*: = 370 km. – *Organagi* ... *Azini*: Našteta ljudstva omenja samo Plinij. O njihovih mestih in plemenih ni podatkov. – *Bukefala* ... *pokopan*: Bukefal (ali Bukefalas), črni konj Aleksandra Velikega, ki ga je kot mladenič sam ukrotil, je bil dvajset let Aleksandrov najljubši konj; ime (gr. Βουκέφαλος, Βουκεφάλας »Volovska glava« iz βοῦς /boûs/ »vol«, »govedo« in κεφαλή /kephalé/ »glava«) je dobil po eni razlagi zaradi svoje samovolje, po drugi zaradi bele lise v obliki volovske glave. Poginil je zaradi ran v bitki pri Hidaspu, v kateri je Aleksander I. 326 pr. Kr. premagal indijskega kralja Porosa; na mestu, kjer je Bukefal zadnjič prečkal reko, je ustanovil po njem imenovano mesto Aleksandrija Bukefala (Ἀλεξάνδρεια Βουκέφαλα, v budistični literaturi menda *Bhadāśva*), zdaj domnevno Jalalpur Sharif pri mestu Jhelumu ob reki Jhelum v Pakistanu.

§ 78

Kavkazom: gl. § 14. – *Sosajadi* ... *Andizeni*: Plemena omenja samo Plinij. – *Taksili z znamenitim mestom*: prebivalci mesta Taksila (gl. § 62). – *Amenda*: Pokrajino omenja samo Plinij. – *Pevkoliti*: gl. § 62. – *Arsagaliti*, *Gereti*, *Asi*: Plemena omenja samo Plinij. – še štiri satrapije: gl. § 92–95. – *Gedroze*: prebivalci pokrajine Gedrozijske v jugovzhodnem Iranu in jugozahodnem Pakistanu, ki je približno obsegala območje današnjega Beludžistana (Balūchistān, Balūchēstan). – *Arahote*: prebivalci pokrajine Arahozijske (gl. § 92), sprva ahajmenidske, pozneje selevkidske satrapije, ki je obsegala območje današnjega vzhodnega Irana in zahodnega Afganistana. – *Arijce*: prebivalci pokrajine Areje (Arije), ahajmenidske satrapije, ki je obsegala današnje območje Herata ob reki Harirūd. – *Paropanizide*: prebivalci pogorja Paropaniz (zdaj Hindu-kuš). V virih (Strabon, Diodor Sicilski, Ptolemaj, Arijan, Kurcij Ruf, Mela) najdemo tudi imenske različice Paropanizadi, Paropamizadi, Propanizadi in Paropanizi. – *reko Kofet*: gl. § 62.

§ 79

Nizo: Mesta ni mogoče natančno določiti; kot poroča Strabon, ga je ustanovil bog Dioniz (15, 1, 8: Διονύσου κτίσμα). – *goro Meros*: »Stegno« (iz gr. μηρός /merós/ »stegno«, »bedro«), Dionizu posvečena gora v Indiji, povezana tudi z mitološkim ozadjem zgodb o Dionizu, ki je bil Zevsov in Semelin sin. Da bi otroka rešil Herine jeze, ga je Zevs donosil v svojem stegnu in rodil na gori

Nisi, daleč stran od ljubosumne Here. – *Očetu Libru*: bogoslužno in kultno ime Dioniza/Bakha. – *pleme Aspagani*: Pleme omenja samo Plinij. – *pušpanom*: tudi »zeleniko«. – *podatki ... v preostanku dela*: tj. v knjigah 7–32. – *otoku Taprobani*: gl. § 81–91.

§ 80

Patala ... na ustju Inda: gl. § 71. – *široka 220 milj*: = 325,6 km. – *Hriza*: »Zlati otok« (iz gr. χρυσοῦς /*chrysoûs*/ »zlat«); gl. § 55. Mela ga postavlja na ustje reke Tamus (3, 70). – *Argira*: »Srebrni otok« (iz gr. ἀργυροῦς /*argyroûs*/ »srebrn«). Mela (3, 70) ga postavlja na ustje reke Ind. – *Dvajset milj*: = 29,6 km. – *Krokala*: peščeni otok na meji med Indoskitijo in Gedrozijo v bližini ljudstva Arabiti (Arijan, *O Indiji* 21, 7: Κρόκαλα νῆσος), zdaj v zalivu pred Karačijem. Morda je istoveten z otokom Kolaka, ki ga omenja Ptolemaj (7, 1, 58: Κωλάκα). – *12 milj*: = 17,76 km. – *Bibaga*: tudi Bibakta (Arijan, *O Indiji* 21, 11: Βίβακτα; morda iz skr. *vi-bhakta* »ločen«), otoček pred t. i. Aleksandrovim pristaniščem (zdaj Karači), zdaj morda Babâ. – *Koraliba*: Otok omenja samo Plinij in ga ni mogoče točno določiti. – *osem milj*: = 11,84 km.

§ 81

Taprobana: zdaj Šrilanka. – *Antihthonov*: »ljudje na nasprotni strani Zemlje« (iz gr. ἀντί /*antí*/ »nasproti« in γῆ /*chthón*/ »zemlja«), tj. prebivalci južne poloble. – *drugi svet*: Tako Taprobano opisuje tudi Mela (3, 70), ki piše, da je Taprobana ali zelo velik otok ali prvi del drugega sveta. – *v obdobju Aleksandra Velikega*: tj. v obdobju 336–323 pr. Kr. – *Onezikrit*: gl. PV, št. 397. Prim. tudi FGrHist 134 F 13. – *večji in bojvitejši sloni kot v Indiji*: Azijski slon (*Elephas maximus*) je sicer manjši in doseže manjšo težo kot afriški (*Loxodonta africana*). – *Megasten*: gl. PV, št. 340. Prim. tudi FGrHist 715 F 26. – *njeni prebivalci ... Palajogoni*: »Starorojenci«, »Staroselci«, »Praprebivalci« (iz gr. πάλαι /*pálai*/ »dolgo«, »že davno«, »nekdaj« in γεννάω /*gennáo*/ »rodim«, γίγνομαι /*gígnomai*/ »rodim se«); omenja jih samo Plinij. – *Eratosten*: gl. PV, št. 182. – *dolga 7000 stadijev*: = 1295 km. – *široka 5000 stadijev*: = 925 km.

§ 82

Eojskem morju: gl. § 53. – *plemena Prazijcev*: To taprobansko pleme omenja samo Plinij; ni znano, ali so bili povezani z istoimenskim indijskim ljudstvom (gl. § 68). – *globina ... šest korakov*: = 8,88 m. – *njihova prostornina znaša do 3000 amfor*: Prostornina (ali tonaža), ki jo navaja Plinij, je malo verjetna, saj je bila običajna prostornina velikih tovornih rimskih ladij ok. 2000 amfor. Prim. Cicero, *Pisma prijateljem* 12, 15.

§ 83

Veliki medved: tudi Velika medvedka (*Ursa maior*), ki je ozvezdje severne nebesne poloble; njegov del je tudi Veliki voz (gl. *NH* 2, 110). – *100 dni po sončnem obratu*: tj. solsticiju, verjetno zimskem solsticiju (22. decembra).

§ 84

Klavdijevega principata: Klavdij je vladal v obdobju 41–54 po Kr. – *Anija Plokama*: O Plokamu ne najdemo nobenih drugih podatkov. – *Rdečem morju*: Rdeče morje (lat. *Mare rubrum*, *Rubrum mare*, gr. Ἐρυθρὰ θάλαττα) je v antiki obsegalo območje današnjega severozahodnega Indijskega oceana in oba zaliva, ki oklepata Arabski polotok: Arabski zaliv (= Eritrejsko morje oz. Rdeče morje; še zdaj Rdeče morje) in Perzijski zaliv (še zdaj Perzijski zaliv). – *pobiranje davščin*: Plokam je najbrž nadziral pobiranje ladijskega davka oz. davka na prevoz. – *Karmanije*: dežela vzhodno od Perzide in zahodno od Gedrozijskega na severni obali Perzijskega zaliva in Indijskega oceana, ena od perzijskih satrapij (zdaj provinca Kermān v Iranu). – *taprobansko pristanišče Hipuri*: tudi Hipur(os) »Konjski rep« (iz gr. ἵππος /*híppos*/ »konj« in οὐρά /*ourá*/ »rep«). Pristanišče s tem imenom omenja samo Plinij. Ptolemaj omenja dve mesti z imenom Hipokura (7, 1, 83: Ἰππόκουρα).

§ 85

denariji ... različni cesarji: Plinij idealizira preprost odnos Taprobancev do denarja v nasprotju s pohlepom in potrato, ki sta bila razširjena v Rimu. – *poslal je štiri odposlance*: Iz virov je znano, da so k Avgustu večkrat prišli poslanci iz Indije (*Res gestae Divi Augusti* 31; Svetonij, *Avgust* 26); o poslancih s Taprobane ni podatkov. – *Rahias*: Komentatorji domnevajo, da gre za napačen zapis besede radža (*raja* ali *rajah* iz skr. *rāja*- »kralj«), ki je bila v Indiji oznaka za kneze in vladarje. – *mestu Palajsimundu*: »Stari Simund(us)« (iz gr. παλαιός /*palaiós*/ »star«, »starodaven« in *Simundu*, kar naj bi bilo staro ime otoka), mesto in reka na Taprobani.

§ 86

jezero Megizba: Jezero omenja samo Plinij. – *v obsegu ... 375 milj.*: = 555 km. – *Palajsimund*: gl. § 85. – *širok pet stadijev*: = 925 m. – *15 (stadijev)*: = 2775 m. – *reka ... Kidara*: Reko omenja samo Plinij in je ni mogoče natančno določiti. Glede na opis, da reka Kidara teče proti Indiji, gre verjetno za eno od rek, ki se izlivajo v Mannarski zaliv, najverjetneje Aruvi Aru. – *Indiji najbližji rt ... Kolijak*: predgorje in rt na jugu Indije nasproti Taprobane. Danes sta na njem okrožji Nagapattinam in Tiruvarur v indijski zvezni državi Tamil Nadu. – *do Helijevega otoka*: tudi »do Sončevega otoka«. Otoka ni mogoče določiti; o več

za bivanje neprimernih otokih, ki jih imenuje Sončevi otoki, piše Mela (3,71), ki jih postavlja pred ustje Inda.

§ 87

izrazito zelene barve: prim. Ptolemaj 7, 2, 1. – *Vergilije*: = Plejade, Gostosevci. – *ni mogoče videti nad horizontom*: Plinijeve navedbe ne držijo. – *Kanop, ogromna in svetla zvezda*: najsvetlejša zvezda v ozvezdju Gredelj (*Carina*) in druga nasvetlejša zvezda na nebu. Spada med nadorjakinje. – *sence padajo proti našemu nebu, ne proti njihovemu*: tj. proti severu, ne proti jugu. Prim. Mela 3, 61.

§ 88

iz smeri zimskega vzhoda: tj. jugovzhoda. – *10 000 stadijev*: = 1850 km. – *Hemodskih gora*: gl. § 56. – *Sere*: tj. Kitajce; gl. § 54. – *Rahijev*: gl. § 85. – *da Seri pridejo tam prišlekom nasproti*: Nekatere izdaje na tem mestu predlagajo *advenis ibi feras occursare* »da tam prišleki srečajo divje zveri«. – *sovraštva do razkošja*: prim. kritiko razkošja v § 54.

§ 89

Taprobana ... razvad: prim. § 54, v katerem kritizira razkošje, in § 81, kjer idealizirano opisuje Taprobano. – *zelo čislajo bisere in dragulje*: Najpomembnejši nahajališči biserov sta bili Taprobana in Stoida (gl. § 110; *NH* 9, 106). – *da častijo Herakla*: gl. § 49. – *da kraljevska oblast ne bi postala dedna*: Plinij prikrito pokritizira dedovanje oblasti v Rimu.

§ 90

30 usmerjevalcev: lat. *rectores*. Izraz različno prevajajo: »upravitelji«, »namestniki«, »guvernerji«. Plinij znova opozori na pravičnost taprobanskega političnega sistema, s čimer prikrito pokritizira rimskega. – *opravo Očeta Libra*: tj. Dioniza/Bakha (gl. § 49).

§ 91

oklepe ... kot kritino za družinska bivališča: prim. Fotij 45 a; Diodor Sicilski 3, 21, 1 in nasl. – *življenjska doba 100 let*: prim. *NH* 7, 30.

§ 92

štiri satrapije ... prenesli na to mesto: Po opisu, ki ga je prekinil v § 79, se Plinij znova vrne k perzijskim satrapijam. – *Kapizena*: pokrajina v okolici mesta Kapiza. – *mesto Kapizo, ki ga je uničil Kir*: lat. *Capisa*, gr. *Καπίσα*, zdaj Bagrām, 45 km severno od Kabula. Kir Veliki je mesto uničil v času vojaških

operacij proti Sakom sredi 5. stol. pr. Kr., obnovil pa ga je njegov naslednik Darej I. Leta 329 pr. Kr. je Aleksander tu ustanovil mesto Aleksandrija na Kavkazu, v katerem je naselil 7000 Makedoncev, 3000 najemniških vojakov in 1000 domačinov (Kurcij Ruf, 7, 3, 23; Diodor 17, 83, 2). Ptolemaj ga imenuje Katisa/Katiza (6, 18, 4: *Κάτιστα*). – *Arahozija* z reko in istoimenskim mestom: po reki Arahot imenovana sprva ahajmenidska, nato selevkidska satrapija na območju današnjega vzhodnega Irana in zahodnega Afganistana z glavnim mestom Aleksandrija blizu današnjega Kandaharja. – *Kufis*: drugo ime za reko Arahot (prim. Kofes v § 62). – *Samiramida*: gl. § 8. Tudi Štefan iz Bizanca omenja, da naj bi mesto ustanovila kraljica Samiramida. – *reka Erimand*: Reko omenja samo Plinij. Kurcij Ruf jo imenuje Etimant (8, 9, 10: *Ethymanthus*). Morda gre za reko Etimander (gl. § 94). – *Parabeste*, *mesta Arahozijcev*: Mesto omenja samo Plinij. – *Deksendruze*: Pleme omenja samo Plinij. – *Paropanizide*: prebivalci Paropaniza (zdaj Hindukuš; gl. § 48). – *mesto Kartana*: Mesto omenja samo Plinij. – *Tetragonida*: »Štirikotnica« (iz gr. τετράγωνος /*tetrágonos*/ »štirikoten, kvadraten«), drugo ime mesta Kartana (verjetno zaradi oblike mesta). – *nasproti Baktrije*: gl. § 47. – *pokrajina Arijev*: tj. Areja. – *mesto Aleksandrija*: tj. Aleksandrija na ozemlju Arijev ali Aleksandrija v Areji, zdaj Herāt (gl. § 61). – *Sidraki*: imenovani tudi Oksidraki (Ὠξιδράκται; prim. Arijan, *Anabaza* 5, 22, 2; Arijan, *O Indiji* 4, 9 idr.), indijsko pleme, ki je živelo med Indom in Hidaspom. Strabon (15, 1, 8; 15, 1, 33), Diodor Sicilski (17, 98) in Arijan (*O Indiji* 4, 9) jih imenujejo Sidraki (Σιδράκται), Kurcij Ruf Sudraki (9, 4, 15: *Sudracae*) in Justin Sugambri (12, 9, 3; *Sugambri*). – *Dangali*, *Parapini*, *Kataki*, *Mazi*, *Kadruzi*: Plemena omenja samo Plinij. – *mesto, ki ga je ustanovil Aleksander*: Mesto omenja samo Plinij.

§ 93

pokrajina Arijana: drugo ime za osrednjeazijsko pokrajino Arejo (gl. § 61) oz. za vzhodne dežele Irana ob Indiji med Indom na vzhodu, morjem na jugu, Karmanijo in Kaspijskimi vrati na zahodu ter pogorjem Tavros na severu. Sprva je bila pod oblastjo Perzijcev, nato Makedoncev in končno deloma tudi Indijcev (Strabon 15, 1, 10; 15, 2, 9). Kot geografski pojem jo je uvedel Eratosten (gl. Strabon 2, 1, 22). – *Tonberu*: reka v Gedroziiji (danes Beludžistan/Baluchistān), zdaj Nal, ki se izliva v Arabsko morje. Arijan jo imenuje Tomer (24, 1: *Τόμηρος*), Mela Tuberon (3, 71). – *Arosapu*: reka na obali Gedroziije, ki je ni mogoče določiti. Mela jo imenuje Arusak(es) (3, 71: *Arusaces*). – *mesto Artakoana*: glavno mesto pokrajine Areje, zdaj Herāt (prim. § 78). – *reka Arej*: lat. *Arius*, gr. Ἄρειος, glavna reka pokrajine Areje, zdaj Harīrūd, ki izvira v gorovju Kūh-e Bābā (zahodni Hindukuš) v osrednjem Afganistanu in po 1100 km ponikne v puščavi Karakum v Turkmenistanu. – *ob Aleksandriji*,

ki jo je ustanovil Aleksander: Aleksander ali kateri od njegovih naslednikov je v neposredni bližini Artakoane zgradil novo glavno mesto, imenovano Arijska Aleksandrija ali Aleksandrija na ozemlju Arijev (gr. Ἀλεξάνδρεια ἡ ἐν Ἀρίοις), zdaj Herāt (gl. tudi § 78). – *v obsegu ... 30 stadijev*: = 5,55 km. – *mesto Artakabena*: besedilna različica imena Artakoana. Plinij meni, da gre za dve različni mesti. – *utrdil Antioh*: Domnevno gre za Antioha III. Velikega (241–187 pr. Kr., vladal od 222); utrditev mesta, ki je ostalo prestolnica vsaj do Antiohovega obdobja, lahko datiramo v čas po l. 209 pr. Kr., ko se je Antioh podal na vojaško odpravo proti Baktriji, prišel pa je tudi v Indijo do kraljestva kralja Paropamizadov Sofagazena. – *50 stadijev*: = 9,25 km.

§ 94

Dorzigi: Pleme omenja samo Plinij. Nemška izdaja ponuja besedilno različico imena *Dorisdorsigi* »Dorisdorzigi«. – *reki Farnakotis in Ofrad*: Reki omenja samo Plinij. – *Proftazija*: gl. § 61. – *Zaraspad*: mesto na ozemlju današnjega Afganistana ob reki Etimander (zdaj Helmand Rūd), ki ga ni mogoče točno locirati. Nekateri prevajalci razumejo obliko *Zaraspadon* kot grški genitiv plurala, torej *oppidum Zaraspadon* = »mesto Zaraspadov«. – *Drangi*: vzhodnoiransko ljudstvo, ki je živelo ob spodnjem toku reke Etimander (zdaj Helmand Rūd) v pokrajini, po njih imenovani Drangijana. Herodot jih imenuje Sarangi (3, 93: Σαράγγα). – *Evergeti*: »Dobrodelniki«, »Dobrodelneži« (iz gr. εὐεργέτης /*leuergétes*/ »dobrodelnik«, »dobrodelnež«). Omenjata jih tudi Strabon (15, 2, 10) in Arijan (*Anabaza* 4, 6, 6). – *Zarangi*: gl. § 48. – *Gedruzi*: Pleme omenja samo Plinij. Ni znano, ali so istovetni z istoimenskim plemenom, omenjenim v § 95. – *Pevkolida*: gl. § 62. – *Liforta in Metork*: Mesti omenja samo Plinij. – *reka Manain*: tudi Manais. Reko omenja samo Plinij. – *pleme Akutri*: Pleme omenja samo Plinij. – *reka Eor*: Reko omenja samo Plinij. – *pleme Orbi*: Pleme omenja samo Plinij. – *reka Poman*: Reko omenja samo Plinij. – *na ozemlju Pandov*: gl. § 76. – *Kabejr*: Reko omenja samo Plinij; komentatorji jo enačijo z reko Kurram. – *na ozemlju Suarov*: Pleme omenja samo Plinij (gl. tudi § 62). – *mesto Kondigrama*: Mesto omenja samo Plinij. – *reka Kofet*: gl. § 62. – *reke Sadar, Parosp in Sodam*: Reke omenja samo Plinij.

§ 95

Dareitida: dežela ljudstva Dareiti. Ptolemaj omenja, da je bila pokrajina Dareitida (6, 2, 6: ἡ Δαρεΐτις χώρα) del Medije in ne Arije, kot navaja Plinij. – *Arijane*: gl. § 93. – *1850 milj*: = 2738 km. – *138 milj*: = 204,24 km. – *Gedruze*: Najbrž gre za pleme Gedrozi (gl. § 78), ne Gedruzi (gl. § 94). – *Sire*: Pleme omenja samo Plinij. – *200 milj*: = 296 km. – *oreitske Ihtiofage*: tudi Ihtiofagi Oreiti »gorjanski Ribojedci« (iz gr. ὄρος /*óros*/ »gora«, ἰχθύς /*ichthýs*/ »riba«

in φαγεῖν /*phageîn*/ »(po)jesti«). Prim. tudi *NH* 7, 30; Strabon 15, 2, 21; Arijan, *O Indiji* 22, 10; 23, 1 in nasl. – *Aleksander ... prepovedal prehranjevati se z ribami*: Ni znano, po kom Plinij povzema ta podatek. – *200 milj.* = 296 km. – *pleme Arbijcev*: pleme, ki je poseljevalo območje gore Arbita, zdaj pogorje Kirthar v pakistanskih provincah Beludžistan (Baluchistān) in Sind (Sindh) med reko Mula in Arabskim morjem. V virih jih imenujejo tudi Arabij(c)i (Arijan, *O Indiji* 21, 8; 22, 8; 22, 10; 25, 3: Ἀράβιες), Arbij(c)i (Strabon 15, 2, 1: Ἀρβιες), Arabiti (Arijan, *Anabaza* 6, 24, 4: Ἀραβῖται; Kurcij Ruf 9, 10, 5: *Arabitae*) in Arbiti (Diodor Sicilski 17, 104: Ἀρβῖται). – *Karmanija*: gl. § 84. – *Perzida*: gl. § 41.

§ 96

Onezikrit ... prejadral: gl. PV, št. 397. Prim. tudi FGrHist 134 F 28. – *Perzide*: gl. § 41. – *Juba*: gl. PV, št. 268. Prim. tudi FGrHist 275 F 28. – *Nearhove plovbe*: gl. PV, št. 375. Prim. tudi FGrHist 133 F 13. Omenjeno potovanje je bilo l. 325 pr. Kr. – *Ksilinepolo, ki jo je ustanovil Aleksander*: »Leseno mesto« (iz gr. ξύλινος /*xýlinos*/ »lesen« in πόλις /*pólis*/ »mesto«). Mesto omenja samo Plinij. Domneva se, da gre za pristanišče, ki ga je Nearh poimenoval Aleksandrovo pristanišče (Arijan, *O Indiji* 21, 10: Ἀλεξάνδρου λιμῆν).

§ 97

Nearh: gl. PV, št. 375. – *reka Arbis*: reka (in mesto) Arbis na ozemlju Arbijcev (gl. § 95), ki je ločevala plemeni Arabijci in Oreiti. Arijan jo imenuje Arabij (*O Indiji* 21, 1: Ἀράβιος). – *70 stadijev*: = 12,95 km. – *Aleksandrija ... ustanovil Leonat*: Leonat iz Pele je bil Aleksandrov mladostni prijatelj in vrstnik, član njegove telesne straže, eden od njegovih zaupnikov in vojskovodij na pohodu na Vzhod. Na pohodu se je dlje zadržal na ozemlju Oreitov, ki jih je podjarmil, za kar je bil odlikovan z zlatim vencem, skrbel pa je tudi za povezavo z Nearhovim ladjevjem. Nato je dobil naročilo, naj na njihovem ozemlju ustanovi mesto (Arijan, *Anabaza* 6, 22, 3: τὴν πόλιν ξυνοικίσειν; Kurcij Ruf 9, 10, 39: *ih hac regione urbem condidit*), domnevno prav tam, kjer je prej stalo glavno mesto Oreitov Ora (prim. Arijan, *Anabaza* 6, 24, 1; 7, 5, 5). Novo mesto, imenovano Aleksandrija, je najbrž stalo na ravnici ob reki, danes imenovani Purali v pokrajini Beludžistan (Baluchistān) v Pakistanu. Bilo je glavno mesto vzhodne Gedrozijske, ki je skrbelo za nadzor nad trgovino z začimbami in dišavami. – *Argenuos s pristanom*: Reko omenja samo Plinij. – *reka Tonber*: gl. § 93. – *Paziri*: Pleme omenja samo Plinij. Morda so istovetni s Paziri oz. Pazireji, ki jih omenja Arijan (*O Indiji* 26, 3: Πασιρέες). – *Ihtiofagi*: »Ribojedci«; gl. § 95. – *Helijev otok*: gl. § 86. – *Ležišče Nimf*: tudi »Počivališče Nimf« (*Nympharum Cubile*). Zgodbu o otoku najdemo pri Arijanu (*O Indiji* 31, 6 in nasl.); ta

piše, da je na otoku živel Nimfa, ki je z vsakim prišlekom spolno občevala, nato pa ga je spremenila v ribo in vrgla v morje, zato se je bog Helij nanjo razjezil in ji ukazal, da mora zapustiti otok, vse, ki jih je spremenila v ribe, pa je spremenil nazaj v ljudi in ti so postali predniki Ihtiofagov (»Ribojedcev«; gl. § 95). Arijan zgodbo pripisuje Nearhu in jo označi za lažno izmišljotino.

§ 98

pleme Ori: indijsko pleme z glavnim mestom Ora (Ptolemaj 6, 8, 14; Strabon 15, 2, 7: Ὠρα). – *karmanijska*: O Karmaniji gl. § 84. – *reka Hiktanis ... zlato-nosna*: Reko omenja samo Plinij. Morda jo je Plinij zamenjal z reko Hipazis (gl. § 62). – *Arkturja*: najsvetlejša zvezda v ozvezdju Volar, od Zemlje oddaljena 36 svetlobnih let; ima 23-krat večji premer kot Sonce in sodi med orjakinje. – *Ahajmenidov*: = »Ahajmenovi potomci«. Ahajmen (gr. Ἀχαμέννης) je bil praoče in eponimni heroj rodovine Ahajmenidov, najuglednejše družine v Pazargadah, iz katere je izšla perzijska kraljeva hiša. – *arzena*: gl. NH 34, 178. – *rt Karmanije*: Gre za rt in predgorje Harmozon v današnji Hormuški ožini na vstopu v Perzijski zaliv. Omenjata ga tudi Ptolemaj (6, 8, 5) in Strabon (16, 3, 2: ἑξ Ἀρμόζοντος, τῆς Καρμανίας ἀκρωτηρίου). – *Maki*: arabsko pleme, ki je živel na Arabskem polotoku nasproti Karmanije ob današnji Hormuški ožini. Prim. tudi Ptolemaj 6, 7, 14; Mela 3, 79: *Carmaniis contrariam Macae*. – *50 milj*: = 74 km. – *trije otoki ... naseljena samo Orakta*: zdaj otok Kišm (Queshm), največji otok v Hormuški ožini (manjši so še Larak, Hengam in Hormuz). Arijan (*O Indiji* 37, 1) in Strabon (16, 3, 7) ga imenujeta tudi Oarakta (Ὠράκτα), v rokopisih pa najdemo tudi različico Dorakta (Δόρακτα). – *25 milj*: = 37 km. – *štirje otoki ... v zalivu pred Perzido*: Ni znano, katere otoke ima Plinij v mislih. Opisuje jih tudi Arijan (*O Indiji* 37, 4 in nasl.), vendar nobenega od njih ne poimenuje. – *20 laktov dolge vodne kače*: = 8,88 m.

§ 99

otok Atotadros ... Gavrati ... pleme Gijani: Otoka in pleme omenja samo Plinij. – *reka Hiperis*: Reko omenja samo Plinij. – *reka Sitiogan*: Reko omenja samo Plinij. Morda gre za reko Sikanas, ki jo omenja v § 110, ali pa za reko Sitak, ki jo omenja Arijan (*O Indiji* 38, 8: Σιτακός). – *Pazargade*: glavno mesto Perzije v času Kira Velikega (vladal 559–529 pr. Kr.) in prvo glavno mesto perzijskega kraljestva, 87 km stran od Perzepolisa, danes ruševine v bližini mesta Marvdasht (Marv Dasht) v iranski provinci Fars. Ime je perzijskega izvora (*Pâthragâda*) in pomeni »vrtovi Parsa«. Kir ga je začel graditi ok. l. 546 pr. Kr., vendar mu ga ni uspelo dokončati. Njegov sin in naslednik Kambiz II. je prestolnico preselil v Suzo, Darej pa v Perzepolo. – *reka Fristim*: Omenja jo samo Plinij. – *otok brez imena*: Ni znano, za kateri otok gre. – *reka Granis*:

tudi Granid, obalna reka v Perzidi, ki se izliva v Perzijski zaliv, zdaj Shahpur severno od mesta Bushehr. Omenja jo tudi Arijan (*O Indiji* 39, 3: ἐπὶ ποταμῷ Γράνιδι). – *Suzijano*: antična pokrajina, ki je obsegala ravninske predele današnje province Kuzistan (Khūzestan) na jugozahodu Irana, od 3. tisočl. pr. Kr. osrednja pokrajina kulture Elam, ena od satrapij ahajmenidske dinastije, imenovana tudi Elimaida. Najpomembnejše središče je bila Suza. – *gorjanski Deksi*: Pleme omenja samo Plinij. Nekatere izdaje predlagajo namesto *Dexi montani* različico *Deksimontani* »Deksimontani«. – *Zarotis*: Reko omenja samo Plinij. Komentatorji kot rešitvi ponujajo dve reki: reko Oratis, ki jo Plinij omenja kot mejno reko med Perzido in Elimaido (gl. § 111 in 136), in reko Arozis, ki jo omenja Arijan (*O Indiji* 39, 9: Ἀροσις ali Ὀρόατις). – *dva majhna otoka*: Ni znano, za katera otoka gre.

§ 100

Evlaj: reka v Suzijani (Elamu, Elimaidi), ki je ni mogoče natančno določiti, morda Karūn ali Karkheh. Omenjeno jezero je najbrž močvirno območje ob spodnjem toku reke Karkheh. – *Haraksu*: gl. § 138. – *Suza ob Tigrisu*: prestolnica Elama. Okoli l. 640 pr. Kr. jo je porušil Asurbanipal, pozneje je postala glavno mesto Perzije, l. 331 pr. Kr. jo je zavzel Aleksander, nato je pripadla selevkidski državi, pod Parti je bila ena od dveh prestolnic, svoj pomen pa je obdržala tudi v času Sasanidov, zdaj Šuš (Shūsh). – *našla Aleksandra ravno sredi praznične proslave*: Mišljena je množična poroka, ki jo je Aleksander Veliki pripravil v Suzi l. 324 pr. Kr., ko se je sam poročil z najstarejšo hčerko Dareja III. Statejro in menda še s Parizatido, najmlajšo hčerko Artakserksa III., hkrati pa so se številni ugledni Makedonci poročili s hčerami perzijskih plemičev. Po Aleksandrovi smrti se je večina Makedoncev od Perzijk ločila. – *Patali*: gl. § 71. – *rta Siagra v Arabiji*: zdaj rt Ras Fartak na obali Hadramauta (Ḥadramawt) na severozahodni strani zaliva Qamr v pokrajini Mahra v južnem Jemnu (prim. Ptolemaj 6, 7, 10; *PME* 30) – *favónijem, ki ga tam imenujejo hípal*: gl. § 57. – 1332 milj: = 1971,36 km.

§ 101

od istega rta: tj. od rta Siagra (gl. § 100). – *Ziger*: pristaniško mesto in otok na zahodni obali Indije, ki ga ni mogoče točno locirati. V virih najdemo še imeni Melizejgara (*PME* 53: Μελιζεΐγαρα) in Milizigeris oz. Milizegiris (Ptolemaj 7, 1, 95: Μιλιζιγῆρις ali Μιλιζήγγυρις). – *pirati*: gl. tudi § 104; Diodor Sicilski 3, 43, 5; Strabon 16, 4, 18; *PME* 20.

§ 102

Dve milj stran: = 2,96 km. – *Aleksandrije*: tj. Aleksandrije v Egiptu, ki jo je

Aleksander Veliki ustanovil aprila l. 331 pr. Kr. kot pristanišče in glavno helenistično središče Egipta. – *mesto Juliopolis*: Mesto omenja samo Plinij; njegova lokacija ni znana. Mesto z enakim imenom omenja tudi v *NH* 5, 143 in 146. Komentatorji, ki se opirajo na Jožefa Flavija (*Judovska vojna* 4, 659) in Strabona (17, 1, 10), domnevajo, da bi lahko šlo za mesto Nikopolis, ki ga je v Egiptu ustanovil Oktavijan in ga v spomin na svojo odločilno zmago proti Antoniju poimenoval Nikopolis »Mesto zmage« (iz gr. νίκη /*níke*/ »zmaga« in πόλις /*pólis*/ »mesto«). Je eno od devetih antičnih mest, ki je nosilo to ime. – 309 milj: = 457,32 km. – *Koptosa*: mesto v Egiptu, pomembno politično, kulturno, zlasti pa trgovsko središče, zbirališče in izhodišče za karavane, ki so tovorile indijsko in arabsko blago iz pristanišč ob Rdečem morju ter rude iz rudarskih območij južno in zahodno od Nila, zdaj Qift v Egiptu. – *etézije*: gl. § 58. – *postajališča za oskrbo z vodo*: lat. *mansiones*, tudi »napajališča«. – 32 milj: = 47,36 km. – *Hidrevma*: lat. *Hydreuma*, gr. Ὑδρευμα »Vodno oskrbovališče«, »Vodno zajemališče« (iz gr. ὕδρευμα /*hýdreuma*/ »oskrbovališče z vodo«, »vodnjak«, »rezervoar«). Omenjene oskrbovalne postaje so se nahajale v oazah ali ob vodnih virih na stari karavanski poti iz Koptosa do pristanišča Berenika. Plinij je edini, ki jih omenja. – 85 milj: = 125,8 km. – *Apolonova Hidrevma*: Mesto najdemo na znamenitem Peutingerjevem zemljevidu (*Tabula Peutingeriana*). – 184 milj: = 272,32 km.

§ 103

Nove Hidrevme: gl. § 102. – *Koptosa*: gl. § 102. – 236 milj: = 349,28 km. – *Stara Hidrevma ... Trogoditska*: O Trogoditih gl. § 154. – *vojaška posadka*: Vodna postajališča so bila pogosto vsaj zastražena in utrjena, nekatera pa so celo imela stalne vojaške posadke. – *sedem milj*: = 10,36 km. – *mesto Berenika*: egiptovsko pristaniško mesto na obali Rdečega morja, najpomembnejše trgovsko središče za blago in surovine iz Arabije in Indije, ki ga je ustanovil egiptovski kralj Ptolemaj II. Filadelf in ga poimenoval po svoji materi Bereniki, zdaj ruševine pri mestu Bender el-Kebir ok. 830 km južno od Sueza in ok. 260 km od Asuana. – 257 milj: = 380,36 km.

§ 104

pred vzhodom Psa ali takoj po njem: tudi »pred vzhodom Pasje zvezde«, tj. zvezde Sirij, najsvetlejša zvezda na nebu in glavna zvezda ozvezdja Veliki pes; njen pomen v tem ozvezdju je priznan tudi s tem, da so ga poimenovali Pasja zvezda ali Pes. Njegov heliakčni (tj. prvi vidni) vzhod je pomenil začetek poplavljanja Nila in začetek t. i. pasjih dni, najbolj vročih dni julija in avgusta, ko je Sonce v ozvezdju Psa. – *Okelis v Arabiji*: majhno pristaniško mesto v Arabiji ob prelivu Báb al-Mandab (Mandeb) med Rdečim morjem in Indijskim

oceanom, ki je v 3. in 2. stoletju pripadalo kraljestvu Qataban (del današnjega Jemna), pozneje kraljestvu Himyār, trgovsko središče in prva postaja na pomorski poti v Indijo, kjer so se ladje oskrbele z vodo, zdaj domnevno laguna Khawr Ghurayrah (imenovana tudi Khor Ghorera, Khor Ghuraira, Khor Ghuroira, Sheikh Syed, as-Šaiḥ Sa'īd). Okelis mesto imenujejo Plinij, Ptolemaj (6, 7, 7; 8, 22, 7: Ὠκελίας) in *PME* (25); Plinij ga imenuje tudi Okilija (*NH* 12, 88: *Ocilia*), Strabon Akila (16, 4, 5: Ἀκίλα). – *Kano v pokrajini, kjer proizvajajo kadilo*: lat. *Cane*, gr. Κανή, pristaniško mesto na južni obali Arabije v zalivu, zdaj Bīr Alī (Bī'r Alī »Alijev vodnjak«), vas v vzhodnem Jemnu v gubernaturi Hadhramaut, pomembno središče za trgovino s kadilom (prim. Ptolemaj 6, 7, 10). – *pristanišče ... Muza*: lat. *Muza*, gr. Μούζα ἐμπόριον, pristaniško mesto na južni obali Rdečega morja v Arabiji, zdaj kraj Maušig (Mauza) severno od kraja al-Muḥā (Al Mukhā (Mokha, Mocha)) v Jemnu, v antiki trgovsko središče za kadilo in dišave, pozneje v srednjem in novem veku za kavo. Prim. tudi Ptolemaj 6, 7, 7; *PME* 6; 10; 12; 16. – *mesto, ki je kraljeva prestolnica ... Sapfar*: glavno mesto Homeritov (gl. § 158; prim. Ptolemaj 6, 7, 41: Σάπφαρ; *PME* 23: Σαφάρ), zdaj Ḥafār (Dhafar, Ḍafār) v Jemnu blizu Yerima, ok. 130 km jugozahodno od glavnega mesta Jemna Sana. Kot prestolnica Homeritov in od sredine 1. stol. tudi Sabajcev ga je nadomestila Mariaba (Mariba; gl. nadaljevanje in § 160). – *mesto Sava*: glavno mesto dežele Mafaritide, tri dni poti v notranjost oddaljene od pristaniškega mesta Muza, ki ji je kraljeval knez Holajb (Χόλαιβος), zdaj Al Sawa (Sahwa, Sawwa, Sahwah) južno od mesta Ta'izz v gubernaturi Ta'izz. Prim. Ptolemaj 6, 7, 38 in 42: Σάβη; *PME* 22: Σάυη; Štefan iz Bizanca: Σάῶα. – *vetrom hípalom*: gl. § 57 in 100. – *prvega trgovskega središča v Indiji, Muziris*: lat. *Muziris*, gr. Μουσικής, pomembno pristaniško in trgovsko mesto na jugozahodni obali Indije, ki ga enačijo z mestom Kodungallur (Cranganore) v okrožju Thrissur v zvezni državi Kerala, novejša arheološke raziskave pa kažejo, da je bilo mesto Muziris verjetno tam, kjer je danes vas Pattanam, 9 km južno od Kodungallurja. – *v kraju ... Nitrije*: pristaniško mesto na zahodni obali Indije v pokrajini Limiriki (glavno mesto Karura, zdaj Kerala) ter pomembno trgovsko središče in izhodišče za trgovanje z Arabijo in Perzijo. Njegova točna lokacija ni znana; enačijo ga z mestom Kannur (ali Cannanore) v okrožju Kannur v indijski zvezni državi Kerala, pa tudi s pristaniškim mestom Mangalore v zvezni državi Karnataka. Ptolemaj ga imenuje trgovsko središče Nitrije (7, 1, 7: Νιτρία ἐμπόριον), *PME* pa Naura (53: Νάουρα). – *vladal Kajlobotras*: Tako ga imenuje samo Plinij. Ptolemaj ga imenuje Kerobotras (7, 1, 86: Κηρόβοθρας), *PME* Kerobotros oz. Keprobotros (54: Κηρόβοτρος, rkp. Κηπρόβοτρος). Morda gre za popačenko iz *Keralaputras*, kar pomeni »sin Kerale« ali »sin Chere«, ki je bila oznaka za

vladarje dinastije Chēra, ene najstarejših indijskih vladarskih hiš, ki je temu območju vladala od 3. stol. pr. Kr. do 12. stol. po Kr.

§ 105

plemena Neakindi: Omenja ga samo Plinij. V virih se omenja samo pristaniško mesto Nelkinda v pokrajini Limiriki, ki je ležalo v južni Indiji ob reki Baris, 500 stadijev južno od Muzirisa. Točna lokacija ni znana, po eni od domnev pa naj bi mesto stalo ali tam, kjer je danes mesto Kottayam v okrožju Kottayam v indijski zvezni državi Kerala, ali tam, kjer je danes mesto Kollam v okrožju Kollam v indijski zvezni državi Kerala, ali na lokaciji približno 20 km severovzhodno od njega, kjer je danes vas Kizhakkekallada (Vzhodna Kallada) oz. nekje v njeni okolici. Ptolemaj ga imenuje Melkida (7, 1, 9: Μελκύδα), *PME* pa Nelkinda (53: Νέλκυνδα). – *pristanišče ... imenovano Bekara*: pristanišče Neakindov ob reki Baris, zdaj domnevno Pāmbiyār vzhodno od mesta Pirakkād. – *bil kralj Pandion*: Plinij govori o enem od vladarjev dinastije Pāṇḍya, ene od treh tamilskih dinastij, ki so vladale kraljestvu v južni Indiji vse do 15. stoletja. Vladarji Pāṇḍya so bili z Rimom v intenzivnih trgovskih stikih (na rimski trg so pošiljali predvsem luskuzno blago: školjke, dragulje, začimbe, dišave, zlato, bisere) in tudi v diplomatskih stikih; Plinij navaja (§ 141), da je poslanec enega od kraljev te dinastije prišel k Avgustu, in tudi sam Avgust omenja (*Res gestae Divi Augusti* 31), da so prišla k njemu iz Indije odposlanstva ljudstev, ki jih še nikoli prej niso videli. Prim. tudi Strabon 15, 1, 4; Ptolemaj 7, 1, 89; *PME* 54. – *v mestu ... Modura*: mesto v jugovzhodni Indiji (*Mathurā*; prim. Ptolemaj 7, 1, 89; 8, 26, 17), zdaj Madurai v okrožju Madurai v indijski zvezni državi Tamil Nadu. – *Pokrajina ... Kotonara*: mesto v jugozahodni Indiji, zdaj Kochi (prej Cochín) v okrožju Ernakulam v indijski zvezni državi Kerala. Ptolemaj omenja (7, 1, 9), da je bilo glavno mesto Aiojcev (Ἄιοι), najjužnejšega ljudstva na zahodni obali Indije, in ga imenuje Kotiara (Κοττιάρια), *PME* pa ga imenuje Kotonarika (56: Κοττοναρική).

§ 106

egiptovskega meseca tībisa: tudi tībija = konec decembra. Egipčansko leto je bilo razdeljeno na 3 obdobja, vsako obdobje pa na 4 mesece: a) *Akhet* (*echut*) (obdobje poplavljanja) – *Thoth*, *Paophi*, *Athyr*, *Choiak*; b) *Peret* (*prójet*) (obdobje dviga [kopne zemlje]) – *Tybi*, *Mechir*, *Phamenoth*, *Pharmuthi*; c) *Shemu* (*šomu*) (obdobje žetve) – *Pachon*, *Payni*, *Epiphi*, *Mesore*. – *pred šestim dnem egiptovskega <meseca> méhira*: = konec decembra, začetek januarja. – *januarske ide*: = 13. januar. – *volturinom*: = vzhodni jugovzhodnik, vzhodni jugovzhodni veter (gl. *NH* 2, 121). – *áfrikom*: = zahodni jugozahodnik, zahodno jugozahodni veter (gl. *NH* 2, 121). – *ávstrom*: = južnik, južni veter (gl. *NH*

2, 121). – *k zastavljeni témi*: Plinij zaključi predstavitev trgovskih povezav z Indijo, ki jo je začel v § 106.

§ 107

Nearh: gl. PV, št. 375. Prim. tudi FG rHist 133 F 14. – *Karmanije*: gl. § 84. – *1250 milj*: = 1850 km. – *reke Sabis*: obalna reka v Karmaniji. Mela, ki jo imenuje Setis (3, 75: *Saetis*), jo omenja skupaj z rekama Sandis in Korij, zdaj domnevno Rud Gez. – *100 milj*: = 148 km. – *reke Ananis*: reka v Karmaniji ob pokrajini Harmozeja, zdaj Mīnāb v provinci Hormozgan v Iranu. Ptolemaj jo imenuje Andanis (6, 8, 4: Ἀνδανίς), Arijan Anamis oz. Anamid (O *Indiji* 33, 2; 35, 7: Ἀναμίς). – *25 milj*: = 37 km. – *pokrajina ... Armuzija*: večinoma ravninska priobalna pokrajina v Karmaniji na vzhodni strani Hormuške ožine, zdaj najbrž okrožje Minab v iranski provinci Hormozgan. – *Zetis*: mesto v Karmaniji; njegova lokacija ni znana. Omenja ga samo Plinij. – *Aleksandrija*: Mesto je ustanovil Aleksander Veliki l. 325 pr. Kr. nekje na območju med antičnim mestom Pura (zdaj Fahrads blizu Bampurja) v perzijski provinci Gedroziji (zdaj Beludžistan/Baluchistān) in Perzepolo, domnevno na območju kraja Golāshkerd (Gulashkird, Gulāšgird) v iranski provinci Kermān (ali samo mesto ali ostanki antičnega, še neraziskanega mesta ok. 25 km severozahodno od Golāshkerda). – *naši rojaki ... Rdeče, Grki pa Eritrejsko*: lat. *Mare Rubrum*, gr. Ἐρυθρὰ θάλασσα (iz gr. ἐρυθρός /*erythrós*/ »rdeč«). Nekateri antični geografi so Rdeče morje imenovali tudi Arabski zaliv (*sinus Arabicus*). – *po kralju Eritrasu*: bajeslovni kralj, po mitološkem izročilu sin Perzeja in Andromede. Enako trdita tudi Mela (3, 72: *quod ibi Erythras regnavit*) in Kurcij Ruf (8, 9, 14: *ab Erythro rege inditum est nomen*).

§ 108

Perzijski: gl. § 41. – *Eratosten*: gl. PV, št. 182. – *2500 milj*: = 3700 km. – *1500 milj*: = 2200 km. – *Arabski zaliv*: lat. *sinus Arabicus* = Rdeče morje. – *Ocean ... Azanijski*: Plinij ga omenja samo na tem mestu, zato ga ni mogoče točno določiti. Antični pomorščaki so tako poimenovali morje ob obali vzhodne Afrike (prim. Ptolemaj 1, 17, 6 in nasl.; *PME* 15 in nasl.), zdaj verjetno Adenski zaliv, del Arabskega morja in del Indijskega oceana. – *širino Perzijskega zaliva ob vstopu*: tj. današnja Hormuška ožina. – *pet milj*: = 7,4 km. – *štiri (milje)*: = 5,92 km. – *dolžina skoraj 1125 milj*: = 1665 km. – *lega podobna človeški glavi*: Enako ga opiše tudi Mela (3, 72: *magno litorum orbe pelagus incingens reddit formam capitis humani*).

§ 109

Onezikrit: gl. PV, št. 397. Prim. tudi FG rHist 134 F 29. – *Nearh*: gl. PV, št. 375.

Prim. tudi FGrHist 133 F 15. – *Babilona*: glavno mesto Babilonije, zdaj Hilleh (Al Hillah) ok. 80 km južno od Bagdada. – *1700 milj.*: = 2516 km. – *v kotu Karmanije*: gl. § 84. – *Helonofagi ... mesom*: »Želvojedci« (lat. *Chelonophagi*, gr. *Χελωνοφάγοι* iz gr. *χελώνη* /*chelónē*/ »želva« in *φαγῆν* /*phagēn*/ »(po)-jesti«), pleme, ki je živelo na obali Karmanije; gl. tudi NH 9, 35; Diodor Sicilski 3, 21; Ptolemaj 6, 8, 12. – *reke Arabis*: mejna reka med Arabijci in Oreiti (zdaj Porāli (tudi Porāli Nai, Porali, Poralli Nai, Purali, Pur Ali) v Pakistanu). Gl. tudi Arijan, *O Indiji* 21, 8; 22, 8; *Anabaza* 6, 23, 3–4; Strabon 15, 2, 1 (Ἀραβίς).

§ 110

50 milj.: = 74 km. – *otok Kajkander*: majhen otok pred obalo Karmanije, zdaj Jazirat Hindarābi (Hendorabi, Hendurabi) v Perzijskem zalivu pred obalo province Hormozgān. – *z biseri bogata Stoidis*: otok pred obalo Karmanije v Perzijskem zalivu, ki ga omenja samo Plinij, nedaleč od Kajkandra, morda Kish ali Lavan. O biserih gl. tudi NH 9, 106. – *Karmani*: prebivalci Karmanije (gl. § 84). – *Harmozajci*: prebivalci pokrajine Harmuzije (v § 107 imenovane Armuzija), večinoma ravninske priobalne pokrajine v Karmaniji na vzhodni strani Hormuške ožine, zdaj najbrž okrožje Minab v iranski provinci Hormozgan. – *Arbijce*: gl. § 95. – *421 milj.*: = 623,08 km. – *pristanišče Makedoncev*: Omenja ga Nearh. Gl. PV, št. 375; prim. tudi FGrHist 133 F 21. – *na rtu Aleksandrovi oltarji*: Aleksander je tam ukazal postaviti dvanajst oltarjev. Prim. § 49; § 63; Arijan, *Anabaza* 5, 29: δῶδεκα βωμούς; Diodor Sicilski 17, 95: δῶδεκα θεῶν βωμούς. – *Sikanas*: Reko omenja samo Plinij. Morda je istovetna z reko Sitiogan, ki jo omenja v § 99, ali z reko Sitak, ki jo omenja Arijan (*O Indiji* 38). – *Dratin*: Reko omenja samo Plinij; ni je mogoče zanesljivo določiti. – *Salzom*: Reko omenja samo Plinij; ni je mogoče zanesljivo določiti. Istoimensko reko Plinij omenja v § 147.

§ 111

Salzom: gl. § 110. – *rt Temisteas*: Ta karmanijski rt omenja samo Plinij, zdaj najbrž Ra's-e Manšūrī (Ra's-e Mansuri). – *Afrodiziada*: otok na obali Karmanije, ki ga omenja samo Plinij. Arijan omenja pusti otok pred obalo Karmanije, imenovan Kataja, ki je bil posvečen Hermesu in Afroditi (*O Indiji* 37, 10). – *Perzide*: gl. § 41. – *reki Oratis*: Domnevno gre za reko Zarotis (gl. § 99). – *Elimaide*: gorata pokrajina na območju vzhodno od spodnjega toka Tigrisa, prej imenovana Elam, z glavnim mestom Suza med Babilonijo in Perzido, zdaj iranska provinca Kuzistan (Khūzestan). – *Psilos, Kasandra*: Otoka omenja samo Plinij. – *Araha*: otok pred obalo Perzide v Perzijskem zalivu, posvečen Pozejdonu, zdaj Kharg (Khark), 25 km stran od obale v iranski provinci Būshehr. Ptolemaj ga imenuje Arakija (6, 4, 8: Ἀρακία), omenja pa

tudi njegovo drugo ime: Aleksandrov otok (Ἀλεξάνδρου νῆσος). – 550 milj obale: = 814 km. – *dežela Partov*: tj. Partija (gl. tudi § 41).

§ 112

Partskih kraljestev je skupaj osemnajst: To delitev najdemo samo pri Pliniju. – *Rdečega (morja)*: gl. § 84. – *Hirkanijskega (morja)*: gl. § 41. – *kot smo povedali*: gl. § 41. – *Armenijo*: gl. § 9. – *Kaspijskega morja*: gl. § 15. – *Skitov*: gl. § 20. – *<dežela> Partijaja*: = Partija, dežela Partov; gl. § 41.

§ 113

Arijce: gl. § 78. – *Karmanijo*: gl. § 84. – *Arijane*: gl. § 93. – *medijske Pratite*: tudi Pratite Medijce. Omenja jih samo Plinij. Ali so istovetni z Obpotnimi Pratiti, omenjenimi v § 44, ni znano. – *Hirkane*: gl. § 36. – *Bolj oddaljeni Parti*: lat. *ulteriores Parthi*, dobesedno »onstranski Parti«. – *Isatida*: gl. § 44. – *Kaliopa*: gl. § 44. – *ki smo ju že omenili*: gl. § 44. – *Pirop*: Mesto omenja samo Plinij. – *Marija*: Mesto omenja samo Plinij. – *Hekatompilos*: gl. § 44. – *Arsaka*: To mesto v Partiji omenja samo Plinij. Morda gre za mesto Raga (oz. Evrop) v vzhodni Mediji, ki je imelo vzdevek Arsakija, Štefan iz Bizanca (pod Ῥάγα) pa omenja, da je imelo tudi vzdevek Arsaka (Ἀρσάκη). – *Nizijaja*: mesto in pokrajina v današnjem Iranu, zdaj Nisa (Nesa, Nesā, Neyseh) v iranski provinci Hormozgan. – *Partiene*: = Partija. – *Aleksandropolis ... po ustanovitelju*: Plinij je edini, ki to mesto v Partieni (Partiji) tako poimenuje; poznejši (arabski) geografi ga imenujejo Nisā.

§ 114

Medijcev: gl. § 19. – *Perzijskega morja*: zdaj Perzijski zaliv (gl. § 41). – *Partijo*: gl. § 41. – *oboja kraljestva*: tj. zgornja in spodnja (gl. § 112). – *Kaspijce*: gl. § 39. – *Parte*: gl. § 41. – *Sitakeno*: pokrajina ob mestu Sitaka v Asiriji (gl. § 132). – *Suzijano*: gl. § 99. – *Perzido*: gl. § 41. – *Adiabeno*: gl. § 25. – *Armenijo*: gl. § 9.

§ 115

Rdečem morju: gl. 84. – *zaliv ... Perzijski*: gl. § 41. – *Keribob*: Pokrajino omenja samo Plinij. – *kraj ... Velika lestev ... dviga v hrib*: lat. *Climax Megale*, gr. Κλίμαξ Μεγάλη (iz gr. κλίμαξ /*klímax*/ »lestev«, »stopnice« in μέγας, μεγάλη, μέγα /*mégas, megále, méga*/ »velik«). Kraj omenja samo Plinij; njegova lokacija ni znana. – *Perzepole*: glavno mesto ahajmenidskega kraljestva, zdaj ruševine pri kraju Marv Dasht ok. 70 km severovzhodno od mesta Širaz (Shīrāz). Prestolnico je v letih 518–515 pr. Kr. zasnoval Darej I., dogradili pa so jo še Kserks, Artakserks I. in Artakserks III. – *porušil Aleksander*: Aleksander je Perzepolo zavzel l. 330 pr. Kr.; tedaj je mesto povsem pogorelo. – *Laodikejo*:

mesto v Mediji (gl. Strabon 13, 11, 6). – *ustanovil Antioh*: najbrž Antioh I. Soter (vladal 281–261 pr. Kr.).

§ 116

trdnjava Frazargida: Omenja jo samo Plinij. – *magov*: Samo Herodot jih omenja kot medijsko pleme (1, 101). V predhelenističnem izročilu so magi recitatorji rodovnikov bogov, razlagalci sanj, vzgojitelji in svetovalci kraljev, posredovalci nauka, vendar verjetno ne svečeniki, čeprav so sodelovali tudi pri verskih obredih. Antični viri jih pogosto omenjajo kot strokovnjake za eksotične vede, astrologijo, magijo in čarovništvo. – *Kirov grob*: Kir II. Veliki (vladal 559–529 pr. Kr.), ki je umrl decembra l. 530 pr. Kr., je bil pokopan v zlati krsti v grobnici v Pazargadah, ki je stala sredi vrtov; ostanki njegove grobnice, ki jo opisuje več grških in rimskih piscev, so na ogled še danes. Varovanje grobnice so zaupali magom, vendar je bila v času spopada z Makedonci oplenjena. Aleksander jo je obiskal l. 324 pr. Kr.; zgrožen nad stanjem grobnice je mage postavil pred sodišče, s čimer jih je kaznoval za njihovo malomarnost, obenem pa je spodkopal njihov vpliv. – *mesto Ekbatana*: gl. § 42. – *kralj Darej prestavil v gore*: Navedba o prestavitvi mesta, ki naj bi jo izpeljal kralj Darej (domnevno Darej III. Kodoman), ne drži, prav tako pa tudi ne omemba v § 43, da je mesto ustanovil kralj Selevk I. Nikator. – *Parti*: gl. § 41. – *Arijani*: gl. § 93. – *Parajtakeni*: prebivalci Parajtakene, gorate pokrajine na območju današnjega zahodnega Irana med antičnimi pokrajinami Medijo, Arejo, Karmanijo in Suzijano. Strabon jih opisuje kot roparje, vajene na krute gorske razmere (15, 3, 12: ληστροικοὶ ἄνδρες). – *Mezopotamije*: gl. § 25. – *v prejšnji knjigi*: gl. NH 5, 86 in nasl.

§ 117

Mezopotamija: gl. § 25. – *Asircev*: prebivalci Asirije (gl. § 41). – *Babilona*: gl. § 109. – *Ninosa*: = Ninive (gl. § 42). – *Makedonci ... zbrali v mesta*: Intenzivne urbanizacije v Mezopotamiji najbrž še niso izvedli vojaki, ki so Aleksandra spremljali na njegovem pohodu (prim. § 42 in § 138), ampak njihovi potomci. – *Selevkeja*: mesto ob Tigrisu (gl. § 122). – *Laodikeja*: mesto v Mezopotamiji, ki ga omenja samo Plinij. Ni istovetno z Laodikejo, omenjeno v § 115. – *Artemita*: mesto v asirski pokrajini Apolonijatidi (točna lokacija ni znana), 15 shojnosov oz. 500 stadijev oddaljeno od Selevkeje in 75 milj od Ktezifonta (prim. tudi Strabon 16, 1, 16; Ptolemaj 6, 1, 6). V virih najdemo zanj tudi ime Halasar/ Halazar (Izidor iz Haraksa 5: Χαλασάρ). – *arabskega plemena ... Orojci in Mardani*: Obe arabski plemeni omenja samo Plinij (gl. tudi § 129). Za Mardane najdemo v rokopisih tudi besedilno različico *Mandani* »Mandani«. – *Antiohija ... Arabis*: Mesto omenja samo Plinij. Nekateri komentatorji predlagajo

prevod »arabska Antiohija«. – *Nikanor*: častnik makedonske vojske, ki je imel pomembno vlogo v spopadu med diadohi. Po Aleksandrovi smrti je stopil na stran Antigona in l. 323 pr. Kr. je postal najprej upravitelj Kapadokije, nato pa je postopoma osvajal pokrajine vzhodnega dela Aleksandrove države. Leta 312 pr. Kr. ga je pri prečkanju Tigrisa premagal Selevk I. Nikator, ki je prevzel območja pod Nikanorjevo oblastjo.

§ 118

Orojce in Mandane: gl. § 117. – *eldamarski Arabci*: tudi Arabci Eldamari. Omenja jih samo Plinij. – *reki Palakonta*: vodotok v Mezopotamiji, ki ga Arijan imenuje Palakotas (*Anabaza* 7, 21: Παλλακώτας, rkp. Πολλακώπας); klinopisni viri ga imenujejo *Pallukat* in navajajo, da je bilo ob njem istoimensko mesto, zdaj Faludža (Fallujah) v okrožju Faludža v Iraku. Gre za kanal reke Evfrat, s katerim so regulirali njegov vodostaj; po njem se je peljal tudi Aleksander. – *Bura*: To mezopotamsko mesto omenja samo Plinij. – *Salmani*: Pleme omenja samo Plinij. – *arabski Masejci*: tudi Masejci Arabci. Omenja jih samo Plinij. – *Gordiajce*: prebivalci pokrajine Gordiaje (Γορδυαία), imenovane tudi Gordiena (Γορδυηνή), na meji med Armenijo, Adiabeno in Atropateno ob zgornjem toku Tigrisa, južno od Vanskega jezera z mesti Sareisa, Satalka in Pinaka (gl. Strabon 16, 1, 24). – *Azoni*: Pleme omenja samo Plinij. – *Zerbis*: Reko omenja samo Plinij. – *gorjanski Siliki in Oronti*: Plemeni omenja samo Plinij. – *Gavgamela*: mesto v Asiriji ob reki Bumelos v severni Mezopotamiji, blizu katerega je 1. oktobra 331 pr. Kr. Aleksander Veliki dokončno premagal Dareja III. Kodomana, zdaj Tall Gōmil pri Ġabal Maqlūbu, 35 km severovzhodno od Mosula. – *Suje na pečinah*: Mesto omenja samo Plinij; njegova točna lokacija ni znana, verjetno pa je bilo v gorah. – *Sitri*: Pleme omenja samo Plinij. – *Likos iz Armenije*: vzhodni pritok reke Tigris (gl. Strabon 16, 1, 3). – *Azohis*: Mesto omenja samo Plinij. – *Diospega*: Mesto omenja samo Plinij; ime pomeni »Zevsov izvir« (iz gr. Ζεύς, Διός /Zeús, Díós/ »Zevs« in πηγὴ /pegé/ »izvir«). – *Politelija*: Mesto omenja samo Plinij. – *Stratonikeja*: Mesto omenja samo Plinij. – *Antemunt*: mesto v Mezopotamiji, imenovano tudi Antemuzias in Antemuzija, s starejšim imenom pa Haraks Sidu (Χάραξ Σίδου). Po mestu je dobilo ime tudi okoliško območje.

§ 119

Aleksander ... že omenjeni Nikeforij: gl. tudi NH 5, 86. Plinij in Izidor iz Harksa (gl. FGrHist 781 F 2, 1) navajata, da je mesto na kraju, kjer se reka Balih izliva v Evfrat, ustanovil Aleksander Veliki (zdaj Ar Raqqa (Ar Raqqa), mesto v severnem delu osrednje Sirije). Verjetneje je, da je njegov ustanovitelj kralj Selevk I. Nikator (gl. Apijan, *Sirska zgodovina* 298), ki je mesto ustanovil v

spomin na svoje zmage (gr. νίκη /*níke*/ »zmaga«) proti Antigonu I. Monoftalmu. Sirski viri kot ustanovitelj omenjajo Selevka II. – *Zevgmi*: mesto na desnem bregu Evfrata nasproti Apameje na meji med Sirijo, Komageno in Mezopotamijo, zdaj Belkís v provinci Gaziantep v Turčiji. Ime je dobilo po mostu (gr. ζεύγμα /*zeûgma*/ »spojitev«, »iz ladij narejen most«), ki je mesto povezoval z Apamejo (prim. NH 34, 150). – *omenjena tudi Apameja*: mesto, ki ga je na levem (vzhodnem) bregu Evfrata nasproti Zevgme ustanovil Selevk I. Nikator (gl. tudi NH 5, 86). Ostanke mesta so danes potopljene v jezeru, nastalem za jezom Birecik na Evfratu, 8 km vzvodno od mesta Birecik v turški provinci Şanlıurfa. – *Kafrena*: Kraj omenja samo Plinij. – *70 stadijev*: = 12,95 km. Najbrž gre za obseg mesta.

§ 120

Tebata in Orur: Mesti omenja samo Plinij; njuni lokaciji ni mogoče določiti. Orur kot mejo v Pompejevem času prav tako omenja samo Plinij. – *v času poveljevanja Pompeja Velikega meja rimskega imperija*: Gnej Pompej Veliki (106–48 pr. Kr.) je l. 67 pr. Kr. uspešno zatrl pirate, ki so ogrožali Sredozemsko morje, v letih 66–64 je v tretji vojni proti Mitridatu premagal pontskega kralja Mitridata VI. Evpatorja, v letih 64 in 63 pa je preuredil politično upravo v Aziji. – *Zevgme*: gl. § 119. – *50,2 milje*: = 74,296 km. Navedba izmere v rokopisih očitno ni jasna, saj komentatorji in izdajatelji ponujajo različne podatke (70 milj, 50 200 korakov ali morda stadijev). – *po zaslugi upravitelja Gobaresa Evfrat ... preusmerili <v kanale>*: Omenjenega upravitelja (najbrž satrapa) omenja samo Plinij; tudi o njegovem gradbenem podvigu ni podatkov. – *tam, kjer smo povedali, da se razdeli*: gl. NH 5, 89. – *Babilona*: gl. § 109. – *Asirci*: gl. § 41. – *Evfrat imenujejo Narmalha, kar pomeni kraljeva reka*: tudi »reka kraljev« (gr. βασιλεις ποταμός; prim. Strabon 16, 1, 27; Ptolemaj 5, 17, 5), lat. *regium flumen* (NH 5, 90; Amijan Marcelin 24, 2, 7)). Z imenom Narmalha (*Narmalcha*) so od 3. tisočletja označevali kanale med Evfratom in Tigrisom v njunem srednjem toku v osrednji Babiloniji, kjer se reki najbolj približata (prim. akad. *nār šarri*; gr. Ναρσάρης (Ptolemaj 5, 19, 2 in 6)). – *Agranis*: To mesto ob Evfratu omenja samo Plinij.

§ 121

Babilon: gl. § 109. – *kaldejskih ljudstev*: pleme semitskih Aramejcev. Antični pisci so poznali babilonske kralje nove babilonske države, ki jo je utemeljil kralj Nabupolasar (626–605 pr. Kr.), še zlasti Nabukadnezarja II. (605–562 pr. Kr.), pod katerim je država postala velesila (zadušitev judovskega upora, osvojitve Jeruzalema in izgon Izraelcev v Mezopotamijo, gradbeni dosežki). – *Mezopotamije*: gl. § 25. – *Asirije*: gl. § 41. – *Babilonija*: območje Babilona (gl. §

109). – *obseg ... 60 milj:* = 88,8 km. Babilonsko obzidje je bilo eno od svetovnih čudes; ko je izginilo, ga je na seznamu nadomestil aleksandrinski svetilnik. – *200 čevljev visoki:* = 59,2 m. – *50 čevljev široki:* = 14,8 m. – *<babilonski> čevljev meri tri prste več kot naš:* tj. tri širine prsta. Rimski čevljev je meril 29,6 cm. – *oba njegova bregova sta izjemen gradbeni dosežek:* Odlomek prevajajo različno; po eni razlagi naj bi besedilo govorilo o obzidju, po drugi o Evfratovih nabrežjih; v tem primeru bi se prevod glasil »s čudovitima bregovima« oz. »na obeh njegovih bregovih so krasni nasipi«. – *svetišče Zevsa Belosa:* Mišljeno je veliko svetišče boga Bela oz. Baala, ki ga omenja že Herodot (1, 181).

§ 122

izčrpala bližnja Selevkeja: Mesto je ok. l. 300 pr. Kr. ustanovil Selevk I. Nikator, vendar je izgubilo svoj pomen, ko je bila ustanovljena Antiohija ob Orontu (lat. *Antiochia ad Orontem*, gr. Ἀντιόχεια ἡ ἐπὶ Ὀρόντου); kljub temu pa je Selevkeja ostala pomembno trgovsko središče in križišče karavanskih poti. Plinij jo imenuje tudi Velika Selevkeja (§ 43: *Seleucia Magna*) in babilonska Selevkeja oz. Selevkeja Babilonija (§ 212: *Seleucia Babylonica*), zdaj Tell Omar (Tell Umar) ok. 29 km južno od Bagdada na zahodni strani Tigrisa. – *40 milj stran:* = 59,2 km. – *ohranja makedonske navade:* Iz Plinijeve navedbe lahko sklepamo, da so bili prvotni naseljenci mesta Grki oz. makedonski vojaki in da je mesto še nekaj generacij pozneje ohranjalo makedonski pečat in navade. Drugi dve večji skupnosti so bili Sirci in Judje. – *Pravijo ... 600 000 prebivalcev:* Arheološka izkopavanja kažejo, da je mesto zasedalo območje, veliko ok. 25 km², in da je pretežno poljedelsko mestno zaledje, kjer so namakalni sistemi omogočali bogat donos žita, v resnici omogočalo preživetje tolikšnemu številu prebivalstva. – *Parti:* gl. § 41. – *izčrpavali Selevkejo:* Mišljeno je vojaško, gospodarsko in prebivalstveno izčrpavanje mesta oziroma prenos vojaške, politične in gospodarske moči, najbrž pa tudi pritegnitev prebivalstva. – *tri milje stran:* = 4,44 km. – *pokrajini Halonitidi:* pokrajina v jugovzhodni Asiriji ob pogorju Zagros (Strabon 16, 1, 1: Χαλωνίτις). – *Ktezifont ... glavno mesto njihovega kraljestva:* mesto na levem bregu Tigrisa, zdaj Al-Madā'in 32 km jugovzdolno od Bagdada. Mesto, ki je nastalo kot obrambna postojanka in se je, kot kažejo arheološke raziskave, v času svojega največjega razcveta raztezalo na območju, velikem približno 30 km², Strabon opisuje kot veliko vas (16, 1, 16: κώμη Κτησιφῶν μεγάλη), Tacit pa že navaja, da je prestolnica partskega kraljestva (*Anali* 6, 42: *Ctesiphon sedes imperii*). V času rimskega in bizantinskega cesarstva je bilo pogosto prizorišče spopadov, najprej s Parti, pozneje s Sasanidi. Svoj pomen je ohranilo tudi v času prevlade Sasanidov, njegov zaton pa se je začel po arabski osvojitvi l. 637 in ustanovitvi Bagdada pod Abasidi v začetku 8. stoletja. – *kralj Vologez:* Gre za partskega kralja Vologeza (tudi

Vologajza) I., ki je vladal v obdobju od l. 51 do ok. l. 80. – *Vologezokerto*: mesto v Babiloniji, ki ga je partski kralj Vologez I. ustanovil ob Narmalhu (»kraljevi reki«; gl. § 120) v bližini Selevkeje, domnevno v bližini kraja Abū Ḥalafiya.

§ 123

Hiparen ... središče kaldejske učenosti: Ime mesta v tej obliki najdemo samo pri Pliniju. Gre za mesto Sipar (*Sippar*, sumersko *Zimbir*), v virih imenovano tudi Sipara (Σιππάρρα, Σίππαρρα) in mesto Siparenov (ἡ Σιππαρηνῶν πόλις), ok. 60 km severno od Babilona, zdaj Abū Ḥabba 16 km jugozahodno od Bagdada na vzhodni strani Evfrata. Gre za eno najstarejših babilonskih mest, o zgodovini katerega je znano le malo, čeprav sega njegov nastanek v 4. tisočletje pr. Kr.; največji razcvet je doživelo v 2. in 1. tisočletju, bilo pa je glavno kulturno središče babilonskega sončnega boga Šamaša. Plinij očitno domneva, da je tu živela in delovala neka kaldejska sekta ali šola. Evfrat je mesto delil na dva dela; drugi del, njegovo mesto dvojček, se je imenoval Sip(p)ar-Amnānum (zdaj Tall ad-Dair). O Kaldejcih gl. § 121. – *Naraga ... skupnost*: Reko in skupnost omenja samo Plinij. – *Obzidje ... porušili Perzijci*: Dogodek omenja samo Plinij. – *Orheni, tretje središče kaldejske učenosti*: prebivalci mesta Orho(j)a (Ὀρχόη), kar je grško ime za mesto Uruk v južni Babiloniji, ki se je iz majhne, že v 5. tisočletju nastale naselbine, v 2. polovici 4. tisočletja pr. Kr. razvilo v veliko, ok. 250 ha obsegajoče mesto z ogromnim, 9 km dolgim obzidjem (po mitološkem izročilu naj bi ga zgradil Gilgameš). Ležalo je vzhodno od Evfrata ob Evfratovem odvodnem kanalu, zdaj kraj Warka blizu današnjega mesta As-Samawah v iraški provinci Mutana (Al-Muthannā). Bilo je versko in gospodarsko središče t. i. kulture Uruk (politični pomen je imelo le kratek čas), pozneje pa tudi pomemben center sumerske, akadške in babilonske kulture. V 1. tisočl. je bilo tudi pomembno znanstveno središče. Zaton mesta se je začel, ko se je premaknila struga Evfrata; v 4. stol. po Kr. je bilo redko naseljeno, povsem opustelo pa je v 7. stoletju. Ptolemaj ga napačno postavlja v močvirja v smeri proti puščavskim predelom Arabije (5, 19, 2). Plinij prebivalce Uruka Orhene omenja kot eno od kaldejskih sekt ali šol, kar je res, saj je bilo v njem središče poznobabilonske astronomije. – *Notiti, Orotofaniti in Gnezioharti*: Plemena omenja samo Plinij.

§ 124

Nearh: gl. PV, št. 375. Prim. tudi FGrHist 133 F 1 h; Arijan, *O Indiji* 41, 8. – *Onezikrit*: gl. PV, št. 397. Prim. tudi FGrHist 134 F 30. – *412 milj.* = 609,76 km. – *Perzijskega morja*: zdaj Perzijski zaliv. – *Babilona*: gl. § 109. – *Selevkeje*: gl. § 122. – *440 milj.* = 651,2 km. – *Juba*: gl. PV, št. 268. Prim. tudi FGrHist 275 F 29. – *Haraksa*: gl. § 138. – *175,5 milje*: = 259,74 km. – *87 milj.* = 128,76 km.

– 1200 milj: = 1776 km. – *shóynose*: Shojnos (iz gr. *σχοῖνος* /*schoínos*/ »ločje, loček«) je egiptovska in tudi perzijska dolžinska mera, za katero najdemo v antičnih virih različne vrednosti. Herodot piše (2, 6), da znaša 60 stadijev (= 11,1 km), Plinij (*NH* 5, 11), da 30 stadijev (= 5,50 km), Strabon pa (17, 1, 24 in 41), da znaša od 30 stadijev (= 5,5 km) do 120 stadijev (= 22,2 km), odvisno od kraja. – *parazánge*: Parazanga ali parasanga (gr. *παράσαγγης* /*parasánges*/) je babilonsko-asirska in perzijska dolžinska mera, ki je znašala 30 stadijev (= 5,5 km = 10 800 kraljevih komolcev).

§ 125

Haraksa: gl. § 138. – *razbojniški Atali*: To arabsko pleme omenja samo Plinij. – *Skeniti*: »Šotorniki«, »Šotoriščniki« (iz gr. *σκηνή* /*skené*/ »šotor«), skupno ime za arabska nomadska pleme, ki so živela v šotorih. – *kot smo povedali*: gl. *NH* 5, 87. – *zapusti palmirske puščave*: puščave, ki so obdajale Palmiro (gl. § 144).

§ 126

Selevkeja: tj. Selevkeja Pierija (gl. *NH* 5, 79), zdaj Samandağ, mesto in okrožje v provinci Hatay v južni Turčiji. – *Mezopotamije*: gl. § 25. – 1125 milj: = 1665 km. – *Rdečega morja*: gl. § 84. – 320 milj: = 473,6 km. – *Zevgme*: gl. § 119. – 724 milj: = 1071,52 km. – *Selevkeje v Siriji*: tj. Selevkeja Pierija. – *na naši obali*: tj. na obali Sredozemskega morja. – 175 milj: = 259 km. – *zemeljska širina med morjema*: najbrž med Sredozemskim in Rdečim morjem (gl. § 84). – *partskega kraljestva*: gl. § 41. – 944 milj: = 1397,12 km. – *Digba*: mesto ob Tigrisu v Babiloniji blizu sotočja z Evfratom. Ptolemaj mesto imenuje Didigua (5, 20, 4: *Διδιγούα*, rkp. *Διδουγούα*).

§ 127

Velika Armenija: gl. § 9. – *Elegozina*: Plinij je edini, ki omenja ta kraj kot izvir Tigrisa. – *sam <Tigris> se ... imenuje Diglito*: Plinij je edini, ki navaja omenjeno drugo ime Tigrisa. – *zaradi hitrosti ... Tigris; tako Medijci rečejo puščici*: Plinijeva navedba drži. Grško in latinsko ime za reko Tigris (gr. *Τίγρις*, *Τίγρης*, lat. *Tigris*) je izposojeno iz staroperzijske oblike *Tigrā*. V sumerščini se je ime reke glasilo *Idigina* (iz **id(i)gina*) »tekoča voda«, »hitra reka« (v primerjavi s počasi tekočim Evfratom) ali »reka z visokimi bregovi«; v akadščini ime najdemo v obliki *Idiqlat*, iz česar se je najbrž razvila oblika *(*I*)*Diqlat* > (*I*)*Diglat*, kar je zelo blizu zgoraj omenjenemu Tigrisovemu drugemu imenu: *Diglito* (morda iz *Digla(t)* po spremembi *d* v *t* in *l* v *r* nastane oblika *Tigrā*). V hebrejščini najdemo obliko *Ḥiddeqel* (*Hiddekel*), v aramejščini *Diglath*, iz teh pa so se verjetno razvile naslednje oblike: arabska *Diġlā* (*Dijla*), kurdska *Dicle*, sirska *Deqlat* in turška *Dicle*. V stari perzijsčini *tigra-* pomeni »oster,

koničast«, v avestijščini pa *tigri-* pomeni »puščica« (oboje iz indoevropske baze **(s)teig* »bosti«, »koničast«). – *Aretisa*: jezero v Armeniji. Gre za Vansko jezero (Van Gölü), največje jezero v Turčiji, ki ga v antičnih virih najdemo pod različnimi imeni. Strabon je menil, da sta Vansko jezero in jezero Arzena (11, 14, 8: Ἀρσηνῇ λίμνῃ; zdaj jezero Erçek (Erçek Gölü)) eno samo jezero. Ptolemaj ga imenuje Arzisa (5, 13, 7: Ἀρσισσα λίμνη). Domneva se, da je jezero Tospit, ki ga Plinij omenja v § 128, tudi Vansko jezero. – *izparevajo nátronske meglice*: prim. NH 2, 226.

§ 128

gore Tavros: gl. § 8. – *Zoaranda*: Kraj omenja samo Plinij. – *jezero ... Tospit*: jezero v Armeniji (lat. *Thospites*, gr. Θωσπίτις λίμνη). Omenjata ga tudi Strabon, ki ga imenuje Topitis (11, 14, 8: Θωπῖτις) in ga enači z jezerom Aretisa (Vansko jezero; gl. § 127), in Dionizij Perieget, ki ga imenuje Tonitis (988: Θωνῖτις). Prim. tudi Ptolemaj 5, 12, 2. – *22 miljah*: = 32,56 km. – *pri Nimfaju*: Kraj omenja samo Plinij. – *Cesar Klavdij poroča*: gl. PV, št. 284. Prim. tudi HRR II 94 F 7. – *Areni*: pokrajina ob reki Arsanias. – *Arsania*: Evfratov pritok, zdaj najbrž Murat Nehri oz. Vzhodni Evfrat, eden od dveh Evfratovih krakov, ki izvira severno od Vanskega jezera. Drugi, Zahodni Evfrat ali Karasu, izvira v hribovih vzhodne Anatolije. Kraka se združita pri Kebanu. – *štiri milje*: = 5,92 km.

§ 129

Armenije: gl. § 9. – *Partenij in Nikeforij*: Omenjenih Tigrisovih pritokov ni mogoče zanesljivo določiti. – *arabske Orojce*: gl. § 117. – *Adiabene*: prebivalci pokrajine Adiabena (gl. § 25). – *Mezopotamijo, o kateri smo že spregovorili*: gl. § 25 ter § 30 in nasl. – *gorah Gordiajcev*: gl. § 118. – *Apameje*: mesto v Mezopotamiji v pokrajini Meseni, ki ga Plinij in Štefan iz Bizanca (pod Ἀπάμεια) postavljata v bližino sotočja Evfrata in Tigrisa (danes Irak). Ustanovil jo je kralj Antioh I. Soter in jo poimenoval po svoji materi Apami (prim. § 132). Prim. tudi Ptolemaj 5, 18, 9. – *v Meseni*: lat. *Mesene*, gr. Μεσσηνή, hebr. *Mēšān*, sir. *Maišān*, srednjeperz. *Mēšūn*, od 3. stol. pr. Kr. pa vse do obdobja islama ime za skrajno južno Mezopotamijo. – *125 milj*: = 185 km. – *babilonske Selevkeje*: tudi Selevkeje Babilonije (gl. § 122). – *Kavhiške poljane*: Območje omenja samo Plinij. – *<Tigris> ... Pazitigris*: Po eni razlagi ime pomeni »mali Tigris« in je vzdevek za reko Evlaj (ali Hoasp), eno glavnih rek antične pokrajine Suzijane, po drugi za združeni tok Evfrata in Tigrisa, po tretji za Kārūn, ki izvira južno od Esfahana in se po 750 km izlije v Šat el Arab (190 km dolg skupni tok Evfrata in Tigrisa). Prim. tudi Strabon (15, 3, 4).

§ 130

Medije: gl. § 19. – *<reko> Hoasp*: reka v Suzijani, ki izvira v osrednjem delu pogorja Zagros, znana po odlični vodi. Perzijski kralji so pili samo vodo iz Hoaspa; tudi na vojaške pohode so jo vozili s seboj v srebrnih vrčih. Eni reko enačijo z Evlajem, drugi z reko Karkheh (Karkhen), tretji z reko Kārūn. – *Selevkejo*: gl. § 122. – *Ktezifontom*: gl. § 122. – *Kaldejska jezera*: jezera ob izlivu reke Tigris (prim. Strabon 15, 3, 4). – širine 62 milj: = 91,76 km. – *Haraksa*: gl. § 138. – *deset milj širokem ustju*: = 14,8 km. – *v Perzijsko morje*: zdaj Perzijski zaliv. – 25 milj: = 37 km. – *sedem milj*: = 10,36 km. – *Orheni*: gl. § 123.

§ 131

Parapotamija: »Obrečje«, »Prirečje«, »Pokrajina ob reki« (iz gr. παρά /pará/ »pri«, »ob« in ποταμός /potamós/ »reka«). Prim. Strabon 16, 2, 11. – *Mesena*, o kateri smo že govorili: gl. § 129. – *Dabita*: Mesto omenja samo Plinij; njegova lokacija ni znana. – *Halonitida*: gl. § 122. – *Ktezifontom*: gl. § 122. – *gora Zagros*: 1200 km dolgo pogorje v zahodnem Iranu; najvišji vrh je 4547 visoki Zard Kūh. – *Armenije*: gl. § 9. – *Medijcev*: gl. § 19. – *Adiabenov*: prebivalci pokrajine Adiabene (gl. § 25). – *Parajtakeno*: gl. § 116. – *Perzido*: gl. § 41. – 380 milj: = 562,4 km. – *Kaspijskega morja*: gl. § 15. – *Sirije*: gl. § 41.

§ 132

Meseno: gl. § 129. – *Sitakena ... tudi Arbelitida*: gl. § 34. – *Palestina*: tudi Palajstina. Kot ime za Sitakeno jo omenja samo Plinij. – *Sitaka Grkov*: mesto v Mezopotamiji vzhodno od Tigrisa v pokrajini, po njem imenovani Sitakena, pozneje imenovani Apoloniatida (gl. Strabon 11, 13, 6; 15, 3, 12; Ptolemaj 6, 1, 2). Glede na Plinijevo omembo, da gre za Sitako Grkov, je mogoče sklepati, da so jo ustanovili ali naseljevali Grki. – *Sabdata*: Mesto omenja samo Plinij. – *Antiohija med dvema rekama*: Mesto, ki ga je verjetno ustanovil kateri od selevkidskih vladarjev, omenja samo Plinij. – *Tornadotom*: pritok reke Tigris, ki izvira v visokogorju zahodnega Irana, zdaj Diyālā. Prvič se omenja že v 2. tisočletju (akad. Turan oz. Turnat), v poznejših arabskih virih pa kot Tāmarrā. – *Apameja*: gl. § 129. – *Antioh poimenoval po svoji materi*: tj. Antioh I. Soter (gl. § 129). – *Arhoos*: Reko omenja samo Plinij.

§ 133

Suzijana: gl. § 99. – *stara kraljeva prestolnica Perzijcev Suza*: gl. § 100. – *Histaspov sin Darej*: Darej I. Veliki je postal kralj Perzije l. 521 pr. Kr., ko je vrgel s prestola uzurpatorja, perzijskega maga Gavmato. Bil je sin Histaspas (Ἰστιάσπης, stperz./avest. Vi/ištāspa- »s spuščeni konji (za dirko)«, člana ahajmenidske dinastije in satrapa Perzide v času Kambiza in Kira Velikega, ki

je imel poleg Dareja še dva sinova: Artabana in Artana. – *babilonske Selevkeje*: gl. § 122. – *450 milj*: = 666 km. – *medijskega mesta Ekbatane*: gl. § 42. – *Karbant*: Plinij je edini, ki omenja to goro med Suzo in Ekbatano. Komentatorji ga enačijo z Oroandom, ki ga Plinij omenja v 5. knjigi (§ 98). – *Barbitaka*: Mesto omenja samo Plinij. – *135 milj*: = 199,8 km. – *Suzijane*: prebivalci pokrajine Suzijane (gl. § 99). – *razbojniški Oksijci*: Pleme omenja samo Plinij. – *Mizajcev*: Ta zahodnoiranska ljudstva omenja samo Plinij.

§ 134

Partom: gl. § 41. – *Mardi*: gl. § 47. – *Saiti*: Omenja jih samo Plinij. – *Elimaido*: gl. § 111. – *Perzido*: gl. § 41. – *Suza*: gl. § 100. – *Perzijskega morja*: zdaj Perzijski zaliv (gl. § 41). – *250 milj*: = 370 km. – *do nje*: tj. do Suze. – *po Pazitigrisu*: gl. § 129. – *Kaldejskem jezeru*: gl. § 130. – *Apla*: vas ob Kaldejskem jezeru (prim. Strabon 15, 3, 5; Arijan, *O Indiji* 42, 4). – *62,5 milje*: = 92,5 km. – *Suzijanom*: gl. § 99. – *Kosijajci*: prebivalci pokrajine Kosiaje, gorate pokrajine na območju Zagrosa, ki je bila razdeljena med različna plemena, zdaj iranska provinca Luristan (Lorestan). Verjetno gre za Kasite, antično planinsko pleme, ki je živelo na območju zahodnega Irana (zdaj provinca Luristan), njihov izvor pa še danes ni natančno pojasnjen. Po umiku Hetitov v 16. stol. pr. Kr. so prevzeli oblast nad Babilonom, dokončno pa so jih porazili Elamiti. Prim. tudi Strabon 11, 13, 6; Arijan, *O Indiji* 40, 6. – *Masabatena*: pokrajina v južni Mediji ali severni Elimaidi ali, kar je manj verjetno, južno od Elimaide v skrajnem severnem delu Perzide, imenovana tudi Masabatika (Μασσαβατική). Prim. Strabon 11, 13, 6; 16, 1, 18; Ptolemaj 6, 4, 3. – *goro Kambalid ... odrastek Kavkaza*: Goro Plinij omenja samo na tem mestu; morda je istovetna z goro Kambad (gl. NH 5, 98). – *Baktrov*: gl. § 47.

§ 135

Suzijano: gl. § 99. – *Elimaide*: gl. § 111. – *reka Evlaj*: gl. § 100. – *Medijcev*: gl. § 19. – *Masabateno*: gl. § 134. – *gradu v Suzah*: = v Suzi. Gl. § 99, § 100 in § 111. – *Artemidinega svetišča ... velja za najsvetejše*: Glavna boginja mesta Suza je bila Nanaja, sprva lokalna sumerska boginja, ki se je v poznejšem obdobju zlila s sumersko boginjo neba Inano, boginjo neba, ljubezni in spolnosti. V Perziji se je zlila z boginjo plodnosti Anahito, v obdobju Selevkidov pa z Artemido. – *kralji ne pijejo vode iz druge reke*: gl. § 131. – *Evlaj*: gl. § 129–130. – *Hedif*: Reko (Evlajev pritok) omenja samo Plinij. – *Azil*: Mesto omenja samo Plinij. – *Aduna*: Reko (Evlajev pritok) omenja samo Plinij. – *mesto Magoa*: Mesto omenja samo Plinij. – *Haraksa*: gl. § 138. – *15 milj*: = 22,2 km.

§ 136

Evlajem: gl. § 100. – *Elimaida*: gl. § 111. – *Perzido*: gl. § 41. – *reke Oratis*: gl. § 111. – *Haraksa*: gl. § 138. – *240 milj*: = 355,2 km. – *Selevkeja*: Gre za Selevkejo Suzijano oz. Selevkejo ob reki Hedifon, ki je ležala na jugozahodu današnjega Irana (natančna lokacija ni znana). Prim. Strabon 16, 1, 18. – *Sostrata*: mesto onstran Pazitigrisa; njegova točna lokacija ni znana. Gl. tudi NH 12, 78. – *Hazir*: gora v Elimaidi. Omenja jo samo Plinij. – *Za obalo ... smo povedali*: gl. § 99. – *Male Sirte*: zaliv pred obalo današnje Tunizije, zdaj Gabeški zaliv. Plinij uporabi plural (*minores Syrtes*); običajno stoji singular (*Syrtis minor*). – *Briksa*: obalna reka v Perzidi. Arijan jo imenuje Brizana (*O Indiji* 39, 7: Βριζανα), Ptolemaj Brizoanas (6, 4, 2: Βρισοάνας), Amijan Marcellin pa Brizoana (23, 6, 41: *Brisoana*). – *Ortakia*: obalna reka v Elimaidi. Rokopisni viri ponujajo še naslednje različice imena: *Cortacia*, *Ortaciae*, *Ostacie*, *Orthoagiae*, *Ostaciae*, *Corthacia*, *Chorthacia*. – *Harakena po mestu v Arabiji*: Ime dežele izhaja in mestnega imena Haraks (gl. § 138). Obsegala je ozemlje mesta in njegovo okolico (sotočje Evfrata in Tigrisa ter severni rob Perzijskega zaliva). Delno se ujema s pokrajino Meseno. – *Marka Agripe*: gl. PV, št. 6.

§ 137

Medije: gl. § 19. – *Partije*: gl. § 41. – *Perzide*: gl. § 41. – *Ind*: gl. § 48. – *Tigris*: gl. § 25. – *kavkaški Tavros*: gl. § 6 in § 14. – *Rdeče morje*: gl. § 84. – *1320 milj v dolžino*: = 1953,6 km. – *840 milj v širino*: = 1243,2 km. – *Evfrat*: gl. § 8. – *Perzijsko morje*: zdaj Perzijski zaliv. – *v dolžino ... 800 milj*: = 1184 km. – *v širino 360 (milj)*: = 532,8 km.

§ 138

Haraks: mesto v skrajnem južnem delu Mezopotamije, glavno mesto pokrajine Harakene, pomembno trgovsko središče (iz gr. χάραξ /*chárax*/ »priostreno bruno«, »palisada«, »utrdba s palisado«). Njegova točna lokacija ni znana; locirajo ga v bližino kraja Ġabal Ḥayabir med mestoma al-Qurnah in Forat (Furat). Mesto je ustanovil Aleksander I. 324 pr. Kr. in prvotno se je imenovalo Aleksandrija. Po hudi poplavi l. 166 ali 165 pr. Kr. ga je obnovil selevkidski kralj Antioh IV. Epifan; za zgraditev več kilometrov dolgega protipoplavnega zaščitnega nasipa je poskrbel Antiohov upravitelj Hispaozin, zato je mesto dobilo ime Hispaozinov Haraks (okrajšano Σπασίνου Χάραξ). Mesto je ostalo pomembno trgovsko središče, je pa tudi rodno mesto grškega geografa Izidorja iz Haraksa (1. stol. po Kr.). – *Arabija, imenovana Srečna*: lat. *Arabia Felix*, gr. Ἀραβία Εὐδαίμων. To ime so antični geografi uporabljali za južne dežele Arabskega polotoka, zdaj ozemlje Jemna in Omana. Območje so tako poimenovali zaradi razmer, ki so bile glede na druga območja arabskega

polotoka ugodne za življenje, pa tudi zato, ker je bogastvo dežele temeljilo na trgovini, še posebej trgovini z dišavami in drugim luksuznim blagom, ki so ga zlasti iz Indije in iz drugih dežel arabski trgovci dovažali na območje Sredozemlja. Eno najpomembnejših ljudstev na tem območju so bili Sabajci. Druga dva dela Arabije sta bili *Arabia Deserta* »Puščavska Arabija« in *Arabia Petraea* »Petrška (Petrajska) Arabija«. – *Evlaja*: gl. § 100. – *dve milji široki*: = 2,96 km. – *Durine ... propadla*: Mesto kot kraljevo prestolnico omenja samo Plinij. Zakaj je mesto propadlo, ni znano; njegovi prebivalci so se preselili v novoustanovljeno Aleksandrijo (pozneje Haraks). – *okraj pa Pelaj po njegovem rodnem mestu*: Plinij edini omenja ta okraj, ki je dobil ime po Aleksandrovem rodnem mestu Peli (prim. *NH* 4, 34), prestolnici Makedonije, ki jo je l. 399 pr. Kr. ustanovil kralj Arhelaj. – *v last izključno Makedoncem*: tj. vojakom, ki so spremljali Aleksandra na njegovem pohodu.

§ 139

uničile reke: Mišljene so velike poplave leta 166 ali 165 pr. Kr. (gl. § 138). – *Antioh, peti izmed kraljev*: tj. Antioh V. Evpator, selevkidski kralj, ki je vladal v obdobju 164–161 pr. Kr. – *poimenoval po sebi*: Mesto je torej dobilo ime Antiohija. – *Sagdodonakov sin Spaozin, kralj sosednjih Arabcev*: sin Sagdo(do)naka, utemeljitelj dinastije neodvisnih vladarjev v pokrajini Harakeni, in – tako Plinij – tudi kralj Arabcev (209–124 pr. Kr.). Viri navajajo več besedilnih različic imena: Spazin, Pazin, Spaozin in Aspasine. Okoli l. 165 pr. Kr. ga je Antioh IV. Epifan postavil za upravitelja eparhije Harakene ob Rdečem morju; tedaj je uspešno zavaroval mesto Haraks pred poplavami (gl. § 138). Po smrti Antioha VII. Evergeta Sideta l. 129 je postal neodvisni vladar v Harakeni. Umrl je 11. junija 124 zaradi bolezni, star 85 let, Harakena pa je verjetno postala del partskega kraljestva. – *Juba napačno poroča, da je bil Antiohov satráp*: O Jubi gl. PV, št. 268; prim. tudi FGrHist 275 F 1. Spaozin oz. Hispaozin ni bil satrap, ampak epárh, upravitelj eparhije, upravne enote v helenističnih državah, zlasti v selevkidskih državah. Eparhije so bile manjše upravne enote kot province ali satrapije, ker so hoteli selevkidski vladarji s tem preprečiti kopičenje moči v rokah lokalnih oblastnikov. – *dal postaviti nasipe, ga obnovil in poimenoval po sebi*: Spaozin (Hispaozin) je poskrbel za izgraditev okoli 4 km dolgega varovalnega protipoplavnega nasipa in tudi za obnovitev mesta. Mesto je po sebi poimenoval Spazinov (= Hispaozinov) Haraks (Σπασίνου Χάραξ). Gl. tudi § 138. – *utrdil okoliški prostor*: Verjetno je dal utrditi in zvišati nabrežje. – *šest milj v dolžino*: = 8,88 km. – *deset stadijev*: = 1,85 km. – *v Vipsanijevem stebrišču*: Mišljen je zemljevid, ki ga je zasnoval in izdelal Mark Vipsanij Agripa, po njegovi smrti pa ga je dal cesar Avgust vklesati v marmor in razstaviti v Vipsanijevem stebrišču na Marsovem polju, ki ga je

začela graditi Mesalova sestra Pola, dokončal pa ga je Avgust. O Agripi gl. PV, št. 6. – 50 milj: = 74 km.

§ 140

120 milj: = 177,6 km. – *arabski poslanci in naši trgovci*: prim. NH 12, 57.

§ 141

Izidor: tj. Izidor iz Haraksa; gl. PV, št. 263. – *božanski Avgust*: tj. Oktavijan Avgust, ki je vladal v obdobju od 30/27 pr. Kr. do 14 po Kr. – *njegov starejši sin ... Arabiji*: Gre za Gaja Cezarja, Avgustovega vnuka, sina Marka Vipsanija Agripe in Avgustove hčere Julije, ki ga je skupaj z njegovim bratom Lucijem Cezarjem l. 17 pr. Kr. posinovil Avgust. Leta 1 po Kr. je kot poveljnik odšel na pohod na Vzhod, na katerem je l. 4 umrl zaradi rane v spopadu pri Artagiri v Armeniji. – *Armenijo*: gl. § 9. – *domnevo iz uvoda v to delo ... svojo deželo*: tj. iz uvoda v knjige o geografiji (gl. NH 3, 2). – *kralju Jubi*: gl. PV, št. 268. Prim. tudi FGrHist 275 F 1.

§ 142

gore Aman: obronek Tavrosa, mejno pogorje med Sirijo in Kilikijo (gl. NH 5, 80). – *Kilikija*: gl. § 7. – *Komagena*: gl. § 9. – *kot smo povedali*: gl. NH 5, 85. – *Tigran Veliki*: Tigran II. Veliki je bil kralj Armenije v letih od 95 do 55 pr. Kr. V času svoje vladavine je v svojo državo vključil Kapadokijo, Medijo, Asirijo, Ozroeno, Sirijo, Fenicijo in Kilikijo, premagal je Selevkide, ustanovil prestolnico Tigranokerto in sklenil zavezništvo s svojim tastom Mitridatom VI. Evpatorjem. Zaradi njega se je zapletel v spopad z Rimom, ki se je končal l. 66 pr. Kr., ko ga je premagal Pompej. Izgubil je večino ozemelj razen Armenije in ostal do smrti l. 56 pr. Kr. zvest rimski vazal. – *kot smo pojasnili*: gl. NH 5, 65; 5, 68; 5, 125. – *ob našem morju*: tj. ob Sredozemskem morju. – *Sirije*: gl. § 41. – *gore Liban*: tudi Libanos, gorska veriga v severni Siriji med obalo Sredozemskega morja in Antilibanonom, zdaj Libanon (Libanonsko gorovje; gl. NH 5, 77). – *Nubajci*: arabsko pleme, ki ga omenja samo Plinij. V § 192 omenja istoimensko etiopsko pleme. – *Ramizi, Teranejci, Patami*: Plemena omenja samo Plinij.

§ 143

Rdečim: gl. § 84. – *Perzijskim*: zdaj Perzijski zaliv (gl. § 41). – *od našega morja*: tj. od Sredozemskega morja. – *palmirskih puščav smo ... navedli*: puščave, ki so obdajale Palmiro (gl. § 125 in § 144). – *Kaldejce*: gl. § 121. – *kot smo povedali*: gl. § 125. – *Skeniti*: gl. § 125. – *iz pregrinjal iz kozje dlake*: Plinij uporabi izraz *cilicium* (gr. κίλικιον /kilíkion/), kar pomeni »kilikijsko pregrinjalo«,

»kilikijska odeja«. Kilikijsci so takšna pregrinjala in odeje izdelovali iz kozje dlake, zato se izraz uporablja tudi splošno za odeje in pregrinjala iz kozje dlake.

§ 144

Nabatajci: arabsko trgovsko ljudstvo, ki je živelo na območju severozahodne Arabije med Palestino in Rdečim morjem. Obogateli so s trgovanjem; njihova prestolnica Petra je bila osrednje stičišče karavanskih poti iz Arabije proti Sredozemlju. Rimljani so si jih delno podredili l. 106 pod Trajanom; ta je ustanovil provinco Petrska Arabija (*Arabia Petraea*) z glavnim mestom Bostro, zdaj Buṣrā v pokrajini Ḥaurān (Hawrān). – *mesto ... Petra*: prestolnica Nabatajcev (iz gr. πέτρα /*pétrā*/ »skala«, »kamen«, arab. *Al-Batrā*). Nabatajci so večino mesta, skritega med ozke gorske doline, vklesali v rjavordečo skalo. Pod rimsko oblast je prišla l. 106 po Kr., ko jo je osvojil upravitelj Sirije Kornelij Palma in je postala glavno mesto province Petrska Arabija; pod Rimljani in ob naraščajočem vplivu Palmire je mesto hitro izgubljalo svoj pomen, dokončen zaton pa je doživelo v 4. stoletju. Petra je na seznamu Unescove svetovne kulturne dediščine. – *dve milj*: = 2,96 km. – *Gaze, mesta na naši obali*: staro mesto v Palestini, eno od petih mest Filistejcev. V času egiptovske nadvlade je bila upravno središče Kanaana, pozneje je bila pod oblastjo Izraelcev, Asircev, Perzijcev in Makedoncev (Aleksander jo je osvojil l. 332 po petmesečnem obleganju), l. 63 pr. Kr. pa je prišla pod rimsko upravo; v času rimske nadoblasti je doživela velik razcvet. – *600 milj*: = 888 km. – *135 (milj)*: = 199,8 km. – *dve poti*: tj. iz Sirije v Palmiro in iz Gaze v Petro. – *Palmiro*: znamenito trgovsko središče v oazi v osrednji Siriji, zdaj ruševine jugozahodno od mesta Tadmur, ki leži v osrednji Siriji 215 km severovzhodno od Damaska. O začetkih Palmire je malo znanega, se pa omenja že v 2. tisočl. pr. Kr.; postopoma se je razvilo mesto, ki je povezovalo karavanske poti med Perzijo in Sredozemljem, v začetku 1. stol. po Kr. je postala del rimskega imperija, l. 211 pod cesarjem Karakalo pa rimska kolonija. Gospodarski, kulturni in politični vrhunec je doživela v času Zenobije (vladala 267–272).

§ 145

Petro: gl. § 144. – *Haraksa*: gl. § 138. – *Omani*: arabsko pleme, za katero Ptolemaj, ki ga imenuje Omaniti (6, 7, 24: Ὀμανῖται), domneva, da živi v notranjosti Arabije. Domneva se, da so živeli na ozemlju današnjega Omana. – *Samiramida*: gl. § 8. – *Abajsamido in Soraktijo*: Mesti omenja samo Plinij. – *mesto ... Forat*: mesto v pokrajini Harakeni ob Pazitigrisu, 12 milj pod Haraksom, ki ga omenja samo Plinij. Pozneje se je mesto imenovalo Phrāth d' Maišān. – *Pazitigrisa*: gl. § 129. – *Harakenov*: gl. § 136. – *12 milj*: = 17,76 km. – *partskega kraljestva*: gl. § 41. – *vas Teredon*: antično pristaniško mesto

ob Perzijskem zalivu v pokrajini Harakeni v spodnji Mezopotamiji, zdaj najbrž Basra (Bašra), 420 km jugovzhodno od Bagdada ob Šat el Arabu (Šaṭṭ al-Arab). Ustanovil naj bi ga kralj Nebukadnezar, ki je menda tu dal zgraditi višee vrtove. Prim. tudi Strabon 16, 3, 2; Ptolemaj 5, 19, 5. – *Kaldejci*: gl. § 121. – *nomadski Skeniti*: tudi Nomadi Skeniti (gl. § 125).

§ 146

Barbatije: Mesto omenja samo Plinij; ni ga mogoče zanesljivo določiti. – *Dumate*: mesto v Puščavski Arabiji, ki ga omenja samo Plinij, nastalo domnevno v 10. stol. pr. Kr. (akad. *Adummatu*; zdaj Dumat al-Jundal). Ptolemaj ga imenuje Dumeta ali Dumajta (5, 19, 7: Δούμεθα ἢ Δουμαίθα). – *Petre*: gl. § 144. – *kralju Harakenov*: gl. § 136. – *Apameja*: Gre za Apamejo v Meseni, ki je stala na mestu, kjer se je Evfratovo poplavno območje stekalo s Tigrisom; omenja jo tudi Amijan Marcelin (23, 6, 23: *inter quas Apamia eminent Mesene cognominata et Teredon et Apollonia et Vologessia*). Točna lokacija mesta ni znana. – *Partom*: gl. § 141.

§ 147

Haraksa: gl. § 138. – *prvi raziskal Epifan*: tj. selevkidski kralj Antioh IV. Epifan, ki je vladal v obdobju 175–164 pr. Kr. – *Salzon*: tudi Salzum. Reko omenja samo Plinij; ni ista kot istoimenska reka, ki jo omenja v § 110. – *rt Kaldona*: Ni znano, za kateri rt gre; omenja ga samo Plinij. – *50 milj*: = 74 km. – *Ahen*: Reko omenja samo Plinij. – *100 milj puščav*: = 185 km. – *Ikar*: otok ob ustju Evfrata na severu Perzijskega zaliva, zdaj otok Failaka (jazīrat Faylakah/Fēlaka 20 km pred obalo; spada h Kuvajtu. Omenjata ga tudi Arijan (*Anabaza* 7, 20, 3 in nasl.) in Strabon (16, 3, 2). – *Kapej*: Ta zaliv na vzhodni obali Arabije ob Perzijskem zalivu omenja samo Plinij. – *Gavlopi in Gatajci*: Plemeni omenja samo Plinij. – *Gerajski zaliv*: zaliv na zahodni obali Perzijskega zaliva, najverjetneje Bahrajnski zatok med Arabijo, Katarjem in Bahrajnom. Ime je dobil po mestu Gera (Gerrha). – *mesto Gera*: antično mesto v vzhodni Arabiji, ki je stalo v oazi, nekoliko umaknjeno v notranjost, zdaj domnevno Al-Ahsa (al-Aḥsā) ali Al-Hasa (al-Ḥasā)). Prim. tudi Strabon 16, 3, 3. – *pet milj*: = 7,4 km. – *stolpe ... iz solnih kvadrov*: Tudi Strabon omenja, da imajo deželo s slanimi tlemi in hiše iz soli (16, 3, 3: γῆν ἀλμυρίδα ... ἀλίνας τὰς οἰκίας).

§ 148

Petdeset milj: = 74 km. – *pokrajina Atena*: To območje na vzhodni obali Arabije omenja samo Plinij. Ptolemaj omenja vas Ata (6, 7, 15: Ἀττα κόμη) južno od Gere (nasproti današnjega Bahrajna) in prebivalce Atajce (Ἀτταῖοι). – *prav toliko milj od obale*: tj. 50 milj (= 74 km). – *otok Tilos*: otok in mesto v

Perzijskem zalivu. V *NH* 12, 93 Plinij omenja še en, manjši otok z istim imenom (ime je v množini). – 12,5 milje: = 18,5 km. – *obseg Tilosa ... 112,5 milje*: = 166,5 km. – *od Perzide*: gl. § 41. – *Asklije*: Otok s tem imenom v Perzijskem zalivu omenja samo Plinij. – *Nohajti, Zurazi, Borgodi, Katarajci*: Plemena omenja samo Plinij. – *Nomadi*: Še eno od mnogih nomadskih plemen, ki jih Plinij ne predstavi določneje. – *reka Kinos*: »Pasja reka« (iz gr. κύων, κυνός /*kýon, kynós*/ »pes«). Omenja jo samo Plinij. Morda je istovetna z reko Kanis, omenjeno v § 149.

§ 149

Juba: gl. PV, št. 268. Prim. tudi FGrHist 275 F 30–33. – *Omanov*: gl. § 145. – *Batrasavav*: lat. *Batrasavaves* (rkp. *Batrasabbes, Batrasavanes*), mesto Omanov v severovzhodnem delu Arabije, domnevno blizu Musandama v Omanu; omenja ga samo Plinij. – *mesta Omana*: mesto in pristanišče na južni obali Karmanije, ki je nadzorovalo pomorski promet skozi Hormuško ožino, zdaj domnevno mesto Sohar v severnem Omanu. Omenjata ga tudi Ptolemaj (6, 8, 7: Ὀμωνα) in *PME* (27 in 36: Ὀμωνα). – *Karmanije*: gl. § 84. – *Homne in Atane*: Mesti omenja samo Plinij. – *Perzijskem morju*: zdaj Perzijski zaliv. – *reko Kanis*: »Pasja reka« (iz lat. *canis* »pes«); omenja jo samo Plinij. Morda je istovetna z reko Kinos, ki jo omenja v § 148. – *gora ... kot bi bila ožgana*: Ni znano, za katero goro gre. – *Epimaraniti*: Pleme omenja samo Plinij. – *Ihtiofagi*: »Ribojedci« (iz gr. ἰχθύς /*lichthýs*/ »riba« in φαγεῖν /*phageîn*/ »(po)jesti«); prim. tudi § 95. – *Batimi*: Pleme omenja samo Plinij. – <***>: Del besedila je v rokopisih izvirnika izgubljen. – *Eblitajske gore*: Omenja jih samo Plinij. – *Omojm*: Otok omenja samo Plinij. – *pristanišče Mohorbe*: mesto na severozahodni obali Srečne Arabije, zdaj domneno Džida (Jiddah), pristanišče v Savdovi Arabiji ob Rdečem morju, pristanišče za Meko, od nje oddaljeno ok. 90 km. Pristanišče omenja tudi Ptolemaj, ki ga imenuje Makoraba (6, 7, 32: Μακοράβα). – *Etaksal in Inhobriha*: Otoka omenja samo Plinij. – *pleme Kadajci*: Omenja ga samo Plinij.

§ 150

Izura, Rinea: Otoka omenja samo Plinij. – *najbližji ... kamnite stele z napisi v neznani pisavi*: prim. § 174. – *pristanišče Koboja*: Omenja ga samo Plinij. – *Brage*: Otoka omenja samo Plinij. – *pleme Taludajci*: Omenja ga samo Plinij. – *pokrajina Dabanegoris*: morda Dabanegorida. Omenja jo samo Plinij. – *gora Orza s pristaniščem*: Omenja ju samo Plinij. – *Duatas*: Zaliv omenja samo Plinij. – *veliko otokov*: Ni znano, za katere otoke gre. – *Trikorif*: »Trivrhnik« (iz gr. τρεῖς, τρία /*treís, tríal*/ »tri« in κορυφή /*koryphé*/ »vrh«). Goro omenja samo Plinij. – *Hardaleont*: Pokrajino omenja samo Plinij. – *Solanade*: Otok

omenja samo Plinij. – *Kahina*: otok v južnem delu Rdečega morja. Natančnejša določitev ni mogoča. – *Ihtiofagov*: gl. § 95. – *Klari*: Omenja jih samo Plinij. – *Mamajska obala ... rudniki zlata*: Omenjeno obalo in rudnike zlata na njej omenja samo Plinij. – *Kanavna*: Pokrajino omenja samo Plinij. – *Apitami*: Pleme omenja samo Plinij. – *Kazani*: Pleme omenja samo Plinij. Morda so istovetni s Kazaniti, ki jih omenja Ptolemaj (6, 7, 6: *Κασσανιτῶν χώρα* »dežela Kazanitov«). – *Devada*: Otok omenja samo Plinij. – *Koralida*: Izvir omenja samo Plinij. – *Karfati*: Pleme omenja samo Plinij. – *Alaja in Amnamet*: Otoka omenja samo Plinij. – *Dari*: Pleme omenja samo Plinij.

§ 151

otok Helonitida: »Želvji otok« (iz gr. *χελώνη* /*chelónē*/ »želva«), otok v Rdečem morju pred zahodno obalo južne Arabije; natančnejša določitev ni mogoča. Verjetno je istoveten z Otokom želv, ki ga omenja Strabon (16, 4, 14: *Χελώνων νῆσος*), in z otoki Helonitidami (»Želvji otoki«), ki jih omenja Ptolemaj (4, 7, 37: *Χελωνίδες*). – *otoki Ihtiofagov*: gl. § 95. – *Odanda ... Baza ... otoki Sabajcev*: Otok omenja samo Plinij. – *Tanar in Amnon*: Reki omenja samo Plinij. – *Doriški otoki*: Omenja jih samo Plinij. – *Davlot in Dora*: Izvira omenja samo Plinij. – *otoki Pteros ... mesto na kopnem*: Otok in mesto na kopnem omenja samo Plinij. – *Kamari*: Otok omenja samo Plinij. – *Muzekros*: Reko omenja samo Plinij. – *Lavpas*: pristanišče na jugozahodni obali Arabije; omenja ga samo Plinij. – *sabajski Skeniti*: tudi Skeniti Sabajci (gl. § 125). – *številni otoki*: O omenjenih otokih ni podatkov. – *Akila*: starejše ime za Okelis (gl. § 104).

§ 152

Amitoskata, Damnija: Pokrajini omenja samo Plinij. – *Veliki in Mali Mizi*: Plemeni omenja samo Plinij. – *Drimatina*: Pokrajino omenja samo Plinij. – *Maki*: gl. § 98. – *Karmanije*: gl. § 84. – *50 milj.* = 74 km. – *Numenij*: upravitelj pokrajine Mesene (gl. § 129), ki ga je imenoval kralj Antioh II. Veliki ali Antioh IV. Epifan. Omenja ga samo Plinij. – *tropaj*: lat. *tropaeum*, gr. *τρόπαιον* /*trópaion*/, znamenje zmage, narejeno iz lesa, pa tudi iz dražjih materialov, ki so ga Grki in Rimljani postavili bogovom v čast na kraju zmage nad sovražnikom, tam, kjer so sovražnika pognali v beg.

§ 153

otok Ogiris: lat. *Ogyris*, gr. *Ὀγυρίς*, otok v Arabskem morju, zdaj morda otok Maširah ob obali Omana. Prim. tudi Strabon 16, 3, 5; 16, 3, 7; Arijan, *O Indiji* 37, 2 in nasl. – *kralj Eritras*: gl. § 107. – *125 milj.* = 185 km. – *112,5 milje*: = 166,5 km. – *Azanijskem morju*: gl. § 108. – *Dioskuridov otok*: lat. *Dioscuridu*, gr. *ἡ Διοσκουρίδου*, zdaj Sokotra (Suqutra) v Indijskem oceanu. Gl. tudi

PME 30; Ptolemaj 6, 7, 45; 8, 22, 17. – *polotoka Siagron*: gl. § 100. – 280 milj: = 414,4 km. – *Avtaridi*: Pleme omenja samo Plinij. – *sedem dni ... prehod čez gore*: Ni znano, za kateri prehod gre. – *Larendani*: Pleme omenja samo Plinij. – *Katabani*: Pleme omenja samo Plinij (gl. tudi *NH* 5, 65). – *Gebaniti z več mesti*: Pleme in njihova mesta omenja samo Plinij. – *Nagija*: Mesto omenja samo Plinij. – *Tomna*: glavno mesto Katabanov (gl. tudi *NH* 12, 64). Strabon ga imenuje Tamna (16, 4, 2: Τάμνα).

§ 154

rt: Ni znano, za kateri rt gre. – *Trogoditov*: »Jamniki«, »Dupeljniki«; te so različni antični pisci, ki so jih omenjali (Herodot, Strabon, Diodor Sicilski, Plinij, Tacit, Jožef Flavij idr.) postavljali na različna območja. Ime se uporablja kot skupno ime za primitivna plemena, ki so živela v jamah ob zahodni obali Rdečega morja v južnem Egiptu ali Etiopiji. Prvi jih omenja Herodot (4, 183), ki jih imenuje Trogoditi Etiopci. Ime najdemo tudi v obliki Trogloditi (lat. *Troglodytae*, gr. Τρωγλοδύται), ki je po ljudski etimologiji izpeljana iz gr. τρώγλη /trógle/ »jama« in δύω, δύομαι /dýo, dýomai/ »grem v«, »stopim v«, »pogreznem se«. Deželo, v kateri so živeli, so antični pisci po njih imenovali Trogoditika. – 50 milj: = 74 km. – *Toani, Aktajci*: Omenja jih samo Plinij. – *Hatramotiti*: Pleme omenja tudi Strabon (16, 3, 19: Χατραμωτῖται), ki pravi, da se njihova dežela imenuje Hatramotitida, da je slovela po miri (16, 4, 4) in da je njihovo glavno mesto Sabata; zdaj pokrajina Hadramaut (Haḍramawt) v Jemnu. – *Tonabajci, Antiadalajci, Leksijani*: Omenja jih samo Plinij. – *Agrajci*: Pleme omenja samo Plinij (gl. tudi § 159 in § 161). – *Kerbani*: Omenja jih samo Plinij (gl. tudi § 161). – *Sabajci*: ob Homeritih najpomembnejše ljudstvo oz. pleme v južni Arabiji, ki jih omenja že Sveto pismo (1 Mojz 10, 28; Iz 60, 6; Jer 6, 20; Ezek 27, 22 idr.). Njihova dežela, ki je v antiki slovela po bogastvu, se je imenovala Saba (zdaj Jemen). – *najslavnejši med Arabci zaradi kadil*: Strabon poroča (16, 4, 19), da je bilo osnova bogastva Sabajcev trgovanje z miro, kadilom, cimetom, dišavami in trstom. – *ob obeh morjih*: tj. ob Arabskem in ob Rdečem morju. – *Merma, Marma*: Obe obalni mesti omenja samo Plinij (morda gre za eno in isto mesto). – *Korolija*: Mesto omenja samo Plinij. – *Sabata*: glavno mesto Hatramotitov v južni Arabiji, pozneje skupaj s pokrajino imenovano Saba (Shabwa), z zelo pestro zgodovino, zdaj ruševine pri mestu Shabwah severno od glavnega mesta province Shabwah. Pri antičnih avtorjih najdemo več različic imena: *NH* 12, 52: Sabota; Strabon 16, 4, 2: Σάβατα; Ptolemaj 6, 7, 38; 8, 14, 22: Σάββαθα; *PME* 27: Σάββαθα, rkp. Σαββαθα, Σαυβαθα. – *Naskos*: mesto v Srečni Arabiji. Strabon ga imenuje Aska (16, 4, 24: Ἀσκᾶ), Amijan Marcellin Naskos (23, 6, 47: Nascos), zdaj ruševine pri mestu al-Baydā v provinci al-Baydā v Jemnu. Plinij ga v § 160 imenuje Neska

(Nesca) in ga uvršča med mesta, ki jih je l. 34 pr. Kr. uničil Elij Gal. – *Kardava, Karnos in Tomala*: Mesta omenja samo Plinij.

§ 155

Sabajcev: gl. § 154. – *Atramiti*: plemo na vzhodu Srečne Arabije, domnevno istovetno s Hatramotiti, omenjenimi v § 154. Prim. *NH* 12, 52; Štefan iz Bizanca (Ἀτραμῖται, Ἀτραμωτῖται). – *glavno mesto ... Sabota*: = Sabata; gl. § 154. – *kraljeva prestolnica ... Marebata*: glavno mesto kraljestva Sabajcev na jugozahodu Srečne Arabije, zdaj Mārib v jugozahodnem Jemnu (ruševine starega mesta so ok. 3 km stran). V § 160 ga Plinij imenuje Mariba, enako tudi *Res gestae Divi Augusti* 26; Strabon ga imenuje Mariaba (16, 4, 2; 16, 4, 19: Μαρίαβα), Ptolemaj Maraba (6, 7, 37: Μαράβα, rkp. Μάρα, Βάραβα). – *zaliv ... poln dišavonosnih otokov*: Zaliva ni mogoče zanesljivo določiti. – *<z obsegom> 94 milj*: = 139,12 km. – *Minajci*: arabsko beduinsko ljudstvo, ki je imelo središče v veliki oazi ob reki Madāb, ena od štirih večjih prebivalstvenih skupin na ozemlju današnjega Jemna (kraljestvo Ma'in). Prim. tudi Strabon 16, 4, 2; 16, 4, 18; Ptolemaj 6, 7, 23. Sveto pismo jih imenuje Meunejci (1 Kron 4, 41; 2 Kron 26, 7). – *Ajlamiti z istoimenskim mestom*: Plemo omenja samo Plinij; ni znano, za katero mesto gre. – *Hakulati*: Plemo omenja samo Plinij. – *mesto Sibi, ki ga Grki imenujejo Apata*: Ime Sibi navaja samo Plinij; grško ime Apata je morda povezano z arabskim plemenom Apatajci, ki ga omenja Ptolemaj (6, 7, 21: Ἀπαταῖοι). – *Arzi*: plemo na zahodni obali Arabije. Istoimensko plemo Plinij omenja tudi v Hirkaniji (gl. § 48). – *Kodani, Vadajci ... Barasasajci*: Plemena omenja samo Plinij. – *Lehieni*: Plemo omenja samo Plinij. Morda so istovetni z Laikeni (Laieni, Leeni), ki jih omenja Ptolemaj (6, 7, 22: Λαικηνοί, Λαιηνοί, Λεηνοί), ki so živeli v vzhodnem delu osrednjega arabskega gorovja Zames (Zamet), zdaj Ġabal Tuwaiq v provinci Riyad. Prim. Ptolemaj 6, 7, 20. – *otok Sigar, na katerega psi ne stopijo*: Otok omenja samo Plinij; zdaj domnevno otok Zuqar v Rdečem morju, ki pripada Jemnu.

§ 156

Skrajno notranji zaliv: zdaj Akabski zaliv. – *Lajaniti, po katerih je dobil ime*: tudi Leaniti (Ptolemaj 6, 7, 18: Λεανῖται), ljudstvo, ki je živelo na severovzhodni obali Arabije med Gero in Šat el Arabom; po njih je dobil ime Lajanitski zaliv (gr. Λεανίτης κόλπος). – *prestolnica Agra*: Ptolemaj mesto imenuje Egra (6, 7, 29: Ἐγρα), enako Štefan iz Bizanca. – *Lajana ... Ajlana*: mesto na vzhodnem delu Akabskega zaliva, zdaj ruševine pri jordanskem pristaniškem mestu Akaba (al-Aqabah). – *Artemidor*: gl. PV, št. 80. – *Juba*: gl. PV, št. 268. Prim. tudi FGrHist 275 F 30–33. – *Haraksa*: gl. § 138. – *Obseg Arabije ... 4765 milj*: = 7052,2 km. – *4000 milj*: = 5920 km. – *Heroon*: mesto nedaleč od

skrajno zahodnega zaliva Rdečega morja, zdaj Tell el-Maskhutah zahodno od mesta Ismailije (al-Isma'iliyyah) v severovzhodnem Egiptu na zahodni obali Sueškega prekopa. Zaliv so v antiki imenovali Heroopolitski zaliv (gl. *NH* 5, 65) oz. Ajas (gl. tudi § 165); gre za skrajni severni del Rdečega morja, danes imenovan Sueški zaliv. Prim. tudi *NH* 5, 50.

§ 157

Nabatajci: gl. § 144. – *Timanejce*: Pleme omenja samo Plinij. Morda gre za prebivalce pokrajine Teman, ki jo omenja Sveto pismo (gl. Jer 49, 7; Ezek 25, 13), a je ni mogoče z gotovostjo locirati. – *Taveni, Sveleni, Arakeni, Areni ... Hemnati*: Plemena omenja samo Plinij. – *Avaliti*: arabsko pleme, katerega glavno mesto in trgovsko središče je bilo Avalit (*PME* 7: Ἀβαλίτης) v istoimenskem zalivu (Ptolemaj 4, 7, 27: Ἀβαλίτης κόλπος). Plinij zaliv v § 174 imenuje Avalitu (= Avalitov zaliv); o zalivu gl. komentar k § 174. Pleme omenjata tudi Ptolemaj in Štefan iz Bizanca (7, 4, 27: Ἀβαλίται, tudi Ἀβαλιῖται). – *Domata*: Mesto omenja samo Plinij; morda je istovetno z mestom Dumata, omenjenim v § 146. – *Hajgra*: Mesto omenja samo Plinij; morda je istovetno z mestom Agra, omenjenim v § 156, ki ga Ptolemaj (6, 7, 29) in Štefan iz Bizanca imenujeta Egra (Ἐγγρα). – *Tamudajci*: Pleme omenja samo Plinij. – *Baklanaza*: Mesto omenja samo Plinij. – *Hariatajci, Toali*: Plemeni omenja samo Plinij. V angleški izdaji najdemo besedilno različico *Hariati, Acitoali*. – *Fodaka*: Mesto omenja samo Plinij. V angleški izdaji najdemo besedilno različico *Phoda ac*. – *Minajci ... iz kretskega kralja Minosa*: gl. § 155. Plinij izpeljuje njihov izvor iz mitičnega kretskega kralja Minosa zgolj na podlagi imena. – *Karmejci*: Pleme omenja samo Plinij. – *Mariba*: najbrž gre za Marebato (gl. § 155), glavno mesto kraljestva Sabajcev v Srečni Arabiji, zdaj Marib v jugozahodnem Jemnu z ruševinami starega mesta ok. 3 km stran. Plinij mesto imenuje Mariba (*Mari-ba*), enako cesar Avgust (*Res gestae Divi Augusti* 26), Ptolemaj pa Maraba (6, 7, 37: Μαράβα; rkp. Μάρρα, Βάρραβα). – *14 milj.* = 20,72 km. – *Paramalak, Kanon*: Mesti omenja samo Plinij.

§ 158

Radamajci: Pleme omenja samo Plinij. – *Radamantisa*: sin Zeusa in Evrope, mitični kralj Krete, Minosov brat, sodnik v podzemlju skupaj z Ajakom in Minosom. Enako kot ime Minajci izpeljuje iz Minosa (§ 157), tako Plinij tudi ime Radamajci izpeljuje iz Radamantisa. – *Homeriti*: ob Sabajcih (gl. § 154) najpomembnejše pleme v južni Arabiji, v arabskih virih imenovano Ĥimyar; njihovo glavno mesto je bilo Sapfar (gl. § 104) južno od današnjega mesta Yarīm. Pleme si je postopoma podredilo druga kraljestva (Qatabān, Saba, Ḥaḍramawt) in je bilo do l. 590 po Kr. najmočnejše pleme južne Arabije.

– *Mezala*: Pleme omenja samo Plinij; morda je istovetno z mestom Mezal, ki ga Plinij omenja v NH 12, 69. – *Hamirojci ... Amajtajci*: Plemena omenja samo Plinij. – *Nesa in Henezeri*: morda Henezervis. Mesti omenja samo Plinij. – *Zamareni*: Pleme omenja samo Plinij. – *Sagiata in Kantaka*: Mesti omenja samo Plinij. – *Bakashami*: Pleme omenja samo Plinij. – *z mestom Rifearina ... ječmen*: mesto v jugozahodni Arabiji (zdaj Jemen). Lokacije mesta ni mogoče natančno določiti, prav tako tudi ne, po kom Plinij povzema etimologijo mesta (morda gre za kak pridevek ali arabsko ime). – *Avtajci*: Pleme omenja samo Plinij (prim. tudi § 167). – *Etravi, Kirejci*: Plemeni omenja samo Plinij. – *Elmataeida*: tudi Elmataiida (v slovarjih tudi *Elmataea*). Mesto omenja samo Plinij. – *Hodi, Ajaturi z mestom ... v gorah*: Pleme in mesto omenja samo Plinij. Ta del je v rokopisih nekoliko nejasen (*Chodae Aiathuri in montibus oppido*), saj iz njega ni razvidno, ali gre za pleme Hodi Ajaturi ali pa morda za pleme Hodi z mestom Ajaturi(s). Najverjetnejša različica je, da gre za dve plemeni: za Hode in za Ajature, na ozemlju slednjih pa je bilo 25 milj v gorah mesto. – *25 milj*: = 37 km. – *Ajnuskabal ... kamelji studenec*: Studenec omenja samo Plinij; etimologija morda izhaja iz arabščine.

§ 159

mesto Ampeloma ... naselbina Miletčanov: Mesto na zahodni obali Arabije, domnevno kolonijo naseljencev iz Mileta, omenja samo Plinij. – *Atrida*: Mesto omenja samo Plinij. Komentatorji domnevajo, da je morda povezano z Atriti, plemenom v Srečni Arabiji, ki ga omenja Ptolemaj (6, 7, 21: Ἀθριταί, rkp. Ἀθριβιταί). – *Kalingi*: Pleme omenja samo Plinij. – *Mariba ... gospodarji vseh*: gl. tudi § 157. Morda gre za mesto Marebata, ki ga Plinij omenja v § 155 (zdaj Marib). Etimologije ni mogoče potrditi. – *Palon in Muranimal*: Mesti omenja samo Plinij. – *Agrajci*: gl. § 154. – *Amoni*: Pleme omenja samo Plinij. – *mesto Atene*: Omenja ga samo Plinij; menda je dobilo ime po svetišču boginje Atene. Morda gre za Aden v Jemnu. – *Kavnaravi ... zelo bogati z govedom*: Pleme omenja samo Plinij; etimologije imena ni mogoče potrditi. – *Horaniti, Kezani in Hoani*: Plemena omenja samo Plinij. – *grška mesta Aretuza, Larisa in Halkida ... uničena v več vojnah*: Ta mesta v jugozahodni Arabiji omenja samo Plinij.

§ 160

rimске vojaške enote ... Elij Gal: rimski prefekt Egipta, ki se je v letih 25/24 pr. Kr. odpravil na vojaški pohod v Srečno Arabijo. Svoj pohod je opisal v zgodovinskem delu, ki se ni ohranilo. Plinij vedno znova rad poudari pomen dosežkov ljudi viteškega stanu, ki mu je pripadal tudi sam. – *Avgustov sin Gaj Cezar je Arabijo videl samo od daleč*: Gaj Cezar, Avgustov vnuk, sin Marka

Vipsanija Agripe in Avgustove hčere Julije, Avgustov posinovljenec, je l. 1 po Kr. odšel na pohod na Vzhod; umrl je l. 4 zaradi rane v spopadu pri Artagiri v Armeniji. Prim. § 141. – *Negrano*: mestno središče v antični južni Arabiji, pomembno križišče karavanskih poti, zdaj Nağrân v vadiju z istim imenom. Strabon ga imenuje mesto Negrarov (16, 4, 24: πόλις Νεγράων, Νέγρανα), Ptolemaj metropola Nagara (6, 7, 37: Νάγαρα μητρόπολις), Amijan Marcellin Nagara (23, 47: *Nagara*). – *Nestos*: Mesto omenja samo Plinij. – *Nesko*: Mesto omenja samo Plinij; morda je istovetno z mestom Naskos, omenjenim v § 154. – *Maguz*, *Kaminak*, *Labajtijo*: Mesta omenja samo Plinij. – *že omenjeno Maribo*: gl. § 159. – *šest milj*: = 8,88 km. – *Karipeto*: Mesto omenja samo Plinij.

§ 161

navedel v poročilih: tj. v svojem delu o vojaškem pohodu v Srečno Arabijo in morda tudi v poročilih senatu. – *Nomadi*: tj. nomadska plemena južne Arabije. – *Homeriti*: gl. § 158. – *Minajci*: gl. § 155. – *Kerbani*: gl. tudi § 154. – *Agrajci*: gl. § 154. – *Hatramotiti*: gl. § 154. – *Karejci*: Pleme omenja samo Plinij. – *Sabajci*: gl. § 154.

§ 162

Partov: gl. § 41.

§ 163

Timosten: gl. PV, št. 487. – *7,5 milj*: = 11,1 km. Prim. tudi Strabon 16, 4, 4. – *Eratosten*: gl. PV, št. 182. – *1200 milj*: = 1776 km. – *Artemidor*: gl. PV, št. 80. – *1750 milj*: = 2590 km.

§ 164

na trogoditski (strani): O Trogoditih gl. § 154. – *1187,5 milj*: = 1757,5 km. – *Ptolemaide*: gl. § 171. – *Agripa*: gl. PV, št. 6. – *1732 milj*: = 2563,36 km. – *širino 475 milj*: = 703 km. – *štiri milj*: = 5,92 km. – *drugi 7,5 (milj)*: = 11,1 km. – *12 (milj)*: = 17,76 km.

§ 165

Lega ... takšna: Pri opisu se Plinij opira na Jubo. Gl. PV, št. 268. Prim. tudi FGrHist 275 F 34. – *Lajanitskim zalivom*: gl. § 156. – *drugi zaliv ... Ajas*: Zaliv so v antiki imenovali Heroopolitski zaliv (gl. NH 5, 65) oz. Ajas (gl. tudi § 156); gre za skrajni severni del Rdečega morja, danes imenovan Sueški zaliv. Prim. tudi NH 5, 50. – *mesto Heroon*: gl. § 156. – *Kambizovo mesto: Cambys(o)u* (sc. *oppidum* ali πόλις). Mesto, ki je ležalo ob morski ožini pri Suezu, omenja samo Plinij. Ime je dobilo po perzijskem kralju, ki je vladal v obdobju 529–522 pr.

Kr. Njegov največji podvig je bil osvojitev Egipta (odločilna bitka je potekala pri Peluziju l. 525 pr. Kr.); poseg proti kraljestvu Kush in osvojitev južnega Egipta sta mu spodletela. Umrl je na poti nazaj v Perzijo; nasledil ga je Darej I. Veliki. – *Neli in Marhadi*: Plemeni omenja samo Plinij. – <*Kambiz*> ... *bolne pripadnike svoje vojske*: Kambizova vojska je utrpela hude izgube na pohodu proti kraljestvu Kuš zaradi pomanjkanja vode ob prečkanju puščavskih predelov. – *Tiro*: Pleme omenja samo Plinij. – *Daneon*: Pristanišče omenja samo Plinij. – že omenjeno Delto: gl. NH 5, 48. – 62,5 milje: = 92,5 km. – *egiptovski kralj Sezostris*: tudi Sesotris, mitični egiptovski kralj, egiptovski zakonodajalec in politični reformator, ki je menda s svojo vojsko prodril celo v evropske dežele. Domnevno gre za faraona Sensuseta III., ki je vladal v obdobju 1878–1839 pr. Kr. kot peti vladar 12. dinastije srednje države (kot kandidata omenjajo tudi Setija I. in Ramzesa II.). Strabon poroča (17, 1, 25), da je v času pred trojansko vojno dal zgraditi prekop od Nila do Rdečega morja. Tega projekta se je lotil tudi faraon Necho (Necho) II., faraon 26. dinastije, ki je vladal v obdobju 610–595, vendar ga ni končal. – *perzijski kralj Darej*: tj. Darej I. Veliki (gl. § 133). V času pohoda proti Grčiji je Darej v Egiptu začel graditi prekop, s katerim je povezal Rdeče morje in Nil (med današnjima mestoma Zaqāziq in Suez; sam se je l. 497 pr. Kr. udeležil otvoritve prekopa), zgradil pa je tudi prekop, s katerim je povezal Rdeče in Sredozemsko morje. – *Ptolemaj II.*: tj. Ptolemaj II. Filadelf, ki je vladal v letih od 285 do 246 pr. Kr. Med pomembnejšimi gradbenimi dosežki iz obdobja njegove vladavine je tudi zgraditev prekopa od Nila do Rdečega morja, s katerim je omogočil hitrejši transport blaga, ki je prihajalo iz Arabije in Indije. – širok 100 čevljev: = 29,6 m. – *globok 30 čevljev*: = 8,88 m. – 37,5 milje: = 55,5 km. – *Grenkih izvirov*: lat. *Fontes Amari*. Grško ime Πικρὰ λίμνη »Grenka jezera« najdemo pri Strabonu (17, 1, 24), ki tako imenuje slankasta grenka jezera ob morski ožini pri Suezu, kjer so bile v 3. in 2. tisočletju vojaške utrdbe, pozneje pa je skozi ta jezera tekal kanal, ki je povezoval Nil z Rdečim morjem.

§ 166

Rdeče morje: gl. § 84. – *tri lakte*: = 1,332 m. – *Egiptovskega morja*: del Sredozemskega morja pred egiptovsko obalo. – *Peluzija*: mesto ob najvzhodnejšem Nilovem kanalu (gl. NH 5, 64).

§ 167

Kazij: vzpetina pri Peluziju (gl. NH 5, 68). – 60 miljah: = 88,8 km. – *Peluzija*: gl. § 166. – *avtajski Arabci*: tudi Arabci Avtajci. Pleme omenja samo Plinij. Istoimensko pleme v Arabiji Plinij omenja v § 158. – *iz Gera ... tudi Agips*: = Gera (gl. § 147). – *istih Arabcev*: tj. avtajskih Arabcev, Arabcev Avtajcev. – 60

milj: = 88,8 km. – *Arzinoo ... po svoji sestri poimenoval Ptolemaj Filadelf*: egiptovsko pristaniško mesto na skrajnem severnem delu Rdečega morja ob Sueškem zalivu, v antiki imenovanem Heroopolitski zaliv, ob kanalu, ki je povezoval Rdeče morje z Nilom, in pomembni prometnici, ki je vodila v Egipt, glavno mesto heroopolitskega nomosa. Mesto je ustanovil Ptolemaj II. Filadelf v čast svoje sestre in obenem soproge Arzinoe II. (gl. Strabon 17, 1, 25). – *Karandra*: Zaliv omenja samo Plinij. – *kot prvi raziskal Trogoditiko*: tj. deželo Trogoditov (gl. § 154). – *reki ... je dal ime Ptolemaj*: Reko Ptolemaj omenja samo Plinij.

§ 168

mesto Ajnon ... Filoterias: tudi Filoteriáda »Filoterino mesto«, pristaniško mesto ob Rdečem morju, ki ga je ustanovil Ptolemaj II. Filadelf in ga poimenoval po svoji sestri Filoteri (datum rojstva ni znan, umrla pa je po l. 282 pr. Kr.), zdaj Safaga 53 km južno od Hurgade. Strabon ga imenuje Filotera (16, 4, 5: Φιλωτέρρα), Štefan iz Bizanca pa Filoterida (Φιλωτερίδας). – *Asarajci*: plemena obali Rdečega morja. Omenja ga samo Plinij. – *Trogoditi*: gl. § 154. – *otoka Sapirina in Skitala*: Omenja ju samo Plinij. – *Mios Hormos*: »Mišje pristanišče« (iz gr. μῦς, μύος /mýs, myós/ »miš« in ὄρμος /hórmos/ »pristanišče«), drugo najpomembnejše egiptovsko pristaniško mesto na afriški obali Rdečega morja, ki je bilo zaradi ladijskih povezav z Arabijo in Indijo izjemnega pomena za gospodarstvo, zdaj ruševine 8 km severno od mesta al-Qusayr v Egiptu. Prim. Strabon 16, 4, 5; Ptolemaj 4, 5, 8; *PME* 1. – *studenec Tatnos*: Omenja ga samo Plinij. – *Ajas*: gora v zaledju egiptovske obale Rdečega morja (prim. Ptolemaj 4, 5, 14). – *otok Jamba*: Omenja ga samo Plinij. – *mesto Berenika*: gl. § 103. – *po Filadelfovi materi*: Ptolemaj II. Filadelf je mesto poimenoval po svoji materi Bereniki I., makedonski aristokratinji, ki se je omožila s Ptolemajem I. Soterjem in postala prva kraljica dinastije Ptolemajcev. Imela sta tri otroke: hčerki Arzinoo II. in Filotero ter sina Ptolemaja II. (pozneje Ptolemaja II. Filadelfa). – *kot smo omenili*: gl. § 103. – *Koptosa*: gl. § 102. – *avtajski Arabci*: tudi Arabci Avtajci; gl. § 167. – *Gebadajci*: Plemena omenja samo Plinij.

§ 169

Trogoditika: gl. § 154. – *Midoa ... Midioa*: Imeni omenja samo Plinij. – *gora Pentedaktil*: »Petprstnik«, »Peteroprstna gora« (iz gr. πέντε /péntel/ »pet« in δάκτυλος /dáktylos/ »prst«). Omenja jo samo Plinij. – *otokov <imenovanih> Stene Deje*: »Ozki vratovi«, lat. *Stenae Dirae* (iz gr. στενός /stenós/ »ozek« in δειρή, δέρεη /deiré, dére/ »vrat«), poimenovani tako verjetno zaradi ozkosti njihovih vrhov. Omenja jih samo Plinij. – *Halonezi*: Otoke omenja samo Plinij. – *Kardamina*: otok ob obali Rdečega morja (prim. Ptolemaj 6, 7, 44); morda

je istoveten z otokom Kamari, omenjenim v § 151. – *Topaz ... ime dragulju*: otok ob obali Rdečega morja, ki je po Pliniju (NH 37, 108) od obale oddaljen 300 stadijev (= 55,5 km). V NH 37, 24 Plinij otok imenuje Nekron »Otok mrtvih« (lat. *Necron*, gr. Νεκρῶν iz gr. νεκρός /*nekρός*/ »mrtev«). Topaz je svetel, brezbarven ali zaradi primesi različno obarvan (bel, siv, zelen, moder, rožnat ali rdečkast) mineral in poldragi kamen ($\text{Al}_2\text{SiO}_4(\text{F,OH})_2$), tesno povezan z granitnimi in nekaterimi magmatskimi kamninami. Prim. NH 37, 107. – *Mareu ... vodnati*: otok pred afriško obalo v Rdečem morju, ki ga Ptolemaj imenuje Mironov otok (4, 7, 1: Μύρωνος νῆσος). Ni ga mogoče natančneje določiti. – *Eraton ... brez vode*: Otok omenja samo Plinij. – *Kandajci*: Pleme omenja samo Plinij. – *Ofofagi ... običajna prehrana kače*: »Kačejedci« (iz gr. ὄφις /*óphis*/ »kača« in φαγεῖν /*phageîn*/ »(po)jesti«), pleme na afriški obali Rdečega morja, ki ga omenja samo Plinij.

§ 170

Juba: gl. PV, št. 268. Prim. tudi FGrHist 275 F 34. – *drugo Bereniko ... tudi Panhriza*: antično pristaniško mesto na zahodni (afriški) obali Rdečega morja južno od Berenike (prim. Strabon 16, 4, 10) v pokrajini Trogloditiki (zdaj Sudan). Pridevek *Panchrysos*, gr. Πάγχρυσος »vsezlata«, »iz čistega zlata« (iz gr. πᾶς, πᾶσα, πᾶν /*pâs, pâsa, pân*/ »ves«, »cel«, »vsak« in χρυσοῦς /*chrysoûs*/ »zlat«) je dobila po rudnikih zlata v soseščini, ki so bili glavni vir egipčanskih zlatih rezerv. – *tretjo Bereniko ... Epi Dejres ... svoje lege*: antično mesto na zahodni obali Rdečega morja blizu preliva Bab el Mandeb med Rdečim morjem in Indijskim oceanom na območju današnjega Džibutija. Ime »Berenika na Vratu (dežele)« (lat. *Berenice epi Dires*, gr. Βερενίκη ἐπὶ Δειρῆς) najdemo samo pri Pliniju; ni jasno, ali ga je mesto dobilo zaradi lege v višje ležečih predelih ali (verjetneje) zaradi bližine rta (zdaj Ras Siyyan). – *daleč izteza-jočem se vratu ... ustje Rdečega morja 7,5 milje oddaljeno od Arabije*: = 11,1 km. Rt Ras Siyyan, kjer je ležala Berenika, je od otoka Perim (v Jemnu) na drugi strani preliva Bab el Mandeb oddaljen 20,3 km. – *otok Kitis ... najdišče topázov*: Otok omenja samo Plinij. O topazih gl. § 169.

§ 171

Ptolemaida: antično mesto na obali Rdečega morja, ena od izhodiščnih postojank za lov na velike afriške živali, zlasti slone; njegova točna lokacija ni znana (domnevno Suakin ali Aqiq Kabir ali Trinkitat (Trinkatat) na obali Rdečega morja v današnjem Sudanu). – *Filadelf ustanovil za lov na slone*: tj. Ptolemaj II. Filadelf. Mesto je menda ustanovil Evmed po naročilu Ptolemaja (Strabon 16, 4, 7). – *tudi ime Epi Teras*: lat. *Epi Theras*, gr. Ἐπὶ Θήρας »za lov« (iz gr. ἐπί /*epí*/ »za« in θήρα /*théra*/ »lov«). Enako jo imenuje tudi Strabon (16, 4, 7:

Πτολεμαῖς πρὸς τῇ θήρᾳ τῶν ἐλεφάντων »Ptolemaida za lov na slone«), *PME* pa jo imenuje Ptolemaida za love (3: Πτολεμαῖς Θηρῶν). – jezeru *Monolej*: Omenja ga samo Plinij. – *območje ... omenili v drugi knjigi*: gl. NH 2, 183. – *ob šesti uri*: tj. ob 12.00. – *Bereniki, ki smo je omenili kot prvo*: gl. § 168. – 602 *milji*: = 890,96 km. – *Eratosten ... določil razsežnost zemlje*: gl. PV, št. 182.

§ 172

Azanijsko morje: gl. § 108. – *rt ... Hipal*: rt in predgorje na obali Afrike ob morju z istim imenom (prim. Ptolemaj 4, 7, 2 in 12). Izdajatelji domnevajo, da Plinij napačno povzema svoj vir. Po eni od domnev naj bi šlo za rt Guardafu (Guardafui) na skrajnem severovzhodnem delu današnje Somalije, ki ločuje Adenski zaliv od Indijskega oceana. – *jezero Mandal*: Omenja ga samo Plinij; njegova lokacija ni znana. – *otok Kolokasitida*: sicer neznani otok ob afriški obali. Omenja ga samo Plinij. – *Mesto Saka*: Omenja ga samo Plinij; njegova lokacija ni znana. – *Dafnisov otok*: otok v Rdečem morju ob obali Afrike; omenja ga tudi Ptolemaj (4, 7, 11: Δαφνίνη νῆσος). Morda gre za otok Dafnein, ki leži v Rdečem morju ok. 30 km od obale Eritreje. – *mesto Adulitov*: »mesto Nesužnjev (Nezasužnjencev)«, »mesto Osvobodjencev« na obali Rdečega morja. Ker naj bi mesto ustanovili pobegli egiptovski sužnji, Plinij njegovo ime izpeljuje iz grškega pridevnika ἄδουλος *ládoulos*/ »brez sužnjev«, »ki nima sužnjev«. Pleme Aduliti omenja tudi Ptolemaj (4, 7, 10: Ἀδουλῖται), v virih pa najdemo še oblike Adulis (Ἀδουλῖς), Aduli (Ἀδουλί, Ἀδουλί) in Adule (Ἀδούλη). Mesto je bilo pomembno trgovsko središče za blago, ki je prihajalo iz notranjosti Afrike (gl. § 173–174). Ležalo je približno štiri kilometre od današnjega mesta Zula v osrednjem delu Eritreje ob zalivu, poimenovanem po njem.

§ 173

največje trgovsko središče Trogoditov: O Trogoditih gl. § 154. – *Ptolemaide*: gl. § 171. – *veliko slonovine ... želvjih oklepov*: prim. *PME* 6. – *sfingijev*: prim. NH 8, 72: »V Etiopiji se v velikem številu plodijo risi in sfinge, ki imajo črnkasto dlako in na prsih dve prsni bradavici.« Sfing ali sfingijev ne moremo natančno določiti; najverjetneje gre za zamorske mačke (ena od vrst iz poddružine *Cercopithecinae*), nekateri komentatorji pa menijo, da gre za šimpanze (gl. tudi § 184). – *sužnjev*: Plinijeva navedba nedvomno dokazuje, da je bila osrednja Afrika že v antiki vir za pridobivanje sužnjev. Prim. tudi *PME* 13. – *aroterskimi Etiopijci*: tudi Etiopijci Aroteri (»Orači«). Istoimensko ljudstvo Plinij omenja v § 109; izpeljano je iz gr. ἀροτῆρες */arotêres/* »orači«, kar morda nakazuje, da so se drugače kot druga plemena in ljudstva tega območja, ki so bila večinoma nomadska, preživljali s poljedelstvom in da so

bili stalno naseljeni. – *otoki ... Alijaju*: morda »Alijajevi otoki« ali »otočje Ali-laju«. V virih najdemo ime tudi v obliki Alalaju (*PME* 4: Ἀλαλάου). Enačijo jih z otočjem Dahlak v Rdečem morju pred obalo Eritreje, ki ga sestavljata 2 večja otoka in 124 manjših. – *Bakhiada in Antibakhiada*: »Bakhov otok« in »Otok nasproti Bakhovega otoka«, sicer nedoločljiva otoka v južnem delu Rdečega morja. Ptolemaj (4, 7, 11; 4, 7, 38) in Štefan iz Bizanca (pod Βάκχου) ju imenujeta podobno: Βάκχου νῆσος »Bakhov otok« in Ἀντιβάκχου »otok nasproti Bakhovega otoka«. – *Stratitot*: Otoka, ki ga omenja samo Plinij, ni mogoče natančneje določiti; ime morda pomeni »otok vojakov« (gr. νῆσος στρατιωτῶν iz στρατιώτης /stratiótes/ »vojak«, »vojščak«). – *neznani zaliv*: Kljub nekaterim poskusom zaliva ni mogoče natančno določiti. – *rt, na katerem je studenec Kukij*: Lokacije ni mogoče določiti, prav tako ne studenca, ki je bil očitno pomemben vir pitne vode za pomorščake.

§ 174

Izidino pristanišče: Omenja ga samo Plinij; njegove lokacije ni mogoče z gotovostjo potrditi. – *mesta Adulitov*: gl. § 172. – *trogoditsko središče za zbiranje mire*: O Trogoditiki gl. § 154. – *dva otoka ... Psevdopile ... dva otoka ... Pile*: tudi Psevdopili »Lažna vrata«, »Lažne dveri« (iz gr. ψευδής /pseudés/ »lažen« in πύλαι /pýlai/ »vrata«) in Pili »Vrata«, »Dveri« (iz gr. πύλαι /pýlai/ »vrata«). Morda gre za otočje Saouabia (Saouabiâ; imenovano tudi Djeziret Seba, Djeziret Sowabih, Ile Somabih, Iles Seba, Jaza'ir Seba, Jezirat Seba, Les Freres, Les Sept Freres, Soivabih Island, The Brothers), ki leži nasproti območja mesta Obock v Džibutiju (Djibouti) v Adenskem zalivu. – *kamniti stebri z neznanimi napisi*: Na kamnitih stelah so bili najbrž hieroglifi. Strabon omenja, da je šlo za napise egiptovskega kralja Sesostrisa oz. Sezostrisa iz obdobja njegovega pohoda v Etiopijo (17, 1, 5: στῆλαι καὶ ἐπιγραφαί); prim. tudi Diodor Sicilski 1, 55,7–9. Morda gre za napis iz obdobja faraona Senusreta III. (Sesostrisa), ki je vladal v obdobju 1878–1839 pr. Kr. kot peti vladar 12. dinastije srednje države, v času njegove vladavine pa so Egipčani prodrli v Kanaan in v Nubijo. – *zaliv Avalit*: morda »zaliv Avalitov« (tudi Abalitov), zaliv pred obalo plemena Avaliti (gl. § 157). Omenjata ga tudi Ptolemaj (4, 7, 2–3: Αὐαλίτης κόλπος) in *PME* (7 in 25: Αὐαλίτης); oblika *Avalitu*, ki jo najdemo v izvirniku, je najbrž roditeljsko ime v grščini (Αὐαλίτου). Morda gre za območje med Bāb al Māndabom (Bab el Mandebom; preliv med Rdečim morjem in Indijskim oceanom) in rtom Guardafu (Guardafui) na skrajnem severovzhodu današnje Somalije (gl. § 172). – *Diodorov otok*: otok v skrajnem južnem delu Rdečega morja pred jugozahodno obalo Arabskega polotoka, zdaj Perim v morski ožini Bāb al Māndab (Jemen). Prim. Ptolemaj 4, 7, 28; *PME* 25. – *drugi zapuščeni otoki*: neznani otoki pred obalo Arabije ali Etiopije. – *mesto Gaza*: neznano mesto v

Etiopiji (rkp. tudi *Zaza*). Omenja ga samo Plinij. – *rt in pristanišče Mosilit*: rt in pristanišče na afriški obali, najverjetneje v Adenskem zalivu, ki ju ni mogoče natančno locirati. Morda gre za rt Ras Hantara med mestoma Bosaso (Boosaso) in Quandala v pokrajini Bari v severni Somaliji ob Adenskem zalivu. Ime najbrž pomeni »rt/pristanišče Mozilov«; to ljudstvo ali pleme omenja Ptolemaj (4, 7, 10: Μόσυλου). – *Sezostris popeljal svojo vojsko*: gl. § 165. – *od etiopskih mest ... Baragazo*: sicer neznano mesto na ozemlju Etiopije. Omenja ga samo Plinij (rkp. tudi *Barigaza*, *Baragaza*). Trgovsko središče Barigaza sicer omenja Ptolemaj (7, 1, 62: Βαρούζαχα ἐμπόριον), vendar v Indiji v Kambajskem zalivu v današnji indijski zvezni državi Gudžarat (zaliv je imenovan po pristanišču Khambhāt), ki je del Arabskega morja.

§ 175

Juba: gl. PV, št. 268. – *Mosilitskem rtu*: = rt Mozilit; gl. § 174. – *Atlantsko morje*: = morje onstran Heraklovih stebrov (zdaj Gibraltar). – *kórusom*: tudi kávrus = severozahodnik (lat. *caurus*, *corus*). – *Mavretanij*: gl. NH 5, 2. – *do Gadesa*: zdaj Cádiz; gl. NH 3, 3; 4, 119. – *rta Indijcev ... Lepta Akra ... Drepan*: lat. *Lepte Acra* (iz gr. λεπτή ἄκρα /*leptè ákra*/ »mali/ozki rt«) »Ozki rt« in lat. *Drepanum* (iz gr. δρέπανον /*drépanon*/ »srp«) »Srp«, rt in predgorje (omenja ga tudi Ptolemaj 4, 5, 8; 4, 5, 14: Δρέπανον). Verjetno gre za dva rta. Rt Drepanon enačijo z rtom Ras Gebel Zeit ob obali Sueškega zaliva nasproti Sinajskega polotoka. Rt Lepte Akra je najbrž rt Ras Benas ob egiptovski obali, ki se izteza daleč v Rdeče morje, ob zalivu Foul, kjer je ležalo antično mesto Berenika. – *Eksuste*: lat. *Exusta* »Ožgani otok«; enako ga imenuje tudi Ptolemaj (6, 7, 44: Κατακεκαυμένη; prim. PME 20). Verjetno gre za otok vulkanskega izvora; morda je istoveten z otokom Jabal al-Ta'ir (Jabal al Ta'ir; Jazīrat Jabal at-Ta'ayr), vulkanskim otokom ob vstopu v Rdeče morje med Jemnom in Eritrejo. – *otoka Malihu*: otok v Rdečem morju pred obalo Srečne Arabije. Ptolemaj omenja dva otoka s tem imenom (6, 7, 44: Μαλι[ά]χου δύο). Morda gre za otočje Haniš (Ḥanīsh) v južnem Rdečem morju pred obalo Jemna, ki ga sestavljajo trije otoki: Jabal Zuqar, Veliki Haniš (Al-Ḥanīsh al-Kabīr) in Mali Haniš (Al-Ḥanīsh al-Ṣaghīr). Plinij najbrž omenja enega od teh treh; Ptolemaj morda drugega in tretjega. – *1500 milj*: = 2220 km. – *kraja ... Skenej*: tudi Skéneos. Kraj omenja samo Plinij. Morda gre za polotok Cheik Sa'īd v Jemnu ob otoku Perim v prelivu Bab el Mandeb ob vstopu v Rdeče morje. – *225 milj*: = 333 km. – *otočja Adanu*: Morda gre za otočje Jaz'a'ir az Zubayr v Rdečem morju pred obalo Jemna. V izdajah najdemo še besedilni različici *Sadanus* (fr.) in *ad insulam Sadanum* (ang.). – *150 milj*: = 222 km. – *1875 milj*: = 2775 km.

§ 176

Arabci z otokov, imenovani Askiti ... meha iz goveje kože: Plinij ime tega arabskega plemena, ki je živel na obalnih območjih Jemna in na otokih, izpeljuje iz grškega samostalnika ἄσκός /askós/ »meh«. – *Juba:* gl. PV, št. 268. Prim. tudi FGrHist 275 F 36. – *trogoditska plemena:* gl. § 154. – *Terotojce ... po lovu ... neverjetno hitri:* Ime ljudstva lahko pomeni ali »hitri kot zveri« (iz gr. θήρ /thér/ »zver« in θοός /thoós/ »hiter«, »uren«) ali »lovci na šakale« (iz gr. θήρα /théra/ »lov« in θώς /thós/ »šakal«). – *Ihtiofagi, ki plavajo tako kakor morske živali:* gl. § 95. Ni znano, ali Plinij namiguje na slog njihovega plavanja ali na spretnost in urnost pri plavanju. – *Bangene ... Domazene:* Vsa naštetá plemena omenja samo Plinij.

§ 177

pravi: tj. Juba; gl. § 176. – *Siene:* zdaj Asuan (Aswān); gl. NH 5, 59. – *Meroe:* gl. NH 5, 53. – *Helijevo mesto:* tj. Heliopolis, zdaj Al-Matariyyah; gl. NH 5, 49. – *smo ... povedali:* gl. NH 5, 61. – *Memfisa:* zdaj Sakara (Saqqāra); gl. NH 5, 50.

§ 178

na strani Arabije: tj. na obalah Rdečega morja in Adenskega zaliva. – *Katadupi:* pleme, ki je živelu blizu Nilovih kataraktov (prim. Ptolemaj 4, 7, 10: Καταδοῦποι oz. Κατάδουποι). Z izrazom Κατάδουπα oz. Κατάδουποι so v antiki poimenovali brzice prvega Nilovega katarakta na meji med Egiptom in Nubijo pri Elefantini (gl. Herodot 2, 17). Cicero piše (*O državi* 6, 19), da je bilo pleme, ki je živelu ob prvem Nilovem kataraktu (*ubi Nilus ad illa, quae Catadupa nominantur, praecipitat ex altissimis montibus*), gluho zaradi oglušujočega hrumenja ogromnih količin vode (*ea gens, quae illum locum accolit, propter magnitudinem sonitus sensu audiendi caret*). – *Sieniti:* prebivalci mesta Siena; gl. § 177. – *Takomps ... Tatika:* mesto na Nilovem otoku in na obeh straneh Nila v pokrajini Dodekashojn (»Dežela dvanajstih shojn(so)v«), ok. 135 km dolgega območja med mestoma Siena in Takomps, z mešanim egipčanskim in etiopskim prebivalstvom. Enačijo ga z Nilovim otokom Djerar, ki je bil poplavljen ob zgraditvi Asuanskega jezua (pri kraju Al-Maḥarraqa). Ime najdemo tudi v oblikah Tahompso (Herodot 2, 29: Ταχομψώ), Metakompso in (rkp.) Takompso (Ptolemaj 4, 5, 33: Μεταχομψώ, Ταχομψώ), Tahempso in Takomps(os) (Štefan iz Bizanca: Ταχεμψώ, Τάχομψος). Ime naselbine Tatika najdemo samo pri Pliniju. – *Aram ... Megadala:* Naštete kraje omenja samo Plinij. – *Premni:* Kraj je najbrž istoveten s krajem Primis (gl. § 181). – *Nups:* mesto na desnem bregu Nila; omenja ga tudi Ptolemaj (4, 7, 6: Πνούψ). Verjetno gre za mesto Kerma (zdaj Dukki Gel), ki so ga ustanovili faraoni 18. dinastije. – *Direa, Patiga:* Kraja, ki ju omenja Plinij, sta morda istovetna s krajema

Direlis in Patinga, ki ju omenja v § 179. – *Bakata, Dumana, Radata*: Omenja jih samo Plinij. – častili zlato mačko: Mačke so bile v Egiptu zelo priljubljene kot domače živali, imele pa so tudi posebno vlogo v egipčanski mitologiji in v kulturnem življenju. Najbrž je bilo v Radati svetišče boginje Bastet, ki so jo upodabljali z mačko glavo. – *Boron, Malo*: Kraja omenja samo Plinij. – *Meroe*: gl. § 177 in *NH* 5, 53. – *Bion*: gl. PV, št. 105. Prim. tudi *FGrHist* 668 F 4.

§ 179

Juba: gl. PV, št. 268. Prim. tudi *FGrHist* 275 F 38. – *utrjeno mesto Megatejh ... Arabci ... Mirzij*: Mesto »Veliko obzidje« (iz gr. μέγας /*mégas*/ »velik« in τεῖχος /*teíchos*/ »obzidje«) in njegovo arabsko ime omenja samo Plinij. – *Takomps, Aram, Sezam*: Kraje omenja že v § 178. – *Pido, Mamudo, Orambis*: Kraje omenja samo Plinij. Za Orambis najdemo tudi besedilno različico *Corambis*. – *Amodato ... Emej*: Naštete kraje omenja samo Plinij. – *Pidibote, Ajndondakomete*: Plemeni omenja samo Plinij. Za Ajndondakomete najdemo tudi rokopisno različico *Endondacometae*. – *Nomade ... v kolibah*: sicer neznano nomadsko pleme. – *Kistajpo, Magadalo*: Mesti omenja samo Plinij. – *Malo Primis*: mesto ob srednjem Nilu. Omenja ga tudi Ptolemaj, ki ga imenuje Mala Premis (4, 7, 6: Πρῆμις Μιχρά). – *Nups*: gl. § 178. – *Direlis, Patingo*: Mesti omenja samo Plinij; najbrž gre za isti mesti kot v § 178, kjer ju imenuje Direa in Patiga. Za Direlis najdemo v rokopisih tudi različice *Dicelis, Derelis, Decelis, Decrelis*. – *Breves*: Mesto omenja samo Plinij. – *Magaznejce*: Pleme omenja samo Plinij. – *Egazmalo ... Skamos*: Vsa našteta mesta ob Nilu omenja samo Plinij. – *Goro na otoku*: Mesto na enem od Nilovih otokov omenja samo Plinij. – *Abalo, Androgalis, Seres*: Mesta omenja samo Plinij. – *Malo*: gl. § 178. – *Agoko*: Mesto omenja samo Plinij; najbrž je istovetno z mestom Akug, ki ga omenja v § 180.

§ 180

istoimenski Takomps: gl. § 178. – *Mogora, Saja, Ajdoza, Penarije*: Mesta omenja samo Plinij. – *Primis*: gl. § 181. V rokopisih najdemo tudi besedilno različico *Pindis*. – *Magasa ... Pindikitor*: Mesta omenja samo Plinij. Za Pindikitor najdemo v rokopisih tudi besedilno različico *Pindictora*. – *Akug*: Mesto je verjetno istovetno z mestom Agokis, ki ga Plinij omenja v § 179, v rokopisih pa najdemo zanj tudi besedilno različico *Agugo*. – *Orzum ... Urbis*: Mesta omenja samo Plinij. – *Mulon ... Hipaton*: Mesto omenja samo Plinij; njegovo grško ime (»Najvišje« iz gr. ὑπατος /*hýpatos*/ »najvišji«) ni izpričano nikjer drugje. – *Pagoarka ... Epis*: Mesta omenja samo Plinij. – *Meroe*: gl. *NH* 5, 53. – *Bion*: gl. PV, št. 105.

§ 181

Meroe: gl. NH 5, 53. – *cesarju Neronu ... poslal poizvedovat*: Seneka poroča (Naravoslovna vprašanja 6, 8, 3) samo o tem, da je cesar Neron (vladal v obdobju 52–68 po Kr.) poslal dva centuriona na ogledniško odpravo, da bi ugotovila, kje je izvir Nila, in da jima je pri tem pomagal kralj Etiopije (prim. tudi Kasij Dion 63, 8, 1). Vojno omenja samo Plinij. – *vojaške enote so v času božanskega Avgusta prodrle tudi tja*: Avgust je vladal v obdobju od 30/27 pr. Kr. do 14 po Kr. V 26. poglavju svoje politične oporoke, ki jo poznamo pod naslovom *Res gestae Divi Augusti*, omenja, da sta v njegovem času skoraj sočasno dve vojski prodrli v Etiopijo in Srečno Arabijo, pobili veliko sovražnikov in zajeli veliko mest; v Etiopiji so rimske enote prodrle do mesta Nabata v neposredni bližini Meroe. – *pod poveljstvom Publija Petronija ... prefekt Egipta*: Publij Petronij, ki je bil za Kornelijem Galom in Elijem Galom tretji prefekt Egipta v letih 24–22/21 pr. Kr., se je spopadel z Etiopijci pod vodstvom njihove kraljice, ki jo antični viri (tudi Plinij; gl. § 186) imenujejo Kandaka; beseda je meroitska (*kdke* ali *ktke*) in pomeni »kraljeva mati« ali »mati prestolonaslednika«, rimski in grški pisci pa so pomotoma menili, da gre za osebno ime. Spopade z Etiopijci opisujeta Strabon (17, 1, 54) in Kasij Dion (54, 4, 4 in nasl.; prefekta Petronija imenuje Gaj, ne Publij), uspehe rimske vojske pa omenja Avgust v svoji oporoki. – *pripadnik viteškega stanu ... osvojil mesta*: Plinij vedno rad poudari dosežke in zasluge pripadnikov viteškega stanu, kateremu je tudi sam pripadal. – *Pselkis*: mesto v Nubiji na levem bregu Nila s svetiščem, posvečenim staroegipčanskemu bogu znanosti, umetnosti, pisanja in Lune Totu, zdaj ad-Dakka, 107 km južno od Asuana. Strabon ga imenuje Pselhis (17, 1, 54: Ψέλχης), Ptolemaj Pselkis (4, 5, 74; 4, 7, 10: Ψέλκης). – *Primi*: mesto na vzhodnem bregu Nila, najpomembnejša meroitska naselbina v Spodnji Nubiji, zdaj Qašr Ibrīm, 235 km južno od Asuana. Strabon ga imenuje Premnis (16, 1, 54: Πρῆμνις); Ptolemaj, ki ga imenuje Primis ali Premis, omenja dve mesti s tem imenom, Malo in Veliko Primis (4, 7, 6: Πρῆμις Μικρά, Πρῆμις Μεγάλη), vendar nobena ne ustreza mestu, ki ga omenja Plinij. – *Bokhis*: To obliko imena navaja samo Plinij. Ptolemaj ga imenuje Abunkis (4, 7, 16: Ἀβουγκίς), Štefan iz Bizanca pa Bonhis (Βῶγχις) in ga umešča v bližino tretjega Nilovega katarakta. – *Forum Kambuzida*: mesto v Etiopiji pod drugim Nilovim kataraktom. Ptolemaj ga imenuje Kambizova uprava (4, 7, 5: Καμβύσου ταμειεῖα). Locirajo ga na območje v Egiptu, imenovano Ballana, ali na območje templjev v Abu Simbelu; obe območji danes prekriva Naserjevo jezero za Asuanskim jezerom. – *Atena, Stadisis*: Ti etiopski mesti omenja samo Plinij. – *pri kateri Nil ... gluši okoliške prebivalce*: Očitno je bilo mesto ob enem od Nilovih kataraktov; pri katerem, ni znano. – *Napato*: versko in politično središče kraljestva Kuš ob četrtem Nilovem kataraktu, zdaj Karīma

v severnem Sudanu. Kralji Kuša so v letih 713/12–656 pr. Kr. vladali Egiptu (25. dinastija). Prestolnica je bila Napata, ok. l. 300 pr. Kr. pa so jo preselili v Meroo. Mesto so l. 23 ali 22 pr. Kr. porušili Rimljani, kar omenja tudi cesar Avgust v svoji oporoki (*Res Gestae* 26: ... *ad oppidum Nabata perventum est*).

§ 182

870 milj: = 1287,6 km. – *Siene*: gl. NH 5, 59. – *niso ... rimske oborožene sile*: O rimskih posegih v Etiopijo gl. § 181. – *Izčrpale so jo vojne z Egipčani*: Plinij morda namiguje na pogoste posege egipčanskih faraonov na območje Etiopije, morda pa tudi na legendarnega etiopskega kralja Aktizana, ki je osvojil Egipt (gl. Diodor Sicilski 1, 60, 2–3; 3, 2, 4). – *do časa trojanske vojne*: Antični pisci trojansko vojno datirajo v različna obdobja med 14. in 12. stoletjem pr. Kr. – *kralj Memnon*: mitološki etiopski kralj, ki se je kot nečak trojanskega kralja Priama v trojanski vojni bojeval na strani Trojancev in padel v spopadu z Ahilom. – *Miti o Andromedi*: hči etiopskega kralja Kefeja in Kasiopeje. Ker se je Kasiopeja bahala, da je njena hči lepša od Nereid, je Pozejdon za kazen nad Etiopijo poslal morsko pošast Keto. Kefej se je po nasvet obrnil na delfsko preročišče, ki mu je naznanilo, da mora za pomiritev božje jeze žrtvovati hčer Andromedo. Ko je hotela pošast ubiti Andromedo, priklenjeno na pečini ob morju, jo je zadnji trenutek rešil Perzej, ki je pošast z Meduzino glavo spremenil v kamen. – *Sirijo*: gl. § 41. – *našo obalo*: tj. obalo našega (= Sredozemskega) morja.

§ 183

Dalion: gl. PV, št. 126. Prim. tudi FGrHist 666 F 2. – *daleč onstran Meroe*: gl. NH 5, 53. – *Aristokreont*: gl. PV, št. 74. Prim. tudi FGrHist 667 F 2. – *Bion*: gl. PV, št. 105. Prim. tudi FGrHist 668 F 3. – *Bazilis*: gl. PV, št. 102. Prim. tudi FGrHist 718 F 2. – *Simonid mlajši ... pet let mudil v Meroi*: gl. PV, št. 449. Prim. tudi FGrHist 669 T 1. Plinij je edini pisec, ki omenja, da je Simonid pet let živel v Meroi. – *Filadelfovega ladjevja Timosten*: gl. PV, št. 487. Timosten je bil poveljnik ladjevja egiptovskega kralja Ptolemaja II. Filadelfa, ki je vladal v letih 285–246 pr. Kr. – *Siene*: gl. NH 5, 59. – *Eratosten*: gl. PV, št. 182. – 625 <milj>: = 925 km. Isto razdaljo od Meroe do Siene navaja Plinij v NH 2, 184: 5000 stadijev (5000 (stadijev) x 185 m (= 1 stadij) = 925 km). – *Artemidor*: gl. PV, št. 80. – 600 <milj>: = 888 km. – *Seboz*: gl. PV, št. 443. – 1675 milj: = 2479 km. – 1250 <milj>: = 1850 km.

§ 184

Neronovi poizvedovalci: gl. § 181. – *Siene*: gl. NH 5, 59. – <do Meroe>: gl. NH 5, 53. – 975 <milj>: = 1443 km. – *do Hiera Sikamin*: »Sveti murvovec«,

»Sveta murva« (gr. Ἱερόν Συκάμινος iz gr. ἱερός /*hierós*/ »svet« in συκάμινος /*sykáminos*/ »murvovec«, »murva«), mesto v Spodnji Nubiji, zdaj Al-Maharraqa 118 km južno od Asuana. – 54 *milj*: = 79,92 km. – *Tame*: To etiopsko mesto omenja samo Plinij. – 72 <*milj*>: = 106,56 km. – *etiopskih Evonimitov*: »Dobroimenci«, »<pleme> z dobrim imenom« (iz gr. εὖ /*eû*/ »dobro« in ὄνομα /*ónoma*/ »ime«). Omenja jih samo Plinij. – *do Primi*: = Primis; gl. § 181. – 120 <*milj*>: = 177,6 km. – *do Akine*: Kraj omenja samo Plinij. – 64 <*milj*>: = 94,72 km. – *do Pitare*: mesto na zahodnem bregu Nila, zdaj morda Kawa v Sudanu med tretjim in četrtem Nilovim kataraktom. Omenja ga samo Plinij. – 25 <*milj*>: = 37 km. – *do Tergeda*: Mesto omenja samo Plinij. – 106 <*milj*>: = 156,88 km. – *otok Gagavda*: Omenja ga samo Plinij (zdaj morda Megauda (Megabda), otok na Nilu v pokrajini al-Wilayah ash-Shamaliyah v Sudanu). – <*otokom*> ... *Artigula*: Rokopisna različica za Artigula je *Articula*. – *sfigij*: gl. § 173. – *Tergedom*: Kraj omenja samo Plinij. – *pasjeglavce*: Verjetno gre za eno od vrst družine zamorskih mačk ali psoglavcev (Cercopithecoidea), in sicer iz poddružine Cercopithecinae; glede na to, da Plinij govori o njihovi divji naravi (gl. NH 8, 216), je najverjetnejši kandidat pavijan. Izraz cynocephali »psoglavci«, »pasjeglavci« je izpeljan iz gr. κύων, κυνός /*kýon, kynós*/ »pes« in κεφαλή /*kephalé*/ »glava«. – *do Nabate*: glavno mesto Nabatajcev (gl. § 144). – 80 *milj*: = 118,4 km. – 360 <*milj*>: = 532,8 km.

§ 185

Meroe: gl. NH 5, 53. – 70 *milj*: = 103,6 km. – *drugi otok, Tadu*: Otok omenja samo Plinij.

§ 186

kraljica Kandaka ... *s kraljice na kraljico*: gl. § 181. – *spoštovano Hamonovo svetišče*: egipčanski bog stvarstva in rodovitnosti. Pozneje so ga povezovali s staroegipčanskim sončnim bogom Rajem (Rejem), od obdobja Srednje države naprej pa z bogom Amonom (Amunom) v božanstvo Amon-Ra (Amun-Ra), vrhovnega boga sveta; ta je bil verjetno etiopsko ali libijsko božanstvo, čigar čaščenje se je razširilo po vsem Egiptu. Čaščenje Amona se je razširilo tudi po severni Afriki in po številnih delih Grčije; Grki so ga imenovali Zevs Amon (ali Hamon), Rimljani Jupiter Amon. Njegovo najstarejše versko središče je bilo v Meroi, nato pa v Tebah in Karnaku, najpomembnejše preročišče pa je bilo v puščavskih predelih v oazi Siwa (*Wāḥat Siwah*), ok. 500 km zahodno od Memfisa v današnjem zahodnem Egiptu, približno 50 km od libijske meje, ki ga je obiskal tudi Aleksander Veliki. – *ko so oblast ... slovel*: gl. § 182. – *do danes 45 etiopskih kraljev*: Ni znano, od kod Pliniju ta podatek.

§ 187

Ajterija, Atlantija: Plinij je edini, ki omeni ti dve imeni kot starejši imeni Etiopije. – *Hefajstovem sinu Etiopu*: tudi Ajtiop. Plinij je edini, ki omenja Ajtiopa kot Hefajstovega (Vulkanovega) sina in kot tistega, po katerem je Etiopija dobila ime. – *plemena ... brez jezikov*: Podobna poročila in navedbe najdemo tudi pri drugih antičnih piscih (Strabon 2, 3, 4; 16, 4, 11; Mela 3, 90–92; Diodor Sicilski 3, 28, 1; 3, 28, 6 idr.), Plinijeva pa so verjetno najbolj vplivala na srednjeveške predstave o teh ljudstvih (gl. tudi § 188).

§ 188

egiptovskega kralja Ptolemaja Latira: s polnim imenom Ptolemaj IX. Filometor Soter II. Latir (ok. 142–80 pr. Kr.), egiptovski kralj v letih 116–110, 109–107 in 88–81 pr. Kr. (v vmesnih obdobjih je vladal njegov brat Ptolemaj X. Aleksander). Kljub burnim notranjepolitičnim dogodkom in zapletenim družinskim odnosom, ki so jih zaznamovali umori in spletke, mu je uspelo Egipt notranje in vojaško utrditi. – *pleme Pigmajcev*: gl. § 70. – *med močvirji, iz katerih izvira Nil*: gl. NH 5, 51. – *tam, kjer bomo omenili*: gl. § 197. – *sklenjena gorska veriga rdečkaste barve*: Plinij se pri opisu gora, ki so se dvigale ob obali Rdečega morja, verjetno opira na Agatarhida (gl. PV, št. 2), ki ga je povzel tudi Fotij (250, 2).

§ 189

Trogoditi: gl. § 154. – *Meroe*: gl. NH 5, 53. – *Napate*: gl. § 181. – *etiopsko pleme Atabuli*: Omenja ga samo Plinij. – *Megabari ... Adiabari*: nomadsko pleme v Etiopiji, ki je živelo nasproti Meroe na območju med Nilom in Rdečim morjem. Strabon jih imenuje enako kot Plinij (17, 1, 53: Μεγάβαροι), Ptolemaj pa Megabardi (4, 7, 10: Μεγάβαρδοι). Opisuje jih tudi Diodor Sicilski (3, 3). – *Apolonovo mesto*: Omenja ga samo Plinij. Morda je istovetno z Apolonovim mestom, ki ga omenja Štefan iz Bizanca (gl. pod Ἀπόλλωνος πόλις); postavi ga v Etiopijo na obalo Rdečega morja. – *Nomadi, ki se hranijo s slonjim mesom*: sicer neznano pleme, še eno od številnih nomadskih plemen, ki jih Plinij poimenuje s tem imenom.

§ 190

Nasproti, na afriški strani: Komentatorji še danes ugibajo, zakaj je Plinij pri navedbi tako nedoločen; »nasproti« (*ex adverso*) naj bi pomenilo »zahodno od Nila«. – *Makrobijci*: »Dolgoživci«, »Dolgo živeči« (gr. Μακρόβιοι iz gr. μακρός /makrós/ »dolg« in βίος /bíos/ »življenje«), bajeslovno pleme, ki je živelo ob zgornjem Nilu; njihove točne lokacije ne navaja noben antični pisec. Herodot (3, 17; 3, 21–23; 7, 69) jih imenuje dolgo živeči Etiopci (μακρόβιοι Αἰθίοπες), postavlja pa jih ob južno morje. Mela piše, da so živeli dvakrat dlje kot drugi

ljudje (3, 9: *vitae spatium dimidio fere quam nos longius agunt*). – *Megabari*: gl. § 189. – *Memnoni*: ljudstvo v osrednji Etiopiji. Ptolemaj omenja, da so živeli med rekama Nil in Astap (4, 7, 10: Μεμνονεῖς). Njihovo ime naj bi pomenilo divji ali bojeviti in težki (Štefan iz Bizanca pod Μεμνονεῖς). – *Dabeli*: Omenja jih samo Plinij. – *Kritenzi*, *Dohi*: Omenja jih samo Plinij. – *Gimneti*, *ki so vedno goli*: Kot etiopsko ljudstvo jih omenja samo Plinij. Njihovo ime pomeni »Gol(c)i«, »Nagci«, lahko pa pomeni tudi »Lahkooboroženci« (lat. *Gymnetes*, gr. Γυμνήτες iz gr. γυμνής /*gymnés*/ »gol«, »lahkooborožen«). Istoimensko pleme Plinij omenja v NH 5, 43. – *Anderi*, *Matiti*, *Mesahi*, *Medimni*: Omenja jih samo Plinij. – *Nomadi ... od mleka pasjeglavcev*: Ni znano, za katero nomadsko pleme gre. O pasjeglavcih gl. § 184. – *Alabi*: Omenja jih samo Plinij. – *Sirboti*: afriško pleme, ki je živel ob Nilu, domnevno nedaleč od današnjega Kartuma, glavnega mesta Sudana. Plinij jih omenja tudi v 7. knjigi (§ 31). – *visoki osem laktov*: = 355,2 cm.

§ 191

Aristokreont: gl. PV, št. 74. Prim. tudi FGrHist 667 F 3. – *Meroe*: gl. NH 5, 53. – *mesto Tola*: Mesto omenja samo Plinij. – *Esar*: mesto v Etiopiji. Ptolemaj ga imenuje Eser (4, 7, 7: Ἐσῆρ). – *mesto Egipčanov, ki so zbežali pred Psametihom*: Psametih (Psamtik) I. je bil prvi od treh faraonov 26. dinastije, ki so imeli svojo rezidenco v mestu Sais v Zgornjem Egiptu; vladal je v obdobju 664–610 pr. Kr. Kot vladar je Egipt notranje okrepil in ga osvobodil asirske nadvlade ter vzpostavil tesnejše stike z Grki, ki jih je povabil, naj ustanavljajo kolonije in postanejo del njegovih vojaških enot. Poročilo o pobegu egiptovskih vojakov (teh naj bi bilo 240 000) najdemo pri Herodotu (2, 30 in nasl.). – *v času, ko je pisal svoje delo*: Aristokreont je živel domnevno v 3. stol. pr. Kr. – *Diaron*: naselbina ali mesto na južnem delu otoka Meroa. – *Bion*: gl. PV, št. 105. Prim. tudi FGrHist 668 F 6. – *Sapa*: drugo ime za mesto Esar (gl. zgoraj). Morda je povezano s plemenom Sapaici, ki jih omenja in na območje južno od Meroe in Memnonov umešča Ptolemaj (4, 7, 10: Σαπαῖοι). – *ime pomeni prišleki*: Morda gre za napačen Plinijev prevod, kajti Strabon piše, da so se prebežniki imenovali Sebriti (16, 4, 8: Σεβριῖται), kar morda pomeni ἐπὶ ἡλυδες /*epélydes*/ »priseljenci«, »imigranti«, »tisti, ki so prišli od drugod«. – *glavno mesto Sembobitis, ki je na otoku*: tudi Sembobitida. Mesto omenja samo Plinij. – *Sinat*: Mesto omenja samo Plinij. – *Simbari*: Pleme omenja samo Plinij. – *Faligi*: Pleme omenja samo Plinij (gl. tudi § 192). – *Asahi*: tudi Asahajci, pleme ob zgornjem Nilu. Glede na Plinijev opis jih lahko morda lociramo v gorate predele današnje Eritreje. Preživljali so se z lovom na slone (Solin 30, 4); Diodor Sicilski jih imenuje Etiopci Slonoborci (Borci s sloni; 3, 36: Ἐλεφαντομάχοι). – *Sembritov*: lat. *Sembritae*, gr. Σεμβριῖται = Sebriti (gl. zgoraj), Psametihovi

vojaki, ki so zbežali iz svojega garnizona v Elefantini in se naselili na območju Etiopije (gl. Herodot 2, 30; Diodor Sicilski 1, 67; Strabon 16, 4, 8; 17, 1, 2).

§ 192

nubajski Etiopijci: etiopsko pleme, ki je živelo globoko v notranjosti Afrike. Istoimensko pleme v Arabiji Plinij omenja v § 142. – *mesto Tenupsis*: Omenja ga samo Plinij. – *Sezambri*: Pleme omenja samo Plinij. – *Ptonebari*, *Ptoemfani*: plemeni, ki sta živeli na levem bregu srednjega toka Nila. Po eni od domnev sta plemeni istovetni. – *imajo za kralja psa*: Iz te navedbe sklepamo, da je bil pri omenjenih plemenih močan vpliv Egipta. Že v § 178 Plinij omenja čaščenje zlate mačke, čaščenje psa pa je morda povezano s čaščenjem boga Anubisa, ki so ga upodabljali kot šakala ali človeka s šakaljo glavo ali kot ležečega psa. – *Haruzbi*, *Arhizarmi*: Plemeni omenja samo Plinij. – *Faligi*: gl. § 191. – *Marigari*, *Hazamari*: Plemeni omenja samo Plinij.

§ 193

Bion: gl. PV, št. 105. – *Sembombitis*: gl. 191. – *Meroi*: gl. NH 5, 53. – *mesto Seberitov*: = Sembriti (gl. § 191). – *Azara*: Mesto omenja samo Plinij. – *Darda*: Omenja ga samo Plinij. – *Medoa ... Asel ... Garoa*: Oba otoka in mesto omenja samo Plinij. – *Navtis ... Sumara*: Vse naštete kraje v Etiopiji omenja samo Plinij.

§ 194

Sirbitom: Mesto in ozemlje omenja samo Plinij (gl. tudi § 196). – *obalni Etiopijci ... Nizikati, Niziti*: Plemeni omenja samo Plinij. – *s tremi očesi ... merijo izjemno natančno*: Pomena imen ni mogoče potrditi. – *Dalion*: gl. PV, št. 126. Prim. tudi FGrHist 666 F 3. – *velikimi Sirtami*: zaliv v Sredozemskem morju na severni obali Afrike (med Tripolisom in Bengazijem; tudi Sidra, Khalij Surt). Plinij uporabi ime v množini (*Syrtes maiores*); pisci običajno uporabljajo ednino (*Syrtis maior*). – *južnim Oceanom*: = Etiopski ocean (*Oceanus Aethiopicus*; gl. § 196 in NH 2, 245). – *Vakati*: Omenja jih samo Plinij. – *Kisori*: Pleme omenja samo Plinij. – *Ojkalikov*: etiopsko pleme, ki je živelo ob izvirih Nigra (gl. NH 5, 44; prim. Ptolemaj 4, 6, 6). – *Logonpori ... Kispijci*: Plemena omenja samo Plinij.

§ 195

Drugi predeli so opusteli ... bajeslovna območja: tj. puščavska območja, ki ločujejo Etiopijo od povsem neznanih dežel, ki so po prepričanju antičnih avtorjev del mitološkega sveta. Prim. tudi NH 5, 43; 5, 52. – *Nigri in njihov kralj, ki ima na čelu samo eno oko*: Pleme omenja samo Plinij. O njihovem kralju ni nobenih poročil. – *Agriofagi ... levov*: »Jedci divjih zveri« (gr. ἄγριος / *ágrios* /

»divji« in φαγεῖν /*phageîn*/ »(po)jesti«), bajeslovno etiopsko pleme. Omenja jih tudi Solin (30, 6), ki navaja, da imajo enookkega kralja (ne Nigri, tako kot Plinij; morda je Solin narobe povzel Plinija). Plemo z enakim imenom omenja *PME* 2, vendar jih locira v zaledje egiptovske obale Rdečega morja. – *Pamfagi*: »Vsejedci« (iz gr. πᾶς, πᾶσα, πᾶν /*pâs, pâsa, pân*/ »ves«, »vsak« in φαγεῖν /*phageîn*/ »(po)jesti«). Plemo omenja samo Plinij. – *Antropofagi*: »Ljudožerci« (iz gr. ἄνθρωπος /*ánthropos*/ in φαγεῖν /*phageîn*/ »(po)jesti«). – *Kinamolgi s pasjimi glavami*: »Psicemolzcí«, »Psicemolzníki« (iz gr. κύων, κυνός /*kýon, kynós*/ »pes«, »psica« in ἀμέλγω /*amélgo*/ »molzem« (= lat. *mulgeo*)). Omenja jih tudi Strabon (16, 4, 10: Κυναμολγοί), Solin pa piše (30, 8), da se oglašajo kot psi in da imajo <kot psi> izstopajoča usta. – *Artabatiti ... divje živali*: »Hodci po vseh štirih« (etimologijo imena nekateri izpeljujejo iz gr. ἄρτάω /*artáō*/ »sem vezan«, »sem odvisen« in βαίνω /*baíno*/ »hodim«, »stopam«, torej »vezani na hojo«, »odvisni od hoje«, drugi pa iz gr. ἄρθρον /*árthron*/ »ud«, »okončina« in βαίνω /*baíno*/ »hodim«, »stopam«, torej »hodci po [vseh štirih] udih«). Solin piše (30, 8), da so nagnjeni naprej in da imajo štiri noge oz. da hodijo po štirih nogah ter da tavajo naokrog brez stalnih bivališč kakor divje zveri. – *Hesperijci*: »Zahodnjaki« (iz gr. ἑσπέριος /*hespérios*/ »zahoden«), bajeslovno etiopsko pleme. – *Perorzi*: gl. *NH* 5, 16. – *Mavretanijo*: gl § 175.

§ 196

v dolžino 2170 milj: = 3211,6 km. – *v širino ... 1296 milj:* = 1918,08 km. – *Agripa*: gl. *PV*, št. 6. – *Meroe*: gl. *NH* 5, 53. – *Sirbita*: gl. § 194. – *Dabelov*: etiopsko pleme, ki ga omenja samo Plinij. – *Etiopskega oceana*: ocean pred obalo Etiopije (gl. § 70 = južni Ocean; gl. § 194). – *625 milj:* = 925 km. – *Siene*: gl. § 177 in *NH* 5, 59.

§ 197

Grki ... Voz bogov: »Božji voz«, »Božja kočija«, »Božja vprega« (gr. Θεῶν Ὠχημα iz gr. θεός /*theós*/ »bog« in ὄχημα /*óchemal*/ »voz«, »kočija«, »vprega«), morda Kamerunska gora, vulkansko govornje v zahodni Afriki (najvišji vrh je Veliki Kamerun, 4070 m). Prim. *NH* 5, 10. – *Rog zahoda*: tudi »Hesperov Rog«, »Rog Večernice« (= Hesperov rt; gl. *NH* 5, 10), rt na zahodni obali Afrike. – *hesperijskih Etiopijcih*: tudi »zahodnih Etiopijcih« = Hesperijci (gl. § 195). – *Ajgipanov in Satirov*: gl. *NH* 5, 7.

§ 198

Efor: gl. *PV*, št. 173. Prim. tudi *FGrHist* 70 F 172. – *Evdoks*: gl. *PV*, št. 187. – *Timosten*: gl. *PV*, št. 487. – *Klejtarih*: gl. *PV*, št. 285. Prim. tudi *FGrHist* 137 F 29. – *Kerna*: otok pred zahodno obalo Afrike. Njegova določitev zaradi različnih

navedb in nepopolnih podatkov pri antičnih piscih ni mogoča. Prim. tudi Ptolemaj 4, 6, 14; Strabon 1, 47; Diodor Sicilski 3, 54.

§ 199

Efor: gl. PV, št. 173. Prim. FGrHist 70 F 172 (gl. § 198). – *stebrov – tako imenujejo neke majhne otoke*: Za katere otoke gre, ni znano. – *Polibij*: prim. 34, 15, 9; gl. PV, št. 424. – *Kerna*: gl. § 198. – *skrajnih delih Mavretanije*: gl. § 175. – *gore Atlas*: gl. NH 5, 6. – *osem stadijev*: = 1,48 km. – *Kornelij Nepot*: gl. PV, št. 378. Prim. tudi HRR II 32. – *Kartagine*: gl. NH 5, 25. – *eno miljo od kopnega*: = 1,48 km. Navedbe v izdajah se razlikujejo (ang. 10 milj = 14,8 km; nem. 1000 milj = 1480 km). – *obseg ... dveh milj*: = 2,96 km. – *Atlantida*: bajeslovni otok onstran Heraklovih stebrov v Atlantskem oceanu. – *hesperijskih Etiopijcev*: tudi »zahodnih Etiopijcev« = Hesperijci (gl. § 195 in 197). – *rta ... Rog zahoda*: gl. § 197. – *Atlantskemu morju*: gl. § 175.

§ 200

otokih Gorgadah: nedoločljiva skupina otokov pred zahodno obalo Afrike, domovanje Gorgon (prim. tudi Mela 3, 99; Solin 56, 10; Marcijan Kapela 7, 702; Izidor, *Etimologije* 14, 6, 9). Plinij se opira na poročila Ksenofonta iz Lampsaka in kartažanskega pomorščaka Hanona (gl. nadaljevanje). Glede na Hanonovo poročilo se domneva, da gre za Gvinejske otoke, skupino vulkanskih otokov pred Kamerunom in Gabonom: Bioko (Macías Nguema, prej Fernando Póo), Sao Tome in Principe ter Pagalu. – *domovanje Gorgon*: tri sestre, mitološke ženske pošasti s kačami namesto las in grozljivim pogledom, ki so vsakogar, ki se je vanje zazrl, spremenile v kamen. Steno in Evriala sta bili nesmrtni, Meduza pa je bila smrtna. Plinij je ob Meli (3, 99) edini, ki omenja Gorgade kot njihovo domovanje. – *Ksenofonta iz Lampsaka*: gl. PV, št. 305. – *Hanon*: gl. PV, št. 227. – ženske po telesu kosmate ... *moški zaradi svoje urnosti ušli*: Iz Hanonovega poročila je jasno, da so Kartažani ujeli ne nekaj Gorgadk, ampak goril (tudi sam Hanon to izrecno pove: gr. γορίλλας /gorillas/), in sicer domnevno ob obali današnje Sierra Leone. Mogoče je, da sta imeni Gorgadke in iz njih izpeljano prebivalstveno ime Gorgadke nastali zaradi napačnega branja, ker so izvirni Hanonov zapis ΓΟΡΙΑΛΑΣ /GORILLAS/ »gorile« napačno prebrali in razumeli ΓΟΡΓΑΔΑΣ /GORGADAS/ »Gorgadke«. – *koži ... položil v Junoninem svetišču*: Hanon v 18. poglavju svojega poročila pove, da so tri Gorgadke odrli, njihove kože pa odnesli v Kartagino. – *do zavzetja Kartagine*: Kartagino je dokončno zavzel in povsem uničil Publij Kornelij Scipion Emilijan Afričan Mlajši l. 146 v 3. punski vojni (149–146 pr. Kr.). Omenjena punska (kartažanska) boginja je Tanit, najpomembnejša punska boginja, soproga Baala Hammona, ki so jo enačili z rimsko Nebeško Junono

(*Iuno Caelestis*). V Rimu ni imela svojega svetišča, ampak samo kip v enem od Junoninih svetišč; v severni Afriki se je njeno čaščenje ohranilo še dolgo po padcu Kartagine.

§ 201

dva otoka Hesperid: nedoločljivi otoki v Atlantskem oceanu pred Rogom zahoda na zahodni obali Afrike (gl. § 197; Mela 3, 100). Nimfe Hesperide, hčere Noči, so bile varuhinje drevesa z zlatimi jabolki. – *Stacij Seboz*: gl. PV, št. 443. – *otokov Gorgon*: = Gorgade (gl. § 200). – *Atlasa*: gl. NH 5, 6. – *Roga zahoda*: gl. § 197. – *Mavretanije*: gl. § 175. – *Juba*: gl. PV, št. 268. Prim. tudi FGrHist 275 F 43. – *Avtololov*: getulsko pleme v zahodni Afriki ob vznožju Atlasa (gl. NH 5, 5).

§ 202

Otoki blaženih: lat. *Fortunatae insulae*, gr. αἱ τῶν μακάρων νῆσοι, nedoločljivi otoki onstran Heraklovih stebrov v Atlantskem oceanu, ki jih prvi omenja že Homer (*Odiseja* 4, 563 in nasl.). Pri antičnih piscih najdemo različna poročila: Plinij jih omenja sedem, Ptolemaj šest. Pozneje so jih enačili s Kanarskimi otoki, z Azori in z Madeirskimi otoki. – *Seboz*: gl. PV, št. 443. – *Junonija*: »Junonin otok« (iz *Iuno*, *Iunonius*), eden od Otokov blaženih; omenja ga samo Plinij. – *Gadesa*: zdaj Cádiz; gl. NH 3, 3; 4, 119. – *750 milj*: = 1110 km. – *Pluvialija*: »Dežni otok«, »Deževni otok«, »Otok dežja« (iz lat. *pluvialis*, *pluvius* »deževen«, »dežen«), zdaj domnevno Lanzarote, eden od Kanarskih otokov. – *Kaprarija*: »Kozji otok« (iz lat. *capra* »koza«, *caprarius* »kozji«), zdaj domnevno Fuerteventura, drugi največji in Afriki najbližji Kanarski otok. – *250 milj stran*: = 370 km. – *Mavretanije*: gl. NH 5, 2. – *v smeri, kjer je sonce ob osmi uri*: tj. v smeri proti jugozahodu. – *Invalis*: Ime otoka izpeljujejo iz pridevnika *invalis*, ki pomeni »izbočen«, »obokan«, mogoče pa je prišlo pri preoddaji besedila do prepisovalske napake in je v izvirnem besedilu pisalo *Nivalis* »Snežni otok« (iz *nivalis* »snežen«, »snežnat«), kar ustreza otoku Ningvarija (gl. § 204), zdaj Tenerife, katerega najvišji vrh, 3718 m visoki Pico del Teide, pokriva sneg. – *zaradi vzbočenosti*: lat. *convexitas* »vzbočena, valovita površina«. – *Planazija pa zaradi oblike*: »Ravni otok« (iz lat. *planus* »raven«); natančna določitev ni mogoča. – *300 milj*: = 444 km. – *drevesa ... do 140 čevljev visoko*: = 41,44 m.

§ 203

Juba: gl. PV, št. 268. – *Otokih blaženih*: gl. § 202. – *Purpurarij*: »Škrlatni otoki« (iz lat. *purpurarius* »škrlatarski«, »povezan z obdelavo škrлата«). Ni jih mogoče točno določiti; omenja jih samo Plinij. Nekateri jih enačijo z Mogadorskimi otoki (*Iles Purpurares*), skupino otočkov na zahodni obali Maroka v zalivu

pred Essaouiro (prej Mogador), drugi z Madeirskimi otoki (*Arquipélago da Madeira*), otoško skupino v Atlantskem oceanu pred obalo Maroka. – 625 milj: = 925 km. – 250 milj: = 370 km. – 375 milj: = 555 km. – *Ombrij*: »Dežni otok«, »Deževni otok«, »Otok dežja« (= *Pluvialia*; gl. § 202), grško ime za otok Pluvialija (iz gr. ὄμβριος /ómbrios/ »deževen«). – v gorah močvirje: lat. *stagnum*, morda »jezero«. – podobna *fêruli*: tudi narteksu (lat. *ferula*, gr. ῥάφηξ). Ferula spada v azijsko-evropski rod kobulnic z živorumenimi kobuli; iz rastlin pridobivajo smole. Najbrž gre za orjaško ferulo (*Ferula communis*), zelnato trajnico, ki zraste do 4 m visoko; некоč so jo gojili, ker so iz njenih debelih votlih stebel izdelovali tulce za papirusne zvitke. Uspeva v Sredozemlju v gozdovih, na skalnatih tleh in ob obali.

§ 204

drugi otok ... Junonija: »Junonin otok«; gl. § 202. – *majhno, iz kamna zgrajeno svetišče*: O omenjenem svetišču ni podatkov. – *manjši otok z istim imenom*: Ni znano, za kateri otok gre. – *Kaprarija*: eden od Otokov blaženih, morda Fuerteventura (gl. § 202). – *mrgoli velikih kuščaric*: lat. *lacertae*. Kuščarice (*Lacertidae*) spadajo v družino kuščarjev; znanih je ok. 150 vrst. Najbolj znane vrste so martinček, pozidna kuščarica, zelenec in živorodna kuščarica, največja pa je biserjasta kuščarica (*Lacerta lepida*), ki jo najdemo v jugovzhodni Evropi in severni Afriki, doseže pa do 80 cm. – *Ningvarija ... zaradi večnega snega*: gl. § 202 (*Invalis*).

§ 205

Kanarijo ... velikih psov: »Pasji otok« (iz lat. *canis* »pes«), domnevno Gran Canaria. – *Ningvarije*: gl. § 202 (*Invalis*) in § 204. – *Jubi*: gl. PV, št. 268. Prim. tudi FGrHist 275 F 43. – *silúri*: sicer neidentificirana riba, najverjetneje som, morda evropski pravi som (*Silurus glanis*). – *razsežnosti morij*: V § 206–220 Plinij poda natančnejši pregled razsežnosti morij in kopnin, ki jih natančneje razdeli na odseke.

§ 206

Polibij: gl. 34, 15, 2. – *Gaditanske ožine*: zdaj Gibraltarski preliv (gl. NH 3, 3). – *ustja Majotide*: zdaj Azovsko morje (gl. § 1). – 3437,5 milje: = 5087,5 km. – *od iste izhodiščne točke*: tj. od Gaditanske ožine: – *do Sicilije* 1250 milj: = 1850 km. – *do Krete* 375: = 555 km. – *do Rodosa* 187,5: = 277,5 km. – *do Helidonij prav toliko*: tj. 187,5 milj = 277,5 km. Helidonije »Lastovičji otoki« (iz gr. χελιδών /chelidón/ »lastovica«; gl. NH 5, 130) so skupina otočkov pred rtom Gelidonya Burnu ali Taşlık Burnu (skrajna zahodna točka Antalijskega zaliva). – *do Cipra* 325: = 481 km. – *od tam do Selevkeje Pierije v Siriji*: zdaj

Samandağ v turški provinci Hatay (gl. § 126). – 115 (milj): = 170,2 km. – skupaj ... 2440 milj: = 3611,2 km.

§ 207

Agripa: gl. PV, št. 6. – *Gaditanske ožine*: zdaj Gibraltarski preliv (gl. NH 3, 3). – *Izoškega zaliva*: gl. § 7. – 3440 milj: = 5091,2 km. – *zmotil v številkah*: tj. Agripa v svojih *Geografskih zapiskih*. – *Sicilske ožine*: zdaj Mesinski preliv (gl. NH 3, 86). – *Aleksandrije*: gl. § 102. – 1350 milj: = 1998 km. – *obseg ... od iste izhodiščne točke*: tj. od Gaditanske ožine. – *Majotskega jezera*: = Majotida, zdaj Azovsko morje (gl. § 1). – 15 509 milj: = 22 953,32 km. – *Artemidor*: gl. PV, št. 80. – *doda še 756 (milj)*: 15 509 milj (22 953,32 km) + 756 milj (= 1118,88 km) = 16 265 milj (= 24 072,2 km). – <obseg obal> ... *Majotido ... 17 390 milj*: = 25 737,2 km.

§ 208

neoboroženi ... usodo: tj. ne na vojaških pohodih, ampak kot civilni raziskovalci. – * * *: Na tem mestu, kjer Plinij najverjetneje navede širino Evrope, je izvirno besedilo okrnjeno. – *dolžina 8714 milj*: = 12 896,72 km. – *Dolžina Afrike ... 3798 milj*: = 5621,04 km. – *širina ... 250 (milj)*: = 370 km.

§ 209

Agripa: gl. PV, št. 6. – *kirenajskem predelu*: del severnoafriške obale Sredozemskega morja pred pokrajino Kirenajko v severni Afriki (gl. NH 5, 28). – 910 milj: = 1346,8 km. – *Garamantov*: gl. NH 5, 34. – 4708 milj: = 6967,84 km. – *Dolžina Azije ... 5013,75 milje*: = 7420,35 km, po drugih [L]•[XIII]•DCCL. – *od Etiopskega morja*: morje pred Etiopijo (gl. § 196). – *Aleksandrije, ki leži ob Nilu*: gl. § 207. – *Meroo*: gl. § 177. – *Sieno*: zdaj Asuan (Aswān); gl. § 177. – *širina ... 1875 milj*: = 2775 km.

§ 210

Evropa malo manj kot za polovico Azije večja od Azije: ok. 150 % velikosti Azije. – *dvakrat toliko plus eno šestino Afrike večja od Afrike*: ok. 217 % velikosti Afrike. – *Evropa zajema tretjino plus malo več kot osmino celotne Zemlje*: ok. 46 %. – *Azija eno četrtno plus eno štirinajstino*: ok. 32 %. – *Afrika pa eno petino plus eno šestdesetino*: ok. 22 %. – Skupni izračun: Evropa 46 % + Azija 32 % + Afrika 22 % = 100 %.

§ 211

znanstveno dognanje ... miselne pretanjenosti: Na koncu knjig o geografiji Plinij navede nekaj podatkov s področja matematične geografije, ki bi jih danes lahko

pogojno označili za statistične podatke. Zato glede na dejstvo, da ima Zemlja obliko oble, predstavi delitev severne poloble na sedem pasov (zon, con), ki so jih v latinščini poimenovali krogi, Grki pa vzporedniki (paraleli, paralele; v prevodu je uporabljena zveza vzporedniški krog, da sta zajeta tako rimski kot tudi grški termin). Pri opisu vsakega vzporedniškega kroga predstavi: a) dežele, mesta ali kraje, ki jih zajema; b) dolžino kazalca ali gnomona; c) dolžino sence, ki jo kazalec/gnomon meče ob enakonočju ter ob poletnem in zimskem solsticiju (njeno spreminjanje z odmikanjem proti severu); č) dolžino najdaljšega dne. Na podlagi dolžine kazalca in dolžine sence je mogoče izračunati tudi geografsko širino. Teoretično se je gotovo oprl na katerega od grških virov; katerega, ni znano. – *enako izbočenost*: tudi »ukrivljenost površine«. – *naši <pisci> poimenovali krogi*: lat. *circuli*. – *Grki pa vzporedniki*: tudi paraleli ali paralele (gr. *παράλληλοι* /*paralelloí*/).

§ 212

Indije: gl. § 45. – *Arabije*: gl. § 25. – *Rdečem morju*: gl. § 84. – *Gedrozi*: gl. § 78. – *Karmani*: gl. § 84. – *Perzijci*: gl. § 41. – *Elimajci*: gl. § 111. – *Partiena*: gl. § 113. – *Areja*: gl. § 78. – *Suzijana*: gl. § 99. – *Mezopotamija*: gl. § 25. – *Selevkeja*, imenovana tudi *babilonška*: tudi *babilonijska* (po Babiloniji); gl. § 122. – *Arabija*: gl. § 25. – *Peter*: = do Petre (nenavadno je, da Plinij uporabi ime v množini); gl. § 144. – *Kojle Sirija*: tudi *Kelesirija*; gl. NH 5, 77. – *Peluzij*: gl. § 166. – *spodnji predeli Egipta*, imenovani *Hora*: gl. § 207. – *Aleksandrija*: gl. § 207. – *vsa mesta Kirenajke*: gl. § 209. – *Taps*: gl. NH 5, 25. – *Hadrumet*: gl. NH 5, 25. – *Klupea*: gl. NH 5, 24. – *Kartagina*: gl. NH 5, 24. – *Utika*: gl. NH 5, 24. – *oba Hipona*: tj. *Hipon Regius* (gl. NH 5, 22) in *Hipon Dirutus* oz. *Diarrhytus* (gl. NH 5, 23). – *Numidija*: gl. NH 5, 22. – *obe Mavretaniji*: tj. *Mavretanija Tingitana* in *Mavretanija Caesariensis*; gl. NH 5, 17; 5, 20. – *Atlantsko morje*: gl. § 175. – *Heraklova stebra*: gl. § 1. – *V tem podnebnem pasu*: tj. zemljepisni širini. – *sedem čevljev dolgi kazalec ... gnómon*: = 207,2 cm. Plinij za kazalec uporabi izraz *umbilicus*, ki sicer pomeni »poppek«, »središče«. V tem pomenu najdemo besedo samo pri Pliniju. – *štiri čevlje*: = 118,4 cm.

§ 213

Partov: gl. § 41. – *Perzepolo*: gl. § 115. – *Perzide*: gl. § 41. – *tostransko Arabijo*: gl. § 25. – *Judejo*: gl. NH 5, 70. – *Liban*: gl. § 142. – *Babilon*: gl. § 109. – *Idumajo*: gl. NH 5, 68. – *Samarijo*: gl. NH 5, 69. – *Hierosolimo*: gl. NH 5, 70. – *Askalon*: gl. NH 5, 68. – *Jopo*: gl. NH 5, 69. – *Cezarejo*: gl. NH 5, 69. – *Fenicijo*: gl. NH 5, 69. – *Ptolemaido*: gl. NH 5, 61. – *Sidon*: gl. NH 5, 76. – *Tir*: gl. NH 5, 76. – *Berit*: gl. NH 5, 78. – *Botris*: gl. NH 5, 78. – *Tripolo*: gl. NH 5, 78. – *Biblos*: gl. NH 5, 78. – *Antiohijo*: gl. NH 5, 79. – *Laodikejo*: gl. NH 5, 79. – *Selevkejo*: gl.

§ 206. – Kilikije: gl. § 7. – Cipra: gl. § 206. – Kreto: gl. § 206. – Lilibej: gl. NH 3, 90. – Numidije: gl. NH 5, 22. – 35 čevljev: = 1036 cm. – 24 čevljev: = 710,4 cm. – 14 enakonočnih ur in dve petini ene ure: = 14 ur in 24 minut.

§ 214

Imava: gl. § 60. – Kaspijska vrata: gl. § 40. – Medije: gl. § 19. – Kataonijo: gl. § 6. – Kapadokijo: gl. § 6. – Tavros: gl. § 6. – Aman: gl. § 142. – Isos: gl. NH 5, 91. – Kilikijska vrata: gl. NH 5, 91. – Sole: gl. NH 5, 130. – Tarz: gl. NH 5, 92. – Ciper: gl. § 206. – Pizidijo: gl. § 24. – Pamfilijo: gl. NH 5, 94. – Sido: gl. NH 5, 96. – Likaonijo: gl. § 24. – Likijo: gl. NH 5, 100. – Pataro: gl. NH 5, 100. – Ksant: gl. NH 5, 100. – Kavnos: gl. NH 5, 104. – Rodos: gl. § 206. – Koos: gl. § 9. – Halikarnas: gl. NH 5, 107. – Knidos: gl. NH 5, 104. – Dorido: gl. NH 5, 107. – Hios: gl. NH 5, 136. – Delos: gl. NH 4, 66. – Kiklade: gl. NH 4, 65. – Gitejon: gl. NH 4, 16. – Maleo: gl. NH 4, 16. – Arge: gl. NH 4, 17. – Lakoniko: = Lakonija; gl. NH 4, 16. – Elido: gl. NH 4, 14. – Olimpijo: gl. NH 4, 14. – Mesanijo: = Mesenija; gl. NH 4, 15. – Sirakuze: gl. NH 3, 89. – Katino: = Katana; gl. NH 3, 89. – Sicilije: gl. NH 3, 86 in nasl. – Sardinijo: gl. NH 3, 83. – Kartejo: gl. NH 3, 7. – Gades: § 175. – Sto úncij: tj. 100 palcev = 24,6 cm. – 74 úncij: 18,2 cm. – 14 enakonočnih ur plus polovico ure skupaj z eno tridesetino: = 14 ur in 32 minut.

§ 215

Imava: gl. § 60. – Kapadokije: gl. § 6. – Galatija: gl. § 5. – Mizija: gl. NH 5, 121. – Sarde: gl. NH 5, 110. – Zmirna: gl. NH 5, 118. – Sipil: gl. NH 5, 120. – gora Tmolos: gl. NH 5, 110. – Lidija: gl. NH 5, 110. – Karija: gl. NH 5, 103. – Jonija: gl. NH 5, 112. – Trale: gl. NH 5, 108. – Kolofo: gl. NH 5, 116. – Efez: gl. NH 5, 115. – Milet: gl. § 5. – Hios: gl. NH 5, 136. – Samos: gl. NH 5, 135. – Ikarijsko morje: gl. NH 4, 68. – Kikladov: gl. NH 4, 65. – Atene: gl. NH 4, 24. – Megara: gl. NH 4, 23. – Korint: gl. NH 4, 11. – Sikion: gl. NH 4, 12. – Ahaja: gl. NH 4, 12. – Patre: gl. NH 4, 11. – Istmos: gl. NH 4, 9. – Epir: gl. NH 4, 2. – Sicilija: gl. § 214. – Narbonske Galije: gl. NH 3, 31. – Hispanije: gl. NH 3, 6. – Nove Kartagine: gl. NH 4, 19. – Enaindvajset čevljev: = 621,6 cm. – 16 čevljev: = 473,6 cm. – 14 enakonočnih ur plus dve tretjini ene ure: = 14 ur in 40 minut.

§ 216

vstopu v Kaspijsko morje: gl. § 17. – Baktri: gl. § 47. – Hiberija: gl. § 12. – Armenija: gl. § 9. – Mizija: gl. § 215. – Frigija: gl. § 4. – Helespont: gl. § 1. – Troada: gl. NH 5, 124. – Tened: gl. NH 5, 140. – Abid: gl. NH 4, 49. – Skepsis: gl. NH 5, 122. – Ilion: gl. NH 5, 124. – gora Ida: gl. NH 5, 122. – Kizik: gl. NH 5, 142. – Lampsak: gl. NH 5, 141. – Sinopa: gl. § 6. – Amiz: gl. § 7. – Herakleja ob Pontu: gl. § 4. – Paflagonija: gl. § 5. – Lemnos: gl. NH 4, 73. – Imbros: gl. NH 4, 72.

– *Tazos*: tudi *Tasos*; gl. NH 4, 73. – *Kasandreja*: gl. NH 4, 36. – *Tesalija*: gl. NH 4, 29. – *Makedonija*: gl. NH 4, 33. – *Larisa*: gl. NH 4, 29. – *Amfipolis*: gl. NH 4, 38. – *Tesalonika*: gl. NH 4, 36. – *Pela*: gl. NH 4, 34. – *Edez*: gl. NH 4, 33. – *Beroja*: gl. NH 4, 33. – *Farzalija*: gl. NH 4, 29. – *Karist*: gl. NH 4, 51. – *Evboja v Bojotiji*: gl. NH 4, 62. – *Halkida*: gl. NH 4, 64. – *Delfi*: gl. NH 4, 7. – *Akarnanija*: gl. NH 4, 5. – *Ajtolija*: gl. NH 4, 6. – *Apolonija*: gl. NH 3, 145. – *Brundizij*: gl. NH 3, 101. – *Tarent*: gl. NH 3, 99. – *Turiji*: gl. NH 3, 97. – *Lokri*: gl. NH 3, 95. – *Regij*: gl. NH 3, 86. – *Lukani*: = *Lukanija*, ozemlje *Lukanijcev*; gl. NH 3, 71. – *Neapolis*: gl. NH 3, 62. – *Puteoli*: gl. NH 3, 61. – *Tuskovsko morje*: = *Tirensko morje*; gl. NH 3, 44. – *Korzika*: gl. NH 3, 80. – *Baliari*: gl. NH 3, 77. – *srednja Hispanija*: gl. § 215. – *Sedem čevljev*: = 207,2 cm. – *šest čevljev*: = 177,6 cm.

§ 217

kaspijska plemena: gl. § 39. – *Kavkaz*: gl. § 14. – *Armenije*: gl. § 9. – *Apolonijo nad Rindakom*: gl. NH 5, 123. – *Nikomedijsko*: gl. NH 5, 149. – *Nikajo*: tudi *Nicejo*; gl. NH 5, 148. – *Kalhadon*: = *Kalhodon*; gl. § 3 in NH 5, 149. – *Bizantij*: gl. NH 4, 46. – *Lizimahejo*: gl. NH 4, 47. – *Heronez*: = *Traški (Trakijski) Hersonez*; gl. NH 4, 43. – *Črni zaliv*: tudi *zaliv Melas*; gl. NH 4, 43. – *Abdero*: gl. NH 4, 42. – *Samotrakijo*: = *Samotraka*; gl. NH 4, 73. – *Maronejo*: gl. NH 4, 42. – *Ajnos*: gl. NH 4, 43. – *Besiko*: pokrajina ob zgornjem toku reke *Hebros* (zdaj *Marica*, *Ebros*, *Meriç*); gl. NH 4, 40. – *Trakijo*: gl. NH 4, 40. – *Majdiko*: pokrajina ob srednjem toku reke *Strimon* (zdaj *Struma*); gl. NH 4, 40. – *Pajonijo*: pokrajina ob srednjem toku reke *Aksij* (zdaj *Vardar*); gl. NH 4, 35. – *Ilirije*: = *Iliri*, ozemlje *Ilirov*, *Ilirija*; gl. NH 3, 139. – *Durahij*: tudi *Dirahij*; gl. NH 3, 145. – *Kanuzij*: gl. NH 3, 104. – *Apulije*: gl. NH 3, 103. – *Kampanijo*: gl. NH 3, 60. – *Etrurijo*: gl. NH 3, 50. – *Pize*: gl. NH 3, 50. – *Luno*: gl. NH 3, 50. – *Luko*: gl. NH 3, 50. – *Genuo*: gl. NH 3, 48. – *Ligurijsko*: gl. NH 3, 49. – *Antipolo*: gl. NH 3, 35. – *Masilijo*: gl. NH 3, 34. – *Narbon*: gl. NH 3, 32. – *Tarakono*: gl. NH 3, 21. – *Tarakonske Hispanije*: = *Tostranska Hispanija (Hispania citerior)*; gl. NH 3, 6. – *Luzitanijo*: gl. NH 3, 6. – *Devet čevljev*: = 266,4 cm. – *osem čevljev*: = 236,8 cm. – *15 enakonočnih ur in eno devetino ure*: = 15 ur (na dan enakonočja), 6 minut in 40 sekund (= 1/9 ene ure = 6⅔ minute). – *Nigidijevih*: gl. PV, št. 383. – *<15 enakonočnih ur in> eno petino ure*: = 15 ur (na dan enakonočja) in 12 minut.

§ 218

Sedmi razdelek: lat. *divisio* (tj. vzporednik oz. vzporedniški krog). – *Kaspijskega morja*: gl. § 15. – *Kalatido*: gl. NH 4, 44. – *Bosporjem*: gl. § 2. – *Boristenom*: gl. NH 4, 82. – *Tomi*: gl. NH 4, 44. – *odmaknjenimi predeli Trakije*: tj. notranjost *Trakije*; gl. NH 4, 40. – *Tribali*: gl. NH 3, 149. – *Ilirika*: gl. § 217. – *Hadrijatskim morjem*: gl. NH 3, 120. – *Akvilejo*: gl. NH 3, 126. – *Altinom*:

gl. NH 3, 119. – *Venetijo*: gl. NH 3, 126. – *Vicetijo*: gl. NH 3, 130. – *Patavijem*: gl. NH 3, 130. – *Verono*: gl. NH 3, 130. – *Kremono*: gl. NH 3, 130. – *Raveno*: gl. NH 3, 115. – *Ankono*: gl. NH 3, 111. – *Picenom*: gl. NH 3, 110. – *Marsi*: gl. NH 3, 106. – *Peligni*: gl. NH 3, 106. – *Sabini*: gl. NH 3, 107. – *Umbrijo*: gl. NH 3, 50. – *Ariminom*: gl. NH 3, 115. – *Bononijo*: gl. NH 3, 115. – *Placentijo*: gl. NH 3, 115. – *Mediolanom*: gl. NH 3, 124. – *Apeninov*: gl. NH 3, 48. – *Akvitansko Galijo*: gl. NH 4, 108. – *Vieno*: gl. NH 3, 36. – *Pireneji*: gl. NH 4, 110. – *Keltiberijo*: gl. NH 3, 13. – *Petintrideset čevljev*: = 1036 cm. – *36 čevljev*: = 1065,6 cm. – *v delu Venetije*: gl. NH 3, 126. – *15 enakonočnih ur in tri petine ure*: = 15 ur in 36 minut.

§ 219

Tanaisa: gl. § 19. – *Majotsko jezero*: gl. § 1. – *Sarmatov*: gl. § 19. – *Boristena*: gl. § 218. – *Dakov*: gl. NH 4, 80. – *Germanije*: gl. NH 4, 96. – *Galije*: gl. NH 3, 30. – *Hiperborejcev*: gl. § 34. – *Britanijo*: gl. NH 4, 102. – *skitski*: gl. § 20. – *Ripajskih gora*: gl. § 15. – *Tule ... kot smo povedali*: gl. NH 4, 104.

§ 220

Meroo: gl. § 177. – *Ptolemaido ... za lov na slone*: gl. § 171. – *Rdečem morju*: gl. § 84. – *Sieno*: gl. § 177. – *Toliko o deželah*: S tem Plinij konča drugi, geografski sklop svojega *Naravoslovja*, ki obsega knjige 3–6. V 7. knjigi se ukvarja z antropologijo.

Imensko in stvarno kazalo

- Abajsámida (*Abaesamis oppidum*) 6|145
Ábala (*Abale oppidum*) 6|179
Ábali (*Abali gens*) 6|67
Abantiáda (*Abantias insula*) 4|64
Ábdara (*Abdara oppidum*) 3|8
Abdêra (*Abdera civitas/colonia*) 4|42, 4|73, 6|217
Abeáti (*Abeatae civitas*) 4|22
abeceda – abecedna razporeditev 3|46;
iznajditelji abecede 5|67
Abeláni (*Abellani oppidum/civitas*) 3|63
Abelináti¹ *Marsi* (*Abellinates Marsi gens/civitas*) 3|105
Abelináti² *Protropi* (*Abellinates Protropi gens/civitas*) 3|105
Abelínium (*Abellinum oppidum*) 3|63
Abíd¹, mesto v Miziji ob Helespontu (*Abydus oppidum*) 2|150, 4|49, 5|141, 6|216
Abíd², mesto v Egiptu (*Abydus oppidum*) 5|60
Ábila¹, gora (*Abila mons*) 3|4, 5|18
Ábila², tetrarhija (*Abila tetrarchia*) 5|74
Abísari (*Abisari gens*) 6|77
Ábnoba (*Abnoba mons*) 4|79
Aboláni (*Abolani populus/gens*) 3|69
Ábora (*Aborensis oppidum*) 5|29
Aborigini (*Aborigines populus/gens*) 3|56
Abórti (*Abortae gens*) 6|77
Abreténi (*Abreteni populus/gens*) 5|123
(mízijski; = Helespóntijci)
Abrinkátujci (*Abrincatui populus/gens*) 4|107
Absár (*Absarrum flumen*) 6|12–13, 6|25, 6|29
Ábsili (*Absilae gens*) 6|14
Absírtide (*Absyrtides insulae*) 3|151
Absórtij (*Absortium oppidum/insula*) 3|140
Abútuka (*Abutucense oppidum*) 5|29
Ábzir (*Abziritanum oppidum*) 5|30
Ábzoji (*Abzoe gens*) 6|38
Ácelum (*Acelum oppidum*) 3|130
Aceráni (*Acerrani oppidum/civitas*) 3|63
Acêre (*Acerrae oppidum*) 3|114 (= Váfrije)
Acílij, Mánij (*Acilius Manius*) 2|98, 2|147
Acinípon (*Acinippo oppidum*) 3|14
Acitávoni (*Acitavones gens*) 3|137
Ádana (*Adana oppidum*) 5|92
Ádanu (*Adanu insula*) 6|175
Ádaras (*Adaras amnis*) 4|47
Adéndros (*Adendros insula*) 4|57
Adiábari (*Adiabari gens*) 6|189
Adiabéna (*Adiabene regio*) 5|66 (= Sírija, prej imenovana Asírija), 6|25, 6|27–28, 6|41, 6|114
Adiabéni (*Adiabeni gens*) 6|28, 6|44, 6|129, 6|131
Adirmahídi (*Adyrmachidae populus/gens*) 5|39
Adónis (*Adonis fluvius*) 5|78
Adóvi (*Adovi populus/gens*) 4|111
Adramitêj (*Adramytteos/Adramytteum oppidum*) 5|122, 5|123 (nekoč Pédaz)
Adrastêja (*Adrastia oppidum*) 5|141 (= kolonija Párij)
Ádua (*Addua amnis*) 2|224, 3|118, 3|131
Adulíti (*Aduliti, Adulitae civitas/gens*) 6|172, 6|174 (mesto Adulítov [*Aduliton, Adulitarum oppidum*])
Áduna (*Aduna amnis*) 6|135
Adunikáti (*Adunicates populus/gens*) 3|35
Aeneanici, Kalénzi (*Calenses Aeneanici oppidum*) 3|14
aer 2|10
Aèrija¹ (*Aëria insula*) 4|58 (= Kréta)
Aèrija² (*Aëria insula*) 4|73 (= Tázos)

Aestuaria, Ónuba (*Onuba Aestuaria oppidum*) 3|7

Afánt (*Aphas flumen*) 4|4

Afiláni (*Afilani civitas*) 3|63

Afránij (*Afranius*) 2|170

áfrik 2|119, 2|125–126, 6|106

Áfrika (*Africa terra/continens*) 2|127, 2|153, 2|173, 2|181, 3|3–4, 3|45, 3|84, 3|87, 3|92, 4|122, 5|1 (= Libija), 5|6, 5|8–10, 5|23 (= Zevgitska pokrajina), 5|24–25, 5|29–30, 5|35, 5|38 (Kirenájska Áfrika), 5|40, 5|43, 5|43 (puščave Áfrike), 5|46–48, 5|50, 5|53, 6|1, 6|177, 6|180, 6|190, 6|192, 6|197, 6|208, 6|210, 6|212–213

Áfriško morje (*Africum pelagus*) 3|83

Afrodíta (*Venus/Aphrodite*) 2|210

(Afrodítino svetišče [*fanum Veneris*]), 5|60–61, 5|64, 5|92

Afrodítin rt (*Veneris promunturium*) 5|92

Afrodítino mesto¹, mesto v Egiptu (*Veneris oppidum*) 5|60 (= Afroditopolis)

Afrodítino mesto², mesto v Egiptu (*Aphroditis oppidum*) 5|64 (= Atarbehis)

Afrodítino mesto³, mesto v Egiptu (*Veneris oppidum*) 5|61 (= Faturis)

Afrodítino mesto⁴, mesto v Kilikiji (*Veneris oppidum*) 5|92

afroditopolítski nómos (*Aphroditopolites nomos*) 5|49

Afrodiziáda¹, mesto (*Aphrodisias oppidum*) 4|44, 4|120

Afrodiziáda², otok (*Aphrodisias insula*) 4|120, 6|111

Afrodiziáda³, pokrajina (*Aphrodisias regio*) 5|122 (= Politiké Órgas)

Afrodiziáda⁴, rt (*Aphrodisias promunturium*) 5|104

Afrodiziénzi (*Aphrodisienses civitas*) 5|109

Afrodízij (*Aphrodisium oppidum*) 3|57

Ága (*Aga mons*) 5|83

Agámati (*Agamathae gens*) 6|21

Agaméda (*Agamede oppidum*) 5|139

Agandájci (*Agandae gens*) 6|22

Aganipa (*Aganippe fons*) 4|25

Ágar (*Aggaritanum oppidum*) 5|30

Ágata (*Agatha oppidum*) 3|33

Agatírnon (*Agathyrnum oppidum*) 3|90

Agatírsi (*Agathyrsi populus/gens*) 4|88

Agatúza (*Agathusa insula*) 4|69 (= Télós)

Ágaz (*Aggasus portus*) 3|103

Agezináti (*Ages(s)inates populus/gens*) 4|108 (agezinátски Kamboléktri [*Cambolectri Ages(s)inates*])

Agíla (*Agylla oppidum*) 3|51

Ágips (*Agipsum iter*) 6|167

Agiríni (*Agyrini populus/gens*) 3|91

Ágla Mínor (*Agla Minor oppidum*) 3|10

Aglaósten (*Aglaosthenes*) 4|66

Ágoka (*Agoces oppidum*) 6|179

Ágra (*Agra oppidum*) 6|156

Agragánt (*Agragas oppidum*) 3|89

Agrájci (*Agraei gens*) 6|154, 6|159, 6|161

Ágranis (*Agranis oppidum*) 6|120

Ágre (*Agrae oppidum*) 4|20

Agrigént (*Agrigentum oppidum*) 3|89

Agrilénzi (*Agrillenses civitas*) 5|149

Agriofági (*Agriophagi gens*) 6|195

Agrípa, Márk Vipsánij (*M. Agrippa, M. Vipsanius Agrippa*) 3|8, 3|16–17, 3|17 (Agripova sestra), 3|37, 3|86, 3|96, 3|150, 4|45, 4|60, 4|77–78, 4|81, 4|83, 4|91, 4|98–99, 4|102, 4|105, 4|118, 5|9, 5|40, 5|65, 5|102, 6|3, 6|37, 6|39, 6|57, 6|136, 6|164, 6|196, 6|207, 6|209

Agrippinensis colonia (*Agrippinensis colonia*) 4|106

Agúntum (*Aguntum oppidum*) 3|146

Aháida (*Achais*) 6|48

Ahája (*Achaia provincia/regio*) 2|205, 4|1, 4|12–13, 4|22, 4|32, 4|51, 4|54, 6|215

Ahájci¹, ljudstvo v Grčiji (*Achaei populus*) 4|28, 4|49 (zbirno postajališče Ahájcev [*Achaeorum statio*]), 4|83 (pristanišče Ahájcev [*Achaeorum portus*]), 5|124 (pristanišče Ahájcev [*Achaeorum portus*])

Ahájci², ljudstvo na zahodnem Kavkazu (*Achaei gens*) 6|16–17, 6|30

Ahajmenídi (*Achaemenidae*) 6|98

Ahárna (*Acharne oppidum*) 4|32

Ahát (*Achates amnis*) 3|90

Áhaton (*Achaton mons*) 4|6

Ahelój (*Achelous amnis*) 2|201, 4|5

Áhen (*Achenum flumen*) 6|147

Aherónt (*Acheron amnis*) 3|73, 4|4

Aherúntija (*Acheruntia oppidum*) 3|73

(meščani Aherúntije [*Acheruntini*])

Aherúzija¹, jezero v Tesprotiji (*Acherusia lacus*) 4|4

- Aherúzija², močvirje pri Kumah (*Acherusia palus*) 3|61
- Aherúzija³, votlina (*Acherusia specus*) 6|4
- Ahíl (*Achilles*) 4|83 (Ahílov otok [*Achillis insula*]), 4|83 (Ahílovo tekališče [*Achilleos Dromos*]), 5|125 (mesto Ahilêj), 5|125 (Ahílova gomila), 5|125 (Ahílovo ladjevje), 5|135 (otok Ahilêja)
- Ahilêj (*Achilleon oppidum*) 5|125
- Ahilêja¹, otok pred Boristenom (*Achillea insula*) 4|93
- Ahilêja², otok pri Samosu (*Achillea insula*) 5|135
- Ahílov otok (*Achillis insula*) 4|83
- Ahílovo tekališče (*Achilleos Dromos*) 4|83
- Ahóla (*Achollitanum oppidum*) 5|30
- Aíndoma Kóme (*Aindoma Come oppidum*) 6|178
- Ája (*Aea oppidum*) 6|13
- Ájánt¹, reka (*Aeas flumen*) 3|145 (= Aóos)
- Ájánt², junak (*Aiax*) 5|125 (njegov grob)
- Ájantêj (*Aeantion oppidum*) 5|125
- Ájántij¹, otok (*Aeantion insula*) 4|74
- Ájántij², rt (*Aeantium promunturium*) 4|32
- Ájas¹, gora (*Aeas mons*) 6|168
- Ájas², zaliv (*Aeas sinus*) 6|165
- Ájatúri¹, plemo (*Aiathuri gens*) 6|158
- Ájatúri², mesto (*Aiathuri oppidum*) 6|158
- Ájdémon (*Aedemon libertus*) 5|11
- Ájdéps (*Aedepsus urbs*) 4|64
- Ájdeza (*Aedesa fluvius*) 5|101
- Ájdi (*Aedi populus/gens*) 4|41
- Ájdoza (*Aedosa oppidum*) 6|180
- Ájgáje¹, mesto v Kilikiji (*Aegaeae oppidum*) 5|91
- Ájgáje², mesto v Ajoliji (*Aegaeae oppidum*) 5|121
- Ájge (*Aegae oppidum*) 4|33
- Ájgêjra (*Aegira insula*) 5|139 (= Lézbos)
- Ajgial (*Aegialos regio/provincia*) 4|12
- Ajgialêja (*Aegialia insula*) 4|53
- Ájgida (*Aegida oppidum*) 3|129
- Ájgij (*Aegium oppidum*) 4|12
- Ájgila (*Aegila insula*) 4|57
- Ajgiláj (*Aegilaeus mons*) 4|24
- Ajgilij (*Aegilion insula*) 3|81
- Ajgilija (*Aegilia insula*) 4|65
- Ájgilski zaliv (*Aegilodes sinus*) 4|16
- Ajgimójra (*Aegimoeroe insulae*) 5|42
- Ajgína (*Aegina insula*) 4|57
- Ajgínij (*Aeginium oppidum*) 4|33
- Ájgion (*Aegium oppidum*) 4|22
- Ajgipáni (*Aegipanes gens*) 5|7, 5|44, 5|46, 6|197
- Ajgípt (*Aegyptus*) 5|53 (= celotni tok Níla)
- Ajgíra (*Aegira oppidum*) 4|12
- Ajgónija (*Aegonia oppidum*) 4|27
- Ajgostenénzi (*Aegosthenenses civitas*) 4|23
- Ajgúza (*Aegusa insula*) 3|92
- Ájks (*Aex insula*) 4|51, 5|140
- Ajlamíti¹, plemo (*Aelamitae gens*) 6|155
- Ajlamíti², mesto (*Aelamitae oppidum*) 6|155
- Ajlána (*Aelana oppidum*) 5|65, 6|156
- Ajlanítski zaliv (*Aelaniticus sinus*) 5|65, 6|156
- Ájnara, otok (*Aenare insula*) 5|137
- Ajnárija, otok (*Aenaria insula*) 2|227, 3|82
- Ajndondakómete (*Aendondacometae locus*) 6|179
- Ájnon (*Aenum oppidum*) 6|168 (= Filotêrias)
- Ájnos (*Aenos oppidum*) 4|43, 6|217
- Ajnuskábal (*Aenuscabales fons*) 6|158
- Ajólci (*Aeolica gens*) 6|7 (ajolsko plemo)
- Ajólida (*Aeolis regio*) 5|103, 5|121–122 (nekoč Mízija), 5|123, 5|125
- Ajólj (*Aeolium oppidum*) 4|49
- Ajólja (*Aeolia regio*) 5|120
- Ajpólj (*Aepolium oppidum*) 4|82
- Ájrija (*Aeria insula*) 4|73
- Ajstriénzi (*Aestrienses gens*) 4|35
- Ajtálja¹, otok blizu Korzike (*Aethalia insula*) 3|81
- Ajtálja², otok (*Aethalia insula*) 5|136 (= Híos)
- Ajtaloésa (*Aethaloessa insula*) 5|132 (= Ródos)
- Ajtêrija (*Aetheria gens*) 6|187 (= Atlántija; = Etiópiji)
- Ajtíopa (*Aethiope insula*) 5|139 (= Lézbos)
- Ajtólci (*Aetoli populus*) 4|6–7
- Ajtólja (*Aetolia terra/regio*) 4|1, 4|5–6, 4|11, 4|53, 6|216
- Ájtra (*Aethre insula*) 5|137
- Ajtrêja (*Aethria insula*) 5|132 (= Ródos)
- Ajtúza¹, otok blizu Mindosa (*Aethusa insula*) 2|204
- Ajtúza², otok blizu Sicilije (*Aethusa insula*) 3|92

- Ajzép (*Aesepus amnis*) 5|141
 Ajzij (*Aesius amnis*) 5|148
 Ajzír (*Aesyros amnis*) 5|148
 Áka (*Acce oppidum*) 5|75 (= Ptolemáida)
 Akalándrum (*Acalandrum amnis*) 3|97
 Akamánt (*Acamas promunturium*) 5|129
 Akamántida (*Acamantis insula*) 5|129 (= Cíper)
 Akámpseon (*Acampseon flumen*) 6|12
 Akánt¹, mesto na knidoškem Hersonezu (*Acanthus oppidum*) 5|104 (= Dulópolis)
 Akánt², mesto v Makedoniji (*Acanthus oppidum*) 4|38
 Akánt³, otok v Propontidi (*Acanthus insula*) 5|151
 Akarnáni (*Acarnanes populus*) 4|5
 Akarnánija (*Acarnania terra/regio*) 2|205, 4|1, 4|5–6, 6|216
 Akaskomárki (*Acascomarci gens*) 6|21
 Akbátana (*Acbatana oppidum*) 5|75 (= Karmél)
 Ákci (*Acci colonia*) 3|25
 Akciénzi (*Accienses gens/civitas*) 3|69
 Ákcij (*Actium colonia*) 4|5
 Ákcizi (*Accisi gens*) 6|21
 Akdéjci (*Acdei gens*) 6|21
 Akestájci (*Acestaei populus/gens*) 3|91
 Akezín¹, reka v Skitiji (*Acesinus amnis*) 4|83
 Akezín², reka v Indiji (*Acesinus amnis*) 6|71
 Ákida (*Acis insula*) 4|66
 Ákila (*Acila emporium*) 6|151
 Ákina (*Acina oppidum*) 6|184
 Ákiris (*Aciris amnis*) 3|97
 Ákitas (*Acytas insula*) 4|70
 Akmoniénzi (*Acmonienses civitas*) 5|106
 Akóna (*Acone portus*) 6|4
 akóntias 2|89
 Akóntij (*Acontius mons*) 4|25
 Ákra Lépte (*Lepte Acra promunturium*) 6|175
 akrabaténska toparhija (*Acrabatena toparchia*) 5|70
 Akráfija (*Acraephia oppidum*) 4|26
 Akrávkeli (*Acrauceles populus/gens*) 5|33
 Ákre (*Acrae oppidum*) 4|86
 Akrénzi (*Acrenses populus/gens*) 3|91
 akribija 6|171
 Ákritas (*Acritas promunturium*) 4|15
 Akrokerávnij (*Acroceranium promunturium*) 3|97, 3|150
 Akrokerávnija (*Acrocerania montes*) 2|244, 3|145
 Akrokerávnjske gore (*Acroceranuii montes*) 4|4
 Akrokerávnjsko pogorje (*Acroceranuii montes*) 4|1, 4|52
 Akrokorint (*Acrocorinthos arx*) 4|11
 Akrotóon (*Acrothoon oppidum*) 4|37
 Akrúij (*Acruium oppidum*) 3|144
 Aksánt (*Axanthos insula*) 4|103
 Áksati (*Axati oppidum*) 3|11
 Áksenos (*Axenus mare*) 4|76
 Áksij (*Axius amnis*) 4|34–35
 Aksíjak (*Axiaces*) 4|82
 Aksíjaki (*Axiacae populus/gens*) 4|82
 Ákson (*Axon fluvius*) 5|103
 Ákta (*Acte regio*) 4|23
 Aktájci (*Actaei populus/gens*) 6|154
 Aktánija (*Actania insula*) 4|97
 Akti (*Acta*) 2|147
 Ákug (*Acug oppidum*) 6|180
 Akútri (*Acutri gens*) 6|94
 Akuzágori (*Acusagorus insulae*) 4|61
 Akvájci *Taurini* (*Aquenses Taurini gens/civitas*) 3|52
 Ákve¹, kolonija v severni Afriki (*Aquae colonia*) 5|21
 Ákve², mesto v severni Italiji (*Aquae oppidum*) 3|49
 Ákve³ Sékstije (*Aquae Sextiae oppidum*) 3|36
 Akvikaldénzi (*Aquicaldenses gens/civitas*) 3|23
 Akviléja (*Aquileia colonia*) 2|225 (območje Akviléje [*campus Aquileiensis*]), 3|126–127, 3|129, 3|131–132, 6|218
 ákvilon 2|119–120, 2|123, 2|125–129, 2|133, 6|34 (skrajeno)
 Ákvilon (*Aquilo ventus*) 4|89
 Akvilóni (*Aquiloni populus/gens*) 3|105
 Akvínum (*Aquinum colonia*) 3|63
 Akvitáni (*Aquitani populus/gens*) 4|108
 Akvitánija (*Aquitania provincia*) 3|37
 Akvitánska Gálja (*Aquitania Gallia provincia*) 4|105–106, 4|108–109, 6|218
 Akvitánski zaliv (*Aquitanicus sinus*) 4|109
 Alabánda (*Alabanda oppidum*) 5|109

- Alabástron (*Alabastron oppidum*) 5|61
 Alabástros (*Alabastros fluvius*) 5|122
 Alabénzi (*Alabanenses gens/civitas*) 3|25–26
 alabéti 5|51
 Álabi (*Alabi gens*) 6|190
 Alája (*Alaea insula*) 6|150
 Álana (*Alana oppidum*) 6|179
 Aláni (*Alani gens*) 4|80
 Alanténzi (*Alantentes populus/gens*) 4|35
 Álazit (*Alasit oppidum*) 5|37
 Álba¹ Lónga (*Alba Longa oppidum*) 3|63, 3|69 (albénska ljudstva)
 Álba² Pompēja, mesto v severni Italiji (*Alba Pompeia oppidum*) 3|49
 Alba³, mesto v Hispaniji med Betisom in Oceanom (*Urgao Alba oppidum*) 3|10 (= Urgaóna)
 Álba⁴, mesto v Hispaniji na ozemlju Helvov (*Alba oppidum*) 3|106
 Álba⁵, mesto v Hispaniji na ozemlju Helvov (*Alba oppidum*) 3|36
 Álba⁶, reka v Hispaniji (*Alba flumen*) 3|22
 Albán¹, gora (*Albanus mons*) 3|64, 3|69
 Albán², reka (*Albanus flumen*) 6|93
 Albáni¹, prebivalci Albe Longe (*Albani populus*) 3|69
 Albáni², prebivalci Albanije (*Albani gens*) 6|29, 6|38–39
 Albánija (*Albania terra*) 4|39, 6|29, 6|36, 6|39
 Albánsko morje (*Albanum mare*) 6|38
 Albénzi (*Albenses populus/gens*) 3|106
 Álbion (*Albion insula*) 4|102
 Albioni (*Albiones populus/gens*) 4|111
 Álbis (*Albis amnis*) 4|100
 Álbula (*Albula amnis*) 3|53, 3|110
 Álbum¹ Ingávnum, mesto v Liguriji (*Album Ingaunum oppidum*) 3|48
 Álbum² Intimilij, mesto v Liguriji (*Album Intimilium oppidum*) 3|48
 Álbum³, rt v Afriki (*Album promunturium*) 3|3
 Álbum⁴, rt v Feniciji (*Album promunturium*) 5|75
 Ále (*Alae oppidum*) 5|92
 Álea (*Alea oppidum*) 4|20
 Alebéka (*Alebaece oppidum*) 3|36
 Alejske poljane (*Alei campi*) 5|91
 Aleksánder¹ iz Epíra (*Alexander Epirotes*) 3|98
 Aleksánder² Vélíki (*Alexander Magnus*) 2|169, 2|180–181, 2|185, 3|57, 4|75, 5|62, 5|76 (Aleksándrova oblegovalna dela), 5|107, 5|116–118, 5|134, 5|142, 6|40–41, 6|45, 6|47–49, 6|51, 6|58–62, 6|77, 6|81, 6|92–93, 6|95–97, 6|100, 6|115, 6|119, 6|134, 6|138, 6|198
 Aleksandrija¹, Leonatovo mesto blizu Rambakije (*Alexandria oppidum*) 6|97
 Aleksandrija², mesto ob Jaksartu (*Alexandria oppidum*) 6|49
 Aleksandrija³, mesto v Areji ob Artakoani (*Alexandria oppidum*) 6|61, 6|92–93
 Aleksandrija⁴, mesto v Asiriji (*Alexandria oppidum*) 6|42
 Aleksandrija⁵, mesto v Egiptu (*Alexandria urbs/oppidum*) 2|178, 2|183, 2|186, 2|245, 5|39, 5|49, 5|59, 5|62–64, 5|128, 5|132, 6|102, 6|207
 Aleksandrija⁶, mesto v Harakeni (*Alexandria oppidum*) 6|138
 Aleksandrija⁷, mesto v Karmaniji (*Alexandria oppidum*) 6|107, 6|207, 6|209, 6|212
 Aleksandrija⁸, mesto v Kilikiji (*Alexandria oppidum*) 5|91
 Aleksandrija⁹, mesto v Margijani (*Alexandria oppidum*) 6|47
 Aleksandrija¹⁰, mesto v Troadi (*Alexandria oppidum*) 5|124 (rimska kolonija)
 Aleksandrópolis (*Alexandropolis oppidum*) 6|113
 Álela (*Alele urbs*) 5|35
 Áleon (*Aleon fluvius*) 5|117
 Alêrija (*Aleria colonia*) 3|80
 Aletíni (*Aletini populus/gens*) 3|105
 Aletrínati (*Aletrinales civitas*) 3|63
 Aletríni (*Aletrini populus/gens*) 3|105
 Alfaterni (*Alfaterni civitas*) 3|63, 3|108
 Álfěj (*Alpheus amnis/flumen*) 2|225, 4|14, 4|21
 Álfeláni (*Alfellani populus/gens*) 3|105
 Aliát (*Alyattes rex*) 2|53
 Alifáni (*Allifani civitas*) 3|63
 Aliferájci (*Alipheraei civitas*) 4|22
 Alijáju (*Aliaeu insulae*) 6|173
 Álimon (*Alimon oppidum*) 4|29
 Alindénzi (*Alindenses civitas*) 5|109
 Alizēja (*Alyzia urbs*) 4|5

- Álkes (*Alces fluvius*) 5|149
 Álkion (*Alcyon mons*) 4|36
 Álmopi (*Almopi gens*) 4|35
 Alóbrogi (*Allobroges populus/gens*) 3|34, 3|36
 Álopa¹, mesto v Joniji (*Alope oppidum*) 5|115 (= Éfez)
 Álopa², mesto v Lokridi (*Alope oppidum*) 4|27
 Alópeka¹, otok ob zahodni obali (Male) Azije (*Alopece insula*) 5|138
 Alópeka², otok v Pontu (*Alopece insula*) 4|87
 Alopekonéz, otok (*Alopeconnesus insula*) 4|74
 Alór (*Aloros oppidum*) 4|34
 Aloríti (*Aloritae populus/gens*) 4|34
 Álpe (*Alpes montes*) 2|194, 2|224, 2|227, 2|244, 3|18, 3|31, 3|33, 3|35, 3|37–38, 3|43, 3|47–48, 3|117–118, 3|121, 3|123–124, 3|128, 3|132–136, 3|147; alpske dveri (*geminae fores Alpium*) 3|123; alpska ljudstva (*Alpinae gentes*) 3|47, 3|106, 3|136; alpski tropáj (*tropaeum Alpium*) 3|136; Grájske Álpe (*Alpes Graiae*) 3|123, 3|134; Kárnijske Álpe (*Alpes Carnicae*) 3|147; Penínske Álpe (*Alpes Poeninae*) 3|123; prebivalci Álp (*Inalpini populi*) 3|37, 3|47; Tridentínske Álpe (*Alpes Tridentinae*) 3|121, 4|79, 4|121–122, 6|218
 altán 2|114
 Altín(um) (*Altinum oppidum*) 3|119, 3|126, 6|218
 Alveriénzi (*Alverienses populus/gens*) 3|130
 Alveríti (*Alveritae populus/gens*) 3|139
 Alvóna (*Alvona oppidum*) 3|140
 Álza (*Alsa amnis*) 3|126
 Álzij (*Alsium oppidum*) 3|44, 3|51
 Amajtájci (*Amaitaei gens*) 6|158
 Amáلكij (*Amalcus oceanus*) 4|94
 Amaltēja (*Amalthea*) U|24 (Amaltéjin rog)
 Áman (*Amanus mons*) 5|80, 5|90 (Vrata gore Áman), 6|142, 6|214
 Amánti (*Amantes populus/gens*) 3|145
 Amantíni (*Amantini populus/gens*) 3|148, 4|35
 Ámanum (*Amanum portus*) 4|110
 Amárdi (*Amardi gens*) 6|36
 Amatúnt (*Amathus oppidum*) 5|130
 Amatúzija (*Amathusia insula*) 5|129 (= Cíper)
 Amazēja (*Amasia oppidum*) 6|8, 6|10
 Amázis (*Amasis rex*) 5|60
 Amazónij¹, gora (*Amazonius mons*) 6|10
 Amazónij², mesto (*Amazonium oppidum*) 6|10
 Amazónke (*Amazones populus/gens*) 3|43, 5|115, 5|118, 6|19, 6|35, 6|39 (savromátske Amazónke [*Sauromatides Amazones*])
 Amazónski Távros (*Amazonicus Taurus mons*) 5|99
 Ambijáni (*Ambiani populus/gens*) 4|106
 Ambilátri (*Ambilatri populus/gens*) 4|108
 Ambitóvti (*Ambitouti populus/gens*) 5|146
 Ambizónti (*Ambisonti gens*) 3|137
 Ambrákija (*Ambracia portus/oppidum*) 2|201, 4|4, 4|6
 Ambrákijski zaliv (*Ambracius sinus*) 2|205, 4|4–5
 Ambríz (*Ambrysus oppidum*) 4|8
 Aménda (*Amenda regio*) 6|78
 Amérija (*Ameria oppidum*) 3|114
 Ameríni (*Amerini populus/gens*) 2|148, 3|113
 Ameríola (*Ameriola oppidum*) 3|68
 Amfímalá (*Amphimalla oppidum*) 4|59
 Amfípolis¹, mesto v Makedoniji (*Amphipolis oppidum*) 4|38, 6|216
 Amfípolis², mesto v Siriji (*Amphipolis oppidum*) 5|87
 Amfírájci (*Amphyraei gens*) 6|158
 Ámfít (*Amphitus*) 6|16
 Amfíza (*Amphisa oppidum*) 4|8
 Ámik (*Amyci portus*) 5|150
 Amíkle (*Amyclae oppidum*) 3|59, 4|16
 Amikópolis (*Amycolis oppidum/sinus*) 5|150
 Amimóna (*Amymone fons*) 4|17
 Amínkle (*Amynciae oppidum*) 3|59
 Amiterníni (*Amiternini gens*) 3|107
 Amitinénzi (*Amitinenses populus/gens*) 3|52
 Amitínun (*Amitinum oppidum*) 3|68
 Amitoskáta (*Amithoscatta regio*) 6|152
 Ámiz (*Amisum*) 6|7, 6|9, 6|11, 6|216
 Ámizis (*Amisis amnis*) 4|100
 Amizón (*Amyzon oppidum*) 5|109
 Amnamét (*Amnamethus insula*) 6|150

- Ámnon (*Amnum flumen*) 6|151
 Amódata (*Amodata oppidum*) 6|179
 Amomét (*Amometus*) 6|55
 Ámon (*Iuppiter Ammon (Hammon)*) 5|31, 5|50; Ámonovo preročišče; *Hammonis oraculum*), 5|49 (preročišče Zévsa Ámona [*Hammoniacum oraculum*])
 Amóni (*Ammoni gens*) 6|159
 ámonski nómos (*Hammoniacus nomos*) 5|49
 Amórg (*Amorgos insula*) 4|70
 Amórga (*Amorge oppidum*) 5|115 (= Ěfez)
 Ámpel¹, mesto v Makedoniji (*Ampelos oppidum*) 4|37
 Ámpel², mesto na Kreti (*Ampelos oppidum*) 4|59
 Ámpel³, rt na Kreti (*Ampelos promunturium*) 4|59
 Ampeloéssa (*Ampeloessa tetrarchia*) 5|74
 Ampéloma (*Ampelome oppidum*) 6|159
 Ampelúzija (*Ampelusia promunturium*) 5|2
 Amprévti (*Ampreutae gens*) 6|12
 Ampsága (*Ampsaga fluvius*) 5|21–22, 5|25, 5|29
 Ampsánkt (*Ampsantus locus*) 2|208
 Ánafa (*Anaphe insula*) 2|202, 4|70
 Anagníni (*Anagnini oppidum*) 3|63
 Anágnuti (*Anagnutes populus/gens*) 4|108
 Anáitika (*Anaetica regio*) 5|83
 Anakságora iz Klazomén (*Anaxagoras*) 2|149–150, 2|187
 Anaksimánder¹ iz Miléta (mlajši), pisec (*Anaximander*) 4|58
 Anaksimánder² iz Miléta, filozof (*Anaximander*) 2|31, 2|187, 2|191
 Anaksímen iz Miléta (*Anaximenes*) 2|187
 Ánaksum (*Anaxum amnis*) 3|126
 Anaktórija (*Anactoria oppidum*) 5|112 (= Milét)
 anaktórijska skupnost (*Anactorica civitas*) 4|4
 análi 2|43; *Anali* Lucija Pizona 2|140
 Ánanis (*Ananis flumen*) 6|107
 Anariaki (*Anariaci gens*) 6|36, 6|46
 Ánas (*Anas fluvius*) 3|6–8, 3|13, 3|17, 4|116–117
 Anatílija (*Anatilia oppidum*) 3|36
 Anatílijci (*Anatili populus/gens*) 3|34
 Ánatis (*Anatis fluvius*) 5|9
 Anazárb (*Anazarbos oppidum*) 5|93 (= *Caesarea Augusta*)
 Anazarbéni (*Anazarbeni civitas*) 5|93
 Ánazi (*Anasi gens*) 6|22
 Áncij (*Antium colonia*) 3|57, 3|81
 Ándari (*Andarae gens*) 6|67
 Andekávi (*Andecavi populus/gens*) 4|107
 Andelonénzi (*Andelonenses populus/gens*) 3|24
 Ándera (*Andera oppidum*) 5|126
 Ánderi (*Anderae gens*) 6|190
 Andétrij (*Andetrium castellum*) 3|142
 Andízeni (*Andiseni gens*) 6|78
 Andízeti (*Andizetes populus/gens*) 3|147
 Ándrija¹, skupnost v Likiji (*Andria civitas*) 5|100
 Ándrija², mesto v Frigiji (*Andria oppidum*) 5|145
 Andrógalis (*Androgalis oppidum*) 6|179
 Ándrok (*Androcus fluvius*) 5|91
 Andrómeda (*Andromeda*) 5|69 (Andrómedine verige), 5|128, 6|182 (miti o Andrómedi)
 Ándros¹, otok v Egejskem morju (*Andros/Andrus insula*) 2|231, 4|51, 4|65, 4|68–69
 Ándros², otok v Rokavskem prelivu (*Andros/Andrus insula*) 4|103
 Andúra (*Andura oppidum*) 6|178
 Ánemon (*Anemo oppidum*) 3|115
 Anemúrij (*Anemurium oppidum*) 5|93–94, 5|130
 Angeróna (*Angerona dea*) 3|65
 Anguláni (*Angulani gens*) 3|107
 Anhíal (*Anchialum oppidum*) 4|45
 Anhíala (*Anchiale oppidum*) 5|91
 Ánhidros (*Anhydros insula*) 5|137
 Ánhoa (*Anchoa oppidum*) 4|26
 Anién (*Anio fluvius*) 3|54, 3|109
 Ankíra¹, mesto v Frigiji (*Ancyra oppidum*) 5|145
 Ankíra² Tektózagov, mesto v Galatiji (*Ancyra Tectosagum*) 5|146
 Ánklaki (*Anclacae gens*) 6|21
 Ankóna (*Ancona colonia*) 2|182, 3|111–112, 3|115, 3|129, 6|218
 Ánksa (*Anxa oppidum*) 3|100
 Anksáni *Frentani* (*Anxani Frentani gens*) 3|106
 Anksatíni (*Anxatini gens*) 3|106

- Ānksur (*Anxur oppidum*) 3|59
 Antáj (*Antaeus*) 5|2, 5|3 (Antájeva kraljeva palača)
 antajopolíski nomos (*Antaeopolites nomos*) 5|49
 Antákati (*Antacati populus/gens*) 6|50
 Antándros¹, mesto na obali Troade (*Antandros/Antandrus oppidum*) 4|51, 5|123 (prej Edónida)
 Antándros², otok (*Antandros/Antandrus insula*) 4|65 (= Āndros)
 Antéd (*Anthedus portus*) 4|18
 Antedón¹, mesto v Bojotiji (*Anthedon oppidum*) 4|25
 Antédón², mesto v Palestini (*Anthedon oppidum*) 5|68
 Antēja (*Anthia oppidum*) 4|16
 Antějón (*Anthium oppidum*) 4|45
 Āntem (*Anthemus oppidum*) 4|36
 Antémne (*Antemnae oppidum*) 3|68
 Antemúnt¹, reka (*Anthemus fluvius*) 6|15
 Antemúnt², mesto (*Anthemus oppidum*) 6|118
 Antemúzija (*Anthemusia oppidum*) 5|86
 Ānti (*Anthi gens*) 6|35
 Antiadalájci (*Antiadalaei gens*) 6|154
 Antías, Valêrij (*Valerius Antias*) 2|241, 3|70
 Antibakhiáda (*Antibacchias insula*) 6|173
 Antifélos (*Antiphellos oppidum*) 5|100 (= Hábez)
 Antigonēja¹, mesto (*Antigonea oppidum*) 4|20, 4|34
 Antigonēja², pokrajina (*Antigonia regio*) 5|124 (= Troáda; = rimska kolonija Aleksandríja)
 Antigonénzi (*Antigoneses civitas*) 4|2
 Antihtóni (*Antichthones*) 6|81
 Antíkira (*Anticyra oppidum*) 4|8
 Antiklêjd (*Anticlides*) 4|67
 Antiliban (*Antilibanus mons*) 5|77, 5|80
 Antináti (*Antinates gens*) 3|106
 Āntine (*Anthinae insulae*) 5|137
 Antíoh¹ (*Antiochus*) 5|131 (Antíohov otok)
 Antíoh² I. (*Antiochus I. rex*) 2|167, 6|47–49, 6|58, 6|115, 6|132
 Antíoh³ III. (*Antiochus III. rex*) 6|93, 6|152
 Antíoh⁴ IV. (*Antiochus IV. rex*) 6|147 (= Epífan [*Epiphanes*])
 Antíoh⁵ V. (*Antiochus V. rex*) 6|139
 Antíohêjci (*Antiochienses civitas*) 4|35
 Antióhida (*Antiochis mare*) 2|167
 Antíohija¹ (*Antiochia*) 5|66 (= Siríja)
 Antíohija² ob Evfratu (*Antiochia ad Euphraten oppidum*) 5|86
 Antíohija³ Pri Dáfni (*Antiochia oppidum*) 5|79, 6|24, 6|213
 Antíohija⁴, kolonija Pizídov (*Antiochia colonia*) 5|94 (= Cezarêja)
 Antíohija⁵, mesto med Tigrisom in Torna-dotom (*Antiochia oppidum*) 6|132
 Antíohija⁶, mesto v Arabiji (*Antiochia oppidum*) 5|86 (= Edésa)
 Antíohija⁷, mesto v Kariji (*Antiochia oppidum*) 5|108
 Antíohija⁸, mesto v Margijani (*Antiochia oppidum*) 6|47
 Antíohija⁹, mesto v Mezopotamiji (*Antiochia oppidum*) 6|117 (= Ārabis)
 Antíohija¹⁰, mesto v severni Mezopotamiji (*Antiochia oppidum*) 6|42 (= Nézebis)
 Antíohija¹¹, mesto v Siriji (*Antiochia oppidum*) 5|79 (= Pri Dáfni)
 Antíohija¹², otok v Propontidi (*Antiochia insula*) 5|151
 Antíohov otok (*Antiochi insula*) 5|131
 Antípater, Célj (*Caelius Antipater*) 2|169
 Antípódi (*Antipodes populus/gens*) 4|90
 Antípolis (*Antipolis oppidum*) 3|35, 3|68, 3|79, 6|217
 Antírion (*Antirrhim promunturium*) 2|205, 4|6
 Antísa¹, otok (*Antissa insula*) 2|204
 Antísa², mesto (*Antissa oppidum*) 5|139
 Antónij, Márk (*M. Antonius*) 2|98–99
 Antoníopolíti (*Antoniopolitae civitas*) 5|111
 Antropofági (*Anthrophagi gens*) 4|88, 6|53, 6|195
 Aóos (*Aous flumen*) 3|145 (= Ajánt)
 Aórnos (*Aornos locus*) 4|2
 Aórzi (*Aorsi gens*) 4|80, 6|39
 Apamēja¹, mesto (*Apamea oppidum*) 5|127 (= Damēja)
 Apamēja², mesto (*Apamea oppidum*) 5|143 (= Mirlêja)
 Apamēja³, kolonija v Bitiniji (*Apamea colonia*) 5|149 (kolonija Apamēja [*Apamena colonia*])
 Apamēja⁴, mesto ob Evfratu (*Apamea oppidum*) 5|86

- Apamêja⁵, mesto pri Zevgmi na levem bregu Evfrata (*Apamea oppidum*) 6|119
- Apamêja⁶, mesto v Joniji (*Apamea oppidum*) 5|113 (ozemlje Apamêje [*Apamena regio*])
- Apamêja⁷, mesto v Kariji (*Apamea oppidum*) 5|106 (= Kelájne; = Kíbot)
- Apamêja⁸, mesto v Kojlesiriji (*Apamea oppidum*) 5|81
- Apamêja⁹, mesto v Mediji (*Apamea oppidum*) 6|43 (= Ragijána)
- Apamêja¹⁰, mesto v Meseni ob Tigrisu (*Apamea oppidum*) 6|129, 6|132, 6|146
- Apamestíni (*Apamestini populus/gens*) 3|105
- Apartájci (*Apartaei gens*) 6|21
- Ápata (*Apate oppidum*) 6|155
- Apatúr (*Apaturus oppidum*) 6|18
- Apavorténa (*Apavortene regio*) 6|46
- Apél (*Apelles*) U|26
- apeliót 2|119
- Apeníni (*Appenninus mons*) 2|194, 2|229, 3|48, 3|53, 3|74 (apenínski gozd Síla), 3|115, 3|118, 6|218
- Apenínsko pogorje (*Appennini iuga*) 3|109
- Apêrle (*Aperlae oppidum*) 5|100
- Aperópija (*Aperopia insula*) 4|56
- Apezánt (*Apesantus mons*) 4|17
- Ápídan (*Apidanus flumen*) 4|30
- Ápija (*Apia paeninsula*) 4|9
- Ápijáni (*Appiani civitas*) 5|105
- Ápijev Fórum (*Forum Appii oppidum*) 3|64
- Ápilas (*Apilas flumen*) 4|34
- Ápina (*Apina oppidum*) 3|104
- Ápiole (*Apiolae oppidum*) 3|70
- Ápion (*Apion*)
- Ápis (*Apis locus*) 5|39
- Ápitámi (*Apitami gens*) 6|150
- Ápla (*Aple locus*) 6|134
- apogêj 2|114
- apolinárski Rêjci (*Reii Apollinares populus/gens*) 3|36
- Apólón (*Apollo*) 2|39, 2|232 (klároški [*Clarius*]), 4|5 (Apólónovo svetišče v Ákciju), 4|7 (Apólónovo preročišče v Délfih [*Delphicus*]), 4|7 (pristanišče fájstijskega Apólona [*Phaestius*]), 4|66 (Apólónovo svetišče na Délosu [*Deliacus*]), 4|91 (na Délosu), 4|92 (kapitólski [*Capitolinus*]), 5|20, 5|23–24, 5|60, 5|106, 5|112 (preročišče didimêjskega Apólona [*Apollo Didymaeus*]), 5|116 (svetišče klároškega Apólona [*Apollo Clarius*]), 6|49, 6|102, 6|189
- Apolonidénzi (*Apollonidenses civitas*) 5|126
- Apolónija¹, mesto na Kreti (*Apollonia oppidum*) 4|59
- Apolónija², mesto nad Rindakom (*Apollo-nia oppidum*) 6|217
- Apolónija³, mesto ob obali Egejskega morja za Strimonom (*Apollonia oppidum*) 4|42, 4|78
- Apolónija⁴, mesto ob Pontu (*Apollonia oppidum*) 4|45 (= Antêjon)
- Apolónija⁵, mesto ob ustju Danuvija (*Apollonia oppidum*) 6|32
- Apolónija⁶, mesto severno od Olinta (*Apollonia oppidum*) 4|37
- Apolónija⁷, mesto v Feniciji (*Apollonia oppidum*) 5|69
- Apolónija⁸, mesto v Iliriji (*Apollonia oppidum*) 3|100, 3|145, 6|216
- Apolónija⁹, mesto v Kirenajki (*Apollonia urbs*) 5|31–32
- Apolónija¹⁰, mesto v Migdoniji (*Apollonia oppidum*) 4|38
- Apolónija¹¹, mesto v Miziji (*Apollonia oppidum*) 5|126
- Apolónija¹², mesto v Troadi (*Apollonia oppidum*) 5|123 (= Ásos)
- Apolónija¹³, otok v Pontu (*Apollonia insula*) 6|32 (= Tiniáda)
- Apolonijátí¹, skupnost na otoku v Pontu (*Apolloniatae civitas*) 4|92
- Apolonijátí², skupnost v Iliriji (*Apolloniatae civitas*) 2|237
- Apolonijátí³, skupnost v Kariji (*Apolloniatae civitas*) 5|109
- Apolonijátí⁴, skupnost v Miziji (*Apolloniatae civitas*) 5|123
- Apolonohieríti (*Apollonohieritae civitas*) 5|111
- apolonopolítski nómos (*Apollonopolites nomos*) 5|49
- Apólónov rt¹ v Mavretaniji (*Apollinis promunturium*) 5|20
- Apólónov rt² v Afriki (*Apollinis promunturium*) 5|23–24

- Apólonova Hidrévma (*Hydreuma Apollinis locus*) 6|102
 Apólonovo¹ mesto Megabarov nasproti Meroe (*Apollinis oppidum*) 6|189
 Apólonovo² mesto v Egiptu (*Apollinis urbs*) 5|60
 Ápros (*Apros colonia*) 4|47–48
 Aprustáni (*Aprustani populus/gens*) 3|98
 Aprúza (*Aprusa amnis*) 3|115
 apsída 2|63–65, 2|70, 2|72–73, 2|79; apsída nébesa 2|63; krivulja apsid 2|72
 Ápta Júlija (*Apta Iulia oppidum*) 3|36
 Ápuli (*Apuli populus/gens*) 3|38, 3|103–104
 Apúlija¹ (*Apulia regio*) 3|99, 3|103, 3|151, 6|217
 Apúlija² Dávnijcev (*Apulia Dauniorum regio*) 3|103
 apúlijska Úrija (*Uria Apula oppidum*) 3|103
 Aquinates, Saltusgalijáni (*Saltus Galliani Aquinates oppidum*) 3|116
 Áraba (*Araba oppidum*) 6|193
 Arábci (*Arabes populus/gens*) 5|65–66, 5|65 (skenítski, Kanhléljci, Katabáni, Ezboníti, Nabatájci), 5|85 (Orójci), 5|86 (Prájtavi), 5|87 (Róali), 5|87 (skenítski), 6|25 (orójski), 6|90, 6|98 (arabsko plemo Máki), 6|104 (arabske dišave), 6|109, 6|116–118, 6|125, 6|129, 6|139–140, 6|154, 6|162, 6|165, 6|167, 6|168 (divji), 6|176–179
 Arabéta (*Arabeta oppidum*) 6|178
 Arábija (*Arabia terra*) 2|169, 2|178, 2|201, 5|61, 5|65, 5|67–70, 5|72 (Nomádov), 5|74, 5|85, 5|86, 6|84, 6|95, 6|100, 6|104, 6|108–109, 6|136, 6|141–143 (plemena), 6|149, 6|156, 6|160, 6|163, 6|170, 6|191, 6|212–213; Srečna 5|87, 6|65, 6|138
 Arábija, Srečna (*Arabia Felix/Eudaemon*) 5|65, 5|87, 6|138
 Arabijáti (*Arabiates populus/gens*) 3|148
 Árabis¹, mesto (*Arabis oppidum*) 6|117
 Árabis², reka (*Arabis flumen*) 6|109
 Arabrigénzi (*Arabrigenses populus/gens*) 4|118
 Arábski zaliv (*Arabicus sinus*) 2|163, 2|169, 2|173, 6|108
 Aracelitáni (*Aracelitani populus/gens*) 3|24
 Árad¹, mesto (*Arados oppidum*) 5|78
 Árad², otok (*Aradus/Arados insula*) 2|227, 5|78, 5|128
 Áradci (*Aradii civitas*) 5|78
 Áraha (*Aracha insula*) 6|111
 Arahóti (*Arachotae gens*) 6|78, 6|92
 Arahózijs¹, provinca (*Arachosia provincia*) 6|92
 Arahózijs², reka (*Arachosia flumen*) 6|92
 Arahózijs³, mesto (*Arachosia oppidum*) 6|92
 Arahózijski (*Arachosii*) 6|61, 6|92
 Arájci, sarmátski (*Arraei Sarmatae populus/gens*) 4|41
 Arajtírea (*Araethyrea regio*) 4|13
 Arakéni (*Araceni gens*) 6|157
 Arakínt (*Aracynthus mons*) 4|6
 Áraks¹, reka (*Araxes flumen*) 6|25–26, 6|42
 Áraks², rt (*Araxus promunturium*) 4|13
 Árakson (*Araxum promunturium*) 4|55
 Áram (*Aramum oppidum*) 6|178–179
 Arámijci (*Aramii gens*) 6|50
 Aranditáni (*Aranditani populus/gens*) 4|118
 Árar (*Arar amnis*) 3|33
 Arasénzi (*Arassenses civitas*) 5|147
 Arát (*Aratthus flumen*) 4|4
 Arávris (*Arauris flumen*) 3|32
 Aravzióna (*Arausio Secundanorum colonia*) 3|36
 Arázmi (*Arasmi gens*) 6|48
 Árba (*Arba insula*) 3|140
 Arbelitida (*Arbelitis regio*) 6|41, 6|132
 Árbi (*Arbae gens*) 6|77
 Árbijci (*Arbii gens*) 6|95, 6|110
 Arbíla (*Arbila oppidum*) 2|180
 Árbis¹, mesto (*Arbis oppidum*) 6|97
 Árbis², reka (*Arbis flumen*) 6|97
 Árdabi (*Ardabae gens*) 6|77
 Árdea (*Ardea amnis*) 3|56
 Areáti (*Areatae populus/gens*) 4|41
 Arécij (*Arretium, Arretinus ager*) 3|54
 Arêj¹, reka v Bitiniji (*Aureus amnis*) 5|148
 Arêj², reka v Arijani (*Arius amnis*) 6|93
 Arêja¹, otok v Pontu (*Aria insula*) 6|32
 Arêja², dežela Arijcev (*Aria regio*) 6|212
 Arekómiki (*Arecomici populus/gens*) 3|37
 Areláte (*Arelate Sextanorum colonia*) 3|36
 Aremórika (*Aremorica regio*) 4|105
 Aréna¹, mesto (*Arene oppidum*) 4|15
 Aréna², pokrajina (*Arrhene regio*) 6|128
 Áreni (*Arreni oppidum*) 6|157
 Áres (*Mars*) 6|32

- Aretíni¹ (*Arretini populus/gens*) 3|53
 Aretíni² *Fidentiores* (*Arretini Fidentiores populus/gens*) 3|52
 Aretíni³ *Iulienses* (*Arretini Iulienses populus/gens*) 3|52
 Aretini⁴ *Veteres* (*Arretini Veteres populus/gens*) 3|52
 Aretísa (*Aretissa lacus*) 2|226, 6|127
 Aretúza¹, izvir na Evboji (*Arethusa fons*) 4|64
 Aretúza², izvir v Bojotiji (*Arethusa fons*) 4|25
 Aretúza³, izvir v Sirakuzah (*Arethusa fons*) 2|225, 3|89
 Aretúza⁴, mesto v Arabiji (*Arethusa oppidum*) 6|159
 Aretúza⁵, mesto v Migdoniji (*Arethusa oppidum*) 4|38
 Aretúzijci¹, skupnost v Siriji (*Arethusii civitas*) 5|82
 Aretúzijci², pleme v Makedoniji (*Arethusii gens*) 4|35
 Aréva (*Areva fluvius*) 3|27
 Areváki, keltibèrijski (*Arevaci Celtiberi gens*) 3|19, 3|27 (*Arevaci*), 4|112
 Argáj (*Argaeus mons*) 6|8
 Árgaris (*Argaris mons*) 5|68
 Argén (*Argennon insula*) 5|135
 Argéntej (*Argenteus amnis*) 3|55
 Argentíni (*Argentini populus/gens*) 3|105
 Argénuos (*Argenuus oppidum*) 6|97
 argést 2|119–121
 Árgi (*Argi oppidum*) 6|214
 Árgije (*Argiae insulae*) 5|133
 Árgina (*Argyna oppidum*) 4|7
 Arginúza¹, otok (*Arginusa insula*) 5|137
 Arginúza², mesto (*Arginusa oppidum*) 5|137
 Arginúze (*Arginusae insulae*) 5|140
 Árgira (*Argyre insula*) 6|80
 Argirípa (*Argyripa oppidum*) 3|104
 Argirúntum (*Argyrontum oppidum*) 3|140
 Argívci (*Argi populus/gens*) 3|51
 argívska Júnóna (*Iuno Argiva*) 3|70
 Argódeni (*Argodeni populus/gens*) 4|85
 Argólida (*Argolis, Argolica regio*) 2|225, 4|1
 Argólidski zaliv (*Argolicus sinus*) 4|17, 4|56
 Árgos¹ (*Argos*) 4|22 (= Árgos⁴ Hípíj)
 Árgos², Inahov in Dipsij (*Argos Inachium, Dipsium*) 4|18
 Árgos³, Pelázgijski (*Argos Pelasgicon*) 4|28
 Árgos⁴, Hípíj (*Argos Hippium oppidum*) 3|104, 4|17
 Árgos⁵, amfilóhijski (*Amphilochicum Argos*) 4|5
 argument – stvarni 2|5
 argumentacija 2|55
 Arhajópolis (*Archaeopolis oppidum*) 5|117
 Arheláida (*Archelais colonia*) 6|8
 Arhidémija (*Archidemia colonia*) 3|89
 Arhípa (*Archippe oppidum*) 3|108
 arhitekt – Dejnohar 5|62
 Arhizármí (*Archisarmi gens*) 6|192
 Arhóos (*Archous amnis*) 6|132
 Arialdúnum (*Arialdunum oppidum*) 3|10
 Arícija (*Aricia oppidum*) 2|240, 3|63
 Arijána (*Ariana regio*) 6|93, 6|95, 6|113, 6|116
 Arijáni (*Ariani gens*) 6|116
 Árijci (*Arii gens*) 6|61, 6|78, 6|92, 6|113
 Arikánd (*Arycandus fluvius*) 5|100
 Arikánda (*Arycanda oppidum*) 5|95
 Arimáspi (*Arimaspi gens*) 4|88, 6|50
 Arimfájci (*Arimphaei gens*) 6|19, 6|34
 Árimi (*Arimi gens*) 5|127
 Arímin¹, kolonija (*Ariminum colonia*) 3|112, 3|115, 6|218
 Arímin², mesto (*Ariminus amnis*) 3|115
 Árina (*Arina insula*) 4|56
 Arinátí (*Arinates populus/gens*) 3|114
 Aristájón (*Aristaeum oppidum*) 4|45
 Arístera (*Aristera insula*) 4|56
 Aristíd (*Aristides*) 4|64, 4|70
 Aristokreónt (*Aristocreon*) 5|59, 6|183, 6|191
 Aristótel (*Aristoteles*) 2|91, 2|150, 2|220, 4|65–66, 4|70, 5|135
 Arízba¹, mesto v Troadi (*Arisbe oppidum*) 5|125
 Arízba², mesto na Lezbosu (*Arisbe oppidum*) 5|139
 Árka (*Arca tetrarchia*) 5|74, 5|77
 Arkádcí (*Arcades populus/gens*) 3|56
 Arkádija (*Arcadia regio*) 2|227, 2|231, 4|20–22
 Arkobrigénzi (*Arcobrigenses gens/civitas*) 3|24
 Arkonéz¹, otok ob obali Karije (*Arconnesus insula*) 5|133

- Arkonéz² (*Arconnesos insula*) 4|74 (= Arkonéz¹)
- Arktonéz (*Arctonnesus oppidum*) 5|142 (= Kízik)
- Arktúr (*Arcturus sidus*) 2|106, 2|124, 2|178
- Arménija¹ (*Armenia terra*) 2|180, 4|39, 5|66, 5|83–84, 5|99, 5|102, 5|127, 6|28, 6|37, 6|39–40, 6|42, 6|112, 6|114, 6|118, 6|127, 6|131, 6|141, 6|216–217
- Arménija², Velika (*Armenia maior regio/terra*) 2|226, 6|9, 6|12, 6|24–26, 6|41, 6|127
- Arménija³, Mala (*Armenia Minor regio/terra*) 6|9, 6|24–26
- Armenohálibi (*Armenochalybes gens*) 6|12, 6|29
- Arménska Vrata (*Portae Armeniae*) 5|99
- Ármina (*Armine oppidum*) 6|6
- Armísti (*Armistae populus/gens*) 3|143
- Ármua (*Armua fluvius*) 5|22
- Armúzija (*Armuzia regio*) 6|107
- Árn(us) (*Arnus amnis*) 3|50, 3|52
- Árna (*Arne oppidum*) 4|28
- Arnáti (*Arnates populus/gens*) 3|113
- Árnum (*Arnum flumen*) 3|22
- Árokas (*Arocas amnis*) 3|96
- Aróni (*Arroni populus/gens*) 4|111
- Arosáp (*Arosapes flumen*) 6|93
- Arotêri¹, plemo v Albaniji (*Aroteres gens*) 6|39
- Arotêri² (*Aethiopes Aroteres gens*) 6|173 (= arotêrski Etiópci)
- arotêrski Etiópci (*Aethiopes Aroteres gens*) 6|173
- Arótrebi (*Arrotrebae populus/gens*) 4|111, 4|114
- Arpáni (*Arpani populus/gens*) 3|105
- Árpi (*Arpi oppidum*) 2|211 (ozemlje Árpov [ager *Arpanus*]), 3|104
- Arpináti (*Arpinates oppidum*) 3|63
- Arsagalíti (*Arsagalitae gens*) 6|78
- Arsamózata (*Arsamosata oppidum*) 6|26
- Arsánias (*Arsanias flumen*) 6|128
- Artabatíti (*Artabatitae gens*) 6|195
- Ártabri (*Artabres, Artabri gens*) 4|114
- Artábrum (*Artabrum promunturium*) 2|242, 4|113
- Ártaka¹, pristanišče (*Artace portus*) 5|141
- Ártaka², mesto (*Artace oppidum*) 5|142
- Artakábena (*Artacabene oppidum*) 6|93
- Artakájci (*Artacaei civitas*) 5|151 (otok Artakájcev [*Artacaeon insula*])
- Artakóana (*Artacoana oppidum*) 6|93
- Artáksata (*Artaxata oppidum*) 6|26, 6|42
- Artédon (*Arthedon insula*) 5|138
- Artémida (*Diana*) 2|201 (Artémidino svetišče v Éfezu), 5|115 (Artémidino svetišče), 6|135
- Artemidór (*Artemidorus*) 2|242, 2|244, 2|246, 4|77, 4|121, 5|40, 5|47, 5|59, 5|129, 6|36, 6|70, 6|156, 6|163, 6|183, 6|207
- Artemíta¹, mesto v asirski pokrajini Apolonijatidi (*Artemita oppidum*) 6|117
- Artemíta², otok blizu Delosa (*Artemite insula*) 4|67
- Artemíta³, otok med Akarnanijo in Ajtolijo (*Artemita insula*) 4|5
- Artemízij¹, gora (*Artemisius mons*) 4|17, 4|21
- Artemízij², oritánski, svetišče (*Artemisium Oritanum sacrum*) 4|64
- Artemízija (*Artemisia insula*) 3|81
- Ártigi Iuliense (*Artigi Iuliense oppidum*) 3|10
- Artígula (*Artigula insula*) 6|184
- Artínija (*Arthynia stagnum*) 5|142
- Arúki (*Arucci oppidum*) 3|14
- Arúnda (*Arunda oppidum*) 3|14
- Árva (*Arva oppidum*) 3|11
- Arvêrni (*Arverni populus/gens*) 4|109
- Árza (*Arsa oppidum*) 3|14
- Árzan (*Arsanus fluvius*) 5|84
- Arzánias (*Arsanias fluvius*) 5|84
- arzen 6|98
- Arzenárijia (*Arsennaria oppidum*) 5|19
- Árzi¹, plemo v Hirkaniji (*Arsi gens*) 6|48
- Árzi², plemo v Srečni Arabiji (*Arsi gens*) 6|155
- Árzija (*Arsia fluvius*) 3|44, 3|129, 3|132, 3|139, 3|150
- Arzilahíti (*Arsilachitae populus/gens*) 4|85
- Arzínoa¹, mesto na Cipru (*Arsinoe oppidum*) 5|130
- Arzínoa², mesto ob Rdečem morju (*Arsinoe oppidum*) 5|65, 6|167
- Arzínoa³, mesto v Kilikiji (*Arsinoe oppidum*) 5|92
- Arzínoa⁴, mesto v Kirenajki (*Arsinoe oppidum*) 5|31, 5|32 (= Tevhêra)
- Arzinóino mesto (*Arsinoes oppidum*) 5|61

- arzinoitski nómos (*Arsinoites nomos*) 5|50, 5|61
- Ásahi (*Asachae gens*) 6|191
- Ásam (*Asamus flumen*) 3|149
- Asámpati (*Asampatae gens*) 6|22
- Ásana (*Asana fluvius*) 5|13
- Asarájci (*Asaraei gens*) 6|168
- Ásel (*Asel oppidum*) 6|193
- Ásera (*Assera oppidum*) 4|38
- Aserijáti (*Asseriates populus/gens*) 3|130, 3|139
- Asfáltno jezero (*Asphaltites lacus*) 2|226, 5|71–73
- Ási (*Assoi gens*) 6|78
- Asírci (*Assyrii populus*) 5|86, 6|41, 6|117, 6|120
- Asíríja (*Assyria terra*) 5|66 (= Adiabéna; = Síríja), 6|121
- Asizináti (*Asisinales populus/gens*) 3|113
- Áskaf (*Ascaphos insula*) 4|74
- Áskálon (*Ascalon*) (*Ascalo oppidum*) 5|68, 6|213
- Askánij¹, pristanišče (*Ascanius portus*) 5|121
- Askánij², reka (*Ascanium flumen*) 5|144
- Askánij³, jezero (*Ascanius lacus*, jezero) 5|148
- Askáníja¹, otok v Egejskem morju (*Ascania insula*) 4|70
- Askáníja² Frigije, kraj (*Ascania locus*) 5|144
- Askáníje (*Ascaniae insulae*) 5|138
- Askáníjev zaliv (*Ascanius sinus*) 5|148
- Askíti (*Ascitae gens*) 6|176
- Asklépij (*Aesculap(i)us*) 2|225 (Asklépijev izvir (*fons Aesculapi*) v Atenah), 4|18 (Asklépijevo svetišče)
- Ásklije (*Ascliae insula*) 6|148
- Askuláki (*Asculacae*) 5|123 (makedónski)
- Áskulum (*Asculum colonia*) 3|111
- Asoríni (*Assorini populus/gens*) 3|91
- Ásos (*Assos oppidum*) 2|210, 5|123 (= Apolóníja)
- Áspágani (*Aspagani gens*) 6|79
- Áspélija (*Aspelia insula*) 5|129 (= Cíper)
- Áspénd (*Aspendum oppidum*) 5|96
- Áspida¹, otok nasproti rta Spejráj (*Aspis insula*) 4|57
- Áspida², otok pred obalo Likije (*Aspis insula*) 5|131
- Áspida³, otok pri Zmirni (*Aspis insula*) 5|138
- Ásplédon (*Asplodon oppidum*) 4|26
- Astábores (*Astabores fluvius*) 5|53 (= Níl)
- Ástak (*Astacum oppidum*) 5|148
- Astakénski zaliv (*Astacenus sinus*) 5|148 (= Kraspedít), 5|149
- Ástaki (*Astacae populus/gens*) 6|50
- Ástap (*Astapus fluvius*) 5|53 (= Níl)
- Astélef (*Astelephus amnis*) 6|14
- Astèrida (*Asteris insula*) 4|55
- Astèrija¹ (*Asteria insula*) 4|66 (= Délos)
- Astèrija² (*Asteria insula*) 5|132 (= Ródos)
- Asterión (*Asterion mons*) 4|17
- Ástigi¹, kolonija (*Astigi colonia*) 3|7, 3|12
- Ástigi², Stari (*Astigi Vetus oppidum*) 3|12
- Ástigi³, Augusta Firma (*Astigi Augusta Firma colonia*) 3|12
- astígiški sodni okraj (*Astigitanus conventus*) 3|7, 3|12
- Ástika (*Astika regio*) 4|45
- Astínom (*Astynomus*) 5|129
- Astipalája (*Astypalaea insula*) 2|243, 4|60, 4|71
- Ástira (*Astyre oppidum*) 5|122
- Astósapes (*Astosapes fluvius*) 5|53 (= Níl)
- Ástraba (*Astrabe insula*) 4|70
- Ástron (*Astron fluvius*) 5|122
- Ástura (*Astura insula*) 3|57, 3|81
- Ástura (*Astura fluvius/flumen*) 3|57
- Ásturi¹ (*Astures populus/gens*) 3|28, 4|111
- Ásturi² Avgustáni (*Astures Augustani populus/gens*) 3|28
- Ásturi³ Transmontáni (*Astures Transmontani populus/gens*) 3|28
- Astúrija (*Asturia regio/terra*) 4|112, 4|118
- Astúrika (*Asturica oppidum*) 3|28
- ásturski sodni okraj (*Astorum conventus*) 3|18
- Ástursko pogorje (*iuga Asturum*) 3|6
- Ásuras (*Assuritanum oppidum*) 5|29
- Ársaka (*Arsace urbs*) 6|113
- Atabíríja (*Atabyria insula*) 5|132 (= Ródos)
- Atábuli (*Atabuli gens*) 6|189
- Atakóri (*Attacori gens*) 4|90, 6|55
- Átaks (*Atax flumen*) 3|32
- Atalánta (*Atalante insula*) 2|204, 4|71
- Atalèja (*Attaleia oppidum*) 5|121
- Atalénzi¹, skupnost v Miziji (*Attalenses civitas*) 5|126

- Atalénzi², skupnost v Galatiji (*Attalenses civitas*) 5|147
- Átali (*Attali gens*) 6|125
- Atamáni (*Athamanes populus/gens*) 4|6
- Atamánt (*Athamas mons*) 4|29
- Átana (*Attana oppidum*) 6|149
- Atárgatis (*Atargatis*) 5|81 (= Dêrketo)
- Atarnêja (*Atarnea oppidum*) 5|122
- Atégua (*Ategua oppidum*) 3|10
- Ateláni (*Atellani oppidum*) 3|63
- Atelebúsa (*Attelebussa insula*) 5|131
- Aténa¹, boginja (*Athena*) 2|210, 4|72
- Aténa², pokrajina v Srečni Arábiji (*Attene regio*) 6|148
- Aténa³, mesto ob Nilu (*Atthena oppidum*) 6|179
- Aténa⁴, mesto v Nubiji (*Attenu oppidum*) 6|181
- Aténci (*Athenienses civitas*) 2|54, 2|120, 2|188, 3|58, 3|95, 5|125
- Aténe¹, mesto v Arabiji (*Athenae oppidum*) 6|159
- Aténe², mesto v Atiki (*Athenae urbs*) 2|54, 2|201, 2|225, 3|58, 4|24–25, 5|113, 6|215; aténsko pristanišče 2|201, 4|57
- Atenópolis (*Athenopolis oppidum*) 3|35
- Atêrn (*Aternus amnis*) 3|44, 3|106, 3|110
- Aternéjci (*Athernei gens*) 6|22
- Atése (*Ateste colonia*) 3|130
- Átezis (*Atesis amnis*) 3|121
- Atézujci (*Atesui populus/gens*) 4|107
- Atidijáti (*Attidiates populus/gens*) 3|113
- Atíjan (*Atianos flumen*) 6|55
- Átika (*Attica, Attice regio*) Attica: 4|23–24, 4|32, 4|62–63, 4|71; Attice: 4|1, 4|19, 4|23
- Atína¹, mesto v Lukaniji (*Atina oppidum*) 2|225 (ravnic pri Atini [*Atinas campus*])
- Atína², naselbina na ozemlju Venetov (*Atina oppidum*) 3|131
- Atináti (*Atinates civitas*) 3|63, 3|98, 3|105
- Átiras (*Athyras amnis*) 4|47
- Atlánt (*Atlas*) 2|31
- Atlánti (*Atlantes populus/gens*) 5|44, 5|45
- Atlantici, Kamboléktri (*Cambolectri Atlantici oppidum*) 3|36
- Atlantída (*Atlantis insula*) 6|199, 6|201
- Atlántija (*Atlantia gens*) 6|187
- Atlántski ocean (*Atlanticus oceanus*) 3|3, 3|6, 3|8–9, 4|114
- Atlántsko morje (*Atlanticum mare*) 2|205, 3|5, 3|7, 3|74, 5|40, 6|175, 6|199, 6|212
- Átlas (*Atlas mons*) 5|5–7, 5|10–11, 5|13 (= Dírís), 5|14, 5|16, 6|199
- Átos (*Athos mons*) 4|37, 4|72, 4|73
- Atotádro (*Athotadrus insula*) 6|99
- Átraki (*Atraces populus/gens*) 4|6
- Átraks¹, reka v Etoliji (*Atrax amnis*) 4|6
- Átraks², mesto v Tesaliji (*Atrax oppidum*) 4|29
- Atramíti (*Atramitae gens*) 6|155
- Atráni (*Atrani populus/gens*) 3|105
- Atrapaténa (*Atrapatene regio*) 6|42
- Atrébati (*Atrebatas populus/gens*) 4|106, 4|119
- Atribida (*Athribis oppidum*) gl. Átribis
- Átribis (*Athribis oppidum*) 5|64 (= Atribida)
- atribitski nómos (*Athribites nomos*) 5|49
- Átrida (*Athrida oppidum*) 6|159
- Átrija (*Atria amnis*) 3|120
- Atrijáni (*Atriani populus/gens*) 3|120
- Atrijátsko morje (*Atriatium mare*) 3|120
- Atúsa (*Atussa urbs*) 5|143
- Augurina, Ségida (*Segida Augurina oppidum*) 3|10
- Augusta¹ Firma (*Augusta Firma colonia*) 3|12 (= Ástigi)
- Augusta² Gemella (*Augusta Gemella colonia*) 3|12 (= Túki)
- Augustani, Setabitáni (*Setabitani Augustani populus/gens*) 3|25
- Aurelia, Kárizá (*Carisa Aurelia oppidum*) 3|15
- Avalíti (*Avalitae gens*) 6|157
- Avalítu (*Avalitu sinus*) 6|174
- Avántiki (*Avantici populus/gens*) 3|37
- Avátiki (*Avatici populus/gens*) 3|34 (Marítima Avátikov [*Maritima Avaticorum*])
- Avdaristénzi (*Audaristenses populus/gens*) 4|35
- Aveniónia (*Avennio oppidum*) 3|36
- Avént (*Avens amnis*) 3|109
- Avêrnsko jezero (*Avernus lacus*) 3|61
- Áves¹, reka (*Aves fluvius*) 5|21
- Áves², mesto (*Aves oppidum*) 5|25
- Avéstik (*Avesticos insula*) 4|74
- Avfént (*Aufentum flumen*) 3|59

- Ávfíd (*Aufidus amnis*) 3|102
 Avfidenáti (*Aufidenates gens*) 3|107
 Avfidij (Bas) (*Aufidius*) U|20, 6|27
 Avfináti, Cismontánski (*Aufinates Cismon-tani gens*) 3|107
 Ávgili (*Augilae gens*) 5|26–27, 5|43, 5|45
 Avgúst (*Augustus* (*Divus*) *Caesar impe-rator*) 2|24, 2|93, 2|123, 2|167, 2|169, 2|178, 3|17, 3|46, 3|49 (razdelitev), 3|62 (razdelitev), 3|119 (kanal), 3|136, 4|5 (Avgústova kolonija Ákcij), 4|111, 5|2, 5|5, 5|20–21, 6|141, 6|160, 6|181
 Avgústa¹ Bagiénov (*Augusta Bagiennorum oppidum*) 3|49
 Avgústa² Brákarov (*Augusta Bracarum oppidum*) 4|112
 Avgústa³ Emérita (*Augusta Emerita colo-nia*) 4|117
 Avgústa⁴ Nôva (*Nova oppidum*) 3|27
 Avgústa⁵ Pretórija (*Praetoria Augusta colonia*) 3|43, 3|123
 Avgústa⁶ Tavrínov (*Augusta Taurinorum colonia*) 3|123
 Avgústa⁷ Trikastínov (*Augusta Tricastino-rum oppidum*) 3|36
 Avgustáni (*Augustani populus/civitas*) 4|119
 Avgustobrigénzi (*Augustobrigenses popu-lus/civitas*) 4|118
 Avgústov kanal (*Augusta fossa*) 3|119
 Avgústov Lúkus (*Lucus Augusti oppidum*) 3|37
 Avhéti (*Auchetae populus/gens*) 4|88
 avhétski Skíti (*Scythae Auchetae gens*) 6|22
 Avíta (*Avittense oppidum*) 5|30
 Avksimáti (*Auximates civitas*) 3|63, 3|111
 Avlérki¹, Cenománi (*Aulerci Cenomani populus/gens*) 4|107
 Avlérki², Eburovíki (*Aulerci Eburovices populus/gens*) 4|107
 Ávlida (*Aulis oppidum*) 4|26, 4|64
 Avlokréna¹, kotlina (*Aulocrene convallis*) 5|106
 Avlokréna², gora (*Aulocrene mons*) 5|113
 ávlon 2|134
 Ávlon (*Avlon oppidum*) 4|14
 Ávnij (*Aunios insula*) 4|111
 Avobríga (*Avobriga oppidum*) 4|112
 Avríni (*Aurini populus/gens*) 3|52
 Avrúnki (*Aurunci populus/gens*) 3|56
 Ávski (*Ausci populus/gens*) 4|108
 Avskuláni (*Ausculani populus/gens*) 3|105
 Avstakéni (*Austaceni gens*) 2|235
 ávster, Ávster (*Auster ventus*) 2|115, 2|119, 2|121, 2|123–124, 2|126–129, 6|106
 Avsterávijska (*Austeravia insula*) 4|97
 Avtájci (*Autaei gens*) 6|158, 6|167–168
 Ávtaki (*Autacae gens*) 6|21
 Avtarídi (*Autaridae gens*) 6|153
 Avtiándi (*Authiandae gens*) 6|21
 Avtóloli (*Autololes gens*) 5|5, 5|9 (gétulski Avtóloli), 5|17, 6|201
 Avtómata (*Automate insula*) 2|202, 4|70 (= Hiera)
 Avtomúla (*Automula oppidum*) 6|75
 avtoriteta – strokovna 2|247; ugledna 5|12
 Avtrígoni (*Autrigones populus/gens*) 3|27
 Avtuzijáni (*Authusiani gens*) 6|50
 Ávzer (*Auser amnis*) 3|50
 Avzetáni (*Ausetani populus/gens*) 3|22–23
 Ávzoni (*Ausones populus/gens*) 3|56, 3|95
 Avzónijsko morje (*Ausonium mare*) 3|75, 3|95, 3|151
 Áza (*Aza oppidum*) 6|26
 Ázali (*Azali populus/gens*) 3|148
 Azánijski ocean (*Azanius oceanus*) 6|108
 Azánijsko morje (*Azanium mare*) 6|153, 6|172
 Ázara (*Asara oppidum*) 6|193
 Azbíti (*Asbytae populus/gens*) 5|34
 Azéti (*Azetae civitas*) 5|81
 Azetíni (*Azetini populus/gens*) 3|105
 Azibínta (*Azibintha insula*) 4|71
 Ázidon Caesaria (*Asido Caesaria oppidum*) 3|11
 Ázija (*Asia terra/continens*) 2|127, 2|173, 2|181, 2|200, 2|205, 2|208, 2|210, 2|225, 3|3, 4|39, 4|49, 4|71, 4|75, 4|78, 4|83, 4|86–87, 4|90 (obala), 4|122, 5|47–48, 5|95, 5|97, 5|102, 5|118, 5|120, 5|126–128, 5|139–142, 5|150, 6|1, 6|7, 6|18, 6|24, 6|31, 6|33, 6|36, 6|209, 6|210
 Azíjak (*Asiaces fluvius*) 2|230
 Azíjatsko morje (*Asiaticum mare*) 5|102 (= Karpátijsko morje)
 Azíl (*Asylum oppidum*) 6|193
 Ázin (*Asines flumen*) 3|88
 Ázina (*Asine oppidum*) 4|15
 Azinájski zaliv (*Asinaeus sinus*) 4|15, 4|56
 Ázini (*Asini gens*) 6|77

- Ázion (*Asium oppidum*) 4|59
 Azóhis (*Azochis oppidum*) 6|118
 Ázoni (*Azoni gens*) 6|118
 Azóp (*Asopus fluvius*) 5|105
 Azópida¹, otok (*Asopis insula*) 4|64 (= Evbója)
 Azópida², pokrajina v Ahaji (*Asopis regio*) 4|13 (= Arajtírea)
 Azót (*Azotos oppidum*) 5|68
 Bába (*Babba Iulia Campestris colonia*) 5|5
 Bábilon (*Babylon oppidum*) 2|235, 2|237, 5|89–90, 6|109, 6|117, 6|120–121, 6|123–124, 6|213
 Babilónci (*Babyloni civitas*) 2|188, 2|191
 Babilónija (*Babylonia regio*) 5|66 (= Sírija), 6|121
 Baebiani, Líguri (*Baebiani populus/gens*) 3|105
 Bagiéni¹ (*Bagienni populus/gens*) 3|47, 3|49
 Bagiéni², ligúrski (*Bagienni Ligures populus/gens*) 3|117, 3|135
 Bágrada (*Bagrada fluvius*) 5|24
 Bahilíti (*Bachylitae gens*) 6|158
 Bajánski zaliv (*sinus Baianus*) 2|227
 Báje (*Baiae portus*) 3|61
 bajesloven – čudeži 4|89; Kéto 5|69; območja 6|195
 bajke 3|8; fantastične 5|2
 Bajtájmi (*Baethaemi gens*) 5|81
 Bájton (*Baeton*) 6|61, 6|69
 Bakášhami (*Bacaschami gens*) 6|158
 Bákata (*Bacata oppidum*) 6|178
 baker 2|137; rudniki bakra 2|158, 3|30, 4|64, 6|98
 Bakhêjon (*Bacchium insula*) 5|138
 Bakhíada (*Bacchias insula*) 6|173
 bakla – goreča 2|90, 2|96, 2|100, 2|228
 Baklánaza (*Baclanaza oppidum*) 6|157
 Báktra (*Bactra Zariastra oppidum*) 6|45 (= Zariásta)
 Báktri(jci) (*Bactri populus*) 2|236, 4|39, 6|47–48, 6|52, 6|134, 6|216
 Báktrija (*Bactria regio*) 6|92
 Báktron (*Bactrum oppidum*) 6|48 (= Zariást)
 Báktrós (*Bactrus flumen*) 6|48, 6|52
 Bakúntij (*Bacuntius amnis*) 3|148
 Bála (*Balla oppidum*) 5|37
 Balanêja (*Balanca oppidum*) 5|79
 Bálari (*Balari populus/gens*) 3|85
 Bálb¹, Starejši (*L. Cornelius Balbus maior, Balbus patruus*) 5|36
 Bálb², Kórnelij (*L. Cornelius Balbus minor*) 5|36
 Balbúra (*Balbura urbs*) 5|101
 Báletum (*Baletum flumen*) 3|72
 Balézij (*Balesium oppidum*) 3|101
 Baliárci (*Baliares populus/gens*) 3|78
 Baliári (*Baliares insulae*) 3|76, 3|77, 6|216
 Baliársko morje (*Baliaricum mare*) 3|74
 Báljici (*Ballii gens*) 6|194
 Bálka (*Balce oppidum*) 5|126
 Báltija (*Baltia insula*) 4|95
 Bálza (*Balsa oppidum*) 4|116
 Balzénzi (*Balsenes gens/civitas*) 4|118
 Bámbika (*Bambyce oppidum*) 5|81 (= Hierápolis; = Mábog)
 Bámbot (*Bambotus fluvius*) 5|10
 Bánaza (*Banasa Valentia colonia*) 5|5
 Bangéni (*Bangeni gens*) 6|176
 Banjúri (*Baniurae gens*) 5|17
 Bantíni (*Bantini populus/gens*) 3|98
 Barágaza (*Baragaza oppidum*) 6|174
 Bárakum (*Baracum oppidum*) 5|37
 Barasasájci (*Barasasaevi gens*) 6|155
 barbari 4|44, 4|97, 5|11, 5|82, 5|151, 6|27, 6|47; barbarska imena 5|82; imena barbarskih plemena 6|7, 6|27
 Barbátija (*Barbatia oppidum*) 6|146
 Barbézula (*Barbesula oppidum*) 3|8, 3|15
 Barbítaka (*Barbitace oppidum*) 6|133
 Barcinóna Faventia (*Barcino Faventia colonia*) 3|22
 Bárgil (*Bargylus mons*) 5|78
 Bargílija (*Bargylia oppidum*) 5|107
 Bárgos (*Bargus flumen*) 4|50
 Bárij (*Barium oppidum*) 3|102
 Barija (*Baria oppidum*) 3|19
 Báris (*Baris oppidum*) 5|147
 Bárka (*Barce oppidum*) 5|32 (= Ptolemáida)
 Barpána (*Barpana insula*) 3|81
 barvarstvo 6|201
 Bási (*Bassi populus/gens*) 4|106
 Básta (*Basta oppidum*) 3|100
 Basterbíni (*Basterbini populus/gens*) 3|105
 Bastérni (*Basternae populus/gens*) 4|81, 4|100
 Bastetánija (*Bastetania regio*) 3|10, 3|19
 Bastitáni (*Bastitani populus/gens*) 3|25

- Bástuli (*Bastuli populus/gens*) 3|8, 3|19, 3|25
 Bastuli, Mentezáni (*Mentesani Bastuli populus/gens*) 3|25
 Báta (*Batta oppidum*) 6|179
 Batávi (*Batavi populus/gens*) 4|101, 4|106
 Baténi (*Bateni gens*) 6|48
 Bátimi (*Bathymi gens*) 6|149
 Batínias (*Bathynias amnis*) 4|47
 Batínium (*Batinum flumen*) 3|110
 Bátis (*Bathys flumen*) 6|12
 Batrasaváv (*Batrasavaves oppidum*) 6|149
 Bavkídias (*Baucidias insula*) 4|56
 Bávli (*Bauli oppidum*) 3|61
 Bavnónija (*Baunonia insula*) 4|94
 Báza (*Basa insula*) 6|151
 Bazáti (*Basates populus/gens*) 4|108
 Baziléja (*Basilia insula*) 4|95
 Bazilidi (*Basilidae populus/gens*) 4|84, 4|88
 Bázilis (*Basilis*) 6|183
 Bébriki (*Bebryces gens*) 5|127
 Bédezis (*Bedesis amnis*) 3|115
 Bedróna (*Baedro oppidum*) 3|10
 Begéri (*Begerri populus/gens*) 4|108
 begunci 5|103, 5|114
 Behíri (*Bechires gens*) 6|11
 Békara, pristanišče (*Becare portus*) 6|105
 Belbína (*Belbina insula*) 4|56
 Beléndi (*Belendi populus/gens*) 4|108
 Bélgijska Gálja (*Belgica Gallia provincia/regio*) 4|105
 Bélgiti (*Belgites populus/gens*) 3|148
 Béli¹ Etiópijci (*Leucoe Aethiopes gens*) 5|43
 Béli² rt (*Candidum promunturium*) 5|23
 Béli³ stólp (*Turris Alba locus*) 2|237
 Belipóna (*Belippo oppidum*) 3|15
 Belóna (*Baelo oppidum*) 3|7, 5|2
 Bélos¹, Zévs (*Belus Iuppiter*) 6|121
 Bélos², potok (*Belus rivus*) 5|75 (= Pákida)
 Bélos³, gora (*Belus mons*) 5|80, 5|82
 Belóvaki (*Bellovacii populus/gens*) 4|106
 Belúnium (*Belunum oppidum*) 3|130
 Bembínádija (*Bembinadia regio*) 4|20
 Benák (*Benacus lacus*) 2|224, 3|131
 Benevént (*Beneventum colonia*) 3|105
 Béni (*Beni populus/gens*) 4|40
 Bêdrigí (*Berdrigae gens*) 6|47
 Beregráni (*Beregrani populus/gens*) 3|111
 Berekínti (*Berecyntes, Berecyntae*) 5|108
 berekíntijsko območje (*Berecyntius tractus*) 5|108
 Bereníka¹ Epi Dêjres (*Berenice oppidum*) 6|170
 Bereníka² Panhríza, mesto pri Sabah v Trogoditiki (*Berenice Panchrysos oppidum*) 6|170
 Bereníka³, pristanišče ob Rdečem morju (*Berenice oppidum*) 6|103, 6|168, 6|171
 Bereníka⁴, mesto v Kirenajki (*Berenice urbs*) 5|21 (mesto Hesperíd), 5|32
 Bereníka⁵, mesto v Trogoditiki (*Berenice urbs*) 2|183
 Bereníka⁶, soproga Ptolemaja III. (*Berenice*) 2|178
 Bereníkin koder (*Crinis Berenices sidus*) 2|178
 Berésa (*Beressa oppidum*) 6|180
 Bêrgi (*Bergi insula*) 4|104
 Bergomáti (*Bergomates populus/gens*) 3|125
 Bêrgomum (*Bergomum oppidum*) 3|124
 Bêrika (*Berrice insula*) 4|104
 Bêrit (*Beritus Felix Iulia colonia*) 5|78, 6|213
 Bêrkón (*Berconum oppidum*) 3|79
 Berkoráti (*Bercorates populus/gens*) 4|108
 Berója¹, mesto v Makedoniji (*Beroea oppidum*) 4|33, 6|216
 Berója², mesto blizu Palmire (*Beroea oppidum*) 5|89
 Berojénzi (*Beroenses civitas*) 5|82
 Beruénzi (*Beruenses populus/gens*) 3|130
 beseda – Katóna Cénzorja U|30, U|32; *aer* 2|10, 2|94; Amálkij 4|94, 5|23; besedno sporazumevanje 5|45, 5|102; nevezana 5|112, 6|200
 Bési (*Bessi gens*) 4|40
 Bésika (*Bessica regio*) 6|217
 Bétazi (*Baetasi populus/gens*) 4|106
 Betère (*Baeterrae Septimanorum colonia*) 3|36
 Bétika (*Baetica provincia/regio*) 3|6–9, 3|13, 3|17, 3|19, 3|30, 4|116, 4|118–119, 5|2
 Bétis (*Baetis amnis/flumen*) 2|219, 3|7, 3|9–13
 betoleptefénska toparhíja (*Betholeptephene toparchia*) 5|70
 Betulóna (*Baetulo oppidum*) 3|22

- Betulonénzi (*Baetulonenses populus/civitas*) 3|23
- Betúrja (*Baeturia regio*) 3|13–14
- Bezaróna (*Besaro oppidum*) 3|15
- Bézbik (*Besbicos/Besbicus insula*) 2|204, 5|151
- Bezípóna (*Baesippo portus*) 3|7, 3|15
- Bíbaga (*Bibaga insula*) 6|80
- Bibákul, Fúrij (*Furius Bibaculus*) U|24
- Bíbali (*Bibali populus/gens*) 3|28
- bibavica 3|151
- Bíblos (*Byblos oppidum*) 5|78 (Stari Bíblos = Palajbíblos), 5|78, 6|213
- Bidíni (*Bidini populus/gens*) 3|91
- bik – podoba bika 2|7, 3|41, 5|72
- Bík (*Taurus sidus*) 2|65, 2|77, 2|110, 2|123, 2|184
- Bilbilitáni (*Bilbilitani civitas*) 3|24
- Bílis (*Bilis flumen*) 6|4
- Binbéli (*Binbelli populus/gens*) 3|47
- Bíon (*Bion*) 6|178, 6|180, 6|183, 6|191, 6|193
- biseri 6|81, 6|89, 6|110, 6|148
- Biskargitáni (*Biscargitani civitas*) 3|23
- Bístoni (*Bistones gens*) 4|42, 4|42 (jezero Bístonov [*Bistonum stagnum*])
- Bitiénzi (*Bitienses civitas*) 3|85
- Bitíni(jci) (*Bithyni populus*) 5|145, 5|150
- Bitínij (*Bithynion oppidum*) 5|149
- Bitínija¹, dežela (*Bithynia terra/regio*) 2|204, 5|142, 5|143 (= Krónija; = Tesálida; = Maliándia; = Strimónida), 5|148–149, 5|151
- Bitínija², otok (*Bithynia insula*) 5|151 (= Tiniáda)
- Bitínijci gl. Bitíni
- bitje – najvišje 2|20; klavrno in naduto 2|25, 2|221; živo 2|25, 2|127, 2|145, 2|207, 2|220
- bitka – pri Salamíni 2|91; pomorska 2|96, 3|142
- bitúmen 2|226, 2|235, 2|237, 5|72, 6|99, 6|179
- Bitúrigi¹, Kúbi (*Bituriges Cubi populus/gens*) 4|109
- Bitúrigi², Vivíski (*Bituriges Vivisci populus/gens*) 4|108
- bivališča – Lajstrigónov 3|59; Lapítov 4|30; mapálie 5|22; votline 5|45; družinska 6|91
- Bizákij (*Byzacium regio*) 5|24
- Bizálti (*Bisaltae gens*) 4|38, 4|40
- Bizambriti (*Bisambritae gens*) 6|78
- Bizánta (*Bisanthe oppidum*) 4|43
- Bizántij (*Byzantium oppidum*) 4|46, 4|78, 5|149, 6|217
- Bizija (*Bizye arx*) 4|47
- Bizóna (*Bizone oppidum*) 4|44
- Blacípóna (*Blacippo oppidum*) 3|15
- blaginja 2|117
- blago 2|228, 6|88, 6|101; arabsko 5|60; blagovna menjava 6|88; domače 6|66; indijsko 5|60, 6|52; tuje 6|66; trgovsko 5|63, 6|104
- Blágost (*Clementia*) 2|14
- Blánda (*Blanda oppidum*) 3|72
- Blánde (*Blandae oppidum*) 3|22
- Blaskóna (*Blasco insula*) 3|79
- blato 2|236, 5|115, 6|136; goreče 2|235; rodovitno 5|113
- blaznost 3|8 (= *lyssa*)
- Blémijci (*Blemmyes populus/gens*) 5|44, 5|46
- Bléndij (*Blendium portus*) 4|111
- Bleráni (*Blerani populus/gens*) 3|52
- blisk 2|24, 2|101, 2|112–113, 2|136, 2|142, 2|145, 2|216, 2|239
- bližina 2|133, 2|147, 2|173, 2|215, 3|3, 3|120, 5|91, 6|51, 6|92; človeka 5|52; Imava 6|214; izvira 2|237; Kávna 5|131; Lúni-nega kroga 5|7; mest 3|46; Mèroe 6|178; Miléta 5|135; Níla 5|60; Ningvárije 6|205; Sírije 6|41; Sónca 2|24, 2|172; središča 2|64, 2|74; svetišča 2|219; Zémlje 2|68
- Boágrij (*Boagrius amnis*) 4|27
- bobnenje 2|193, 3|88
- bodalo 2|89
- Bodínk, (*Bodincus amnis*) 3|122
- Bodinkómag (*Bodincomagus oppidum*) 3|122
- Bodiokási (*Bodiocasses populus/gens*) 4|107
- Bodióntijci (*Bodiontii gens*) 3|137
- Bodióntiki (*Bodiontici populus/gens*) 3|37
- bog(ovi) 2|14, 2|16–23, 2|26–27, 2|37, 2|54, 2|90, 2|95, 2|192, 2|138, 2|154, 3|4, 3|39, 4|89, 6|178; Máti bogov 5|147; Otok bogov 4|119; podzemlja 5|45; Voz bogov 5|10, 6|197; gl. tudi posamezna imena
- bogastvo 2|159, 2|174, 3|31, 3|125, 6|68,

- 6|89, 6|161–162; rudno 3|138; zemlje 5|88
- bogataš 2|28
- Bógija (*Boggia oppidum*) 6|178
- boginja U|24, 2|159; Angerona 3|65; gl. tudi posamezna imena
- bogočastje 3|108; egipčansko 5|39
- Bógud (*Bogudes*) 5|19
- Bógudova dežela (*Bogutiana regio*) 5|19
- Bóin (*Boin oppidum*) 5|37
- Bója (*Boea oppidum*) 4|17
- Bojbéida (*Boebeis lacus*) 4|30
- Bój(c)i (*Boi gens*) 3|116, 3|124–125, 3|146 (pušče Bojev [*Boiorum deserta*]), 4|107
- Bójon (*Boion oppidum*) 4|28
- Bojóti (*Boeoti populus*) 4|27
- Bojótiija (*Boeotia terra/regio*) 2|204, 2|206, 2|230, 4|1, 4|8, 4|24–26, 4|63
- Bókh (*Bocchus*) 5|19
- Bókhis (*Bocchis oppidum*) 6|181
- Bókhorum (*Bocchorum oppidum*) 3|77
- Bókhova dežela (*Bocchi terra*) 5|19 (= Mavretanija *Caesariensis*)
- Boláni (*Bolani populus/gens*) 3|69
- bolbitínsko ustje (*Bolbitinum ostium*) 5|64
- Bólbule (*Bolbulae insulae*) 5|137
- bolezen 2|15; človeškega duha 2|43; očesne vprežnih živali 2|110
- bolíd 2|96
- Bolíngi (*Bolingae gens*) 6|77
- Bómbos (*Bombos fluvius*) 5|93
- Bomíte (*Bomitae oppidum*) 5|80
- Bonónija (*Bononia colonia/oppidum*) 3|115, 6|218
- bóreas 2|119–120
- Borêj (*Borion promunturium*) 5|28
- Börgodi (*Borgodi gens*) 6|148
- Borísten (*Borysthenes amnis*) 4|78, 4|82–83, 4|88, 4|91, 4|93, 6|218–219
- Borkáni (*Borcani populus/gens*) 3|105
- Bórmari (*Bormani oppidum*) 3|36
- Bóron (*Boron oppidum*) 6|178
- Bóspor¹, Kimêrijski (*Bosporus Cimmerius fretum*) 4|76–77, 4|87, 6|2–3, 6|17–18, 6|31, 6|218
- Bóspor², mesto na Tavriškem Hersonezu (*Bosporus oppidum*) 4|78 (= Pantikapáj)
- Bóspor³, Trákijjski (*Bosporus Thracicus/Thracicum fretum*) 2|99, 2|205, 4|45–46, 4|76–77, 4|78, 4|87, 4|92, 5|149–150, 6|1–4 (= Bóspor¹)
- Botiájci (*Bottiaei gens*) 4|40
- Bótris (*Botrys oppidum*) 5|78, 6|213
- Bóva (*Bova insula*) 3|152
- Boviján¹ (*Bovianum Undecumanorum colonia*) 3|107
- Boviján², Stari (*Bovianum Vetus colonia*) 3|107
- Bovíle (*Bovillae oppidum*) 3|63
- božanstvo 2|1, 2|13, 2|15, 2|19, 2|22, 2|54, 2|154, 4|25; gl. tudi posamezna imena
- brada 2|89, 2|189, 6|162
- Bráge (*Bragae insula*) 6|150
- Bragmáni (*Bragmanae gens*) 6|64
- Bráka (*Braca mons*) 5|10
- Brákari (*Bracares, Bracari populus/gens*) 3|28, 4|112
- brákarski sodni okraj (*Bracarum conventus*) 3|18
- Brakáta (*Bracata provincia*) 3|31
- Brangózi (*Brangosi gens*) 6|76
- Branhídi (*Branchidae*) 5|112
- Brátija (*Brattia insula*) 3|152
- Brávron (*Brauron oppidum*) 4|24
- brazda 2|25, 2|236
- Brazuérta (*Brasuertae gens*) 6|77
- breg 3|10, 6|88; gl. tudi posamezne reke
- Bréves (*Breves oppidum*) 6|179
- Brévki (*Breuci populus/gens*) 3|147
- Brévni (*Breuni gens*) 3|137
- Brêzna Pónta (*Batheia Ponti regio in mari*) 2|224
- brezno 2|115, 2|156, 2|202
- Briálij (*Bryalion oppidum*) 5|144
- Briázon (*Bryazon amnis*) 5|148
- Brígi (*Bryges populus/gens*) 4|40, 5|145
- Brigijáni (*Brigiani gens*) 3|137
- Bríksa (*Brixa amnis*) 6|136
- Brikséneti (*Brixenetes gens*) 3|137
- Briksija (*Brixia colonia*) 3|130, 3|132
- Briksílum (*Brixillum colonia*) 3|115
- Brilés (*Brilessos mons*) 4|24
- Brísari (*Brisari gens*) 6|55
- Británi (*Britanni populus*) 4|104, 4|106
- Británija (*Britannia terra/regio/insula*) 2|186–187, 2|217, 3|119, 4|102–104, 6|219
- Británski ocean (*Britannicus oceanus*) 4|109
- Briulíti (*Briullitae civitas*) 5|120

- brodolom 2|169, 2|207, 3|78
 Bromiáj (*Bromiaeus mons*) 4|29
 bron 2|233
 Brundízij (*Brundisium oppidum/portus*)
 2|230, 2|244, 3|99, 3|101–102, 3|151,
 6|216
 Brúndulum (*Brundulum portus*) 3|121
 bruno 2|96, 6|30
 Brútij (*Bruttium*) ozemlje Brútija (*Brut-
 tius ager*): 3|71, 3|86; obala Brútija
 (*Bruttium litus*): 3|38, 3|72; rt v Brútiju
 (*Bruttium promunturium*) 3|5
 Brútijci (*Bruttii populus*) 3|98
 Bubás (*Bubassus regio*) 5|104
 bubastitski nómos (*Bubastites nomos*) 5|49
 Bubêj (*Bubeium natio vel oppidum*) 5|37
 Bubetáni (*Bubetani populus/gens*) 3|69
 Búbón (*Bubon urbs*) 5|101
 Bucína (*Bucinna insula*) 3|92
 Budíni (*Budini gens*) 4|88
 Búdroša (*Budroe insulae*) 4|61
 Búka (*Buca oppidum*) 3|106
 Bukéfál (*Bucephalus portus*) 4|18
 Bukéfala (*Bucephala oppidum*) 6|77
 Búkes (*Buces lacus*) 4|84, 4|88
 Bukolion (*Bucolium oppidum*) 4|20
 Bukséntum (*Buxentum oppidum*) 3|72
 Buksêri (*Buxeri gens*) 6|11
 Búla, Kraljéva (*Bulla Regia oppidum*) 5|22
 Búlba (*Bulba oppidum*) 5|37
 Bulénzi (*Bulenses populus/gens*) 4|8
 Bulidénzi (*Bullidenses populus/gens/colo-
 nia*) 4|35
 Bulíni (*Bulini populus/gens*) 3|139
 Bulióni (*Bulliones populus/gens*) 3|145
 Búma (*Buma oppidum*) 6|180
 Búportmos (*Buporthmos insula*) 4|70
 Buprázij (*Buprasium locus*) 4|13
 Búra¹, mesto v Ahaji (*Bura oppidum*)
 2|206, 4|12
 Búra², mesto v Mezopotamiji (*Bura oppi-
 dum*) 6|118
 Burgodióni (*Burgodiones gens*) 4|99
 Burkána (*Burcana insula*) 4|97
 Burnísti (*Burnistae gens*) 3|139
 Búrnum (*Burnum castellum*) 3|142
 Burzaonénzi (*Bursaonenses populus/gens*)
 3|24
 Búti (*Butae gens*) 6|76
 Bútoa (*Butoa insula*) 4|61
 Bútos (*Butos oppidum*) 5|64
 Bútrij (*Butrium oppidum*) 3|115
 Butró(um) (*Buthrotum colonia*) 4|4, 4|52
 Butuánúm (*Butuanum oppidum*) 3|144
 Butuntinénzi (*Butuntinenses populus/gens*)
 3|105
 Buzigáj (*Buzygaeus mons*) 4|29
 Buzírís (*Busiris oppidum*) 5|64
 buziritski nómos (*Busirites nomos*) 5|49
caelum 2|8
 Caesarea Augusta (*Caesarea Augusta
 oppidum*) 5|93 (= Anazárb)
 Caesariensis Mavretánija (*Mauretania
 Caesariensis provincia*) 5|19 (= Bókhova
 dežela)
 Caesarina, Nórba (*Norba Caesarina colo-
 nia*) 4|117
 Caesarini, Kastulonénzi Iuvenales (*Castu-
 lonenses Caesarini Iuvenales gens/
 civitas*) 3|25
 Camellani, Nuceríni (*Nucerini Camellani
 gens/civitas*) 3|114
 Castra¹ Caecilia (*Castra Caecilia colonia*)
 4|117
 Castra² Cornelia (*Castra Cornelia oppi-
 dum*) 5|24, 5|29
 Castra³ Gemina (*Castra Gemina oppidum*)
 3|12
 Castra⁴ Servilia (*Castra Servilia colonia*)
 4|117
 Castra⁵ Vinaria (*Castra Vinaria oppidum*)
 3|10
 Castrum¹ Iulium, Úrgija (*Urgia Castrum
 Iulium oppidum*) 3|15
 Castrum² Novum (*Castrum Novum oppi-
 dum*) 3|44, 3|51
 Cebéna (*Cebenna mon(te)s*) 3|31, 4|105
 Cecílij, Gáj (*C. Caecilius*) 2|100
 Cecílijev Fórum (*Forum Caecilii oppidum*)
 3|107
 Cecína (*Caecina fluvius*) 3|50
 Cedíki (*Caedici populus/gens*) 3|108
 Cekúbske poljane (*Caecubi agri*) 3|60
 Cekúbsko ozemlje (*Caecubus ager*) 2|209
 Celadúse (*Celadussae insulae*) 3|152
 Celégeri (*Celegeri populus/gens*) 3|149
 Celêja (*Celeia oppidum*) 3|146
 Céler, Kvint Metél (*Q. Metellus Celer*) 2|170
 Celérni (*Coelerni populus/gens*) 3|28
 Celestíni (*Caelestini populus/gens*) 3|114

- Célij (*L. Caelius*) 3|132
 Célija (*Caelia oppidum*) 3|101
 Celijáni (*Caeliani populus/gens*) 3|105
 celina 4|5, 4|64, 4|73, 4|119, 5|29, 5|76, 5|142, 6|200
 Celína (*Caelina oppidum*) 3|131
 celota – brezmejna 2|170
 Célti (*Celti oppidum*) 3|11
 Celzénzi (*Celsenses gens/civitas*) 3|24
 Céma (*Cema mons*) 3|35
 Ceménelum (*Cemenelum oppidum*) 3|47
 Cenícénzi (*Caenicensens gens/civitas*) 3|36
 Cenína (*Caenina oppidum*) 3|68
 Cenítána, Kvíza (*Quiza Cenitana oppidum*) 5|19
 Cenománi (*Cenomani populus/gens*) 3|130
 Centuripíni (*Centuripini populus/gens*) 3|91
 Cerávnijci (*Ceraunii populus/gens*) 3|143
 Cêrbal (*Cerbalus amnis*) 3|103
 Cercêji¹, mesto (*Cercei oppidum/civitas*) 2|201, 3|56–59, 3|62
 Cercêji², otok (*Cercei insula*) 3|57–58
 Cêre (*Caere oppidum*) 3|51
 Cerealís, Ébura (*Ebura Cerealis oppidum*) 3|10
 Cereatíni *Mariani* (*Cereatini Mariani civitas*) 3|63
 Cêrera (*Ceres*) 3|60
 Ceretáni¹ (*Cerretani gens/civitas*) 3|22
 Ceretáni² *Augustani* (*Cerretani Augustani gens/civitas*) 3|23 (= Ceretáni¹)
 Ceretáni³ *Iuliani* (*Cerretani Iuliani gens/civitas*) 3|23 (= Ceretáni¹)
 cesar 2|117, 6|84–85; Avgúst 5|20; Gaj 4|10; Gálba 3|37; Klávdij 3|119, 5|2, 5|11, 5|58, 5|63, 5|75, 6|8, 6|17, 6|27, 6|31, 6|128; Nêron 2|199, 6|40, 6|181; Tibêrij U|25, 3|82; Vespaziján 2|57, 3|30, 3|66, 5|20, 5|38, 5|69
 cesarstvo 2|190; rimsko 5|76
 Ceseróna (*Cessero oppidum*) 3|36
 Cesetánija (*Cessetania regio*) 3|21
 cesta 2|50, 2|199; Emilijeva 2|199
 Cetaríni (*Cetarini populus/gens*) 3|91
 cev 2|166, 2|224; za sladko vodo 5|128
 Cévtroni (*Ceutrones populus/gens*) 3|135
 Cézar¹, Avgúst (*Augustus Caesar*) 2|98
 Cézar², Gaj (*C. Caesar*) 5|2, 5|11 (= Kalígula)
 Cézar³, Gáj, Avgustov sin (*C. Caesar*) 2|169
 Cézar⁴, Germánik (*Ti. Claudius Germanicus Caesar*) 2|96
 Cézar⁵, Julij (*C. Iulius Caesar dictator*) 4|10, 2|92–94, 2|98, 3|136 (božanski), 5|128 (Fáros, kolonija diktatorja Cézarja), 6|10
 Cézar⁶, Klávdij (*Claudius Caesar*) 2|92, 2|99
 Cézar⁷, Tibêrij (*Tiberius Caesar*) 2|200
 Cézar⁸, Tít (*Ti. Caesar*) 2|89
 Cezaravgústa, kolonija (*Caesaraugusta colonia*) 3|24
 cezaravgustánski sodni okraj (*Caesaraugustanus conventus*) 3|18
 Cezarêja¹, mesto v Feniciji (*Caesarea Prima Flavia colonia*) 5|69, 6|213 (= Strátonov Stolp)
 Cezarêja², mesto v Judeji (*Caesarea Paneas oppidum*) 5|71, 5|74 (= Paneáda)
 Cezarêja³, mesto v Kilikiji (*Caesarea oppidum*) 6|8–9 (= Mázak)
 Cezarêja⁴, mesto v Mali Armeniji (*Caesarea oppidum*) 6|26
 Cezarêja⁵, mesto v Mavretaniji (*Caesarea oppidum*) 3|19, 5|20–21, 5|51 (= Jól)
 Cezarêja⁶, mesto v Pizidiji (*Caesarea Antiochia colonia*) 5|94 (kolonija Pizídov) (= Antiohíja)
 Cezariénzi (*Caesarienses civitas*) 5|120
 Cézarjev prêstol (*Thronos Caesaris sidus*) 2|178
 Cezarobrigénzi (*Caesarobrigenses populus/gens*) 4|118
 Cezéna (*Caesenna oppidum*) 3|116
 chásma 2|96
 Cibári (*Cibbari populus/gens*) 4|111
 Cibilitáni (*Cibilitani populus/gens*) 4|118
 Cícero(n), Márk Túlij (*Marcus Cicero*) U|7, U|9, U|22
 Cídam (*Cydamus oppidum*) 5|35–36
 Ciléni (*Cileni populus/gens*) 4|111–112
 Cíliba (*Cilliba urbs*) 5|35
 cimbale U|25, 5|7
 cimet 6|174
 Cimínijski gozd (*Ciminia silva*) 2|211
 Cingénzi (*Cingenses gens/civitas*) 3|24
 Cinguláni (*Cingulani oppidum*) 3|63, 3|111
 Ciníti (*Cinithi natio*) 5|30
 cinober 6|98

Cíper (*Cyprus insula*) 2|204, 2|243, 5|92, 5|129 (= Akamántida; = Kerástida; = Apélija; = Amatúzija; = Makárija; = Krípton; = Kolínija), 5|132, 6|206, 6|213–214

cipresa – iglice ciprese 5|14

Cíprije (*Cypriae insulae*) 5|131

círcij 2|121

Círta (*Cirta colonia*) 5|22 (= Círta sitiján-cev)

Císa (*Cissa insula*) 3|140, 3|151

Cismontánski Avfináti (*Aufinates Cismon-tani gens*) 3|107

citronovina 5|12

Cizánija (*Cizania oppidum*) 5|37

Cizimbrij (*Cisimbrium oppidum*) 3|10

Claritas Iulia, Úkubi (*Ucubi Claritas Iulia colonia*) 3|12

Classica (*Classica colonia*) 3|35

Clostra Romana (*Clostra Romana oppi-dum*) 3|57

colonia Dicaearchea, Putéoli (*Puteoli Dica-earchea colonia*) 3|61

Concordia Iulia, Nertóbriga (*Nertobriga Concordia Iulia oppidum*) 3|14

Concupiens, Foroflaminiénzi (*Concupi-enses gens/civitas*) 3|113

Conobaria, Nabrisa (*Conobaria oppidum*) 3|11

Constantia Iulia, Lacimúrga (*Constantia Iulia oppidum*) 3|14

Contributa Iulia, Ugultúnija (*Ugultunia Contributa Iulia oppidum*) 3|14

Corneliani, Líguri (*Ligures Corneliani populus/gens*) 3|105

Curici, Flanonénzi Vaniénzi (*Flanonenses Vanienses Curici gens/civitas*) 3|130

čas 2|23, 2|31, 2|53, 2|57, 2|81, 2|89–90, 2|92–94, 2|96, 2|98, 2|104, 2|106, 2|117, 2|125, 2|147, 2|169, 2|178, 2|182, 2|192, 2|202, 2|213, 2|219, 2|220, 3|50, 3|58, 3|71, 3|133, 4|31, 4|70, 4|98, 5|55–56, 6|31, 6|83, 6|104, 6|186, 6|191; akvilona 2|125; avstra 2|123; davni 5|2, 5|125; gospodar časov (= Sonce) 2|12; iger 2|93–94; Iliona 3|92; konzulovanja 2|92, 2|98–100, 2|144, 2|147–148, 2|170, 2|199, 3|70; kraljev 2|168; kraljevanja 5|60, 6|182; letni čas 2|13, 2|52, 2|105, 2|177; nesrečnih dogodkov 2|96; nočne

straže 5|80; oseke 6|17; poletni 2|129; pomladanski 4|94; poveljevanja 6|120; principata 2|92, 6|84; razcveta 2|169, 5|8; sončnega obrata 2|138; stari 3|104, 4|23; štetje časa 2|35; študijski čas 2|85; vladar vseh časov (= Vespaziján) 2|18; vladavine 2|99, 2|200, 5|11, 5|58, 6|17, 6|181; vojne 2|92, 2|98, 2|146, 2|148, 2|200, 2|238, 5|58, 5|115, 6|51; zimski 2|236, 5|15

častihlepje U|20, 2|25

čaščenje 4|69

čer – pasovi čeri 3|4; Scila 3|87, 4|51, 4|53, 5|42; Mírmeške čeri 5|119

človek U|5, U|24, U|29, 2|20, 2|25–28, 2|125, 2|145, 2|154–155, 2|170, 2|207, 2|211, 3|1–3, 3|67, 4|49, 5|38, 5|52, 6|148; človeška glava 6|108; človeška nadloga 2|103; človeška napaka 2|14; človeška narava 2|54; človeška ničevost 2|170; človeška podoba 2|90; človeška roka 2|116, 4|84, 6|43; človeška slabost 2|14; človeške zadeve 2|26; človeški duh U|13, U|16, 2|49, 2|54, 2|87; človeški glas 6|2; človeški rod 2|20; človeški um 2|1, 2|4, 2|97; človeško 5|46; človeško kričanje 2|193; človeško meso 6|53, 6|55, 6|75, 6|195; človeško telo 2|241

človeštvo – sovražniki človeštva 2|117; umrljivo 2|22; zločini človeštva 2|44

čoln 4|104, 6|104

čop – krvavo rdeč 2|89

čreda 3|94; Gerionove 4|120; črede slonov 5|5

črka 2|7; grška črka delta 5|48; zamenjava črk 4|114

Črna gora (*Ater mons*) 5|35

Črni zaliv (*Melas/Melane sinus*) 4|43, 4|48–49, 6|217

čudež 2|149, 2|164; bajesloven 4|89; čudežen dogodek U|12; čudežen mrk 2|98; čudežen pojav 2|57, 2|62, 2|199, 2|241; čudežna posebnost 2|224, 2|235–236; čudežna znamenitost 6|200; čudežno 2|150, 2|233; čudežno predznamenje 5|58; čudežno znamenje 2|144

čudežnost 3|4

čudo 2|239; zemeljsko 2|199; Zemlje 2|207

čuvaj – zmaj čuvaj 5|3

Dabanegóris (*Dabanegoris regio*) 6|150

- Dabéli (*Dabelli gens*) 6|190, 6|196
 Dabíta (*Dabitha oppidum*) 6|131
 Dáfna (*Daphne*) 5|79 (Antiohija Pri Dáfni)
 Dáfnis (*Daphnis*) 6|172 (Dáfnisov otok [*Daphnidis insula*])
 Dáfnisov otok (*Daphnidis insula*) 6|172
 Dafnúnt¹, mesto v Fokidi (*Daphnus oppidum*) 4|27
 Dafnúnt², mesto v Joniji (*Daphnus oppidum*) 5|117
 Dafnúza (*Daphnusa insula*) 5|137 (= Talúza)
 Dafúza (*Daphusa mons*) 4|29
 Dáhi (*Dahae populus/gens*) 6|50
 Dájdal (*Daedalus*) 3|102
 Dájdala (*Daedala oppidum*) 5|103, 5|131
 Dájdalci (*Daedalei civitas*) 5|131
 Dáki (*Daci gens*) 4|80, 4|100, 6|219
 Dalíon (*Dalion*) 6|183, 6|194
 Dalmácija (*Dalmatia regio*) 2|11; gl. tudi Delmácija.
 Damanitáni (*Damanitani populus/gens*) 3|24
 Damásk (*Damascus oppidum*) 5|74, 5|88–89
 Damaskéna (*Damascena regio*) 5|66 (= Sírija)
 Daměja (*Damea oppidum*) 5|127 (= Apaměja)
 Dámniya (*Damnica regio*) 6|152
 dan – civilen 2|188
 Dánaa (*Danaa*) 3|56
 Dandáguda (*Dandaguda oppidum*) 6|72
 Dáneon (*Daneon portus*) 6|165
 Dángali (*Dangalae populus/gens*) 6|92
 Danúvij (*Danuvius amnis*) 3|127–128, 3|147–149, 4|79–80
 dar¹ – preroški 2|149, 2|191
 dar² – svetiščem U|19; žrtveni 2|210, 4|91
 Dárat (*Darat fluvius*) 5|9
 Daratíti (*Daratitae gens*) 5|10 (etiópski Daratíti)
 Dárda (*Darde oppidum*) 6|193
 Dárdan, Trojánec (*Dardanus Troianus*) 3|63
 Dardaněj (*Dardanium oppidum*) 5|125, 5|127
 Dardáni (*Dardani gens*) 3|149, 4|3, 4|33, 4|35
 Dardánija (*Dardania insula*) 4|73 (= Tázos)
 Dárdi¹, ljudstvo v Apuliji (*Dardi populus/gens*) 3|104
 Dárdi², pleme v Indiji (*Dardae gens*) 6|67
 Dareítida (*Dareitis regio*) 6|95
 Darěj (*Darius (I.) rex*) 4|76, 6|41, 6|116, 6|133, 6|165
 Darějon (*Dareium locus*) 6|46
 Dáremi (*Daremae gens*) 6|176
 Dári¹, pleme v Arabiji (*Darae gens*) 6|150
 Dári², pleme v Getuliji (*Darae gens*) 5|10 (gétulski Dári)
 Dári³, pleme v Indiji (*Dari gens*) 6|73
 daritev 2|235; očiščevalna 2|238; spravna 2|92; žrtvena 3|65
 Dasaréti (*Dassaretae gens*) 3|145, 4|3
 Dáskil (*Dascylos oppidum*) 5|143
 Daskúza (*Dascusa oppidum*) 5|84, 6|27
 datlji 6|205
 Dátos (*Datos regio*) 4|42
 davek 3|7, 3|12, 3|15, 3|18–20, 3|24; davčni zavezanci 3|23, 3|25, 3|91, 4|118
 Davěrzi (*Daversi populus/gens*) 3|143
 Dávlida (*Daulis regio*) 4|8
 Dávlot (*Daulotos fons*) 6|151
 Dávnijci (*Daunii populus/gens*) 3|103–104
 davščine 3|24, 3|139, 4|7–8, 4|117, 5|23, 5|29, 5|124, 6|84
 Dazíbari (*Dasibari fluvius*) 5|37
 Decijáti (*Deciates populus/gens*) 3|35, 3|47
 Dédrida (*Dedris oppidum*) 5|36
 Deitánija (*Deitania regio*) 3|19
 Dejnóhar (*Dinochares architectus*) 5|62
 Dekapolitánska pokrajina (*Decapolitana regio*) 5|74, 5|77
 Dékri (*Decri oppidum*) 5|37
 Deksendrúzi (*Dexendrusi populus/gens*) 6|92
 Déksi (*Dexi gens*) 6|99
 Deksívati (*Dexivates populus/gens*) 3|34
 dekuriya 3|142–143
 Delfákija (*Delphacie insula*) 5|151
 Dělfi (*Delphi oraculum/oppidum*) 2|208, 3|120, 4|7–8, 4|27, 6|216
 Delfin (*Delphini portus*) 3|48
 Delmácija (*Delmatia regio*) 3|141, 3|144, 3|147
 Délmati (*Delmatae populus/gens*) 3|142
 Délós (*Delus insula*) 2|202, 2|229, 2|244, 4|65–68, 4|91, 6|214

- Délta (*Delta*) 5|48 (ime za Egípt), 5|50;
 Nílovo razcepišče 5|50, 5|59, 6|165
 Demadátis (*Demadatis oppidum*) 6|193
 Demetriáda (*Demetrias oppidum*) 4|29
 Demétrij (*Demetrius (Poliorcetes) rex*) 4|10
 Demodamánt (*Demodamas*) 6|49
 Demókrit (*Democritus*) 2|14
 Demonéz (*Demonesos insula*) 5|151
 demos – Ramnunt 4|24
 Déna (*Denna oppidum*) 6|179
 denar U|9, 2|25, 5|73
 denarij 2|163, 6|85
 Déndá (*Denda oppidum*) 3|145
 Denzeléti (*Denselatae populus/gens*) 4|3,
 4|40
 Deramísti (*Deramistae populus/gens*) 3|143
 Deráangi (*Derangae gens*) 6|76
 Derázide (*Derasides insulae*) 2|204
 Derázidski otoki (*Derasides insulae*) 5|114
 Deretíni (*Deretini populus/gens*) 3|143
 Dêrketo (*Derceto*) 5|81 (= Atárgatis)
 Dertóna (*Dertona colonia*) 3|49
 Dertozáni (*Dertosani populus/gens*) 3|23
 Derzéna (*Derzene regio*) 5|83
 Detumóna (*Detumo oppidum*) 3|10
 Deúlton (*Deultum oppidum*) 4|45
 Dévada (*Devade insula*) 6|150
 Devélton (*Develton oppidum*) 4|45
 Devét okróžij (*Novem Pagi civit(at)es/pagi*)
 3|52
 Deveterocévna Kalíroa (*Callirrhoe Enne-
 acrunos fons*) 4|24
 devica 4|91
 Devíca (*Virgo sidus*) 2|64–65, 2|77, 5|57,
 5|90
 Dévri (*Deuri populus/gens*) 3|142
 Dezicijáti (*Daesitiates populus/gens*) 3|143
 dež 2|102–103, 2|105–106, 2|111, 2|129,
 2|147, 2|152, 2|155, 2|195, 2|210,
 2|236–237, 2|240; deževni dnevi 2|150;
 deževno poletje 2|136
 dežela 2|12, 2|94, 2|116, 2|150, 2|169, 2|178,
 2|214, 2|238, 3|5–6, 3|8, 3|39, 3|41,
 3|45, 3|49, 3|54, 3|60, 3|95, 3|112, 3|138,
 4|3, 4|9, 4|46, 4|75–76, 4|85, 4|100,
 4|113, 5|19, 5|48, 5|51, 5|65–66, 5|88,
 5|97, 5|121, 6|1–2, 6|9, 6|30, 6|61, 6|79,
 6|96, 6|114, 6|141, 6|160, 6|182, 6|199,
 6|211, 6|219; Antihtónov 6|81; Báktróv
 2|236; Bógudova 5|19; Bókhova 5|19;
 Egípt 6|166; Etiópijcev 6|196; Fazelítov
 2|236; Hispánije 3|74; Izávrov 5|94;
 Katabánov 5|65; Metagonítida 5|22;
 Migdónija 6|42; Mízija 5|126; ob ustju
 Tánaisa 2|246; obljudena 5|48; onstran
 Álp 3|124; Partiaja 6|112; Pártov 6|111;
 rodna 2|117
 deževje 2|102–103, 2|105–106, 2|108, 2|111,
 2|129, 2|195, 2|237, 2|240, 3|53, 3|112;
 mesa 2|147; mleka in krvi 2|147; poletna
 (v Etiópiji) 5|55; volne 2|147; železa
 2|147; žgane opeke 2|147
 deževnica 2|233, 6|189, 6|194, 6|202
 Diabáte (*Diabatae insulae*) 5|133
 Diablínti (*Diablinti populus/gens*) 4|107
 Diáleon (*Dialeon insula*) 4|74
 Dianénzi (*Dianienses civitas/gens*) 3|25
 Diánij¹, mesto (*Danium oppidum*) 3|20,
 3|76, 3|81
 Diáni², otok (*Danium insula*) 3|81
 Diareúza (*Diarrheusa insula*) 5|137
 Diaron (*Diaron oppidum*) 6|191
 Diarrhytos, Hípon (*Hippo Diarrhytos*) 5|23
 (= *Dirutus*)
 Dídim (*Didymus mons*) 5|142
 Dídima (*Didyme insula*) 3|94
 didimájski Apólón (*Apollo Didymaeus*)
 6|49
 Dídimi¹, otoka pred obalo Likije (*Didymae
 insulae*) 5|131
 Dídimi², otoka pred obalo Troade
 (*Didymae insulae*) 5|138
 Dídimis (*Didymis oppidum*) 5|142 (= *Kízik*)
 Díduri (*Diduri gens*) 6|29
 Diénzi (*Dienses colonia*) 4|35
 Dietúza (*Diethusa insula*) 4|74
 Dígba (*Digba oppidum*) 6|126
 Digéri (*Digerri populus/gens*) 4|40
 Díglito (*Diglito flumen*) 6|127 (= Tígris)
 dih – vlažilni 2|223; oživljajoči 2|155; pora-
 jajoči 2|116; poživljajoči 2|102, 2|221;
 življenjski 2|103, 2|156, 2|218, 2|221
 dihanje 2|103
 Dija¹ (*Dia oppidum*) 4|61, 4|67, 4|86
 Dija² (*Dia insula*) 4|67 (= Naksos)
 Díkája (*Dicaea oppidum*) 4|36, 4|42
 Díkajárh (*Dicaearchus*) 2|162
 Díktája (*Dictaea insula*) 4|74

- diktator – Cezar 2|98, 4|10, 5|128; Sula 2|144, 3|80
- Diktináj (*Dictynnaeus mons*) 4|59
- dim 2|199, 3|94, 6|195; dimasta svetloba (pitêja) 2|90; dimasta vlažna para 2|111; dimaste skale 5|55; vrtinčast steber dima 2|112
- Díma (*Dyme colonia*) 4|13
- Dimást¹, gora na Mikonosu (*Dimastus mons*) 4|66
- Dimást², otok blizu Rodosa (*Dimastos insula*) 5|133
- Dímuri (*Dimuri gens*) 6|77
- Díndari (*Dindari populus/gens*) 3|143
- Dínija (*Dinia oppidum*) 3|37
- Diobési (*Diobessi populus/gens*) 4|40
- Diocesarêja (*Diocaesarea oppidum*) 6|8
- Diodór, Sicilski (*Diodorus Siculus*) U|25
- Diodórov otok (*Diodori insula*) 6|174
- Diófán (*Diophanes fluvius*) 5|91
- Diognét (*Diognetus*) 6|61
- Dioméd (*Diomedes*) 3|103 (Diomédov tast), 3|104, 3|120, 3|151 (spomenik), 4|42 (hlevi Diomédovih konj [*Diomedis equorum stabula*])
- Diomedêja (*Diomedia insula*) 3|151
- Diomédov rt (*Diomedis promunturium*) 3|141
- Díon¹, mesto na Evboji (*Dion urbs*) 4|64
- Díon², mesto na Kreti (*Dium oppidum*) 4|59
- Díon³, mesto v Dekapolitanski pokrajini (*Dion oppidum*) 5|74
- Dioníz (*Liber*) 4|25
- Dioniziáda¹, mesto (*Dionysias oppidum*) 4|67
- Dioniziáda², otok (*Dionysias insula*) 4|67 (= Náksos)
- Dionízij¹ mlajši, sicilski tiran (*Dionysius*) 2|222
- Dionízij² starejši, sicilski tiran (*Dionysius maior*) 3|95
- Dionízij³, legat (*Dionysius legatus*) 6|58
- Dionízij⁴, zgodovinar iz Halkide na Evboji (*Dionysius*) 4|64
- Dionízija¹, otok pred obalo Ajtolije (*Dionysia insula*) 4|53
- Dionízija², otok v Likijem morju (*Dionysia insula*) 5|131 (= Harájta)
- Dionizodór (*Dionysodorus*) 2|248
- Dionizópolis (*Dionysopolis urbs*) 4|44, 4|45 (= Krúnón)
- Dionizopolíti (*Dionysopolitae civitas*) 5|106
- dióþra 2|176
- Dioríkt (*Dioryctos locus*) 4|5
- Dioshieríti (*Dioshieritae civitas*) 5|120
- Dioskúra (*Dioscoroe*) 3|96 (otok Dioskúrov [*Dioscoron insula*])
- Dioskuriáda (*Dioscurias urbs*) 6|15–16
- Dioskurídov otok (*Dioscuridu insula*) 6|153
- Diospéga (*Diospege oppidum*) 6|118
- Diópolis (*Diospolis oppidum*) 5|79, 5|105
- diospolítski nómos (*Diospolites nomos*) 5|49
- Dipsij (*Dipsium oppidum*) 4|18
- Diráhij (*Dyrrhachium colonia/oppidum*) 3|145, 4|36, 4|42, 4|46
- Dírea (*Direa oppidum*) 6|178
- Dírelis (*Direlis oppidum*) 6|179
- Diríni (*Dirini populus/gens*) 3|105
- Díris (*Diris mons*) 5|13 (= Átlas)
- Dírka (*Dirce fons*) 4|25
- disk 2|89
- diskêj 2|89
- dišave 6|154, 6|161; arabske 6|104; dišave proizvajajoča dežela (= Arabíja) 5|65; dišavonosni otoki 6|155
- Ditioni (*Ditiones populus/gens*) 3|142
- divjačina 6|161
- divjost – Níla 5|54; Pónta 6|1
- Dobêri (*Doberi populus/gens*) 4|35
- dobiček U|23, 2|22, 2|118; dobičkolovstvo 6|101
- dobrina 2|25, 2|118, 3|60; luksuzne 6|111; morske 3|123
- dobrohotnost – narave 2|25; zemlje 2|154
- Dodóna (*Dodona templum/oraculum*) 2|228, 4|6
- Dóhi (*Dochi gens*) 6|190
- dojílja – Enêjeva 3|82; Očeta Líb(e)ra 5|74
- dokaz(ilo) 2|58, 2|111, 2|138, 2|176–177, 2|214, 3|85, 4|28, 5|51–52, 6|2, 6|81, 6|200; grške puhlosti 3|152; narave 2|51; neomadeževanosti U|9; skromnosti U|27; stvaren 2|7; tehten 2|168
- dokazovanje – teoretično 2|166
- Dokleáti (*Docleatae populus/gens*) 3|143
- dokoí 2|96
- Dolabéla, Públij (*P. Dolabella*) 2|99

- Doláti Salentíni (*Dolates Sallentini populus/gens*) 3|113
 Dolgi zid (*Longi Muri*) 4|48
 Dolgo obzidje (*Macron Tichos oppidum*) 4|43
 Dóliha (*Doliche oppidum/insula*) 4|68 (= Íkar)
 Dolihísta (*Dolichiste insula*) 5|131
 dolina 5|71, 5|77, 6|144; gorske 6|28; gozdnata 4|30, 6|19; grapaste gorske 5|94; Katabátmos 5|38; strme 2|174; Témpa 4|31; ugreznjene 2|115
 Doliónida (*Dolionis oppidum*) 5|142 (= Kízik)
 Dolóngi (*Dolongae populus/gens*) 4|41
 Dólopi (*Dolopes populus/gens*) 4|6
 Domači Júpiter (*Iuppiter Indiges*) 3|56
 domačin(i) 2|117, 3|4, 4|120, 5|13, 6|71
 Dómata (*Domata oppidum*) 6|157
 Domázeni (*Domazenes gens*) 6|176
 Domícij¹, Kórbulon (*Cn. Domitius Corbulo*) 5|83
 Domícij², Gnêj (*Cn. Domitius*) 2|99
 domovanje – Gorgón 6|200; Hiperborêjcev 4|89; ognja 2|162; Sirén 3|62; vode 6|162; zraka 6|162
 Donakoésa (*Donacoessa mons*) 4|29
 donenje – trobent 2|148; tímpanov in címbal 5|7
 donos – kmetijski 3|31; pridelkov 5|24
 Donúza (*Donusa insula*) 4|69 (= Télós)
 Dóra (*Dora fons*) 6|151
 Dórída (*Doris regio*) 2|84, 4|1, 4|28, 5|103, 5|104, 5|107 (zaliv Dóride), 6|7, 6|214
 Dórij¹, mesto v Kilikiji (*Dorion oppidum*) 5|92
 Dórij², mesto v Joniji (*Dorion oppidum*) 5|117
 Doriláj (*Dorylaeum oppidum*) 5|119
 Dorilájci (*Dorylaei civitas*) 5|105
 Dórion (*Dorion oppidum*) 4|15
 Dorískon (*Doriscum locus*) 4|43
 Dóriški otoki (*Doricae insulae*) 6|151
 Dóron (*Dorum urbs*) 5|75
 Dórzigi (*Dorsigi gens*) 6|94
 dosežek U|6; gradbeni 3|67, 6|121; narave 2|233; znanstveni 5|16
 dostop – do Aleksandrije 5|128; do Káspijskega morja 6|40; do mesta Tóraks 6|75; v Veliko Sírtu 5|27
 Dótion (*Dotion oppidum*) 4|32
 Doziád (*Dosiades*) 4|58
 dragulj 2|158, 5|37, 6|89; karbúinkel 5|34; topáz 6|169
 Drákanon (*Dracanon insula*) 4|74
 Drákon (*Draco mons*) 5|118
 Drámaza (*Dramasa locus*) 6|69
 Dráangi (*Drangae gens*) 6|61, 6|94
 Drátin (*Dratinus amnis*) 6|110
 Drá(v)us (*Draus amnis*) 3|147
 Drépan(on) (*Drepanum promunturium*) 6|175
 Drépana¹, mesto (in rt) na Siciliji (*Drepana oppidum*) 3|90
 Drépana², otok (*Drepane insula*) 4|52 (= Kórkira)
 Drepanitáni (*Drepanitani populus/gens*) 3|91
 Drépanon¹, rt (*Drepanum promunturium*) 3|88
 Drépanon², gl. Drépan.
 drevaki 6|105
 drhtenje 2|194
 Dribiki (*Dribyces gens*) 6|48
 Drimatína (*Drymatina regio*) 6|152
 Drimóda (*Drymodes regio*) 4|20 (= Arkádija)
 Drimúza (*Drymusa insula*) 5|137
 Drínij (*Drinius flumen*) 3|150
 Drínon (*Drinon amnis*) 3|144
 Dríopi (*Dryopes populus/gens*) 4|2
 Driópida (*Dryopis regio*) 4|28
 Driúza (*Dryusa insula*) 5|135 (= Sámos)
 drobnica 6|161
 drobje – Zemlje 2|158; divjih živali 5|15
 drog 2|209
 Dromísk (*Dromiscos insula*) 2|204
 Druáncija (*Druantia amnis*) 3|33
 Druentíni (*Druentini oppidum/civitas*) 3|116 (Fórum Druentínov [Forum Druentinorum oppidum])
 Drúgeri (*Drugeri populus/gens*) 4|40
 država U|3, U|7; državni strošek 2|16; punska 5|8
 državljan 5|112; rimski 2|209, 3|7, 3|15, 3|18, 3|20, 3|22–24, 3|77, 3|85, 3|88, 3|93, 3|130, 3|141, 3|144–145, 3|152, 4|34, 4|117, 4|119, 5|19, 5|22–23, 5|29; državljanska vojna 2|174, 2|199;

- državljanske pravice 3|25, 3|30, 3|35,
5|20; državljanski nemiri 2|92, 3|30
državljanstvo – rimsko 5|36
Dúatas (*Duatas sinus*) 6|150
duh 2|13–14, 2|43, 2|85–86, 2|231, 2|241,
6|33, 6|79, 6|88; človeški U|13, U|16,
2|49, 2|54, 2|87; nemiren U|16; nizkoten
U|23; plodovitost duha U|5; prodoren
83
duhovnik – Velike matere 2|208
Dulíhij (*Dulichium insula*) 4|54
Dulópolis (*Dulopolis oppidum*) 5|104 (= Akánt)
Dumāna (*Dumana insula*) 6|178
Dúmata (*Dumatha oppidum*) 6|146
Dúmna (*Dumna insula*) 4|104
Duráhij (*Durrachium urbs/oppidum*) 3|101,
6|217
Dúrij (*Durius amnis*) 4|112–113, 4|115
Dúrija¹ (*Duria amnis*) 4|81
Dúrija² (*Duriae flumina*) 3|118
Durína (*Durine urbs*) 6|138
duša 2|14, 2|95, 5|7; Cezarjeva 2|94; dušev-
na motnja 2|108; duševna zmožnost
3|41
dveri – alpske 3|123
dvig – vode 5|58; vodostaja 5|58
dvoboj – narave 5|85
Dvojčka (*Gemini sidus*) 2|64, 2|77–78
ebenovec 6|197
Eblitájske gore (*Eblythaei montes*) 6|149
Ébora (*Ebora Liberalitas Iulia oppidum*)
4|117 (= *Liberalitas Iulia oppidum*)
Ébura *Cerealis* (*Ebura Cerealis oppidum*)
3|10
Eburíni (*Eburini populus/gens*) 3|98
Eburobrítij (*Eburobrittium oppidum*) 4|113
Ébuz (*Ebusus insula*) 3|76, 3|78
Edenáti (*Edenates gens*) 3|137
Edésa (*Edessa oppidum*) 5|86 (= Antiohíja)
Edetáni (*Edetani populus/gens*) 3|23
Edetánija (*Edetania regio*) 3|20, 3|24
Édez (*Edesus locus*) 6|216
Edón (*Edonus mons*) 4|50
Edóni¹, plemo v Trakiji (*Edoni populus/*
gens) 4|40
Edóni², plemo v Skitiji (*Edones populus/*
gens) 6|50
Edónida (*Edonis oppidum*) 5|123 (= Antándros)
Édron (*Aedro portus*) 3|121
Édujci (*Aedui populus/gens*) 4|107
Éfez (*Ephesus oppidum*) 2|201, 2|204,
2|244, 5|114 (= Álopa; = Ortígija; = Amórga; = Zmírna z vzdevkom Tráhija; = Hajónij; = Ptélea), 5|115–116, 5|120, 5|137, 6|215
Éfira¹, mesto (*Ephyra oppidum*) (= Korínt)
Éfira², otok v Argolidskem zalivu (*Ephyre insula*) 4|56
Éfiri (*Ephyri populus/gens*) 4|6
Éfor (*Ephorus*) 4|64, 4|120, 5|136, 6|198–199
Efuláni (*Aefulani populus/gens*) 3|69
Egázmala (*Egasmala oppidum*) 6|179
Egějsko morje (*Aegaeum pelagus/mare*)
2|244, 4|9, 4|19, 4|42, 4|51, 4|62, 4|71, 5|102
Egelastáni (*Egelastani populus/gens*) 3|25
Egipčáni (*Aegyptii populus*) 2|188, 5|43 (líbijski Egipčáni), 6|106 (egiptovska meseca tibis in mehír), 6|165 (kralj Sezóstris), 6|172 (egiptovski sužnji), 6|182, 6|188 (egiptovski kralj Ptolemáj), 6|191
Egípt (*Aegyptus terra*) 2|88, 2|91, 2|107, 2|121, 2|135, 2|178, 2|182, 2|195, 2|201, 3|121, 4|39, 5|1, 5|39, 5|39 (egipčansko bogočastje), 5|40 (Spodnji Egípt [*Aegyptus inferior*]), 5|47–48, 5|48 (= Délta), 5|49, 5|50 (rezidenca egiptovskih kraljev), 5|54, 5|57, 5|59 (oblast), 5|60, 5|65, 5|70, 5|128, 5|132, 6|60, 6|101, 6|106, 6|142, 6|165–166, 6|172 (sužnji), 6|177, 6|179, 6|181–183, 6|188 (Ptolemáj Látir), 6|191, 6|196 (Zgornji Egípt), 6|212 (spodnji predeli Egípta), 6|220
Egíptovsko morje (*Aegyptium mare*) 2|173, 5|54, 5|62, 5|102, 6|166
Egivarí (*Egivarri populus/gens*) 4|111 (= *Navarini populus/gens*)
Egrítika (*Egritice regio*) 6|14
Eguíni (*Egguini populus/gens*) 3|91
Égvi (*Egui gens*) 3|137
Ehélej (*Echeleos/Echeleus fluvius*) 5|143, 5|145
Ehetlénzi (*Echetlenses populus/gens*) 3|91
Ehín (*Echinus oppidum*) 4|5, 4|28
Ehináde (*Echinades insulae*) 4|53
Ehinádski otok (*Echinades insulae*) 2|201

- Ehinúza (*Echinusa insula*) 4|70
 Ějnat (*Inatos oppidum*) 4|59
 Ejrézj (*Iresion oppidum*) 4|26
 Ejrézija (*Iresia insula*) 4|72
 Ekáni (*Aecani populus/gens*) 3|105
 Ekbátana (*Ecbatana urbs*) 6|42–43, 6|116, 6|133
 Ěkdini (*Ecdini gens*) 3|137
 Ekdípa (*Ecdippa oppidum*) 5|75
 eklíptika 2|68
 eknéfiás 2|131, 2|133
 Eksústa (*Exusta insula*) 6|175
 Ekuláni (*Aeculani populus/gens*) 3|105
 Ekvézi (*Equaesii populus/gens*) 3|28
 Ekvíkoli (*Aequicoli populus/gens*) 3|108
 Ekvikuláni (*Aequiculani populus/gens*) 3|106
 Elafíte (*Elaphites insulae*) 3|152
 Elafítida (*Elaphitis insula*) 5|137
 Elafonéz (*Elaphonnesos insula*) 5|151 (= Névrída; = Prokonéz)
 Elafúza (*Elaphusa insula*) 4|53
 Elája¹, mesto na Kreti (*Elaea oppidum*) 4|59
 Elája², mesto v Ajoliji (*Elaea oppidum*) 5|121, 5|126
 Elája³, otok/mesto ob Marmarskem morju (*Elaea insula/oppidum*) 5|151
 Elajuména (*Elaeoumene mons*) 4|36
 Elajúnt (*Elaeus oppidum*) 4|49
 Elajúza¹, otok blizu Cipra (*Elaeusa insula*) 5|130
 Elajúza², otok blizu Zmirne (*Elaeusa insula*) 5|138
 Ělat (*Elatas mons*) 4|54
 Elatêja (*Elatea oppidum*) 4|27
 Elátij (*Elatium oppidum*) 5|89
 Elbókori (*Elbocori populus/gens*) 4|118
 Eldámari (*Eldamari gens*) 6|118 (= eldámarski Arábci)
 Ělea (*Elea oppidum*) 3|71
 Elefántida (*Elephantis insula*) 5|59
 Elegêja (*Elegea oppidum*) 5|84
 Elegozína (*Elegosine locus*) 6|127
 Elêjci (*Elia populus*) 4|14
 Elêktride¹, otoki v Germanskem morju (*Electrides insulae*) 4|103
 Elêktride², otoki v Hadrijatskem morju (*Electrides insulae*) 3|152
 êlektron 3|152 (= jantar)
 element 2|10
 Eléon (*Eleon oppidum*) 4|26
 Eleúnt (*Eleus oppidum*) 5|107
 Elévter (*Eleutheros fluvius*) 5|78
 Elévtere (*Eleutherae oppidum*) 4|26
 ELEVtérne (*Eleuthernae oppidum*) 4|59
 Elévza¹, otok v Saronskem zalivu (*Eleusa insula*) 4|57
 Elévza², otok in mesto na obali Kilikije (*Eleusa oppidum et insula*) 5|93
 Elevzína¹, mesto v Atiki (*Eleusin, Eleusis oppidum*) 4|23, 4|62
 Elevzína², mesto v Bojotiji (*Eleusis oppidum*) 2|206
 Ělída (*Elis regio*) 2|181, 4|14, 4|22, 6|214
 Ělij Gál (*Aelius Gallus*) 6|160
 Elimáida (*Elymaeis regio*) 6|111, 6|134–136
 Elimájci (*Elymaei gens*) 6|212
 Elmataéida (*Elmataeis oppidum*) 6|158
 Elóron (*Elorum flumen*) 3|89
 Eluzáti (*Elusates populus/gens*) 4|108
 Emátija (*Emathia regio*) 4|33 (= Make-dónija)
 Emêj (*Emeum oppidum*) 6|179
 Ěmeje (*Emeae oppidum*) 6|178
 Eminiénzi (*Aeminienses populus/gens*) 4|118
 Emínij¹, mesto (*Aeminium oppidum*) 4|113
 Emínij², reka (*Aeminus flumen*) 4|113
 Emínij³, reka (*Aeminius amnis*) 4|115 (= Límija)
 Emód (*Emodus mons*) 5|98 (= Ripájsko pogórje)
 Emóna (*Emona colonia*) 3|128, 3|147
 Empórije (*Emporiae oppidum*) 3|22
 enakonoče 2|50, 2|108, 2|176, 2|182, 2|188, 2|213, 2|215, 6|212–213; enakonočni krog 2|177; enakonočna ura 2|186, 2|213, 2|216, 6|212–218; jesensko 2|123–124, 2|151, 2|215; pomladansko 2|151, 4|89; vzhod 2|119–120, 2|142; zahod 2|119, 2|142
 Endimíon (*Endymion*) 2|43
 Endirudíni (*Endirudini populus/gens*) 3|144
 Enêj (*Aeneas*) 3|82 (Enêjeva dojlilja), 3|82 (Enêjevo ladjevje)
 Ěneti (*Eneti populus/gens*) 6|5
 Engáda (*Engada oppidum*) 5|73
 Enhelêjci (*Encheleae populus/gens*) 3|139
 Eniénzi (*Aenienses populus/civitas*) 4|6

- Eníngija (*Aeningia insula*) 4|96 (= Fenín-gija)
- Eníni (*Enini populus/gens*) 3|91
- Enipêj (*Enipeus flumen*) 4|30
- Ēnipi (*Enipi natio*) 5|37
- Enísipa (*Enispe oppidum*) 4|20
- Enojkádijci (*Enoeadioe populus/gens*) 4|83
- Enóna (*Aenona oppidum*) 3|140
- Ēnozís (*Enosis insula*) 3|84
- Entelíni (*Entellini populus/gens*) 3|91
- Eójski ocean (*Eous oceanus*) 6|53
- Eójsko morje (*Eoum mare*) 2|243, 6|56, 6|82
- Éol (*Aeolus rex*) 3|92–94
- Eólija (*Aeolia regio*) 2|238
- Eólije (*Aeoliae insulae*) 3|92 (= otoki Lípar-cev; = Hefajstiáde; = Volkániije)
- Eólski otoki (*Aeoliae insulae*) 2|203
- Ēon (*Eon paeninsula*) 6|18
- Éor (*Eorum flumen*) 6|94
- Eordája (*Eordaea oppidum*) 4|34
- Eordénzi (*Eordenses gens*) 4|35
- Epageríti (*Epagerritae gens*) 6|16
- Epágrida (*Epagris insula*) 4|65 (= Andros)
- Epentíni (*Epentini populus/civitas*) 3|142
- Epí¹ Díres (*Epi Dires oppidum*) 6|170 (= Bereníka)
- Epí² Têras (*Epi Theras oppidum*) 6|171
- Epidámnum (*Epidamnum colonia*) 3|145
- Epidáver (*Epidaurum oppidum*) 2|204 (= Epidávron; = Epidávrum)
- Epidávron (*Epidaurum oppidum*) 5|130 (= Epidáver; = Epidávrum)
- Epidávros¹ Limêra, mesto v Argólidskem zalivu (*Epidaurus Limera oppidum*) 4|17
- Epidávros², mesto v Saronskem zalivu (*Epidaurus/Epidaurum oppidum*) 4|18, 4|22, 4|57
- Epidávrum, kolonija (*Epidaurum colonia*) 3|144 (= Epidáver; = Epidávron)
- Epífan (*Epiphanes*) 6|147 (= Antioh IV. [*Epiphanes vel Antiochus IV.*])
- Epifanêja¹, mesto v Siriji z vzdevkom Ob Evfrátu (*Epiphania ad Euphraten oppidum*) 5|86
- Epifanêja², mesto v Kilikiji (*Epiphania oppidum*) 5|93 (= Ojnoánd)
- Epifanénzi (*Epiphanenses civitas*) 5|82
- Ēpijci (*Epioe populus/gens*) 4|14
- Epikrána (*Epicrane fons*) 4|25
- Epimaraníti (*Epimaranitae gens*) 6|149
- Ēpion (*Epium oppidum*) 4|20
- Ēpír (*Epiros/Epirus regio/terra*) 3|45, 3|97, 3|145, 4|1–4, 4|32–33 (epírska plemena [*Epiroticae gentes*]), 6|215
- Ēpis (*Epis oppidum*) 6|180
- Ēpit (*Epytus mons*) 4|36
- Epóp (*Epopos mons*) 2|203
- Ēpora (*Epora oppidum*) 3|10
- eporedíae 3|123
- Eporédija (*Eporedia oppidum*) 3|123
- Equestrís, colonia (*colonia Equestris*) 4|106
- Eramnómbovas (*Eramnombovas amnis*) 6|65
- Eranúza (*Eranusa insula*) 3|96
- Eráton (*Eratonos insula*) 6|169
- Eratósten (*Eratothenes*) 2|185, 2|247, 3|75, 5|39–41, 5|47, 5|127, 5|132, 6|3, 6|36, 6|56, 6|81, 6|108, 6|163, 6|171, 6|183
- Eravíski (*Eravisci populus/gens*) 3|148
- Erazín (*Erasinus amnis*) 2|225, 4|17
- Erebintóta (*Erebinthote insula*) 5|151
- Ēreja (*Aerea oppidum*) 3|36
- Ēreta (*Ereta oppidum*) 4|45
- Erétrija (*Eretria urbs*) 4|64
- Ērez (*Eresos oppidum*) 5|139
- Ērezi (*Eresi civitas*) 5|123
- Ergavicénzi (*Ercavicenses populus/gens*) 3|24
- Ergetíni (*Ergetini populus/gens*) 3|91
- Ergín (*Erginus amnis*) 4|47
- Erídan (*Eridanus amnis*) 3|117, 3|120 (Erídanovo ustje [*Eridanum ostium*])
- Erikíni (*Erycini populus/gens*) 3|91
- Ēriks (*Eryx mons*) 3|90
- Erikúza¹, eden od Eolovih otokov (Eolij) (*Ericusa insula*) 3|94
- Erikúza², otok pred Korkiro (*Ericusa insula*) 4|53
- Erimánd (*Erymandus amnis*) 6|92
- Erimánt¹, reka v Arkadiji (*Erymanthus amnis*) 4|21
- Erimánt², gora v Arkadiji (*Erymanthus mons*) 4|21
- Erímne (*Erymnae oppidum*) 4|32
- Erínej¹, mesto v Ahaji (*Erineos oppidum*) 4|12
- Erínej², mesto v Doridi (*Erineon oppidum*) 4|28

- Eritêja, mesto/otok (*Erythea oppidum/insula*) 4|120
- Eritras (*Erythras*) 6|107, 6|153
- Eritre¹, mesto v Bojotiji (*Erythrae oppidum*) 4|26
- Eritre², mesto v Joniji (*Erythrae oppidum*) 5|116–117, 5|136, 5|138
- Eritrêjsko morje (*Erythrum mare*) 6|107
- Êsar (*Esar oppidum*) 6|191 (= Sába)
- Esédoni (*Essedones gens*) 4|88, 6|21, 6|50
- Eséni (*Esseni gens*) 5|73
- Êskus (*Oescus flumen*) 3|149
- Eskvilín (*Esquilinus mons/collis*) 2|16
- Êstije (*Estiae locus*) 5|150
- Etáksal (*Etaxalus insula*) 6|149
- Eténa (*Etene oppidum*) 5|107
- Etéon (*Eteonos oppidum*) 4|26
- eter 2|48
- etézijske 2|123, 2|127, 5|55, 6|58, 6|102
- Etióp (*Aethiops*) 6|187
- Etiópija (*Aethiopia terra*) 2|91, 2|169, 2|201, 2|205, 2|237–238, 5|27, 5|30, 5|34, 5|43 (obe Etiópiji), 5|49, 5|53, 5|55, 5|59, 6|173–174, 6|177–179, 6|181–183, 6|187, 6|197, 6|198
- Etiópijski (*Aethiopes gens*) 2|184, 2|189, 5|10 (etiópski Daratíti), 5|16 (etiópski Perórzi), 5|17, 5|43 (Beli Etiópijski), 5|43 (Nigríti), 5|43 (vzhodni in zahodni Etiópijski), 5|44 (etiópski Tarájljici), 5|48, 5|52–54 (Katadúpi), 5|59 (etiópske ladje), 6|70, |173 (arotêrski), 6|177–178, 6|184, 6|186, 6|189, 6|192 (nubájski), 6|194 (obalni), 6|195, 6|196, 6|197 (hespêrijski), 6|198, 6|199 (hespêrijski)
- Etiópski oceán (*Aethiopicus Oceanus*) 2|245, 6|196
- Etiópsko morje (*Aethiopicum mare*) 6|209
- Êtna (*Aetna mons*) 2|234, 2|236, 3|88
- Etnénzi (*Aetnenses populus/gens/civitas*) 3|91
- Êtravi (*Ethravi gens*) 6|158
- Etrúrja (*Etruria regio/terra*) 2|140, 2|227, 3|38, 3|50 (obala), 3|53, 3|115, 6|217
- Etrúski, Volcentáni (*Volcentani Etrusci populus/gens*) 3|52
- Etruščáni (*Tusci/Etrusci populus*) 2|138–139, 2|143–144, 2|199, 3|50–51, 3|60, 3|70, 3|112, 3|120, 3|130, 3|133
- Evantêja (*Euanthia oppidum*) 5|108 (= Trális)
- Evbója (*Euboea insula*) 2|204, 2|219, 4|26, 4|51, 4|62–63, 4|65, 4|68, 6|216
- Evdémija (*Eudemia insula*) 4|72
- Evdóks (*Eudoxus*) 2|130, 2|169, 6|198
- Evdón (*Eudon fluvius*) 5|108
- Evén¹, reka v Ajtoliji (*Euenus amnis*) 4|6, 4|11
- Evén², reka v Ajolidi (*Euenus fluvius*) 5|122
- Evêrgeti (*Euergetae gens*) 6|94
- evfórbeja 5|16
- Evforbêni (*Euphorbeni civitas*) 5|106
- Évfrat (*Euphrates amnis*) 2|244, 5|66–67, 5|82–83, 5|83 (= Piksúrat), 5|84 (= Ómas), 5|84–87, 5|89–90, 5|90 (poplavljanje), 6|8, 6|25, 6|26, 6|100, 6|109, 6|116, 6|119–122, 6|124–126, 6|128, 6|130, 6|137, 6|145–147, 6|159
- Evganêjci (*Euganei populus/gens*) 3|130, 3|133 (plemena Evganêjcev [*Euganeae gentes*]), 3|134
- Évhati (*Euchatae populus/gens*) 6|50
- Evhípija (*Euhippia oppidum*) 5|115 (= Tiatêje)
- Evhipíni (*Euhippini civitas*) 5|109
- Evkarpéni (*Eucarpeni civitas*) 5|105
- Evksêjn, Pónt (*Euxinus Pontus*) 6|15, 6|36
- Evláj (*Eulaeus flumen*) 6|100, 6|135–136, 6|138
- Evlímna (*Eulimna insula*) 4|71, 5|133
- Evmenêja¹, mesto v Trakiji (*Eumenia oppidum*) 4|44
- Evmenêja², mesto v Frigiji (*Eumenia oppidum*) 5|108, 5|113 (ozemlje Eumenêje [*Eumenetica regio*])
- Evniáda (*Eunias nemus*) 5|101
- Evójnos (*Euoenos oppidum*) 4|72
- Evónim (*Euonymos insula*) 3|94
- Evonimíti (*Euonymitae gens*) 6|184
- Evpálja (*Eupalia oppidum*) 4|7
- Evpálmna (*Eupalimna oppidum*) 4|6
- Evpatórija (*Eupatoria oppidum*) 6|7
- Evpilis (*Eupilis lacus*) 3|131
- Evrianása (*Euryanassa insula*) 5|137
- Evrimedónt (*Eurymedon amnis*) 5|96
- Evrip (*Euripus fretum*) 4|26, 4|63, 4|71 (evbójski Evrip [*Euripus Euboicus*])
- Evróma (*Eurome oppidum*) 5|109

- evrónot 2|120
 Evróp¹, mesto v Makedoniji (*Europus oppidum*) 4|34
 Evróp², mesto v Siriji (*Europus oppidum*) 5|86
 Evrópa (*Europa terra/continens*) 2|169, 2|173, 2|205, 3|3–5, 3|74, 3|94, 3|97, 3|145, 4|1, 4|40 (plemena), 4|49–50, 4|52, 4|75, 4|77–78, 4|87, 4|90, 4|92, 4|94, 4|102, 4|121, 5|141, 5|145, 5|150, 6|18, 6|32, 6|34, 6|208, 6|210; zaliv Evrópe 3|5–6, 3|74, 3|94, 3|97, 3|145, 4|1
 évros 2|119–120
 Evrótas (*Eurotas amnis*) 4|16
 Evtána (*Eutane oppidum*) 5|107
 Evtêja (*Euthia insula*) 4|72
 Ezboníti (*Esbonitae populus/gens*) 5|65
 Ezerníni (*Aesernini gens*) 3|107
 Ezináti (*Aesinates populus/gens*) 3|113
 Êzis (*Aesis flumen*) 3|113
 Fabárija (*Fabaria insula*) 4|97
 Fábij¹ (*Fabius, Fabiolus*) U|1
 Fábij², Kvínt (*Q. Fabius*) 2|98
 Fabiján (*Fabianus*) 2|121, 2|223
 Fabratêrni¹, Novi (*Fabraterni Novi civitas/oppidum*) 3|64
 Fabratêrni², Stari (*Fabraterni Veteres civitas/oppidum*) 3|64
 Faetón (*Phaethon*) 3|117
 Fagifuláni (*Fagifulani gens*) 3|107
 Fajákija (*Phaeacia insula*) 4|52
 Fájston (*Phaestum oppidum*) 4|7, 4|59
 Fakúza (*Phacusa insula*) 4|68
 Fálakron (*Phalacrum promunturium*) 4|53
 Fálara (*Phalara oppidum*) 4|27
 Falazárna (*Phalasarna oppidum*) 4|57, 4|59
 Falêra (*Phalera portus*) 4|24
 Faleriênzí (*Falerienses gens/civitas*) 3|111
 Falêriji (*Falerii, colonia Falisca*) 3|51
 Falêrni (*Falerni populus*) 3|60 (ozemlje Falêrnov [agri Falerni])
 Falêrnsko (*Falernum regio*) 3|64
 Falêron (*Phaleron portus et oppidum*) 2|225
 Falezína (*Phalesina*) 4|42
 Fálígi (*Phalliges gens*) 6|191–192
 Falínáti (*Falinates gens*) 3|114
 Falískiško (*Faliscum regio*) 2|230
 Fama Iulia, Sêrija (*Seria Fama Iulia oppidum*) 3|14
 Fanagorêja (*Phanagoria oppidum*) 6|18
 Fánij, Gáj (*C. Fannius*) 2|99
 Fanórija (*Phanoria locus*) 6|10
 Fánum Fortúne (*Fanum Fortunae colonia*) 3|113
 Farbájt (*Pharbaethos oppidum*) 5|64
 farbajtíski nómos (*Pharbaethites nomos*) 5|49
 Farigeníti (*Pharygenitae civitas*) 4|22
 Fárija (*Pharia insula*) 3|152
 Farmakotrófi (*Pharmacotrophi gens*) 6|47
 Farmakúza (*Pharmacusa insula*) 4|71
 Farnakêja (*Pharnacea oppidum*) 6|11, 6|32
 Farnákias (*Pharnacias fluvius*) 5|149 (= Farnúkias)
 Farnakótis (*Pharnacotis amnis*) 6|94
 Farnúkias (*Pharnucias fluvius*) 5|149 (= Farnákias)
 Fáros¹, otok (*Pharos insula*) 2|201, 5|128
 Fáros², kolonija (*Pharos colonia*) 5|128 (= Fáros¹)
 Farúzijci¹ (*Pharusii gens*) 5|10, 5|46
 Farúzijci² Gimneti (*Pharusii Gymnetes gens*) 5|43
 Farzál (*Pharsalus*) 5|58 (vojna pri Farzálu [Pharsalicum bellum])
 Farzálija (*Pharsalia civitas*) 6|216
 Farzálske poljane (*Pharsali campi*) 4|29
 fatmítsko ustje (*Phatmiticum ostium*) 5|64
 faturítski nómos (*Phaturites nomos*) 5|49
 Faventia¹, Barcinóna (*Barcino Faventia colonia*) 3|22
 Faventia², Vêski (*Vesci Faventia oppidum*) 3|10
 Faventíni (*Faventini oppidum*) 3|116
 Favonienses, Nuceríni (*Nucerini Favonienses gens*) 3|114
 favónij 2|119, 2|122, 2|126, 4|116, 6|57, 6|100 (= hípal)
 faza – razvoja U|26; Lunina 2|56, 2|78
 Fazánija (*Phazania regio*) 5|35
 Fazánijci (*Phazanii gens*) 5|35
 Fazélida (*Phaselis oppidum*) 5|96
 Fazelíti (*Phaselitae gens*) 2|236
 Fázis¹, reka (*Phasis flumen*) 6|3, 6|12, 6|52
 Fázis², mesto (*Phasis oppidum*) 6|13, 6|14
 Féata (*Pheate insula*) 5|137
 Fégij (*Phegium iugum*) 2|205
 Fêja (*Phia*) 4|14, 4|22
 Fekúsi (*Fecusses populus/gens*) 3|133

- Feligináti (*Feliginates populus/gens*) 3|114
Felix Iulia (*Felix Iulia colonia*) 5|78 (= Bêrit)
 Félos (*Phellos oppidum*) 5|100
 Félsina (*Felsina oppidum*) 3|115
 Feltríni (*Feltrini populus/gens*) 3|130
 Felúza (*Phellusa insula*) 5|140
 Fénej (*Pheneum/Pheneus oppidum*) 4|20–21
 Fenicija (*Phoenice regio/terra*) 2|205, 5|66 (= Síríja), 5|67, 5|69, 5|75, 5|79–80, 5|97, 5|128, 6|213
 Fenicijsko morje (*Phoenicium mare*) 5|67, 5|79, 5|97, 5|128
 Feničáni (*Phoenices populus*) 3|8, 5|67, 5|69 (mesto Feničánov)
 Fenikúza (*Phoenicusa insula*) 3|94
 Feningija (*Feningia insula*) 4|96 (= Enín-gija)
 Fêre (*Pherae locus*) 4|13, 4|16, 4|26, 4|29, 4|59
 Ferekid (*Pherecydes*) 2|191
 Ferentináti (*Ferentines populus/gens*) 3|64
 Ferónija (*Feronia*) 2|146 (Ferónijino svetišče [*aedis Feroniae*]), 3|51 (*Lucus Feroniae*)
 Fêrtor (*Fertor fluvius*) 3|48, 3|103
 fêrula 6|203
 Fescénija (*Fescennia oppidum*) 3|52
 Fézule (*Faesulae oppidum*) 3|52
 Fíala (*Phiala fons*) 5|55 (= Nílov izvir)
*Fibularense*s, Kalaguritáni (*Calagurritani Fibularense*s *populus/gens*) 3|24
 Fidenáti (*Fidenates populus/gens*) 3|69, 3|107
 Fidéne (*Fidenae oppidum*) 3|53 (ozemlje Fidén [*Fidenas ager*])
Fidentia, Úlija (*Ulia Fidentia oppidum*) 3|10
 Fidentíni (*Fidentini civitas/oppidum*) 3|10, 3|116
 Fígela (*Phygela oppidum*) 5|114
 Fikána (*Ficana oppidum*) 3|68
 Fikárija (*Ficaria insula*) 3|84–85
 Fikolénzi (*Ficolense*s *gens*) 3|64, 3|107
 Fikúnt (*Phycus promunturium*) 4|60, 5|32
 Fíla (*Phila insula*) 3|79
 Filadélf, Ptolemáj II. (*Ptolemaeus II. Philadelphus*) 6|58, 6|165, 6|167–168, 6|171, 6|183
 Filadélfija (*Philadelphia oppidum*) 5|74
 Filadélfíni (*Philadelphini civitas*) 5|111
 Filaka (*Phylace oppidum*) 4|32
 Filakájci (*Phylacae populus/gens*) 4|34
 Fíle (*Philae insulae*) 5|59
 Filémon (*Philemon*) 4|95
 Filéna (*Philaeni*) 5|28 (žrtveniki Filénov [*Philaenorum arae*])
 Filip (*Philippus*) 2|97
 Filípi (*Philippi colonia*) 4|42, 4|47
 Filipópolis (*Philippopolis oppidum*) 4|41
 Filísk (*Philiscum oppidum*) 5|89
 Filistíd (iz Málosa) (*Philistides* [*Mallotes*]) 4|58, 4|120
 Filistínski kanal (*fossa Philistina*) 3|121
 Filistínski prekopi (*Fossiones Philistinae*) 3|121
 Filokalêja (*Philocalia locus*) 6|11
 Filomeliénzi (*Philomelienses civitas*) 5|95
 Filónid (*Philonides*) 2|181, 5|129
 Filotêrias (*Philoterias oppidum*) 6|168
 Finópolis (*Phinopolis oppidum*) 4|45
 Fintiénzi (*Phintiensis populus/gens*) 3|91
 Fintónov otok (*Phintonis insula*) 3|83
 Fírít (*Phyrites amnis*) 5|115
 Firmáni (*Firmani populus/gens/civitas*) 3|111 (Kastél Firmánov [*Castellum Firmanorum oppidum*])
Firmum Iulium, Séksi (*Sexi Firmum Iulium oppidum*) 3|8
 Fiscél (*Fiscellus mons*) 3|109
 Fitáni (*Fitani populus/gens/civitas*) 3|22
 Fizgánzaga (*Phisganzaga oppidum*) 6|43
 Flamínijeva cesta (*via Aemilia*) 2|199
 Flanáti (*Flanates populus/gens*) 3|139
 Flanátski zaliv (*Flanaticus sinus*) 3|129
 Flanána (*Flanona oppidum*) 3|140
 Flanonénzi¹ Vaniénzi (*Flanonenses Vanienses populus/gens*) 3|130
 Flanonénzi² Vaniénzi Curíci (*Flanonenses Vanienses Curici populus/gens*) 3|130
 Flávijski kanal (*Flavia fossa*) 3|120
 Flaviobríga (*Flaviobriga colonia*) 4|110
 Flaviópolis (*Flaviopolis colonia*) 4|47
 flavta 2|93
 Flégija (*Phlegya oppidum*) 4|26
 Flégra (*Phlegra oppidum*) 4|36
 Flegrájske poljane (*Phlegraei campi*) 3|61

- Flév(us) (*Flevus ostium*) 4|101
 Fliúnt (*Phlius castellum*) 4|13
 Florentíni (*Florentini populus/gens*) 3|52
 Florentinum, Ilíberi (*Iliberri Florentinum oppidum*) 3|10
 Flórij (*Florius amnis*) 4|111
 Fóar (*Phoar oppidum*) 5|41
 Fódaka (*Phodaca oppidum*) 6|157
 Fójba (*Phoebe insula*) 5|151
 Fojníka¹, otok blizu Masilije (*Phoenix insula*) 3|79
 Fojníka² (*Phoenix insula*) 4|69 (= Íos)
 Fojníka³ (*Phoenix insula*) 5|140 (= Tened)
 fójniks 2|120
 Fójniks (*Phoenix flumen*) 4|30
 Fokája (*Phocaea oppidum*) 5|119, 5|121
 Fokájci (*Phocaeenses, Phocenses populus*) 3|22, 3|34 (Grki iz Fokáje), 3|72
 Fokázija (*Phocasia insula*) 4|62
 Fókida (*Phocis regio*) 4|1, 4|7, 4|27
 Fókosi (*Phocoe insulae*) 4|61
 Fokunáti (*Focunates gens*) 3|137
 Folegánder (*Pholegandros insula*) 4|68
 Fóloa (*Pholoe mons*) 4|21
 Fontêj (*Fonteius*) 2|180
 Fórat (*Forat oppidum*) 6|145
 Forentáni (*Forentani populus/gens*) 3|64, 3|105
 Fórkti (*Forcti populus/gens*) 3|69
 Fórmije (*Formiae oppidum*) 3|59, 3|81
 Fórmion (*Formio amnis*) 3|127
 Forobrentáni (*Forobrentani populus/gens*) 3|113
 Foroflamiénzi (*Foroflamienses gens/civitas*) 3|113
 Forojuliénzi¹ (*Concupienses (Foroiulienses Concupienses gens/civitas)*) 3|113
 Forojulienzi² (*Transpadani (Foroiulienses Transpadani gens/civitas)*) 3|130
 Foroneronénzi, Luteváni (*Lutevani Foroneronenses gens/civitas*) 3|37
 Foróntida, Trojzéna (*Troeze Phorontis oppidum*) 5|109
 Foropopiliénzi (*Foropopilienses gens/civitas*) 3|64
 Forosemproniénzi (*Forosempronienses gens/civitas*) 3|113
 Forovibiénzi (*Forovibienses gens/civitas*) 3|117
 Fortúna (*Fortuna colonia*) 3|113 (= Fánum Fortúne)
 Fortunales, Síari (*Siarenses Fortunales oppidum*) 3|14
 Forum¹ Augustum, Libisóza (*Libisosa Forum Augustum colonia, colonia Libisosana cognomine Foroaugustana*) 3|25
 Fórum² Druentínov (*Forum Druentinatorum oppidum*) 3|116
 Forum³ Iulium, Ilitúrgi (*Iliturgi Forum Iulium oppidum*) 3|10
 Fórum⁴ Kambúzida (*Forum Cambusis*) 6|181
 Fórum⁵, Ápijev (*Forum Appii oppidum*) 3|64
 Fórum⁶, Cecílijev (*Forum Caecilii oppidum*) 3|107
 Fórum⁷, Fúlvijev *Valentinum* (*Forum Fulvii Valentinum oppidum*) 3|49
 Fórum⁸, Júlijev (*Iuli Forum oppidum*) 3|35
 Fórum⁹, Klódijev (*Forum Clodii oppidum*) 3|52, 3|116
 Fórum¹⁰, Kornéljiev (*Forum Cornelii oppidum*) 3|116, 3|120
 Fórum¹¹, Licínijev (*Forum Licinii oppidum*) 3|116, 3|124
 Fórum¹², Lívijev (*Forum Livii oppidum*) 3|116
 Fórum¹³, Nôvi (*Forum Novum oppidum*) 3|107
 Fórum¹⁴, rimski (*Forum*) 2|94
 Fórum¹⁵, Víbijev (*Forum Vibii oppidum*) 3|123
 Fórum¹⁶, Vokónijev (*Forum Voconii oppidum*) 3|37
 Fóse (*Fossae insulae*) 3|83
 Fratuéntij (*Fratuentium portus*) 3|101
 Frazárgida (*Phrasargida locus*) 6|116
 Fregeláni (*Fregellani populus/gens*) 3|64
 Fregéne (*Fregenae oppidum*) 3|51
 Fregináti (*Freginates populus/gens*) 3|64
 Frentáni¹ (*Frentani populus/gens*) 3|38, 3|104 (območje Frentánov [*Frentana regio*]), 3|105, 3|106 (obala Frentánov)
 Frentani² Anksáni (*Frentani Anxani populus/gens*) 3|106
 Frentani³ Larináti (*Larinates Frentani populus/gens*) 3|105
 Frígija (*Phrygia terra/regio*) 2|84, 2|244,

5|102, 5|105–106, 5|110, 5|119 (reka),
5|144–146, 6|4, 6|9, 6|216
Frígijsi (*Phryges populus*) 5|145
Fríks (*Phryx fluvijs*) 5|119
Fríkselon (*Phryxelon oppidum*) 4|36
Frístim (*Phristimus flumen*) 6|99
Friziávoní (*Frisiavones gens*) 4|101, 4|106
Frízijci (*Frisii gens*) 4|101
Fruzináti (*Frusinates populus/gens*) 3|64
Ptejrofági (*Phthirophagi gens*) 6|14 (= Sáltijci)
Ftíja (*Phthia oppidum*) 4|28
Ftióti (*Phthiotae populus/gens*) 4|28
Ftiótida (*Phthiotis regio*) 4|1, 4|29
Fucénti, lúkuški (*Fucentes Lucentes gens*) 3|106
Fucín[sko jezero] (*Fucinus lacus*) 2|224, 3|106, 3|108
Fulgináti (*Fulginates populus/gens*) 3|113
Fúlvijev Fórum *Valentinum* (*Forum Fulvii Valentinum oppidum*) 3|49
Fundánsko jezero (*Fundanus lacus*) 3|59
Furfináti (*Furfinates populus/gens*) 3|139
Furfitáni (*Furfitani populus/gens*) 3|130
Fút (*Fut amnis*) 5|13
Gába (*Gabe tetrarchia*) 5|74
Gábala (*Gabala oppidum*) 5|79
Gábali (*Gabales populus/gens*) 4|109
Gabel (*Gabellus amnis*) 3|118
Gábiji (*Gabii oppidum*) 2|209 (območje Gábijev [*ager Gabiensis*])
Gabíni (*Gabini populus/gens*) 3|64
Gábri (*Gabri gens*) 6|21
Gabuléni (*Gabuleni civitas*) 5|81
Gádara (*Gadara oppidum*) 5|74
Gádes (*Gades oppidum*) 2|167, 2|169, 2|219, 2|242–244, 3|17, 3|84, 4|94, 4|116, 4|120–121, 5|36, 5|76, 6|175, 6|202, 6|214
gádeški sodni okraj (*Gaditanus conventus*) 3|7, 3|15
Gádir (*Gadir oppidum/insula*) 4|120
Gádis (*Gadis insula*) 3|7, 4|119
Gaditánska ožina (*Gaditanum fretum, Gaditanus fretus*) 3|3, 3|5, 3|74, 4|93, 5|9, 6|206–207
Gaditánski oceán (*Gaditanus Oceanus*) 2|227
Gagávda (*Gagaude insula*) 6|184
Gáge (*Gagae oppidum*) 5|100

gaj 2|140, 2|209; Domačega Júpitra 3|56;
Evniáda 5|101; gost 2|237; Hesperid 5|3, 5|31; Hiperborêjcev 4|89; hrastov ob Sarónskem zalivu 4|18; na Helikónu 4|25; nad Nimfájonovim kraterjem 2|237; palmovi 5|73; Pièrija 4|33; Ptéleon 4|29; senčni 3|41; sveti 5|31
Gáj¹ Atilij Régul (*C. Atilius Regulus*) 3|138
Gáj² Marij (*C. Marius*) 3|34, 3|80
Gáj³, Avgústov sin (*Gaius Augusti filius*) 6|141, 6|160
Gáj⁴, cesar (*Gaius imperator*) 4|10
Gájzos (*Gaesus amnis*) 5|113
Gál, Élij (*Aelius Gallus*) 6|160
Galakténi (*Galacteni populus/gens*) 3|91
Gálas (*Gallas oppidum*) 6|179
Gálata (*Galata insula*) 3|92, 5|42
Galátija (*Galatia regio/terra*) 5|95, 5|145–147, 5|149, 6|5, 6|9, 6|215
Gálba (*Galba imperator*) 3|37
Gálci (*Galli populus*) 3|38, 3|57, 3|112, 3|123, 3|133, 3|138 (upor Galcev [*Gallius tumultus*]), 5|146 (gálska ljudstva)
Galécija (*Gallaecia oppidum*) 4|112
Galéki (*Gallaeci populus/gens*) 4|112
Galéna (*Galene urbs*) 2|205
Gálíja¹ (*Gallia terra/provincia*) 2|167, 2|170, 2|195, 2|244, 3|31, 3|33 (gálske reke), 3|79, 3|112 (gálska obala), 4|79, 4|102, 4|105, 4|110, 6|57, 6|215, 6|218–219
Gálíja², Togáta (*Gallia Togata regio*) 3|112
Gálíja³, Kéltška (*Celtica Gallia provincia/regio*) 4|105
Gálíja⁴, Lugdúnska (*Gallia Lugdunensis provincia/regio*) 4|105, 4|107
Gálíje⁵ (*Galliae provinciae*) 3|30–31
Galiléja (*Galilaea regio/terra*) 5|70
Galitáluti (*Gallitalutae gens*) 6|77
Galíti (*Gallitae gens*) 3|137
Gálos¹, reka v Galatiji (*Gallus fluvijs*) 5|147
Gálos², reka v Frigiji (*Gallus flumen*) 6|4
Gálski ocean (*Gallicus Oceanus*) 2|220, 3|6, 4|109, 4|114
Gálsko morje (*Gallicum mare*) 3|74
Gálza (*Galsa oppidum*) 5|37
Gámala (*Gamala/Gamale oppidum*) 2|205, 5|69
Gámbra (*Gambre oppidum*) 5|126
Gamfazánti (*Gamphasantes gens*) 5|44–45
Gándari (*Gandari gens*) 6|48

- Gangarídi, kalíngijski (*Gangarides Calingae gens*) 6|65
- Gánges (*Ganges amnis*) 2|243–244, 6|60, 6|63–64, 6|67–70, 6|72; jezero blizu izvira Gángesa 6|65
- Gángra (*Gangre oppidum*) 6|6
- Gános (*Ganos oppidum*) 4|47
- Gárama (*Garama oppidum*) 5|36
- Garamánti (*Garamantes gens*) 5|26, 5|34, 5|36, 5|38, 5|43, 5|45, 6|209
- Gáraza (*Garasa oppidum*) 5|74
- Garéski (*Garresci populus/gens*) 4|35
- Gargáfija (*Gargaphie fons*) 4|25
- Gargán (*Garganus mons*) 3|103, 3|105, 3|111
- Gárgara¹, mesto (*Gargara oppidum*) 5|122
- Gárgara², gora (*Gargara mons*) 5|122
- Gárna (*Garna portus*) 3|103
- Gároa (*Garroe insula*) 6|193
- Garúna (*Garunna amnis*) 4|105
- Garzavritída (*Garsauritis regio*) 6|9
- Gatájci (*Gattaei populus/gens*) 6|147
- Gávdos (*Gaudos insula*) 4|61
- Gavgaméla (*Gaugamela oppidum*) 6|118
- Gávlopi (*Gaulopes populus/gens*) 6|147
- Gávlos (*Gaulos insula*) 3|92, 5|42
- Gavránsko hribovje (*Gaurani montes*) 3|60
- Gavrátí (*Gauratae insula*) 6|99
- Gáza¹, mesto v Atropateni (*Gaza oppidum*) 6|42
- Gáza², mesto v Feniciji (*Gaza oppidum*) 5|65, 5|68, 6|144
- Gáza³, mesto v Etiopiji (*Gaza oppidum*) 6|174
- Gazakéna (*Gazacena regio*) 6|8
- Gázelum, Katúrija (*Caturia Gazelum*) 6|6
- Géba (*Geba oppidum*) 5|75
- Gebadájci (*Gebadaei gens*) 6|168
- Gebanítí (*Gebbanitae gens*) 6|153
- Gedranítí (*Gedranitae gens*) 6|158
- Gedrózi (*Gedrosi gens*) 6|78, 6|212
- Gedrúzi (*Gedrusi gens*) 6|94–95
- Gégari (*Gegari gens*) 6|21
- Geláni (*Gelani populus/gens*) 3|91
- Gélas (*Gelas fluvijs*) 3|89
- Gélbes (*Gelbes fluvijs*) 5|143
- Géli (*Gaeli gens*) 6|48 (= Kadúzijci)
- Geliján (*Gellianus*) 3|108
- Gelóni (*Geloni populus/gens*) 4|88
- Gemelénzi (*Gemellenses civitas/gens*) 3|25
- Genávni (*Genaunes gens*) 3|137
- Géneti (*Genetae gens*) 6|11
- Genetiva Urbanorum, Ursóna (*Urso Genetiva Urbanorum colonia*) 3|12
- Genezáras (*Genesara(s) lacus*) 5|71
- Géniji (*Genii*) 2|16
- Génua (*Genua oppidum*) 3|48, 6|217
- Genuzíni (*Genusini gens/civitas*) 3|105
- Geóaris (*Geoaris insula*) 4|53
- geografija – geografski zapiski 3|17; opis Evrópe 4|121
- geometrija 2|248; geometrična natančnost 2|164; geometrično sklepanje 2|85
- Geórgi (*Georgi gens*) 4|83, 6|35
- Gêr (*Ger fluvijs*) 5|15
- Gêra (*Gerrha oppidum*) 6|147
- Gerájski zaliv (*Gerrhaicus sinus*) 6|147
- Gerájst (*Geraestus oppidum*) 4|51, 4|63–65, 4|68
- Geranêja (*Gerania oppidum*) 4|16, 4|23, 4|44
- Gêreti (*Geretae gens*) 6|78
- Gergita (*Gergitha oppidum*) 5|122
- Gerion (*Geryones*) 4|120
- Germáni¹ (*Germani populus/gens*) 4|80–81, 4|98–99, 4|106 (germánska plemena), 6|121 (germánske legije)
- Germáni², Oretáni (*Oretani Germani gens*) 3|25
- Germánija (*Germania terra*) 2|170, 2|246, 3|132, 4|79, 4|96, 4|98, 4|102, 4|106, 4|122, 6|219
- Germánik (*Germanicus*) 5|2
- Germanikópolis (*Germanicopolis oppidum*) 5|143 (= Hêlgada; = Goveja postelja)
- Germánsko morje (*Germanicum mare*) 4|103
- Germéni (*Germeni civitas*) 5|126
- Gêron (*Gerrhon locus*) 6|167 (= Ágips)
- Geróntija (*Gerontia insula*) 4|72
- Gêros (*Gerrhus amnis*) 4|84
- Gerundénzi (*Gerundenses gens/civitas*) 3|23
- Géta (*Getta oppidum*) 5|75
- Géti (*Getae populus/gens*) 4|41, 4|80
- Gétóna (*Gethone insula*) 4|74, 5|138
- Gétuli (*Gaetuli populus/gens*) 5|17, 5|30, 5|43
- Getúlíja (*Gaetulia regio*) 5|30, 6|201 (gétulski škrlat [*purpura Gaetulica*])

- gétulski¹ Avtóloli (*Gaetuli Autololes gens*) 5|9
 gétulski² Dári (*Darae gens*) 5|10
 Gévdos (*Geudos amnis*) 5|148 (= Hrizóroas)
 Gezoriák (*Gesoriacum portus*) 4|102, 4|106
 Gíara (*Gyara oppidum/insula*) 4|69
 Gígájsko močvirje (*Gygaeum stagnum*) 5|110
 Gígárta (*Gigartha oppidum*) 5|78
 Gígárto (*Gigartho fons*) 5|135
 Gígémer (*Gygemeros mons*) 4|50
 Gígúri (*Gigurri populus/gens*) 3|28
 Gijáni (*Gyani gens*) 6|99
 gimnázij 2|150
 Gimnázije (*Gymnasiae insulae*) 3|77
 Gimnéti (Farúzijci) (*Gymnetes Pharusii gens*) 5|43, 6|190
 gínajkokratuménski Savromáti (*Gynae-cocratumenoe Sauromatae*) 6|19
 ginajkopolitski nómos (*Gynaecopolites nomos*) 5|49
 Gindaréni (*Gindareni civitas*) 5|81
 Gíri (*Gyri mons*) 5|37
 Gíris (*Giris fluvius*) 5|53 (= Níl)
 Gíros (*Gyrus insula*) 4|70
 Gírton (*Gyrton oppidum*) 4|32
 Gístata (*Gistate oppidum*) 6|178
 Gitêjon (*Gythium oppidum*) 6|214
 Gitêjonski zaliv (*Gytheates sinus*) 4|16
 gladina – morska 2|128, 3|80; vode 2|226
 Glánium (*Glanum oppidum*) 3|37
 glas¹ 2|22, 2|101; besednega sporazumeva-nja 5|45; božanski 2|214; človeški 6|2; doneč U|5; grozljiv 6|88; prodoren U|5
 glas² 6|90
 glasba 2|93; glasbena teorija 2|84
 Glávk¹, reka v Kariji (*Glaucus amnis*) 5|103, 5|108, 5|131
 Glávk², reka v Aji (*Glaucus amnis*) 6|13
 Glavkonéz (*Glaucconesos insula*) 4|65
 glavobol 2|108
 gledališče 4|30
 Glezárijja (*Glaesaria insula*) 4|97
 Glézije (*Glaesiae insula*) 4|103
 Glindicióni (*Glinditiones populus/gens*) 3|143
 Glísa (*Glissa oppidum*) 4|26
 globina 2|111, 2|146, 6|181; Gángesa 6|65; morska 2|128, 2|203, 2|222–224, 2|233, 3|4, 3|119, 5|128, 6|82; vodna 3|4, 3|119; zemlje 2|146, 2|158
 gmota – neizmerna 2|160; temačna 2|171; težka 2|233; velikanska 2|171; zaobljena 2|6; zemeljska 2|193
 Gnácija (*Gnatia oppidum*) 3|102
 Gnátija (*Gnatia oppidum*) 2|240
 Gneziohárti (*Gnesiochartae gens*) 6|123
 Gnísi (*Gnissi gens*) 6|19
 gnómon 2|182, 6|212–219
 gnomónika 2|187
 Gnósos (*Gnosus oppidum*) 4|59
 Gobáres (*Gobares*) 6|120
 gofanitska toparhija (*Gophanitica toparchia*) 5|70
 Gogarájci (*Gogaraei gens*) 6|76
 Gólgi (*Golgoe oppidum*) 5|130
 Gólo ustje (*Psilon Stoma*) 4|79
 Gómfi (*Gomphi oppidum*) 4|29–30
 gomila – Ahílova 5|125; Hánibalova 5|148; Scípionova 3|9; Polidórova 4|43
 Góploa (*Goploa oppidum*) 6|178
 gora/gorovje 6|1; gorska naselbina 5|100; gorska veriga 2|115, 2|174, 3|31, 3|38, 3|48, 4|85, 4|110, 5|10, 5|84, 6|30, 6|37, 6|43, 6|188; gorske doline 5|94, 6|28; gorske vzpetine 6|74; gorski hrbet 2|121; gorski predeli 6|70; gorski prelaz 5|99; gorski vrh 6|21; gorsko pobočje 4|31; gorsko sleme 3|147, 6|15, 6|25, 6|28, 6|44, 6|53; gl. tudi posamezna imena
 Góra (*Gora oppidum*) 6|179
 Gordiájci (*Gordyaei gens*) 6|118, 6|129
 Górdij (*Gordium oppidum*) 5|146
 Górdijeva vas (*Gordiu come*) 5|143 (= Juliópolis)
 Gordinije (*Gordyniae oppidum*) 4|34
 Gorditánski rt (*Gorditanum promunturium*) 3|84
 Gorgáde (*Gorgades insulae*) 6|200
 Gorgádke (*Gorgades gens*) 6|200
 Gorgóne (*Gorgones*) 6|200, 6|201 (otoki Gorgón)
 gorivo – ognjeno 2|236
 Gorjánci (*Montani populus/gens*) 4|108
 Gortína (*Gortyna oppidum*) 4|20, 4|59
 gospodar 2|12, 6|159, 6|172
 gost 2|144, 3|151, 5|60
 gostija U|8, 4|89
 gostoljubje 4|91

- gostota 2|111; sestavine 2|222; Zemlje 2|160
 govedo 2|230, 6|1, 6|159; goveje kože 6|176;
 Sónčevo 2|220
 Govêja póstelja (*Boos Coete oppidum*) 5|143
 (= Hêlgada)
 govor U|12–13, U|31, 2|30, 2|241, 3|1–2,
 4|122, 5|120, 6|28, 6|188; Poliónovi U|31
 govorica 2|167, 3|13, 3|58, 5|12, 5|72; o oto-
 kih Mavretánije 6|201; o piratih 2|117;
 neomikane 3|39; nepotrjene 4|94
 govorništvo U|29; moč govorništva U|5
 gozd(ovi) 2|174, 2|209, 3|41, 4|31, 4|80,
 4|83, 5|9, 5|12, 5|14–15, 5|26, 5|35,
 5|53–54, 6|162, 6|171, 6|185, 6|197–198;
 Átlasa 5|6; Cimínijski 2|211; ebenovca
 6|197; gozdnata dolina 4|30, 6|19; goz-
 dnat hribovje 4|25, 4|110; Hercínijski
 4|80; Kaledónijski 4|102; Sabájcev 6|161;
 Síla 3|74; Túgijski 3|9
 Grabájci (*Grabaei populus/gens*) 3|144
 gradnja 3|101, 5|61
 Grájkos (*Graecus rex*) 4|28
 Grájske Álpe (*Alpes Graiae montes*) 3|123,
 3|134
 Grákh (*Gracchus*) U|10
 Grakuritáni (*Graccurritani gens/civitas*)
 3|24
 Graliénzi (*Grallienses gens/civitas*) 3|24
 Graník (*Granicus fluvius*) 5|124, 5|141
 Gránis (*Granis flumen*) 6|99
 Gráu Kóme (*Grau Come*) 6|179
 Graviske (*Graviscæ oppidum*) 3|51
 Grčija¹ (*Graecia terra*) 2|90, 2|96–97, 2|117,
 2|120, 3|38, 3|71, 3|87, 3|124, 3|144, 4|1,
 4|9, 4|14, 4|18, 4|23, 4|28, 4|51, 4|85,
 6|7 (grška plemena), 6|58 (grški pisci),
 6|79, 6|159 (grška mesta), 6|211 (grška
 domiselnost)
 Grčija², Vélíka (*Graecia Magna regio*) 3|42,
 3|95
 greben – gorskih verig 2|115; Hájma 4|45;
 kamnit 4|84
 gredelj – ladijski 2|101
 greh 5|57
 Grênki izvíri (*Fontes Amari*) 6|165
 grič 3|108, 4|11, 5|69; Ajgipánov in Sátirov
 6|197; Liberóz 2|231; prisojni 6|55;
 sedem gričev 3|66; sončni 3|41; strmi
 3|67; umeten 6|138; vinorodni 3|60
 Gríča dvójčka (*Gemelli colles*) 3|88
 Grílij (*Grylios amnis*) 5|122
 Grínêja (*Grynía portus*) 5|121
 gríva – kometa 2|89–90; konjska 2|90
 Gríki (*Graeci/Grai populus*) U|14, U|24–26,
 2|8, 2|10, 2|53, 2|63 (izraz), 2|89, 2|96,
 2|106, 2|119, 2|131, 2|164 (raziskovalci),
 3|7, 3|21–22, 3|34, 3|42, 3|60, 3|71–72,
 3|74–78, 3|80–81, 3|86, 3|92, 3|99, 3|104
 (grški rod), 3|107, 3|112, 3|117, 3|122,
 3|134, 3|151, 4|51, 4|62, 4|80, 4|98,
 4|103, 4|112 (izvor), 4|119, 5|1–2, 5|4,
 5|8 (grški pisci), 5|22–23, 5|81; (*Grai*)
 5|33, 5|99, 6|32, 6|107, 6|132, 6|155,
 6|159 (grško mesto), 6|180, 6|197, 6|211;
 grška ničevost/puhlost 2|248, 3|152;
 4|51; grške črke 5|48; grške navade 4|85;
 grški koledar 4|14; grški miti 5|31; grški
 pisci 2|117, 4|102, 5|8, 6|58; grško plemo
 [*Graeca gens*] in jezik 3|50, 6|7
 grmada 6|66; zemlje 2|239
 grmenje 2|102, 2|112, 2|131, 2|142, 2|145,
 2|192, 2|216
 grmič(ev)je 2|226; borovo 3|76; grmičasto
 vodno rastje 6|87
 grob – Ahílov 4|83; Dionizodórov 2|248;
 Hékabin 4|49; Homérjev 4|69; Kírov
 6|116; Siréne 3|62; Pompêja Vélíkega
 5|68
 grom 2|104, 2|113
 Gróvíjci (*Grovii populus/gens*) 4|112
 grožnje – divje 3|55
 Grško morje (*Graeciense mare*) 4|50–51
 Grumbestíni (*Grumbestini populus/gens*)
 3|105
 Grumentíni (*Grumentini populus/gens*)
 3|98
 Gubérni (*Guberni populus/gens*) 4|106
 Gújus (*Guius oppidum*) 3|77
 Gúnugu (*Gunugu colonia*) 5|20
 Gurdínijske gore (*Gurdinii montes*) 6|30
 gusarji 3|152
 Gútal (*Guthalus amnis*) 4|100
 Gutóni (*Gutones gens*) 4|99
 Hábez (*Habesos oppidum*) 5|100 (= Anti-
 fêlos)
 Hábricas (*Chabrias*) 5|68
 Hábríjev tabor (*Chabriae castra*) 5|68
 Habróton (*Habrotonum oppidum*) 5|27
 Hadílij (*Hadylius mons*) 4|25
 Hadízija¹, mesto (*Chadisia oppidum*) 6|9

- Hadízija², reka (*Chadisia flumen*) 6|9
 Hadranitáni (*Hadranitani gens*) 3|91
 Hádrija (*Hadria colonia*) 3|110, 3|119,
 3|127; ozemlje Hádrije (*Hadrianus ager*)
 3|110, 3|112
 Hadrijátiško morje (*Hadriaticum mare*)
 3|100
 Hadrijátsko morje (*Hadriaticum mare*)
 3|44, 3|118, 3|120, 3|126, 3|128, 3|147,
 3|150, 4|46, 6|218
 Hadrumét (*Hadrumetum oppidum*) 5|25,
 6|212
 Hágna (*Hagne insula*) 5|133
 Hájgra (*Haegra oppidum*) 6|157
 Hajmónij (*Haemonion oppidum*) 5|115 (= Éfez)
 Hajmónija (*Haemonia regio*) 4|28
 Hájmos (*Haemus mons*) 4|3, 4|38, 4|41,
 4|45
 Hajronēja (*Chaeronea oppidum*) 4|26
 Hakuláti (*Chaculatae gens*) 6|155
 Halájon (*Chalaeon portus*) 4|7
 Halajzíni (*Halaesini gens*) 3|91
 Háleti (*Haleti gens*) 4|40
 Haléz (*Halesus fluvius*) 5|116
 Haliákmon (*Haliacmon amnis*) 4|34
 Haliárt (*Haliartus oppidum*) 4|26
 Hálibi (*Chalybes gens*) 6|11
 Halikárna (*Halicarna mons*) 4|6
 Halikarnás (*Halicarnas(sus oppidum*)
 2|204, 5|107, 5|134, 6|214
 Halikuénzi (*Halicuenses gens/civitas*) 3|91
 Hális (*Halys amnis*) 6|6, 6|8
 Halizêrna (*Haliserne oppidum*) 5|126
 Halízoni (*Halizones gens*) 5|143
 Háлка¹, otok (*Chalce insula*) 5|133
 Háлка², mesto (*Chalce oppidum*) 5|133
 Halkeritida (*Chalceritis insula*) 6|32
 Halkíd(ij)ci (*Chalcidenses populus*) 3|61–62
 Hálkida¹ Pri Bélosu (*Chalcis oppidum*)
 5|81, 5|89
 Hálkida², gora v Ajtoliji (*Chalcis mons*) 4|6
 Hálkida³, mesto na Evboji (*Chalcis urbs*)
 4|64, 6|216
 Hálkida⁴, mesto v Arabiji (*Chalcis oppi-*
dum) 6|159
 Hálkida⁵, otok pred Ajtolijo (*Chalcis*
insula) 4|53
 Halkidéna (*Chalcidena regio*) 5|81
 Hálkija (*Chalcia insula*) 4|71
 Halkíona (*Halcyone oppidum*) 4|27
 Halkítida (*Chalcitis insula*) 5|151
 Halkodóntida (*Chalcodontis insula*) 4|64
 Halmidéz (*Halmydesos oppidum*) 4|45
 Halmírída (*Halmyris lacus*) 4|79
 Halóna¹, mesto v Propontidi (*Halone*
oppidum) 5|151
 Halóna², otok blizu Efeza (*Halone insula*)
 5|137
 Halóna³, otok na obali Jonije (*Halone*
insula) 2|202
 Halóna⁴, otok v Propontidi (*Halone insula*)
 5|151
 Halonéz (*Halonesos insula*) 4|74
 Halonézi (*Halo(n)nesi insulae*) 6|169
 Halonítida (*Chalonitis regio*) 6|122, 6|131
 Hálos (*Halos oppidum*) 4|28
 Halúntij (*Haluntium oppidum*) 3|90
 Hamáksit¹, mesto (*Hamaxitos oppidum*)
 5|107
 Hamáksit², kraj (*Hamaxitus locus*) 5|124
 Hamaksóbijci (*Hamaxobii gens*) 4|80
 Hamirójci (*Hamiroei gens*) 6|158
 Hámon (*Hammon deus*) 6|186
 Hánibal (*Hannibal*) U|30, 3|103, 5|148
 Hánibalov otok (*Hannibalis insula*) 3|78
 Hánibalov Tabor (*Hannibalis Castra*
portus) 3|95
 Hánibalova gomila (*Hannibalis tumulus*)
 5|148
 Hánon (*Hanno*) 2|169, 5|8, 6|200
 Háoni (*Chaones populus/gens*) 4|2
 Haónija (*Chaonia regio*) 4|2
 Hárados (*Charadrus oppidum*) 5|79
 Harájta (*Charaeta insula*) 5|131 (= Dioní-
 zija)
 Harakéna (*Characene regio*) 6|136,
 6|145–146
 Harakéni (*Characeni oppidum/civitas*) 4|85
 Háraks (*Charax, Charace oppidum*) 6|100,
 6|124–125, 6|130, 6|135–136, 6|138,
 6|145, 6|147, 6|156
 Harbrúza (*Charbrusa insula*) 4|74
 Hardaleónt (*Chardalon regio*) 6|150
 Hariatájci (*Chariattaei gens*) 6|157
 Harién (*Charien flumen*) 6|14
 Hárini (*Charini gens*) 4|99
 Harmást (*Harmastus oppidum*) 6|29–30
 Hármedon (*Harmedon insula*) 4|61
 Hármi (*Charmae gens*) 6|75

- harmonija – *dià pasôn* 2|84; harmonična skladnost 2|113
- Harmozájci (*Harmozaei gens*) 6|110
- Háron (*Charon*) 2|208
- Hárpaz (*Harpasus fluvius*) 5|109
- Hárpaza (*Harpasa oppidum*) 2|210, 5|109
- harúspeks 2|24, 2|147
- Harúzbi (*Harusbi gens*) 6|192
- Hásta¹, mesto (*Hasta oppidum*) 3|49
- Hásta², kolonija *Regia* (*Hasta Regia colonia*) 3|11
- Háti (*Chatti gens*) 4|100
- Hatramotíti (*Chatramotitae gens*) 6|154, 6|161
- Hávki (*Chauci gens*) 4|99, 4|101
- Hazamári (*Chasamari gens*) 6|192
- Házir (*Chasirus mons*) 6|136
- Hebánium (*Hebanum oppidum*) 3|52
- Hébros (*Hebrus amnis*) 4|40–41, 4|43 (ustje), 4|50, 4|73
- Hébude (*Hebudes insulae*) 4|103
- Hédif (*Hedyphos amnis*) 6|135
- Héfajst (*Hephaestus, Vulcanus*) 2|236 (Héfajstove gore [*Hephaesti montes*]), 6|187
- Héfajstiáde (*Hephaistiades insulae*) 3|92
- Héfajstija (*Hephaestia oppidum*) 4|73
- Héfajstion (*Hephaestium civitas*) 5|100
- Hékaba (*Hecuba*) 4|49 (Hékabin grob [*Hecubae tumulus*])
- Hekatój (*Hecataeus*) 4|94, 6|55
- Hekatómpil (*Hecatompilos oppidum*) 6|44, 6|61, 6|113
- Heláda (*Hellas terra/regio*) 4|23, 4|28, 4|62
- Hélen (*Hellen*) 4|28
- Hélena¹, zvezda (*Helena sidus*) 2|101
- Hélena², otok blizu Salamine (*Helene insula*) 4|62
- Hélena³, eden od Sporadov (*Helene insula*) 4|68
- Heléni¹ (*Hellenes*) 4|28 (= Gřki)
- Heléni², plemo v sodnem okraju Brakarov (*Helleni*) 4|112
- Heléon (*Heleon*) gl. Eléon
- Helespónt (*Hellespontus [mare]*) 2|202, 2|205, 4|1, 4|49–50, 4|63, 4|64, 4|75–76, 4|92, 5|121, 5|127, 5|140–141, 5|150, 6|1, 6|2, 6|216
- helespóntias 2|121
- Helespóntijci (*Hellespontii populus*) 5|123 (= mizijski Abreténi)
- Hélgada (*Helgas oppidum*) 5|143 (= Germanikópolis; = Goveja postelja)
- helidónias 2|122
- Helidónije (*Chelidoniae insulae*) 5|131, 6|206
- Helidónijski otoki (*Chelidoniae insulae*) 2|227
- Helidónijski rt (*Chelidonium promunturium*) 5|97, 5|100
- Hélij (*Helios/Sol*) 5|61, 5|80, 6|86
- Hélijev otok (*Solis insula*) 6|86, 6|97
- Hélijevo mesto (*Heliopolis oppidum/Solis oppidum*) 5|49, 5|61, 6|177
- Hélika (*Helice oppidum*) 2|206, 4|12
- Helikón (*Helicon mons*) 4|8, 4|25
- Helínij (*Helinium*) 4|101
- Heliópolis (*Heliopolis oppidum*) 5|80
- heliopolitski nómos (*Heliopolites nomos*) 5|49
- Helonát (*Chelonates promunturium*) 4|13
- Helonítida (*Chelonitis insula*) 6|151
- Helonofági (*Chelonophagi gens*) 6|109
- Hélopi (*Hellopes gens*) 4|2
- Helópije (*Hellopia fons*) 4|64
- Hélos¹, kraj v Elidi (*Helos locus*) 4|15
- Hélos², mesto v Joniji (*Helos oppidum*) 5|117
- Helvétijci (*Helvetii populus/gens*) 4|106
- Hélvi (*Helvi gens*) 3|36
- Helvínum (*Helvinum flumen*) 3|110
- Hém (*Haemus mons*) 3|149 (= Hájmos)
- Hemazíni (*Hemasini populus/gens*) 3|143
- Hemeséni (*Hemeseni civitas*) 5|81
- Hémeza (*Hemesa oppidum*) 5|89
- Hemnátí (*Hemnatae gens*) 6|157
- Hémode (*Haemodae insulae*) 4|103
- Hemódske gore (*Hemodus mon(te)s*) 6|56, 6|60, 6|64
- Henénzi (*Hennenses civitas*) 3|91
- Henézeri (*Chenneseri oppidum*) 6|158
- heniohějski Sáni (*Heniochi Sanni gens*) 6|12
- Heníohi (*Heniochi gens*) 6|14, 6|16, 6|30
- Heníoške gore (*Heniochi montes*) 6|26 (= Koráksiške gore)
- Heptápor(os) (*Heptaporus fluvius*) 5|124
- Herája (*Heraea oppidum*) 4|20

- Heraklêja¹ Aháida (*Heraclea oppidum*) 6|48
- Heraklêja² Heronéz (*Heraclea Cherronesus oppidum*) 4|85
- Heraklêja³ Limnája (*Heracilia oppidum*) 4|5
- Heraklêja⁴, mesto na Trakijskem Hersonezu (*Heraclea oppidum*) 4|42, 4|44
- Heraklêja⁵ ob reki Aksij (*Heraclea oppidum*) 4|38
- Heraklêja⁶ Sintika (*Heraclea Sintica oppidum*) 4|35
- Heraklêja⁷ Trehína (*Heraclea Trechina oppidum*) 4|28
- Heraklêja⁸, mesto na Kreti (*Heraclea oppidum*) 4|59 (= Heraklêjon)
- Heraklêja⁹, mesto na Pontu (*Heraclea oppidum*) 6|4, 6|216
- Heraklêja¹⁰, mesto ob Latmosu (*Heraclea oppidum*) 5|113 (z vzdevkom Kárijska)
- Heraklêja¹¹, mesto v Kariji (*Heraclea oppidum*) 5|109
- Heraklêja¹², mesto v Narbonski Galiji (*Heraclea oppidum*) 3|33, 3|97
- Heraklêja¹³, mesto v Siriji (*Heraclea oppidum*) 5|79, 5|151
- Heraklêja¹⁴, mesto v Veliki Grčiji (*Heraclea oppidum*) 3|97
- Heraklêja¹⁵, najjužnejše mesto v Makedoniji (*Heraclea oppidum*) 4|34 (= Heraklêjon)
- Heraklêja¹⁶, območje (*Heracleotes tractus*) 5|122 (območje Heraklêje)
- Heraklêja¹⁷, otok med Naksosom in Iosom (*Heracilia*) 4|70 (= Sikin)
- Heraklêjon¹, mesto (*Heracleum oppidum*) 6|16–17
- Heraklêjon², reka (*Heracleum fluvius*) 6|12
- Heraklêjon³, rt (*Heracleum promunturium*) 6|12
- Heraklénzi (*Heracles civitas*) 3|91
- herakleopolítiski nómos (*Heracleopolites nomos*) 5|50
- Herakleóti (*Heracleotae populus/civitas*) 4|78
- herakleótsko ustje (*Heracleonticum ostium*) 5|64 (= navkratítsko ustje; = kanópsko ustje)
- Hêrakles¹ (*Hercules*) 3|4, 3|4 (Hêraklove junaške naloge), 3|8, 3|34 (Hêraklovi spopadi), 3|123, 3|134 (Hêraklovo spremstvo), 4|25, 4|39, 4|120, 5|2 (Hêraklova stebra [*columnae Herculis*]), 5|3, 5|3 (Hêraklov oltar [*ara Herculis*]), 5|7 (Hêraklovi podvigi), 5|46 (Hêraklovi spremljevalci), 6|49, 6|86, 6|89
- Hêrakles² Monójk (*Hercules Monoecus*) 3|47 (pristanišče Hêrakla Monójka [*Herculis Monoeci portus*]) (= Hêrakles¹)
- Heraklid (*Heracides*) 4|70
- Hêraklova otoka (*Herculis insulae*) 3|84
- Hêraklova stebra (*Herculis columnae*) 2|167, 2|242, 6|212
- Hêraklovo mesto (*oppidum Herculis*) 5|50, 5|61
- Hêraklovo pristanišče (*Herculis portus*) 3|73
- Herbesénzi (*Herbessenses civitas*) 3|91
- Herbiténzi (*Herbitenses civitas*) 3|91
- Hercínijski gozd (*Hercynius saltus*) 4|80
- Hercínijsko pogorje (*Hercynium iugum*) 4|100
- Herdoniénzi (*Herdonienses civitas*) 3|105
- Herénij, Márk (*M. Herennius*) 2|137
- Hêrin rt (*Iunonis promunturium*) 3|7
- Hêrine kopeli (*Heras Lutra insula*) 3|85
- Hêrkul (*Hercules*) 2|6, 2|34, 2|207, 2|219 (Hêrkulovo svetišče [*delubrum Herculis*] v Gádesu)
- Herkuláneum (*Herculaneum oppidum*) 3|62
- Herkunijáti (*Hercuniates gens*) 3|148
- Hêrm(os) (*Hermus amnis*) 5|119
- Hêrmes (*Mercurius*) 5|24, 5|61
- Hêrmesov rt (*Mercurii promunturium*) 5|24
- Hêrmesovo mesto (*Mercurii oppidum*) 5|61
- Hermézija (*Hermesia oppidum*) 5|117
- Hêrmija (*Hermia oppidum*) 5|93 (= Selevkêja Traheótida)
- Hermíona (*Hermione oppidum*) 4|18, 4|56 (ozemlje Hermíone [*Hermionius ager*])
- Hermióni (*Hermiones gens*) 4|100
- Hermízij (*Hermisium oppidum*) 4|87
- Hermokapelíti (*Hermocapelitae civitas*) 5|126
- Hermónaza (*Hermonasa oppidum*) 6|18
- hermontitski nómos (*Hermonthites nomos*) 5|49

- hermopolítski nómos (*Hermopolites nomos*) 5|49
- Hermúnduri (*Hermunduri gens*) 4|100
- Hèrniki (*Hernici gens*) 3|63 (ozemlje Hèrnikov [*Hernicus ager*])
- Heród (*Herodes rex*) 5|69
- Herodèjon (*Herodium oppidum*) 5|70
- Heródot (*Herodotus*) 2|201, 5|57, 5|68
- Heronéz¹, mesto v Kirenajki (*Cherronesos oppidum*) 5|32
- Heronéz², Nòvi (*Cherronesus Nea*) 4|85
- Heronéz³, Távriški (*Cherronesus Taurica paeninsula*) 4|86
- Heronéz⁴, Tráški (*Cherronesus Thraciae paeninsula*) 4|43, 4|45, 4|47–48, 4|49, 4|72, 4|74–75, 4|78, 6|217
- Heróon (*Heroum/Heroon oppidum*) 6|156, 6|165
- heroopolítski nomos (*Heroopolites nomos*) 5|50
- Heroopolítski zaliv (*Heroopoliticus sinus*) 5|65
- Hertihèjci (*Hertichei gens*) 6|22 (hertihèjski Satarhèjci)
- hertihèjski Satarhèjci (*Hertichei Satharchei gens*) 6|22
- Herúski (*Cherusi gens*) 4|100
- Hesperida (*Hesperis*) 4|58
- Hesperide (*Hesperides*) 5|3, 5|46, 6|201 (vrtovi Hesperid [*Hesperidum hortí*])
- Hespèrijci (*Hesperioe gens*) 6|195, 6|197, 6|199
- Hésperov rt (*Hesperu promunturium*) 5|10
- Hésperova gora (*Hesperus mons*) 2|237
- Hèzij (*Chesius amnis*) 5|135
- Hiámpolis (*Hyampolis oppidum*) 4|27
- Hiánti (*Hyantes populus/gens*) 4|27
- Hibánda (*Hybanda insula*) 2|204
- Hibêr (*Hiberus amnis/flumen*) 3|21, 3|24, 4|111–112, 6|29
- Hibéri (*Hiberi gens*) 3|8, 6|29
- Hibèrija (*Hiberia regio/terra*) 3|21, 4|39, 6|12, 6|27, 6|29, 6|39–40, 6|216
- Hibèrijska Vrata (*Portae Hiberiae*) 6|40 (= Káspijska vrata)
- Hibèrnija (*Hibernia insula*) 4|102–103
- Hibèrsko morje (*Hibericum mare*) 3|6, 3|74, 4|110
- Hibietes (*Hibiethes amnis*) 5|135
- Hiblénzi (*Hyblenses civitas*) 3|91
- Hída¹, mesto v Likaoniji (*Hyde oppidum*) 5|95
- Hída², mesto v Lidiji (*Hyde oppidum*) 5|110 (= Sárde)
- Hidas (*Hydas oppidum*) 5|104
- Hidásp (*Hydaspes flumen*) 6|62, 6|71
- Hidénzi (*Hydenses civitas*) 5|147
- Hidiséni (*Hydissenes civitas*) 5|109
- Hidrelíti (*Hydrelitae civitas*) 5|105
- Hidrévma¹, Nóva (*Hydreuma Novum locus*) 6|103
- Hidrévma², Stára (*Hydreuma Vetus Trogodyticum locus*) 6|103 (= Trogodítska)
- Hidrévma³, Apólonova (*Hydreuma Apollinis locus*) 6|102
- Hidrúnt (*Hydrus oppidum*) 3|101
- Hidrúntum (*Hydruntum oppidum*) 3|100
- Hidrúza, ¹ otok (*Hydrusa insula*) 4|65 (= Andros)
- Hidrúza, ² otok (*Hydrusa insula*) 4|62 (= Keos)
- Hierá¹ Sikámin, mesto v Egiptu (*Hiera Sycaminos*) 6|184
- Hiera², eden od Eolovih otokov (*Hiera insula*) 2|238, 3|93 (= Terázija)
- Hiera³, mesto na Lezbosu (*Hiera oppidum*) 5|139
- Hiera⁴, otok med Tero in Terazijo (*Hiera insula*) 2|202, 4|70
- Hierapitna (*Hierapytna oppidum*) 4|59, 4|61
- Hierápolis¹, mesto v Frigiji (*Hierapolis oppidum*) 2|208
- Hierápolis², mesto na Kreti (*Hierapolis oppidum*) 4|59
- Hierápolis³, mesto v Kojlesiriji (*Hierapolis oppidum*) 5|81 (= Bámbika; = Mábog), 5|89
- Hierapolíti (*Hierapolitae civitas*) 5|105
- hierikúntska toparhíja (*Hiericus toparchia*) 5|70
- Hierokométi (*Hierocometae civitas*) 5|126
- Hierolofénzi (*Hierolophenses civitas*) 5|126
- Hierómiks (*Hieromix fluvius*) 5|74
- Hieron (*Hierum oppidum*) 6|17
- Hieronénzi (*Hieronenses civitas*) 5|147
- Hieronéz (*Hieronnesos insula*) 3|92
- Hieros¹, reka v Ajoliji (*Hieros fluvius*) 5|122
- Hieros², reka v Bitiniji (*Hieros fluvius*) 5|149

- Hierosólíma (*Hierosolyma urbs*) 5|70, 5|72–73, 6|213
- Hietúza (*Hyetusa insula*) 5|133
- Híja (*Chia insula*) 5|136 (= Híos)
- Híktanis (*Hycatanis flumen*) 6|98
- Híla (*Hyle oppidum*) 4|26
- Hílájci (*Hylaei populus/gens*) 4|84
- Hílájsko morje (*Hylaeum mare*) 4|83
- Hílas (*Hylas amnis*) 5|143
- Híláti (*Hylatae civitas*) 5|81
- Hílida (*Hyllis paeninsula*) 3|141
- Hílos (*Hyllus amnis*) 5|119
- Himájra¹, gora (*Chimaera mons*) 2|236, 5|100, 5|131
- Himájra², otok (*Chimaera insula*) 5|131
- Himáni (*Himani gens*) 3|139
- Himantopódi (*Himantopodes gens*) 5|44, 5|46
- Himárona (*Chimarone mons*) 4|29
- Hímera¹, kastel (*Chimera castellum*) 4|4
- Hímera², mesto (*Himera oppidum*) 3|90
- Himêrij (*Chimerion oppidum*) 6|18
- Himêrta (*Himerte insula*) 5|139 (= Lézbos)
- Himét (*Hymettus mons*) 4|24
- Himílkon (*Himilco*) 2|169
- Hímos (*Hymos insula*) 5|133
- Híndita (*Chindita oppidum*) 6|178
- Híndron (*Chindrum flumen*) 6|48
- Hinijáva (*Chiniavense oppidum*) 5|29
- Híona (*Chione*) 5|136
- Híos (*Chius/Chios insula*) 2|245, 4|51, 5|136 (= Ajtálíja; = Híja; = Mákrída; = Pitiúza), 5|136 (híoški marmor), 5|138, 6|214–215
- Hipája (*Hypaea insula*) 3|79
- Hipajpéni (*Hypaepeni civitas*) 5|120
- hípal 6|100, 6|104
- Hípal (*Hippalum promunturium*) 6|172
- Hípanis (*Hypanis flumen*) 4|83–84, 4|88
- Hipáren (*Hipparenum oppidum*) 6|123
- Hiparéni (*Hippareni gens*) 6|123
- Hipárh (*Hipparchus*) 2|53, 2|57, 2|94, 2|188, 2|247
- Hípaton (*Hypaton oppidum*) 6|180
- Hípazis (*Hypasis flumen*) 2|183, 6|62, 6|71
- hipêj 2|90
- Hípera (*Hypere insula*) 4|70
- Híperborêjci (*Hyperborei gens*) 4|89–91, 6|34, 6|55, 6|219
- Híperêja (*Hyperia fons*) 4|29
- Híperis (*Hyperis flumen*) 6|99
- Hípi (*Hippi insulae*) 5|117 (= Hitrofórije)
- Hípij (*Hypius mons*) 5|148
- Hípokrêna (*Hippocrene fons*) 4|25
- Hípon¹, Novi (*Hippo Nova oppidum*) 3|10
- Hípon², *Dirutus* (*Hippo Dirutus*) 5|23, 6|212 (= *Diarrhytos*)
- Hípon³, Kraljévi (*Hippo Regius*) 5|22, 6|212
- Hipóna (*Hippo oppidum*) 3|73
- Híponéz (*Hipponesos insula*) 5|134
- Híponski zaliv (*Hipponensis sinus*) 5|23
- Hipopódi (*Hippopodes gens*) 4|95
- Hípos¹, reka (*Hippos amnis*) 6|13
- Hípos², mesto (*Hippos oppidum*) 5|71, 5|74
- Hípsa (*Hypsa amnis*) 3|90
- Hipsálti (*Hypsalti gens*) 4|40
- Hipsizór (*Hypsizorus mons*) 4|36
- Hípúri (*Hippuri portus*) 6|84
- Hípúrida (*Hippuris insula*) 4|70
- Hirgalétske ravnice (*Hyrgaletici campi*) 5|113
- Híri (*Hirri gens*) 4|97
- Hírija¹, mesto (*Hyrie oppidum*) 4|26, 4|54
- Hírija², otok (*Hyrie insula*) 4|54 (= Zakint)
- Hirkáni (*Hyr cani gens*) 5|120 (vzdevek Makedóncev), 6|36, 6|46, 6|113
- Hirkánijski Távros (*Hyr canius mons*) 5|99
- Hirkánijsko morje (*Hircanum mare*) 5|97, 6|15, 6|35–36, 6|41, 6|46, 6|58, 6|112
- Hirmína (*Hyrmine locus*) 4|13
- Hírminon (*Hyrminum flumen*) 3|89
- Hirotózagi (*Chirosotagi gens*) 6|64
- Hirpíni (*Hirpini gens*) 2|208, 3|99, 3|105
- Hirpínske gore (*Hirpini montes*) 3|102
- Híspal(is) *Romulensis* (*Hispalis Romulensis colonia/oppidum*) 2|219, 3|11
- hispáliški sodni okraj (*Hispalensis conventus*) 3|7, 3|11, 3|13
- Hispánci (*Hispanienses populus*) 2|169
- Hispánija¹ (*Hispania terra/provincia*) 2|127, 2|167, 2|169, 2|181, 2|231, 2|242, 2|244, 3|3, 3|5, 3|8, 3|21, 3|29, 3|30 (hispánske province [*Hispaniae*]), 3|74, 4|102, 4|110, 4|112–113, 4|115, 4|118, 4|120, 4|110, 5|19, 6|215–217 (Tarakónska)
- Hispánija², Ónstránska (*Hispania ulterior provincia*) 3|6, 3|18, 3|29
- Hispánija³, Tóstránska (*Hispania citerior provincia*) 3|6, 3|18, 3|29
- Hispánsko morje (*Hispanum mare*) 3|74

- Hispánsko ustje (*Hispaniense os*) 3|33
 Hispél (*Hispellum oppidum*) 3|113
 Histásp (*Hystaspes*) 6|133
 Hister (*Hister flumen*) 3|127, 3|128, 3|146
 Histi (*Histi gens*) 6|50
 Histónij (*Histonium oppidum*) 3|106
 Histri (*Histri gens*) 3|38, 3|129, 3|151
 Histrija (*Histria regio*) 3|45, 3|127, 3|129
 Histrópolis (*Histropolis urbs*) 4|44, 4|78–79
 Histros (*Hister amnis/flumen*) 4|41, 4|42, 4|44–45, 4|78–82, 4|92 (ustje)
 hiša 2|115, 2|191, 2|198
 Hitri (*Chytri oppidum*) 5|130
 Hítrofórije (*Chytraphoria insulae*) 5|117 (= Hípi)
 Hízije (*Hysiae oppidum*) 4|12
 hlap(i) – zemeljski 2|131, 2|135; smrtonosni 2|208; vroči in suhi 2|135
 hlev – Diomédovih konj 4|42; Sónčevih govedi 2|220
 Hlóros (*Chlorus fluvius*) 5|91
 Hoamáni (*Choamani gens*) 6|47
 Hoáni (*Choani gens*) 6|159
 Hóara (*Choara regio*) 6|44
 Hoásp (*Choaspes flumen*) 6|130
 Hoátras (*Choatras mons*) 5|98 (= Ripájsko pogórje)
 Hóbon (*Chobum flumen*) 6|14
 Hódi (*Chodae gens*) 6|158
 Hojrogilij (*Choerogylon insula*) 5|131
 Hólmi (*Holmoe oppidum*) 5|92
 Hólmon (*Holmon oppidum*) 4|29
 Hóma (*Choma oppidum*) 5|101
 Hómari (*Chomarae gens*) 6|47
 Homêr (*Homerus*) 2|13, 2|119, 2|201, 3|57, 3|82, 3|96, 4|13, 4|28, 4|31, 4|52, 4|69 (Homêrjev grob), 5|43, 5|53, 5|124, 5|141, 5|143
 Homeríti (*Homeritae gens*) 6|158, 6|161
 Hómna (*Homna oppidum*) 6|149
 Homódoti (*Homodoti gens*) 6|50
 Homólij (*Homolium oppidum*) 4|32
 Hónor (*Honos*) 2|14
 Hóra (*Chora regio*) 6|212
 Horaníti (*Chorranitae gens*) 6|159
 Horázmi (*Chorasmí gens*) 6|48
 Horízij (*Horisius amnis*) 5|142
 Hórkos (*Horcus amnis*) 4|31
 Hórmije (*Hormiae oppidum*) 3|59
 Hórmos, Míos (*Myos Hormos*) 6|168
 horológij 2|187
 Hortánum (*Hortanum oppidum*) 3|52
 Hortenses, Urvináti (*Urvinates Hortenses gens/civitas*) 3|114
 Horténzi (*Hortenses gens/civitas*) 3|69
 Hortóna (*Hortona oppidum*) 3|106
 Hórzari (*Chorsari gens*) 6|50
 Hostílij, Túl (*Tullus Hostilius*) 2|140
 hrana 5|15; za ribe 2|156
 hranivo 2|25, 2|29, 2|223, 2|236; hranilni učinek 2|189
 hrast 4|18; hrastov gaj 4|18; hrastov list (o Itáliji) 3|43
 hrib/hribovje 5|69, 6|111, 6|115; Ábila 5|18; Dídim 5|142; Dimást 4|66; Ériks 3|90; Gámala 5|69; Kázij 5|65, 5|68; ki bruha ogenj 3|93; Opiterginski 3|126; Peščéni 3|7; Sedem bratov 5|18; Tarvizánski 3|126; gl. tudi druga posamezna imena
 Hríz (*Chryse insula*) 6|80
 Hríza¹, mesto (*Chrysa oppidum*) 5|122–123
 Hríza², rt (*Chryse promunturium*) 6|55
 Hrízea (*Chrysea promunturium*) 4|61
 Hrizêjci (*Chrysei gens*) 6|73
 Hrizóbora (*Chrysobora oppidum*) 6|69
 Hrizópolis (*Chrysopolis oppidum*) 5|150
 Hrizóroas¹, reka na obali pod Kavkazom (*Chrysorrhoeas amnis*) 6|14
 Hrizóroas², reka v Siriji (*Chrysorrhoeas amnis*) 5|74
 Hrizóroas³, reka v Lidiji (*Chrysorrhoeas fluvius*) 5|110 (= Paktól)
 Hrizóroas⁴, reka v Bitiniji (*Chrysorrhoeas amnis*) 5|148 (= Gévdos)
 Hroazájci (*Chroasai gens*) 6|50
 hrumenje – Níla pri zadnjem kataraktu 5|54
 hudodelstvo 2|26
 hudournik 2|131, 2|155; hudourniški tok 3|117, 5|103
 Húlu (*Chullu oppidum*) 5|22
 hvalnice 5|16
 Ibróna (*Ibrona oppidum*) 3|15
 Ída (*Ida/Idae mons*) 2|50, 5|122, 6|216
 Idáj (*Idaeus mons*) 4|59
 Ídala (*Idala oppidum*) 5|126
 Idálj (*Idalium oppidum*) 5|130
 Idírida (*Idyris insula*) 5|131
 Idomenénzi (*Idomenenses gens/civitas*) 4|35

Idumája (*Idumaea regio*) 5|67–68, 5|70, 6|213

Idumêja, gl. Idumája.

Ieténzi (*Ietenses gens/civitas*) 3|91

Igilgili (*Igilgili colonia*) 5|20

Igilij (*Igilium insula*) 3|81

iglice – ciprese 5|14

igre – gladiatorske 2|96; istmijske 4|18; očeta Lib(e)ra (= *lusus*) 3|8

Iguíni (*Iguini gens*) 3|113

Ihanénzi (*Ichanenses gens/civitas*) 3|91

Íhne (*Ichnae oppidum*) 4|35

Ihnúza (*Ichnusa insula*) 3|85 (= Sardinija)

Ihtioésa (*Ichthyoessa insula*) 4|68 (= Ikar)

Ihtiofági (*Ichthyophagi gens*) 6|95 (oreitski Ihtiofági [*Ichthyophagi Oritae*]), 6|97, 6|149–151, 6|176

Íhtis (*Ichthys promunturium*) 4|14

Íkar¹, otok na obali Jonije (*Icaros insula*) 4|68, 5|135

Íkar², otok ob ustju Evrata (*Icarus insula*) 6|147

Íkar³, reka pri Kerketih (*Icarus fluvius*) 6|17

Ikárij (*Icarius mons*) 4|24

Ikárijsko morje (*Icarium mare*) 4|51, 6|215

Ikátali (*Icatalae gens*) 6|12

Ikónij (*Iconium oppidum*) 5|93, 5|95

Ikózij (*Icosium oppidum*) 5|20

Ikozitáni (*Icositani gens/civitas*) 3|19

Íktis (*Ictis insula*) 4|104

Ilerdénzi (*Ilerdenses gens/civitas*) 3|24

Ilergáoni (*Ilergaones gens/civitas*) 3|21

Ilergétí (*Ilergetes gens/civitas*) 3|21

Ilétija¹, otok blizu Hiosa (*Illetia insula*) 5|137

Ilétija², sicer neznano mesto (*Iletia oppidum*) 4|29

Ilíberi *Florentinum* (*Iliberri Florentinum oppidum*) 3|10

Ilíberis (*Illiberris oppidum*) 2|244, 3|32

Ílici (*Ilici colonia*) 3|19

Illicitánski zaliv (*Ilicitanus sinus*) 3|19

Iliénzi (*Ilienses gens/civitas*) 3|85

Ílion (*Ilium urbs/oppidum/civitas*) 2|201, 2|211, 2|230, 3|92 (časi Iliona [*Iliaca tempora*]), 5|124, 6|216

Ilionénzi (*Ilionenses gens/civitas*) 3|64

Ílipa *Ilia* (*Ilipa Ilia oppidum*) 3|11

Ilípula¹, *Laus* (*Ilipula Laus oppidum*) 3|10

Ilípula², Mala (*Ilipula Minor oppidum*) 3|12

Ilíri(jci) (*Illyrii populus/gens*) 3|102, 3|144, 6|217

Ilírija (*Illyria*) 2|228

Ilírik (*Illyricum provincia/regio*) 3|45, 3|139, 3|147, 3|150–152, 4|79, 6|218

Ilís (*Ilissus amnis*) 4|72

Ilitúrgi *Forum Iulium* (*Iliturgi Forum Iulium oppidum*) 3|10

Ilíz (*Ilisos locus*) 4|24

Ilórki (*Ilorci oppidum*) 3|9

Ilorkitáni (*Ilorcitani gens/civitas*) 3|25

Iluberitáni (*Iluberitani gens/civitas*) 3|24

Ilurkóna (*Ilurco oppidum*) 3|10

Iluróna (*Iluro oppidum*) 3|22

Ilurzénzi (*Ilursenses gens/civitas*) 3|24

Ílva (*Ilva insula*) 3|81

Imadóhi (*Imadochi*) 6|21

Ímaj (*Imaus mons*) 5|98 (= Ripájsko pogorje)

Imakarénzi (*Imacarenenses gens/civitas*) 3|91

Ímav (*Imavus mons*) 6|60, 6|64, 6|214–215

Ímbar (*Imbarus mons*) 5|93

Ímbraz (*Imbrasus amnis*) 5|135

Ímbros (*Imbrus insula*) 4|72–73, 6|216

ime U|21, U|24, 2|1, 2|89, 2|154 in nasl., 3|9, 3|27–28, 3|52, 3|71, 3|74, 3|79, 3|82, 3|85, 3|97, 3|122, 3|126, 3|139, 3|151 in nasl., 4|28, 4|34, 4|51–52, 4|73, 4|82, 4|94, 4|106 in nasl., 5|1, 5|3, 5|18–19, 5|22, 5|32, 5|36–37, 5|45, 5|47, 5|66, 5|72, 5|74–75, 5|80–82 in nasl., 6|4–6, 6|9–10, 6|13–14, 6|24, 6|30, 6|35, 6|38, 6|40, 6|48, 6|64 in nasl.; Ahílovo tekališče 4|83; Akvitánija 4|108; Álbion 4|102; Aleksandrija 6|92; álpških ljudstev 3|47; Areváki 3|27; argést 2|121; Ástap 5|53; Átlas 5|13; Atlántskega ocean 5|6; barbar-ska imena 5|45, 5|82; Bereníka 6|168; bogov 2|19; Bóspor 6|2; božanstev 2|15; Bukéfala 6|77; Cezaréja 5|71; Dardánija 4|73; Délós 4|66; Délta 4|48; dežela Pártov 6|112; Éfeza 5|115; Egêjsko morje 4|51; Epidámnum 3|145; Etrúrije 3|50; evfórbeja 5|16; Evganéjci 3|134; Figela 5|114; Flanátskega zaliva 3|139; Hajmónija 4|28; Haónija 4|2; Heléni 4|28; Hidrévma 6|103; Hilájsko morje 4|83; Hirkánijsko morje 6|47; Histrija 3|128; Íkar 4|68; Illicitánski zaliv 3|19; Ilírov 3|144; Ístmos 4|48; Jápiks 3|102; Jázoški

- zaliv 5|107; Kalíroa 5|72, 5|86; Kanóp 5|128; Kapádoki 6|9; Kárpát 5|133; Kárpátijsko morje 4|71; Kárdija 4|48; Káspi 6|45; Kavkáška vrata 6|42; Kikládí 4|65; krajev 3|2; Kréta 4|58; Ksánt 2|230; Lácij 3|56; Lézbosa 5|139; Luzitánija 3|8; Majótsko jezero 4|88; Mavretánija 5|17; mélitski psički 3|152; Navpórt 3|128; Nigríti 5|43; Ningvárija 6|205; nómosov 5|50; Oromóbijci 3|124; Pád 3|122; Pêrzijski zaliv 6|115; Planázija 3|80; plemen 5|100; Prašíčki 2|106; prvo 2|13; Rdéce morje 6|108; Rén 4|101; Ríma 2|65; Ródan 3|33; Sámosa 5|136; Sarónski zaliv 4|18; Skeníti 6|143; Skíti 4|81; Sublakvêj 3|109; svečenikov Vêlike mátere 5|147; sveta 2|5; Tarihêja 5|71; Tavríski 3|134; Távros 5|98; Terotójci 3|178; tetrahíj 5|82; tifón 2|91; Tígriš 127 in nasl.; Tópaz 6|169; Trítón 5|28; ustij 5|64; Velika lestev 115; Veliko pristanišče 5|20; vodomski dnevi 2|125; zvezd 2|19
- Imenêjci (*Imenei civitas*) 5|86
- imenik – ozvezdij 2|95; sveta in narave 3|1
- imenitnost 4|100
- imetje 2|139
- Imíties (*Imityes amnis*) 6|21
- Imítijci (*Imityi gens*) 6|21
- imperij – rimski 3|31, 3|56, 5|88, 6|101, 6|120; pártski 5|88
- Ínah (*Inachus amnis*) 4|17
- Ínahov Árgos (*Argos Inachium oppidum*) 4|18
- Ínáríma (*Inarime insula*) 3|82
- Íncija (*Incia amnis*) 3|118
- Índ (*Indus amnis*) 2|211, 5|103, 6|48, 6|56, 6|60, 6|62, 6|70–71, 6|73, 6|77–78, 6|80, 6|92–93, 6|109, 6|137 (= Sínd)
- Índigetí (*Indigetes populus/gens*) 3|21
- Índíja (*India terra*) 2|170, 2|183–185, 2|242–243, 4|39, 6|42, 6|52, 6|55–60, 6|62, 6|66, 6|68–69, 6|72, 6|79, 6|81–82, 6|86
- Índijci (*Indi gens*) 2|170, 6|58–59 (kralj), 6|60 (plemena), 6|69, 6|74, 6|76, 6|81, 6|88, 6|95–96, 6|101, 6|104, 6|106, 6|110, 6|151, 6|161, 6|175, 6|212, 6|214, 6|216
- Índijski ocean (*Indicus oceanus*) 6|33, 6|56
- Índijsko morje (*Indicum mare*) 2|167, 5|97, 6|56
- Indústrija (*Industria oppidum*) 3|49, 3|122
- Ingávni, ligúrski (*Ingauni Ligures gens*) 3|46
- Ingvéoni (*Inguaeones gens*) 4|96, 4|99
- Inhobríha (*Inchobriche insula*) 6|149
- Inóp (*Inopus fons*) 2|229
- Ínsabri (*Insabres gens*) 3|124–125
- Interámna (*Interamna oppidum*) 3|114
- Interamnátí¹ (*Interamnates gens/civitas*) 3|107 (= Interamnati²)
- Interamnátí², Nartes (*Interamnates Nartes gens/civitas*) 3|113
- Interamnátí³, Sukazíní Lirenátí (*Interamnates Sucasini Lirenates genc/civitas*) 3|64
- Interamniénzi (*Interamnienses gens/civitas*) 4|118
- Interkatiénzi (*Intercatienses gens/civitas*) 3|26
- Invális (*Invallis insula*) 6|202
- Íos (*Ios insula*) 4|69–70
- Ipórka (*Iporca oppidum*) 3|10
- Íptuki (*Iptuci oppidum*) 3|15
- Irézije (*Iresiae oppidum*) 4|32
- Írija (*Iria oppidum*) 3|49
- Íríni (*Irini gens*) 3|105
- Íris (*Iris flumen*) 6|8, 6|10
- Írmena (*Irmene oppidum*) 3|131
- Ísa (*Issa insula*) 3|45, 3|152
- Isájci (*Issaei gens*) 3|142
- Isátida (*Issatis urbs*) 6|44, 6|113
- Ísi (*Issi gens*) 6|22
- iskrica 2|239
- Ísmaron (*Ismaron oppidum*) 4|42
- Ismén (*Ismenus amnis*) 4|25
- Ísos (*Issos oppidum*) 5|91, 6|214
- Ísoški zaliv (*Issicus sinus*) 2|243, 5|91, 6|7, 6|207
- Ístmos¹ (*Isthmus, Isthmos angustiae*) 2|244, 4|9, 4|11–12, 4|18, 4|23–24, 4|38, 4|48, 4|87, 6|215
- Ístmos², palénski (*Pallenensis Isthmus*) 4|36
- Ístros (*Istros oppidum*) 5|133
- Istúrgi *Triumphale* (*Isturgi Triumphale oppidum*) 3|10
- Istvéoni (*Istuaeones gens*) 4|100
- Ítaka (*Ithaca insula*) 4|54–55

- Itakézije (*Ithacesiae insulae*) 3|85
 Ítali (*Itali populus/gens*) 3|71; ítálske pravice 3|139
 Ítalija (*Italia terra*) 2|126, 2|136, 2|146, 2|153, 2|178, 2|182, 2|186, 2|197, 2|199, 2|203–204, 2|206, 2|209, 2|218, 2|224, 2|227, 2|238, 3|31, 3|38, 3|46, 3|48–49, 3|58, 3|62, 3|85–87, 3|92–93, 3|95, 3|97, 3|100–101, 3|106, 3|109, 3|110, 3|112, 3|115, 3|122, 3|126–127, 3|129, 3|132–133, 3|138, 3|143, 3|145, 3|150, 4|52, 4|121–122, 6|5, 6|143
 Itálíka (*Italica oppidum*) 3|11
 Itálsko morje (*Italum mare*) 3|54
 Ítan (*Itanum promunturium*) 4|61
 Itóma (*Ithome oppidum*) 4|15
 Ítuki Virtus Iulia (*Ituci Virtus Iulia colonia*) 3|12
 Iturájci (*Iturae civitas*) 5|81
 Iulia¹ *Campestris* (*Iulia Campestris colonia*) 5|5 (= Bába)
 Iulia² *Constantia Zúilil* (*Zulil Iulia Constantia colonia*) 5|2
 Iulia³ *Gaditana* (*Urbs Iulia Gaditana oppidum*) 4|119
 Iulia⁴, Lacimúrga *Constantia* (*Lacimurga Constantia Iulia oppidum*) 3|14
 Iulia⁵, Nertóbriga *Concordia* (*Nertobriga Concordia Iulia oppidum*) 3|14
 Iulia⁶, Óset *Constantia* (*Osset Iulia Constantia oppidum*) 3|11
 Iulia⁷, Póla *Pietas* (*Pietas Iulia colonia*) 3|129
 Iulia⁸, Scarabantia (*Scarabantia Iulia oppidum*) 3|146
 Iulia⁹, Ségida, *Restituta* (*Segida Restituta Iulia oppidum*) 3|14
 Iulia¹⁰, Sêrija *Fama* (*Seria Fama Iulia oppidum*) 3|14
 Iulia¹¹, Ugultúnija *Contributa* (*Ugultunia Contributa Iulia oppidum*) 3|14
 Iulia¹², Úkubi *Claritas* (*Ucubi Claritas Iulia colonia*) 3|12
 Iulienses, Téari (*Teari Iulienses gens/civitas*) 3|52
 Iulii *Genius*, Lukurgéntum (*Lucurgentum Iulii Genius oppidum*) 3|11
 Iuvenales, Kastulonénzi *Caesarini* (*Castulonenses Caesarini Iuvenales gens/civitas*) 3|25
 Ívor (*Ivor fluvius*) 5|13
 Izákija (*Isacia insula*) 3|85
 Ízara (*Isara amnis*) 3|33
 Ízari (*Isari gens*) 6|64
 Izárki (*Isarci gens*) 3|137
 Izávra (*Isaura oppidum*) 5|94
 Izávri (*Isaurica gens*) 5|94
 Ízbeli (*Isbeli gens*) 6|194
 Izêjon (*Iseum*) 5|51
 izguba 2|22; krvi 2|156
 izhlapina 2|102, 2|208; megljena 5|58; smrtonosna 2|207; zemeljska (Zemlje) 2|131, 2|135
 Ízi (*Issi gens*) 6|64
 Ízida (*Isis*) 2|37, 5|64, 6|174
 Ízidino mesto (*Isidis oppidum*) 5|64
 Ízidino pristanišče (*Isidis portus*) 6|174
 Ízidor (*Isidorus*) 2|242, 2|245–246, 4|9, 4|102, 4|121, 5|40, 5|47, 5|127, 5|129, 5|132, 5|135–136, 5|140, 5|150, 6|141
 Ízis (*Isis flumen*) 6|12
 izmera 2|85, 2|87, 2|243, 2|246, 2|248, 4|91, 4|122, 6|124, 6|208–209; obale 6|72
 iznajditelji – abecede 5|67
 izobilje 5|6, 6|91
 izobrazba – zaokrožena U|14
 izparina – pogubonosne 4|2; zemlje 2|114
 izročilo 2|31, 2|43, 2|144, 3|73; mitološko 4|92; ustno 5|51; versko 2|145; zgodovinsko 2|202
 iztek – meseca 2|42; Peloponéza 4|23; Pirenêjskega pogorja 4|105
 iztok – iz jezera Sirbónida 5|68; iz Reatínskoga močvirja 2|226; Níla 5|64
 Ízura (*Isura insula*) 6|150
 izvir 2|227–228, 2|232, 3|41, 3|60, 4|2, 5|56, 5|70, 5|83, 5|86, 5|106; bitumna 6|179; blizu Hêraklovega svetišča v Gádesu 2|219; na Kidonêji 2|232; na ozemlju Megalopolítánov 2|237; na Ténedu 2|229; Nemínija 2|230; ob jezeru Láríj 2|233; sladke 2|228; topli 3|60; gl. tudi posamezne reke/imena
 izvor 3|134, 3|144; grški 4|112; ljudstev 3|46; ljudstva 3|124; zemeljski 2|138
 jabolka – zlata 5|3
 Jacetáni (*Iacetani populus/gens*) 3|22–24
 Jáder (*Iader colonia*) 3|140–141, 3|152
 jadro 2|101, 2|218, 6|57; jadrne prečke 2|132; jadrne uzde 2|128

- Jaksárt (*Iaxartes flumen*) 6|36, 6|45, 6|49
(= Silis)
- Jáktus (*Iactus amnis*) 3|118
- Jalíz (*Ialysus urbs*) 5|132
- jama 2|207–208, 2|124; podzemne 3|6,
5|55, 6|128, 6|135
- Jámba (*Iambe insula*) 6|168
- jambor 2|164
- Jamnêji (*Iamneae oppida*) 5|68
- Jamóna (*Iamo civitas*) 3|77
- Janíkulum (*Ianiculum oppidum*) 3|68
- jantar 2|89, 3|152 (= élektron), 4|94, 4|97,
4|103
- Japígijska konica (*Acra Iapygia, Iapygia
Acra promunturium*) 3|100, 3|102
- Japígijski rt (*Iapygium promunturium*)
3|103
- Jápiks¹, kralj (*Iapyx rex*) 3|102
- Jápiks², reka (*Iapyx amnis*) 3|102
- Jápudi (*Iapudes populus/gens*) 3|38, 3|127,
3|139, 3|146
- Japúdija (*Iapudia regio*) 3|129, 3|140
- jarek 5|25, 6|165; Kilíkijski 5|130
- Jázi (*Iasi populus/gens*) 3|147
- Jazígi, sarmátski (*Iazyges Sarmatae popu-
lus/gens*) 4|80
- Jázon (*Iason*) 3|70, 6|38
- Jazónij (*Iasionium flumen*) 6|11
- Jázos (*Iasus oppidum*) 5|107
- Jázoški zaliv (*Iasius sinus*) 5|107, 5|112
- ječmen 6|158
- jermononožci 5|46
- jesén 2|81, 2|125, 2|136, 2|195, 2|234, 4|89
- jésen 2|240
- Jesoniénzi (*Iessonenses populus/gens*) 3|23
- Jéter (*Ieterus flumen*) 3|149
- jez(ovi) 6|130, 6|146
- jezerce – umetna 3|53
- jezero 2|174, 2|217, 2|226, 2|230, 3|41,
3|109, 3|118, 3|131, 4|82, 4|101, 5|52,
5|113, 6|100; pregrajeno 4|38; umetno
3|53, 5|50; gl. tudi posamezna jezera
- jezik 3|42, 4|94, 5|1, 5|13, 5|53, 6|15, 6|64,
6|188; Bakáshamov 6|158; grški 3|50;
Ihtiofágov 6|95; Índijcev 6|95; latínski
3|7; Lígurov 3|122; občevalni 3|39;
pogovorni 6|85; púnski 4|120; Skítov
6|19; Vólskov 3|59
- Jól (*Iol Caesarea oppidum*) 5|20 (= *Cezarêja*)
- Jólkos (*Iolcus oppidum*) 4|32
- Jóman (*Iomanes amnis*) 6|63, 6|69, 6|73
- Jónci (*Iones populus*) 5|113
- Jónija (*Ionia regio/terra*) 2|204, 5|103,
5|110, 5|112, 5|119, 5|135, 6|7, 6|215
- Jónsko morje (*Ionium mare*) 3|88, 3|100,
3|150–152, 4|5–6, 4|9, 4|19, 4|51
- Jópa (*Iope oppidum*) 5|69, 5|128, 6|213
- jópska toparhíja (*Iopica toparchia*) 5|70
- Jórdan (*Iordanes amnis*) 5|70–71
- Jótapa (*Iotape oppidum*) 5|92
- Júba (*Iuba*) 5|16, 5|20, 5|51, 5|59, 6|96,
6|124, 6|139, 6|141, 6|149, 6|156, 6|170,
6|175–176, 6|179, 6|201, 6|203, 6|205
- Judêja (*Iudaea regio/terra*) 2|226, 5|66 (= *Sírija*),
5|67, 5|70, 5|72–73, 6|213
- jug 2|43, 2|62, 2|67, 2|119–120, 2|126–127,
2|143, 2|177, 2|183–184, 2|215, 3|38,
3|45, 3|80, 3|147, 4|15, 4|19, 4|42, 4|58,
4|63, 4|71, 5|43, 5|48, 5|65–66, 5|71–72,
5|85, 5|102, 6|33, 6|37, 6|56–57, 6|69–70,
6|85, 6|92, 6|112–114, 6|123, 6|125,
6|129, 6|137, 6|151, 6|153, 6|171; južna
točka 2|245; južne zvezde 2|179; južni
(pre)del Cípra 6|213, Etiópije 6|197, Frí-
giije 5|145, Hispánije 4|110, Índije 6|212,
Kapadókije 6|215, Kefalánije 4|54,
Lídije 5|110, Sardínije 3|84, 6|214; južni
ocean 6|194; južni pas 2|50; južni pol/
tečaj 2|91, 2|172, 5|56, 6|69, 6|69; južni
zaliv 2|169; južno nebo 2|177; mesta
5|63; reber Zemlje 2|179
- jugovzhod 4|19, 4|55, 4|68, 6|113, 6|118,
6|164, 6|196
- jugozahod 4|71, 4|110, 5|97, 6|36, 6|196,
6|203
- Juliáda (*Iulias oppidum*) 5|71
- Júlida (*Iulis oppidum*) 4|62
- Juliénzi¹, skupnost v severni Italiji (*Iulien-
ses civitas*) 3|130
- Juliénzi², skupnost v Aziji (*Iulienses civitas*)
5|105
- Júlíj, Lúciij (*L. Iulius*) 2|98
- Júlíja, Ápta (*Apta Iulia oppidum*) 3|36
- Júlíjev Fórum (*Iuli Forum oppidum*) 3|35
- Julijobrigénzi (*Iuliobrigenses gens/civitas*)
4|111
- Juliobriga (*Iuliobriga oppidum*) 3|21, 3|27
- Juliópolis¹, mesto v Bitiniji (*Iuliopolis
oppidum*) 5|143 (= Górdíjeva vas)

- Juliópolis², mesto v Egiptu (*Iuliopolis oppidum*) 6|102
 Juliolíti (*Iuliopolitae civitas*) 5|149
 Júnij Silán (konzul) (*Iunius Silanus*) 2|202
 Junóna (*Iuno*) 2|16, 2|37 (Junónina zvezda), 2|144 (Junónino svetišče [*aedis lunonae*] v Rímu), 3|70 (argívška [*Iuno Argiva*]); lacínijska (*Lacinia*) 2|240, 6|200
 Junónija (*Iunonia insula*) 6|202, 6|204
 Junónin otok (*Iunonis insula*) 4|120
 Júpiter (*Iuppiter*) 2|19, 2|21, 2|34, 2|64–65, 2|67, 2|74, 2|77–79, 2|82, 2|84, 2|138, 2|146, 3|56 (Domáči Jupiter [*Iuppiter Indiges*]), 2|140 (Júpiter Elícij [*Iuppiter Elicius*]), 2|140 Júpiter (Ferétrij [*Iuppiter Feretrius*]), 2|140 (Júpiter Gromóvník [*Iuppiter Tonans*]), 2|140 Júpiter Ustavljávec [*Iuppiter Stator*])
 Júras (*Iuras flumen*) 4|45
 Júre (*Iures montes*) 3|31, 4|105
 Juvanénzi (*Iuanenses gens*) 3|106
 Juvávum (*Iuvavum oppidum*) 3|146
 Júžna Káča (*Serpens austrina sidus*) 2|93
 Júžno mórje (*Notium mare*) 3|75, 6|56 (= Indijsko morje)
 Kabálaka (*Cabalaca oppidum*) 6|29
 Kabálíja (*Cabalia regio*) 5|101, 5|147
 kabazítski nómos (*Cabasites nomos*) 5|49
 Kabéjr (*Cabirus flumen*) 6|94
 Kabelióna (*Cabellio oppidum*) 3|36
 Kabénzi (*Cabenses gens/civitas*) 3|64
 Kaburijáti (*Caburriates gens/civitas*) 3|47
 kača 2|155, 2|159, 3|59, 3|78, 5|15; kačji piki 5|16, 5|26; kačje meso 5|45, 6|43, 6|98, 6|136, 6|169; vodne 6|98
 Káča (*Serpens sidus*) 2|93
 Kadájci (*Cadaei gens*) 6|149
 Kaděj (*Cadeum oppidum*) 6|179
 Kadiánda (*Cadianda oppidum*) 5|101
 Kadiéni (*Cadieni populus/gens*) 5|111 (makedónski)
 kadilo U|11, 6|104, 6|154
 Kadíst (*Cadistus mons*) 4|59–60, 4|71
 Kádmos¹, utemeljitelj proze (*Cadmus, prorsae orationis conditor*) 5|112
 Kádmos², gora (*Cadmus mons*) 5|118
 Kadrúzi (*Cadrusi populus/gens*) 6|92
 Kadúrki (*Cadurci populus/gens*) 4|109
 Kadúzija (*Cadusia terra*) 6|36
 Kadúzijci (*Cadusii gens*) 6|48
 Kaferêj (*Caphereus*) 4|63–64
 Káferis (*Capheris insula*) 4|74
 Káfrena (*Caphrena oppidum*) 6|119
 Kahína (*Cachina insula*) 6|150
 Kaík (*Caicus amnis*) 5|121, 5|125
 Káinas (*Cainnas flumen*) 6|64
 Kaístros (*Caystrus fluvius*) 5|115
 Kajátíja (*Caiatia oppidum*) 3|63
 Kajéta (*Caieta portus*) 3|59
 Kajkándér (*Caecandrus insula*) 6|110
 kájkias 2|120–121, 2|126
 Kájkiji (*Caeciae insulae*) 4|57
 Kájla (*Caela oppidum*) 4|47
 Kajlobótras (*Caelobothras*) 6|104
 Kájna (*Caene insula*) 3|92
 Kájnika (*Caenica regio*) 4|47
 Kájniki (*Caenici populus/gens*) 4|40
 Kájnos (*Caenus promunturium*) 3|73
 Kajtribóni (*Caetriboni gens*) 6|73
 Kájzi (*Caesi gens*) 6|73
 Kálabri (*Calabri populus/gens*) 3|105
 Kalábrija (*Calabria regio*) 3|99, 3|151
 Kalaguritáni¹, *Fibularenses* (*Calagurritani Fibularenses gens/civitas*) 3|24
 Kalaguritáni², *Nasici* (*Calagurritani Nasici gens/civitas*) 3|24
 Kalájki (*Callaeci populus/gens*) 3|28
 Kalamínski otoki (*Calaminae insulae*) 2|209
 Kalámiz (*Calamisus oppidum*) 4|7
 Kálamos (*Calamos oppidum*) 5|78
 Kalástra (*Chalastra oppidum*) 4|36
 Kálata (*Calathe insula*) 4|74
 Kalátida (*Callatis urbs*) 4|44, 4|78, 6|218
 Kalatúza (*Calathusa insula*) 4|74
 Kalavrèja (*Calauria insula*) 4|56
 Kaldèja (*Chaldaea*) 5|90
 Kaldějci (*Chaldaei gens*) 6|121, 6|123, 6|143, 6|145; kaldèjska učenost 6|123
 Kaldèjska jezera (*Chaldaeicus lacus*) 6|130, 6|134
 Kaldóna (*Caldone promunturium*) 6|147
 Kále (*Cales oppidum*) 2|230 (območje Kál [ager Calenus])
 Kaledónijski gozd (*Calidonia silva*) 4|102
 Kaléni (*Caleni populus/gens*) 3|60
 Kalénium (*Calenum oppidum*) 3|63
 Kalénzi Aeneanici (*Calenses Aeneanici oppidum*) 3|14
 Kálet (*Callet oppidum*) 3|12, 3|14, 3|15

- Kaléti (*Caleti populus/gens*) 4|107
 Kalétrske ozemlje (*Caletranus ager*) 3|52
 Kalhádón (*Calchedon oppidum*) 5|149 (= Prokerástis), 5|150, 6|3, 6|217
 Kalhánt (*Calchas oppidum*) 3|104
 Kalidéem (*Callidemus*) 4|64
 Kalidna (*Calydne insula*) 5|133
 Kalidón (*Calydon oppidum*) 4|6
 Kalidrom (*Callidromus mons*) 4|28
 Kalihoron (*Callichorum flumen*) 6|4
 Kalikádnos (*Calycadnus fluvius*) 5|92, 5|93 (= Hêrmija)
 Kalíkula (*Callicula oppidum*) 3|12
 Kalimah (*Callimachus*) 3|139, 3|152, 4|52, 4|65, 4|69–70, 4|73, 5|28
 Kalímna (*Calymna insula*) 4|71
 Kalínda (*Calynda oppidum*) 5|103
 Kalingi¹, pleme za Hemodskimi gorami (*Calingae gens*) 6|64
 Kalingi², pleme v Arabiji (*Calingi gens*) 6|159
 kalíngijski Gangarídi (*Gangarides Calingae*) 6|65
 Kálingon (*Calington promunturium*) 6|72
 Kalinípaza (*Callinipaza oppidum*) 6|63
 Kaliopa (*Calliope urbs*) 6|44, 6|113
 Kaliórdi (*Caliordi populus/gens*) 4|85
 Kalípíja (*Callippia fons*) 5|115
 Kalípolis¹, mesto v južni Italiji (*Callipolis oppidum*) 3|100
 Kalípolis², mesto ob Helespontu (*Callipolis urbs*) 4|49, 4|67
 Kalípolis³, mesto na Naksosu (*Callipolis oppidum*) 4|67
 Kalípso (*Calypso*) 3|96 (Kalípsin otok [*Calypsus insula*])
 Kalíroa¹, topli izvir ob Asfaltneem jezeru (*Callirrhoe fons*) 5|72
 Kalíroa², topli izvir v Arabiji (*Callirrhoe fons*) 5|86
 Kalíroa³, mesto v Arabiji (*Callirrhoe oppidum*) 5|86
 Kalísi (*Calissae gens*) 6|67
 Kalísta (*Calliste insula*) 4|70
 Káloda (*Callode insula*) 3|85
 Kálpa (*Calpe mons*) 3|4–5, 3|7, 6|1
 Kálpas (*Calpas portus*) 6|4
 Kalúkoni (*Calucones gens*) 3|137
 Kámaki (*Camacae gens*) 6|21, 6|50
 Kamaktúlíki (*Camactulici populus/gens*) 3|34
 Kamalodúnnum (*Camalodunum oppidum*) 2|187
 Kamanéni (*Cammaneni populus/gens*) 6|9
 Kámari (*Camari insula*) 6|151
 Kamarína (*Camarina oppidum*) 3|89, 3|92
 Kámbad (*Cambades mons*) 5|98 (= Ripájsko pogórze)
 Kambálid (*Cambalidus mons*) 6|134
 Kámbari (*Cambari flumen*) 6|55
 Kambíz (*Cambyses amnis*) 6|39
 Kambízovo mesto (*Cambysu oppidum*) 6|165
 Kamboléktri¹, agezinátski (*Cambolectri populus/gens*) 4|108
 Kamboléktri², Atlantici (*Cambolectri oppidum*) 3|36
 Kambúzida, Fórum (*Forum Cambusis oppidum*) 6|181
 Kamějros (*Camirus urbs*) 5|132
 kamele 5|72, 6|102; kamelji studenec 6|158
 Kaméliti (*Camelitae insulae*) 5|135
 kamen 2|104, 2|113, 2|150, 2|157–158, 2|207, 2|210, 2|226, 2|236, 2|239–240, 5|34; dragi 2|207; kamniti greben 4|84; kamnita skorja 2|226; kamnita stela 6|150; kamniti stebri 6|174; s Sonca 2|149; síroški 2|233; zrcalen 3|30
 Kaméne (*Camenae*) U|1
 Kamêrij (*Camerium oppidum*) 3|68
 Kamêrti (*Camertes populus/gens*) 3|113
 Kámi (*Camae populus/gens*) 6|50
 Kamil (*Camillus*) 3|125
 Kámínak (*Caminacum oppidum*) 6|160
 Kaminêja (*Caminia insula*) 4|71
 Kamníte Gláve (*Campi Lapidei oppidum*) 3|34
 Kamníte Poljáne (*Campi Lapidei oppidum*) 3|34
 Kampáni (*Campani populus*) 3|60
 Kampánija (*Campania regio/terra*) 2|136, 2|180, 3|38, 3|40, 3|60–62, 3|70, 6|217
 Kampánski zaliv (*Campanus sinus*) 2|203
 Kampóni (*Camponi populus/gens*) 4|108
 Kamúni (*Camunni gens*) 3|134, 3|136
 Kána (*Cane locus*) 6|104
 Kanáitis (*Canaitis amnis*) 5|121
 kanal 3|119, 4|75, 5|3, 5|63, 6|82, 6|99, 6|120, 6|122, 6|148; Avgústov 3|119;

- Filistínski 3|121; Flávijski 3|120;
 Klódijski 3|121; morski 5|76; namakalni
 6|124; odvodni 2|197; plovni 6|165
- Kanánija (*Canania oppidum*) 3|11
 Kanápij (*Canapicum oppidum*) 5|29
 Kanárija (*Canaria insula*) 6|205
 Kanárijci (*Canarii gens*) 5|15
 Kánas (*Canas oppidum*) 5|101
 Kanastráj (*Canastraeum promunturium*)
 4|36
 Kanáta (*Canatha oppidum*) 5|74
 Kanávna (*Canauna regio*) 6|150
 Kandájci (*Candaei gens*) 6|169 (= Ofiofági)
 Kándaka (*Candace*) 6|186
 Kándávija (*Candavia mons*) 3|145
 Kándiba (*Candyba oppidum*) 5|101
 Kandrágori (*Candragori oppidum*) 6|193
 Káne (*Canae oppidum*) 5|122
 Kanenefáti (*Cannenefates populus/gens*)
 4|101
 Kanénzi (*Cannenses gens/civitas*) 3|105
 Kanhlējci (*Canchlei populus/gens*) 5|65
 Kánis (*Canis flumen*) 6|149
 Kánon (*Canon oppidum*) 6|157
 Kanóp¹, krmar (*Canopus gubernator*) 5|128
 (Menelájev krmar)
 Kanóp², otok ob Nilovem ustju (*Canopus
 insula*) 5|128
 Kanóp³, ustje Nila (*Canopus ostium*) 5|40
 Kanóp⁴, zvezda (*Canopus sidus*) 2|178
 Kanópisi (*Canopitanum oppidum*) 5|30
 kanópsko ustje (*Canopicum ostium*)
 5|47–48, 5|62–64, 5|128
 Kántaba(s) (*Cantaba(s) amnis*) 6|71
 Kántabri (*Cantabri populus/gens*) 3|21,
 3|27, 4|111
 Kántaka (*Canthace oppidum*) 6|158
 Kántiki (*Cantici gens*) 6|22
 Kantiokápti (*Cantiocaptae gens*) 6|21
 Kanúzij (*Canusium oppidum*) 3|102, 3|104,
 6|217
 Kápa (*Cappa oppidum*) 3|15
 Kapádoki (*Cappadoces gens*) 6|6, 6|23
 Kapadókiija (*Cappadocia regio/terra*) 2|244,
 4|39, 5|83–85, 5|95, 5|127, 5|145–146,
 6|6, 6|8–9, 6|25, 6|214–215
 Kapádoks (*Cappadox amnis*) 6|9
 Kapēj (*Capeus sinus*) 6|147
 kapelice 6|186
 Kapenáti (*Capenates gens/civitas*) 3|52
- Kaperénzi (*Caperenses gens/civitas*) 4|118
 Kapiláti (*Capillati populus/gens*) 3|47, 3|135
 Kapitálíja (*Capitalia mons*) 6|74
 Kapitól (*Capitolium mons/collis*) 2|21, 3|70
 Kapítulum Hérnikov (*Capitulum Herni-
 cum oppidum*) 3|63
 Kápiza (*Capisa urbs*) 6|92
 Kapizéna (*Capisene regio*) 6|92
 kapljica 2|163
 Kápot (*Capotes mons*) 5|83
 Kaprárija¹, eden od Otokov blaženih
 (*Capraria insula*) 6|202, 6|204
 Kaprárija², otok blizu Balearov (*Capraria
 insula*) 3|78
 Kaprárija³, otok blizu Korzike (*Capraria
 insula*) 3|81
 Kaprázija (*Caprasia ostium*) 3|120
 Kapreáti (*Capreatae gens*) 5|127
 Kápreje (*Caprae insulae*) 3|82
 Kápros (*Caprus fluvius*) 5|105
 Kapsitáni (*Capsitani civitas*) 5|30
 Kápua (*Capua colonia*) 3|43, 3|63
 Karacéni¹, Spódnji (*Caraceni Infernates
 gens/civitas*) 3|106
 Karacéni², Zgórnji (*Caraceni Supernates
 gens/civitas*) 3|106
 Káralis (*Caralis oppidum*) 2|243
 Karalitáni (*Caralitani gens/civitas*) 3|85
 Karalitánski rt (*Caralitanum promunturi-
 um*) 3|84, 3|87
 Karámbis¹, mesto v Paflagoniji (*Carambis
 oppidum*) 6|6
 Karámbis², rt v Paflagoniji (*Carambis
 promunturium*) 2|245, 4|86, 6|6
 Karámbukis (*Carambucis flumen*) 6|34
 Karándra (*Carandra sinus*) 6|167
 Karanítida (*Caranites (Caranitis) praefec-
 tura*) 5|83
 Karastázejci (*Carastasei gens*) 6|21
 Karbánt (*Carbantus mons*) 6|133
 Karbantoráte (*Carbantorate oppidum*) 3|36
 Karbiléti (*Carbileti populus/gens*) 4|40
 Karbilézi (*Carbilesi populus/gens*) 4|40
 Karbonárija (*Carbonaria ostium*) 3|121
 Kárbula (*Carbula oppidum*) 3|10
 karbúinkel 5|34
 Kardámila (*Cardamyle oppidum*) 4|16
 Kardamína (*Cardamine insula*) 6|169
 Kárdava (*Cardava oppidum*) 6|154
 Kárdija (*Cardia urbs*) 4|48–49

- Karditénzi (*Cardytenses civitas*) 5|82
 Kardúhi (*Carduchi gens*) 6|44
 Káre (*Carrhae oppidum*) 5|86
 Karêja *Potentia* (*Carrea Potentia oppidum*) 3|49
 Karêjci (*Carrei gens*) 6|161
 Karéna (*Carene oppidum*) 5|122
 Karénzi (*Carenses gens/civitas*) 3|24
 Karéz (*Caresus fluvius*) 5|124
 Kárfati (*Carphati gens*) 6|150
 Kári (*Cares gens*) 6|20
 Kariánda¹, mesto na obali Karije (*Caryanda oppidum*) 5|107, 5|134
 Kariánda², otok na obali Karije (*Caryanda insula*) 5|134
 Karibda (*Charybdis mare verticosum*) 3|87
 Karieti (*Carietes populus/gens*) 3|26
 Kárija (*Caria regio/terra*) 2|244, 5|103, 5|107–108, 5|110 (= Majónija), 5|113, 5|119, 5|133, 6|215
 Karíka (*Carice oppidum*) 2|205
 Karína¹, mesto v Frigiji (*Carina oppidum*) 5|145
 Karína², mesto v Hispaniji (*Carrina oppidum*) 2|231 (ozemlje Karíne [ager *Carrinensis*])
 Karípeta (*Caripeta oppidum*) 6|160
 Karíst (*Carystus oppidum/urbs*) 4|51, 4|64, 6|216
 Kárizza *Aurelia* (*Carisa Aurelia oppidum*) 3|15
 Karkatiokërta (*Carcathiocerta oppidum*) 6|26
 Kárkazum (*Carcasum colonia*) 3|36
 Kárkin (*Carcinus amnis*) 3|96
 Kárkina (*Carcine oppidum*) 4|84–85
 Kárkinski zaliv (*Carcinites sinus*) 4|84–85, 4|93
 Karmáni (*Carmani gens*) 6|107, 6|109, 6|149, 6|212
 Karmánija (*Carmania regio*) 6|84, 6|95, 6|98 (karmánijska reka Híktanis; rt Karmánije), 6|107 (obala Karmánije; karmánijski mesti Zétis in Aleksandrija), 6|109, 6|110, 6|113, 6|149, 6|152
 Karmêjci (*Carnei gens*) 6|157
 Karmél¹, mesto (*Carmelum oppidum*) 5|75 (= Akbátana)
 Karmél², rt (*Carmelum promunturium*) 5|75
 Kárna (*Carne oppidum*) 5|79
 Kárni¹, ljudstvo v 10. regiji Italije (*Carni populus/gens*) 3|38, 3|127, 3|130–131, 3|133, 3|146
 Kárni², pleme v armenskih stepah pod Kavkazom (*Carnae gens*) 6|21
 Kárnijske Álpe (*Alpes Carnicae montes*) 3|147
 Kárnion (*Carnion oppidum*) 4|20
 Kárnos¹, otok pred Levkadijo (*Carnos insula*) 4|53
 Kárnos², mesto v Arabiji (*Carnus oppidum*) 6|154
 Karnúnt(um) (*Carnuntum hiberna*) 4|80
 Karnúti (*Carnutes populus/gens*) 4|107
 Károni (*Caroni gens*) 6|22
 Kárpát (*Carpathus insula*) 4|60, 4|71, 5|133
 Karpátijsko morje (*Carpathicum/Carpatium mare*) 2|243, 4|71, 5|102 (= Azijátsko morje)
 Karpázij (*Carpasium oppidum*) 5|130
 Karpetáni (*Carpetani populus/gens*) 3|19
 Karpetánija (*Carpetania regio*) 3|25
 Karpetánsko pogórje (*iuga Carpetana*) 3|6
 Kárpi (*Carpi oppidum*) 5|24
 Karseoláni (*Carseolani gens*) 3|106
 Kartágina¹ (*Carthago urbs/oppidum*) 3|9, 3|16, 3|21, 3|25, 5|4, 5|8, 5|24–26, 5|40–42, 5|76, 6|199–200, 6|212
 Kartágina², Nova (*Carthago Nova colonia/oppidum*) 3|19, 3|76, 6|215
 kartáginski sodni okraj (*Carthaginienensis conventus*) 3|18
 Kartája (*Carthaea oppidum*) 4|62
 Kártana (*Cartana oppidum*) 6|92 (= Tetragónida)
 Kartažáni (*Carthaginienenses populus/civitas*) 2|169, 5|8
 Kartêja (*Carteia oppidum*) 3|7, 3|17, 6|214
 Karténa (*Cartenna colonia*) 5|20
 Kartêrija (*Carteria insula*) 5|138
 Káruza (*Carusa oppidum*) 6|6
 Karzuláni (*Carsulani populus/gens*) 3|113
 Kasándra (*Cassandra insula*) 6|111
 Kasandrêja (*Cassandria oppidum/colonia*) 2|149–150, 4|36, 6|216
 Kasíopa (*Cassiope oppidum*) 4|52
 Kásiri (*Casiri populus/gens*) 6|56
 Kasiteríde (*Cassiterides insula*) 4|119

- Kaskanténzi (*Cascantenses gens/civitas*) 3|24
- Kasopájci (*Cassopaei populus/gens*) 4|2
- Káspaz (*Caspasum flumen*) 6|50
- Káspi(jci) (*Caspi gens*) 6|39, 6|40, 6|44–45, 6|114, 6|217
- Káspijska vrata (*Caspiae Portae, Portae Caspicae*) 5|99, 6|30, 6|40, 6|43–45, 6|61, 6|76, 6|214
- Káspijski Távros (*Caspus mons*) 5|99
- Káspijsko morje (*Caspium mare*) 2|167–168, 2|173, 5|97, 6|15, 6|17, 6|26–28, 6|31, 6|35–37, 6|39–40, 6|42, 6|52–53, 6|58, 6|112, 6|131, 6|216, 6|218
- Kastábala (*Castabala oppidum*) 5|93, 6|8
- Kastálijski studenec (*Castalius fons*) 4|8
- Kástana (*Castana oppidum*) 4|32
- kastel – Ábsar 6|12; Búrnum 3|142; Fanórija 6|10; Firmánov 3|111; Fliúnt 4|13; Hímera 4|4; Kompsánum 2|147; Naréste 3|142; Oněj 3|142; Pelenájcev 4|12; Pitúntij 3|142; Pucínium 3|127; Sebastópolis 6|14; Tarióna 3|141; Tída 4|112; Trípolis 6|11
- Kástor (*Castor*) 2|101, 6|16
- Kastrimeniénzi (*Castrimoenienses civitas*) 3|63
- Kastulóna (*Castulo oppidum*) 3|17, 3|29
- Kastulonénzi *Caesarini Iuvenales* (*Castulonenses Caesarini Iuvenales gens/civitas*) 3|25
- Katabáni (*Catabanes gens*) 5|65, 6|153
- Katabátmos¹, mesto (*Catabathmos oppidum*) 5|32, 5|38–39
- Katabátmos², dolina (*Catabathmos vallis*) 5|32, 5|38–39
- Katadúpi (*Catadupi gens*) 5|54 (= Etiópiji), 6|178
- Katajéti (*Cataetae gens*) 6|22
- Kátaki (*Cataces populus/gens*) 6|92
- Kátali (*Catali populus/gens*) 3|133
- Kataónija (*Cataonia regio*) 5|127, 6|6, 6|9, 6|24, 6|214
- Katarájci (*Catharraei gens*) 6|148
- katarákt – Évfratovi katarakti 5|85; Nílov 5|54, 5|59
- Katarákt (*Catarractes amnis*) 5|96
- Kátari (*Catari gens*) 3|148
- Katějske gore (*Cathei montes*) 6|21
- Katenáti (*Catenates gens*) 3|137
- Katilína (*Catilina*) 2|137
- Kátina (*Catina colonia*) 3|88–89, 6|214
- Kátizi (*Catizi gens*) 4|44
- Káton¹, Márk Pórcij Cénzor Starejši (*Marcus Porcius Cato Censorius Maior*) U|9, U|30, U|32, 3|51, 3|98, 3|114, 3|116, 3|124–125, 3|130, 3|133–134
- Káton², Márk Pórcij Utičán Mlajši (*M. Porcius Cato Uticensis Minor*) 5|24
- Katósługi (*Catosługi populus/gens*) 4|106
- Katúl (*Catullus*) U|1
- Katurígi (*Caturiges gens*) 3|125, 3|137
- Katúrija Gázelum (*Caturia Gazelum*) 6|6
- Kávri (*Cavares populus/gens*) 3|34, 3|36
- Kavdini (*Caudini populus/gens*) 3|105
- Kávhiške poljane (*Cauchae campi*) 6|129
- Kávijci (*Cavii populus/gens*) 3|143
- Kavkáška vrata (*Caucasiae Portae*) 6|30, 6|31, 6|40
- Kavkáz (*Caucasus mons*) 4|39, 5|98 (= Ripájsko pogórje), 6|14–16, 6|21, 6|28–29, 6|37, 6|39, 6|41, 6|46–47, 6|50, 6|60, 6|62, 6|71, 6|78, 6|92, 6|134, 6|137, 6|217 (= Króvkazis)
- Kavkénzi (*Caucenses gens*) 3|26
- Kávlon (*Caulon oppidum*) 3|95–96
- Kavnáravi (*Caunaravi gens*) 6|159
- Kávnos (*Caunos oppidum*) 5|104, 5|131, 6|214
- Kávra (*Caura oppidum*) 3|11
- Kavriénzi (*Caurienses gens/civitas*) 4|118
- Kávros (*Cauros oppidum*) 4|65 (= Ándros)
- Kavtádi (*Cauthadae gens*) 6|21
- Kázani (*Casani gens*) 6|150
- kazen 2|21; Faetóntova 3|117; Kázen 2|14; predčasna 2|156; za hudodelstva 2|26
- Kázen (*Poenia*) 2|14
- Kázij¹, hrib v Arabiji (*Casius mons*) 5|65, 5|68, 6|167
- Kázij², gora v Siriji (*Casius mons*) 5|80
- Kázij³, Zevs (*Iuppiter Casius*) 5|68
- Kazilín(um) (*Casilinum oppidum*) 3|70
- Kazínium (*Casinum oppidum*) 2|227 (oze-mlje Kazíniuma [*Casinas* sc. *ager*]), 3|63
- Kazíponis (*Casyponis oppidum*) 5|91
- Kazmonáti (*Casmonates populus/gens*) 3|47
- Kázos¹, otok pri Karpatu (*Casos insula*) 4|70–71, 5|133
- Kázos², reka v Albaniji (*Casus amnis*) 6|39
- Kazuág (*Casuagus amnis*) 6|65

- Kazuentiláni (*Casuentillani gens/civitas*) 3|113
- Kazuéntum (*Casuentum amnis*) 3|97
- Kazuetáni (*Casuetani populus/gens*) 3|69
- Kéa (*Cea insula*) 4|62 (= Keos)
- Kebrénija (*Cebrenia oppidum*) 5|124
- Kedrêjci (*Cedrei populus/gens*) 5|65
- Kefalánija (*Cephallania insula*) 4|54–55
- Kefalójdida (*Cephaloedis oppidum*) 3|90
- Kefalonéz (*Cephalonesus insula*) 4|93
- Kefalótomi (*Cephalotomi gens*) 6|16
- Kefêj (*Cepheus rex*) 6|182
- Kefêni (*Cepheni gens*) 6|28
- Kefénija (*Cephenia regio*) 6|41
- Kefiz' (*Cephisus amnis/fluvijs*) 2|230, 4|8, 4|26–27
- Kefizija (*Cephisia fons*) 4|24
- Kéja¹, eden od Kikladov (*Cea insula*) 2|206
- Kéja², otok (*Cea insula*) 4|62, 5|134 (= Kós)
- Kêjci (*Ceae gens*) 6|77
- Kekrifal (*Cecryphalos insula*) 4|57
- Keladína (*Celadine insula*) 4|67
- Keladúza (*Celadusa insula*) 4|67 (= Rena)
- Kelájne (*Celaenae oppidum*) 5|106 (= Apamêja), 5|145
- Kelenderitida (*Celenderitis regio*) 5|92
- Kélti (*Celtae populus*) 3|8
- Keltibêri (*Celtiberi populus*) 3|13, 3|19–20, 3|26
- Keltibêrija (*Celtiberia regio/terra*) 3|25, 3|27, 4|119, 6|218
- Kéltika (*Celtica regio*) 3|13
- Kéltiki¹ (*Celtici gens*) 3|13–14, 3|28, 4|116
- Kéltiki² Neri (*Celtici Neri(i)*) 4|111
- Kéltiki³ Praestamarci (*Celtici Praestamarcí*) 4|111
- Kéltška Gálíja (*Celtica Gallia regio*) 4|105
- Kéltski rt (*Celticum promunturium*) 4|111, 4|114
- Kenájon (Kenájos) (*Cenaeum/Cenaeus promunturium*) 4|63
- Kendébija (*Cendebia palus*) 5|75
- Kenhrêje (*Cenchreae portus*) 4|10, 4|18, 4|57
- Kénzi (*Censoe oppidum*) 6|180
- Kéos (*Ceos/Ceus insula*) 4|62, 4|65
- Kerájna (*Ceraine oppidum*) 5|145
- Kêram (*Ceramus oppidum*) 5|107, 5|109, 5|133–134
- Kêramski zaliv (*Ceramicus sinus*) 5|107, 5|134
- Kerástida (*Cerastis insula*) 5|129 (= Cíper)
- kerátias 2|90
- Kerávnijske gore (*Cerauni montes*) 6|20, 6|27, 6|29
- Kerávnijski Távros (*Ceraunius mons*) 5|99
- Kerávnijsko pogórje (*Ceraunii montes*) 4|2
- Kerávnos, Ptolemáj (*Ptolemaeus Ceraunus*) 6|31
- Kêraz (*Cerasus oppidum*) 6|11
- Kerbáni (*Cerbaní gens*) 6|154, 6|161
- Kerbátida (*Cerbatis urbs*) 4|44
- Keríbob (*Ceribobus regio*) 6|115
- Kerínt (*Cerinthos urbs*) 4|64
- Kêrketi (*Cercetae gens*) 6|16–17
- Kerkétij (*Cercetius mons*) 5|135
- Kerkétijske gore (*Cercetii montes*) 4|30
- Kêrkije (*Cerciae insulae*) 5|137
- Kerkína¹, otok (*Cercina insula*) 5|41
- Kerkína², mesto (*Cercina urbs*) 5|41
- Kerkinitida (*Cercinitis insula*) 5|41
- Kêrmor (*Cermorum oppidum*) 4|38
- Kêrna (*Cerne insula*) 6|198–199
- Késtrija (*Cestria oppidum*) 4|4
- Kestríni (*Cestrini populus/gens*) 4|2
- Kétij (*Cetius fluvijs*) 5|126
- Kéto (*Ceto*) 5|69
- Kezáni (*Cesani gens*) 6|159
- Kiána (*Cyane oppidum*) 3|89
- Kiánejs (*Cyaneos amnis*) 6|13
- Kiáneje (*Cyaneae oppidum*) 5|101
- Kiáneji (*Cyaneae insulae*) 4|92, 6|32
- Kibira¹, mesto v Kilikiji (*Cibyra oppidum*) 5|92
- Kibira², mesto v Frigiji (*Cibyra oppidum*) 5|105 (kibirátski sodni okraj [*Cibyratíca iurisdictio*])
- Kibiráti (*Cibyrateae gens*) 5|103
- Kibirátsko pogórje (*Cibyrtarum iuga*) 5|103
- Kibót¹, mesto (*Cibotos oppidum*) 5|106 (= Apamêja)
- Kibót², gora (*Cibotus mons*) 2|205
- Kídara (*Cydara amnis*) 6|86
- Kídenas (*Cidenas*) 2|39
- Kídnos (*Cydnos amnis*) 5|92
- Kidonêja¹, mesto na Kreti (*Cydonea oppidum*) 4|59, 4|61

- Kidonêja², otok pri Lezbosu (*Cydonea insula*) 2|232, 5|140
- Kifânt (*Cyphans portus*) 4|17
- Kígnos (*Cygnus oppidum*) 6|13–14
- kihanje 2|24
- Kikinét (*Cicynethus insula*) 4|72
- Kikládí (*Cyclades insulae*) 2|202, 4|65–66, 4|68, 4|71, 6|214–215
- Kiklóp (*Cyclops*) 5|133 (otok Kiklópov Stéganon)
- Kiklópi (*Cyclopes gens*) 3|89 (Kleči Kiklópov [*Cyclopum scopuli*])
- Kíknoš (*Cynos flumen*) 6|148
- Kíkoni¹, plemo ob Eojskem oceanu (*Ciconae gens*) 6|55
- Kíkoni², plemo ob reki Evros (*Cicones populus/gens*) 4|43
- Kíkoni³, trakijsko plemo ob reki Hebros (*Cicones populus/gens*) 2|226
- Kíla (*Cilla oppidum*) 5|122
- Kilánd (*Cyllanicus tractus*) 5|147
- Kilbijáni¹, Spódnji (*Cilbiani Inferiores civitas*) 5|120
- Kilbijáni², Zgórnji (*Cilbiani Superiores civitas*) 5|120
- Kilbijánsko pogorje (*Cilbiana iuga*) 5|115
- Kiléna (*Cyllene mons*) 4|13, 4|21
- Kilénijski zaliv (*Cyllenius sinus*) 4|13
- Kilikija (*Cilicia regio/terra*) 5|66–67, 5|80, 5|91–94, 5|127, 5|129–130, 6|7, 6|24, 6|142, 6|213–214
- Kilikijska Vrata (*Portae Ciliciae*) 5|99 (gl. tudi Vrata Kilikije)
- Kilikijski járek (*Cilicius Aulon*) 5|130
- kilikijski Mandakandéni (*Cilices Mandacandeni civitas*) 5|123
- kilikijski Sóli (*Soloe Cilicii oppidum*) 5|92 (= Pompejópolis)
- Kilikijsko mórje (*Cilicium mare*) 5|96, 5|129
- Kilipén (*Cylipenus sinus*) 4|97
- Kimbri (*Cimbri gens*) 2|148, 2|167 (rt Kímbrov [*Cimbrorum promunturium*]), 4|95–97, 4|99
- Kíme (*Cyme oppidum*) 5|121
- Kimêrida (*Cimmeris oppidum*) 5|123 (= Antándros)
- Kimêrij¹, mesto ob Avernskem jezeru (*Cimmerium oppidum*) 3|61, 6|18–19 (= Himêrij)
- Kimêrij², mesto ob Bosporju (*Cimmerium oppidum*) 4|87
- Kimêrijci (*Cimmerii gens*) 6|35
- Kimêrijski Bóspor (*Cimmerius Bosporus*) 4|76, 6|2, 6|3, 6|6, 6|17–18, 6|31, 6|218
- Kimól (*Cimolus insula*) 4|70
- Kimólida (*Cimolis oppidum*) 6|5
- Kimótoa (*Cymothoe fons*) 4|13
- Kinajdópolis (*Cinaedopolis insula*) 5|134
- Kinájte (*Cynaethae oppidum*) 4|20
- Kinámolgi (*Cynamolgi gens*) 6|195
- Kínara (*Cinara insula*) 4|70
- Kínét (*Cynethus insula*) 4|66, 4|69 (= Délos)
- Kingila (*Cingilla oppidum*) 5|86
- Kínips¹, reka (*Cinyps fluvius*) 5|27
- Kínips², pokrajina (*Cinyps regio*) 5|27
- Kinirêja (*Cinyria oppidum*) 5|130
- Kinópolis (*Cynopolis oppidum*) 5|64
- kinopolítski nómos (*Cynopolites nomos*) 5|49
- Kínos (*Cynus oppidum*) 4|27
- Kinoséma (*Cynossema tumulus*) 4|49 (Hékubin grob)
- Kíntij (*Cynthus mons*) 4|66
- Kíntija (*Cynthia insula*) 4|66 (= Délos)
- Kíos¹, mesto (*Cios oppidum*) 5|144, 5|148
- Kíos², reka (*Cios amnis*) 5|144
- kip – Angeróne 3|65; Aténe 2|210; Cézarja 2|94; Tuditána 3|129
- Kiparís (*Cyparissus oppidum*) 4|15
- Kiparísija (*Cyparissia insula*) 5|135 (= Sámos)
- Kiparísoški zaliv (*Cyparissius sinus*) 4|15
- kiparstvo U|26
- Kípsela (*Cypsela oppidum*) 4|43
- Kír (*Cyrus*) 6|49, 6|92, 6|116
- Kíra (*Cirra oppidum*) 4|7
- Kirájske poljane (*Cirrhæi campi*) 4|7
- Kirêjci (*Cyrei gens*) 6|158
- Kiréna (*Cyrene oppidum*) 5|31, 5|32, 5|39
- Kirenájka (*Cyrenaica regio/provincia*) 2|115, 5|28, 5|31 (= Pentapolitánska pokrajina), 5|33 (ozemlje Kirenájke [*Cyrenaicus ager*]), 5|38, 6|209, 6|212
- Kirenájska Áfrika (*Cyrenaica Africa*) 5|38
- Kiréne (*Cyrenae oppidum/urbs*) 4|58, 4|60 (= Kiréna)
- Kirésti (*Cyrrestae populus/gens*) 4|34
- Kiréstika (*Cyrrestica regio*) 5|81, 6|24

- Kirkáj (*Circaeum oppidum*) 6|13
 Kírkij (*Circius mons*) 5|98 (= Ripájsko pogórze)
 Kírnaba (*Cirnaba sinus*) 6|55
 Kírnos¹, otok v Ligurskem morju (*Cyrnos insula*) 3|80 (= Kórzika)
 Kírnos², otok pred obalo Ajtolije (*Cyrnus insula*) 4|53
 Kíros¹, mesto v Kojlesiriji (*Cyrrus oppidum*) 5|81
 Kíros², reka v Aziji (*Cyrus amnis*) 6|25–26, 6|29, 6|39, 6|45, 6|52
 kis 2|132; kiselkasta voda 2|230
 Kísa (*Cissa oppidum*) 4|48
 Kiserúsa (*Cisserussa insula*) 5|133
 Kísi (*Cissi gens*) 6|35
 Kísijske gore (*Cissii montes*) 6|21
 Kísipadi (*Cisippades gens*) 5|27
 Kísir (*Cissyros insula*) 4|74
 Kísori (*Cisori gens*) 6|194
 Kísos (*Cissos oppidum*) 4|36
 Kíspijci (*Cispíi gens*) 6|194
 Kistájpa (*Cistaepe oppidum*) 6|179
 Kisténa (*Cisthene oppidum*) 5|122
 Kitájon (*Cytaeum oppidum*) 4|59
 Kitájron (*Cithaeron saltus*) 4|25
 Kitarísta (*Citharista portus*) 3|34
 Kíte (*Cytae oppidum*) 4|86
 Kítén (*Cithenus mons*, *Citheni iuga*) 6|44
 Kitèra (*Cythera insula*) 4|56, 4|57 (= Porfirida)
 Kitij (*Citium oppidum*) 5|130
 Kítinon (*Cytinum oppidum*) 4|28
 Kítis (*Citis insula*) 6|170
 Kítnos (*Cythnos insula*) 4|66
 Kitór (*Cyturus mons*) 6|5–6
 Kízamon (*Cisamon oppidum*) 4|59
 Kízík (*Cyzicum oppidum*) 5|142 (= Arktonéz; = Doliónida; = Dídimis), 5|151, 6|216
 Kíziki (*Cizici gens*) 6|19
 Klamídija (*Chlamydia insula*) 4|66 (= Délos)
 Klamépícija (*Clampetia locus/oppidum*) 3|72
 Klánis (*Clanis fluvius*) 3|53–54, 3|59
 Klári (*Clari gens*) 6|150
 Klárijci (*Clariae gens*) 4|41
 Kláros (*Claros oppidum*) 2|232 (klároški Apólón [*Apollo Clarius*])
 Klatèrna (*Claterna oppidum*) 3|116
 Klávdij¹, cesar (*Claudius Caesar Divus*) 3|119, 3|141, 3|146, 5|2, 5|11, 5|20, 5|58, 5|63, 5|75, 6|8, 6|17, 6|27, 6|31, 6|84, 6|128
 Klávdij², gora (*Claudius mons*) 3|148
 Klávdijška prefektúra Klódijevga Fóruma (*Praefectura Claudia Foroclosti*) 3|52
 Klavdiópolis (*Claudiopolis oppidum*) 5|85
 Klazoméne (*Clazomenae oppidum*) 5|117
 Klazómeni (*Clazomeni gens*) 6|20
 Klečí Kiklóпов (*Cyclopum scopuli*) 3|89
 Klějde¹, rt (*Clides promunturium*) 5|129
 Klějde², otoki (*Clides insulae*) 5|130
 Klejtárh (*Clitarchus*) 3|57, 6|36, 6|198
 Klejtóriј (*Clitorium oppidum*) 4|20
 Kleobúl (*Cleobulus*) 5|136
 Kleóne (*Cleonae oppidum*) 4|12, 4|20, 4|37
 Kleóstrat (*Cleostratus*) 2|31
 kletev 4|31, 5|45
 Klíban¹, gora v Veliki Grčiji (*Clibanus mons*) 3|96
 Klíban², mesto v Izavriji (*Clibanus oppidum*) 5|94
 Klípea (*Clypea oppidum*) 5|24
 Klitèrnija (*Cliternia oppidum*) 3|103
 Kliterníni (*Cliternini gens*) 3|106
 klobčič – ognjeni 2|91
 Klódijev Fórum (*Forum Clodii oppidum*) 3|52, 3|116
 Klódijski kanal (*Clodia fossa*) 3|121
 Kluána (*Cluana oppidum*) 3|111
 Klúdroš (*Cludrus fluvius*) 5|108
 Klúnija (*Clunia oppidum*) 3|27
 klúnijjski sodni okraj (*Cluniensis conventus*) 3|18, 3|26
 Klúpe(j)a¹, mesto (*Clupea oppidum*) 6|212
 Klúpe(j)a², otok (*Clupea insula*) 5|42
 Kluzíni¹, Novi (*Clusini Novi gens/civitas*) 3|52
 Kluzíni², Veteres (*Clusini Veteres gens/civitas*) 3|52
 Kluziolum (*Clusiolum oppidum*) 3|114
 Knémida (*Cnemis oppidum*) 4|27
 Knídos (*Cnidus oppidum*) 2|236, 2|245, 5|104 (= Triópíja; = Pegúza; = Stádija), 5|133, 6|214
 Knidošáni (*Cnidii populus*) 3|152
 knjige – sibilínske 3|123
 kobilá 2|230, 4|116

- kobilice 6|195
 Kobója (*Coboea portus*) 6|150
 Kóboris (*Coboris insula*) 6|151
 Kodáni (*Codani gens*) 6|155
 Kodánski zaliv (*Codanus (sinus)*) 4|96
 Kofánt (*Cophantus mons*) 2|236
 Kofét (*Cophes fluvius*) 6|62, 6|78, 6|94
 Kógam (*Cogamus fluvius*) 5|111
 kohorta – lokostrelcev 6|101; pretorijánska 5|20
 Kójlá (*Coele insula*) 5|138
 Kojlaléti¹, Mali (*Coelaetae minores gens*) 4|41
 Kojlaléti², Veliki (*Coelaetae maiores gens*) 4|41
 Kojlé¹, pokrajina (*Coele regio*) 5|66 (= Sírija)
 Kojlé² Sírija (*Syria Coele regio*) 6|212 (= Kojlé¹)
 Kojlesírija (*Syria Coele regio*) 5|81 (= Kojlé¹)
 Kójlós (*Coelos, Coelus portus/insula*) 4|49, 4|74
 Kójran (*Coeranus amnis*) 6|9
 Kójtí (*Coitae gens*) 6|19
 Kójtón (*Coetum oppidum*) 6|180
 Kokilij (*Cocylum oppidum*) 5|122
 Kokínt (*Cocynthus locus*) 3|43
 Kokínton (*Cocynthus promunturium*) 3|95
 Kokóndi (*Cocondae gens*) 6|76
 Kokozáti Sexsignani (*Cocosates Sexsignani gens*) 4|108
 Kolácija (*Collatia oppidum*) 3|68
 Kolapijáni (*Colapiani populus/gens*) 3|147
 Kólapis (*Colapis amnis*) 3|148
 Kolárni (*Colarni gens*) 4|118
 Kolatíni (*Collatini populus/gens*) 3|105
 Kólebi (*Colebae gens*) 6|67
 kolegij 2|93
 Koléntum (*Colentum insula*) 3|140
 Kólhi (*Colchi populus/gens*) 3|129, 3|144–145, 6|12, 6|15, 6|21
 Kólhida (*Colchis regio/terra*) 2|226
 Kolhínij (*Colchinium oppidum*) 3|144
 Kólhiške pustinje (*Colchicae solitudines*) 6|29
 Kolíjak (*Coliacum promunturium*) 6|86
 Kólíka (*Colica regio*) 6|15
 Kolikántijci (*Colycantii gens*) 5|127
 Kolínija (*Colinia insula*) 5|129 (= Cíper)
 Kolípon (*Collippo oppidum*) 4|113
 kolo 2|64
 Kolofón (*Colophon oppidum*) 2|232, 5|116, 6|215
 Kolofónijci (*Colophonii civitas*) 5|116, 5|143
 Kolokasitída (*Colocasitis insula*) 6|172
 Kolokát (*Collocat oppidum*) 6|193
 Kolóna (*Colone oppidum*) 5|123
 Kolónida (*Colonis insula*) 4|56
 kolonija 3|7, 3|12, 3|18–19, 3|24, 3|36, 3|46, 3|51, 3|63, 3|87, 3|99, 3|111, 4|117, 5|12, 5|76; gl. tudi posamezne pokrajine/mesta
 Kolopéna (*Colopene regio*) 6|8
 Kolóse (*Colossae oppidum*) 5|145
 Kólpa (*Colpe oppidum*) 5|117
 Kolpúza (*Colpusa oppidum*) 5|149
 Kolubráríja (*Colubraria insula*) 3|76, 3|78
 Kolumbáríja (*Columbaria insula*) 3|81
 Komagéna (*Commagene regio*) 2|235, 5|66 (= Sírija), 5|85–86, 6|9, 6|24, 6|41, 6|142
 Komaménzi (*Comamenses civitas*) 5|147
 Komána (*Comana oppidum*) 6|8, 6|10
 Kománi (*Comani oppidum*) 3|36
 Kóme, Gráu (*Grau Come*) 6|179
 komet 2|89, 2|91–94, 2|149; pogónias 2|89; akóntias 2|89; ksífiás 2|89; diskéj 2|89–90; pitéj 2|90; kerátias 2|90; lampádias 2|90; hipéj 2|90; svetlo beli komet 2|90; kozlovski komet 2|90
 Komíni (*Comini populus/gens*) 3|108
 Kómona (*Commone insula*) 5|137
 Kómori (*Commori gens*) 6|47
 Kompluténzi (*Complutenses gens/civitas*) 3|24
 Kompsáni (*Compsani populus/gens*) 3|105
 Kompsánúm (*Compsanum castellum*) 2|147
 Kómum (*Comum oppidum*) 2|232, 3|124, 3|132
 Kondigráma (*Condigramma oppidum*) 6|94
 Kóng, Júnij (*Iunius Congus*) U|7
 Kónij (*Conium oppidum*) 5|145
 Konízij (*Conisium oppidum*) 5|126
 konj 3|123, 6|198; Aleksándrov (Bukéfal) 6|77; Diomédovi 4|42; povodni 5|10, 6|173
 konjenica 6|75; konjeniški spopad 6|152
 konjenik(i) 2|209, 3|138, 6|66–68, 6|73, 6|75
 Konjúmbriga (*Coniumbriga oppidum*) 4|113

- konjunkcija 2|44, 2|46, 2|56, 2|61, 2|78
 Konkordienzi (*Concordienses gens*) 4|118
 Konkórdija (*Concordia colonia*) 3|126
 Konsaburénzi (*Consaburenses gens/civitas*) 3|25
 Konséncija (*Consentia oppidum*) 3|73
 Konsoráni (*Consoranni gens*) 4|108
 Konsvaráni (*Consuarani gens/civitas*) 3|32
 Kontestánija (*Contestania regio*) 3|19–20
 Kónveni (*Convenae gens*) 4|108
 Konzilínium (*Consilinum castrum*) 3|95
 konzul U|3, 2|53, 2|57, 2|98–100, 2|180, 2|231, 3|59, 3|138, 5|14; nekdanji konzuli 5|11
 konzulat 2|89, 2|147–148, 2|170
 konzulovanje 2|92, 2|98–100, 2|144, 2|147, 2|199, 2|202, 3|70
 Kóos (*Coos insula*) 4|71
 Kópe (*Copae oppidum*) 4|26
 kopje 2|89–90, 2|101, 2|112, 2|146
 kopnina 2|201–202, 2|205, 2|218, 5|149
 kopno 2|101, 2|114, 2|164, 2|171, 2|173, 2|200, 2|204, 2|224, 2|244, 3|16, 3|76, 3|96, 3|99, 3|140, 4|37, 4|47, 4|57, 5|26, 5|39, 5|78, 5|115, 5|117, 5|121, 5|128, 5|134, 5|139, 5|149, 6|7, 6|32, 6|52, 6|83, 6|98, 6|104, 6|107, 6|140, 6|151, 6|153–154, 6|166, 6|174, 6|198–199
 Kópori (*Copori gens*) 4|111
 koptitski nómos (*Coptites nomos*) 5|49
 Kóptos (*Coptos urbs*) 5|60, 6|102–103, 6|168
 Korakézij¹, mesto (*Coracesium oppidum*) 5|93
 Korakézij², gora (*Coracesius mons*) 5|98 (= Ripájsko pogórze)
 korakíni 5|51
 Kóraksi (*Coraxi gens*) 2|224, 6|15
 Koráksiške gore (*Coraxici montes*) 6|26, 6|39
 Koráksiški Távros (*Coraxicus Taurus mons*) 5|99
 Koráliba (*Coralliba insula*) 6|80
 Korálida (*Coralis fons*) 6|150
 Korálj (*Coralius amnis*) 6|4
 Koráni (*Corani oppidum*) 3|63
 Kórbulon, Domícij (*Domitius Corbulo*) 2|180, 6|23, 6|40
 Kordilúza (*Cordylusa insula*) 5|133
 Kórduba Patricia (*Corduba Patricia colonia*) 3|10, 3|13
 kórdubski sodni okraj (*Cordubensis conventus*) 3|7, 3|10, 3|14
 Kórdula (*Cordule portus*) 6|11
 korenine – rimskega imperija 3|56; strupene 2|159
 Kóret (*Coretus sinus*) 4|84
 Koréz (*Coresus oppidum*) 4|62
 Kóreza (*Corese insula*) 4|62
 Korfiniénzi (*Corfinienses gens*) 3|106
 Koridála (*Corydalla oppidum*) 5|100
 Korifánt (*Coryphas oppidum*) 5|122
 Korifánta (*Coryphanta oppidum*) 5|148
 Korifázij (*Coryphasium oppidum*) 4|18
 Kórik¹, gora na Kreti (*Corycus mons*) 4|59–60
 Kórik², mesto v Kilikiji (*Corycos oppidum*) 5|92
 Kórik³, pristanišče v Kilikiji (*Corycos portus*) 5|92
 Kórika (*Corycoe insulae*) 4|61
 Korináj¹, rt (*Corynaeum promunturium*) 5|116–117
 Korináj², mesto (*Corinaeum oppidum*) 5|130
 Korínčani (*Corinthii civitas*) 3|145, 4|12
 Korinénzi (*Corinenses civitas*) 3|105
 Korínj (*Corinium oppidum*) 3|140
 Korínt (*Corinthus colonia*) 4|11 (= Efra), 6|215
 Koríntski zaliv (*Corinthiacus/Corinthius sinus*) 2|205–206, 2|244, 4|6, 4|10–11, 4|22
 Korioláni (*Coriolani populus/gens*) 3|69
 korito – rečno 4|79, 5|48, 6|130; Svéto 4|79
 Kórkira¹, otok v Jonskem morju (*Corcyra insula*) 2|244, 3|45, 4|52–53
 Kórkira², mesto na Korkiri v Jonskem morju (*Corcyra urbs*) 4|52
 Kórkira³, Melájna, otok v Hadrijatskem morju (*Corcyra Melaena insula*) 3|152
 Kórmal (*Cormalos fluvius*) 5|122
 Kornakáti (*Cornacates populus/gens*) 3|148
 Kornélj¹, Aleksánder (*Cornelius Alexander*) 3|124
 Kornelij², Nepót (*Cornelius Nepos*) 3|4, 3|125, 3|127, 3|132
 Kornéljev Fórum (*Forum Corneliai oppidum*) 3|116, 3|120
 Kornikulum (*Corniculum oppidum*) 3|68
 Korólja (*Corolia oppidum*) 6|154

Koróna (*Corone oppidum*) 4|15
 Koronájski zaliv (*Coroneus sinus*) 4|15
 Koroněja (*Coronea oppidum*) 4|26
 Korpíli (*Corpil(i) populus/gens*) 4|40
 Kortikáta (*Corticata insula*) 4|111
 Kortonénzi (*Cortonenses gens/civitas*) 3|52
 kórus 2|119, 2|124, 2|126, 6|175
 Kórzeje (*Corseae insula*) 5|135
 Kórzi (*Corsi populus/gens*) 3|85
 Kórzika (*Corsica insula*) 3|80, 3|83, 6|216
 Kós (*Co(o)s/Cos/Cous insula*) 2|245, 5|134
 (= Měropa; = Kěja; = Merópida; =
 Nimfája), 6|59, 6|214
 Kosijájci (*Cossiae gens*) 6|134
 Kosíra¹, otok (*Cossyra insula*) 3|92, 5|42
 Kosíra², mesto (*Cossyra oppidum*) 5|42
 kosíter 4|104, 4|112
 Kóskin (*Coscinus insula*) 5|109
 kosmatinje 2|90
 kosti 2|159
 Kostóboki (*Costoboci gens*) 6|19
 Kosváneti (*Cosuanetes gens*) 3|137
 Kóta (*Cotte oppidum*) 5|2
 kotanja – vodna 2|232
 Kotiáj (*Cotiaion oppidum*) 5|145
 Kotieri (*Cotieri populus/gens*) 6|50
 kótijske skupnosti (*Cottianae civitates*)
 3|135, 3|138
 Kotinúza (*Cotinus insula*) 4|120
 Kotiór(on) (*Cotyorum oppidum*) 6|11
 kotlina 5|38 (o Katabátmu); Avlokréna
 5|106
 Kóton (*Cothon insula*) 4|56
 Kotónara (*Cottonara regio*) 6|105
 Kotónida (*Cotonis insula*) 4|53
 kovina 2|207
 Kóza (*Cosa oppidum*) 3|51
 koza 3|152, 4|51; kozja dlaka 6|143
 Kozánska obala (*Cosantum litus*) 3|81
 Kóziri (*Cosiri gens*) 6|64
 Kózja reka (*Aegos flumen*) 2|149, 4|48
 Kozlička (*Haedi sidus*) 2|106
 Kozoróg (*Capricornus sidus*) 2|64–65, 2|81,
 5|56
 koža – Gorgádk 6|200; goveja 6|176; mor-
 skih telet 2|146; povodnih konjev 6|173;
 ribje 6|109
 Krágos¹, pogórje (*Cragus mons*) 5|98 (=
 Ripájsko pogórje)

Krágos², rt (*Cragus promunturium*)
 5|100–101
 kralj 4|28, 4|33, 5|19, 5|25, 5|132; Aráb-
 cev 6|139; Árijcev 6|61; egíptovski
 5|50, 5|57; etiópski 6|186; Harakénov
 6|145–146; Hármov 6|75; indijski
 6|58–59; kraljeva palača 5|3 (Antájeva),
 5|19 (Sífaksova), 5|60 (Mémnonova),
 5|62 (Aleksándrova); kraljeva pisma
 6|62; kraljeva prestolnica 5|20, 6|85,
 6|104, 6|133, 6|138, 6|155–156; kraljeva
 reka 6|120; kraljevi otroci 6|23; kraljevi
 svetovalci 6|66; kraljevi upravitelj
 6|169; kraljevo mesto 6|65; Kurétov
 4|58; mavretánski 5|2; Mégalov 6|73;
 Nígrov 6|195; Orátov 6|75; Palibótrov
 6|68; Ptoemfánov 6|192; rímski 3|56;
 Svěbov 2|170; Tálutov 6|67; Tapróbane
 6|90–91; Trákije 4|47; gl. tudi posame-
 zna imena
 kraljestvo 2|117, 5|74, 5|82, 6|26, 6|136;
 Pándov 6|76; Pártov 6|41, 6|44, 6|111,
 6|114–116, 6|122, 6|126, 6|145; Pěrzijcev
 6|41, 6|115; vetrov 2|105; Vánijevo 4|81
 Kraljěva Búla (*Bulla Regia oppidum*) 5|22
 Kraljěva vóda (*Aqua Regia fons*) 4|4
 kraljevanje – Ámazisa 5|60; Júbe 5|16
 Kraljěvi Hípon (*Hippo Regius*) 5|22
 Kraljěvi zalív (*Basilicus sinus*) 5|112
 kraljevina 5|2 (Mavretániji)
 kraljica – Kándaka 6|186; Sembrítov 6|191;
 Seberítov 6|193; gl. tudi posamezna
 imena
 Krambúza (*Crambus insula*) 5|131
 Krámda (*Cramda oppidum*) 6|179
 Kránaos (*Cranaos oppidum*) 5|108
 Kránija (*Crania mons*) 4|6
 Kránon (*Crannon oppidum*) 4|29, 4|32
 Krántor (*Crantor*) U|22
 Krás, Márk Licínij (*M. Licinius Crassus*)
 2|147, 5|86 (Krásov poraz), 6|47 (Krásov
 poraz [*Crassiana clades*])
 Kraspedít (*Craspedites sinus*) 5|148 (=
 Astakénski zaliv)
 Kratájis (*Crataeis fluvius*) 3|73
 Kratěje (*Crateae insulae*) 3|152
 krater – Ėtne 3|88; Nimfájonov 2|237
 Krátes (*Crates*) 4|58
 Krátis (*Crathis amnis*) 3|97
 Krávġiji (*Craugiae insulae*) 4|57

- Kréksi (*Crexi insula*) 3|140
 Krémion (*Cremmyon oppidum*) 4|23
 Kremniski (*Cremniscoe oppidum*) 4|82
 Kremóna (*Cremona colonia*) 3|130, 6|218
 Krenáka (*Crenacca amnis*) 6|65
 Kréon (*Creon mons*) 5|140
 kres 5|128
 Krésa (*Cressa portus*) 5|104
 Kréta¹, otok (*Creta insula*) 2|203, 3|75, 4|16, 4|57–58, 4|61, 4|71, 5|32, 6|157, 6|206, 6|213
 Kréta², nimfa (*Crete nympa*) 4|58
 Krétsko morje (*Creticum mare/pelagus*) 3|75, 4|19, 4|51, 4|58, 4|71, 5|32
 Krían (*Crianos fluvius*) 5|122
 Kríja (*Crya oppidum*) 5|103, 5|131
 Kríjci (*Cryoe*) 5|131 (trije otoki Kríjcev)
 Krinívolum (*Crinivolum oppidum*) 3|114
 Kríos (*Cryos fluvius*) 5|119
 Kríptos (*Cryptos*) 5|129 (= Cíper)
 Kriténzi (*Critensi gens*) 6|190
 kritikástri U|28
 Kritóta (*Crithotes urbs*) 4|48
 krivina 4|76
 krivulja – apsid 2|72
 Kríza (*Crisa oppidum*) 4|8
 Krizájski zaliv (*Crisaeus sinus*) 4|7
 krma¹ – ladijska 2|191
 krma² – živinska 6|86
 krmar – Menelájev (Kanóp) 5|128
 Króbizi (*Crobyzi gens*) 4|82
 krog 2|7, 2|42, 2|63, 2|79–80, 2|82, 2|86, 2|90, 2|98, 2|177, 2|186, 4|65; enakonočni 2|177; Lunin 5|6; popoln 2|160; učenj U|31; vzporedniški 6|211–215, 6|220; živalski 2|9, 2|30, 2|38, 2|48, 2|60, 2|66, 2|73, 2|81, 2|84, 2|88, 2|177–178, 2|188
 krogla 2|5, 2|41, 2|46, 2|104, 2|160–162, 2|177, 2|179, 2|245; polna (o Luni) 2|41; popolna 2|5; neenakomerna 2|161; Sončeva 2|98; zemeljska 2|56, 2|177, 2|179
 kroglica 2|163
 Krókala (*Crocala insula*) 6|80
 Krókila (*Crocyle insula*) 4|54
 Krokodêjlon¹, mesto (*Crocodilon oppidum*) 5|75
 Krokodêjlon², reka (*Crocodilon fluvius*) 5|75
 Krokodêjlos (*Crocodilus mons*) 5|91
 krokodil 5|9 (v reki Dárat), 5|10 (v reki Bámbot), 5|51 (iz Níla), 5|61 (Krokodilje mesto), 6|75 (v jarku mesta Tóraks)
 Krokodílje mesto (*Crocodilon oppidum*) 5|61
 Kromionéz, Vélíki (*Crommyonesos Megale insula*) 5|138
 Krómna (*Cromna oppidum*) 6|5
 Krónij (*Cronium mare*) 4|95, 4|104
 Krónija (*Cronia*) 5|143 (= Bitínija)
 Krótal (*Crotalus amnis*) 3|96
 krotilec – konj 3|123
 Króton (*Croto oppidum*) 2|211, 3|97
 Krótonci (*Crotonenses civitas*) 3|72
 krov – ladijski 2|164
 Króvkazis (*Croucasis mons*) 6|50
 kroženje 2|6, 2|32–34, 2|38, 2|108; Sončeva 2|86; sveta 2|11, 2|32–33, 2|160; Zemlje 2|181
 krožnica 2|39, 2|177; Júpitrova 2|32, 2|34; Lúnina 2|88; neba 2|65; planeta 2|63–64, 2|72–74; Satúrnova 2|88; Sónčeva 2|86, 2|172; zvezdne 4|89
 Krúni (*Crunoe promunturium*) 6|17
 Krúnon (*Crunon urbs*) 4|44 (= Dionizópolja)
 Krustumêrij (*Crustumerium oppidum*) 2|211 (območje Krustumêrija [*Crustuminum*]), 3|68
 Krustumêrija (*Crustumeria oppidum*) 3|53
 Krustumêrijsko ozemlje (*Crustuminus ager*) 3|52
 Krústumij (*Crustumium fluvius*) 3|115
 krutost 5|2
 Krúza¹, eden od Sporadov (*Crusa insula*) 4|70
 Krúza², otok v Keramskem zalivu (*Crusa insula*) 5|134
 Ksánt¹, mesto v Likiji (*Xanthus oppidum*) 5|100, 6|214
 Ksánt², reka v Likiji (*Xanthus fluvius/flu-men*) 5|100, 6|214
 Ksánt³, reka v Troadi pri Ilionu (*Xanthus amnis/fluvius*) 2|230, 5|124
 Ksenágoras (*Xenagoras*) 5|129, 5|131 (osem Ksenágorovih otokov)
 Ksenágorovi otoki (*Xenagora insulae*) 5|131
 Ksenofónt iz Lámpsaka (*Xenophon Lamp-sacenus*) 4|95, 6|200

- Ksérks (*Xerxes, rex Persarum*) 4|37, 4|43, 4|75–76 (Kserkov oče Darej)
 ksifias 2|89
 Ksilinépolis (*Xylinepolis oppidum*) 6|96
 Ksilopoliti (*Xylopolitae gens/colonia*) 4|35
 Ksistijáni (*Xystiani civitas*) 5|109
 Ktézias (iz Knidosa) (*Ctesias*) 2|236
 Ktezifónt (*Ctesiphon oppidum*) 6|122, 6|130–131
 Kúbi (*Cubi gens*) 4|109 (= svobodni Bitúrigi)
 Kubulteríni (*Cubulterini civitas/oppidum*) 3|63
 Kúfis (*Cufis oppidum*) 6|92
 kuga 2|211
 Kúkij (*Cucios flumen*) 6|173
 kult – tuji 2|20
 Kumánija (*Cummania castellum*) 6|30
 Kúme (*Cumae oppidum*) 3|61
 Kúnerum (*Cunerum promunturium*) 3|111
 Kúneus (*Cuneus promunturium*) 4|116
 Kunikulárije (*Cuniculariae insulae*) 3|83
 Kúpra (*Cupra oppidum*) 3|111
 Kupréenzi *Montani* (*Cuprenses Montani gens/civitas*) 3|111
 Kurénska obala (*Curense litus*) 3|7
 Kurénzi (*Curense gens*) 3|107
 Kuréti (*Curetes populus/gens*) 4|58
 Kurétida (*Curetis insula*) 4|5, 4|58 (= Kréta)
 Kuriáda (*Curias oppidum*) 5|130
 Kúriga (*Curiga oppidum*) 3|14
 Kurijáti (*Curiates populus/gens*) 3|114
 Kurikti (*Curictae populus/gens*) 3|139
 Kuriosvelíti (*Coriosvelites gens*) 4|107
 Kurnoniénzi (*Curnonienses gens/civitas*) 3|24
 Kúrubi (*Curubis oppidum*) 5|24
 kuščarice 6|204
 Kutilijski vrelci (*Cutillae aquae*) 2|209
 Kutilijsko jezero (*Cutillae lacus*) 3|109
 Kvarijáti (*Quariates populus/gens*) 3|35
 Kvarkvéni (*Quarqueni populus/gens*) 3|130
 Kvarkvèrni (*Quarquerni populus/gens*) 3|28
 Kverkvetuláni (*Querquetulani populus/gens*) 3|69
 Kvíriti (*Quirites*) U|1, 5|36 (pravica Kvíritov)
 Kvíza Ceníšana (*Quiza Cenitana oppidum*) 5|19
 Kvožen (*Quosenus fluvius*) 5|9
 Labájtija (*Labactia oppidum*) 6|160
 Labatánis (*Labatanis insula*) 6|151
 Labeáti (*Labeatae gens*) 3|144
 Labíki (*Labici gens*) 3|63 (ozemlje Labíkov [Labicanus ager])
 labirint – na Mójridovem jezeru 5|61
 Labraínd (*Labrayndos oppidum*) 5|109
 Lácij¹ (*Latium regio*) 3|38, 3|53–54, 3|59, 3|68, 3|109
 Lácij², Stari (*Latium antiquum regio*) 3|56, 3|70
 Lacimúrğa *Constantia Iulia* (*Lacimurga Constantia Iulia oppidum*) 3|14
 Laciniénzi (*Lacinienses gens/civitas*) 3|139
 Lacínija (*Lacinia*) 2|240
 Láda (*Lade insula*) 5|135 (= Láta)
 ladja 2|132, 2|164, 2|169, 2|196, 3|4, 3|54, 3|119, 4|9, 4|75, 5|128, 6|13, 6|56, 6|82, 6|98, 6|101, 6|104; Árgo 3|128; etiópske 5|59; ladijska krma 2|191; ladijska oprema 6|82; ladijski gredelj 2|101; ladijski jambor 2|164; ladijski krov 2|164; Odisèjeva 4|53; srednje velikosti 6|99; tovorne 6|99
 ladjevje – Ahílovo 5|125; Ajántovo 5|125; Aleksándrovo 6|81, 6|96, 6|98, 6|100, 6|134; Antíohovo 6|58; aténsko 2|54; Enèjevo 3|82; Filadélfovo 6|183; Numénijevo 6|152; pod poveljstvom Avgústa 2|167; Políbijevo 5|9; Pompèjevo 3|101; Selévkovo 6|59
 Ládon (*Ladon amnis*) 4|21
 Laepia Regia (*Laepia Regia oppidum*) 3|15
 Láfias (*Laphias fluvius*) 5|149
 Lágija (*Lagia*) 4|66 (= Délós)
 Lagiráni (*Lagyrani populus/gens*) 4|85
 Lágnus (*Lagnus sinus*) 4|97
 Lágoos (*Lagous amnis*) 6|21
 laguna 5|3; Mastrámela 3|34; močvirne 3|33; v Edetániji 3|20
 Lagúza (*Lagusa insula*) 5|131
 Lagúze (*Lagusae insulae*) 5|138
 Lajána (*Laeana oppidum*) 6|156
 Lajaníti (*Laeantitae gens*) 6|156
 Lajanitski zaliv (*Laeantiticus sinus*) 6|156, 6|165 (= Ajlanitski zaliv)
 Lajstrigóni (*Laestrygones populus/gens*) 3|59
 Lajstrigónske poljane (*Laestrygoni campi*) 3|89

- Lakedájmon (*Lacedaemon oppidum*) 2|187
 Lakedajmónoci (*Lacedaemonii populus*) 2|96, 2|191
 Lakínij (*Lacinium promunturium*) 3|43, 3|96–97, 3|99
 Lakobrigénzi (*Lacobrigenses civitas*) 3|26
 Lakónci (*Lacones populus*) 3|99
 Lakónija (*Laconia/Laconica regio*) 2|243, 4|1, 4|16 (lakónsko ozemlje [*Laconicus ager*]), 5|32
 Lakónijsko morje (*Laconicum mare*) 2|244
 Lakónika (*Laconica regio*) 6|214
 Lakónski zaliv (*Laconicus sinus*) 4|56
 lakota 2|127, 2|156, 5|58
 Laktoráti (*Lactorates gens*) 4|108
 Lalázida (*Lalasis oppidum*) 5|94
 Lámbrus (*Lambrus flumen*) 3|118, 3|131
 Lámija (*Lamia oppidum*) 4|28
 Lámije (*Lamiae insulae*) 5|138
 Lamínij (*Laminium oppidum*) 3|6 (območje Lamínija [*Laminitanus ager*])
 Laminitáni (*Laminitani gens/civitas*) 3|25
 lampádias 2|90
 Lampêj (*Lampeus mons*) 4|21
 Lampêja (*Lampia oppidum*) 4|20
 Lampónija (*Lamponia insula*) 4|74
 Lámpsa (*Lampsas insula*) 4|71
 Lámpsak (*Lampsacos/Lampsacus urbs/oppidum*) 4|49, 5|141 (= Pitiúza), 6|200 (Ksenofónt iz Lámpsaka), 6|216
 Lanciénzi (*Lancienses gens/civitas*) 3|28, 4|118
 Lanivíni (*Lanivini populus/gens*) 3|64
 Lános (*Lanos flumen*) 6|55
 Laodikêja¹, mesto v Frigiji (*Laodicea urbs*) 5|105
 Laodikêja², mesto v Mediji (*Laodicea oppidum*) 6|115
 Laodikêja³, mesto v Mezopotamiji (*Laodicea oppidum*) 6|117
 Laodikêja⁴, mesto v Siriji (*Laodicea urbs*) 5|79, 6|213
 Laodikéni (*Laodiceni civitas*) 5|82 (z vzdevkom Ob Líbanu [*ad Libanum*])
 Lapét (*Lapethos oppidum*) 5|130
 Lapíti (*Lapithae gens*) 4|30
 Larendáni (*Larendani gens*) 6|153
 Lári (*Lares*) 2|16, 3|66 (križišča Larov [*Larum compita*])
 Lárij (*Larius lacus*) 2|224, 2|232, 3|131
 Larímna¹, mesto v Lokridi (*Larymna oppidum*) 4|26
 Larímna², mesto v Kariji (*Larymna oppidum*) 5|104
 Larína (*Larine fons*) 4|24
 Larináti Frentani (*Larinates Frentani gens/civitas*) 3|105
 Larínium (*Larinum flumen*) 3|103
 Larisa¹, mesto ob Majotidi (*Larissa oppidum*) 2|206
 Larisa², mesto v Ajolidi (1) (*Larisa oppidum*) 5|121
 Larisa³, mesto v Ajolidi (2) (*Larisa oppidum*) 5|123
 Larisa⁴, mesto v jugozahodni Arabiji (*Larisa oppidum*) 6|159
 Larisa⁵, mesto v Tesaliji (*Larisa oppidum*) 4|27, 4|29, 6|216
 Larisájci (*Larisaei civitas*) 5|82
 Larúmna (*Larumna oppidum*) 4|27
 Lasáta provinca (*Comata provincia*) 4|105 (= Gália)
 lásér 5|33
 lasje 2|90, 2|189; dolgi 6|35; lasata zvezda 2|89, 2|94; srebrn šop 2|90; zvezd 2|92
 Láskuta (*Lascuta oppidum*) 3|15
 Lásten (*Lasthenes sinus*) 4|46
 Lástigi (*Lastigi oppidum*) 3|12, 3|14
 lastnost 2|3, 2|13, 3|42; Asfáltnega jezera 3|71; cloveške slabosti 2|14; gore 2|211; izvirov 2|227; Lúne 2|37; Merkúrja 2|39; nafte 2|235; narave U|15; naravne lastnosti 5|71; nizkotnega duha U|23; plimovanj 2|218–219; reke Nígris 5|44; snovi 2|193; strele 2|137; vode 2|165, 2|212, 2|224, 6|107; vodnjaka 2|219; Zêmlje 2|222; zvezd 2|39, 2|43, 5|44
 lastovka 2|122, 4|47
 Lasúni (*Lassunni gens*) 4|108
 Láta (*Late insula*) 5|135 (= Láda)
 Latín(c)i (*Latini populus*) 3|63, 3|70; mesto 3|36, 5|29; pravice 3|7, 3|15, 3|18, 3|20, 3|23–25, 3|30, 3|32, 3|77, 3|135, 4|117, 5|19; pravo 3|91, 5|20
 Latiniénzi (*Latinienses gens/civitas*) 3|69
 Latír, Ptolemáj (*Ptolemaeus Lathyrus*) 2|169, 6|188 (Ptolemaj IX. Filometor Soter II. Latir Fiskon)
 Látmos (*Latmus mons*) 5|113
 Latóbiki (*Latobici populus/gens*) 3|148

- Latonium*, Ósigi (*Ossigi Latonium oppidum*) 3|10
Látris (*Latris insula*) 4|97
Lávd (*Laud fluvius*) 5|18
Lávpas (*Laupas portus*) 6|151
Lavréntum (*Laurentum oppidum*) 3|56
Lávz (*Laus amnis*) 3|72
Lázi (*Lazi gens*) 6|12
*Lázija*¹, otok (neugotovljen) (*Lasia insula*) 4|56
*Lázija*², otok (*Lasia insula*) 4|65 (= Ándros)
*Lázija*³, otok (*Lasia insula*) 5|139 (= Lézbos)
*Lázija*⁴, otok v Likiskem morju (*Lasia insula*) 5|131
Lázos (*Lasos oppidum*) 4|59
Lážno ustje (*Pseudostoma ostium*) 4|79
Léa (*Lea insula*) 4|70
Lebadêja (*Lebadea oppidum*) 4|25
Lébed, mesto/otok (*Lebedos oppidum/insula*) 2|202, 5|116
Lebéna (*Lebena oppidum*) 4|59
Lebêride (*Leberides insula*) 3|85
Lebínt (*Lebinthus insula*) 4|70
Leborínske ravnice (*Leborini campi*) 3|60
led 2|152, 2|172, 2|223
Leetáni (*Laeetani gens/civitas*) 3|21
legija – 2. legija 3|36, 5|20, 6. legija 3|36, 7. legija 3|36, 8. legija 3|35, 10. legija 3|32, 11. legija 3|107; germanske 4|22
Lehêje (*Lecheae portus*) 4|10, 4|12
Lehiéni (*Lechieni gens*) 6|155
Leksijáni (*Lexianae gens*) 6|154
Leksóvijci (*Lexovii populus/gens*) 4|107
Lékton (*Lectum promunturium*) 5|123, 5|145
Lelánt (*Lelantus flumen*) 4|64
Lelegéida (*Lelegeis oppidum*) 5|112 (= Milét)
*Lélegi*¹, ljudstvo v Kariji (*Leleges gens*) 5|127
*Lélegi*² (*Leleges populus/gens*) 4|27 (= Lókri)
*Lélíja*¹, mesto (*Laelia oppidum*) 3|12
*Lélíja*², Bálba (*Laelia Balba*) 2|202
Lemán[sko jezero] (*Lemannus lacus*) 2|224, 3|33
Lemávi (*Lemavi populus/gens*) 3|28
Lémnos (*Lemnus insula*) 2|202, 4|73, 6|216
Lemovíki (*Lemovices gens*) 4|109
Leonát (*Leonnatus*) 6|97
Leonicénzi (*Leonicenses gens/civitas*) 3|24
Leontíni (*Leontini oppidum*) 3|89
Leontópolis (*Leontopolis oppidum*) 5|64
leontopolítski nómos (*Leontopolites nomos*) 5|49
Lepetímnos (*Lepetymnus mons*) 5|140
*Lépid*¹, Márk, konzul l. 42 pr. Kr. (*M. Lepidus*) 2|99
*Lépid*², Márk Emílij, konzul l. 187 pr. Kr. (*M. Aemilius Lepidus*) 3|116
Lépo ústje (*Calon Stoma ostium*) 4|79
Lepóntijci (*Lepontii gens*) 3|134–135, 3|137
Léprej (*Lepreon oppidum*) 4|20
Léprij (*Leprium oppidum*) 4|14
Léprija (*Lepria insula*) 5|137
Lépsija (*Lepsia insula*) 5|133
Lepsimánd (*Lepsimandos insula*) 5|134
Lépte Ákra (*Lepte Acra promunturium*) 6|175
Léptis (*Leptis/Lepcis oppidum*) 5|25, 5|27, 5|32, 5|76 (= Vélíka [Magna])
Lerína (*Lerina insula*) 3|79
Lêrna (*Lerne locus*) 4|17
Leróna (*Lero insula*) 3|79
Lêros (*Leros insula*) 5|133
les 2|82, 2|157, 2|226, 2|239–240, 5|61
lestvica – merilna 5|57
Léta (*Lete oppidum*) 4|36
leto – prestopno 2|122, 2|130
Letója (*Letoia insula*) 4|55
Léton (*Lethon fluvius*) 5|31
Leukótea (*Leucothea insula*) 3|83
lev(i) 6|195
Lêv (*Leo sidus*) 2|64, 2|77, 2|123, 2|184, 5|56–57, 5|90
Lévi (*Laevi populus/gens*) 3|124
Lêvje mesto (*Leontos oppidum*) 5|78
Lévka (*Leuce insula*) 4|61, 4|93
Levkáda (*Leucas insula*) 2|205, 2|244, 4|5, 4|11
*Levkádíja*¹, otok (*Leucadia insula*) 4|5, 4|52–53
*Levkádíja*², polotok (*Leucadia paeninsula*) 4|5
Levkát (*Leucates promunturium*) 4|5
Levkátas (*Leucatas promunturium*) 5|149
*Lévke*¹, mesto (*Leucae oppidum*) 5|119
*Lévke*², otoki (*Leucae insulae*) 5|140 (pet otokov)

- Lévki (*Leuci gens*) 4|106
 Levkófris (*Leucophrys insula*) 5|140 (= Téned)
 Levkóla¹, rt (*Leucolla promunturium*) 5|96
 Levkóla², otok (*Leucolla insula*) 5|131
 Levkóla³, mesto (*Leucolla oppidum*) 5|131
 Levkóliti (*Leucolithi civitas*) 5|95
 Levkopétra (*Leucopetra promunturium*) 3|43, 3|74
 Levkópolis (*Leucopolis oppidum*) 5|107
 Levkosirci (*Leucosyri gens*) 6|9
 Levkótea¹, boginja (*Leucothea dea*) 5|60 (Levkóteino mesto)
 Levkótea², izvir (*Leucothea fons*) 5|135
 Levkóteino mesto (*Leucotheae urbs*) 5|60
 Levkózija (*Leucosia insula*) 2|204, 3|85
 Lévktra (*Leuctra oppidum*) 4|16
 Lévní (*Leuni gens*) 4|112
 Levpitórga (*Leupitorga oppidum*) 6|178
 Lézbos (*Lesbos/Lesbus insula*) 2|204, 2|232, 5|136, 5|139 (= Himérta; = Lázija; = Pelá zgija; = Ajgérja; = Ajtiopa; = Makárijja), 5|140
 Ležíšče Nímf (*Nympharum Cubile insula*) 6|97
 Líbada (*Libade oppidum*) 5|117
 Líban (*Libanus mons*) 5|77–78, 5|80, 5|82 (ljudstvo z vzdevkom Ob Líbanu = Laodikéni), 6|142, 6|213
 Líbarna (*Libarna oppidum*) 3|49
 Líber, Óče (*Liber Pater*) 3|8, 3|60, 5|74, 6|49, 6|59, 6|79, 6|90
 Liberalitas Iulia (*Liberalitas Iulia oppidum*) 4|117 (= Ébora)
 Liberóz (*Liberosus collis*) 2|231
 Libétra (*Libethra fons*) 4|32
 Libícijci (*Libicii populus/gens*) 3|124
 Libifeničáni (*Libyphoenices populus*) 5|24 (prebivalci Bizákija)
 Líbija¹ (*Libya*) 5|1 (= Áfrika), 5|39, 5|49, 5|60–61
 Líbija² Mareótida (*Libya Mareotis*) 5|39, 5|49
 Líbijci (*Libii oppidum*) 3|37
 libijski Egipčáni (*Libyes Aegyptii populus*) 5|43
 Líbijsko morje (*Libycum mare*) 5|1
 Libísa (*Libyssa oppidum*) 5|148
 Libisóza Forum Augustum (*Libisosa colonia*) 3|25
 Libíst (*Libistos oppidum*) 4|44
 Líbiški ústji (*Libica ora*) 3|33
 Libizónov Stólp (*Turris Libisonis colonia*) 3|85
 libónot 2|120
 Líbrija (*Libria flumen*) 3|32
 líbs 2|119–120
 Libúrni (*Liburni populus/gens*) 3|38, 3|110, 3|112, 3|139, 3|152
 Libúrnija (*Liburnia regio*) 3|45, 3|129, 3|140–141
 Libúrnijski otoki (*Liburnicae insulae*) 3|152
 Licínij gl. Muciján
 Licínijev Fórum (*Forum Licinii oppidum*) 3|116, 3|124
 Lídi (*Lydi populus*) 3|50, 3|108
 Lídija (*Lydia terra/regio*) 2|209, 5|110, 5|119, 6|215 lídska toparhija (*Lydda toparchia*)
 Lifórta (*Lyphorta oppidum*) 6|94
 Ligávni (*Ligauni gens*) 3|35
 Lígdamon (*Lygdamum oppidum*) 5|126
 Líger (*Liger flumen*) 4|107
 Lígos (*Lygos oppidum*) 4|46 (= Bizántij)
 Líguri¹ (*Ligures gens*) 3|38, 3|47, 3|122–124, 3|135
 Líguri², Baebiani (*Ligures Baebiani gens/civitas*) 3|105
 Líguri³, Corneliani (*Ligures Corneliani gens/civitas*) 3|105
 Líguri⁴, Montani (*Ligures Montani gens/civitas*) 3|135
 Lígúrija (*Liguria regio*) 3|47 (obala Ligurije [*Ligustina ora*]), 3|48–49, 6|217
 ligúrski¹ Bagiéni (*Bagienni Ligures gens/civitas*) 3|117, 3|135
 ligúrski² Ingávni (*Ingauni Ligures gens/civitas*) 3|46
 Ligúrsko morje (*Ligusticum mare*) 2|121, 3|74, 3|80, 3|135
 Liháde (*Lichades insulae*) 4|62
 Likabét (*Lycabettus mons*) 4|24
 Likáj (*Lycæus mons*) 4|21
 Likáoni (*Lycæones civitas*) 5|105
 Likaónija (*Lyconia regio/terra*) 5|95, 5|102, 5|145, 5|147, 6|21, 6|214
 Likást¹, mesto na Kreti (*Lycastos oppidum*) 4|59
 Likást², mesto na severni obali Male Azije (*Lycastum oppidum*) 6|9

- Likáti (*Licates gens*) 3|137
 Líkida (*Lycide oppidum*) 5|126
 Líkija (*Lycia regio/terra*) 2|211, 2|236, 2|243, 5|97, 5|100–101, 5|131, 5|150, 6|214
 Líkijci (*Lycia gens*) 5|97
 Líkijsko morje (*Lycium mare*) 5|97, 5|131
 Likoméd (*Lycomedes*) 5|27
 Likomédovo jezero (*Lycomedis lacus*) 5|27
 Líkon (*Lycon(polis) oppidum*) 5|61
 likopolitski nómos (*Lycopolites nomos*) 5|49
 Líkos¹, reka v Armeniji (*Lycus fluvius*) 5|84
 Líkos², reka v Frigiji (*Lycus amnis/fluvius*) 2|225, 5|115
 Líkos³, reka v Joniji (*Lycus fluvius*) 5|105
 Líkos⁴, reka v Kapadokiji (*Lycus flumen*) 6|8–9
 Líkos⁵, reka v Kilikiji (*Lycus fluvius*) 5|91
 Líkos⁶, reka v Mezopotamiji (*Lycus flumen*) 6|118
 Líkos⁷, reka v Miziji (*Lycus fluvius*) 5|142 (= Ríndak)
 Líkos⁸, reka v Palestini (*Lycos fluvius*) 5|78
 Líkos⁹, reka v Pontu ob Pontski Herakleji (*Lycus flumen*) 6|4
 Líksos¹, mesto (*Lixos oppidum*) 5|2, 5|4
 Líksos², kolonija (*Lixos colonia*) 5|2, 5|4
 Líksos³, reka (*Lixus amnis*) 5|4–5, 5|9
 Líktos (*Lycus oppidum*) 4|59
 Likvéncija (*Liquentia flumen*) 3|126
 Liláj (*Lilaeus fluvius*) 5|149
 Lilája (*Lilaea urbs*) 4|8, 4|27
 Lilibáj (*Lilybaeum oppidum*) 2|243 (= Lilibêj)
 Lilibêj¹, mesto (*Lilybaeum oppidum*) 3|90, 3|92
 Lilibêj², rt (*Lilybaeum promunturium*) 3|87, 3|90, 6|213
 Limêja (*Limaeta amnis*) 4|115 (= Emínij)
 Limêra (*Limera oppidum*) 4|17 (= Epidávros)
 Límija (*Limia flumen*) 4|112
 Límiki (*Limici populus/gens*) 3|28
 Límira, mesto/reka (*Limyra oppidum/amnis*) 5|100
 Líndos (*Lindus urbs*) 5|132
 Língoni (*Lingones gens*) 4|106
 Linkêj (*Lynceus*) 2|78
 Linkésti (*Lyncestae populus/gens*) 2|230 (linkéstijska voda [*Lyncestis aqua*]), 4|35
 Lintúma (*Linthuma oppidum*) 6|180
 Lípar (*Liparus rex*) 3|93
 Lípara (*Lipara insula*) 3|93–94
 Líparci (*Liparaei populus/gens*) 3|92
 Líparis (*Liparis fluvius*) 5|152
 Lirenáti, Sukazíni Interamnáti (*Interamnates Sucasini Lirenates gens/civitas*) 3|64
 Lírís (*Liris fluvius/amnis*) 2|227, 3|56, 3|59
 Lirnéš (*Lyrnessos oppidum*) 5|96, 5|122
 Lirnéz (*Lyrnesos insula*) 5|140 (= Téned)
 Lísa¹, otok (*Lissa insula*) 3|152
 Lísa², mesto (*Lissa oppidum*) 5|2
 Listréni (*Lystreni civitas*) 5|147
 Lísúm (*Lissum oppidum*) 3|144–145
 Lítarmís (*Lytharmis promunturium*) 6|34
 Litêrnum (*Liternum oppidum/portus*) 3|61
 Lívij, Tít (*T. Livius*) U|16, 3|4, 3|132
 Lívijev Fórum (*Forum Livii oppidum*) 3|116
 Liviópolis (*Liviopolis oppidum*) 6|11
 Líza (*Lisa oppidum*) 5|101
 Lizaníti (*Lysanitae gens*) 6|158
 Liziádi (*Lysiadi civitas*) 5|82
 Lízias (*Lysias oppidum*) 5|108
 Lizimahêja (*Lysimachea oppidum*) 4|47–48, 5|122, 6|217
 ljudstva – civilizirana 6|66; divja 2|189, 5|44, 6|15, 6|35, 6|53; gl. tudi plemena
 Logónpori (*Logonpori gens*) 6|194
 lok 2|98, 2|166, 3|5, 4|30, 4|76, 4|86, 5|97; mavrični 2|151; skitski 4|76, 4|86
 lokacija 4|17, 4|41, 4|45, 4|82, 5|33, 5|62, 5|107, 5|149, 6|34, 6|123
 lokostrelci 6|101
 Lókri¹, mesto v južni Italiji (*Locri oppidum*) 2|153, 2|211, 3|5, 3|74, 3|95, 6|216
 Lókri² Epiknemídijci (*Locri Epicnemidii populus/civitas et oppidum*) 4|27
 Lókri³ Ozoli (*Locri Ozolae populus/civitas et oppidum*) 4|7
 Lókrída (*Locris regio*) 4|1
 lončarstvo 3|82
 Longuláni (*Longulani populus/gens*) 3|69
 Lopadúza (*Lopadusa insula*) 3|92, 5|42
 Lópsi (*Lopsi populus/gens*) 3|139
 Lópsika (*Lopsica oppidum*) 3|140
 Lórima (*Loryma locus*) 5|104

- Lotofági (*Lotophages populus/gens*) 5|28
 (obala Lotofágov), 5|28 (= Máhroji)
 Lotofagitída (*Lotophagitis insula*) 5|41 (= Méninks)
 lov 2|183, 6|91, 6|171, 6|176, 6|191
 lovor – lovorjev grm 2|146, 6|79
 Lucéntum (*Lucentum oppidum*) 3|20
 Lucêrija (*Luceria colonia*) 3|104
 Lúciŕ (*Lucifer sidus*) 2|36, 2|79
 Lúciŕ¹ Emílij Páp (*Lucius Aemilius Papus*) 3|138
 Lúciŕ² Káton (*Lucius (Porcius) Cato*) 3|70
 Lúciŕ³ Pízon (*Lucius Piso*) 3|131
 Lúciŕ⁴ Súla, diktator (*Lucius Sulla, dictator, legatus Lucius Cornelius Sulla Felix*) 3|70, 3|80
 Lúciŕ⁵, vodja Lukánov (*Lucius dux*) 3|71
 Lucilij (*Lucilius*) U|7
Lucus Feroniae (*Lucus Feroniae colonia*) 3|51
 luč 2|13, 2|48
 lučalo – vojaško 2|104
 Lugdúnka Gálĳa (*Gallia Lugdunensis provincia*) 4|105, 4|107
 Lugdúnnum (*Lugdunum colonia*) 4|107, 4|121
 Lúka (*Luca colonia*) 3|50, 6|217
 Lukáni (*Lucani populus/gens*) 3|71, 3|98, 3|104, 6|216
 Lukánĳa (*Lucania regio*) 2|147, 3|38, 3|71, 3|97 (ozemlje Lukanije [*Lucanus ager*])
 Lukrínsko jezero (*Lucrinus lacus*) 3|61
 Lúksĳa (*Luxia flumen*) 3|7
 luksuz – luksuzne dobrine/stvari 6|89, 6|111
 Lukúl¹ (*Lucullus*) 2|235
 Lukúl², Márk (*M. Licinus Lucullus*) 4|92
 Lukurgéntum *Iulii Genius* (*Lucurgentum Iulii Genius oppidum*) 3|11
 Lúkus, Avgústov (*Lucus Augusti oppidum*) 3|37
 lúkuški Fucénti (*Fucentes Lucentes gens*) 3|106
 lúkuški sodni okraj (*Lucensis conventus*) 3|18, 3|28, 4|111
 Lúna¹, mesto (*Luna oppidum*) 3|50, 6|217
 Lúna², nebesno telo (*Luna sidus et dea*) 2|3, 2|32, 2|36, 2|41, 2|44–45, 2|47–49, 2|51, 2|54, 2|56–58, 2|65–66, 2|68, 2|76, 2|78–80, 2|83–88, 2|98, 2|100, 2|102, 2|105, 2|109–110, 2|150, 2|180, 2|195, 2|212, 2|215–216, 2|218, 2|221, 2|223, 6|87; dnevi 2|109; faza 2|56, 2|78; gibanje 2|48; krog 5|7; krožnica 2|88; lunast krajec 6|38; lunast zaliv 3|43; lunasta gorska veriga 3|38; madež na Luni 2|42, 2|46; mena 2|215; mrk 2|51, 2|54, 2|56–57, 2|180, 2|195; polmesec 2|80; polna 2|56, 2|80, 2|215, 2|220; tri lune 2|99; vpliv 2|218
 Lupénĳci (*Lupenii gens*) 6|29
 Lúpiĳa (*Lupia oppidum*) 3|101
 lupinar 2|109
 lus 3|8 (= igra)
 Luteváni Foroneronénzi (*Lutevani Foroneronenses civitas/oppidum*) 3|37
 Luzitáni (*Lusitani gens*) 4|116
 Luzitánĳa (*Lusitania regio/terra/provincia*) 3|6, 3|8, 3|13, 4|112–113, 4|116, 4|118, 4|120, 6|217
 lyssa 3|8 (= blaznost)
 Mábog (*Mabog oppidum*) 5|81 (= Hierápolis; = Bámbika)
 mačka – zlata 6|178
 Magádala (*Magadale locus*) 6|179
 Magása (*Magassa oppidum*) 6|180
 Magáznejci (*Magasnei gens*) 6|179
 Magêa (*Magea fons*) 3|89
 Magelíni (*Magellini populus/gens*) 3|91
 magi 6|116
 Máĳĳ (*Magium oppidum*) 5|44
 Magírĳ (*Magirosos oppidum*) 5|91
 Magnézĳa¹, mesto v Kariĳi (*Magnesia oppidum/urbs*) 2|204, 5|114
 Magnézĳa², mesto v Lidĳi ob Sipilu (*Magnesia oppidum*) 2|205
 Magnézĳa³, mesto v Tesalĳi (*Magnesia oppidum*) 5|114
 Magnézĳa⁴, pokrajina v Tesalĳi (*Magnesia regio*) 4|1, 4|3, 4|32–33
 Magnézĳĳci (*Magnetes civitas*) 5|120
 Magnópolĳ (*Magnopolis oppidum*) 6|8
 Mágoa (*Magoa oppidum*) 6|135
 Mágon (*Mago civitas*) 3|77
 Mágoras (*Magoras fluvius*) 5|78
 Magúz (*Magusum oppidum*) 6|160
 Mahajrúnt (*Machaerus arx*) 5|72
 Máhĳa (*Machia insula*) 4|70
 Máhórĳni (*Machorones gens*) 6|11

- Máhroji (*Machroes populus/gens*) 5|28 (= Lotofági)
- Majándér (*Maeander amnis*) 2|201, 5|106, 5|108, 5|110–111, 5|113–114
- Majándrija (*Maeandria oppidum*) 4|4
- Majandrópolis (*Maeandropolis oppidum*) 5|108
- Májdi (*Maedi populus/gens*) 4|3, 4|40
- Májdika (*Maedica regio*) 6|217
- Majéli (*Maielli populus/gens*) 3|47
- Májnal (*Maenalus mons*) 4|21
- Májoni¹, plemo (*Maeones gens*) 6|20
- Majóni², skupnost (*Maeoni civitas*) 5|110–111
- Majónija (*Maeonia*) 5|110 (= Kárija), 5|117, 5|146
- Majóti (*Maeotae populus/gens*) 4|88
- Majótida (*Maeotis lacus*) 2|206, 2|245, 4|75, 4|84, 4|87–88, 5|47 (ustje Majótide), 6|18–20, 6|206, 6|207 (= Temarúnda)
- Majótijsko jezero (*Maeotius lacus*) 4|76, 4|78, 4|84, 5|97, 6|1, 6|3, 6|15, 6|18, 6|20, 6|38, 6|20, 6|206–207, 6|219
- Majótiki (*Maeotici gens*) 6|19
- Majótiško močvirje (*Maeotica palus*) 2|168
- Makárij¹, otok (*Macaria insula*) 5|129 (= Cíper)
- Makárij², otok (*Macaria insula*) 5|139 (= Lézbos)
- Makárij³, otok (*Macaria insula*) 5|132 (= Ródos)
- Makedónci (*Macedones populus/gens*) 5|111 (Askuláki), 5|120 (z vzdevkom Hirkáni), 5|120 (Mizomakedónci), 5|123 (makedónski Askuláki), 6|42, 6|110, 6|117, 6|122 (makedonske navede), 6|138
- Makedónija (*Macedonia provincia/terra*) 3|145, 4|1, 4|3, 4|29, 4|33, 4|35–36 (makedónska obala [*Macedonica ora*]), 4|38–39, 4|50–51, 5|111, 6|216
- makedónski¹ Askuláki (*Macedones Asculacae populus/gens*) 5|123
- makedónski² Kadiéni (*Macedones Cadieni populus/gens*) 5|111
- Makedónsko morje (*Macedonicum mare*) 4|50–51
- Makeróni (*Macerones gens*) 6|29
- Makést (*Macestos amnis*) 5|142
- Máki¹, plemo v Afriki ob Kinipsu (*Macae gens*) 5|34
- Máki², plemo v Arabiji (*Macae gens*) 6|98, 6|152
- Makinij (*Macynium mons*) 4|6
- Makínija (*Macynia oppidum*) 4|6
- Makíst¹, mesto (*Macistum oppidum*) 4|20
- Makíst², gora (*Macistus mons*) 5|140
- Makomádi (*Macomades oppidum*) 5|25
- Mákra¹, otok (*Macra insula*) 4|64 (= Evbója)
- Mákra², otok v Karkinskem zalivu (*Macra insula*) 4|93
- Mákra³, reka v Liguriji (*Macra flumen*) 3|48–51
- Makráli (*Macrales populus/gens*) 3|69
- Mákrída¹, otok (*Macris insula*) 4|64 (= Evbója)
- Mákrída², otok (*Macris insula*) 5|136 (= Híos)
- Mákrída³, otok (*Macris insula*) 4|68 (= Íkar)
- Mákrída⁴, otok v Likijskem morju (*Macris insula*) 5|131
- Mákrija (*Macria insula*) 2|204
- Makróbijci¹, plemo (*Macrobian gens*) 6|190
- Makróbijci², skupnost (*Macrobian civitas*) 4|37 (pridevek prebivalcev Apolónije)
- Makrokéfali (*Macrocephali gens*) 6|11
- Makrokrémiško hribovje (*Macrocremni montes*) 4|82
- Maksála (*Maxalla oppidum*) 5|37
- Máksula (*Maxula colonia*) 5|24
- Maktokálingi (*Mactocalingae gens*) 6|64
- Mákua (*Macua oppidum*) 6|179
- Makurébi (*Macurebi gens*) 5|21
- Mála¹ Arménija (*Armenia Minor*) 5|83, 5|102
- Mála² Prímis (*Primis Parva regio*) 6|179
- Mála³ Sicílija (*Sicilia Minor*) 4|67 (= Naksos)
- Mála⁴ Sírta (*Syrtis Minor*) 5|25, 5|28, 5|35, 5|38, 5|41
- Málaka (*Malaca oppidum*) 3|8, 5|19
- Mále Sírte (*Syrtis Minores*) 6|136
- Málea (*Malea promunturium*) 4|22, 4|56, 6|214
- Málej (*Maleus mons*) 2|184
- Malêja (*Malea promunturium*) 4|60 (= Málea)

- Málejski rt (*Maleum promunturium*) 4|16
(= Málea)
- Máleos (*Maleus mons*) 6|69
- Malevént (*Maleventum colonia*) 3|105
- Máli¹ (*Malli gens*) 6|64
- Máli² Hanibalov otok 3|78
- Máli³ Mízi (*Mizi minores*) 6|152
- Máli⁴ Ŭhij (*Uchitanum Minus oppidum*) 5|29
- Maliánda (*Malianda*) 5|143 (= Bitínija)
- Malíhu (*Malichu insula*) 6|175
- Málijski zaliv (*Maliacus sinus*) 4|27
- Málo (*Mallo oppidum*) 6|178–179
- Málos¹, mesto (*Mallos oppidum*) 5|91
- Málos², gora (*Mallus mons*) 6|64
- malta 2|235
- Maltájkori (*Malthaecorae gens*) 6|74
- Máltaka (*Malthace insula*) 4|53
- Málvana (*Malvane fluvius*) 5|18
- Mamájska obála (*Mamaeum litus*) 6|150
- Mámbli (*Mambli oppidum*) 6|180
- Mamertíni (*Mamertini gens*) 3|88
- Mamíseja (*Mammisea tetrarchia*) 5|82
- Mamórtá (*Mamortha oppidum*) 5|69 (= Neápolis)
- Mámuda (*Mamuda oppidum*) 6|179
- Manaín (*Manais amnis*) 6|94
- Manáti (*Manates populus/gens*) 3|69
- Mandájci (*Mandaei gens*) 6|64
- Mandakandéni (*Mandacandeni civitas*) 5|123 (kilíkijski)
- Mandál (*Mandalum lacus*) 6|172
- Mandragáj (*Mandragaeum flumen*) 6|51
- Mandrolitíja (*Mandrolytia oppidum*) 5|114
(= Tesáloha; = tesálska Magnézija)
- Mándron (*Mandrum flumen*) 6|48
- Mandruáni (*Mandruani gens*) 6|47
- Mandúrija (*Manduria oppidum*) 2|226, 3|98
- Mánija (*Mania oppidum*) 6|179
- Mantiněja (*Mantina locus*) 4|17, 4|20
- Mántua (*Mantua oppidum*) 3|130
- mapálie 5|22
- Máraki (*Maraces populus/gens*) 4|6
- Márat (*Marathos oppidum*) 5|78
- Márata (*Marathe insula*) 4|53
- Maratézij (*Marathesium oppidum*) 5|114
- Máraton (*Marathon locus*) 4|24
- Maratúza¹, mesto (*Marathusa oppidum*) 4|59
- Maratúza², otok (*Marathusa insula*) 5|137
- Marcél¹, Gáj, konzul l. 50 pr. Kr. (*Caius Marcellus*) 2|147
- Marcél², Márk Klávdij, konzul l. 183 pr. Kr. (*Marcus Claudius Marcellus*) 3|131
- Marcél³, Márk, konzul l. 166 pr. Kr. (*Marcus Marcellus*) 2|53
- Marciáli (*Martiales civitas/oppidum*) 3|10
(Sacíli Marciálov [*Sacili Martialium oppidum*])
- Márcij¹, Kvint (*Quintus Marcius*) 2|99
- Márcij², Lúcij (*Lucius Marcius*) 2|199, 2|241
- Márcija (*Marcia*) 2|137
- Márdani (*Mardani*) 6|117
- Márdi (*Mardi gens*) 6|16, 6|47, 6|134
- Marébata (*Marebbata urbs*) 6|155
- Mareóti (*Mareotae populus/gens*) 5|39
- Mareótida, Líbija (*Libya Mareotis*) 5|39, 5|49
- Mareótsko jezero (*Mareotis lacus*) 5|62–63
- Maréu (*Mareu insula*) 6|169
- Margijána (*Margiane regio*) 6|46
- Márgos (*Margos flumen*) 6|47
- Márgus (*Margus flumen*) 3|149
- Márhadi (*Marchadae gens*) 6|165
- Márhubi (*Marchubi natio*) 5|30
- Mariamnitáni (*Mariamnitani civitas*) 5|81
- Mariandíni (*Mariandyni gens*) 6|4
- Mariani, Cereatíni (*Cereatini Mariani civitas/oppidum*) 3|63
- Maríba (*Maribba oppidum*) 6|157, 6|159–160
- Marigári (*Marigarri gens*) 6|192
- Márij¹, Gáj (*Caius Marius*) 2|100, 2|148
- Márij², mesto (*Marium oppidum*) 5|130
- Maríja (*Maria urbs*) 6|113
- Marijána (*Mariana colonia*) 3|80
- Maríki (*Marici populus/gens*) 3|124
- Marítima Avátikov (*Maritima Avaticorum oppidum*) 3|34
- Márma (*Marma oppidum*) 6|154
- Marmarídi (*Marmaridae/Marmarides populus/gens*) 5|33, 5|39
- marmor – hioški 5|136; iz Karísta 4|64; kamnolomi 3|30; kiziški 5|151; numí-dijski 5|22; pároški 4|67; tapróbanski 6|89; tragúrijski 3|141
- Marogomátri (*Marogomatrae gens*) 6|77
- Mároji (*Maroe gens*) 6|74
- Maroněj (*Mauroneus mons*) 3|88

- Maronêja (*Maronea oppidum*) 4|42 (= Ortigurêja), 6|217
- Marotijáni (*Marotiani gens*) 6|48
- Márs (*Mars, Martis sidus*) 2|34, 2|60, 2|64–65, 2|67, 2|76–79, 2|84, 2|139
- Mársi (*Marsi populus/gens*) 3|105, 3|106, 3|108, 6|218
- Mársias¹, mitološka oseba (*Marsyas*) 5|106
- Mársias², reka v Likiji (*Marsyas fluvius*) 5|106
- Mársias³, reka v Siriji (*Marsyas amnis*) 5|81, 5|86
- Mársias⁴, vodja Lidijcev (*Marsyas*) 3|108
- Mársov Nárbon (*Narbo Martius Decumanorum colonia*) 3|32
- Marúka Sakrána (*Marruca Sacrana oppidum*) 3|12
- Marukíni (*Marrucini populus/gens*) 2|199, 3|38, 3|106
- Márus (*Marus flumen*) 4|81
- Maruvíni (*Marruvini gens*) 3|106
- Márzaki (*Marsaci gens*) 4|101, 4|106
- Masabaténa (*Massabatene regio*) 6|134–135
- Masáda (*Masada castrum*) 5|73
- Masagéti (*Massagetae populus/gens*) 6|50
- Masaliótsko ustje (*Massalioticum ostium*) 3|33
- Masesíli (*Masaesyli gens*) 5|17, 5|19, 5|52
- Masíli (*Massyli natio*) 5|30
- Masilija (*Massilia oppidum/urbs*) 2|187, 2|217, 3|34, 3|130, 6|217
- Masílijci (*Massilienses populus*) 3|33, 3|35, 3|47, 3|79
- Masinísa (*Masinissa rex*) 5|22
- Másiško hribovje (*Massici montes*) 3|60
- Mastavrénzi (*Mastauraenses civitas*) 5|120
- Mástija (*Mastya oppidum*) 6|5
- Mástiti (*Masthitae populus/gens*) 3|143
- Mastrámela (*Mastramela stagnum*) 3|34
- Mastúzija¹, gora (*Mastusia mons*) 5|118
- Mastúzija², rt (*Mastusia promunturium*) 4|49, 4|72
- Mateoláni (*Mateolani populus/gens*) 3|105
- Mátera (*Materense oppidum*) 5|30
- maternica – sveta 2|116
- Máti bogóv (*Mater Deum*) 2|37, 5|147 (svečeniki Matere bogov)
- Mátij¹, mesto na Kréti (*Matium oppidum*) 4|59, 4|61
- Mátij², mesto (*Matium oppidum*) 6|10, 6|12 (= Komána)
- Matijáni (*Matiani gens*) 6|48
- Matilikáti (*Matilicates populus/gens*) 3|113
- Matináti (*Matinates populus/gens*) 3|104–105
- Matíti (*Mattitae gens*) 6|190
- Matójci (*Mathoeae gens*) 6|77
- matróna 6|54
- Mávmar (*Maumarum oppidum*) 6|180
- Mavretánija¹ (*Mauretania terra*) 2|169, 3|19, 5|10–11, 5|17, 5|19, 5|34, 5|43, 5|51 (spodnja), 5|51–52; obe Mavretániji 5|2, 5|16, 5|21, 6|175, 6|195, 6|199, 6|201–202, 6|212
- Mavretánija² *Caesariensis* (*Mauretania Caesariensis provincia*) 5|19, 5|52
- Mavretánija³ Tingitána (*Mauretania Tingitana provincia*) 5|17
- Mávri (*Mauri gens*) 5|17 (= Mavrúzijci)
- mavrica 2|150–151, 2|153
- Mavrúzijci (*Maurusii gens*) 5|17 (= Mávri)
- Mázak (*Mazacum oppidum*) 6|8 (= Cezarêja)
- Mázaka (*Mazaca oppidum*) 2|244
- Mazámaki (*Mazamacae gens*) 6|21
- Mázara (*Mazara amnis*) 3|90
- Mázat (*Masath fluvius*) 5|9
- Mazáti (*Masathi gens*) 5|9
- Mázi (*Mazi gens*) 6|92
- Mázika (*Masice vicus*) 5|90
- Mazíkít (*Masicytus mons*) 5|100
- mazilo 4|69
- Máziris (*Maziris amnis*) 6|46
- Meandarájci (*Meandaraei gens*) 6|22
- meč 2|89 (= ksífiás), 2|156, 4|83 (o obliki polotoka)
- Medêja (*Medea*) 2|235, 3|151
- Medeón (*Medeon oppidum*) 4|26
- Médija (*Media terra/regio*) 2|237, 6|43, 6|113–114, 6|127, 6|130, 6|133, 6|137, 6|214
- Médijci (*Medi populus/gens*) 4|39, 6|19, 6|28, 6|42–44, 6|113 (médijski Pratíti), 6|114–115, 6|127, 6|131, 6|133 (médijsko mesto), 6|135
- médijski Pratíti (*Pratitae Medi*) 6|113
- Medímni (*Medimini gens*) 6|190
- Mediolán(um) (*Mediolanum oppidum*) 3|124, 6|218

- Mediomátriki (*Mediomatrici populus/gens*) 4|106
- Médma (*Medma oppidum*) 3|73
- Medmása (*Medmassa oppidum*) 5|107
- Médoa (*Medoe insula*) 6|193
- Medúaka (*Meduaci fluvii*) 3|121
- Medubrigénzi, *Plumbarii* (*Medubrigenses civitas*) 4|118
- Medúli (*Medulli gens*) 3|137
- Medúlum (*Medullum oppidum*) 3|68
- Mefíta (*Mephitis*) 2|208 (svetišče Mefíte [*aedis Mephitis*])
- Megabári (*Megabarri gens*) 6|189, 6|190 (= Adiábari)
- Megádala (*Megadale oppidum*) 6|178
- Mégala (*Megale insula*) 5|151
- Megalépolis (*Megalepolis oppidum*) 4|20
- Mégali (*Megallae gens*) 6|73
- Megalopolitáni (*Megalopolitani civitas*) 2|237 (ozemlje Megalopolitánov [*ager Megalopolitanorum*])
- Mégara (*Megara colonia*) 4|23, 6|215
- Mégarci (*Megarenses civitas*) 4|23
- Mégari (*Megari gens*) 6|77
- Megárida¹, otok (*Megaris insula*) 3|82, 3|89
- Megárida², pokrajina (*Megaris regio*) 4|1, 4|23
- Megárika¹, pokrajina (*Megarice regio*) 4|26 (= Megárida)
- Megárika², mesto (*Megarice oppidum*) 4|85 (= Heraklêja Heronéz)
- Megárika³, mesto v Bitiniji (*Megarice oppidum*) 5|148
- Mégarski zaliv (*Megaricus sinus*) 4|19, 4|57
- Megásten (*Megasthenes*) 6|58, 6|69, 6|81
- Megatêjh (*Megatichos oppidum*) 6|179 (= Mírzij)
- Megísta (*Megista insula*) 5|131
- Megízba (*Megisba stagnum*) 6|86
- megla 2|85, 2|103, 2|114, 2|152, 6|204; izhlapine 5|58
- meglice – natronske 6|127
- meh 6|176; napihnjen 2|113; napolnjen 2|108
- méhír 6|106
- mejaš 2|175, 4|91
- Mejlíhija (*Milichie fons*) 3|89
- Mekibernájski zaliv (*Mecybernaeus sinus*) 4|37
- Melájna¹, otok v Hadrijatskem morju (*Melaena insula*) 3|152 (= Kórkira)
- Melájna², otok v Jonskem morju (*Melaena insula*) 4|54 (= Kefalánija)
- Melájne (*Melaenae oppidum*) 4|20
- Melamfil (*Melamphyllous mons*) 4|50
- Mélana (*Melane insula*) 5|137
- Melanhlájni (*Melanchlaeni natio*) 6|15
- Mélano (*Melano insula*) 5|134
- Melanóskopa (*Melanoscope insula*) 5|131
- Melanoskópij (*Melanoscopium oppidum*) 5|101
- Melántij (*Melanthium flumen*) 6|11
- Melántija (*Melanthia insula*) 4|74
- Melárijia¹, vas (*Mellaria vicus*) 3|3, 3|7
- Melárijia², mesto (*Mellaria oppidum*) 3|14
- Melárijia³, otok (*Mellaria insula*) 3|81
- Mélas¹, reka v Bojotiji (*Melas amnis*) 2|230
- Mélas², reka v Kilikiji (*Melas amnis*) 5|93
- Mélas³, reka v Pontu (*Melas flumen*) 6|11
- Mélas⁴, reka v Trakiji (*Melas fluvius*) 4|43
- Méldi (*Meldi populus/gens*) 4|107
- Melét (*Meles amnis*) 5|118
- Melibója (*Meliboea oppidum*) 4|32
- Meligúnida (*Meligunis insula*) 3|93 (= Lipara)
- Mélita¹, mesto v Atiki (*Melita oppidum*) 4|24
- Mélita², mesto v Kapadokiji (*Melita oppidum*) 6|8
- Mélita³, mesto v Magneziji (*Melite oppidum*) 4|32
- Mélita⁴, otok v Jadranskem morju (*Melite insula*) 3|152 (mélitski psički [*Melitaei catulí*])
- Mélita⁵, otok v Sredozemskem morju (*Melita insula*) 3|92
- Mélita⁶, pokrajina (*Melitene regio*) 5|84 (= Meliténa)
- Meliténa (*Melitene regio*) 6|9
- Mélizi (*Melizitanum oppidum*) 5|30
- Melkumáni (*Melcumani populus/gens*) 3|1
- Meloésa (*Meloessa insula*) 3|96
- Mélos (*Melos insula*) 2|202, 2|248, 4|70
- Mélpes (*Melpes flumen*) 3|72
- Mélpum (*Melpum oppidum*) 3|125
- Mémfis (*Memphis oppidum/urbs/arx*) 2|201, 5|50, 5|61, 6|177
- memfítski nómos (*Memphites nomos*) 5|50
- Mémini (*Memini populus/gens*) 3|36

- Mémnon (*Memnon rex*) 5|60 (Mémnonova kraljeva palača), 6|182
 Mémnoni (*Memnones gens*) 6|190
 mena – Lúnina 2|44, 2|215; mlaj 2|109, 2|215–216, 2|219; polmesec 2|215; polna luna 2|45, 2|56, 2|80, 2|215, 2|220; ščip 2|216; zadnji krajec 2|215
 Menáini (*Menaini populus/gens*) 3|91
 Menájhmos (*Menaechmus*) 4|64
 Menápi (*Menapi populus/gens*) 4|106
 Menárij (i) (*Menariae insulae*) 3|78
 Ménde (*Mendae oppidum*) 4|36
 mendéško ústje (*Mendesicum ostium*) 5|64
 Mendéter (*Mendeteros oppidum*) 5|133
 mendézijski nómos (*Mendesius nomos*) 5|59
 menelaitski nómos (*Menelaits nomos*) 5|59
 Meneláj (*Menelaus*) 5|128 (Menelajév krmar Kanóp)
 Méninks¹, otok (*Meninx insula*) 5|41 (= Lotofagitida)
 Méninks², mesto (*Meninx oppidum*) 5|41
 Menobárdi (*Menobardi gens*) 6|28
 Menonkaléni (*Menoncaleni populus/gens*) 3|133
 Menóska (*Menosca oppidum*) 4|110
 Menótar (*Menotharus amnis*) 6|21
 Mentéza (*Mentesa oppidum*) 3|9
 Mentezáni¹ (*Mentesani populus/gens*) 3|19
 Mentezáni² Bastuli (*Mentesani Bastuli populus/gens*) 3|25
 Mentezáni³ Oretani (*Mentesani Bastuli populus/gens*) 3|25
 Méntori (*Mentores populus/gens*) 3|139
 Ménuba (*Maenuba oppidum*) 3|8, 3|11–12
 Mergentini Pitináti (*Pitinales Mergentini civitas/oppidum*) 3|114
 Mèrit (*Meritus mons*) 4|50
 Merkúr (*Mercurius sidus*) 2|19, 2|29, 2|61, 2|64–66, 2|72, 2|75, 2|77–79, 2|84
 Merkúrjev rt (*Mercurii promunturium*) 3|87
 Mêrma (*Merme oppidum*) 6|154
 Mêroa (*Meroë/Meroe oppidum/insula*) 2|178, 2|184, 2|186, 2|245, 5|53, 6|177–178, 6|180–181, 6|183–185, 6|189, 6|191, 6|193, 6|196, 6|209, 6|220
 Mêropa (*Merope insula*) 5|134 (= Kós)
 Merópida (*Meropis insula*) 5|134 (= Kós)
 Merópija (*Meropia insula*) 4|66 (= Sífnos)
 Mêros (*Merus mons*) 6|79
 Mêrula (*Merula flumen*) 3|48
 Mésa¹, mesto (*Messa oppidum*) 4|45
 Mésa², otok (*Mese Pomponiana insula*) 3|79 (= Pomponiana)
 Mésahi (*Mesaches gens*) 6|190
 Mesána (*Messana oppidum*) 2|220, 3|88
 Mesánija (*Messania regio*) 6|214
 Mesánik (*Messanicus fossa*) 3|119
 Mesápija (*Messapia regio*) 3|99
 mesápijska Ūrija (*Uria Messapiae oppidum*) 3|100
 Mésata (*Mesate insula*) 4|74
 Meséida (*Messeis fons*) 4|30
 Meséna¹, mesto (*Messene oppidum*) 4|15, 4|55
 Meséna², pokrajina (*Mesene regio*) 6|129, 6|131–132, 6|152
 Mesénija (*Messenia regio*) 4|1, 4|15
 Mesenijáni (*Messeniani gens*) 6|19
 Mesénijci (*Messenii populus*) 3|91
 meso – človeško 6|55, 6|75, 6|195; dež mesa 2|147; kačje 5|45; levov 6|195; panterjev 6|195; razdeljeno pri žrtvi 3|69; slonje 6|189; želvje 6|109
 Mésto Slépih (*Caecorum oppidum*) 5|149 (= Kalhádón)
 Méstos (*Mestus amnis*) 4|40, 4|42
 mešanica – peska 5|75; vplivov 2|190; vsa-kovrstnih čudežnih pojavov 2|241
 Metagonitida (*Metagonitis terra*) 5|22 (grško ime za Numídijo)
 Metapínsko ústje (*Metapinum os*) 3|33
 Metapónt (*Metapontum oppidum*) 3|97
 Metaurenses¹, Tiferináti (*Tifernates Metaurenses civitas/oppidum*) 3|114
 Metaurenses², Urvináti (*Urvinales Metaurenses civitas/oppidum*) 3|114
 Metáver (*Metaurus amnis*) 3|73, 3|92, 3|113
 Metelínium (*Metellinensis colonia*) 4|117
 metelítski nómos (*Metelites nomos*) 5|49
 Metídrij (*Methydrium oppidum*) 4|20
 Metímna (*Methymna oppidum*) 5|139
 Metína (*Metina insula*) 3|79
 Metóna (*Methone oppidum*) 4|32
 Métora (*Methora oppidum*) 6|69
 Metórk (*Methorcum oppidum*) 6|94
 Metrodór¹ (*Metrodorus*) 5|136 (= Metrodór²)

- Metrodór² iz Sképse (*Metrodorus Scepsius*) 3|122
 Metropolíti (*Metropolitae civitas*) 5|106, 5|120
 Metubárbis (*Metubarbis insula*) 3|148
 Metúride (*Methurides insulae*) 4|57
 Mevanijáti (*Mevanitates civitas/oppidum*) 3|113
 Mevaniolénzi (*Mevaniolenses civitas/oppidum*) 3|113
 Mézala (*Mesala oppidum*) 6|158
 Mezamóni (*Mesammones populus/gens*) 5|33 (= Nazamóni)
 Mezéjci (*Maezei populus/gens*) 3|142
 Mezémbrija (*Mesembria oppidum*) 4|45
 mézes 2|120
 Mézi¹ (*Mesae gens*) 6|77
 Mézi² (*Moesi populus/gens*) 3|149, 4|3
 (mézijska plemena [*Moesicae gentes*]), 4|41
 Mézija (*Moesia provincia*) 3|149
 Mezopotámija (*Mesopotamia terra/regio*) 2|225, 5|66 (= Sírija), 5|86 (prefektura), 5|87, 5|90, 5|90 (Évfratovo poplavljanje), 6|25, 6|116–117, 6|121, 6|123, 6|126, 6|129, 6|137, 6|212
 Miánija (*Myania oppidum*) 4|8
 Midáj (*Midaium oppidum*) 5|145
 Midájci (*Midaei civitas*) 5|105
 Midíoa (*Midioe regio*) 6|169
 Míeza (*Mieza oppidum*) 4|34
 Mígdoni (*Mygdones gens*) 4|35, 5|126
 Migdónija (*Mygdonia regio*) 4|38, 5|145, 6|42
 Míglis *Gemella* (*Miglis Gemella oppidum*) 5|37
 Míkale (*Mycalae insulae*) 5|135
 Mikaléz¹, gora (*Mycalus*) 4|25
 Mikaléz², mesto (*Mycalae*) 4|26
 Mikéne (*Mycenae oppidum*) 4|17
 Míkonos (*Myconus insula*) 4|51, 4|66
 Míla (*Myle oppidum*) 5|92
 Mílaza (*Mylasa oppidum*) 5|108
 Míle (*Mylae oppidum*) 2|220, 3|90
 Milét¹, mesto v Joniji (*Miletus oppidum/urbs*) 2|31, 2|53, 2|191, 2|204, 5|112 (= Lelegéida; = Pitiúza; = Anaktórija), 5|113, 5|135, 6|215
 Milét², mesto v Ajolidi (*Miletos oppidum*) 5|122
 Milét³, mesto na Kreti (*Miletos oppidum*) 4|59
 Milétčani (*Milesii populus/civitas*) 4|44–45, 4|87, 5|142, 5|144, 6|5, 6|18 (Vrtóvi Milétčanov [*Cepoe Milesiorum oppidum*]), 6|159, 6|215
 Miletópolis¹, mesto v Skitiji (*Miletopolis oppidum*) 4|82
 Miletópolis², mesto v Aziji (*Miletopolis oppidum*) 5|142
 Miletopolíti (*Miletopolitae civitas*) 5|123
 Míli (*Mylae insulae*) 4|61
 Mílijci (*Milyae populus/gens*) 5|95 (potomci Tračánov), 5|147
 Milogónida (*Milogonis insula*) 3|93 (= Lipára)
 Mílon, Tit Ánij (*Titus Annius Milo*) 2|147
 Míltopa (*Miltopes statio*) 3|101
 Mimálista (*Mimallis insula*) 4|70 (= Mélos)
 Mimánt (*Mimas mons*) 5|116, 5|117
 (Mimántov rt [*Mimantis promunturium*])
 Mímblida (*Mimblis insula*) 4|70 (= Mélos)
 Mímo Kamnite gláve (*Praeter Caput Saxi iter*) 5|38
 Minájci (*Minaei gens*) 6|155, 6|157, 6|161
 Míncij (*Mincius fluvius/amnis*) 2|224, 3|118, 3|131
 Míndos (*Myndus/Myndos oppidum*) 2|204, 5|107, 5|107 (Stári Míndos)
 Minérva (*Minerva*) 3|62 (Minérvin rt [*Minervae promunturium*])
 Minérvin rt (*Minervae promunturium*) 3|62
 Miniêj (*Minyios oppidum*) 4|29 (= Orhómen)
 minij 3|30
 Mínij (*Minius amnis*) 4|112, 4|115
 Minóida (*Minois insula*) 4|67 (= Páros)
 Minójski Ápteron (*Apteron Minoium oppidum*) 4|59
 Mínos (*Minos rex*) 6|157
 Mintúrne (*Minturnae colonia*) 3|59
 Mionéz (*Myonessos insula*) 5|137
 Míos Hórmos (*Myos Hormos*) 6|168
 mira 6|174
 Míra (*Myra oppidum*) 5|100
 Miriándér (*Myriandros/Myriandrus oppidum/urbs*) 2|243, 5|80

- Mirína¹, mesto na Kreti (*Myrina oppidum*) 4|59
- Mirína², mesto na Lemnosu (*Myrina oppidum*) 4|73
- Mirína³, mesto v Ajoliji (*Myrina oppidum*) 5|121 (= Sebastópolis)
- Mirlēja (*Myrlea oppidum*) 5|143 (= Apamêja)
- Mirmékij (*Myrmecium oppidum*) 4|87
- Mirmeške čerí (*Myrmeces scopuli*) 5|119
- Mirmidóni (*Myrmidones populus/gens*) 4|28
- Miróbriga¹, mesto Keltikov (*Mirobriga oppidum*) 4|116
- Miróbriga² Regína, mesto v Beturiji (*Mirobriga Regina oppidum*) 3|14
- Mirobrigénzi Celtici (*Mirobrigenses Celtici gens/civitas*) 4|118
- Mirtilis (*Myrtilis oppidum*) 4|116–117
- Mírtoško morje (*Myrtoum mare*) 4|19, 4|51, 4|65
- Mírzij (*Mirsion oppidum*) 6|179 (= Megatêjh)
- Mírzil (*Myrsilus*) 3|85, 4|65
- Miskéla (*Myscella oppidum*) 4|37
- Mísua (*Misua oppidum*) 5|24
- miš – vodna 2|227
- mit 4|92, 5|3; grški 4|1, 5|31; o Andrómedi 6|182; o Sónčevih govedih 2|220; o Očétu Lib(e)ru in rojstvu iz Zévsovega stegna 6|79; o Odisêjevi ladji 4|53
- Mitiléna (*Mytilene oppidum*) 2|245, 5|139
- Mitilenájci (*Mytilenaei civitas*) 5|125
- Mitridát Evpátor (*Mithridates*) 2|209, 6|7, 6|17, 6|51 (vojna z Mitridatom [*bellum Mithridaticum*])
- Miúnt (*Myuus oppidum*) 5|113
- Mizájci (*Mizaei gens*) 6|133
- Mizánda (*Mysanda oppidum*) 5|93
- Mizénúm (*Misenum oppidum*) 3|61
- Mízi¹ (*Mysi populus*) 5|125
- Mízi², Veliki (*Mizi maiores*) 6|152
- Mízi³, Mali (*Mizi minores*) 6|152
- Mízija (*Mysia regio/terra*) 6|215–216, 5|110, 5|119 (tudi reka), 5|121 (= Ajólida), 5|123, 5|125–126, 5|142–143
- mízijski¹ Abreténi (*Abretteni populus/gens*) 5|123 (= Helespóntijci)
- mízijski² Olímp (*Olympus Mysius mons*) 5|142
- Mizomakedónci (*Mysomacedones civitas*) 5|120
- Mizotimolíti (*Mysotimolitae civitas*) 5|111
- mlaj 2|109, 2|128, 2|215–216, 2|219, 5|57
- mleček – evfórbeje 5|16
- Mléčni króg (*lacteus circulus*) 2|91
- mleko U|11, 6|161; črno 2|230; deževanje mleka 2|147; pasjeglavcev 6|190; petelinje U|24
- močvirje 2|174, 2|203, 2|205, 6|99; Aherúzija 3|61; Artínija 5|142; Atrijánov 3|120; Évfrata 5|90, 6|109; Fenêja 4|21; Gigájsko 5|110; Kendébija 5|75; Majótiško 2|168; Megízba 6|86; močvirna laguna 3|33; močvirni jarki 6|75; na območju Lámínija 3|6; ob vznožju gore Kísij 5|68; otoka Ómbrij 6|203; Palajskamandrovo 5|124; Palantiáda 5|28; Pegazêjsko 5|115; Pigmájcev 6|188; Pomptínsko 3|59; pri Devéltonu 4|45; pri otoku Pévka 4|79; Reatínsko 2|226; v mestu Samózata 2|235
- moda 4|62
- Modogálínga (*Modogalinga gens*) 6|67
- Módon (*Modum oppidum*) 6|193
- Modrésí (*Modressae gens*) 6|67
- Módubi (*Modubae gens*) 6|67
- Módura (*Modura oppidum*) 6|105
- Mógora (*Mogore oppidum*) 6|180
- Mohórbe (*Mochorbae portus*) 6|149
- Mójridovo jézero (*Moeridis lacus*) 5|50, 5|61
- Mójrís (*Moeris rex*) 5|50, 5|61
- Mójzi (*Moesi populus/gens*) 5|145
- Móki (*Moci gens*) 6|48
- Molíkríja (*Molycrta oppidum*) 4|6
- Molíndi (*Molindae gens*) 6|67
- molitev 2|140
- Molósi (*Molossi populus/gens*) 4|2, 4|4
- Móna (*Mona insula*) 2|187, 4|103
- Mónadi (*Monadi gens*) 3|104
- Monájdi (*Monaedes gens*) 6|69
- Monápija (*Monapia insula*) 4|103
- Monolêj (*Monoleus lacus*) 6|171
- Montani¹, Kuprénzi (*Cuprenses Montani civitas/oppidum*) 3|111
- Montani², Líguri (*Ligures Montani civitas/oppidum*) 3|135
- Móps(os) (*Mopsos oppidum*) 5|91
- Mopsópíja (*Mopsopia*) 5|96 (= Pamfilíja)

- Morgéti (*Morgetes populus/gens*) 3|71
 Moríli (*Morylli populus/gens*) 4|35
 Morimarúza (*Morimarusa mare*) 4|95 (= Séverni ocean)
 Moriména (*Morimene regio*) 6|9
 Mórini (*Morini gens*) 4|102, 4|106, 4|122
 Morizéni (*Moriseni populus/gens*) 4|41
 morje 2|7, 2|101, 2|107, 2|113–114, 2|118, 2|125, 2|157, 2|164 (rob morja), 2|166–167, 2|170, 2|173, 2|179, 2|192, 2|200–202, 2|204–206, 2|213, 2|217–220, 2|222, 2|224–225, 2|227, 2|229, 2|233 (divja narava morja), 2|234, 2|238, 2|243, 2|245, 3|4, 3|10, 3|16, 3|19–20, 3|29, 3|32, 3|34, 3|38, 3|41, 3|50, 3|57 (brezmejno morje), 3|60, 3|62, 3|71, 3|74, 3|76–77, 3|79–80, 3|86, 3|100–101, 3|110, 3|115, 3|121, 3|126–129, 3|141–142, 3|144–145, 3|151, 4|1, 4|6, 4|8–9, 4|11, 4|17, 4|19–20, 4|27, 4|37–38, 4|43, 4|51–52, 4|54–55, 4|62, 4|68, 4|75–76, 4|79, 4|82, 4|84–85, 4|89–91, 4|93, 4|95, 4|97–98, 4|102–104, 4|109, 4|113, 5|1, 5|2–3, 5|13, 5|19, 5|21, 5|23, 5|26, 5|32, 5|41, 5|47, 5|55, 5|59, 5|65–66, 5|92–94, 5|97–100, 5|103, 5|112–114, 5|116, 5|128, 5|130 (= Kilikijski jarek), 5|139, 5|141, 5|143, 6|1, 6|13, 6|20, 6|36–37, 6|39, 6|53, 6|58, 6|64, 6|73, 6|82–83, 6|87, 6|98, 6|112, 6|126, 6|130, 6|142–143, 6|147, 6|154–155, 6|162, 6|191, 6|197–198, 6|205; dno 2|225; dobrine 3|123; globina 2|128, 2|203, 2|222, 5|128; kanal 5|76; mrtvo (Morimarúza) 4|95; notranje 2|173, 2|218, 3|3–4, 4|93; obala 3|17, 3|121, 4|118, 5|67; obmorska kolonija 3|99; obmorska pokrajina 2|194, 6|115; obmorski kotiček 4|8; obmorsko mesto 6|139; odprto 2|114, 2|218, 2|234, 4|54–55, 5|138, 6|153, 6|172, 6|175; ožina 3|86–87, 4|11, 4|37, 4|68, 4|87, 4|119, 5|18, 5|141, 6|2, 6|37, 6|163; plimovanje 2|229, 3|151; pot 2|243, 4|16; površina 2|224; preliv 2|157, 3|7, 3|100 (pri Apoloniji); prostranstvo 2|162; razbojniki 3|101; Sédem móríj 2|119–120; sladko 2|222, 6|51; slano(st) 2|224, 3|127, 2|233; teleta 2|146; toplo 2|234; valovi 5|3; valovje 2|212; voda 2|222–224, 2|234; vodovje 4|4, 4|22; vrtinec 3|87 (Karídba); živali 2|146, 6|176; gl. tudi posamezna morja
 Mórogi (*Morogi oppidum*) 4|110
 Morúni (*Moruni gens*) 6|74
 Mórzin (*Morsynus fluvius*) 5|108
 Moshéni (*Moscheni gens*) 6|28
 Móshi (*Moschi gens*) 6|13, 6|29
 Móshiški Távros (*Moshicus mons*) 5|99
 Mosilít¹, pristanišče (*Mossylites portus*) 6|174
 Mosilít², rt (*Mossylites promunturium*) 6|174
 Mosilítiski rt (*Mossylicum promunturium*) 6|175
 Mosíni (*Mossyni gens*) 5|126, 6|11
 most 4|63, 5|41, 5|85–86, 5|128, 6|75; pontonski 3|101, 4|75, 4|76; tisoč čevljev dolg 4|4, 120 mostov čez Fázis 6|13
 Motóna (*Mothone oppidum*) 4|15
 Mótris (*Mothris oppidum*) 5|90
 Mózsa (*Mosa amnis*) 4|100–101
 mravlja 2|109
 mraz 2|105, 2|129, 2|152, 2|172, 2|245, 4|88; Satúrnov 2|34
 mrk 2|42, 2|53, 2|56–57, 2|97, 2|180; Lúnin 2|46, 2|48, 2|51, 2|54, 2|56–57, 2|180, 2|195; Sončev 2|46, 2|48, 2|53–54, 2|56–58, 2|98, 2|180, 2|195
 mrmranje 2|193
 Mřzlíca (*Febris*) 2|16
 Múcij, Kvínt (*Q. Mucius*) 2|99
 Muciján (*C. Licinius Mucianus*) 2|231, 3|59, 4|66–67, 4|77, 5|50, 5|83, 5|128, 5|132
 Múcijeji oltarji (*arae Muciaie*) 2|211
 mukanje 2|193
 Mulélaha¹, mesto (*Mulelacha oppidum*) 5|9
 Mulélaha², polotok (*Mulelacha promunturium*) 5|9
 mulj – rek Briksas in Ortákias 6|136
 Múlon (*Mulon oppidum*) 6|180 (= Hípaton)
 Múluha (*Mulucha amnis*). 5|19
 Múnda¹, kolonija (*Munda colonia*) 3|12
 Múnda², reka (*Munda amnis*) 4|115
 mundus 2|8
 municipij 3|134, 3|138; flávijski (Sólva) 3|146; Pompéji 2|137; rimskih državljánov 4|117; v Bétiki 3|7
 Muniénzi (*Munienses populus/gens*) 3|69
 Muráñimal (*Murannimal oppidum*) 6|159
 Murazijári (*Murrasiarae gens*) 6|47

- Murgentini (*Murgentini populus/gens*) 3|91
 Múrgi (*Murgi oppidum*) 3|8, 3|17
 Mústija (*Mustia oppidum*) 3|95
 Músuni (*Musuni natio*) 5|30
 Muticénzi (*Mutycenses populus/gens*) 3|91
 Mútina (*Mutina oppidum/colonia*) 2|96
 (nesrečni dogodki pri Mútni [*Mutinen-sia mala*]), 2|199 (ozemlje Mútine [*ager Mutinensis*]), 2|209 (območje Mútine [*ager Mutinensis*]), 2|240 (območje Mútine [*ager Mutinensis*]), 3|115
Mutuesci, Trebuláni (*Trebulani Mutuesci gens*) 3|107
 Mutustratini (*Mutustratini populus/gens*) 3|91
 Múza (*Muza portus*) 6|104
 Múze (*Musae*) 4|25
 Muzékros (*Musecros flumen*) 6|151
 Múziris (*Muziris emporium*) 6|104
 Muzulámi (*Musulami natio*) 5|30
 Nábabi (*Nababes gens*) 5|21
 Nábar (*Nabar fluvius*) 5|21
 Nábata (*Nabata oppidum*) 6|184
 Nabatájci (*Nabataei gens*) 5|65, 6|144, 6|157
 Nabrisa¹ Veneria (*Nabrissa Veneria oppidum*) 3|11
 Nabrisa² Conobaria (*Nabrissa Conobaria oppidum*) 3|11 (= Nabrisa)
 Náda (*Spes*) 2|14
 nadglavišče 2|161, 2|183
 nadzornik 3|8 (o Pánu)
 nafta 2|235
 Nágija (*Nagia oppidum*) 6|153
 Nagrađa (*Beneficium*) 2|14
 Nájvazi (*Naevazae gens*) 6|19
 Náksi (*Naxi populus/gens*) 3|91
 Náksos¹, kolonija (*Naxos colonia*) 3|88 (= Tavroménij)
 Náksos², otok (*Naxus insula*) 4|67–69
 namakanje 5|23, 5|74, 6|124, 6|161
 Namnéti (*Namnetes populus/gens*) 4|107
 nanos – naplavin 4|5; rečni 2|201, 6|140
 Nantuáti (*Nantuates gens*) 3|137
 Napájci (*Napaei gens*) 6|22, 6|50
 Nápata (*Napata oppidum*) 6|181–189
 napéra – na kolesu 2|64
 napev – melodičen 2|209; piščali in trstnice 5|7
 Nápiti (*Napitae gens*) 6|21
 naplavina – Majándra 2|201; Níla 2|201; reke Ahelój 2|201, 4|5
 Nár (*Nar fluvius*) 3|54, 3|109
 Náraga (*Narraga fluvius*) 6|123
 Nárakovo ústje (*Naracustoma ostium*) 4|79
 naraščanje – morskega valovja 2|212; plimovanja 2|215; Tíbere 3|55; Níla 5|55 in nasl.
 narava 2|2–3, 2|13, 2|19, 2|25, 2|27–28, 2|30, 2|34, 2|41, 2|46, 2|49, 2|52–54, 2|76–77, 2|101–102, 2|104–106, 2|113, 2|116, 2|129, 2|141–142, 2|145, 2|149, 2|154, 2|159–160, 2|162–163, 2|166, 2|190, 2|202, 2|204–205, 2|207–208, 2|214, 2|233–236, 2|238, 2|241, 2|248, 3|2, 3|4, 3|40, 3|132, 3|151, 4|22, 4|29, 4|88, 5|97, 6|2, 6|30, 6|35, 6|89, 6|143; dvoboj narave 5|85; naravna lega 5|88; naravna pregrada 3|151; naravna prvin 2|138; naravna struga 4|84; naravne lastnosti 5|71, 6|107 (vode); naravne ovire 5|98; naravno počelo 2|13, 2|239; nenaklonjenost narave 6|1; raznolikost narave 5|65
 naravoslovec – Anaksimánder iz Miléta 2|191
 Nárbon¹, Mársov (*Narbo Martius Decumanorum colonia*) 3|32
 Nárbon² (*Narbo colonia*) 6|217 (= Nárbon¹)
 Narbónska Gáljija (*Gallia Narbonensis provincia/regio*) 4|105, 6|215
 Narbónska provinca (*Narbonensis provincia*) 2|121, 3|31–35, 3|37, 3|74, 4|109
 Nárejci (*Nareae gens*) 6|74
 Naréste (*Nareste castellum*) 3|142
 Narézijci (*Naresii populus/gens*) 3|143
 Nariánd (*Nariandos oppidum*) 5|107
 Narík (*Narycum oppidum*) 4|27
 Narmálha (*Narmalcha amnis*) 6|120
 Narniénzi (*Narnienses populus/gens*) 3|113
 Naróna¹, reka (*Naro amnis*) 3|144
 Naróna², kolonija (*Narona colonia*) 3|142
 Nartekúza (*Nartheclusa insula*) 2|204, 5|133
 Nartes, Interamnáti (*Nartes gens/civitas*) 3|113
 nasadi – oljčni 5|13; palmovi 5|70, 6|131, 6|161, 6|205
 naselbina 2|139, 2|197, 3|131, 4|117, 4|120, 5|94; gl. tudi posamezna mesta

Nasici, Kalaguritáni (*Calagurritani Nasici gens/civitas*) 3|24
 nasip – ki povezuje mesto Hípi s kopnim 5|117; na Aniénu 3|55; na Nílu 5|58
Náskos (*Nascus oppidum*) 6|154
Natábudi (*Nattabudes natio*) 5|30
Nátabur (*Nathabur fluvius*) 5|37
Natíni (*Natini populus/gens*) 3|105
Nátizon (*Natiso flumen*) 3|126
 natron 2|226; natronske meglice 6|127
 navade – civilizirane 5|45; grške 4|85
Navarini (*Navarini populus/gens*) 4|111 (= Egivári)
Návaron (*Navarum oppidum*) 4|84
Navéktaba (*Navectabe oppidum*) 6|193
 navigacija 5|67
Návija (*Navia flumen*) 4|111
Návkratis (*Naucratis oppidum*) 5|64
 navkratitski nómos (*Naucratis nomos*) 5|49
 navkratitsko ústje (*Naucraticum ostium*) 5|64 (= herakleótsko ustje; = kanópsko ustje)
Návloh¹, mesto v Fokidi (*Naulochum oppidum*) 4|8
Návloh², mesto v Joniji (*Naulochum oppidum*) 5|113
Návloh³, mesto v Trakiji (*Naulochus oppidum*) 4|45
Návloh⁴, otok blizu Krete (*Naulochus insula*) 4|61
Návloh⁵, rt v Bitiniji (*Naulochum promunturium*) 5|150
Navpákt (*Naupactos oppidum*) 4|6
Navpórt (*Nauportus flumen*) 3|128
Navstátmos (*Naustathmus portus*) 3|89
Návtis (*Nautis oppidum*) 6|193
Nazamóni (*Nasamones populus/gens*) 5|33 (= Mezamóni), 5|34
Nazardúma (*Nasarduma oppidum*) 6|178
Nazeríni (*Nazerini tetrarchia*) 5|81
Néa¹, otok (*Nea insula*) 4|72
Néa², mesto (*Nee oppidum*) 5|124
Neájt (*Neaethus amnis*) 3|97
Neakindi (*Neacyndon gens*) 6|105
Neánder (*Neandros oppidum*) 5|122
Neápolis¹, mesto ob Sirtah (*Neapolis oppidum*) 5|27
Neápolis², mesto v Afriki (*Neapolis oppidum*) 5|24

Neápolis³, mesto v Feniciji (Samariji) (*Neapolis oppidum*) 5|69 (= Mamórta)
Neápolis⁴, mesto v Italiji (*Neapolis oppidum*) 2|197, 3|62, 3|82, 6|216
Neápolis⁵, mesto v Kariji (*Neapolis oppidum*) 5|107
Neápolis⁶, mesto v Trakiji (*Neapolis oppidum*) 4|42
Neapolitáni¹, prebivalci karijske Neapole (*Neapolitani civitas*) 5|147
Neapolitáni², skúpnost na Sardiniji (*Neapolitani civitas/oppidum*) 3|85
Neárh (*Nearchus*) 6|96–97, 6|107, 6|109, 6|124
 nébes – apsida nébesa 2|63
 nebeščani 2|16
 nebo 2|1, 2|12–13, 2|28–29, 2|31, 2|40, 2|43–44, 2|54, 2|56, 2|62, 2|65, 2|67, 2|71, 2|79–82, 2|87, 2|89, 2|91–92, 2|94–95, 2|97, 2|100, 2|102–104, 2|106, 2|110, 2|119, 2|121–122, 2|129, 2|137–138, 2|143–144, 2|147–148, 2|153–154, 2|160, 2|172–174, 2|177, 2|192, 2|196, 2|199, 2|212, 2|240, 3|39, 3|42, 3|45, 4|22, 5|6, 6|33, 6|87, 6|143; krogi 2|30; obla 2|212; ogenj 2|82; pojav 2|207, 2|216; sfera 2|31; svod 2|142, 2|144; širina 2|66–67; telo 2|3, 2|30–31, 2|47–49; vzrok 2|189; znamenje 2|64, 2|81, 2|108
Nedináti (*Nedinales populus/gens*) 3|130
Née (*Neae insulae*) 2|202, 2|210
Négrana (*Negrana oppidum*) 6|160
Nehéps(o) (*Nechepso*) 2|88
Nekvínun (*Nequinum oppidum*) 3|113
Néli (*Neli gens*) 6|165
Nélon (*Nelo amnis*) 4|111
Nemalóni (*Nemaloni gens*) 3|137
Nemáturi (*Nematuri gens*) 3|137
Nemavzénzi (*Nemausenses civitas*) 3|37
Nemávzum (*Nemausum oppidum*) 3|37
Némea (*Nemea regio*) 4|20 (= Bembinádija)
Németi (*Nemetes populus/gens*) 4|106
Nemínija (*Neminia, Neminiae fons*) 2|230
 nemir 2|174; državljanski 2|92, 3|30
 nemoralnost 2|93
Neocezarêja (*Neocaesarea oppidum*) 6|8–9
Néon Têjhos (*Neon Tichos oppidum*) 5|121
Neóris (*Neoris oppidum*) 6|29
Népeta (*Nepete oppidum*) 3|52
 nepopolnost – narave 2|27

- Nepót, Kornélij (*Cornelius Nepos*) 2|169–170, 4|77, 5|4, 6|5, 6|31, 6|199
- Nerêjci (*Nereae gens*) 6|76
- Neretíni (*Neretini populus/gens*) 3|105
- Nêrif (*Neriphus insula*) 4|74
- Nêripi (*Neripi gens*) 6|22
- Nêrit¹, gora na Itaki (*Neritus*) 4|55
- Nêrit², mesto (*Neritum*) 4|5 (= Levkáda)
- Neritida (*Neritis paeninsula*) 4|5 (= Levkádijsa)
- Nêron, Domicij (*Domitius Nero*) 2|92, 2|199, 2|232, 4|10, 4|22, 6|40, 6|181, 6|184
- Nertóbriga *Concordia Iulia* (*Nertobriga Concordia Iulia oppidum*) 3|14
- Nerúzijci (*Nerusii gens*) 3|137
- Nêrvijci (*Nervii populus/gens*) 4|106
- Nêsa (*Nessa oppidum*) 6|158
- Nesêjci (*Nesei gens*) 6|76
- Nêska (*Nesca oppidum*) 6|160
- neskončnost 2|3
- nesloga – med prvinami 2|104; med Hiperborêjci 4|89
- nesmrtnost U|25, 2|27
- Nêstos (*Nestus oppidum*) 6|160
- nestrokovnjaki 4|89
- Netíni (*Netini populus/gens*) 3|91
- neurje 2|112, 2|170
- Néva (*Naeva oppidum*) 3|11
- nevednost 2|110, 5|12
- nevihta 2|85, 2|102, 2|105–106, 2|108, 2|115–116, 2|125, 2|155, 2|195
- Névri (*Neuroe populus/gens*) 4|88
- Névrida (*Neuris insula*) 5|151 (= Elafonéz)
- Nezákcij (*Nesactium oppidum*) 3|129, 3|140
- Nêzebis (*Nesebis oppidum*) 6|42
- Nézimi (*Nesimi gens*) 5|17
- Nézos (*Nesos urbs*) 4|64
- Nícivi (*Nicives natio*) 5|30
- Nifát (*Niphates mons*) 5|98 (= Ripájsko pogórje)
- Niger (*Niger mons*) 5|37
- Nigídij (*Nigidius*) 6|217
- Nígrí (*Nigroe gens*) 6|195
- Nígris¹, reka (*Nigris fluvius*) 5|30, 5|43–44
- Nígris², studenec (*Nigris fons*) 5|52
- Nigríti (*Nigritae gens*) 5|43
- Nikája¹, mesto v Italiji (*Nicaea oppidum*) 3|47
- Nikája², mesto v Bitiniji (*Nicaea oppidum*) 5|148 (= Ólbija), 6|217
- Nikánor (*Nicanor*) 6|117, 6|122
- Nikátor (*Seleucus I. Nicator*) 6|31, 6|63
- Nikázija (*Nicasia insula*) 4|68
- Nikefórij (*Nicephorium oppidum*) 5|86, 6|119
- Nikefórion (*Nicephorium flumen*) 6|129
- Níkias (*Nicias*) 2|54
- Nikodór (*Nicodorus*) 3|58
- Nikomédija (*Nicomedia urbs*) 5|149, 5|151, 6|217
- Nikópolis (*Nicopolis urbs*) 6|26
- nikopolitánska skupnost (*civitas Nicopolitana*) 4|5
- Nil (*Nilus amnis*) 2|184, 2|201, 2|229, 3|3, 3|121 (Délta), 5|40 (Nílovo ustje Kanóp), 5|44, 5|48, 5|50 (Nílov otok), 5|50 (Nílovo razcepišče = Délta), 5|51 (izvir), 5|53 (= Ástap), 5|53 (= Astábores), 5|53 (= Astósapes), 5|53, 5|53 (Gíris), 5|53 (= Ajgipt, celotni tok reke), 5|53 (= Trítion), 5|55 (naraščanje Níla), 5|55 (Nílova ustja), 5|55 (izvir Níla Fíala), 5|56, 5|57 (naraščanje Níla), 5|58–59, 5|59 (Nílovo razcepišče = Délta), 5|59 (Nílov katarákt), 5|60, 5|64 (iztok Níla), 5|90, 5|128 (Nílovo kanópsko ustje), 6|65, 6|82, 6|102, 6|165–166, 6|177, 6|181, 6|188, 6|191–192, 6|194, 6|209
- Nílida (*Nilides lacus*) 5|51–52
- nimfa – Kréta 4|58; Parténopa 5|135; Híona 5|136
- Nimfáida (*Nymphais insula*) 5|131
- Nimfáj¹, gora v Ftiotidi (*Nymphaeus mons*) 4|29
- Nimfáj², kraj ob Tigrisu (*Nymphaeum locus*) 6|128
- Nimfáj³, kraj v Kilikiji (*Nymphaeum locus*) 5|92
- Nimfáj⁴, mesto v Skitiji (*Nymphaeum oppidum*) 4|86
- Nimfája¹, otok (*Nymphaea insula*) 5|134 (= Kós)
- Nimfája², otok blizu Samosa (*Nymphaea insula*) 5|135
- Nimfájon¹, kraj v Iliriji (*Nymphaeum locus*) 2|237 (Nimfájonov krater [*Nymphaeum crater*])

- Nimfájon², močvirje v Lidiji (*Nymphaeum stagnum*) 2|209, 2|240
- Nimfájon³, rt v Iliriji (*Nymphaeum promunturium*) 3|144
- Nímfe (*Nymphae*) 6|97 (Ležišče Nímfe [*Nympharum Cubile insula*])
- Nimfěj (*Nymphaeus fluvius*) 3|57
- Ningvárija (*Ninguaria insula*) 6|204
- Nínos (*Ninos oppidum*) 6|42, 6|117
- Nioba (*Niobe fons*) 4|17
- Nístros (*Nystrus insula*) 4|53
- Níteris (*Niteris*) 5|37
- Nitíbrum (*Nitibrum oppidum*) 5|37
- Nitióbrogi (*Nitiobroges populus/gens*) 4|109
- Nítrije (*Nitriae locus*) 6|104
- Níza¹, dojlja (*Nysa nutrix*) 5|74
- Níza², mesto v Dekapoli (*Nysa urbs*) 5|74 (= Skitópola)
- Níza³, mesto v Indiji (*Nysa urbs*) 6|79
- Níza⁴, mesto v Kariji (*Nysa oppidum*) 5|108
- Niziája (*Nisiaea regio*) 6|113
- Nizikati (*Nisicathae gens*) 6|194
- Nizír (*Nisyros insula*) 5|133 (= Porfírida), 5|134
- Níziti (*Nisitae gens*) 6|194
- Nóa (*Noa oppidum*) 6|178
- Nobúndi (*Nobundae gens*) 6|76
- Nóega (*Noëga oppidum*) 4|111
- Nógros (*Nogrur flumen*) 6|12
- Nohájti (*Nochaeti gens*) 6|148
- Noíni (*Noini populus/gens*) 3|91
- Nóla (*Nola colonia*) 3|63
- Nomádi¹ (*Nomades gens*) 5|22 (= Numídijci)
- Nomádi², nomádski Skeníti (*Nomades Scenitae gens*) 6|145
- Nomádi³, pleme v Arabiji (*Nomades gens*) 6|125, 6|143, 6|148, 6|161, 6|179
- Nomádi⁴, pleme v Etiopiji (*Nomades gens*) 6|189–190
- Nomádi⁵, pleme v Indiji (*Nomades gens*) 6|55
- Nomádi⁶, pleme v Partiji (*Nomades gens*) 6|113
- Nomádi⁷, pleme v Skitiji (*Nomades gens*) 4|83–84, 4|88, 6|38
- Nomentáni (*Nomentani populus/gens*) 3|64, 3|107
- nómos – afroditopolítski 5|49; ámonski 5|49; antajopolítski 5|49; apolonopolítski 5|49; arábski 5|49; arzinoítska nómosa 5|50; arzinoítski 5|50, 5|61; atribítski 5|49; bubastítski 5|49; buzirítski 5|49; diospolítski 5|49; farbajtítski 5|49; faturítski 5|49; ginajkopolítski 5|49; heliopolítski 5|49; herakleopolítski 5|50; hermontítski 5|49; hermopolítski 5|49; hieropolítski 5|50; kabazítski 5|49; kinopolítski 5|49; koptítski 5|49; krokodilopolítski 5|50; latopolítski 5|49; leontopolítski 5|49; likopolítski 5|49; memfítski 5|50; mendézijski 5|49; menelaítski 5|49; metelítski 5|49; navkratítski 5|49; oazítska nómosa 5|50; oksirinhítski 5|49; ombítski 5|49; onufítski 5|49; panopolítski 5|49; prozopítski 5|49; psoítski 5|49; ptémfski 5|49; ptenétski 5|49; saítski 5|49; sebenítski 5|49; setroítski 5|49; tanítski 5|49; tentirítski 5|49; tinitíski 5|49
- Nonágrija (*Nonagria insula*) 4|65 (= Ándros)
- Nonákra (*Nonacris mons*) 2|231
- Nonákrida (*Nonacris mons*) 4|21
- Noráni (*Norenses gens/civitas*) 3|85
- Nórba¹, mesto (*Norbe oppidum*) 3|68
- Nórba² *Caesarina*, kolonija (*Norbenses Caesaria colonia*) 4|117
- Norbanénzi (*Norbanenses gens/civitas*) 3|105
- Norbáni (*Norbani gens/civitas*) 3|64
- Norēja (*Noreia oppidum*) 3|131
- Nórik (*Noricum provincia*) 3|147, 4|98
- Nóriki (*Norici populus/gens*) 3|133, 3|146
- nosečnost 2|137
- nosorogi 6|173, 6|185
- Nótij¹, mesto blizu Efeza (*Notium oppidum*) 5|116
- Nótij², mesto na otoku Kalidna (*Notion oppidum*) 5|133
- Notíti (*Notitae gens*) 6|123
- nótos 2|119–120
- Nótranje mórje (*Internum mare*) 5|18
- Nôva¹ Hidrévma (*Hydreuma Novum locus*) 6|103
- Nôva² Kartágina (*Carthago Nova colonia/ oppidum*) 3|19, 3|76, 6|215
- Nóvan (*Novanus fluvius*) 2|229
- Nována (*Novana oppidum*) 3|111

- Novárijia (*Novaria oppidum*) 3|124
 Nôvi¹ Páfos (*Nea Paphos oppidum*) 5|130
 Nôvi² Fabratèrni (*Fabraterni Novi gens/civitas*) 3|64
 Nôvi³ Fórum (*Forum Novum oppidum*) 3|107
 Nôvi⁴ Kastrum (*Castrum Novum oppidum*) 3|110
 Novi⁵ Kluzíni (*Clusini Novi gens/civitas*) 3|52
 Nôvo mesto (*Oppidum Novum*) 5|20
 Nubájci (*Nubaei gens*) 6|142, 6|192
 Nucèrija (*Nuceria oppidum*) 3|62
 Nuceríni¹ *Camellani* (*Nucerini Camellani gens/civitas*) 3|114
 Nuceríni² *Favonienses* (*Nucerini Favonienses gens/civitas*) 3|114
 Núma (*Numa*) 2|140
 Numána (*Numana oppidum*) 3|111
 Numáncija (*Numantia oppidum*) 4|112
 Numantíni (*Numantini populus/civitas*) 3|26
 Numénij (*Numenius*) 6|152
 Numestráni (*Numestrani populus/civitas*) 3|98
 Numiciénzi (*Numicienses gens/civitas*) 3|69
 Numícij (*Numicius amnis*) 3|56
 Numídija (*Numidia terra/regio*) 5|22 (= Metagonítida), 5|25, 6|212–213
 Numídijci (*Numidae populus/gens*) 5|22 (= Nomádi)
 Núps (*Nups oppidum*) 6|178–179
 Nurzíni (*Nursini populus/gens*) 3|107
 Oáks (*Oaxus lacus*) 6|48
 Ob¹ Évfratu, Antiohíja (*Antiochia ad Euphraten oppidum*) 5|86
 Ob² Évfratu, Epifanèja (*Epiphania ad Euphraten oppidum*) 5|86
 Ob³ Libanu, Laodikéni (*Laodicieni ad Libanum civitas*) 5|82
 Ob⁴ Majándru, Magnézija (*Magnesia ad Maeandrum oppidum*) 5|114
 Ob⁵ Tigrisu, Selevkèja Pártov (*Seleucia ad Tigrim oppidum*) 5|88
 obala 2|118, 2|165, 2|205, 2|218, 2|220, 3|8, 3|16–17, 3|19, 3|22, 3|46, 3|88, 3|96, 3|111, 3|113, 3|115, 3|121, 3|131, 3|145, 4|11, 4|14, 4|76, 4|80, 4|83, 4|85, 4|88, 4|99, 4|116, 5|1, 5|13, 5|27, 5|33, 5|97, 5|114–115, 5|118, 5|123, 5|140, 5|148, 5|150, 6|12, 6|15, 6|17, 6|20, 6|38–39, 6|53, 6|72, 6|75, 6|110–111, 6|126, 6|134, 6|136, 6|139–140, 6|144, 6|147–148, 6|155, 6|163, 6|174, 6|182, 6|188, 6|199, 6|205, 6|207, 6|212 (Áfrike); Frentánov 3|106; Lókrov 4|27; Lotofágov 5|28 (*ora Lotophagon*); notranja 4|8, 6|23; gl. tudi posamezne pokrajine
 obdelovanje – površine (Frígije) 5|146; zemlje 6|161
 obhod – krožni 2|44; obhodna doba 2|40, 2|130
 Obizéna (*Obizene regio*) 5|147
 obla 2|6, 2|79, 2|170; nebesna 2|212; zemeljska 2|162, 2|166, 2|179–181
 oblačen – dan 2|100; ovoj 2|131, 2|135; vreme 2|127; žep 2|131, 2|133
 oblačila 5|14; Arabcev 6|90; ženska 4|62
 oblak 2|56, 2|84, 2|90, 2|102, 2|104, 2|109, 2|111–112, 2|114, 2|126, 2|129, 2|134, 2|148, 2|150, 2|152–153, 2|155, 2|171, 2|192, 2|196, 5|7, 5|55; človeškega duha 2|13; gostejši ovoj oblakov 2|135; ledeno mrzel 2|132; redki in šibki oblaki 2|135; suh 2|131; trk oblakov 2|113; votel 2|150; votel žep oblaka 2|133; ogenj oblakov 2|239
 območje¹ Herakléje (*Heracleotes tractus*) 5|122
 območje² Kilánd (*Cyllanicus tractus*) 5|147
 območje³ Oroánde (*Oroandicus tractus*) 5|147
 obod 2|1, 2|87
 obok 2|197; neba 2|56
 oborožitev – makedonske sile 2|176; rimske sile 4|97, 4|102, 5|11, 5|36, 6|141, 6|182
 Obpótni Pratíti (*Pratitae Par' Odon gens*) 6|44
 obred(i) 2|248; sveti 2|21, 2|140; verski 2|140–141, 3|65; žrtveni 2|21; žrtvovanja 3|50
 Óbrimas (*Obrima(s) fluvius*) 5|106
 obseg – Áfrike 5|8; Ákide 4|66; Aleksandrije v Arijáni 6|93; Ándrosa 4|65; Antiohíje 6|47; Arábije 6|156; Argólid-skega zaliva 4|17; Artakabéne 6|93; Astipaláje 4|71; Átosa 4|37; Azinájskega zaliva 4|15; Bábilona 6|121; Baliárskih otokov 3|77; Bézbaka 5|151; Bizákija

- 5|24; Británije 4|102; Cercêjev 3|58; Cípra 5|129; Délósa 4|66; Díje 4|67; Étninega kraterja 3|88; Evbóje 4|63; Gargána 3|103; Gíare 4|69; gore Élat 4|54; gore Nêrit 4|55; Híosa 5|136; Histrije 3|129; Ímbrosa 4|72; Itálie 3|44, 2|46; jezera med arziñoitskim in memfítskim nómosom 5|50; jezera Megízba 6|86; jezera nad Histrópolo 4|79; jezera Sirbónida 5|68; Káspijskega morja 6|37; Kiparísoškega zaliva 4|15; Kórzike 3|80; Kósa 5|134; Kréte 4|58; Lémnosa 4|73; Lézbosa 5|140; Libúrnijskega jezera 4|78; Mareótskega jezera 5|63; Margijáne 6|46; mesta Gêra 5|147; mesta Maríba 6|157, 6|160; naraščanja Níla 5|57; obseg obal 6|207; obseg zaliva pri Kartágini 5|26; obzidja Ríma 3|66; otoka Ahilêja 4|93; otoka Apolónija 6|32; otoka Ílva 3|81; otoka Invális 6|202; otoka Kaprêje 3|82; otoka Kefalánija 4|54; otoka Kérna 6|199; otoka Lípara 3|93; otoka Ógiris 6|153; otoka Síma 5|133; otoka Tílosa 6|148; otokov ob Britániji 3|103; Pádove delte 3|121; Pátmosa 4|70; Peloponéza 4|9; Pérzijskega zaliva 6|108; polotoka Hílida 3|141; polotoka pri Siéni 5|59; polotoka v Lugdúnski Gáliji 4|107; Pónta 4|77; provinc Hispánije 4|118; Ródosa 5|132; Sámosa 5|135; Sardínije 3|84; Sérifa 4|66; Sicílije 3|86; Tájnar-skega zaliva 4|16; Tázosa 4|73; Tíra 5|76; tretjega zaliva Evrópe 4|1; Vélike Sírtse 5|27; zaliva Itálie in Ílfríka 3|150; zaliva Sabájcev 6|155; Zêmlje 2|160, 2|247–248; gl. tudi razsežnost
- Obulkóna *Pontificense (Obulco Pontificense oppidum)* 3|10
- Obúlkula (*Obulcula oppidum*) 3|12
- Oceán (*Oceanus*) 2|164, 2|167–168, 2|171, 2|173, 2|217, 2|219, 2|242, 2|244, 3|5, 3|7, 3|10, 3|27, 3|75, 4|81, 4|100, 4|105, 4|107, 4|110, 4|121, 5|2, 5|6, 5|40, 5|43, 5|51, 6|33, 6|38, 6|74, 6|219
- Ocelénzi (*Ocelenses gens/civitas*) 4|118
- Oče Líber (*Liber Pater/pater*) 2|231, 4|39, 6|49, 6|59, 6|79, 6|90
- očesa – zvezd 2|10
- Odánda (*Odanda insula*) 6|151
- oddušnik 2|208; zemeljski 2|237
- Odés (*Odessus oppidum*) 4|45
- Ódija (*Odia insula*) 4|69
- Odisêj (*Ulixes*) U|24 (naslov dela *Poldrugi Odisej*), 3|85 (njegov razgledni stolp), 4|53
- Odisêjevo pristanišče (*Ulixis portus*) 3|89
- odmev 2|115, 2|193, 5|7
- Odománti (*Odomanti populus/gens*) 4|40
- Odonbájori (*Odonbaeora gens*) 6|75
- Odrízi (*Odrysae gens*) 4|40
- odtekanje – vode 2|189, 5|58
- Ofár (*Opharus amnis*) 6|21
- Ofarítí (*Opharitae gens*) 6|21
- Ofiofági (*Ophiophagi gens*) 6|169
- Ofíusa¹, otok (*Ophiussa insula*) 3|78 (= Kolubráríja)
- Ofíusa², otok blizu Krete (*Ophiussa insula*) 4|61
- Ofíúza¹, mesto (*Ophiusa oppidum*) 4|82
- Ofíúza², otok (*Ophiusa insula*) 5|132 (= Ródos)
- Ofíúza³, otok (*Ophiusa insula*) 4|65 (= Ténos)
- Ofíúza⁴, otok v Propontidi (*Ophiusa insula*) 5|151
- Ofrád (*Ophradus amnis*) 6|94
- ogenj 2|10, 2|34, 2|82, 2|112, 2|131, 2|134, 2|148, 2|150, 2|152, 2|157, 2|162, 2|189, 2|193, 2|199, 2|203, 2|235, 2|239–240, 6|187–188; Átlaša 5|7; gore Himájra 5|100; gorivo 2|236; izvir 2|240; kepa 2|234; klobčič 2|91; Mársa 2|79; moč 2|29, 2|69, 2|94, 2|222; na Pírpili 4|66; nebesni 2|82; ogenj bruhajoči vrhovi na območju Hefájtiona 5|100; otoka Lípara 3|93; potoki 2|236; razpoka 2|112; signalni 2|181; Strongíle 3|94; večni ognji Voza bogov 6|197; videz kometa 2|91; vročina 2|135; zvezd 2|112; žarenje 3|88
- Ogígíja (*Ogygia insula*) 3|96
- Ógiris (*Ogyris insula*) 6|153
- Óglaza (*Oglasa insula*) 3|80
- oglje 2|82
- ograda – Gádesa 4|119; (o imenu Gádir) 4|120
- Ohárij (*Ocharius flumen*) 6|22
- Óhos (*Ochus flumen*) 6|48
- Ója (*Oeensis civitas*) 5|27

- Ojandénzi (*Oeandenses civitas*) 5|147
 Ojánta (*Oeanthe oppidum*) 4|7
 Ojarsóna (*Oiarso oppidum*) 3|29
 Ojarzóna (*Oiarso oppidum*) 4|110
 Ojdipodija (*Oedipodia fons*) 4|25
 Ojénzi (*Oeenses civitas*) 5|38
 Ojháliza¹, mesto v Meseniji (*Oechalia oppidum*) 4|15
 Ojháliza², mesto na Evboji (*Oechalia oppidum*) 4|64
 Ojhálizi (*Oechalices gens*) 5|44
 Ojkálizi (*Oecalices gens*) 6|194
 Ójnoa¹, mesto (*Oenoe oppidum*) 4|24
 Ójnoa², otok (*Oenoe insula*) 4|70 (= Sikin)
 Ojnoánd (*Oenoandos oppidum*) 5|93 (= Epifanêja)
 Ojnoánda (*Oenoanda urbs*) 5|101
 Ojnóna (*Oenone insula*) 4|57 (= Ajgína)
 Ojnóter (*Oenotrus*) 3|99
 Ojnótri (*Oenotri populus/gens*) 3|71, 3|85
 Ojnótridi (*Oenotrides populus/gens*) 3|85
 Ojnúsi (*Oenussae insulae*) 4|55
 Ojnúza (*Oenusa insula*) 5|137
 Ojóne (*Oeonae insulae*) 4|95
 Ójta (*Oeta insula*) 4|28
 Ojtájci (*Oetaei populus/gens*) 6|50
 Ójzima (*Oesyra oppidum*) 4|42
 Okalêja (*Ocalee oppidum*) 4|26
 Okazán (*Ocazanes amnis*) 6|29
 Okélis (*Ocelis locus*) 6|104
 okop 2|101, 3|67, 3|109, 4|3
 Ókra (*Ocra oppidum*) 3|131
 okraj 3|23, 3|142; alabándski 5|109;
 apamêjski 5|106; astigiški 3|7, 3|12;
 ásturski 3|18; brákarski 3|18, 4|112;
 cezaravgustánski 3|18; emeritánski
 4|117; gádeški 3|7, 3|15; hispáliški 3|7,
 3|11, 3|13; kartagínski 3|18; kibirátski
 5|105; klúnijski 3|18, 3|26; kórdub-
 ski 3|7, 3|10, 3|14; lúkuški 3|18, 3|28,
 4|111; pacénski 4|117; Peláj 6|138;
 pêrgamonski 5|126; rímski 3|66–67;
 sárdski 5|111; sínadski 5|105; skala-
 bitánski 4|117; Skardonitánov 3|139;
 tarakónski 3|18; zmírnájski 5|120
 Okrikuláni (*Ocriculani gens/civitas*) 3|114
 Okrikulum (*Ocriculum oppidum*) 3|53
 okrožje – »Devet okrožij« 3|52; Vokontijcev
 3|124; Gezoriak 4|106
 Oksêja (*Oxia insula*) 4|53
 Óksijci (*Oxii gens*) 6|133
 Oksiopon (*Oxyopum oppidum*) 5|126
 Oksitagí (*Oxyttagae gens*) 6|48
 Óksos (*Oxus amnis*) 6|48, 6|52
 Oksúbijci (*Oxubii populus/gens*) 3|35, 3|47
 Oktávij¹, Gnej, konzul l. 87 (Cn. Octavius)
 2|92
 Oktávij², Gnêj, konzul l. 66 (Cn. Octavius)
 2|100
 Oktodurénzi (*Octodurenses gens/civitas*)
 3|135
 Oktuláni (*Octulani populus/gens*) 3|69
 Olána (*Olane ostium*) 3|120
 Ólar (*Ollarum oppidum*) 4|26
 Ólbija¹, mesto ob Boristenu (*Olbia oppi-
 dum*) 4|83
 Ólbija², mesto v Bitiniji (*Olbia oppidum*)
 5|148 (= Nikája)
 Ólbija³, mesto v Likiji ali Pamfiliji (*Olbia
 oppidum*) 5|96
 Olbiópolis (*Olbiopolis oppidum*) 4|82
 Olbonénzi (*Olbonenses gens*) 3|139
 Olcínij (*Olcinium oppidum*) 3|144
 Oléar (*Oleae insula*) 4|67
 Oleáster (*Oleastrum oppidum*) 3|15
 Olén (*Olenum oppidum*) 4|13
 Oletándros (*Oletandros insula*) 4|69 (= Íos)
 Ólij¹, reka v severni Italiji (*Ollius amnis*)
 2|224, 3|118, 3|131
 Ólij², reka v Ajoliji (*Ollius amnis*) 5|122
 Olikuláni (*Olliculani populus/gens*) 3|69
 Olímp¹, gora na Lezbosu (*Olympus mons*)
 5|140
 Olímp², gora v Miziji (*Olympus mons*)
 5|118, 5|142, 5|148 (mízijski Olímp)
 Olímp³, gora v Tesaliji (*Olympus mons*)
 4|30 (piêrijski [Pierius])
 Olímp⁴, mesto v Likiji (*Olympus oppidum*)
 5|100
 Olimpéni (*Olympena civitas*) 5|142
 olímpias 2|120
 Olímpija (*Olympia locus/templum*) 4|22,
 6|214
 Olínt (*Olynthos oppidum*) 4|42
 Ólir (*Olyros oppidum*) 4|12
 Olizípon¹, municipij (*Olisippo municipium*)
 4|116
 Olizípon² *Felicitas Iulia* (*Olisippo Felicitas
 Iulia municipium*) 4|117 (= Olizípon¹)

- Olizíponski rt (*Olisipponense promunturium*) 4|113
- Olizón (*Olizon oppidum*) 4|32
- olje 2|29, 2|234; olivno 3|60; iz palm 6|161; iz sezama 6|161
- oljenka 2|29
- oljka 2|108, 2|199, 2|226, 3|41, 4|120, 5|13 (nasadi), 6|131; divja 5|3
- Olofíks (*Olophyxus oppidum*) 4|37
- Olóntigi (*Olontigi oppidum*) 3|12
- Olopíks (*Olopyxos oppidum*) 4|59
- oltar 2|140, 2|235; Aleksándrovi 6|110; didimájskega Apólona 6|49; Hêrakla in Óčeta Lib(e)ra 6|49; Hêraklov 5|3; ki jih je posvetil Aleksánder ob Hidáspu 6|62; Kíra, Samiramíde in Aleksándra 6|49; laciníjske Junóne 2|240; Múcijevi 2|211; Oltárja (otoka) 5|42; Séstijevi 4|111; Zle usóde 2|16
- Oltárja (*Arae insulae*) 5|42
- Omána¹, mesto v Izavriji (*Omana oppidum*) 5|94
- Omána², mesto v Arabiji (*Omana oppidum*) 6|149
- Ománadi (*Omanades gens*) 5|94
- Ománi (*Omani populus/gens*) 6|145, 6|149
- Ómas (*Ommas fluvius*) 5|84 (= Êvfrat)
- ombítski nómos (*Ombites nomos*) 5|49
- ómbrij (*Ombrios insula*) 6|203
- Ómbrija (*Ombria insula*) 5|132 (= Ródos)
- Ómbrijci (*Ombrii populus/gens*) 3|112
- omfítski nómos (*Omphites nomos*) 5|49
- Omójm (*Omoemus insula*) 6|149
- Onêj (*Oneum castellum*) 3|142
- Onézijci (*Onesii populus/gens*) 4|108
- Onezíkrit (*Onesicritus*) 2|183, 2|185, 6|81, 6|96, 6|109, 6|124
- Onhést (*Onchestos oppidum*) 4|25
- Onibrizáti (*Onobrisates populus/gens*) 4|108
- Oníngi (*Oningi oppidum*) 3|12
- Onízija (*Onysia promunturium*) 4|61
- Onohón (*Onochonus flumen*) 4|30
- Ónos (*Onus insula*) 4|70 (= Heraklêja)
- Ónstránska Hispánija (*Hispania ulterior provincia*) 3|6, 3|18, 3|29
- Ónuba¹, mesto v Hispaniji (*Onuba oppidum*) 3|10
- Ónuba² *Aestuaria* (*Onuba Aestuaria oppidum*) 3|7 (= Ónuba¹)
- opazovalnica 2|181
- opeka – žgana 2|147
- opice 3|82
- opijanjenost 2|30, 3|60
- Opímij, Lúcij (*Lucius Opimius*) 2|98
- Opitêrgij (*Opitergium oppidum*) 3|130, 3|132
- Opitêrgínski hribi (*Opitergini montes*) 3|126
- Opúnt (*Opus oppidum*) 4|27
- Opúntski zaliv (*Opuntius sinus*) 4|27
- Orákta (*Oracta insula*) 6|98
- Orámbis (*Orambis oppidum*) 6|179
- Oráni (*Orani gens*) 6|21
- Oratéli (*Oratelli gens*) 3|137
- Oráti (*Oratae gens*) 6|75
- Óratis (*Oratis flumen*) 6|111, 6|136
- Órbas (*Orbas fluvius*) 5|106
- Orbél (*Orbelus mons*) 4|35
- Órbi (*Orbi gens*) 6|94
- orbis 2|5
- Orbóna (*Orbona*) 2|16
- Ordéz (*Ordessos portus*) 4|82
- Ordímnos (*Ordymnus mons*) 5|140
- Oréges (*Oreges mons*) 5|98 (= Ripájsko pogórje)
- Oreíti (*Oritae gens*) 6|95
- oreítski Ihtiofági (*Ichthyophagi Oritae gens*) 6|95
- Órej (*Oreos urbs*) 4|64
- oréjnska toparhija (*Oreine toparchia*) 5|70
- Orésti (*Orestae populus/gens*) 4|35
- Oréstovo pristanišče (*Orestis portus*) 3|73
- Oretáni¹ (*Oretani populus/gens*) 3|19, 3|25
- Oretáni², Germáni (*Oretani Germani populus/gens*) 3|25
- Oretani³, Mentezáni (*Mentesani Oretani populus/gens*) 3|25
- Oretánsko pogórje (*Oretana iuga*) 3|6
- Óreti (*Oretes gens*) 2|184
- Orfêj (*Orpheus*) 4|41
- Órfit, Kornélij (*Cornelius Orfitus*) 2|99
- Orgánagi (*Organagae gens*) 6|77
- Organoméski (*Organomesci populus/gens*) 4|111
- Órgus (*Orgus amnis*) 3|118
- Orhéni (*Orcheni populus/gens*) 6|123, 6|130
- Orhómen¹, mesto v Arkadiji (*Orchomenum oppidum*) 4|20
- Orhómen², mesto v Tesaliji (*Orchomenus*)

- oppidum*) 4|29 (= Miniêj; = mínijski [*Minyius*])
 Óri (*Ori gens*) 6|98
 Órik(um) (*Oricum insula/oppidum*) 2|204, 3|145, 3|152
 óriks 2|107
 Óripon (*Oripo oppidum*) 3|11
 Órkade (*Orcades insulae*) 4|103
 Orkijáni (*Orciani gens*) 6|47
 Orménij (*Ormenium oppidum*) 4|32
 Ornít (*Ornithon oppidum*) 5|76
 ornítias 2|122, 2|127
 Oroánd (*Oroandes mons*) 5|98 (= Ripájsko pogórje)
 Oroánda (*Oroanda oppidum*) 5|94, 5|147 (območje Oroánde [*Oroandicus tractus*])
 Oród (*Orodes*) 6|47
 Orójci (*Orroei populus/gens*) 5|85 (pokrajina Orójcev [*Orrhoeon regio*]), 6|25, 6|117, 6|129
 Oromóbijci (*Oromobii populus/gens*) 3|124–125
 Orónt (*Orontes amnis*) 2|224, 5|79–80, 5|82
 Orónti (*Orontes gens*) 6|118
 Órop (*Oropus oppidum*) 4|24
 Oróstri (*Orostrae gens*) 6|76
 Orotofaníti (*Orothophanitae gens*) 6|123
 Orozin (*Orosines flumen*) 4|45
 Órta (*Orthe oppidum*) 4|32
 Ortagurêja (*Orthagurea oppidum*) 4|42 (= Maronêja)
 Ortákias (*Ortacia amnis*) 6|136
 Ortigija¹, otok (*Ortygia insula*) 4|66 (= Délos)
 Ortigija², mesto (*Ortygia oppidum*) 5|115 (= Éfez)
 Ortoplínija (*Ortoplinia oppidum*) 3|140
 Ortóspan (*Ortospanum oppidum*) 6|61
 Ortoziénzi (*Orthosienses civitas*) 5|109
 Ortózija (*Orthosia oppidum*) 5|78
 Orúmcoli (*Orumcolae gens*) 6|67
 Orúr (*Oruros oppidum*) 6|120
 Órza¹, gora (*Orsa mons*) 6|150
 Órza², pristanišče (*Orsa portus*) 6|150
 Órzi (*Orsi gens*) 6|78
 Órzum (*Orsum oppidum*) 6|180
 Ósa (*Ossa mons*) 4|30
 Oscidáti¹ Gorjanci (*Oscidates Montani populus/gens*) 4|108
 Oscidáti² Ravninci (*Oscidates Campestris populus/gens*) 4|108
 oseka 2|212–213, 2|219–220, 4|93, 5|26, 6|17
 Óset Iulia Constantia (*Osset Iulia Constantia oppidum*) 3|11
 Ósigi Latonium (*Ossigi Latonium oppidum*) 3|10
 Osigitánija (*Ossigitania regio*) 3|9
 Osízmi (*Ossismi populus/gens*) 4|107
 Óska (*Oscia oppidum*) 3|10
 Oskénzi (*Oscenses gens/civitas*) 3|24
 Óski (*Osci populus*) 3|56, 3|60
 Óskua (*Oscua oppidum*) 3|10
 Osónoba (*Ossonoba oppidum*) 4|116
 osrčje – Ělide 4|14; gore Vézul 3|117; Zêmlje 2|248
 Osteóda (*Osteodes insula*) 3|92
 Óstija (*Ostia oppidum et portus*) 2|121, 3|56
 Ostipóna (*Ostippo oppidum*) 3|12
 Ostrákina (*Ostracine oppidum*) 5|68
 Ostráni (*Ostrani populus/gens*) 3|114
 ostriga 2|109, 6|80
 Oténa (*Otene regio*) 6|42
 Otezíni (*Otesini oppidum*) 3|116
 otok 2|203–204, 2|209, 2|229, 3|18, 3|25, 3|79, 3|109, 3|151, 4|51, 4|82, 4|94, 4|96, 4|120, 5|3, 5|48, 5|59, 5|119, 5|137, 5|151, 6|7, 6|13, 6|73, 6|80, 6|97–99, 6|148–151, 6|172, 6|174–175, 6|179, 6|191, 6|198–199, 6|202; dišavonosni 6|155; na Gángesu 6|67; na Nílu 5|50, 5|53–54, 6|193; na otoku Megízba 6|86; nasproti reke Árbis 6|97; otok Apolonijátov 4|92; otok Artakájcev 5|151; otok Batávov 4|101; otok Dioskúrov 3|96; otok Kanenefátov 4|101; otok Sembrítov 6|191–192; otoka Dájdalcev 5|131; otoka Hesperíd 6|201; 6|202–203; otoki Frizijávonov 4|101; otoki Frízijcev 4|101; otoki Gorgón 6|201; otoki Hávkov 4|101; otoki Ihtiofágov 6|151; otoki Kríjcev 5|131; otoki Márzakov 4|101; otoki Mavretánije 6|201; otoki Panótijcev 4|95; otoki Sabájcev 6|151; otoki Stúrijcev 4|101; otoki Venéstov 4|109; Pónta 6|32; pred Ázijo 5|128; pred Pêrzido 6|98; v Germániji 2|247; v Mareótskem jezeru 5|63; v Propóntidi 5|151; gl. tudi druga posamezna imena

- Ôtok blázenih¹ (*Macaron sc. insula*) 4|58
 (= Kréta)
 Ôtok blázenih² (*Macaron sc. insula*) 4|93
 (= Ahilêja)
 Ôtoki blázenih³ (*Fortunatae insulae*) 4|58,
 4|93, 4|119, 6|202–203
 Ôtoki bogóv (*Deorum insulae*) 4|119
 Otrionêjci (*Othryonei gens*) 4|35
 Ôtris (*Othrys mons*) 4|30
 Ôtron (*Othronos insula*) 4|52
 Ôtrus (*Otrus oppidum*) 5|108
 ovce 2|230; vrste volne 3|41
 Ôven (*Aries sidus*) 2|31, 2|65, 2|78, 2|81
 oves 4|95, 6|188 (samorasel)
 ovira – naravna 5|84, 5|98
 Ôvnovo čelo (*Criu Metopon promunturi-*
um) 4|58, 4|60–61, 4|86
 ozemlje¹ Eymenêje (*Eumenetica regio*)
 5|113
 ozemlje² Kirenájke (*Cyrenaicus ager*) 5|33
 Ozerijáti (*Oseriates populus/gens*) 3|148
 Ozikerdénzi (*Osicerdenses populus/gens*)
 3|24
 Ozírís (*Osiris*) 5|60 (Ozírísov tempelj)
 ozračje 2|79, 2|82, 2|104, 2|138, 2|189
 Ozuêjci (*Ozuaei populus/gens*) 3|143
 ozvezdje 2|31, 2|95, 2|167; Bík 2|65, 2|110,
 2|123, 2|184; Devíca 2|64–65, 2|77, 5|57,
 5|90; Dvójčka 2|64, 2|77–78; (Južna)
 Káča 2|93; Kozoróg 2|65; Lèv 2|123,
 2|184, 5|56–57, 5|90; Ôven 2|31, 2|65,
 2|78, 2|81; Pès 3|117, 5|56; Rák 2|65,
 2|81, 4|104, 5|56–57, 5|90; Ríbi 2|65,
 2|77; Strélec 2|31, 2|64, 2|78; Škorpíjón
 2|64; Téhtnica 2|65, 2|81; Vodnár 2|77,
 2|122; Volár, 2|110
 ožina (morska) 3|4–5, 4|68, 4|107, 4|149–
 150, 6|2, 6|31, 6|37–38, 6|163; Evríp
 4|26; Gaditánska 3|3, 3|5, 3|74, 4|93,
 4|119, 5|9, 5|18, 6|206–207; Helespónt
 4|75, 5|141; Ístmos¹ 4|9–11, 4|23, 4|38;
 Ístmos² 4|48; na Távriškem Hersonézu
 4|85, 4|87; Oceána 3|3; pri Átosu 4|37;
 pri Evbóji 2|219; pri Régiju 3|86–87; pri
 Tavroméniju 2|219; Sicílska 3|48, 3|73,
 3|92, 6|207; Táfos 3|84; v Ambrákij-
 skem zalivu 4|4
Pacensis (*Pacensis legio*) 3|35
 Pád (*Padus amnis*) 2|229, 3|49, 3|115, 3|117,
 3|119–124, 3|127, 3|130–131
 padavine – preobilica 5|51
 Padínáti (*Padinates civitas/oppidum*) 3|116
 Padúza (*Padusa fossa*) 3|119 (= Avgústov
 kanal)
 Paflagónija (*Paphlagonia terra/regio*)
 2|230, 5|102, 5|146, 6|5 (pleme), 6|216
 Páfos¹, mesto na Cipru (*Paphos oppidum*)
 2|210
 Páfos², Novi, mesto na Cipru (*Paphos*
oppidum) 5|130
 Páfos³, Stari, mesto na Cipru (*Palaepaphos*
oppidum) 5|130
 Pagájci (*Pagaei civitas*) 4|23
 Págaza (*Pagasa oppidum*) 4|29
 Pagazájski zaliv (*Pagasicus sinus*) 4|29,
 4|72
 Páge (*Pagae oppidum*) 4|8, 4|23
 Pagoárka (*Pagoarca oppidum*) 6|180
 Págre (*Pagrae oppidum*) 5|82
 Pahínón (*Pachynum promunturium*) 3|87,
 3|89
 Pajdópíd (*Paedopides flumen*) 6|4
 Pajónija (*Paeonia terra/regio*) 4|33, 4|35,
 6|217
 Pákci (*Pactius amnis*) 3|102
 Pákida (*Pacida rivus*) 5|75 (= Bélós)
 Pákiris (*Pacyris flumen*) 4|84
 Páks (*Pacensis colonia*) 4|117
 Páksos (*Paxus insula*) 4|54
 Páksosa (*Paxoe insulae*) 4|52
 Páktija (*Pactye urbs*) 4|48
 Páktije (*Pactyae insulae*) 5|131
 Paktól (*Pactolus fluvius*) 5|110 (= Hri-
 zoróas)
 Palácij (*Palatium colis*) 4|20
 Palajbíblós (*Palaebiblos oppidum*) 5|78 (= Stari Biblos)
 Palájci (*Palaei populus/gens*) 6|50
 Palajhóri (*Palaehorium oppidum*) 4|37
 Palajógoni (*Palaegoni populus/gens*) 6|81
 Palajsimúnd (*Palaesimundum oppidum*)
 6|85–86
 Palajskamándér (*Palaescamander fluvius*)
 5|124
 Palajsképsis (*Palaescepsis oppidum*) 5|122
 (= Stara Sképsis)
 Palajtír (*Palaetyrus oppidum*) 5|76 (= Stari Tír)
 Palakónta (*Pallaconta flumen*) 6|118
 Palamédij (*Palamedium oppidum*) 5|123

- Palámna (*Palamna oppidum*) 4|29
 Palantiáda (*Pallantias palus*) 5|28
 Palántij (*Pallantium oppidum*) 4|20
 Palantíni (*Palantini civitas*) 3|26
 Palatín (*Palatium collis/mons*) 2|16
 Palatíti (*Palatitae gens*) 6|76
 Paléna (*Pallene oppidum*) 4|20, 4|36
 Palestína (*Palaestina/Palaestine terra/regio*) 5|66 (= Sírija), 5|68–69, 5|77, 6|132
 Palibótra (*Palibothra oppidum*) 6|63, 6|68
 Palibótri (*Palibothri gens*) 6|68–69
 Palinandrēja (*Palinandrea oppidum*) 4|36
 Palinúrum (*Palinurum promunturium*) 3|71
 Palionénzi (*Palionenses gens/civitas*) 3|105
 palma 5|73; nasadi 5|70, 6|131, 6|161, 6|205
 Pálma¹, mesto na Baleárih (*Palma oppidum*) 3|77–78
 Palma², mesto v Picénu 3|110 (ozemlje Pálme [*Palmensis ager*]), 3|112 (ozemlje Pálme [*Palmensis tractus*])
 Palmárija (*Palmaria insula*) 3|81
 Palmíra (*Palmyra urbs*) 5|87 (palmírske puščave Sírije [*Palmyrenae solitudines*]), 5|88–89, 5|89 (puščave Palmíre), 6|144
 palmírske puščave (*Palmyrenae solitudines*) 6|125, 6|143
 Pálon¹, mesto (*Pallon oppidum*) 6|159
 Palón², reka (*Palo fluvius*) 3|47
 Páltos (*Paltos oppidum*) 5|79
 Palzícij (*Palsicium oppidum*) 3|131
 Pamfági (*Pamphagi gens*) 6|195
 Pamfilija (*Pamphylia terra/regio*) 5|94–95, 5|96 (= Mopsópia), 5|97, 5|102, 5|147, 6|214
 Pamfilijsko morje (*Pamphylium mare*) 5|96, 5|102, 5|129
 Pamíz (*Pamisis amnis*) 4|15, 4|30
 Pán (*Pan*) 3|8
 Panájtij (*Panaetius*) U|22
 Panajtólj (*Panaetolium mons*) 4|6
 Pánda (*Panda oppidum*) 6|49
 Pandatèrija (*Pandateria insula*) 3|82
 Pandénzi (*Pandenses civitas*) 5|126
 Pándi (*Pandae gens*) 6|76, 6|94
 Pandion (*Pandion rex*) 6|105
 Pandózija (*Pandosia locus*) 4|4
 Paneáda¹, studenec (*Paneas fons*) 5|71
 Paneáda², tetrarhija (*Paneas tetrarchia*) 5|74
 Pangáj (*Pangaeus mons*) 4|40, 4|42
 Panhórm¹, mesto v Aháji (*Panhormus oppidum*) 4|13
 Panhórm², mesto ob Črnem zalivu (*Panhormus oppidum*) 4|49
 Panhórm³, mesto na Kréti (*Panhormum oppidum*) 4|59
 Panhórmum (*Panhormum oppidum*) 3|90
 Panhríza, Bereníka (*Berenice Panchrysos*) 6|170
 Pániz (*Panisos flumen*) 4|45
 Pánizis (*Pannysis flumen*) 4|45
 Panjónija (*Panionia regio*) 5|113
 Panónija (*Pannonia provincia*) 3|147, 3|149, 4|80 (panónski zimski tabor [*Pannonica hiberna*])
 Panópolis (*Panopolis oppidum*) 5|61
 Panótijci (*Panotii populus/gens*) 4|95
 Pantágies (*Pantagies amnis*) 3|89
 Pantán (*Pantanus lacus*) 3|103
 panter 6|195
 Pantíkap (*Panticapes amnis*) 4|83
 Pantikapáj (*Panticapaeum oppidum*) 4|78, 4|87
 Pantikapajénzi (*Panticapaeenses civitas*) 6|20
 Pantomátrij (*Pantomatrium oppidum*) 4|59
 papíga 6|184
 Papírj, Gnêj (*Cn. Papirius*) 2|100
 pápirus 5|44, 6|82, 6|205
 para 5|55; sikajoča 2|112; vlažna 2|111; vroča 2|112
 Pára (*Parra oppidum*) 3|125
 Parabésta (*Parabeste oppidum*) 6|92
 Paradéjzost¹, mesto (*Paradisus oppidum*) 5|82
 Paradéjzost², reka (*Paradisus fluvius*) 5|93
 Parajtakéna (*Paraetacene regio*) 6|131
 Parajtakéni (*Paraetaceni gens*) 6|116
 Parajtónij (*Paraetonium oppidum*) 5|33, 5|39
 Paramálak (*Paramalacum oppidum*) 6|157
 Parapaniz (*Parapanisis amnis*) 4|94
 Parapíni (*Parapinae populus/gens*) 6|92
 Parapotámija (*Parapotamia regio*) 6|131
 Parasáangi (*Parasangae gens*) 6|73
 parazánga 6|124
 Parázija (*Parrhasie oppidum*) 4|20

- Parázin (*Parasinus civitas*) 2|210
 Paréncij (*Parentium oppidum*) 3|129
 Parénta (*Parenta oppidum*) 6|179
 Pariád (*Pariades mons*) 5|98 (= Ripájsko pogórje)
 Páridon (*Paridon oppidum*) 5|104
 Pariedros (*Parihedrus mons*) 5|99 (= Távros)
 Parihédrske gore (*Parihedri montes*) 6|25, 6|29
 Párij (*Parium colonia*) 5|141 (= Adrastêja)
 Párija (*Paria insula*) 5|128
 Parijáni (*Pariani gens*) 6|48
 Párión (*Pariana colonia*) 4|48
 Parízijci (*Parisii populus/gens*) 4|107
 Párma (*Parma colonia*) 3|115
 Parnás (*Parnasus mons*) 4|7
 Paropániz (*Paropanisus mons*) 5|98 (= Ripájsko pogórje), 6|48, 6|60, 6|71
 Paropanizídi (*Paropanisdæ regio*) 6|78, 6|92
 Paropíni (*Paropini populus/gens*) 3|91–92
 Parorájci (*Paroraei gens*) 4|35
 Paroreáti (*Paroreate civitas*) 4|22
 Páros (*Paros insula*) 4|67 (= Platêja; = Mínóida)
 Parósp (*Parospus flumen*) 6|94
 Párpar (*Parparus mons*) 4|17
 Parténias (*Parthenius fluvijs*) 6|129
 Parténij¹, gora v Arkadiji (*Parthenium mons*) 4|20–21
 Parténij², kraj z Artemidinim svetiščem v Trakiji (*Parthenion locus*) 4|42
 Parténij³, mesto ob reki Kaik (*Parthenium oppidum*) 5|126
 Parténij⁴, pristanišče v Italiji (*Parthenius portus*) 3|72
 Parténij⁵, reka v Paflagoniji (*Parthenius amnis*) 6|5
 Parténij⁶, rt na Hersonezu (*Parthenium promunturium*) 4|86
 Parténij⁷, rt na obali Azije (*Parthenium promunturium*) 2|204
 Parténija¹, mesto (*Parthenie oppidum*) 5|117
 Parténija², otok (*Parthenia insula*) 5|135 (= Sámos)
 Parténopa¹, otok (*Parthenope insula*) 5|135 (= Sámos)
 Parténopa², mesto (*Parthenope oppidum*) 3|62
 Partenópolis¹, mesto v Trakiji (*Parthenopolis*) 4|44
 Partenópolis², mesto v Bitiniji (*Parthenopolis oppidum*) 5|148
 Párti (*Parthi populus/gens*) 2|147, 5|88 (pártski imperij), 5|88 (Selevkêja Pártov, imenovana Ob Tigrisu), 5|89 (pártsko mesto Filísk), 6|41, 6|44, 6|50, 6|61, 6|111–114, 6|116, 6|122, 6|126 (partsko kraljestvo), 6|134, 6|145 (partsko kraljestvo), 6|146, 6|162, 6|213
 Partiája (*Parthya regio*) 6|112
 Partiéna (*Parthyene regio*) 2|243, 6|113, 6|212
 Pártija (*Parthia terra/regio*) 2|235, 6|44, 6|46, 6|114, 6|137, 6|141
 Partíni (*Parthini populus/gens*) 3|143, 3|145
 pas 2|196, 4|47, 5|33, 6|95, 6|107; beli 2|91; čeri 3|4; južni 2|50; osrednji 2|216; podnebni 6|212–219; severni 2|177; srednji 2|190; zemlje 2|168
 Pásala (*Passala insula*) 5|134
 Pásali (*Passalæ gens*) 6|67
 Pásja zvézda (*Canicula, canicula sidus*) 2|107, 2|130, 2|123
 Pásje mésto (*Canum oppidum*) 5|61
 pasjeglavci 6|184, 6|190, 6|195
 pašniki 5|22
 Pátaga (*Patage insula*) 4|70
 Pátala¹, otok (*Patala/Patale insula*) 6|71–72, 6|76, 6|80, 6|100
 Pátala², pristanišče (*Patale portus*) 2|184
 Pátami (*Patami populus/gens*) 6|142
 Pátar (*Pataros oppidum*) 5|100 (= Pátara)
 Pátara (*Patara oppidum*) 2|243, 5|100, 6|214
 Patávij (*Patavium oppidum*) 2|227 (topli vrelci pri Pataviju [*aquæ calidæ Patavinorum*]), 3|130, 6|218
 Patavíni (*Patavini gens/civitas*) 3|121
 Patêrija (*Pateria insula*) 4|74
 Pateronéz (*Pateronnesos insula*) 4|74
 Pátiga (*Patigga/Patinga oppidum*) 6|178, 6|179 (= Patínga)
 Patís (*Pathissus amnis*) 4|80
 Pátmos (*Patmos insula*) 4|70
 Pátre (*Patrae colonia, oppidum et portus*) 2|244, 4|11, 4|13, 6|215

- Pátrokles (*Patrocles*) 6|58
 Pável¹, Lúcij Emilij (*L. Aemilius Paulus imperator*) 2|53, 4|39
 Pável², Lúcij, konzul l. 50 pr. Kr. (*L. Paulus*) 2|147
 Pavzílíp (*Pausilypum mons/promunturium*) 3|82
 Pavzuláni (*Pausulani populus/gens*) 3|111
 Pazargáde (*Pasargadae oppidum*) 6|99
 Pázinum (*Pasinum civitas*) 3|140
 Páziri (*Pasirae gens*) 6|97
 Pazitígris (*Pasitigris flumen*) 6|129, 6|134, 6|145 (= Tígris)
 pečat – voščeni 2|137
 pečina 4|89, 5|69, 5|73, 6|39, 6|43–44, 6|118; Skironske 4|23
 Pedálíj (*Pedalium promunturium*) 5|103
 Pedálíja (*Pedalie oppidum*) 5|92
 Pedáni (*Pedani populus/gens*) 3|69
 Pédzaz¹, mesto v Kariji (*Pedasum oppidum*) 5|107
 Pédzaz², mesto v Ajolidi (*Pedasus oppidum*) 5|122 (= Adramitěj)
 Pedíkuli (*Poediculi populus/gens*) 3|38, 3|102
 Pédna (*Pedna insula*) 5|140
 Péga (*Pege oppidum*) 5|37
 Pegazéjsko močvirje (*Pegaseum stagnum*) 5|115
 Pegúza (*Pegusa insula*) 5|104 (= Knidos)
 pehota – enote 6|75; vojaki 3|138, 6|66, 6|73, 6|76
 Pejréna (*Pirene fons*) 4|11
 Pejzístlat (*Pisistratus*) 5|137 (Pejzistratovi otoki)
 Pejzístlatovi otoki (*Pisistrati insulae*) 5|137
 Péla¹, mesto v Dekapoli (*Pella oppidum*) 5|74
 Péla², mesto v Makedoniji (*Pella colonia*) 4|34, 6|216
 Péla³, otok ob obali Azije (*Pele insula*) 5|137
 Pelágoni (*Pelagones gens*) 4|35
 Pelagóníja (*Pelagonia regio*) 4|33
 Peláj (*Pellaeus pagus*) 6|138
 Peláon (*Pellaon oppidum*) 3|131
 Pelázgi (*Pelasgi populus/gens*) 3|50–51, 3|56, 3|71
 Pelázgida (*Pelasgis regio*) 4|20, 4|28 (= Arkádíja)
 Pelázgíja (*Pelasgia paeninsula*) 4|9 (= Peloponéz)
 Pelenájci (*Pellenaei civitas*) 4|12 (kastel Pelenájcev [*Pellenaeorum castellum*])
 Pelénd (*Pelendos insula*) 4|74
 Peléndoni (*Pelendones populus/gens*) 3|26, 4|112
 Pelígni (*Paeligni populus/gens*) 3|38, 3|106, 6|218
 Pélij (*Pelii mons*) 2|162, 4|30
 pelin 2|232
 Pelína (*Pelinna oppidum*) 4|32
 Pelináj (*Pelinnæus mons*) 5|136
 Pelopídi (*Pelopidi populus/gens*) 3|50
 Pelópija (*Pelopia oppidum*) 5|115 (= Tiatêjre)
 Peloponéz (*Peloponnesus paeninsula*) 2|225, 2|244, 3|87, 4|6, 4|8–9, 4|11, 4|19–20, 4|22–23, 4|55, 4|60–61, 6|214
 Peloriáda (*Pelorias oppidum*) 3|90
 Pelóron (*Pelorum promunturium*) 3|73, 3|87–88
 Pelténi (*Pelteni civitas*) 5|95, 5|106
 Peltuínáti (*Pelutinae gens*) 3|107
 Pelúzij (*Pelusium oppidum*) 5|49, 5|65, 5|68, 6|166–167, 6|212
 Pelúzijsko ustje (*Pelusiaceum ostium*) 5|48, 5|64–65
 Pélzon (*Pelso lacus*) 3|146
 Penárije (*Penariae oppidum*) 6|180
 Penêj (*Penius amnis/flumen*) 2|230, 4|30–32
 Peneleníti (*Penelenitae civitas*) 5|82
 Penénzi (*Pennenses gens*) 3|107
 Pénij¹, reka (*Penius flumen*) 6|14
 Pénij², mesto (*Penius oppidum*) 6|14
 Penínske Alpe (*Alpes Poeninae montes*) 3|123
 Pentapolitánska pokrajina (*Pentapolitana regio*) 5|31 (= Kirenájka)
 Pentedáktíl (*Pentedactylos mons*) 6|169
 Peparét (*Peparethus insula*) 4|72
 pepel – Étne 2|236, 3|88; na oltarju laciníjske Júnóne 2|240
 Perája (*Peraea regio*) 5|70
 Perájbi (*Perrhaebi populus/gens*) 4|2, 4|6
 Pèrga (*Perga oppidum*) 5|96
 Pèrgamon (*Pergamum oppidum*) 4|59, 5|126, 5|126 (pergamónski sodni okraj [*Pergamena iurisdictio*])

- Perímula (*Perimula promunturium*) 6|72
 Perínt (*Perinthus oppidum*) 4|47
 Perireúza (*Perirreusa insula*) 5|137
 Peristêride (*Peristerides insulae*) 5|138
 perje – perju podoben sneg 4|88
 Perkóta (*Percote oppidum*) 5|141
 Pêrna (*Perne insula*) 2|204
 Perórzi (*Aethiopes Perorsi gens*) 5|10, 5|16
 (= Etiópijci, 5|43, 6|195
 Perperéna (*Perperene civitas*) 5|122
 Perperéni (*Perpereni civitas*) 5|126
 Pêrtalis (*Pertalis urbs*) 6|65
 Perúzija (*Perusia oppidum*) 3|52–53
 Perúzijci (*Perusii gens*) 6|194
 Peržej¹, makedonski kralj (*Perseus*) 2|53, 3|114
 Peržej², mitološki junak (*Perseus*) 3|56, 5|7
 (Peržêvi podvigi)
 Peržépolis (*Persepolis*) 6|115, 6|213
 Pêrzida (*Persis terra/regio*) 2|237, 6|95–96, 6|98, 6|111, 6|114, 6|131, 6|134, 6|136–137, 6|148, 6|213
 Pêrzij, Mánij (*Manius Persius*) U|7
 Pêrzijci (*Persae populus/gens*) 3|8, 4|39, 4|37 (pêrzijski kralj Ksêrks), 4|75, 5|46
 (= Farúzijci), 6|41, 6|50, 6|115, 6|120, 6|123–124, 6|133, 6|135, 6|152, 6|165, 6|212
 Pêrzijski zaliv (*Persicus sinus*) 6|99, 6|108–109, 6|115, 6|138, 6|144, 6|198
 Pêrzijsko morje (*Persicum mare*) 6|41, 6|114, 6|124, 6|130, 6|134, 6|137, 6|143, 6|149
 Pês (*Canis sidus*) 3|117, 5|56
 pesek 2|115, 2|234, 2|236, 5|38; črni 5|15; kopica peska 4|5; mešanice peska za pridobivanje stekla 5|75; žrtvenika iz peska 5|28; zlatonosni 4|115
 Pestánski zaliv (*Paestanus sinus*) 3|71, 3|85
 Péstiki (*Pestici populus/gens*) 6|50
 Péstum (*Paestum oppidum*) 3|71
 Peščéni hribi (*Harenei montes*) 3|7
 Petálijski otóki (*Petaliae insulae*) 4|71
 Petélija (*Petelia oppidum*) 3|96
 Petéon (*Peteon oppidum*) 4|26
 Petozíris (*Petosiris*) 2|88
 Pétra (*Petra urbs*) 5|87, 5|89, 6|144–146, 6|212
 Petreésa (*Petreessa insula*) 5|132 (= Ródos)
 Petríni (*Petrini populus/gens*) 3|91
 Petrórkori (*Petrocori populus/gens*) 4|109
 Petrónij, Públij (*Publius Petronius*) 6|181
 Pevcíni (*Peucini populus/gens*) 4|100
 Pévka¹, otok (*Peuce insula*) 4|79, 4|93
 Pévka², ustje (*Peuce ostium*) 4|79
 Pevkétij (*Peucetius*) 3|99
 Pevkétija (*Peucetia regio*) 3|99
 Pevkétijci (*Peucetii populus/gens*) 3|139
 Pevkólatis (*Peucolatis oppidum*) 6|62
 Pevkólida (*Peucolis oppidum*) 6|94
 Pevkoliti (*Peucolitae gens*) 6|78
 Péziki (*Paesici populus/gens/civitas*) 3|28, 4|111
 Pezináti (*Paesinates populus/gens*) 3|114
 Pézuri (*Paesuri gens*) 4|113
 Picén (*Picenum regio*) 2|226, 3|38 (obala Picéna [*Picentium litus*]), 3|70 (picénsko ozemlje [*Picentinus ager*]), 108, 3|109–111 (picénska kolonija [*colonia Picensi*]), 6|218
 Picéncija (*Picentia oppidum*) 3|70
 Picénti (*Picentes populus/gens*) 3|38, 3|110
 Pída (*Pide oppidum*) 6|179
 Pidibote (*Pidibotae oppidum*) 6|179
 Pídna (*Pydna oppidum*) 4|34
 Pidós (*Pidossus insula*) 5|134
 Píeri (*Pieres populus/gens*) 4|35
 Piêrija¹, pokrajina (*Pieria regio*) 4|29, 4|33
 Piêrija², Selevkêja, mesto (*Seleucia Pieria oppidum*) 5|67, 5|79, 6|126, 6|206
 Pietas Iulia, Póla (*Pietas Iulia colonia*) 3|129
 Pigmájci¹ (Pigmêjci), pleme v Etiopiji (*Pygmaei gens*) 5|109, 6|188
 Pigmájci², pleme v Indiji (*Pygmaei gens*) 6|70
 Pigmájci³, pleme v Trakiji/Skitiji (*Pygmaei gens*) 4|44
 pihanje – vetrov 2|126, 4|5
 pik – kačji 5|16
 Píki (*Pici gens*) 6|21
 Píksit (*Pyxites flumen*) 6|12
 Píksos (*Pyxus oppidum*) 3|72
 Píksúrat (*Pyxurates fluvius*) 5|83 (= Évfrat)
 Píktoni (*Pictones gens*) 4|108–109
 Pilajménija (*Pylaemenia regio*) 6|5
 Píle¹, otoki (*Pylae insulae*) 6|174
 Píle², mesto (*Pylae oppidum*) 4|20
 Pilór¹, mesto v Makedoniji (*Piloros oppidum*) 4|36

- Pilór², mesto na Kreti (*Pyloros oppidum*) 4|59
- Pílos (*Pylos/Pylus oppidum*) 4|15, 4|55
- Pínar (*Pinarus fluvius*) 5|91
- Pínara¹, mesto v Kilikiji (*Pinare oppidum*) 5|92
- Pínara², mesto v Likiji (*Pinara oppidum*) 5|101
- Pínara³, otok pred obalo Ajtolije (*Pinara insula*) 4|53
- Píndar (*Pindarus*) 2|54
- Píndaz (*Pindasus mons*) 5|126
- Píndíktor (*Pindictor oppidum*) 6|180
- Píndos¹, gora (*Pindus mons*) 4|2, 4|5, 4|30
- Píndos², mesto (*Pindus oppidum*) 4|28
- pinjola 6|205
- Pínkus (*Pincus flumen*) 3|149
- Pinpedúni (*Pinpedunni gens*) 4|108
- Píon (*Pion mons*) 5|115
- Piónije (*Pioniae oppidum*) 5|126
- Pioníti (*Pionitae civitas*) 5|123
- Pír (*Pyrrhus rex Epiri*) 3|101
- pira 3|60
- Píra¹, mesto na Lezbosu (*Pyrrha oppidum*) 5|139
- Píra², mesto v Fokidi (*Pyrrha oppidum*) 4|8
- Píra³, mesto v Kariji (*Pyrrha oppidum*) 5|109
- Píra⁴, mesto v Lidiji (*Pyrrha oppidum*) 5|100
- Píra⁵, mesto v Magneziji (*Pyrrha oppidum*) 4|32
- Píra⁶, otok blizu Evboje (*Pyrrha oppidum*) 4|64
- Píra⁷, otok ob Majotijskem jezeru (*Pyrrha insula*) 2|206
- Pirájci (*Pyraei populus/gens*) 3|144
- Pirajtúza (*Pyrrhaethusa insula*) 5|134
- Píram (*Pyramus amnis*) 5|91
- piramide 5|61
- pirat(i) 2|117, 2|125, 2|181, 6|101, 6|104
- Píre (*Pirae oppidum*) 3|59
- Pirêj (*Piraeus portus*) 2|201, 4|24, 4|57
- Piréna (*Pyrene*) 3|8
- Pirenêji (*Pyrenaeus mons*) 3|6, 3|18, 3|22, 3|29, 3|32, 4|105, 4|109, 4|110, 4|112, 4|114, 4|116, 4|118, 6|218
- Pirenêjsko pogórje (*Pyrenaei montes/Pyrenaeus saltus*) 2|244, 3|6, 3|29–30, 4|105, 4|108
- Pirgénzi (*Pyrgenses civitas*) 4|22
- Pírgi (*Pyrgi amnis*) 3|51
- Pírnos (*Pyrnos oppidum*) 5|104
- Pirógeri (*Pyrogeri populus/gens*) 4|40
- Pírop (*Pyropum urbs*) 6|133
- Pírpila (*Pyrpyle insula*) 4|66 (= Délos)
- Piscíne (*Piscinae oppidum*) 3|37
- Pistórij (*Pistorium oppidum*) 3|52
- Pisuertes, Pitináti (*Pitinales Pisuertes gens/civitas*) 3|114
- piš 2|105, 2|114, 2|116, 2|131, 2|133–134, 2|201, 2|203
- piščal 5|7
- Pitágora (*Pythagoras*) 2|37, 2|83–84, 2|191
- Pitáj (*Pitaium oppidum*) 5|107
- Pitána¹, mesto v Lakoniji (*Pitane oppidum*) 4|16
- Pitána², mesto v Ajolidi (*Pitane oppidum*) 5|121
- Pítara (*Pitara oppidum*) 6|184
- Píteas (*Pytheas*) 2|187, 2|217, 4|95, 4|102
- pitêj 2|90
- Pitekúza (*Pithecusa insula*) 3|82
- Pitekúzi (*Pithecussae insulae*) 2|203
- Pitináti¹, Pisuertes (*Pitinales Pisuertes gens/civitas*) 3|114
- Pitináti², Mergentini (*Pitinales Mergentini gens/civitas*) 3|114
- Pitínium (*Pitinum oppidum*) 2|229 (območje Pitínuma [ager Pitinas])
- Pitióda (*Pityodes insula*) 5|151
- Pitionéz (*Pityonesos insula*) 4|57
- Pitiónija (*Pythionia insula*) 4|53
- Pitiúnt (*Pityus oppidum*) 6|16
- Pitiúsi (*Pityussae insulae*) 3|76
- Pitiúza¹, mesto ob Helespontu (*Pityussa oppidum*) 5|141 (= Lámpsak)
- Pitiúza², mesto v Joniji (*Pityusa oppidum*) 5|112 (= Milét)
- Pitiúza³, otok pred obalo Azije (*Pityusa insula*) 5|136 (= Híos)
- Pitiúza⁴, otok v Argolidskem zalivu (*Pityussa insula*) 4|56
- Pitópolis (*Pythopolis oppidum*) 5|148
- Pitúntij (*Pituntium castellum*) 3|142
- Pizájci (*Pisaei gens/civitas*) 4|14 (mesto Pizajcev [*Pisaeorum oppidum*])
- Pizávrum (*Pisaurum oppidum*) 3|113
- Píze (*Pisae oppidum*) 2|227 (žabe pri Pizah [ranae Pisanorum]), 3|50, 6|217

- Pizidi (*Pisidae gens*) 5|94 (= Sólimi), 5|95
 Pizidija (*Pisidia terra/regio*) 5|145, 5|147, 6|24, 6|214
 Pizinúnta Tolostobógijcev (*Pisinnus Tolostobogiorum oppidum*) 5|146
 Pízon¹, Domícij (*Domitius Piso*) U|17
 Pízon², Lúcij (*L. Piso*) 2|140
 Placéntija (*Placentia colonia*) 3|115, 6|218
 placéntijski Trébija (*Trebia Placentinus flumen*) 3|118
 Plákija¹, skúpnost na Heronezu (*Placia civitas*) 4|86
 Plákija², mesto v Miziji (*Placia oppidum*) 5|142
 plamen 2|134, 2|207, 2|238, 2|241
 plamenica 2|236
 Planázija¹, otok blizu Korzike (*Planasia insula*) 3|80–81
 Planázija², otok, eden od Otokov blaženih (*Planasia insula*) 6|202
 planet 2|61–74, 2|76–77, 2|79–80, 2|82–84, 2|91–92; Júpiter 2|67, 2|77; Márs 2|60, 2|67, 2|77; Merkur 2|66, 2|72, 2|77; Satúrn 2|67, 2|139; Vénera 2|61, 2|66, 2|72
 Plangénzi (*Plangenses gens/civitas*) 3|114
 Planínénzi (*Planinensis gens/civitas*) 3|111
 Plánk¹, Lúcij Munácij (*L. Munatius Plan-cus*) U|31
 Plánk², Lúcij, konzul l. 42 pr. Kr. (*L. Plan-cus*) 2|99
 Plánkti (*Planctae insulae*) 6|32
 Plantaníst (*Plantanistum oppidum*) 5|96
 plašč – makedonski vojaški 5|62
 Pláta (*Plate insula*) 5|138
 Plátaga (*Platage insula*) 4|70
 Platáje (*Plataeae oppidum*) 4|26
 Platamód (*Platamodes promunturium*) 4|14
 Platanêj (*Platanus amnis*) 5|148
 Platêida (*Plateis insula*) 4|56
 Platêja¹, otok (*Platea insula*) 4|67 (= Páros)
 Platêja², otok, eden od Sporadov (*Platea insula*) 4|71
 Platêje¹, otoki blizu Zmirne (*Plateae insulae*) 5|138
 Platêje², otoki pred rtom Samonij (*Platiae insulae*) 4|61
 Pláton (*Plato*) U|22, 2|205
 pleme(na) 2|230–231, 2|246, 3|13, 3|124, 3|134, 3|138, 4|3, 4|79–82, 4|84, 5|17, 5|30, 5|36–38, 5|53, 5|73, 5|94, 5|97, 5|99, 5|119, 5|125, 6|6, 6|30, 6|36, 6|44; divja 4|3, 5|44, 5|127, 6|29, 6|47, 6|53, 6|133; izumrla v Áziji 5|127; na Póntu in ob Majótiškem jezeru 6|18 in nasl.; na Tapróbani 6|81 in nasl.; ob Gángesu 6|67 in nasl.; ob in v Etiópijskem morju 6|198 in nasl.; ob Índu 6|71 in nasl.; ob poteh v Índijo 6|96 in nasl.; ob Rdéčem morju 6|163 in nasl.; okoli Pérzijskega zaliva 6|107 in nasl.; okolice Hirkánij-skega jezera 6|64 in nasl.; za Hemódski-mi gorami 6|64; gl. tudi druge pokrajine, ljudstva in posamezna imena
 Plestíni (*Plestini populus/gens*) 3|114
 Plévron (*Pleuron oppidum*) 4|6
 plima 2|213, 2|217, 2|219, 4|93, 6|140, 6|152
 plimovanje 2|213, 2|215, 2|217–219, 2|229, 3|151
 Plitániji (*Plitaniae insulae*) 5|138
 plitvina 6|99; peščene 3|4; varljive 5|128
 Plókam, Ánij (*Annius Plocamus*) 6|84
 Plóti (*Plotae insulae*) 4|55 (= Strofádi)
 Pluviálja (*Pluvialia insula*) 6|202
 poblaznelost 2|159, 2|175
 pobjoj 2|43
 pobožnost 3|108
 Podálja (*Podalia oppidum*) 5|101
 podnebeje 4|113, 6|33–34, 6|58; blago (Krété) 4|58; hladno zimsko 2|195; mrzlo 2|189; zmerno 3|41, 6|55
 podoba 2|7; boga 2|14; človeška 2|90; ple-men in mest 5|36; zunanja podoba 5|46; živali 2|7, 2|9
 podvigi – Aleksándra Vélikega 6|40, 6|81; Héraklovi in Perzêjevi 5|7
 podzemljani 2|158
 podzemlje – bogovi 5|45; božanstva 2|15
 pogónias 2|89
 pohlep(nost) 2|118, 2|125, 2|158, 2|175
 pohod – Aleksándrovi 2|169, 6|45, 6|61, 6|62; dnevni 5|15
 poimenovanje 2|37, 2|116, 3|13, 4|81, 4|105, 6|81; nebeški način poimenovanja 2|19
 pojav 2|46, 2|55, 2|57, 2|62, 2|69, 2|71, 2|97, 2|99, 2|101, 2|177, 2|180–181, 2|191–192, 2|199, 3|171; čudežni 2|241; naravni 2|97; nebesni 2|207, 2|216
 Pojeésa (*Poeessa oppidum*) 4|62

- Pojmanéni (*Poemaneni civitas*) 5|123
pok(an)je 2|113, 2|198
pokrajina Orójcev (*Orrhoeon regio*) 5|85
Póla, *Pietas Iulia* (*Pola colonia*) 3|129,
3|132–133, 3|140
poláj 2|108
Polemónij (*Polemoniom oppidum*) 6|11
Poléncija (*Pollentia oppidum*) 3|49, 3|77
Polentíni (*Pollentini gens/civitas*) 3|111
Poliájgas (*Polyaegas insula*) 4|70
Políbij (*Polybius*) 3|75, 4|77, 4|119, 4|121,
5|9, 5|26, 5|40, 6|199, 6|206
Polidór (*Polydorus*) 4|43 (Polidórova
gomila)
Polidóra (*Polydora insula*) 5|151
Polihnájci (*Polichnaei civitas*) 5|123
Polikléjt (*Policlitus*) U|26
Polimédija (*Polymedia civitas*) 5|123
Pólion, Gaj Azínij (*Caius Asinius Pollio*)
U|31
Polirén (*Polyrrhenum oppidum*) 4|59
Politelíja (*Polytelia oppidum*) 6|118
Politiké Órgas (*Politice Orgas*) 5|122 (= območje Afrodiziáda)
Politórij (*Politorium oppidum*) 3|68
poljana 2|230, 3|63; Aléjske 5|91; Cekúbske
3|60; Fárzalske 4|29; Flegrájske 3|61;
Kamníte 3|34; Kávhiške 6|129; Kirájske
4|7; Lajstrigónske 3|89; ob Hésperovi
gori 2|237; Setínske 3|60; Tríjska 4|24; v
Médiji 2|237
poljedelci 5|24
poljedelstvo 5|58; samorasle poljščine 4|97
polotok 3|73, 3|95, 3|99, 4|83, 4|85, 4|107,
4|111, 5|59, 6|18; Arábija 6|143; Fikúnt
5|32; Hílida 3|141; Hístrija 3|129; Kím-
brov 4|96–97; Levkádija 4|5; Mulélaha
5|9; Nerítida (= Levkádija) 4|5; Pello-
ponéz 4|9; Síagron 6|153; Supertamári-
kov 4|111; Tájnar 5|32; Záo 3|34
polt – črna 2|17; ledena 2|189; porjavela
6|70; pravilno in uravnotežena obarva-
na 2|190; svetlo bela 2|189
polton 2|84
Póluks (*Pollux*) 2|101, 6|16
Poluscíni (*Polluscini populus/gens*) 3|69
Pomán (*Pomanus fluvium*) 6|94
Pomécija (*Pometia oppidum*) 3|68
pomlad 2|81, 2|122, 2|136, 2|195, 4|94;
enakonočje 2|215, 2|232, 2|151, 4|89;
sveta 3|110
pomorščaki 2|118, 2|122, 2|132, 2|134,
2|179, 2|181, 2|196, 2|230, 5|131, 6|173
Pompêj¹, Gnêj Strábo (*Cn. Pompeius Stra-
bo*) 3|70, 3|138 (Pompêjev zakon [*lex
Pompeia*])
Pompêj² Vélíki (*Cn. Pompeius Magnus*)
2|92, 3|12 (Pompêjev sin [*Cn. Pompeius
Magnus filius*]), 3|18, 3|101 (Pompêjevo
ladjevje), 5|58 (umor), 5|68 (grob),
6|51–52, 6|120
Pompêji (*Pompeii municipium*) 2|137
(*municipium Pompeianum*), 3|62
Pompêjópolis¹, mesto v Kilikiji (*Pompeio-
polis oppidum*) 5|92 (= kilikijski Sólí)
Pompêjópolis², mesto v Paflagoniji (*Pom-
peiolis oppidum*) 6|7
Pompelonénzi (*Pompelonenses gens/civi-
tas*) 3|24
Pomponiana, Mésa (*Mese Pomponiana
insula*) 3|79
Pomptínsko močvirje (*Pomptina palus*)
3|59
Póncijski otoki (*Pontiae sc. insulae*) 3|81
Ponerópolis (*Poneropolis oppidum*) 4|41 (= Filipópolis; = Trimóntij)
Pónt¹, morje (*Pontus mare*) 2|205, 2|206,
2|219, 2|224 (Brézna Pónta), 2|245,
3|149, 4|3, 4|41–42, 4|44–45, 4|75,
4|77–79, 4|92–94, 6|1, 6|3–4, 6|6, 6|18,
6|25, 6|30–32, 6|52, 6|216; ústje Pónta
2|245, 4|78, 4|92, 5|47, 6|4, 6|6
Pónt² Evksêjn(os), morje (*Euxinus Pontus
mare*) 2|230, 4|76, 4|86 (= Pónt), 6|15,
6|36 (= Pónt¹)
Pónt³, provinca (*Pontus provincia/regio,
Pontica provincia*) 2|126–127, 2|178,
5|102, 6|15 (póntska pokrajina Kólíka),
6|12 (pokrajina), 6|24 (póntska pleme-
na)
Pontificense, Obulkóna (*Obulco Pontificen-
se oppidum*) 3|10
Póntija (*Pontia insula*) 3|85
Póntsko morje (*Ponticum mare*) 2|173, 5|97
popek – Italije 3|109
poper 6|105
poplava 6|166; poplavno območje 2|168,
2|193, 6|146; razlitje 2|200

- Populónij (*Populonium oppidum*) 3|50, 3|81
 Porcífera (*Porcifera flumen*) 3|48
 Pórcij¹, Gáj (konzul) (*C. Porcius*) 2|98, 2|147
 Pórcij², Márk (*M. Porcius*) 2|99
 Pordoseléna (*Pordoselene oppidum/insula*) 5|137
 Porfírida¹, otok (*Porphyris insula*) 4|56 (= Kitêra)
 Porfírida², otok (*Porphyris insula*) 5|133–134 (= Nízir)
 Porfirióna (*Porphyrione insula*) 5|151
 Porséna (*Porsina/Porsena*) 2|140
 Pórtmos¹, kraj (*Porthmos locus*) 3|74 (= Gaditánska ožina)
 Pórtmos², mesto na Evboji (*Porthmos urbs*) 4|64
 Portunáta (*Portunata insula*) 3|140
 porušenje 2|207
 posončnica 2|109
 postajališče 6|96; Ahájcev 4|49; Míltopa 3|101; za oskrbo z vodo 6|102
 postojanka – gusarska 3|152; Konzilínium 3|95
 Postúmij, Spúrij (*Sp. Postumius*) 2|99
 pošast 2|21, 2|134, 5|128; Volta 2|140
 Pótam (*Potamos oppidum*) 4|24
 potapljač 2|111, 2|234
 Potejdája (*Potidaea oppidum*) 4|36 (= kolonija Kasandrêja)
 Poténcija (*Potentia oppidum*) 3|111
Potentia, Karêja (*Carrea Potentia oppidum*) 3|49
 Potentíni (*Potentini gens/civitas*) 3|98
 Potidája (*Potidaea*) 2|150 (= Potejdája; = Kasandrêja)
 Pótnije (*Potniae oppidum*) 4|32
 potop – vesoljni 5|69
 potrata 5|12
 potres 2|128, 2|191–198, 2|200, 2|203, 2|207, 2|211, 4|44, 4|66, 5|139
 povodenj 3|112
 površje 2|193, 2|202, 2|225, 2|233, 5|106; iz zlata in srebra (o Hrízi in Árgiri) 6|80; neenakomerno 2|115; Zêmlje 2|158, 2|178
 Pozejdêj (*Posideus alveus*) 5|128
 Pozejdêja (*Posidea oppidum*) 5|121
 Pozejdêjon¹, rt (*Posideum promunturium*) 5|112
 Pozejdêjon², mesto (*Posideum oppidum*) 5|112
 Pozêjdion¹, rt v Makedoniji (*Posidium promunturium*) 4|38
 Pozêjdion², mesto v Siriji (*Posidium oppidum*) 5|79
 Pozêjdon (*Neptunus*) 4|18 (Pozêjdonovo svetišče), 5|150 (Pozêjdonovo svetišče), 6|111, 6|152
 Pozejdónij (*Posidonius*) 2|85, 6|57
 Pozejdónija (*Posidonia oppidum*) 3|71
 Pozíngi (*Posingae gens*) 6|76
 požar 2|97, 2|207, 2|238
 pračarji 3|77
Praesidium Iulium (*Praesidium Iulium colonia*) 4|117 (= Skálabis)
 prah 2|163
 Prájtavi (*Praetavi populus/gens*) 5|86 (= Arábcí)
 Prájtí (*Praeti gens*) 6|67
 Prašički (*Suculae sidus*) 2|106, 2|110
 Pratítí¹, Obpótni (*Pratitae Par' Odon gens*) 6|44
 Pratítí², médijski (*Pratitae Medi*) 6|113
 pravice – državljanske 3|25, 3|30, 5|20; itálske 3|139; Kviritov 5|36; latinske 3|7, 3|15, 3|18, 3|20, 3|23–25, 3|30, 3|32, 3|77, 3|135, 4|117, 5|19; rimskih državljanov 3|152
 pravičnost – rimska 6|85
 Prázi (*Prasi gens*) 6|68, 6|70
 Prazijána (*Prasiane insula*) 6|71
 Prázijci (*Prasiana gens*) 6|70, 6|82
 prečke – jadrne 2|132
 prečnik 2|101
 prednik 2|102, 3|102, 4|41; prapredniki 4|120
 predznamenje – čudežno 5|58; ugodno 3|105
 prefekt – Egípta 6|181; pretorijanske garde U|3
 prefektura – Klávdíjska 3|52; Arménije 6|27; Karanítida 5|83; mestne (= nómo-si) 5|49; Mezopotámija 5|86
 pregovor 3|104; *Izbrati si drevo, na katerem boš obešen* U|29
 pregrada – mejna 5|141; naravna 3|151
 prehod 2|170, 6|30; Álp 3|134; čez Évfrat 5|86; čez gore 6|153; čez morje 3|101, 6|98; na ozemlje Báktrov 6|134; ognja

na drugo snov 2|240; ozek (ob rtu Málea) 4|56, 6|43; Satúrnovi 2|106
 Prehòd komárjev (*Conopon Diabasis insula*) 4|79
 prekop 5|116, 6|31; Filistínski 3|121; iz jezera Búkes 4|84; iz Ródana 3|34; namakalni 5|23; ploven 4|10
 prelazi – gorski 5|99
 preliv 2|157, 3|4, 3|100; bibavični 3|151; iz Atlántskega morja 3|7; med Kajkándrom in Stóido 6|110; med Pitiúsama 3|76; ozko prelivno ustje 4|75
 premer – kroga 2|86; sveta 2|87
 premičnica – zvezda 2|98, 2|106
 Prémni (*Premni oppidum*) 6|178
 premog 2|240
 Prenehavajóci vrélec (*fons ἀναπαυόμενος*) 2|228
 Prenestíni (*Praenestini populus/gens*) 3|64
 Prepezínt (*Prepesinthus insula*) 4|66
 preročišče – Ámonovo 5|31, 5|50; Apólono-vo 4|7; Branhídov 5|112; didimějskega Apólona 5|112; dodónskega Zévsu 4|2; Éfez 5|114–115; Kolofónijcev 5|116; naznanila preročišč 2|24; v Délfih 2|208; Zévsu Ámonu 5|49
 prerok 3|55
 prerokba 2|89, 2|93, 2|150, 2|208, 2|232; haruspekov 2|24; preroška naznanila 2|82, 2|139; preroški dar (Anakságorov) 2|149, 2|191; preroške strele 2|113; preroške votline 2|208; preroško znamenje 2|101
 prèster 2|133–134
 pretorijanci 3|67, 6|181
 Pretúcijci (*Praetuttii populus/gens*) 3|110, 3|112 (ozemlje Pretúcijcev [*Praetuttianus ager*])
 Pri¹ Bélosu (*ad Belum*) Hálkida pri Bélosu (*Chalcis ad Belum oppidum*) 5|81, 5|89 (= Hálkida); Selevkéja pri Bélosu (*Seleucia ad Belum oppidum*) 5|82
 Pri² Dáfni (*Epi Daphnes oppidum*) 5|79 (= Antiohíja)
 Pri³ Évfratu (*Seleucia ad Euphratem oppidum*) 5|82 (= Selevkéja)
 Priánti (*Priantae populus/gens*) 4|41
 Priáp¹, mesto v Aziji ob Helespontu (*Priapus/Priapos urbs*) 4|75, 5|141

Priáp², otok blizu Hiosa (*Priapos insula*) 5|137
 Priaponéz (*Priaponesos insula*) 5|134
 pridelek – donos pridelkov 5|24; letni 2|230
 Priéna (*Priene oppidum*) 5|113
 Príle (*Prile amnis*) 3|51
 Prima Flavia (*Prima Flacia colonia*) 5|69 (= Strátonov Stolp; = Cezarêja)
 Prími (*Primi oppidum*) 6|181, 6|184
 Prímis¹, mesto (*Primis oppidum*) 6|180 (= Primi)
 Prímis², Mála, mesto ob srednjem Nilu (*Parva Primis, Primis Parva*) 6|179
 Prínas (*Prinas flumen*) 6|64
 principat – Klávdijev 6|84; Nérónov 2|92
 Prinoésa (*Prinoessa insula*) 4|53
 Príon (*Prion mons*) 5|134
 pripeka 2|91, 2|103, 2|124, 2|129, 2|135, 2|152, 2|172, 2|189, 5|51, 6|176
 pristan 2|118, 3|106; Sazina 3|99
 pristanišče 2|54, 2|218, 2|222, 3|41, 3|50, 3|95, 3|101, 3|103, 3|119–120, 3|126, 3|151, 4|73, 5|124, 5|133, 6|94, 6|105, 6|185; Ahájcev 4|83 (*Achaeorum portus*), 5|124 (*portus Achaeorum*); fájstijskega Apólona 4|7; Hêrakla Monójka (*Herculis Monoeci portus*) 3|47; Korínčanov 4|12; Makedóncev 6|110; Morínov 4|121; na reki Ásana 5|13; ob gori Órza 6|150; ob Palajsimúndu 6|85; Távrov 4|86; v Ávlidi 4|26; v Brundíziju 2|230; gl. tudi posamezna mesta
 Pristanišče stárcev (*Senum portus*) 4|46
 Pristanišče žénsk (*Mulierum portus*) 4|46
 pristava – podeželska 2|199, 3|55, 3|70
 pritisk – enakomeren 2|11; Krétskega morja 4|19; Lúnine sile 2|216; negostoljubnosti narave 2|190; nevarnega mraza in večnega ledu 2|172; obokaste izbokline 2|160; Oceána 4|110; ognja 2|189; sončnih žarkov 2|103; vodnih mas 3|119; zračnega toka 2|200
 Privernáti (*Privernates populus/gens*) 3|64
 privilegij 2|27, 2|145, 5|20
 Probalínt (*Probalinthos oppidum*) 4|24
 prod 4|31
 pródromi 2|123
 Proftázija¹, mesto na ozemlju Drángov (*Prophthasia oppidum*) 6|61

- Proftázija², mesto v Ariyani (*Prophthasia oppidum*) 6|94
- Prógna (*Progne insula*) 5|133
- Próhita (*Prochyta insula*) 2|203, 3|82
- Prokerástis (*Procerastis oppidum*) 5|149 (= Kalhádón)
- Prokonéz (*Proconnesus insula*) 5|151 (= Elafonéz)
- prokurátor – Nêronov (Vetij Marcel) 2|199
- Prokúze (*Procusae insula*) 5|137
- promet – trgovski 3|21
- promiskuiteta – z ženskami 5|45
- Propóntida (*Propontis mare*) 2|205, 2|219, 4|42–43, 4|46, 4|48, 4|76, 5|124, 5|141, 5|150–151, 6|1
- prostitutka 3|103
- Próta¹, otok blizu Masilije (*Prote insula*) 3|79
- Próta², otok blizu Itake (*Prote insula*) 4|55
- Proteziláj (*Protesilaus*) 4|49
- Protropi*, Abelináti (*Protropi gens/civitas*) 3|105
- provinca 3|16–18, 3|30, 3|31, 4|106, 6|112; Áfrika 5|25; Ahája 4|12; Akvitánija 4|108; Bétika 3|7, 3|9; Egípt 5|58; Hispánija 4|110, 4|117–118; Kirenájka 2|115, 5|28; Luzitánija 3|6; Makedónija 3|145; Mavretánija 5|2, 5|12; Mézija 3|149; Narbónska 2|121, 3|31, 3|37, 3|75, 4|109; Pónt 5|102; Tarakónska 3|9; Tingitána 5|17–18; Tóstránska Hispánija 3|18
- Prózda (*Prosdia oppidum*) 6|179
- Prúza (*Prusa oppidum*) 5|148
- Pruziáda¹, mesto v Askanijskem zalivu (*Prusias oppidum*) 5|148
- Pruziáda², mesto pod goro Hipij (*Prusias altera oppidum*) 5|148
- prvenec – pridelkov 4|91
- prvina 2|10–11, 2|102, 2|104, 2|223, 2|239; lahke 2|11; naravna 2|138, 2|235; težke 2|11; urno gibljiva 6|187
- Psáki (*Psacae populus/gens*) 6|50
- Psamáta¹, izvir v Argolidi (*Psamathe fons*) 4|17
- Psamáta², izvir v Bojotiji pri Tebah (*Psamathe fons*) 4|25
- Psamatúnt (*Psamathus oppidum*) 4|16
- Psamétih (*Psammetichus*) 6|191
- Psegípta (*Psegipta oppidum*) 6|193
- Psélkis (*Pselcis oppidum*) 6|181
- Psêrima (*Pserima insula*) 5|134
- Psevdópile (*Pseudopylae insula*) 6|174
- Psevdóstomon (*Pseudostomon ostium*) 4|82
- Psíla (*Psile insula*) 5|137
- Psíli (*Psylli gens*) 5|27
- Psílij (*Psilion insula*) 5|135
- Psílos (*Psilos insula*) 6|111
- Psíra (*Psyra insula*) 5|138
- Psitalêja (*Psyttalia insula*) 4|62
- Psitáras (*Psitharas flumen*) 6|55
- Psófida (*Psophis oppidum*) 4|20
- Ptélea (*Ptelea oppidum*) 5|115 (= Êfez)
- Ptéleon¹, gaj v Tesaliji (*Pteleon nemus*) 4|29
- Ptéleon², mesto v Joniji (*Pteleon oppidum*) 5|117
- Ptéleon³, mesto v Meseniji (*Pteleon oppidum*) 4|15
- Pterófor (*Pterophoros regio*) 4|88
- Ptêros (*Pteros insula*) 6|151
- ptica 2|24, 2|48, 2|101, 2|122, 2|146–147, 2|156, 2|189, 2|192, 2|196, 2|207, 4|2, 6|32, 6|79, 6|83, 6|205; jajca 2|7, 4|95; petje 4|31, 6|1
- Ptíhija (*Ptychia insula*) 4|53
- Ptoemfáni (*Ptoemphani gens*) 6|192
- Ptolemáida¹, Epí Têras, mesto v Egíptu (1) (*Ptolemais oppidum Epi Theras*) 2|183, 6|164, 6|171, 6|173, 6|220
- Ptolemáida², mesto v Egíptu (2) (*Ptolemais oppidum*) 5|61, 6|213
- Ptolemáida³, mesto v Feniciji (*Ptolemais Acce colonia*) 5|75 (= Áka)
- Ptolemáida⁴, mesto v Kirenajki (*Ptolemais oppidum*) 5|31, 5|32 (= Bárka)
- Ptolemáj¹, II. Filadélf (*Ptolemaeus II. Philadelphus*) 6|58, 6|165, 6|167–168, 6|171, 6|183
- Ptolemáj², Kerávnos (*Ptolemaeus Ceraunus*) 6|31
- Ptolemáj³, Látir (*Ptolemaeus Lathyrus*) 6|188
- Ptolemáj⁴, sin kralja Jube (*Ptolemaeus rex*) 5|11, 5|16
- Ptonebári (*Ptonebari gens*) 6|192
- Pucínium (*Pucinum castellum*) 3|127
- puh – beli 6|54; nežen 5|14; puhasta površina listov 2|163
- puhlost – grška 3|152
- Pulárija (*Pullaria insula*) 3|151

- Púnci (*Poeni populus*) 2|200, 3|8 (poreklo), 3|21, 3|123, 4|120, 4|120 (púnski jezik [*Punica lingua*]), 5|8 (država), 6|200
- Purpurárije (*Purpurariae insulae*) 6|203
- pušča 2|66, 2|174, 4|81; Afrike 5|35; slonov 5|26
- puščava 5|5, 5|7, 5|27, 5|36, 5|44, 5|51–52, 5|65, 6|73–74, 6|77, 6|93–94, 6|95, 6|113, 6|135, 6|145, 6|147, 6|174, 6|181–182, 6|199, 6|209; peščene 5|6, 5|26, 5|33–34, 5|43, 5|88, 6|46, 6|166; s črnim peskom 5|15; Palmíre 5|89; palmírske 5|87, 6|125, 6|143; Sirije 6|125; širne 5|26, 5|43
- pušpan 6|79
- Puteolánski zaliv (*Puteolanus sinus*) 3|82
- Putéoli (*Puteoli Dicaearchia colonia*) 2|207 (območje Putéolov [*ager Puteolanus*]), 3|61, 6|216
- Radamájci (*Rhadamaei gens*) 6|158
- Radamántis (*Rhadamanthus*) 6|158
- Rádata (*Radata oppidum*) 6|178
- Ráfana (*Rhaphana oppidum*) 5|74
- Rafêja (*Rhaphea oppidum*) 5|68
- Ragijána (*Rhagiane oppidum*) 6|43
- Ráhias (*Rachias*) 6|85, 6|88
- Rák (*Cancer sidus*) 2|65, 2|77, 2|81, 4|104, 5|56–57, 5|90
- Rakótes (*Rhacotes locus*) 5|62 (= Aleksandrija)
- Rámi (*Rami gens*) 6|21
- Rámizi (*Ramisi populus/gens*) 6|142
- Rámnos (*Ramnus insula*) 4|61
- Ramnúnt¹, demos (*Rhamnus pagus*) 4|24
- Ramnúnt², mesto (*Rhamnus oppidum*) 4|59
- Rápsa (*Rapsa oppidum*) 5|37
- Rarúngi (*Rarungae gens*) 6|74
- rastje – vodno 6|87
- rastlina – evfórbeja 5|16; posončnica 2|109; preobjeda 6|4; zdravilne 2|155; zelene 2|227, 6|185
- Raurica (*Raurica colonia*) 4|106
- Ravéna (*Ravenna oppidum*) 3|115, 3|119, 3|127, 6|218
- ravnica 2|160, 2|201, 2|203, 3|57, 4|37, 4|80, 5|78, 5|115–116, 6|65, 6|127; Arábije 2|201; Hirgalétske 5|113; Leborínske 3|60; mesta Diospéga 6|118; ob Áraksu 6|26; ob Hêrmosu 5|119; pri Atíni 2|225
- Rávrik (*Rauricum oppidum*) 4|79
- Rávriki (*Raurici populus/gens*) 4|106
- razbeljenost – dimastih skal 5|55; pokrajine Arijáne 6|93; razbeljeno železo 2|112
- razcepišče – Nílovo (= Délta) 5|50, 5|59
- razdelitev – izmenjujočih se letnih časov 2|52; vetrov 2|119–120; Itálije (Avgústova) 3|46, 3|49, 3|62
- raziskovalec 2|109, 2|188; civilni 5|51; grški 2|164; stari 6|219
- razkošje 2|158, 2|207, 4|89, 6|88
- razmerje – ljubezensko 3|103; pravo učinkovanja 2|34; sil 5|85
- razmnoževanje – kač 3|78; živih bitij 2|28
- razmočenost – zemlje 5|58
- raznolikost – narave 2|76, 5|65; rudnih bogastev 3|138
- razpoka – na nebu 2|96; ognjena 2|112; zemeljska 2|191–194
- razporeditev – abecedna 3|46; dolin 5|71; kvadratna 5|60; mesečna vetrov 2|128; otokov 3|79; trikotna 2|59, 2|69, 5|77
- razposajenost – prešerna Ajgippanov in Satirov 5|7
- razsežnost 2|246, 3|16; celote 2|170; dolžine 2|72; Etiópije 6|183; Hístrije 3|129; Káfrene 6|119; Káspijskega (Hirkánij-skega) morja 6|36; morij 205; neba 2|65; ozemelj plemen Germánije 4|98; provinc 3|16; rek in širnih močvirij 2|174; Skatinávije 4|96; Sónca 2|49; sveta 2|3, 2|87; Tapróbane 6|81; Vélikega pristanišča 5|19; vesolja 3|1; viharja 2|134; zemlje 6|171; gl. tudi obseg
- Rdéče morje (*Rubrum/Erythrum mare*) 2|183–184, 2|226, 4|120 (*Erythrum mare*), 5|65, 6|84, 6|103, 6|106–107, 6|112, 6|115, 6|126, 6|137, 6|143, 6|154, 6|165–166, 6|170 (ustje), 6|189, 6|196, 6|199, 6|212, 6|220 (= Eritréjsko morje)
- Reáte (*Reate oppidum*) 2|209 (območje Reáta [*ager Reatinum*]), 2|230 (ozemlje Reáta [*Reatinum*]), 3|109
- Reatíni (*Reatini populus*) 3|107
- Reatínsko močvirje (*Reatina palus*) 2|226
- Reatínium (*Reatinum flumen/portus*) 3|126
- Rébas (*Rebas amnis*) 6|4 (= Rézos)
- Regia¹, Hásta (*Hasta Regia colonia*) 3|11
- Regia², Laepia (*Laepia Regia oppidum*) 3|15

Regiates, Velejáti (*Veleiates Regiates civitas/oppidum*) 3|116
*Régij*¹ (*Regium oppidum*) 3|43, 3|73, 6|216
*Régij*² (*Rhegium oppidum*) 3|86 (= *Régij*¹)
 regija 3|11; četrta 3|106; deveta 3|49; deseta 3|126, 3|130; druga 3|99, 3|105; enajsta 3|123, 3|131; osma 3|115; peta 3|110; prva 3|62, 3|68; sedma 3|50; šesta 3|112; tretja 3|97
Regijénzi (*Regiensis oppidum*) 3|116
Régijski Stèber (*Columna Regia locus/turris/columna*) 3|71, 3|73, 3|86
*Regína*¹, mesto (*Regina oppidum*) 3|15
*Regína*², Miróbriga, mesto (*Mirobriga Regina oppidum*) 3|14
Régul, Gáj Atílij (*C. Atilius Regulus*) 3|138
Rějci, apolinárski (*Reii Apollinares populus/gens*) 3|36
 reka 3|8–10, 3|16, 3|33, 3|41, 3|51, 3|54–55, 3|95, 3|110, 3|117–118, 3|120, 3|131, 5|113, 5|142, 6|13, 6|17, 6|23, 6|29, 6|51, 6|81, 6|88, 6|92, 6|96, 6|139, 6|144, 6|159, 6|167, 6|205; breg 6|177; indijske 6|60; korito 4|79, 5|48; nanosi 2|201, 6|140; otoki 3|148; podzemna 2|225; pritoki 5|103; struga 3|123; trgovski promet 3|21; gl. tudi posamezna imena
Réka pozábe (*Oblivionis flumen*) 4|115
Rémi (*Remi populus/gens*) 4|106
Rén (*Rhenus amnis*) 3|118, 3|135, 4|100–101, 4|105–106, 4|109, 4|122
Réna (*Rhene insula*) 4|67
Rénov otok (*Rheni insula*) 4|106
Restituta Iulia, Ségida (*Segida Restituta Iulia oppidum*) 3|14
Réti (*Raeti populus/gens*) 3|130, 3|133, 3|135, 3|146
Rétija (*Raetia provincia et regio*) 3|130 (mesta *Rétije* [*Raetica oppida*]), 4|98
Rétus (*Raetus dux*) 3|133
 rezidenca – egiptovskih kraljev (Memfis) 5|50
Rezist (*Resisthon oppidum*) 4|48
*Rézos*¹, reka ob Bosporju (*Rhesus flumen*) 6|4 (= *Rébas*)
*Rézos*², reka v Troadi (*Rhesus fluvius*) 5|124
 reženj – jetrni pri rovkah 2|109
 riba 2|156, 2|203, 2|226–227, 2|231, 3|60, 5|51 (alabéti, korakíni, silúri), 6|95, 6|127; ribje kože 6|109; zlata 2|231

Ríbi (*Pisces sidus*) 2|65, 2|77
 ribnik 2|174, 2|237; v Bábilonu 2|237; Zévsa Ámona 2|228
 ribolov 6|91
Ricinénzi (*Ricinenses populus/gens*) 3|111
Riédoni (*Riedones populus/gens*) 4|107
Rífearína (*Riphearina oppidum*) 6|158
Rigínija (*Riginia insula*) 4|103
Rím (*Roma urbs*) U|16, 2|4, 2|37, 2|53, 2|90, 2|93, 2|98, 2|136, 2|144, 2|182, 2|200, 2|207, 2|209, 2|244, 3|17, 3|38, 3|40, 3|43–44, 3|55, 3|57, 3|64, 3|66, 3|67–68, 3|105 (rimski poraz), 3|116, 4|20, 6|23, 6|84, 6|217
Rimlján (*Romanus*) 2|53
Rimljáni (*Romani populus*) 2|138, 2|200, 3|57, 3|108, 3|145, 6|47, 6|84, 6|85 (rim-ska pravičnost), 6|162, 6|217; rimska kolonija 5|12, 5|124; rimske oborožene sile 4|97, 5|11, 5|11 (rimski vitezi), 5|14 (rimski voskovodje), 5|36, 6|141, 6|160, 6|181–182; rimski državljani (*Romani cives*): 3|7, 3|15, 3|18, 3|20, 3|22–24, 3|77, 3|85, 3|88, 3|93, 3|141, 3|144–145, 3|152, 5|19, 5|22, 5|24, 5|29, 5|36; rimski Fórum (*Romanum Forum*) 3|66; rimski imperij (*Romanum imperium*) 3|31, 3|56, 5|76 (rimsko cesarstvo), 5|88, 6|120; rimski kralj 3|56; rimski pisci 4|102, 5|8, 5|38; rimsko ljudstvo (*Romanus populus*) 3|51, 3|110, 3|123, 3|129, 3|136, 4|51, 4|54, 4|80, 4|85, 5|29, 6|54 (rimske matrone)
Rimózoli (*Rymosoli gens*) 6|21
Ríndak (*Rhyndacus amnis*) 5|123, 5|142 (nekdaž Líkos), 5|151 (ustje), 6|217
Rínea (*Rhinnea insula*) 6|150
Rinokolúra (*Rhinocolura oppidum*) 5|68
Ríon (*Rhion/Rhium promunturium*) 4|6, 4|13
Rípa (*Ripa oppidum*) 3|10
Ripájske gore (*Ripaei montes*) 4|78, 4|88, 4|94, 6|15, 6|19, 6|33, 6|34, 6|219
Ripájsko pogórje (*Ripaei montes*) 4|96, 5|98 (= Ímaj; = Emód; = Paropániz; = Kírkij; = Kámbad; = Paríad; = Hoátras; = Oréges; = Oroánd; = Nifát; = Távros; = Kavkáz; = Sarpédon; = Korakézij; = Krágos)
Rípara (*Rhypara insula*) 5|135

- Rítimna (*Rhithymna oppidum*) 4|59
 Rítion (*Rhytion oppidum*) 4|59
 Rizádír¹, pristanišče v Mavretaniji *Caesariensis* (*Rhyssadir portus*) 5|9
 Rizádír², mesto v Mavretaniji Tingitani (*Rhyssadir oppidum*) 5|18
 Rizádír³, pristanišče v Mavretaniji Tingitani (*Rhyssadir portus*) 5|18
 Rizinij (*Rhizinium oppidum*) 3|144
 Rizúnt (*Rhizus oppidum*) 4|32
 Róali (*Rhoali populus/gens*) 5|87
 Roán (*Rhoan flumen*) 6|14
 Róas (*Rhoas oppidum*) 5|105 (= Laodikêja)
 Róda¹, mesto v Narbonski Galiji (*Rhoda oppidum*) 3|33
 Róda², reka v Skitiji (*Rhode flumen*) 4|82
 Rodáfás (*Rhodaphas flumen*) 6|63
 Ródan (*Rhodanus fluvius/flumen*) 2|224, 3|33–34, 3|79, 3|135
 Rodiápolis (*Rhodiapolis oppidum*) 5|100
 Ródij (*Rhodus fluvius*) 5|124
 Ródijci (*Rhodii populus*) 3|33
 Ródopa (*Rhodope mon(s)*) 3|149, 4|3, 4|35, 4|41
 Ródos¹, otok (*Rhodus insula*) 2|153, 2|178, 2|202, 2|243, 2|245, 4|58, 4|60, 4|71, 5|104, 5|132, 5|132 (= Ofiúza; = Astêrija; = Ajtrêja; = Trinákrija; = Ömbrija; = Petreésa; = Atabírija; = Makárija; = Ajtaloésa), 6|206, 6|214
 Ródos², mesto (*Rhodos urbs*) 5|132–133
 Rodošáni (*Rhodie civitas*) 5|125, 5|133
 Rodúza (*Rhodusa insula*) 5|131
 Rodúzi (*Rhodusae insulae*) 5|151
 rog 2|90 (o keratíasu); *Amaltêjin rog* (naslov dela) U|24; lunasta zaliva kot dva rogova 3|43; prostran (o rtu Ártabrum) 4|113; rog obilja U|24, 6|199, 6|201; rogova, v katera se ukrivi Pónt 4|76; rogovi nosorogov 6|173
 Róg zahóda 6|197, 6|199–200
 Róga (*Rhoge insula*) 5|131
 roglj – Lúnina 2|58; roglji 5|62; roglji makedonskega vojaškega plašča 5|62; skrajni roglj Sírť 5|31; srpasta roglja Lune 2|42
 Rójdias (*Rhoedias amnis*) 4|34
 Rojtêj (*Rhoeteum oppidum*) 5|125, 5|127
 Rojtêjske obale (*Rhoetea litora*) 5|125
 rokav (rečni) 5|48; »desni rokav« (= Astósapes) 5|53; Hístra 4|79; Níla (desni in levi) 5|48; »rokav vode, ki prihaja iz teme« (= Astábores) 5|53
 Rókobe (*Rhocobae oppidum*) 4|44
 Roksoláni (*Rhoxolani populus/gens*) 4|80
 Rómul (*Romulus*) 3|66
 Romulensis, Híspal(is) (*Hispal(is) Romulensis colonia*) 3|11
 roparji 5|38
 rosa 2|105, 2|152–153, 3|109; plodilna 2|38; zmrznjena 2|152
 rov – podzemni 2|158, 2|193, 3|117
 rovka 2|109
 Rózos (*Rhosos oppidum*) 5|80
 rózoške gore (*Rhosii montes*) 5|80
 rt 2|22, 2|30, 3|87, 3|99; desni/levi rt Mále Sírťe 5|41; najdaljši rt Peloponéza 4|11; rt Atrébatov 4|119; rt blizu Trogodítov 5|154; rt gore Gargán 3|103; rt Karmánije 6|98; rt Kímbrov 4|97; rt Líkije 5|100; rt na ozemlju Mákov 5|152; rt na Tílosu 6|148; rta nasproti Sírťe 5|130; rt od reke Árabis 6|109; rt Pirenêjev 4|110; rt sírske Antiohíje 5|79; rt, na katerem je bilo mesto Megárika 5|148; rt, na katerem je bilo nekoč mesto Sigêj 5|124; rt, na katerem je mesto Lévké 5|119; rt, na katerem je studenec Kúkij 6|173; rt, na katerem je svobodna Laodikêja 5|79; rt, na katerem je svobodna Selevkêja 5|79; rta Pirenêjev 4|118; v Brútiju 3|5; gl. tudi druga posamezna imena
 Rubêje (*Rubeae promunturium*) 4|95
 Rúbikon (*Rubico fluvius*) 3|115
 Rubrénsko jezero (*Rubrensis lacus*) 3|32
 Rubrikátum (*Rubricatum flumen*) 3|21
 Rubustíni (*Rubustini populus/gens*) 3|105
 ruda 3|138; zlata 6|30, 6|67, 6|74, 6|80–81, 6|89, 6|98, 6|133, 6|150, 6|161, 6|198
 rudarjenje 2|159
 Rúdije (*Rudiae oppidum*) 3|102
 rudnik(i) 6|80; arzena 6|98; bakra 2|158, 3|30, 6|98; cinobra 6|98; kositra 4|112; srebra 3|30, 4|112, 6|74; svinca 2|158, 3|30, 4|112; zlata 3|30, 4|112, 6|74, 6|150, 6|161; železa 3|30, 3|81, 4|112, 6|98
 Rúgúski (*Rugusci gens*) 3|137
 Rúmniki (*Rumnici populus/gens*) 6|50
 Runikáti (*Runicates gens*) 3|137

- Rúsaz (*Rusazus colonia*) 5|20
 Rúscinon (*Ruscino oppidum*) 3|32
 Rúspina (*Ruspina oppidum*) 5|25
 Ruténi¹, pleme v Akvitsanski Galiji (*Ruteni gens/civitas*) 4|109 (= Ruteni²)
 Ruténi², pleme v Narbonski Galiji (*Ruteni gens/civitas*) 3|37 (= Ruteni¹)
 Rutilij, Públij (*P. Rutilius*) 2|98
 Rútuba (*Rutuba flumen*) 3|48
 Rútubis (*Rutubis portus*) 5|9
 Ruzéle (*Rusellae, colonia Rusellana*) 3|51
 Ruzgúnije (*Rusguniae colonia*) 5|20
 Ruzikáda (*Rusicade oppidum*) 5|22
 Ruzukúrum (*Rusucurum oppidum*) 5|20
 Sabájci (*Sabaei gens*) 6|151, 6|154, 6|161
 Sabárbari (*Sabarbares natio*) 5|30
 Sabáta (*Sabbatha oppidum*) 6|154
 Sábdata (*Sabdata oppidum*) 6|132
 Sabéli (*Sabelli populus/gens*) 3|107
 Sábín(c)i (*Sabini populus/gens*) 2|240, 3|38, 3|53, 3|107–110, 3|115, 6|218
 Sábis (*Sabis flumen*) 6|107
 Sábora (*Sabora oppidum*) 3|12
 Sábota (*Sabota oppidum*) 6|155
 Sáb rata (*Sabrata oppidum*) 5|25, 5|35
 Sacili Marciálov (*Sacili Martialium oppidum*) 3|10
 Sád ar (*Saddaros flumen*) 6|94
 sadje – sadno drevje 6|131
 Sagalés (*Sagaleos oppidum*) 5|94
 Sagárij (*Saggarium fluvius*) 5|147
 Sagdodónak (*Sagdodonacus*) 6|139
 Sagiárij (*Sagiarius flumen*) 6|4
 Sagiáta (*Sagiatta oppidum*) 6|158
 Ságigi (*Sagigi sinus*) 5|9
 Ságis (*Sagis ostium*) 3|120
 Ság ra (*Sagra oppidum*) 3|95
 Sagúnt (*Saguntum oppidum*) 3|20
 Sagúntija (*Saguntia oppidum*) 3|15
 Sáis (*Sais oppidum*) 5|64
 Saíti (*Saitae gens*) 6|134
 saítski nómos (*Saites nomos*) 5|49
 Sája (*Saea oppidum*) 6|80
 Sáka (*Sace oppidum*) 6|172
 Sakazáni (*Sacasani gens*) 6|29
 Sáki (*Sacae populus/gens*) 6|50
 Sáksini (*Saxinae gens*) 6|176
 Sála¹, mesto (*Sala oppidum*) 5|5
 Sála², reka (*Sala fluvius*) 5|5
 Salácija¹, *Urbs Imperatoria (Salacia Urbs Imperatoria oppidum/urbs)* 4|116
 Salácija², (*Salacia oppidum*) 4|117 (= Salácija¹)
 Sálafis (*Salaphitanum oppidum*) 5|30
 Salamína¹, otok (*Salamis insula*) 2|90, 4|62
 Salamína², mesto na Cipru (*Salamis oppidum*) 5|130
 Salamínije (*Salaminiae insulae*) 5|130
 Salápija (*Salapia oppidum*) 3|103
 Salárija (*Salaria colonia*) 3|25
 Salási (*Salassi gens*) 3|123, 3|134, 3|137
 Sál at (*Salat fluvius*) 5|9, 5|13
 Sál de (*Saldae colonia*) 5|20
 Sálduba (*Salduba oppidum*) 3|8
 Saldúvija (*Salduvia oppidum*) 3|24
 Sále (*Sale stagnum*) 5|117
 Salentíni¹ (*Sallentini populus/gens*) 2|226 (ozemlje Salentínov), 2|240 (salentínsko mesto Gnátija), 3|38, 3|75, 3|99 (salentínsko ozemlje [*Sallentinus ager*]), 3|105, 3|113
 Salentíni², Doláti (*Dolates Sallentini populus/gens*) 3|113 (= Salentini¹)
 Salentínski rt (*Sallentinum promunturium*) 3|103, 3|145
 Salêrnum (*Salernum oppidum*) 3|70
 Saliárski otoki (*Saliaries insulae*) 2|209
 Sál ij (*Salius flumen*) 6|8
 Salmáni (*Salmari gens*) 6|118
 Salobríazi (*Salobriasae gens*) 6|76
 Salóna (*Salona colonia*) 3|141–142
 Sálpeza (*Salpesa oppidum*) 3|14
 Sáltijci (*Saltiae gens*) 6|14 (= Ftejrofági)
 Saltusgalijáni Aquinates (*Saltus Galliani Aquinates civitas/oppidum*) 3|116
 Sálujci (*Sallui populus/gens*) 3|47, 3|124
 Salúvijci (*Salluvii populus/gens*) 3|36
 Sálvija, Úrbs (*Urbs Salvia oppidum*) 3|111
 Sálz(us) (*Salsus fluvius*) 5|10
 Sálzon (*Salsum flumen*) 6|110–111, 6|147
 Sába (*Same insula*) 4|54
 Samarábijci (*Samarabiae gens*) 6|78
 Samarija (*Samaria regio*) 5|68–70, 6|213
 Sambráhata¹, otok (*Sambrachate insula*) 6|151
 Sambráhata², mesto (*Sambrachate oppidum*) 6|151
 Sambrakéni (*Sambraceni gens*) 6|78

- Samirámida (*Samiramis*) 6|8, 6|49, 6|92, 6|145
- Samnagénzi (*Samnagenses civitas/oppidum*) 3|37
- Samnájci (*Samnaei gens*) 6|158
- Sámnis (*Samnis insula*) 4|103
- Samníti (*Samnites populus*) 3|71, 3|107
- samomor 2|27
- Samónij (*Samonium promunturium*) 4|58, 4|60–61, 4|71
- Sámos (*Samus insula*) 2|37, 2|245, 4|51, 4|68, 5|135 (= Parténija; = Driúza; = Kiparísija; = Parténopa; = Stéfana), 5|136, 6|215
- Samotráka (*Samothrace insula*) 4|73, 4|74
- Samotrákija (*Samothracia insula*) 6|217
- Samózata (*Samosata urbs/oppidum*) 2|235, 5|85–86
- Sánaj (*Sannaus lacus*) 2|232
- Sandáljij¹, otok na obali Jonije (*Sandalion insula*) 5|135
- Sandáljij², otok blizu Lezbosa (*Sandalium insula*) 5|140
- Sandaliótida (*Sandaliotis insula*) 3|85 (= Sardinija)
- Sangárijski zaliv (*Saggarius sinus*) 4|82
- Sángaris (*Sangaris flumen*) 6|4
- Sáni (*Sanni gens*) 6|12, 6|14
- Sánigi (*Sanigae gens*) 6|14
- Sanizera (*Sanisera civitas*) 3|77
- Sántoni (*Santoni populus/gens*) 4|108
- Saóka (*Saoce mons*) 4|73
- sapa – lahna 2|116; zračne 2|192
- Sápa (*Sape oppidum*) 6|191
- Sapájci¹, trakijsko pleme ob reki Mestos (*Sapaei populus/gens*) 4|40
- Sapájci², trakijsko pleme ob reki Oharij (*Sapaei gens*) 6|22
- Sápfar (*Sapphar oppidum*) 6|104
- Sapfónija (*Sapponia insula*) 2|204
- Sápila (*Sapyle insula*) 4|70
- Sapináti (*Sapinates populus/gens*) 3|114
- Sapirína (*Sapirine insula*) 6|168
- Sápis (*Sapis fluvius*) 3|115
- Sarabástri (*Sarabastreae gens*) 6|75
- Saranáti (*Sarranates populus/gens*) 3|114
- Sarápari (*Saraparae gens*) 6|48
- Sárdabal (*Sardabal fluvius*) 5|21
- Sárde (*Sardes/Sardis oppidum*) 5|110 (= Hída), 5|111 (sárdski sodni okraj [*Sardiana iurisdictio*]), 6|215
- Sardeáti (*Sardeates populus/gens*) 3|142
- Sardemíz (*Sardemisus mons*) 5|96
- Sárdi, skitski (*Sardi Scythae populus/gens*) 4|83
- Sardínija (*Sardinia insula*) 2|243, 3|45, 3|75, 3|83–85, 3|87, 5|23, 5|42, 6|214
- Sárdsko morje (*Sardoum mare*) 3|75
- Sarépta (*Sarepta oppidum*) 5|76
- Sargavrázana (*Sargaurasana regio*) 6|9
- sarkofág 2|210
- Sarmáti (*Sarmatae populus/gens*) 2|246, 4|41 (sarmátski Arájci [*Arraei Sarmatae*]), 4|80 (sarmátski Jazígi), 4|80–81, 4|97, 6|16, 6|19, 6|39–40, 6|219
- Sarmátija (*Sarmatia terra*) 4|81, 4|91
- Sarmátika (*Sarmatica insula*) 4|79
- Sárn (*Sarnus amnis*) 3|62
- Sárnaka (*Sarnaca oppidum*) 5|126
- Sárnos (*Sarnos insula*) 4|74
- Sarónski zaliv (*Saronicus sinus*) 4|10, 4|18
- Sáros (*Saros amnis*) 5|92
- Sarpédon¹, rt (*Sarpedon promunturium*) 5|92
- Sarpédon², pogórje (*Sarpedon mons*) 5|98 (= Ripájsko pogórje)
- Sarsináti (*Sarsinates populus/gens*) 3|114
- Sartóna (*Sartona oppidum*) 5|84
- Sarúneti (*Sarunetes populus/gens*) 3|135
- Sasájci (*Sasaei populus/gens*) 3|144
- Sasolénzi (*Sassolenses populus/gens*) 3|69
- Sásuri (*Sasuri gens*) 6|67
- Satarhêjci (*Satarchei gens*) 6|22
- Satárki, skitski (*Scythae Satarci populus/gens*) 4|85
- Sátiri (*Satyri gens*) 5|7, 5|44, 5|46, 6|197
- satráp 6|119, 6|139
- satrapíja 6|78–79, 6|92
- Sátrij (*Satrium oppidum*) 3|68
- Satrikáni (*Satricani populus/gens*) 3|69
- Satúrn¹, planet (*Saturnus sidus*) 2|65, 2|67, 2|76, 2|79, 2|84, 2|88, 2|106; (*Saturni sidus*) 2|32, 2|34, 2|44, 2|64, 2|78, 2|139
- Satúrn², bog (*Saturnus*) 3|8; Satúrnov rt (*Saturni promunturium*) 3|19
- Satúrnija (*Saturnia oppidum*) 3|68
- Saturníni (*Saturnini Aurini populus/gens*) 3|52
- Satúrnov rt (*Saturni promunturium*) 3|19

- Sáva (*Save oppidum*) 6|104
 Savárija (*Savaria colonia*) 3|146
 Sávgá (*Sauga flumen*) 4|111
 Savníti (*Saunitae populus/gens*) 3|107
 Sávon (*Savo fluvius*) 3|61
 Savromáti (*Sauromatae populus/gens*) 4|80, 4|88 (= Sarmáti), 6|16, 6|19 (gínokokratuménski Savromáti [*Gynaecocratumenoe Sauromatae*]), 6|38
 savromátske Amazónke (*Sauromatides Amazones*) 6|39 (= Amazónke)
 Sávus (*Savus amnis*) 3|128, 3|147, 3|148
 Sazína (*Sasine portus*) 3|99
 Szóna (*Sason insula*) 3|152
Scarabantia Iulia (*Scarabantia Iulia oppidum*) 3|146
 Scíla (*Scylla*) 3|73 (*Scilina mati*), 3|87
 Sciláj (*Scyllaeum oppidum*) 3|73
 Scípion¹, (*Scipio*) 3|9 (*Scipiónova gomila* [*Scipionis roguis*])
 Scípion², Emiliján (*P. Cornelius Scipio Aemilianus*) 5|9
 Scípion³, Mlajši (*Scipio Aemilianus Africanus*) 5|25
 Scípion⁴, Lúcij Azijátik (*Lucius Cornelius Scipio Asiaticus*) U|10
 Scípion⁵, Públj Kornélij Afričán Starejši (*Publius Cornelius Scipio Africanus Maior*) U|30
 Scipióni⁶ (*Scipiones*) 2|241, 3|21
 Scíri (*Sciri populus/gens*) 4|97
 Sebásta (*Sebaste oppidum*) 5|69
 Sebastêja (*Sebastia oppidum*) 6|8
 Sebasténi (*Sebasteni civitas*) 5|147
 Sebastópolis¹, mesto v Ajolidi (*Sebastopolis oppidum*) 5|121 (= Mirína)
 Sebastópolis², mesto v Kolopeni na Pontu (*Sebastopolis oppidum*) 6|8, 6|16
 Sebastópolis³, kastel v Kolhidi (*Sebastopolis castellum*) 6|14
 sebenítski nómos (*Sebennytes nomos*) 5|49
 sebenítsko ustje (*Sebennyticum ostium*) 5|64
 Seberíti (*Seberritae gens*) 6|193
 Sebín (*Sebinus lacus*) 2|224, 3|131
 Sebíni (*Sebini populus/gens*) 3|108
 Sebóz, Stácij (*Statius Sebosus*) 6|183, 6|201–202
 Sédem¹ brátov (*Septem Fratres montes*) 5|18
 Sédem² mórj (*Septem Maria*) 3|119–120
 Sédem³ vpréženih vólov (*septem triones*) 2|110
 sedež 2|174; devetih kraljestev 5|129; v gledališču 4|30
 Sediboviáti (*Sediboviates populus/gens*) 4|108
 Sedúni (*Seduni gens*) 3|137
 Segésta (*Segesta oppidum*) 3|48, 3|131
 Segestáni (*Segestani populus/civitas*) 3|91
 Segéstika (*Segestica insula*) 3|148
 Ségida¹, Augurina (*Segida Augurina oppidum*) 3|10
 Ségida², *Restituta Iulia* (*Segida Restituta Iulia oppidum*) 3|14
 Segiénzi (*Segienses populus/gens*) 3|24
 Segizamajuliénzi (*Segisamaiulienses populus/gens*) 3|26
 Segizamonénzi (*Segisamonenses populus/gens*) 3|26
 Segobrigénzi (*Segobrigenses populus/gens*) 3|25
 Segóncija (*Segontia oppidum*) 3|27
 Segovelávni (*Segovellauni populus/gens*) 3|34
 Segóvija (*Segovia oppidum*) 3|27
 Seguzijávi (*Segusiavi populus/gens*) 4|107
 Seguzióna (*Segusio oppidum*) 3|123
 Sekánda (*Secande oppidum*) 6|193
 Séksi, *Firmum Iulium* (*Sexi Firmum Iulium oppidum*) 3|8
 Sékst, Júlij, konzul (*Sextus Iulius*) 2|199
 Sekúnd (*Secundum oppidum*) 6|193
 Sékvana (*Sequana amnis*) 4|105, 4|109
 Sékvani (*Sequani populus/gens*) 4|106
 Sél (*Sel oppidum*) 3|8
 Selákoza (*Selacosa insula*) 4|57
 Selatíti (*Selatiti gens*) 5|9
 Selévk (I.) Nikátor (*Seleucus I. Nicator rex*) 2|167, 5|86, 5|127, 6|31, 6|43, 6|49, 6|58, 6|63
 Selevkêja¹, mesto ob reki Hedifon (*Seleucia oppidum*) 6|136
 Selevkêja², mesto v Kariji (*Seleucia oppidum*) 5|108 (= Trális)
 Selevkêja³, mesto v Mezopotamiji na sotočju Evfrata in Tigrisa (*Seleucia oppidum*) 6|117, 6|122, 6|124, 6|129–130, 6|133, 6|212
 Selevkêja⁴, Ob Tigrisu (*Seleucia ad Tigrim*)

- oppidum*) 5|88, 5|89 (= Selevkêja Pártov)
- Selevkêja⁵, Piêrija (*Seleucia Pieria oppidum*) 5|67, 5|79
- Selevkêja⁶, Piêrija, mesto v Siriji (*Seleucia Pieria oppidum*) 6|126, 6|206, 6|213
- Selevkêja⁷, Pri Bêlosu (*Seleucia ad Belum oppidum*) 5|82
- Selevkêja⁸, Pri Êvfratu (*Seleucia ad Euphratem oppidum*) 5|82
- Selevkêja⁹, Traheótida (*Seleucia Tracheotis oppidum*) 5|93
- Selevkêja¹⁰, Velika (*Seleucia Magna oppidum*) 6|43 (= Selevkêja³)
- Selevkénzi (*Selevcenses civitas*) 5|147
- Selévkinda (*Seleucis mare*) 2|167
- Séli (*Selloe populus/gens*) 4|2
- Selimbrija (*Selymbria oppidum*) 4|47
- Selinúnt¹, mesto na Siciliji (*Selinuus oppidum*) 3|90
- Selinúnt², mesto v Kilikiji (*Selinus oppidum*) 5|92
- Selinúnt³, reka v Miziji (*Selinus fluvius*) 5|126
- Selinúnta⁴, reki v Efezu (*Selinuntes amnes*) 5|115 (dve reki z istim imenom)
- Selinúntijci (*Selinuntii civitas/populus*) 3|91
- Sembobítis (*Sembobitis insula*) 6|191, 6|193
- Sembrítii (*Sembritae gens*) 6|191
- seme(na) – vseh stvari 2|7; živali 2|155
- Semelitáni (*Semelitani populus/gens*) 3|91
- Sémir (*Semirus amnis*) 3|96
- Séna (*Sena, colonia Senensis*) 3|51
- Senagálíja (*Senagallia oppidum*) 3|113
- senat 3|131, 3|136, 5|11–12; prvak senata 2|144; poslanstvo senata 2|238
- Senáti (*Sennates populus/gens*) 4|108
- senátor(ji) 3|138
- senca 2|48, 2|51, 2|57, 2|183–185, 2|187, 5|56, 6|87, 6|171, 6|197, 6|211–218; brezenčen kraj 2|185; gore Átos 4|73; kazala 2|182; ki jih meče Sonce 2|182–183; ki povzroča pomračitev 2|57; na gori Máleos 6|69; na sončni uri 2|35; prebivalcev ob povratniku 2|50; tri oblike senc 2|51; vrste dreves 2|50; Zêmljina 2|47, 2|57; žarkov zvezde 2|37
- Séneka (*Seneca*) 6|60
- Séníja (*Senia locus/oppidum*) 2|115, 3|140
- seno – na območju Krustumerija 2|211
- Sénoni, Senóni (*Senones populus/gens*) 3|116, 3|125, 4|107
- Sentináti (*Sentinates populus/gens*) 3|114
- Sénúm (*Senum oppidum*) 3|100
- Sépari (*Separi populus/gens*) 3|142
- Sepiáda (*Sepias promunturium*) 4|32
- Sepináti (*Saepinates gens*) 3|107
- Sepiúza (*Sepiusa insula*) 5|134
- Sépona (*Saepo oppidum*) 3|14
- Septempedáni (*Septempedani populus/gens*) 3|111
- septéntrion 2|119, 2|123, 2|126, 2|129
- Séraki (*Seraci gens*) 6|16
- Serapíli (*Serapilli populus/gens*) 3|147
- Sérbi (*Serbi gens*) 6|19
- Serêjci (*Serrei gens*) 6|19
- Serêjon (*Serrium mons*) 4|43
- Sêres (*Seres oppidum*) 6|179
- Serêti (*Serretes populus/gens*) 3|147
- Sêri (*Seres gens*) 6|54, 6|88
- Sêrif (*Seriphus insula*) 4|66
- Sêrija, Fama Iulia (*Seria Fama Iulia oppidum*) 3|14
- Serinis (*Serinis fluvius*) 5|149
- Seripóna (*Serripo oppidum*) 3|14
- Sêrski ocean (*Sericus oceanus*) 6|37
- Sêrvij Túlij (*Servius Tullius*) 2|241
- Séstij (*Sestius*) 4|111 (Séstijevi oltarji [*Sestinae arae*])
- Sestináti (*Sestinates populus/gens*) 3|114
- Séstos (*Sestos urbs*) 4|49
- Setabitáni, Augustani (*Setabitani Augusta-ni populus*) 3|25
- Setêries (*Setheries flumen*) 6|17
- setev 5|58
- Séti (*Setae gens*) 6|67
- Setíni (*Setini populus/gens*) 3|64
- Setínske poljáne (*Setini agri*) 3|60
- setroítski nómos (*Sethroites nomos*) 5|49
- Seúrbi (*Seurbi populus/gens*) 4|112
- sever 2|43, 2|50, 2|62, 2|67, 2|119–120, 2|126, 2|136, 2|143, 2|168, 2|170, 2|184, 2|187, 2|215, 2|245–246, 3|80, 3|147, 4|9, 4|19, 4|42, 4|58, 4|63, 4|71, 4|101–102, 4|114, 5|56, 5|97, 5|102, 5|110, 5|146, 6|33, 6|37, 6|55, 6|57, 6|69, 6|86, 6|92, 6|112–114, 6|129, 6|134, 6|137, 6|156, 6|171; severni (pe)del Áfrike 6|213, Arménije 6|217, Bétike 3|6, Frigije

- 5|145, Hispánije 4|110, Kikládov 6|215, Kréte 4|61, Makedónije 4|33, Narbónske province 3|31, Sicílije 6|215, Sardínije 3|84, struge Tígrisa 6|133; severni pas 2|177; severni pol/tečaj 2|172, 2|179; severni povratnik 2|50; severni veter 2|120, 4|88, 6|84; severno nebo 2|91, 2|94, 2|177
- Séverna Káča (*Serpens septemtrionalis sidus*) 2|93
- Severni ocean (*Oceanus septentrionalis*) 4|94, 4|109
- severniki(i) 2|120, 4|88, 6|84
- Severno ustje (*Borion Stoma ositum*) 4|79
- severovzhod 4|19, 6|113
- Sévon (*Sevo mons*) 4|96
- Sézam (*Sesamos oppidum*) 6|178–179
- sezam 6|161
- Sezámbri (*Sesambri gens*) 6|192
- Sézamon (*Sesamon oppidum*) 6|5 (= Amástrida)
- Sezit (*Sesites amnis*) 3|118
- Sezóstris (*Sesostris*) 6|165, 6|174
- Sfágiji (*Sphagiae insulae*) 4|55
- Sfájrija (*Sphaeria insula*) 5|137
- sfingij(i) 6|173, 6|184
- Shêrija (*Scheria insula*) 4|52 (= Kórkira)
- Sherini (*Scherini populus/gens*) 3|91
- Shinúza (*Schinusa insula*) 4|68
- shod 4|89
- Shojnítas (*Schoenitas portus*) 4|18
- shójnos 5|63, 5|85, 6|124
- Shójnos¹, mesto v Bojotiji (*Schoenus sinus*) 4|26
- Shójnos², pristanišče v Atiki (*Schoenus portus*) 4|23
- Shójnos³, zaliv v Kariji (*Schoenus sinus*) 5|104
- Siagron (*Syagrum promunturium*) 6|100, 6|153
- Sialéti (*Sialetae populus/gens*) 4|41
- Siári *Fortunales* (*Siarenses Fortunales oppidum*) 3|14
- Síarum (*Siarum oppidum*) 3|11, 3|14
- Síbaris (*Sybaris amnis*) 3|97
- Síbi (*Sibi oppidum*) 6|155
- Sibiláti (*Sybillates populus/gens*) 4|108
- Siblijáni (*Sibliani civitas*) 5|106
- Sicílija¹, otok (*Sicilia insula*) 2|180, 2|204, 2|206, 2|222, 2|243, 3|45, 3|75, 3|86, 3|89, 3|92–93, 3|95, 5|23, 5|42, 6|206, 6|213–215
- Sicílija², mala (*Sicilia minor*) 4|67 (= Náksos)
- Sicílska ožina (*Siculum fretum*) 3|48, 3|73, 3|92, 6|207
- Sicílsko morje (*Siculum mare*) 3|75, 4|19, 4|51
- Sída¹, mesto v Pamfiliji (*Side oppidum*) 5|96, 6|214
- Sída², mesto v Kariji (*Side oppidum*) 5|107
- Sidén (*Sidenum flumen*) 6|11
- Sidéni (*Sideni gens*) 6|11, 6|46
- Sidéris (*Sideris flumen*) 6|46
- Sidicini (*Sidicini populus/gens*) 2|240
- Sidicinum Teánum (*Teanum Sidicinum colonia*) 3|63
- Sídima (*Sidyma oppidum*) 5|100, 5|131
- Sídon (*Sidon oppidum*) 5|76, 6|213
- Sídonci (*Sidonii civitas*) 5|78
- Sídop (*Sidop oppidum*) 6|180
- Sídraki (*Sydraci populus/gens*) 6|92
- sidrišče 6|104; Ajántovega ladjevja 5|125
- Sídros (*Sydrus amnis*) 6|63
- Sidúnt (*Sidous oppidum*) 4|23
- Sidúza (*Sidusa insula*) 5|137
- Siéna (*Syene oppidum*) 2|183–184, 5|59, 6|177, 6|182–184, 6|196, 6|209, 6|220
- Sieníti (*Syenitae populus/gens*) 6|178
- Sífaks (*Syphax rex*) 5|19
- Sífe (*Siphae oppidum*) 4|8
- Sífis (*Siphis insula*) 4|70 (= Mélos)
- Sífnos (*Siphnus insula*) 4|66 (= Merópija)
- Síga (*Siga oppidum*) 5|19
- Sígama (*Sigama amnis*) 6|14
- Sígar (*Sygaros insula*) 6|155
- Sigéj(on) (*Sigeum promunturium*) 2|245, 4|49, 5|124–125, 5|140, 5|150
- Sígnias (*Signia(s) mons*) 5|106
- Signíni (*Signini populus/gens*) 3|64
- Sígos (*Siggos oppidum*) 4|37
- sij – planetov 2|62; Sónca 2|45, 2|58; zvezd 2|29
- sijaj – Bétike 3|7; učenosti 4|1; zvezd 2|28, 4|1
- Síka¹, kolonija (*Sicca colonia*) 5|22
- Síka², otok (*Syce insula*) 5|137
- Sikámin¹ (*Sycaminum urbs*) 5|75
- Sikámin², Hierá (*Hiera Sycaminos oppidum*) 6|184

- Síkanas (*Siccanas amnis*) 6|110
 Sikánija (*Sicania insula*) 3|86
 Síke (*Siccae insulae*) 4|112
 Síkin (*Sicinus insula*) 4|70 (= Ójnoa)
 Síkion (*Sicyon oppidum*) 2|181, 4|12, 6|215
 Síkoris (*Sicoris fluvius*) 3|24
 Síkuli (*Siculi populus*) 3|56, 3|71, 3|111–112, 3|141
 Sikulóti (*Siculotae populus*) 3|143
 Sikúza (*Sycusa insula*) 5|137
 sila 2|71, 4|110, 5|85; ávster 2|129; gibanja 2|198; Lúne 2|215; makedonske oborožene 2|167; naravne 2|97; Oceána in Hibérskega morja 4|110; odbojna zvezd 2|113; piša 2|203; pomožne 3|138; rimske oborožene 4|97, 4|102, 5|11, 5|36, 6|141, 6|182; strele 2|138; vetrov 2|100, 2|104, 2|121; vojaške Aleksándra Vélikega 6|58; vojaške Délmatov 3|142; vojaške kralja Hármov 6|75; vrtinčenja 2|132; zvezd 2|103
 Síla (*Sila silva*) 3|74
 Silán (*Silanus*) 2|100
 Silén (*Silenus*) 4|120
 Silêr (*Silerus amnis/flumen*) 2|226, 3|70–71, 3|74
 Síli (*Silae gens*) 6|77
 Síliki (*Silices gens*) 6|118
 Sílis¹, reka v severni Italiji (*Silis fluvius*) 3|126
 Sílis², reka v Skitiji (*Silis flumen*) 6|49 (= Jaksart)
 Sílis³, reka v Skitiji (*Silis flumen*) 6|20 (= Tánais)
 silovitost – circija 2|121
 Silúmnnus (*Silumnus insula*) 4|103
 silúr(i) 5|51, 6|205
 Síluri (*Silures gens*) 4|103
 Silvanékti (*Silvanectes populus/gens*) 4|106
 Sílvi (*Silvi gens*) 6|29 (plemena Sílvov [*Silvorum gentes*])
 Silvíni (*Silvini populus/gens*) 3|105
 Síma (*Syme insula*) 5|133
 Simájt (*Symmaethos oppidum*) 5|108
 Simájtjici (*Symaethii populus/gens*) 3|91
 Simájtton (*Symaethum flumen*) 3|89
 Simbári (*Simbarri gens*) 6|191
 Símbolon (*Symbolum portus*) 4|86
 Siména (*Simena oppidum*) 5|100
 Simít (*Simithuense oppidum*) 5|29
 Simoént (*Simois fluvius*) 5|124
 Simónid mlajši (*Simonides*) 6|183
 Simplegádi (*Symplegades insulae*) 4|92 (= Kiáneji), 6|32
 Sínada (*Synnas oppidum*) 5|105
 Sínat (*Sinat oppidum*) 6|191
 Sínd (*Sindus amnis*) 6|71
 Síndika¹, pokrajina v Skitiji (*Sindica regio*) 4|84
 Síndika², skupnost v Sarmatiji (*Sindica civitas*) 6|17
 Síngara (*Singara oppidum*) 5|86
 Síngi (*Singae gens*) 6|74
 Singílja (*Singilia oppidum*) 3|10
 Síngilis (*Singilis fluvius*) 3|10, 3|12
 Sinhiéti (*Synhietae gens*) 6|22
 Sinónija (*Sinonia insula*) 3|81
 Sinópa¹, mesto v Laciju (*Sinope oppidum*) 3|59 (= Sinuésa)
 Sinópa², mesto v Paflagoniji (*Sinope colonia*) 6|6, 6|216
 Sinuésa (*Sinuessa oppidum*) 2|207 (območje Sinuése [ager *Sinuessanus*]), 3|59
 Sípil¹, mesto (*Sipylum oppidum*) 5|117 (= Tantalída)
 Sípil², gora (*Sipylus mons*) 2|205, 5|120, 6|215
 Sipóntum (*Sipontum oppidum*) 3|103
 Síraci (*Siraci populus/gens*) 4|83
 Sirakúze (*Syracusae colonia/oppidum*) 2|153, 3|89, 3|89 (ozemlje Sirakúz [*Syracusanus ager*]), 6|214
 Sírbít (*Sirbitum regio*) 6|194, 6|196
 Sirbónida (*Sirbonis lacus*) 5|68
 Sírboti (*Syrbotae gens*) 6|190
 Sírci (*Syri populus*) 5|81
 Sírehi (*Sirechae gens*) 6|176
 Siréne (*Sirenes populus/gens*) 2|204 (rt Sirén [*Sirenum promunturium*]), 3|62, 3|85
 Sírij (*Syrium fluvius*) 5|149
 Sírija¹, dežela (*Syria terra*) 2|204, 2|224, 4|39, 5|65–67 (= Palestína; = Judéja; = Kojlé; = Fenícija; = Damaskéna; = Babilónija; = Mezopotámija; = Soféna; = Komagéna; = Adiabéna; = Asírija; = Antiohíja), 5|70, 5|74, 5|79, 5|79 (rt sírske Antiohíje), 5|80 (Vrata Sírije = Vrata), 5|80, 5|81 (Kojlesirija), 5|81, 5|82, 5|87, 5|87 (palmírske puščave

- Sírije), 5|88 (sírska obala), 5|91 (obala Sírije), 5|130, 6|41, 6|47, 6|125–126, 6|131, 6|142, 6|144, 6|182, 6|206, 6|212 (Kojlè Sírija)
- Sírja², otok (*Syrie insula*) 5|115
- Sírini (*Sirini populus/gens*) 3|98
- Síris¹, mesto v južni Italiji (*Siris oppidum*) 3|97 (= Heraklêja)
- Síris², reka v južni Italiji (*Siris amnis*) 3|97
- Síris³, reka v Pontu (*Syris amnis*) 6|4
- Sirmáti (*Syrmatae gens*) 6|48
- Sirmiënzi (*Sirmienses civitas/oppidum*) 3|148
- Sírmij (*Sirmium oppidum*) 3|148
- Sírmos (*Syrmus flumen*) 4|50
- Sírnos (*Syrnos insula*) 4|69
- Síros (*Syros insula*) 4|67
- Sírta¹, Mála (*Syrtis Minor*) 5|25, 5|28, 5|35, 5|41
- Sírta², Vélika (*Syrtis Maior*) 5|27, 5|28, 5|33–34
- Sírte¹, Mále (*Syrtes Minores*) 6|136
- Sírte², Vélike (*Syrtes Maiores*) 6|194
- Sírti (*Syrtes sinus*) 2|218, 5|26–28, 5|31
- Síscija (*Siscia colonia*) 3|147–148
- sistem – odvodnih kanalov 2|197; vodni 3|53
- Sítaka Grkov (*Sittace Graecorum*) 6|132
- Sitakéna (*Sittacene regio*) 2|237, 6|144, 6|132
- sitijánci 5|22
- Sitiógan (*Sitioganus flumen*) 6|99
- Sitóna (*Sithone oppidum*) 4|38
- Sítوني (*Sithoni populus/gens*) 4|41
- Sítiri (*Sitrae gens*) 6|118
- Sítudon (*Situdo oppidum*) 3|15
- Sizapóna (*Sisapo oppidum*) 3|14
- skala 2|240, 6|43; grozljiva 2|210; ki so kakor ožgane 5|15; ob iztoku iz Reatínskega močvirja 2|226; posvečena Ávstru 2|115; razbeljenost dimastih skal 5|55; s Sónca 2|149; sveta v Gnátiji 2|240; v Évfratu 5|84; v Nimfájonu, iz katere bruha ogenj 2|240
- Skálabis, *Praesidium Iulium* (*Scallabis Praesidium Iulium colonia*) 4|117, 4|117 (skalabitánski sodni okraj [*Scallabitanus conventus*])
- Skáldis (*Scaldis fluvius*) 4|98, 4|105–106
- Skamándér (*Scamander amnis*) 5|124
- Skamandrêja (*Scamandria civitas*) 5|124
- Skámnum (*Scamnum oppidum*) 3|100
- Skámos (*Scammos oppidum*) 6|179
- Skandêjra (*Scandira insula*) 4|72
- Skándije (*Scandiae insulae*) 4|104
- Skántijski izviri (*Scantiae aquae*) 2|240
- Skápcija (*Scaptia oppidum*) 3|68
- Skardóna (*Scardona oppidum*) 3|141
- Skardonitáni (*Scardonitani populus/gens*) 3|139
- skardonitánski sodni okraj (*Scardonitanus conventus*) 3|139
- Skarfêja¹, mesto (*Scarphia oppidum*) 4|27
- Skarfêja², otok (*Scarphia insula*) 4|62
- Skátebra (*Scatebra fluvius*) 2|227
- Skatinávija (*Scatinavia insula*) 4|96
- Skáver, konzul (*Scaurus*) 2|144
- Skávghi (*Scaugdae populus/gens*) 4|41
- Skénej (*Sceneos locus*) 6|175
- Skeníti (*Scenitae gens*) 6|125, 6|143, 6|145, 6|151
- skenítski Arábci (*Scenites populus/gens*) 5|65, 5|87
- Sképsis¹, Stara, mesto (*Palaescepsis oppidum*) 5|122 (= Palajsképsis)
- Sképsis², pokrajina (*Scepsis regio*) 5|122, 6|216
- Skíat (*Sciathus insula*) 4|72
- Skídra (*Scydra oppidum*) 4|34
- Skiláj (*Scyllaeum promunturium*) 4|17–18
- Skílaka (*Scylace oppidum*) 5|142
- Skilakêj (*Scylaceum oppidum*) 3|95
- Skilétij (*Scylletium oppidum*) 3|95
- Skílija (*Scyllia insula*) 4|74
- Skingómag (*Scingomagus vicus*) 2|244
- Skioésa (*Scioessa mons*) 4|13
- Skióna (*Scione oppidum*) 4|36
- skiotêrikon 2|187
- skíron 2|120
- Skíronske pečine (*Scironia saxa*) 4|23
- Skíros (*Scyros/Scyros insula*) 4|69, 4|72
- Skírtari (*Scirtari populus/gens*) 3|143
- Skítala (*Scytala insula*) 6|168
- Skíti (*Scythae populus/gens*) 3|149, 4|41, 4|44 (Skíti z vzdevkom Arotêri (*Scythae Aroteres*), 4|76 (skítski lok [*Scythicus arcus*]), 4|80 (izrojeni [**degeneres*]), 4|81 (suženjskega rodu [*a servis orti*]), 4|83 (skítski Sárdi [*Sardi Scythae*]), 4|85 (skítski Satarki [*Scythae Satarci*]),

- 4|86 (skítski lok [*Scythicus arcus*]),
4|95, 5|74, 6|20, 6|22, 6|34–35, 6|38,
6|49–50, 6|53, 6|55, 6|112, 6|219 (= Sáki;
= Arámijci)
Skítija (*Scythia terra*) 2|135, 2|167, 4|84,
4|91, 4|94, 4|96, 6|65 (gore Skitije
[*Scythici montes*])
Skítópola (*Scythopolis oppidum*) 5|74 (= Níza)
Skítotávri (*Scythotauri populus/gens*) 4|85
Skítski¹ ocean (*Scythicus oceanus*) 6|33,
6|36–38, 6|53
Skítski² Távros (*Scythicus Taurus mons*)
5|99
Skítski³ zaliv (*Scythicus sinus*) 6|38
Skítsko predgorje (*Scythicum promunturium*) 6|53
Skízi (*Scizi gens*) 6|19
sklad(i) – masiven 2|193
sklepanje 2|85, 2|162; geometrično 2|85
sklicevanje U|10 (= *provocatio*)
Skódra (*Scodra oppidum*) 3|144
Skolákij (*Scolacium oppidum*) 3|95
Skolákijski zaliv (*Scolacius sinus*) 3|95
Skólos (*Scolos oppidum*) 4|26
Skópas (*Scopas fluvius*) 5|149
Skópel¹, otok blizu Efeza (*Scopelos insula*)
5|137
Skópel², otok pred Troado (*Scopelos insula*)
5|138
Skópel³, otok v Propontidi (*Scopelos insula*)
5|151
Skópij (*Scopius mons*) 4|35
Skordiski (*Scordisci populus/gens*) 3|148
skorja – kamnita 2|226; zunanja Zémlje
2|158
Skotúza (*Scotusa oppidum*) 4|42
Skotuzájci (*Scotusaei civitas/populus/gens*)
4|35
Skribónij, Gáj (*C. Scribonius*) 2|100
Skulténa (*Scultenna amnis*) 3|118
skúpnost 3|18, 3|26, 3|47, 3|76, 3|80, 3|87,
3|133, 3|138, 3|142–144; Abdêra 4|42;
Amantínov 3|148; anaktórijška 4|4;
Ándrija 5|100; Astipalája 4|71; Aténe
4|24; Avtrigónov 3|27; Brákarov 3|28;
Doriláj 5|119; Fárzalske poljane 2|29;
Górdijeva vas (= Juliópolis) 5|143;
Hefájstion 5|100; Hída 5|110; Imenêjcev
5|86; Jamóna 3|77; Kántabrov 4|111;
Kórkira 4|52; kótijske 3|135, 3|138;
Libúrnov 3|139; Mágon 3|77; megíst-
ska 5|131; mestna Julióbriga 3|27; na
Ėbuzu 3|76; nikopolitánska 4|5; ob
Nárag(as)u 6|123; Ója 5|27; Olimpénov
5|142; Parázin 2|210; Pázinum 3|140;
Perperéna 5|122; Polimédija 5|123;
Sanízera 3|77; Síndika 6|17; Sirmién-
zov 3|148; Skamandrêja 5|124; Távrov
4|86; Tímiki 5|21; Títan (títanska)
5|121; Tóper 4|42; v Aháj (Aliferájci,
Abeáti, Pírgénzi, Paroreáti, Farigeníti,
Tortúni, Tipanêjci, Triúzi, Tritiénzi)
4|22; Vakcêjev 3|26; Vediántijcev 3|47;
Veliénzi 3|26; zavezniška Vokóntijcev
3|37; Ziéla 6|10
slabost – človeška 2|14
slabotnost – smrtnikov 2|15
slaboumnost 2|14
slana 2|102, 2|105, 2|152, 2|172
slava 2|25, 2|164, 2|174, 3|2, 3|40; večna
2|18
Slóga (*Concordia*) 2|14
sloj – divji 6|66
slon(i) U|28, 2|183, 5|5, 5|15, 5|18, 5|26,
6|66–68, 6|73, 6|75–76, 6|81, 6|91,
6|171, 6|180, 6|185–186, 6|189 (meso),
6|191–192, 6|220
slonovina 5|12, 6|173
sloves – Atén 4|24; Bábilona 6|121; Enín-
gije 4|96; gore Tálara 4|2; Híosa 5|136;
izvira Kalíroa 5|72; krajev 3|2, 3|40;
Peloponéza 4|9; Penêja 4|30; plemen v
Índiji 6|68; rek 3|9, 3|117; Sicílije 3|86;
Téb 4|25
sluh 2|14
smreka 3|122
smrt 2|25, 2|125, 2|156, 2|175, 2|231, 4|89,
4|98, 5|24, 6|90–91; Azínija Polióna
U|31; Cézarja 2|93, 2|98; Cicerónove
hčere U|22; Demétrija, Cézarja, Gája,
Nêrona 4|10; Katónova 5|24; Scipiónov
2|241; zvezd 2|54
smrtnik 2|15, 2|18, 2|22, 2|25, 2|27–28,
2|155, 2|159
sneg 2|105, 2|133, 2|152, 2|234, 3|117, 3|134,
4|88, 5|14, 5|51, 5|136, 6|53, 6|204
sod 2|90 (o pitêju), 2|137, 3|82
Sódam (*Sodamus flumen*) 6|94
Sódi (*Sodi gens*) 6|29

- Soféna (*Sophene regio*) 5|66 (= Sírija)
 Sogdijáni (*Sogdiani gens*) 6|49
 Sogióntijci (*Sogiontii gens*) 3|137
 sok 2|155; telesni 2|189
 sol 2|222, 2|233, 5|34, 6|51, 6|147; soljen
 zdrob U|11; soljene kobilice 6|195
 Solanáde (*Solanades insulae*) 6|150
 Solentíni (*Solentini populus/gens*) 3|142
 Solétum (*Soletum oppidum*) 3|101
 Sólí¹, mesto na Cipru (*Soloe oppidum*)
 5|130, 6|214
 Sólí², mesto v Kilikiji (*Soloe Cilicii oppi-*
dum) 5|92 (kilikijski; = Pompejópolis)
 Sólími (*Solyimi*) 5|94 (= Pizídi), 5|127
 Solímnija (*Solymnia insula*) 4|72
 Solináti (*Solinates populus/gens*) 3|114
 solišče 2|233
 Solonáti (*Solonates civitas/oppidum*) 3|116
 Solóríj (*Solorius mons*) 3|6
 Solúnta (*Solu(u)s insula*) 3|90, 3|92
 Sólva (*Solvense oppidum municipium*
Flavium) 3|146
 Sonávtes (*Sonautes flumen*) 6|4
 Sónce (*Sol sidus et deus*) 2|3, 2|9, 2|12–14,
 2|32, 2|34–35, 2|37, 2|39–40, 2|42,
 2|44–54, 2|56–61, 2|64–65, 2|67, 2|70,
 2|72–73, 2|75–76, 2|78–81, 2|83–88,
 2|94, 2|98–99, 2|105, 2|109, 2|111, 2|114,
 2|122–123, 2|128–129, 2|149, 2|153,
 2|172, 2|180–184, 2|186, 2|189, 2|191,
 2|195, 2|212, 2|215, 2|220, 2|222–223,
 2|239; 4|89–90, 4|104, 6|70, 6|72,
 6|87, 6|107, 6|202; griči 3|41; krogla
 2|98; kroženje 2|86; krožna pot 2|86;
 krožnica 2|86, 2|172; mrk 2|46, 2|48,
 2|53–54, 2|56–58, 2|98, 2|180, 2|195;
 nočna 2|100; obrat 2|127, 2|138, 2|151,
 4|73, 6|58, 6|83, 6|171; pokrajina 4|89;
 poletno 4|121, 6|34, 6|53, 6|57; poletni
 obrat 2|81, 2|108, 2|119–120, 2|151,
 2|176, 2|177, 2|178, 2|183, 2|186, 2|188,
 2|215, 2|229, 4|89, 4|104, 5|57, 6|171; pot
 2|35; pripeka 2|124, 2|172, 2|189, 6|176;
 rt 5|9; svetloba 2|238; tek 2|8, 2|35;
 toplota 2|111; tri sonca 2|99; ura 2|35,
 2|182; vročina 2|76, 2|107; vzhod 2|6,
 2|29, 2|39, 2|50, 2|57, 2|99, 2|142, 2|151,
 2|176, 2|188, 4|90, 5|80; zahod 2|6,
 2|36, 2|39, 2|58, 2|99–100, 2|120, 2|151,
 2|176, 2|188, 2|196, 4|90; zimski obrat
 2|81, 2|108, 2|119–120, 2|122, 2|125,
 2|127, 2|138, 2|176–177, 2|186, 2|215,
 2|229, 4|89, 4|104, 6|58; žarek 2|45, 2|47,
 2|59–60, 2|69–71, 2|80, 2|81, 2|103,
 2|150, 2|239; žarenje 2|222
 sončarica 2|108
 Sončev¹ izvir (*Solis fons*) 2|228, 5|31
 Sončev² rt (*Solis promunturium*) 5|9
 Són dri (*Sondrae gens*) 6|78
 Sónos (*Sonus amnis*) 6|65
 Sontíni (*Sontini populus/gens*) 3|98
 sopara – suha 2|222
 Sóra (*Sora colonia*) 3|63
 Sorákte (*Soracte mons*) 2|207
 Sorák tija (*Soractia oppidum*) 6|145
 Során, Valêrij (*Valerius Soranus*) U|33, 3|65
 Sórdoni (*Sordones populus/gens*) 3|32
 Sorofági (*Sorofages gens*) 6|77
 Sosajádi (*Sosaeadae gens*) 6|78
 Sóstrata (*Sostrate oppidum*) 6|36
 Sotêjra (*Sotira oppidum*) 6|10
 soteska – reke Ánas 3|6; Termópíle 4|28
 Sóti (*Soti populus/gens*) 3|47
 Sotiáti (*Sotiates populus/gens*) 4|108
 sotočje 3|149; Évfrata in Tígrisa 6|122,
 6|127, 6|145; Jómána in Gángesa 6|63;
 Lúksije in Úrija 3|7; petih rek 6|75;
 Tíbere in Klánisa 3|54; Tígrisa in Evlája
 6|138
 Sozígen (*Sosigenes*) 2|39
 Sozítíngi (*Sosintigi oppidum*) 3|14
 sozvočje – prijetno ubrano 2|6; vsesplošno
 2|84
 Spalájci (*Spalaei gens*) 6|22 (spalájski
 Satarhêjci)
 Spalátra (*Spalathra oppidum*) 4|32
 Spaozín (*Spaosines*) 6|139
 Spárta (*Sparta oppidum*) 4|16
 Spártos (*Sparthos oppidum*) 4|28
 Spejráj (*Spiraeum promunturium*) 4|18,
 4|57
 Spelúnka (*Spelunca locus*) 3|59
 Sperhêj (*Sperchius flumen*) 4|28
 Spína (*Spina oppidum*) 3|120, 3|125
 Spinétsko ústje (*Spineticum ostium*) 3|120
 Spíntum (*Spintum oppidum*) 6|180
 spirala 2|91
 Spirópolis (*Spiropolis oppidum*) 5|150
 splav¹ U|28
 splav² 3|53

Spódnje mórje (*Inferum mare*) 3|44, 3|75, 3|132

Spódnji¹ Egípt (*Aegyptus inferior*) 5|40

Spódnji² Karacéni (*Caraceni Infernates civitas*) 3|106

Spódnji³ Kilbijáni (*Cilbiani Inferiores civitas*) 5|120

Spodóbnost (*Pudicitia*) 2|14

Spodúza (*Spodus insula*) 4|93

spoji – krogle sveta 2|5

Spoletíni (*Spoletini populus/gens*) 3|114

spolnost – odrekanje spolnosti 5|73

spolovila – ozvezdž 2|93

spomenik 2|154; Diomedov 3|151

spomin – na 60 drugih mest 4|59; na Héraklove spopade 3|34; na mesta, ki jih je ustanovil Hánon 5|8; na mesti Dóron in Sikámin 5|75; na mesto Bérkon 3|79; na mnoga mesta v Grčiji 3|144; na nas 2|154

Spondólíki (*Spandolici gens*) 6|22

spopad(i) U|31, 5|45; Antája s Héraklom 5|3; Héraklovi 3|34; narave same s sabo 2|102; Očéta Lib(e)ra s Cêrero 3|60; orožja 2|148; pomorski in konjeniški kralja Antíoha s Pêrzijci 6|152; pri Traziménskem jezeru 2|200; ptic s prišleki na Arêji (Halkerítidi) 6|32; Rimljánov z Ojénzi 5|38; Távrosa in Évfrata 5|85; zraka z oblakom 2|113

spor – med rimskim in partskim imperijem 5|88; sodni 2|23

Sporádi (*Sporades insulae*) 4|68, 4|71

spoznavanje – besedno 5|45; jezikovno 6|88; medsebojno 3|39, 6|2; s prikimanjem in gibi udov 6|188

spoštovanje U|4, 2|107, 4|91, 6|135

spotik(i) 2|24

spremljevalci – Aleksándra Vélikega 5|59; Héraklovi 5|46

spužva 2|147

sramota 2|54

srebro 2|137, 2|158, 3|30, 4|112, 6|67, 6|74, 6|80, 6|89; srebrne vode 4|31–32

Sréča (*Fortuna*) 2|22

Sréčna Arábija (*Arabia Felix, Arabia Eudemon*) 5|65 (Arábija), 5|87, 6|138

središče 2|11, 2|165; celotnega prostora 2|50; kaldêjske učenosti 6|123 (o Bábilonu); neba 2|63; planeta 2|63;

planeta 2|63, 2|65, 2|74; sodnega okraja 5|106; steklarske umetnosti 5|76; sveta 2|11, 2|160, 2|86, 2|160, 2|177; trgovske dejavnosti 6|157; trgovsko 5|144, 6|72 (Índije), 6|75, 6|104–105, 6|151; trgovsko Ákila 6|151; trgovsko Módura 6|105; trgovsko Múziris 6|104; trgovsko Trogodítov 6|173; trogodítsko za zbiranje mire 6|174; za indijsko in arabsko blago 5|60; zemeljske oble 2|248; Zêmlje 2|64, 2|81, 2|164, 2|248

Sredozémsko mórje (*mare internum/Internum*) 2|205, 3|31, 6|206

sredstvo – proti kačjim pikom in strupom 5|16; zaščitno proti potresu 2|197

srenja 2|23, 3|116

Stábije (*Stabiae oppidum*) 3|70

Stábulum (*Stabulum oppidum*) 5|126

Stádija (*Stadia oppidum*) 5|104 (= Knídos)

Stádisis (*Stadissis oppidum*) 6|181

Stáfíl (*Staphylus*) 5|134

Stagíra (*Stagira oppidum*) 4|38

stalnica – zvezda 2|58, 2|93, 2|98, 2|116

Stára¹ Hidrévma (*Hydreuma Vetus locus*) 6|103 (= Trogodítska Hidrévma)

Stára² Sképsis (*Palaescepsis oppidum*) 5|122 (= Palajsképsis)

Stári¹ Ástigi (*Astigi Vetus oppidum*) 3|12

Stári² Bíblos (*Palaebymblos oppidum*) 5|78 (= Palajbíblos)

Stári³ Fabratêrni (*Fabraterni Veteres populus/gens*) 3|64

Stári⁴ Míndos (*Palaemyndus oppidum*) 5|107

Stári⁵ Páfos (*Palaepaphos oppidum*) 5|130

Stári⁶ Tír (*Palaetyrus oppidum*) 5|76 (= Palajtír)

starodavnik(i) 2|99, 2|117, 2|119, 4|115, 5|2, 6|14, 6|50, 6|169

Statiéli (*Statielli populus/gens*) 3|47, 3|49

Statoniénzi (*Statonienses populus/gens*) 3|52

Statónija (*Statonia oppidum*) 2|209 (območje Statónije [ager Statoniensis])

Stávri (*Staurus gens*) 6|46

steber 2|134 (kot vetrni pojav), 6|199;

Héraklova stebra 2|167, 3|4, 5|2, 6|212;

Héraklu posvečena stebra 2|242;

kamniti z neznanimi napisi 6|174;

- Régijski Stèber 3|71, 3|73, 3|86; vrtin-
čast dima 2|112
stebrišče – Agrípovo 3|17; Vipsánijevo (= Agrípovo) 6|139
Stéfana¹, gora v Ftiotidi (*Stephane mons*) 4|29
Stéfana², mesto v Laciju (*Stephane oppidum*) 3|64 (= Prenéste)
Stéfana³, mesto v Paflagoniji (*Stephane oppidum*) 6|5
Stéfana⁴, otok ob obali Jonije (*Stephane insula*) 5|135 (= Sámos)
Stégan (*Steganus alveus*) 5|128
Stéganon, Kiklópov (*Cyclopis Steganon*) 5|133
Sté(j)rija¹, mesto (*Steria oppidum*) 4|24
Stéjrija², otok (*Stiria insula*) 5|130
Stéjrnide (*Steirnidis insulae*) 4|61
steklina 2|107
steklo 5|75; umetnost 5|76
Sténe Dèjre (*Stenae Dirae insula*) 6|169
Sténi (*Stoeni gens*) 3|134
Sténtorjevo pristanišče (*Stentoris portus*) 4|43
Stezíhor (*Stesichorus*) 2|54
Stíks (*Styx fluvius*) 2|231
Stimfál¹, jezero v Arkadiji (*Stymphalus/Stymphalis lacus*) 2|227
Stimfál², mesto v Arkadiji (*Stymphalum oppidum*) 4|20
Stóbi (*Stobi oppidum*) 4|34
Stóidis (*Stoidis insula*) 6|110
Stojháde (*Stoechades insulae*) 3|79
Stólos (*Stolos oppidum*) 4|37
stolp(i) 5|61 (= piramide), 6|67; Ahájcev 4|49; Béli stólp 2|237; iz solnih kvadrov 6|147; med Taracíno in Ferónijinim svetiščem 2|146; Odiséjev razgledni stolp 3|85; Pri Libizónovem Stólpu 3|85; Strátonov Stólp 6|69; v Áfriki in Hispániji 2|181
stopinja 3|85 (o otoku Ihnúza)
storž – pinijev 2|161
Strapelíni (*Strapellini populus/gens*) 3|105
strategija 5|67; Arménije 6|27; 50 strategij Trákije 4|40
Stratiót (*Stratitoton insula*) 6|173
Stratoklêja (*Stratoclia oppidum*) 6|18
Stráton (*Straton*) 5|69 (Strátonov Stolp)
- Stratonikêja¹, mesto v Kariji (*Stratonicea oppidum*) 5|109
Stratonikêja², mesto v Mezopotamiji (*Stratonicea oppidum*) 6|118
Strátonov Stolp (*Stratonis Turris oppidum*) 5|69 (= Cezarêja)
Strátor (*Strator flumen*) 6|46
Strátos (*Stratos urbs*) 4|5
strela 2|21, 2|82, 2|102, 2|104, 2|112–113, 2|131, 2|133–146, 2|191–192, 2|195, 2|216; dnevna 2|138; družinske 2|139; jasna 2|137; nočna 2|138; podzemne 2|138; preroška 2|113; suha 2|137; vlažna 2|137; zažigalna 2|139; zemeljska 2|138
Strélec (*Sagittarius sidus*) 2|31, 2|64, 2|78
Strímon (*Strymon amnis*) 4|38, 4|40, 4|42
Strimónida (*Strymonis*) 5|143 (= Bitínijski)
Strofádi (*Strophades insulae*) 4|55
strokovnjak(i) 2|7, 2|73, 2|82, 2|248
Stróngila¹, mesto na Náksosu (*Strongyle oppidum*) 4|67
Stróngila², otok ob Siciliji, eden od Liparskih otokov (*Strongyle insula*) 3|94
Stróngila³, otok v Likijem morju (*Strongyle insula*) 5|131
struga – Bétisa 3|9; Évfrata 5|90, 6|124; Hípanisa 4|84; Kólapis 3|148; Níla (leva in desna) 5|53, 5|57, 6|185; Páda 3|123; Palajsimúnda 6|86; Réna 4|101; Tígrisa 6|127, 6|129, 6|133
strup 2|156–157; sredstvo proti strupom 5|16
strupen – korenina 2|159; rastlina preobjeda 6|4
studenec 2|233–234, 3|54; Ajnuskábal (= kamelji studenec) 6|158; Arhidémija 3|89; Deveterocévna Kalíroa 4|24; dva Selínúnta 5|115; Kalípja 5|115; Kastáljski 4|8; Kefízija 4|24; Kiána 3|89; Kimótoa 4|13; Kúkij 6|173; Larína 4|24; Magêa 3|89; Mejlihija 3|89; na Ándrosu v svetišču Očéta Líb(e)ra 2|231; na ozemlju Sirakúz 3|89; Nígris 5|52; Paneáda 5|71, 5|74; Pejréna 4|11; pri Dédridi 5|36; smrtonosni 2|231; Tátnos 6|168; Temenítida 3|89; trije studenci na griču Liberóz na ozemlju Távrov 2|231; trije studenci na ozemlju Karíne v Hispániji

- 2|231; v pristanišču v Brundíziju 2|230;
 Zévsov v Dodóni 2|228; žuboreči 5|6
 Stulpíni (*Stulpini gens*) 3|139
 Stúra (*Stura amnis*) 3|118
 Stúrij (*Sturium insula*) 3|79
 Stúrijci (*Sturii populus/gens*) 4|101
 Sturníni (*Sturnini populus/gens*) 3|105
 stvariteljica – narava 2|3, 2|166
 stvaritev 2|3
 stvarstvo 2|9–10, 2|31
 Suanénzi (*Suanenses populus/gens*) 3|52
 Suáni (*Suani gens*) 6|14, 6|30
 Súara (*Suara oppidum*) 6|180
 Suári (*Suari gens*) 6|69, 6|94
 Suazáni (*Suasani populus/gens*) 3|114
 Subertáni (*Subertani populus/gens*) 3|52
 Súbi (*Subi flumen*) 3|21
 Sublákkej (*Sublaqueum*) 3|109
 Subokríni (*Subocrini populus/gens*) 3|133
 subsolán 2|119, 2|122, 2|126
 Súbub (*Sububus amnis*) 5|5
 Súbuba (*Sububa amnis*) 5|9 (= Súbub)
 Súbur (*Subur oppidum*) 3|21
 Sucélon (*Sucaelo oppidum*) 3|10
 Suél (*Suel oppidum*) 3|8
 Suélteri (*Suelteri oppidum*) 3|34
 Suésa (*Suessa colonia*) 3|63
 Suétrí, Svétrí (*Suetri gens*) 3|35, 3|137
Suffenates, Trebuláni (*Trebullani Suffenates populus/gens*) 3|107
 Sugámbrí (*Sugambri populus/gens*) 4|100
 Suiláti (*Suillates populus/gens*) 3|114
 Súje (*Suae oppidum*) 6|118
 Súkabar (*Succhabar colonia*) 5|21
 Sukási (*Succasses populus/gens*) 4|108
 Sukazíni, Interamnáti Lirenáti (*Interamnates Sucasini Lirenates populus/gens*) 3|64
 Súkron (*Sucro fluvius*) 3|20, 3|76
 Súla, Lúcij Kornélij diktator (*L. Cornelius Sulla Felix*) 2|144, 3|70, 3|80
 Sulkitáni (*Sulcitani populus/gens*) 3|85
 Súlmon (*Sulmo oppidum*) 3|68
 Sulmonénzi (*Sulmonenses gens*) 3|106
 Sulpícij¹, Gál (*C. Sulpicius*) 2|53, 2|83
 Sulpícij², Sèrvij (*S. Sulpicius*) 2|147
 Súlški rt (*Sulcense promunturium*) 3|84
 Sumán (*Summanus*) 2|138
 Súmara (*Summara oppidum*) 6|193
 Súnion (*Sunium promunturium*) 4|24, 4|62
 Súnuki (*Sunuci populus/gens*) 4|106
 Superekváni (*Superaequani gens*) 3|106
 Supertamáriki (*Supertamarici gens*) 4|111
 Súra (*Sura locus*) 5|87, 5|89
 Surdáoni (*Surdaones populus/gens*) 3|24
 Surént(um) (*Surrentum oppidum*) 2|226, 3|62, 3|70, 3|82
 Suréntij (*Surrentium promunturium*) 5|10
 Surentínsko hribovje (*Surrentini montes*) 3|60
 Súri (*Surae gens*) 6|73
 Súrij¹, mesto v Kolhidi (*Surium oppidum*) 6|13
 Súrij², reka v Kolhidi (*Surius flumen*) 2|226, 6|13
 Sútrij (*Sutrium, colonia Sutrina*) 3|51
 Súza (*Susae/Susa oppidum*) 2|237, 6|100, 6|133–135
 Suzijána (*Susiane regio*) 6|99, 6|114, 6|133–135, 6|212
 suženj 6|89; egiptovski 6|172; suženjski rod 4|80
 Sváneti (*Suanetes gens*) 3|137
 Svaratáratí (*Suarattaratae gens*) 6|75
 Svébi (*Suebi populus/gens*) 2|170, 4|81, 4|100
 svečenik – rimski 2|188; Matere bogov 5|147
 Sveléni (*Suelleni gens*) 6|157
 Svesetánija (*Suessetania regio*) 3|24
 Svesióni (*Suessiones gens*) 4|106
 Svesuláni (*Suessulani populus/gens*) 3|64
 svet¹ U|16, U|25, 2|1–6, 2|11, 2|13, 2|18, 2|22, 2|30, 2|32–33, 2|43, 2|87, 2|89, 2|93, 2|102, 2|116, 2|154, 2|160, 2|164, 2|170, 2|174, 2|176, 2|179–181, 2|186, 2|242, 3|1, 3|2, 3|5, 3|17, 3|38–39, 3|42, 3|54, 3|60, 3|67, 3|138, 4|2, 4|7, 4|33, 4|39, 4|88, 4|91, 4|96, 5|1, 5|9, 5|55, 5|73, 5|76, 6|2, 6|49, 6|54, 6|58–59, 6|89, 6|121, 6|140–141, 6|171, 6|211; drugi svet (o Skatináviji) 4|96, 6|81 (o Tapróbani); mitološki Grčije 4|1; ravnskí 6|93
 svet² – Artémidino svetišče 6|135; gora 6|198; Hiperboréjci 6|35; pokrajina za Jónce (= Panjónija) 5|113; pomlad (= *ver sacrum*) 3|110; svet 2|2; sveti gaj (Hesperíd) 5|31; Svéti řt 4|115–116; Svéti vrtóvi 5|130; Svéto koríto 4|79

Svétí¹ ít (*Sacrum promunturium*) 2|242, 4|115–116

Svétí² vrtóvi (*Hiera Cepia insulae/oppidum*) 5|130

svetilka 2|96 (o baklah na nebu)

svetilnik – na Fárosu 5|128

svetišče U|19, 5|13, 60 svetišč v Sáboti 6|155, 65 svetišč v Tómní 6|153;

Afrodítino na Páfosu 2|210; Apólonovo na Délosu 4|66; Apólonovo v Ákciju 4|5;

argívske Júnóne v Picénu 3|70; Artémidino v Éfezu 2|201, 5|116; Artémidino v Súzah 6|135; Asklépijevo v Epidávru 4|18;

dodónskega Zévsa pri Molósih 4|2; Ferónijino v Itáliji 2|146; Hámonovo na otoku Tádu 6|186; Hérkulovo v Gádesu 2|219; Júnónino v Kartágini 6|200;

Júnónino v Rímu 2|144; klároškega Apólona 5|116; Lárov na Palatínu 2|16; Mefíte v Ampsánktu 2|208; Mfzlice na Palatínu 2|16; na otoku Júnónija 6|204; Očéta Lib(e)ra na Ándrosu 2|231;

Orbóne na Palatínu 2|16; Pozêjdonovo blizu Kalhádona 5|150; Pozêjdonovo na Ístmosu 4|18; Protezilájevo na Heronézu 4|49; v Rímu, v katerem častijo komet 2|93; Zévsa Bélusa v Bábilonu 6|121; Zévsa Kásija na Kórkiri 4|52;

Zévsa Kázija ob hribu Kázij 5|68; Zévsa Likája na gori Likáj 4|21; Zévsa Olímpijca v Élidi 4|14; Zmintêjevo 5|123

svetloba 2|13, 2|43, 2|45–46, 2|51, 2|80–81, 2|85, 2|90, 2|100, 2|142, 2|172, 2|186, 2|207, 2|234; dnevna 2|48, 2|188; Lúni-na 2|221; sončna 2|238

svetlost – zvezd 2|30

Svéto koríto (*Sacer alveus*) 4|79

Svetónij Pavlín (*C. Suetonius Paulinus*) 5|14

svetoskrunstvo 2|115

Svétí gl. Suétrí

Svévkoni (*Suaeuconi gens*) 4|106

svila 5|14

svinčnica 2|87

svinec 2|158, 2|233, 3|30, 4|112, 4|119

Svióni (*Suiones gens*) 4|96

svit 2|36, 2|178, 2|195

svoboda, svoboden 2|192, 3|7, 4|22, 4|85;

Afrodiziénzi 5|109; Alabánda 5|109; Amantíni 4|35; Ámiz 6|7; Antiohija 5|79; Arvêrni 4|109; Bargarlija 4|107;

Bitúrīgi 4|108; Bitúrīgi Kúbi 4|109; Híos 5|136; Kalhádón 5|149; Kefalánija 4|54;

Laodikêja 5|79; Lakónci 4|16, 4|26;

Levki 4|106; Meldi 4|107; mesto 4|7 (Delfi), 4|25 (Tespíje), 4|38 (Amfípolis), 4|43 (Ajnos), 5|22 (Kraljeva Bula), 5|24 (Klipea, Kurubis, Orépolis) 5|25 (Léptis, Hadrumét, Rúspina, Táps), 5|30 (30 svobodnih mest), 5|41 (na Kerkíni), 5|68 (Askálon), 5|91 (Ajgáje, Móps), 5|92 (Tárz), 5|104 (Kávnos, Knídos), 5|108 (Mílaza, Antiohija), 6|11 (Trapezúnt); Mitiléna 5|139; Mizájci 6|133; Nêrvijci 4|107; Oréstí 4|35; osebe 3|28; pleme 4|3 (o Dasarétih); pravni status 4|36, 4|57; prebivalci gora 6|74; reka 3|55; Ródos 5|132; Sámos 5|135; Samotráka 4|73; Sántoni 4|108; Seguzijávi 4|107; Selevkêja 5|79; Selevkêja Babilónija 6|122; Silvanékti 4|106; Skotuzájci 4|35; skupnost 4|5 (Nikópolis), 4|24 (Aténe), 4|29 (Farzál), 4|42 (Abdêra), 4|52 (Kórkire), 4|71 (na Astipaláji); status 4|36 (Tesaloníke), 4|46 (Bizántija), 4|57 (Ajgíne); Svesióni 4|106; Tázos 4|73; Tréveri 4|106; Velávi 4|109; Zakínt 4|54

svobodnjak 3|28

ščít – Amazónk 3|43 (o obliki Itálie); žareče iskře se 2|100

šestilo 2|63

školjka 2|109, 2|221, 3|60, 5|76, 6|80

škorpijon 5|42

Škorpíjón (*Scorpio sidus*) 2|64

škrlat 5|76; gétulski 6|201

škrlatnik(i) 5|12

šotor(i) U|3; iz kož živali 2|146; Skenítov 6|143

štrlina 2|191, 3|43, 3|99

študij 2|85, 2|117

Tábís (*Tabis mons*) 6|53

tabor – germanskih legij 4|122; Hábríjev tabor 5|68; Hánibalov Tabor 3|95;

panónski zimski Karnúnt(um) 4|80;

pretorijáncev 3|67; utrjeni 5|59; vojaški U|3

Tábraka (*Thabraca oppidum*) 5|22

Tabúdij (*Tabudium oppidum*) 5|37

Táder (*Tader fluvius*) 3|9, 3|19

Tadijáti (*Tadiates gens*) 3|108

- Tadináti (*Tadinates populus/gens*) 3|114
 Tádu (*Tadu insula*) 6|185
 Tafiáda (*Taphias insula*) 4|53
 Tafiás (*Taphiassus mons*) 4|6
 Táfiže (*Taphiae insulae*) 4|53 (= Telebóide)
 Táfra (*Taphra oppidum*) 5|27
 Táfre (*Taphrae oppidum*) 4|85, 4|87–88
 Táfros (*Taphros fretum*) 3|83
 Tág(us) (*Tagus amnis/flumen*) 3|19, 3|25, 4|115–116
 Tagésta (*Tagestense oppidum*) 5|30
 Tágin (*Thagines amnis*) 3|96
 Tágori (*Tagorae gens*) 6|22
 Tájget (*Taygetus mons*) 2|191, 4|16
 Tájnar (*Taenarum promunturim*) 4|15–16, 2|243, 5|32
 Tákapa (*Tacape oppidum*) 5|25
 Takátua (*Tacatura oppidum*) 5|22
 Takómps (*Tacompos oppidum*) 6|178–179, 6|180 (= Tátika)
 Taksíla (*Taxilla oppidum*) 6|62
 Táksili (*Taxilae gens*) 6|78
 takt 2|209
 Talábriga (*Talabriga oppidum*) 4|113
 Tálar (*Talarus mons*) 4|2
 Talariénzi (*Talarienses populus/gens*) 3|91
 talci 6|23
 talent¹ – izjemni Dejnóharov 5|62
 talent² – zlata 6|198
 Táles (*Thales*) 2|53
 Táli (*Thali gens*) 6|17
 Tálibi (*Thalibae gens*) 6|176
 taljenje – ledu 2|223; toče 2|152
 Taludájci (*Taludaei gens*) 6|150
 Táluti (*Thalutae gens*) 6|67
 Talúza (*Thallusa insula*) 5|137 (= Dafnúza)
 Táma (*Tama oppidum*) 6|184
 Támaz (*Tamasos oppidum*) 5|130
 Tamíagi (*Tamiagi natio*) 5|37
 tamnítska toparhíja (*Thamnitica toparchia*) 5|70
 Támuda¹, mesto (*Tamuda oppidum*) 5|18
 Támuda², reka (*Tamuda fluvius*) 5|18
 Tamudájci (*Thamudaei gens*) 6|157
 Tanágra (*Tanagra oppidum*) 4|26
 Tánais (*Tanais amnis*) 2|245–246, 3|3, 3|5, 4|78, 4|88, 4|121, 5|47, 6|19–20, 6|22, 6|49, 6|219
 Tanaíti (*Tanaitae gens*) 6|22
 Tánar¹, reka v severni Italiji (*Tanarus amnis*) 3|118
 Tánar², reka v Arabiji (*Thanar flumen*) 6|151
 Tanetáni (*Tannetani oppidum*) 3|116
 tanítski nómos (*Tanites nomos*) 5|49
 tanítsko ustje (*Taniticum ostium*) 5|64
 Tantalída (*Tantalus urbs/oppidum*) 2|205, 5|117 (= Sípil)
 Tantaréna (*Tantarene oppidum*) 6|178
 Tápiri (*Tapyri gens*) 6|46
 Tápori (*Tapori gens*) 4|118
 Tapróbana (*Taprobane insula*) 6|79, 6|81, 6|89, 6|91
 Táps (*Thapsus oppidum*) 5|25, 6|212
 Tápsag (*Thapsagum oppidum*) 5|37
 Tápsak (*Thapsacus oppidum*) 5|87
 Taracénzi (*Tarracenses gens/civitas*) 3|24
 Taracína (*Tarracina oppidum*) 2|146, 3|59
 Taráhija (*Tarachie insula*) 4|53
 Tarájlijci (*Aethiopes Tarraaelii gens*) 5|44 (etiópski)
 Tarakóna (*Tarracon colonia*) 3|21, 3|23, 3|29, 6|217
 Tarakónska Hispánija, Tarakónska provinca (*Tarraconensis Hispania vel provincia*) 3|6, 3|9, 3|13, 4|110, 6|217
 tarakónski sodni okraj (*Tarraconensis conventus*) 3|18
 Tarbéli Quattuorsignani (*Tarbelli Quattuorsignani gens*) 4|108
 Tarént (*Tarentum oppidum*) 3|99–100, 6|216
 Tarentínski zaliv (*Tarentinus sinus*) 3|99
 Taréntsco pristanišče (*Tarentinus portus*) 3|101
 Tarihéja¹, mesto (*Tarichea oppidum*) 5|71
 Tarihéja², jezero (*Tarichea lacus*) 5|71
 Tarináti (*Tarinales populus/gens*) 3|107
 Tarióna (*Tariona castellum*) 3|141
 Tarióti (*Tariotae populus/gens*) 3|141
 Tarkviniénzi (*Tarquinienses populus/gens*) 3|52
 Tarkvínij¹, Ošábni (*Tarquinius Superbus*) 3|67
 Tarkvínij², Prísk (*L. Tarquinius (Priscus) rex*) 3|70
 Tarkvínijsko jezero (*Tarquiniensis lacus*) 2|209

- Tárnis¹, reka med Akvitanijo in Narbonsko Galijo (*Tarnis amnis*) 4|109
- Tárnis², izvir v Lidiji (*Tarnis fons*) 5|110
- Tarsátika (*Tarsatica oppidum*) 3|140
- Tártar (*Tartarus fluvius/fossa*) 3|121
- Tartéz¹, mesto (*Tartesos oppidum*) 3|7
- Tartéz², otok (*Tartesos insula*) 4|120
- Tárus (*Tarus amnis*) 3|118
- Taruskonénzi (*Tarusconenses civitas*) 3|37
- Tarvizáni (*Tarvisani gens/civitas*) 3|130
- Tarvizánski hribi (*Tarvisani montes*) 3|126
- Tárz (*Tarsos oppidum*) 5|91–92, 6|214
- Taskóduni (*Tascoduni civitas/oppidum*) 3|37
- Tástris (*Tastris promunturium*) 4|97
- Tátika (*Thatice oppidum*) 6|178 (= Takómps)
- Tátnos (*Tatnos fons*) 6|168
- Taurini, Akvájci (*Aquenses Taurini populus/gens*) 3|52
- Tavéni (*Taveni gens*) 6|157
- Távij Trógmov (*Tavium Trogmorum oppidum*) 5|146
- Tavlántijci (*Taulantii populus/gens*) 3|144
- Tavmákija (*Thaumacie oppidum*) 4|32
- Tavránija (*Taurania oppidum*) 3|70
- Távri (*Tauri populus/gens*) 2|210, 2|231, 4|86; jezera Távrov (*Taurorum lacus*) 4|86, 4|101
- Tavríni (*Taurini populus/gens*) 3|132
- Tavríski (*Taurisci populus/gens*) 3|131, 3|133–134, 3|148
- Távriški Hersonéz (*Taurica sc. paeninsula*) 4|85, 4|91
- Tavroéntum (*Tauroentum oppidum*) 3|73
- Tavroménij (*Tauromenium colonia*) 2|219 (morska ožina pri Tavroméniju [*euripus Tauromenitanus*]), 3|88
- Távros¹ (*Taurus mons*) 4|39, 5|66, 5|80, 5|84–85, 5|95, 5|97–98 (= Ripájsko pogorje), 5|99 (Hirkánijski; Káspijski; Pariedros; Móshiški; Amazónski; Koráksiški; Skítski; Kerávnijski), 5|118, 5|131, 6|6, 6|24, 6|37, 6|128, 6|137, 6|214
- Távros², plovna pot (*Taurus alveus*) 5|128
- Távrosov rt (*Tauri promunturium*) 5|131
- Tavrunum (*Taurunum oppidum*) 3|148
- Tázija (*Thasie regio*) 6|29
- Tázos (*Thasos/Thasus insula*) 4|73, 6|216
- Teángela (*Theangela oppidum*) 5|107
- Teáni (*Teani gens*) 3|104
- Teánum¹, mesto v Apuliji (*Teaum oppidum*) 3|103
- Teánum² Sidicinum, mesto v Kampaniji (*Teaum Sidicinum oppidum*) 3|63
- Téar (*Tearus flumen*) 4|45
- Téari Iulienses (*Teari Iulienses populus/gens*) 3|23
- Teatíni (*Teatini gens*) 3|106
- Téba¹, mesto v Egiptu (*Thebe urbs*) 5|60 (= Véliko Zévsovo mesto; = Tébe)
- Téba², mesto v Ajoliji (*Thebe oppidum*) 5|122
- Tebáida (*Thebais regio*) 5|49, 5|61
- Tebáit (*Thebaites fluvius*) 5|108
- Tébata (*Thebata oppidum*) 6|120
- Tébaza (*Thebasa oppidum*) 5|95
- Tebazéni (*Thebaseni civitas*) 5|147
- Tébe¹ gl. Téba
- Tébe² Kórzije (*Thebae oppidum Corsiae*) 4|8
- Tébe³, mesto v Bojotiji (*Thebae Boeotiae oppidum*) 4|25–26, 5|76
- Tébe⁴, mesto v Lukaniji (*Thebae Lucanae oppidum*) 3|98
- Tébe⁵, mesto v Tesaliji (*Thebae oppidum Thessalae*) 4|29
- tečaj(i) 2|7, 2|11 (Zémlja kot tečaj za vesojstvo), 2|44, 2|63, 2|160, 2|172, 2|179, 2|186; južni 2|91, 2|172, 2|177; neba 2|160; severni 2|172, 2|179; vesolja 4|89; Zémlje 2|11, 2|44, 2|63, 2|160, 2|179, 2|172, 2|186
- Teganúza (*Theganusa insula*) 4|56
- Tégea (*Tegea oppidum*) 4|20
- Téhtnica (*Libra sidus*) 2|65, 2|77, 2|81
- Tèjon (*Teium oppidum*) 5|126
- Tejristázis (*Tiristasis urbs*) 4|48
- tek – gorovja Távtros 2|98; izmenljivi 2|36; krožni 2|34; letni 2|105; reke Peněj 4|31; reke Strímon 4|38; Sónčev 2|9, 2|35, 2|67; zvezd 2|105
- tekač – Filónid 2|181
- tekmec – Ahílova vaja 4|83; Sónca in Lúne 2|36
- tekmica – Medéje 2|235; rimskega cesarstva (Kartágina) 5|76
- tekočina 2|105, 2|163, 2|222; finost tekočine 2|163; gibljivost tekočine 2|163; grenka 6|203; okusna pitna 6|203–204; prelivanje tekočine 2|163; slana 6|44;

- umirjanje tekočine 2|163; vzbočena v
 čašah 2|163; zgoščena 2|152
- Teksuándri (*Texuandri gens*) 4|106
- Tektózagí¹, ljudstvo v Galatiji (*Tectosages
 populus/gens*) 5|146, 5|146 (Ankíra
 Tektózagov)
- Tektózagí², ljudstvo v Narbonski Galiji
 (*Tectosages populus/gens*) 3|33, 3|36–37
- tektozáški Vólki (*Volcae Tectosages popu-
 lus/gens*) 3|33, 3|36
- Tékum (*Tecum flumen*) 3|32
- Télamon (*Telamo portus*) 3|51
- Telándrija (*Telandria insula*) 5|131
- Telándros (*Telandrus oppidum*) 5|101
- Telávij (*Telavium flumen*) 3|140
- Telebóide (*Teleboides insulae*) 4|53
- Teléna (*Tellena oppidum*) 3|68
- Telénd (*Telendos insula*) 5|131
- Telendéna (*Thelendena regio*) 5|89
- telesnost 2|111
- Telezíni (*Telesini populus/gens*) 3|64
- Télga (*Thelge oppidum*) 5|36
- Telhêj (*Telchius*) 6|16
- Telmédij (*Telmedius fluvius*) 5|103
- Telméz (*Telmesus oppidum*) 5|101–102
- Télmiz (*Telmisum oppidum*) 5|107
- telo 2|31, 2|76, 2|108, 2|145, 2|156, 2|189,
 2|210, 2|218, 2|221, 2|241, 6|11, 6|109,
 6|187, 6|190, 6|200; gladko 2|7; gola
 4|96; lupinarjev 2|109; nebesno 2|3,
 2|30–31, 2|47–48; ostrig 2|109; spozko
 2|7; školjk 2|109
- Télos (*Telos insula*) 4|69
- Telpúza (*Thelpusa oppidum*) 4|20
- Temarúnda (*Temarunda oppidum*) 6|20
- Tembrógij (*Tembrogius amnis*) 6|4
- Temenítida (*Temenitis fons*) 3|89
- Témesa (*Temese oppidum*) 3|72
- Temískira (*Themiscyra oppidum*) 6|10
- Temiskírska pokrájina (*Themiscyrena
 regio*) 6|9
- Temístas (*Themisteas promunturium*)
 6|111
- Temizóni (*Themisones civitas*) 5|105
- Témnos (*Temnos oppidum*) 5|119, 5|121
- Témpa (*Tempe vallis*) 4|31
- temperatura – ugodna 4|89; visoka 2|227,
 2|228
- Témpsa (*Tempsa oppidum*) 3|72
- Téne (*Thenae oppidum*) 5|25
- Téned (*Tenedus insula*) 2|229, 2|245, 4|51,
 5|140 (= Levkófris), 6|216
- Ténos (*Tenos insula*) 4|65 (= Hidrúza; =
 Ofiúza)
- Tentírida (*Tentyris oppidum*) 5|60
- tentirítski nómos (*Tentyrites nomos*) 5|49
- Tenúpsis (*Tenupsis oppidum*) 6|192
- Teodózija (*Theodosia oppidum*) 4|86–87
- Teofrást (*Theophrastus*) U|29, 3|57
- Teopómp (*Theopompus*) 2|237, 3|57, 3|98,
 4|2
- teorija 2|49, 2|163, 2|166, 2|186; glasbena
 2|83; o nebesnih širinah planetov 2|67;
 o velikem letu 2|40
- Téos¹, otok (*Teos insula*) 2|202, 5|138
- Téos², mesto (*Teos oppidum*) 5|138
- Têra (*Thera insula*) 2|202, 4|70
- Teráneji (*Teranei populus/gens*) 6|142
- Terápna (*Therapne oppidum*) 4|16
- Terápne (*Therapnae oppidum*) 4|59
- Terázija¹, otok blizu otoka Tere, eden od
 Kikladov (*Therasia insula*) 2|202, 4|70
- Terázija², otok, eden od Liparskih otokov
 (*Therasia insula*) 3|93
- Terédon (*Teredon locus*) 6|145
- Terêj (*Tereus*) 4|47 (Terêjev zločin)
- Tereventináti (*Tereventinates gens*) 3|107
- Têrged (*Tergedum oppidum*) 6|184
- Tergéste (*Tergeste oppidum*) 3|127–129,
 3|132–133
- Tergestínski zaliv (*Tergestinus sinus*) 3|127
- Tergiláni (*Tergilani populus/gens*) 3|98
- Têrias (*Terias flumen*) 3|89
- Terína (*Terina oppidum*) 3|72
- Terinájski zaliv (*Terinaeus sinus*) 3|72, 3|95
- Terionárkija (*Therionarcia insula*) 5|133
- Têrma (*Therme oppidum*) 4|36
- Termájski zaliv (*Thermaeus/Thermaicus
 sinus*) 4|36, 4|72
- Têrme (*Thermae colonia*) 3|90
- Térmera (*Termera oppidum*) 5|107
- Têrmes (*Termes oppidum*) 3|27
- Termétis (*Termetis mons*) 5|118
- Termodónt (*Thermodon amnis*) 6|10
- Termópile (*Thermopylae angustiae*) 4|28
- Terótojci (*Therothoes gens*) 6|176
- Térzos (*Thersos amnis*) 6|14
- Tesálida (*Thessalis*) 5|143 (= Bitinija)
- Tesálíja (*Thessalia regio/terra*) 4|1, 4|28–30,
 4|32–33, 4|40 (reka), 4|63, 6|216

- Tesáloha (*Thessalochē oppidum*) 5|114 (= tesálska Magnézija; = Mandrolítija)
- Tesalonika (*Thessalonice civitas*) 4|36, 6|216
- tesálska Magnézija (*Magnesia Thessalica oppidum*) 5|114 (= Tesáloha; = Mandrolítija)
- Tésata (*Tessata oppidum*) 6|179
- Téspije (*Thespieae oppidum*) 4|25
- Tespróti (*Thesproti gens*) 4|2
- Tesprótija (*Thesprotia regio*) 4|4 (tesprótij-ska reka Tiámida; jezero Aherúzija), 4|52
- Tesuínium (*Tessuinum flumen*) 3|110
- Tetádija (*Thetaedia insula*) 4|71
- tetoviranje 6|11
- Tetragónida (*Tetragonis oppidum*) 6|92 (= Kártana)
- tetrarhija 5|95, 5|146, 17 tetrarhij 5|82; Ábila 5|74, 5|77; Ampeloésa 5|74, 5|77; Árka 5|74, 5|77; dve tetrarhiji, imenovani Tigranukomáti 5|81; Gába 5|74, 5|77; Mamíseja 5|82; Nazerínov 5|81; Paneá-da 5|74, 5|77; Trahonítida 5|74, 5|77
- Teúrnija (*Teurnia oppidum*) 3|146
- Tévda (*Theudense oppidum*) 5|30
- Tévdalis (*Theudalis oppidum*) 5|23
- Tevhêjra (*Teuchira oppidum*) 5|32 (= Arzínoa)
- Tevtáni (*Teutani gens*) 3|50
- Tevtlúza (*Teutlusa insula*) 5|133
- Tévtoni (*Teutoni gens*) 4|99
- Tevtránija¹, mesto v Miziji (*Teuthranie oppidum*) 5|126
- Tevtránija², pokrajina v Miziji (*Teuthrania regio*) 2|201, 5|125
- Tévtrija (*Teutria insula*) 3|151
- Tiámida (*Thyamis flumen*) 4|4
- Tiana (*Tyana oppidum*) 6|8
- Tiára (*Tiare oppidum*) 5|126
- Tiaréni (*Tiarenī civitas*) 5|126
- Tiatêjra¹, mesto (*Thyatira oppidum*) 5|115 (z vzdevkoma Pelópija in Evhípija)
- Tiatêjra², otok (*Thyatira insula*) 4|53
- Tiatiréni (*Thyatireni civitas*) 5|126
- Tibaréni (*Tibareni gens*) 6|11
- Tíbera (*Tiberis amnis*) 3|51, 3|53, 3|55–56, 3|62, 3|109; ustja Tíbere (*Tiberina ostia*) 3|38, 3|44, 3|81
- Tiberiáda (*Tiberias oppidum*) 5|71
- Tibêrij (*Tiberius Claudius Nero Caesar*) U|25, 3|82
- Tiberini, Tifernáti (*Tifernates Tiberini populus/gens*) 3|114
- Tibidrumum (*Thibidrumense oppidum*) 5|29
- Tíbika (*Thibicense oppidum*) 5|29
- tíbis 6|106
- Tíbris (*Thybris amnis*) 3|53 (= Tíbera)
- Tibúrti (*Tiburtes populus/gens*) 3|107
- Ticer (*Ticer flumen*) 3|22
- Ticín (*Ticinus amnis*) 2|224, 3|118, 3|124
- Tída (*Tyde castellum*) 4|112
- Tidijci (*Tydii gens*) 6|21
- Tidon (*Thydonos oppidum*) 5|109
- Tifáta (*Tifata oppidum*) 3|68
- Tifêrn¹, kraj v Umbriji ob Tiberi (*Tifernum oppidum*) 3|53
- Tifêrn², mesto v Umbriji ob Metavru (*Tifernus oppidum*) 3|106
- Tifêrn³, reka v Samniju (*Tifernus amnis*) 3|103
- Tifernáti¹ *Metaurenses* (*Tifernates Metaurenses civitas/populus*) 3|114
- Tifernáti² *Tiberini* (*Tifernates Tiberini populus/gens*) 3|114
- Tifón (*Typhon rex*) 2|91
- tifón 2|131–133
- Tigáve (*Tigavae civitas*) 5|21
- tiger 6|73, 6|91
- Tiges (*Thigense oppidum*) 5|30
- Tigrán Vélíki (*Tigranes Magnus*) 6|142
- Tigranokêrta (*Tigranocerta oppidum*) 6|26–27
- Tigranukomáti (*Tigranucumatae tetrarchiae*) 5|81
- Tígris (*Tigris amnis*) 2|225, 5|66, 5|88, 5|90, 6|25–26, 6|28, 6|42, 6|44, 6|100, 6|118, 6|122, 6|126–127, 6|129–133, 6|137–138, 6|145, 6|146 (= Díglito; = Pazitígrijs)
- Tigúlajci (*Tigullii populus/gens*) 3|48
- Tíja (*Thia insula*) 2|202, 4|70
- Tíla (*Tyle insula*) 4|104
- Tiliavéntum¹, Máli (*Tiliaventum minus flumen*) 3|126
- Tiliavéntum², Vélíki (*Tiliaventum maius flumen*) 3|126
- Tíliz (*Tylosis oppidum*) 4|59
- Tílos¹, otok (*Tylos insula*) 6|148
- Tílos², mesto (*Tylos oppidum*) 6|148

- Tilúrij (*Tilurium castellum*) 3|142
 Timágen (*Timagenes*) 3|132
 Timahi (*Timachi populus/gens*) 3|149
 Timáj¹, astrolog (*Timaeus mathematicus*) 2|38, 5|55–56
 Timáj², zgodovinar (*Timaeus historicus*) 3|85, 4|94, 4|104, 4|120
 Timak (*Timacus flumen*) 3|149
 Timanějci (*Thimanei gens*) 6|157
 Timáv (*Timavus amnis/fluvijs*) 2|225, 2|229, 3|127, 3|151
 Timbrijáni (*Thymbriani civitas*) 5|95
 Timfájci (*Tymphaei populus/gens*) 4|6, 4|35
 Tímiki (*Timici civitas*) 5|21
 Tímnias (*Thymnias sinus*) 5|104
 Timól (*Timolus mons*) 5|110 (= Tmólos), 5|111
 Timonianénzi (*Timonianenses civitas*) 5|147
 Timósten (*Timosthenes*) 5|47, 5|129, 6|15, 6|163, 6|183, 6|198
 tímpan 5|7
 Tíndari (*Tindari gens*) 6|19
 Tindárida¹, mesto na Siciliji (*Tyndaris urbs/colonia*) 2|206, 3|90
 Tindárida², mesto v Kolhidi (*Tyndaris oppidum*) 6|13
 Tingi (*Tingi Traducta Iulia colonia*) 5|2, 5|4, 5|40
 Tingitána (*Tingitana provincia*) 5|17
 Tíni (*Thyni populus/gens*) 4|41, 5|145, 5|150
 Tiniáda¹, mesto v Trakiji (*Thynias oppidum*) 4|45
 Tiniáda², otok v Pontu (*Thynias insula*) 6|32 (= Apólonija)
 Tiniáda³, otok v Propontidi (*Thinias insula*) 5|151 (= Bitínija)
 Tínijs (*Tinia fluvijs*) 3|53
 tinítski nómos (*Thinites nomos*) 5|49
 Tíon (*Tium oppidum*) 6|4–5
 Tipanějci (*Typanei civitas*) 4|22
 Típaza (*Tipasa oppidum*) 5|20
 Tír¹, otok v Feniciji (*Tyros insula*) 5|76 (= mesto Tir)
 Tír², mesto v Feniciji (*Tyros oppidum*) 5|76, 6|213
 Tír³, Stári, mesto v Feniciji (*Palaetyrus oppidum*) 5|76 (= Palajtír)
 Tír⁴, mesto v Kilikiji (*Tyros oppidum*) 5|91
 Tíra(s) (*Tyra(s) amnis*) 4|82, 4|93
 Tiragéti (*Tyragetae gens*) 4|82
 Tirakinénzi (*Tyracinenses gens/civitas*) 3|91
 Tirci (*Tyrii civitas*) 5|78, 4|120
 Tírea (*Thyrea locus*) 4|16
 Tírén (*Tyrrhenus rex*) 3|50
 Tírén (*Tyrrheni populus*) 3|50
 Tírénsko morje (*Tyrrhenum mare*) 3|75
 Tírída (*Tirida oppidum*) 4|42
 Tíríde (*Thyrides insulae*) 4|56
 Tiriénzi (*Tyrienses civitas*) 5|95
 Tirint (*Tiryns oppidum*) 4|17
 Tiris (*Tyris insula*) 3|96
 Tirisájci (*Tyrissaei populus/gens*) 4|34
 Tírki (*Tyrciae gens*) 6|19
 Tíro (*Tyro gens*) 6|165
 Tíron (*Thyron oppidum*) 4|15
 Tisagéti (*Thyssagetae populus/gens*) 4|88
 Tiséenzi (*Tissenses populus/gens*) 3|91
 Tisos (*Thyssus oppidum*) 4|37
 Títan¹, reka (*Titanus amnis*) 5|121
 Títan², skupnost (*Titanus civitas*) 5|121
 Títij (*Titius flumen*) 3|129, 3|139–141
 Títórea (*Tithorea oppidum*) 4|8
 Titróna (*Tithrone oppidum*) 4|8
 Tizanúza (*Tisanusa oppidum*) 5|104
 Tízba (*Thisbe oppidum*) 4|26
 Tízika (*Thisicense oppidum*) 5|30
 Tlós (*Tlos oppidum*) 5|101
 Tmólos (*Tmolus mons*) 5|110 (= Timól), 5|118, 6|215
 Toáli (*Toali gens*) 6|157
 Toáni (*Thoani populus/gens*) 6|154
 toča 2|102–103, 2|105–106, 2|126, 2|152, 2|155
 Togáta, Gálíja (*Gallia Togata provincia*) 3|112
 Togiénzi (*Togienses populus/gens*) 3|130
 Togízon (*Togisonus amnis*) 3|121
 Tohári (*Tochari gens*) 6|55
 Tóla (*Tolle oppidum*) 6|191
 Tolentináti (*Tolentinates populus/gens*) 3|111
 Toleriénzi (*Tolerienses populus/gens*) 3|69
 Toletáni (*Toletani civitas/gens*) 3|25
 tolmač(i) 6|15
 Tolosáni (*Tolosani civitas/gens*) 3|37
 Tolostobógijci (*Tolostobogii populus/gens*) 5|146, 5|146 (mesto Pizinúnta Tolostobógijcev)
 Tolozáni (*Tolosani populus/gens*) 4|109

- Tómala (*Thomala oppidum*) 6|154
 Tómar (*Tomarus mons*) 4|6
 Tómi (*Tomi urbs*) 4|44, 6|218
 Tómná (*Thomna oppidum*) 6|153
 ton 2|84; tonovski način 2|84 (dorski), 2|84 (frigijski)
 Tonabájci (*Tonabaei gens*) 6|154
 Tónber (*Tonberon, Tonberum fluvium*) 6|93, 6|97
 toparhíja – Judéje 5|70 (hierikúntska, émavska, lídska, jópska, akrobaténska, gofanítska, tamnítska, betoleptefénska, oréjnska)
 topáz 6|170
 Tópaz (*Topazos insula*) 6|169
 Topêjr (*Topiros civitas*) 4|42
 topljenje – snega 3|117
 toplota 2|105; krajev 2|136; poletno vreme 2|195; sončna 2|111
 topol – beli 2|108
 Tóraks (*Thorax urbs*) 6|75
 Tóreti (*Toretæ gens*) 6|17
 Tórik (*Thoricos promontorium*) 4|24
 Tornadót (*Tornadotus flumen*) 6|132
 Torokári (*Torocari populus/gens*) 4|85
 Toróna (*Torone oppidum*) 4|37
 Toronájci (*Toronæi populus/gens*) 4|35
 Tortúni (*Tortuni civitas*) 4|22
 Toruáti (*Toruates populus/gens*) 4|108
 Tóspit (*Thospites*) 6|128
 Tóstránska Hispánija (*Hispania citerior provincia*) 3|6, 3|18, 3|29, 4|110
 Tovtobodiáki (*Toutobodiæi populus/gens*) 5|146
 Tračáni (*Thraces/Threces populus*) 3|149, 4|3, 5|95 (potomci Tračánov Mílijci)
 tradícijska 4|33
 Traducta Iulia (*Traducta Iulia colonia*) 5|2
 Trágeje (*Trageæ insulae*) 5|135
 Trágíja (*Tragia insula*) 4|71
 Tragúrij (*Tragurium oppidum*) 3|141, 3|152
 Traheótida (*Tracheotis oppidum*) 5|93 (vzdevek Selevkêje)
 Tráhíja¹, mesto (*Trachia oppidum*) 5|115 (vzdevek Zmírne = Éfez)
 Tráhíja², otok (*Trachie insula*) 4|53
 Trahonítida (*Trachonitis tetrarchia*) 5|74, 5|77
 Trákíja (*Thracia terra/regio*) 2|149, 4|1, 4|40–45, 4|47–48, 4|50–51, 4|73, 4|78, 5|149 (Trákijjski Bóspor), 5|150 (Trákij-ski Bópor), 6|217, 6|218
 Trákijjski Bóspor (*Bosporus Thracicus/Thracius*) 5|149–150, 6|1–4
 Trále (*Trallis oppidum*) 5|114, 6|215
 Trális (*Trallis oppidum*) 5|108 (= Evantêja; = Trále)
 Transmontáni (*Transmontani populus/gens*) 3|28
 Transpadani, Forojuliénzi (*Foroiulienses Transpadani populus/gens*) 3|130, 3|138
 Tránspadánska regíja (*Transpadana regio*) 3|123
 Trápeza (*Trapeza promunturium*) 5|127, 5|141
 Trapezopolíti (*Trapezopolitæ civitas*) 5|109
 Trapezúnt (*Trapezus oppidum*) 6|11–12
 tráskias 2|120
 Traziménsko jézero (*Trasimenus lacus*) 2|200, 2|241
 trdnjava – Akrokorínt 4|11; Bizíja 4|47; Frazárgida 6|116; Kafréna 6|119; Kumáníja 6|30
 Trebáni (*Trebani populus/gens*) 3|64, 3|109
 Trébíja, placéntijjski (*Trebia Placentinus flumen*) 3|118
 Trebijáti (*Trebiates populus/gens*) 3|114
 Trebuláni¹ Ballienses (*Trebulani Ballienses populus/gens*) 3|64
 Trebuláni² Mutuesci (*Trebulani Mutuesci populus/gens*) 3|107
 Trebuláni³ Suffenates (*Trebulani Suffenates populus/gens*) 3|107
 Treénzi (*Treenses populus/gens*) 3|111
 Trehína, Heraklêja (*Heraclea Trechin oppidum*) 4|28
 Tréri (*Treres populus/gens*) 4|35
 tresenje – na Zêmlji 2|192; ob potresu 2|194
 tresljaj 2|194–195, 2|198
 Tréveri (*Treveri populus/gens*) 4|106
 trgovanje 2|169–170, 6|162, 6|176
 trgovec 6|88, 6|101, 6|104, 6|140, 6|146, 6|149, 6|173; za oskrbo z izdelki z vsega sveta 3|54
 trgovina 3|41, 4|66, 5|34, 6|157; rečni promet 3|21; središče 5|60, 5|144, 6|72, 6|75, 6|104–105, 6|151, 6|157, 6|173; stiki 6|88; trgovsko blago 5|63, 6|104
 Tríara (*Thiære regio*) 6|29
 Triárij (*Triarius*) 6|10

- Tribáli (*Triballi gens*) 3|149, 4|3, 4|33, 6|218
 Triboki (*Triboci populus/gens*) 4|106
 tribun 2|53, 6|181; oblast U|3, U|10; pooblastila 3|136
 Tridentíni (*Tridentini populus/gens*) 3|130
 Trièris (*Trieris oppidum*) 5|78
 Trijska poljana (*Thriasius campus*) 4|24
 Trika¹, mesto v Davniji v Apuliji (*Trica oppidum*) 3|104
 Trika², mesto v Tesaliji (*Tricca oppidum*) 4|29
 Trikáren (*Tricarenus insula*) 4|56
 Trikási (*Tricasses populus/gens*) 4|107
 Trikastíni (*Tricastini populus/gens*) 3|36
 Tríkori (*Tricores populus/gens*) 3|34
 Trikórif (*Tricoryphos mons*) 6|105
 Trikvádra (*Triquadra oppidum*) 3|78
 Trimóntij (*Trimonium oppidum*) 4|41 (= Ponerópolis; = Filipópolis)
 Trinákija (*Trinacia insula*) 3|86 (= Sicilija)
 Trinákrija¹ (*Trinacria insula*) 3|86 (= Sicilija)
 Trinákrija² (*Trinacria insula*) 5|132 (= Ródos)
 Trínij (*Trinium flumen*) 3|106
 Triokální (*Triocalini populus/gens*) 3|91
 Triópija (*Triopia oppidum*) 5|104 (= Knídos)
 Trípolis¹, kastel v Pontu (*Tripolis castellum*) 6|11
 Trípolis², mesto v Feniciji (*Tripolis oppidum*) 5|78, 6|213
 Trípolis³, reka v Pontu (*Tripolis flumen*) 6|11
 Tripolitáni (*Tripolitani civitas*) 5|111
 Trípsedi (*Tripsedi oppidum*) 5|127
 Tritiéni (*Tritienses civitas*) 4|22
 Trítij (*Tritium civitas*) 3|27
 Tritóli (*Tritolli populus/gens*) 3|34
 Trítón¹, reka ob Sirtah (*Triton amnis*) 5|28
 Trítón², močvirje (*Triton palus*) 5|28
 Trítón³, reka (*Triton amnis*) 5|53 (= Níl)
 triumf – Afričana U|30; Kornélija Bálba 5|36; nad Británijo 3|119; Títa U|3
 Triumphale, Istúrgi (*Isturgi Triumphale oppidum*) 3|10
 Triúzi (*Thriusi civitas*) 4|22
 trk – dveh gora 2|199; dveh kamnov 2|113; ladij 2|128; oblakov 2|113; zvezd 2|33
 Troáda¹, pokrajina (*Troas regio*) 2|210, 5|121, 5|123–125, 5|138, 5|143, 5|145, 6|182
 Troáda², kolonija (*Troas colonia*) 5|124 (= Antigonēja; = rimska kolonija Aleksandrija)
 trobenta 2|148
 Trogílija (*Trogilia ora*) 5|113
 Trogílije (*Trogiliae insulae*) 5|135
 Trógmi (*Trogmi populus/gens*) 5|146, 5|146 (mesto Távij Trógmov)
 Trogodíti (*Trogodytae gens*) 2|183, 2|228, 4|80, 5|34, 5|43, 5|45, 6|154, 6|168, 6|173–174, 6|176, 6|189
 Trogodítika (*Trogodytica terra/regio*) 2|178, 2|185, 6|164, 6|167, 6|169 (plemena)
 Trogodítska Hidrévma (*Hydreuma Trogodyticum locus*) 6|103
 Trója (*Troia urbs*) 5|115
 Trojánci (*Troiani*) 3|130 (Véneti, ki izvirajo iz Trojáncev [Veneti Troiana stirpel])
 Trojén (*Troezen oppidum*) 4|18, 4|56 (oze-mlje Trojéna [Troezen ager])
 Trojéna Foróntida (*Troezena Phorontis oppidum*) 5|109
 Trónij (*Thronium oppidum*) 4|27
 tropáj¹ – veter 2|114
 tropáj² – álski 3|136; Numénijev dvojni 6|152; Pompēja Vélikega 3|18
 Trópina (*Tropina locus*) 6|72
 trst 5|44; trstna paličica 6|166
 trstenica 5|7
 trta 3|41, 4|67, 5|13, 6|46, 6|79, 6|91, 6|107
 Truéntum (*Truentum oppidum*) 3|110
 Trumpilíni (*Trumpilini gens*) 3|134, 3|136
 truplo 2|156; pravkar umrlih 2|233; velikih živali 6|205; živali 2|223
 trušč – gromozanski ob trku dveh gora 2|199
 Túben (*Tuben oppidum*) 5|37
 Tubúrbi (*Thuburbi colonia*) 5|29
 Tubúrnika (*Thuburnicense oppidum*) 5|29
 Tubusúptu (*Tubusuptu colonia*) 5|21
 Túder (*Tuder oppidum*) 3|113
 Tudérti (*Tudertes populus/gens*) 2|148
 Tudítan (*Tuditanus, C. Sempronius Tuditanus*) 3|129
 Tufikáni (*Tuficani populus/gens*) 3|114
 Túgijski gozd (*Tugiensis saltus*) 3|9
 Túka (*Tuca oppidum*) 5|21
 Túki¹, Stári (*Tucci Vetus oppidum*) 3|10

- Túki², *Augusta Gemella* (*Tucci Augusta Gemella oppidum*) 3|12
 Tukidid (*Thucydides*) 3|86
 Túkis (*Tucis oppidum*) 3|77
 Túla (*Thyle insula*) 2|187, 2|246, 6|219
 Túngri (*Tungri populus/gens*) 4|106
 Túni (*Thuni gens*) 6|55
 Túnis (*Thunisense oppidum*) 5|30
 Tunúzida (*Thunusidense oppidum*) 5|29
 Turánij Grácil (*Turranus Gracilis*) 3|3
 Túrduli¹, (*Turduli civitas/populus/gens*) 3|8, 3|13–14, 4|112, 4|116
 Túrduli², stári (*Turduli veteres populus/gens*) 4|113
 Túrduli³, *Bárdili* (*Turduli Bárdili populus/gens*) 4|118
 Túri (*Turi gens*) 3|47, 3|135, 3|137
 Turiasonénzi (*Turiassonenses populus/gens*) 3|24
 Túrij (*Turium flumen*) 3|20
 Túriji (*Thurii oppidum*) 3|97, 6|216
 Turíni (*Turini populus/gens*) 3|105
 Turmógidi (*Turmogidi populus/gens*) 3|26
 Turnantíni (*Turnantini populus/gens*) 3|105
 Turóbriga (*Turobriga oppidum*) 3|14
 Turocélum (*Turocaelum Vettiolum oppidum*) 3|114 (= *Vetiolum*)
 Túroni (*Turones populus/gens*) 4|107
 Túrus (*Turrus amnis*) 3|126
 Tusagéti (*Thussagetæ gens*) 6|19
 Túska (*Tusca fluvius*) 5|22–23
 Tuskanénzi (*Tuscanenses populus/gens*) 3|52
 Túski (*Tusci populus*) 3|38, 3|50, 3|60
 Túskijsko morje (*Tuscum aeqor, Tuscum mare*) 3|44, 3|75, 3|80
 Túskiški zaliv (*Tuscus sinus*) 2|203
 Túskovsko morje (*Tuscum mare*) 6|216
 Tuskuláni (*Tusculani populus/gens*) 3|64
 Túskulum (*Tusculum regio*) 2|211
 Tutiénzi (*Tutienses populus/gens*) 3|69
 Túzdra (*Thusdritanum oppidum*) 5|30
 Ūberi¹, ljudstvo v Alpah (*Uberi gens*) 3|135, 3|137
 Ūberi², mesto v Indiji (*Uberae oppidum*) 6|67
 Ūberi³, plemo v Indiji (*Uberae gens*) 6|67
 Ūbijci (*Ubii populus/gens*) 4|106
 Ucéni (*Ucenni gens*) 3|137
 Ūcija (*Ucia oppidum*) 3|10
 učenosť 2|93, 4|1; kaldejska 6|123
 učinkovanje – izvira iz Nimfájonovega kraterja 2|237; Lúne 2|214; Mársa in Satúrna 2|34; nebesnih pojavov 2|216; Sónca, Lúne in Zémlje 2|47; sončne pripeke 2|189; zdravilno 3|41; zvezd 2|110, 2|191
 udar(i) – gibanja v eno smer 2|198; Hístra in Páda v morje 3|127; hiš ena ob drugo 2|198; iz nasprotne smeri 2|139; Jónskega morja v obalo Peloponéza 4|19; od spodaj 2|139; ognja 2|112; ognja zvezd 2|112; orožja 2|193; podbojev eden ob drugega 2|197; Simplegád 4|92; strel 2|113, 2|135, 2|138–139, 2|142, 2|144–146; vetrnega piša 2|133
 Udíni (*Udini populus/gens*) 6|38–39
 udor – zemeljski 2|191
 Ūduba (*Uduba flumen*) 3|20
 Ugultúnija *Contributa Iulia* (*Ugultunia Contributa Iulia oppidum*) 3|14
 Ūhij¹, Máli (*Uchitanum oppidum Minus*) 5|29
 Ūhij², Vélíki (*Uchitanum oppidum Maius*) 5|29
 Ūksama (*Uxama oppidum*) 3|27
 Ūkubi *Claritas Iulia* (*Ucubi Claritas Iulia colonia*) 3|12
 Uláti (*Ulatti gens*) 3|137
 Uliár (*Uliaros insula*) 4|109
 Ūlija *Fidentia* (*Ulia Fidentia oppidum*) 3|10
 Ulubrézni (*Ulubrenses populus/gens*) 3|64
 Ulurtíni (*Ulurtini populus/gens*) 3|105
 Ulusúbura (*Ulusubburitanum oppidum*) 5|30
 um – človeški 2|1, 2|4, 2|97, 2|118, 2|190; Ūm (kot božanstvo) 2|14; vsega sveta (o Soncu) 2|13
 Ūm (*Mens*) 2|14
 umazanija 2|220
 Umbrániki (*Umbranici oppidum*) 3|37
 Ūmbri¹, ljudstvo v Italiji (*Umbri populus/gens*) 2|188, 3|38, 3|50, 3|53, 3|60, 3|112, 3|115
 Ūmbri², ljudstvo v Indiji (*Umbrae gens*) 6|76
 Ūmbrija (*Umbria regio*) 3|38, 3|51, 3|109, 3|112, 6|218
 Umbríti (*Umbritæ gens*) 6|77
 Ūmbron (*Umbro amnis*) 3|51

- umetnost U|26; glasbena 2|93; steklarska 5|76
- umor – diktatorja Cézarja 2|98;
Medějinega brata 3|151; Pompēja Velikega 5|58
- Unditánum (*Unditanum oppidum*) 3|10
- uničenje – mest 4|12; življenja 2|157
- upor – Galcev 3|138; vojakov 2|24
- upravitelj – Egípta 5|57; Gobáres 6|120; kraljevi 6|169; Meséne 6|152; Mezopotámije 6|117
- Uránij (*Uranium oppidum*) 5|107
- Uranópolis (*Uranopolis oppidum*) 4|37
- Urbanáti (*Urbanates populus/gens*) 3|64, 3|116
- Úrbis (*Urbis oppidum*) 6|180
- Úrbs Sálvija (*Urbs Salvia oppidum*) 3|111
- Urgaóna Alba (*Urgao Alba oppidum*) 3|10
- Úrgija¹, *Castrum Iulium* (*Urgia Castrum Iulium oppidum*) 3|15
- Úrgija², *Caesariensis Salutariensis* (*Urgia Caesariensis Salutariensis oppidum*) 3|15 (= Úrgija¹)
- Urgóna (*Urgo insula*) 3|81
- Úrij (*Urius fluvius*) 3|7
- Úrija¹, apúlijska (*Uria Apula oppidum*) 3|103
- Úrija², mesápijska (*Uria Messapiae oppidum*) 3|100
- Úrki (*Urci oppidum*) 3|6 (mejno mesto Urki [*finis Urcitanus*]), 3|19
- urok – čaroven 2|54
- Urpán (*Urpanus amnis*) 3|148
- Ursóna *Genetiva Urbanorum* (*Urso Genetiva Urbanorum colonia*) 3|12
- Urvináti¹ *Hortenses* (*Urvinates Hortenses populus/gens*) 3|114
- Urvináti² *Metaurenses* (*Urvinates Metaurenses populus/gens*) 3|114
- Urzentíni (*Ursentini populus/gens*) 3|98
- Úsar (*Usar fluvius*) 5|21
- Uskardějci (*Uscardei gens*) 6|21
- usnje 4|104, 5|128
- usoda U|3, 2|22–23, 2|28–29, 2|55, 2|139, 2|141, 4|39, 5|73, 6|208; Zla usoda 2|16
- ustanovitelj(i) 5|149; Aleksánder 6|92, 6|114; Filip 4|41; Pelázgi 3|51; Selévk 5|86
- Ústika (*Ustica insula*) 3|92
- ustje 3|4, 3|121, 4|5, 4|79, 4|101, 4|119, 6|38, 6|163–164; neprava 5|64; prelivno 4|75; gl. tudi posamezne reke/imena
- Útes (*Utes oppidum*) 3|115
- Úti (*Uti populus/gens*) 6|39
- Útika (*Utica oppidum*) 2|218, 5|24, 5|76, 6|212
- Utína (*Uthina colonia*) 5|29
- Útus (*Utus flumen*) 3|149
- Úzalis (*Uzalitanum oppidum*) 5|29
- uzde – jadrne 2|128
- Úzentíni (*Uzentini populus/gens*) 3|105
- Uzepóna (*Usaepo oppidum*) 3|15
- Uzibálhi (*Usibalchi gens*) 6|194
- Uzidikáni (*Usidicani populus/gens*) 3|114
- Úzis (*Usis amnis*) 6|26
- uživanje¹ – pire 3|60
- uživanje² 5|58
- Vada¹ *Sabatia* (*Vada Sabatia portus*) 3|48, 3|132
- Vada² *Volaterrana* (*Vada Volaterrana vada*) 3|50, 3|80
- Vadájci (*Vadaei gens*) 6|155
- Vadimónsko jezero (*Vadimonis lacus*) 2|209
- Váfrije (*Vafriae oppidum*) 3|114 (= Acère)
- Vága¹, mesto v Afriki (1) (*Vagense oppidum*) 5|29
- Vága², mesto v Afriki (2) (*Vagense oppidum aliud*) 5|30
- Vágija (*Vagia flumen*) 4|113
- Vákati (*Vacathi gens*) 6|194
- Vakcěj(c)i (*Vaccae populus/gens*) 3|19, 3|26, 4|112
- Vakúna (*Vacuna*) 3|109 (logi Vakúne [*Vacunae nemora*])
- Valájci (*Vallaei populus/gens*) 4|34
- Váldaz (*Valdasus amnis*) 3|148
- Valéncija¹, kolonija (*Valentia colonia*) 3|20, 3|36
- Valéncija², Vibóna (*Vibo Valentia oppidum*) 3|73
- Valentia* (*colonia*) 5|5 (= Bánaza)
- Valentíni (*Valentini populus/gens*) 3|85
- Valentinum*, Fúlvijev Fórum (*Forum Fulvii Valentinum oppidum*) 3|49
- Valêrij¹, Antías (*Valerius Antias*) 2|241
- Valêrij², Lúcij, (*L. Valerius*) 2|100
- Valeriján (*Valerianus*) 3|108
- Valêrijci (*Valerenses populus/gens*) 3|25
- Váli¹, plemo ob Majótidi (*Vali gens*) 6|19

- Váli², plemo za Kavkáškimi vrati (*Valli gens*) 6|30
 valj 2|51
 valovi 2|128, 4|94; morski 5|3
 valovje 2|155, 2|196, 2|198, 2|212–213;
 valovje usode 5|73; vrtinčasto valovje 5|141
 Vamákuri (*Vamacures natio*) 5|30
 Vándili (*Vandili populus/gens*) 4|99
 Vangioni (*Vangiones populus/gens*) 4|106
 Vaniénzi¹, Flanonénzi (*Flanonenses Vanienses populus/gens*) 3|130
 Vaniénzi², Flanonénzi *Curici* (*Flanonenses Vanienses Curici populus/gens*) 3|130
 Vánij (*Vannius rex*) 4|81 (Vánijevo kraljestvo [*Vannianum regnum*])
 Varágri (*Varagri gens*) 3|137
 Váram (*Varamus amnis*) 3|126
 Varcijáni (*Varciani populus/gens*) 3|148
 Vardágate (*Vardagate oppidum*) 3|49
 Vardějci (*Vardaei populus/gens*) 3|143
 Várduli (*Varduli populus/gens*) 3|26–27, 4|110, 3|26–27
 Varêja (*Vareia oppidum*) 3|21
 Várek (*Varecum flumen*) 6|6
 Varíni (*Varini gens*) 4|99
 Váron, Márk Teréncij (*M. Varro, M. Terentius Varro*) U|18, U|24, 2|8, 3|8, 3|45, 3|95, 3|101, 3|109, 3|142, 4|62, 4|66, 4|78, 4|115–116, 6|38, 6|51
 Várus (*Varus fluvius*) 3|31, 3|35, 3|44, 3|47, 3|49, 3|132
 Varvaríni (*Varvarini populus/gens*) 3|130, 3|139
 Vasějci (*Vassaei populus/gens*) 4|108
 Váskoni (*Vascones populus/gens*) 3|22, 4|110 (hribovje)
 Vatikán (*Vaticanus collis/mons*) 3|53 (ozemlje Vatikána [*ager Vaticanus*])
 Vatrén (*Vatrenus amnis*) 3|120
 Vatrénovo pristanišče (*Vatreni portus*) 3|119
 Vázion (*Vasio oppidum*) 3|37
 Veamíni (*Veamini gens*) 3|137
 Vediántijci (*Vediantii populus/gens*) 3|47
 Végij (*Vegium oppidum*) 3|140
 Vejentáni (*Veientani populus/gens*) 3|52
 Věji (*Veii oppidum*) 2|211, 3|53 (ozemlje Vějev [*Veiens ager*]), 3|125
 Věktis (*Vectis insula*) 4|103
 Veláti (*Vellates populus/gens*) 4|108
 Velávi (*Vellavi populus/gens*) 4|109
 Velávní (*Velauni gens*) 3|137
 Velejáti¹ (*Velleiates populus/gens*) 3|47
 Velejáti² *Regiates* (*Veleiates populus/gens*) 3|116
 veletok 2|193; Danúvij 3|127; Índ 6|78;
 Índije 6|60; Jóman 6|63, 6|69; Rén 3|135
 Veliénzi (*Velienses populus/gens*) 3|26, 3|69
 Vélija (*Velia oppidum*) 3|71, 3|85
 Vélika¹ Arménija (*Armenia Maior*) 5|83
 Vélika² Gřčija (*Graecia Magna regio*) 3|42, 3|95, 3|100 (obala)
 Vélika³ Léptis (*Leptis/Lepcis Magna*) 5|27
 Vélika⁴ máti (*Magna Mater*) 2|208
 Vélika⁵ medvédká (*Septentrio/septentrio sidus*) 2|178, 2|184–185
 Vélika⁶ Sírta (*Syrtis Maior*) 5|27–28, 5|33–34
 Vélike Sírte (*Syrtis Maiores*) 6|194
 Véliki¹ Kromionéz, otok (*Crommyonesos Megale insula*) 5|138
 Véliki² Mízi (*Mizi maiores*) 6|152
 Véliki³ rt (*Magnum promunturium*) 4|113
 Véliki⁴ Úhij (*Uchitanum Maius oppidum*) 5|29
 Véliko¹ mórje (*Magnum mare*) 3|74 (= Atlántske morje)
 Véliko² pristanišče (*Portus Magnus*) 5|19
 Véliko³ Zěvsovo město (*Diospolis Magna*) 5|60 (= Těba)
 Velínsko jezero (*Velinus lacus*) 2|153, 2|226, 3|108–109
 Veliokási (*Veliocasses populus/gens*) 4|107
 Velitěrni (*Veliterni civitas*) 3|64
 Venáfrum (*Venafrum colonia*) 3|63
 Venárijá (*Venaria insula*) 3|81
 Venárni (*Venarni populus/gens*) 4|108
 venec – gorovij 6|73; iz klasja 2|98;
 Medějine priležniške tekmice 2|98, 2|235
 Věnedi (*Venedi populus/gens*) 4|97
 Venéli (*Venelli populus/gens*) 4|107
 Věneni (*Veneni populus/gens*) 3|47
 Věnera (*Venera sidus*) 2|36, 2|39, 2|61, 2|64–66, 2|72, 2|74, 2|76, 2|78, 2|84, 2|93 (Rodíteljica [*Venus Genetrix*]), 3|22 (Pirenějska [*Venus Pyrenaea*])
 Veněsti (*Venesti populus/gens*) 4|109

- Véneti¹, plemo v severovzhodni Italiji (*Veneti populus/gens*) 3|38, 3|130–131
- Véneti², plemo v Lugdunski Galiji (*Veneti populus/gens*) 4|107
- Véneti³, plemo v Paflagoniji (*Veneti gens*) 6|5
- Venétija (*Venetia regio*) 2|182, 3|126, 6|218
- Vénetski otoki (*Veneticae insulae*) 4|109
- Venetuláni (*Venetulani populus/gens*) 3|69
- Veniézi (*Veniaeses populus/gens*) 3|26
- Venonénzi (*Vennonenses populus/gens*) 3|135
- Venonéti (*Vennonetes gens*) 3|136
- Venósti (*Venostes gens*) 3|136
- Ventipóna (*Ventippo oppidum*) 3|12
- Venúzija (*Venusia colonia*) 3|104
- Venuzíni (*Venusini civitas*) 3|105
- Veránij (*Veranius, Veraniolus*) U|1
- Verbán[sko jezero] (*Verbannus lacus*) 2|224, 3|131
- Vercéle Libícijscev (*Vercellae Libiciorum oppidum*) 3|124
- Veretíni (*Veretini populus/gens*) 3|105
- Vergiliénzi (*Vergilienses populus/gens*) 3|25
- Vergílij, Públij Máron (*Publius Vergilius Maro*) U|22, 2|123, 2|125
- Vergílije (*Vergiliae sidus*) 2|110
- Vergúni (*Vergunni gens*) 3|137
- veriga – Andrómedine 5|69; gorska 2|115, 2|174, 3|31, 3|38, 3|48, 4|85, 4|110, 5|10, 5|35, 5|84, 6|30, 6|37, 6|43, 6|74, 6|188
- Vernodúbrium (*Vernodubrum flumen*) 3|32
- Veromándujci (*Veromandui populus/gens*) 4|106
- Veróna (*Verona oppidum*) 3|130, 3|132, 6|218
- Vertamókori (*Vertamocori populus/gens*) 3|124
- Verukíni (*Verucini civitas/gens*) 3|34
- Veruláni (*Verulani populus/gens*) 3|64
- verz – Katulov U|1
- Vesceláni (*Vescellani populus/gens*) 3|105
- Vesejásveka (*Veseiasueca portus*) 4|111
- Véski Favéntia (*Vesci Faventia oppidum*) 3|10
- vesolje 2|11, 2|174, 3|1, 4|89
- vesoljstvo 2|11, 2|14, 2|20
- Vespaziján (*Titus Flavius Vespasianus Augustus imperator*) 2|18 (Vespaziján Avgúst [*Vespasianus Augustus*]), 2|57, 3|30, 3|66, 5|20, 5|38, 5|69
- Vésper (*Vesper sidus*) 2|36, 2|79
- Vespèries (*Vesperies oppidum*) 4|110
- Vestíni (*Vestini populus/gens*) 3|38, 3|107
- veter 2|84–85, 2|91, 2|100, 2|103–104, 2|111, 2|114–116, 2|118–128, 2|130, 2|192, 2|196, 2|198, 2|201, 2|209, 2|218, 3|94, 4|5, 4|89, 5|89, 6|2, 6|57; áfrik 2|119, 2|125, 2|126; ákvilon 2|120, 2|123, 2|125–129, 2|133; Ákvilon 4|89; altán 2|114; apeliót 2|119; apogêj 2|114; argést 2|120–121; ávster 2|119, 2|121, 2|124, 2|126–129; bóreas 2|120; círcij 2|121; divja sila vetrov 2|104; eknéfiás 2|131, 2|133; etézijske 2|123, 2|127; évronot 2|120; évros 2|119–120; favónij 2|119, 2|122, 2|126, 4|116; fójniks 2|120; glavni 2|130; helespóntias 2|121; helidónias 2|122; hípal 6|104; kájkias 2|120–121, 2|126; kórus 2|119, 2|124, 2|126; libónot 2|120; líbs 2|119–120; mézes 2|120; nótos 2|119, 2|120; olímpias 2|120; ornítias 2|122, 2|127; septéntrion 2|123, 2|126; severni 6|84; skíron 2|120; snežni 2|126; steber 2|134 (kot vetrni pojav); subsolán 2|119, 2|122, 2|126; tráskias 2|120; tropáj 2|114; vetrc 2|115; vetrovni krog 2|79; vetrovno vreme 2|152; vihar 2|131, 2|133–134, 2|240; voltúrn 2|119, 2|124, 2|126, 6|106; vrtinčasti 2|102
- veteran(i) 3|141, 4|45, 5|20
- Veteres¹, Aretíni (*Arretini Veteres populus/gens*) 3|52
- Veteres², Kluzíni (*Clusini Veteres populus/gens*) 3|52
- Vétij Marcél (*Vettius Marcellus*) 2|199
- Vetiolum (*Vetiolium oppidum*) 3|114
- Vetonénzi (*Vettonenses populus/gens*) 3|114
- Vetóni (*Vettones populus/gens*) 3|19, 4|112, 4|116
- vetrc 2|115, 3|41
- Vetuloniénzi (*Vetulonienses populus/gens*) 3|52
- Vetulónija (*Vetulonia oppidum*) 2|227
- Vezinikáti (*Vesinicates populus/gens*) 3|114
- Vezubijáni (*Vesubiani gens*) 3|137
- Vézul (*Vesulus mons*) 3|117
- Vezúvij (*Vesuvius mons*) 3|62

Víbijev Fórum (*Forum Vibii oppidum*) 3|123
 Vibināti (*Vibinates populus/gens*) 3|105
 Vibóna¹ (*Vibo oppidum*) 3|85 (= Vibóna²)
 Vibóna² Valécija (*Vibo Valentia oppidum*) 3|73
 Vibónski zaliv (*Vibonensis sinus*) 3|72
 Vicécija (Vicétija) (*Vicetia oppidum*) 3|130, 3|132, 6|218
 Vidicíni (*Vidicini populus/gens*) 3|108
 Vidukási (*Viducasses populus/gens*) 4|107
 Viéna (*Vienna urbs/oppidum/colonia*) 2|121, 3|36, 6|218
 vihar 2|133–134, 2|140; eknéfias 2|131; prestêr 2|133; tifón 2|131; vrtinčast 2|132, 2|240; vrtinčnik 2|133; vrtinec 2|131; zvrtničeni eknéfias 2|131
 Viktórija Juliobrigénzov (*Victoria Iuliobrigensium portus*) 4|111
 Vimitelári (*Vimitellari populus/gens*) 3|69
 Vindélíki (*Vindelici gens*) 3|133, 3|137
 Vindināti (*Vindinates populus/gens*) 3|114
 vino 2|107, 2|230–231; Kampánije 3|60; kastéla Pucínúm 3|127, 6|161; vinska trta 4|67, 5|13, 6|46, 6|79, 6|91, 6|107
 Vipsánij (*Vipsanij*) 6|139 (Vipsánijevo stebrišče [*Vipsania porticus*] (= Agrípa)
 Vipstán (*Vipstanus*) 2|180
 Virovéška (*Virovesca civitas*) 3|27
 Virtus Iulia, Ítuki (*Ituci Virtus Iulia colonia*) 3|12
 Virúnúm (*Virunum oppidum*) 3|146
 Viscera (*Viscera natio*) 5|35
 Vískul (*Visculus amnis*) 4|100 (= Vístla)
 Vístla (*Vistla amnis*) 4|81, 4|97, 4|100 (= Vískul)
 Viteliénzi (*Vitellienses populus/gens*) 3|69
 vitez – rimski 2|199, 5|11; viteški stan U|3, 5|12, 6|160, 6|181
 vitilitigátorji U|32 (= nergavi kritiki napak)
 vitra – čolni, spleteni iz viter 4|104
 Vivatiénzi (*Vivatienses populus/gens*) 3|25
 Vizentíni (*Visentini populus/gens*) 3|52
 Vizuentáni (*Visuentani populus/gens*) 3|114
 Vizúrgis (*Visurgis amnis*) 4|100
 vladavina – Avgústa 2|93; Klávdija 2|99; kralja Aliáta 2|53; Nêrona 2|199, 2|232;

Ptolemája Látira 6|188; Tibêrija Cézarja 2|200; Vespazijána 5|38
 vlaga 2|45–46, 2|82, 2|94, 2|105, 2|111, 2|134, 2|166–167, 2|189
 voda 2|10, 2|45, 2|82, 2|107, 2|112, 2|114, 2|134, 2|152, 2|155, 2|157, 2|162–164, 2|166, 2|171, 2|177, 2|189, 2|191, 2|197, 2|212, 2|222–224, 2|226–227, 2|230–231, 2|233–236, 2|241, 3|9, 3|53, 3|109, 3|119, 3|121, 4|9, 4|31, 5|3, 5|116, 5|128, 6|43, 6|54, 6|102, 6|107, 6|128, 6|169, 6|202; dvig vode 5|58; Evlája 6|135; izvira Kalíroa 5|72; Jórdana 5|71; Káspijskega jezera 6|51; kiselkasta 2|230; Kraljêve vóde 4|4; Mavretánije 5|34; Níla 5|54–55, 6|166; Oceána 6|28; odtekanje vode 5|58; Palmíre 5|88; pitna 2|230, 3|89, 6|51, 6|98, 6|166; reke Ásana slankastega okusa 5|13; reke Márgos 6|47; rokav vode, ki prihaja iz teme 5|53; sistem 3|53; sladka 2|222–224, 2|227, 2|233, 4|79, 5|128, 6|51; srebrne 4|31–32; širjave 3|4; vir 6|167; voda, ki priteka na dan iz teme 5|53; vrela in ledeno mrzla voda studenca pri Dédridi 5|36
 voditelj – Dávnijcev 3|103; Lídov Mársias 3|108; Mesáp 3|99; Teánov 3|104
 Vodnár (*Aquarius sidus*) 2|77, 2|122
 vodnatost – otoka Ténos 4|65; otoki Maréu 6|169; Péle 5|74; reke 2|227 (Skátebra), 3|49 (Pád); toka Níla 5|56; ustje 3|121
 vodnjak 2|58, 2|183, 2|191, 2|197, 2|219, 5|34, 5|38, 5|57
 vodomec 2|125
 vodostaj – Níla 5|56–58
 vodotok 3|119, 5|115
 vodovje 3|1, 5|98; Danúvija 4|79; Évfrata 6|130; morsko 4|4, 4|22; Níla 5|51, 5|53–56, 5|58; Tibere 3|55
 vodovod 3|54
 vojak(i) 2|24, 2|101, 2|235, 2|241, 4|97; Aleksándrovi 6|49; lukánijski 2|147; najemniški 6|68; pehotni 3|138, 6|66–68, 6|73, 6|75–76; za boj nesposobni 6|138
 vojna 2|117, 2|146, 2|159, 2|207, 5|17, 5|38, 5|51, 6|159, 6|181; državljanska 2|174, 2|199; med Pompêjem in Cézarjem 2|92; pri Farzálu 5|58; púnška 2|200; s Kímbri 2|148; s Perzêjem 3|114; trojanska 5|115, 6|182; z Antónijem

- 2|98; z Egipčani 6|182; z Etiópijo 6|181; z Mitridátom 2|209, 6|51; z morskimi razbojniki 3|101; zavezniška 2|199, 2|238, 3|70
- vojska 2|53, 2|147 (Márka Krása), 2|134 (Hérakla), 3|142 (Délmátov = Dálmátov), 4|43 (Ksérksova), 4|75 (Ksérksova), 6|165 (Kambízova), 6|174 (Sezóstrisova), 6|23 (Domícija Korbúlóna), 6|40 (v Arméniji), 6|58 (Aleksándra Vélikega), 6|75 (kralja Hármov); disciplina U|30; enote 3|77, 6|160, 6|181; moč 3|42; nameni 6|66; odprava 6|40; sile; služba 6|66; strategija 5|67; tabor U|3; tribun 2|53; vojaška posadka 6|103, 6|138, 6|165, 6|174; vojaški izraz U|1
- vojskovodja U|30 (Afričán), 2|53 (Emílij Pável), 2|54 (atenski Níkias), 2|180 (Kórbulon), 2|185 (Aleksándrov Onezíkrit), 4|39 (Pável Emílij), 5|8 (kartažanski Hánon), 5|11 (vojskovodje iz senatnih vrst), 5|14 (rimski vojskovodje), 6|49 (Antíohov Demodamánt), 6|200 (punski Hánon)
- Vokónijev Fórum (*Forum Voconii oppidum*) 3|37
- Vokóntijci (*Vocontii populus/gens*) 2|150, 3|34, 3|37, 3|124
- Volána (*Volane ostium*) 3|120 (= Olána)
- Volár (*Bootes sidus*) 2|110
- Volateráni (*Volaterrani populus/gens*) 3|52
- Volcentáni¹ (*Volcentani populus/gens*) 3|98
- Volcentáni² Etrúski (*Volcentani Etrusci populus/gens*) 3|52
- Volciénti (*Volcienes populus/gens*) 3|51
- Volkán (*Volcanus*) 3|93
- Volkánije (*Volcaniae insulae*) 3|92
- vólki 5|12
- Vólki¹ (*Volcae populus/gens*) 3|130
- Vólki², tektozáški (*Volcae Tectosages populus/gens*) 3|33, 3|36
- volna – dež volne 2|147; ovčja 3|41; gozdov Serov 6|54
- Vologéz (*Vologesus rex*) 6|122
- Vologezokêrta (*Vologesocerta oppidum*) 6|122
- Vólski (*Volsci populus/gens*) 3|38 (obala Vólskov [*Volscum litus*]), 3|56, 3|59
- Vólta (*Volta monstrum*) 2|140
- voltúrn 2|119, 2|124, 2|126, 6|106
- Voltúrnnum (*Volturnum oppidum*) 3|61
- Volúbilis (*Volubile oppidum*) 5|5
- Volúmnij, Públj (*P. Volumnius*) 2|147
- Volzínijci (*Volsinienses populus/gens*) 3|52
- Volzíniji (*Volsinii oppidum*) 2|139–140
- Vománum (*Vomanum flumen*) 3|110
- votlina 2|193, 2|197, 4|90; v kraju Sénija v Dalmáciji 2|115; v večji globini 2|146; skrite zemeljske 2|192; preroške 2|208; klároškega Apólona 2|232; Trogodítov 5|45; Kórik 5|92; Aherúzija 6|4; ponikalnica Tígrisa 6|128
- Votúri (*Voturi populus/gens*) 5|146
- voz 4|10, 6|43; mapálie 5|22; peljaj na vozu 2|149; triumfatorski 5|36
- Vóz bogóv (*Theon ochema mons*) 2|238, 5|10, 6|197
- Vráta¹, Sírije (*Portae Syriae*) 5|80
- Vráta², Arménska (*Portae Armeniae*) 5|99
- Vráta³, Káspijska (*Portae Caspiae*) 5|99
- Vráta⁴, Lílikijska (*Portae Ciliciae*) 5|91, 5|99
- Vráta⁵ gore Áman (*Portae Amani montis*) 5|91
- vrba 2|108
- vrelec 2|228; Kutílijski 2|209; topli 2|227 (pri Patáviju, pri Pízah, pri Vetulóniji), 2|229 (na otoku pred ustjem Timáva), 2|232 (na otoku Kidonêja pred Léz-bosom), 3|151 (na otokih pred ustjem Timáva), 4|64 (Helópije), 5|72 (Kalíroa); vroč(i) 2|193, 2|203, 5|140; zdravilni 2|207, 2|222, 5|71
- vrema – jasno 2|112, 2|127; poletno 2|195; vetrovno 2|152; vremenske razmere 2|130; zimsko 2|125, 2|195
- vročina 2|70, 2|82, 2|105, 2|195, 2|245, 5|15, 6|103, 6|199; ognjena 2|135; Sónčeva 2|76; sončna 2|107; žgoča 6|93
- vrsta – bakel 2|96; dreves 2|50, 5|14 (neznana), 6|79; gozdov 3|41; kač 5|15; ovčje volne 3|41; plodov 6|79; pogreba 4|89; pojavov 2|152; poljščin 6|79; potresa 2|198; ptic 6|79, 6|205; rib 6|127; smrek 3|122; strel 2|137–138; vode 2|233; vrtov 2|134; zvezd 2|89; železa 2|211; živalske 2|66, 5|52, 6|79; živih bitij 6|79

- vrt – Hesperid (*Hesperidum horti*) 5|3,
5|31; krajinski 4|29
vrtavka 2|47, 2|51
vrtinčnik 2|133–134
vrtinec 2|102, 2|115, 2|131–132, 2|134,
6|147; prèster 2|133–134; stebra dima
2|112; tifón 2|131–132; morski 3|87
(Karibda), 5|141; vetrovi 2|102; vihar
2|132
Vrtóvi Milétčanov (*Cepoe Milesiorum
oppidum*) 6|18
Vulgíenti (*Vulgíentes populus/gens*) 3|36
Vulkán (*Volcanus*) 2|240
vzhod 2|28, 2|38, 2|50, 2|60–61, 2|79, 2|81,
2|97, 2|100, 2|119–120, 2|126–127, 2|129,
2|143, 2|148, 2|167, 2|169, 2|177, 2|180–
181, 2|242, 3|94, 4|9, 4|30, 4|33, 4|39
(Vzhod), 4|42, 4|58, 4|71, 4|85, 4|110,
5|18, 5|35, 5|43, 5|65, 5|70 (Vzhod),
5|71–72, 5|87, 5|97, 5|102, 5|110, 5|129,
5|145–146, 6|17, 6|24, 6|27, 6|33, 6|37,
6|46, 6|53, 6|56, 6|82, 6|108, 6|113–114,
6|116, 6|119, 6|122, 6|132–134, 6|137,
6|141, 6|204; Árkturnja 2|124, 2|178; ena-
konočni 2|119–120, 2|143; jutranji 2|61,
2|68–69, 2|74–77; Lúne 2|212; Pásje
zvézde 2|107, 2|123, 2|130; Psá 3|117,
5|56, 6|104; Sónca 2|129; Sónčev 2|99;
sončni 2|6, 2|39, 2|50, 2|57–58, 2|142,
2|151, 2|176, 2|188, 4|90, 5|80; večerni
2|59, 2|70–71, 2|75, 2|77 (Merkúrja);
Vergílij 2|123; vzhodni predel Etiópíje
6|187, Narbónske Gálie 6|215, Sardiníje
3|84; zimski 6|88
Vzhód (Jútrovo) (*Oriens*) 4|39, 5|70
vznožje 6|112; Álp 3|123, 3|132; Átlasa 5|14;
Étne 2|234; gore Amazónij 6|10; gore
Átos 4|37; gore Kápot 5|83; gore Pangáj
4|40; gore Sígrias 5|106; gore Tálar 4|2;
Hájma 4|41; hriba Kázij 5|68; Karméla
5|75; Olímpa 5|118; Pirenéjev 3|22, 3|29;
Ródope 4|41; Távrova 6|6; Tmóla 5|111
vzporedniki 6|211; vzporedniški krog
6|213–215, 6|220
začetnik(i) – raziskav o mrkih 2|53; sli-
karstva in kiparstva U|26; zvezdoznan-
stva, navigacije in vojaške strategije (o
Feničánih) 5|67
Zágros (*Zagrus mons*) 6|131
zahod 2|33, 2|50, 2|56, 2|58, 2|92, 2|97,
2|100, 2|119–120, 2|126, 2|129, 2|143,
2|148, 2|169, 2|176, 2|180–181, 2|212,
2|242, 3|3, 3|9, 3|67, 4|14, 4|19, 4|30,
4|58, 4|60, 4|71, 4|85, 4|101–102, 4|113,
5|1, 5|9–10, 5|27, 5|34–35, 5|71, 5|73,
5|85, 5|102, 5|129, 6|37, 6|42, 6|72, 6|82,
6|111, 6|113–114, 6|132, 6|137, 6|195,
6|199, 6|203, 6|215; enakonočni 2|119,
2|143; jutranji 2|75; Lúnin 2|57, 2|212;
poletnega sonca 4|122; Róg zahóda
6|197, 6|199, 6|201; Sónčev 2|99; sončni
2|6, 2|36, 2|39, 2|99–100, 2|120, 2|151,
2|176, 2|188, 2|196, 4|90; večerni 2|59,
2|61, 2|68, 2|71, 2|74, 2|76; Vergílij
2|125; zimski 5|34
zajec 3|78
zaježitev – Évfrata 6|130; Tíbere 3|53
Zakínt (*Zacynthus insula*) 4|54–55
zakladnica U|17; cesarska 6|84
zakonomstvo 2|17
zaliv 2|169, 2|173, 2|205, 2|218, 3|43, 3|71,
4|1, 4|9, 4|19, 4|36, 4|50–52, 4|74–75,
4|78, 4|84, 4|92, 5|1, 5|24, 5|26, 5|28,
5|97, 5|101, 5|112, 5|116, 5|119, 5|125,
5|134, 5|144, 6|7, 6|33, 6|98, 6|155, 6|169,
6|173; Atákorov 6|55; Evrópe 3|5–6,
3|74, 3|94, 3|97, 3|145, 4|1; Itálie in
Ilíríka 3|150; Rdéčega morja 5|65; z
mestom Kérmor 4|38; gl. tudi posame-
zna imena
Záma (*Zamense oppidum*) 5|30
Zamaréni (*Zamareni gens*) 6|158
Zámnes (*Zamnes oppidum*) 6|180
Zangéni (*Zangene gens*) 6|176
Zánkla (*Zancle oppidum*) 4|15
Zanklájci (*Zanclaei populus/civitas*) 3|91
Záo (*Zao promunturium*) 3|34
zapiski 2|117; geografski Márka Agrípe
3|17; Hánona 5|8
Záráks (*Zarax oppidum*) 4|17
Zarángi (*Zarangae gens*) 6|48, 6|94
Zaráspad (*Zaraspadum oppidum*) 6|94
Zariást (*Zariastes oppidum*) 6|48 (= Báktron)
Zariásta (*Zariasta Bactra oppidum*) 6|45
(= Báktra)
Zárotis (*Zarotis flumen*) 6|99
zastрупitev 2|93; Klávdija 2|92
zaveznik 3|18, 3|24 (Taracénzi), 3|37
(Vokóntijci), 3|76 (skúpnost na Ébuzu),

- 4|106 (Língoni, Rémi), 4|107 (Ědujci, Karnúti); mesto 3|8 (Málaka), 3|10 (Ěpora), 3|34 (Masílija), 3|77 (Bókhorum); vojna 2|199, 2|238, 3|70
- zavezništvo 3|7
- Zázata (*Zazata insula*) 6|52
- zbirno postajališče Ahájcev (*Achaeorum statio*) 4|49
- Zéfira (*Zephyre insula*) 4|61
- Zefirij¹, mesto ob Kimerijskem Bosporju (*Zephyrium oppidum*) 4|86
- Zefirij², mesto v Kilikiji (*Zephyrium oppidum*) 5|91
- Zefirij³, otok/rt v Kariji (*Zephyrium insula*) 2|204
- Zefirij⁴, rt v Brutiju (*Zephyrium promunturium*) 3|74
- Zefirija (*Zephyria insula*) 4|70 (= Mélos)
- Zekéti (*Zecetae gens*) 6|19
- Zéla¹, mesto v Kapadokiji (*Zela oppidum*) 6|8 (= Ziéla)
- Zéla², mesto v Afriki (*Zellense oppidum*) 5|30
- Zelêja (*Zelia oppidum*) 5|141
- Zéli (*Zoelae populus/gens*) 3|28
- zemlja 2|28, 2|111, 2|114, 2|138, 2|146, 2|154–158, 2|175, 2|200–201, 2|205, 2|211, 2|225, 2|236, 2|239–240, 4|6, 5|52, 6|66, 6|128, 6|210; bogastvo zemlje (o Palmiri) 5|88; deli zemlje 6|208; obdelovalna 6|161; razmočenost zemlje 5|58; razsežnost zemlje 6|171; rečni nanosi zemlje 6|140; robna zaplata zemlje 5|148; rodovitna 5|24
- Zêmlja (*Terra, terra*) 2|10–11, 2|30–31, 2|38, 2|41, 2|45–47, 2|49–52, 2|56–57, 2|62–64, 2|66–68, 2|70–72, 2|74, 2|81–83, 2|85–86, 2|94, 2|97, 2|99–100, 2|103–104, 2|107, 2|113, 2|131, 2|139, 2|146, 2|154, 2|157, 2|160–162, 2|165–166, 2|172–174, 2|176–180, 2|190, 2|192, 2|207, 2|212, 2|214–216, 2|221–222, 2|245, 2|247–248; čudo 2|199; gmota 2|193; hlapi 2|131, 2|135; izhlapina 2|102, 2|135; izvor 2|138; kroglja 2|56, 2|177, 2|179; obla 2|162, 2|166, 2|179–181, 2|248; oddušnik 2|237; ožina 4|9–10, 4|23, 6|31; površina 2|162, 2|248; razpoka 2|191–194; strela 2|138; stvari 2|103; širina 6|126; udor 2|191; vlaga 2|46
- zemljekrog 2|160, 2|241, 3|3, 3|17, 6|30
- zemljemerec 2|248, 3|16
- zemljevid 6|40; sveta 3|17; v Vipsánijevem stebrišču 6|139
- zemljišče 2|175, 2|209, 3|119, 5|58
- Zêrbis (*Zerbis flumen*) 6|118
- Zétis (*Zetis oppidum*) 6|107
- Zevgítska pokrájina (*Zeugitana regio*) 5|23 (= Áfrika)
- Zévgma (*Zeugma oppidum*) 5|67, 5|86, 5|90, 6|119–120, 6|126
- Zévs (*Iuppiter*) 5|60 (Vélíko Zévsovo mesto = Téba/Tébe), 5|60 (Zévsovo mesto), 6|79, 6|152, 2|228 (ribnik Zévsa Ámona [*stagnum Iovis Hammonis*]), 5|31, 5|49 (preročišče), 5|50 (gl. tudi Ámon); Bêlos (*Belus Iuppiter*) 6|121; dodónski (*Dodonaeus*) 2|228, 4|2; Kásij (*Iuppiter Cassius*) 4|52; Kázij (*Iuppiter Casius*) 5|68 (svetišče Zévsa Kázija [*delubrum Iovis Casii*]); Likáj (*Lycaeus*) 4|21; Olím-pijec (*Olympius*) 4|14
- Zévsovo mesto¹, mesto v Egiptu (*Iovis oppidum*) 5|60
- Zévsovo mesto², Vélíko, mesto v Egiptu (*Diospolis Magna*) 5|60
- zgodbe – fantastične izmišljene 5|4; manj nenavadne 5|4; mitološke 5|3; o Átlasu 5|4; o Linkêjevi ostrovidnosti 2|78; o reki Emínij 4|115; o tem, da so strelo izprosili 2|140
- zgodovina – vladavine cesarja Nêrona 2|199; dogodki 3|2; izročilo 2|202; o Nêronu 2|232; viri 2|147
- zgodovinar – Políbij 5|9; Timáj 4|104
- Zgórnje mórje (*Superum mare*) 3|44, 3|132, 3|150
- Zgórnji¹ Egipt (*Aegyptus superior*) 6|196
- Zgórnji² Karacéni (*Caraceni Supernates populus/gens*) 3|106
- Zgórnji³ Kilbijáni (*Cilbiani Superiores civitas*) 5|120
- zgovornost U|5, U|11
- zid 2|197 (opečnati), 4|43, 4|45, 4|85
- Ziéla (*Ziela*) 6|10 (= Zéla)
- Zigêr (*Zigerus portus*) 6|101
- Zígêra (*Zygere oppidum*) 4|44
- Zígi (*Zigae gens*) 6|19

- zima 2|52, 2|105, 2|125–127, 2|135, 2|136,
 2|151–152, 2|184, 2|195, 2|233–234,
 2|236, 5|15, 6|44, 6|57–58, 6|69; nebo
 2|122; obrat (sončni) 2|81, 2|108,
 2|119–120, 2|122, 2|125, 2|127, 2|138,
 2|151, 2|176, 2|177, 2|186, 2|215, 2|229,
 3|45, 4|104, 6|58; podnebje 2|195; vreme
 2|125; vzhod 6|88; zahod 5|34; zimski
 ákvilon 2|125; zimski mesec(i) 2|91
 Zímara (*Zimara oppidum*) 5|83–84
 Zímira (*Zimyra oppidum*) 5|77 (kelesirij-
 ska), 5|78
 Zíras (*Zyras amnis*) 4|44
 Zlà usóda (*Mala Fortuna*) 2|16
 Zláti róg (*Chryseon Ceras promunturium*)
 4|46
 zlato 2|137, 2|158–159, 3|30, 4|112, 6|30,
 6|67, 6|74, 6|80–81, 6|89, 6|98, 6|133,
 6|150, 6|161, 6|189, 6|198
 zlatonosn – karmánijska reka Híktanis
 6|98; pesek 4|115
 zmagovalec U|16 (o Rimljánih), 5|98 (o
 Rimljánih), 5|98 (o Távrosu)
 zmagovalka 4|39 (o Makedóniji)
 zmaj 2|67; zmaj čuvaj (zlatih jabolk) 5|3
 Zmintěj (*Zmintheus*) 5|123 (Zmintějevo
 svetišče [*Zminthium templum*])
 Zmírna¹, mesto v Joniji (*Zmyrna oppidum*)
 5|118–119, 5|120 (zmírnájski sodni
 kraj [*Zmyrnaeus conventus*]), 5|138,
 6|215
 Zmírna², Tráhija, mestna četrt Éfeza
 (*Zmyrna oppidum*) 5|115
 zmožnost – duševne 3|42; plodilna 2|239;
 predvidevanja 2|191; slušna 2|6; ustvar-
 jalna 6|187
 zmrzal 2|152, 2|236
 znamenitost 4|58 (o 100 mestih na Kréti),
 6|200 (o kožah Gorgádk)
 znamenje 2|141, 2|178, 2|222; čudežno
 2|144; divje grožnje 3|55; ladij 2|169;
 na nebu 2|196; nebesno 2|64, 2|77–78,
 2|81–83, 2|108, 2|110; preroško 2|101;
 ugodno 2|93–94; verskega pomena 3|55;
 zlovešče 2|137, 2|222; živalskega kroga
 2|60, 2|178, 4|104
 znanje U|30, 2|117
 znanost U|6, 2|141, 2|247; delo U|14;
 dognanje 2|211; U|16; dosežek 5|16
 Zoaránda (*Zoaranda locus*) 6|128
 zona 2|172, 2|177; vroča 2|172; hladna
 2|172; zmerna 2|172
 Zóna (*Zone mons*) 4|43
 Zónos (*Zonus flumen*) 6|36
 zora 2|188
 Zóta (*Zotha lacus*) 6|47
 Zótos (*Zotos oppidum*) 6|179
 zrak 2|10–12, 2|33, 2|48, 2|85, 2|102–103,
 2|108, 2|111–116, 2|135–136, 2|142,
 2|150, 2|153, 2|155, 2|162, 2|166, 2|192,
 2|197; piš 2|116, 2|192; sapa 2|192;
 sunek 2|142; širjava 2|65; tok 2|114,
 2|142, 2|200
 zrcalo – vbočeno 2|239
 Zúlil (*Zulil Iulia Constantia colonia*) 5|2
 Zurázi (*Zurazi gens*) 6|148
 zven – zvezd 2|6
 zver 5|9, 5|15, 5|22, 5|53, 6|53–54
 Zvestóba (*Fides*) 2|14
 zveza – gostinska 2|117; zakonska 2|17,
 2|21, 5|45
 zvezda 2|6, 2|10–13, 2|19, 2|23, 2|28–29,
 2|32–35, 2|37, 2|39, 2|41, 2|44–46, 2|48,
 2|54–57, 2|69, 2|71, 2|79–80, 2|89–92,
 2|94, 2|95, 2|98–103, 2|105–107,
 2|110, 2|112–113, 2|116, 2|124, 2|138,
 2|171–172, 2|177–179, 2|191, 2|213–214,
 2|217–218, 2|221–223, 2|237, 2|239,
 3|1, 3|42, 5|26, 5|56, 6|58, 6|83, 6|87
 (Kanóp), 6|211; krožnica 4|89; lasata
 2|89, 2|94; premičnica 2|98, 2|106;
 stalnica 2|58, 2|93, 2|98, 2|116; tavajoča
 2|12, 2|32, 2|58–59, 2|91–92, 2|106;
 zgornja 2|71
 zvezdoznanstvo – začetniki zvezdoznan-
 stva (o Feničánih) 5|67; utemeljitelj
 zvezdoznanstva (o Zévsu Bélосу) 6|121
 zvok 2|6, 2|101, 2|113, 2|142, 2|193
 žaba – pri Pízah 2|227
 žar(enje) – Črne góre 5|35; Étne 2|236,
 3|88; glave Lúcija Márcija 2|241; gore
 Himájre 2|236, 5|100; iskrečega se štita
 2|100; Mársa 2|34; pogorja Vóz bogóv
 2|238, 6|197; Sónca 2|172, 2|222; vrtinč-
 nika 2|133; zvezde 2|124, 2|172
 žarek 2|80, 2|89, 2|106, 2|116; planetov
 2|80; sončni 2|45, 2|47, 2|59, 2|60,
 2|69–71, 2|80–81, 2|103, 2|150, 2|239
 žebelj 2|211
 železo 2|147, 2|157, 2|211; dež železa 2|147;

razbeljeno 2|112; rudniki železa 3|30, 3|81, 4|112, 6|98; z železom okovana Kavkáska vráta 6|30
 želodonosen – kraji Panónije 3|147
 želve 6|91, 6|172; oklepi 6|91, 6|109, 6|173
 želvovina 6|89
 žerjav 4|44
 žetev – dve žetvi letno 6|58; pire 3|60
 žila 2|218; v kamnih 2|218; zlata 2|158–159; Zémlje 2|166, 2|192
 žitarica 6|107
 žito 2|211, 6|89
 žvoplo – vode Velínskíh jezer 3|109

žival 2|7, 2|16, 2|107, 2|109, 2|145, 2|156, 2|189, 2|199, 2|223, 5|44, 5|52 (živalske vrste), 5|72, 6|97, 6|184 (sfingij), 6|187 (živali nenavadnih podob); afriške nevarne 5|42; divja 2|159, 5|15 (drobovje divjih živali), 5|26 (gozdovi polni divjih živali), 6|53, 6|89, 6|195; morska 2|146, 6|176; škodljiva 2|155; štirinožne 6|192; velike 6|205; vprežna 2|110
 žrtvenik – Filénov (iz peska) 5|28
 žrtvovanje – daritve 3|65; darovi 2|210, 4|91; obredi 2|21

Zbirka HISTORIA SCIENTIAE

René Descartes

KOMPENDIJ O GLASBI / COMPENDIUM MUSICAE

Prevod, spremna študija in opombe Jurij Snoj

2001, 168 str., 13 x 20 cm, broširana, ISBN 961-6358-43-X.

Nikolaj Kopernik

O REVOLUCIJAH NEBESNIH SFER. Prva knjiga DE REVOLUTIONIBUS ORBIUM CAELESTIUM. Liber primus

Prevod, spremna študija in opombe Matjaž Vesel

2003, 154 str., 13 x 20 cm, broširana, ISBN 961-6500-20-1.

Aristotel

O NEBU / PERI OURANOU

Prevedel Pavel Češarek, spremna študija Matjaž Vesel

2004, 359 str., 13 x 20 cm, broširana, ISBN 961-6500-76-7.

Alexandre Koyré

ZNANSTVENA REVOLUCIJA

Izbrani spisi iz zgodovine znanstvene in filozofske misli

Spremna študija Matjaž Vesel

2006, 262 str., 13 x 20 cm, broširana, ISBN 961-6568-67-1.

Matjaž Vesel

NEBEŠKE NOVICE GALILEA GALILEIJA

Galileo Galilei: Sidereus nuncius / Zvezdni glasnik

Johannes Kepler: Razgovor z Zvezdnim glasnikom

Izbrana pisma

Prevedla Matej Hriberšek in Mojca Mihelič

2007, 328 str., 13 x 20 cm, broširana, ISBN 978-961-254-051-7.

Galileo Galilei

DIALOG O DVEH GLAVNIH SISTEMIH SVETA

Matjaž Vesel: Kopernikanski manifest Galileja Galileija

Prevedla Mojca Mihelič

2009, 454 + 191 str., 15 x 23 cm, broširana, ISBN 978-961-254-181-1.

Charles Darwin
O NASTANKU VRST

z delovanjem naravnega odbiranja ali ohranjanje prednostnih ras v boju za preživetje.

Prevedel Bogdan Gradišnik, spremna študija Matjaž Kuntner
2009, 2013, 421 str., 15 × 23 cm, trda vezava, ISBN 978-961-254-165-1.

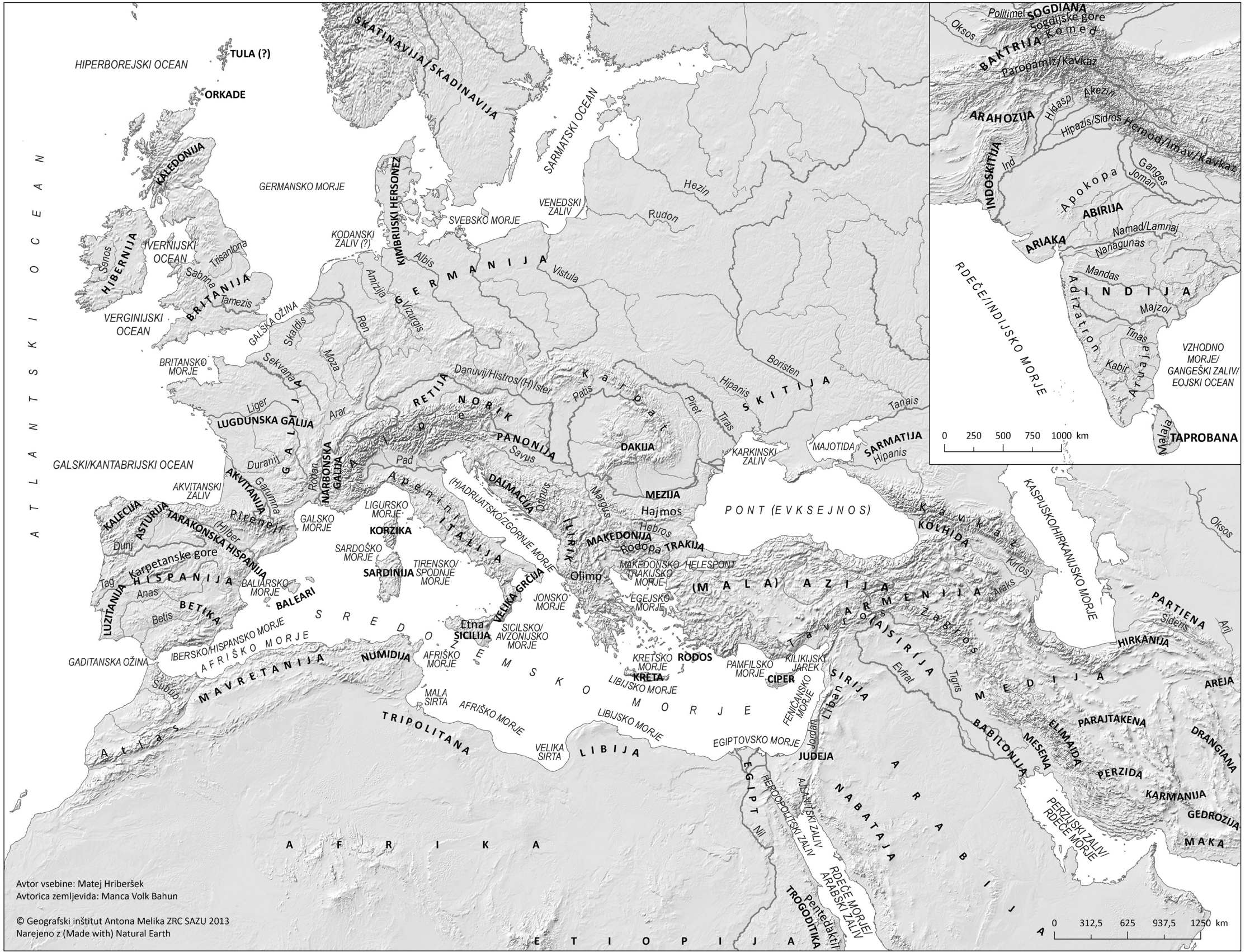
Aristotel
DRUGA ANALITIKA / ANALYTIKA HYSTERA

Prevedla Jera Marušič, spremna študija Boris Vezjak
2012, 262 str., 15 × 23 cm, trda vezava, ISBN 978-961-254-410-2

Charles Darwin
DNEVNIK RAZISKOVANJ

s področja prirodozlovja in geologije v deželah, obiskanih med plovbo ladje Nj. V. Beagle okoli sveta

Prevedel Bogdan Gradišnik, spremna študija Nikolaj Pečenko
2013, 465 str., 15 × 23 cm, trda vezava, ISBN 978-961-254-427-0

Avtor vsebine: Matej Hriberšek
Avtorica zemljevida: Manca Volk Bahun

© Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU 2013
Narejeno z (Made with) Natural Earth

0 312,5 625 937,5 1250 km

ISSN 2232-3414

9 789612 544621

47 € | komplet dveh knjig

HISTORIA
SCIENTIAE

[http:// zalozba.zrc-sazu.si](http://zalozba.zrc-sazu.si)